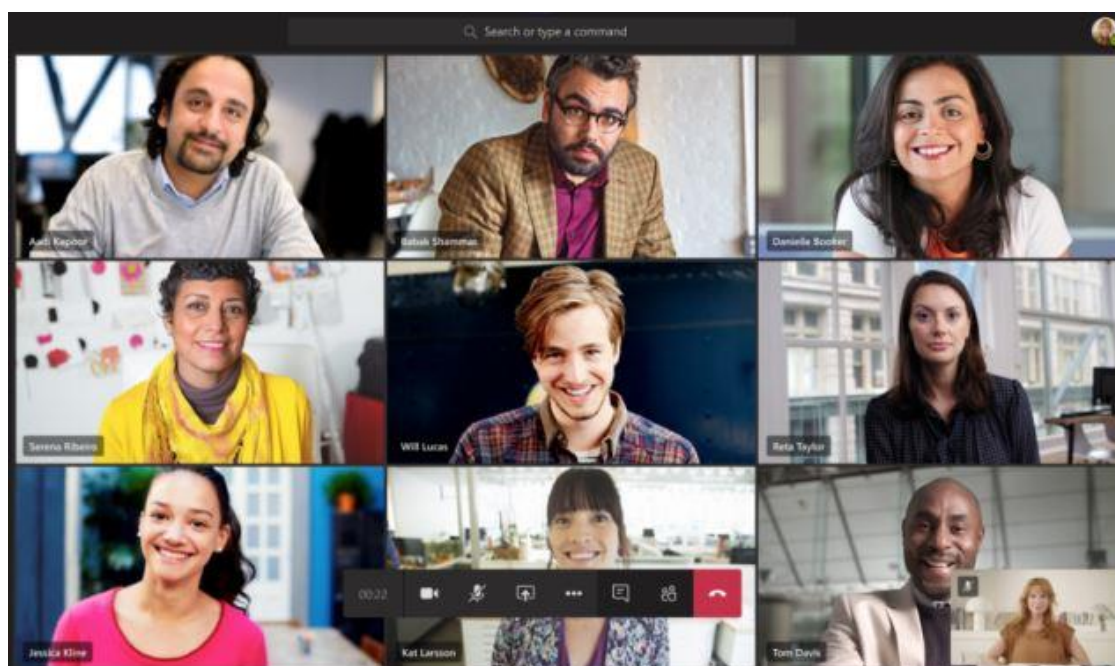


International Online Conference

EDUchallenge 2020

»Working Outside The Box: Effective Distance Teaching
and Evaluation of Knowledge«



26-27 August 2020

Organizer

EDUvision, Stanislav Jurjevčič s.p.

**The Book of Papers of the International Online Conference
EDUchallenge 2020**

**»Working Outside The Box: Effective Distance Teaching
and Evaluation of Knowledge«**

26-27 August 2020

Organizer:

EDUvision
Stanislav Jurjevčič s.p.

Editor: mag. Mojca Orel

Published by:

EDUvision, Stanislav Jurjevčič s.p.

Venue and date of issue:

Ljubljana, September 30, 2020

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID=35914755](#)

ISBN 978-961-94950-5-6 (pdf)

INDEX

Preface	9
The Programme Committee of the International Conference	10
Review Committee	11
DISTANCE TEACHING CHALLENGES	12
Biti učitelj v letu 2020 (<i>Being a Teacher in 2020</i>).....	13
COVID-19 – polom ali priložnost za naš izobraževalni sistem? (<i>COVID-19 – A Curse or a Blessing for our Education System?</i>)	22
Od izziva do uspeha (<i>From the Challenge to Success</i>).....	29
Šolanje na daljavo kot izziv za preplet starih strategij poučevanja z novimi (<i>Home Schooling as a Challenge to Intertwine Old Teaching Strategies with New Ones</i>)	33
Izkušnje bogatijo in gradijo novo prihodnost (<i>Experiences Enrich and Build a New Future</i>).....	48
Pomen timskega dela pri poučevanju na daljavo (<i>The Meaning of Teamwork while Teaching Online</i>).....	55
Model obrnjene učilnice kot pozitivna izkušnja poučevanja v času epidemije (<i>The Flipped Classroom Model as a Positive Teaching Experience during a Pandemic</i>).....	62
Razvijanje kreativnosti pri poučevanju na daljavo: 'Prosim, pripnite si varnostne pasove ... prihajamo v turbulenco.' (<i>Creativity in Remote Teaching: 'Please Fasten your Seat Belt ... We are Flying through some Turbulence.'</i>).....	68
Učiteljica na gimnaziji in mama dijakinje - dragocen pogled na pouk na daljavo (<i>A Teacher in High School and a High School Student's Mother – A Valuable Insight into Distance Learning</i>).....	79
Doprinos Dijaške skupnosti za kakovostnejšo izvedbo pouka na daljavo (<i>The Contribution of the Student Body for the Better Conducting of Distance Learning</i>).....	88
Tudi doma je učenje lahko uspešno (<i>Even at Home, Learning can be Successful</i>)	96
Prednosti in slabosti dela od doma (<i>Advantages and Disadvantages of Working from Home</i>)	105
Težave pri poučevanju, osvajanju in vrednotenju znanja na daljavo pri predmetu zgodovina (<i>Difficulties in Teaching, Conquering and Evaluation of Distance Knowledge in the Subject Of History</i>).....	110
Organizacija poučevanja na daljavo (<i>Organization of Distance Learning</i>).....	117
Vloga razrednika v šoli na daljavo (<i>The Role of a Class Teacher in the 6th Grade during Remote Learning</i>).....	121

Vsak na svoji strani, a vseeno povezani (<i>Each on his/her Side, yet still United</i>).....	128
Kako smo ogoljufali vestne učence? (<i>Have Hard-Working Students actually Been Put at a Disadvantage?</i>)	134
»Se je okužil šolski zvonec?« ali kako smo se s šolanjem na daljavo soočali v 2. razredu? (<i>»Did School Bell Get Infected?« or how we Faced the Distance Learning in the 2 nd Grade?</i>).....	139
Starši prvošolcev – ključ do uspeha (<i>Parents of First Grade Students – the Key to Success</i>)	143
O čutilih pri pouku na daljavo (<i>Sense Organs in Distance Education</i>)	148
Mami, zakaj jaz nimam »leptopa«? (<i>Mom, why don't I Have »a Laptop«?</i>)	159
Medpredmetno povezovanje na daljavo (<i>Cross-curricular Connections at a Distance</i>).....	164
Prilagoditve poučevanja izbranih vsebin glasbene umetnosti na daljavo (<i>Adaptations of Distance Learning of Selected Contents of Music Education</i>)	175
DISTANCE LEARNING IN SLOVENIAN LANGUAGE AND LITERATURE TEACHING	184
Projektni teden Aktivno branje po metodi vzratnega načrtovanja (<i>Project Week Active Reading According to Backward Design Planning Method</i>)	185
Izobraževanje na daljavo v programu mednarodne mature (<i>Distance Education in the International Matura Program</i>)	192
Povezave za dostop do e-knjig za učence za domače branje in branje za Bralno značko (<i>Links to Access E-books for Home Reading and the Reading Badge for Pupils</i>).....	200
Spodbujanje in razvijanje ustvarjalnih potencialov pri pouku slovenščine na daljavo (<i>Encouraging and developing creative potentials in distance learning of Slovene</i>).....	204
Z ustvarjalnostjo učencev preko ovir pouka na daljavo (<i>Overcoming Obstacles in Distance Schooling through Pupils' Creativity</i>)	212
Učenci priseljenci in učenje na daljavo: jezikovne igre kot primer dobre prakse (<i>Foreign Students and Distant Schooling: Language Games as an Example of a Good Praxis</i>)	218
DISTANCE LEARNING IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	227
Ni ovir za učenje jezika (<i>No Obstacles for Learning a Language</i>).....	228
Novi bralci odkriti med COVID-19 pandemijo (<i>New Readers Discovered during the Coronavirus Pandemic</i>)	236
(Pre)živeli smo šolo na daljavo (<i>We survived distance learning</i>).....	250
Kako izboljšati pouk angleščine na daljavo z aktivnim vključevanjem dijakov (<i>How to Improve Distance Learning of English by Actively Involving Students</i>)	257
Pouk angleščine od doma (<i>English Lessons from Home</i>)	264

Pouk tujega jezika v heterogeni skupini na daljavo – misija (ne)mogoče (<i>Foreign Language Distance Teaching in Heterogeneous Groups – Mission (Im)possible</i>).....	271
DISTANCE LEARNING IN MATH AND SCIENCE TEACHING	281
Priprave na maturo iz matematike v 4. letniku gimnazije na daljavo v času pandemije (<i>How the High School Seniors Prepared for the Math Matura Exam during the Pandemic</i>)	282
Izbira pri matematiki (<i>Choice at Mathematics</i>)	290
Obseg in ploščina kroga v poklicnem programu na daljavo (<i>Circumference and Area of a Circle in an Online Vocational Programme</i>)	296
Uporaba grafične tablice pri pouku na daljavo (<i>Use of A Graphics Tablet in Distance Learning</i>)	304
Matematika na daljavo (<i>Mathematics at a distance</i>).....	311
Pouk v otroški sobi (<i>Lessons in the Children`S Room</i>).....	318
Izkustveno učenje v neposredni bližini učenčevih domov (<i>Experiential Learning Close to the Students Homes</i>).....	324
Poučevanje biologije v gimnaziji na daljavo: samostojno načrtovanje in izvedba biološkega eksperimenta doma (<i>Distance Teaching of High School Biology: Independent Planning and Implementation of a Biological Experiment at Home</i>)	334
Izvedba fizikalnega eksperimenta na daljavo s pomočjo pametnega telefona (<i>Performing a Physical Experiment at Distance Using a Smartphone</i>)	345
DISTANCE LEARNING IN SOCIAL SCIENCE TEACHING	352
Poučevanje družbe, gospodinjstva in glasbe v 5. razredu v času koronavirusa (<i>Teaching the Social Science, Home Economics and Music in 5th grade in the time of the Coronavirus Pandemic</i>)	353
»Čez planke«, tako ali drugače (<i>»Beyond Borders«, one way or another</i>).....	361
Pouk geografije na daljavo s pomočjo digitalnih orodij – primer programa Google Earth (<i>Distance Learning Geography by Using Digital Tools – An Example of Google Earth</i>).....	370
Kako pri geografiji izvajati in vrednotiti terensko delo na daljavo? (<i>How to Perform and Evaluate Geography Fieldwork Online?</i>)	379
DISTANCE TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION	389
Učinkovito poučevanje in ocenjevanje športne vzgoje na daljavo v športnih oddelkih (<i>Efficient Teaching and Assessing of Physical Education in Distance Learning for Sports Classes</i>)	390
Športna aktivnost na daljavo s pomočjo mobilne aplikacije (<i>Distance-Learning App-facilitated Sports Activities</i>)	395
Poučevati športno vzgojo na daljavo – ali je to sploh mogoče? (<i>Teaching Physical Education at a Distance – Is that even Possible?</i>).....	401

THE CHALLENGE OF DISTANCE EDUCATION IN PRACTICAL LESSONS	411
Praktični pouk robotike od doma (<i>Practical learning of robotics from home</i>).....	412
Kako v okvirih pouka na daljavo organizirati praktični pouk za strokovne module (na nivoju srednješolskega strokovnega izobraževanja) (<i>How to Organize Practical Class for some of Professional Modules with Distance Learning (at the Level of Secondary Education)</i>).....	419
Poučevanje praktičnega pouka zdravstvene nege v času posebne epidemiološke situacije v državi (<i>Teaching of Practical Nursing Lessons during an Epidemiological Crisis in the Country – in Slovenia</i>).....	424
Izziv izobraževanja na daljavo pri praktičnem pouku (<i>The Challenge of Distance Education in Practical Lessons</i>)	428
KNOWLEDGE EVALUATION IN DISTANCE EDUCATION	436
E-goljufanje (<i>E-cheating</i>).....	437
Biti pripravljen pomeni že napol zmagati - standardi kakovosti in poučevanje na daljavo v času pandemije COVID-19 (<i>To Be Prepared is Half the Victory - Quality Standards and Distance Learning during the COVID-19 Pandemic</i>).....	444
Kviz kot metoda ponavljanja in/ali preverjanja znanja (<i>Quiz as a Method of Progress Check</i>)	454
Preverjanje znanja s kvizi (<i>Checking progress with quizzes</i>).....	460
Primeri metod poučevanja in vrednotenja znanja na daljavo (<i>The Examples of E-teaching and Evaluating Knowledge</i>).....	464
Kronska naloga – izziv za učenca in učitelja (<i>Umbrella assignment - a challenge for student and teacher</i>).....	476
Govorno nastopanje kot oblika preverjanja ter ocenjevanja znanja na daljavo pri pouku slovenščine (<i>Oral Performance as the Way of Distance Checking and Assessing Knowledge at Slovene Lessons</i>)	485
Izzivi posredovanja in vrednotenja znanja maturantov pri slovenščini med poukom na daljavo v luči priprave na maturo (<i>Challenges of Mediation and Evaluation of High School Graduates' Knowledge of Slovene during Distance Learning in the Light of Preparation for the Matura</i>)	494
Učinkovito spremljanje dela in napredka dijakov v virtualni učilnici (<i>Effective Assessment of Work and Progress of Students in Virtual Classroom</i>)	505
Izzivi ocenjevanja znanja na daljavo pri pouku fizike (<i>Challenges of Assessing Learning in Physics in a Remote Environment</i>).....	511
Izzivi učenja na daljavo: izdelava, predstavitev in vrednotenje seminarske naloge (<i>Challenges of Distance Learning: Preparation, Presentation and Evaluation of a Seminar Paper</i>)	517

USE OF MODERN TECHNOLOGY IN DISTANCE LEARNING	527
Učenje na daljavo z okoljem Teams (<i>Remote Learning with Teams Environment</i>)	528
Spopadanje s tehnološkimi izzivi v času šolanja na daljavo (<i>Addressing Technological Challenges of Distance Learning</i>).....	534
Pedagogika v (krizni) digitalni centrifugi (<i>Pedagogics in Digital Centrifuge</i>).....	539
Zagotavljanje zasebnosti in varnosti mladostnikov na internetu (<i>Providing Privacy and Security of Youth on the Internet</i>)	548
Pouk na daljavo s spletnimi orodji (<i>Educational tools for distance learning</i>).....	557
Internet, dober ali slab nadomestek klasične učilnice? (<i>Internet, a Good or Bad Substitute for a Classic Classroom?</i>).....	565
Če karantena te muči, se na Edmodo priključi! (<i>If Quarantine is your Pain, Log into Edmodo and it will Drain</i>)	573
Pouk spletnih tehnologij na daljavo v času epidemije covida-19 (<i>Distance Learning of Web Technologies during the Covid-19 Epidemic</i>).....	582
Pogledi (doživljanje) dijakov Srednje zdravstvene šole Celje na izobraževanje preko Skypa (<i>Views (Experience) of Students of the Secondary School of Nursing Celje on Education via Skype</i>)	589
H5P – orodje za izdelavo interaktivnega gradiva za učenje na daljavo (<i>H5P – Tool for Creating Interactive Learning Material for E-learning</i>).....	596
Umetna inteligenca kot pomočnik pri učenju na daljavo (<i>Artificial Intelligence as an Assistant in Distance Learning</i>)	606
COMMUNICATION AND PERSONALITY DEVELOPMENT	613
a) DISTANCE EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS	614
Izzivi specialnega pedagoga pri poučevanju na daljavo (<i>Challenges of a Professor of Special Pedagogy while Distance Learning</i>).....	615
Učenje na daljavo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja (<i>Distance Learning in Special Education Programme</i>).....	622
Podpora otroku s posebnimi potrebami v izrednih razmerah epidemije (<i>Support for a Child with Special Needs in an Emergency Epidemic</i>).....	629
Prilagoditve in strukturirano poučevanje za učenca z Aspergerjevim sindromom pri izobraževanju na daljavo (<i>Adaptations and Structured Teaching for a Student with Asperger Syndrome in Distance Education</i>).....	633
b) STRESS IN DISTANCE EDUCATION	642
Učitelji in stres pri poučevanju na daljavo (<i>Teachers and stress of distance learning</i>)	643

Več stresa pri dijakih in učiteljih zaradi uvajanja novih oblik poučevanja med karanteno spomladi 2020? (<i>More Stress with Students and Teachers due to Introducing New Ways of Teaching during the Quarantine in Spring 2020?</i>)	650
Stres pri učiteljih ob poučevanju na daljavo (<i>Stress and Teachers during Distance Learning</i>)	661
Soočanje s stresom s pomočjo podporne skupine (<i>Confronting Stress with the Help of a Support Group</i>)	666
Pot k ravnovesju (<i>A Way to Balance</i>)	674
c) DEVELOPING SOFT SKILLS, MOTIVATION, ATTENTION AND EMOTIONAL FREEDOM	680
Razvijanje mehkih veščin in strokovnih kompetenc pri strokovnem modulu Informatika s poslovnim komuniciranjem na BIC Ljubljana, Živilski šoli (<i>Development of Soft Skills and Professional Competences within the Module 'Informatics and Business Communication' at BIC Ljubljana, School of Food Processing</i>)	681
Kako smo motivirali učence med virtualnim poukom na daljavo na OŠ Dramlje (<i>Motivating Students during Virtual Distance Learning at Primary School Dramlje</i>)	691
Lump naj bo! (<i>Let them be naughty!</i>)	699
Z vadbo pozornosti do učinkovitega učenja (<i>From Training Attention to Effective Learning</i>)	709
Poskus reševanja problematike socialne izoliranosti otrok iz socialno šibkejših družin v času pouka na daljavo (<i>Trying to Solve Social Distancing of Disadvantaged Children in the Time of Distance Education</i>)	715
Spodbujanje učnih navad socialno ogroženih učencev pri delu na daljavo (<i>Encouraging Learning Habits with Socially Endangered Pupils at Distance Learning</i>)	721
Neposredni stik s starši v času pouka na daljavo (<i>Direct Contact with Parents during Distance Learning</i>)	733
Pot do čustvene svobode s pomočjo metode EFT (<i>Attaining Emotional Freedom by Using EFT Method</i>)	740
VIRTUAL ROUND TABLE “Working Outside The Box: Effective Distance Teaching and Evaluation of Knowledge”	746

PREFACE

*“Life is like riding a bicycle.
To keep your balance, you must keep moving!”
Albert Einstein*

Life impels us to constantly change, move, and look at things from a different perspective. The pandemic has forced us to think and act outside the box. Therefore, the central title of the conference was **WORKING OUTSIDE THE BOX: EFFECTIVE DISTANCE TEACHING AND EVALUATION OF KNOWLEDGE**.

The Book of Papers presents new insights and abundant experiences of teachers, with which the authors of the articles entered the new challenges offered by the current situation. The path they have traversed will help you to achieve your goals more effectively in distance learning.

The Book of Papers contains ten sections, among which three basic ones are highlighted:
**DISTANCE TEACHING CHALLENGES,
USE OF MODERN TECHNOLOGY,
COMMUNICATION AND PERSONALITY DEVELOPMENT.**

Within the thematic sections, you will find answers to the following questions in the articles:

- How to adapt to distance learning during the pandemic and how to find the proper solutions?
- How to objectively evaluate knowledge at a distance?
- How to improve the pedagogical-sociological aspect of distance learning, how to overcome stress and how to prevent students' dependence on computers?

There are **94 articles** in The Book of Papers and **Virtual Round Table** with participating teachers from Slovenia, Portugal, the Czech Republic, Poland, Spain and Italy.

Life brings us many challenges, one of which was also the epidemic. This was an immeasurable challenge for parents, children and especially for teachers who had to learn a lot. Some values had to be rediscovered, reconsidered, they had to learn to trust, be tolerant, understanding and, above all, empathetic.

The examples presented in many papers and effective solutions for teaching and evaluating knowledge at a distance in various subjects will thus improve the education in other ways as well.

*Programme and Organizing Committee
of the International Conference EDUchallenge 2020*

THE PROGRAMME COMMITTEE OF THE INTERNATIONAL CONFERENCE

PROGRAMSKI ODBOR MEDNARODNE KONFERENCE

mag. Mojca Orel, Moste Gymnasium, Ljubljana
Head of Programme and Review Committee

Špela Cimerman Hudopisk, Primary school in Metlika

Stanislav Jurjevčič, EDUvision

Alenka Rep, Biotechnical Center of Ljubljana

mag. Uroš Rozina, Zalog Primary school

Tina Šetina, St. Stanislav Institution, Ljubljana

Urška Valenčič, Jelšane Primary school

mag. Katarina Vodopivec Kolar



Review Committee

Recenzentski odbor

mag. Mojca Orel, Moste Gymnasium, Ljubljana
Head of Programme and Review Committee

Špela Cimerman Hudopisk, Primary school in Metlika

Alenka Rep, Biotechnical Center of Ljubljana

Tina Šetina, St. Stanislav Institution, Ljubljana

mag. Katarina Vodopivec Kolar



I

DISTANCE TEACHING CHALLENGES

IZZIVI V POUČEVANJU NA DALJAVO



Biti učitelj v letu 2020

Being a Teacher in 2020

Nataša Vesel Plos

Osnovna šola heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu
os.h-janeza-hribarja@guest.arnes.si

Povzetek

V mesecu marcu smo se kar naenkrat znašli v novi situaciji, ko nihče ni točno vedel, kako bo potekal pouk na drugačen način.

Pojavljati so se začela vprašanja, dvomi in razmišljanja o delu na daljavo, o obravnavi novih vsebin, predvsem pa o preverjanju in ocenjevanju doseženega znanja. Zelo nas je skrbela motivacija in pripravljenost učencev za delo od doma. Začeli smo se zavedati, da vsi učenci doma nimajo enakih možnosti za delo, ne samo zaradi razlik glede tehnične opremljenosti, temveč tudi zaradi razmer doma. Ugotovljeno je bilo, da nam je veliko časa vzela priprava materiala za delo, saj smo hoteli učencem snov čim bolj približati. Pri komunikaciji smo bili pri mlajših učencih v celoti odvisni od staršev in njihove usposobljenosti za delo z računalnikom. Zelo zahtevna je bila priprava besedil za branje in obravnavo literarnih besedil.

V času dela od doma je bila opravljena anketa s starši in učenci. Na anketo je odgovorilo nekaj čez petdeset odstotkov staršev in otrok.

Zelo zahtevno je bilo preverjanje in ocenjevanje znanja. V prvi triadi smo na daljavo izvedli preverjanje, ocenjevanje pa po povratku v šolo.

Po prihodu otrok v šolo je bilo ugotovljeno, da je nastalo kar nekaj vrzeli. Čas, ki smo ga imeli na voljo, smo namenili utrjevanju temeljnih vsebin in ocenjevanju doseženega znanja.

Kljub temu, da je bil čas epidemije stresen tako za otroke, starše in nas učitelje, smo vsi dobro opravili delo, Tudi čas, ki smo ga preživeli doma, je bil za drugačno šolo, šolo življenja, zelo pomemben.

Ključne besede: motivacija, nezanimanje, nove vsebine, vrzeli v znanju, zaupanje staršev.

Abstract

In March we quite abruptly found ourselves in the middle of an unknown situation, where nobody knew how classes were going to continue.

Questions, doubts and thoughts about working from home, the treatment of new content and, above all, the verification and assessment of acquired knowledge began to arise. We were worried about the children's motivation and their willingness to work from home and do the tasks they were given. We realised that not all of the children had the optimal conditions to do their work, not just because of different technologies but also because of different family situations. It was discovered that a lot of time was spent on preparing the materials for work, because we wanted to bring the content closer to the children. When communicating with younger students we depended on their parents and their technological skills. Another very demanding thing was preparing literary texts and then going through them with the children.

During the period of working from home the parents and children answered a survey. It was answered by 50% of the questioned parents and children.

Another very challenging thing for us was knowledge assessment. We tested the children's knowledge over computers and gave them their marks in school.

After going back to school we realized there were some gaps in the student's knowledge. The time we had was spent going over the learning material and then testing the children's knowledge.

Even though the stress of the epidemic was wearing down students, parents and us teachers, we all did a very good job and it could be seen when we finally returned to school. The time we spent at home during the pandemic was a different lesson for us all, it was a life lesson.

Keywords: disinterest, gaps in knowledge, motivation, new content, parent's trust.

1. Uvod

Nihče si ni predstavljal, da se bo šolsko leto od marca 2020 nadaljevalo na način, na katerega nismo bili pripravljene ne učitelji, ne starši in ne učenci. Kar naenkrat smo se znašli v situaciji, ko nismo vedeli, kako usposobljeni smo sami in naši učenci za delo z računalniki in računalniškimi orodji.

Tiste dni pred razglasitvijo epidemije, ko se je stroka že pripravljala na izredne razmere, smo imeli tudi v šolah nalogo, da oblikujemo ožje time, kjer smo pripravljali protokole ob izbruhu epidemije. Nihče pa si ni predstavljal, kako bo vse skupaj potekalo. Tisti petek, tik preden smo izvedeli, da šole zapirajo vrata za dva tedna, smo se najprej dopoldne v ožjem timu zbrali pri ravnateljici, se dogovorili o osnovnih smernicah, ki jih je ravnateljica vsem delavcem predstavila po pouku.

Navodila so bila sledeča:

- Naloge bomo učencem v naslednjih dveh tednih posredovali na spletni strani šole, učencem prve triade pa še na elektronsko pošto staršev.
- Naloge bodo pripravljene tedensko, približno za polovico ur, kot jih imajo v šoli. Namenjene naj bodo utrjevanju in ponavljanju snovi.
- Bodimo pozorni, da bodo imeli učenci naloge, pri katerih ne bo potrebno dodatno tiskanje, da bodo imeli razpoložljivi material doma.
- Učitelj naj bo učencem dostopen, naj jih pri delu spodbuja in motivira.

Učitelji smo dali učencem domov večino delovnih zvezkov oziroma učbenikov, za katere smo menili, da jih bodo potrebovali v teh dveh tednih. Situacija z virusom se je zaostрила in izkazalo se je, da doma nismo ostali le dva tedna, ampak dva meseca. Razmere so se za delo doma spremenile tako za učence, učitelje in starše.

Po navedbah de Laatove (de Laa, 2016) se je v preteklosti izobraževanje znotraj družinskega kroga razvilo kot posledica potrebe po preživetju. Pojavljalo se je pri plemiških in meščanskih družinah. Izobraževanje so sicer izvajali dvorni mojstri, inštruktorji ali domači učitelji, nadzorovali pa so jih starši. V moderni obliki izobraževanje na domu najdlje poznajo v ZDA, kjer je tudi najbolj razširjeno (de Laa, 2016).

V Evropi velikih raziskav o izobraževanju na domu nimamo, saj se zelo malo staršev odloča za tak način izobraževanja (de Laa, 2016). Sicer pa nam v Sloveniji Zakon o osnovnih šolah (2006) tako izobraževanje dovoljuje že od leta 1996.

Toda v našem primeru je izobraževanje na domu potekalo zaradi izrednih razmer in karantene v katero smo bili »prisiljeni« starši, učenci in učitelji.

Križanova navaja (Križan, 2014), da je v 90. členu Zakona o osnovni šoli določeno, da mora učenec v izobraževanju na domu doseči vsaj enakovredno stopnjo znanja, kot jo zahteva obvezni program javnega šolstva. Po ugotovitvah Zupančiča Križanova navaja ugotovitve iz leta 2013, da so se v šolskem letu 2004/2005 na domu izobraževali le 4 otroci, leta 2013 pa 124 otrok.

Aleksičeva ugotavlja (Aleksič, 2017), kar določa 90. člen ZOsn, da se preverjanje znanj otrok, ki se izobražujejo na domu, razlikuje od preverjanja znanj v rednih osnovnih šolah v številčnosti in pa časovnem obdobju. Znanje otrok, ki se izobražujejo na domu, se preverja le enkrat na leto in zato so otroci takrat pod velikim pritiskom. Kot navaja, se pojavlja dilema, kako pošteno je, da otroci, ki se izobražujejo na domu opravljajo izpite le iz nekaterih predmetov, otroci, ki obiskujejo reden pouk v osnovni šoli, pa morajo dokazovati znanje iz vseh predmetov (de Laat, 2016).

V Sloveniji urejajo šolanje na domu naslednji predpisi: Zakon o osnovnih šolah (2006), 6. poglavje tega zakona od 88. do 92. člena; Pravilnik o šolskem koledarju za osnovne šole (2012) in Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (2008). ZOsn (2006, 4. člen) določa, da je v Sloveniji osnovnošolsko izobraževanje obvezno, vendar pa njegova 5. in 88. člen določata, da imajo starši pravico svojega otroka izobraževati na domu (de Laat, 2016). Starši, ki se odločijo, da bodo svojega otroka izobraževali na domu, morajo tega vpisati v eno izmed javnih ali zasebnih osnovnih šol in to pisno obvestiti o svoji nameri (ZOsn 2006, 89. člen).

Kritike izobraževanja na domu se po mnenju de Laatove nanašajo na dve področji in sicer socializacije in doseganje standardov znanja. Šolarji so prikrajšani pri pridobivanju socialnih veščin, pri uresničevanju ciljev pri vzgojnih predmetih in znanja o okolju. Manjka jim razlaga učiteljev, predvsem pri slovenščini in naravoslovnih predmetih. Tu lahko potegnemo vzporednice tudi s poukom, ki je potekal na domu v času epidemije. Iz ankete, ki smo jo izvedli, je učencem manjkala družba sovrstnikov in zelo so pogrešali razlage učiteljev. Všeč jim je bilo, da so si delo lahko organizirali po svoje, imeli so več prostega časa.

De Laatova navaja, kateri so najpogostejši razlogi, zaradi katerih so se slovenski starši odločili za tak način izobraževanja. Najpogostejši razlog je individualiziran pristop (čas, sposobnosti otrok, razumljive metode), sledi boljša organizacija družinskega življenja ter fleksibilen delovni urnik staršev. Nekaterim staršem se zdi dober razlog za šolanje na domu boljša socializacija otrok v smislu, da otrokom lahko nudijo bolj raznoliko okolje. Le peščica staršev je menila, da ima s takim načinom šolanja družina večjo vlogo pri vzgoji in izobraževanju ter nudi močnejšo privzgojo vrednot. Otroci pa imajo na tak način več časa za druge dejavnosti.

Starši si od šol s katerimi sodelujejo želijo odprtosti, korektnosti, zaupanja in spoštovanja. Sami v ta odnos že vstopajo s tako držo, v nasprotju s šolami, ki pogosto do staršev ne pristopijo na tak način (de Laat).

V času epidemije je bil v našem primeru odnos s starši zelo dober. Temeljlil je na zaupanju, spoštovanju in dobrih odnosih, ki smo jih zgradili že pred tem.

2. Delo učitelja

V prvem tednu pouka na daljavo smo se privajali na delo od doma. Skrbelo nas je, kako so računalniško opremljene družine ali imajo neoviran dostop do spleta, koliko so sploh učenci in starši usposobljeni za delo z računalnikom. Velika večina otrok sicer »obvlada« računalnik, ampak kot se je izkazalo gre za obvladovanje igranja raznih iger, večči so objavljajna na družbenih omrežjih. Zataknilo pa se je ob veččinah, ki so potrebne pri pošiljanju elektronske pošte, pripenjanje dokumentov v obliki priponk, delo starejših učencev v spletnih učilnicah. Pri mlajših učencih prve triade smo bili učitelji odvisni od obveščanja in računalniškega znanja staršev. Tudi tukaj so se pokazale velike vrzeli. Poskušali smo navezati stik z vsemi učenci in starši, če to ni bilo mogoče, smo se posluževali tudi telefonskih klicev. Neodzivnih je bilo malo učencev. V začetku, ko še nismo vedeli, koliko časa bo trajala delo od doma, so nekateri učenci ta čas bolj vzeli kot kratek oddih oziroma počitnice in opravili res najnujnejše stvari. Kasneje, ko smo vsi videli kakšna je situacija, pa je večina učencev resno pristopila k delu. Da bi lažje preverjali kaj in koliko učenci delajo doma, smo od njih zahtevali določene povratne naloge, odgovore in izdelke. V začetku smo jih nagovarjali, da lahko po lastni želji pošljejo določene naloge. Ko pa se je izkazalo, da bo pouk potekal tako skoraj do konca šolskega leta in bo na daljavo potrebno tudi preverjati in ocenjevati, pa je bila oddaja nekaterih nalog obvezna. Med delom od doma smo skupno na spletni strani in nato še vsak učitelj posebej nagovarjali starše in učence, da nam povejo, kje imajo največje težave, na kaj naj bomo tudi učitelji pozorni, kajti tudi za nas je bilo to nekaj novega. Za marsikaterega učitelja, ki prav tako ni več dela z računalnikom, tudi stresna.

Največjo težavo je predstavljalo usklajevanje dela z računalnikom, kjer je v družini več otrok. Tem družinam je šola priskočila na pomoč z izposojjo računalnikov. Učitelji pa smo se med seboj usklajevali, da do video srečanj ni prihajalo istočasno. To je od nas učiteljev zahtevalo ogromno dodatnega dela in usklajevanja.

2.1 Priprava materiala za delo od doma

Priprava materiala je bila zahtevna. Izogibali smo se nalogam na učnih listih, ker vsi učenci niso imeli na voljo tiskalnikov. Naši učenci so letos pri delu uporabljali delovne zvezke in delovne učbenike, kar nam je prišlo še kako prav. Nalog v delovnih zvezkih je bilo sicer premalo, pogosto tam snov ni dobro razložena. Učitelji smo po paralelkah skupaj pripravljali naloge za delo od doma. Iskali smo različne spletne strani, ki so jih nudile različne založbe, pripravili učitelji v CŠOD in jih pripravljali tudi sami. Vsaka razlaga nove snovi preko računalnika je bila zahtevna. Pri poučevanju v razredu je preko različnih metod in oblik dela omogočena izkušnja usvajanja nove snovi. V 1. in 2. razredu se poslužujemo razlage nove snovi preko didaktičnih iger, različnega slikovnega in konkretnega materiala. Tega učenci doma niso imeli na voljo. V razredu takoj vidimo odzive učencev, njihovo morebitno navdušenje ali nerazumevanje. Lahko pristopimo k posamezniku, poslušamo njegovo življenjsko izkušnjo, ki jo želi deliti z vsemi v razredu. Pouk na daljavo je učence in nas učitelje oropal te izkušnje, ki jo nudi neposreden stik z učenci v razredu.

Vsak teden smo iskali nove, inovativne načine razlage snovi pri matematiki, obravnavi in zapisu nove črke, pri pripovedovanju pravljice, pri vsebinah spoznavanja okolja, glasbe in športa. Odkrivali smo načine, ki bi bili nazorni, primerni, jasni in razumljivi za veliko večino učencev. Pri delu v prvi triadi so starši postali podaljšana roka učiteljev, pogoste učiteljeve oči, ušesa in glas pri poučevanju. V veliko pomoč so nam bile tudi učiteljice, ki nudijo strokovno

pomoč učencem. Učencem z DSP so prilagajale material, se z njimi povezale še individualno in njim in staršem pomagale pri učenju od doma.

Tudi učitelji smo imeli doma družine. Delo učitelja od doma je bilo pogosto razporejeno preko celega dneva. Pripravljali smo naloge za učence, imeli aktive, sestanke ožjega tima in pedagoške konference. Popoldnevi so bili pogosto namenjeni pregledovanju nalog, ki so jih učenci pošiljali od doma in pisanju povratnih informacij. Poleg vsega nas je tudi učitelje čakala še skrb za družino. Večinoma so bili dnevi naporni. Ima pa delo od doma tudi prednosti, saj smo si lahko delo časovno razporedili sami. Tudi za nekatere učence je bilo delo od doma lažje. Zjutraj so lahko dlje spali, preko dneva so si sami razporejali čas za učenje in sprostitev. Posebno učenci, ki imajo radi ustvarjalni mir, so dobri v organizaciji svojega časa, so se dobro znašli. Za nekatere pa je bila to dodatna ovira.

2.2 Posredovanje materiala in informacij, komunikacija s starši in učenci

Po dogovoru s starši smo naloge v ponedeljek zjutraj za ves teden objavljali na spletni strani šole, učencem prve triade smo jih pošiljali še na elektronske naslove staršev. Ob posredovanih nalogah je bilo vedno kratko motivacijsko pismo za starše in otroke.

*»Dragi starši, dragi otroci,
upam, da ste dobro in v teh razmerah lepo preživeli ta teden. Vreme je bilo toplo in prijetno, pravo spomladansko, da ste lahko uživali na svojih dvoriščih s svojimi družinami.
Upam, da ste zdravi. Kako vam je šlo opravljanje naloge doma?
So bila navodila dovolj jasna, je bilo preveč ali premalo? Ste otroci potrebovali veliko pomoči odraslih ali ste znali vse narediti sami?*

*Za naslednji teden smo vam učiteljice ponovno pripravile naloge za delo na domu. Na voljo bodo v ponedeljek na spletni strani šole in enako vam jih ponovno pošljem. Če je karkoli, kar ne razumete, je preveč ali pretežko, bom zelo vesela, če mi prosim sporočite.
V teh razmerah se vsi učimo delati drugače. Tudi učiteljice komuniciramo po različnih kanalih, se usklajujemo, upoštevamo navodila Ministrstva in poskušamo ujeti nek pravi ritem za vse.
Želim si, da bi bilo tega kar se da hitro konec, da se spet vidimo v šoli. Moramo biti pa pridni, ubogljivi in upoštevati vsa navodila.*

Lep pozdrav

tvoja učiteljica Nataša 😊

#ostanizdrav #ostanidoma » (Veseli Plos, 2020).

Nekateri starši in otroci so samoiniciativno pošiljali fotografije in kratka besedila, kako preživljajo čas doma. Ena deklica je dnevno pošiljala pozdrave in povprašala, kaj počnem, kaj kuham. Poročala je, kako ji gre delo od doma in kako preživlja prosti čas.

Po nekaj tednih, ko so starši že začeli hoditi v službo, smo na željo staršev naloge objavljali v nedeljo ob 18.00, da so skupaj z otroki lahko naredili tedenski načrt za dopoldansko delo doma.

Posebno težka naloga je bila obravnava literarnih besedil, tudi zato, ker učenci niso imeli na razpolago knjig iz knjižnice.

V mesecu aprilu, ko praznujemo mednarodni dan knjig za otroke in Noč knjige, je bila na drugačen način predstavljena pravljico za lahko noč. Na večer Noči knjige je bil staršem poslan naslov spletne povezave, kjer je bila pripravljena pravljica v ppt. izvedbi z branim besedilom. V branje jih je pospremil prijeten nagovor. Predlagano jim je bilo, da si pripravijo posebno »pravljično« vzdušje. Sobo si lahko okrasijo z lučkami, lahko jo poslušajo na vrtu ali terasi v soju svečk, si naredijo »šotor« v sobi. Spodnja fotografija prikazuje bralni kotiček, ki si ga je naredila deklica doma ob Noči knjige.

Zahtevna je bila priprava besedil za branje. Pomembno je, da učenci berejo redno, primerno zahtevna in dolga besedila. Prepisana besedila so bila posredovana staršem. Besedila so si lahko natisnili ali jih bodisi brali na ekranu. Pazljivi smo bili, da je bil font črk primeren, da ja bil dovolj velik razmik med vrsticami. Premišljeno je bila izbrana tudi barva podlage in barva črk.



Slika 1: Pravljični šotor na Noč knjige (osebni arhiv, 23. 4. 2020)

Ob materinskem prazniku je bila mamiciam posredovana pesem Ferija Lainščka z naslovom Mama. Dobljeno je bilo veliko pozitivnih odzivov.

V začetku aprila smo za starše in učence pripravili anketo, ker nas je zanimalo, kako se spopadajo z učenjem na daljavo. Anketo smo pripravili v ožjem timu, se o njej pogovorili in jo nato preko elektronske pošte posredovali staršem in učencem. Analizo ankete, ki jo je opravila svetovalna delavka je izpolnilo 186 staršev (53,14 %) in 199 učencev (56,86 %).

V anketi so bila v začetku splošna vprašanja, o številu otrok v družini, ali imajo v družini mogoče otroka s posebnimi potrebami ali otroka, ki potrebuje pomoč.

Na vprašanje ali so se doma dobro organizirali, je kar 64% staršev odgovorilo pritrdilno, pritrdilnih odgovorov učencev pa je bilo 61%. Zastavili smo vprašanje ali so naloge učenci opravljali sami ali so pri delu potrebovali pomoč. Starši so odgovorili, da je 58% otrok naloge naredilo samostojno, 38 % pa jih je potrebovalo pomoč. Zelo podobni so bili odgovori otrok – 54 % otrok naloge opravi samostojno, 38 % jih potrebuje pomoč. Ostalih 8 odstotkov otrok je potrebovalo pomoč sorojencev ali učiteljice, ki so jo za pomoč prosili. Kar 99 % staršev in otrok je potrdilo, da imajo dnevni dostop do računalnika in interneta.

Pri uporabi IKT tehnologije pri učenju na daljavo so bili odgovori staršev in učencev zelo podobni. Najpogosteje so uporabljali računalnik in učbenike, zelo redko pa telefon in tablični računalnik. Kar 90 odstotkov staršev je odgovorilo, da dobro ali srednje dobro obvladajo delo z računalnikom, podoben rezultat je bil pri učencih. Seveda pa nas je skrbelo za tistih 12 odstotkov učencev, ki slabo ali zelo slabo obvladajo delo za računalnikom.

Zanimalo nas je tudi, kakšen način učenja na daljavo jim najbolj ustreza. Možnost so bila navodila oz. napotki na šolski spletni strani, elektronska pošta, socialna omrežja, izobraževalne oddaje na TV in elektronska gradiva. Tako učencem in staršem so najbolj ustrezala navodila na šolski spletni strani, elektronska gradiva in napotki po elektronski pošti.

Čas, ki so ga učenci porabili za delo na daljavo se je gibal od ene pa do več kot treh ur. Le okrog 10 odstotkov učencev je za delo od doma porabilo eno uro.

Na aktivih in sestankih učiteljev smo se veliko pogovarjali o tem ali učencem dajemo preveč ali premalo gradiva. Skoraj 90 odstotkov staršev in otrok je menilo, da je bilo gradiv veliko, zelo veliko oziroma veliko preveč. Velika večina otrok je tudi po mnenju staršev zelo pogrešala pouk. Najbolj so pogrešali razlago pri matematiki, slovenščini in angleškem jeziku, kjer so se počutili tudi najbolj obremenjeni.

Prednosti, ki so jih izpostavili starši in otroci pri delu na daljavo so, da si sami razporedijo čas dela, otrok se uči večje samostojnosti in odgovornosti, posamezen predmet lahko naredi v enem sklopu, tedenski načrt dela, odzivnost učiteljev, učenci lahko kasneje vstanejo, jasna navodila učiteljev, otrok se uči, da je telefon tudi za delo, ne le za zabavo. Otroci so izpostavili tudi, da jim je bila všeč pomoč staršev in da so bili lahko več z družino.

Ključne težave, ki so jih izpostavili tako starši in otroci so bile, da je bil na voljo le en računalnik, da spletna stran ni delovala, ker je bil sistem preobremenjen, organizacija dela, predvsem na začetku, manjkala jim je razlaga snovi, preveč nalog in preveč gradiva na različnih spletnih straneh in zelo veliko branja različnih navodil, tekstov, nalog.

V vsem tem času smo učitelji dobili tudi veliko pohval, več kot kritik. Starši so izpostavili naš trud, da nas občudujejo, ker uspemo obvladati toliko otrok v razredu, zahvalili so se nam za trud in lepe besede ter prijaznost in da se šele zdaj zavedajo, kako pomembno delo opravlja učitelj.

In učenci? Predvsem so pogrešali nas in sošolce, večini je bilo všeč delo na daljavo in da smo jim bili ves čas na voljo, da so ponosni na nas, da naj ostanemo potrpežljivi in da jim je všeč naša šola s kavčem in hladilnikom v jedilnici (Breznik, 2020).

2.3 Preverjanje in ocenjevanje znanja

V prvih treh tednih je bilo delo doma usmerjeno predvsem v ponavljanje in utrjevanje znanja ter obravnavo snovi, ki se nam učiteljem niso zdele tako zahtevne, da jih učenci ne bi zmogli predelati sami. Izkazalo se je, da bo vsa ta znanja potrebno začeti tudi preverjati in v mesecu maju, če epidemije še ne bo konec, tudi ocenjevati. Večina razmišljanja v tem času je bila o tem. Ocenjevanje v prvem in drugem razredu je opisno, poteka večinoma ustno, ker se učenci še težko pisno izražajo. Pogosto so ocenjeni na način, ko se sploh ne zavedajo, da poteka ocenjevanje. Za vse te učence in starše bi to pomenilo dodaten stres. Sami učenci tudi niso večji, da bi se lahko povezali prek zooma. Ves čas so potrebovali podporo staršev. Ob dani pobudi smo se nekajkrat srečali prek zooma. V začetku so bili učenci zadržani, nekateri se niso hoteli pogovarjati, posamezniki pa so bili zelo komunikativni.

Ko smo dobili obvestilo o vrnitvi najmlajših učencev v šolo, smo se na aktivu prve triade dogovorili, da bomo z ocenjevanjem počakali. Tako smo učence ocenili v času od konca maja pa do junija, ko so bili ponovno v razredih. Preverjanje pa je potekalo v mesecu aprilu in maju na daljavo. Preverjanje je potekalo tako, da so po vnaprejšnjem dogovoru in določitvi roka starši pošiljali opravljene naloge po elektronski pošti. To so bile rešene matematične naloge, zapisi s pisanimi črkami, narejeni likovni izdelki, opravljene športne naloge in raziskovalne naloge s področja spoznavanja okolja.

2.4 Spet v šoli

Po prihodu otrok v šolo in ponovnemu preverjanju osvojenih znanj je bilo ugotovljeno, da so nastale vrzeli predvsem pri učencih, ki imajo določene težave pri posameznih predmetih. Ob tej priložnosti se je pokazalo, katere so temeljne vsebine, ki naj bi jih učenci usvojili ob koncu posameznega razreda.

Kot slabost po povratku učencev v šolo smo zaznali, da je delo doma potekalo kampanjsko. Premalo je bilo sprotnega utrjevanja in ponavljanja. Ker smo učencem posredovali tedensko delo, se je zgodilo, da so učenci na primer vso nalogo s pisanjem pisanih črk naredili v ponedeljek ali v začetku tedna. Potem do naslednjega tedna niso ničesar pisali in je bila pozabljivost velika. Ko so se učenci vrnili v razred, smo veliko časa namenili ravno ponavljanju in utrjevanju temeljnih znanj, ki so potrebne za napredovanje v naslednji razred.

Ves čas govorimo le o znanju, vsebinah, vendar pa je šola tudi prostor, kjer se otroci družijo, rešujejo vsakodnevne skrbi, konflikte, delujejo v skupini... Čeprav so se vsi počasi privadili na drugačno delo in postajali vedno bolj večji in samostojni pri delu z računalnikom, je vseeno zelo pomembno, kljub nekaterim prednostim dela od doma, da pouk poteka v šoli, ker IKT ne more nadomestiti pedagoške prakse.

3. Zaključek

Življenje nam prinaša mnogo izzivov in eden izmed teh je bil tudi čas epidemije. Izziv je bil za starše, otroke in tudi nas učitelje, ki smo se morali v tem kratkem času marsičesa na novo naučiti. Nekatere vrednote smo morali ponovno odgrniti, jih predelati, se naučiti zaupati, biti strpni, razumevajoči in predvsem empatični.

Večina učiteljev v svoje delo vlaga veliko energije, truda in lastne iniciative. Tudi zdaj ni bilo drugače. In če se še kdaj ponovi, bomo ponovno zagrizli v nova znanja in se trudili po najboljših močeh, da bi v učencih našli vsaj tanko nitko radovednosti, zanimanja, ki svet vodi k novim izzivom in napredku.

4. Viri in literatura

Aleksič, A. (2017). *Izobraževanje otrok na domu* (Diplomsko delo). Pravna fakulteta, Maribor.

Breznik, Sabina (2020). *Analiza rezultatov ankete - Učenje na daljavo (starši in učenci)*. Pridobljeno s <https://www.oshjh-staritrj.si/>

De Laat, G. M. (2016). Izobraževanje na domu v Sloveniji. *Sodobna pedagogika*, 67(4), 46–62.

Križan, U. (2014). *Izobraževanje na domu – študija primera*. (Diplomsko delo). Pedagoška fakulteta, Maribor.

Predstavitev avtorja

Nataša Vesel Plos je profesorica razrednega pouka. Na delovnem mestu učiteljice je 22 let. Enajst let je poučevala na podružnični šoli v kombiniranem oddelku z dvojno in trojno kombinacijo 1., 2. in 3. razreda. Zdaj poučuje v 1. razredu. Veliko se ukvarja s področjem opismenjevanja in čim lažjega prehoda otrok iz vrtca v šolo.

COVID-19 – polom ali priložnost za naš izobraževalni sistem?

COVID-19 – A Curse or a Blessing for our Education System?

Helena Čas

*Srednja šola Ravne na Koroškem - gimnazija
lenika.cas@gmail.com*

Povzetek

Trditi, da je COVID-19 zamajal ne samo slovenski, ampak tudi svetovni izobraževalni sistem bi bilo mogoče pretirano, vsekakor pa nam je vsem, še posebej delavcem v vzgoji in izobraževanju, dal misliti. Predvsem smo se znašli pred pomembnim vprašanjem o vlogi učitelja v učno-vzgojnem procesu in tudi o klasičnih modelih poučevanja, ki so kljub poskusom posodabljanja pouka v preteklih letih, še vedno temelj našega izobraževalnega sistema.

Smo torej v vzgoji in izobraževanju prišli do prelomnice in znani stavek v času COVID-19, da “nič več ne bo tako, kot je bilo” velja še posebej na področju izobraževanja? Kakšne so potemtakem prednosti in pomanjkljivosti novega ‘online’ modela poučevanja? Je mogoče krizo razumeti tudi kot priložnost, da se v prihodnosti dokončno poslovimo od dosedanjega tradicionalnega modela izobraževanja, katerega korenine segajo nazaj v čas Marije Terezije in se usmerimo v prihodnost, ki z G5 omrežjem prinaša neslutene možnosti hiper-povezav?

Pri iskanju odgovorov na ta aktualna vprašanja se moramo osredotočiti na prednosti in pomanjkljivosti novih didaktično-metodoloških paradig in s tem torej na smiselnost njihove implementacije v praksi. Reševanje nalog v učbeniku ali delovnem zvezku po navodilih učitelja ni bila najbolj optimalna rešitev, je bila pa v tem obdobju dokaj pogosta, ker nismo imeli in še vedno nimamo didaktičnih pripomočkov, ki bi bili pravi odgovor na nastale razmere. Učitelji smo se zatekali k načinom in vsebinam, za katere smo slutili, da bi lahko bili na daljavo uspešni, ostale smo puščali zadaj, med drugimi tudi resnejši pristop k ocenjevanju znanja. Te in še mnoge dileme bo potrebno razrešiti v prihodnje.

Ključne besede: COVID-19, generacija Z, informacijsko-komunikacijska tehnologija, klasični modeli poučevanja, poučevanje na daljavo, vloga učitelja.

Abstract

Claiming that the coronavirus has shaken, not just our education system, but the education system world-wide can be considered an exaggeration. However, it has led many teachers to question their role in the teaching/learning process. It has also prompted us to wonder about the suitability of traditional teaching methods, which are still widely used in the classroom despite constant endeavours to reform and modernize the education system.

Have we arrived at a turning point? Will things ever be the same in the field of education? What are the advantages and disadvantages of the new online teaching model? Can the crisis be understood as a chance to finally leave old-fashioned “Austro-Hungarian” practices behind, thus moving away from the traditional model and embracing a future which promises inconceivable possibilities through G5 hyperlinks?

To answer these questions one has to focus on the advantages and disadvantages of the new didactic paradigm and its implementation in practice. A common practice of doing exercises in the coursebook or the workbook at the instruction of the teacher certainly does not count as the best solution possible. However, it was very convenient due to the lack of other more suitable didactic materials. Teachers resorted to the means and contents that they felt could work well online. Doing so, they left others

behind, including a more serious approach to assessing and grading students' knowledge. The latter (along with many other unclarities) will have to be addressed in the months to come.

Keywords: COVID-19, generation Z, information and communications technology, online teaching, teacher's role, traditional teaching models.

1. Uvod

Novi, sodobnejši načini poučevanja, ki jih je v ospredje postavila pandemija korona virusa, so že kar nekaj časa na "čakalni listi", da jih bolj temeljito vključimo v naš izobraževalni sistem. Četudi so že nekaj časa aktualni in jih v ožjem obsegu že uporablja in izvaja marsikatera izobraževalna ustanova, se še nikoli poprej niso izvajali tako intenzivno in tako "nepripravljeno" kot ravno v času korona krize.

Ti novi modeli poučevanja postavljajo pod vprašaj predvsem vlogo učitelja v učno-vzgojnem procesu in hkrati klasične modele poučevanja, ki so do sedaj bili nujno osredotočeni na razred/učilnico kot na osnovni učno-vzgojni prostor. Je korona kriza te paradigme dodobra prevetrila in posodobila, ali bo po krizi spet "vse po starem"? Kaj so prednosti in pomanjkljivosti takšnih modelov, ki smo jih "nepripravljeno" izvajali v času korona krize in katere bi bilo smiselno vključiti v učno-vzgojni proces v prihodnje?

2. Vloga učitelja v učno-vzgojnem procesu

Dejstvo, da se učitelji že dolgo sprašujemo o lastni vlogi v sodobni družbi in neredko pritožujemo nad našim položajem v njej, ni nič novega. Zadnje čase pa se vse pogosteje sprašujemo tudi o vlogi učitelja v učno-vzgojnem procesu, saj učitelj v digitalni družbi izgublja svojo primarno vlogo vira in nosilca znanja in informacij, ki se spreminja v vlogo mentorja, koordinatorja, svetovalca, motivatorja oz. predvsem kreatorja dobrega delovnega vzdušja med učenci. Vsekakor je realno pričakovati, da bo vloga učitelja v prihodnje vedno manj "avtoritarna" in vedno bolj sodelovalna. Ta nova vloga je bila še posebej očitna v času korona krize, saj učence/dijake v večini primerov nismo poučevali, pač pa smo jih preko navodil usmerjali, kako naj se učijo sami. Neredko se je dogajalo, da so učenci od nas dobili navodila, katero snov prebrati, katere naloge rešiti in kako te rešitve preveriti, ali pa smo rešitve preverjali sami. Učencem smo prav tako pomagali pri samoučenju, iskanju in uporabi spletnih vsebin in svetovanju, kako izboljšati določene vrzeli v znanju. Zelo pogosto se je tudi dogajalo, da smo jim stali ob strani in prisluhnili tudi njihovim osebnim težavam in stiskam in jih poskušali motivirati za uspešnejše delo. Korona kriza je na ta način še bolj očitno osvetlila vlogo učitelja v 21. stoletju – ne samo kot posredovalca znanja in informacij (ker se učenci za to raje poslužujejo svetovnega medmrežja), ampak tudi kot svetovalca in partnerja v izobraževalnem procesu.

3. Učno-vzgojne metode

3.1. Sodobna informacijsko-komunikacijska tehnologija

Poleg vloge učitelja se s korona krizo drastično spreminja tudi način poučevanja, kjer nam prihajajoča 4. industrijska revolucija nudi neslutene možnosti – umetno inteligenco, robotiko,

internet stvari, samovozeče avtomobile, 3D tiskalnice, nanotehnologijo, kvantne računalnike in še marsikaj. Pomembno je, da na uvajanje teh tehnoloških novosti ne odreagiramo kot ludisti, ki so na začetku 19. stoletja uničevali stroje, zažigali skladišča in rušili tovarniška poslopja, zmotno misleč, da so za njihovo bedo krivi stroji, ne pa lastniki. Zavedati se moramo, da je sodobna tehnologija izjemno koristno orodje, če jo znamo uporabljati na pravi način. Da bi to dosegli, pa bo uvajanje novosti moralo potekati bolj sistematično in bolj premišljeno kot v času korona krize, ko smo ob poplavi novosti večkrat bili v dilemi, katero spletno orodje naj uporabimo in na kak način. Manjkalo je usklajenosti, in sicer na vseh nivojih: najprej na nivoju vsakega posameznega učitelja, kjer se je dogajalo, da smo z določenimi oddelki uporabljali spletno učilnico Arnes, pri nekaterih oddelkih pa se je bolj obnesla spletna učilnica Xooltime. Prav tako smo uporabljali številne druge možnosti: e-pošto, različne spletne klepetalnice, forume, video konference, družabna omrežja itd. Manjkala je usklajenost na nivoju šole, kakor tudi ni bilo usklajenosti in enotnih smernic na nivoju države.

3.2. *Kako poučevati "postmilenijce"*

Poleg vloge učitelja se je v času korona krize drastično spremenila tudi vloga učenca v učno-vzgojnem procesu in sicer na način, da se ga postavi v zelo bolj aktivno vlogo, tako kar se tiče učenja samega kot tudi odgovornosti in zrelosti. Učenec se v novonastalem položaju še bolj zaveda svoje odgovornosti do znanja, zaveda se, da je sam ustvarjalec svoje prihodnosti in odgovornosti ne prelaga le na učitelje ali svoje starše.

Korona kriza nam je jasneje predstavila, s kakšnimi generacijskimi izzivi se bomo morali ukvarjati na nivoju izobraževanja v prihodnje. Zavedati se moramo, da poučujemo "postmilenijce" – del generacije Z – v katero spadajo otroci, ki so bili rojeni ob prelomu tisočletja in jim je bila tehnologija tako rekoč položena v zibelko in posledično nikoli niso izkusili življenja brez elektronskih naprav. To je tudi generacija, ki je bila vzgojena v bolj permissivnem okolju, in ki ne "uspeva" dobro v avtoritarnem okolju. Ker imajo doma veliko starševske pozornosti, podobno pričakujejo tudi v šoli od svojih učiteljev. So bolj sproščeni, a hkrati zelo ambiciozni. Rabijo več svobode (učijo se po lastni izbiri) in imajo težave s koncentracijo. Stvari se za njih odvijajo hitreje kot za ostale generacije, zato so velikokrat nepotrpežljivi in delujejo po principu "tukaj in zdaj". Že od malih nog so navajeni personalizacije oz. osebnih prilagoditev na vseh področjih (v online trgovinah, restavracijah hitre prehrane, na Netflixu itd.) Prav tako ne marajo suhoparnega podajanja snovi, ampak se bolj znajdejo v skupinskem in projektnem delu. So tudi pravi strokovnjaki pri iskanju informacij na spletu. Velika večina ima online identitete. Zaradi intenzivne izpostavljenosti elektronskim napravam, so ti otroci zelo bolj dovzetni za vizualne dražljaje (povzeto po Rothman, 2016).

Tako imenovani generaciji Z je tehnologija v središču njihove učne izkušnje in ravno zaradi tega je njihova izkušnja aktivna. Aktivno učenje vključuje analizo, sintezo in evalvacijo. In takšno izkušnjo bi morali dobiti v razredu. Mnoge znanstvene raziskave so pokazale, da preko takšne izkušnje učenci usvojijo bolj poglobljeno znanje in dosegajo boljše rezultate pri ocenjevanju znanja v primerjavi s tradicionalnimi metodami podajanja snovi. Prav tako je študija pokazala, da se pri naravoslovnih predmetih (matematika, strojništvo in znanost) študentom na univerzitetni ravni možnost pisanja negativne ocene zmanjšala za 50% (Eddy idr., 2014). Zato bi tudi po korona krizi bilo smiselno določene učne metode, ki so se izkazale za uspešne, bolj temeljito vključiti v učno-vzgojni proces. Več bi moralo biti projektnega dela, skupinskega dela, analiz in reševanja problemov, debatiranja, sodelovanja z lokalno skupnostjo in širše, tudi s šolami v tujini preko spleta. Na ta način dijaki pridobijo ne samo nova znanja ampak tudi nove veščine, ki so v 21. stoletju celo bolj pomembne kot znanje samo – sposobnost

uspešne komunikacije, sodelovanja in timskega dela. Učenci, ki obvladajo te veščine, imajo več možnosti za ustvarjanje uspešne kariere.

3.3. Učno-vzgojni prostor

Korona kriza je prav tako zamajala vlogo razreda/učilnice kot prostora, kjer se izvaja učno-vzgojni proces. Učilnica/razred že dolgo ni edini prostor, kjer se izvaja učno-vzgojni proces, saj pouk poteka tudi v okviru terenskega dela, strokovnih ekskurzij, obiskov gledališč, knjižnic, muzejev, galerij in inštitutov in še mnogo drugega. Je pa učilnica daleč najpogostejši prostor, ki ima svoje prednosti kakor tudi pomanjkljivosti, med katerimi je treba izpostaviti dejstvo, da klasični pouk v razredu učence sili v pasivnost in ni najbolj spodbudno okolje za ustvarjalnost in razmišljanje izven okvirjev. Korona kriza nas je prisilila v iskanje novih poti in učenje na daljavo (z uporabo spletnih orodij) se je zdela najboljša rešitev. Vsekakor bi bilo smiselno določena spletna orodja, kot so video konference, spletne učilnice, spletna predavanja, "tutoriale" in spletne okrogle mize trajno vključiti v vzgojno-izobraževalni proces. Ne smemo pozabiti, da je učenje izven učilnice aktiven proces, ki učencem omogoča uporabiti svoje znanje v realnem (ali vsaj virtualnem) svetu, ko lahko rešujejo resnične probleme, iščejo nove rešitve in preko spoznavanja družbe okoli sebe lažje najdejo svoje mesto v družbi, svoje poslanstvo. Zato je pomembno, da dijaki pridobijo čim več izkušenj iz različnih strokovnih področij (tudi preko video konferenc z uspešnimi glasbeniki, poslovneži, znanstveniki, zdravniki itd.). Učenje izven učilnic daje učencem tudi več svobode in več možnosti za ustvarjalnost.

4. Pomanjkljivosti poučevanja na daljavo

Največji problem, ki ga je izpostavila korona kriza, je globok razkorak med učitelji in učenci na področju dojetanja sveta okoli sebe, kar se seveda odraža na načinu pridobivanja znanja in novih informacij. Starostna struktura učiteljev v Sloveniji je relativno visoka, saj se večina učiteljev bliža upokojitveni starosti in to priča o še večjemu kulturnemu in socialnemu medgeneracijskemu razkoraku. Mnogo učiteljev v času svoje izobrazbe nikoli ni uporabljalo informacijsko-komunikacijske tehnologije, medtem ko je generacija Z starostna skupina, ki ne pozna obdobja brez moderne tehnologije. V kolikor želimo uspešno poučevati in ostati aktualni v 21. stoletju, je nujno, da se učiteljem omogočijo kvalitetna izobraževanja na področju rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. Prav tako pa je nujno, da se omogoči dostop do kvalitetnih e-učbenikov in spletnih orodij.

Nastala situacija je vsekakor poglobila razlike med učenci (kar je še bolj očitno na osnovnošolskem kot na srednješolskem področju). Razlike so socialno pogojene, saj mnoge družine tehnološko niso zadostno opremljene. Prav tako določena gospodinjstva nimajo urejenega dostopa do interneta. Socialne razlike se nenazadnje kažejo tudi v čisto osnovnih stvareh, kot je dostop do toplega obroka v šoli, prav tako pa je šolsko okolje socialno varnejše okolje kot ulica, ki so ji mnogi učenci v prostem času izpostavljeni.

Poleg tega so v času korona krize v bolj pomembno vlogo pri izobraževanju stopili starši (predvsem na nivoju osnovnošolskega izobraževanja) in tudi tu je prihajalo do velikih razlik, saj vsi starši niso enako usposobljeni za pomoč pri poučevanju otrok na daljavo. Mnogi starši so bili preobremenjeni s svojim delom na daljavo in niso zmogli tako velikega bremena. Razlike se kažejo tudi na področju motivacije. Visoko motivirani učenci so sprejeli novo nastalo situacijo kot izziv in kot možnost za večjo odgovornost in samoiniciativnost, medtem ko so

nizko motivirani dijaki zaostajali z delom, se niso redno javljali in posledično tudi niso pridobili dovolj znanja. Visoka samomotivacija je predvsem problem na nivoju osnovnošolskega izobraževanja.

Nenazadnje pa je ena izmed velikih pomanjkljivosti pouka na daljavo socialna izolacija na nivoju učenec-učitelj in na nivoju učenec-učenec. Kljub mnogim prednostim, ki jih prinaša raba bolj sodobnih oblik poučevanja na daljavo, je osebni stik med učencem in učiteljem in med učenci samimi, še vedno zelo pomemben, saj spodbuja sodelovanje in socialno interakcijo v večji meri kot pa delo na daljavo. Ravno zaradi tega se je pri delu na daljavo potrebno še posebej potruditi za bolj intenzivni stik med učenci in učitelji. S pomočjo video konferenc je to vsekakor možno doseči, saj tak način dela omogoča večjo preglednost in nadzor vsakega posameznika v razredu. Video konferenca omogoča udeležencem očesni kontakt, kar je zelo pomembno za personalizacijo pouka na daljavo.

5. Ocenjevanje znanja

Pred korona pandemijo je bila večina načinov preverjanja in ocenjevanja znanja vezana na fizično prisotnost učenca v šoli – bodisi je učitelj na tak način pisno ali ustno preverjal učenčev napredek, ali pa je to potekalo samo preko opazovanja. V grobem bi lahko preverjanje in ocenjevanje znanja pri učencih razdelili na sumativne in formativne oblike. Sumativne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja, ki zajemajo bolj obširno snov in se po navadi izvajajo na koncu določenega časovnega obdobja, so v času korona pandemije težje izvedljive in bi lahko delovale negativno na že tako nizko moralo in motivacijo pri učencih. Prav tako pri sumativnem ocenjevanju znanja učenec po navadi dobi formalno oceno, ki mu v primeru, da ni dodobra seznanjen z merili in kriteriji ocenjevanja, ne pove prav dosti o njegovem znanju, o njegovih močnih in šibkih področjih. Povratna informacija pa je za učence zelo pomembna, saj se večkrat zgodi, da nimajo realne slike o svojem znanju. Vsekakor je ocenjevanje zelo pomemben del učno-vzgojnega procesa, saj med drugim učiteljem omogoča tudi samorefleksijo, na podlagi katere lahko prilagajamo in spreminjamo svoje učne procese, kar je bilo še posebej pomembno v času korona krize.

Formativno ocenjevanje je bolj prilagojeno nastali situaciji, saj omogoča sprotno preverjanje znanja, ki je v teh razmerah še posebej pomembno, ker je povratna informacija za učitelja (in tudi za starše) nujna, saj lahko na podlagi le-te presodi, koliko so se učenci na daljavo dejansko naučili. Formativno spremljanje učencev lahko na daljavo poteka na veliko različnih načinov. Primer dobre prakse: pri pouku angleškega jezika v gimnazijskem programu lahko učitelj predelano snov preveri na različne, dijakom prilagojene načine. Kot primer si lahko pogledamo tematski sklop *Crime and Punishment*. Da bi učitelj preveril, kako dobro in temeljito so učenci usvojili nove vsebine, besedišče in tudi slovnične strukture, učencem predstavi različne možnosti, ki se ločijo predvsem po zahtevnosti. Izbiro prepusti učencem in njihovi presoji, a hkrati jih spremlja in usmerja pri njihovem delu preko spletnih aplikacij, kjer odgovarja na njihova vprašanja, pomisleke in jim pomaga reševati nastale težave. Ena izmed lažjih možnosti je, da dijaki med novicami (bodisi v časopisih ali na spletu) najdejo članke iz črne kronike in jih na kratko predstavijo (bodisi pisno ali ustno preko video konferenc). Za spodbujanje ustvarjalnosti lahko dijaki napišejo članke tudi sami in jih pošljejo učitelju v evalvacijo. Prav tako lahko napišejo kratek pisni sestavek na iztočnico *Honesty is the best policy*, ali pa to nadgradijo z daljšim pisnim sestavkom razpravljalnega tipa na temo *There is too much judicial leniency in Slovenia*. Nekateri dijaki bodo raje pripravili govorni nastop na temo *Detective Fiction*. Medtem ko si bodo ljubitelji filmske umetnosti ogledali film *Sherlock Holmes* in

napisali kratko oceno o filmu. Dijaki, ki raje berejo, pa bodo napisali svoje mnenje o knjigi *The Curious Incident of the Dog in the Night-time*.

Možnosti formativnega preverjanja znanja so različne. Pomembno je, da dobijo učenci natančno informacijo, kaj se od njih pričakuje. Kot primer si pogledajmo navodila za govorni nastop na temo *Detective Fiction*. Dijaki morajo imeti jasno sliko, kako naj takšen nastop izgleda, kakšen je časovni okvir in kakšna so merila in kriteriji ocenjevanja. Kljub natančnim navodilom je pomembno, da jih pri pripravi izdelka preveč ne "zacementiramo" in pustimo dovolj prostora za ustvarjalnost, razmišljanje izven okvirjev in nenazadnje za njihove inovativne ideje (npr. posneti nastop na klopci v parku ali oblečen v samega Sherlocka Holmsa, uporabljati različne medije, različne zvočne in vizualne efekte, kratke filme, sliko v sliki itd.). Kakor je korona kriza po eni strani onemogočila klasičen način pouka, je po drugi strani sprostila ustvarjalnost in razmišljanje izven ustaljenih okvirjev.

Formativno spremljanje znanja je pomembno tako za učitelja, ki na tak način pridobi pomembno informacijo, v koliki meri so učenci usvojili predelano snov, hkrati pa je ta način preverjanja znanja pomemben tudi za učence, saj dobijo s tem občutek, da je njihovo delo pod drobnogledom, da jih spremljamo, da smo jim pripravljene pomagati in svetovati. S to povratno informacijo, ki jo dijaku vsekakor moramo dati predvsem v obliki ustnega ali pisnega komentarja, se bo dijak zavedal svojih prednosti in pomanjkljivosti/vrzeli v znanju in na tak način postal bolj odgovoren udeleženec učno-vzgojnega procesa.

Korona kriza ima vsekakor velik vpliv tudi na ocenjevanje, saj omogoči udeležencem v tem procesu samorefleksijo in iskanje najbolj optimalnih rešitev. Ta proces pa nas znova privede do zavedanja primarnega cilja vzgoje in izobraževanja – to pa ni pridobivanje ocen, ampak intelektualna rast. Intelektualno rast pa dosežemo samo takrat, ko se preverjanje in ocenjevanje znanja orientirata po najvišjih stopnjah Bloomove taksonomske sheme.

6. Prednosti poučevanja na daljavo

Korona kriza je šolski sistem postavila pred velik izziv, a hkrati nam je tudi omogočila boljši vpogled v učenje na daljavo in izpostavila njegove prednosti. Ena izmed njih je vsekakor posodobitev učno-vzgojnega procesa, predvsem kar se tiče didaktičnih sredstev (IKT) in novejših pristopov. Kljub temu da s tem mnogi učitelji stopamo na neznano oz. manj obvladljivo področje, je ta posodobitev nujna, saj nam jo narekuje razvoj sodobne družbe. Prav tako pa je pomembno, da se v vzgoji in izobraževanju učitelj in učenec kdaj srečata in uspešno sodelujeta tudi na učencu bolj domačem terenu.

V času korona krize učitelji pri svojih učencih opazujemo večjo ustvarjalnost in domišljijo, kar je lahko posledica manjšega stresa, saj je bilo manj formalnega ocenjevanja, manj učenja na pamet. Prav tako so učenci imeli več svobode pri organizaciji in razporejanju svojega dela, lahko so imeli več odmorov, več fizične aktivnosti. Tudi ni bilo izvenšolskih dejavnosti, kar jim je omogočalo, da se bolj temeljito posvetijo šolskemu delu.

Pouk na daljavo je še posebej priporočljiv za dijake, ki so zaradi različnih razlogov dlje časa odsotni od pouka – npr. vrhunski športniki, učenci s posebnimi potrebami, učenci z zdravstvenimi težavami itd.

Nenazadnje bi določeni elementi pouka na daljavo za učence pomenili korak v smer večje konkurenčnosti in pridobivanja kompetenc, ki so v sodobni družbi na trgu dela nujne. Že dolgo v naši družbi opažamo trend, da mladi ljudje v času šolanja ne pridobijo zadostnih spretnosti in kompetenc za uspešnost na delovnem mestu. Neredko se delodajalci pritožujejo, da pri zaposlovanju zelo težko najdejo ustrezen kader. Ob upoštevanju dejstva, da se po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije delež mladih v Sloveniji s terciarno izobrazbo vsako leto poveča za približno pol odstotka in je lani že presegel 24 odstotkov (Vir: SURS), je ta podatek zelo zaskrbljujoč in postavlja pod vprašaj dosedanja prakso v izobraževalnih ustanovah. Mladi nimajo dovolj razvitih kompetenc in spretnosti, ki so pomembne za zaposljivost – primanjkuje jim dobro razvitih spretnosti komunikacije, sodelovanja in timskega dela, kritičnega mišljenja, ustvarjalnosti in inovativnosti.

Korona kriza je v tem oziru usmerila izobraževanje v smer, kjer imajo učenci možnost, da so bolj samoiniciativni, bolj odgovorni do sebe in svojega znanja, da preko sodobnih spletnih orodij med sabo komunicirajo tudi o relevantnih, strokovnih zadevah. Z integracijo teh načinov dela v pedagoško prakso bi bil to vsekakor korak, ki bi mladim ljudem omogočil pridobiti bolj relevantna znanja in spretnosti.

7. Zaključek

Vprašanje, kako bo korona kriza, ki je prestavila učno-vzgojni proces iz učilnic na svetovno medmrežje in s tem prevetrila izobraževalne sisteme po svetu, zaznamovala le-te na dolgi rok, je še kako relevantno. Zaposlene v vzgoji in izobraževanju vsekakor zanima vprašanje, kako se bo šolski sistem razvijal v prihodnosti. Možnost, da se po korona krizi naš izobraževalni sistem vrne v stare okvirje, je vsekakor realna in zelo verjetna. Je pa ob zavedanju pomanjkljivosti obstoječega sistema veliko manjša. Drugemu modelu, ki združuje staro prakso z novimi modeli in sredstvi poučevanja, bi veljalo nameniti več pozornosti. Nadgraditi je potrebno klasične modele poučevanja z novejšimi sodobnejšimi pristopi, kot so globalne video konference, več projektne dela, manj učenja na pamet in ocenjevanja zaradi ocen samih. Vsekakor pa je pred izzivom celotno šolstvo, ne samo posamezni učitelj, ki bo večkrat postavljen pred odločitev “which bridge to burn and which to cross.”

8. Literatura

- Eddy, S. L., Freeman, S., Jordt, H., Mc Donough, M., Okoroafor, N., Smith, M. K. et al. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 23, (10-15). Pridobljeno s <https://www.pnas.org/content/111/23/8410>
- SURS. (2019). Socioekonomske značilnosti prebivalstva. *V 2019 delež prebivalcev Slovenije s terciarno izobrazbo za 0,5 odstotne točke višji kot leta 2018*. Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8552>
- Rothman, D. (2016). A Tsunami of Learners Called Generation Z. Pridobljeno s <http://docplayer.net/15163141-A-tsunami-of-learners-called-generation-z-by-darla-rothman-ph-d.html>

Kratka predstavitev avtorice

Mag. Helena Čas je profesorica angleškega in nemškega jezika na gimnaziji Ravne na Koroškem. Je svetovalka od leta 2004 in dejavna na področju gledališke dejavnosti in dela z nadarjenimi dijaki.

Od izziva do uspeha

From the Challenge to Success

Nina Šalamon

*Osnovna šola Šentjernej
nina.salamon@guest.arnes.si*

Povzetek

Ob začetku poučevanja na daljavo so se prav vsi osnovnošolski zavodi soočali z ogromno količino novih izzivov. Za vodstvo, strokovne delavce, učence in še zlasti za starše je bila to nenadna in popolnoma nova izkušnja. S tem je izraz vzgoja in izobraževanje dobil ne le drugačen pomen, potrebno ga je bilo ponovno definirati. Strokovni delavci so se ob vsej tej količini dela in spremembah pri delu spopadali z različnimi pritiski in stiskami, saj ni bilo mogoče le prenesti vsebin iz običajne učilnice v spletno učilnico in takoj nadaljevati delo.

Na OŠ Šentjernej so zastavili mrežno shemo podpore učencem in staršem, predvsem pa strokovnim delavcem, da bi tako ta nenaden prehod premagali kar se da uspešno. Pri sodelovanju v mrežni shemi so vsi vpleteni pokazali veliko motiviranost pri reševanju sprotnih izzivov.

Ključne besede: motivacija, mrežna shema, pedagoški in tehnični izzivi, soočanje s stresom.

Abstract

At the beginning of distance learning, all primary schools faced a huge amount of new challenges. For management, professionals, students and especially for parents, this was a sudden and completely new experience. With this, the term upbringing and education gained not only a different meaning, it had to be redefined.

With all this amount of work and changes at work, the teachers faced various pressures and hardships, as it was not possible to just transfer the content from a normal classroom to an online classroom and continue working immediately.

At the Šentjernej Primary School, a network scheme of support for students and parents, and especially for the teachers, has been set up in order to overcome this sudden transition as successfully as possible. In participating in the network scheme, all involved showed great motivation in solving ongoing challenges.

Key words: coping with stress, motivation, network scheme, pedagogical and technical challenges.

1. Uvod

Ob začetku poučevanja na daljavo smo se prav vsi soočali z ogromno količino novih izzivov.

Dejstvo je, da je bila to popolnoma nova izkušnja za vse deležnike. Vodstvo, strokovne delavce, učence in (sploh ne nenazadnje v tem procesu) starše.

Izraz vzgoja in izobraževanje dobil nemudoma ne le drugačen pomen, potrebno ga je bilo v celoti prevetriti in ponovno definirati. Kako izvajati (kvalitetno) izobraževanje in tudi vzgojo na daljavo? Kajti šola, ki zgolj izobražuje in pri tem ne deluje vzgojno, ni Šola.

2. Kako se izziva lotiti in poiskati najustreznejšo rešitev za organizacijo

Na OŠ Šentjernej smo nemudoma, pravzaprav čez noč, vzpostavili osnovna izhodišča, ki so naš koncept poučevanja na daljavo definirali in s katerim smo želeli zagotoviti v najvišji možni meri podporo in uspešno izvedbo izobraževanja na daljavo, ki ga je možno in nujno prepletati z vzgojo.

Najprej smo zastavili dve osnovni področji: pedagoški in tehnični del izvajanja pouka na daljavo. Skozi oba teče vzgojni moment.

Tehnično smo celoten sistem spletnih učilnic vzpostavili oz. nadgradili v sistemu moodle na portalu ARNES. Uporaba spletnih učilnic za namene pouka je bila na šoli do marca 2020 praktično zanemarljiva. Orodja se je redno posluževal za pouk računalnikar, nekaj strokovnih delavcev, je pa dobro delovala SPLETNA ZBORNICA za strokovne delavce.

Izhodiščne (tako pedagoške, kot tehnične) predpostavke in cilji so bili da:

1. vzpostavimo zelo hitro enotno pregledno platformo, kjer se bo poučevanje na daljavo odvijalo za prav vse učence OŠ Šentjernej;
2. se izognemo »drobljenju« in razpršenosti informacij učencem (razen v izrednih primerih) gradiv ne pošilja preko elektronske pošte ali kako drugače. Vsa gradiva se v celoti zbirajo na portalu oz. v spletnih učilnicah;
3. se vzpostavi enoten način medsebojne komunikacije v vseh smereh (vodstvo - strokovni delavci – učitelji – starši);
4. se vzpostavi pregleden način spremljanja aktivnosti učencev in celote njihovih tedenskih oz. dnevnih obveznosti;
5. se vzpostavi način preverjanja znanja ter nadalje tudi ocenjevanja znanja – načrtovano in pregledno;
6. se vsi deležniki ustrezno seznanijo z orodji in načini poučevanja na daljavo;
7. v vse dejavnosti, oblike komuniciranja, oblikovanje nalog vpletamo vzgojni moment.

Potrebno je poudariti, da je v celotnem procesu zastavljanja ciljev in oblikovanja načinov poučevanja na daljavo zelo pomembna vloga računalnikarja. Da razume in vstopa v vse stopnje oblikovanja koncepta, da razume cilje in potrebe zavoda ter je res v zadostni meri več in fleksibilen, da se učinkovito odzove na potrebe deležnikov.

Poučevanja na daljavo je torej zahtevalo intenzivno prepletanje treh vidikov: tehničnega – pedagoškega – vzgojnega.

Najprej je bilo potrebno opolnomočiti in podpreti strokovni kader. Ker je bila situacija zelo negotova za vse je bilo nujno učiteljem nuditi kolikor se da varno in urejeno okolje z jasnimi merili. Da bi strokovnim delavcem nudili kar najvišjo možno in učinkovito stopnjo podpore smo zastavili mrežni način dela. Ker je število strokovnih delavcev na OŠ Šentjernej visoko (nad 70) je bilo dejstvo, da je učinkovita komunikacija nemogoča zgolj z opiranjem na dve, tri osebe (pedagoški koordinator, računalnikar, ravnatelj ... Odzivni čas bi bil tako mnogo predolg, dejstvo pa je bilo, da je bil pomemben vsak dan in skorajda vsaka ura izobraževanja. Težave je bilo potrebno reševati skorajda nemudoma.

Strokovne delavce smo tako razdelili v skupine po razredih (9 skupin učiteljev za razrede od 1. do 9.). Vsaki skupini je bil dodeljen koordinator. Vsak razred je sooblikoval svojo spletno učilnico.

Tako je koordinator prevzel in vodil skupino približno petih učiteljev.

Vloga koordinatorjev je bila v celotnem procesu ključna. Članom svoje skupine so pomagali pri oblikovanju in nalaganju gradiv ter bili vez med obema vodjema ter strokovnimi delavci. Preko koordinatorjev je potekala tudi najbolj neposredna osebna komunikacija s strokovnimi delavci.

S koordinatorji sva imela glavni koordinator (računalnikar) in pedagoški koordinator (pomočnica ravnatelja) sestanke vsak delovni dan zjutraj ob ustaljeni uri preko video konferenčnega sistema. Tako smo vsakodnevno reševali težave na katere so opozarjali koordinatorji ali glavna koordinatorja, seznanjali najprej koordinatorje s posameznimi orodji ter predvsem usklajevali način tako vsebine kot izgleda spletnih učilnic. Tako smo dnevno analizirali in evalvirali korake in stanje. Skupaj smo dnevna gradiva pedagoško in tehnično pregledali in opozarjali na morebitne težave in potrebne popravke. Koordinatorji so nato dnevno seznanjali člane svoje skupine o vseh pomembnih dogovorih glede dela in pouka ter poskrbeli, da je bil izgled učilnic v skladu z dogovori, prav tako pa usmerjali kolege k ustreznemu vzgojnemu delovanju preko naloženih nalog.

Hkrati s tem je dnevno tako potekalo nujno strokovno usposabljanje učiteljev in drugih strokovnih delavcev. Dejstvo je bilo, da smo se soočili z realno ravno tehničnega znanja in IKT kompetenc, ki ga strokovni delavci premorejo za tovrstno izvajanje pouka.

Hkrati z vsem ni bilo nikakor zanemarljivo dejstvo, da so se med strokovnimi delavci pojavljale stiske in stres, ki so v kolektivu najvišjo raven dosegle prav v prvih dveh tednih.

Strokovni delavci so se ob vsej tej količini dela (saj »prevajanje« vsebin iz učilnic za delo na spletu je bilo popolnoma neustrezno) spopadali z različnimi pritiski in stiskami. Vsa obstoječa gradiva, učne načrte in način dela je bilo potrebno prilagoditi oz. na novo oblikovati za delo po spletu.

Ugotovimo lahko, da je mrežni model dela bolj povezal učitelje, višjo raven usklajevanja in dogovarjanja, kar je rezultiralo v občutek umirjanja, varnosti in pedagoške sigurnosti v procesu poučevanja na daljavo.

Poleg razrednih spletnih učilnic smo oblikovali dodatne spletne učilnice ZA NADARJENE UČENCE, PROSTOČASNICE, prav tako je imela svojo spletno učilnico ŠOLSKA SVETOVALNA SLUŽBA ter aktiv za DODATNO STROKOVNO POMOČ. Oblikovala se je tudi spletna učilnica ŠOLSKA KNJIŽNICA.

V njih so sodelovali ostali strokovni delavci šole, šolska svetovalna služba, učitelji v razširjenem programu.

Nenazadnje smo oblikovali tudi ključno UČILNICO ZA UČITELJE, kjer so bile na voljo vse potrebne dnevno osvežene informacije, kakor tudi članki, strokovne razprave, zanimive povezave in tudi nekatere povezovalne dejavnosti (izbira misli dneva ali pesmi dneva), ki so pomagale ljudi obdržati v medsebojni povezanosti in naredile vsebine tudi bolj osebne.

Potrebno je poudariti, da je bil pretok informacij težaven. Komunikacija se je s prehodom na kanale zgolj po spletu oz. telefonu zelo upočasnila. Potrebno je bilo ustrezno količinsko koordinirati število elektronske pošte oz. informacije v njej. Včasih so strokovni delavci imeli občutek, da nimajo zadostnega vpogleda v dogajanje, da je informacij premalo ali so skope. Predvidevam, da upočasnjena komunikacija in vmesni čas, ki ga »v živo« ni, povzročata nastanek šumov. Strokovne delavce smo vztrajno usmerjali na koordinatorje. S tem smo komunikacijo ožili. Dejstvo je, da je v tej situaciji potrebno držati linije komunikacije ozko in virov informacij ne pršiti. Je pa nenadni »odrez« od običajnega hitrega in neposrednega osebnega izmenjevanja informacij povzročil nedvomno veliko negotovosti pri posameznikih. In pogosto občutek osamljenosti. Tako so bila srečanja po spletu na vseh ravneh vedno dobrodošla.

Namen je bil, da se iz zavedanja lastne situacije, pa tudi stisk, učitelji odzovejo tudi na potrebe učencev. In tako tudi na daljavo opravljajo vzgojno poslanstvo in sicer preko sporočil, telefonskih pogovorov in stika z učenci, ki so ga v tem času še kako potrebovali. Tako smo nudili podporo in krepili zavest, da smo prisotni in v teh izrednih razmerah nismo sami.

3. Zaključek

Na podlagi anketnih vprašalnikov za učence, starše in strokovne delavce ter v skladu z usmeritvami Zavoda za šolstvo in pristojnega ministrstva, pripravljamo prenovljene, dopolnjene in razširjene oblike izobraževanja na daljavo.

Tudi v načrtovanje vključujemo mrežni sistem organizacije ter seveda poglobljeno razmišljamo o vseh treh vidikih: kako opremiti vse deležnike z znanjem in opremo za izvajanje poučevanja in izobraževanja na daljavo; kako oblikovati vsebine, kako z nalogami in zadolžitvami v največji možni meri doseči učne cilje ter kakšne metode uporabiti; kako usmerjeno vzgojno delovati, da se ohranjajo in negujejo vrednote, vedenja in odnosi, ki jih na šoli spodbujamo.

4. Viri

- Juriševič, M. (2014). *Motiviranje učencev v šoli*. Ljubljana. Pedagoška fakulteta univerze v Ljubljani. Pridobljeno s https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_u%C4%8Dencev_v_%C5%A1oli_u%C4%8Dbenik__2012_.pdf
- Dr. Tušak, M. (2012). *Soočanje s stresom*. Ljubljana. Fakulteta za šport univerze v Ljubljani. Pridobljeno s <https://www.zdruzenjecvb.com/clanki/pdf/20-Soočanje-s-stresom.pdf>
- Podpora učiteljem za izobraževanje na daljavo*. (2020). Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>
- Izkušnje in izzivi vzgoje in izobraževanja v času epidemije. *Zbornik povzetkov mednarodne strokovne konference 2020*. (2020). Ljubljana. Pridobljeno s <https://books.mib.si/sl/publikacije/ostale-publikacije/izkusnje-izzivi-vzgoje-izobrazevanja-v-casu-epidem/?page=82>
- Pekljaj, C., Pečjak S. *Psihosocialni odnosi v šoli*. (2015). Ljubljana. Filozofska fakulteta univerze v Ljubljani.

Kratka predstavitev avtorice

Nina Šalomon je profesorica nemškega jezika, ki je od leta 2015 del vodstva OŠ Šentjernej, kjer dela kot pomočnica ravnatelja. V tem času je leto dni šolo tudi vodila kot v. d. ravnatelj. Izkušnja vodenja ji omogoča širši vpogled v organizacijo dela, predvsem pedagoškega, ki ga je potrebno skrbno načrtovati ter zajeti celostno z razumevanjem in vključevanjem vseh. Tudi v primerih, ko so razmere izredne in hitri odzivi ključni. Pedagoško delo ji predstavlja nenehni vir izzivov, ki jih prav res nikoli ne zmanjka in zahtevajo visoko mero ustvarjalnosti in predanosti, ki so osnova za uspeh.

Šolanje na daljavo kot izziv za preplet starih strategij poučevanja z novimi

Home Schooling as a Challenge to Intertwine Old Teaching Strategies with New Ones

Urška Willewaldt

*OŠ dr. Vita Kraigherja Ljubljana
urska.willewaldt@gmail.com*

Povzetek

Izobraževanje na daljavo nas je našlo nepripravljene. Brez pravih navodil, smernic in pripomočkov smo bili vsi skupaj vrženi v vodo in morali smo zaplavati. Načrtovanje izobraževalnega procesa je zahtevalo drugačne metode poučevanja in vključevanje digitalne tehnologije. Zastavljala so se vprašanja kot npr., kako kljub oddaljenosti in brez fizičnega stika vzpostaviti zaupen in ustvarjalen odnos, kako pri vseh vpletenih v učni proces spodbuditi motivacijo, kako osmisliti učenje in ga povezati s konkretnimi življenjskimi situacijami. Največji izziv je bilo oblikovati strategije poučevanja, ki naj pri učencih ne bi sprožale še dodatnega stresa, hkrati pa bi omogočale ustrezen napredek in zadovoljstvo vseh vpletenih. Marsikaj narejenega se je izkazalo za dobro, predvsem načini podajanja novih znanj v aplikacijah Screencast-O-matic in Formative, srečanja v manjših skupinah na aplikaciji Zoom, sprotna evalvacija dogovorjenih izdelkov in stik z učenci. Največje zadovoljstvo za učitelja so gotovo zadovoljni učenci in starši, a možnosti za izboljšave je še veliko. Izobraževanje na daljavo je dejstvo in dejstvo je, da od vseh vpletenih zahteva drugačen pristop k delu. Naša odgovornost je, da ustvarimo ustrezno učno okolje za 21. stoletje, to pa pomeni tudi izboljšati digitalno kompetenco učiteljev in učencev, ki naj bi bili pri svojem delu čim bolj samostojni, ustvarjalni in odgovorni.

Ključne besede: digitalna kompetenca, drugačne metode poučevanja, evalvacija, izobraževanje na daljavo, motivacija, načrtovanje, napredek, odnos.

Summary

Home schooling found us all unprepared. Without any instructions and accessories, everyone was thrown into water and had to start swimming. Planning of teaching process demanded different teaching methods and integration of digital technology. Some questions occurred, for example: how to build a trustworthy and creative relationship, how to motivate all involved in the teaching process, how to give meaning to learning and how to intertwine all this with everyday situations in life. The biggest challenge was to create teaching strategies that would not cause more stress with the students and that would enable appropriate progress and satisfaction with everyone involved. Many things done came out well, especially the ways of teaching new material with three applications: Screencast-O-matic, Formative, and Zoom; and also regular evaluation of students' work and regular contact with them. The most satisfying for teachers are definitively satisfying students and parents, but there are still plenty rooms for improvement. Home schooling is the fact and the fact is it demands different approach to work. Our responsibility is to create a proper learning environment for the 21st century, which means also to improve digital competence of teachers and students who need to become as independent, creative and responsible as possible.

Key words: digital competence, different teaching methods, evaluation, home schooling, motivation, planning, progress, relationship.

1. Uvod

Izkušnja izobraževanja na daljavo v času epidemije COVID-19 je vpeljala v poučevanje veliko novih orodij. Tako učitelji kot učenci (in starši) so bili kruto soočeni z dejstvom, da nič več ne bo tako, kot je bilo. Nenadoma so se zaprla vrata za tradicionalne načine podajanja in usvajanja novih znanj, odprle pa so se številne neraziskane ali le delno raziskane poti, ki naj bi kljub popolnoma neznanim razmeram in ob različnih stiskah, ki jih je porajalo življenje v izolaciji, omogočilo doseči z učnim načrtom predpisane standarde znanja. Zastavljalo se je torej vprašanje, kako kljub oddaljenosti in brez fizičnega stika vzpostaviti zaupen in ustvarjalen odnos, kako pri vseh vpletenih v učni proces spodbuditi motivacijo za napredek (Krusemann, 2020), kako osmisliti učenje in ga povezati s konkretnimi življenjskimi situacijami.

Naloga izobraževalne ustanove v tem času ni bila lahka. Čeprav se je zdelo, da se je svet ustavil, je življenje teklo dalje. Učitelji in učenci se sicer niso srečevali, a izobraževanje se je kljub temu moralo nadaljevati. Zastavljalo se je več vprašanj, med drugimi tudi: zakaj kljub vsemu šola, ali je v takšnih razmerah sploh moč zagotoviti dovolj kvalitetno poučevanje, kako ovrednotiti napredek posameznega učenca in ali bodo znanja, ki jih bodo učenci pridobili v tem času, res primerljiva z znanji učencev prejšnjih generacij. Največji izziv za učitelja je bilo oblikovati strategijo poučevanja, ki bi omogočila napredek, a v tempu in na način, ki bi bil primeren za vse učence (Unlu, 2017). Nujno je bilo treba osmisliti vsak cilj, učne vsebine čim bolj oklestiti balasta, jih strniti, preplesti med seboj in združiti v smiselno celoto, prenesti v konkretno življenjsko situacijo posameznika ter z njimi voditi učence do usvajanja veščin, ki jim bodo koristile tudi v nadaljnjem življenju.

Ena od možnih rešitev podajanja in utrjevanja novih znanj je bil preplet starega, že znanega in varnega z novim in neznanim. Uporaba IKT je bila nujna. Redke raziskave o neformalnem učenju angleškega jezika preko spleta (Krusemann, 2020) razkrivajo dejstvo, da učenci generacije Z sicer res znajo uporabljati sodobno tehnologijo, pri čemer uporabljajo tudi angleščino, a ne zato, da bi se učili, raziskovali in zbirali nova znanja, pač pa za zabavo.

V procesu izobraževanja na daljavo je bilo torej treba prepričati učence tudi v to, da računalnik in splet nista zgolj sredstvi za igranje igrice, ampak lahko postaneta učinkovita in zabavna pomočnika pri učenju. Proces se je odvijal postopno, saj je bil njegov cilj vzpostaviti ustvarjalno delovno okolje, ki naj bi prineslo zadovoljstvo vseh vpletenih.

2. Izobraževanje na daljavo

Šolanje na daljavo je v svetu sicer dokaj uveljavljen termin, pri nas je postal širše prepoznaven v času epidemije COVID-19. V Sloveniji je šolanje na domu zakonsko dovoljeno (ZOsn-1, 88. člen), a se takšnega načina šolanja v okviru osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja poslužujejo predvsem vrhunski športniki, umetniki, znanstveniki in dolgotrajno bolni, medtem ko je že več desetletij uspešna stalnica na stopnji višješolskega in visokošolskega izobraževanja (Zagmajster, 2006).

Definicij, kaj je izobraževanje na daljavo, je veliko, saj si ga vsak lahko razlaga tako, kot ustreza njemu. V pričujočem prispevku izhajamo iz definicije Desmonda Keegana, ki se je z izobraževanjem na daljavo začel ukvarjati že v poznih 70-ih letih prejšnjega stoletja. V svojem preučevanju opozori tudi na nekatere izstopajoče spremljevalne dejavnike takšnega načina izobraževanja: vloga sinhrona komunikacije, kot so klepetalnice, avdio- in videokonference, danes tudi spletne konference in mobilno učenje (ACS, 245–251), v nasprotju z asinhrono (elektronska pošta, forumi, blogi, wikiji itn.), različne možnosti dostopa do interneta in njegova

hitrost, kvaliteta razpoložljive IKT, pomanjkanje socialnih stikov učencev zaradi izolacije, didaktični pristopi in spretnosti, ki jih od učiteljev in učencev zahteva sodobna tehnologija, pripravljenost učencev za sodelovanje v spletnih učilnicah itn.

Keeganovih pet osnovnih razlik, ki ločujejo izobraževanje na daljavo od klasičnega, so naslednje (povzeto s portala Jazon):

1. učitelj in udeleženec sta pretežni del izobraževalnega procesa prostorsko in/ali časovno ločena (v nasprotju s klasičnim neposrednim izobraževanjem iz oči v oči);
2. za pripravo, organizacijo in izpeljavo izobraževanja je zadolžena določena organizacija (v nasprotju s samoizobraževanjem);
3. izobraževalni proces se izvaja z različnimi tehnologijami, ki premostijo oddaljenost obeh subjektov izobraževanja (v nasprotju s klasičnim izobraževanjem, kjer takšna tehnologija ni potrebna);
4. učna komunikacija je dvosmerna in omogoča udeležencu, da enakopravno posega v učni proces (v nasprotju s klasično enosmerno učno komunikacijo);
5. daje možnost sodelovalnega učenja, kar omogoča uporabo sodobnih socialnih omrežij.

3. Načrtovanje poučevanja na daljavo

Ob razglasitvi epidemije in zaprtju šol je tako med učitelji kot tudi med učenci in starši prevladovala miselnost, da bo vse minilo v dveh tednih. Le redke so bile izjave, da se bomo soočili z večtedenskim ali celo večmesečnim življenjem v izolaciji in posledično s šolanjem na daljavo. Nepripravljeni, brez pravih navodil, smernic in pripomočkov smo bili vsi skupaj vrženi v vodo in morali smo zaplavati.

Po prvem šoku se je bilo treba lotiti načrtovanja izobraževalnega procesa, pri katerem bo treba večino dela narediti na daljavo in s pomočjo digitalne tehnologije. Zastavljala so se naslednja vprašanja (Slika 1):

1. Kaj želimo, da učenci znajo?
2. S katero aktivnostjo bodo to dosegli in katero orodje bodo uporabili?
3. Kako bomo merili in preverili doseganje ciljev?



Slika 1: Načrtovanje pouka, podprtega z IKT
(vir: spletna stran Zavoda za šolstvo)

3.1 Kaj želimo, da učenci znajo?

Odgovor na to vprašanje ni bil povsem enoznačen. Cilje, zapisane v učnem načrtu obeh predmetov (slovenščine in angleščine), je bilo treba prilagoditi izredni situaciji in jih razvrstiti v tri skupine: kaj je bistveno, kaj lahko izpustimo oz. povežemo z drugimi vsebinami, kaj lahko prenesemo v naslednje leto.

Obema predmetoma so v učnem programu namenjene 4 oz. 3 šolske ure, a je bilo jasno že na začetku, da delo na daljavo takšnega obsega ne bo omogočalo. Pri načrtovanju je bilo torej treba upoštevati, da bomo v enem tednu lahko predelali in utrdili za največ eno klasično šolsko uro učne snovi, pri čemer bomo morali doseči vse predpisane standarde znanja.

3.2 S katero aktivnostjo bodo to dosegli in katero orodje bodo uporabili?

Učencem je bilo treba zagotoviti čim bolj enake pogoje za uspešno delo, ki prinaša napredek, zato so pri svojem delu v prvi vrsti uporabljali tiskano gradivo – fizične učbenike in delovne zvezke –, do katerega so imeli vsi neomejen dostop. Ponujeni so jim bili odklenjeni portali založb (med drugimi je bila velika obogatitev prost dostop do Biblos-a, spletne izposoje eKnjig za domače branje), spletni slovarji itn. Poleg tega je bilo treba ustvariti učno okolje, v katerem bodo lahko delali ob svojem času in s svojim tempom, hkrati pa je bilo treba upoštevati različne razmere, v katerih so se znašli: dostopnost do interneta in hitrost prenosa podatkov, dostopnost do IKT, bivalni/delovni pogoji, prisotnost/odsotnost staršev, število otrok v družini itn.

3.2.1 Uvodne dejavnosti

Izobraževanje na daljavo je začelo teči v drugem tednu po razglasitvi epidemije, in sicer v obliki ponavljanja in utrjevanja že predelane snovi, da bi vsi vpleteni – učitelji, učenci in starši – čim lažje vzpostavili novo rutino v življenju, ki so ga narekovale trenutne razmere. Učenci so v spletni učilnici dobili pisna navodila za delo: reševanje vaj v delovnih zvezkih, dostopne spletne naslove za dodatno utrjevanje znana in vabilo h kreativnemu ustvarjanju na teme, o katerih smo se pogovarjali še v šoli, npr. pisanje poezije, razmišljanj, zgodb in različnih besedilnih vrst (npr. navodila za pravilno umivanje rok v angleščini in slovenščini, uradna izjava, zahvala, zasebno pismo, recept najljubše jedi v korona izolaciji, poročilo o dogodku itn.), izdelovanje memov, risanje. Seveda je v večini izdelkov prevladovala tema, ki je takrat krojila naš vsakdan. V njih je bilo čutiti tako stisko, strah in negotovost, kot tudi ustvarjalnost, upanje in dejstvo, da v še tako težki situaciji smeh krepi telo in duha.

Primeri učenčeve ustvarjalnosti na različnih področjih:

- a) haiku: Minecraft igram.
 V karanteni smo mi.
 Dolgočasim se.

- b) pesem: **KORONAVIRUS NAS NE BO PREMAGAL!**

Cel dan notri čepim,
pred korono bežim,
se prav nje bojim.
Kaj naj storim?

So rekli, da moramo ostati narazen,
ampak to je zame prava bojazen.

Umivaj, razkuži
in ne pozabi:
Ostani doma,
da te kdo ne okuži!

Upam, da hitro končalo se bo,
da lahko tej nadlogi zaželimo slovo!

c) memi (Slika 2 in 3):



Slika 2 in 3: primera mema na temo koronavirusa
(vir: lastni arhiv izdelkov učencev v času šolanja na daljavo)

d) risanje (Slika 4):



Slika 4: Moj najboljši prijatelj
(vir: lastni arhiv izdelkov učencev v času šolanja na daljavo)

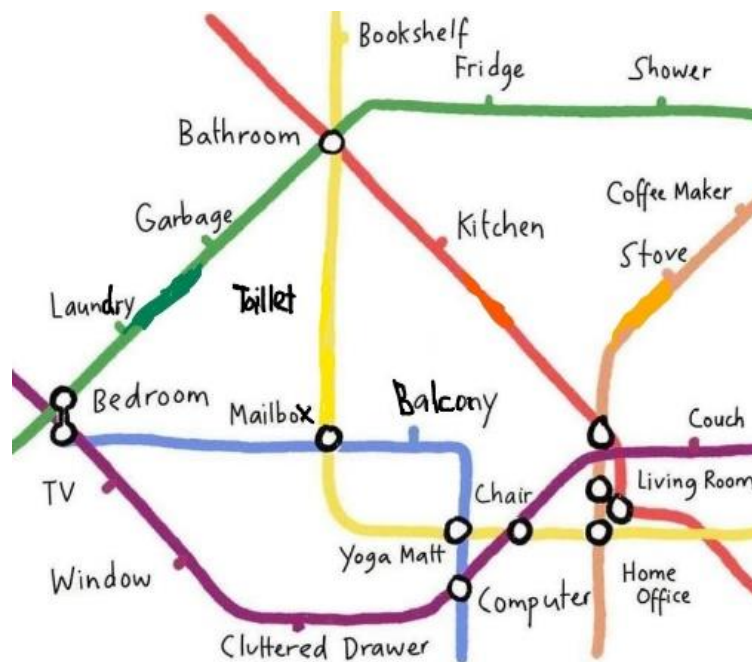
3.2.2 Razlaga nove snovi

Potem ko je sredi aprila postalo jasno, da bomo ostali doma, se je začel naslednji korak v procesu izobraževanja na daljavo – razlaga nove snovi.

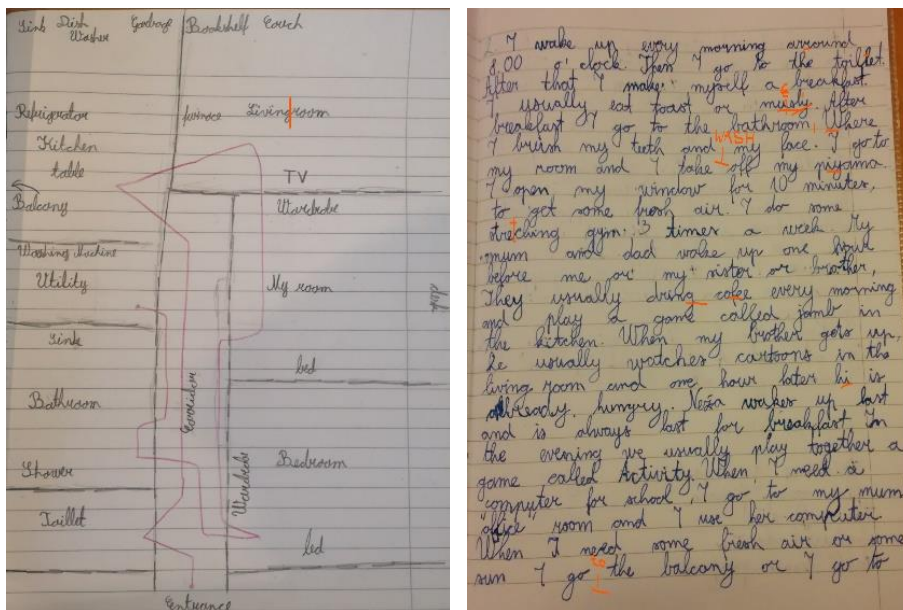
3.2.2.1 Učenje s pomočjo pisnih navodil

Učenci so navodila dobivali v spletno učilnico (istočasno so dobili obvestilo z navodili po elektronski pošti tudi starši). Vsak teden so učenci enega od izdelkov poslali učitelju po elektronski pošti kot sliko, pdf datoteko ali wordov dokument. Teme nalog so se v povezavi s snovjo pogosto prepletale s trenutno situacijo. Učenci so s pomočjo pregledane naloge z vnesenimi popravki oz. opombami dobili povratno informacijo o svojem napredku, učitelj pa vpogled v učenčevo dejavnost. Za učence (in starše) so bile zelo pomembne pohvale, spodbude, namigi za iskanje dodatnih virov; pohvala s strani učencev in staršev je bila dobra spodbuda tudi za učitelja.

Primer 1: Pri angleščini smo bogatili besedišče z novimi izrazi na temo epidemije. V 6. razredu smo v tistem času ponavljali in utrjevali present simple tense, besedišče o naših domovih in krajevne predloge. K tedenskim navodilom je bila priložena tudi slika (Slika 5), ki je na zabaven način v obliki zemljevida londonske podzemne železnice prikazovala vsakodnevene 'sprehode' v času popolne izolacije. Učenci so s pomočjo predloge za domačo nalogo narisali načrt svojega doma, vanj vnesli ustrezno besedišče in zarisali poti, po katerih je potekal njihov vsakdan. Načrt so nato opisali v nekaj povedih, odvisno od sposobnosti. Pri tem so morali paziti na pravilno rabo časa, uporabiti čim več besedišča na ustrezno tematiko, krajevne predloge itn. Povabljeni so bili, naj bodo pri svojem delu čim bolj ustvarjalni. Učenci so se ob tej nalogi sprostili, saj so se čutili povezane z vsemi, ki so se znašli v enakem položaju; poleg tega so pri risanju in opisovanju svojih poti v času koronavirusne izolacije lahko pokazali svojo ustvarjalnost (Slika 6, 7).

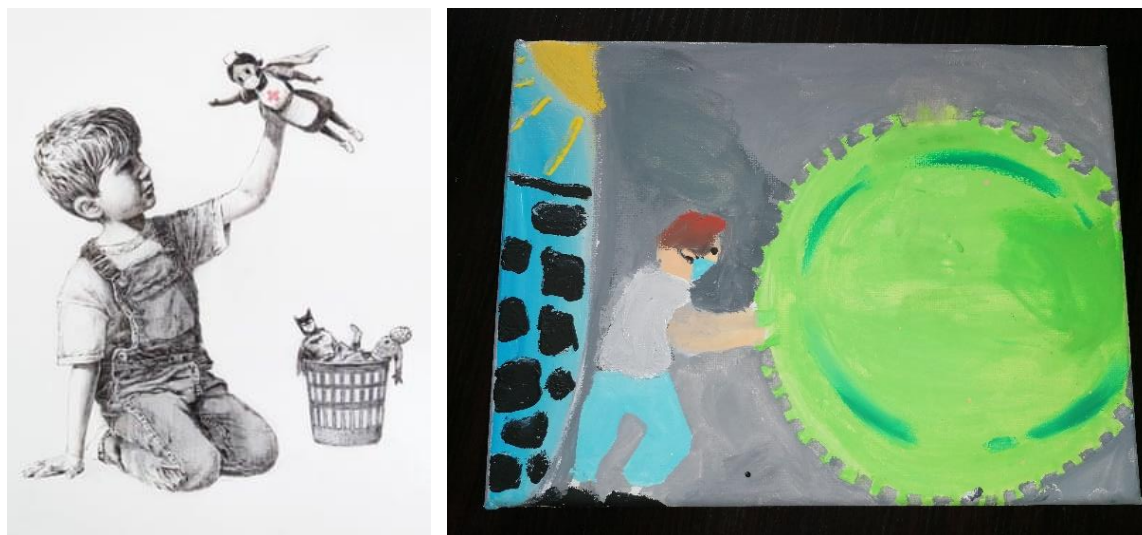


Slika 5: Primer slike, ki je služila kot podlaga za domačo nalogo, v kateri so ponavljali in utrjevali trenutno obravnavano snov (vir: splet)



Slika 6, 7: Primer učenčevega izdelka.
(vir: lastni arhiv izdelkov učencev v času šolanja na daljavo)

Primer 2: Z učenci smo se v 6. razredu pri angleščini pogovarjali o tem, kdo je zanje junak in kakšen naj bi bil. Pogovor smo navezali na trenutno stanje in se spraševali o tem, kako se je v času izolacije lahko marsikomu spremenil pogled na svet in kako so junaki včerajšnjega dne utonili v pozabo, pojavili pa so se novi. Tudi tokrat so bili učenci s pomočjo slike (Slika 8), ki je prikazovala takega junaka, povabljeni, da narišejo in/ali opišejo svojega junaka (Slika 9).



Slika 8 in 9: Primer slike skrivnostnega umetnika Banksyja (vir: splet), ki je služila kot podlaga za pogovor o junakih našega časa in prebudila učenčevo ustvarjalnost (vir: lastni arhiv izdelkov učencev v času šolanja na daljavo)

3.2.2.2 Dva načina za razlago nove snovi s pomočjo sodobne tehnologije

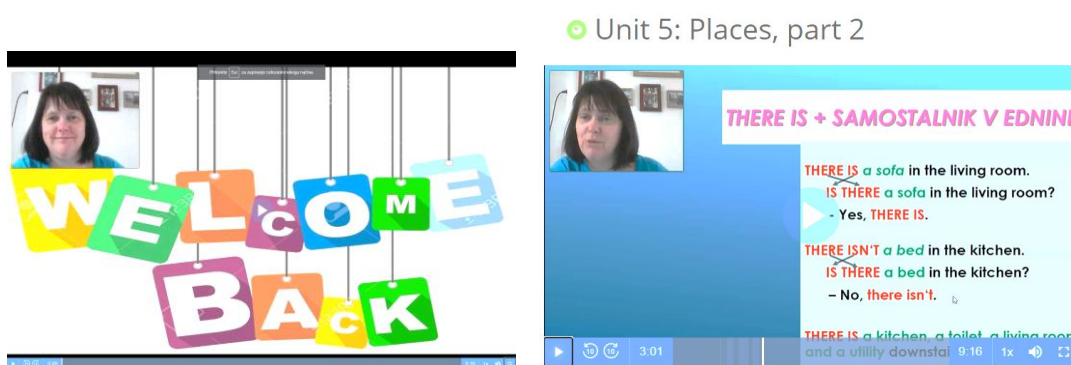
3.2.2.2.1 Aplikacija Screencast-O-matic

Pretežni del razlage nove snovi je potekal s pomočjo video posnetkov v aplikaciji Screencast-O-matic (Slika 10), ki v prosti verziji omogoča snemanje in urejanje 15-minutnega videa.

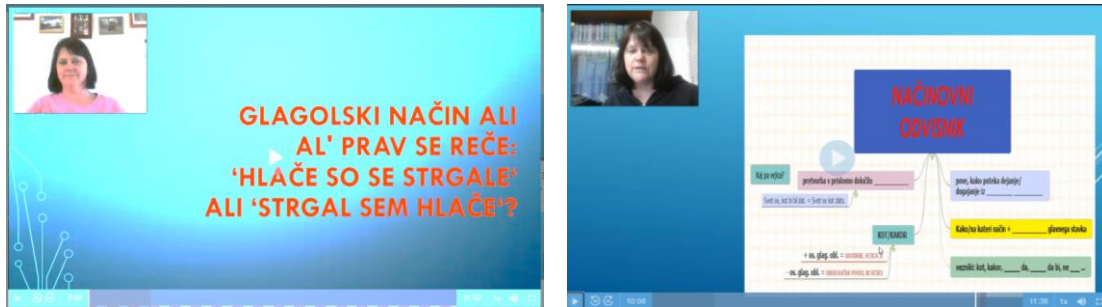
Že ime aplikacije pove, da se video snema preko računalniškega zaslona. Aplikacija omogoča snemanje samo avdio in zaslona, samo videa ali videa skupaj z zaslonom. V prvem mesecu izobraževanja na daljavo ni potekala sinhrona komunikacija z učenci, zato se je zadnja možnost izkazala kot najboljša izbira, saj je zvočni in slikovni posnetek – čeprav popolnoma neznan medij za posredovanje nove snovi – vzbudil občutek povezanosti in domačnosti.

Za snemanje posamezne video razlage je bil najprej izdelan načrt, kaj vse bo vključeval, da bo čas, ki ga omogoča prosta verzija, čim bolj izkoriščen in da bo glede težavnosti primeren za čisto vse učence v skupini/razredu. Nato se je oblikovala powerpoint predstavitev, v katero so bile vključene tudi slike, miselni vzorci in občasno zvočni/video posnetki za slušno razumevanje pri angleščini oz. za slušno gradivo pri slovenščini. Med snemanjem videa je govoru po zaslonu sledil osvetljeni kazalec miške.

Vsaka video razlaga se je začela s kratkim pozdravnim nagovorom in spodbudno mislijo, kar naj bi vsaj za hipec pri učencih in starših, ki so pomagali svojim otrokom, pregnalo napetost negotove situacije in ustvarilo občutek povezanosti. Temu je sledil kratek motivacijskim nagovor, predstavitev snovi, ki je bila zajeta v razlagi, in cilji, ki naj bi jih usvojili. Učencem so bila posredovana jasna ustna in pisna navodila, kaj bodo potrebovali za delo ob video razlagi in kakšne bodo njihove naloge. Dostop do videa je bil objavljen v spletni učilnici. Učenci so prisluhnilo razlagi v času, ki so ga v svojem urniku namenili učenju angleščine oz. slovenščine. Razlago so lahko poslušali večkrat, posnetek ustavili, ga prevrteli nazaj, če česa niso slišali ali razumeli, si sproti zapisovali pomembna dejstva, nove besede, iskali rešitve za dopolnitev miselnih vzorcev (Slika 11), oblikovanih v aplikaciji Mindmaster itn.



Slika 10: Video razlaga angleščine v 6. razredu v aplikaciji Screencast-O-matic (vir: lastni spletni arhiv v aplikaciji Screencast-O-matic)



Slika 11: Video razlaga slovenščine v 9. razredu s prikazom miselnega vzorca v aplikaciji Screencast-O-matic
(vir: lastni spletni arhiv v aplikaciji Screencast-O-matic)

Če se je razlaga navezovala na predhodno video razlago ali na že pred tem obravnavano temo, so bili uvodne minute namenjene osvežitvi znanja.

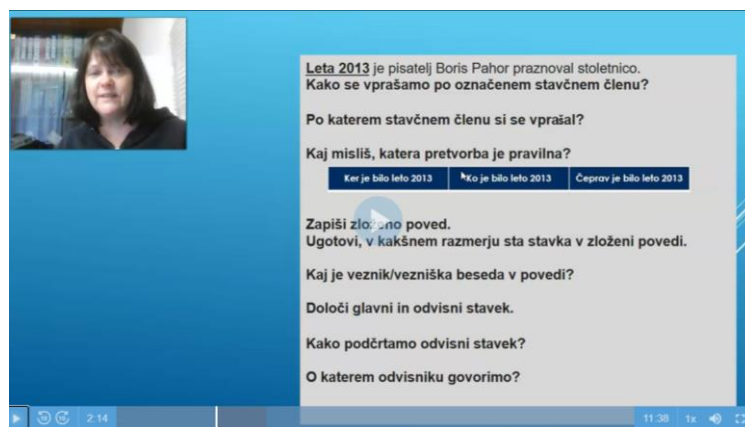
Razlaga ni temeljila zgolj na suhoparnem pripovedovanju, pač pa je skušala biti čim bolj avtentična razlaga, kakršne bi bili učenci deležni v razredu – kljub fizični ločenosti so bili tudi oni povabljeni k aktivnemu sodelovanju. Med razlago so jim bili občasno ponujeni 'motivacijski' namigi in zastavljena 'motivacijska' vprašanja s kratkim premolkom, ki mu je sledil pritrditveni odgovor (npr. *Tako je, ... ; Dobro ste si zapomnili ...*), ki so jih spodbudili k razmišljanju, jim omogočili priključitev že usvojenega znanja ali tistega, kar naj bi znali kot del splošne izobrazbe, lahko pa so ob primeru iz življenja izvedeli kakšno novo zanimivo dejstvo.

Primer 3 (Slika 12): pri slovenščini v 8. razredu je bila v poglavju Podredno zložene povedi ali odvisniki 1. del kot primer navedena poved:

Leta 2013 je Boris Pahor praznoval stoletnico.

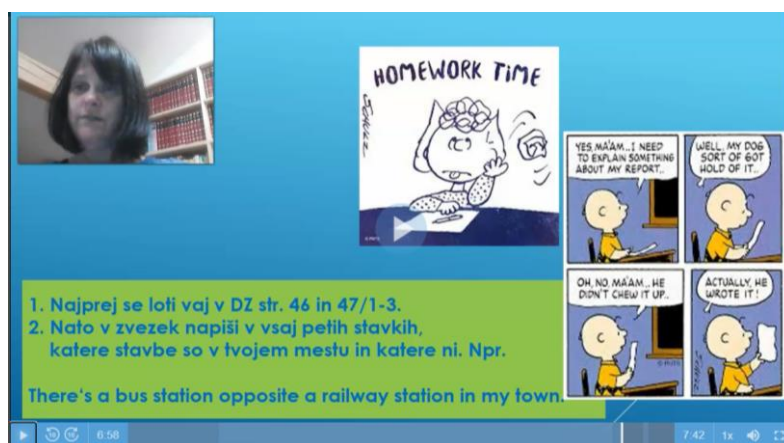
Pred podrobnejšo analizo podane povedi smo se za hip ustavili ob imenu Boris Pahor: učenci so izvedeli, da je zamejski Slovenec iz Trsta, svetovno znan pisatelj in veliki mislec; tem osnovnim informacijam je sledil namig, naj sami izračunajo, kdaj je bil rojen in koliko je star danes.

V nadaljevanju je bilo treba iz treh ponujenih pretvorb stavčnega člena v odvisnik izbrati pravo. Ob tem je bilo učencem zastavljeno vprašanje o stavi ločil v podredno zloženi povedi oz. za vezniki, kar je bila tema ene od prejšnjih video razlag. S takšnim načinom dela so učenci imeli občutek, da je vsaka nova video razlaga nadaljevanje prejšnje, kar je dajalo vtis domačnosti, saj jih je spominjalo na potek dela, kakršen je sicer v razredu.



Slika 12: Poved, ki omogoči vrsto 'motivacijskih' namigov in vprašanj in je vir za širjenje splošne izobrazbe pri učencih (vir: lastni spletni arhiv v aplikaciji Screencast-O-matic)

Ob koncu video razlage je seveda sledilo navodilo za domače delo, ki je bilo podkrepljeno s kakšnim motivacijskim 'presenečenjem' (slikovnim ali besednim), da bi se učenci lažje in z večjim veseljem lotili dela (Slika 13).

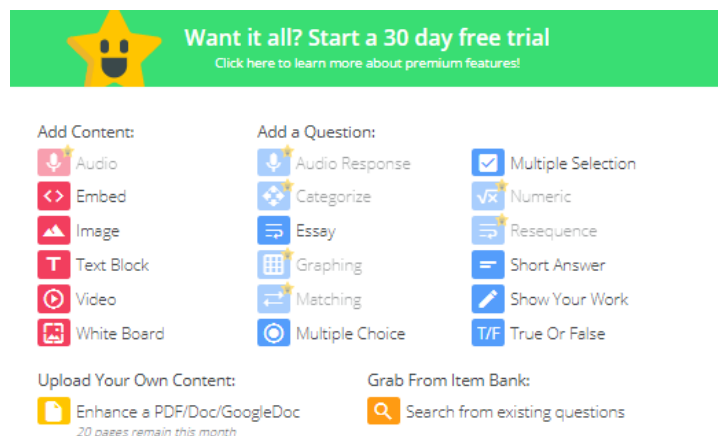


Slika 13: Slikovno motivacijsko 'presenečenje' ob koncu video razlage (vir: lastni spletni arhiv v aplikaciji Screencast-O-matic)

3.2.2.2.2 Aplikacija Formative

Drugi način razlaganja nove snovi je potekal v aplikaciji Formative, ki poleg oblikovanja spletnih vaj različnih tipov omogoča tudi snemanje kratkih avdio posnetkov z razlago (Slika 14).

Aplikacija v brezplačni izvedbi je dokaj okrnjena in ponuja le oblikovanje vaj tipa: kratki odgovor, prav/napačno, izbirni tipi nalog. V času epidemije so ponudili brezplačno celoten paket, ki je omogočal več tipov nalog, hkrati pa tudi avdio snemanje razlage. Tak način dela smo uporabljali pri slovenščini v 8. in 9. razredu.



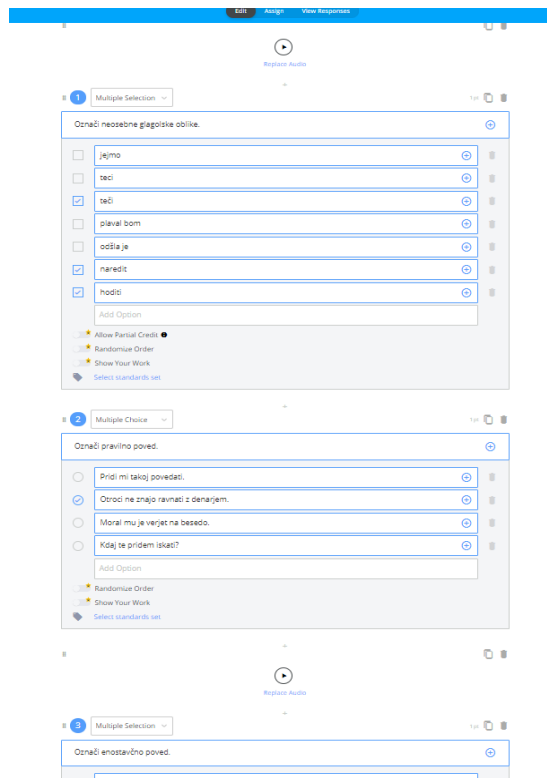
Slika 14: Tipi vaj, ki jih ponuja aplikacija formative v premium obliki (vir: spletna stran aplikacije Formative)

Prednost te aplikacije je, da učitelju takoj sporoči odzivnost učenca, učencu pa omogoči samostojno preverjanje pravilnosti odgovora in popravljanje napačnega odgovora (če to učitelj omogoči v nastavitvah) ter asinhrono komunikacijo z učiteljem na temo obravnavane snovi (Slika 15). Dostop do aplikacije omogoči učitelj, ki učencem pošlje geslo posamezne vaje. Učenec se prijavi v času, ki mu ustreza, poslušanje razlage/reševanje vaj lahko prekine in delo nadaljuje pozneje, odgovore lahko preveri sproti, jih popravi ali učitelju pošlje vprašanje, če se znajde v zagati. Če se učenec do dogovorjenega dne ne prijavi in se ne loti reševanja, mu učitelj pošlje prijazen opomnik.



Slika 15: Prikaz odzivnosti učencev in pravilnost odgovorov (vir: lastni arhiv vaj na spletni strani aplikacije)

Avdio posnetek razlage nove snovi v aplikaciji Formative (Slika 16) je bil razdeljen na posamezne kratke sklope; vsakemu sklopu je sledilo nekaj vaj različnega tipa, kar je spominjalo na razlaganje nove snovi v razredu. Tudi pri takšni obliki razlage so bili učenci med vajo izzvani z 'motivacijskimi' namigi in vprašanji. Avdio posnetek so si lahko zavrteli večkrat, ga med razlago ustavili, da so si zapisali pomembna dejstva ali da so preverili pravilnost svojega odgovora.



Slika 16: Prikaz izseka spletne vaje v aplikaciji Formative, ki vključuje avdio razlago z vajami različnega tipa (vir: lastni arhiv vaj na spletni strani aplikacije)

3.3 Kako bomo merili in preverjali doseganje ciljev?

Ocenjevanje znanja v času izobraževanja na daljavo je prinašalo nov stres vsem vpletenim. Izhajali smo iz stališča, da se je pouk dejansko končal 13. 3. 2020, zato so bile pri zaključevanju ocen ključne tiste, pridobljene do tega datuma.

V času izobraževanja na daljavo ni bilo sumativnega ocenjevanja, to pa ne pomeni, da učenčevo delo v tem času ni bilo ovrednoteno. Pri svojem delu smo ves čas sledili vodilu, da je pri usvajanju znanja bistveno, da se smiselno poveže in uporabi v konkretni obliki – da torej tudi učenje na daljavo osmislimo. Standardi znanja so ostali nespremenjeni, le da so bile poti do cilja malce drugačne.

3.3.1 Videokonferenca kot prostor za strokovni pogovor o obravnavani temi

Ponavljanje in utrjevanje predelane snovi je potekalo v obliki videokonferenc v aplikaciji Zoom, in sicer s skupino največ 10 učencev. Video konference niso bile namenjene osnovni razlagi, pač pa preverjanju razumevanja nove snovi in njenemu utrjevanju, vse s pomočjo povezovanja že prej usvojenega znanja. Lahko bi trdili, da so bile pravi strokovni pogovor o obravnavani temi, pri katerem smo se spraševali, kaj je šlo in kako je šlo (uspešnost zastavljenih ciljev), česa nismo razumeli oz. kaj potrebuje še dodatno, poglobljeno razlago, bolj natančno smo se lahko posvetili rabi terminologije, učenci pa so hkrati dobili boljši uvid v lastni proces učenja in dejanskega napredka.

Učenci so po kratkem klepetu o počutju, vsakdanjih opravilih, zgodah in nezdah življenja v izolaciji preko pogovora in reševanja vaj pokazali, da so sledili pisnim navodilom, si ogledali video razlago oz. zavrteli avdio posnetek in da so razloženo snov tudi razumeli; poleg tega so bile videokonference idealna priložnost, da so učenci zastavljali drug drugemu in učiteljici vprašanja glede nejasnosti obravnavane snovi. Bistvo videokonferenc je bilo omogočiti čisto vsakemu udeležencu čim bolj aktivno vključevanje; hkrati je bil to tudi prostor in čas za vrstniško podajanje informacij, izmenjavo mnenj, kritično mišljenje, postavljanje kriterijev uspešnosti, prevzemanje odgovornosti za svoje delo itn., nenazadnje pa so predstavljale tudi prostor za 'druženje'.

Video srečanja so potekala tudi individualno oz. v paru z učenci, ki so bili slabo odzivni oz. z učenci s slabšimi učnimi sposobnostmi, ki so potrebovali dodatno razlago in vaje za doseg temeljnih standardov znanja.

3.3.2 Kaj pa učenčevi izdelki?

Za učitelja je bilo gotovo pomembno, da je v času izobraževanja na daljavo sproti prejemal dogovorjene izdelke svojih učencev oz. je na spletni aplikaciji Formative preverjal učenčev odzivnost. Pregledani izdelki – učiteljevo vnašanje popravkov in opomb – so bili za učenca vir informacij o tem, kakšen je njegov napredek, kje je dosegel zastavljene cilje, kje pa bo moral še kaj postoriti.

4. Pogled v prihodnost

Nič ni pomembnejšega od današnjega dne (Johann Wolfgang von Goethe), a se je vseeno treba ozreti nazaj in oceniti narejeno, da bomo dobre izkušnje lahko prenesli v prihodnost, slabše pa nadomestili z boljšimi in se tako v nadaljevanju izognili pretiranemu stresu.

Začetek novega šolskega leta je pred nami. Vsi verjamemo in upamo, da se bo začel in končal v šolskih klopeh. Vseeno ne smemo pozabiti, da se razmere lahko v hipu spremenijo. Stres ob morebitnem zaprtju šol bi tokrat moral biti manjši, saj smo se iz pretekle izkušnje vsi nekaj naučili (Zupan 2020).

Marsikaj narejenega se je izkazalo za dobro, predvsem načini podajanja novih znanj, srečanja v manjših skupinah na aplikaciji Zoom, sprotna evalvacija dogovorjenih izdelkov, vabilo k ustvarjalnosti in stik z učenci. Največje zadovoljstvo za učitelja so gotovo zadovoljni učenci in starši, a možnosti za izboljšave je še veliko. V prihodnje bi bilo treba nameniti več pozornosti:

- a) usvajanju pravih učnih in delovnih navad pri učencih,
- b) učenčevi samostojnosti, ustvarjalnosti, kritičnemu razmišljanju in odgovornosti,
- c) krepitvi digitalne kompetence tako pri učiteljih kot pri učencih in tudi starših.

Poleg tega bi bilo treba nameniti več pozornosti naslednjima skupinama učencev (Zupan 2020):

- a) tistim (nadpovprečno) uspešnim učencem, ki se v tej situaciji niso najbolje znašli, ker nimajo pravih učnih in delovnih navad, saj glavnino znanja posrkajo med poukom,
- b) učno in socialno šibkejšim učencem, ki jim domače okolje ne more zagotoviti dovolj podpore.

Prav v tem času potekajo srečanja študijskih skupin. Na spletni strani Zavoda za šolstvo so objavili publikacijo z naslovom Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19, Modeli in priporočila (2020); na isti strani je objavljena tudi Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji, delno poročilo, julij 2020 (2020). Oboje prinaša veliko uporabnega gradiva za kritično presojanje lastnega dela in ustrezno načrtovanje. Tokrat nas nič ne bi smelo presenetiti.

5. Zaključek

Izobraževanje na daljavo je učitelje in učence gotovo spodbudilo k še večji ustvarjalnosti in radovednosti. Spoznali so se z različnimi novimi orodji, ki so jim olajšala delo in omogočila hitrejši napredek. Pri delu z učenci na daljavo se je stremelo k prepletanju starega z novim, kar se je izkazalo za uspešno, saj je vzbujalo občutek varnosti in domačnosti. Številnim učencem je delo na daljavo ustrezalo, ker so si sami oblikovali urnik za delo. Marsikdo (med njimi je bilo tudi kar nekaj učencev, ki so v običajnem izobraževalnem procesu manj motivirani za delo) je povečal svojo storilnost, ker se je dela za šolo lahko lotil takrat, ko mu je ustrezalo. A ostaja tudi tista skupina učencev, ki so se v tem sistemu popolnoma izgubili (Bibaleze.si, 2020).

Izobraževanje na daljavo je dejstvo in dejstvo je, da od vseh vpletenih zahteva drugačen pristop k delu. Odgovornost vseh vpletenih v proces izobraževanja je, da ustvarimo ustrezno učno okolje za 21. stoletje. Nujno potrebno je izboljšati digitalno kompetenco učiteljev in učencev, ki naj bi bili pri svojem delu čim bolj samostojni, ustvarjalni in odgovorni. Izobraževanje na daljavo postavlja marsikaj ustaljenega na glavo, a za učitelje so še vedno zavezujoči predpisani standardi znanja, ki jih je razmeram navkljub treba doseči. Poti do tja niso enake, lahko jih iščemo skupaj ali vsak zase, bistveno pa je, da smo na koncu vsi zadovoljni.

6. Literatura

- Unlu, V. (2017). *How to create an inclusive classroom environment*. Cambridge University Press. Pridobljeno s <https://www.cambridge.org/elt/blog/2017/11/15/create-inclusive-classroom-environment/>
- Krusemann, H. (2020). *4 tips for motivating students to learn online*. Cambridge University Press. Pridobljeno s <https://www.cambridge.org/elt/blog/2020/04/06/supporting-every-teacher-four-tips-for-motivating-students-to-learn-online/>
- Oblike pedagoške podpore v e-izobraževanju*, 245–251 (b. d.). Pridobljeno s https://arhiv.acs.si/eizobrazevanje/poglavja/Osnove_e-izobrazevanja5.pdf
- Zakon o osnovni šoli /ZOsni-UPB3/ (2006). *Uradni list RS*, št. 81/2006 (31. 7. 2006). Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=200681&stevilka=3535#88.%20%C4%8Dlen>
- Zagmajster, M. (2006). *Pregled študija na daljavo na področju izobraževanja odraslih v Sloveniji*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije. Pridobljeno s <http://www.ris.org/uploads/editor/1157473788pp.pdf>
- Izobraževanje na daljavo – model Jazon* (b. d.). Pridobljeno s <https://jazon.splet.arnes.si/opredelitev>
- Keegan, D. (1990). *Foundations of distance education*. Routledge. London and New York.
- Keegan, D. (b.d.). Pridobljeno s https://en.wikipedia.org/wiki/Desmond_Keegan

Podpora učiteljem za izobraževanje na daljavo (b. d.). Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>

Zupan, Š. (2020). *Šolanje na daljavo – enim je super, drugim ne. Niso vsi na istem, a vsi smo skupaj v tem*. Bibaleze.si. Pridobljeno s <https://www.bibaleze.si/novice/solanje-na-domu-daljavo-doma-zaprtje-sol-sola-nasveti-kako-motivirati-otroke-najstnike-starsi-poucevanje-izkusnje-koronavirus.html>

Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19, Modeli in priporočila. (2020). Ljubljana: Zavod za šolstvo, 2020. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica/podrobno?publikacija=300>

Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji, delno poročilo, julij 2020. (2020). Ljubljana: Zavod za šolstvo, 2020. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica/podrobno?publikacija=297>

Slike:

Slika 1: Pridobljeno s <https://podpora.sio.si/izobrazevanje-na-daljavo-priprava-navodil-ucencem/>

Slike 2, 3, 4, 6, 7, 9: lastni arhiv izdelkov učencev v času šolanja na daljavo.

Slika 5: Pridobljeno s <https://untappedcities.com/2020/03/23/fun-maps-commuting-in-corona-times-by-kera-hill/>

Slika 8: Pridobljeno s <https://www.theguardian.com/artanddesign/2020/may/06/banksy-artwork-superhero-nurse-nhs-coronavirus-covid-19-southampton-general-hospital>

Slike 10–13: spletni arhiv avtorice prispevka v aplikaciji Screencast-O-matic.

Slika 14: Pridobljeno s <https://goformative.com/formatives/5f44145c85ac45bd6336c899>

Sliki 15–16: lastni arhiv avtorice prispevka v aplikaciji Formative.

Kratka predstavitev avtorice

Urška Willewadt je profesorica slovenskega in angleškega jezika. Poučuje slovenščino in angleščino na OŠ dr. Vita Kraigherja v Ljubljani. V svoje poučevanje rada vključuje sodobne pristope in IK-tehnologijo, saj meni, da je to eden od ključnih načinov za motiviranje t. i. generacije Z. Veliko pozornost posveča širjenju bralnih navad v maternem in tujem jeziku ter samostojnemu, ustvarjalnemu in kritičnemu razmišljanju mladostnikov.

Izkušnje bogatijo in gradijo novo prihodnost

Experiences Enrich and Build a New Future

Alenka Brovč

Osnovna šola Rodica, Domžale
alenka.brovc@guest.arnes.si

Povzetek

Izobraževanje na daljavo nas je postavilo v popolnoma novo situacijo. Ne le da se je spremenil način izobraževanja, spremenil se je način življenja. Spremembe so se ranljivejših skupin še bolj dotaknile. Ne da bi se dobro zavedali, smo bili postavljeni pred nove izzive: tehnološke, vsebinske, komunikacijske itd. Naleteli smo na težave in ovire, ki smo jih po svojih močeh in zmožnostih odpravljali in na novo postavljali pogoje, da je izobraževanje lahko uspešno teklo. Informacijska tehnologija je postala nujno orodje, delo z učenci se je preselilo v spletno okolje (e-pošta, spletne učilnice, zoom in teams, viber ...). Komunikacija je postala odvisna od tehnologije. Način komunikacije je postal drugačen, a kljub vsemu še sprejemljiv (in hkrati nujno potreben) za ohranjanje odnosov med učenci in učitelji. V prispevku se bomo ustavili pri pogojih za izobraževanje na daljavo in s katerimi izzivi smo se v času izobraževanja na daljavo spopadali. Ugotavljali bomo, kje so bile težave, na katere pogoje bomo v prihodnosti morali biti bolj pozorni in kako se je z izobraževanje na daljavo obneslo pri ranljivejših skupinah učencev. Konkretno bomo prikazali težave priseljenke iz Bosne, ki je imela jezikovne ovire in je bila zaradi neopremljenosti nekaj tednov »odrezana od pouka«.

Ključne besede: delo s priseljenci, IKT, izzivi, odnos in komunikacija, pogoji.

Abstract

Distance education has brought about in a whole new situation. Not only has the way of education changed, the way of life has changed. The changes affected the more vulnerable groups even more. Without being well aware, we were faced with new challenges: mastering new technologies, new teaching contents, applying new forms of communication... We encountered problems and obstacles, which we eliminated to the best of our ability and set new conditions for education to run successfully. The information technology has become a necessary tool, working with students has moved to the online environment (e-mail, online classrooms, zoom and teams, viber ...). Communication has become technology dependent. The way of communication has changed but nevertheless remained acceptable (and at the same time absolutely necessary) for maintaining the relationship between students and teachers. In this article, we will focus on the conditions for distance education and what challenges we faced during distance education. We will try to find out where the problems were, which circumstances we will need to pay more attention to in the future, and how distance learning has worked for more vulnerable groups of students. Concretely, we will show the problems of an immigrant from Bosnia, who had language barriers and was "cut off from school" for a few weeks due to lack of equipment.

Key words: attitude and communication, challenges, circumstances, ICT, working with immigrants.

1. Uvod

Korona virus je spremenil svet, sprožil je val sprememb ter ustavil svet. Vse, kar smo poznali in živeli, se je spremenilo. Če je bila šola prostor, kjer so se socialne razlike skušale manjšati ali vsaj nevtralizirati, je karantena, ki nas je prisilila v izobraževanje na daljavo, povzročila, da so neenakosti z vso silo udarile na plano. Izhodiščni pogoji za pridobivanje znanja so se spremenili – za ene zelo, za druge manj. Razlike so se kazale v delovanju šol, med učitelji (že na eni šoli) in med učenci. Razkorak pri učencih smo učitelji čutili v odzivih učencev, saj se nekateri nekaj časa enostavno niso odzivali. V šolo bi morali hoditi učenci načeloma pod istimi pogoji. Pri običajnem pouku imajo istega učitelja, enake klopi, enak dostop do učbenikov in učil, pripomočkov, enak dostop do video vsebin (pri pouku) ... Ko je to odpadlo, so se začele kazati vse večje razlike. »Prav zagotavljanje večje pravičnosti je zato en od ključnih ciljev, ki naj bi ga poskušali doseči z ukrepi, s katerimi želi t. i. globalna koalicija za izobraževanje, ki jo je v začetku aprila ustanovil Unesco, odpreti države pri izvajanju izobraževanja na daljavo, saj je jasno, da zaprtje šol škodi predvsem najbolj ranljivim otrokom, predvsem tistim iz socialno deprivilegiranih okolij. Ena od teh novih oblik pravičnosti, ki je v ospredju in je v prejšnjih teorijah pravičnosti ni, je t. i. digitalna pravičnost kot cilj in digitalna vključenost, inkluzija, kot sredstvo za doseganje tega cilja. To je globalni kontekst. Toda povečanje neenakosti glede možnosti izobraževanja ni značilno samo za revne in nerazvite države. Tudi v razvitih državah se je pokazalo, da nimajo vsi učenci možnosti uporabe računalnikov in dostopa do interneta«, (Kodelja, 2020). Nekateri namreč niso imeli ne računalnika ne možnosti dostopa do interneta, med učenci so bile tudi velike razlike v usposobljenosti za izobraževanje na daljavo. »Osnovnošolska populacija je izjemno specifična, saj zajema generacije od čisto nepismenih in nesamostojnih do skorajda odraslih informiranih osebnosti«, (Frigelj, 2020). Elementa enakosti ni bilo več. Učinek socialnih razlik, statusa družine, izobrazbe staršev in ostalih ključnih elementov se je povečal (Štrukelj, 2020). V tem času so bili prikrajšani tudi učenci priseljenci. Večina doma najbrž ni imela optimalnih pogojev za delo, starši jim zaradi jezikovnih in drugih ovir niso mogli pomagati pri šolskem delu. Predvidevamo, da večina ni imela potrebne opreme za delo na daljavo. Delo s priseljenci in ranljivejšimi skupinami učencev je postalo oteženo.

2. Pogoji za izobraževanje na daljavo

Trdimo lahko, da je večina učencev v času izobraževanja na daljavo potrebovala pomoč. V anketi, ki jo povzema Meden (2020) je le tretjinski delež devetošolcev navedel, da pomoči pri izobraževanju na daljavo niso potrebovali. Učenci od prvega do osmega razreda so jo vsi, razen redkih izjem. Tu je treba omeniti požrtvovalnost staršev. Brez njih marsikaj ne bi bilo mogoče. Kar nekaj učencev ni imelo svojega e-naslova, da bi komunicirali z učitelji in si ustvarili račune za spletne učilnice. Tukaj so pomagali starši in jim ustvarili nov račun (ali posodili svojega), s pogostejšo uporabo spletnih učilnic pa so nove šolske naslove in gesla pridobili vsi učenci. Nenazadnje ne smemo pozabiti, da je bila opremljenost družin ključnega pomena in da smo vsi zlahka sprejeli dejstvo, da je pouk tekel z opremo staršev in učiteljev samih (Meden, 2020). V dani situaciji smo to vsi sprejeli, a je pomembno vedeti, da bi bilo to do neke mere problematično, v kolikor bi se izobraževanje na daljavo izvajalo tudi v prihodnosti. Poleg tega pa se moramo tudi zavedati, da niso dovolj le materialni pogoji, nujna je tudi računalniška ali digitalna pismenost deležnikov. Tehnologijo in programe je treba znati tudi uporabljati (Kodelja, 2020). Ni dovolj vlagati le v infrastrukturo, učitelje in učence je treba opolnomočiti (Flogie in Aberšek, 2019; Taštanoska 2020). V ospredje je stopila informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT). O pomembnosti le te v šoli se že dolgo govori. Pa vendar menimo, da smo IKT v pravem pomenu besede spoznali šele sedaj, ko smo bili v to čez noč

prisiljeni. Nihče si namreč ni prestavljal, da bomo tako na hitro prešli na izobraževanje na daljavo. IKT večinoma razumemo kot uporabo tehnologije pri poučevanju in šele v času karantene pravzaprav smo ugotovili, da uporaba IKT v resnici pomeni vpetost tehnologije v vse poglavitne sestavine izobraževalnega procesa: pedagoško, organizacijsko-tehnično in vsebinsko. Pokazale so se težave na vseh treh področjih. Prilagoditve, ki so bile in bodo pogoj za kvalitetno izobraževanje na daljavo so tehnološka, vsebinska in pedagoška (Flogie in Aberšek, 2019; Kustec idr., 2020, Rupnik Vec idr., 2020).

2.1 Tehnološka prilagodljivost

Tehnološka dostopnost je pogoj za kvalitetno in učinkovito delo. Omogočiti in prilagoditi je bilo treba učno okolje (da je bilo tehnološko zmogljivo), dostopnost omrežja, opremljenost in dostop do naprav. Kmalu se je pokazalo, da tehnološka infrastruktura in tehnološki zmogljivosti učnega okolja nista ustrezni. Na začetku je namreč prihajalo do težav v zmogljivosti učnega okolja. Arnesov sistem, ki podpira slovenski internet, obremenitve ni zdržal. Kmalu so to težavo odpravili.

Niso imeli vsi učenci dostopa do omrežja in tudi ne naprav, ki bi jim to omogočale. Izziv razrednikov je bilo ugotavljanje, kateri učenci nimajo možnost dostopa do omrežja in naprav. Zbirali smo informacije kolegov učiteljev, kdo se ne odziva, kje oziroma pri kom zaznavajo težave, in vse to posredovali ravnateljici. S pomočjo donatorjev so na naši šoli učenci, ki niso imeli urejenega dostopa do omrežja in naprave (prenosni računalnik, tablica), dobili potrebno opremo na šoli, da bi lahko v nadaljevanju spremljali izobraževanje na daljavo od doma. Trajalo je nekaj tednov, da se je pomagalo družinam brez osnovnih pripomočkov za delo na daljavo. V tem času, razen npr. prek telefona, s temi učenci večinoma nismo bili v stiku, izobraževanje je na tej točki zastalo. Naša šola je reševala težavo tako, da smo takim učencem gradivo pošiljali po pošti. Nekateri učitelji smo si pomagali s telefonskimi klici ali video klici prek vibra in vsaj tako ohranjali stik.

Izziv je bil tudi opremljenost učiteljev samih. Predpostavljalo se je, da smo učitelji dobro tehnološko opremljeni in da smo bolj ali manj usposobljeni za izobraževanje na daljavo. Smo res vsi imeli na voljo računalnik, tiskalnik, dober dostop do omrežja? Nihče ni bil popolnoma pripravljen na delo od doma. Po drugi strani pa kot pravi Pečan (2020) ni bil nihče popolnoma nepripravljen. Verjetno je večina učiteljev imela zagotovljeno primerno infrastrukturo za delo od doma, a je težava nastala tudi, ker je od doma delala vsa družina. Drug problem pa je, ali je večina učiteljev znala uporabljati vsa mogoča orodja. Analiza Zavoda RS za šolstvo (Rupnik Vec idr. 2020) je pokazala, da strokovno osebje ni bilo dovolj usposobljeno in da nasploh slabo poznamo spletno okolje. »Učitelji nismo bili izobraževani za poučevanje na daljavo.« (Frigelj, 2020) Mislimo, da je delo od doma od vsakega od nas zahtevalo veliko samoizobraževanja, da smo bolje začeli spoznavati IKT in kaj nam ta ponuja.

2.2 Vsebinska prilagodljivost – dostop do učnih gradiv, ustrezne e-storitve in e-vsebine (i-učbeniki)

Dostop do vsebin je bilo treba zagotoviti vsem učencem. Že pripravljena učna gradiva učiteljev so v veliki meri postala neuporabna in gradiva je bilo treba pripraviti na novo. Pri učnih gradivih je bilo treba najprej ločiti bistvene vsebine od nebistvenih in na novo strukturirati cilje in jih prilagoditi, saj nekaterih ciljev na daljavo ni bilo mogoče doseči. »Učitelji bi torej morali vedeti, katere cilje in v kakšnem obsegu lahko dosežajo na daljavo, katere lahko samo deloma s kombinacijo pouka na daljavo in katere so neke individualne zadolžitve, ki jih sploh ni mogoče dosežati daljavo.« (Štefanec, 2020) Navodila za delo bi morala biti kratka in jasna,

pripravljena za približno 20 minut dela za eno šolsko uro. Menimo, da je vse, kar je več, pretiravanje, ki niža motivacijo otrok za delo. Posredovati pa bi jim morali tudi ustrezno povratno informacijo o njihovem delu. V veliko pomoč učiteljem in učencem so bila e-gradiva in i-učbeniki, ki so bili prosto dostopni na internetu.

2.3 Pedagoška prilagodljivost učiteljev in staršev

2.3.1 Učitelji

Pomembna je bila didaktična usposobljenost učiteljev ter zmožnost spremljanja in evalviranja učenčevega dela: zmožnost spremljanja procesa učenja, sledenje aktivnosti učencev, dajanje povratne informacija z neposrednimi odgovori, vrednotenje znanja ... (Rupnik Vec idr., 2020) Za dobro komunikacijo je nujen očesni stik, nebesedno odzivanje in postavljanje podvprašanj, ki učenca, s katerim govorimo, spodbujata k nadaljevanju, in povratne informacije, ki jih lahko damo le, če učenca poznamo in razumemo. Učitelj motivira učence, tako da jim pomaga razjasniti njihove ideje in razumevanje s poslušanjem in odgovarjanjem. (Kutoš, 2012) To se je zelo spremenilo. Osebnega stika ni bilo več. Komunikacija je v celoti postala odvisna od tehnologije in znanja uporabe le te. Pri navodilih in gradivih za delo je bila na voljo pretežno le beseda, ne pa tudi telesna govorica učitelja, tempo govora, poudarki ..., zato je kakovostna komunikacija učitelja z učenci zaradi manj pogostih fizičnih stikov in nezmožnosti 'branja' nebesedne komunikacije postala še bolj pomembna. Navodila je bilo treba prilagoditi, delo individualizirati in pri tem upoštevati značilnosti okolja, iz katerega izhajajo učenci, njihovo računalniško pismenost, predmetno znanje, motiviranost in posebne potrebe. (Rupnik Vec idr., 2020) Nalog večinoma nismo prilagajali posameznikom, ampak smo se deloma držali logike, da je za vse učence dobro, kar je pripravljeno za učence s posebnimi potrebami. Zadnja naloga je bila pogosto pripravljena za tiste, ki imajo radi izzive in zahtevajo več. Sledilo je dajanje povratnih informacij učencem.

2.3.2 Starši

Ključnega pomena je bila pedagoška podpora staršev in njihov pozitiven odnos do izobraževanja in pouka na daljavo ter pripravljenost ter zmožnost pomagati otroku, ga nadzorovati, spodbujati ... Menimo, da je bila motivacija za delo v velikem deležu odvisna tudi od staršev. Zavedati pa se moramo, da mnogi starši svojim otrokom niso znali in zmogli pomagati. Štrukelj (2020) navaja: »Na SVIZ smo dobivali anonimna pisma staršev, da si ne upajo spregovoriti, da teh IKT-orodji ne znajo uporabljati.« Brez opreme staršev bi bilo izobraževanje na daljavo iluzija. Starši, ki so zmogli, so v času karantene prek spletnih trgovin kupili tablico, računalnik za delo od doma, tiskalnik, liste ...

Vsi ti pogoji bi bili celoviteje uresničeni, če bi že prej načrtovali spremembe izobraževalnega sistema, ki bi zajemale drugačno učenje in poučevanje, vrednotenje, ki bi od učitelja prehajalo na učenca (formativno spremljanje), vsebino in kurikulum, organizacijo in vodenje, vrednote ter povezanost in infrastrukturo. (Flogie in Aberšek, 2019) Spoznali smo, da za to nismo bili dovolj usposobljeni. Nedvomno so se spremembe na določenih področjih dogajale, nekateri smo jih uvajali, drugi ne. Vsekakor sistem ni in ni bil poenoten. Razlike med šolami, učenci, učitelji so bile velike ... Preveč na hitro smo bili postavljeni pred mnoge izzive. »Bili smo potisnjeni v situacijo, ko smo morali iti kot slepci brez poti v točno določeno smer.« (Pečan, 2020) Ker smo se prvič soočali s takšno situacijo, na katero niti nismo bili dobro pripravljene, smo se morali znajti vsak po svoje. Meden (2020) je na podlagi raziskave povedal, da ni bila osnovna težava (tistih, ki so to sploh zaznali) le IKT ali znanje njegove uporabe, temveč je postala težava tudi

komunikacija v smislu jasnih navodil, videostikov, jasnost komunikacije in nasploh stik. Izkazalo se je, da so si učenci težko sami organizirali pouk in delo doma. Izpostavil pa je tudi, da učitelji na predmetni stopnji niso bili usklajeni med seboj. Navodila niso bila usklajena ali približana enemu učencu, temveč je vsak učitelj bolj gledal svoj predmet, zato je bilo velikokrat preveč snovi za pouk na daljavo.

3. Delo s priseljenko

V tem šolskem letu sredi septembra je v razred prišlo dekle iz Bosne. »V razred vstopajo s strahom, tesnobo, enako kot slovenski otrok, ko vstopi v nov razred, le da je ta strah mnogo večji« (Mikuš Kos idr., 2017, str. 61). Starši so kot ekonomski migranti prišli v Slovenijo v želji izboljšati si materialne in socialne razmere in hčeri omogočiti boljše pogoje za življenje. Dekle se je v oddelku dobro počutilo, imelo je tudi svoj telefon, s katerim je komuniciralo s sošolci in razredničarko, če je kaj potrebovalo. V šoli je imela usmerjeno učno pomoč pri usvajanju jezika in učnih vsebin.

Kljub delu na daljavo je bilo potrebno ostati in ostajati v stikih z učenci, z nekaterimi še toliko bolj. Z učenci smo bili v stiku prek vibra, zooma, e-pošte, spletnih učilnic ... Največ smo si dopisovali prek e-pošte ali spletnih učilnic. Vse te načine dekle še ni usvojilo, zato se ni odzivalo. V tednu, preden smo ostali doma, smo na razredni uri oblikovali skupino oddelka na vibru. Tam naj bi bil v času »ločenosti« prostor za vsa vprašanja, dileme, težave ... Dogovorjeni smo bili, da lahko tudi pokličejo, če bi kar koli potrebovali. Po manj kot enem mesecu karantene so tudi učenci drug drugega začeli zelo pogrešati. Zanimivo je bilo, kako so nekajkrat oblikovali klepet prek vibra z izzivom, katerega smo večinoma vsi reševali ter tako bili v virtualnem stiku. Tudi dekle je sodelovalo. Pravzaprav se je vibra precej posluževala v odnosu do razredničarke. Od začetka dela na daljavo se je z dekletom slišala/srečevala prek telefonskega ali videa klica na vibru večkrat na teden. Osebni stiki namreč zaradi korona virusa naenkrat niso bili več samoumevni. Da bi razvijali in ohranjali odnos, smo na nek način morali komunicirati.

Okolje, v katerem je živela, ni bilo spodbudno, zato smo še toliko bolj pazili na prijazen in osebni nagovor, spodbudne besede, pokazali smo zanimanje zanjo. Z njeno situacijo je bil seznanjen celoten oddelčni učiteljski zbor. Gradivo smo ji prve tedne pošiljali po pošti. Njeno znanje jezika je bilo šibko, opreme ni imela, dostopa do interneta tudi ne. Spraševali smo se, koliko je možnosti, da bo dekle samo predelalo goro navodil, ki jih je tedensko dobilo v nabiralnik. Jih je sploh pogledala, naredila naloge? Težko je reči, saj povratnih informacij npr. prek e-pošte ni bilo. S komunikacijo prek telefona smo ugotovili, da je stanje resno. Simsova (1999 v Slokar Čevdek, 2013) poudarja, da ni pomembno, kaj učitelj učence uči, če z njimi najprej ne ustvari odnosa, ki izraža skrb zanje in jim daje čustveno podporo. V nasprotnem primeru učitelju ne bodo pustili do sebe. Dekle se je na tovrstna sporočila dobro odzivalo. Znotraj sporočil smo ji podali tudi povratno informacijo o njenem delu, jo pohvalili, spodbudili, usmerili, podali dodatno razlago ... »Vsi imamo radi, da nekdo opazi naše delo, naš trud in da nam kritično, realno, predvsem pa na ustrezen način pove, kako smo ga opravili« (Petric, b.d.).

Po nekaj tednih je dobila individualno pomoč učiteljice, ki ji jo je priskrbela šola, da je lahko vsaj deloma sledila izobraževanju na daljavo. Najprej se je bilo treba prebiti skozi navodila v obliki kopij. Ugotovljeno je bilo, da je v enem mesecu naredila zelo malo, zato je bila v velikem zaostanku. Dogovorili smo se, da je bolj kot učna vsebina pomembno usvajanje slovenskega jezika. Sredi aprila je dobila svojo tablico in dostop do omrežja, kar je šola dobila prek donacije. V šolo je z mamo prišla prevzet napravo. Ker smo se zavedali, da bo dekle potrebovalo še

tehnično pomoč, ji je v šoli pri nastavitvah in navodilih pomagal računalničar. Učiteljica jo je prek video klicev naučila uporabljati tablico, seznanila jo je z e-učilnicami, še prej sta ustvarili e-naslov ... Tako je učenka vzpostavila svoj delovni tempo, postala je odzivna, z večino učiteljev je vzpostavila kontakt. Po nekaj tednih je delo bolj ali manj normalno steklo. Ob dnevni pomoči učiteljice, s katero sta oblikovali urnik »srečanj«, slišali sta se prek video klica na vibru, so se stvari začele obračati v pravo smer. Še vedno je bilo njeno delo prilagojeno, prvi cilj je ostal usvajanje slovenskega jezika. Pomemben varovalni dejavnik je bila tudi izbira tistih nalog, kjer jezik ni bil ovira (npr. likovno izražanje, ustvarjanje ...) (Mikuš Kos idr., 2017), zato smo jo spodbujali, da opravi tiste naloge (nekatero so bile prilagojene), kjer jezik ni bil ovira. Ob vsem tem smo se zavedali pomembnosti, da je dekle vključeno v izobraževalni sistem, čeprav na daljavo, saj otroci priseljenci le tako obdržijo svojo socialno vlogo. Zagotavljali smo ji strukturo dneva, da so ji delovne obveznosti omogočale rast samopodobe in samozavesti (Mikuš Kos idr., 2017). »Za otrokov občutek varnosti, sprejetosti, vključenosti, pripadnosti so največjega pomena odnosi s sošolci« (Mikuš Kos idr., 2017, str. 66). Korona ji je to odvzela, hkrati pa dekle ni bilo več v stiku s slovenskim jezikom, kar smo zaznali kot problem. Spodbujali smo jo, da pokliče katero od sošolk ali prijateljic. Ugotovili smo, da je edini stik s slovenščino bil stik z razredničarko in kasneje učiteljico, ki ji je pomagala bolj strukturirano. Nismo prepričani, ali je kdaj poklicala katero od prijateljic, se je pa po šestih tednih (ko je usvojila ravnanje s tablico) začela prijavljati na srečanja oddelka, ki ga je razredničarka tedensko organizirala na zoomu. Tega smo bili zelo veseli. V pogovoru sicer ni veliko sodelovala, razen če je bila neposredno izzvana, je pa bila del skupine, bila je z sošolci, vrstniki in bila je v stiku s slovenščino.

4. Zaključek

Vsi smo morali spremeniti navade, izstopiti iz okvirov in se prilagoditi novi delovni in življenjski realnosti. Ugotovili smo, da je za odnos pomembna komunikacija, zato bo v prihodnje treba v ospredje postavljati ustrežnejšo komunikacijo tako sodelavci in učenci, kot tudi s starši. V primeru pouka na daljavo bo treba bolj ohranjati »živi« stik, kar pomeni, da bi bili stiki sočasni in časovno usklajeni. Bolj pozorni bomo morali biti na ranljivejše skupine učencev (socialno ogroženi, učenci z odločbo, priseljenci ...), ki potrebujejo več podpore in spodbude. Osnovna naloga šole je manjšanje razlik med učenci. Zagotoviti bomo morali čimbolj enake izhodiščne pogoje za delo učencev od doma. Potreben bo bolj individualni pristop do teh učencev, da jim bomo lahko ponudili, kar potrebujejo. Osnovni pogoj je ustrezna tehnološka oprema učiteljev in učencev, veliko dela nas čaka tudi na področju digitalnega opismenjevanja. Naslednji izziv pa je, da bomo izobraževanje na daljavo preoblikovali v pouk na daljavo, kjer bo več medosebne interakcije med učitelji in učenci v realnem času, torej da bomo v živo več komunicirali. Seveda pa moramo še vedno omogočiti, da tempo dela vsak prilagaja svojim sposobnostim in da lahko deluje v sebi lastnem tempu, ko mu to ustreza, zato bi lahko časovna izvedba izobraževanja z vnaprej posnetimi razlagami še vedno ostajala prožna (Kustec idr., 2020). V ta namen bi učitelji lahko posneli razlago snovi, da si jih bodo učenci lahko večkrat ogledali. Naj še enkrat izpostavimo misel Simsove, ki pravi, da ni pomembno, kaj učitelj učence uči, če z njimi najprej ne ustvari odnosa, ki izraža skrb zanje in jim daje čustveno podporo. Najprej moramo zagotoviti enakovrednost med učenci, nato pa jih prek odnosa motivirati za delo. Imamo srečo. Vsak učenec si želi biti uspešen. Zavedati se moramo, da je pri tem treba enim pomagati bolj, drugim morda manj, in te razlike med njimi prepoznati. Poskrbeti moramo za enake pogoje in priložnosti, da bo šola še vedno ostalo čim bolj družbeno pravična. Naj se enakost in enakopravnost med učenci kaže v tem, da so upoštewane razlike med njimi in da vsak dobi tisto, kar potrebuje. Nekaj izkušenj smo v spomladanskem času

dobili, delo smo evalvirali, narejene so bile analize in zdaj je čas, da te izkušnje vnesemo v načrtovanje, da bomo izobraževanje, če bo treba, čim lažje prilagodili pouku na daljavo. Izkušnje so nas obogatile in z njihovo pomočjo lahko gradimo prihodnost. Da bo ta boljša in pravičnejša.

5. Viri in literatura

- Aleksić, D. in Černe, M. (2020): *Izzivi in priložnosti dela na daljavo, ko fizični svet obstoji*. Pridobljeno s <https://www.cpoef.si/izzivi-in-priloznosti-dela-na-daljavo-ko-fizicni-svet-obstoji/>
- Flogie, A. in Aberšek, B. (2019). Inovativna učna okolja - vloga IKT. Pridobljeno s <https://en.calameo.com/read/0058307531fae8501fad2>
- Frigelj, J., Kodelja, Z., Meden, A., Pečan, G., Štefanec, D., Štrukelj, B. ... Taštanoska, T. (13. 5. 2020). *Izobraževanje na daljavo – izkušnje za prihodnost*. [Posnetek okrogle mize Pedagoškega inštituta]. Pridobljeno s https://www.youtube.com/watch?time_continue=68&v=SJRufAwOa0k&feature=emb_logo
- Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden-Dobrin, P. in Ivanuš-Grmek, M. (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19: modeli in priporočila*. Pridobljeno s https://www.zrss.si/pdf/modeli_in_priporocila.pdf
- Kutoš, M. (2012). *Osebnostne značilnosti učitelja nadarjenih učencev*. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno s: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=36953>.
- Mikuš Kos, A., Zlatac, F., Uzelac, M. in Jamšek, P. (2017). Priročnik za psihosocialno pomoč otrokom beguncem. Ljubljana : Didakta.
- Petric, M. (b.d.). *Izobraževanje na daljavo – covid 19 in 19 namigov za učitelje, profesorje*. Prispevek pridobljen s https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/1758105/mod_folder/content/0/Nekaj%20NAMIGOV%20za%20u%C4%8Ditelje.pdf?forcedownload=1
- Rupnik Vec, T., Preskar, S., Slivar, B., Zupanc Grom, R., Kregar, S., Holcar Brunauer, A. ... Musek Lešnik, K. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji, delno poročilo, julij 2020*. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/strokovne-resitve/digitalna-bralnica/podrobno?publikacija=297>
- Slokar Čevdek, M. (2013). *Odnos med učiteljem in učenci*. *Didakta, november 2013*, 2–5. Pridobljeno s http://www.didakta.si/doc/revija_Didakta_2013_november.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Alenka Brovč je univerzitetna diplomirana pedagoginja in profesorica slovenščine, učiteljica je 17 let. Na OŠ Rodica poučuje slovenščino, etiko in filozofijo za otroke. Zadnja leta se na predmetni stopnji zelo zavzeto ukvarja z natečaji (približno 20 natečajev na leto), v katerih je mentorica nadarjenim učencem in tistim, ki bi radi pesnili, pisali, risali stripe, snemali filme ... Verjame, da ustvarjanje zgodb, resničnih ali domišljjskih, krepi samopodobo učencev. Je tudi mentorica učencem na Tekmovanju za Cankarjevo priznanje in že več let pomočnica glavne ocenjevalke pri NPZ.

Pomen timskega dela pri poučevanju na daljavo

The Meaning of Teamwork while Teaching Online

Maja Kovačič

*OŠ Vojnik, POŠ Socka
maja.zajc2@guest.arnes.si*

Povzetek

Poučevanje na daljavo nam je prineslo nove izzive, nove načine poučevanja, motiviranja učencev, nove načine vzpostavljanja stikov z njimi in njihovimi starši. Velik izziv je bilo prav poučevanje prvošolcev, saj smo pri svojem delu potrebovali tudi pomoč in sodelovanje staršev otrok. Vse to smo lažje premagovali s timskim delom na različnih področjih, predvsem s timskim delom strokovnega aktiva prvega razreda, ki pa je prav tako potekalo na nov način, in sicer s pomočjo tehnologije. Kljub začetnim težavam smo na koncu poučevanja na daljavo spoznali kar nekaj prednosti novega načina dela, saj smo se člani aktiva med seboj bolj povezali, pridobili veliko učnega gradiva, obogatili svoje delo z izmenjavo idej, učenci pa so z našim timskim delom pridobili zanimiv, pester pouk in znanje na nov, njim zanimiv ter prilagojen način.

Ključne besede: nova učna situacija, nove metode dela, pouk na daljavo, prvi razred OŠ, timsko delo.

Abstract

Online school brought us a lot of new challenges, new ways of teaching, motivating the students, new ways of making contacts with them and their parents. Teaching first year students was a huge challenge, because we needed help and cooperation from all of our student's parents. We managed to do all of that with teamwork on different areas, mostly with teamwork from the professional learning community of first year students that was also functioning in a completely new way, with the help of technology. Despite all the trouble we had at the beginning, we realised at the end of our online teaching, that they were quite a few benefits to this new way of working. Members of the learning community have made better connections with each other, we acquired a lot of new study material, we enriched each other with exchanging ideas and because of our teamwork, the students were blessed with interesting and diverse lessons and learned in a new, interesting way completely adjusted to them.

Keywords: first year students of primary school, new learning situation, new work methods, online classes, teamwork-

1 Uvod

Sodobni čas in sodobna družba nam narekujejo hiter tempo, veliko prilagodljivosti in odzivnosti. Sodelovanje učiteljev v različnih timih oz. strokovnih aktivih je tako postalo nujno za boljšo organizacijo dela in pa predvsem za kakovostnejše delo, ki od nas zahteva nenehne izboljšave. S kakovostnim delom v timu učitelji drug drugemu pomagamo, se vzpodbujamo, iščemo skupne, boljše rešitve in smo skupaj kos vsem izzivom, ki nam jih sodobni čas prinaša (Polak, 1999). Predvsem pa s sodelovalnim načinom dela zagotavljamo znanje, odgovornost, uresničevanje ciljev in vizije šole ter odprto komunikacijo za vse deležnike v vzgojno-izobraževalnem procesu.

V današnjem času na vseh področjih potekajo številni projekti digitalizacije. Tudi v šolstvu si sodobne tehnologije vse bolj utirajo pot v delovanje vzgojno-izobraževalnih ustanov po vsej izobraževalni vertikali. Sodobnim tehnologijam se tako sploh ne moremo več izogniti. Postale so del našega življenja, učenja, izobraževanja. Do nedavnega smo se lahko spraševali, kako e-tehnologija spreminja podobo učenja in pouka, kako vpliva na izvajanje pouka in kakšni so oz. bodo njeni učinki na naše delo in znanje učencev, zdaj je to realnost (Skubic Ermenc, idr., 2020).

Letošnje šolsko leto (2019/2020) nam je s pandemijo in izobraževanjem na daljavo postreglo s čisto novimi, do sedaj manj znanimi oblikami dela. Meseca marca smo bili učitelji, učenci, vodstvo šole in starši čez noč potisnjeni v spremenjen, nov način dela in poučevanja. Čez vikend smo se morali tako vodstvo šole kot učitelji pripraviti na drugačen način dela, preučiti ideje, načine, kako učencem omogočiti čim bolj jasno, razumljivo in uspešno delo na daljavo. Čakalo nas je dnevno timsko delo, timsko delo v aktivu in s svetovalno službo, timsko delo z računalničarjem in seveda z vodstvom šole. Osnovi pogoji vsakega timskega dela so predvsem skupni cilji in pa pozitivna naravnost ter soodvisnost članov tima (Polak, 1999). Trudili smo se za dobro in konstruktivno komunikacijo na vseh ravneh. Naš glavni cilj prav vseh zgoraj omenjenih timov pa je bil, da bi pouk potekal učinkovito in čim manj stresno za vse udeležence procesa – učence, učitelje in starše.

Na šoli smo se tako po priporočilih vodstva lotili priprav na delo v aktivih. V 64. členu ZOFVI je v prvem sestavku opredeljena sestava strokovnih aktivov. Le-te sestavljajo učitelji istega predmetnega področja. V aktivu prvega razreda nas je devet, pet učiteljic in štiri druge strokovne sodelavke, prihajamo pa s centralne šole in treh podružničnih šol. ZOFVI v zadnjem odstavku 64. člena podrobno opisuje tudi naloge strokovnega aktiva. Naloga učiteljev v aktivu je tako obravnavanje problematike predmeta, usklajevanje meril za ocenjevanje znanja učencev, iskanje izboljšav vzgojno-izobraževalnega dela, obravnavanje pripomb staršev, učencev ... (ZOFVI, 2007). Glede na vse to je bilo jasno, da se bomo poučevanja na daljavo lotili s skupnimi močmi vseh v aktivu. Vodstvo šole nam je podalo jasna navodila, kako naj pripravljamo gradivo, ki ga bomo dnevno objavljali na šolski spletni strani. Spletišče za posamezne razrede je čez vikend pripravil šolski računalničar, učencem in staršem pa smo preko elektronske pošte poslali navodila za dostop do gradiv na spletni strani (slika 1). Za ta način dela smo se odločili z namenom, da tako učencem kot tudi staršem čim bolj olajšamo dostop do razrednih gradiv.



Slika 1: Spletišče OŠ Vojnik

Pri starših smo preverili še, ali imajo doma računalnike oz. tablice ..., ki jih bodo lahko uporabljali za poučevanje na daljavo. Nekaj družin ni imelo sodobne tehnologije. Tem smo pomagali s podarjenimi računalniki različnih podjetij in občanov.

2. Iz teorije v prakso

V strokovnem aktivu prvega razreda nas je devet članic in za uspešno delo tima je bilo potrebno vzpostaviti določena pravila timskega dela na daljavo, katerih upoštevanje je vzpodbujalo povezanost vseh članic aktiva.

Ker je vodstvo šole predlagalo, naj gradivo pripravljamo skupaj in poenoteno za vse učence tako centralne šole kot podružnic, smo se najprej lotili sestave novega, poenotenega urnika. Urnik smo objavili na šolski spletni strani.

Glede na to, da je bil urnik poenoten in da je na naši šoli s podružnicami kar pet prvih razredov, smo pri pripravi enakega gradiva za vse prve razrede v aktivu naleteli že na prvo težavo, namreč pri različnih predmetih smo predelali različno količino snovi, saj smo imeli pred tem različne urnike, različno in ob različnih dnevih smo organizirali dneve dejavnosti ... Da bi pouk lahko izpeljali, kot smo si zamislili, smo se odločili, da bomo pri vseh predmetih v prvem tednu šole na daljavo z učenci ponovili učno snov, ki smo jo že vsi obravnavali. S tem smo poskrbeli, da so se učenci privadili novemu načina dela. V drugem tednu dela na daljavo pa smo začeli z novimi poglavji in temami. Izbrali smo tiste, ki jih še nobena od učiteljic ni obravnavala.

Tudi pri pripravi gradiv smo naleteli na izziv. Na šoli namreč uporabljamo samo delovni zvezek za matematiko, vse ostale predmete pa poučujemo brez njih. V učilnicah imamo ogromno didaktičnega materiala, ki pa ga učenci doma nimajo. Dogovorili smo se tudi, da bomo gradivo pripravljali tako, da starši s poučevanjem na daljavo ne bodo imeli materialnih stroškov, kar pomeni nič tiskanja, kupovanja pripomočkov ... Ker je priprava gradiva postala kar precejšen izziv, smo si med seboj razdelili še delo po predmetnih področjih. Članice tima smo tako prevzele različne naloge. Vodja aktiva je koordinirala in usklajevala delo ter uredila zbrano gradivo za objavo v spletni učilnici. Za slednje je bila zadolžena druga strokovna sodelavka s centralne šole, ostale učiteljice in druge strokovne sodelavke pa smo si razdelile predmete – slovenščino, matematiko, spoznavanje okolja, glasbeno umetnost, likovno umetnost, šport in neobvezni izbirni predmet – tuji jezik – angleščino. Druge strokovne sodelavke so učiteljice, ki imajo narejen modul iz poučevanja tujega jezika v prvi triadi in tako na podružnici opravljajo delo druge strokovne sodelavke v prvem razredu ter hkrati poučujejo angleščino.

Pri pouku slovenščine nas je čakala nova težava, saj smo bili pri obravnavanju opismenjevanja pri različnih črkah. Tu smo se potem dogovorile, da bomo priprave za opismenjevanje pripravljale ločeno – vsaka razredničarka za svoje učence. Priprave oz. navodila za delo smo staršem pošiljale po elektronski pošti.

Urna navodila za delo smo si učitelji pošiljali med seboj, jih pregledali, pokomentirali, dopolnili ..., vodja aktiva pa jih je uredila glede na urnik. Teme priprav in učne cilje smo zapisovali v za to pripravljeno tabelo. Le-to je vodja aktiva poslala vodstvu šole, ki je imelo nalogo, da spremlja in nadzoruje naše delo. Če povzamem – teme in cilje je vodstvo šole dobilo zapisano v tabeli (slika 2), navodila za delo doma pa je vodstvo šole dnevno spremljalo na naši spletni strani.

DAN URA	PON	TOR	SRE	ČET	PET
1.	SLJ: tema CILJI:	MAT: CILJI:	MAT: CILJI:	MAT: CILJI:	MAT: CILJI:
2.	SLJ: CILJI:	SLJ: CILJI:	SLJ: CILJI:	SLJ: CILJI:	SLJ: CILJI:
3.	GUM: CILJI:	SPO: CILJI:	LUM: CILJI:	GUM: CILJI:	SPO: CILJI:
4.	ŠPO: CILJI:	SPO: CILJI:	LUM: CILJI:	ŠPO: CILJI:	ŠPO: CILJI:
5.	TJA: CILJI:		TJA: CILJI:		

Slika 2: Primer tabele za zapis tem v elektronski dnevnik in spremljanje ter realizacijo ciljev

Na težavo zaradi spremenjenega urnika smo naleteli tudi pri vpisovanju ur v elektronski dnevnik Lo.Polis. Urnik je bilo torej potrebno spremeniti tudi tu. Računalničar je imel ogromno dela že z vzpostavitvijo spletne strani, z ustvarjanjem povezav in dodeljevanjem naslovov ter gesel učencem in staršem za uporabo programa Lo.Polis, zato smo v elektronskem dnevniku za vsak dan ustvarili dogodke, skupne vsem prvim razredom. Ure je glede na poslano tabelo v »dogodke« v elektronskem dnevniku vpisovala pomočnica ravnateljice.

Z vodstvom šole smo učitelji imeli tudi redne tedenske konference, na katerih smo bili seznanjeni z navodili in priporočili Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter Zavoda za šolstvo. S tem smo lahko tudi delo v aktivu prilagajali navodilom in smernicam, ki smo jih prejeli. Izpostavili smo lahko tudi probleme ali pomisleke, s katerimi smo se pri svojem delu srečevali, ter jih tako tudi uspešno in sproti reševali.

Kasneje smo dobili navodilo, naj vsaj en dan v tednu pripravimo dan dejavnosti in tako razbremenimo učence ter na ta način tudi opravimo načrtovane dneve dejavnosti, saj niti nismo vedeli, ali se bomo v šolo v klasični obliki do konca šolskega leta sploh vrnili. Tudi ti so nam predstavljali nov izziv, saj načrtovanih tem in ciljev dnevov dejavnosti nismo želeli spreminjati. Na daljavo smo tako izvedli tehniški dan Evropska vas – Grčija in kulturni dan z lutkovno predstavo Sovica Oka.

Da je delo aktiva potekalo tekoče in usklajeno, smo se vsi člani aktiva redno srečevali preko elektronske pošte, aplikacij Teams in Zoom. V ta namen smo si rezervirali čas ob četrkih ob 10.00. Tako smo lažje organizirali tudi srečanja z učenci preko spleta. Tu smo se učitelji organizirali različno – nekateri učitelji so se preko zooma, skypa ... dobili istočasno z vsemi učenci, drugi pa z manjšimi skupinami ali samo posamezniki.

Ker prvošolčki še niso večji dela z računalnikom in so pri tem potrebovali pomoč staršev, sem se sama odločila za dnevno komunikacijo s starši preko elektronske pošte, s posameznimi učenci pa smo se dobivali preko spleta. Uporabljali smo predvsem Zoom in Skype. V dogovoru s starši smo na ta način vadili branje, opravili bralno značko, odpravljali težave pri posameznih predmetih z dodatno razlago, navodili ali pa se samo srečali in poklepetali, saj so se pri tako malih otrocih pojavile tudi stiske zaradi pomanjkanja stikov med vrstniki in učiteljico. Prav

tako so stisko občutili tudi nekateri starši. Tudi oni so namreč potrebovali pogovor, nasvet in vzpodbudne besede.

Pouk dopolnilnega in dodatnega pouka smo prav tako izvajali individualno z učenci preko video klicev. Ker pa imamo na šoli tudi nekaj otrok, ki imajo odločbe in potrebujejo dodatno strokovno pomoč, smo vzpostavili sodelovanje na daljavo tudi s specialnimi pedagoginjami, ki so na naši šoli večinoma mobilne specialne pedagoginje. Z njimi smo usklajevali delo in učencem s posebnimi potrebami pošiljali prilagojeno gradivo po elektronski pošti. Le-tega namreč nismo objavljali na spletni strani, saj je bilo gradivo namenjeno točno določenemu učencu. Pozorni smo bile na cilje v učnem načrtu in seveda individualiziran načrt teh učencev.

Srečanja aktivov so tako redno potekala ob četrtkih, včasih pa smo po potrebi uskladili termin in se dobili tudi ob drugih dnevih. Kar nekaj pogovorov je bilo namenjenih tudi količini obravnavane snovi in načinu preverjanja dela ter znanja učencev. Tu smo bili popolnoma odvisni od pripravljenosti sodelovanja staršev. Nekateri so se nam oglasili občasno in pripeli fotografije dela svojih otrok, drugi vsak dan, spet tretje pa smo za kakršnokoli informacijo morali poklicati po telefonu.

Sama sem spremljala odzivnost in povratne informacije staršev v svojem razredu. Rezultati so prikazani spodnji tabeli (slika 3).

odzivnost teden	vsak dan	4 krat	3 krat	2 krat	1 krat	nikoli
16. 3.–20. 3.	8 %	0 %	25 %	33 %	33 %	0 %
23. 3.–27. 3.	8 %	8 %	0 %	25 %	17 %	42 %
30. 3.–3. 4.	8 %	8 %	0 %	33 %	50 %	0 %
6. 4.–9. 4. *	/	17 %	0 %	17 %	42 %	24 %
14. 4.–17. 4. *	/	17 %	8 %	0 %	33 %	42 %
20. 4.–24. 4 .	8 %	17 %	0 %	17 %	42 %	17 %
4. 5.–8. 5.	8 %	0 %	8 %	8 %	25 %	50 %
11. 5.–15. 5.	0 %	0 %	17 %	17 %	58 %	8 %

OPOMBA: * V tem tednu smo imeli pouk 4 dni.

Slika 3: Tabela odzivnosti staršev

Po prvih dveh tednih pouka na daljavo smo na šoli izvedeli anonimno spletno anketo, v kateri smo prosili starše, naj nam podajo svoja mnenja in pripombe o izvajanju pouka na daljavo. Analizo ankete nam je predstavila ravnateljica na spletni konferenci, v aktivu pa smo se glede na rezultate in dejstvo, da bomo od doma poučevali še kar nekaj časa, odločili, da bomo poskušali gradivo pripravljati tako, da bodo učenci lahko čim bolj samostojno opravili pouk. To je predstavljalo kar precejšen izziv, saj smo morali pouk pripraviti za učence, ki večinoma še ne znajo brati, predvsem pa ne znajo brati z razumevanjem.

Timsko načrtovanje pedagoškega dela je postalo ključni del našega dela, saj je bilo od njega odvisno, kako bo potekalo poučevanje na daljavo. Večino gradiva smo tako v aktivu prvega razreda pričeli pripravljati v programu PowerPoint (slika 4), v katerega smo poleg napisanih navodil in slikovnega gradiva posneli tudi zvočna navodila. Pri slovenščini smo pravljice in pesmice posneli, da staršem le-teh ni bilo potrebno prebirati, otroci pa so jih lahko poslušali večkrat. Prav tako smo storili pri pouku glasbene umetnosti. Pri športu smo se opredelili na

gibalne dejavnosti zunaj, na svežem zraku. Imeli smo srečo, da je bilo v času našega šolanja na daljavo res lepo vreme, naši učenci pa so doma na podeželju. Vse to smo s pridom izkoristili in v športne aktivnosti poleg učencev povabili tudi njihove starše, sorojence ... Prav tako smo storili tudi s poukom likovne umetnosti in spoznavanjem okolja, pri katerih smo prav tako izkoristili naravo šolskega okoliša.

RAVNE IN KRIVE ČRTE



- PRIPRAVI SI RAVNILO, KOZAREC, KROŽNIK ...
- SEDAJ PA S PRSTOM PREVLECI ROB RAVNILA, ROB KOZARCA, KROŽNIKA ...
- SPREHODI SE PO STANOVANJU IN PREVLECI ŠE ROB MIZE, OMARE ...
- VIDIŠ, S PRSTOM SI PREVLEKEL **RAVNE** IN **KRIVE** ČRTE NA RAZLIČNIH PREDMETIH.

RAVNE IN **KRIVE** ČRTE PA NE BOMO SAMO TIPALI AMPAK JIH BOMO TUDI RISALI.



- PRIPRAVI SI DELOVNI ZVEZEK LILI IN BINE, 3. DEL IN PERESNICO.
- KAJ MENIŠ, KAJ POTREBUJEŠ, DA BOŠ LAHKO NARISAL RAVNO ČRTO? RAVNILO.
- ZAPOMNI SI: RAVNE ČRTE VEDNO RIŠEMO Z RAVNILOM.**
- KAJ PA KRIVE ČRTE?
KRIVE ČRTE RIŠEMO S PROSTO ROKO.



- ODPRI DELOVNI ZVEZEK NA STRANI 10 IN SI POGLEJ RAZLAGO, KI STA JO ZA TEBE PRIPRAVILA LILI IN BINE.



- NA STRANI 11 PA BOŠ RISAL ČRTE.
- PRI 1. NALOŽI V LEVI PRAVOKOTNIK NARIŠI 5 KRIVIH ČRT, V DESNI PRAVOKOTNIK PA 5 RAVNIH ČRT.
- PRI 2. NALOŽI PA **RAVNE** ČRTE PREVLECI Z **RDEČO** BARVICO, **KRIVE** PA Z **MODRO**.



•**RAZMISLI:**

IZ KAKŠNIH ČRT SO SESTAVLJENE ČRKE V NASLOVJ?



RAVNE IN **KRIVE** ČRTE

Slika 4: Primer PPTX-predstavitve za uro matematike

3. Zaključek

Timsko delo v času šolanja na daljavo nam je prineslo veliko prednosti. Začetne organizacijske ovire, nejasno definirane vloge in komunikacijske ovire smo uspešno premagali.

S timskim delom smo se dopolnjevali, podpirali, naloge smo si razdelili glede na naša močna področja in tako poskušali učencem zagotoviti najboljše v danih razmerah. S timskim delom smo pridobili tudi več idej, načrtovanje dela je bilo lažje, pouk bolj zanimiv in s tem kvalitetnejši. Imeli smo čas, da smo se individualno posvečali tudi učencem s posebnimi potrebami, tako nadarjenim kot tistim z učnimi težavami, in jim pouk diferencirali.

Ko smo na koncu našega šolanja na daljavo naredili evalvacijo dela, smo ugotovili, da smo sledili vzgojno-izobraževalnim ciljem, da smo posegali po različnih didaktičnih pristopih, da smo se trudili motivirati učence na različne načine. Ob vrnitvi v šolo smo videli, da so naši učenci v tem času napredovali. Pridobili smo tudi veliko različnega gradiva, ki ga bomo s pridom lahko uporabljali tudi v prihodnosti.

4. Literatura

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Pridobljeno s <https://zakonodaja.com/zakon/zofvi/64-clen-strokovni-aktiv>.

Skubic Ermenc, K., Govekar Okoliš, M., Jezenik, K., Breznikar, N. (2020). *Vplivi sodobnih tehnologij na učenje in izobraževanje* Prispevek, predstavljen na Pedagoško-andragoških dnevih 2020. Pridobljeno s https://www.sodobna-pedagogika.net/clanki/01-2020_pedagosko-andragoski-dnevi-2020-vplivi-sodobnih-tehnologij-na-ucenje-in-izobrazevanje/.

Polak, A. (1999). *Aktivnosti za spodbujanje in razvijanje timskega dela.* Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Kratka predstavitev avtorja

Maja Kovačič je profesorica razrednega pouka. Diplomirala je leta 2000 na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Trenutno poučuje na OŠ Vojnik, POŠ Socka, kjer je tudi vodja podružnične šole. Vključuje se v številne projekte, šolske in obšolske dejavnosti, je mentorica različnim interesnim dejavnostim na podružnični šoli, z učenci sodeluje na likovnih natečajih, dela z nadarjenimi otroki, organizira in vodi prireditve v šoli in z učenci sodeluje na prireditvah v kraju.

Model obrnjene učilnice kot pozitivna izkušnja poučevanja v času epidemije

The Flipped Classroom Model as a Positive Teaching Experience during a Pandemic

Janja Javoršek

*Šolski center Novo mesto
janja.javorsek@sc-nm.si*

Povzetek

Pandemija koronavirusa je od učiteljev zahtevala precej kreativnosti in spremenjen način dela. Vrženi smo bili v vodo in vsak zase se je, kakor je vedel in znal, moral naučiti plavati. V prispevku je opisan model obrnjene učilnice ter izkušnja njegove uporabe pri delu na daljavo. Z njim smo želeli dijake čim bolj motivirati za usvajanje nove snovi ter jim jo približati na čim bolj ustvarjalen način. Model se je za delo na daljavo izkazal kot izredno uporaben ter zanimiv tako za učitelje kot dijake. V prispevku podamo lastna opažanja, prednosti in pomanjkljivosti uporabe modela obrnjene učilnice pri delu na daljavo ter smernice za izboljšave.

Ključne besede: dijaki, koronavirus, model obrnjene učilnice, pandemija, poučevanje na daljavo.

Abstract

The coronavirus pandemic required a great deal of creativity and a changed way of working from teachers. We were thrown into the water and each of us had to learn to swim. This article describes the flipped classroom model and the experience of its use in teaching remotely. Our goal of using the model was to motivate students as much as possible to learn a new material and bring it closer to them in the most creative way. The model proved to be extremely useful for teaching remotely and was interesting for both teachers and students. In this paper, we present our own observations, advantages and disadvantages of using the flipped classroom model when working remotely, and guidelines for improvements.

Key words: coronavirus, flipped classroom model, pandemic, remote teaching, students.

1. Uvod

S pričujočim člankom želimo učiteljem predstaviti model obrnjene učilnice ter zlasti njegovo uporabnost pri poučevanju na daljavo, kar je čez noč postalo naša nova resničnost. Pri modelu obrnjene učilnice gre za sodoben pristop, s katerim smo se v zahtevnem času koronavirusne epidemije želeli približati dijakov in jim, čeravno na daljavo, približati učno snov na čim bolj zanimiv in ustvarjalen način. V nadaljevanju tako teoretično kot tudi s praktičnim primerom opišemo model, njegovo povezanost z Bloomovo taksonomijo učnih ciljev ter prednosti in pomanjkljivosti, ki smo jih učitelji in dijaki pri uporabi modela zaznali. Ker obstaja velika verjetnost nadaljnjega pouka na daljavo jeseni 2020, na koncu podamo tudi smernice za izboljšave pri uporabi modela.

2. Model obrnjene učilnice

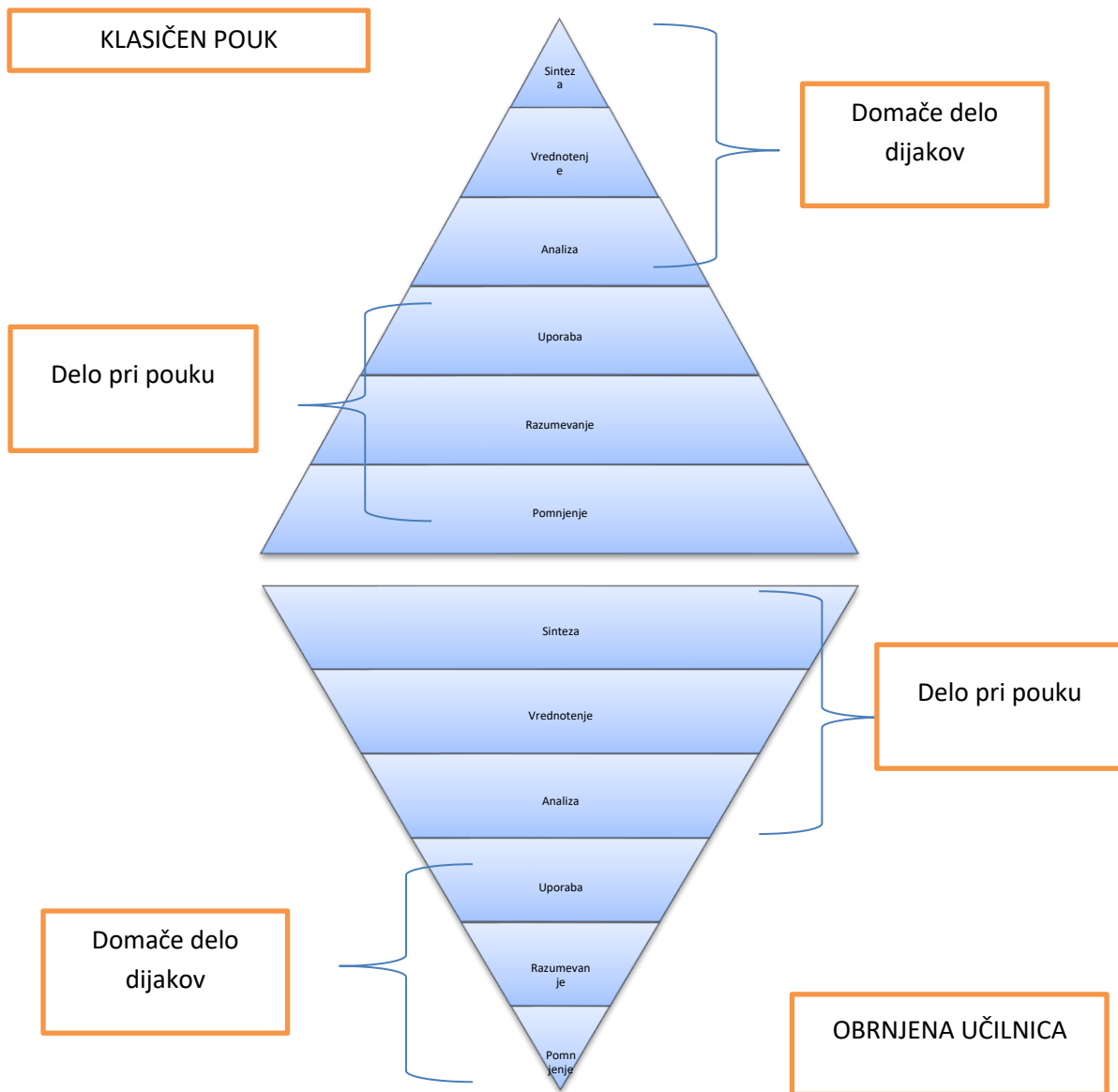
2.1 Opredelitev modela

Obrnjena učilnica (Lage, Platt in Treglia, 2000) je sodoben pedagoški pristop, ki od učenca zahteva večjo angažiranost in aktivnejšo vlogo pri usvajanju novega znanja, učitelju pa omogoča osredotočanje na pomoč učencem, ki težje usvajajo snov ter učinkovitejšo podporo učencem z različno stopnjo intelektualnih sposobnosti.

Pri modelu gre za to, da aktivnosti, ki jih učitelji tradicionalno dodeljujejo za domače naloge, vnesemo v delo v razredu. Obratno, aktivnosti, ki tradicionalno sodijo v razred, pa dijaki izvedejo sami doma. Pri klasičnem pouku je torej najprej učitelj tisti, ki učence seznanja z vsebino, doma pa dijaki samostojno rešujejo naloge oziroma zastavljen problem s pomočjo razlage, ki so jo pridobili v šoli. Nasprotno pri pristopu obrnjene učilnice dijaki v razredu najprej preko predstavljenega problema rešujejo naloge, nato pa doma samostojno predelajo s strani učitelja določeno gradivo (npr. preberejo članek v reviji, na spletu, v učbeniku, si pogledajo krajši Youtube posnetek,...) in naredijo še kakšno aktivnost (npr. zapiske), ki je vezana na nadaljnjo delo v razredu. Povedano še drugače – učitelji pri uporabi pričujočega modela niso zgolj podajalci in razlagalci teorije, temveč mentorji in pospeševalci, dijaki pa pri tem aktivneje usvajajo znanje, medtem ko ga pri klasičnem pouku zgolj pasivno prejemajo.

2.2 Revidirana Bloomova taksonomija

Večina nas pozna Bloomovo taksonomijo učnih ciljev (Bloom, Engelhart, Furst, Hill, Krathwohl, 1956). Njeni temeljni cilji so pomnjenje, razumevanje in uporaba znanja (glej Sliko 1). Te cilje dijaki običajno usvojijo pri klasičnem pouku v razredu z učiteljevo razlago. Sledijo učni cilji analiza, vrednotenje in sinteza (ustvarjanje). Ob pojavu modela obrnjene učilnice se je pojavila potreba, da model povežejo s taksonomijo. Shelley Wright (2012) je predstavila revidirano verzijo Bloomove taksonomije, ki se sklada z modelom obrnjene učilnice. Cilji si sledijo v enakem sosledju, a obrnjenem vrstnem redu kot v originalni verziji. To pomeni, da gre za spremenjeno količino časa in pozornosti, ki ju pri učenju namenimo posameznim učnim ciljem, tako pri delu pri pouku kot tudi pri domačem delu. Če smo po izvorni taksonomiji pri pouku največ časa in pozornosti namenjali pomnjenju, razumevanju in uporabi, so po revidirani različici za delo v razredu pomembnejši ustvarjanje, vrednotenje in analiza. Revidirana Bloomova taksonomija je tako ključna za koncept obrnjene učilnice, saj pri pouku preko konkretnih primerov, problemov, projektov največ časa namenimo višjim in dolgoročno pomembnejšim ciljem. S tem pri dijakih spodbujamo tisto, kar naša družba rabi – inovativnost in kreativnost. Dijaki pa samostojno pred ali po delu v razredu usvajajo teorijo, pri čemer gre za enostavnejše cilje – pomnjenje, razumevanje in uporaba znanja.



Slika 1. Originalna (zgoraj) ter v skladu z modelom obrnjene učilnice redivirana (spodaj) Bloomova taksonomija.

2.3 Prednosti učenja po modelu obrnjene učilnice

Russell Stannard (2019) navaja naslednje prednosti uporabe pričujočega modela. Kot prvo, dijake bolj pritegne nova snov, če jim je predstavljena s problemom (in brez poznavanja teorije). To spodbudi njihovo zanimanje, miselno se aktivneje ukvarjajo s problemom. Kot drugo, teorijo preko učbenika in ostalega gradiva, oziroma preko spleta posneto učiteljevo razlago lahko predelujejo takrat, ko jim časovno najbolj ustreza. Seveda do postavljenega časovnega roka. Tako si lahko učenje vsak posameznik prilagodi glede na to, v katerem delu dneva je bolj produktiven, kdaj je za učenje bolj motiviran ter kdaj ima zanj več miru in dostop do računalnika. Zelo pomembno je tudi dejstvo, da ljudje različno hitro usvajamo novo snov. Tako je tretja prednost ta, da si lahko posameznik posnetek ali določen del posnetka v miru večkrat predvaja, bere učbenik v svojem ritmu in z ozirom na svojo stopnjo inteligentnosti ter bralne zmožnosti. Nadaljnje, dijaki si ob proučevanju gradiva lahko pripravijo vprašanja, ki jih na

naslednji uri pouka zastavijo učitelju. Pomembna prednost tega modela pa je tudi ta, da se pri pouku običajno dijaki po skupinah ukvarjajo s problemom, pri čemer je učitelj razbremenjen in se lažje posveti dijakom, ki snov usvajajo težje.

2.4 Obrnjena učilnica in učenje na daljavo

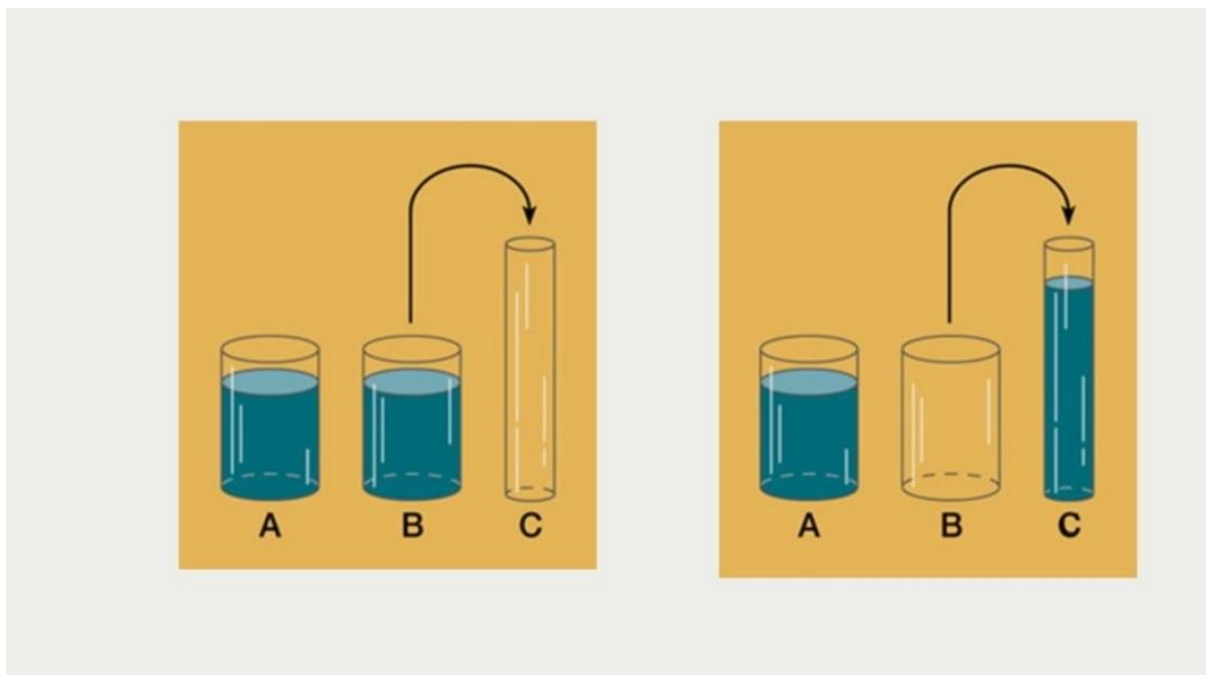
Ob potrebi dela na daljavo smo morali učitelji svoj način dela spremeniti oziroma prilagoditi. Odločili smo se preizkusiti omenjeni model, za katerega smo v preteklosti že slišali, sedaj pa se je pojavila odlična priložnost, da ga preizkusimo. Tako smo se z dijaki lotila dela. Najprej smo jim preko videoposnetka **podrobno razložili** omenjen model: kako deluje, kakšne so njegove prednosti za dijake in kakšne za učitelje. Nato smo **določili skupen spletni komunikacijski kanal** – izbrali smo kar razredno elektronsko pošto, na katero smo pošiljali gradivo in do katere so vsi deležniki lahko dostopali, zastavljali vprašanja, odgovarjali. Nato so bili dijaki **seznanjeni s pričakovanji in posledicami**. Od njih smo pričakovali, da za vsakim domačim delom opravijo dodeljeno aktivnost in jo pošljejo učitelju v dokazilo (fotografijo, izdelek v Wordu,...). Seznam dijakov, ki naloge niso opravili, smo ob koncu tedna poslali razredničarkam, ki so omenjene dijake poklicale po telefonu in jih spodbudile o oddaji izdelka. Tako po približno treh tednih z rednim oddajanjem nalog ni bilo več težav.

2.5 Primer uporabe modela

V nadaljevanju je na konkretnem primeru prikazana uporaba modela obrnjene učilnice pri delu na daljavo.

2.5.1 Samostojno domače delo – dijaki si ogledajo posnetek na Youtubu

Dijakom 3. letnika smo pri predmetu razvoj in učenje predšolskega otroka (to je strokovni predmet programa Predšolska vzgoja) poslali posnetek ponovitve Piagetovih poskusov (Nemec in Krajnc, 2011), s katerimi ugotavljamo odsotnost sposobnosti miselnega ohranjanja količin pri predšolskih otrocih. V enem izmed poskusov (glej Sliko 2) testator pred predšolsko deklico natoči enako količino tekočine v dva široka in nizka kozarca. Nato pred otrokom iz enega kozarca prelije tekočino v višji in ožji kozarec. Deklico vpraša, kje je sedaj več tekočine – v višjem kozarcu, nižjem kozarcu ali je tekočine v obeh kozarcih enako. Deklica še nima usvojene sposobnosti ohranjanja količin, zato ne odgovori pravilno. Po ogledu posnetka je bila sledeča aktivnost dijakov ta, da razmislijo in zapišejo, zakaj je po njihovem mnenju otrok podal napačen odgovor, oziroma kako po njihovem mnenju razmišlja. Cilj ogleda posnetka je bil, da si dijaki zapomnijo odsotnost te miselne sposobnosti pri predšolskem otroku. Z nadaljnjo aktivnostjo pa smo jih spodbudili k razmišljanju, zakaj pri predšolskih otrocih prihaja do te miselne napake. Domače delo je torej od dijakov zahtevalo pomnjenje in razumevanje, ki sodita med enostavnejše učne cilje po Bloomovi taksonomiji. Odgovore so dijaki zapisali v Wordu in jih učitelju poslali preko maila.



Slika 2. Slika prikazuje Piagetov poskus miselnega ohranjanja količin. Pred otroka postavimo dva kozarca z enako količino vode. Nato iz enega kozarca prelijemo vodo v višji in ožji korazec ter otroka vprašamo, kje je sedaj večja količina vode. V kozarcu A, v kozarcu C ali je vode v obeh kozarcih enako.

2.5.2 Skupna ura pouka preko spleta

Sledila je skupna ura pouka preko spleta. Glede na poslane odgovore so bili posamezni dijaki pozvani, da dodatno obrazložijo svoje odgovore. Če so se pri odprtem vprašanju pri klasičnem pouku v razredu večkrat oglašali samozavestnejši dijaki, smo tu predhodno imeli zapisana razmišljanja vseh dijakov in smo raje nagovorili tiste, pri katerih je bilo zaznati, da vsebine posnetka niso dobro razumeli ali morda le niso dovolj jasno razvili svoj odgovor. Tako so dobili priložnost dodatnega razvijanja svoje ideje. Na ta način smo uresničevali učni cilj po Bloomovi taksonomiji – analiza.

2.5.3 Samostojno domače delo – Ogled posnetka razlage

Po skupni uri so si dijaki samostojno ogledali posnetek učiteljeve razlage Piagetove teorije razvoja mišljenja. Naloga zasleduje prvi in drugi učni cilj po Bloomovi taksonomiji - pomnjenje in razumevanje. Naslednjo samostojno uro so si morali o tej snovi še prebrati izbrana poglavja v učbeniku ter napisati povzetke v zvezek.

2.5.4 Razvijanje lastnega poskusa

Naslednjo skupno uro so dijaki podajali ideje različnih poskusov, s katerimi bi lahko, na podoben način kot s poskusom s kozarci, pri predšolskih otrocih ugotavljali prisotnost sposobnosti miselnega ohranjanja količin. Ideje smo najprej z metodo nevihte možganov zbrali, nato pa smo se poglobili v vsako od njih, jo razvijali in ugotavljali njeno uporabnost. Na ta način smo pri pouku dosegali cilje – vrednotenje in sinteza.

3. Zaključek

Model obrnjene učilnice se je sam po sebi izkazal kot zelo učinkovit ter dijakom zanimiv pristop. Kar so dijaki sami izpostavili kot prednost je ravno to, da so jih že na začetku pritegnile naloge, ko teorije v ozadju še niso poznali. Tako so bili bolj motivirani za nadaljnje samostojno usvajanje znanja. Seveda pa, kot pri klasičnem pouku, tudi pri tem načinu niso bili vsi dijaki enako motivirani. Dijakom je bilo všeč tudi to, da so lahko teorijo preučili takrat, ko so bili za to motivirani, bolj osredotočeni in so lahko delali v svojem tempu. Prednost za učitelje je bila zagotovo ta, da smo preko posredovanih domačih nalog lažje zaznali, kateri dijaki slabše razumejo snov in smo jim na skupni uri namenili več pozornosti. Tudi sam model obrnjene učilnice se je izkazal kot zelo učinkovit, saj se je učitelj lahko resnično posvetil delu na višjih ciljnih po Bloomovi taksonomiji, usvajanje teorije pa v večjem delu prepustil dijakom. Tako smo lahko pozornost na naslednji skupni uri namenili zgolj nejasnostim, ki so se dijakom porajala med usvajanjem teorije in so si jih zabeležili v obliki vprašanj. Slabost uporabe tega modela pri pouku na daljavo pa je bila, da se dijakom, ki snov na splošno težje in počasneje usvajajo, nismo uspeli posvetiti bolj individualno kot bi se lahko med poukom v živo. V kolikor bo potrebno delo na daljavo ponoviti, bomo namesto preko elektronske pošte gradivo raje naložili v spletno učilnico, saj je bolj pregledna. V prihodnje bi bilo tudi dobro razmišljati v možnosti kreiranja manjših skupin dijakov na uporabljeni spletni platformi znotraj skupne ure pouka. Te skupine po tri do pet dijakov bi po skupnem uvodnem delu ure pouka samostojno reševale nek miselni problem. Po določenem pretečenem času bi se vse skupine (cel razred) znova povezale z učiteljem ter poročale o rezultatih svojega dela.

Model obrnjene učilnice se je tako za nas izkazal kot zelo učinkovit in uporaben sodoben model, ki ga učitelji lahko uporabljamo tako pri pouku v živo kot na daljavo in z njegovo pomočjo z dijaki dosegamo višje cilje po Bloomovi taksonomiji ter s tem močno vplivamo na inovativnost ter motivacijo dijakov za delo kot tudi na to, da si snov bolje zapomnijo.

4. Literatura

- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain*. New York: David McKay Company.
- Lage, M., Platt, G. in Treglia, M. (2000). Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment. *The Journal of Economic Education* 31(1), 30-43.
- Nemec, B. in Krajnc, M. (2011). *Razvoj in učenje predšolskega otroka*. Ljubljana: Grafenauer založba.
- Stannard, R. (2019). *Flipped Classroom in 2019 - What you need to know and where to find it*. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=Ly4MLpmj3uU&t=6s>.
- Wright, S. (2012). Flipping Bloom's Taxonomy. *Powerful learning practice – Professional learning for connected educators*. Pridobljeno s <https://plpnetwork.com/2012/05/15/flipping-blooms-taxonomy/>.

Kratka predstavitev avtorja

Janja Javoršek je univerzitetna diplomirana psihologinja, zaposlena na Srednji gradbeni, lesarski in vzgojiteljski šoli Šolskega centra Novo mesto. Že 8 let poučuje psihološke predmete v programu Predšolska vzgoja, v preteklosti pa je poučevanje dopolnjevala z delom v svetovalni službi na srednji in osnovni šoli. Zaključila je tudi izobraževanje iz vrste psihoterapije – transakcijske analize. Tovrstno znanje koristi tako pri delu v šolstvu, predvsem pa nabira izkušnje v okviru popoldanskega dela, kjer nudi psihološko svetovanje.

Razvijanje kreativnosti pri poučevanju na daljavo: 'Prosim, pripnite si varnostne pasove ... prihajamo v turbulenco.'

Creativity in Remote Teaching: 'Please Fasten your Seat Belt ... We are Flying through some Turbulence.'

Martina Kobal

Gimnazija Nova Gorica
martina.kobal@gimng.si

Povzetek

Večina držav sveta se je sredi marca 2020 zaradi pandemije koronavirusne bolezni COVID-19 naenkrat znašla v novi resničnosti. Klasično poučevanje so čez noč zamenjali digitalni didaktični pripomočki: e-učbeniki, e-gradiva, portali z video vsebinami, mobilne aplikacije, spletne učilnice in druge e-skupnosti (socialna omrežja, video konference). Izobraževanje na daljavo je postalo za zaposlene v vzgoji in izobraževanju nov izziv. Učitelji so se morali zelo hitro prilagoditi, uporabiti nove tehnike poučevanja, se naučiti uporabe nekaterih novih spletnih aplikacij in se podati izven cone udobja. V prispevku je opisanih nekaj ustvarjalnih idej in dejavnosti, ki so bile uporabljene pri poučevanju na daljavo z namenom motivirati dijake in spodbujati njihovo kreativnost pri učenju tujega jezika.

Ključne besede: dijaki, e-gradivo, kreativnost, motivacija, poučevanje na daljavo.

Abstract

During March 2020, due to the coronavirus COVID-19 pandemic, remote teaching and learning became a new reality for teachers and students worldwide. Classroom lessons were replaced by online learning tools: online learning materials, online platforms, videos, mobile applications, e-classrooms, and online communities (social networking sites and video conferences). Remote teaching poses a different set of challenges not only for students but also for educators. Teachers were forced to respond and adapt quickly, often stepping outside their comfort zone. The article focuses on some creative activities which were integrated into online lessons to influence, inspire and motivate students to learn English.

Key words: creativity, motivation, online learning materials, remote teaching, students.

1. Uvod

S podelitvijo letošnjih spričeval, 24. junija 2020, se je za učitelje in zagotovo tudi za učence, dijake in njihove starše zaključilo najbolj nenavadno šolsko leto doslej. Pouk na daljavo, spletne učilnice, videokonference, socialna izolacija, nato medosebna razdalja in maske. Težav in skrbi je bilo nemalo, vendar nam je s skupnimi močmi uspelo doseči cilj, da se je vzgojno-učni proces uspešno nadaljeval tudi v izrednih razmerah, v katerih se je znašla država. Za doseg cilja nam je bila pri poučevanju na daljavo v pomoč uporaba različnih digitalnih orodij, tudi za spodbujanje in razvijanje dijakove kreativnosti.

Avtorica Judith Fehér **navaja, da je razvijanje kreativnosti pri učenju tujih jezikov ključnega pomena, ker** lahko reševanje kreativne naloge pri učencih poveča motivacijo in zanos pri učenju tujega jezika. Poleg tega učenci s pomočjo **kreativnih nalog urijo zelo pomembno spretnost pri učenju jezika, to je kreativno mišljenje** (Fehér, b.d.).

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj idej in dejavnosti, ki smo jih uporabili pri poučevanju na daljavo v času pandemije, z namenom motivirati dijake pri učenju tujega jezika in spodbujati njihovo kritično in kreativno mišljenje.

2. E-gradivo

2.1 Videoposnetki

Pri poučevanju na daljavo smo se po brezplačnem spletnem izobraževanju z naslovom *Take Your Teaching Online* (NILE, 2020) odločili, da začnemo uporabljati Edmodo spletno učilnico, ki je pregledna, brezplačna in prijazna za uporabnike. Vsa navodila in naloge smo tedensko objavili na časovnici (Timeline), gradivo pa je bilo za vsak teden posebej objavljeno v mapah (Folders). Naloge so bile kratke in razumljive, najpogosteje v obliki vprašalnikov. Dijaki so jih reševali kar v spletni učilnici, kar nam je omogočalo hiter pregled rezultatov in vpogled v primere, pri katerih se pojavljajo težave.

Edmodo spletna učilnica nam je služila kot osnova za poučevanje na daljavo. Poleg tega smo pri načrtovanju pouka na daljavo uporabili raznoliko gradivo in iztočnice, kot na primer video in zvočne posnetke, infografike, spletne vprašalnike in kvize, na primer med dijaki zelo priljubljen Kahoot!.

Za vzdrževanje motivacije pri dijakih se je vsaka učna ura začela s pregovorom, pozitivno mislijo ali šalo v angleščini. Večkrat smo uporabili tudi gibljive slike (Gif animacije), kot na primer prisrčno Slothilda v samoizolaciji (Slothilda Sloth, b.d.).

ME DURING QUARANTINE:



SLOTHILDA.COM

Slika 1: Slothilda v samoizolaciji

Pogosto so dijaki prejeli povezavo do vsebin, povezanih z angleščino, a hkrati zabavnih in koristnih v trenutni situaciji, na primer videoposnetek vadb, kuharskih oddaj, zabavnih vsebin, glasbe. Dijaki so si na začetku karantene z veseljem ogledali dirigentski izziv, v katerem iranski igravec pokaže, kako si je potrebno pravilno, v glasbenem slogu, umiti roke pri zaščiti pred koronavirusom (Khalid, 2020).



Slika 2: Dirigentski izziv (Khalid, 2020)

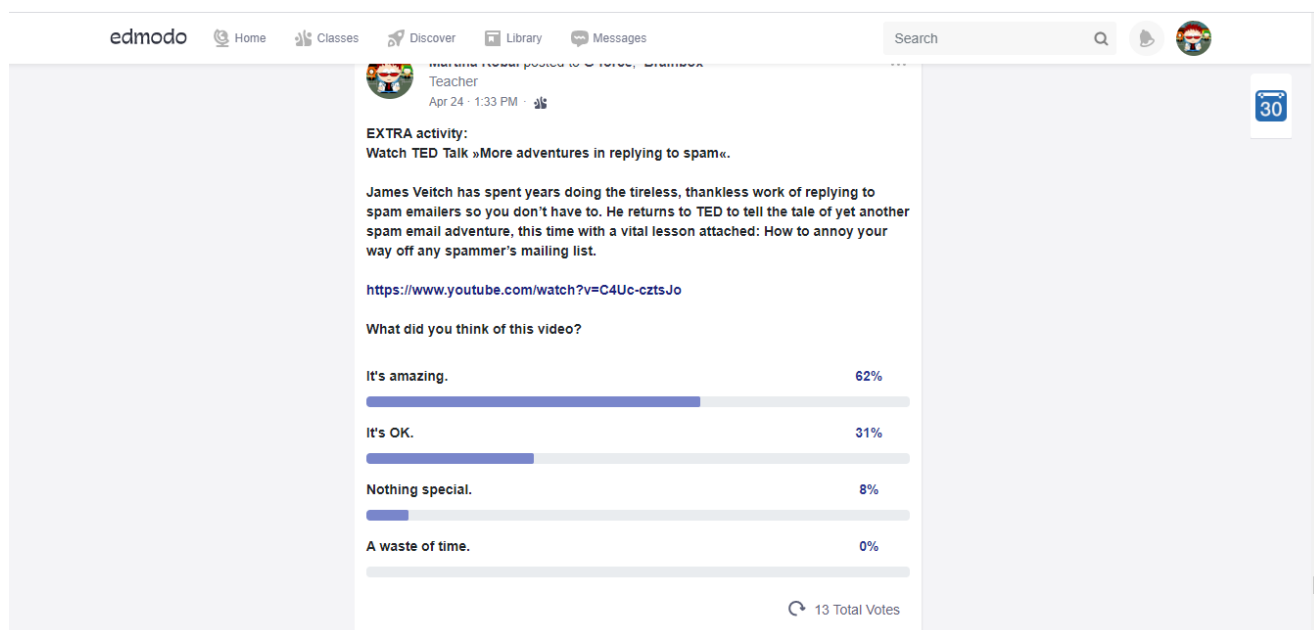
Sodeč po odzivu dijakov, jim je bila naloga, pri kateri so si na spletnem portalu »Stories« po svoji izbiri ogledali eno od resničnih kratkih zgodb in napisali kratko mnenje o vsebini prispevka v največ petnajstih besedah, zelo všeč (Stories, 2015). Objavljene zgodbe orišejo nenavadna življenja posameznikov, kraje in kulture in s tem širijo obzorja gledalcev ter vplivajo na njihov odnos do sebe, drugih in sveta. Najbolj priljubljeni naslovi, ki so jih dijaki izbrali, so sledeči:

- »How Flower Crowns Are Breaking Stigmas Against Pit Bulls« o tem, kako lahko krone iz cvetja razbijejo stigmo okoli pitbulov,
- »The Newspaper Devoted to Telling Positive Stories« o edinem časopisu, ki lahko razveseli bralce,
- »Meet the First Female to Travel to Every Country on Earth« o prvi ženski, ki je prepotovala vse države sveta,
- »Meet The Dancing Prodigy Who Turned Down Harvard« o plesalki, ki je osvojila plesno baletni svet in je zavrnila študij na Harvardu,
- »Zero Waste Girl« o dekletu, ki zaradi svojega načina življenja ne proizvaja odpadkov.

Pri nalogi so imeli dijaki možnost izbire in izbrali so videoposnetek, ki jih je pritegnil. Odgovori, v katerih so dijaki prosto izrazili svoje mnenje in so bili večinoma daljši od petnajstih besed, so bili odraz njihovega kreativnega razmišljanja.

Podobna naloga temelji na ogledu izbranega TED Talk videoposnetka in dijakov kratek komentar o vsebini, napisan v približno petdesetih besedah (TED Ideas Worth Spreading, 2006).

Za uvod v predstavitev TED Talk videoposnetkov so dijaki v spletni učilnici dobili povezavo do posnetka britanskega komika Jamesa Veitcha z naslovom »More adventures in replying to spam« (Veitch, 2017). V tem desetminutnem govoru, ki je nadaljevanje enega najbolj gledanih TED Talk prispevkov z naslovom »This is what happens when you reply to spam mail« istega avtorja (Veitch, 2015), James Veitch razlaga svoje dogodivščine ob dopisovanju in odgovarjanju na nezaželena elektronska sporočila. Ogledu videoposnetka je sledila kratka anketa v spletni učilnici. Dijaki so s klikom odgovorili na vprašanje, ali jim je bil videoposnetek zanimiv, in 62 % vprašanih je menilo, da je bil prispevek izjemen.



Slika 3: Rezultati ankete

Richards poudarja, da večina nalog, ki se uporabljajo pri sodobnih metodah poučevanja jezikov, zlasti tiste, ki so osredotočene na učenca, temeljijo na medsebojni interakciji in so odprtega tipa, spodbujajo pri učencih inovativnost in kreativnost (Richards, 2013). Zgoraj navedeni aktivnosti, ki spodbujata kritično in kreativno mišljenje ter dijakovo samostojnost, sta se izkazali kot zelo uspešni.

2.2 Spletni projekt My House of European History

Projekt Evropskega parlamenta z naslovom My House of European History (Moja hiša evropske zgodovine) je virtualna knjižnica evropskih zgodb, pričevanj in izkušenj. Gre za spletno platformo, na kateri so objavljene zgodbe o evropski skupni dediščini in identiteti. Tu so objavljena razmišljanja o tem, kaj pomeni biti Evropejec in kako so državljani Evrope doživljali zgodovinske dogodke (My House of European History, b.d.).

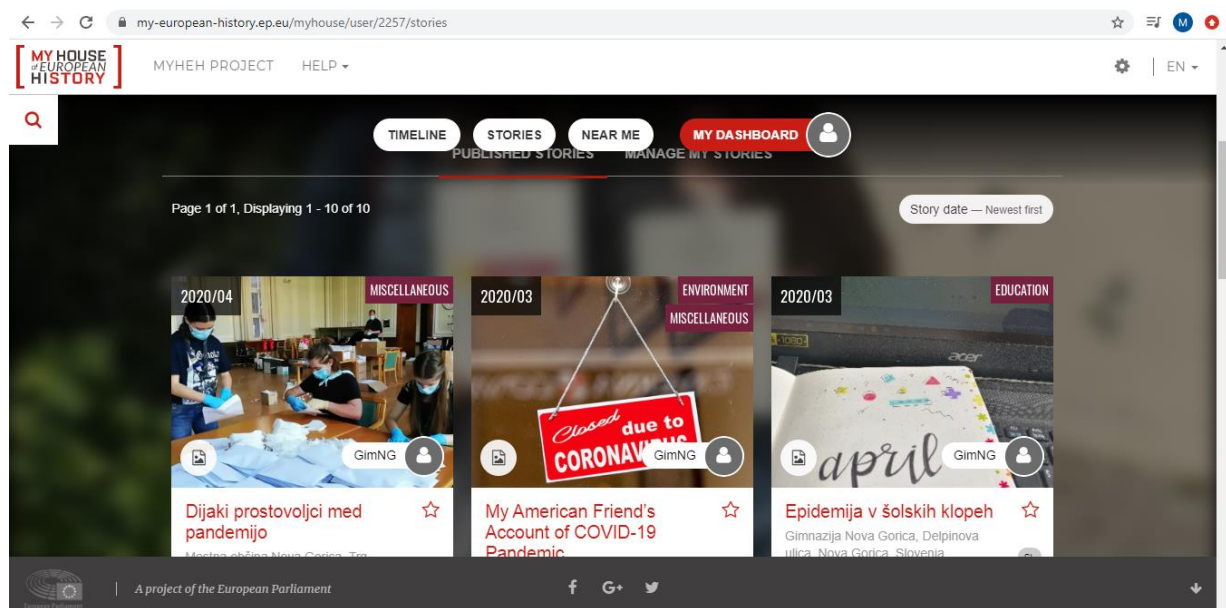
Gimnazija Nova Gorica je od leta 2018 kot ena najuspešnejših slovenskih šol v projektu Šola ambasadorka Evropskega parlamenta tudi partner v tem projektu. Za sodelovanje v tem projektu se je potrebno na njihovi uradni spletni strani najprej registrirati. Besedila so lahko objavljena v enem izmed štiriindvajsetih uradnih jezikov Evropske unije. V primeru, da je besedilo objavljeno v slovenščini, se lahko zaprosi za prevod v angleščino. Objavljene zgodbe

so lahko osebne ali splošne, vendar morajo biti povezane z Evropo in njeno zgodovino. Zgodbe so razvrščene po časovnih obdobjih in vsaka ima svojo zemljepisno lokacijo. Na interaktivnem zemljevidu se je mogoče sprehoditi po vsem svetu in razkrivanje bližnjih in daljnih zgodb je zelo preprosto. Poleg besedil se lahko objavi tudi dokumente, slike ter video in zvočne posnetke.



Slika 4: Logotip spletne strani myHEH

Ena od dejavnosti, ki smo jo v času karantene izvedli z dijaki, kandidati za ambasadorje Evropskega parlamenta, ki so bili v šolskem letu 2019/20 vključeni v projekt Šola ambasadorka Evropskega parlamenta, je, da smo na spletni strani myHEH objavili njihove zgodbe o življenju v času izolacije zaradi koronavirusa. Njihove pripovedi, ki so omejene po dolžini in ne smejo presegati 2000 znakov, so napisane v angleščini ali slovenščini in se dotikajo različnih tem, od prostovoljstva v času epidemije, učenja na daljavo do občutij in osebnih doživetij v tem obdobju. Dijaki so bili nad objavo svojih prispevkov navdušeni. S pisanjem in objavo svojih zgodb niso izrazili zgolj svoje kreativnosti, k mozaiku zgodovine so primaknili tudi svoj košček vpogleda v določen čas.



Slika 5: Projekt myHEH na Gimnaziji Nova Gorica

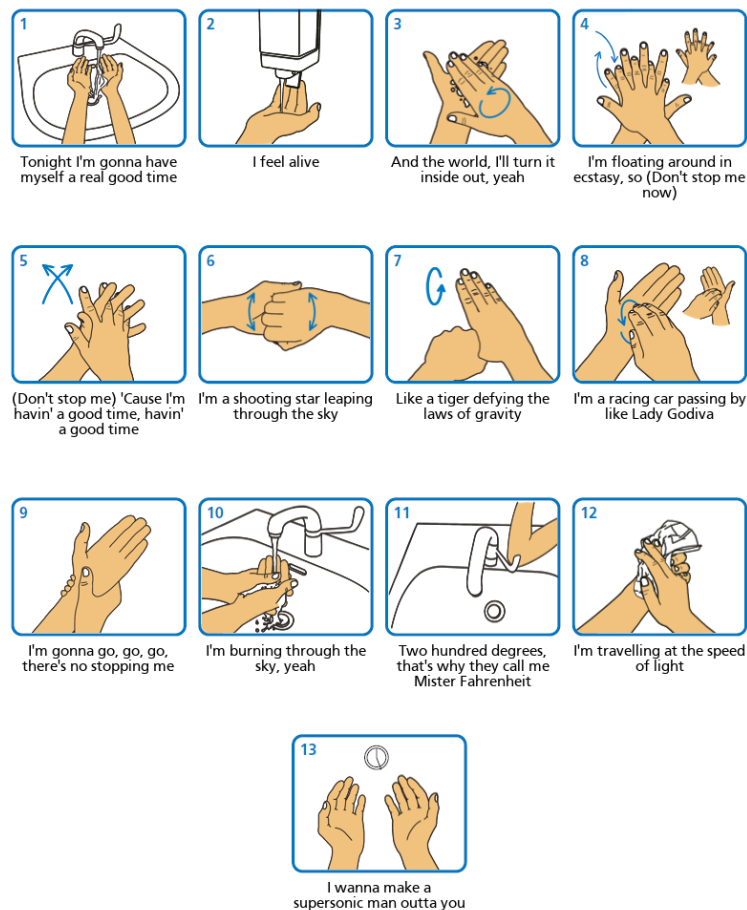
2.4 Dnevnik v karanteni »The Lockdown Diary«

Proti zaključku šolskega leta smo dijake spodbudili h kritičnemu in kreativnemu mišljenju z idejo, da bi skupaj ustvarili Dnevnik v karanteni / »The Lockdown Diary« (Teachit English, 2020). Dijaki so si izbrali eno, lahko tudi več, od spodaj navedenih aktivnosti:

- ustvarijo navodila za umivanje rok po besedilu njihove najljubše pesmi s pomočjo spletne strani »Wash Your Lyrics« (Wash Your Lyrics, 2020),
- napišejo svoje razmišljanje o videoposnetku z naslovom »The Great Realisation« (Tomfoolery, 2020),
- napišejo kratka osebna sporočila,
- napišejo kratek sestavek z naslovom *Things I do differently today ... ali What I've learnt over the past three months ...*,
- napišejo kratko pesem,
- napišejo sebi namenjeno pismo,
- napišejo vse svoje trenutne skrbi na listke in jih zaprejo v kozarec (Worry Jar).

Odziv dijakov je bil nad pričakovanji in nastali dnevnik, v katerem so objavljeni vsi njihovi prispevki, jih bo za vedno spominjal na življenje v času karantene, kako in kaj so v tem obdobju doživljali, kako je potekal pouk na daljavo in njihov vsakdanjik. Sledijo primeri prispevkov iz dnevnika:

Hand-washing technique with soap and water

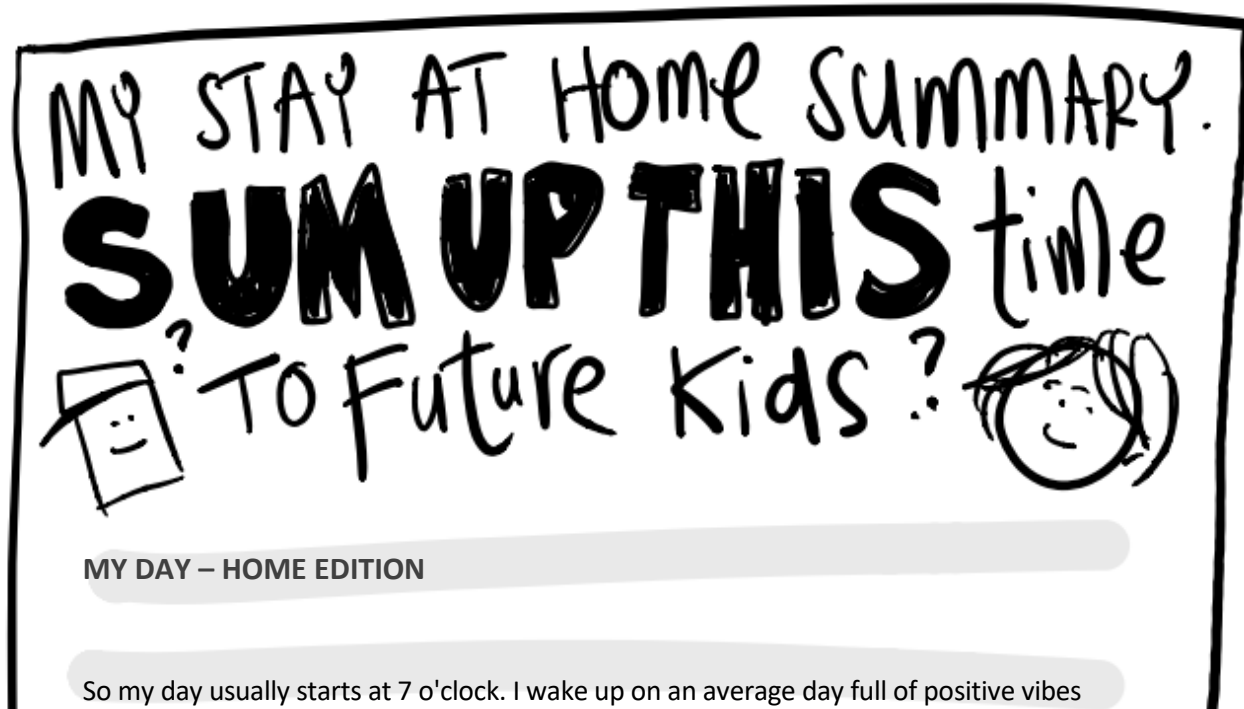


Create your own
<https://washyourlyrics.com>

Don't Stop Me Now
 Queen

Adapted from National Health Service, who adapted from the World Health Organization Guidelines on Hand Hygiene in Health Care.
 Created under the Open Government License. See <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/> for details

Slika 6: Navodila za umivanje rok (avtorica Manca Lozar)



MY DAY – HOME EDITION

So my day usually starts at 7 o'clock. I wake up on an average day full of positive vibes because life is too short to be wasted on negative things. It is really important to start your day on the right note, so let's begin. The first thing I do when I wake up is of course make a good fulfilling breakfast that keeps me full for the whole morning. On an average day, I make myself some eggs with a little cheese and some fruit. By that time it is already 7.30 am so that means it's time for morning relaxation. I go out on my terrace and eat my breakfast while peacefully listening to birds and enjoying morning fresh air. Then I have to wash my dishes and clean the kitchen. After cleaning you obviously have to clean yourself because hygiene is very important. I brush my teeth, clean my face, brush my hair, and do some light makeup just for the fun of it. At this point, it's about 8 am so school starts. I check if I have Zoom classes that day, which I usually do every single day. I start class, pay attention, and do some homework that I get that day. Between classes, I give myself a break so I usually stretch and go outside to play with my dog. Now it's already 12 pm so I go down to the kitchen and make myself lunch. [...]

Slika 7: Odlomek iz dnevnika (McCarthy, 2020, avtorica Kaja Škrinjar),

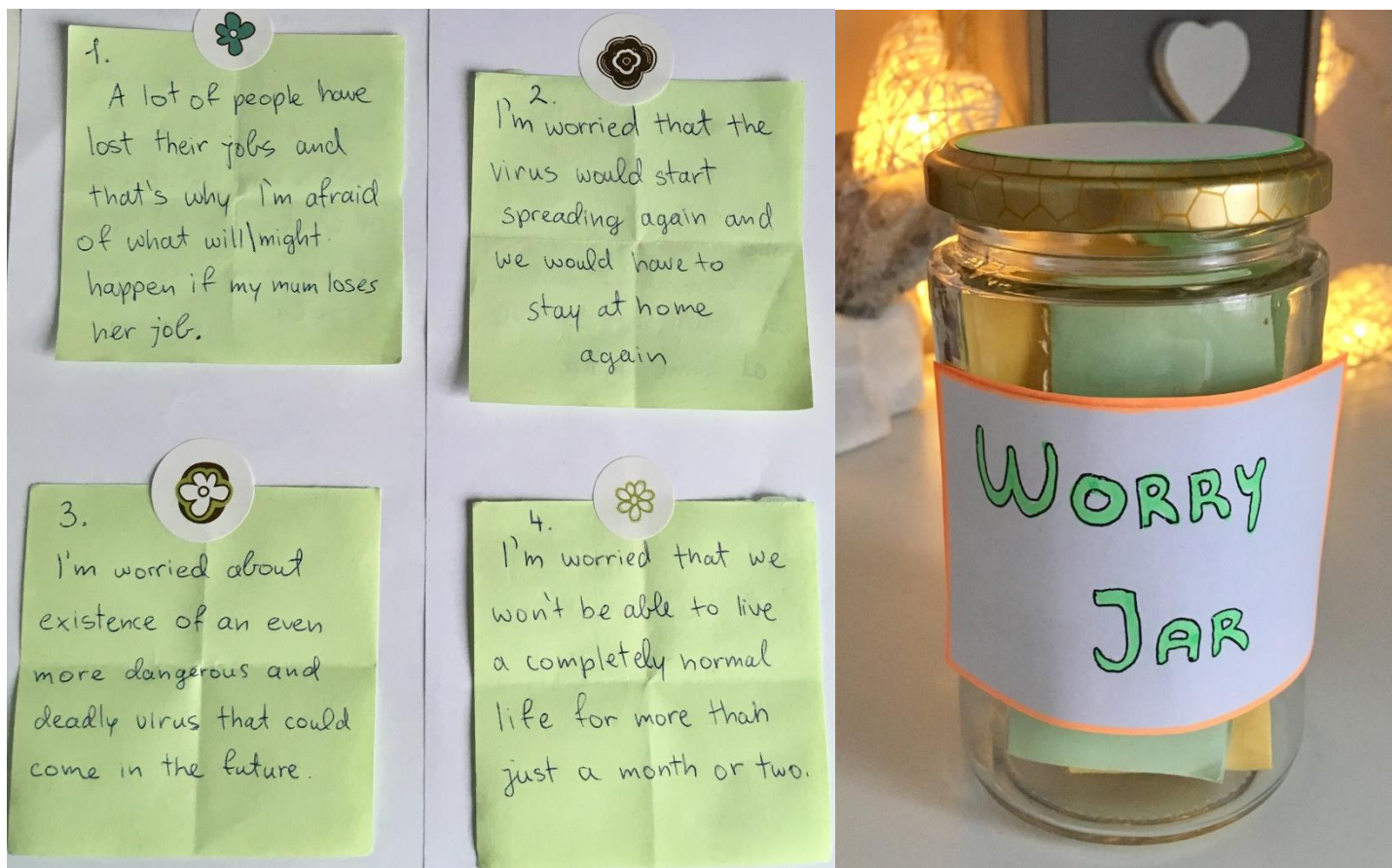
Dear, Nuša!



This is very important part of the year 2020. What a year! The beginning was not as good as you expected, but still there are so many things to be happy and proud about. **You have found a new part of yourself.** Take advantage of this once in a lifetime opportunity! **Just be yourself.**

Good luck.

Slika 8: Osebno pismo (McCarthy, 2020, avtorica Nuša Velišček)



Slika 9: Tehnika obvladovanja skrbi – napisane na papir zapremo v kozarec s pokrovom (avtorica Erin Drašković)

What I've learnt during quarantine

*In my days of self-isolation and distance learning, I have learnt a very important lesson, one that I struggled to understand before quarantine. I'm talking about **taking school and education for granted**.*

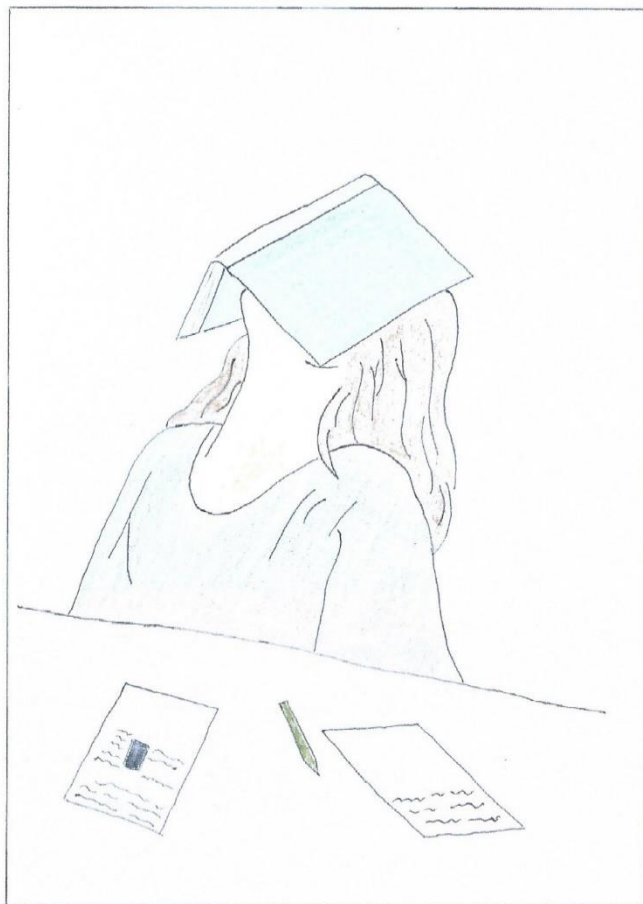
At first, when we were told we'd only stay at home for a fortnight, I got excited about playing videogames all day and not having to socialize (I sometimes find that exhausting). However, when it turned out that the actual length of the isolation period was not yet determined, I realized this wouldn't be as enjoyable as I had thought.

School turned out to be a lot more complicated this way, and quite frankly, for some subjects I worked harder than before quarantine. We did manage to avoid the stressful period of May, but that is a very selfish way of looking at things, seeing as this was a global pandemic.

*I think we should be **grateful for what we have**, since something like this could happen at any time and anyone could be hurt by it.*

Slika 10: Razmišljanje dijaka o življenju po razglasitvi epidemije (avtor Tine Vodopivec)

FIRST WEEK OF WORKING AT HOME



SECOND MONTH OF WORKING AT HOME



Slika 11: Ilustracija učenja na daljavo (avtorica Kristina Štrukelj)

I Wish Poem

I wish I was with my friends right now.
I wish we were at McDonald's.
I wish we were eating.
I wish we were laughing.
I wish we were loud like we always are.
I wish we were together.

Slika 12: Pesem (avtorica Zarja Pelicon)

3. Zaključek

V šolskem letu 2019/20 so se učitelji znašli pred izzivom, kako svoje znanje in veščine poučevanja uporabiti in udejanjiti na daljavo. Ni bilo enostavno, vendar so razsežnosti poučevanja v digitalnem svetu pokazale paleto izjemnih priložnosti tako za učitelje kot za učence, med drugimi tudi, kako je mogoče z uporabo različnih dejavnosti in digitalnih didaktičnih pripomočkov tudi pri poučevanju na daljavo spodbujati in razvijati kreativnost pri učencih.

Ugotavljamo, da je potekal pouk angleščine na daljavo v oddelkih, ki jih poučujemo, dobro in večinoma so dijaki vestno pristopili k novemu načinu dela. Dijaki so v času karantene ustvarili zanimiv dnevnik z zgodbami nevsakdanjega vsakdanjika in z objavo zgodb o življenju po izbruhu pandemije COVID-19 na spletnem portalu My House of European History pustili pečat v evropski zgodovini.

Poučevanje na daljavo ne more v celoti nadomestiti dela v razredu, saj je osebni stik učenec-učitelj zelo pomemben, bo pa zagotovo dopolnilo sedanjí način izobraževanja in dobilo večjo pomembnost, kot si je bilo to še pred nedavnim sploh mogoče predstavljati.

Morda se kdo od učiteljev pritožuje, da je poučevanje na daljavo naporno in mu ne gre najbolje od rok. Po besedah Vincenta van Gogha: »Dobre stvari ne nastanejo impulzivno, temveč so serija majhnih reči, ki so se združile« (Van Gogh, 2020). Učitelj mora tudi pri delu na daljavo stremeti k temu, da vključi v vsako učno uro preprosto dejavnost, ki spodbuja kreativnost pri dijakih, in na koncu šolskega leta je rezultat jasno viden – kljub turbulentnim časom nastane čudovita slika.

4. Literatura

- Fehér, J. (b.d.), Creativity in the language classroom. *Teaching English*. Pridobljeno s <https://www.teachingenglish.org.uk/article/creativity-language-classroom>
- Khalid, T. (2020), Iranian actor shows how to 'musically' wash hands to protect against coronavirus. *Al Arabiya English*. Pridobljeno s <https://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2020/03/02/Iranian-actor-shows-how-to-musically-wash-hands-to-protect-against-coronavirus>
- Living in lockdown KS3 writing workbook. (2020). *Teachit English*. Pridobljeno s <https://www.teachitenglish.co.uk/resources/ks3/living-in-lockdown-writing-workbook/35955>
- McCarthy, S. (2020). *My Lockdown Diary*. Pridobljeno s <https://www.mylockdowndiary.com/>
- Morris, K. (2020). Resources For Teaching Online Due To School Closures. *The Edublogger*. Pridobljeno s <https://www.theedublogger.com/teaching-online-school-closures/>
- My House of European History* (b.d.). Pridobljeno s <https://my-european-history.ep.eu/myhouse/timeline>
- NILE. (2020). Pridobljeno s <https://www.nile-elt.com/courses/course/790/>
- Richards, J. C. (2013). Creativity in language teaching. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 1(3), 19-43. Pridobljeno s <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1127396.pdf>
- Slothilda Sloth*. (b.d.). Pridobljeno s <http://slothilda.com/>
- Stories*. (2015). Pridobljeno s <https://www.youtube.com/c/SeekerStories/featured>

- TED Ideas worth spreading*. (2006). Pridobljeno s <https://www.ted.com/talks>
- Tomfoolery, (2020). The Great Realisation. *YouTube*. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=Nw5KQMXDiM4>
- V., M. (2020). Lockdown Diaries, Time Capsule Templates, and Journal Prompts to Help Kids Remember History in the Making. *Grand Rapids Kids*. Pridobljeno s <https://grkids.com/lockdown-diaries-timecapsule-templates-and-journal-prompts-to-help-kids-remember-history-in-the-making/>
- Veitch, J. (2015). This is what happens when you reply to spam email. *TED Ideas worth spreading*. Pridobljeno s https://www.ted.com/talks/james_veitch_this_is_what_happens_when_you_reply_to_spam_email?referrer=playlist-the_most_popular_talks_of_all#t-15700
- Veitch, J. (2017). More adventures in replying to spam. *YouTube*. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=C4Uc-cztsJo>
- Van Gogh, V. (2020). Misli, citati, izreki - Vincent van Gogh. *Kresnik*. Pridobljeno s https://www.kresnik.eu/misli-citati-izreki-vincent-van-gogh_clanek_1203.html
- Wash Your Lyrics*. (2020). Pridobljeno s <https://washyourlyrics.com/>

Kratka predstavitev avtorice

Martina Kobal je magistrica znanosti in poučuje angleški jezik na Gimnaziji Nova Gorica. Od leta 2016 je tudi mentorica dijakom ambasadorjem v projektu Šola ambasadorka Evropskega parlamenta. Pod njenim mentorstvom sta dve novogoriški dijakinji izdali svoja knjižna prvenca v angleščini. Njena področja zanimanja so spodbujanje kreativnega mišljenja pri dijakih in razvijanje inovativnih metod poučevanja.

Učiteljica na gimnaziji in mama dijakinje - dragocen pogled na pouk na daljavo

A Teacher in High School and a High School Student`s Mother – A Valuable Insight into Distance Learning

Veronika Babič

Gimnazija Ledina
veronika.babic@ledina.si

Povzetek

V prispevku so predstavljeni primeri dobre in manj dobre prakse pouka na daljavo – od organizacije pouka na ravni šole, izkušenj z videokonferencami, pomena sodelovanja med sošolci, preko izzivov v komunikaciji z dijaki in pomena doslednosti pregledovanja nalog do pasti celodnevnega dostopa dijakov do spleta in premajhne kontrole s strani učiteljev in staršev. Prispevek osvetljuje pomen izobraževanja in priprave učiteljev na poučevanje s sodobnimi učnimi pristopi, ki pouk razširjajo tudi izven učilnic.

Pri tem se opiramo na lastne izkušnje z otrokom, ki je imel dobre in tudi precej slabih izkušenj z delom na daljavo, predvsem v smislu organizacije dela, motivacije in bežanjem pred odgovornostjo. Pri slednjem je pomembno vlogo odigralo predvsem glavno orodje za delo na daljavo – IKT.

Ključne besede: Komunikacija, neaktivni dijaki, organizacija pouka, povratna informacija, spletna orodja, vloga staršev.

Abstract

The paper presents examples of good and less good practice of distance learning - from the organization of teaching at the school level, experience with videoconferencing, the importance of cooperation among classmates, through challenges in communicating with students and the importance of consistency in reviewing tasks, to the pitfalls of all-day student access to the Internet and lack of control by teachers and parents. The article sheds light on the importance of educating and preparing teachers for teaching with modern learning approaches that extend teaching outside the classroom. In doing so, we rely on our own experience with a child who has had good as well as quite a few bad experiences with distance learning, especially in terms of work organization, motivation and running away from responsibility.

Keywords: Communication, feedback, inactive students, lesson organization, online tools, parental role.

1. Uvod

Na poučevanje na daljavo smo bili učitelji in učenci slabo pripravljene. Še najbolj so bili pripravljene tisti učitelji in tisti učenci, ki so imeli potrebne kompetence IKT. To so tisti, ki so že prej poznali različna spletna orodja (vsaj uporabo spletne učilnice) in ki so bili vajeni neke oblike komunikacije na spletu. Sicer pa je delo na daljavo od vseh terjalo mnoge druge kompetence, ki jih do karantene v večini nismo obvladali – sprejemanje in podajanje informacij na daljavo, samostojno usvajanje znanja oz. usmerjanje k temu, uporabo spletnih učilnic in različnih orodij, reševanje e-kvizov, operiranje z različnimi oblikami dokumentov, sledenje videokonferencam ...

V nadaljevanju je predstavljen pogled na različne segmente pouka na daljavo (od organizacije pouka do oblik poučevanja), ki temeljijo na spoznanjih učitelja kot tudi na odzivih dijakov pri sprotne komunikiranju in povratnih informacijah ob zaključku pouka. Obenem prispevek obravnava pedagoško-sociološki vidik poučevanja na daljavo na podlagi neposredne izkušnje starša srednješolca, ki se je učil na daljavo.

2. Organizacija pouka na daljavo

Na naši šoli smo večinoma začeli s poukom na daljavo preko gradiv, ki smo jih nalagali v spletne učilnice oz. pošiljali po elektronski pošti. Komuniciranje »v živo« preko videokonferenc smo nekateri začeli vpeljevati po nekaj tednih, ko smo se seznanili z možnimi načini tovrstnega komuniciranja, zato je na začetku karantene obveščanje dijakov o nalogah lahko potekalo drugače kot v nadaljevanju.

Sprva smo se učitelji dogovorili, da bomo pouk izvajali po ustaljenem urniku z mislijo na to, da za vsako uro dobimo dokaz, da so bili dijaki to uro zares prisotni pri pouku. Tako je bil prvi teden pouk pri predmetu biologija videti tako, da so eno uro dobili nalogo preučiti gradivo in odgovoriti na vprašanja v zvezi s prebranim, kar so do naslednje ure že morali oddati. Drugo uro so dobili nove zadolžitve do naslednjega tedna. Ta način se je v praksi izkazal za neučinkovitega, saj so bili dijaki zelo obremenjeni s hitrim oddajanjem nalog in žongliranjem med predmeti. To so sporočali v obliki sporočil učiteljem kot tudi v anketah. Podoben odziv

V praksi (in po dveh izvedenih anketah, ki jih je za našo šolo izvedla šolska svetovalna služba) se je izkazalo, da je za dijake v glavnem najustreznejše, če:

- so za določen predmet navodila za tekoči teden objavljena naenkrat,
- je določen rok za oddajo nalog in je ta časovno ustrezen,
- je jasen način oddajanja nalog oz. so jasna navodila za delo,
- je določeno, kdaj in kje bo učitelj naloge objavil.

V pogovoru na razredni uri so dijaki enega oddelka potrdili, da je zgornji način organizacije za njih najbolj optimalen, a so izpostavili izjemo. Npr. pri matematiki so predlagali, da jim učiteljica naloge posreduje po sklopih/dnevih, ker je pri tem predmetu veliko snovi in se velike količine snovi, če jo dobijo naenkrat za ves teden, ustrašijo in težje lotijo. Dobro je torej, če se učitelji lahko uskladijo s potrebami dijakov, pri čemer je pomembno, da dijaki dobijo priložnost svoje želje izraziti in argumentirati. Pri tem so pomembne ankete na ravni šole oz. pogovori razrednika ali učitelja z dijaki.

Na šoli, kjer se je šolala moja hči, so se organizacije lotili tako, da so si aktivni razdelili dneve, ko so dijakom dali zadolžitve. Tako so v 1. letniku imeli:

PON: matematika in informatika

TOR: geografija in zgodovina

SRE: matematika in slovenščina

ČET: jeziki

PET naravoslovni predmeti (biologija, fizika in kemija)

Rok za oddajo nalog na njihovi šoli je bil različen, največkrat 1 teden. Zapletlo se je, če so učitelji rok nenapovedano skrajšali, in so zato dijaki, ki so imeli nedokončane naloge za drug predmet, imeli naenkrat več dela, kot so pričakovali.

Vsekakor je sistem podobne organizacije koristen, saj dijaki vedo, za katere predmete se morajo za določen dan pripravljati. Problem pri taki organizaciji bi lahko bil v tem, da je težje pri usklajevanju videokonferenc znotraj urnika.

Vsekakor je zelo pomembno, da se na ravni šoli sprejme dogovor o organizaciji pouka in se to dosledno upošteva. Pri tem je pomembno, da dijaki vedo, kako, kje in kdaj bodo učitelji objavili zadolžitve za tekoči teden. Tako kot pri normalnem pouku vedo, kdaj in kje imajo pouk, morajo to vedeti tudi pri pouku na daljavo, ne pa da večkrat preverjajo e-učilnice. Mnogo dijakov je na koncu pouka na daljavo preko videokonference potrdilo, da so včasih izgubili veliko časa za preverjanje spletne učilnice, ali je učitelj že objavil nalogo. Pomenu čim bolj poenotene uporabe spletnih orodij pri učiteljih so v anketah poudarili tudi dijaki Srednje šole Slovenska Bistrica (Turk, 2020).

Temu se je učitelj lahko izognil tako, da je vsakič po objavi nalog v spletni učilnici dijakom poslal sporočilo (najbolje na uradne e-naslove preko eAsistenta), da so naloge objavljene. To delo pa bi bilo nepotrebno, če bi na ravni šole določili rok, kot je to omenjeno zgoraj.

3. Obseg in obravnava snovi

Pri obravnavanju snovi je učiteljeva dolžnost, da upošteva priporočila pristojnih inštitucij o zmanjšanju obsega snovi. To učitelj sam oceni, ko primerja usvojeno snov iz prejšnjih let (vpogled v eAsistent). Prav tako je pomembno zavedanje, da dijakom obravnava snovi na različne/drugačne načine, kot so jih vajeni, vzame veliko več časa in energije. Zato je ključnega pomena tudi povratna informacija, ki jo učitelj lahko pridobi na različne načine (odvisno od predmeta, ki ga poučuje). Pri biologiji smo to preverjali v obliki e-kviza v spletni učilnici, preko rezultatov izvedenih praktičnih vaj, pisnih odgovorov na vprašanja in ustnih odgovorov na videokonferencah.

Upoštevati je treba tudi predpisano tedensko obremenitev dijakov, ki naj se je ne bi presegalo. Pri normalnem pouku gre precej časa za preverjanje domačih nalog, ustno ocenjevanje, pogovor o počutju in aktualnih zadevah, ki jih pouk ne predvidi. Zato je pri pouku na daljavo zlahka mogoče pozabiti na to in se preveč ambiciozno usmeriti k obdelavi količine učne snovi, ki je niti pri običajnem pouku ne moremo obravnavati.

Kljub temu pa se kažejo tudi prednosti pri novem načinu obravnave snovi, predvsem glede uporabe učbenika in drugih virov. Če je učbenik dober (enako pomembno je tudi učiteljevo poznavanje učbenika oz. vira, ki ga uporablja), lahko dijaki pridobijo bralne kompetence, ki so pri nadaljnem izobraževanju zelo pomembne. Tudi računalniška pismenost se je v tem obdobju povečala, mnogi dijaki so morda odkrili svoj talent na tem področju. Iz izkušenj pri praktičnem delu z računalnikom ugotavljamo, da dijaki vse manj obvladajo računalniška orodja, saj menijo, da je dovolj, če uporabljaš aplikacije in brskalnik na pametnem telefonu. Nekateri dijaki (med njimi so tudi odličnjakinje) so tik pred poukom na daljavo izrazili skrb, da ne vedo, kako prestaviti fotografije s telefona na računalnik (v primeru, da morajo svoje izdelke fotografirati in poslati učitelju). Verjetno jim ni vzelo veliko časa, da so se tega naučili, vendar če so se morali naučiti takšnih osnov, kako veliko stvari so na hitro morali še usvojiti. Podobno se je izkazalo pri moji hčerki, ki ni bila vajena uporabljati e-pošte, spletne učilnice, ni znala pretvarjati Wordovega dokumenta v PDF, niti natisniti dokumenta. Tudi uporaba Worda je bila nov izziv; če v praksi programa ne uporabljaš pogosto, pozabiš, kakšne funkcije ima na voljo.

Dijaki, ki doma niso imeli podpore družinskih članov ali so se bali prositi za pomoč sošolce (strah pred priznanjem, da nečesa ne znaš, še posebej pri dijakih 1. letnika, ki se še ne poznajo dobro med seboj) ali učitelje, so se s težavami tako srečali, še preden so se sploh lotili šolske snovi. To pa ni ravno začetek, ki bi dijake motiviral za nadaljnje delo.

Kot navaja Plut Pregelj (2020), tudi učitelji iz ZDA poudarjajo, da digitalni pouk ne daje dovolj možnosti za individualizacijo, ki jo morajo učitelji v osebnem stiku z učenci pogosto uresničiti mimogrede. Opozarjajo, da osebno poučevanje in stiki z učenci motivirajo le-te za učenje in dajejo pouku posebno energijo in kvaliteto, ki jo ekran ne premore. Spremljanje učencev preko računalnika je zamuden proces, posebej, če ima predmetni učitelj pouk v več razredih in od 120-150 učencev vsak dan. Čeprav so nekateri učitelji izjemni in ustvarjalni v uporabi novi tehnologije, pa je veliko takih, ki je niso večji. Zato poudarjajo potrebo po usposabljanju in večji pomoči.

4. Pomen povratne informacije in problematika neaktivnih dijakov

Ključno je, da učitelji zahtevajo povratno informacijo o predelani snovi. Ni nujno, da jo učitelji pregledujejo v celoti, vendar pa je ključno, da dijaki vedo, da obstaja možnost, da jo bo učitelj pregledal ali pa bo morda to vplivalo celo na kakšno oceno. Pri tem si učitelj lahko zelo pomaga z e-učilnicami. Dijaki svoje naloge oddajajo (dejavnost Naloga), te pa lahko učitelj kadarkoli pogleda in zabeleži (tudi oceni). Oddane naloge dijakov pregleduje učitelj, v primerih, ko je teh nalog veliko, pa si učitelj biologije lahko pomaga z laborantom za biologijo. Ta ima med poukom na daljavo na razpolago malo več časa. Pri tem je pomembno, da laborant nalog ne pregleduje s strokovnega vidika, temveč preveri, ali so dijaki oddali relevanten dokument (in ne praznega), ali je izdelek čitljiv ipd. Pregled naloge lahko laborant evidentira tako, da nalogi določi točke (npr. vsi dijaki, ki so pravočasno oddali nalogo, so dobili največje možno število točk). Števila točk na koncu ni treba upoštevati (razen v primeru, ko naloge s strokovnega vidika pregleda učitelj in dodeli ustrezno število točk). Evidentiranje s točkami je pomembno predvsem zato, da dijaki vidijo, da njihove naloge zares nekdo pregleduje. To je predstavljalo dodatno motivacijo za delo. To so preko videokonference potrdili tudi dijaki – veliko jih je pripisalo velik pomen pregledovanju nalog s strani profesorjev. Izpostavili so primere predmetov, pri katerih nalog niso več oddajali, ker jih učitelj ni pregledoval. Kot navaja Palčičeva (2008), kvalitetna povratna informacija učence spodbudi k prizadevanju za izboljšanje in jim da napotke, kaj in kako izboljšati, je pravočasna in sprotna ter učencu omogoča spremljanje lastnega napredka.

Dobro je, da učitelj vodi evidenco oddajanja nalog in sodelovanja pri pouku (videokonference). To lahko preprosto preveri s funkcijo v e-učilnici »Dijaki, ki so nalogo opravili/Dijaki, ki naloge niso oddali/Potrebno ocenjevanje« in si aktivnost dijakov zapiše v preglednico evidenc.

Dijake, ki naloge niso oddali v roku, lahko učitelj ob koncu tedna po e-pošti vpraša po razlogu in jih spodbudi k oddaji. Pri tem je posebej pomembno, da učitelj ne predvideva, kaj bi bil razlog za neaktivnost, in se na dijake obrača z občutkom. Dijak, ki doživlja stisko pri pouku na daljavo in ki ni oddal naloge, lahko občuti veliko krivdo in sram. Učiteljevi očitki in neprizanesljivost takšnemu dijaku predstavljajo še dodaten pritisk. Pomembno je, da učitelj dijaku ponudi pomoč in mu podaljša rok oddaje naloge, pri čemer lahko dijaku omogoči, da si rok postavi sam.

Pri spremljanju aktivnosti dijakov je pomembna svetovalna služba, ki od profesorjev zbira podatke o neodzivnih dijakih. V praksi se je izkazalo, da je pridobivanje informacij s strani profesorjev primerno nekje po treh tednih od začetka pouka na daljavo. Pri tem je pomembno, da vodstvo jasno poudari, da opravijo to evidenco vsi učitelji in da so pri sporočanju kar se da dosledni. Primer slabe prakse je pokazal, da pri nekaterih predmetih dijaki več tednov niso oddajali nalog, pa o tem nista bila obveščena ne razrednik, ne svetovalna služba. Učitelji teh predmetov so na koncu leta zahtevali vse te naloge in se spraševali, kaj se z dijaki dogaja. Pri neaktivnih dijakih je namreč ključno sodelovanje učiteljev, razrednika, svetovalne službe in staršev.

V praksi se je izkazalo, da so se neodzivni dijaki pozitivno odzvali na učiteljeva sporočila. Svojo neaktivnost so pojasnili – največkrat je bil razlog delo za drug predmet, ki je bilo zelo obsežno oz. je dijaku vzelo več časa, ker ima težave z razumevanjem pri tem predmetu, nekateri pa so navedli problem z dostopom do računalnika, ker je bilo v družini več otrok. Takšni dijaki so nalogo v večini kasneje tudi oddali. Nekaj dijakov pa se ni odzvalo niti na učiteljeva sporočila. Informacijo o teh dijakih je treba posredovati svetovalni službi, ki o tem obvesti razrednika ali vzpostavi stik s starši.

V večji meri je odlašanje z akademskim delom značilno za učence s povišano stopnjo strahu pred negativnim ocenjevanjem s strani drugih, za učence z nizkimi osebnimi standardi glede lastnih dosežkov in učence, ki se v učne aktivnosti ne vključujejo zaradi dosežkov ali ocen (Saddler in Buley, 1999). Pogosto posamezniki odlašajo tudi z namenom prikrivanja svojih šibkih področji (Burka in Yuen, 2008, cit. v Kranjec, Košir in Komidar, 2016).

5. Komunikacija

Ker je v obdobju izolacije komunikacija med dijaki zmanjšana, je koristno, da dijake spodbujamo k sodelovanju. To lahko storimo tako, da jim že na začetku dela na daljavo predlagamo ali celo zahtevamo, da neko snov/nalogo/vajo/projekt izvedejo v skupini (lahko tudi v paru). Tako lahko dijaki že na začetku ugotovijo, da so bolj motivirani, če delajo v skupini, hkrati si morajo postaviti interno časovnico opravljanja naloge, se odzivati na roke, kar je manj stresno, kot če jim jih postavi učitelj. Pogovor o določeni temi omogoča, da dijaki razmišljajo naglas, dobijo odziv od drugega (ki je v istem razredu, ne pa od staršev/bratov/sester, ki ne poznajo ozadja snovi oz. učiteljevih zahtev). Včasih je potrebna samo majhna pomoč/potrditev, da si na pravi poti, da se samozavestneje lotiš naloge, in pri tem je sodelovanje s sošolci ključno. Seveda sta dostopnost in pomoč s strani učitelja še vedno pomembni, vendar se je pri pouku na daljavo izkazalo, da se dijaki še manj radi izpostavljajo in sprašujejo oz. prosijo za pomoč učitelja. Ko smo pri pouku biologije dijake spodbujali k zastavljanju vprašanj v forumu, se ni nikoli nihče na tak način oglasil. V primeru vprašanj so dijaki učitelju raje osebno poslali e-sporočilo (pa še to redko v zvezi s snovjo, ampak bolj pri težavah z izvedbo poskusov, ki so jih morali izvajati doma). Za koristno se je izkazala tudi aplikacija Messenger, ki sem jo uporabljala za komuniciranje z maturanti.

Prednosti pri uporabi aplikacije Messenger, so predvsem:

- hitra komunikacija,
- aplikacija je naložena na telefonu, ki ga imajo dijaki in učitelj po navadi ves čas ob sebi, in sporočila takoj, ko so še aktualna, pregledajo (to je lahko tudi slabost),
- evidenca ogleda sporočila (v aplikaciji lahko vidiš, kdo je sporočilo že prebral),

- takoj, ko se dijaku pojavi vprašanje, lahko učitelj odgovori. Komuniciranje po e-pošti terja več energije, predvsem pa podaljšuje čas med vprašanjem, odgovorom in prebiranjem odgovora,
- odziv na objavo (dijaki lahko sporočilo komentirajo v pisni obliki, ker pa je časa za take odzive malo, velikokrat odgovorijo v obliki emotikonov).

Pri poučevanju na daljavo je odziv dijakov zelo pomemben, ker učiteljem pri takem pouku ravno to najbolj manjka – učitelj svojih dijakov ne vidi, da bi ocenil, ali ga poslušajo/razumejo/ne razumejo/ali so motivirani. Prav tako težko z vprašanji preveri, ali dijaki snov razumejo oz. ali mu sledijo.

Aplikacija Messenger omogoča torej neposrednejšo komunikacijo v realnem času, ki je boljši približek komunikaciji v razredu in glavna priložnost za učenje – ko so dijaki motivirani. Seveda pa to terja ogromno učiteljevega časa; ta je dijakom na voljo tako rekoč ves dan. Pri pouku na daljavo smo preko aplikacije Messenger komunicirali samo s skupino maturantov, največ tik pred maturo.

Po pogovoru z dijaki sklepamo, da so se dijaki na splošno redko učili skupaj preko različnih medijev, npr. videokonferenc. Za realen pogled na skupno učenje v času izolacije bi bila potrebna anketa, v kateri bi dijaki povedali, kakšno komunikacijo so uporabljali. Verjetno je, da so dijaki našli načine, ki jih učitelji niti ne poznamo. Izkušnje s hčerko in njenimi sošolci v 1. letniku so pokazale, da so se redko spomnili, da bi kakšno nalogo delali skupaj. To bi jim olajšalo marsikatero delo (od sošolcev bi dobili sprotno povratno informacijo) in povečalo učinkovitost ter motivacijo za delo. Morda je tak način delanja domačih nalog v glavah dijakov in včasih učiteljev smatran kot goljufanje, saj dijak do vseh odgovorov ne pride sam, ampak s pomočjo sošolca. Vendar pa je potrebno zavedanje, da je pomembno, da dijak do odgovorov vsaj pride. Razumevanje snovi se pokaže šele, ko znaš snov tudi na glas razložiti, kar se redkeje zgodi, če dijak snov obravnava sam.

Zato je zelo pomembno, da učitelj dijake sistematično usmerja k učenju v skupinah tako, da jim ponudimo tudi jasna navodila za delo. O pomenu skupinskega socialnega učenja razpravlja Ramovš (2018), ki pravi, da so dragocena učna snov skupinskega socialnega učenja živa vprašanja, ki se porajajo ob lastnih izkušnjah in izkušnjah drugih ali ob biblioedukacijskem pogovoru.

6. Sodelovanje s starši in njihova vloga

Glede na to, da je učiteljeva vloga pri ugotavljanju aktivnosti pri pouku na daljavo okrnjena, je sodelovanje s starši zelo pomembno. Pri običajnem pouku se dijaki v živo soočijo z učiteljem, ko ta preverja opravljeno nalogo ali preverja prisotnost (in sodelovanje) pri pouku. Učitelj v živo veliko lažje vidi, ali dijaki sledijo pouku, in sproti glede na to usklajuje potek pouka. Dijakom je izjemno pomembno tudi to, kako bodo izpadli pred sošolci. Vse to predstavlja določeno mero motivacije za delo. Situacija, ko so dijaki prepuščeni sami sebi v izolaciji v svoji sobi, predstavlja velik izziv za mnoge dijake. Ko se enkrat zgodi, da dijaki kakšnega dela ne oddajo pravočasno in posledic ni takoj (preden učitelj pregleda in javi (če javi), da je ugotovil, da dijak naloge ni oddal), se lahko vzorec nedela hitro začne ponavljati. Ko se dijak zave, koliko dela ga čaka za nazaj, pa lahko doživi takšno stisko, da se sam iz nje stežka izvije. Tak dijak lahko izgubi vso motivacijo še za sprotno delo, hkrati pa ga peče vest in ga je strah posledic (da bodo izvedeli učitelji, starši, sošolci, strah pred ponavljanjem letnika).

V vmesnem času, ko se ne posveča šoli, starši pa ga vidijo sedeti pred računalnikom, dijak lahko počne vse kaj drugega. Iz naših izkušenj so se nekateri ujeli v spletnih pasteh, še posebej tisti, ki so bolj nagnjeni k raznim odvisnostim, npr. od računalniških iger. Splet je lahko zelo učinkovit pri preusmerjanju misli s problemov na zabavnejše reči (npr. Netflix, družbena omrežja in podobni motilci pozornosti). Kot navajata Reš in Janežič (2017) so mladostniki, ki so že izkazovali težave na področju prekomerne uporabe spleta, poročali, da želijo skoraj ves čas uporabljati splet, ker jim to olajša življenje – krepijo samopodobo, krepijo svojo vlogo v medvrstniških odnosih, lažje izražajo osebne in čustvene vsebine na spletu kot v živo, v primeru težav v vsakdanjem življenju pa se z uporabo spleta zamotijo ter umikajo. Mladostniki, ki so splet uporabljali prekomerno, so poročali o vidnih posledicah, kot so upad šolskega uspeha, nedokončane obveznosti, zdravstvene težave, utrujenost.

Da bi to preprečili, je ključno sprotno evidentiranje sodelovanja in seznanjanje staršev. Kako bi se to izvajalo, je stvar dogovora. Z vidika starša je pomembno, da ve, kaj je dijakova naloga (ima npr. vpogled v e-učilnico, kamor učitelj oddaja nalogo) in to, ali je nalogo zares oddal (tudi tukaj je pomembna e-učilnica, ki nudi evidenco oddajanja in beleženja nalog). Seveda staršev ne bi obremenjevali s pregledovanjem nalog (to je delo učitelja!), a imeti morajo možnost sodelovanja pri nadzoru nad delom. Tudi če starši tega ne bi počeli, bi dijaki imeli občutek, da starši lahko vpogled v njihovo delo kadarkoli zahtevajo. Morda bi aktivnejšo pomoč staršev izkoristili v primeru, ko dijaku redno spremljanje pouka spodleti.

Učitelji bi npr. lahko vodili evidenco v obliki spletnih preglednic, ki bi bile na vpogled svetovalni službi, razredniku in staršem.

7. Videokonferenca

Videokonferenca so nujen (vsaj zelo priporočen) nadomestek pouka. Dijaki imajo občutek, da se morajo ob določeni uri udeležiti neke dejavnosti, srečajo se z obrazi in glasovi sošolcev in učitelja, hkrati pa od učitelja sprejemajo snov na način, ki jim je poznan. Učitelj najlažje poudari dele snovi, ki so za razumevanje snovi ključni, kar je pri delu z učbenikom/pisnim gradivom ipd. mnogo težje – tako za učitelja kot tudi za dijaka.

Od situacije v razredu se tak način podajanja snovi razlikuje po tem, da se dijaki manj radi izpostavijo in kaj vprašajo. Govorec na videokonferenci je namreč bolj izpostavljen kot v razredu, saj se njegova slika po navadi poveča in izpostavi pred poslušalce. Prav tako je včasih težje razumeti sporočilo (slabši zvok in slika), zato se govorniki lahko bojijo, da bi bili narobe razumljeni.

Težava videokonferenc je tudi v tem, da učitelj težko spremlja dijake, ker jih 30 naenkrat sploh ne more videti na zaslonu. To število se še zmanjša, če učitelj deli zaslon in naenkrat vidi le nekaj dijakov (če jih ob gledanju zaslona, ki ga deli, sploh uspe videti). Menimo, da mora biti prisotnost na videokonferencah obvezno beležena, lahko v uradni dnevnik. S tem dijaki pridobijo občutek odgovornosti, hkrati pa je to podatek tudi za starše, ki pri delu na daljavo lahko ključno prispevajo k večji motivaciji.

V aktivu slovenščine so profesorice zapisale protokol udeležbe na videokonferenci, poudariti pa gre:

- obvezna prijava z imenom in priimkom (oboje je ključno pri čim hitrejšem evidentiranju dijakov, ko jih ročno spuščamo »v sejo«),

- obvezna uporaba kamere. Ta del je najzahtevnejši, ker nimajo vsi dijaki enakih možnosti (tako tehničnih kot prostorskih), a če upoštevamo, da imajo vsi dijaki pametne mobilne telefone, potem problem s tehniko ni več ovira. Dijaki, ki bi imeli zadržek pri uporabi kamere iz zgornjih razlogov, bi bili lahko oproščeni uporabe kamere po predhodnem dogovoru s starši oz. učiteljem. Vklon kamere je pomemben zaradi zagotavljanja zasebnosti (pouk je stvar učitelja in samo njegovih dijakov) ter dokazila, da je na videokonferenci zares prisoten dijak in ne kdo drug namesto njega. Pomemben pa je tudi zato, da dijaki izkažejo resnost in zbranost pri poslušanju, zaradi česar morajo biti v okolju s čim manj motečimi dejavniki in možnostjo izdelave zapiskov (torej vsaj za pisalno mizo),
- uporaba slušalk, da v primeru, ko so v istem prostoru z dijaki še druge osebe, vsebina pogovora ostane zavarovana,
- točnost prihajanja na videokonferenco naj bi veljala tako kot velja za pouk v šoli.

V praksi se je za dobro izkazala naslednja organizacija pouka: v oddelkih, ki so imeli dve uri biologije tedensko, so imeli dijaki 1 uro samostojnega dela (preučitev gradiva, reševanje e-kviza) na temo, ki so jo naslednjo uro obravnavali na videokonferenci. Razlaga je lahko stekla hitreje, dijaki so lahko preverili svoje razumevanje, ki so ga usvojili s samostojnim delom, oz. zastavili vprašanja.

Videokonferenc smo se sprva lotili samo za razredne ure, kasneje pa nas je k uporabi spodbudila dijakinja 4. letnika, ki je rekla, da imajo pri zgodovini samo videokonference z dostopnimi PPT-prezentacijami in da ji to mnogo bolj odgovarja in hitreje predela snov, kot če mora sama prebrati in predelati snov.

Pomembna je tudi izvedba videokonference – pri organizaciji pouka, ko ta poteka po ustaljenem urniku, smo videokonference lahko izvajali v času, ko so imeli dijaki na urniku naš predmet. Pri tem je dobro, če učitelj poišče tiste ure, ki so čim kasneje na urniku, npr. od 9.00 ure naprej. Velik plus pouka na daljavo je za dijake namreč predstavljal kasnejši čas vstajanja, zato je pomembno, da jim učitelji skušamo to ohraniti. Kadar v urniku ni primerne ure, lahko učitelj oddelku ponudi možnost zgodnje ure po urniku ali kakšno kasnejšo (seveda ob pogoju, da tisto uro nimajo kakšne druge zadolžitve). Videokonference v popoldanskem času niso primerne, ker se delo za šolo tako zavleče v dan.

Upoštevanje urnika je pomembno. Da bi se izognili izvedbi pouka v najzgodnejših urah (1. in 2.), bi lahko razmislili o prestavitvi urnika na kasnejši čas (in bi se 1. ura npr. začela ob 9.00).

8. Priprava učiteljev na delo na daljavo

Največ stresa smo ob poučevanju na daljavo učitelji doživeli na začetku. Posebej sta bila naporna prva dva tedna. Ena od stvari, ki nam je predstavljala veliko stresa, je bilo znanje o uporabi primernih spletnih orodij za komuniciranje z dijaki (uporaba spletnih učilnic, način sporočanja in obveščanja, videokonference, razne aktivnosti, orodja za preverjanje znanja). Temu elementu bi se lahko izognili, če bi bili že vnaprej pripravljene in seznanjeni z različnimi orodji. Čeprav smo nekatera orodja učitelji poznali že prej, je bila predvsem individualna želja po znanju tista, ki je posameznike vodila v izobraževanje. Veliko učiteljev, predvsem starejša generacija, je imelo še večje težave. Tudi učitelji, ki so se zanimali za tovrstne tečaje, teh pogosto niso našli med ponudbo tečajev, ki jih je razpisal Zavod za šolstvo. Pri odpravljanju te težave je torej ključnega pomena redno in usmerjeno izobraževanje. Še posebej je pri tem

pomembna vizija vodstva šole, ki učitelje spodbuja k množični udeležbi takšnih izobraževanj z mislijo na neko obliko dela na daljavo. Pomagalo bi tudi, če bi prvi teden karantene učitelji izkoristili teden dni dopusta za krizne razmere in ne bi izvajali pouka, medtem bi se na ravni šole organizirali za nadaljnje delo in imeli izobraževanje o uporabi spletnih orodij. Tudi dijakom bi koristil oddih, saj so bili v tem času še posebej v strahu pred novim. Pogovor v družinskem krogu in spremljanje novic bi jim bolje dela kot nenaden prehod na sprva kaotičen pouk na daljavo. Koristilo bi tudi dodatno intenzivno načrtovanje že v tednu pred zaprtjem šole, kot so to storili npr. na Srednji šoli Slovenska Bistrica (Turk, 2020).

9. Zaključek

Kljub vsem težavam, s katerimi smo se srečevali pri pouku na daljavo smo mnenja, da dijaki v primeru epidemije in karantene nujno potrebujejo nadaljevanje dela za šolo. To jim predstavlja fokus in odmik od novic, ki jih morda plašijo, hkrati pa jim pomaga pri zmanjšanju napetosti, ki se nehote ustvarja v zmanjšanem obsegu bivanja, ko so prisiljeni z domačimi preživeti več časa v zaprtih prostorih.

10. Literatura

- Kranjec, E., Košir, K. in Komidar, L. (2016). Dejavniki akademskega odlašanja: vloga perfekcionizma, anksioznosti in depresivnosti. *Psihološka obzorja*, 25, 51–62.
- Palčić, M., P. (2008). Vpliv preverjanja in ocenjevanja znanja na učenje. *Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 54(19), 125–136.
- Plut-Pregelj, L. (2020). Javni šolski sistemi v ZDA - nepripravljeni za šolanje na daljavo. Refleksije v času virusa Covid-19. Pridobljeno s <http://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/javni-solski-sistemi-v-zda>
- Pučnik Ozimič I. (2020). Dijakinje in dijaki so se hitro uvedli v različna spletna orodja: delo na Srednji šoli Slovenska Bistrica. *Panorama*, 31(13), str. 12.
- Ramovš, J. (2017). Skupinsko socialno učenje : metoda za razvijanje celostne osebnosti in sožitja. *Vzgoja : revija za učitelje, vzgojitelje in starše*, 19(73), str. 12-14.
- Reš, Š. in Janežič Z. (2017). Prekomerna uporaba in zasvojenost s spletom ter digitalnimi tehnologijami pri otrocih in mladostnikih. *Šolsko svetovalno delo : revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih*. 21(2/3), str. 84-90.
- Saddler, C. D. in Buley, J. (1999). Predictors of academic procrastination in college students. *Psychological Reports*, 84, 686–688.

Kratka predstavitev avtorice

Veronika Babič je univerzitetna biologinja in profesorica biologije. Na Gimnaziji Ledina poučuje 10 let, pri tem se osredotoča na okolijsko problematiko, je aktivna članica tima Ekošole, zanima pa jo tudi uvajanje prakse čuječnosti v vsakdanji pouk, pri čemer ji pomagajo izkušnje v praksi in poučevanju joge.

Doprinos Dijaške skupnosti za kakovostnejšo izvedbo pouka na daljavo

The Contribution of the Student Body for the Better Conducting of Distance Learning

Silvestar Ovčar

I. gimnazija v Celju
silvestar.ovcar@guest.arnes.si

Povzetek

Po razglasitvi pandemije so strokovnjaki opozarjali na dejstvo, da se pouk na daljavo zelo razlikuje od klasičnega pouka v šoli in s tem prinaša veliko izzivov. Učitelji in dijaki so bili postavljeni v popolnoma nove učne okoliščine, kjer je bila za uspeh ključna hitra prilagodljivost. Slednja je pomembna veščina 21. stoletja, ki jo v takšnih okoliščinah lahko uspešno razvijamo. Dijaki so v današnjem času s pomočjo različnih družbenih omrežij zelo povezani, zaradi česar ima lahko dijaška skupnost veliko vlogo pri oblikovanju učnega procesa, saj nam omogoča vstopiti v stik z vsemi dijaki. To priložnost smo izkoristili na I. gimnaziji v Celju, kjer smo zaradi dobrega mreženja dijakov in dijaške skupnosti v kratkem času pridobili veliko količino povratnih informacij, predlogov in mnenj, s pomočjo katerih smo lahko učitelji lažje razumeli, kako novo nastale okoliščine dela od doma vplivajo na dijake. Hitra vzpostavitev ciljno usmerjene komunikacije med dijaki in strokovnimi delavci je bila ključna za uspešno zgodnjo optimizacijo pouka na daljavo. V prispevku so predstavljene prednosti in težave dela na daljavo, kot so jih prepoznali dijaki, ter rešitve, ki smo jih v odgovor dijakom pripravili strokovni delavci.

Ključne besede: Delo na daljavo, dijaška skupnost, veščine 21. stoletja.

Abstract

Following the declaration of the pandemic, experts drew attention to the fact that distance learning differs greatly from traditional teaching in schools and therefore brings many challenges. Teachers and students were placed in completely new learning situations, where rapid adaptability was key to success. Rapid adaptability is an important 21st century skill that can be successfully developed in such circumstances. Students nowadays are very connected through numerous social networks, which is the reason the Student Body plays an important role in the shaping of the learning process, as it allows us to get in contact with all of the students. We took this opportunity at the First High School in Celje, where we received a generous amount of feedback, many suggestions and opinions in a short period of time due to the good networking of students and the Student Body, with the help of which teachers could better understand how the new circumstances of working from home affects the students. The swift establishment of targeted communication between students and professional workers was key to the successful early optimization of distance learning. In this paper, the advantages and problems of teleworking are presented, as identified by the students, and the solutions prepared by the professional workers in response to the students.

Key words: 21st century skills, teleworking, the Student Body.

1. Uvod

Ob razglasitvi epidemije s koronavirusom covid-19 so slovenske vzgojno-izobraževalne ustanove za namene zaježitve širjenja okužbe z novim virusom zaprla svoja vrata. Tradicionalni izobraževalni proces se je v zelo kratkem času prelevil v izobraževanje na daljavo, kjer je bilo za pripravo prilagojenih vsebin, primernih delu od doma, malo časa. Poleg ustrezno pripravljenih vsebin je številnim šolam in učencem predstavljal oviro za kakovostno delo otežen dostop do ustrezne informacijske tehnologije. Sposobnost hitrega prilagajanja na nove razmere dela, prevzemanje odgovornosti za svoje delo in spretna uporaba digitalne tehnologije, so bile večine 21. stoletja, ki smo jih učitelji in učenci neizbežno v času spremenjenih razmer dela razvijali vsakodnevno. Učenci so bili poleg povečanih potreb po uporabi veščin, ki jih pri tradicionalnem pouku uporabljajo manj, izpostavljeni dodatnim psihosocialnim naporom zaradi prekinitve socialnih stikov. Na I. gimnaziji v Celju smo zato prepoznali, da je v takšnih izrednih razmerah pomembna naloga pedagoških delavcev, da učencem nudijo čas in prostor, ko lahko izrazijo svoje strahove, stiske, skrbi, mnenja, predloge, želje in ideje. Tako smo v organiziranje pedagoškega procesa na daljavo vključili tudi dijaško skupnost I. gimnazije v Celju, ki je predstavljala most med dijaki in profesorji naše gimnazije.

V prispevku so predstavljene prednosti in slabosti izobraževanja na daljavo, kot jih prepozna stroka in kot so jih prepoznali naši dijaki, ter rešitve, ki smo jih učitelji pripravili za namen boljše organizacije poučevanja na daljavo.

2. Splošne prednosti in slabosti pouka na daljavo

Do sredine aprila 2020 so skoraj vse države sveta začele z zapiranjem vzgojno-izobraževalnih ustanov in implementacijo pouka na daljavo (Supporting teachers and education personnel during times of crisis, 2020). V Sloveniji se je izobraževanje na daljavo zaradi epidemije s covid-19 začelo z vladnim odlokom 16. 3. 2020 in je trajalo do 18. 5. 2020, ko se je začelo postopno odpiranje šol (Kustec idr., 2020).

Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja z dvema temeljnima značilnostma: učitelj in učenec sta med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacijo med njima in med učenci samimi pa omogočajo različne vrste tehnologij (Rupnik Vec idr., 2020). Pregled literature sicer razkriva precejšnjo neenotnost pri definiranju izobraževanja na daljavo, v vsakem primeru pa gre za uporabo spletnih in IKT tehnologij v različnih rešitvah za povečanje znanja ali izboljšanje izobraževalnih dejavnosti (Bregar, Zagamajster in Radovan, 2020). Učinkovito izobraževanje na daljavo zahteva strukturirano načrtovanje, dobro strukturirane učne enote, specialne didaktične strategije in komunikacijo po sodobni informacijski tehnologiji. Prav tako taka vrsta izobraževanja zahteva visoko raven samournavanja (Rupnik Vec idr., 2020). V novih razmerah izobraževanja so bili uspešnejši dijaki z dobro razvitimi prečnimi veščinami oz. veščinami 21. stoletja. Veščine 21. stoletja zajemajo širok spekter kompetenc, ki so v 21. stoletju ključne za uspeh učencev v času izobraževanja, nadaljnjega šolanja in zaposlovanja. Veščine, ki so jih dijaki ob hitrem prehodu na delo na daljavo razvijali, so prilagodljivost, iznajdljivost, zmožnost delovanja v spremenjenih razmerah in prevzemanje odgovornosti. Hitro prilaganje na nove razmere dela, prevzemanje pobude, sodelovalno-timsko delo in uporaba digitalnih orodij so ključne veščine 21. stoletja (ATS2020, 2020). Kot ključno kompetenco 21. stoletja Evropska spletna platforma za šolsko izobraževanje navaja digitalno kompetenco (Digitalna kompetenca – vitalna veščina 21. stoletja za učitelje in učence, 2020), ki je bila v času izobraževanja na daljavo postavljena v ospredje delovanja učnega procesa kot še nikoli v zgodovini šolstva.

Pri izobraževanju na daljavo lahko deležniki takega izobraževanja uporabijo različne vrste sodobnih tehnologij. Izbira pravega orodja in skrb za varno uporabo spletnih orodij pa so del digitalne kompetentnosti vključenih v izobraževanje na daljavo.

Sodobna tehnologija je v zadnjih desetletjih postala stalnica našega vsakdana, ob zaprtju šol pa se je pokazala tudi kot ključno orodje za nadaljevanje učnega procesa na daljavo. Temelji lahko na natisnjenih besedilih, avdiotehnologiji, videokonferenčnih sistemih in televiziji, na računalniški tehnologiji, spletu temelječih modelih ali na mobilni tehnologiji temelječi modeli. Kot je pokazala raziskava izobraževanja na daljavo ZRSS, je večina učiteljev izbrala kombinirano izvajanje pouka z videokonferencami in usmerjanim učenjem s pisnimi navodili. Ne glede na tehnologijo, ki je uporabljena za sporazumevanje med učiteljem in učenci, pa je njena uporaba v pedagoški praksi priložnost za izboljšanje in inoviranje vzgojno-izobraževalnega procesa (Rupnik Vec idr., 2020). Kot navajajo Bregarjeva idr. (2020), so potencialne prednosti učenja na daljavo lahko številne. Prostorska ločenost učitelja in učenca v izobraževalnem procesu omogočata večjo prožnost izobraževanja v njegovem tempu, času, kraju in vsebini. Kot prednosti navaja tudi možnosti hitrejšega dostopa do znanja iz različnih virov in možnost prilagajanja učnih pristopov posameznikovim potrebam. Izobraževanje na daljavo lahko prinaša nekatere prednosti tudi izobraževalni organizaciji, kot so zmanjšanje nekaterih stroškov, preglednost in dokumentiranost izpeljanih programov, inoviranje pedagoškega procesa, boljše možnosti trženja izobraževalnih programov, cenejša organizacija izobraževanja, hitrejša izpeljava izobraževanja, izboljševanje informacijske pismenosti in razvoj digitalnih zmožnosti zaposlenih ter možnost hitrega prilagajanja vsebin (Bregar idr., 2020).

Izobraževanje tudi sicer, brez izrednih epidemioloških razmer, kaže razvojno težnjo k temu, da ni več vezano na en kraj in omogoča deležnikom večjo mobilnost. Učeči vse bolj prevzemajo vlogo organizatorja pouka, učenje postaja vseživljenjski proces, ki poteka v različnih obdobjih in se ne povezuje več samo z izobraževalnimi ustanovami. Pri učenju na daljavo se učenec večinoma uči sam, zato potrebuje, za uresničevanje svojih ciljev, določene lastnosti in zmožnosti. To so dobre učne navade, motiviranost za učenje, pozitivna naravnost, dobro obvladovanje in organiziranje svojega časa in zmožnost dobrega usklajevanja šolskih in drugih obveznosti. Pomembno je, da pri taki vrsti izobraževanja učenci ostanejo aktivni, da dosledno izpolnjujejo obveznosti in naloge učitelja ter da z učiteljem in drugimi deležniki izobraževanja na daljavo vzpostavijo kakovostno interakcijo (Bregar idr., 2020). V veččinah, ki jih opisujejo Bregarjeva idr. (2020) za uspešno izobraževanje na daljavo tako ne moremo, da ne bi prepoznali prej opisanih večšin 21. stoletja, kot so prilagodljivost, iznajdljivost, zmožnost delovanja v spremenjenih razmerah in prevzemanje odgovornosti.

Motivacija je ključna za uspešno učenje. UNESCO v priporočilih navaja, da je za ohranjanje motivacije učencev pri delu na daljavo ključno zastavljanje jasnih ciljev. Takšno postavljanje ciljev naj bi imelo boljši vpliv na učence, če jih določijo skupaj z učiteljem, učitelj pa mora poskrbeti, da naloge in cilji temeljijo na realnih scenarijih izpeljave (Motivating Learners During Remote Learning Due to COVID-19, 2020). Dobro zastavljeni učni cilji so tudi pomembno izhodišče za pripravo vprašanj za samo preverjanje znanja in sestavljanje učnih aktivnosti. Z dobro usmerjenimi cilji lahko usmerjamo učna prizadevanja, zmanjšamo možnost napačnih začetnih usmeritev in nepotrebne dela (Bregar idr., 2020).

Poleg jasno zastavljenih ciljev je v spremenjenih razmerah dela za deležnike pomembno tudi dobro definiranje namena vsake učne ure. Za ohranjanje dolgoročne motivacije učencev je pomembno, da lahko učenci namen vsake učne ure povežejo s svojimi dolgoročnimi učnimi cilji. Učne ure morajo biti dobro strukturirane in segmentirane tako, da lahko učenci v okoliščinah z zmanjšanim osebnim vplivom učitelja, ohranjajo zanimanje za učenje in osvajanje učne snovi. Pri tem si lahko pomagamo tudi z uporabo raznolikih učnih strategij, s čimer povečamo verjetnost, da se bomo v nekem obdobju z učnimi strategijami približali vsem

učencem. H kakovostnemu in kontinuiranemu delu učencev od doma pripomorejo tudi redne povratne informacije učitelja na učenčevo delo, ki pa posebno v času povečane psihosocialne stiske učencev ne sme biti obsojajoča, temveč mora temeljiti na pozitivnih in konstruktivnih komentarjih. Redno odgovarjanje na vprašanja dijakov in sprotno reševanje nejasnosti z učečimi ter sprotna pohvala učencev, pripomorejo k zmanjšanju doživljanja stresa med delom na daljavo. K pozitivni delovni klimi prispeva tudi redno posvetovanje z učenci, kjer jim namenimo dovolj časa, da lahko svobodno izrazijo svoja mnenja, predloge, dvome, izkušnje, ideje, osebne zgodbe in vprašanja. Posebej pri delu na daljavo je izrednega pomena, da učitelj skrbi za aktivno sodelovanje vseh učencev v učnem procesu (Motivating Learners During Remote Learning Due to COVID-19, 2020). Pri delu na daljavo lahko v dobi digitalizacije za svoje delo izkoriščamo številna spletna in računalniška orodja. Primer najpogosteje uporabljenih orodij so spletne učilnice, MS Teams, klepeti, videokonferenčni klici, elektronska pošta, mobilna tehnologija in drugi. Pri izbiri ustreznega orodja za poučevanje na daljavo si lahko pomagamo z javno dostopno zbirko IKT orodij za sodoben pedagoški pristop Univerze v Mariboru, imenovane Učni stolpič (Učni stolpič – IKT orodja za sodoben pedagoški pristop, 2020).

Kljub prednostim, ki jih omogočajo in prinašajo raznoliki učni pripomočki za delo na daljavo, pa lahko prevelik izbor takih orodij predstavlja za posameznika potencialno izgubo časa in težave z organizacijo dela (Rupnik Vec idr., 2020). Kakovostna in pravilna izbira orodja za delo na daljavo pa spada tudi med večšine 21. stoletja.

Poleg možne preobremenjenosti s sodobno tehnologijo med pomanjkljivosti poučevanja na daljavo Bregarjeva idr. (2020) prištevajo tudi možen pojav učnih težav in pojav težav z motivacijo za učenje, saj je poudarek na samostojnem učenju (Bregar idr., 2020).

Med potencialne pomanjkljivosti učenja na daljavo se prištevajo tudi visoki začetni stroški, problem dostopnosti in akreditacije takih učnih programov ter ohranjanje znanja, pridobljenega v spletnem izobraževanju. Učinkovitost izobraževanja na daljavo tako opredeljujejo različne komponente. Zajemati mora ustrezno tehnološko pripravljenost, dobro vsebinsko in pedagoško pripravljenost in pripravljenost za spremljanje in evalvacijo. Ena glavnih ovir pri izvedbi kakovostnega izobraževanja na daljavo je neuskkljenost med izvedbo izobraževanja in potrebami organizacije in ciljne skupine (Rupnik Vec idr., 2020).

Poleg omenjenih izzivov spletnega izobraževanja pa je imelo izobraževanje na daljavo v času izbruha epidemije dodatne težave, saj smo se tako učitelji kot učenci soočali z dodatnimi psihosocialnimi obremenitvami, ki jih med splošnimi slabostmi avtorji sicer ne navajajo.

UNESCO poroča o širokem spletu posledic zaprtja šol zaradi epidemije covid-19, ki so dodatno otežile učno napredovanje učencev, hkrati pa so poudarili številne druge vloge vzgojno-izobraževalnih ustanov, poleg predaje vsebinskega znanja šolajoči se mladini. Vpliv zaprtja šol je posebno prizadel obrobne regije s težjim dostopom do ustreznih spletnih učnih tehnologij. Poleg zmanjšanih možnosti za napredek v učenju so bili številni otroci v tem času izpostavljeni tudi slabšim prehranskim vzorcem, saj so bili za nekatere otroke subvencionirani šolski obroki za nekatere otroke osrednji vir uravnotežene prehrane, ključne za zdrav razvoj in učno koncentracijo odraščajoče mladine. Zaradi nenadnega zaprtja šol so bili starši nepripravljeni na učenje otrok od doma. Nekaterim staršem s slabšo izobrazbo in pomanjkljivimi izkušnjami s sodobno informacijsko tehnologijo je tak preskok predstavljal velik izziv, kar se je lahko izražalo tudi pri učnem napredku otrok. Zaradi zaprtja šol so morali starši otroke pogosto puščati same doma, kar je lahko povečalo tveganje za povečan vrstniški vpliv na otroke. Dokument poroča tudi o povečanem nasilju v družinah v času karantene, kar izrazito negativno vpliva na učni napredek otrok. Šole so tudi vir socialnih stikov med otroki, ki so nujni za razvoj in učenje mladih. Izziv je v času izobraževanja na daljavo predstavljal tudi

vzpostavitev pravičnega in veljavnega sistema ocenjevanja znanja (Adverse consequences of school closures, 2020).

Čeprav računalnik nikoli ne bo mogel nadomestiti dela učitelja, pa lahko še vedno izkoristimo spoznanja in izkušnje, ki smo jih pridobili v tem času.

Šolanje na daljavo je lahko dobra možnost v tradicionalni obliki izobraževanja v specifičnih primerih, kot je npr. dolgotrajnejša odsotnost učenca v šoli zaradi različnih vzrokov (Kustec idr., 2020).

Izobraževanje na daljavo lahko prinaša prednosti in možnosti za napredek vseh vključenih v proces, a je treba nameniti skrb pri izbiri optimalnega modela izobraževanja. Slednji se razlikuje glede na lokacijo učencev, dostopnost potrebnih orodij, načina izvedbe pouka, raven šolanja in stopnje potrebne interakcije med učiteljem in učencem (Rupnik Vec idr., 2020). V času koronakrize je bilo treba posebno pozornost poleg opisanih omejitev pedagoškega dela na daljavo, posebej nameniti tudi psihosocialnemu vplivu takih razmer na učence. Po priporočilih Zbornice kliničnih psihologov Slovenije je ohranjanje fizične razdalje med ljudmi povečalo strah, anksioznost, težave s spanjem, potrtnost, dolgčas, jezo zaradi občutka izgube osebne svobode, razdražljivost in občutek stigmatiziranosti v primeru okužbe (Zbornica kliničnih psihologov Slovenije, 2020).

3. Vloga dijaške skupnosti pri organizaciji pouka na daljavo

K premagovanju takih stisk lahko pripomore svobodno izražanje mnenj, predlogov, idej, skrbi in rešitev, ki se plečejo med dijaki. Vlogo povezovanja in zagovarjanja stališč dijakov ima v srednjih šolah dijaška skupnost. Dijaška skupnost je v času dela na daljavo in omejenih osebnih stikov predstavljala most med profesorskim zborom in dijaki. Z rednim sodelovanjem z dijaško skupnostjo smo želeli na I. gimnaziji zmanjšati možnost pojava neusklajenosti med izvedbo izobraževanja in potrebami svojih dijakov, na kar opozarja tudi raziskava ZRSS (Rupnik Vec idr., 2020).

Tako lahko kot primer pozitivne prakse vzpostavljanja kakovostnejše izpeljave pouka na daljavo predstavim vključevanje dijaške skupnosti v evalvacijo organizacije dela na daljavo v času zaprtja šol.

Vsebino in strukturo programa izobraževanja na daljavo je bilo izredno težko prilagoditi v tako kratkem času. Da pedagoško delo na daljavo v času epidemije koronavirusa ne bi izgubilo svoje kakovosti, je treba prilagoditi vsebino in strukturo programa, določiti učno gradivo, učne aktivnosti, načine preverjanja znanja in omogočiti ustrezno tutorsko in administrativno-tehnično podporo učencem (Bregar idr., 2020).

Vseh omenjenih postavk učitelji v tako kratkem času nismo mogli doseči, zato so se šole v začetku epidemije reorganizirale, vsaka po svojih zmogljivostih.

K usklajevanju dela in pričakovanj med učitelji in učenci je kakovostno pripomogla dijaška skupnost, ki je zbrala in predstavila pohvale dela učiteljev in pričakovanja, stiske ter želje dijakov.

Kot pozitivne plati dela na daljavo so dijaki predstavili večjo med vrstniško povezanost po družbenih omrežjih in krepitev med vrstniške pomoči. Posebej pomembno vlogo so v času velikih stisk nekaterih dijakov učenci prepoznali vlogo razrednika. Kot pozitivno so dijaki poudarili zmanjšanje nekaterih učnih zadržitev. Najbolj priljubljena oblika dela med dijaki so bile organizirane in vodene učne ure z učiteljem po videokonferencah ali kombinirano izpeljane učne ure, pri čemer je profesor dijakom zagotovil vsaj eno videokonferenco tedensko. To je

dijakom in profesorjem omogočilo boljšo komunikacijo, sprotno reševanje težav in nejasnosti. Učiteljem so take ure omogočile sprotno preverjanje napredovanja v znanju dijakov in motiviranje učencev, ki so imeli večje težave z organizacijo svojega dela in časa. Dijaki so odgovornost za svoje učenje dobro prevezi in samostojno izrazili zavedanje, da je slabše napredovanje v učnih ciljih pri delu od doma posledica slabe organizacije in motivacije za delo od doma. Dijaki so pohvalili delo profesorjev, dijaška skupnost pa je v njihovem imenu izrazila tudi, da se zavedajo, da takšno delo od profesorjev zahteva veliko časa in priprav za kakovostno izpeljane učne ure na daljavo. Zanimivo so dijaki izrazili zahvalo profesorjem, ki jih, po njihovi terminologiji, »silijo« k sprotnemu delu. Dijaki so povedali, da jim je v splošnem delo na daljavo všeč, da so se nanj dobro privadili in da poteka nemoteno. Profesorje so ocenili kot razumevajoče in pripravljene nuditi pomoč. Izredno pozitiven odziv je med dijaki doživelo organizirano predavanje s psihologinjo na temo možne psihične stiske v času samoizolacije, kjer so bile dijakom predstavljene tehnike uspešnega spopadanja s pojavom strahu, zaskrbljenosti, osamljenosti, dolgčasa, potrnosti in drugih čustvenih in vedenjskih odzivov, ki so v času velikih in nenadnih sprememb v življenju normalni pojav.

Dijaki so izrazili tudi svoje stiske in predloge za izboljšave. Predlagali so enkrat tedensko pošiljanje nalog zaradi lažje organizacije dela. Stisko jim je predstavljala tudi občasna nedostopnost potrebne računalniške tehnologije, saj je v družinah lahko več šolajočih se otrok, ki si morajo računalnik deliti. Dijaki so kot slabost dela od doma poročali tudi, da doživljajo nekatere snovi, ki jih morajo predelati samostojno, preobsežne. Med največje slabosti pouka na daljavo v začetku zaprtja šol so enotno izpostavili uporabo prevelikega spektra spletnih orodij, ki so se jih posluževali profesorji. Želja dijakov je bil pouk v čim bolj strnjeni in poenoteni obliki.

Kot mentor dijaške skupnosti sem želje, skrbi, težave, ideje in predloge zbral, analiziral in predstavil profesorskemu zboru I. gimnazije v Celju na eni izmed vsakotedenskih pedagoških konferenc, ki smo jih opravljali s pomočjo MS Teams orodij.

Po evalvaciji in diskusiji smo sprejeli skupne odločitve, katerih namen je bil poenotiti delo profesorjev in dijakom olajšati šolanje na daljavo, saj se je izkazalo, da je ena izmed največjih težav uporaba preveč raznolikih spletnih orodij v podporo delu od doma. Po prehodu na enotno delovanje znotraj orodij MS Teams smo kot pomembno upoštevali željo dijakov, da z njimi ostajamo v rednem stiku po videokonferenčnih klicih, kar jim je omogočilo lažje napredovanje v snovi in sprotno reševanje težav ter nejasnosti.

Po skupno sprejetih sklepih na pedagoški konferenci so dijaki opazili tudi razliko v delu na daljavo, profesorji pa smo dobili na svoje delo pozitiven odziv.

Dijaki so prepoznali dodatno vloženo delo profesorjev in povedali, da se je šola v novih razmerah hitro in dobro organizirala za delo od doma. Ocenili so, da so se na delo na daljavo dobro privadili in da je potekalo nemoteno, a tudi, da bodo od zdaj bolj cenili tradicionalno obliko šolanja in raje hodili v šole.

4. Zaključek

Kljub številnim prednostim pouka na daljavo smo v letošnji pomladi bili izpostavljeni izredni situaciji, saj smo se tako pedagoški delavci kot tudi dijaki morali na delo od doma navaditi v izredno kratkem času. Vzgojno-izobraževalne ustanove so svoja vrata zaprle v kratkem času, brez prehodnega obdobja, v katerem bi se lahko na tako velike spremembe v procesu izobraževanja njegovi deležniki ustrezno in kakovostno pripravili. Dodatno stisko je povzročal tudi razlog za zaprtje šol, saj smo se poleg velikih sprememb v načinu dela, znašli tudi v spremenjenih psihosocialnih razmerah. Klima, v kateri vlada negotovost, strah,

zaskrbljenost, socialna izoliranost in pomanjkanje medvrstniških stikov je na učno napredovanje učencev imela negativen vpliv. Tako smo profesorji morali v tem času posebno pozornost nameniti osebnemu stiku z dijaki in jim pomagati pri sprejemanju in prilagajanju na nove razmere dela. Na I. gimnaziji v Celju smo zato odločili, da bomo v prilaganje in izboljševanje učnega procesa na daljavo vključili dijaško skupnost I. gimnazije v Celju. Dijaška skupnost je predstavljala glas dijakov, ki smo mu profesorji prisluhnili in učni proces prilagodili tako, da smo dijakom omogočili čim boljše napredovanje v osvajanju učne snovi ob čim manjši izgubi časa. Glavni taki prilagoditvi sta bili prehod na poenotena spletna orodja za delo na daljavo, kar je pri dijakih zmanjšalo preobremenjenost in izgubo časa pri organiziranju dela in zagotavljanje rednih stikov med profesorji in dijaki.

V času koronavirusne epidemije in dela od doma se je izkazalo, da kljub velikim naporom in trudu profesorjev pri podajanju učne snovi, taka oblika pouka le težko nadomesti pouk v šoli. Kot so izrazili tudi dijaki sami, so pogrešali osebni stik s profesorjem.

Izobraževanje na daljavo je v ospredje postavilo tudi težavo neenakosti v opremljenosti šol z informacijsko-telekomunikacijskimi orodji, ki so bila nujna za delo v času izobraževanja na daljavo. V prihodnosti si na tem področju obetamo napredek, saj je digitalna izobrazba tudi ena prednostnih nalog Evropske komisije.

Cilj Evropske komisije je zagotoviti nov akcijski načrt za digitalno izobraževanje, ki bi ga naj predstavila septembra 2020, načrt pa bi naj odražal dolgoročno vizijo za evropsko digitalno izobraževanje (Digital Education Action Plan (2018–2020), 2020).

Kljub napredku, ki se obeta na področju digitalnega izobraževanja, so nas ravno izkušnje iz obdobja epidemije naučile, da računalnik nikoli ne bo mogel nadomestiti učitelja, saj šola predstavlja tudi varno okolje za zdrav psihosocialni razvoj odraščajočih otrok in mladine.

Ne glede na težave in stiske, s katerimi smo se učitelji in učenci spopadali v času dela na daljavo, je slednje od nas brezkompromisno terjalo razvoj kompetenc 21. stoletja, ki so postale del naših vseživljenjskih izkušenj in zavedno novih znanj.

4. Literatura

- Adverse consequences of school closures.* UNESCO. (2020). Pridobljeno s: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/consequences>
- Bregar, L., Zegmajster, M. in Radovan, M. (2020). *E-izobraževanje za digitalno družbo*. V L. Bregar (ur.). Pridobljeno s <https://www.acs.si/wp-content/uploads/2020/03/e-izobrazevanje-za-digitalno-druzbo.pdf>
- Digital Education Action Plan (2018–2020)*. Evropska komisija. (2020). Pridobljeno s: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
- Digitalna kompetenca – vitalna veščina 21. stoletja za učitelje in učence*. Evropska spletna platforma za šolsko izobraževanje. (2020). Pridobljeno s: <https://www.schooleducationgateway.eu/sl/pub/resources/tutorials/digital-competence-the-vital-.htm>
- Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden Dobrin, P. in Ivanuš Grmek, M. (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19*. V V. Logaj (ur.). Pridobljeno s: https://www.zrss.si/digitalnahnjiznica/Covid_19/2/#zoom=z
- Motivating Learners During Remote Learning Due to COVID-19. Tips for Teachers.* UNESCO. (2020). Pridobljeno s: <https://en.unesco.org/news/resources-parents-and-teachers-motivating-supporting-children-during-remote-learning>

Rupnik Vec, T., Preskar, S., Slivar, B., Zupanc Grom, R., Kregar, S., Holcar Brunauer, A., ... Lešnik Musek, K. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije s Covid-19 v Sloveniji*. Pridobljeno s: <https://www.zrss.si/digitalnahnjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/2/#zoom=z>

Supporting teachers and education personnel during times of crisis. UNESCO. (2020). Pridobljeno s: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373338>

Transversal Skills Framework. ATS2020. (2020). Pridobljeno s <http://ats2020.eu/transversal-skills-framework> .

Učni stolpič – IKT orodja za sodoben pedagoški pristop. (2020). Didakt.UM. Pridobljeno s: <https://didakt.um.si/stolpic/Strani/Iskalnik.aspx>

Vedite se varno, prekinite fizične stike z drugimi ljudmi ter kljub temu ohranite medsebojno povezanost in skrb za človeka. Zbornica kliničnih psihologov Slovenije. (2020). Pridobljeno s: <http://klinikna-psihologija.si/wp-content/uploads/2020/03/klinicni-psihologi-mediji-covid-spletna-stran.pdf>

Kratka predstavitev avtorja

Silvestar Ovčar je profesor fizike in že 16 let poučuje na gimnaziji. V teh letih je pridobil veliko izkušenj na različnih področjih. Ob nenehnem razredništvu in vodenju fizikalnega krožka, je vodil tudi šolsko med-razredno nogometno ligo. Nekaj let je bil tudi pomočnik ravnatelja, v zadnjem času pa je član dveh projektov (NA-MA POTI in PODVIG). V letošnjem šolskem letu je mentor Dijaške skupnosti, kjer še dodatno spoznava delo in težave dijakov. Takšno delo je zelo pestro, saj kot mentor DS mora ves čas vzdrževati ravnovesje med vodstvom šole, profesorji, starši in dijaki. Kar ni vedno najpreprostejše, predvsem pa ne v tem času, ko je pouk precej časa potekal na daljavo.

Tudi doma je učenje lahko uspešno

Even at Home, Learning can be Successful

Karmen Kranjec Klopčič

Zavod sv. Stanislava, OŠ Alojzija Šuštarja
karmen.kranjec@gmail.com

Povzetek

Prispevek želi vzpodbuditi najprej učitelje k ozaveščanju pomena sodelovanja med šolo in domom (predvsem v času šolanja na daljavo) ter z informacijami, toplo besedo, z zanimivimi nalogami, prikazati poučevanje mlajših šolarjev v domačem okolju. Pri poučevanju na daljavo je, tako kot v šoli, potrebno upoštevati otrokovo razvojno stopnjo, željo po gibanju in možnosti govornega in socialnega razvoja. V domačem okolju se jezikovne zmožnosti lahko razvijajo kot spoznanje pisnega jezika različnih vrst in funkcij tiska. Razvoj socialnih veščin je v času šolanja doma omejen na interakcije s starši (in sorojenci). Velja torej razmisliti, kako pri učenju na daljavo otrokom v domačem okolju omogočiti, da na prijeten in vzpodbuden način razvijajo lastne učne strategije. Osredotočemo se na pripravo domačega učnega okolja, ki otroke s preprostimi, motivacijskimi nalogami, postopoma vodi do računanja, branja in pisanja. Za učenje izbiramo lažje izvedljive dejavnosti, ki omogočajo ponavljanje predhodno pridobljenega znanja. Učno snov povezujemo s praktičnimi (gospodinjskimi, tehničnimi, kmečkimi) deli, sorojence spodbujamo k medsebojnemu sodelovanju in pomoči ter tako izkoristimo možnosti družinskega okolja.

Ključne besede: celostni pristop poučevanja doma, mlajši šolarji, sodelovanje šola-dom, šolanje na daljavo.

Summary

This article would like to encourage teachers to raise awareness of the importance of cooperation between school and home (especially during distance learning) and with information, a warm word, with interesting assignments, to show the teaching of younger students in the home environment. When teaching at a distance, as in school, it is necessary to take into account the child's developmental stage, desire to move and the possibilities of speech and social development. In the home environment, language skills can be developed as learning the written language of different types and functions of printing. The development of social skills during schooling at home is limited to interactions with parents (and siblings). It is therefore worth considering how to enable children in the home environment to develop their own learning strategies in a pleasant and stimulating way when learning at a distance. A focus will be put on creating a home learning environment that gradually leads children with simple, motivational tasks to arithmetic, reading, and writing. For learning, we choose easier-to-perform activities that enable the repetition of previously acquired knowledge. We connect the subject matter with practical (household, technical, agricultural) work, encourage siblings to cooperate and help each other, and thus take advantage of the possibilities of the family environment.

Keywords: distance learning, integrated approach to home teaching, school-home cooperation, younger students.

1. Uvod

V sedanjem času so se razmere zaradi epidemije bistveno spremenile. Učenje mlajših otrok, ki so v procesu všolanja, tako postaja izziv. Negotovost zaradi možne selitve učencev iz šolskih klopi v domače okolje prinaša dodatni nemir, tesnobo in tako dodatno obremenitev otrok, kot tudi staršev in nenazadnje učiteljev, ki so v preteklem šolskem letu že poučevali na daljavo preko digitalne povezave.

2. Značilnosti šolanja na daljavo pri mlajših šolarjih

2.1 Sodelovanje med šolo in domom

Ali je dom še del šole? Na to vprašanje bomo poskušali odgovoriti v tem prispevku. Že Maria Montessori (2011) je izobraževanje razumela kot pomoč v življenju. Pri tem morajo sodelovati tako starši kot šola in družba. Prav vsi morajo sodelovati pri občutljivem delu rasti, ki je zaupana otrokovi duši. Razveseljujoče je dejstvo, da v zadnjem času narašča obseg literature o pomenu in potrebi sodelovanja med šolo in starši in v tem okviru pomen, ki ga avtorji pripisujejo šoli kot mestu, kjer je mogoče najbolj učinkovito povezati šolo in starše v pomoč in podporo otroku. Sodelovanje s starši velja za ključno nalogo, ki jo bo potrebno sprejeti, čeprav je zahtevna in nova, meni G. Čačinovič Vogrinčič (2006). Kljub temu se po mnenju nekaterih strokovnjakov (Dearing, Kreider in Weiss, 2010, v Jeynes, 2010), empirično manj pozornosti usmerja na pomembnost vključevanja staršev v šolsko delo. Letošnje epidemološko stanje je prevetrilo sodelovanje dom – šola, saj smo iz teoretičnih okvirjev prestopili v prakso zelo konkretnega sodelovanja. Mlajši šolarji, v 1. triadi, so premalo samostojni, da bi doma lahko delali naloge samostojno. Že branje z razumevanjem navodil je za prvošolce prezahtevno. Zato se je v času šolanja na daljavo pokazala velika potreba po kontinuiranem sodelovanju šola-dom.

Po mnenju G. Čačinovič Vogrinčič (2006) sodelovanje s starši poteka na dveh ravneh. Na prvi nagovarja starše za sodelovanje pri delu šole, kjer potrebuje njihovo povezanost v šolsko skupnost, njihovo ustvarjalnost, njihov delež v načrtovalnih akcijah, vseskozi pa nenehen ustvarjalni pogovor, ki poteka preko srečanj za starše, govorilnih ur in sestankov sveta staršev. Na tej ravni je povezovanje raznoliko in nosilci povezovanja so različni: vodstvo šole, razredniki, učitelji, učenci, sami starši, svetovalna služba in institucije zunaj šole. Včasih gre za skupinske, včasih za skupnostne akcije, lahko so nagovorjeni vsi starši ali le posamezne skupine ljudi. Ob tem pa je potrebno vzpostaviti, vedno znova definirati in vzdrževati sodelovanje. Na tej ravni je bila v času šolanja doma s starši vzpostavljena enotna spletna aplikacija Teams, ki je služila za komunikacijo s starši in kasneje z otroki. Pri veččlanskih družinah smo se soočali s težavo dostopa do računalnika, saj je več sorojencev uporabljalo isti računalnik. V ta namen smo učitelji oblikovali spletno razpredelnico, kamor smo vpisovali svoje učne ure »v živo« in se tako nismo podvajali. Drugi izziv je bil dostop do internetne povezave, saj je bila pri nekaterih družinah zelo šibka oz. je še ni bilo. Te starše smo poklicali po telefonu, prav tako smo se pogovarjali z učenci. Zaradi pestre družinske dinamike smo vedno določili dan in uro v tednu, ki je bila namenjena klicu. Šolarji so se klica že vnaprej zelo veselili. Pogovor z učenci in starši ni bil namenjen le kogniciji, temveč tudi psihosocialnemu počutju, saj je pandemija vplivala na porajajoče se stiske.

Na drugi ravni šola potrebuje sodelovanje staršev pri morebitnih učenčevih učnih ali drugih težavah, ki se pojavijo, ko otrok ne more uspešno delati, ko učitelj ne zmore več zagotoviti otroku spodbudnega okolja in ko starši sami ne znajo ali ne zmorejo pomagati. Pri sodelovanju s starši moramo ustvariti prostor za pogovor; dogovarjanje in skupno raziskovanje s starši

odpira konflikte, s tem pa se postavijo nova vprašanja o razmejevanju kompetentnosti in sposobnosti reševanja konfliktov z dogovori in pogajanjem. Pri individualnih učnih težavah, predvsem na področju branja, pisanja in računanja, so bili starši najprej zaproseni, da so fotografirali in posneli otrokove učne težave doma. Gradivo smo analizirali in nato je sledil telefonski pogovor s starši. V času epidemije so se družine pomembno razlikovale; nekateri starši so ostali doma, drugi so delali od doma, spet drugi pa so bili polno zaposleni izven doma in v strahu pred morebitno boleznijo. Slednji starši so poslali elektronska sporočila, v katerih so sporočali, da je učne snovi preveč oz. zaradi zaposlenosti ne zmorejo pomagati učencu pri nalogah. Nekateri starši so sporočali, da otroku ne znajo pravilno pokazati tehnike branja, saj smo ravno pričeli z branjem. S tem namenom je bilo za starše in otroke pripravljenih veliko kratkih posnetkov začetnega opismenjevanja in računanja.

3. Dejavniki, ki vplivajo na razvoj uspešnih odnosov

3.1 Ujemanje med učitelji in starši na področju vrednot, prepričanj in kulture

Kulturna, etična in verska identiteta staršev žene starše po (ne)sodelovanju s šolo, povzema P. Dusi (2012). Keyes (2002) razlaga, da je v današnjem pluralnem svetu manj verjetno, da bodo imeli učitelji in starši tesno usklajena prepričanja in vrednote v primerjavi s prejšnjimi generacijami. Učitelji namreč pogosto prihajajo iz socialno-ekonomskega razreda in etične skupine, ki se razlikuje od otrok, ki jih poučujejo. Lahko prihaja do razlik tudi v stopnji izobrazbe. Kultura pomeni več kot le način preživljanja počitnic in način prehranjevanja, vključuje namreč vsa verbalna in neverbalna sporočila, ki jih ljudje uporabljamo vsak dan. Razlike se najpogosteje pojavljajo pri načinu vzgoje (Jeynes 2010; Keyes, 2002). Na stopnjo odprtosti komuniciranja z vidika staršev najpogosteje vplivajo morebitna kulturna prepričanja v zvezi z avtoritativnim položajem učitelja, kar staršem preprečuje izraziti svoje mnenje, pomisleke. Tudi jezikovne razlike s katerimi se srečujejo starši tujci dajejo negotov občutek in strah pred komuniciranjem. Prav tako pa različna socialno-ekonomska raven in razlike v vzgoji in vrednotah med domom in šolo zavirajo most sporazumevanja (Keyes, 2002). V času šolanja na daljavo so se družine pomembno razlikovale v načinu in pogostosti komuniciranja z učiteljem. Nekaterim staršem ni bilo težko zapisati, da nekatere učne snovi ne znajo (po zapisih učitelja) posredovati svojemu otroku, da imajo doma vzgojne izzive, spet drugi so otrokom preveč pomagali, da je bila naloga le navidezno narejena zelo uspešno. Rezultati ujemanja se kažejo v pridobljenem znanju, saj se mlajši šolarji pomembno razlikujejo v zapisu povedi in bralnih strategijah.

3.2 Družbene razmere katerih del sta družina in šola

Ker delamo s starši, je še posebej pomembno, da ne pozabimo na kompleksnost družinskega življenja in nenehne spremembe, ki tudi družini niso prizanešene. Nova tehnologija, bolj storitveno usmerjena družba in različne oblike družinskega življenja učitelja spodbujajo, da spozna družinsko zgodbo vsakega učenca. Bolj ko bo spoznal učenčevo družino, bolj realistična pričakovanja si bo ustvaril. Če učitelj ve, da je otrok dopoldan zaspan, ker si posteljo deli s sorojencem, bo otroka in starše lažje razumel in jim pomagal. Zaradi poznavanja le tega bo učitelj bolje razumel učenčeve razvojne potrebe (Dearing, Kreider in Weiss 2012, v Jeynes, 2010). Starši svoje zmožnosti sodelovanja povezujejo z naslednjimi zunanjimi dejavniki: možnost prilagajanja delavnega časa, ustreznost ureditev otroškega varstva, prisotnost prijateljev in sosedov, ki so v pomoč in spodbudo pri odraščanju otrok in kakovostne zdravstvene ter socialne storitve (Bronfenbrenner, 1979). Prav slednje značilnosti so bile v ospredju v času

pandemije, ko so nekateri starši še hodili v službo, drugi so delali od doma; vsi pa so se srečevali s časovnimi izzivi, kako uskladiti službeno-družinsko-šolsko dinamiko. Svojo zahtevno družinsko dinamiko so sporočali tudi preko e-sporočil in telefonskih pogovorov. Čutiti je bilo, da je učne snovi preveč in da so otroci manj samostojni pri nalogah.

3.3 Opredelitev vloge in pričakovanj učitelja in staršev

Willard Waller je leta 1932 razvil tezo, da so učitelji in starši naravni sovražniki, saj imajo različne odnose in pričakovanja do istega otroka (Keyes, 2002). Pričakovanja staršev namreč vplivajo na sodelovanje z učiteljem in razvoj šolarjeve samostojnosti (Jeynes, 2010). Do največjih razhajanj prihaja na področju čustev in otrokove odgovornosti, zato posledično želijo različne stvari za otroka. V zadnjih 50. letih pa je prišlo do sprememb, saj dom in šola gradita most povezovanja. Učitelji so odgovorni za vse otroke, za določen čas, ki je omejen na bivanje v šoli, zato je njihova vloga bolj objektivna in racionalna z željo spodbujati prav vsakega otroka. Starševska vloga, na drugi strani, pa se osredotoča le na enega otroka za katerega so odgovorni dan za dnem, zato se pogosto odraža njihova pristranskost in neracionalnost v odnosu do otroka (Keyes, 2002). V času pandemije pa so bili starši tudi v vlogi domačih učiteljev. Ena od mamic je takle zapisala: *»Hvala za vso pripravljeno učno snov in zato, ker večkrat na dan slišim, kako sta gospa učiteljica Karmen in Lucija bolj prijazni in bolj pomagata. Doma je delo zelo naporno (sploh usklajevanje z delom od doma) in res spoštujem motiviranost in predanost, ki jo izkazuje vsak dan našim otrokom. Hvala!«* Starši so kot domači učitelji dobili še bolj celosten pogled na otrokovo učenje; motiviranost, uspešnost, hitrost dela, ipd. Nekateri starši so imeli zelo visoka pričakovanja do otroka. V času šolanja doma pa so pridobili še bolj realno sliko otrokovega znanja in sposobnosti.

P. Dusi (2012, 13) pa dejavnike sodelovanja opredeli takole: gre za kompleksen odnos, ki vključuje tri socialne sfere: makro (družbeno, to so demografske, socialno-ekonomske in kulturne razmere), srednjo (institucionalno, ki zajema spremembe v družini in šoli) in mikro (odnosno, ki zaobseže odnose med starši in učitelji), ki se med seboj povezujejo in vplivajo ena na drugo. *»V Evropi se kot pomemben kaže odnos med vedenji posameznih akterjev (starši-učitelji), socialno usmerjenostjo (neoliberalizem) in institucionalnimi okvirji (izobraževalni trg)«*. V svojem članku *The family-school relationships in Europe* povzema, da na sodelovanje vplivajo socialno-psihološki elementi (osebno zdravje, socialno okolje); osebni občutek zmožnosti (zaupanje v lastne sposobnosti pomoči in podpore otroku); zaznavanje otroka (zaupanje v otrokove kognitivne in učne sposobnosti, izobraževalna pričakovanja staršev); predhodne izkušnje sodelovanja s šolo še iz njihovih šolskih klopi in opredelitev vloge staršev v šolskem sistemu. Dialog s staršem učitelja popelje v poznavanje otrokove družine, kar omogoča učinkovitejše delo s šolarjem. Osebno zdravje in zaupanje v zmožnost pomoči otroku sta bila temeljna dejavnika v času šolanja na daljavo.

4. Pomen medsebojnega sodelovanja

Empirični raziskovalci in analitiki vzgoje v šolah navajajo, da je sodelovanje s starši nedvomno pomembna naloga šole. *»Šola ne more delovati samostojno. Strokovni delavci šole morajo sodelovati s starši in preostalimi skupnostmi. Potruditi se moramo spremeniti okoliščine, ne spreminjajmo pa družine«* (Brandt, 1979, 463). Vključenost staršev v vzgojno-izobraževalno delo izboljšuje učenčev učni uspeh, njegovo stališče do šole in vpliva na motivacijo za učenje (Jeynes, 2010). Učenci sodelujočih staršev so uspešnejši tudi ob upoštevanju socialnoekonomskega statusa družine in ravni izobrazbe staršev (Henry, 1996, v

Čačinovič Vogrinčič, 2006), a ta vidik ni zanemarljiv, saj je »izobrazba staršev pomemben napovedovalec otrokovega uspeha v izobraževalnem sistemu« (Brown in Iyengar, 2010, 21, v Jeynes, 2010).

Medtem ko je dialog med šolo in domom splošno sprejet, pa ga v praksi ni vedno lahko spodbujati in ohranjati (Čačinovič Vogrinčič, 2006). Po mnenju Keyesa (2002) se majhne družinske skupnosti z intimnimi povezavami s šolanjem otroka kar naenkrat odprejo širšim in raznolikim kulturnim prepričanjem, večja je kompleksnost odnosov, vlog in funkcij, zato je sodelovanje dostikrat zapleteno. V nasprotju z drugimi medsebojnimi odnosi, odnos med starši in učitelji ni oblikovan po lastni izbiri, temveč nam je dan. Na vprašanje zakaj starši ne sodelujejo s šolo Keyes (2002) odgovarja, da je lahko kriva njihova osebna šolska izkušnja, ki ni bila pozitivna in se sedaj kot starši počutijo nezadostne v šolskih prostorih. Mnogi se počutijo nemočne, da bi vplivali na delovanje šole. Nekateri menijo, da naj bo delovanje šole prepuščeno strokovnjakom. O nevpletenosti staršev v otrokovo šolanje govori še P. Dusi (2012, 13), ko povzema evropsko stanje in pravi, »da je tovrstno sodelovanje koristno za učenčevo vzgojo in izobraževanje, a vprašanje odnosa med učitelji in starši ostaja nerešeno. Participacija staršev je skromna, komunikacija med šolo in domom nezadostna, potrebno je vlagati v usposabljanje staršev in učiteljev«. Ko učitelji reflektirajo svoje sodelovanje s starši imajo pogosto mešane občutke. Po eni strani jih veselijo vsa skupna prizadevanja in uspehi, po drugi strani pa jih obdajajo frustracije, jeza, nemoč nad nasprotujočimi si pogledi in nerazumevanjem (Keyes, 2002).

5. Domače učno okolje kot dejavnik uspešnega učenja

5.1 Vpliv otrokovega okolja na učno uspešnost

Barica Marentič Požarnik (2000) dejavnike uspešnega učenja kvalificira v naslednje štiri skupine:

- notranji dejavniki (v učencu) so lahko
 - fiziološki (stanje čutil, živčevja, zdravstveno stanje, senzomotorična koordinacija,...)
 - psihološki (umske in druge sposobnosti, stili učenja in spoznavanja, motiviranost za učenje, osebnostne lastnosti,..)
- zunanji dejavniki (v okolju)
 - fizikalni (opremljenost in oblikovanost prostora za učenje)
 - socialni, ki izvirajo iz družbenega okolja, najprej družine, nato iz šole in širšega okolja.

Dejavniki se med seboj prepletajo, tako da ni mogoče potegniti ostre meje med notranjimi in zunanjimi. V prispevku so najbolj zanimivi fizikalni in socialni dejavniki, vključno z otrokovimi domačimi razmerami (socialnoekonomski status družine, podpora staršev), zato jih v nadaljevanju posebej osvetlimo.

Zavedati se moramo, da sposobnosti niso edini, največkrat pa tudi ne odločilni pogoj za uspešnost šolanja. Mnogi podatki o otrokovih dosežkih v šoli nam kažejo pomembne razlike med otroki iz različnih socialnih okolij. Jeynes (2010) kot avtor in urednik v delu *Family factors and the educational success of children* predstavlja, da so družinski dejavniki močno povezani s šolarjevimi akademskimi dosežki. Raziskava (Papalia, Wendkos Olds in Duskin Feldman,

2009) otrok od drugega do četrtega razreda je pokazala, da so imeti tisti iz družin z nižjimi dohodki nižje rezultate na testih branja in matematike. Prav tako pa omenjeni dejavnik vpliva na starševsko zmožnost zagotoviti za učenje spodbudno okolje. Iz ene od raziskav je razvidno, da so starši z zadostnimi finančnimi viri imeli več zaupanja v svojo učinkovitost v vlogi staršev, postavljali so bolj pozitivne cilje za svoje otroke in se kot starši držali navad, ki so krepile otrokove sposobnosti.

Na šoli imamo več velikih družin, nekatere mame so ostale doma ali delajo za polovični delovni čas. Finančni viri so bili zaradi koronavirusa še dodatno omejeni. Nekateri učenci so si pri zapisovanju nalog kuhinjsko mizo delili s sorojenci. Prav tako se starši otrok iz velike družine doma niso zmogli z vsakim otrokom tako intenzivno in kakovostno učiti, kot so to lahko počeli starši enega oziroma dveh otrok. Do pomembnih razlik je prišlo tudi pri pošiljanju učne snovi učiteljici – kot povratne informacije o otrokovem delu. Nekateri so rešene naloge pošiljali sproti, spet drugi konec tedna, nekaterih nalog pa do danes nisem dobila. Po drugi strani pa domače učno okolje mlajšemu šolarju predstavlja varnost in sprejetost (kljub morebitnim napakam). Ob starših (in sorojencih) lahko napreduje bolje in hitreje, saj si lahko izbere različne načine dela, ima svoj ritem učenja in s tem razvija tudi lastne učne strategije. V tem kontekstu pa ne smemo prezreti, da je šolski uspeh rezultat kompleksnih interakcij med otrokovim okoljem, njegovimi sposobnostmi, motivacijo in podporo družine (Pergar Kušcer, 2003). Bronfenbrenner (1979) primerja japonske, tajvanske, kitajske in ameriške šole. Sprašuje se, zakaj so japonski otroci tako uspešni. Temelje vidi v vključenosti staršev v otrokovo šolanje in urejenosti delovnega prostora doma. Tudi v najrevnejših japonskih družinah ima otrok mizo, ki je kraj in prostor za njegovo šolsko delo. Starši naj zato otrokom uredijo družinsko življenje tako, da bo lahko v tišini opravljal šolske naloge in k temu pritegnil tudi mlajše sorojence (Addison, 1992). Modri starši, ki želijo pametnega in samozavestnega otroka, bodo prilagodili bivalni prostor otrokovim potrebam gibanja, dela in raziskovanja, še zapiše M. Montessori (1996). Naj opisano razmišljanje podkrepimo z raziskavami, ki jih navajata zakonca Sears (2004) v knjigi *Uspešen otrok*. Menita namreč, da so domovi uspešnih učencev tišji in da v njih ni glasne televizije in radia. Vpliv družinskega okolja na šolanje otroka se kaže v učencevih odzivih na učne naloge.

Zaradi zgoraj omenjenih dejavnikov si kot učitelji postavljamo vprašanja: kakšne naloge naj damo otrokom doma, da bomo dosegli učne cilje, a hkrati ne bomo preveč posegali v intenzivno družinsko dinamiko tega obdobja? Pouk na daljavo se je pri mlajših otrocih organiziral kot **celostni pristop poučevanja**, z mnogimi medpredmetnimi povezavami. Otroci so znanje pridobivali v sproščenem okolju, ob gibanju, v družbi odraslih (in sorojencev). Naloge so bile pripravljene na različnih nivojih, vsak teden sem učencem poslala tudi izbirne (dodatne) naloge, ki so bile povezane predvsem z opazovanjem narave in matematičnimi oreh.

5.2 Domači učni kotički

Nismo vsi učitelji naklonjeni uporabi delovnih zvezkov pri poučevanju. Morda bi bilo v času šolanja na daljavo lažje zapisati nalogo: delovni zvezek, stran 45. Vendar delovni zvezki mlajše šolarje silijo k pisalni mizi, k svinčniku in papirju in tako premalo upoštevajo otrokovo razvojno potrebo po igranju in gibanju (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009). Pripravljene so bile **enostavne, lažje in hitro izvedljive naloge**, hkrati pa **raznolike in zanimive**. Odločili smo se, da v največji možni meri šolske naloge doma povežemo s praktičnimi (gospodinjskimi, tehničnimi, kmečkimi) opravili, kot je npr. priprava kosila. Ves čas smo iskali povezavo domašola in poskušali uporabiti stvari, ki jih imajo otroci doma: v kuhinji, svoji sobi, igralnici,... Če je bilo mogoče, so bili v kakšno nalogo vključeni tudi sorojenci, ne le starši, saj so teoretične

razprave in empirična spoznanja pokazala (npr. Papalia idr., 2009), da se mlajši otroci veliko naučijo od starejših sorojencev. Ker se je šola preselila v dom, so bila potrebna **določena pravila**. Otroci in starši so skupaj poimenovali njihova najpomembnejša pravila vedenja in učenja v času šolanja na domu. Pravila so napisali in jih opremili s simboli. In to je že primer naloge pri slovenščini. Nadalje smo pri razvijanju pisalnih in bralnih spretnosti vključevali predvsem dejavnosti, ki imajo pomen v vsakdanjem življenju. Otroci so zapisali **nakupovalni listek, recept, jedilnik in koledar**. S temi dejavnostmi razvijajo tako grafično kot fonološko zavedanje, saj ob posameznih besedah opazujejo črke, ob izgovoru pa tudi glasovno sestavo. Zaradi spremenjenih razmer so družine ostajale veliko v hiši, same so si pripravljale obroke, pri tem pa lahko vključile tudi otroke. S tem namenom so bile zanje pripravljene dodatne naloge, ki niso bile vezane na pisalno mizo, pač pa so lahko v gibanju, igranju in hišnih opravilih pridobivali znanje glasovne analize. Posamezne predmete v kuhinji so poimenovali, poiskali prvi glas, pri tem pa so se lahko tudi igrali. Primer naloge: Kdo 1. poišče predmet na glas M? Mleko. Kateri predmet se konča na glas h? Kruh.

Otrok v času šolanja na domu vadi branje pri vsakodnevnih opravilih. Šolanje na daljavo daje veliko možnosti za **opazovanje in branje tiska v okolju** (slika 1), tisk nas spremlja na embalaži, škatlah, knjigah, časopisih, plakatih, oblačilih, TV, računalniku,... Otroci so, na primer, na oblačilih iskali napise. Oblačila so narisali v zvezek in prepisali zapis. Vse te dejavnosti so vključevala navodila, ki so jih starši in otroci prejeli od učiteljice preko spleta.



Slika 1: Tisk v okolju.

Zaradi šolanja na daljavo so bili izdelani dodatni bralni kartoni, s katerimi smo želeli spodbuditi otroke k branju. Zaradi stiske s časom so bile staršem predstavljene možnosti urjenja branja v kuhinji. Kot primer navajamo **bralni karton z receptom** za ocvrte miške. Otrok je skupaj s starši prebral recept: katere sestavine potrebuje in navodilo za pripravo jedi. Otroci so aktivno sodelovali pri dodajanju moke, jajc, ipd. Z veseljem so pošiljali fotografije pripravljenih jedi. Naj poudarimo, da je bila peka mišk naloga »sovica«, kar je pomenilo dodatno, izbirno nalogo. Starši so povedali, da so imeli otroci večjo motivacijo pri branju receptov kot pri branju drugih gradiv. To pomeni, da je bilo **branje funkcionalno**, saj je bilo branje v funkciji priprave jedi, na koncu pa so pojedli sladke miške. S tem ko so otroci dodajali posamezne sestavine (npr. sladkor, olje, mleko), so razvijali tudi ročne spretnosti, ki so potrebne pri natančnem pisanju.

Domače okolje daje veliko priložnosti za **simbolno igro**, ko otroci skupaj s sorojenci oz. starši pripravijo igralne koticke ZDRAVSTVENI DOM, TRGOVINA, BANKA, POŠTA, LEKARNA,... Skupaj pripravijo kartone in koticke opremijo z napisi, pripomočki ter hkrati sočasno tudi berejo te napise, poimenujejo pripomočke. Pri igranju si izmenjujejo vloge, kar pomeni, da razvijajo **socialne in govorne veščine**, kar je izjemno pomembno za otroke na razredni stopnji. Pri koticu trgovina so si otroci s sorojenci (starši) izmenjevali predmete za prodajo in hkrati tudi dodajali napise. Pri tem lahko škrat zamenja napise pri embalaži in otroci jih urejujejo, iščejo prave napise k embalaži. Vsekakor ne smemo pozabiti na **lutkovno igro**, kar pomeni, da otroci lahko izdelujejo lutke črke, se igrajo, ob tem otroci poimenujejo različne predmete na prvi glas in hkrati družina lahko pripravi k tej črki lutkovno igro. Otroke pri tem spodbudimo, da lutke izražajo čustva, da tudi starši sami z lastnim poimenovanjem čustev spodbudijo otroke k čustvenemu dozorevanju. Lahko pa v lutkovni igri izkoristimo plišaste igrače in na določeno temo pripravimo lutkovno igro. V knjižnem koticu otroci, v času šolanja na daljavo, lahko pripravijo razstavo slikanic. Otroci po poslušanju odlomka prepoznajo naslovnico, pokažejo in preberejo naslov. Ob knjigah po navodilih izvedejo veliko igrivih dejavnosti. Pravljičico ilustrirajo ali izdelajo svojo knjigo. Nadalje zgodbo lahko narekujejo, starši pa jo zapišejo ali pa obratno. Ob tem prihaja do pomembnega sodelovanja in medsebojne pomoči.

6. Zaključek

Ob zaključku se vprašajmo: ali morajo res vsi otroci sedeti v razredu, pred učiteljem, da znajo računati, brati in pisati. Zaradi korona virusa smo spomladi pouk iz šole preselili v dom. Analiza izvedenega pouka na daljavo kaže, da šola kot učni prostor in način dela ni vedno ustrezna za vse učence. Nekateri mlajši šolarji so s preprostimi, zanimivimi nalogami, povezanimi z družinskimi opravili, napredovali bolje kot v šoli. Strokovnjaki ugotavljajo (Čačinovič Vogrinčič, 2006; Jeynes, 2010), da je temeljni pogoj uspešnega poučevanja celostno in kontinuirano sodelovaje šola-dom. Ugotavljamo, da mora šola s starši, v času šolanja na daljavo, vzpostaviti enotni spletni komunikacijski sistem. Učitelji moramo v času šolanja doma prevetriti učne načrte in izluščiti temeljno učno snov posameznega razreda. Načelo manj je več v času poučevanja doma še kako drži! Glede na družbeno dinamiko, prepleteno z epidemijo, moramo otroke naučiti »obuti take čevlje, da jih bodo lahko nosili povsod«. To pomeni, da znanje in spretnosti ne morejo in ne smejo biti vezane samo na izpolnjevanje delovnih zvezkov in učnih listov, temveč morajo izhajati iz šolarjevih praktičnih (domačih) opravil. Učitelj pri pripravi učne snovi upošteva spoznanja teorije izbire (izbirne naloge) in poskrbi, da so naloge enostavne (ne zahtevajo mnogo različnega materiala, pripomočkov), a motivacijske. Zaradi zaposlenosti staršev izven doma ali dela od doma, je v času šolanja na daljavo smiselno v šolsko delo vključiti tudi sorojence, saj starejši bratje in sestre pomagajo ustvariti spodbudno in obogateno okolje, ki okrepi razvoj mlajših sorojencev (Barr in Hayne, 2003).

Izkušnja covid od učiteljev zahteva, da zgradimo novo šolo. Mnoge oblike in načine dela gradimo znova, z željo in upanjem, da so boljši. Vemo, da najboljša izobrazba ni osnovna šola, niti srednja šola ali fakulteta, temveč življenje samo.

7. Literatura

- Barr, R. in Hayne, H. (2003). It's not what you know, it's who you know: older siblings facilitate imitation during infancy. *International Journal of Early Years Education*, 11, 1, 7-21.
- Brandt, R. (1979). On Families and Schools: A Conversation with Urie Bronfenbrenner. *Educational Leadership*, 36(7), 459-463.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press.
- Brown, L. in Iyengar, S. (2010). Parenting Styles: The impact on student achievement. V W. Jaynes (ur.), *Family Factors and the Educational Success of Children*. (str. 11-35). London; New York: Routledge.
- Dearing, E., Kreider, H. in Weiss, H. B. (2010). Increased Family Involvement in School Predicts Improved Child-Teacher Relationships and Feelings about School for Low-income Children. V W. Jaynes (ur.), *Family Factors and the Educational Success of Children*. (str. 224-252). London; New York : Routledge.
- Dusi, P. (2012). The family-school relationships in Europe: a research review. *CEPS journal*, 2(1), 13-33.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Hegarty, S. (1993). Home-school relations: a perspective from special education. V P. Munn (ur.), *Parents and schools: customers, managers or partners?* (str. 117-130). London; New York: Routledge.
- Jaynes, W. (2010). The Salience of Family Factors in Children's School Experiences. V W. Jaynes (ur.), *Family Factors and the Educational Success of Children*. (str. 1-10). London; New York : Routledge.
- Keyes, C. R. (2002). A Way of Thinking about Parent/Teacher Partnerships for Teachers. *International Journal of Early Years Education*, 10(3), 177-191.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete: Rokus Klett.
- Montessori, M. (2011). *Srkajoč um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje, versko dejavnost in kulturo.
- Papalia, E. D., Wendkos Olds, S., Duskin Feldman, R. (2009). *A Child's World: Infancy through Adolescence*. Boston: McGraw-Hill.
- Pergar Kuščer, M. (2003). Pravičnost v izobraževanju in socialnoekonomski status iz perspektive razvojnih značilnosti. V: Peček in Razdevšek Pučko (ur.), *Uspešnost in pravičnost v šoli*. (99-116). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Sears, W. (2003). *Becoming a Father: How to Nurture and Enjoy Your Family*. New York: Barron's.

Kratka predstavitev avtorja

Karmen Kranjec Klopčič je doktorica znanosti in poučuje na razredni stopnji. Trudi se za celostni pristop poučevanja (razum, srce, glava), zato z otroki rada odide v učilnico v naravi. Svoje strokovno delo posveča predvsem začetnemu opismenjevanju. Ustvarja in recenzira nova učna gradiva ter pripravlja predavanja za različne skupine. Pedagoško delo opravlja s srcem in željo, da vsak njen korak v učencih zapušča dobro sled...

Prednosti in slabosti dela od doma

Advantages and Disadvantages of Working from Home

Saša Vrabič

Osnovna šola Blaža Arničča Luče
sasa.vrabic@gmail.com

Povzetek

V mesecu marcu, ko so se zaprla vrata slovenskih šol, smo se tako učitelji kot tudi učenci podali na novo, do takrat še neznano pot – DELO OD DOMA. Z veliko mero odgovornosti smo se učitelji pričeli učiti in spoznavati nov način dela. Brez ogromno ur skrbnega načrtovanja in medsebojne komunikacije preko različnih socialnih omrežij bi se učitelji težje znašli, tako pa smo si medsebojno pomagali in se tudi izkazali. V prispevku so predstavljene nekatere prednosti in slabosti dela od doma, s katerimi smo se srečevali učitelji, predstavljene pa so tudi prednosti in slabosti, s katerimi so se srečevali učenci in starši.

Ključne besede: delo od doma, medsebojna komunikacija, pomoč, slabosti.

Abstract

In the month of March, when the doors of schools in Slovenia closed, both teachers and the pupils alike set out on a new, hitherto unknown path - WORKING FROM HOME. With great responsibility, the teachers began to acquire new knowledge and learn the new ways of working. Without countless hours of careful planning and peer communication through various social networks, teachers would find it much harder to navigate the new territory, so they helped each other and managed to excel at it. This article presents some of the advantages and disadvantages that parents and pupils were faced with in this process.

Key words: assistance, disadvantages, mutual communication, work from home.

1. Uvod

Letošnji marec je bil prav poseben mesec, saj so se 13. marca zaradi pandemije COVID 19 zaprla vrata slovenskih šol. Učitelji smo se poslovili od svojih učencev in še isti dan pričeli s pripravami in načrtovanjem dela, ki naj bi sprva trajalo 14 dni. Ves svoj prosti čas in energijo smo vložili v to, da smo se kar najbolje pripravili na do takrat še dokaj neznan način dela. Učitelji smo se pripravljali in upali, da se bo vse dobro izšlo in da bo 14 dni hitro minilo. Štirinajst dni se je podaljšalo v več tednov in učitelji smo v vseh tednih nadgrajevali svoje znanje in odkrivali prednosti in slabosti dela od doma tako na svoji strani kot na strani učencev in staršev. Med nami so se pojavljala vprašanja o ciljnih osnovnošolskega izobraževanja: Ali delo od doma stremi k izpolnjevanju teh ciljev? Ali je učenje na daljavo mogoče tudi na daljši rok?

Zakon o osnovni šoli, ki skrbi za ureditev osnovnošolskega izobraževanja, je bil izdan 29. februarja leta 1996 (Uradni list RS, št. 12/96), potem pa je bil deležen več manjših dopolnil in sprememb.

V 2. členu so zapisani cilji izobraževanja v osnovni šoli. Izpostavila bi rada le nekatere:

- Izobraževanje mora spodbujati vse možne razvoje posamezne osebe (telesni, čustveni, moralni, socialni ...);
- vsak posameznik mora pridobiti vse možnosti za nadaljevanje svoje izobraževalne in poklicne poti (osnovna šola mora nuditi vseživljenjsko učenje);
- vzgajati in izobraževati moramo odgovorne osebe do sebe in drugih;
- potrebno je razvijanje podjetnosti kot osebnostne naravnosti v učinkovito akcijo, inovativnosti in ustvarjalnosti učenca;
- izobraževanje v osnovni šoli mora krepiti spoštovanje človekovih pravic ter temeljnih svoboščin pri vsakem posamezniku;
- šola mora razvijati pismenost in splošno razgledanost na vseh področjih ...

4. člen zakona govori o dolžnostih staršev oziroma skrbnikov, ki morajo poskrbeti, da njihov otrok izpolni vse svoje obveznosti v osnovnošolskem izobraževanju. Ob tem se lahko vprašamo, če so bili vsi starši vključeni v opravljanje otrokovih dolžnosti, ko je delo potekalo od doma.

Je delo na daljavo lahko enako kvalitetno kot delo v razredu?

V nadaljevanju so predstavljene nekatere prednosti in slabosti dela od doma s strani učiteljev in s strani učencev.

2. Prednosti dela od doma

2.1 Prednost dela od doma pri učiteljih

Učitelji smo se na različne načine soočali z nastalo situacijo in kaj kmalu začeli odkrivati nekatere prednosti dela od doma.

RAZPOREDITEV DELA: Pri delu od doma smo si lahko učitelji delo razporedil tako, kot nam je odgovarjalo. Vsak je vedel, kaj vse mora pripraviti za učence za naslednji dan, da bo delo potekalo kolikor toliko normalno. Osebno mi je bilo všeč, ker sem lahko PPT-predstavitve, videe in ostale pripomočke pripravljala, ko mi je odgovarjalo. Ves čas sem imela v zavesti, da moram sedaj delo opraviti še bolj kvalitetno in učencem še bolj všečno. Deloven dan se je začel zgodaj in končal v poznih večernih urah.

KOMUNIKACIJA Z UČITELJI PREKO SPLETA: V tednih dela od doma se je zopet pokazalo, da znamo učitelji v kriznih situacijah stopiti skupaj. V nekaj dneh smo se povezali preko različnih spletnih kanalov. Pomagali smo si z idejami, se spodbujali, včasih potarnali, se skupaj soočali s številnimi vprašanji, skupaj preganjali dvome ...

SPLETNA IZOBRAŽEVANJA: V času dela od doma smo se lahko udeležili velikega števila spletnih izobraževanj – webinarjev, sama pa sem se udeležila tudi tritedenskega izobraževanja o varni rabi interneta. Večina spletnih izobraževanj je bila na temo dela od doma in slušateljev nas je bilo vedno veliko. Iz tega je moč sklepati, da smo se učitelji dela lotili zelo odgovorno in želeli nadgraditi in utrditi znanje o različnih programih, ki smo jih uporabljali pri delu, o skrbi za svoje zdravje ...

NEOBREMENJENOST Z OBLAČENJEM: V času dela od doma smo se manj obremenjevali z oblačili. Pomembno je bilo, da smo bili oblečeni udobno.

VOŽNJA V SLUŽBO IN DOMOV: Za mnoge učitelje je bila prednost tudi ta, da smo bili v tem času doma in se nismo vozili v službo. Mnogi smo namreč zaposleni izven svojega kraja bivanja in nam vožnja vsak dan vzame kar nekaj časa.

VARČEVANJE: Zaradi dela od doma smo zelo poredko hodili v trgovino in posledično se je to poznalo tudi pri bančnem računu. Nekateri smo privarčevali tudi pri gorivu, ker ni bilo vsakodnevnih voženj.

TELEFONSKI POGOVORI ALI VIDEO KLICI UČENCEV IN STARŠEV: Pogovori z učenci in starši so bili bolj sproščeni. Učenci so bili klicev vedno veseli in so z veseljem pripovedovali o preživljanju časa doma.

VEČ PROSTEGA ČASA: V času dela od doma smo imela več prostega časa, saj tisti, ki imamo šoloobvezne otroke, le teh nismo vozili na popoldanske dejavnosti, ker jih ni bilo. Prosti čas smo lahko izkoristili za dejavnosti, ki so nam všeč.

2.2 Prednosti dela od doma pri učencih

RAZPOREDITEV DELA: Učencem je bilo všeč, da so lahko delo opravili, ko so sami želeli, bom pa slabost razporeditve dela omenila še nekoliko kasneje.

BOLJ SPROŠČENO DELO: Učenci (večina njih) so v domačem okolju bolj sproščeni in ne čutijo večjih pritiskov.

SPANJE: Po pogovoru z učenci smo ugotovili, da so v povprečju spali dve uri dlje kot pa v času, ko so v šoli.

UPORABA RAČUNALNIKA: Učenci so nadgradili znanje o uporabi računalnika. Z veseljem so sami pisali sporočila na elektronske naslove, odgovarjali na sporočila v spletni učilnici ...

NAVAJANJE NA SAMOSTOJNOST: Mnogi učenci so odlično opravljali naloženo delo in bili pri delu zelo samostojni. Starši kar niso mogli verjeti, koliko so otroci sposobni narediti sami in kako so se trudili, da so delo odlično opravili.

3. Slabosti dela od doma

3.1 Slabosti dela od doma pri učiteljih

POGOVORI S SODELAVCI: V službi se s sodelavci zelo veliko pogovarjamo. Naši pogovori niso zgolj šolske narave, saj veljamo za kolektiv, ki je zelo povezan in se imamo v družbi drug drugega vedno lepo. V tednih dela od doma sem pogrešala naše skupne malice in pogovore o tem in onem.

DOLGČAS: Po pogovoru s sodelavci smo ugotovili, da smo se po določenem času začeli dolgočasiti, ker je bil dan enak dnevu.

24 UR NA DAN V SLUŽBI: V tem času sem bila v službi 24 ur dnevno. Z delom sem začela že zgodaj zjutraj, da sem lahko kasneje pomagala še sinu, če je pri šolskem delu potreboval pomoč. Starši so me večkrat klicali, če so imeli otroci težave, večkrat so me poklicali

tudi otroci. Pozno ponoči sem pošiljala navodila za delo, nalagala posnetke na kanal Youtube, ker takrat strežniki niso bili več tako obremenjeni.

RAZLAGA SNOVI UČENCEM: Pri delu v razredu imamo učitelji ves čas pregled nad delom učencev in razumevanjem snovi. Učencem lahko učitelji nudimo dodatno razlago, za kar pa so bili učenci pri delu od doma prikrajšani.

PREGLED NAD DOMAČIM DELOM UČENCEV: Pri delu v šoli imamo učitelj vsakodnevni pregled nad učenčevim domačim delom in lahko težave sproti odpravlja in jim pomagamo.

UPORABA RAČUNALNIKA IN INTERNETNE POVEZAVE: Težave so se pojavljale pri učiteljih, ki imamo šoloobvezne učence in so imeli v dopoldanskem času videokonference, ... Pri mnogih so se pojavljale težave zaradi slabših internetnih povezav, saj hkrati nismo mogli biti vsi na internetu.

NEODZIVNOST STARŠEV: Če smo učitelji opazili, da pri kateremu od otrok ni zaznati nobene povratne informacije, smo takoj poklicali starše. Večina se jih je odzvala in se je stanje takoj izboljšalo, soočali pa smo se tudi s primeri, ko so bili starši neodzivni in smo morali nastopiti bolj ostro.

3.2 Slabosti dela od doma pri učencih

NESAMOSTOJNOST: Nekateri učenci, še niso samostojni v tolikšni meri, da bi lahko samostojno delali z računalnikom, poiskali navodila ... Pri delu so potrebovali pomoč staršev, zopet pa so se pojavljale razlike, saj nekateri, brez stalne pomoči in nadzora staršev, ne bi naredili nič.

RAČUNALNIK IN INTERNETNA POVEZAVA: Že po nekaj dneh smo ugotovili, da so v razredu učenci, ki računalnika doma nimajo. V teh primerih je priskočila na pomoč šola in tem družinam računalnik posodila za čas dela od doma. Pri nekaterih se je zataknilo tudi zaradi slabše internetne povezave. Izkazalo se je, da se kraji, ki so dlje oddaljeni od mestnih središč soočajo s težavami, na katere v mestih sploh ne pomislijo več.

POMOČ STARŠEV: Večina staršev je svojim otrokom stala ob strani in jih pri delu motivirala ter usmerjala, nekaj učencev pa se je znašlo v stiski, saj niso bili deležni doma nobene spodbude, motivacije, kaj šele pomoči. Mnogi starši niso imeli možnosti, da bi bili doma in posledično v dopoldanskem času otrokom niso mogli pomagati. Mnogi so svoje delo opravljali od doma in niso mogli biti otrokom ves čas na razpolago.

Juhant in Levč (2011) sta zapisala, da je dolžnost staršev, da so stalnica v življenju otrok in da otrokom pomagajo organizirati delo.

ODLAŠANJE Z DELOM: Nekateri učenci so z delom odlašali in ob koncu tedna jim je ostalo še cel kup neopravljenih nalog. Velikokrat so nas starši prosili za pomoč, da smo se po telefonu pogovorila z njihovimi otroki in jim pomagali, jih motivirali, da so se dela lotili bolj resno.

ŠOLSKE POTREBŠČINE – DELOVNI ZVEZKI: Ob zaprtju vrat slovenskih šol še nismo vedeli, da bo delo na daljavo potekalo tako dolgo, zato so učenci nekatere delovne zvezke pustili v šolskih predalih. Lahko predstavim lastno izkušnjo, ko mi kot učiteljici mi ni preostalo drugega, kot da sem se usedla v avto, odpeljala v šolo, pobrala potrebne šolske potrebščine otrok, jih razvrstila v vrečke in vsakemu posebej odpeljala na dom. To mi je vzelo kar nekaj ur,

a veselje otrok, ko so me zagledali, je vse poplačalo. Učitelji smo pripravljene marsikaj storiti za svoje učence.

4. Zaključek

Tako za učitelje kot tudi za starše in otroke je delo od doma predstavljalo velik izziv. Ugotovljeno je bilo, da smo učitelji delo od doma odlično opravili, a mnenja so si skoraj enotna, da se takšen način učenja nikakor ne more primerjati in kosati z delom v razredu, kjer je učitelj v neposrednem stiku z učenci. Učitelji v razredu takoj opazimo, če imajo učenci težave. Do učenca lahko pristopimo nemudoma in reševanje težav se prične skoraj v trenutku, ko se te pojavijo. Je to mogoče pri delu na daljavo? Učitelji nimamo 100-odstotnega vpogleda v delo učencev. Vemo, da so bili pri nekaterih učencih starši zelo pridni in so jim pomagali na različne načine. To, da so namesto njih reševali naloge, na dolgi rok vsekakor ni koristno. Izkazalo se je, da učenci radi prihajajo v šolo in so v času dela od doma močno pogrešali družbo vrstnikov, sošolcev. Vsekakor pa smo delo v razredu močno pogrešali tudi učitelji, ki smo se razveselili 18. maja, ko smo se vrnili v šolo, med svoje učence. Vsi si močno želimo, da bi se naša življenja vrnila v ustaljene tirnice in bi šolanje potekalo v šolah.

5. Literatura

Juhant, M. in Levč, S. (2011). *Varuh otrokovih dolžnosti ali nehaite se ukvarjati z otrokovimi pravicami*. Mavčiče: Čmrlj, komuniciranje in ustvarjalnost

Zakon o osnovni šoli, neuradno prečiščeno besedilo /Zosn-NPB5/ (1996). *Uradni list RS*, št. 12/96 (29. 2. 1996). Pridobljeno s <http://predpisi.sviz.si/vzgoja-in-izobrazevanje/osnovne-in-glasbene-sole/zakon-o-osnovni-soli/index.php>

Kratka predstavitev avtorice

Saša Vrabič je profesorica razrednega pouka, zaposlena na Osnovni šoli Blaža Arniča Luče kot učiteljica razrednega pouka in poučuje v 2. razredu. Rada opravlja svoj poklic, ki ji je že 21 let v veliko veselje. Rada sodeluje v različnih projektih in se loti kaj novega. Pomembno se ji zdi, da si učitelji izmenjujejo izkušnje in ves čas nadgrajujejo svoje znanje.

Težave pri poučevanju, osvajanju in vrednotenju znanja na daljavo pri predmetu zgodovina

Difficulties in Teaching, Conquering and Evaluation of Distance Knowledge in the Subject Of History

Sladjana Šučur Popović

OŠ Prestranek
sladjana.sucur@guest.arnes.si

Povzetek

Ko so se sredi marca zaprle šole, nihče ni vedel, s kakšnimi težavami se bodo srečevali tako učitelji kot učenci. Prva težava, s katero so se srečali učitelji pri izobraževanju na daljavo je bila, kako poučevati in učinkovito posredovati učencem učno snov na daljavo. Cilj je bil izogniti se monotoniji in poiskati čim bolj privlačne načine in metode, s katerimi bi učence motivirali za učenje na daljavo in jim čim bolj zanimivo posredovali učno snov, da bi si jo lažje zapomnili. Učne vsebine je bilo potrebno omejiti tako vsebinsko kot količinsko.

Druga težava je bila osvajanje učne snovi in razumevanje le te. Ali vsi učenci razumejo in znajo povezati novo znanje z že osvojenim brez učiteljeve dodatne razlage? Učitelji so povratno informacijo pridobivali s pomočjo različnih vprašanj, nalog in videokonferenc. Cilj je bil, da učenci osvojijo bistvo in poznajo najpomembnejše dogodke tistega časa.

Tretja težava je bilo vrednotenje znanja na daljavo. Kako ustrezno ovrednotiti znanje pridobljeno v času pandemije in pri tem upoštevati enakovrednost vseh učencev? Katero učno snov oceniti: obravnavano v šoli ali na daljavo? Pri tem je bilo potrebno upoštevati še težave, s katerimi so se srečevali tudi učenci: tehnične težave, upad motivacije za delo in učenje ter različne psihične stiske.

Ključne besede: poučevanje, razumevanje učne snovi, učenje, učenje na daljavo, vrednotenje znanja.

Abstract

When schools closed in mid-March, no one knew what problems both teachers and students would face. The first problem teachers encountered in distance learning was how to teach and effectively impart distance learning to students. Goal was to avoid monotony and to find the most attractive ways and methods to motivate students to learn from a distance and to provide them with the most interesting learning material to make it easier to remember. Learning content had to be limited in both content and quantity.

Another problem was mastering the learning material and understanding it. Do all students understand and know how to connect new knowledge with what has already been acquired without the teacher's additional explanation? Teachers obtained feedback through a variety of questions, assignments, and videoconferences. The goal was for the students to master the basics and know the most important events of a certain period.

The third problem was the evaluation of knowledge from a distance. How to properly evaluate the knowledge acquired during a pandemic, taking into account the equality of all students? Which subject matter to evaluate: addressed in school or from a distance? It was also necessary to take into account the problems that the students also encountered: technical problems, a decline in motivation to work and study, and various psychological distress.

Key words: distance learning, knowledge evaluation, learning, teaching, understanding the subject matter.

1. Uvod

Namen prispevka je predstaviti najpomembnejše težave, s katerimi so se tako učitelji kot učenci srečevali tekom izobraževanja na daljavo. Pojav epidemije v Sloveniji je povzročil zaprtje vzgojno-izobraževalnih zavodov in potrebno je bilo urediti šolanje otrok in mladostnikov v skladu z življenjskimi razmerami. Organiziranje pouka na daljavo je bila nujna potreba, da se poskrbi za aktivnost učencev, zlasti ker so prve dni epidemije učenci imeli občutek, da so na počitnicah in marsikdo med njimi se sploh ni trudil s šolo na daljavo. Učitelji pa tudi niso vedeli, kako začeti z e-izobraževanjem. Morali so spoznati različna spletna orodja in okolja, ki so nam kasneje pomagala pri posredovanju učne snovi učencem ter ugotoviti, katera so najbolj primerna za učinkovito delo. Vendar dlje časa, ko se je bilo doma, bolj so se začele pojavljati težave in negativne strani učenja na daljavo. Težave so imeli oboji, učitelji in učenci. Cilj članka je odgovoriti na nekatera vprašanja, s katerimi so se ukvarjali učitelji in učenci. Učitelji so se spraševali:

- Kako učinkovito in kakovostno poučevati na daljavo?
- Na kakšen način motivirati učence za delo?
- Kako preveriti delo in znanje učencev?
- Ali učenci razumejo posredovano učno snov?
- Kako uspešno naj učenci osvojijo učne cilje in standarde znanja?
- Kako oceniti znanje in uspešno zaključiti šolsko leto?

Učenci pa so želeli vedeti:

- Ali morajo opraviti vse naloge, ki jih učitelji objavijo v spletni učilnici?
- Ali morajo učiteljem posredovati rešitve vsake naloge?
- Kaj, kako in kdaj se bo ocenjevalo?
- Kako bo, ko se bodo vrnil v šolske klopi?

Poleg že naštetih težav, so se pojavile še:

- težave s tehnologijo (težave z objavo učnih gradiv, z dostopom do le teh, en računalnik z več uporabniki, nepoznavanje dela s tehnologijo...),
- upad motivacije za delo (naveličanost učencev na tak način dela, ki ga niso bili vajeni in niso bili nanj pripravljani),
- neodzivnost posameznih učencev,
- neredno opravljanje danih nalog,
- psihične stiske,
- nerazumevanje med družinskimi člani,
- pogrešanje vrstnikov in druženje z njimi...

Učenje na daljavo je postajalo vsak dan težje.

2. Poučevanje na daljavo

V času epidemije covid-19 se je pouk nenadoma preselil iz šolskih klopi v spletne učilnice in domove. Misli se je, da bo to trajalo kratek čas. Nihče ni pričakoval, da bo e-šolanje trajalo osem tednov.

»Obstaja veliko definicij izobraževanja na daljavo, a za naše potrebe povzemamo definicijo Desmonda Keagana po modelu Jazon. Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja, za katero je značilno, da:

- sta učitelj in učenec večinoma prostorsko in časovno ločena,
- učenje organizira šola za razliko od samoizobraževanja,
- učenje poteka s pomočjo različnih medijev,
- je učna komunikacija dvosmerna in omogoča učencu, da enakopravno sodeluje v učnem procesu« (Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>, 2020)

Poučevanje na daljavo je bilo sicer dobro zastavljeno, a vseeno so se pojavljala vprašanja o tem, kako bo potekalo, kako učencem učinkovito posredovati učno snov in kako učiteljem in učencem olajšati delo pri tem.

S poučevanjem na daljavo je bilo potrebno spremeniti miselnost in način, metode in pristope poučevanja. Učitelji so morali poiskati ustrezne vire, s katerimi so učencem uspešno posredovali učno snov. Morali so najti način, kako naj učiteljev glas, učiteljeva razlaga pride do učencev. Pri tem so si pomagali z različnimi spletnimi orodji in okolji, ki so omogočala boljšo kakovostno izvedbo učnih dejavnosti. A povprečnemu učitelju pogosto manjka tega tehničnega znanja, medtem ko so učenci bolj domači z današnjo tehnologijo. V kratkem času je bilo potrebno pridobiti veščine rokovanja z različnimi spletnimi orodji in okolji. Tako so učitelji učencem pri predmetu zgodovina učno snov posredovali v obliki avdio in video posnetkov, s pomočjo interaktivnega gradiva, pripravljala so se različna pisna gradiva, ki so se objavljala v e-učilnicah, učno snov se je obravnavala s pomočjo različnih posnetkov na youtube, s pomočjo videokonferenčnih aplikacij se je razlagala in preverjala učno snov, s pomočjo različnih vprašanj so učenci sami in samostojno obravnavali učno snov. Pri tem se je spodbujalo predvsem aktivno sodelovanje učencev.

Tako se je učni proces moral vsebinsko in didaktično organizirati na novo, kajti metode poučevanja so se zelo spremenile. Učitelji so morali smiselno, strokovno, učinkovito, uporabno in v skladu z učnim načrtom načrtovati poučevanje učencev v času e-izobraževanja.

3. Osvajanje in razumevanje učne snovi

Naslednja težava, ki se je v času izobraževanja na daljavo pojavila, je bila osvajanje in razumevanje učne snovi s strani učencev. Da so učenci lažje razumeli in osvojili učno snov, ni smelo biti vsebinsko preveč učne snovi, za kar bi porabili ogromno časa. Navodila so morala biti jasna in razumljiva. Veljalo je »manj je več.« Učence je bilo potrebno usmeriti, kako dostopati do danih gradiv in kako poiskati ustrezne vire, s katerimi so spoznavali nove učne vsebine.

Pokazalo se je, da so učenci opravili delo, ki so jim ga učitelji dali. A pri tem se niso preveč trudili, da bi učno snov razumeli in jo osvojili. Bolj jim je bilo pomembno, da so nalogo naredili in oddali v dogovorjenem roku kot pa, da bi razumeli, kaj so počeli in kaj je bil namen tega. Pri učnem predmetu zgodovina se je v času e-izobraževanja pokazalo, da veliko učencev si bolj učno snov zapomni ob učiteljevi razlagi kot če jo sami in samostojno predelujejo. Prav tako učenci bolje povežejo staro znanje z novim, če jih učitelj usmeri na že obravnavano učno snov in tako lažje povežejo preteklost z današnjim časom.

Učenci so vsebinske povratne informacije o danih nalogah, ki so jih opravljali samostojno, dobivali sproti v e-učilnicah. Z oddajo svojih nalog so učitelji dobili vpogled, kako poteka delo učencev doma, kje imajo težave in koliko razumejo učno snov. Učenčevo razumevanje učne snovi se je preverjalo s pomočjo različnih vprašanj, nalog, ki so jih reševali ter video konferenc, kjer je potekal pogovor med učiteljem in učenci o obravnavani snovi. Pokazalo se je, da so pri razumevanju učne snovi imeli veliko težav učenci s posebnimi potrebami, učno šibkejši učenci, učenci, ki niso vajeni samostojnega dela in potrebujejo vodenje, učenci, ki niso sproti opravljali danega dela ali pa so bili neodzivni in učenci, ki so imeli težave s tehnologijo.

Znanje, ki je bilo učencem posredovano na daljavo, ni bilo osvojeno tako kot bi ga osvojili in utrdili pri rednem pouku v učilnici. Marsikateri učenec je pozneje povedal, da mu je manjkal učiteljev glas in da si hitreje zapomni učno snov, ko sliši učiteljevo razlago v razredu kot ko učno snov predeluje sam.

Zaradi nerazumevanja in slabo osvojene učne snovi je bilo opaziti tudi razlike v znanju učencev.

4. Vrednotenje znanja na daljavo

Po dveh mesecih učenja na daljavo, je bilo potrebno ovrednotiti znanje učencev. Nastopilo je obdobje ocenjevanja znanja in zaključevanja ocen. Pri vrednotenju znanja sta bili najpomembnejši vprašanji, kaj oceniti in na kakšen način.

Kako ustrezno ovrednotiti znanje pridobljeno v času epidemije in pri tem upoštevati enakovrednost vseh učencev? Na kakšen način vrednotiti znanje na daljavo, da bo učinkovit za vse učence? Kako v danih okoliščinah izvajati ocenjevanje znanja in pri tem biti pravičen in objektivni? Katero učno snov oceniti: obravnavano v šoli pred epidemijo ali na daljavo v času epidemije? Kdaj oceniti učno snov, ki so jo učenci obravnavali v času epidemije? Kako ugotoviti ali so učenci dosegli dane učne cilje? Na kakšen način pridobiti oceno? Pisno ali ustno? Katera ocena pridobljena v e-izobraževanju bo bolj objektivna: pisna ali ustna?

Učitelji so sicer dajali učencem sprotne in vsebinske povratne informacije v e-učilnicah o nalogah, ki so jih ti po danih navodilih opravljali samostojno, a redki med njimi so pregledali te informacije.

S pomočjo različnih načinov preverjanja znanja se je ugotavljalo predznanje in znanje učencev, npr. z dopolnjevanjem besedil, odgovarjanjem s kratkimi odgovori na dana vprašanja, v obliki kvizov, pogovorov preko videokonferenc. Na tak način se je poskušalo ugotoviti, koliko učenci znajo in se jim je tudi predstavilo kriterije ocenjevanja. Preverjanje znanja je potekalo ob koncu obravnavane učne vsebine in je bilo podobno po vsebini in formi ocenjevanju znanja. Tako so učenci spoznali, kako bo potekalo ocenjevanje znanja in po kakšnih kriterijih bodo ocenjeni.

Na podlagi tega se je bilo potrebno odločiti:

- ali bodo učenci ustno ocenjeni v neposrednem pogovoru z učiteljem, ki jim zastavlja vprašanja in z njimi ugotavlja, kakšno je njegovo razumevanje učne snovi,
- ali z reševanjem nalog, ki zahtevajo analizo, sintezo, povezovanje in uporabo osvojenega znanja,
- ali naj učenci naredijo referat, ki ga oddajo učitelju in je iz le tega razvidno, da je naloga rezultat učenčevega lastnega dela,

- ali naj ocenjevanje znanja poteka tako, da učenci svoje znanje izkažejo z reševanjem časovno omejenih nalog objektivnega tipa ali v obliki interaktivnih kvizov.

Učitelji zgodovine so se različno odločali, kako bomo ocenili svoje učence. Nekateri med njimi pa so tudi upali in čakali, da se vrnejo v šole in učence takrat ocenijo bodisi ustno bodisi pisno.

Pri ocenjevanju znanja je bilo potrebno ugotoviti in ovrednotiti, v kolikšni meri učenec dosega z učnim načrtom določene standarde znanja. Zato je bilo pomembno, da so učitelji upoštevali, katere učne cilje, ki jih predvideva učni načrt za zgodovino, so učenci lahko dosegli v času izobraževanja na daljavo in katere standarde znanja bodo lahko izkazovali.

Kakovost ocenjevanja znanja je vedno tesno povezana s kakovostjo načrtovanja in izvajanja pouka kot celovitega procesa poučevanja in učenja ter medsebojne komunikacije med učitelji in učenci.

5. Težave učencev in učiteljev

Šola na daljavo je delovala, a vseeno ne tako kot bi to bilo v učilnici v običajnih okoliščinah. Poleg težav s posredovanjem učne snovi, razumevanjem le te in vrednotenjem znanja, so se pojavile tudi druge težave.

Kljub številnim donacijam, je še vedno bilo nekaj učencev, ki doma niso imeli računalnika in zato niso mogli učne snovi predelati tako uspešno kot njihovi sošolci. Računalnik in dostop do spleta pa je prvi pogoj za uspešno delo na daljavo.

Pojavljale so se različne tehnične težave kot so izpad interneta, pokvarjeni računalniki, različni virusi. Učitelji niso mogli naložiti gradiva v spletne učilnice, učenci pa niso mogli dostopati do posameznih dokumentov. Bilo je veliko družin, ki so imeli doma samo en računalnik, uporabnikov pa je bilo več in občasno so ga istočasno potrebovala vsaj dva uporabnika. Pokazale so se razlike pri poznavanju in obvladovanju tehnologije, kajti niso vsi obvladali dela na digitalnih napravah.

Učenci so novo znanje pridobivali sami in samostojno. Marsikdo med njimi ni vedel, kako organizirati svoje delo.

Veliko učencev je bilo brez dodatne pomoči staršev, ker so ti v času epidemije hodili v službo.

Posamezni učenci so bili neodzivni in učitelji smo se na različne načine trudili vzpostaviti stik z njimi in njihovimi straši.

Učitelji smo imeli doma tudi svoje otroke, ki so se tudi izobraževali na daljavo.

Posebno pozornost in pomoč učiteljev so potrebovali učenci s posebnimi potrebami in tisti učenci zaradi neugodnega socialno-ekonomskega položajem ali zaradi kakšnih drugih okoliščin.

Pri e-izobraževanju je bilo ugotovljeno, katera tehnična znanja primanjkujejo učiteljem in kako bolj zanimivo poučevati zgodovino s pomočjo različnih spletnih orodij, video predstavitev, interaktivnih gradiv in videokonferenčnih aplikacij.

6. Zaključek

Izobraževanje na daljavo je za mnoge učitelje in učence predstavljalo velik izziv. Učitelji so iskali nove didaktične strategije in metode poučevanja na daljavo. Učencem so posredovali učne vsebine na zanimiv, smiseln in uporaben način. Učno snov pri predmetu zgodovina se je učencem posredovalo predvsem v obliki pisnih navodil in PowerPoint predstavitev določenih učnih vsebin v spletni učilnici, učenci so si ogledali tudi različne video posnetke, s katerimi so spoznavali ali ponavljali učno snov, reševali so različne naloge in križanke.

Cilj poučevanja in posredovanja učnih vsebin učencem je bil, da učenci učno snov razumejo in jo osvojijo. Z različnimi načini poučevanja je bilo potrebno realizirati učne cilje v učnem načrtu.

Večina učiteljev ni bila usposobljena za izvajanje izobraževanja na daljavo. Slabo so poznali različna spletna orodja in niso jih znali uporabljati. Epidemija je vse udeležence izobraževanja na daljavo prisilila, da so poskušali delati z njimi in se postopno navajati na njihovo uporabo. Na novo je bilo potrebno načrtovati tudi vrednotenje znanja. Pri tem so se mnogi učitelji odločili za ustno ocenjevanje znanja in upoštevanje priporočil, ki jih je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport posredovalo vzgojno-izobraževalnim zavodom. Videokonferenčna aplikacija zoom se je uporabljala za dodatno razlago učne snovi in za ocenjevanje znanja. Učenci so utrdili učno snov, ki se je obravnavala v času pred epidemijo. Učna snov v času izobraževanja na daljavo pa je bila utrjena nekoliko slabše.

Izobraževanje na daljavo ima prednosti in slabosti. Velika prednost je ponudba različne digitalne tehnologije, ki se jo lahko uporablja. Le odločiti in izbrati je potrebno ustrezno. Uporaba različnih spletnih orodij za poučevanje učencev ni zaželeno, ker učenci postanejo zmedeni in ne vedo, kaj in kako naj uporabljajo.

Velika slabost izobraževanja na daljavo so težave, ki so ga spremljale. V raziskavi »Izobraževanje na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji«, ki so jo izvedli na Zavodu RS za šolstvo, se je pokazalo, da si učenci želijo pouka v šoli in ne na daljavo. Pouk na daljavo je bil za mnoge učitelje, učence in njihove starše zahteven in stresen. Veliko učencev je pogrešalo socialni stik s svojimi sošolci. Učiteljeve razlage in medsebojnega pogovora med učitelji in učenci v razredu pa ni moglo nadomestiti nobeno spletno orodje. Vsi udeleženci izobraževanja na daljavo so spoznali svoje pomanjkljivosti in sposobnosti glede uporabe digitalne tehnologije (Rupnik Vec, Slivar, 2020).

7. Viri

Izobraževanje na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji. (2020). Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/6/> (rezultate sta predstavila dr. Tanja Rupnik Vec in dr. Branko Slivar)

Kroflič, R. (2020). *Od kulture učenja h kulturi poučevanja.* Pridobljeno s http://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/dogodki/covid_19/kroflic_od_kulture_ucenja_h_kulturi_poucevanja

Kuralt, Š. (2020). *Šolanje na daljavo deluje, a ne odlično.* Pridobljeno s <https://www.delo.si/novice/slovenija/solanje-na-daljavo-deluje-a-ne-odlicno-292971.html>

Podpora učiteljem za izobraževanje na daljavo. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>

Štefanc, D., Radovan, D. M., Kalin, J., Mažgon, J., Ermenc, K. S. in Šteh, B. (2020). *Kaj je potrebno zagotoviti, da bo ocenjevanje znanja v času izobraževanja na daljavo strokovno legitimno?*

Pridobljeno s <https://zdpds.si/obvestila/kaj-je-potrebno-zagotoviti-da-bo-ocenjevanje-znanja-v-casu-izobrazevanja-na-daljavo-strokovno-legitimno/>

Štefanc, D., Radovan, D. M., Kalin, J., Mažgon, J., Ermenc, K. S. in Šteh, B. (2020). *Ocenjevanje znanja v času izobraževanja na daljavo*. Pridobljeno s http://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/dogodki/covid_19/kroflic_od_kulture_ucenja_h_kulturi_poucevanja

Zidar, P. (2020). *Poučevanje na daljavo je dobro zastavljeno*. Pridobljeno s <https://www.delo.si/mnenja/pisma/poucevanje-na-daljavo-je-dobro-zastavljeno-300758.html>

Kratka predstavitev avtorja

Sladjana Šučur Popović, profesorica zgodovine in sociologije ter vzgojiteljica predšolskih otrok. Svoje delo opravlja na OŠ Prestranek kot učiteljica zgodovine in v oddelku podaljšanega bivanja. V vrtcu, ki se nahaja pri šoli, pa opravlja tudi delo vodje vrta.

Organizacija poučevanja na daljavo

Organization of Distance Learning

Darja Bastl

III. OŠ Celje
darja.bastl@bass.si

Povzetek

V preteklem šolskem letu smo bili prisiljeni prilagoditi poučevanju na daljavo. Niso nas posebej za to pripravljali, ni bilo vaje, tako kot so denimo evakuacijske in požarne. Uspeh takega poučevanja je predvsem odvisen od dobrega medsebojnega sodelovanja učiteljev, ki pripravljajo gradivo za delo na daljavo ter na drugi strani učencev in njihovih staršev, od katerih je odvisno, kako dobro zanj organizirati pouk v danih okoliščinah in koliko truda vložijo vanj. Najprej se je potrebno osredotočiti na to, kdo bo otroka poučeval. Nato je potrebno razmisliti o oblikovanju strukture, ki bo najbolj ustrezala šolanju doma in na podlagi tega sestaviti fleksibilen tedenski urnik. Šolanje na domu pa seveda nudi tudi odlično priložnost, da starši izberejo metode poučevanja, ki najbolj ustrezajo njihovemu otroku. Poznati pa moramo tudi prednosti in slabosti pouka na daljavo. V prispevku želimo izpostaviti prednosti in slabosti poučevanja na daljavo.

Ključne besede: izziv, naloge, pouk na daljavo, prednosti in slabosti poučevanja na daljavo, učitelji.

Summary

The success of such teaching depends above all from good mutual cooperation of teachers who prepare material for telework and on the other hand students and their parents, on whom it depends how well to organize lessons for her in the given circumstances and how much effort they put into it. The first step is to focus on who will be teaching the child. Then it is necessary consider designing a structure that will best suit home schooling and build a flexible weekly schedule. Of course, home schooling also offers a great opportunity for parents to choose teaching methods, which best suit their child. In this paper, I summarize the important challenges, strengths, weaknesses and key issues guidelines for successful teleworking. The biggest advantage of distance learning is that it allows a lot of flexibility and adapting to the individual needs of the student and his family, while providing an excellent opportunity for development respectful, open and relaxed parent-child relationship, which also strengthens communication cation.

Key words: advantages and disadvantages of distance learning, assignments, challenge, distance learning, teachers.

1. Uvod

Delo na daljavo je fleksibilna oblika dela, ki se vse bolj uveljavlja. V mesecu marcu so zaradi preprečevanja širjenja epidemije korona-virusne bolezni covid-19 šole zaprle svoja vrata in začelo se je izobraževanje na daljavo. To je pomenilo poseben izziv za prav vse v šolskem sistemu: za ravnatelje, učitelje, šolarje in tudi njihove starše. Takšna oblika dela je marsikomu povzročila nemalo težav, saj se je z njo večina deležnikov srečala prvič.

Po nekaterih napovedih strokovnjakov bo takšna oblika dela postala pogosta oblika opravljanja dela in storitev. Osrednjo vlogo pri njegovem razmahu lahko pripišemo hitremu razvoju telekomunikacijske tehnologije in razvoju osebnih računalnikov, v našem primeru zaradi epidemije, preprečevanja širjenja epidemije korona- virusne bolezni covid-19. Vendar pa so se prve oblike dela na daljavo pojavile že pred razmahom interneta. Začetki segajo v leto 1877, ko si je nek predsednik banke v Bostonu napeljal telefonsko linijo iz pisarne do doma (Shipside, 2002, str. 14).

2. Pouk na daljavo

V sredini marca, ko so vse šole zaprle svoja vrata, verjetno nihče ni pričakoval, da bo pouk na daljavo potekal skoraj do konca šolskega leta. Po začetnem navdušenju, da ni pouka in da gre za počitnice, pa so učenci hitro ugotovili, da gre v resnici za čisto pravo šolo, za mnoge celo zahtevnejšo in napornejšo kot sicer. Nekateri so bili zelo angažirani in pridni, spet drugi malo manj zagnani – to velja tako za učence kot učitelje.

Ko govorimo o pouku na daljavo, je pomembno, da poznamo njegove prednosti in slabosti. Pozitivni vidiki morajo odtehtati negativne. Pa je bilo v tem primeru tako? S tem namenom v nadaljevanju navajamo prednosti in slabosti pouka na daljavo s strani učiteljev.

2.1 Prednosti in slabosti pouka na daljavo s strani učiteljev

Že od samega začetka razprav o delu na daljavo se poudarja, da sta ključni prednosti za učitelja na daljavo avtonomija odločanja o razporeditvi delovnega časa ter prihranek časa in denarja kot posledica dejstva, da ni več prevoza na delo (Jereb, 1999, str. 306).

Učitelj si pri pouku na daljavo lahko sam organizira delovni čas. Fleksibilen delovni čas jim omogoča, da delajo takrat, ko jim najbolj ustreza in ko so najbolj produktivni, ter bolje izkoristijo čas za družino in počitek. Predpostavlja se, da delo doma omogoča mir in tišino, kar posledično pomeni večjo koncentracijo in višjo produktivnost. Hkrati se zmanjša nevarnost stresa zavoljo zgodnjega vstajanja, spremljanja ter oddaje otrok v vrtec ali šolo in dolgotrajnejšega napora med vožnjo do šole. Življenjski stil lahko postane bolj sproščen. Učitelji privarčujejo čas, ki bi ga drugače porabili za vožnjo na delovno mesto, in ga lahko porabijo za svojo družino in prijatelje. (Trček, 2000, str. 294).

Izkazalo pa se je, da je velika večina učiteljev v času pouka na daljavo delala veliko dlje in intenzivneje, kot bi sicer. Časa za delo si niso mogli organizirati sami, saj so bili odvisni od dela in odzivov učencev in njihovih staršev. Dostikrat se je delovnik tako raztegnil skozi celoten dan. V dopoldanskem času so podajali učno snov ali preko videoklica ali pa so čas namenili pripravi učne snovi za svoj predmet in bili v stiku z učenci, v popoldanskem in večernem času pa so se posvetili pregledu poslanih nalog in prebiranju ter odgovarjanju na maile, ki so jih prejeli s strani učencev in staršev. Na tem mestu seveda ne smemo pozabiti na stalen obvezni kontakt z vodstvom šole ter pisanjem priprav in poročil o evidenci delovnega časa.

Učitelji so se v času pouka na daljavo morali tudi dodatno izobraževati, saj je ta oblika dela od njih zahtevala nova znanja. Udeleževali so se različnih videodelavnic, kjer so pridobivali nova znanja s področja didaktike, pedagogike, psihologije in tehnologije na daljavo.

Tudi raziskave kažejo, da učitelji na daljavo običajno delajo več, kar pomeni, da imajo manj časa za druge dejavnosti. Lahko pa se celo zgodi, da izkoriščajo ostale družinske člane za pomoč pri delu. Učitelji naj bi doma imeli ustrezen ločen prostor za delo doma ter ergonomično in

zdravju prijazno delovno opremo. Vendar se velikokrat izkaže, da nimajo prostora za dodatno sobo, ki bi jo uporabljali kot primerno delovno okolje. Prav tako si po navadi ne kupijo ergonomične opreme, saj je ta zelo draga. Pomembno vprašanje je, kdo bo zagotovil ustrezno telekomunikacijsko opremo. Osnovo opremo najbrž premorejo učitelji sami, lahko pa se zaplete pri programski opremi. Prav tako se lahko pojavi problem združljivosti podatkov in zanesljivosti ter varnosti pri prenosu in hranjenju podatkov. Delo si počasi podreja življenje v prostem času vseh ljudi, delavci na daljavo so na to še posebej občutljivi (Mlinar, 2003, str. 1020).

Zaradi zmanjševanja stikov prihaja tudi do socialne izoliranosti in zmanjšanja skupinske solidarnosti. To velja tako za učitelje kot učence. Posebej je to nevarno za učence, saj se lahko počutijo osamljene, kar vpliva na upad produktivnosti in na nezadovoljstvo s šolskim delom. Pomanjkanje stikov pri učiteljih lahko vpliva tudi na izmenjavo znanj, izkušenj in informacij ter negativno vpliva na občutek pripadnosti organizaciji. Nastanejo lahko težave pri usklajevanju dela in družinskega življenja, kar vodi do napetih odnosov v družini. Posledično učitelji občutijo pritisk, stres in lahko obolijo za poklicnimi in psihološkimi boleznimi. (Jereb, 1998, str. 30).

3. Zaključek

Pouk na daljavo ima, tako kot vse stvari, prednosti kot slabosti. V prispevku se osredotočimo na izkušnje in vidik učiteljev.

Pouk na daljavo ima lahko za številne učitelje in delodajalce prednosti. Učitelji pri delu na daljavo privarčujejo pri stroških prevoza na delo. Dosti učiteljev vidi največjo prednost dela na daljavo v krepitvi družinskih stikov, saj tako preživijo več časa s svojimi otroki. Delo na daljavo daje tudi zelo dobre možnosti za zaposlovanje omejeno mobilnih oseb, kot so na primer invalidi. Kmalu pa so se pokazali tudi negativni vidiki dela na daljavo. Največji problem predstavljata socialna izolacija in pomanjkanje osebnih stikov. Preglavice pri pouku na daljavo povzroča tudi stres, ki je največkrat posledica konfliktov v družini in kopičenja dela. Čeprav naj bi delo na daljavo pripomoglo h krepitvi družinskih stikov, se je v praksi velikokrat pokazalo ravno nasprotno. Pri delu na daljavo se še bolj kot v organizacijah briše meja med delom in prostim časom. Učitelji morajo pri pouku na daljavo biti ves čas dosegljivi, delajo tudi ponoči, posledica tega pa je, da trpi družinsko življenje.

Verjamemo, da je pouk na daljavo le začasna rešitev, katere se poslužujemo v primeru izrednih razmer, sicer pa menimo, da nihče med učitelji ne bi zamenjal te oblike dela z delom v prijaznem in prijetnem šolskem okolju, kjer imamo stik z učenci, sodelavci in ostalim osebjem, ki nam polepša marsikateri delovnik.

4. Literatura

- Juriševič, M. (2006). *Učna motivacija in razlike med učenci*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kramar, M. (2009). *Pouk*. Nova Gorica: Educa, Melior.
- Mlinar, Z. (2003). Teledelo in prostorsko-časovna organizacija bivalnega okolja. *Teorija in praksa*, 40 (6), 1012–1039.
- Shipside, S. (2002). *Flexible and Virtual Working*. Oxford: Capstone Publishing.
- Trček, F. (2000). Prednosti in nevarnosti teledela – perspektive uvajanja teledela v Sloveniji. *Uporabna informatika*, 8 (2), 8793.

Kratka predstavitev avtorice

Darja Bastl je učiteljica razrednega pouka na III. Osnovni šoli v Celju. Poučuje že 27 let. Pri svojem delu je ustvarjalna, kreativna, išče nove izzive... Zelo rada pleše in likovno ustvarja. Aktivna je na različnih področjih vzgoje in izobraževanja.

Vloga razrednika v šoli na daljavo

The Role of a Class Teacher in the 6th Grade during Remote Learning

Špela Cimerman Hudopisk

*Osnovna šola Metlika
spela.cimerman@osmetlika.si*

Povzetek

V obdobju šole na daljavo, v kateri so se slovenski učitelji znašli skorajda čez noč, se je šola spremenila za vse udeležence – tako učitelje, učence in njihove starše. Večinoma na spremembe niso bili dovolj pripravljeni in so se vsak po svoje znašli v novi vlogi.

V prispevku je opisana vloga razrednika v šoli na daljavo in predstavljena izkušnja z razredništvom v novih okoliščinah. Razredničarka je najprej s svojimi učenci poskušala vzpostaviti stik preko e-pošte, nato pa je kontaktirala njihove starše. Po začetnem obdobju pridobivanja vseh kontaktov je izvedla tudi prvo video razredno uro (v obliki spletne konference), ki so ji sledile vsakotedenske videoure z oddelkom.

Ves čas je o svojih učencih pridobivala informacije od ostalih učiteljev oddelčnega učiteljskega zbora, ki jih je posredovala učencem in njihovim staršem. To je sčasoma postala prezahtevna naloga, zato je tovrstno komunikacijo prenesla na učitelje, kar se je izkazalo za učinkovito rešitev, ki je prinesla rezultate za vse udeležence.

Razredničarka je še vedno imela kontakt s svojimi učenci, a je zdaj v video razrednih urah lahko več časa namenila pogovoru z učenci, motiviranju učencev ipd.

Ključne besede: ohranjanje stika z učenci, pretok informacij, razredništvo, šola na daljavo, video razredne ure.

Abstract

Pupils and their parents had to adapt to the new system nearly overnight and generally nobody was sufficiently prepared for this sudden change. Every teacher found himself / herself in a new role and did their best to make distance learning work.

The article describes the role of a class teacher during distance learning and also an experience with it in the new circumstances. As a class teacher, she first tried to make contact with her pupils via e-mail, later she also contacted their parents. After the initial period of obtaining e-mails she executed her first online class meeting (in the form of a web conference) which was followed by regular weekly video lessons for her class.

Throughout the period of distance learning she collected information about her pupils from other teachers which she then regularly passed on to pupils and their parents. Eventually this turned out to be a too demanding task and she therefore had to find a different solution. What proved best for all participants was direct communication between teachers and pupils. Class teacher was still in contact with her pupils, but was able to devote more time to various discussions and providing motivation during online sessions.

Keywords: class teacher, distance learning, information flow, keeping contact with pupils, online class meetings.

1. Uvod

Učenje je luč.

Japonski pregovor

V življenju radi rečemo, da *se učimo od rojstva do smrti*, poznamo znamenit Sokratov rek *Vem, da nič ne vem*, otroke vzgajamo s Senekovimi besedami *da se ne učimo za šolo, temveč za življenje*, a v resnici prevečkrat pozabimo na to. Dosežemo neko raven izobrazbe, se zaposlimo in mislimo, da vemo vse.

Poklic učitelja sili v nenehna izobraževanja, predenj postavlja spremenjene učne načrte, nove metode in načine dela itd. Nenazadnje se tudi generacije otrok, s katerimi delamo, iz leta v leto spreminjajo. Učitelji se na spremembe različno odzivamo – nekaterim so v izziv, drugim odveč.

Letošnja epidemija in kot njena posledica šola na daljavo pa je pred velik izziv postavila celotno družbo, med prvimi, ki smo morali zagristi v (kislo) jabolko sprememb, pa smo bili tudi učitelji. Čez noč se je naš delovni prostor iz učilnic naših šol, kjer poučujemo, preselil v domače kabinete, tablo in kredo pa je zamenjal računalnik s spletno povezavo. Svojih učencev nismo več videli in slišali, v najboljšem primeru smo si z njimi dopisovali po elektronskih poteh, pozneje smo se nekateri z njimi videli tudi preko video srečanj s pomočjo različnih aplikacij, ki smo jih bili prisiljeni bolj ali manj uspešno posvojiti.

Prilagoditi pa so se morali tudi otroci – v odgovorne in zelo samostojne učence, ki so z nami komunicirali vsaj v začetku preko večinoma pisnih navodil na računalniku, in njihovi starši v neke vrste nadomestne učitelje na domu. Kot bi se združili 19. in 21. stoletje!

Izkazalo se je, da je bila sprememba za vse tri deležnike zahtevna, naporna in stresna, nekateri s(m)o se ji prilagodili lažje, drugi težje. Vsak izmed nas je bil vržen v vodo sprememb in je plaval, kakor je vedel in znal.

V tem prispevku je predstavljena izkušnja razredništva na predmetni stopnji v času šole na daljavo. Opisano je, kako se je v novih okoliščinah znašla razredničarka, kje je naletela na težave, kaj so bile pozitivne stvari razredništva na daljavo in do katerih spoznanj je prišla za prihodnje.

2. Razredništvo v šoli na daljavo na predmetni stopnji

2.1 Moja pot razredničarke

Na osnovni šoli od 6. do 9. razreda poučujem slovenščino, z razredništvom imam trinajst let izkušenj. V šol. letu 2019/2020 sem bila razredničarka šestošolcem.

To pomeni, da sem septembra lani prvič stopila pred te učence in da smo se v tem šolskem letu obojestransko spoznavali tako z učenci kot z njihovimi starši. Izvedli smo dva roditeljska sestanka (enega septembra, drugega februarja) in štirikrat govorilne/pogovorne ure. Na srečo je šola na daljavo nastopila marca, v drugi polovici šolskega leta, težko si predstavljam, da bi se zadeva začela v samem začetku šolskega leta, ko se z učenci in njihovimi starši še nismo niti pošteno spoznali – tak scenarij je povsem verjeten v šolskem letu, ki je pred nami.

Tu se nam samo od sebe postavlja vprašanje – **kakšna je vloga razrednika v šoli na daljavo in kako se razredništva lotiti v novih okoliščinah?**

Najprej pa pogledjmo, kako je (bilo do sedaj) z razredništvom v osnovni šoli na predmetni stopnji.

2.2 Razredništvo v 6. razredu

Razredništvo je v 6. razredu sistemizirano na 0,5 ure tedensko, v praksi je to pri nas pomenilo, da smo imeli z učenci razredno uro na urniku vsak drugi teden po eno uro. Toda niti to ne drži docela, saj so bile naše ure slovenščine v 6. razredu vedno vsaj malo tudi razredne ure – se pravi, da smo najnujnejšo razredno problematiko obravnavali sproti. Ko imaš enkrat svoj razred, svoje učence, si kot učitelj vedno v dvojni vlogi – pri pouku si seveda najprej učitelj svojega predmeta, toda ves čas si tudi njihov razrednik. In to ne velja le za pouk, razrednik si tudi med odmori, v šolski knjižnici, v šolski jedilnici, na šolskem dvorišču, v šoli v naravi, na dnevnih dejavnosti ...

Razrednik je torej učencem, ki so mu zaupani, neke vrste nadomestni šolski starš. Vodi svoj razred, načrtuje delo, seznanja ga z novostmi, vzgaja in izobražuje ga o različnih temah (npr. odraščanje, pasti interneta, zdrava prehrana, bonton ipd.), posreduje v problemskih situacijah, spodbuja in pomaga organizirati učno in kakšno drugo pomoč med učenci, je pa tudi vezni člen med učenci in ostalim učiteljskim zborom ipd. (Kalin, Bizjak, Dobnik Žerjav in Hrovat, 2005).

Razrednik pa ni povezan le s svojimi učenci, pač pa tudi s starši/skrbniki teh učencev (od zdaj naprej bom uporabljala izraz starši). S starši se razredniki v šolskem letu srečamo na najmanj dveh roditeljskih sestankih (septembra in februarja) in vsakomesečno na govorilnih urah. Od marca, ko se je v naši državi pojavila epidemija Covida-19 in z njo šola na daljavo, praviloma starši več niso imeli možnosti obiskati šole in razrednika. O drugih oblikah sodelovanja bom govorila pozneje.

Če strnemo: ko govorimo o razredništvu, moramo imeti v mislih vedno *odnos učenec–razrednik–oddelčni učiteljski zbor–starši*.

2.3 Razredniki na daljavo

Na šoli smo s poukom na daljavo začeli 23. marca, teden od 16. do 20. 3. smo namenili pripravam na novo obliko dela. Prve informacije o pouku na daljavo so učenci in starši izvedeli iz medijev, skoraj hkrati pa iz šolskih spletnih strani, kjer so bile osnovne informacije o šoli na daljavo.

Vsak razrednik na predmetni stopnji je na šoli tudi učitelj nekega predmeta. Vsi učitelji smo najprej premislili o svojem predmetu in zanj pripravili navodila za delo na daljavo, takoj potem pa še o vlogi razredništva v novonastalem položaju. Na tem mestu je treba omeniti tudi dejstvo, da velika večina učiteljev ni bila veščča dela na daljavo (izjema so najbrž tisti, ki so npr. šolali učenca, ki je bil na daljšem potovanju z družino in je njegov pouk potekal po internetu), da nas je novica o epidemiji in 'lock-downu' zelo presenetila, marsikoga pa tudi navdala s strahom zase in za svoje bližnje, hkrati pa smo se morali čez noč preleviti v obliko učiteljev, ki nam je bila neznana in za večino tuja. Prav tako ne smemo mimo tega, da smo učitelji različno računalniško pismeni – nekateri so bili v skrbeh tudi zaradi tega – kot tudi ne tega, da smo doma različno računalniško opremljeni (računalnik, internet, tiskalnik ...).

V tednu od 23. do 27. marca smo učitelji objavili prva navodila za delo na daljavo za svoje predmete hkrati pa smo učitelji razredniki s posebno mislijo na svoje učence pripravili kakšno nalogo, s katero smo želeli navezati kontakt s svojimi učenci.

2.4 Zbiranje kontaktnih podatkov in stik z učenci ter njihovimi starši

Naloge razrednika, ki so našete zgoraj, so dobile nov pomen ravno v šoli na daljavi. Kar naenkrat učitelji nismo več imeli vsakodnevnega fizičnega kontakta s svojimi učenci, zato sem kot razredničarka v prvem tednu šole na daljavo najprej želela priti v stik s svojimi učenci. Ker je šola na daljavo potekala po spletu, je bilo nujno imeti e-naslove učencev. V elektronskem dnevniku pa sem poiskala e-naslove in telefonske številke njihovih staršev.

Kot razredničarka sem si postavila naslednje cilje:

- vzpostaviti stik s svojimi učenci
- pridobiti e-naslove svojih učencev
- vzpostaviti stik s starši svojih učencev
- pridobiti telefonske številke in e-naslove staršev učencev
- (v drugem tednu šole na daljavo pa še) pridobiti informacijo o sodelovanju na daljavo mojih učencev z učitelji ostalih predmetov – v 6. razredu je to tudi 13 različnih učiteljev, odvisno od neobveznih izbirnih predmetov

Tako sem kot učiteljica slovenščine v navodilih za svoj predmet že prvi teden učencem dala nalogo, ki so mi jo morali poslati na moj e-naslov. To sem naredila tudi v ostalih oddelkih, ki jih poučujem, in to ponavljala vsak teden šole na daljavo, da smo z učenci ostajali v stiku. Naloge so bile praviloma kratke, sprva enostavne, pozneje pa tudi ustvarjalne, višjih taksonomskih stopenj – odvisno tudi od obravnavane snovi.

V prvem tednu mi je odpisala kakšna polovica učencev. Ko sem na tak način dobila njihove e-naslove, sem vsakemu izmed njih v vlogi učiteljice pokomentirala poslano nalogo, v vlogi razredničarke pa sem jim napisala e-pismo, v katerem sem jih povprašala o tem, kako so se prilagodili novim okoliščinam, kakšne pogoje za delo na daljavo imajo, kako se počutijo itd.

Takoj po prvem tednu šole na daljavo sem po e-pošti vzpostavila z učitelji ostalih predmetov, ki so poučevali moj razred. Prosila sem jih za informacijo o tem, ali so že vzpostavili stik z mojimi učenci oz. ali so jim učenci oddali naloge (kar nekaj učiteljev je razmišljalo podobno in dalo v prvem tednu šole na daljavo nalogo, da bi vzpostavili stik z učenci).

Z informacijami učiteljev in s svojo izkušnjo prvega tedna šole na daljavo v vlogi učiteljice in vlogi razredničarke sem kot razredničarka v začetku drugega tedna šole na daljavo (zadnji teden marca) poslala e-pismo staršem svojih učencev. V pismo sem jih še enkrat na kratko informirala o novem načinu šolanja, jih povprašala o tem, kako se je njihov otrok prilagodil novi situaciji, kakšne materialne pogoje za delo imajo (računalnik, tablica, internetna povezava ...), hkrati pa sem jim dala povratno informacijo o odzivnosti njihovega otroka po prvem tednu šole na daljavo ter jih vzpodbudila za sprotno komunikacijo z mano kot razredničarko njihovega otroka. Na koncu sem se jim zahvalila za sodelovanje in pomoč, saj so se tudi oni čez noč prelevili v nadomestne učitelje ali vsaj pomočnike nas učiteljev, ki so opazovali in usmerjali delo svojih otrok.

Odpisala je večina staršev. Tiste, ki pa se niso oglasili, sem v prihodnjih dneh poklicala po telefonu. Pomembno se mi zdi poudariti, da sem pri tem ugotovila, da nekateri e-naslovi in/ali tel. številke staršev v e-dnevniku niso bili ažurirani, kar je pomemben predpogoj za sodelovanje sploh. V primeru ponovitve šole na daljavo se mi zdi to zelo pomemben dejavnik.

Prav vsi starši pa so bili veseli mojega pisma ali klica. Povedali so mi, kako se z novo situacijo spoprijema njihov otrok, kakšna je njihova vloga, povedali so mi tudi, kakšne

materialne pogoje za delo ima – na podlagi teh informacij je šolska svetovalna služba organizirala pomoč v obliki internetne povezave in/ali tablice ali računalnika.

V dveh tednih sem postopoma realizirala vse cilje, ki sem si jih postavila kot razredničarka: po e-pošti sem vzpostavila stik z učenci, pridobila njihove e-naslove, vzpostavila sem stik z učitelji ostalih predmetov in pridobila povratne informacije o delu svojih učencev pri njihovih predmetih in pridobila kontakte staršev svojih učencev in vzpostavila stik z njimi (po e-pošti ali telefonu).

2.5 Šola na daljavo še kar traja ...

Po dveh tednih šole na daljavo je postalo jasno, da se v šolske klopi ne bomo vrnili še tako kmalu, kot so sprva napovedovali, zato sem iskala nove poti za vzpostavljanje stika z učenci, ohranjala pa sem ga tudi s starši. Staršem sem skoraj vsak teden posredovala informacije o delu njihovih otrok (večinoma po e-pošti, nekaj tudi po telefonu).

Organizirala sem prvo video razredno uro (spletna konferenca), in sicer po Zoomu (pozneje tudi po M Teams). Oglasila se mi je velika večina učencev, tisti, ki se niso, so imeli tehnične težave (nekateri starši so mi pisali, da se ne znajdejo z računalnikom, tem sem po e-pošti poslala videovodiče, kako si naložiti ustrezno aplikacijo, nekateri učenci niso imeli kamere ali mikrofona itd.).

Učenci so bili na prvi razredni videouri sprva sramežljivi (vendarle gre za drugačen način komuniciranja, kjer nam zelo manjka očesni stik vseh udeležencev), pozneje pa so se sprostiti in pripovedovali o sebi, o težavah, ki jih imajo ipd. Sama sem poskušala biti spodbudna, dala pa sem jim tudi informacije o njihovem delu pri drugih predmetih, ki so mi jih dali učitelji. Svojim učencem sem postala neke vrste mentorica, za mentorja pa je pomembno, da zna komunicirati (Rebolj, 2008). Vanda Rebolj (2008) izpostavlja še druge pomembne lastnosti mentorja: »entuziazem, naklonjenost in pripravljenost pomagati« (str. 98). Vse to so odlike učitelja tudi v klasični šoli, še bolj pa so prišle do izraza v situaciji, ko so učenci kar naenkrat ostali brez učiteljeve prisotnosti.

Video razredne ure po Zoomu smo imeli do konca šole na daljavo, in sicer enkrat tedensko. Občasno sem jih združevala z videourami svojega predmeta, tj. slovenščine. Pred vsako uro sem učencem dva dni prej poslala obvestilo po e-pošti, v katerem sem jih sporočila datum in uro srečanja ter okvirno temo našega pogovora. Na videourah je vedno sodelovala velika večina učencev. Učenci so imeli veliko vprašanj o ocenjevanju znanja in o tem, kdaj se bodo spet vrnili v šolo.

V stiku sem do konca pouka ostala tudi s starši – nekateri so imeli raje e-pošto, drugi telefonski klic.

Po nekaj tednih šole na daljavo pa se je pokazala še ena nujna stvar. Kot razredničarka nisem več mogla ažurno skrbeti za prenos vseh informacij od učiteljev k učencem (in njihovim staršem) – tudi 13 različnih učiteljev –, zato sem učitelje prosila, naj sami pošiljajo povratne informacije učencem, po potrebi pa naj tudi sami pokličejo starše (oboje v primeru, ko so bili učenci in starši neodzivni na moja številna obvestila). Treba je priznati, da večina učiteljev na naši šoli na predmetni stopnji ni vzpostavila video učnih ur z učenci.

V ta namen sem učiteljem posredovala e-naslove svojih učencev, kontaktne podatke staršev pa so našli v e-dnevniku.

Izhajati je treba namreč iz tega, da je vloga učitelja »predvsem v stalnem spodbujanju (motivaciji) ter dajanju sprotnih povratnih informacij« (Novak, 2005, str. 40).

3. Zaključek

3.1 Kaj sem se kot razredničarka naučila v obdobju šole na daljavo? (ali napotki za naslednje šolsko leto)

Glede na trenutne okoliščine se vedno bolj zdi, da se nismo zadnjič šolali na daljavo. Da bi nam bilo bodočim razrednikom lažje, menimo, da je že takoj na začetku šolskega leta obvezno opraviti naslednji nalogi:

- pridobiti e-naslove svojih učencev
- pridobiti telefonske številke in e-naslove staršev učencev

V primeru šole na daljavo pa:

- čim prej (prvi teden) vzpostaviti stik s svojimi učenci – po e-pošti, še bolje po video razredni uri
- čim prej vzpostaviti stik s starši svojih učencev (e-pošta, telefonski klic, spletna konferenca kot roditeljski sestanek)
- pridobivati informacije o sodelovanju na daljavo svojih učencev z učitelji ostalih predmetov

3.2 In kaj še?

V šoli na daljavo je nujno vsaj delno spremeniti vlogo razrednika – ko izvajamo šolski proces brez vsakodnevnih fizičnih stikov v učilnici, je treba v odnos *učenec–razrednik–starši* obvezno aktivno vključiti tudi učitelje ostalih predmetov.

Razrednik torej bolj kot v šoli, kot smo jo poznali do šole na daljavo, postane tudi vezni člen med učenci (in njihovimi starši) in učitelji ostalih predmetov..

Vsakdo, ki je bil razrednik v obdobju šolanja na daljavo, je lahko doživel preobremenjenost zaradi prenosa informacij na različne konce: od učencev k učiteljem, od učiteljev k učencem, vse skupaj k staršem, hkrati pa smo bili razredniki tudi sami učitelji svojih predmetov, kjer se je zgodba ponovila.

Zato je v primeru ponovnega šolanja na daljavo nujno, da učitelji svojih predmetov vzpostavijo kontakt z učenci, ki jih poučujejo, razrednike pa vključijo takrat, ko se pojavijo kakšne težave (npr. neodzivnost učencev) in da nujno ohranjajo redni stik z učenci, s starši in preostalimi učitelji oddelka.

Preživel ne bo tisti, ki bo najmočnejši ali najpametnejši, temveč tisti, ki se bo najhitreje prilagodil spremembam.

Charles Darwin

4. Literatura

Novak, M. (2005). *Vloga učitelja v devetletni osnovni šoli*. Nova Gorica: Melior, Založba Educa.

Rebolj, V. (2008). *E-izobraževanje skozi očala pedagogike in didaktike*. Radovljica: Didakta.

Kalin, J., Bizjak, C., Dobnik Žerjav, M., Hrovat, A. (2005). *Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter v dijaških domovih*. Pridobljeno s

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/smernice/Programske_sme_rnice_za_delo_ouz_in_os.pdf

Kratka predstavitev avtorice

Špela Cimerman Hudopisk je profesorica slovenščine in 17 let poučuje slovenščino na Osnovni šoli Metlika, ima tudi večletne izkušnje z vodenjem novinarskega krožka in izvajanjem izbirnega predmeta šolsko novinarstvo. Razredničarka je bila številni generacijam učencem. Zanimajo jo drugačne metode poučevanja, delo z nadarjenimi učenci, popularizacija branja med mladimi ..., tako se vključuje v različne delavnice in projekte na šoli in izven nje – mentorstvo pri literarnih natečajih, šolskih kulturnih prireditvah, izdaji šolskega časopisa, bralnih projektih ipd.

Vsak na svoji strani, a vseeno povezani

Each on his/her Side, yet still United

Ivana Matošević Pogačnik

OŠ Janka Kersnika Brdo
ivana.matoševic1@guest.arnes.si

Povzetek

Delo učitelja je posebno poslanstvo, ki obsega tako poučevanje kot tudi vzgojo otrok. Pri pouku se učimo vsi, tako učitelji kot tudi otroci. Delo v razredu je bilo zaradi virusa Covid-19 predstavljeno v pouk na daljavo. Vsi udeleženci smo se bili primorani soočiti z novim načinom dela, nihče od nas ni imel idealnih pogojev za delo od doma. Vsak od nas je bil na svoji strani. Kljub temu je bilo potrebno najti način, kako ostati povezani. Namen prispevka je predstaviti, na kakšne načine je potekalo uvajanje novih učnih metod, utrjevanje in ocenjevanje znanja pri angleščini in geografiji ter kako je potekalo razredništvo. Zastavljen cilj je bil, da se vsakemu otroku čim bolj približa nov način dela. Podajanje učnih vsebin in utrjevanje je potekalo preko spletne učilnice v obliki učnih listov, kvizov, posnetkov, nekaj učnih ur je bilo izvedenih preko spletne aplikacije Zoom. Ocenjevanje se je izvedlo preko pisnih izdelkov (seminarska naloga, PowerPoint predstavitev), posnetih videov ter ustno preko spletne aplikacije Zoom. Ovrednoteno znanje je bilo pri nekaterih otrocih višje od tistega pri normalnem pouku. Razredništvo je potekalo preko spletnih aplikacij Zoom in Viber ter elektronske pošte.

Pri pouku na daljavo ocene niso imele večjega pomena. V spominu so ostali lepi trenutki, preživeti z bližnjimi, čas zase, povezanost z naravo, ohranjanje stika z ostalimi preko mobilnih medijev ter zavedanje, da je pouk v razredu bolj kvaliteten in učinkovit.

Ključne besede: angleščina, Covid-19, geografija, pouk na daljavo, razrednik, učenci, učitelj.

Abstract

The work of a teacher is a special mission that encompasses both, teaching and educating children. We all learn in a classroom, both teachers and children. The work in a classroom was transformed into a distance learning due to the Covid-19 virus. All participants were forced to face a new way of working, none of us had ideal conditions for working from home. Each of us was on his/her side. Nevertheless, it was necessary to find a way to stay connected. The purpose of this paper is to present the ways in which the introduction of new teaching methods took place, the consolidation and assessment of knowledge in English and Geography, and how the work as a class teacher took place. The aim was to bring each child as close as possible to a new way of working. The presentation of learning content and consolidation took place through the online classroom in the form of worksheets, quizzes, recordings, some lessons were conducted through the online application Zoom. The assessment was performed through written work (seminar work, PowerPoint presentation), recorded videos and orally through the web application Zoom. The evaluated knowledge was higher in some cases in comparison to the one evaluated in normal lessons. The work of the class teacher took place via Zoom and Viber web applications and email. In distance learning, grades were not of major importance. The beautiful moments, such as spending time with loved ones, having time for oneself, connecting with the nature, keeping in touch with others through mobile media and the awareness that the lessons in the classroom are of better quality and more effective have been remained in one's memory.

Keywords: Class teacher, Covid-19, distance learning, English, Geography, students, teacher.

1. Uvod

»Lahko, da bodo pozabili, kaj si jim povedal, vendar pa ne bodo pozabili, kako si vplival na njihovo počutje.« (Buechner, 2020) Citat Carla Buechnerja lepo prikaže, da je delo učitelja posebno poslanstvo, ki ne obsega zgolj podajanja nekih podatkov, pač pa le-to poleg poučevanja zajema tudi vzgojo in vpliv na razvoj posameznika v odraslo osebo, ki zna kritično razmišljati. Vsaka učna ura je svojevrstna izkušnja, kjer se učimo tako učitelji kot tudi učenci. V učilnici se gradi razredna klima, medosebni odnosi, pridobiva znanje, razvijajo osebnosti itd. Delo v razredu je bilo zaradi virusa Covid-19 prestavljeno v delo na daljavo. Praktično čez noč smo se vsi udeleženci morali pripraviti na nov način dela, nihče od nas ni imel idealnih pogojev za delo od doma. Vsak od nas je bil na svoji strani. Kljub temu je bilo potrebno najti način, kako ostati povezani. Namen članka je predstaviti, na kakšne načine je potekalo usvajanje novih učnih metod, utrjevanje in ocenjevanje znanja pri angleščini in geografiji ter kako je potekalo razredništvo. Zastavljen cilj je bil, da se vsakemu otroku čim bolj približa nov način dela.

2. Pouk na daljavo

»Izobraževanje na daljavo (distance education) je oblika izobraževanja z dvema temeljnima značilnostma: učitelj in učenec sta med poučevanjem prostorsko ločena, komunikacija med njima in komunikacija med učenci pa omogočajo različne vrste tehnologij (Encyclopedia Britanica)« (Bevc, 2020).

Pred pričetkom izvajanja pouka na daljavo se je poskrbelo, da so imeli vsi učenci in učenke dostop do računalnika in interneta, saj nekatera gospodinjstva te možnosti niso imela. Starši in skrbniki so bili o novem načinu dela obveščeni preko šolske spletne strani in razrednikov.

2.1 Razredništvo

Razredništvo je zelo pomembna naloga učitelja. Po mnenju Zorka (2005) je uspešnost razrednika bolj odvisna od osebnostnih značilnosti in iznajdljivosti kot od sistematičnega usposabljanja za razredništvo. Tako mora imeti razrednik smisel za komunikacijo in občutek za otroke in mladostnike.

Razrednik nastopa v različnih vlogah, kot navaja Kunstelj (2001), v vlogi mentorja, koordinatorja, svetovalca, pomočnika in usmerjevalca.

Zakon o osnovni šoli (Ur. l. RS, št. 81/2006) navaja, da razrednik in učenci pri urah oddelčne skupnosti obravnavajo vprašanja, povezana z delom in življenjem učencev.

Avtorica prispevka je razredničarka 8. razredu. V času pouka na daljavo so razredne ure potekale na 14 dni preko aplikacije Zoom. Sprva je bila pridobljena privolitev staršev/skrbnikov za takšno obliko dela. Ko smo se preko aplikacije prvič videli in slišali, je bilo prisotno pristno veselje, čeprav smo bili vsak na svoji strani, smo bili povezani v celoto.

Učenci so vstopili v obdobje adolescence, v čas, ko se njihov psihosocialni razvoj nanaša na razvoj identitete. Učenec oblikuje ljubeč in skrben odnos do staršev, visoko samozavest, premišljeno odloča, upošteva mnenja drugih (Ažman, 2012).

Prav zaradi razvoja identitete je bil večji del razrednih ur namenjen samozavesti, samozavedanju v prostoru. Na primer, večkrat smo izvedli nekaj minutno meditacijo, da smo bili v stiku sami s seboj. Veliko je bilo tudi pogovora o njihovem preživljanju časa v karanteni, pisali pa smo tudi dnevnik hvaležnosti. Vsak od nas je imel en zvezek. V zvezek smo vsak večer za vsak dan napisali tri nematerialne stvari, za katere smo bili tisti dan hvaležni (na primer:

sestrin nasmeh, ptičje petje, itd.). Odziv staršev/skrbnikov je bil pozitiven, bili so mnenja, da je dnevnik super zadeva, da so se kot družina doma pogovarjali o vrednotah in se še malce bolj povezali.

Slika 1 prikazuje eksperiment z rižem, ki smo ga izvedli v času pouka na daljavo. Skuhali smo riž in ga enakomerno razdelili v 2 kozarca za vlaganje. Skoraj do vrha vsakega kozarca smo nalili vodo in ju zaprli s pokrovčkoma. Na pokrovček prvega kozarca smo narisali veseli obraz, na pokrovček drugega pa žalosten obraz. En mesec vsak dan smo se s kozarcema pogovarjali. Kozarcu z veselim obrazom smo namenili lepe misli (npr. "Lep/a si.", "Rad/a te imam.", "Čudovito si to opravil/a."), kozarcu z žalostnim obrazom pa slabe misli (npr. "Grd/a si.", "Sovražim te.", "Grozno si to opravil/a."). Po enem mesecu smo na razredni uri preko Zooma poročali svoje ugotovitve. Riž, ki je bil deležen lepih misli, je bil lepši, voda je bila bolj prozorna. V kozarcu, ki je bil deležen slabih misli, je bilo nakopičene več plesni, voda je bila bolj motna. Glede na to, da smo ljudje v velikem deležu sestavljeni iz vode, je naša debata o rižu stekla naprej na debato o nas samih. Ugotovili smo, da smo zelo dovzetni za pozitivne in negativne misli, komentarje iz okolice in da je potrebno, da se naučimo pravih vrednot, empatije, stremimo za primerno komunikacijo in pozitivno doživljanje ostalih ljudi.

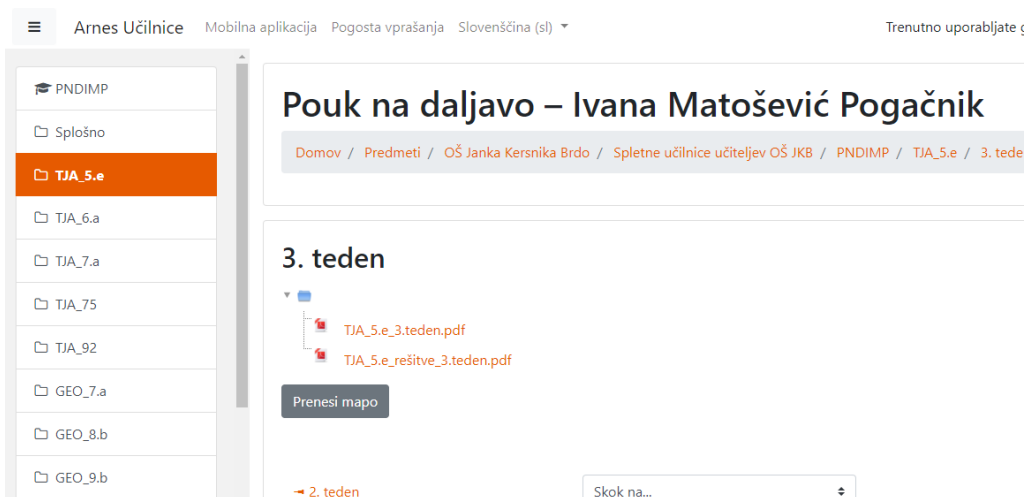


Slika 1: Riž negativnih misli (levo) in riž pozitivnih misli (desno)

V sklopu razredništva so bile vsako soboto med 10.00 in 12.00 izpeljane govorilne ure preko aplikacije Viber. Namen teh je bil pogovor s posameznikom. V ospredju pogovora so bile izkušnje, pridobljene v času karantene, čustva, opis dneva, ocen se v večini primerov ni omenilo.

2. 2 Geografija in angleščina

Slika 2 prikazuje izsek iz spletne učilnice na spletni strani šole, s pomočjo katere je potekal pouk geografije in angleščine. Učenci so tedensko dobili navodila za delo, v obliki učnih listov, kvizov, posnetkov, PowerPoint predstavitev. V enem izmed dokumentov so bile rešitve, da so učenci sami lahko pregledali, če so naloge pravilno opravili.



Slika 2: Izsek iz spletne učilnice

Pouk angleščine je zahteval več napora kot pri geografiji, saj gre za učenje in poučevanje tujega jezika, ki ga je potrebno veliko vaditi. V nižjih razredih se je zraven učnega lista pripravil še zvočni posnetek, da so učenci lahko nove besede tudi pravilno izgovorili. V višjih razredih se je na samem učnem listu pri novih besedah zraven pripisala njihova izgovorjava. Učenci šestega, sedmega in devetega razreda so napisali veliko spisov, le-te so poslali preko elektronskega sporočila, nazaj pa dobili popravljene s pripisanimi komentarji.

Učne vsebine so bile podane v manjšem obsegu v primerjavi s klasičnim poukom, veliko je bilo tudi utrjevanja.

Ocenjevanje znanja pri geografiji je bilo v sedmem razredu izvedeno ustno preko aplikacije Viber, v osmem razredu so učenci pripravili PowerPoint predstavitev, v devetem razredu pa so napisali seminarsko nalogo. Kriterij ocenjevanja je ostal nespremenjen. Pri angleščini so učenci pripravili posneti govorni nastop, ki so ga oddali preko elektronske pošte.

Ovrednoteno znanje je bilo pri nekaterih učencih višje od tistega pri klasičnem pouku. Po vsej verjetnosti so imeli pri pripravi izdelkov pomoč nekoga drugega. Na posnetkih govornih nastopov je bilo pri nekaterih učencih vidno, da so določen del predstavitve prebrali.

2. 3 Primer učne ure pri geografiji in angleščini

Ena izmed učnih tem je bila Dan Zemlje, izpeljana tako pri angleščini kot pri geografiji. Zastavljeni cilji učne ure so bili: spoštovati naravo, skrbeti za naš planet, zaznavati kompleksnost in medsebojno povezanost sveta okoli sebe, kritično razmišljati. V nadaljevanju je opisan potek teh dveh učnih ur.

Pri geografiji so si učenci prebrali PowerPoint predstavitev, izsek le-te je prikazuje slika 3. Učenci so se seznanili z mednarodnim dnem Zemlje, pomenu le-tega, sledila je kratka predstavitev o projektnem delu Odpadki, ki je bilo izvedeno pri pouku geografije v 8. razredu. V nadaljevanju so sledila vprašanja, ki so vzpodbudila učence k razmišljanju o ukrepih za ohranjanje narave in zmanjševanju onesnaženosti. Domača naloga je bila, da vsak učenec tisti dan, 22. aprila, na dnevnem sprehodu opazuje, če je v naravo odvržen kakšen odpadki in le-tega odvrže v ustrezen zabojnik.



Slika 3: Izsek iz PowerPoint predstavitve

Slika 4 prikazuje učno enoto *Earth Day* pri angleščini. Učenci so preko utrjevanja spretnosti poslušanja in pisanja usvojili zgoraj zapisane cilje. Prvi del učne ure je bil namenjen ogledu posnetka v angleščini, nato pa je sledilo navodilo o pisanju spisa na tematiko, predstavljeno v posnetku. Delo je potekalo s pomočjo slovarčka, učenci so samostojno poiskali prevode novih besed. V spisu pa so bile poleg idej na posnetku vključene še njihove ideje o tem, kaj lahko storimo za boljši jutri v okoljskem smislu. Rok za oddajo spisov je bil podan, spisi so bili oddani preko elektronske pošte. Kot izziv so učenci dobili še eno nalogo, ki pa ni bila obvezna. Iz črk PLANET EARTH so poiskali čim več besed. Seznam besed je bil prav tako oddan po elektronski pošti, preko Zooma pa smo potem poročali o svojem delu, svojih izkušnjah.

UČNA ENOTA: EARTH DAY

- Oglej si posnetek: <https://www.youtube.com/watch?v=qvdhsn-BFDI>
- V zvezek napiši naslov EARTH DAY: HOW TO BE GREEN? Napiši, na kakšen način lahko ti sam-a prispevaš k boljšemu stanju našega okolja. Napiši 10 – 15 stavkov. V pomoč naj ti bo posnetek. **Svoj spis do četrta, 23. aprila, pošlji na: ivana.matosevic1@guest.arnes.si.**
- Dodaten izziv (narediš, če želiš):** S škarjami izreži črke in sestavi čim več besed. Seznam besed mi **do petka, 24. aprila**, pošlji na: ivana.matosevic1@guest.arnes.si

P	L	A	N	E	T
E	A	R	T	H	

Slika 4: Učna ura Dan Zemlje pri angleščini

3. Zaključek

Pouk na daljavo je otrokom prvih 14 dni predstavljal velik izziv, v smislu "Kako naj se učim?", "Kaj naj naredim najprej?", "Kako naj si razporedim snov?". Učitelji smo bili pred izzivom, kako izvajati pouk na daljavo, kako učencem čim bolj približati nov način dela. Počasi in s pozitivno voljo, preko novih učnih metod, so bile učne vsebine uspešno predelane.

Preko refleksije smo prišli do spoznanja, da v času pouka na daljavo ocene niso imele večjega pomena. V spominu so ostali lepi trenutki, preživeti z bližnjimi, čas zase, povezanost z naravo, ohranjanje stika z ostalimi preko mobilnih medijev ter zavedanje, da je pouk v razredu bolj učinkovit in kvaliteten.

Nov način dela lahko pri nekaterih učencih zviša nivo motivacije, nudi priložnost za učenje večšin in avtentičnost učenja. Kot potencialna prednost se med drugim navaja tudi prožnost časovne in krajevne izvedbe izobraževanja, v hitrosti in vsebini izobraževanja, hitrejšem dostopu do znanj iz različnih virov (Bevc, 2020).

Ker pa ocene predstavljajo velik del v vzgojno-izobraževalnem procesu, je pomembno, da se oceni znanje, ki ga poda le otrok in ne njegov skriti pomočnik. Kako to doseči pri pouku na daljavo, je zagotovo velik izziv. V publikaciji *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji* različni avtorji navajajo kot pomanjkljivost pri pouku na daljavo pripravljenost učencev ter ohranjanje znanja, pridobljena s takšnim načinom dela. Kot tveganje izpostavijo neustrezen stik z ljudmi in stik z neustreznimi vsebinami (Bevc, 2020).

Pouk na daljavo torej zahteva tehnološko in vsebinsko pripravljenost, poleg tega pa še zelo pomembno pedagoško pripravljenost. Učitelji se soočamo z izzivom načina podajanja učnih vsebin in objektivnega ocenjevanja. Smiselno bi bilo, da se organizira kakšno izobraževanje v tej smeri, da bo vsem skupaj v primeru ponovnega pouka na daljavo lažje.

5. Literatura

- Ažman, T. (2012). *Sodobni razrednik: priročnik za usposabljanje učiteljev za vodenje oddelčne skupnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Bevc, V., Grmek, M., Holcar Brunauer, A., Kregar, S., Mithans, M., Musek Lešnik, K. idr. *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji*. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/2/#zoom=z>
- Buechner, C. (2020). Pridobljeno s <https://gradecam.com/2018/07/30-inspirational-quotes-for-teachers/>
- Kunstelj, A. (2001). *Razrednik – vloga, delo in odgovornost*. Ljubljana: Jutro.
- Zakon o osnovni šoli (ZOSn-UPB3). (2006). *Uradni list Republike Slovenije*. 81, 31. VII., str. 8662. Pridobljeno s <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200681&stevilka=3535>
- Zorko, S. (2005). *Sem razrednik?!* Maribor: Samozaložba.

Kratka predstavitev avtorja

Ivana Matošević Pogačnik je po izobrazbi profesorica angleščine in geografije, s pridobljen nazivom svetovalec. Zaposlena je na OŠ Janka Kersnika Brdo, kjer opravlja delo razrednika, poučuje angleščino in geografijo, izkušnje ima tudi z delom v oddelku podaljšanega bivanja.

Kako smo ogoljufali vestne učence?

Have Hard-Working Students actually Been Put at a Disadvantage?

Jasmina Mulc

Osnovna šola Notranjski odred Cerknica
jasmina.mulc@gmail.com

Povzetek

V času korona krize ni šlo nič tako, kot smo navajeni, tudi poučevanje ne. Ampak smo se organizirali, vsaj zdelo se nam je tako. Pa smo se res? Iskali smo načine, kako priti do učencev, ki niso imeli možnosti dostopa do učnih vsebin. Preverjali smo delo učencev doma, njihovo razumevanje učne snovi, spremljali, kdo dela in kdo še česa ni naredil. In potem so prišle smernice iz ministrstva, zadolženega za izobraževanje, da se aktivnost oz. neaktivnost v tem korona času pač ne sme upoštevati pri oceni. Ob tem se ne moremo otresti občutka, da smo mogoče ogoljufali najbolj vestne učence. Vestno in pridno so delali doma, upoštevali navodila ter opravili vse naloge in zadolžitve. Pa smo znali videti njihov trud in pridnost? Zakaj smo prišli v situacijo, da so najlepše šolsko leto preživel tisti, ki so delali malo ali nič in so tako imeli že od spomladi »počitnice«. Ali smo kot družba dali pravo sporočilo šolajoči populaciji? Razmišljamo naprej in se sprašujemo. »Ali bomo morali v novem šolskem letu zaradi učencev, ki niso opravljali svojih obveznosti, razlagati vso učno snov še enkrat? Bomo zato spustili nivo znanja na minimum?« Marljivi učenci bodo ponovno poslušali razlago učne snovi, ki jo že poznajo, in na ta način ne bodo napredovali.

Ključne besede: družbena odgovornost, izobraževanje, korona kriza, nagrajevanje, prihodnost.

Abstract

At the time of the corona crisis, nothing went as we are used to, not even teaching. But we got organized, at least we thought so. But were we really? We looked for ways to reach students who did not have access to learning content. We were tracking the work of pupils at home, how they understand the material we gave them, monitoring who is working and who has not done their work. And then came the guidelines from the ministry that the activity or inactivity at this corona time should simply not be taken into account on the final grade. At the same time, I can't shake off the feeling that we may put hard-working students at a disadvantage. They worked hard and diligently at home, followed instructions, performed all tasks and duties. But did we know how to see their efforts and diligence? Why did we get into a situation where those who worked little or nothing and spent this time inactive practically had school »vacations« since spring. Have we as a society given the right message to the young population. We think ahead and wonder. »Will we have to explain the whole learning material again in the new school year because of students who have not fulfilled their obligations? We will therefore lower the level of knowledge to a minimum?« Again, the diligent will listen to the explanation of the learning material they already know and will not progress.

Keywords: corona crisis, education, future, social responsibility, rewarding.

1. Uvod

Iztekajoče se šolsko leto je bilo nenavadno. Bilo je pestro, in zanimivo ter polno izzivov. Naloga vsakega učitelja je, da učence nauči novih spoznanj, veščin in tudi smernic za življenje. Učiti moramo predano in dobro, ker s tem vplivamo na svoje učence in hkrati oblikujemo prihodnost naše družbe. Biti učitelj ni zgolj služba, je poslanstvo. Prav zato imamo tudi veliko moralno vlogo in s tem odgovornost v življenju učencev. Kakšno sporočilo smo dali svojim učencem? Smo res nagradili vestno in pridno samostojno delo učencev v času šolanja na daljavo? Zakaj smo prišli v situacijo, da so najlepše šolsko leto preživeli tisti, ki so delali malo ali nič in so tako imeli že od spomladi počitnice. Kako naprej? Kako pošteno ovrednotiti delo učenca na daljavo? Kako vsem zagotoviti enake pogoje pri šolanju na daljavo? Ali smo kot družba dali pravo sporočilo šolajoči populaciji?

2. Šola, kot je še ni bilo

Decembra 2019 so iz kitajskega mesta Vuhan prihajale informacije o novem virusu, ki je prizadel celotno populacijo in popolnoma ustavil življenje v mestu. Zdelo se nam je, da je to nekje daleč in da se nam kaj takega ne more pripetiti. Pa smo se motili, zelo motili. Čez tri mesece, se je življenje tudi v Sloveniji močno spremenilo. Zaradi vse večjega števila okuženih v Sloveniji je Vlada Republike Slovenije na seji, dne 12. 3. 2020, sprejela sklep o zaprtju vzgojno-izobraževalnih ustanov, do katerega je prišlo dne 16. 3. 2020 (Urad vlade za komuniciranje, 2020).

Šole so se morale hitro organizirati in se prilagoditi novi situaciji. Vsaka izobraževalna ustanova je po svojih najboljših močeh organizirala pouk na daljavo. Že po prvih tednih so se začele pojavljati razlike med posameznimi območji znotraj Slovenije, kakor tudi med posameznimi šolami in nenazadnje med posameznimi učitelji. Učitelji smo tukaj predvsem pogręšali enotni pristop, ki naj bi veljal za vse učence, ne glede na to, v kateri regiji živijo. Na plan so prišle tudi težave, s katerimi se srečujemo predvsem podeželske šole oziroma šole, ki se nahajamo na območjih manjših krajev ali hribovitih pokrajin. Tukaj se je pojavila predvsem velika razlika v opremljenosti z računalniško tehnologijo in dostopom do interneta. Imamo območja, kjer je na voljo širokopasovni prenos podatkov. To velja predvsem za območja večjih mest ter območja, kjer internetnega dostopa nimajo ali pa je prenos bistveno počasnejši.

Naša šola sodi med šole na podeželju, v primorsko-notranjsko statistično regijo z velikim deležem podeželskih vasi in zaselkov, kjer dostop do interneta predstavlja težavo.

Na začetku smo imeli učitelji glavno nalogo vzpostaviti stik z vsemi svojimi učenci. S tistimi, ki so bili večji računalniške tehnologije to ni bila težava. Drugi so imeli več težav. Hitro se je videlo, da večina današnje mladine obvlada uporabo mobilnih naprav, medtem, ko je bila uporaba računalnika omejena predvsem na igranje igrice. Učenci so imeli veliko težav že pri pisanju in pošiljanju elektronskih sporočil učiteljem. Popolnoma razumljivo mi je, da tega vsi učenci ne znajo, saj se znotraj obveznih učnih vsebin tega v šoli še ne učimo. Tukaj bi bil nujen razmislek o vključevanju določenih vsebin povezanih z računalniškim opismenjevanjem v učni načrt znotraj posameznih predmetov. Učenje o pisanju elektronskega sporočila bi lahko vključili v vsebine ur oddelčne skupnosti, slovenskega jezika ali domovinske in državljanske vzgoje in etike. Večji pomen bi bilo potrebno v prihodnje dati predmetom z računalniškega področja.

Da se vrnemo na začetek. Po tem, ko smo vzpostavili stik z učenci in njihovimi starši in ko smo učitelji znotraj svojega razreda preverili opremljenost z računalniki pri posamezni družini se je začela prava šola na daljavo. Vsem tistim družinam, ki niso imele računalnika, jim je šola

posodila šolske računalnike. Na šoli smo se dogovorili za tedensko pošiljanje gradiva za posamezni predmet. Vsak učitelj je pripravljaj gradivo za svoje učence. Nekateri starši smo se znašli v dvojni vlogi. Bili smo učitelji svojim učencem in posredovalci učne snovi svojim otrokom. Sama sem pri načrtovanju količine učne snovi za svoje učence izhajala iz dejstva, da je nujno posredovati le najpomembnejše informacije. Potrebno se je zavedati, da so bili učenci postavljeni v vlogo učitelja in so morali sami predelati učno snov. Tukaj so imeli veliko težav predvsem slušni tipi učencev, ki so pri običajnem pouku v razredu poslušali razlago učitelja, snov doma ponovili in so zahtevane vsebine znali. Sedaj je bil njihov način učenja močno spremenjen. Veliko energije in motivacije so porabili za spoznavanje učne snovi in postali so sami sebi učitelji. To je od njih zahtevalo veliko energije in pogosto je delo pri teh učencih potekalo počasi in so bili velikokrat v zaostanku s šolskih delom. Na drugi strani pa so učenci, ki so imeli pri delu v razredu težave s koncentracijo, doma delali lažje in uspešnejše. Zakaj? Delo so si sami razporedili preko dneva in pri tem upoštevali svoje počutje, dobre ali slabe dneve in si po potrebi med šolskim delom privoščili počitek. Že po prvih tednih dela na daljavo se je pokazala delovna vnema posameznega učenca. Večina je pridno in sproti delala. Veliki večini otrok so pri šolskem delu pomagali starši. Ker poučujem na predmetni stopnji in pričakujem že samostojnost od učenca, starega enajst let ali več, preseneča ugotovitev, da so bili starši bolj informirani o obveznostih pri posameznem predmetu kakor pa njihov otrok. Omenjena ugotovitev se je v naslednjih tednih še velikokrat potrdila.

Učitelji smo pošiljali naloge, gradivo, pripravljali vprašalnike, kvize in snemali filmčke. Vse z namenom omogočiti učencem lažje usvajanje novih učnih vsebin ter boljše razumevanje posredovanega gradiva. Preverjali smo delo učencev doma, razumevanje učne snovi, spremljali kdo dela in kdo še česa ni naredil. Preko celega dne, vse dni v tednu, smo bili na voljo za vprašanja ali reševanje težav učencev. Veliko svojega časa smo učitelji namenili tudi pomoči tistim učencem, za katere smo vedeli, da imajo težave. Te so lahko izhajale iz družinskega položaja, ker starši niso zmogli ali znali pomagati svojemu otroku, ali iz sposobnosti učenca in njegovi zmanjšani zmožnosti pomnjenja. Učence smo opozarjali, da je delo od doma enako pomembno kot delo v razredu znotraj šole ter da je potrebno vse šolske obveznosti opraviti. Včasih smo celo malo »zagrozili«, da je njihovo napredovanje ogroženo, da delajo premalo, da pač tako ne bo šlo naprej in da je potrebno šolsko delo vzeti resno. Pa so nas nekateri učenci ignorirali. Opravili so le del obveznosti in še to le po večkratnem posredovanju učitelja ali razrednika. Nekateri starši so popolnoma verjeli svojemu otroku in so se čudili učiteljevim sporočilom o nedelu in neopravljenih šolskih obveznostih. Dela svojih otrok niso preverjali in so jim brezpogojno zaupali. Le-ti pa so s svojimi starši manipulirali in šolo »obesili na klin«. V takih primerih sem kot učiteljica imela občutek, da sem jaz bolj zaskrbljena glede uspešnega zaključka šolskega leta kot pa učenci ter njihovi starši. Na drugi strani pa smo se učitelji srečali s primeri, ko so se starši popolnoma vključili v šolsko delo svojega otroka, namesto njega pošiljali prispevke, sodelovali pri vsem šolskem delu. Ob spoznanju, da učenec naloge ni opravil samostojno, kakor je bilo zaželeno, sem se zgolj nasmehnila in si mislila. Kljub temu, da mi ni uspelo izobraziti učenca, sem pa zagotovo pripomogla k povečanju znanja pri starših. Učitelji smo delali mali čudež saj smo izobraževali kar dve generaciji hkrati, učence in njihove starše.

2. 1. Kako smo ogoljufali vestne učence?

Učitelji smo vestno in pridno opravljali svoje poslanstvo poučevanja in izobraževanja. Po svojih najboljših močeh smo se trudili, da bi učenci pridobili čimbolj uporabno in kvalitetno znanje, kljub situaciji, za katero se nihče izmed nas ni posebno izobraževal ali pripravljaj. Metode in pristope poučevanja smo imeli zelo raznolike in pestre. Te so se razlikovale glede na predmet poučevanja, glede na pristop posameznega učitelja in njegovo lastno zavzetost ter pripravljenost na izobraževanje predvsem s področja uporabe modernejših načinov poučevanja,

ko sta uporaba spletnih učilnic ali ustvarjanja video posnetkov. Učitelji smo marljivo in čimbolj dosledno upoštevali vsa priporočila in napotke, ki smo jih prejeli s strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Z okrožnico (Logaj, 2020) z naslovom Priporočila za ocenjevanje znanja v osnovni šoli, izdana dne 16. april 2020 pa smo bili potisnjeni ob zid. Vsi naši napotki učencem, da naj pridno opravljajo naloge in zadolžitve izobraževanja na daljavo, so bila zama. Učitelji naj bi pri zaključevanju ocen upoštevali predvsem delo v času klasičnega izobraževanja v razredu, torej do 16. marca 2020. Vse, kar je bilo potem, pa naj ne bi vplivalo na zaključno oceno. To je z vidika učitelja in svojega lastnega dela in pripravljenosti v času dela na daljavo nepošteno. Delo učiteljev in delo vseh učencev, ki so vsak teden marljivo pošiljali poročila, sporočali opravljene naloge, je bilo zama. Marljivim učencem smo na ta način naredili veliko škodo. Šolsko delo so jemali resno, navodila učiteljev so dosledno upoštevali in se izkazali kot samostojni in odgovorni najstniki. In kot učitelji naj njihovo delo spregledamo? Tukaj je očitno, da smo ogoljufali pridne učence. To so učenci, ki bi v vsakem primeru delali vestno in pridno in to so tisti učenci, ki so veliko več energije vložili v poučevanje na daljavo, kot bi ga v klasični obliki v razredu. Vsi tisti, ki pa so to delo od doma jemali »z levo roko« in so delali po liniji najmanjšega napa, so bili nagajeni. Njihovo ne delo in ne opravljanje njihovih osnovnih dolžnosti se ne sme upoštevati. Pri osnovnošolskem izobraževanju se premalo poudarja dolžnosti učenca. Kakšno sporočilo smo dali našim najstnikom? Ali je bolje delati ali je bolje se izogibati obveznostim? Kdo je bil nagajen? Tukaj moramo poudariti, da so bili zagotovo tudi primeri družin, kjer niso uspeli opraviti vseh obveznosti zaradi objektivnih razlogov. Prepričana sem, da posamezni učitelj za vsakega svojega učenca natančno ve, ali so za neopravljene šolske obveznosti v ozadju objektivni razlogi ali je to posledica lenobe in iskanje izgovorov. Sprašujem se, zakaj delo od doma ni dobilo prave veljave. Po objavljeni okrožnici v javnih medijih je bila pri učencih še bolj očitna nemotiviranost za šolsko delo. Zakaj bi delali in opravljali naloge, saj le-te ne bodo upoštevane? V kolikor pa jih učitelj upošteva, se takoj oglasijo starši, ki omenjen dokument poznajo na pamet in le iščejo napake učitelja. Pri delu na daljavo bi morali imeti učitelji možnost upoštevanja celotnega šolskega dela posameznega učenca v času dela na daljavo. Njegova samostojnost, marljivost, samodisciplina in odgovornost, ki jo kot šolar nosi, bi morala biti ustrezno nagajena. To so lastnosti, ki jih moramo privzgojiti našim učencem, če želimo, da postanejo samostojni in odgovorni.

2.2. Kako naprej?

Epidemija, ki jo je povzročil virus Covid-19, je pokazal na težave v družbi, ki se kažejo pri zagotavljanju izobraževanja za vse učence pod enakimi pogoji. Če pogledamo natančneje lahko rečemo, da pri obliki pouka v razredu vsi učenci dobijo enako mero učiteljeve razlage in imajo vsi enako opremo - šolski stol in mizo, vsi so v enako veliki učilnici, vsi imajo pisalo, zvezek, učbenik itd. Ugotovimo lahko, da v razredu med učenci ni opaznejših razlik. Kaj pa v času epidemije, v času izobraževanja od doma? Tukaj so bile opazne velike razlike med učenci. Učno snov je učitelj posredoval vsem učencem. Ampak ali so vsi razumeli navodilo? Ali so lahko vsi dostopali do gradiv na spletu? Ali so imeli svoj miren kotiček, da so lahko opravili šolsko nalogo? Ali so si računalnik delili z ostalimi družinskimi člani ali je bil le njihov?

Če želimo zagotoviti enake možnosti za izobraževanje otrok na daljavo, je najprej potrebno s strani države zagotoviti enakomerno pokritost s širokopasovnim internetnim po celotnem ozemlju Republike Slovenije. Potrebno je tudi vzpostaviti izvajanje pouka na daljavo preko aplikacij ali videokonferenc, kjer bi bili vsi učenci hkrati prisotni pri učiteljevi razlagi, tako kot v razredu. Tukaj pa naletimo na novo težavo. Kakšno opremo ima posameznik doma? Potrebno se je zavedati, da obstaja velika razlika med družinami z enim ali več šolajočimi otroci. Bistveno lažje je zagotoviti ustrezno računalniško opremo in miren kotiček za enega šolajočega otroka,

kot v primeru družin, kjer se šola več otrok. Za vse učence, ki nimajo ustrezne opreme, bi morali poskrbeti na ta način, da bi imeli nekakšno »mobilno učno postajo«. Gre za neke vrste kovček, v katerem bi se nahajal računalnik z monitorjem in tipkovnico, kamera z mikrofonom, zvočniki in širokopasovni internetni dostop. Na ta način bi imeli učenci ne glede na kraj bivanja možnost neoviranega spremljanja pouka na daljavo. Le tako bi se razlike pri šolanju na daljavo zmanjšale in bi imeli vsi učenci vsaj približno enake možnosti za izobraževanje.

3. Zaključek

Vsaka nepričakovana situacija v družbi je lahko tudi možnost za napredek in razvoj posameznega segmenta družbe. Iz izkušnje šolanja na daljavo, kot smo ji bili priča v času epidemije Covida-19, bi morali videti možnosti napredka in razvoja družbe. Glavno vodilo pri pisanju članka je bilo spoznanje, da v danih razmerah pouk na daljavo ne more nadomestiti pouka v razredu. Na šolajočo populacijo moramo gledati široko in ji v vsaki situaciji, predvsem pa v obdobju sprememb ali kriz, posredovati življenjsko pomembna sporočila. Lastnosti kot so delavnost, odgovornost, samostojnost bi morale biti vedno nagrajene, če želimo našo družbo peljati v smer razvoja in napredka. Razmisliti moramo, kaj je smisel poklica učitelja in kako to poslanstvo izobraževanja posredovati vsem učencem na način, da bi bile izhodiščne razlike čim manjše.

4. Literatura

- Logaj, V., Zupanc Grom, R., Holcar Brunauer, A., Žitnik, A., Primožič, M., Kostrevc, R., idr. (2020). *Izobraževanje na daljavo v posebnih razmerah. Priporočila za ocenjevanje znanja v osnovni šoli*. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Novice/Koronavirus-13-3-20/Priporocila_ocenjevanje-OS_16042020.pdf
- Urad vlade za komuniciranje. (2020). *V Sloveniji bo razglašena epidemija, vrtci in šole se začasno zapirajo*. Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2020-03-12-v-sloveniji-bo-razglasena-epidemija-vrtci-in-sole-se-zacasno-zaprejo/>

Kratka predstavitev avtorja

Jasmina Mulc je profesorica geografije in zgodovine. Poučuje na osnovni šoli. Velik izziv ji predstavlja delo z učenci, ki izstopajo iz povprečja. Za nadarjene učence pripravlja različne delavnice, kjer se srečujejo z nalogami, ki zahtevajo kompleksno razmišljanje. Zelo veliko pozornosti pa namenja tudi učencem, ki imajo vedenjske težave ali težave z učnimi vsebinami. Pri teh učencih je zelo pomemben osebni pristop. Veliko se izobražuje, saj meni, da znanja ni nikoli preveč. S svojimi strokovnimi članki sodeluje na nacionalnih in mednarodnih konferencah.

**»Se je okužil šolski zvonec?«
ali kako smo se s šolanjem na daljavo soočali v 2. razredu?**

**»Did School Bell Get Infected?«
or how we Faced the Distance Learning in the 2 nd Grade?**

Nuša Arnež

*OŠ Alojzija Šuštarja
nusa.arnez@stanislav.si*

Povzetek

S šolanjem na daljavo, ki se je zgodilo čez noč, so bili učitelji, otroci in starši postavljeni v težko situacijo. Otroci so se spraševali, kaj se dogaja. Njihova soba je postala učilnica. Jim je bila prijazna ali ne? So se v njej dobro počutili ali so hrepeneli po tem, da spet sedejo v šolske klopi? V prispevku je predstavljenih nekaj vidikov, ki so pomembno vplivali na uspeh šolanja na daljavo v 2. razredu OŠ Alojzija Šuštarja.

Zavedanje, da je vloga učitelja precej večja kot samo posredovati znanje, da je v situaciji, ko smo se počutili negotove, osnovna stvar pogovor, ki bo gradil mostove med učitelji, učenci in starši, nam je omogočilo tudi kvalitetno obravnavo šolske snovi. Načelo »manj je več«, pohvala, kot močno motivacijsko orožje in celostni pristop k poučevanju so vidiki, ki so pomembno vplivali na pripravljenost učencev za delo. Predstavljen je tudi primer tedenskega (mrežnega) plana dela, ki je bil učencem in staršem (po odzivih sodeč) zelo blizu in v pomoč pri organizaciji pouka.

Ključne besede: celostni pristop, plan dela, pohvala, pouk na daljavo, vloga učitelja.

Abstract

Due to overnight implemented distance learning, teachers, parents and children were put in a difficult situation. Children kept asking what is happening. Their own room suddenly became a classroom. Was it friendly or not? Did they feel fine in it or did they hardly wait to take a seat in the classroom again? In this article we present a few aspects that importantly affected the success of distance learning in the 2 nd grade of Alojzij Šuštar Primary School.

The awareness that role of the teacher is more than just to pass on the knowledge, but also to be capable to maintain a correct dialog between teachers, pupils and parents in the situation when we all felt uncertain and lost. Through this, quality teaching and school subject processing was enabled. Principle »less is more«, praise as a strong motivational tool and integrated approach to teaching have all significantly contributed to pupils readiness for cooperation. We have also presented a case of weekly (network) work plan, which was (according to received feedback of parents and pupils) quite helpful and easy to utilize when organising classes.

Key words: distance learning, integrated approach, praise, role of the teacher, work plan.

1. Uvod

Šolanje na daljavo nas je vse presenetilo – nekatere bolj nekatere manj. V glavah so se razvile možganske nevihte, kako naprej. Postavljala so se mnogotera vprašanja o načinu izvajanja pouka, prilagajanju (diferenciaciji), spremljanju napredka, sodelovanju, učni in socialni ter materialni pomoči. Prišli so novi izzivi za vse sodelujoče v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Zahvala gre sodelavcem in vodstvu ter tudi nekaterim staršem šolajočih se otrok OŠ Alojzija Šuštarja, da je bil pouk na daljavo z veliko energije, iznajdljivosti in razuma organiziran tako, da je učence pritegnil, upoštevač njihove različne sposobnosti, izkušnje, predznanje in interese.

Dan ali dva pred zaprtjem smo se že spogledovali s spletno aplikacijo Microsoft Teams in tudi z njeno pomočjo ohranjali stike, ki smo jih bili v času karantene zares žejni. Obdobje je bilo nepredvidljivo, dolgo, a vrnili smo se še bolj povezani in šolsko leto precej uspešno pripeljali do konca.

Naslov zapisanega je nekoliko hudomušen – z namenom poudariti, da je bila hudomušnost pomemben del šolanja na daljavo v 2. razredu naše osnovne šole. Dejavnosti, načrtovane v tednih šolanja na daljavo, so bile zasnovane ob razmišljanju, da bi se otroci počutili čim bolje, sproščeno, da bi se med dejavnostmi nasmejali, se pohecali in tako lažje opravili tudi delo, ki ga je bilo potrebno zastaviti zelo resno – pisanje, branje in računanje. In to troje so bila bistvena, temeljna znanja, na katere smo se osredotočali, ostalo je bilo delo za zraven, za sprostitvev. Načelo manj je več, se je zelo obneslo.

2. Vloga učitelja

Pučnik (2020) zagovarja tezo, da otroci in mladi ne potrebujejo predavanj. Potrebujejo, da jih začutiš, vstopiš v njihov svet, potem pa jim iz svojega sveta pripoveduješ v jeziku, ki jim je domač. Meni, da je ta korak zelo pomemben. Ko jim omogočiš to, da so, kar so, da jih začutiš, potem z lahkoto tudi srkajo snov, ki jo podajaš. Veliko je odvisno tudi od terena, pravi Pučnik. Če je njiva pripravljena – zorana in pognojena, bodo zrasla vsa semena, čeprav jih ne bo veliko. Enako je z vzgojo in izobraževanjem. Če mi ustvarjamo dobro razpoloženje, dober teren, ni treba veliko govoriti.

Kakšna je bila vloga učitelja v času šolanja na daljavo? Družine s šolo obveznimi otroki so bile v času karantene postavljene pred izziv, ko je bilo potrebno uskladiti več urnikov, ki so sicer ločeni. Starši so pomagali otrokom pri šolskem delu in opravljali službo - oboje na daljavo, vmes gospodinjali in morda skrbeli še za svoje starše. Za uresničevanje ciljev učnega načrta pa je bila pomoč staršev učencu v 2. razredu pri digitalizaciji, branju in razumevanju navodil vsaj na začetku, nujna.

Čas je bil za vse naporen, zato je bilo edino smiselno stremeti k temu, da se otrokom in staršem poskusi čim bolj približati, jim stopiti nasproti. Pomembno jih je bilo vsaj na nek način razbremeniti. To je od učiteljev zahtevalo ogromno časa, prilagajanje družinskih obveznosti, a čut, da si potreben, je prevladal. S starši je bila vzpostavljena dvosmerna komunikacija s povratno informacijo, ki je bila naravnana kar se da pozitivno. Tako so bile napake lahko sproti odpravljene in vzpodbujanje učencev pri vztrajanju, ko je bilo potrebno vložiti več truda, je pripomoglo h kvalitetnemu delu na domu.

Vrzeli pa so se kaj kmalu pokazale na socialnem področju – otrokom je manjkal fizični stik z vrstniki. Iskanje možnosti in preplet idej med sodelavci so pripeljali do spodbujanja otrok k telefonskim pogovorom, pisanju pisem med sošolci, izdelave kratkih filmčkov in kolažev fotografij, motivacijskih pisem učiteljev otrokom. Spletle so se nove vezi zaupanja in to je tisto, kar šteje, kar da človeku voljo in elan za nadaljnje delo.

3. Moč pohvale

»Nič ne vpliva bolj na otrokovo poslušnost kakor pohvala.« (Twentier, 1999, str. 97). Besede, ki še kako držijo. Pohvala blagodejno vpliva na telo, um in duha. Če si za svoj trud in delo pohvaljen, boš motiviran tudi za nadaljnje delo. Motiviranje drug drugega in spodbujanje ter povezovanje je v teh izrednih razmerah ljudi okrepilo, jih naredilo še močnejše in učinkovitejše, pri otrocih pa je pomembnost tega nedvomno še veliko večja.

Zagotovo tudi temu lahko pripišemo pomemben del uspeha pri šolanju na daljavo.

4. Celostni pristop

V človeku je veliko hrepenenje, da bi bil sprejet in objet v celoviti resničnosti. Torej, potrjen v osebni odličnosti, po domače talentih, in obenem objet v nemoči. Privilegij staršev in pedagogov bi moral biti, da prepoznajo otrokovo odličnost, ga tam spodbudijo, obenem pa ga prepoznajo tudi v njegovi nemoči in ga tam spremljajo, da ne prihaja do frustracij in pozneje manipulacij. Inteligenčni kvocient se meri predvsem na ravni racionalnega. Poznamo pa tudi čustveno, duhovno, socialno, praktično in tehnično inteligenco. Dobro je, da se otroka prepozna v koktajlu inteligenc – kot v čaju prepoznamo temeljni okus in predokuse (Gržan, 2019).

Celostni pristop k dejavnostim, ki so bile zamišljene za delo na domu, je bil izrednega pomena. Odgovor na vprašanje, kaj otrokom dati v tem izrednem času, kaj je bistvo, kaj bo dobro vplivalo na njihovo počutje in kako doseči, da se bodo kljub zaprtosti med štirimi stenami počutili dobro, smo našli v povezovanju razuma (znanja), srca (vrednot, značaja) in rok (veščin).

5. Primer dobre prakse – tedenski (mrežni) plan

Prva triada OŠ Alojzija Šuštarja je k šolanju na daljavo pristopila s tedenskim planom dela. Izkazalo se je, da so si družine tako delo lažje organizirale glede na njihove specifike.

Ob petkih zvečer je bilo zbrano gradivo po elektronski pošti posredovano staršem. Gradivo je bilo raznoliko – videoposnetki, zvočne pravljice, spletne naloge, zapis v zvezek, praktično delo, didaktične in gibalne igre, dejavnosti, ki so vabile k stiku z naravo, dnevi dejavnosti, nekaj hudomušnega ...).

Gradiva so na različne načine spodbujala kreativnost, inovativnost, domišljijo in vključevala aktualne dogodke.

Dodan je bil tudi mrežni plan (Slika 1), v katerem je bilo zelo na kratko povzeto, do kdaj naj bi otroci opravili določene naloge, katere zvezke, delovne zvezke, učbenike naj bi uporabili, kaj naj bi poslali v pregled učitelju, kdo jim je na voljo za pomoč.

	Kaj se učimo? Kako?	Obvezne naloge so...	Do kdaj?	Opombe učitelja	Štiki z učiteljem
Predmet	<i>Video, samostojno ...</i>	<i>Vaje, spis, prepis, poslušanje ...</i>	<i>Datum, kako ...</i>	<i>Dodatne obrazložitve učencem.</i>	<i>Termin dosegljivosti.</i>
SLO	1. ura: Uvod v velike pisane črke 2. ura: DZ (samostojno) 3. ura: Divji labodi (H. C. Andersen) - poslušanje pravljice 4. ura: Divji labodi (H. C. Andersen) - nove naloge 5. ura: Prepis	1. ura: Uvod v velike pisane črke 2. ura: S slikanico na rami (str. 67 in 68) 3. ura: Divji labodi (H. C. Andersen) 4. ura: Divji labodi (H. C. Andersen) - ilustracija 5. ura: Prepis	Če je označeno z znakcem v urniku. Najbolje, da sproti, lahko tudi do konca tedna.	/	
MAT	1. ura: Prištevanje enic 2. ura: Odštevanje enic 3. ura: Zapis v zvezek 4. ura: Utrjevanje	1. ura: SMC, str. 36, 37 2. ura: SMC, str. 38, 39 3. ura: RIJ, str. 37, 23 4. ura: Spletna vadbica "Moja matematika"	Do konca tedna.		
TJA	1. Izrazi: daddy bear, mummy bear, baby bear, a bowl, a chair, a bed, big, middle-sized, small (posnetek)	1. Ogled posnetka, ustno odgovarjanje, iskanje in poimenovanje predmetov po velikosti	Do konca tedna.		
SPO	1. ura: Utrjevanje 2. ura: Utrjevanje	1. ura: Kviz 2. ura: Samostojno učenje	Če je označeno z znakcem v urniku. Najbolje, da sproti, lahko tudi do konca tedna.	/	
SPV	Vrednota: vera (posnetek)	Pogovor, klic starim staršem			
GUM	Velikonočne pesmi	Petje			
LUM	Metulji upanja	Praktično delo			
ŠPO	1. ura: Naravne oblike gibanja 2. ura: Naravne oblike gibanja	1. ura: Crkovne vaje in tek 2. ura: Crkovne vaje in tek			
ZBOR	Velikonočne pesmi	Petje			
PLES	Jazz balet	Ogled posnetkov, gibanje ob posnetkih	Do konca tedna	/	
OPB	Učitelji podaljšanega bivanja vas vabijo, da se lotite veščin. Padlet vsebuje rubriko Za veščinoljubce, v kateri vas čakajo novi izzivi, nove veščine. https://padlet.com/tinaznideric/Podajisano_bivanje_OSAS				
RU	/				
Starši	https://www.stanisavl.si/osnovna-sola-alojzija-sustarja/ideje-za-starse/				
Opomba	Prijava na ustno ocenjevanje znanja iz spoznavanja okolja: https://forms.gle/aD7rz5BZMmXk3MQHA				

Slika 1: Mrežni plan

6. Sklep

Ameriški filozof in pedagog John Dewey je zapisal: »Izobraževanje ni priprava na življenje, temveč je izobraževanje življenje samo ... Potemtakem gre za proces življenja in ne za pripravo na bodoče življenje.« Misel, ki povzame bistvo – kako dragoceno je, da ima učenje vrednost v samem sebi in ga razumemo pozitivno ter zadovoljujoče. Pomembni so odnosi z drugimi. To je tisto, kar nas je v težki situaciji povezovalo, nam dajalo moči, da smo se v šolo vrnili še bolj povezani – tako z otroki kot s starši.

7. Literatura in viri

Gržan, K. (2019). *V nas je veliko hrepenenje, da bi bili objeti in sprejeti v celoviti resničnosti, potrjeni v talentih in obenem objeti v nemoči*. Pridobljeno s <https://si.aleteia.org/2019/04/06/v-nas-je-veliko-hrepenenje-da-bi-bilo-objeti-in-sprejeti-v-celoviti-resnicnosti-potrjeni-v-talentih-in-obenem-objeti-v-nemoci/>

Pučnik, P. (2020). Kar zaboli me, ko slišim kritiko čez mladino, ki se po birmi odvrne od vere. *Naša družina* (35), 4–6.

Twentier, J. (1999). *Pozitivna moč pohvale: kako s pohvalo spodbudimo ljudi k uspehu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kratka predstavitev avtorice

Nuša Arnež je profesorica razrednega pouka. Poučuje v Zavodu sv. Stanislava, na OŠ Alojzija Šuštarja. V svoj pouk rada vključuje učenje v naravi, gibanje in igro.

Starši prvošolcev – ključ do uspeha

Parents of First Grade Students – the Key to Success

Kristina Škulj

OŠ heroja Janeza Hribarja, Stari trg pri Ložu
kristina.skulj@gmail.com

Povzetek

Vsak učitelj, vsak starš, vsak učenec se je v situaciji znašel po svoje. Vsi smo orali ledino, delali nekaj na načine, ki niso bili še nikoli preizkušeni, ki jim do sedaj mogoče nismo bili kos. Sploh prvošolci, ki so se komaj navadili na šolsko delo, so imeli s tem veliko težav. Šestletniki potrebujejo učenje preko igre, potrebujejo konkretni material in specifične metode in oblike dela. Le te pa jim učitelji na daljavo nismo mogli omogočiti v tolikšni meri. Izobraževanje na daljavo je tako potekalo drugače, kot so ga bili vajeni. Bili so popolnoma odvisni od pomoči svojih staršev oz. skrbnikov. Starši so bili most za komunikacijo z učencem. Če most ni bil dovolj trden, je bila komunikacija velikokrat pod vprašajem. Glavni cilj je bil torej motivirati starše, jim ponuditi pomoč, znanje in jih pridobiti na svojo stran.

Ključne besede: konkretni material in metode, prvošolci, sodelovanje s starši, učenje preko igre.

Summary

Each teacher, each parent and each individual first grade student found his own way to deal with this situation. We were all the first time in situation like this, trying to find solutions never tested before. Especially students, which just started to adjust to school, had many problems. Six year old students need to learn with game methods, with specific methods and material. This was impossible to offer them at home. They depended completely on their parents. Parents were the bridge for communication between school and a student. If this bridge was not strong enough, the success was in the question. Main goal was how to motivate parents in create reliable communication over them between school and students.

Keywords: education at home, first grade students, learning with game methods, parent's cooperation, specific material and methods.

1. Uvod

Prvošolci so bili še posebej odvisni od svojih staršev oz. skrbnikov, saj nimajo dovolj znanja o IKT tehnologiji, so slabi bralci, se težje sami organizirajo. Kvaliteta in količina izobraževanja na domu je bila tako v veliki meri odvisna od tega, kako resno so na vso stvar gledali starši in koliko je bilo v njihovi moči. Zato je bil glavni cilj pridobiti starše, jim nuditi pomoč, oporo in vse znanje. Delo je potekalo sistematično, počasi in z veliko mero razumevanja. Treba je bilo namreč upoštevati različne situacije v katerih so se znašle družine.

Druga težava je bila metodično-didaktične narave. Učitelji smo se ukvarjali s tem, kako učencu približati teme, vsebine, kako jih narediti zanimive in dovolj nazorne, da bodo v pomoč in motivacijo.

2. Osrednji del besedila

Kako in kje začeti? To je bilo prvo vprašanje. Vprašanje, ki sicer na samem začetku ni imelo take teže. Rečeno je namreč bilo, da bo vse skupaj le štirinajstdnevna pavza, toliko, da se stvari umirijo. Štirinajst dni utrjevanja in ponavljanja je bilo lahko predvideti. Ko pa so se stvari pokazale v drugačni luči, je bilo treba tudi razmišljati drugače. Učitelji smo bili pred velikimi izzivi, začeti je bilo treba uporabljati drugačne metode in oblike dela in postati smo morali pravi IKT mojstri. Samoiniciativno izobraževanje, iskanje novih informacij, virov, idej se je začelo. Narediti svoj »avatar«, oblikovati Youtube kanal in se predvsem urediti v predstavitvenih filmih, je postal vsakdanjik. Kako motivirati učenca in seveda njegove starše, pa največja skrb vsakega učitelja.

2.1 Način dela na naši šoli

Šola je takoj vzpostavila novo spletno stran Izobraževanje na daljavo. Le-ta je bila dva meseca vir informacij tako za starše kot učence. Vsa obvestila, novice in naloge so bile pregledno predstavljene. Stran je hitro zaživela. Učiteljice posameznega razreda so objavljale tedenske naloge, učiteljice podaljšane bivanja so pridno objavljale ideje za preživljanje prostega časa. Tudi učenci so s svojimi zanimivimi prispevki, pesmicami, slikami, sooblikovali spletno stran.

Dogovor o pošiljanju tedenskih nalog je bil hiter in kot se je izkazalo na koncu, tudi zelo učinkovit. Vsak ponedeljek zjutraj smo naloge poslali na spletno stran šole. Starši otrok prve triade pa so jih dobili še na elektronsko pošto. Poleg tedenske so dobili še dopis z bolj natančnimi navodili in tekočimi informacijami. Na ta način je bil dosežen bolj »oseben odnos« s starši in učenci. Tako, kot si v šoli poklepetal z njimi, ko so pripeljali učenca, tako je bila zdaj elektronska pošta tista, ki nam je pomagala obdržati stike.

2.2 Sodelovanje s starši, komunikacija

Starši so se na elektronsko pošto odzivali zelo različno. Nekateri so se razpisali, spet drugi se sploh niso javili. Ta neodzivnost nas je postavila pred velike dileme in vprašanja. Največja uganka je bila ravno ta, kako poteka izobraževanje na domu. Ali je nalog preveč, premalo, je pretežno, prelahko. Brez teh povratnih informacij smo učitelji težko načrtovali delo, še težje izhajali iz otroka in upoštevali njegove potrebe. Tako je bilo potrebno vzpostaviti še druge načine komunikacije. Prva video konferenca ni obrodila sadov. Povezava je bila slaba, nekateri so imeli težave s priklopom, drugi niso slišali, videli, nekateri se sploh niso javili. Bila je zmeda, pogovor ni stekel. Nekaterim učencem je bilo nerodno, niso želeli sodelovati, se pogovarjati, spet drugi so bili srečni, da so po dolgem času videli svoje prijatelje. Za tiste, ki pogovor ni stekel, je bila najboljša varianta, da kontaktirajo samo z učitelja, individualno. Tako se je lahko učitelj v miru pogovoril z učencem in seveda s staršem. Informacije, ki jih je dobil učitelj na ta način, so bile zelo dragocene. Tako je lahko pouk na daljavo individualiziral za učence, ki so potrebovali več časa in za tiste, ki so potrebovali dodatne naloge, saj je bilo za njih premalo izzivov in dela.

Da bi komunikacija stekla, da bi bili odnosi še bolj poglobljeni, smo se učitelji trudili vsak dan. Tako smo poleg elektronske pošte, video sestankov in telefonski klicev iskali še kaj. Učencem smo pisali pisma. Enim samo pozdravna, drugim bolj motivacijska. Zgodilo se je namreč, da so nas starši prosili za pomoč pri delu z otrokom. Prosili so nas, da motiviramo učence za delo, učenje, branje. Pisma so bila priročna in zelo osebna vez med učencem in učiteljem. Učiteljeva beseda, sploh v nižjih razredih še veliko velja. Učenca smo uspeli tako

motivirati za delo. Nekaterim pa smo le polepšali dan. Učitelji smo dobivali tudi povratna pisma, risbice in različne fotografije učencev.

2.3 Različne družine

Toliko kot imajo učitelji v razredu različnih učencev, toliko različnih družin ima. Le tega se je potrebno zavedati pri načrtovanju dela. Primer, ko za učenca iz takšnih ali drugačnih razlogov, skrbijo stari starši. Le ti niso večji sodobni tehnologiji. Takrat pride v poštev telefon. Učitelj ali stari starš pokliče in pogovor steče. To je čas, ko se pogovori o otrokovem delu, napredku, težavah. Primer s starimi starši govori o samih pozitivnih stvareh. Babica in dedek sta z otrokom vzpostavila šolski red, ki ni imel odstopanj. Urnik, ki so se ga držali vsi. Uspešno so krmarili skozi šolsko delo, se učili, utrjevali.

Osnovni pogoj za uspešno delo doma so bili tudi ustrezni tehnični pogoji. Dovolj zmogljiv računalnik, spletna povezava in nenazadnje usposobljen starš, ki je več vsemu temu. Izkazalo se je, da večina doma že uporablja računalnik, imajo internet. Zataknilo se je pri peščici, katerim je šola posodila vso potrebno opremo. Skozi celoten proces, se je tudi ugotovilo, da nekateri starši dejansko niso kos sodobni tehnologiji. Komunikacija je bila tudi tukaj okrnjena in bolj enostranska.

Največ logističnih težav je bilo v družinah z več otroki. Tu se je zataknilo že pri sami tehnični opremi, katere je bilo premalo. Starejši otrok je potreboval računalnik skoraj ves čas svojega izobraževanja, tako da je za tiste mlajše enostavno zmanjkalo časa. Organizacija časa je bila tukaj ključ do uspeha. Treba je namreč upoštevati dejstva, da so nekateri starši ves čas hodili v službo, mogoče so bili tam še več časa kot običajno. Da so mogoče delali od doma in ravno tako potrebovali računalnik, ki so si ga morali deliti z otrokom. Skratka, vsaka družina se je po svoje borila z vsakdanjikom. Nastale so stiske, ki so jih preživljali tako starši kot otroci.

Na tem mestu je hitro do izraza prišla tudi vzgoja kot taka. Kakšen red vlada v družini, kako so med seboj povezani, kako se razumejo, kakšne odnose imajo. Pokazalo se je namreč, da starši nekaterim otrokom niso kos. Če so bili že prej odnosi slabi, če so bili otroci prepuščeni sami sebi, se tudi zdaj čez noč ni dalo veliko narediti. Če otrok nima občutka odgovornosti, da je šola njegova stvar, da je šolsko delo, njegovo delo, potem so nastale velike težave. Starši so se pritoževali, da cele dneve sedijo in delajo za šolo, da je dela preveč, da ne zmorejo. Za vse pa so seveda v prvi vrsti krivili učitelje.

Učitelje, ki smo res ves svoj čas odgovorno in zavestno uporabili za delo z učenci na daljavo. Odgovarjali smo na elektronsko pošto ob nemogočih urah, posredovali svojo telefonsko številko vsakemu, ki je to želel, se odzvali na klic in ponudili pomoč. Za učence, ki so potrebovali dodatno pomoč, ki so se zelo težko organizirali, se lotili dela, so učitelji podaljšanega bivanja še posebej zavzeto skrbeli. Vsak učitelj je bil zadolžen za nekaj učencev. Dnevno sta se dobila preko video aplikacij, preverjala narejene naloge, se skupaj učila in utrjevala snovi.

2.4 Delo v prvem razredu

V prvem razredu nalog ni bilo preveč, učenci so v celem tednu brez problema rešili vse. Mogoče je bilo včasih preveč prilog, predstavitev filmov in drugega materiala. Ko so starši zagledali deset priponk, so se najbrž zgrozili. Ampak priponke so bile samo pomoč, motivacija, mogoče zanimivost.

Učitelji v prvem razredu smo namreč navajeni, da poteka učenje s pomočjo konkretnega materiala, preko igre in z maksimalno aktivnostjo učenca. To pa je bilo zelo težko prenesti na dom vsakega učenca. Najlažje je bilo napisati reši delovni zvezek stran ta pa ta. Kako pa temo približati, jo konkretizirati, to je bila uganka. Tukaj pride do izraza učiteljeva ustvarjalnost in pripravljenost. Ko je cele dneve preživel za računalnikom, si najprej belil glavo kako, potem pa to še poskusil izvesti. Vsako temo pri spoznavanju okolja, pesmico pri glasbi, pravljiico pri slovenščini spraviti v e-obliko, ni bilo tako preprosto. A z dobro voljo in močno željo se vse da. Učitelji smo lahko v teh dveh mesecih pridobili ogromno znanja na področju tehnologije, če smo le hoteli.

Za večino staršev in otrok je bil dodatni material velika spodbuda, motivacija za delo. Radi so gledali in poslušali, si večkrat predvajali in si s tem pomagali na poti do znanja. Otroci so končno lahko več časa preživeli za računalnikom. Ne, celo prosili smo jih, naj ga uporabijo. Kako se stvari čez noč obrnejo na glavo!

Seveda, pa se učitelji v prvem razredu zavedamo, da otrok v prvem razredu potrebuje veliko gibanja. Le tega je absolutno premalo. Otroci preživijo dneve pred televizijo, računalnikom, tablicami in telefoni. Vasi so prazne, otrok, ki bi se sproščeno igrali, plezali po drevesih in se vozili s kolesi, ni. Zato so bile ure športa, pa tudi likovne umetnosti in velikokrat spoznavanja okolja naravnane tako, da so morali oditi ven. Sploh na podeželju je teh situacij lahko zelo veliko. Pri likovni umetnosti so izdelovali slike iz naravnih materialov, izdelovali barve iz tistega kar so našli in z njimi slikali. Spoznavanje okolja ponuja vrsto idej za opazovalne sprehode, iz katerih se lahko marsikaj nauči in veliko novega izve.

2.5 Občutki otrok po karanteni

Večina otrok se je imela med karanteno prav lepo. Težje je bilo najbrž tistim, pri katerih v družini vladajo slabi odnosi, pogosta nesoglasja, prepiri, nasilje. Ti so še posebej težko čakali vrnitev šolo, da so se lahko umaknili v šolo, kjer se lahko čutijo varne, kjer dobijo topel obrok in imajo vsaj malo miru.

Na splošno so dobro dojeli pouk na daljavo in marsikomu je bilo izjemno všeč. Imeli so lahko svoj ritem in niso zapravljali časa za vožnjo v šolo in pogosto v šoli. Ko so delo opravili, so bili prosti. Za dobro organizirane in odgovorne otroke je bilo to odlično, saj so zagotovo imeli več prostega časa, kot prej. Če pa so z delom odlašali, se je kaj hitro zgodilo, da se je dela nabralo preveč in nikakor niso uspeli narediti vsega.

Učitelji smo opazili, da je bilo mogoče celo preveč prostega časa. Učenci so pridno naredili vse naloge v dveh dneh, potem pa so bili predolgo časa prosti. Med tem časom, se je večina snovi pozabila, ni bilo vsakodnevnega utrjevanja in dela. Tako je bila učencem šola čedalje bolj oddaljena, motivacija je popuščala, starši so se pritoževali, da otroka težko pripravijo k delu. Učenci so postali nezainteresirani, z dolgočaseni in skrajni čas je bil, da se vrnejo v šolske klopi.

3. Zaključek

Glede na to, da smo bili čez noč potisnjeni v drugačno delo, da smo dejansko tudi starše postavili v nezavidljiv položaj, smo se dobro znašli. S skupnimi močmi, z dobrim sodelovanjem nam je uspelo šolsko leto pripeljati do konca. Enim bolj uspešno, drugim manj. Zavedamo se, da je izobraževanje na daljavo prineslo polno pomanjkljivosti in slabosti, lahko pa vseeno najdemo tudi kaj dobrega. Tako učitelji, kot učenci smo se bili primorani izobraževati na

področju IKT tehnologije. Odnosi med sodelavci so se poglobili, saj smo dejansko stopili skupaj, se pogovarjali, dogovarjali in sodelovali, bolj kot kdaj prej. Tudi sodelovanje s starši in učenci je bilo lahko zelo dobro. Če smo učitelji prisluhnili staršem, otrokom, potem je bilo veliko narejenega. Učenci s povprečnim učnim uspehom, z urejenimi družinskimi odnosi, so stvari dobro sprejeli in pri njih večjih težav ni bilo. Tisti z nižjimi sposobnostmi, pa so občutili največ težav. Ni bilo konkretne učiteljeve razlage, pomoči, v bližini ni bilo sošolca, ki bi mu lahko pomagal. Ti so izgubili največ. Kdaj in kako bomo lahko te primanjkljaje popravili bomo videli kmalu.

Do takrat pa upajmo, da se karantena v takšni obliki ne ponovi, saj smo ljudje socialna bitja, ki potrebujemo sočloveka, potrebujemo topel nasmeh in prijazno besedo.

Kratka predstavitev avtorice

Kristina Škulj prihaja iz Starega trga pri Ložu. Je diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. Njeno delovno mesto je v osnovni šoli, kjer je večino časa druga strokovna delavka v prvem razredu.

O čutilih pri pouku na daljavo

Sense Organs in Distance Education

Božena Svet

OŠ Šempeter v Savinjski dolini
bozena.svet@gmail.com

Povzetek

Učitelji načrtujemo dejavnosti pri pouku glede na razvojno stopnjo učencev, tako da jim omogočamo celovit in optimalen osebni razvoj. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju iščemo različne načine poučevanja, da bi učencem pomagati pri odkrivanju, spoznavanju, usvajanju ter utrjevanju posameznih znanj in pojmov. Kakovost in trajnost pridobljenega znanja povečamo z multisenzornim poučevanjem, z vključevanjem dejavnosti, pri katerih je učenec aktiven, z nazorno demonstracijo ter s poučevanjem s pomočjo konkretnih materialov, z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, didaktičnimi igrami in medpredmetnim povezovanjem. Ob tem pristopu je učenec za učno delo dobro motiviran. Takšen je optimalen pouk v vsakdanjih okoliščinah. A v pričetku tega leta nas je presenetilo dogajanje okoli virusa covid-19, ki je učitelje postavilo pred velik izziv izobraževanja na daljavo. V prispevku je predstavljen povsem svojstven, edinstven način poučevanja na daljavo pri predmetu spoznavanje okolja na temo čutila, odzivnost otrok in njihovega sprejemanja takšnega načina pouka ter sodelovanje s starši.

Ključne besede: čutila, poučevanje na daljavo.

Abstract

Teachers plan lesson activities according to the development stage of pupils in order to enable their whole and optimal personal development. In the first triad of primary school we look for different teaching approaches to help pupils discover, find out, learn and refresh certain knowledge and concepts. The quality and permanence of the acquired knowledge can be increased with multi-sensor teaching, integrating activities in which pupils actively participate, explicit demonstration and teaching with the help of concrete materials, ICT, didactic games and cross-curricular integration. When using these approaches, pupils are very well motivated for school work. But that is what optimal lessons look like in normal circumstances. In the beginning of this year, the virus Covid 19 presented teachers with a huge challenge of distance education. So I would like to present my approach to distance education in my environment class with the topic of sense organs, the pupils' response and parent teacher cooperation.

Key words: distance education, sense organs.

1. Uvod

V času pandemije koronavirusa se je življenje po svetu precej spremenilo. V slovenskih vzgojno-izobraževalnih zavodih so nastopile izredne okoliščine, ki so omogočale izvajanje pouka le na daljavo. Učitelji nismo imeli časa oziroma priložnosti, da bi se pripravili postati dobri e-učitelji niti da bi se spraševali, ali znamo, zmoremo to (kakovostno) opraviti. Vedeli smo le, da se bomo potrudili po svojih najboljših močeh. Prvi koraki v svet poučevanja na daljavo so bili zato precej negotovi. Ni bilo napisane knjige, kjer bi bila navodila in tolažilne besede. Bile so le usmeritve s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) in Zavoda RS za šolstvo (ZRSS), kako bi se naj delalo. Na šoli smo se vsi strokovni delavci uskladili in poenotili način dela ter komunikacijo s starši. Med seboj smo si pomagali z računalniškim znanjem, izkušnjami in spretnostmi, ki smo jih tisti trenutek imeli. Kljub dobrim dogovorom, da ne bi prišlo do zmede med starši in učenci, je vsak učitelj ostal še vedno sam, nekdo večji začetnik, drug nekoliko bolj vešč dela z računalnikom in raznimi programi.

Tako smo bili mnogi učitelji v povsem novi in nepoznani situaciji s povprečnim znanjem računalništva. Pričeli smo z raziskovanjem poučevanja na daljavo, ki smo ga potem skoraj 10 tednov tudi izvajali. V prispevku je predstavljen primer dobre prakse takšnega poučevanja. Opisana sta način dela v času izobraževanja na daljavo na OŠ Šempeter in e-ura na temo Čutila pri spoznavanju okolja v tretjem razredu. Namen prispevka je podeliti na novo pridobljene izkušnje, ki so v novem e-okolju (kot e-učiteljici) dobro uspele in so lahko komu kot uporaben pripomoček pri pouku.

2. Pouk oziroma izobraževanje na daljavo

2.1 Šolanje na daljavo

Obstaja veliko definicij izobraževanja na daljavo. Definicija Desmonda Keagana pravi, da je izobraževanje na daljavo oblika izobraževanja, za katero je značilno:

- učitelj in učenec sta večinoma prostorsko in časovno ločena,
- učenje organizira šola za razliko od samoizobraževanja,
- učenje poteka s pomočjo različnih medijev,
- učna komunikacija je dvosmerna in omogoča učencu, da enakopravno sodeluje v učnem procesu (SIO – Slovensko izobraževalno omrežje, 2020).

Učenje na daljavo ima začetke že v osemnajstem stoletju. Potekalo je preko pisem po pošti, nato se je počasi razvijalo prek analognih korespondenc (preko radia, televizije, telefona in drugih medijev), vse dokler leta 1999 ni prišlo do revolucije izobraževanja na daljavo s pomočjo medmrežja. Od takrat lahko govorimo o e-učenju, ki pa je seveda tudi učenje na daljavo.

Obstajata dva osnovna tipa e-poučevanja, ki ju danes najpogosteje srečamo v praksi:

- sinhrono izobraževanje: je e-učenje, kjer sta učenec in učitelj prisotna hkrati, npr. Skype ali Zoom klepetalnice,
- asinhrono izobraževanje: je interakcija, pri kateri je med učiteljem in učencem časovna razlika, npr. navodila za delo na spletu, spletne učilnice, elektronska sporočila.

Oba tipa e-učenja omogočata kakovosten učni proces, vsekakor pa imata dobre in slabe lastnosti. Prav je, da uporabljamo oba. Če se namreč e-učenci skoraj nikoli ne srečajo tako, da vidijo drug drugega, in učitelji uporabljajo le asinhrono e-učenje, lahko dobijo učenci občutek izolacije (Kocen, 2016).

2.2 Šolanje na daljavo na naši šoli

Ob oznanilu, da klasičnega pouka do nadaljnjega ne bo, nam je vsem na nek način zastal dih. Vedeli smo, da se podajamo v neznano in da nov način poučevanja ni utirjen, nam ni znan.

Razmere po šolah so bile različne. Vodstvo naše šole se je odločilo, da v prvem tednu karantene uporabimo tako imenovani izredni dopust iz elementarnih nesreč. V tem času smo se učitelji intenzivno pripravljali in preučevali nove oblike dela. Potrebno je bilo pridobiti čim več informacij, se dogovoriti marsikaj, vprašanja in dileme so se odpirala vedno znova, zato smo sproti iskali odgovore oz. rešitve. Seveda smo pri tem upoštevali tudi okrožnice MIZŠ in ZRSŠ s priporočili oz. smernicami za delo. Na mnogih video konferencah kolektiva in aktivov po triletnih smo iskali pravo pot, po kateri bi se kar najbolj približali našim učencem ter njihovim staršem, jim smotrno podajali nova znanja, utrjevali ter po potrebi tudi preverjali in ocenjevali znanje. Vedeli smo, da moramo biti v spodbudnem, odprtem komunikacijskem trikotniku, ker bo le-tako delo uspešno potekalo. Najprej smo z njimi stopili v stik z uvodnim nagovorom ravnatelja na spletni strani šole ter po e-pošti vsem staršem. Sledilo je elektronsko sporočilo razrednika. V njem smo nagovorili tako starše kot tudi otroke o nastali situaciji in jim predstavili nov način dela. Glede na odzivnost in izkušnje iz preteklosti smo z nekaterimi družinami komunicirali po telefonu. V tej fazi smo tudi preverili, kako so družine oz. učenci opremljeni z informacijsko tehnologijo. Ali bo e-učenje potekalo na učenčevih osebnih računalnikih, tablicah, telefonih? Koliko uporabnikov v družini si bo moralo te naprave deliti? V primeru, da niso imeli računalniške opreme, smo jim po lastni iznajdljivosti in pomoči občine priskrbeli najnujnejše oziroma jim pomagali kako drugače. Nekateri so potrebovali le usmeritve pri vzpostavitvi povezave. Ko smo vse to uredili in zagotovili »tehnične pogoje« za delo in sodelovanje vseh učencev, smo s ponedeljkom drugega tedna pričeli s poučevanjem na daljavo. Učenci so vsak dan zjutraj na spletni strani šole pod zavihkom svojega razreda oz. oddelka našli priprave po predmetih po urniku tistega dne.

Minil je prvi teden poučevanja na daljavo in vsi na šoli smo bili zadovoljni z izvedenim delom. Ob koncu tedna smo razredniki zopet preko e-pošte nagovorili starše ter pridobili informacije, kako je potekalo delo na domu, koliko časa je njihov otrok porabil za delo, kako samostojen je bil oz. koliko pomoči je potreboval, kje so pri delu nastale težave, kje so bile morebitne nejasnosti ... S temi podatki smo želeli izboljšati, popraviti in dopolniti dana navodila za učenje. Odzivi staršev in učencev so bili spodbudni in pozitivni, dali so nam potrdilo, da delamo prav. Nekateri starši pa so menili, da brez njih otrok ne bi mogel narediti ničesar. Starše smo spodbudili, da so od začetka otrokom pomagali pri računalniškem delu ter jim ponudili podporo. Izkazalo se je, da so ravno učenci, ki so se sprva soočali z večjimi težavami pri delu z računalnikom, kasneje med prvimi opravljali zadolžene naloge in pošiljali izdelke v pregled.

2.3 Priprave učnega gradiva za tretješolce pri poučevanju na daljavo

Pred pričetkom pisanja se nam je porajalo vprašanje: Kako sestaviti in zapisati učni material za učence, da bo sam po sebi prepričal in hkrati pritegnil vsakega posameznika, da bo reševal probleme, naloge ter se bo tako pri vsakem od njih doma pričel odvijati učni proces?

Vedeli smo, da moramo biti pozorni na obliko, način in količino zapisa. Predstavitev učne vsebine je morala biti takšna, da bi na učence učinkovala tako spodbudno, da bi sami pristopili k delu. Iz izkušenj poučevanja pri tradicionalnem pouku smo vedeli, da morajo biti otroci čim bolj aktivni, naše vodeno usmerjanje takšno, da bo spodbudilo njihovo otroško radovednost, vedoželjnost ter vse podpreti s konkretnimi primeri in materialom iz njihovega okolja. Pričeli smo z načrtovanjem, pregledovanjem ponujenega gradiva na različnih portalih in nenazadnje s samim pisanjem učnega gradiva za učence.

Vsaka priprava je imela v glavi zapisan predmet in datum. Zaporedje korakov učne dejavnosti je bilo oštevilčeno. Kar smo želeli, da učenci ne spregledajo, smo besedilo barvno označili. Oblikovali smo zapise za zvezek, ki so jih učenci prepisali, največkrat v obliki miselnega vzorca. Vsak zaključek pa je spremljala razredna maskota smeško. Ob ponedeljkih in petkih smo učni material dopolnili z nekaj pozitivnimi, spodbudnimi besedami za lažji pričetek oz. uspešen zaključek tedna (Slika 1, 2, 3).

Dragi učenci!

Zaključili ste drugi teden učenja na daljavo. Naredili smo vse zastavljene naloge. Zdaj pa zvezke pospravite na polico ali v predal. Čez vikend se sprostite na vam najljubše načine. Bodi(te) dobro.

Pozdravček, učiteljica Božena 🤗

Dobro jutro, dragi otroci.

Želim vam uspešen pričetek novega – že tretjega tedna učenja na daljavo.

Verjamem, da ste se v dosedanjem času že precej navadili temu načinu dela. Potrudite se in poskušajte delati čim bolj samostojno, vsaj kar se tiče samega reševanja nalog v zvezkih in delovnih zvezkih. Vem, da zmorete.

Sicer pa bodite dobre volje in vse bo lažje. 😊 😊 😊 😊

učiteljica Božena



**VOŠČIM VAM
PRIJETNE VELIKONOČNE
PRAZNIKE.**

učiteljica Božena





















Dragi otroci, naj vam zajček prinese veliko pirhov. ;)

Slika 1, 2, 3: Primeri zapisov učiteljice otrokom

Pri delu smo upoštevali dobra načela, ki so dodatno opozarjala učitelje, na kaj morajo biti še posebno pozorni pri sestavljanju gradiv učencem, ki jih je na spletni strani objavil Zavod RS za šolstvo (2020) (Slika 4).

Objavljeno z dovoljenjem: Online Teaching © KIS, "Do This, Not That", Alison Yang, Licence: Creative Commons Attribution - noncommercial 4.0 International licence <https://teach.org.nz/webby.com/blog/online-teaching-do-this-not-that>

Usmeritve učiteljem za izobraževanje na daljavo

	Nesočasno učenje Učitelj učencem ustvari učno okolje, v katerem lahko učenci delajo v svojem tempu in imajo dovolj časa za učenje.		Sočasno učenje Učitelji in učenci se srečujejo na daljavo v realnem času v videokonferenčnih sobah ali spletnih klepetalnicah.
	Manj je več Učenci bodo za učenje doma zaradi različnih dejavnikov verjetno porabili več časa kot v šoli, zato bodite stvarni in sebi in učencem določite prioritete (prednostne naloge).		Nerealna pričakovanja Za vsak dan pripravite »šolsko učenje« in »domače naloge« in zahtevate, da jih učenci izpolnijo v kratkem časovnem obdobju.
	Eksplisitna navodila Podajte natančna navodila in opredelite časovni okvir za dokončanje nalog in drugih učnih opravil.		Nejasnost in ohlapnost Podajanje dolgih, nejasnih pisnih navodil, ki jim je težko slediti, dodeljevanje preveč ohlapno opredeljenih nalog in drugih učnih opravil.
	Natančno opredelite pričakovanja Natančno opredelite, kaj naloga zahteva, in določite vsebino, obliko, dolžino itd. pričakovanega odziva oz. izdelka (na primer: pripravite dve minutni zvočni posnetek in pri tem upoštevajte navodila v spodnjih točkah).		Preveč odprte in nedoločene naloge Dodeljevanje preveč odprtih, premalo opredeljenih nalog in drugih učnih opravil (na primer: pripravi posnetek o Lunini, napiši sestavek na temo onesnaženja ...).
	Bodite empatični Določite razumne obremenitve, omogočite učencem, da uravnotežijo delo s povezavo in brez nje in da sodelujejo z drugimi učenci.		Prekomerna delovna naravnost Določite »šolsko delo«, ki mu sledi še »domače«, ne da bi imeli v mislih učenčev dobro počutje.
	Stalna in dosledna komunikacija Vsa navodila in naloge oz. učna opravila posredujte preko dogovorjenega spletnega okolja.		Razpršena komunikacija Nedоследna uporaba različnih platform in orodij (npr. e-sporočila, ki jim sledijo spletna učilnica, e-Asistent ...).
	Bodite dosegljivi v »uradnih urah« V dogovorjenih »uradnih urah« bodite na voljo za podporo, vprašanja ali pojasnila preko dogovorjenega spletnega okolja in komunikacijskih kanalov. Kar ni nujno, lahko počaka do »uradnih ur«.		Stalna pripravljenost Na vsako elektronsko sporočilo odgovorite takoj in si ne dovolite nobenega premora.
	Spodbujajte odzive učencev Omogočite učencem, da sporočajo o svojih obremenitvah, čustvih, željah, individualnih učnih potrebah in učnem tempu.		Enak pristop za vse učence Pri izobraževanju na daljavo učenci ne morejo izražati svojih izkušenj in učnih potreb in/ali nimajo možnosti vplivanja na učenje, naloge, učni tempo, zaradi česar so lahko preobremenjeni in vznemirjeni.
	Spodbujajte utrjevanje in razširjanje znanja Izberite večpredstavnostna gradiva, ki jih vi in učenci primerno obvladate ter podpirajo pomnjenje. Z digitalnimi orodji ustvarite interaktivne učne enote.		Preizkušnje novih in nepreizkušenih orodij Preizkušnje novih in nepoznanih orodij lahko poveča verjetnost težav pri uporabi tehnologije, tako učencem kot učitelju.
	Opredelite cilje učnih enot Izberite večpredstavnostna gradiva, ki spodbujajo pridobivanje in utrjevanje znanja. Z digitalnimi orodji ustvarite interaktivne učne enote. Uporabljajte orodja, ki jih vi in učenci ustrezno obvladate.		Naključne aktivnosti Učence zaposlite z razpršenimi spletnimi dejavnostmi in ne razmišljate o ciljih, učnih dosežkih in vrednotenju znanja.

Prevod in priredba Zavod RS za šolstvo, marec 2020

Slika 4: Usmeritve za učitelje za izobraževanje na daljavo

Pisanje priprav v navezi s sodelavko iz paralelnega razreda je bilo uspešno in je postalo del vsakdanjika. Pojavila pa so se nova vprašanja:

- Kako bomo preverjali pravilnost opravljenih nalog – jih bodo učenci pregledovali sami s priloženimi rešitvami, naj vse pošiljajo učitelju ali naj bo to celo naloga staršev?
- Na kakšen način bi naj učenci učitelju posredovali svoje narejene naloge, izdelke?
- Kolikokrat bi naj to naredili? Sproti, po opravljeni nalogi ali ob koncu tedna?
- V kakšni obliki naj učitelj podaja komentar na otrokovo opravljeno delo?
- Kako naj učitelj dobljene fotografije izdelkov, nalog, učnih listov dokumentira oz. shranjuje?
- Kako bomo preverjali in ocenjevali znanje učencev?

Med e-poučevanjem smo tudi na vsa ta vprašanja našli odgovore, pri tem so bili v pomoč stanovski kolegi ali pa smo se enostavno odločili po lastni presoji.

Po preteklih dveh tednih, ko je bila oblika dela v 3. razredu že kar utečena, smo vsi – učenci in učitelji vedno bolj pogrešali pristen, osebni stik in klepet. Starši tretješolcev so bili obveščeni o načrtovanem video srečanju z učenci. Zaradi lažje organiziranosti v okviru družine smo dodali dva termina možne udeležbe (dopoldanskega in popoldanskega). Prvo tovrstno srečanje je bilo sprva namenjeno odpravljanju tehničnih težav, v nadaljevanju pa precej ganljivo in dobrovoljno z veliko smeha. Odločili smo se, da se bomo tretješolci na takšen način še videvali in to smo iz tedna v teden uresničevali. Vsi učenci so bili precej sproščeni, komunikativni, le dva sta imela zadržke. Sprva sta bila le poslušalca, po nekaj srečanjih pa sta se že vključevala v pogovor. Tovrstna oblika komunikacije je bila zelo dobra, saj smo ljudje socialna bitja, ki potrebujemo druženja. Ker zaradi nastalih razmer ni šlo v živo, smo se imeli zelo prijetno tudi s pomočjo računalnikov, tablic in telefonov.

2.4 Primer dobre prakse

V tretjem razredu je ena izmed tem, ki jih morajo otroci spoznati Človek. K njej sodi človeško telo, bolezni in poškodbe ter čutila. To smo z učenci obravnavali tudi v obdobju izolacije. Odziv na dve zaporedni učni uri o čutilih je bil presenetljiv, zato je predstavljena v prispevku.

V Učnem načrtu za spoznavanje okolja sta za to temo zapisana:

- operativni cilj: Učenci poznajo svoja čutila.
- temeljni standard znanja: Preizkusi in opiše delovanje čutil (Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2011).

Pri tem predmetu so učenci uporabljali zvezek in samostojni delovni zvezek s priložo Malo knjižico poskusov in opazovanj. V slednji so na štirih straneh pripravljene naloge za delo po postajah o čutilih. Pri tradicionalnem pouku imajo tako izpeljano uro učenci radi, saj se premikajo od postaje do postaje, hkrati razmišljajo, ugotavljajo in opažanja zapisujejo. Ob koncu dejavnosti sledi poročanje skupin, primerjanje in preverjanje zapisov ter zaključek s skupnimi spoznanji te šolske ure.

Veliko pozornosti namenjamo tudi pripravi na dejaven pouk, kjer so vsi udeleženci aktivni. Sedaj je bil izziv, kako izpeljati spoznavanje vseh čutil doma.

Za uvod so učenci dobili sličice vseh čutil (Slika 5). Razmisliti so morali, kaj ponazarjajo ter kakšen bi lahko bil naslov učne teme. Dobili so namig, da je snov povezana s človeškim telesom. Na koncu jim je bila podana tudi rešitev, da so to čutila.



Slika 5: Simboli za čutila

Te sličice so morali v nadaljevanju narisati na majhne lističe, saj so jih kasneje potrebovali. Potem smo jim predstavili način dela tokratne ure spoznavanja okolja. Povedali smo jim, da se bodo malce sprehajali po hiši oz. stanovanju ter pri tem obhodili pet različnih postaj oz. prostorov. Na vsaki od njih bodo nekaj naredili in o tem premislili. V kopalnici so vonjali, v dnevni sobi tipali, v kuhinji okušali, v spalnici gledali ter v otroški sobi poslušali. Opozorjeni so bili, da si morajo pred odhodom na vsako postajo natančno prebrati navodila in tudi vprašanja, na katera so morali odgovoriti na sami postaji.

Po opravljenem obhodu so:

- izbrali enega od ponujenih filmčkov o čutilih ter si ga ogledali,
- v samostojnem delovnem zvezku prebrali besedilo na to temo,
- v Mali knjižici poskusov in opazovanj rešili nekaj nalog.

Ob koncu teh dejavnosti smo pripravili ponovitev v obliki besedne mreže. V njej so morali poiskati v vseh smereh zapisana imena petih čutil in organov, s katerimi jih zaznavamo, npr.: jezik – okus.

Učencu smo tudi ponudili dodatno delo praktične narave. Kdor je želel in imel potreben material za izdelavo, je lahko naredil gibljivo roko ter posnetek poslal po e-pošti. Številni učenci so poslali fotografijo ali pa kar posnetek gibljivosti njihovega izdelka (Slika 6, 7, 8).



Slika 6: Roka 1



Slika 7: Roka 2



Slika 8: Roka 3

3. Zaključek

Zapisan primer je le drobec dobre prakse v preteklem obdobju poučevanja na daljavo. Po izpeljani uri so starši podali zelo dobro povratno informacijo, kakšno je bilo navdušenje otrok in s kakšno zagnanostjo so učenci hodili po hišah in izpolnjevali naloge. Nekaj staršev je bilo začudenih nad izvedbo pouka tistega dne. A so kasneje sprevideli, kaj učenci počnejo, in spoznali v tem smisel in prednost pred statično zastavljenim poukom: računalnik – zvezek. Tudi na video srečanju so bili učenci skoraj enotnega mnenja, da je bila ta tema najzanimivejša. Izziv, da je možno tudi e-pouk organizirati malo drugače, je bil uspešen. Seveda pa ne more biti to vsak dan in vsaka ura, saj se porabi precej več časa tako za razmislek kot oblikovanje same priprave.

Z lastnimi, individualnimi, tudi edinstvenimi načini dela v času izobraževanja na daljavo menimo, da lahko ustvarimo dobro klimo in interakcijo oz. stik med vsemi udeleženci. Ni nam žal za vloženi trud, saj smo videli in čutili navdušenje otrok v njihovih izdelkih, njih samih ter naklonjenost njihovih staršev.

E-poučevanje ima tako prednosti kot slabosti. Hkrati ima mnogo možnosti in načinov, ki jih še zdaleč nismo uporabili. To ostaja prednostna naloga našega izobraževanja v prihodnje.

Kljub vsemu dobremu, kar smo se trudili v tem obdobju narediti vsi – učitelji, ravnatelji, starši, ostaja še vedno nenadomestljiva vrzel – to je socializacija otrok. Močno upamo, da je ta oblika poučevanja vsaj za osnovnošolske učence preteklost.

4 Literatura

- Kocen, Ž. (2016). *Načrtovanje in izvedba učenja na daljavo* (Diplomsko delo). Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Maribor.
- Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. (2011). *Program osnovne šole. Spoznavanje okolja. Učni načrt*. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_spoznavanje_okolja_pop.pdf
- SIO – Slovensko izobraževalno omrežje. (2020). *Posnetki kot podpora učiteljem za učenje na daljavo*. Pridobljeno s <https://sio.si/2020/03/18/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo/>
- Zavod RS za šolstvo. (2020). *Plakat z navodili za učitelje*. Povzeto s https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/plakat_delo-na-daljavo.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Božena Svet je profesorica razrednega pouka. Vrsto let poučuje šolarje prvega triletja. Delo je aktivno in pestro. Otroci ji po eni strani porabljajo energijo, na drugi strani pa napolnjujejo njeno dušo s pristnostjo in prisrčnostjo. Na šoli izvaja športni krožek za mlajše otroke, vodenje tabornikov pa je predala mlajšim rodovom. Pred leti je sprejela delo mentorja šolske skupnosti in mentorja ekipe prve pomoči, kjer uspešno krmari s šolskimi najstniki ter skupaj ustvarjajo dobre akcije in rezultate. Biti učiteljica ji pomeni poslanstvo.

SPOZNAVANJE OKOLJA za 3. razreddan in datum
2 šolski uri**TEMA: Čutila**

- 1) Dobro si oglej spodnje sličice. Ali veš, kaj ponazarjajo? Pomisli, s katero učno temo bi bile lahko povezane? Majhen namig – nekaj v povezavi s človeškim telesom.



- 2) Si ugotovil/-a? Bravo! Seveda, to so **ALITUČ**. Preberi od desne proti levi. ;)
- 3) Poišči majhne lističe, lahko so tudi post listki. Na vsakega nariši po eno oznako čutila.
- 4) Danes boš spoznaval/-a in preizkušal/-a vseh pet čutil. Za začetek se boš malce sprehajal/-a po stanovanju oz. hiši. Obiskal/-a boš 5 postaj in na vsaki boš nekaj naredil/-a ter pustil/-a svojo narisano oznako tistega čutila, ki ti je na postaji pomagalo rešiti nalogo. Pa začni:

1. postaja: KOPALNICA

Poišči pet različnih snovi (npr. pralni prašek, mehčalec ali mamin parfum) in jih povonjaj.

Kateri vonj ti je najbolj všeč? Te spominja na vonj vijolice, cimeta, limone ali česa drugega?

PREMISLI: - Katero čutilo ti je pomagalo pri prepoznavanju snovi?

- S katerim čutilom si še lahko pomagaš pri ugotavljanju?

2. postaja: DNEVNA SOBA

Ob prihodu v ta prostor zapri oči. Sedaj počasi z zaprtimi očmi (bodi pazljiv/-a, da se ti kaj ne naredi) primi nek predmet. Poskušaj ugotoviti, kaj je. Kako bi opisal/-a z besedami? Je mehko, toplo, hladno, grobo ...? Poskusi prepoznati 3–4 predmete.

PREMISLI: - Katero čutilo ti je pomagalo pri ugotavljanju predmeta?

- S katerim čutilom si še lahko pomagaš?

3. postaja: KUHINJA

Njammm, sedaj boš okušal/-a. Poišči živila, ki so sladkega, kislega, slanega in grenkega okusa.

PREMISLI: - S katerim čutilom si okušal/-a hrano?

4. postaja: SPALNICA

V tem prostoru se preleviš v dobrega opazovalca/-ko. Pol minute dobro opazuj, potem stopi na hodnik in poskusi naštetih čim več predmetov, ki si jih videl/-a.

Čestitam, če si jih naštel/-a 10! V nasprotnem primeru ponovi vajo.

PREMISLI: - Katero čutilo ti je sedaj pomagalo opazovati predmete?

5. postaja: OTROŠKA SOBA

Za sabo zapri vrata. Z različnimi predmeti ustvari 7 zvokov. Bi jih lahko še več? Odlično!

PREMISLI:

- Kateri del telesa ti je pomagal, da si slišal/-a zvoke?
- Katero čutilo je bilo sedaj aktivno?

- 5) Pomisli, katero čutilo ti je najzanimivejše. Izberi enega in si o njem pogledaj spodnji filmček. V njem ti bodo Oliver, Lili in Maks predstavili izbrano čutilo.

VOH IN OKUS: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/od-popka-do-zobka/174541547>

SLUH: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/od-popka-do-zobka/174540053>

OČI: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/od-popka-do-zobka/174538521>

KOŽA: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/od-popka-do-zobka/174536961>

- 6) Sedaj odpri samostojni delovni zvezek na strani 83 in si pozorno preberi besedilo pod naslovom Čutila. Izvedel/-a boš kaj novega.
- 7) Poišči Malo knjižico poskusov in opazovanj ter v njej stran z naslovom Čutila. Prvih dveh strani ti ni treba rešiti. Lahko le sklepaš, kaj bi se na teh treh postajah delalo (gledalo, poslušalo, tipalo, okušalo, vonjalo) in katera čutila bi bila aktivna. Naloge na strani 6 in 7 pa le reši, saj je vse znano.

Rešene naloge fotografiraj in mi jih posreduj po elektronski pošti.



- 8) Zdaj pa še naloga za sprostitev in dobro opazovanje. V mreži poišči v vseh smereh zapisana imena vseh petih čutil in organov, s katerimi jih zaznavamo, npr.: vonj–nos.

J	V	T	I	P	S
E	I	O	K	O	M
Z	D	K	N	Č	L
I	B	U	G	J	U
K	C	S	L	U	H
T	K	O	Ž	A	O

** Če želiš in imaš potreben material, si lahko narediš izdelek, ki je prikazan na spodnji povezavi: <https://www.pinterest.it/pin/553309504221528676/>.

Saj veš, da roka ponazarja naše čutilo tip, ki ga občutimo s kožo. Le-ta je človekov največji organ, ki pokriva kar celotno telo.



Fotografijo izdelka mi lahko pošlješ na elektronski naslov.



Mami, zakaj jaz nimam »leptopa«?

Mom, why don't I Have »a Laptop«?

Katja Zupančič Krajnc

*III. gimnazija Maribor
Katja.zupancic-krajnc@tretja.si*

Povzetek

Danes si učitelji skorajda ne znamo predstavljati družine, ki ima šoloobvezne otroke, da doma nima IKT tehnologije. V prispevku želimo izpostaviti pred kratkim doživeto situacijo, ki se je učiteljici zgodila v času pouka, v času COVID-a 19, v mesecu juniju 2020.

Pozornost bo usmerjena k reakciji na vprašanje: »Gospa profesorica, ali bi mi res pomagali?«.

Opisati in predstaviti želimo reakcijo učiteljice na odgovor, ki ga je ta dobila od dijaka na eni izmed zadnjih ur pouka pred zaključevanjem ocen dijaku, ki je sin matere štirih šoloobveznih otrok, samohranilke in brezposelne osebe.

Sprašujemo se, zakaj država in vsi organi v njej dovolijo, da se stiske dogajajo našim otrokom? Ali smo res narod hlapcev, kakor se je že v svojih stvaritvah zapisal naš pisatelj in slovenski dramatik Ivan Cankar?

Ključne besede: dijak, pomoč, reakcija, starš, učitelj.

Abstrakt

Nowadays, teachers can hardly imagine a family, who don't have ICT technology at home. In this article, a personal situation will be highlighted that happened to the teacher in the class, during COVID 19, in June 2020.

Attention will be directed to her reaction to the question: "Madam Professor, would you really help me?". Her reaction to an answer set up for her by a student in one of the last hours of class will be described. He comes from a family, where there are four school-age children a student, which his mother is single and unemployed.

Why do the state and all the authorities in it allow, that this is happening to our children? Are we truly a nation of slaves, what was already written by Slovene writer, Ivan Cankar?

Key words: help, parent, reaction, student, teacher.

1. Uvod

V članku vam in vsem slušateljem online Mednarodne konference EDUizziv 2020 želimo predstaviti dogodek, s katerim smo se soočili na eni izmed ur pouka v času COVID 19, ko smo v Sloveniji poučevali na daljavo.

Izpostavili smo močno željo, da bi odgovorni v družbi in državi namenili več pozornosti šibkim in ranljivim mladim ter da v naši državi ne bi bilo več otrok, ki bi trpeli za pomanjkanjem osnovnih dobrin. V času našega šolanja na srednji šoli in vse do danes so se razmere veliko spremenile. Ker smo otroci »jugo generacije«, težko sprejmemo dejstvo, da današnji otroci

svoj prosti čas preživijo v nakupovalnih centrih in ne v naravi. Ampak dejstvo je, da se človek celo življenje uči. Tako se mi, učitelji, profesorji, vzgojitelji, vsak dan naučimo nekaj novega od učencev, dijakov, malčkov.

V življenju se srečujemo z vsem mogočim. Na naši poti nam lahko pomagajo različne tehnike čuječnosti. Čuječnost sama po sebi bi nam morala biti nov način življenja v tej novi dobi, vendar jo premalo poznamo. »Čuječnost ni nabor tehnik ali praks, ampak način življenja, način bivanja v odnosih. Vse bolj razumemo samega sebe, bolj polno živimo in sprejemamo odločitve...« (Križaj, 2019, str. 181). Seveda, Robert Križaj nazorno opiše, a teoretično nam je marsikaj jasno in razumljivo, a v resničnem življenju, skozi prakso, sploh v težkih situacijah, dobesedno zmrzujemo. Z velikim veseljem smo učitelji vedno pripravljene priskočiti na pomoč, samo žal nismo usposobljeni kot psihologi in psihoterapevti, čeprav z vsakim letom delovne dobe postajamo prav to. Zavedati se moramo, da že z samo eno lepo, toplo besedo, jutranjim pozdravom dijaku, ki živi v pomanjkanju ljubezni, toplote, domačnosti, lahko polepšamo dan.

Trenutno se soočamo z dejstvom, da se k nam, na gimnazijski program vpisujejo otroci nevezanih staršev, v smislu, da njihovi starši niso bili deležni »prave vzgoje«, kakršno smo imeli v naših generacijah. Takrat nismo poznali mobilnih telefonov, računalnikov, wi-fi sistema in še marsikaj. In kaj nam danes manjka? Tudi mi smo živeli v pomanjkanju, če se ozremo v preteklost. Ničesar od naštetega nismo imeli in vseeno smo končali osnovno, srednjo šolo in nato še fakulteto. Tudi Eva Škobalj se v svoji knjigi ukvarja z vprašanjem, ali se lahko vprašamo, kako mlade navdušiti za znanje, jih prepričati, da je učenje pustolovščina in vznemirljivo popotovanje (Škobalj, E., str. 135, 2017)?

2. Ali lahko pomagate? Nimam pogojev za izobraževanje od doma

Bil je čisto običajen šolski dan. Po urniku smo se pripravljali na prvo Zoom konferenco tistega dne. Ker se je bližal čas redovalne konference, smo morali kmalu pridobiti ustno oceno.

Prve tri šolske ure so potekale čisto po utečenem redu (urnik COVID 19) – najprej individualni pouk (klavir, 2. letnik/USI – instrument), nato 1. letnik gimnazijcev in nato je sledil za nas šokantni dogodek.

Utečeno je potekala že dvajseta minuta druge ure z gimnazijci, postavljanje vprašanj, dijaki odgovarjajo, beležimo odgovore, dijaki rešujejo križanko, ko naenkrat zagledamo črn ekran enega izmed dijakov. Sprašujemo se, kdo bi to lahko bil. Pred zaključkom ure pozovemo dijaka, ki se ni predstavil (ni bila razvidna prava identiteta), ali povedano drugače, ni upošteval navodil za ustrezno identiteto (izklop kamere, izklop mikrofona – vklop samo v primeru odgovarjanja na vprašanja, prijava s pravim imenom in priimkom). Drugi dijaki se poslovijo in na liniji ostane anonimen dijak. Kar sam je brez vnaprejšnjega vprašanja začel pripovedovati svojo zgodbo. Odrasli v takšnem izstopajočem primeru onemimo in postanemo zaskrbljeni. Skrbno ga poslušamo, on pa govori tako žalostno, da lahko kdo potочи tihe solze obupa. Nikakor nismo ravnodušni ob informaciji, kaj vse mora ta »naš«, pridni in požrtvovalni dijak, star komaj dobrih petnajst let, postoriti. Za koga in za kaj vse je potrebno poskrbeti doma. Tu so bratje in sestre, posledično pa tako pomaga svoji mami, materi štirih šoloobveznih otrok, brezposelni in samohranilki. Očeta nikoli ni poznal, videl ali srečal ... V grlu občutimo velik cmok, obilje zadrege. Kaj naj mu odgovorimo? Kaj naj povemo? Naj bomo tihi? V sebi bijemo bitko. Ne ... profesorice in profesorji, nekaj je treba reči.

V nas vre in po naših mislih se nam izmenjujejo najrazličnejše verzije zagate in nemoči. Mi smo šolani, učeni, a ne znamo in ne vemo, kaj odgovoriti dijaku na vse povedano. Kako naj bi v dani situaciji našel izhod mladostnik?

Smo profesorji in hkrati starši svojim otrokom. Radi imamo svoj poklic. Naše poslanstvo je učiti, predavati, predajati svoje znanje mladim, radovednim, ustvarjalnim. Tistim, ki so vstopili na novo življenjsko pot, v srednješolsko izobraževanje. Vseeno je, v katerem programu učimo; gimnazija ali srednješolsko srednje in poklicno izobraževanje. Vseeno je, kateri predmet poučujemo. Sprašujemo se, kako je to mogoče? Ali zares živimo v siromašni državi? Slišali smo že prenekatero govorico, da v naši prelepi Sloveniji še vedno ponekod nimajo tekoče vode, elektrike, interneta ... in vse to danes, v 21. stoletju? Kadar gremo na kavo, kar prevečkrat in prepogosto ujamemo klepet mamic in se čudimo njihovim besedam. Niti predstavljati si ne znamo, v kakšnih situacijah živijo nekateri.

Lahko priznamo, da v podobnem položaju in situaciji, kot je opisana zgoraj, za nekaj sekund odplavamo z mislimi, četudi smo hkrati poslušali izpoved dijaka. Končal je. Premor, ki je nastal, se vsakomur lahko zdi, da traja večno. Še vedno se sprašujemo. Sami sebi govorimo, profesorji, nekaj bo treba odgovoriti. Dijak se je izpovedal, je nekaj vprašal. Vse lepo in prav, ampak kaj? Zdaj? Ta trenutek? In po tej, zanj najbrž neznansko dolgi tišini, ga z umirjenim glasom vprašamo, kako mu lahko pomagamo.

Kar slišali smo ga, kako je pogoltnil in rekel, profesorjem in profesoricam, ali bi mu resnično pomagali? Seveda. Močno upamo, da nas ne izda glas, saj niso izključeni zadrega, lahko tudi solze, ki polzijo po licu.

Da, tudi sami imamo otroke, ki niso nikoli potrebovali »takšne« vrste pomoči učiteljev in učiteljic. Nenazadnje se sprašujemo, kaj otroci, učenci, dijaki pričakujejo od nas »odraslih«? Pričakujejo pristnost učiteljev, poštenost in njihovo pripravljenost ter naklonjenost, da jih poslušajo in da so slišani oni, žrtve razmer, sistema, predvsem pa nemočni posamezniki.

In kaj je bilo njegovo konkretno vprašanje?

S tresočim glasom nam je povedal, da nima pogojev za izobraževanje od doma. Ne ve, kako naj profesorjem razloži oziroma pove, da nimajo računalnika, s katerim bi lahko opravil svoje obveznosti.

Na vprašanje, ali mu zares lahko pomagamo, smo mu kajpak odgovorili pritrdilno.

Dogovorili smo se, da mu posodimo »leptop«, kot žargonsko rečejo dijaki. Dogovorili smo se za kraj predaje te čudodelne naprave, ki mu bo omogočila, da bo zadostil našemu šolskemu sistemu in tako uspešno zaključil letnik. Kar milo se nam je storilo ob pogledu nanj, ko je prihajal na dogovorjeno mesto. Pripeljala ga je mamica, suha, izžeta, preutrujena. V pozdrav nam je stisnila roko. Stisk je bil sicer mlahav, vendar je izražal hvaležnost in še več so izražale oči. Mami smo dejali, da naj ne skrbi, saj smo se z njenim sinom vse dogovorili. Ponosno smo ji povedali, da je njen sin zelo skrben in odrasel mož za svoja leta. Videlo se ji je, da je ponosna nanj. Zahvalila se nam je in videli smo, da so ji po licih polzele solze, da je komaj zadrževala zadrego. Skrbelo jo je, kako nam bo vso to iskreno in človečno pomoč njenemu sinu poplačala. Potolažili smo jo z besedami, da mu posodimo naš računalnik za čas pouka v času COVID-a in da naj uspešno zaključi vse predmete in s tem posledično, letnik. Največje plačilo nam osebno bo njegov opravljen letnik. Veseli in ponosni smo bili sami nase, da smo lahko pomagali družini, ki je v tem trenutku potrebovala pomoč in se ni uspela znajti ali rešiti sama v situaciji, ki jo je povzročil COVID 19. Usedli smo se k pogrnjeni mizi, popili kavico, nevsiljivo poklepetali in na koncu bili veseli ter zadovoljni, ko sta mamica in sin z našim »leptopom« odšla domov vedrejša.

Razumljivo in pričakovano je dijak v naslednjih dneh postoril vse obveznosti za nazaj in vse tekoče, tako da je bil ob koncu šolskega leta pozitiven. In ni bil samo pozitiven, celo odličnjak je postal.

Se morda kdo sprašuje, zakaj opisujemo ta dogodek?

Namen predstavitve tega članka je v bistvu pretresljiva zgodba. Mladostnik živi in izvaja svoja dejanja nekje precej daleč od nas, zelo daleč, a po navadi si zatiskamo oči in si ne zmoremo predstavljati, da je v današnjem času to mogoče, da je vse to zares v naši neposredni bližini.

Menimo, da smo odigrali vlogo čuječih ljudi, ne le poslanstvo učiteljev, temveč vlogo odgovornih ljudi, ki na Centru za socialno delo ne vedo ali pa nočejo vedeti, kaj se dogaja za zaprtimi vrati veliko slovenskih družin. Da, GDPR, poklicna molčečnost in ne vem kaj vse, nas vse zavezuje k molčečnosti. Ali se tudi kdo vpraša, zakaj? Mi se vsak dan vprašamo. A odgovorov nimamo, vsaj ne pravih. V naših časih smo dijaki sami nosili redovalnico in dnevnik v sosednjo zgradbo in nas nihče ni vprašal, ali bomo pošteni in si ne bomo sami vpisovali ocen. Zakaj je danes, 30 let kasneje, precej drugače? Zavedamo se, da sta čas in razvoj napredovala. Sprašujemo pa se, zakaj vendar ni več zaupanja med nami?

Vse lepo in prav, dokler nas vsa ta molčečnost, »razdajanje« podatkov, stanje v naših družinah in položaj dijakov, ne privedejo tako daleč, da počasi ne bomo vedeli, ali smo to mi.

Vedno se bomo spraševali, ali je res, da živimo v dobi IKT, če pa nam kljub vsemu dijak zaupa, da nima »laptopa«.

Ne moremo slepo enačiti vseh ljudi, ki pristanejo na Centru za socialno delo. Brezdomca ne smemo obsojati, zakaj je to postal. Ne sme nam biti vseeno in si ne moremo zatiskati oči. A, dogaja se nam pred očmi in mi in sistem odgovemo. Naša preteklost ne sme vplivati na našo sedanost. Otroci niso krivi, da živijo v družini, katera trpi pomanjkanje. »Kako ustvarjamo svojo prihodnost?«, nam v svoji knjigi nazorno razloži dr. Eva Škobalj (Škobalj, str. 94, 2019). Vendar je zares žalostno, da velikokrat nimamo vpliva na sedanje dogodke, ki jih živimo mi, naši starši, otroci. Še kako resnično je, da si kot otrok staršev ne izbiramo sami. Lahko pa jim pomagamo z ljubeznijo, s spoštovanjem, svojimi dejanji, znanjem, učenjem. Seveda lahko gledamo stran, a če je v nas vsaj malo človeka, bomo pomagali po svojih močeh. Seveda pa takšnih dejanj in razmišljanj ne smemo pričakovati od vsakega izmed nas.

To srčnost, dar, nudenja pomoči in pogovarjanje, znanja prisluhniti dijaku in ga slišati, nima vsakdo izmed nas, učiteljev. Ta dar lahko imaš, imamo, ali pa ga nimamo. Lahko imamo srce ali pa namesto njega kamen.

Identitete dijaka ni razkrita, saj na koncu koncev to niti ni pomembno. Prav tako ni pomembno, kaj si po narodnosti, kakšne krvi si, polti ...

»Si človek ali pa nisi.«

3. Zaključek

Kaj naj povemo, zapišemo? V bistvu smo želeli predstaviti realno sliko dijaka, najbrž ne edinega v slovenskih šolah. Da, ne živi tam daleč nekje, v deželi »Ne vem kje«. Ni nam jasno, od kod vsa ta energija.

Ta zapis ne sme ostati samo med nami tremi: mati – dijak – učitelj. Moral bi ga videti in prebrati »ves svet«.

Naj zaključimo s stavkom, »Ali si ali pa nisi človek«.

4. Literatura

- Križaj, R. (2018). *Čuječnost: trening za obvladovanje stresa in polno prisotnost v življenju*. Ljubljana: Mladinska knjiga
- Škobalj, E. (2017). *Čuječnost in vzgoja*. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet
- Škobalj, E. (2019). *Čuječnost – vprašanja in odgovori*. Ekološko-kulturno društvo za boljši svet: Satka

Kratka predstavitev avtorja

Katja Zupančič Krajnc, profesorica glasbe, poučuje v gimnazijskem programu in v programu predšolska vzgoja (instrument - klavir, ustvarjalno izražanje in sodobne izzive za otroke). Sodeluje v številnih projektih: Prenova gimnazijskih programov, vodja projekta Ustart - podjetnost za mlade, šolski projekti (Čez drn in strn po Pohorju, Skrivnosti mariborskih trgov nekoč in danes, Poklici, Dolenjska ...). Je članica projektnega tima Erasmus+, mobilnost dijakov v Združeno kraljestvo z naslovom IgraUČI - Razvoj govora in učenje jezika pri predšolskih otrocih skozi igro, Nemčijo, Španijo in koordinatorica tima Ekošola. Je tudi koordinatorica KUV v VIZ na šoli. Že šesto leto zapored se izobražuje pri gospodu Šprahu, v projektu Filmska šola in si tako pridobila znanje za poučevanje predmeta Filmska vzgoja v gimnaziji.

Medpredmetno povezovanje na daljavo

Cross-curricular Connections at a Distance

Jožefa Vogrinec

*Osnovna šola Podlehnik
jozica.vogrinec1@gmail.com*

Povzetek

Medpredmetno povezovanje je poučevanje, ki je na razredni stopnji pri rednem pouku zelo prisotno. Z njim želimo doseči življenjskost, vsestranskost in uporabnost znanja. Ko smo se srečali s poukom na daljavo, je bilo medpredmetno povezovanje za učitelje velik izziv. Želeli smo ohraniti stik z učenci in realizirati cilje. Glavni cilj je bil narediti učenje bolj avtentično in življenjsko. Pri poučevanju na daljavo je bilo zelo pomembno ustvariti učne situacije, ki so omogočale učencem odkrivanje, raziskovanje in kritično mišljenje.

V članku je predstavljen primer medpredmetnega povezovanja v izobraževanju na daljavo v 2. razredu osnovne šole.

Ključne besede: medpredmetnost, pouk na daljavo, učenci, učitelj, ustvarjalnost.

Abstract

Cross-curricular teaching is often present at an elementary level during regular lessons. By implementing it, we wish to achieve authentic life situations, versatility and usefulness of knowledge. When we first encountered distance learning cross-curricular connections became a big challenge for us, teachers. We wanted to maintain contact with our students and realise our curricular objectives. The main aim of using cross-curricular connections was to make learning more authentic and lifelike. While teaching during distance learning it is very important to create learning situations that make it possible for the students to explore research and develop their critical thinking.

In the article, an example of cross-curricular connection during distance learning in the 2nd year of primary school is presented.

Key words: creativity, cross-curricular connections, lessons at a distance, students, teacher.

1. Uvod

Medpredmetno povezovanje opredeljujemo kot didaktični pristop oz. učno strategijo, s katero dosegamo določene vzgojno-izobraževalne cilje. Od preostalih se razlikuje po tem, da učitelj pri medpredmetnem povezovanju izhaja iz povezovanja učnih vsebin oz. ciljev in poskuša določeno vsebino ali problem podati oziroma obravnavati čim bolj celostno. Pri tem lahko uporabljamo različne učne metode in oblike dela. (Hodnik - Čadež, 2008).

Medpredmetno povezovanje učnih predmetov v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju ni le zaželeno, temveč pogosto povsem naravno in spontano. Povezan pouk omogoča celostno obravnavo vsebin, ki tako učencem učinkoviteje približa svet. Medpredmetno povezan pouk pomeni dobro pripravo učencev za vseživljenjsko učenje. Povezovanje z drugimi predmetnimi področji je lahko tudi del razširjenega osnovnošolskega programa (šola v naravi, interesne dejavnosti idr.).

Bevc (2008) ugotavlja, da z medpredmetnim in medrazrednim povezovanjem oziroma načrtovanjem preprečimo, da bi zaradi neusklajenega načrtovanja vzgojno-izobraževalnega dela nekatere dejavnosti učencev, ki so nujno potrebne za doseganje ciljev kurikularne prenove in za pridobivanje vseživljenjskih znanj v šolskem letu ali pa med šolanjem, povsem izpadle oziroma da jih ne bi dovolj pogosto izvajali in bi s tem zmanjševali kakovost doseganja ciljev.

Pred pojavom koronavirusa covid 19 smo v šoli znanje učencem podajali na različne načine. Vloga učiteljev se je ob pouku na daljavo spremenila. Še vedno smo pomembni, vendar bolj kot vodniki, moderatorji. Učence moramo spodbujati k raziskovanju, razmišljanju in h kreativnosti. Tudi metode poučevanja so se ob pouku na daljavo spremenile. Spremenila se je komunikacija, ni več pristne topline, objemov, glasovnih spodbud, nasmeškov. Učenci so to močno pogrešali že prvi teden pouka na daljavo in učitelji smo bili tisti, ki smo jih povezovali preko različnih spletnih komunikacij. Vsak učenec si je s pomočjo staršev oblikoval osebni načrt učenja, ki naj bi bil kot nekakšna vsakodnevna rutina.

2. Medpredmetno povezovanje na daljavo

2.1 Načrtovanje pouka na daljavo

Medpredmetno povezovanje se začne z opredelitvijo ciljev in načrtovanjem korakov za njihovo uresničitev. Opredeljuje cilje, za katere je treba izvesti različne dejavnosti. Včasih poteka povsem nezavedno, včasih načrtno in poglobljeno. Z načrtovanjem postanejo dejavnosti jasne, spodbujajo inovativnost, usmerjajo pozornost, razvijajo samoregulacijo. Izbira ustreznih dejavnosti lahko močno vpliva na dobro počutje učencev in njihove dosežke.

Izobraževanje na daljavo pomeni nov način organizacije pouka, tako vsebinsko kot časovno. Učitelji se morajo pri načrtovanju zavedati, da so učenci pri učenju na daljavo sami, mlajši pa si največkrat s pomočjo staršev organizirajo in načrtujejo svoje poti do znanja. Učitelji jih pri tem vodijo in podpirajo, jim nudijo povratne informacije in jih spodbujajo. Ob pripravi dejavnosti, ki jih učenci izvajajo doma, je potrebno premisliti, kaj imajo doma na voljo, s čim si lahko pomagajo. Povezovanje učnih predmetov v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju ni le zaželeno, temveč pogosto povsem naravno in spontano. Medpredmetno povezan pouk omogoča celostno obravnavo vsebin, ki učencem učinkoviteje približa svet in pomeni dobro pripravo za vseživljenjsko učenje.

2.2 Načrtovanje medpredmetne povezave na daljavo na temo *Praznujemo*




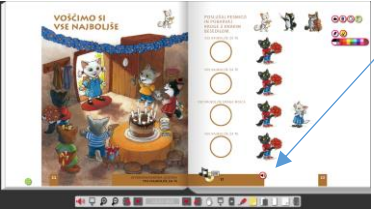

V tabeli 1 so predstavljene načrtovane medpredmetne dejavnosti.

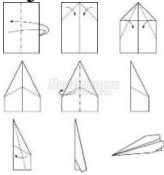


Tabela 1: Medpredmetno načrtovanje dejavnosti

Tema: Praznujemo	Medpredmetno načrtovanje dejavnosti
VOŠČILO	SLJ: pisanje voščila, ustno vošilo GUM: petje pesmi, poustvarjanje pesmi in spremljave, snemanje lastne pesmi, LUM: izdelovanje voščilnice ali voščila (možnost tudi v naravi), izdelava papirnatega letala, MAT: merjenje poletov letala (uporaba enot za dolžino, ocenjevanje, primerjanje)

Tabela 2 prikazuje dnevno medpredmetno povezano navodilo učencem ob pouku na daljavo.

Tabela 2: Navodilo učencem za pouk na daljavo

<p>Tema: PRAZNUJEMO - voščilo</p>	<p>NAVODILA za 2. razred</p>	<p>KAJ SO IZDELKI UČENCA?</p>
<p>BEREM, PIŠEM</p>   <p>SLJ + GUM</p> <p>POSLUŠAM, POJEM</p> 	<p>VOŠČILO</p> <p>Klikni na spodnjo povezavo in poslušaj pesem. Zraven zapoj.</p> <p>https://www.ucimte.com/?q=interaktivni_ucbenik/1000032#/stran22</p>  <p>To je Severnoameriška ljudska pesem Vse najboljše za te.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razmisli, kdaj in komu jo zapojemo? - Kdaj in komu voščimo? - Pesem še enkrat dobro poslušaj in reši naloge v interaktivnem DZ. - Sestavi svoje voščilo. Naredi voščilnico. - Lahko napišeš svojo pesem za rojstni dan sošolcu ali sošolki. 	<p>Voščilo, voščilnica, pesem</p>
<p>RIŠEM, USTVARJAM</p> 	<ul style="list-style-type: none"> - Iz papirja izdelaj papirnato letalo. Glej prilogo. Lahko izbereš tudi kateri drugi način izdelave. - Letalo poimenuj, nanj nariši vzorec in ga pobarvaj. Črke likovno okraši. Dodaj mu svoje najljubše število v obsegu do 100. - Sedaj pa sledijo poleti v naravi. JUHUUU. Poglej še matematično nalogo v zvezi z letalom. - Fotografiraj letalo in zapis izmerjenih poletov letala predstavljen v naravi z različnimi naravnimi materiali. 	<p>Papirnato letalo</p> <p>VOŠČILO, VOŠČILNICA</p> <p>Slika, umetnina v naravi</p>

	<p>- Iz naravnih materialov ustvari umetnino v naravi z rojstnodnevnim sporočilom za sošolca.</p> 	
<p>RAČUNAM</p> 	<p>- Pojdi v naravo in z metrom izmeri najmanj tri polete tvojega letala.</p> <p>ZAPIS V ZVEZEK</p> <p>Letalo</p> <p>Najdaljši let letala je _____ m.</p> <p>Najkrajši let letala je _____ m.</p> <p>_____ m > _____ m</p> <p>Od česa je odvisna dolžina leta?</p> <p>Še sam sestavi nalogo za sošolca..</p> <p>- Reši še kakšno nalogo na povezavi: https://moja-matematika.si/</p> <p>Uživaj v naravi in se gibaj. Lahko naredite družinsko tekmo poletov.</p>	<p>Rešene izbrane naloge in samovrednotenje</p>
<p>OVREDNOTIM SVOJE DELO</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaj sem se danes učil? Kaj mi je šlo dobro? Kaj moram popraviti? • Kako sem se počutil v šoli doma? • Bi kaj želel predlagati? • Kaj bi sporočil svoji učiteljici/učitelju in sošolcem? 	

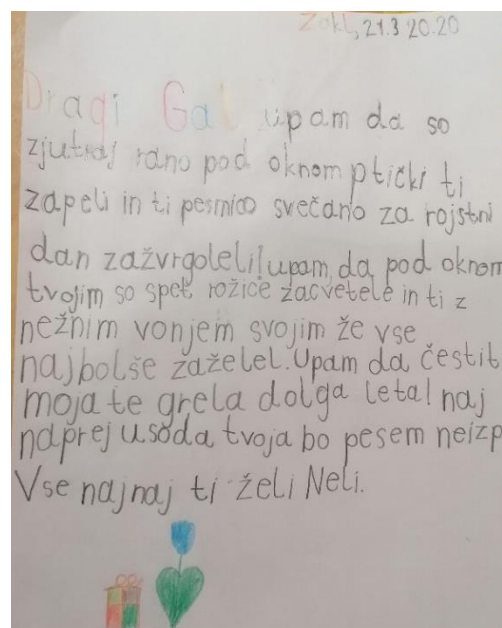
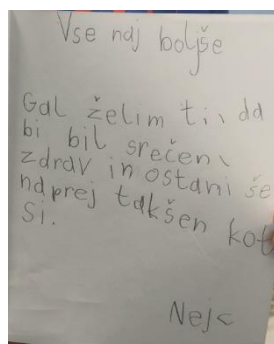
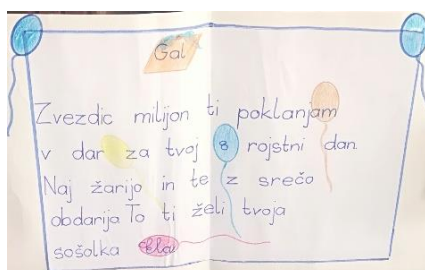
Pri medpredmetnem povezovanju na daljavo smo upoštevali cilje iz učnega načrta.

2.2.1 Slovenščina (UN SLJ, 2011)

Cilji:

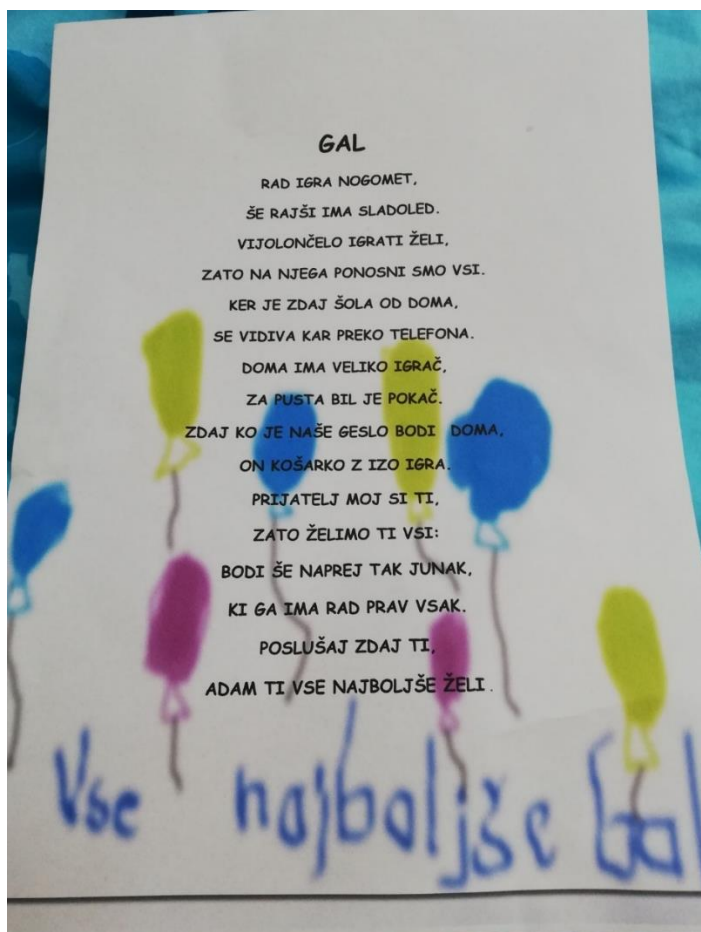
- tvorijo voščilo za rojstni dan in ga preko e- pošte predstavijo sošolcem
- vrednotijo zanimivost, resničnost, razumljivost in uporabnost besedila ter utemeljujejo svoje mnenje.

Učenci so kot povratno informacijo poslali svoje izdelke, ki so jih starši fotografirali in snemali. Spodnje fotografije prikazujejo zapise različnih voščil.



Slika 1, 2, 3, 4, 5: Zapisi voščil (Vir: Avtor)

Učenec, ki je glasbeno nadarjen, je kot voščilo napisal avtorsko pesem "GAL", kar prikazuje slika 6. Pesem je ob glasbeni spremljavi tudi rapal.



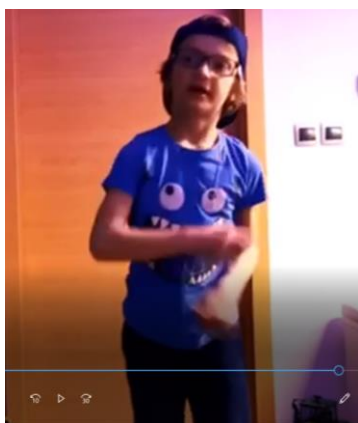
Slika 6: Pesem Gal (Vir: Avtor)

2.2.2 Glasbena umetnost (UN GUM, 2011)

Cilji:

- poslušajo pesem ob spremljavi klavirja
- ob petju pesmi se sprostijo in jo doživeto zapojejo
- poustvarjajo pesmi, besedila in instrumentalne spremljave.

Slika 7 prikazuje rap izvedbo pesmi GAL, ki jo je posnel deček Adam.



Slika 7: Raper Adam (Vir: Avtor)

2.2.3 Likovna umetnost (UN LUM, 2011)

Cilji:

- uporabijo zanimive ideje pri oblikovanju lastne voščilnice
- kiparsko se izražajo, uporabljajo naravne materiale
- pridobivajo si izkušnje in razvijajo motorično spretnost
- bogatijo svojo domišljijo

Spodnje slike prikazujejo ustvarjalnost učencev ob oblikovanju voščila.



Slike 8, 9, 10, 11: Voščilnice in voščila (Vir: avtor)

Ena izmed nalog je bila tudi, da sestavijo voščilo v naravi iz naravnih materialov. Otroško likovno ustvarjanje prikazujejo spodnje fotografije.





Slike 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19: Voščilo v naravi (Vir: avtor)

2.2.4 Matematika (UN MAT, 2011)

Cilji:

- merijo dolžine poletov letala in jih primerjajo med seboj
- ocenijo, primerjajo in merijo dolžine
- zapišejo meritev z merskim številom in enoto

Fotografije spodaj prikazujejo povezanost matematike z likovno umetnostjo in športom in slovenščino.



Slike 20, 21: Papirnato letalo (Vir: avtor)



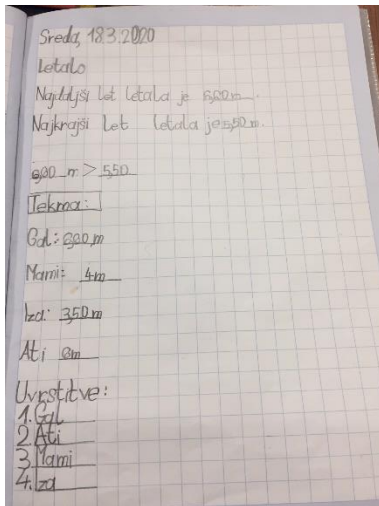
Slike 22, 23: Zapis metov v naravi (Vir: avtor)



Slika 25: Met letala (Vir: avtor)



Slika 26, 27, 28: Merjenje (Vir: avtor)



Slika 29: Zapis merjenja (Vir: avtor)

Voščila, ki so nastala ob medpredmetnem povezovanju, smo posneli in pripravili videoposnetek z naslovom Galodrom (slike 30, 31, 32). Poslali smo ga učencu Galu za rojstni dan. Zanj je bilo to veliko presenečenje in spodbuda za ustvarjanje, saj je kmalu po našem skupnem ustvarjanju s sestro posnel svojo glasbeno pravljiico in jo predstavil na RTV SLO v oddaji Izodrom. Ob našem videoposnetku so vsi učenci skupaj spet začutili povezanost med seboj, čeprav le na daljavo.



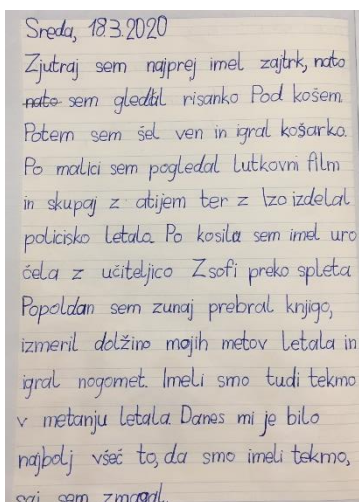
Slika 30, 31, 32: Galo Drom

3. Zaključek

Zraven učinkovitosti učenja je cilj medpredmetnega povezovanja tudi gospodarnejše ravnanje s časom. Tako pridobljen čas je lahko izkoriščen za obravnavo ali utrjevanje zahtevnejših vsebin pri povezanih predmetih, kar se je izkazalo tudi pri pouku na daljavo. Vsekakor pa mora učitelj za uspešen pouk in doseganje ciljev povezovanja na daljavo k povezovanju pristopiti načrtno.

V članku dokazujemo, da je medpredmetno povezovanje na daljavo dober način poučevanja, ki lahko sledi hitrim spremembam, ki se dogajajo okoli nas in učence pripravi na vsakodnevno življenje. Za uspešnost le tega pa je potrebna dobra usposobljenost učitelja. Učitelji nismo bili pripravljeni na delo na daljavo, zato smo porabili veliko časa za lastno usposabljanje in iskanje poti, kako poučevati. Glavni cilj nam je bil narediti učenje bolj avtentično in življenjsko.

Učenci so s svojimi povratnimi informacijami dokazali, da imajo takšen način dela zelo radi, saj jim omogoča raziskovanje, odkrivanje in kritično mišljenje. (slika 33)



Slika 33 : Dnevnik učenca (Vir: Avtor)

4. Literatura

- Bevc, V. (2005). Medpredmetno načrtovanje in povezovanje vzgojno-izobraževalnega dela. V T. Rupnik Vec (Ur.), *Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu* (str. 50-59). Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Hodnik-Čadež, T. (2008). Učitelj kot raziskovalec medpredmetnega povezovanja. V J. Krek (Ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca: akcijsko raziskovanje na področjih medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli* (str. 131-149). Ljubljana; Pedagoška fakulteta.
- Program osnovna šola. Glasbena umetnost. Učni načrt* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (Pridobljeno 10.1.2020) s:
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Glasbena_vzgoja_obvezni.pdf
- Program osnovna šola. Likovna umetnost. Učni načrt* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (Pridobljeno 10.1.2020) s:
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_likovna_vzgoja.pdf
- Program osnovna šola. Matematika. Učni načrt* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (Pridobljeno 10.1.2020) s:
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf
- Program osnovna šola. Slovenščina. Učni načrt* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (Pridobljeno 10.1.2020) s:
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Jožefa Vogrinec je profesorica razrednega pouka zaposlena v osnovni šoli Podlehnik, kot učiteljica razrednega pouka in poučuje v 1. triadi. Vključuje se v številne šolske projekte. V šolskem letu 2019/20 je bila koordinatorica projekta Trajnostna mobilnost v osnovni šoli. Opravila je tudi usposabljanje za šolskega mediatorja. Skozi pedagoško prakso daje posebno pozornost inovativnim pristopom pri poučevanju. Je planinska vodnica PZS in kot članica PD Ptuj ter mentorica planinskega krožka na osnovni šoli mlade povezuje z naravo in gorami.

Prilagoditve poučevanja izbranih vsebin glasbene umetnosti na daljavo

Adaptations of Distance Learning of Selected Contents of Music Education

Tanja Kovačič

*Osnovna šola II Murska Sobota
tanja.kovacic@guest.arnes.si*

Povzetek

Prispevek obravnava primere prilagoditve pouka na daljavo pri glasbeni umetnosti v 2. razredu devetletne osnovne šole. Predstavljeni so primeri obravnave nove snovi z uporabo metode asinhronega učenja v času pandemije. Pri poučevanju glasbene umetnosti na daljavo smo se večinoma posluževali uporabe vodenih učnih sekvenc v obliki powerpoint predstavitev, ki učenca s kratkimi navodili, motivacijskimi stavki, slikovnim gradivom ter zvočnimi in video vsebinami pripeljejo do željenega novega znanja. Predstavljeni izseki se nanašajo na vse tri glavne skupine glasbenih dejavnosti: izvajanje glasbe, poslušanje glasbe in ustvarjanje. Izpostavljene so nekatere prednosti in slabosti za izobraževanje na daljavo.

Ključne besede: asinhrono učenje, glasbena umetnost, poučevanje, pouk na daljavo.

Abstract

The paper deals with examples of distance learning adaptation in music education in the 2nd grade of a nine-year primary school. Examples of treatment of a new substance using the method of asynchronous learning during a pandemic are presented. When teaching music education at a distance, we mostly used the use of guided learning sequences in the form of PowerPoint presentations, which lead the student to the desired new knowledge with short instructions, motivational phrases, pictorial material and audio and video content. The excerpts presented relate to all three main groups of musical activities: performing music, listening to music, and creating. Some advantages and disadvantages for distance education are highlighted.

Keywords: asynchronous learning, distance learning, music education, teaching.

1. Uvod

V času pandemije smo se učitelji srečali s problemom izvedbe pouka na daljavo, ki predstavlja velik izziv. Posebej pri mlajših učencih (prvo vzgojno-izobraževalno obdobje) je poučevanje in učenje na daljavo problematično zaradi procesa opismenjevanja, ki šele poteka in nesamostojnosti, ter seveda zaradi številnih drugih razlogov in omejitev (dostopnost tehnologije, učno okolje, zahtevnost vsebine ...). Avtorji (Kramar, 2009, Ivanuš Grmek, Javornik Krečič, 2011, v Kustec idr., 2020) navajajo, da so razvite sposobnosti načrtovanja, organiziranja, vodenja, kontroliranja in prilagajanja lastnega procesa učenja nujne za uspešno

realizacijo samostojnega dela v praksi. Izkušnje nam seveda kažejo, da lahko samostojnost učencev v učnih situacijah pričakujemo le v določeni meri.

Namen prispevka je predstaviti primere gradiv za obravnavo nove snovi z uporabo metode asinhronega učenja v času pandemije, in sicer v okviru pouka glasbene umetnosti v 2. razredu devetletne osnovne šole. Gre za primere iz vodenih učnih sekvenc v obliki powerpoint predstavitev z vstavljenimi zvočnimi in video vsebinami.

2. Poučevanje na daljavo

Unesco izobraževanje na daljavo opredeljuje kot »vzgojno-izobraževalni proces in sistem, v katerem pomemben delež pouka izvaja nekdo ali nekaj, ki je časovno in prostorsko odmaknjeno od učenca« (Burns, 2011, v Rupnik Vec idr., 2020, str. 5). Naprednejše tehnologije omogočajo dve temeljni vrsti komunikacije učitelja in učenca: sinhrono (sočasno) in asinhrono (časovno neusklajeno) (Rupnik Vec idr., 2020).

Pouk v živo in pouk na daljavo se razlikujeta. Slika predstavlja nekatere razlike izvedbe pouka na daljavo v primerjavi s tradicionalnim poukom, ki so povezane z vlogo učitelja in učenca, vsebino, učnim okoljem oz. tehnologijo ter didaktiko.



Slika 1: Poučevanje na daljavo je tesno odvisno od možnosti, ki jih ponuja tehnologija.
(Vir: Andrej Flogie, v Kustec idr., 2020, str. 16)

Strinjamo se z zapisi, povezanimi s poukom na daljavo, ki jih navajajo Kustec idr. (2020):

- pouk na daljavo ne more v celoti nadomestiti pouka v šoli,
- do obsega dela učencev je treba imeti realne zahteve,
- dajati je treba jasna navodila, primeren obseg dela, posredovati sprotno povratno informacijo,
- doseči je treba vse oz. čim več učencev,

- poskrbeti moramo za motivacijo učencev,
- pouk na daljavo je manj didaktično pester.

Gerlič (2002, v Rupnik Vec idr., 2020, str. 8-9) navaja številna načela, katerih upoštevanje prispeva h kakovostnejši izvedbi pouka na daljavo:

- *Učno načelo razvojne bližine* od organizatorjev izobraževanja na daljavo zahteva, da pri načrtovanju izhajajo iz posebnosti razvojnih stopenj udeležencev, njihovih izkušenj, interesov ..., upoštevajoč njihov delovni tempo, zmožnost uporabe medijev ter samostojnega dela.
- Načelo *stvarnologične pravilnosti* zahteva upoštevanje posebnosti učne snovi pri izbiri učnih metod in medijev, vključuje pa tudi zahtevo po znanstvenosti (posredovanje znanstvene resnice v obliki, ki je primerna za udeležence določene razvojne stopnje).
- *Učno načelo individualizacije* (prilagajanje učnega dela (oblike, metode, medije idr.) posameznikov brez negativnega vpliva na celotno učno skupino).
- *Učno načelo sistematičnosti* (sistematično podajanje učne snovi, saj si neurejene vsebine in znanja udeleženci težje zapomnijo).
- *Učno načelo postopnosti* (učne vsebine od lažjim k težjim, od enostavnih k zapletenim, od bližnjih k daljnim, od znanih k neznanim in od konkretnih k abstraktnim).
- *Učno načelo eksemplarnosti* (učno gradivo ovrednotimo tako, da določimo, kaj je bolj pomembno in kaj manj, pomembnejše gradivo obdelamo temeljiteje, manj pomembno pa predelamo le informativno in na ravni prepoznavanja).
- *Učno načelo nazornosti* (učencem med poučevanjem na daljavo omogočimo, da neposredno s čutili dojemajo objektivno stvarnost).
- *Učno načelo historičnosti in sodobnosti* (vsebine obravnavamo razvojno, od preteklosti do sedanjosti, nenehno aktualiziranje in posodabljanje učnih vsebin idr.)

3. Izbrani izseki obravnave nove snovi pri glasbeni umetnosti v 2. razredu na daljavo

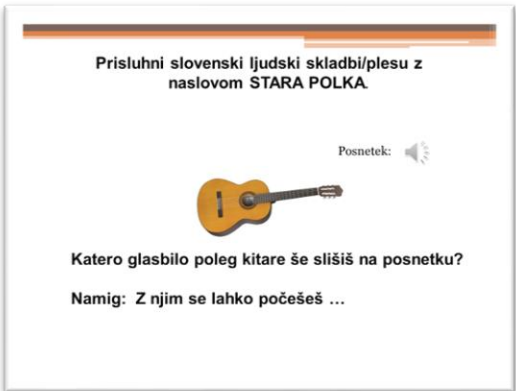

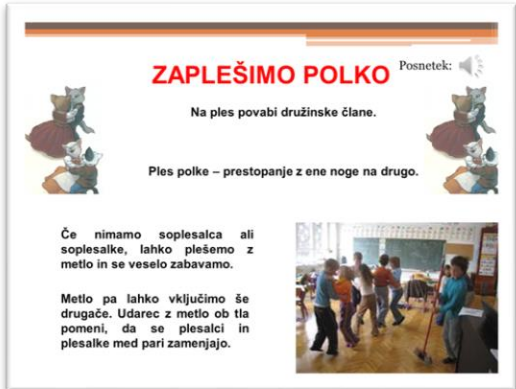
Področja glasbenih dejavnosti, prikazana v učnem načrtu za glasbeno vzgojo (2011) so: izvajanje, ustvarjanje in poslušanje.

Glasbeno izvajanje vključuje petje, igranje na glasbila in ritmično izreko. Ustvarjanje se deli na ustvarjanje v glasbi (vokalno ustvarjanje, inštrumentalno ustvarjanje, poustvarjalno izvajanje) in ob glasbi (gibalno-plesno, likovno, besedno). Poslušanje je samostojna glasbena dejavnost, hkrati pa je aktivnost, ki je sestavni del vseh ostalih glasbenih dejavnosti. Lahko je metoda (doživljajsko poslušanje, doživljajsko-analitično poslušanje), ali pa preko poslušanja otroku približamo raznovrstne glasbene vsebine (inštrumentalna in vokalna glasba, glasbene pravljice, zvoki iz narave in okolja) (Borota, 2015).

V nadaljevanju prikazujemo izbrane izseke obravnave nove snovi pri glasbeni umetnosti v 2. razredu (Tabela 1), ki se nanašajo na vse tri glavne skupine glasbenih dejavnosti oz. se dejavnosti prepletajo. V času pandemije smo večinoma uporabili metodo asinhronega učenja. Pri poučevanju glasbene umetnosti na daljavo smo se večinoma posluževali uporabe vodenih učnih sekvenc v obliki powerpoint predstavitev, ki učenca s kratkimi navodili, motivacijskimi stavki, slikovnim gradivom ter zvočnimi in video vsebinami pripeljejo do željenega novega znanja. Slikovno gradivo, prikazano na slikah – posnetkih zaslona pripravljenih powerpoint

prezentacij, je vzeto iz didaktičnega kompleta Glasba 2: z igro v glasbeni svet (Pesek, 2002, 2003, 2009) in/ali iz svetovnega spleta, kjer je prosto dostopno, avtorska pravica pripada avtorjem.

Tabela 1: Izseki obravnave nove snovi pri glasbeni umetnosti v 2. razredu z razlagami

	<p>Gre za primer poslušanja glasbenega primera. Napoved analitične naloge učenca seznaniti z naslovom glasbenega primera in vsebuje informacijo, da gre za ljudsko skladbo/ples. Posnetek je dostopen s klikom. Na zbranost in pozornost učenca pri asinhroni izvedbi ne moremo neposredno vplivati. Interes za glasbeno delo smo želeli spodbuditi s sliko kitare in z vprašanjem »Katero glasbilo poleg kitare še slišiš na posnetku?« ter namigom, ki sledi.</p> <p>Pri sinhroni izvedbi bi izvedli še pogovor o izraznih značilnostih (hitrost, glasnost) z uporabo glasbenih pojmov (enakomerno, hitro, zmerno, počasi, glasno, srednje glasno, tiho itd.)</p>
	<p>Po poslušanju učenec prejme povratno informacijo. Odgovor je glavnik, ki je prikazan tudi na sliki. Sledi navodilo za izdelavo tega ljudskega glasbila in motivacijski stavek: »Če imaš možnost, lahko poizkusiš.« Z ogledom zanimivega videoposnetka želimo dodatno vzbuditi interes in čustveno reakcijo.</p>
	<p>Ob glasbi plesnega značaja lahko vključimo gibanje ob glasbi oz. ples. Gre za sproščeno dejavnost ob sodelovanju družinskih članov, s katero razvijamo občutek za ritem, koordinacijo in natančnost gibov, izvajamo enakomerno gibanje ob poslušanju glasbe.</p> <p>Različico plesa z uporabo metle si učenci ogledajo na videoposnetku.</p>

Značilno gibanje ob pesmi *Mi se mamó radi je*, da se objamemo čez ramena in se ziblremo levo desno. Zberi bližnje in veselo poizkusite in zapojte skupaj.

Mi se `mamo radi
Slovenska ljudska

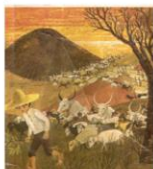
Posnetek: 



Gre za ohranjanje običajev in navad. Pri ljudski pesmi *Mi se mamó radi je* objem čez ramena in zibanje povezano z vsebino pesmi. Pesem ima dvodobni metrum, izmenjujeta se težka in lahka doba, s čimer je povezano značilno gibanje.

**Pesem PASTIRČEK se nauči
zapeti ob poslušanju
posnetka.**

Verjamem, da ti bo uspelo!



Pri asinhroni izvedbi se lahko poslužimo pripevanja ob zvočnem posnetku. Učenci pripevajo, dokler pesmi ne obvladajo. Pri sinhroni izvedbi izvedemo posnemanje pesemskih fraz (deli pesmi), ki jih združimo v celoto (cela pesem).

**Pastirček
Janez Bitenc**

TRI OVCE JE PASEL PASTIRČEK,
TRI OVCE ZA SEDMO GORO,
JE VRISKAL, PREPEVAL PASTIRČEK,
PASTIRČEK ZA SEDMO GORO.

JE SLIŠAL PASTIRČKA KRALJIČEK,
JE SLIŠAL ZA SEDMO GORO,
IN DAL MU JE ZLATO PIŠČALKO,
PIŠČALKO ZA SEDMO GORO.

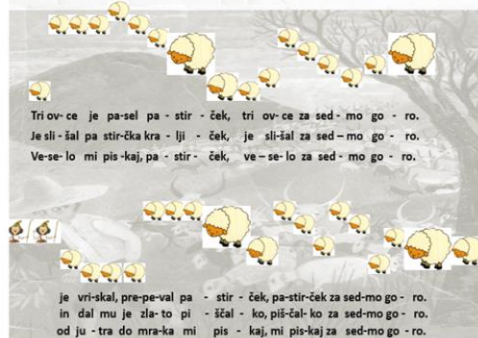
VESELO MI PISKAJ PASTIRČEK,
VESELO ZA SEDMO GORO,
OD JUTRA DO MRAKA MI PISKAJ,
MI PISKAJ ZA SEDMO GORO.



Učenci si pri pomnjenju besedila pomagajo z besedilom. Pri asinhroni izvedbi ga usvojijo samostojno.

Pri sinhroni izvedbi po metodi odmeva učenci ponavljajo za učiteljem dele besedila, ki jih nato združimo v celoto (kitice, celotno besedilo).

PASTIRČEK



Tri ov-ce je pa-sel pa - stir - ček, tri ov-ce za sed - mo go - ro.
 Je sli - šal pa stir-čka kra - lji - ček, je sli - šal za sed - mo go - ro.
 Ve-se-lo mi pis-kaj, pa - stir - ček, ve - se - lo za sed - mo go - ro.

je vri-skal, pre-pe-val pa - stir - ček, pa-stir-ček za sed-mo go - ro.
 in dal mu je zla-to pi - žal - ko, piš-čal-ko za sed-mo go - ro.
 od ju - tra do mra-ka mi pis - kaj, mi pis-kaj za sed-mo go - ro.

Slikovni zapis prikazuje gibanje melodije navzgor in navzdol. V 2. razredu so se učenci s postopkom učenja pesmi srečali že večkrat, zato jim je aplikacija pri učenju v pomoč, deluje pa tudi motivacijsko.

Ob pripevanju ob zvočnem posnetku lahko učenci s prstkom sledijo sličicam (se jih dotikajo) v ustreznem ritmu in tempu. S tem razvijamo občutek za dolge in kratke tone ter občutek za visoko/nizko.

Pri sinhroni izvedbi lahko zastavimo naslednja vprašanja in podamo ustrezne odgovore:

- Kakšen je naslov pesmi? Pastirček.
- Zakaj so nekatere ovčke večje, nekatere pa manjše? Pri večjih glas zadržimo dlje časa, pri manjših pa manj časa.
- Zakaj so nekatere ovčke nižje, nekatere pa višje? Pri višjih pojemo višje, pri nižjih nižje.
- Kaj predstavljata pastirčka? Pavze. Takrat ne pojemo.

Nato izvedemo posnemanje pesemskih fraz (deli pesmi), ki jih združimo v celoto (cela pesem).

PRVO LETO SLUŽIM

Slovenska ljudska

1. leto si . Moja špiklja špoklja vali.

2. leto si . Moja kratkotačka, moja špiklja špoklja vali.

3. leto si . Moja krivonoska, moja kratkotačka, moja špiklja špoklja vali.

Pomnjenje besedila pesmi lahko olajšamo in popestrimo s kombinacijo zapisanega besedila in sličic, ki nadomeščajo ključne besede v pesmi. Na tak način vzbujamo tudi interes za sodelovanje/učenje.


Lepa Anka

Preberi besedilo pesmi.

Pri ponovnem poslušanju pesmico tudi zapoj.

Verjamem, da ti bo kmalu in dobro uspelo. 😊

Posnetek:



1. Lepa Anka kólo vódi, lépa Anka kólo vódi.
2. Kólo vódi i govóri, kólo vódi i govóri, kólo vódi i govóri!
3. Míli Bóže, ál sam lépa, míli Bóže, ál sam lépa!
4. Sám, da só mi črne óči, sám, da só mi črne óči, sám, da só mi črne óči.
5. Črne óči i obrví, črne óči i obrví, črne óči i obrví.
6. Dáj mi, bráté, kónja svójga, dáj mi, bráté, kónja svójga.
7. Trí bi gráda préskočila, trí bi gráda préskočila, trí bi gráda préskočila.
8. Svóje zláto póljubila, svóje zláto póljubila.

Ritmično in melodično preprosto pesmico lahko naučimo v dveh korakih. Učenci preberejo besedilo pesmi, sledi pripevanje ob zvočnem posnetku. Problematična je samo dolžina pesmi (8 kitic), zato z zanimivimi kombiniranimi dejavnostmi dosežemo ponovno poslušanje pesmi.



Ponovnemu poslušanju pesmi dodamo sledenje sličicam s prstkom. Izziv predstavlja ritmično natančna, zanesljiva izvedba, ki smo jo prikazali na videoposnetku.

Občutek za dvodobni metrum razvijamo z izvajanjem gibov. Izmenjujeta se težka doba (močan, intenziven gib) in lahka doba (rahel, neintenziven gib), kar učenci vidijo na videoposnetku.

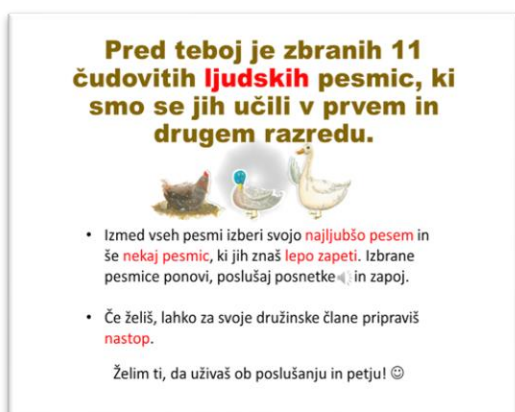
Pri ustrezno motiviranih učencih dosežemo večkratno poslušanje pesmi, ob katerem učenci (najverjetneje) spontano pripevajo.



Pri glasbeni umetnosti je na pevskem področju najvišji cilj estetska izvedba pesmi, ki jo pri učenju na daljavo težje dosežemo. Pozorni smo na: dinamiko, tempo, agogiko (spremembe tempa), lepo, jasno izgovorjavo, vdih (na dogovorjenih mestih), artikulacijo (vezano petje, staccato, prekinjeni, sekani toni), pravilno pevsko držo ...

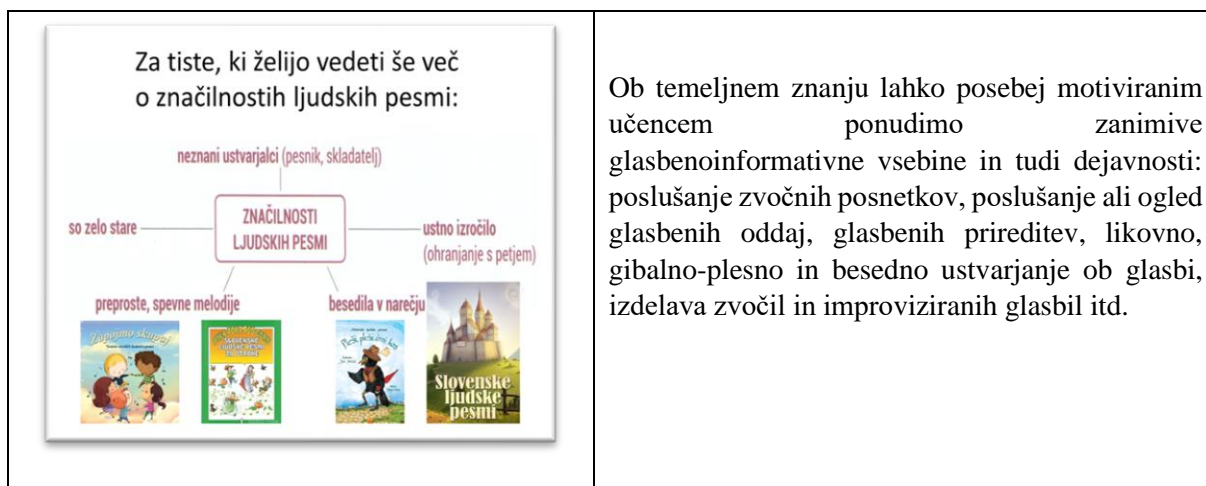
Pojemo lahko s spremljavo ali brez.

Nastopamo lahko v različnih zasedbah (solist, skupina, zbor). Pri sinhroni izvedbi na daljavo je izvedljiv solo nastop. Pri asinhroni izvedbi se lahko poslužujemo priprave videoposnetkov, motivacijsko deluje priprava nastopa (»glasbeni večer«) za družinske člane. Pogosto zadostuje, da učencem rečemo, naj med nastopanjem imajo »sončka v očeh«.



Vključimo lahko igranje spremljave na glasbila (lastna glasbila, dostopna ljudska glasbila ali improvizirana glasbila), ki temeljijo na ponavljanjih ritmičnih vzorcev (ritmični ostinato). Spremljavo lahko izvajamo na podlagi trenutnega navdiha (improvizacija), npr. s kamenčki, paličicami ...

Vključimo lahko tudi gibanje ob glasbi (ritmično pozibavanje, zaporedje gibov, prikaz vsebine pesmi z gibi ipd.)



Pri pripravi gradiv je v določeni meri smiselno upoštevanih večina pedagoških načel po avtorju Gerliču (2002, v Rupnik Vec idr., 2020): načelo razvojne bližine, načelo stvarnologične pravilnosti, načelo individualizacije, načelo sistematičnosti, postopnosti, načelo eksemplarnosti, načelo nazornosti. Učno načelo historičnosti (od preteklosti do sedanjosti) in sodobnosti (aktualiziranje in posodabljanje učnih vsebin) pa bi lahko upoštevali, če bi poučevanje na daljavo potekalo v daljšem časovnem obdobju.

4. Zaključek

Kot prednosti poučevanja glasbene umetnosti v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, ki poteka na daljavo, vidimo predvsem v kontinuiteti izobraževalnega procesa, ki doseže vse (ali večino) učencev in se po kvaliteti in kvantiteti pouku v šoli približa vsaj v določeni meri, nikakor pa ne v celoti.

Za konec izpostavimo problematiko, ki pravzaprav predstavlja slabosti poučevanja glasbene umetnosti na daljavo in bi ji v prihodnje bilo treba nameniti več pozornosti predvsem v didaktičnem smislu, se nanaša na:

- sistematičnost glasbenih izkušenj, prekinitvev procesov učenja (petja, igranja, usvajanje glasbene notacije ipd.)
- dostopnost literature oz. e-gradiv, Orffovih inštrumentov, glasbil, zvočil,
- izvedbo metodičnih postopkov obravnave nove snovi, učenja pesmi, doseganja estetske komponente,
- sprotne povratne informacije npr. pri ustvarjanju, izvajanju glasbenih zamisli ali neglasbenih vsebin (likovnih, besednih, gibalnih),
- domače učno okolje,
- izvedba glasbenodidaktičnih iger je omejena na družinske člane in zahteva njihovo sodelovanje,
- pomanjkanje ali odsotnost komunikacije učitelj-učenec, učenec-učenec, učitelj-učenec-starši,
- dajanje intonacije pri petju, harmonska podlaga pri petju, primanjkljaj petja v skupini, posnemanje učiteljevega glasu,
- motivacijo za domače delo, spodbude,
- itd.

5. Literatura

- Borota, B. (2015). Glasbene dejavnosti in vsebine. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Kustec, S., Logaj, V., Krek M., Flogie, A., Truden Dobrin, P., Ivanuš Grmek, M. (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19*. Modeli in priporočila. Pridobljeno s https://www.zrss.si/pdf/modeli_in_priporocila.pdf.
- Ministrstvo za šolstvo in šport (2011). Program osnovna šola: glasbena vzgoja; učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Pesek, A. (2002). *Glasba 2 : z igro v glasbeni svet. Priročnik za učitelje drugega razreda 9-letne osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pesek, A. (2003). *Glasba 2 : z igro v glasbeni svet. Delovni učbenik za drugi razred osnovne šole*. 5. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Pesek, A. (2009). *Glasba 2 : z igro v glasbeni svet. Učbenik za glasbo v drugem razredu osnovne šole*. 1. izd. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Rupnik Vec, T., Preskar S., Slivar B., Zupanc Grom R., Kregar, S., Holcar Brunauer, A., idr. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji*. Delno poročilo, julij 2020. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/>

Kratka predstavitev avtorice

Tanja Kovačič je profesorica razrednega pouka, ki poučuje v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

II

**DISTANCE LEARNING IN SLOVENIAN
LANGUAGE AND LITERATURE TEACHING**

**POUK SLOVENSKEGA JEZIKA IN KNJIŽEVNOSTI
NA DALJAVO**



Projektni teden Aktivno branje po metodi vzratnega načrtovanja

Project Week Active Reading According to Backward Design Planning Method

Ana Mihelič

*Gimnazija in srednja šola Kočevje
ana.mihelic@gssk.si*

Povzetek

Projektni teden Aktivno branje je načrtovan po metodi vzratnega načrtovanja, ki zajema vse ključne značilnosti projektne pristopa in vključuje več elementov formativnega spremljanja. V središču tovrstnega načrtovanja je učenje z razumevanjem, ki ga učitelj pri dijakih doseže z oblikovanjem problemskih, avtentičnih nalog in prevzemom vloge trenerja v učnem procesu. Dijaki so posledično aktivnejši in prevzamejo več odgovornosti za svoje učenje, saj je njihovo učenje ves čas sodelovalno. Dijaki tako sooblikujejo kriterije uspešnosti in so v procesu večkrat deležni ustnih in pisnih povratnih informacij, tako od učitelja kot tudi sovrstnikov. Učenje dijakov tako postane osebna izkušnja, njihovo znanje pa dolgoročno in transferno.

Ključne besede: avtentična naloga, formativno spremljanje, projektni pristop, sodelovalno učenje, transferno znanje, vzratno načrtovanje.

Abstract

Project week Active Reading is planned according to the method Backward Design, which incorporates all key characteristics of project-based learning and includes several elements of formative assessment. The planning method focuses on learning through understanding which the teacher can achieve by forming problem-oriented, authentic assignments for the students and taking over the role of the trainer in the learning process. Consequently the students are more active and bear more responsibility for their learning because their learning is collaborative. The students take active part in forming success criteria and often receive oral and written feedback, both from their teacher and their peers. This way learning becomes the students' personal experience and their knowledge long-term and transferable.

Keywords: authentic assignment, backward design, collaborative learning, formative assessment, project-based learning, transferable knowledge.

1. Uvod

Aktivno branje je naslov projektne tedna, ki je namenjen poglobljeni obravnavi obveznega maturitetnega literarnega dela pri angleščini v programu gimnazija Animal Farm avtorja Georga Orwella. Namen tovrstne obravnave literarnega dela je povečanje aktivnosti dijakov v vseh fazah učenja, vzpostavitev osebnega in kritičnega odnosa do prebranega besedila, odgovornejšega odnosa do učenja in timskega dela, poglobljenega razumevanja in posledično trajnosti novo usvojenega znanja. Vse omenjeno je mogoče doseči s skrbnim načrtovanjem, ki je smiseln preplet načel projektne dela in vzratnega načrtovanja z vključevanjem elementov formativnega spremljanja. Članek obrazloži načrtovanje in njegove ključne prednosti za delo z dijaki v razredu.

2. Vzvratno načrtovanje

Angleško poimenovanje te metode načrtovanja Understanding by Design (Wiggins in McTighe, 1998) nakazuje, da je v središču učenje z razumevanjem, ki posledično nujno dijake pripelje do transfernega znanja (McTighe, 2020). Metoda se imenuje tudi vzvratno načrtovanje (Backward Design), saj izhaja iz pričakovanih rezultatov oz. dosežkov, nato določi ustrezna dokazila in šele nato načrtuje izkušnjo učenja oz. poučevanje v razredu. Če učitelj želi poučevati in ocenjevati z namenom doseganja razumevanja in transfernega znanja pri dijakih, mora najprej ugotoviti, katere vsebine v preobsežnih učnih načrtih so najpomembnejše in vredne razumevanja. To so obsežnejši transferni koncepti, ki so interdisciplinarni in kroskurikularni, zato jih lahko imenujemo tudi *velike ideje*. V naslednjem koraku mora učitelj določiti ustrezna dokazila oz. naloge za izvedbo, s katerimi bodo dijaki dokazali razumevanje skozi transfer. Tovrstne naloge so nujno problemske, avtentične, kakršni so tudi realni življenjski problemi. Nazadnje učitelj načrtuje dejavnosti v razredu, in sicer tako, da dijake samostojno pripeljejo do tovrstnega razumevanja, učitelj pa nastopa v vlogi trenerja za razumevanje. Vse omenjene značilnosti tovrstnega načrtovanja pa so tudi ključne značilnosti projektnega pristopa pri obravnavi učnih vsebin.

Konkretni načrt (Mihelič, 2020) za projektni teden Aktivno branje po metodi vzratnega načrtovanja za izvedbo dejavnosti v razredu predvideva 18 ur pouka in sestoji iz treh faz. V Fazi 1 *Pričakovani rezultati oz. dosežki* učitelj izbere smiselno zaključen vsebinski sklop iz učnega načrta, ki je vreden razumevanja, in v povezavi z njim oblikuje transferni cilj oz. *veliko odejo*. Transferni cilj opiše dolgoročno znanja in veščine, do katerih bodo dijaki prišli samostojno s pomočjo spoznanj in spretnosti, oblikuje standarde kot dolgoročne učne dosežke in odgovori na vprašanje *Zakaj?/Čemu?* in *Kaj sem zmožen/-a s tem znanjem in veščinami narediti?* V naslednjem koraku učitelj zastavi nekaj bistvenih oz. ključnih vprašanj (Ali ti je roman všeč in zakaj? Kakšno je sporočilo romana?), ki niso klasična vsebinska vprašanja, temveč so odprta in nimajo enostavnega »pravilnega odgovora«; namenjena so raziskovanju, razpravi, pogledom iz različnih zornih kotov; pri dijakih spodbujajo aktivno osmišljanje pomembnih idej; porajajo dodatna pomembna vprašanja; se naravno pojavijo v vsakdanjem življenju in/ali v povezavi s predmetom; so stalno ponavljajoča se vprašanja, h katerim se je smiselno vračati v procesu učenja. Neposredno iz ključnih vprašanj izhaja pričakovano razumevanje (Dijaki bodo razumeli, da so ideologije največkrat zlorabljene zaradi boja za oblast itd.), ki se kaže kot dijakovo razumevanje velike ideje – *nauka oz. sporočila* učnega poglavja; njegove zmožnosti, da osmisli abstraktna dejstva – »poveže točke«, da svoje razumevanje prenese na druge učne situacije. Tovrstno razumevanje običajno ni očitno, lahko je tudi v nasprotju z intuicijo, in je zato nagnjeno k napačnemu razumevanju, saj učitelj dijake spodbuja, da samostojno pridejo do spoznanj, zato lahko v procesu naredijo tudi napake. Razumevanje ni enostavno prenosljivo na dijake, dijaki si ga morajo »zaslužiti«. V nadaljevanju učitelj določi pričakovana znanja in veščine, ki so nakazana v ciljnih, povezanih z razumevanjem. Določi, kaj naj bi dijaki znali in česa naj bi bili sposobni ob koncu učnega procesa, kar je običajno zapisano v potrjenih standardih in merilih oz. kazalnikih.

V Fazi 2 *Dokazila o doseganju pričakovanih rezultatov* učitelj načrtuje naloge za izvedbo, ki so potrebne kot dokaz za razumevanje pri dijakih, ker z njimi ugotovi, če so dijaki zmožni pridobljeno znanje uporabiti pri različnih situacijah in problemih. Zapisane morajo biti v formatu GRASPS (Wiggins, 2006), tako da so naloge za ocenjevanje avtentičnejše in zahtevajo večjo angažiranost dijakov. Navodila za naloge učitelj naslovi neposredno na dijaka ter določi cilj ali izzivalno trditev v scenariju (*Goal*), vlogo dijaka v scenariju (*Role*), ciljno občinstvo oz. stranke, na katere mora dijak pomisliti pri izvedbi naloge (*Audience*), situacijo oz. določen

kontekst, njegove omejitve in možnosti (*Situation*), pričakovan izdelek oz. določeno znanje oz. nastop (*Performance*) in standard oz. kriterije ocenjevanja (*Standards*). Tako je ena od konkretnih nalog za dijake skupinska, in sicer priprava scenarija za pogovorno oddajo o literarnem delu, v katerem vsak član skupine prevzame določeno vlogo. Kot vizualni pripomoček pri izvedbi pogovorne oddaje dijaki izdelajo tudi razredni plakat, svojo sposobnost pisnega sporočanja o romanu pa pokažejo s pisanjem pisnega sestavka o romanu. Kriteriji ocenjevanja za posamezne naloge izhajajo iz ciljev iz Faze 1 in so zasnovani tako, da ocenjujejo razumevanje. Kriteriji ocenjevanja za posamezne naloge vsebujejo več kategorij, element razumevanja pa je zajet z opisniki v okviru kategorije vsebina. V Fazi 2 učitelj predvidi tudi druga dokazila, ki so ustrezne oblike ocenjevanja, pri katerih bodo dijaki demonstrirali pričakovane dosežke iz Faze 1. Vključujejo tradicionalne teste, kvize, zadolžitve, opažanja itd., da zaokrožijo ocenjevanje. Določajo tudi načine, kako bodo dijaki izvedli refleksijo o svojem delu in ocenjevanje svojega učenja. Dijaki tako s pomočjo delavnice *Design Thinking* skupaj oblikujejo sporočilo romana, uporabijo pridobljeno znanje pri pripravi končne naloge ter pokažejo znanje in sposobnost pisnega sporočanja o romanu v okviru rednega pisnega preverjanja in ocenjevanja znanja. Svoje sodelovanje in novo usvojeno znanje ocenijo še s pomočjo evalvacijskega vprašalnika ob koncu projektnega tedna.

V Fazi 3 *Načrt učne izkušnje oz. načrt dejavnosti* učitelj načrtuje učne dejavnosti in poučevanje. Poučevanje odraža pristope in uporabi sredstva, ki so glede na zastavljene cilje najbolj ustrezna, ter se odziva na različnost v pripravljenosti, zanimanju in učnih tipov dijakov. Učne dejavnosti so izpeljane iz ciljev v Fazi 1 in ocenjevanja v Fazi 2. Tako učitelj zagotovi ustrezno razvrstitev in učinkovitost dejavnosti, ki pri dijakih podpirajo pridobivanje znanja, razumevanje oz. osmišljanje in transfer. Dejavnosti bodo načrtovane ustrezno, če bodo vključevale elemente *WHERE TO*. To je akronim, ki učitelju pomaga oblikovati logičen načrt učenja in vključiti vse ključne elemente:

- kam (*where*): zagotovi, da dijaki vidijo celotno sliko, znajo odgovoriti na vprašanja *Zakaj?/Čemu?*, karseda hitro spoznajo pričakovane končne dosežke;
- zgrabiti (*hook*): takoj potopi dijake v ideje in probleme učnega sklopa, vključi dijake v miselno provokativne izkušnje/izzive/vprašanja v središču sklopa;
- opremiti, izkusiti (*equip, experience*): dijake opremi s potrebnimi orodji, viri, veččinami in informacijami, da lahko dosežejo želeno razumevanje in uspešno izpolnijo nalogo za izvedbo;
- ponovno premisliti (*rethink*): dijaki povečajo razumevanje s spremembo zornega kota, sklepanjem, spodbijanjem predhodnih predpostavk, z uvajanjem novih dokazov in idej; omogočeno imajo priložnosti za ponovni razmislek o velikih idejah in napredku ter pregledajo svoj izdelek;
- ovrednotiti (*evaluate*): dijakom se zagotovi (*diagnostično in formativno*) povratno informacijo in priložnosti, da se sami ocenijo in prilagodijo;
- narediti po meri (*tailor*): učenje je personalizirano s pomočjo diferenciacije navodil, nalog in ocenjevanja brez žrtvovanja veljavnosti ali doslednosti pri izpolnjevanju predpisanega;
- organizirati (*organise*): dejavnosti so načrtovane v zaporedju, ki ustreza ciljem za razumevanje (npr. učitelj podvomi v zaporedje, ki ga predlaga učbenik; le-to je običajno prilagojeno abstraktnim temam).

Ker gre pri projektne tednu Aktivno branje za načrtovanje obsežnejšega sklopa učne snovi, so dejavnosti v razredu zapisane tako, da načrt tekom učnega procesa učitelju služi kot vodilo

oz. časovnica dejavnosti. Učitelj pripravi še delovni zvezek za dijake, tj. zbir vseh učnih listov z navodili za naloge, prostorom za zapiske in kriteriji ocenjevanja, ki je dijakom med učnim procesom v podporo, kasneje pa tudi izvrstno lastno učno gradivo za pripravo na maturo.

3. Elementi formativnega spremljanja v načrtu

Dejavnosti v učnem procesu vključujejo tudi več elementov formativnega spremljanja. Po uvodnem pogovoru o odgovorih na ključni vprašanji se dijaki v grobem seznanijo z zahtevami končnih nalog za izvedbo (nameni učenja). V naslednjem koraku učitelj dijake z vprašanji (Kaj moraš znati in česa moraš biti sposoben, da boš uspešno opravil končne naloge?) spodbuja, da ugotavljajo in po svojih zmožnostih ubesedijo potrebna znanja in veščine (Slika 1), torej sooblikujejo kriterije uspešnosti (*where, hook*).

Književnost na maturi
Animal Farm by George Orwell

Warming-up

Answer the following questions and get ready to report your answers to the class.

1. Do you like the novel? Why? Why not?

I like it quite a lot, because I think it's very important to raise awareness about the side of the human nature that is presented ~~there~~ in the ~~#~~ novel. I also like Orwell's style of expressing himself, the occasional humor and sarcasm and how he keeps the story interesting throughout the whole novel.

Learning Goals

Within this project work you will write a **script for a talk show** and then actively participate in it within the assigned role: presenter, caricaturist, literary critic/historian, reader, (author). You will also create a summarised comic book version of the novel Animal Farm by drawing the most important scene of each chapter in the provided space on the **common poster**. Finally, in the **written assignment** in reference to the novel *Animal Farm* you will be expected to explain and comment by providing examples from the novel one or a combination of the following aspects: content, corruption of the social order, characters, themes.

In order to successfully carry out the above listed assignments think about the knowledge and skills you would need to acquire during the lessons in the project week.

Understanding the concept of the novel, vocabulary, be creative in presenting the political issue in a form of a talk show make it interesting, enjoyable, acting skills, art skills, critical thinking, teamwork, (historical) background, knowing the plot, the symbols, characters, speaking skills, improvising, grammatical rules

Useful links:

<http://www.sparknotes.com/lit/animalfarm/>
<https://www.cliffsnotes.com/literature/a/animal-farm/animal-farm-at-a-glance>
<https://www.shmoop.com/animal-farm/>

Slika 1: Zapisi dijakinje (Čop, 2020) – potrebna znanja in veščine

Proces opremljanja dijakov s potrebnimi orodji, viri, veščinami in informacijami je dvodelen (*equip, experience*). V prvem je delo dijakov individualno, način poučevanja pa frontalen. S pomočjo videoposnetkov in uporabnih nalog dijaki spoznajo avtorjevo življenje, zgodovinsko ozadje romana in iščejo vzporednice s ključnimi zgodovinskimi dogodki v romanu, zberejo osnovne podatke o romanu ter poiščejo ustrezne alegorije za literarne osebe. Iskanje ustreznih odgovorov poteka kot odprt pogovor med učiteljem in dijaki, v katerem se učitelj poslužuje sprotne ustne povratne informacije in vprašanj v podporo učenju, ki so vezana na kriterije uspešnosti. V drugem delu je delo dijakov skupinsko (sodelovalno učenje), učitelj pa prevzame vlogo »trenerja« oz. svetovalca v učnem procesu. Dijaki analizirajo vsebino romana po poglavjih, utemeljijo značajske značilnosti (Slika 2) posameznih literarnih oseb in razložijo

odsevanje tem v posameznih delih romana (Slika 3). Med pripravo odgovorov učitelj dijake posameznih skupin usmerja s pomočjo vprašanj v podporo učenju, tako da dijaki pri svojih odgovorih upoštevajo različne vidike, ki jim bodo pomagali doseči kriterije uspešnosti. Dijaki posameznih skupin sproti sporočajo svoje odgovore in ugotovitve celemu razredu. Vsi dijaki se medsebojno poslušajo, se dopolnjujejo in samostojno oblikujejo zapiske, učitelj pa nudi sprotno povratno informacijo. Tako so vsi dijaki vključeni v sodelovalno učenje in so ves čas aktivni. S pomočjo interaktivne delavnice *Design Thinking* dijaki ponovno pretehtajo in povzamejo ključna spoznanja o romanu, zapišejo vmesna dognanja in oblikujejo sporočilo romana (*rethink*).

Književnost na maturi
Animal Farm by George Orwell

Character analysis

In groups discuss the characters and match them with the types of people they represent and then use examples from the novel as proof to your matches for separate characters. Get ready to report and explain your findings to the class.

Character	Representation		
1 Napoleon	A tyranny propagandist	1	F
2 Snowball	B greedy, tracherous neighbour	2	E
3 Squealer	C human tyrant, embodiment of fear	3	A
4 Old Major	D institutionalised religion	4	H
5 Boxer	E enforcer of socialist ideologies, morally questionable but progressive leader	5	J
6 Mollie	F political tyrant	6	I
7 Benjamin	G fake ally / false friend	7	K
8 Moses	H socialist idealist, revolutionary, visionary	8	D
9 Jones	I shallow materialist, deserter	9	C
10 Frederick	J loyal, naive, laborious working class	10	B
11 Pilkington	K inactive educated person	11	G

Group 1: Napoleon

- violent control (dog army)
- gets rid of competition (expels Snowball)
- ruthlessly exploits animals for his benefit
- builds his iron on lies
- sociopathy (executions) - no emotions, manipulates
- disregards animals' rights
- same characteristics as the French Napoleon

Group 2: Snowball

- enforcer of socialist ideologies; morally questionable but progressive leader
- Snowball effect: something starts off small but it gets too complicated and out of control
- fully understands Old Major's teachings - writes Animalism and the Seven Commandments - animals can understand
- wants to improve the lives of animals (literacy, windmill)
- wishes death to humans
- he supports the privileged position of the pigs (he knows it's wrong)

Gimnazija in srednja šola Kočevje, gradivo zbrala in pripravila Ana Mihelič, prof.

Slika 2: Zapis dijakinje (Čop, 2020)

Književnost na maturi
Animal Farm by George Orwell

Themes

In groups reread the assigned sections of the novel and find arguments, explanation of the given themes. Think about the listed points. Get ready to report your findings, arguments and explanations to the class.

Group 1: Corruption of socialist ideals and the rise of tyranny:

Seven Commandments, manipulation, outside enemy, government take-over, public executions, "new-old" social order

- Seven Commandments: simplification of Animalism - understanding is lost
- changed to suit the pigs
- manipulation: commandments, history, statistics (living conditions), scientific facts (milk and apples)
- outside enemy: Jones, the neighbouring farms
- way of maintaining fear
- government take-over: violent (expulsion of Snowball), fake election of Napoleon for president (seeming democracy)
- public executions: deterrent, fake trials (confessions of animals), increasing Napoleon's power
- new-old social order: seeming democracy is actually a dictatorship
- All animals are equal, but some are more equal than others - one commandment

Group 2: Naivety and loyalty of the working class:

illiteracy, intellectual passiveness, misinformation, Spontaneous Demonstrations, Boxer's death, belief in better future

- illiteracy: illiterate animals don't notice the changes of commandments, lack of information and critical thinking
- intellectual passiveness: intelligent animals (Benjamin) are passive, they don't help, uneducated animals cannot make decisions
- misinformation (Squealer): historical facts (Battle of the Cowshed), scientific facts, system of lies
- spontaneous demonstrations: consolidation of Napoleon's power, loyalty training for the animals
- Boxer's death: animals don't realize the truth behind Boxer's death
- belief in better future: the Republic of Animal Farm hasn't come yet

Slika 3: Zapis dijakinje (Čop, 2020)

V tem učnem procesu dijaki usvojijo vse potrebno znanje in veščine za izdelavo končnih nalog – scenarija za pogovorno oddajo in plakata (Slika 4). Učitelj nato dijakom predstavi natančna navodila za izvedbo nalog in kriterije ocenjevanja. Dijaki nalogi opravijo v skupinah v šoli, učitelj pa jih med delom usmerja z nasveti, jim pomaga z odgovori na morebitna vprašanja in jih spodbuja, da pri pripravi svojih scenarijev in plakatov upoštevajo tudi kriterije ocenjevanja (*evaluate, rethink, tailor, organise*). Pred ocenjevanjem dijaki oddajo zapis scenarija v pregled učitelju, da jim poda pisno povratno informacijo o ustreznosti njihovega izdelka glede na znane kriterije ocenjevanja. Dijaki tako lahko pred ocenjevanjem svoje izdelke dopolnijo v skladu z učiteljevo povratno informacijo in posledično pri samem ocenjevanju dosežejo boljši rezultat. Učitelj nato dijake seznanja še z opisnimi kriteriji ocenjevanja igre vlog za pogovorno oddajo in določi čas izvedbe. Pri izvajanju govornih nastopov se dijaki medsebojno poslušajo in nastopajočim vrstnikom podajo pisno povratno informacijo o njihovem nastopu v obliki kratkih pisem (vrstniško vrednotenje) in pri svojih ocenah upoštevajo izhodišča v kriterijih ocenjevanja. Ob zaključku projektnega tedna dijaki izpolnijo še evalvacijski vprašalnik o novousvojenem znanju in svojem sodelovanju v dejavnostih projektnega tedna (samovrednotenje).



Slika 4: Skupni razredni plakat (Mihelič, 2018)

4. Podjetnostne kompetence

V okviru tako načrtovanega projektne tedna dijaki razvijajo tudi širok nabor podjetnostnih kompetenc: ustvarjalnost (razviti ustvarjalne in namenske ideje), vizija (prizadevati si za svojo vizijo prihodnosti), samozavedanje in samozadostnost (verjeti vase in se razvijati), motivacija in vztrajnost (ostati zbran in se ne vdati), aktiviranje virov (izbrati in upravljati z viri, ki jih potrebujete), aktiviranje drugih (navdihniti druge, vključiti, pridobiti druge), prevzemanje iniciative (narediti, ukrepati), načrtovanje in vodenje (prioritete, organizacija in spremljanje), spoprijemanje z negotovostjo, dvoumnostjo in tveganjem (odločati se, spoprijeti se z negotovostjo, dvoumnostjo in tveganjem), delo z drugimi (ekipa, sodelovanje, mreženje) (Polšak, 2019).

5. Zaključek

Iz predstavljenega je razvidno, da metoda vzratnega načrtovanja zagotavlja ustrezno načrtovanje projektne pristopa, ključne prednosti tovrstnega načina dela v razredu pa so: večja aktivnost na strani dijakov, boljše razumevanje učne snovi ter posledično dolgoročno in transferno znanje dijakov. Dijaki so aktivno vključeni v celoten učni proces. Njihova vloga je sicer manjša v fazi načrtovanja, še vedno pa načrtujejo svoje učenje, svoje usvajanje vsebin in veščin. V veliki meri lahko izbirajo vsebine in naloge glede na lasten interes oz. na svoja močna področja, izbirajo skupine sošolcev za sodelovanje ter sodelujejo pri vrednotenju rezultatov. Večjo aktivnost in boljše razumevanje pri sebi opazijo tudi dijaki, o čemer pričajo rezultati evalvacijskega vprašalnika. Načrtovanje po metodi vzratnega načrtovanja je za učitelja časovno obsežno in miselno naporno, vendar ima izkušnja uporabe te metode neprecenljiv pomen tudi za razvoj njegovega strokovnega dela, saj ga prisili, da stopi iz »varnega« okvira tematsko zasnovanih učnih načrtov in učbenikov ter poučevanje svojega predmeta zgradi na temelju velikih idej, s katerimi lahko bolje osmisli predmet kot celoto in posledično poveča zanimanje dijakov.

6. Viri in literatura

Čop, T. (2020). *Zapisi dijakinje*.

Mihelič, A. (2020). *Načrt avtentične naloge* (načrtovanje za razumevanje). George Orwell: Animal Farm. Osebni arhiv.

Mihelič, A. (2018). *Skupni razredni plakat*. Osebni arhiv.

McTighe, J. (2020). *What is Understanding by Design?* Author Jay McTighe explains [online]. Hawker Brownlow Education. YouTube. Dostopno na spletnem naslovu: www.youtube.com/watch?v=d8F1SnWalfE

Polšak, A. (ur). (2019). *EntreComp: Okvir podjetnostne competence*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Wiggins, G. (2006). *UbD in a Nutshell* [online]. Dostopno na spletnem naslovu: www.jedc.org/stemak/siter/default/filer/ubdnutshell.pdf Citirano po: UbD na kratko [interno gradivo Gimnazije in srednje šole Kočevje] (prevod Mihelič, A.).

Wiggins, G., McTighe, J. (1998). *Understanding by Design*. Alexandria (VA): Association for Supervision and Curriculum Development. Citirano po: Načrtovanje za razumevanje [interno gradivo Gimnazije in srednje šole Kočevje] (prevod in priredba Kamšek, M.).

Kratka predstavitev avtorice

Ana Mihelič je po končanem študiju na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani pridobila naziv profesorica angleškega in nemškega jezika s književnostjo ter se takoj zaposlila kot učiteljica angleščine na Gimnaziji in srednji šoli Kočevje, kjer poučuje še danes. Pri svojem delu si prizadeva za usvajanje in uporabo modernih oblik in metod poučevanja, zato se ves čas aktivno udeležuje v projektih Zavoda RS za šolstvo, v katere se šola vključuje. Vpreteklosti so bili to *Evropski oddelek*, *Prenova gimnazij – Kurikularne in timske povezave*, *Pilotni projekti*, *Obogateno učenje tujih jezikov*, danes pa je vodja šolskega tima v projektu *Podjetnost v gimnaziji* in podprojektu *Interdisciplinarni tematski sklop*.

Izobraževanje na daljavo v programu mednarodne mature

Distance Education in the International Matura Program

Dušica Štiblar Božović

II. gimnazija Maribor
dusica.stiblar@druga.si

Povzetek

Zaradi pandemije bolezni covid-19 je bilo slovensko šolstvo prvič v svoji zgodovini prisiljeno k delovanju izven ustaljenih okvirov, saj se je celotni sistem klasičnega poučevanja preoblikoval v izobraževanje na daljavo, kar je tako za učitelje kot tudi njihove učence ali dijake pomenilo, da so se pravzaprav čez noč morali prilagoditi novemu učnemu sistemu. Glede na to, da so bili učitelji v tistem trenutku praktično brez ustreznega konkretnega znanja in praktičnih izkušenj s področja tovrstnega načina izobraževanja, je bilo treba v najkrajšem možnem času po lastni strokovni presoji ter v okviru lastnih tehnoloških možnosti in kompetenc najti ustrezne načine in metode za vzpostavitev ne samo učinkovitega pouka na daljavo, temveč tudi celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa. V prispevku so prikazane aktivnosti izobraževanja na daljavo, ki so bile izpeljane pri pouku materinščine z dijaki programa mednarodne mature na II. gimnaziji Maribor, in sicer tiste, ki so se izkazale kot uporabne in uspešne. Avtorica s predstavljenimi dejavnostmi nakaže zlasti na možnosti učinkovitega motiviranja dijakov za pouk in učno delo na daljavo, težavnost objektivnega preverjanja in verodostojnega ocenjevanja znanja na daljavo ter problematiko, ki jo prinaša socialna izoliranost dijakov pri tovrstnem izobraževanju, saj ta lahko vpliva tudi na duševno stanje mladostnikov ter posledično tudi na njihovo motivacijo in napredek. Ker zaradi covid-19 obstaja potencialna možnost, da vzgojno-izobraževalno delo na daljavo za nekaj časa ostane naša realnost, v zaključku prispevka avtorica med drugim tudi evalvira, kako bodo prikazane aktivnosti vplivale na njeno pedagoško delo v prihodnje.

Ključne besede: gimnazija, materinščina, mednarodna matura, pandemija, pouk na daljavo.

Abstract

Due to the covid-19 pandemic, Slovenian education was forced to operate outside the established framework for the first time in its history, as the entire system of classical teaching was transformed into distance education. Teachers and students had to adapt to the new learning system overnight. As teachers were in practice without adequate concrete knowledge and practical experience in the field of this type of education, it was necessary to find in the shortest possible time appropriate ways and methods to establish not only effective distance learning, but also the entire educational process according to their professional judgment, and within available technological abilities and competencies. The article presents the distance education activities carried out in the teaching of the mother tongue with students of the international matura program at II. gimnazija Maribor, specifically those that have proven useful and successful. With the presented activities, the author points out the possibilities for effective motivation of students for distance learning, the problems related to objective verification and credible assessment of distance knowledge, and the problems posed by social isolation among students in such education, which can also affect the mental state of adolescents, and consequently their motivation and progress. As there is potential possibility that distance educational work will remain our reality for some time because of covid-19, the author also evaluates how the activities described will affect her pedagogical work in the future.

Keywords: distance learning, grammar school, International Baccalaureate programme, mother tongue, pandemic.

1. Uvod

Izobraževanje na daljavo ali e-izobraževanje sicer že leta sodi med oblike inovativnega sodobnega pouka, definira pa se kot izobraževanje, ki se izvaja s pomočjo sodobne informacijsko komunikacijske tehnologije (spletno učenje, virtualna učilnica ...) oziroma medmrežja. Pri tovrstnem izobraževalnem procesu sta učitelj in udeleženec načeloma prostorsko ločena, toda med njima obstaja neka interakcija (Bregar, Zagemajster, Radovan, 2010). Tovrstno izobraževanje se najpogosteje pojavlja v kombinaciji s klasičnim, tradicionalnim poučevanjem, torej s poukom, ki poteka v šoli oziroma v razredu – v tem primeru govorimo o kombiniranem izobraževanju, ki slovenskim učiteljem načeloma ni neznano izobraževalno področje.

Zaradi pandemije bolezni covid-19 je bilo letos slovensko šolstvo prvič v svoji zgodovini prisiljeno k delovanju izven ustaljenih okvirov, saj se je celotni sistem klasičnega poučevanja preoblikoval v izobraževanje na daljavo, kar je tako za učitelje kot tudi njihove učence ali dijake pomenilo, da so se pravzaprav čez noč morali prilagoditi novemu učnemu sistemu. Glede na to, da so bili učitelji v tistem trenutku praktično brez ustreznega konkretnega znanja in praktičnih izkušenj s področja tovrstnega načina izobraževanja, je bilo treba v najkrajšem možnem času po lastni strokovni presoji ter v okviru lastnih tehnoloških možnosti in kompetenc najti ustrezne načine in metode za vzpostavitev ne samo učinkovitega pouka na daljavo, temveč tudi celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa.

Avtorica prispevka na II. gimnaziji Maribor poučuje slovenščino v oddelkih nacionalnega programa gimnazija, v programu mednarodne mature (IBO – International Baccalaureate Diploma Programme) pa dijake tujce poučuje materinščino (obvezni predmet Language A: Literature), in sicer srbsščino, hrvaščino in bosanščino. Dijaki, ki so na tej šoli vpisani v program mednarodne mature, prihajajo iz Srbije, Bosne in Hercegovine ter Črne gore in so sicer dijaki 3. in 4. letnika (oddelka MM 1 in MM 2).

V nadaljevanju bodo prikazane aktivnosti izobraževanja na daljavo, ki so bile z dijaki mednarodne mature izpeljane pri njihovem pouku materinščine (kar pomeni pri pouku domače in tuje literature), in sicer tiste, ki so se izkazale kot uporabne in uspešne. Avtorica bo s predstavljenimi dejavnostmi nakazala zlasti na možnosti učinkovitega motiviranja dijakov za pouk in učno delo na daljavo, težavnost objektivnega preverjanja in verodostojnega ocenjevanja znanja na daljavo ter problematiko, ki jo prinaša socialna izoliranost dijakov pri tovrstnem izobraževanju, saj ta lahko vpliva tudi na duševno stanje mladostnikov ter posledično tudi na njihovo motivacijo in napredek.

2. Izobraževanje na daljavo v programu mednarodne mature

2.1 Možnosti učinkovitega motiviranja dijakov za pouk in učno delo na daljavo

Nastja Škrlec (2016) pravi, da učitelji opravljamo veliko funkcij. Ob tem, da učencem posredujemo učno snov in jih tudi vzgajamo, je prav tako pomembno, da jih poskusimo čim bolj motivirati. Med drugim tudi poudarja, da je motiviranost učencev eden izmed ključnih dejavnikov, da bo učenec z veseljem obiskoval pouk /.../, pri njem sodeloval in dobival lepe

ocene. Pedagoginja in učiteljica Mateja Petric (2020) pa v svoji publikaciji o izobraževanju na daljavo med epidemijo navaja naslednje: »Vsi vemo, da je osnovni pogoj za učenje motivacija. Priznajmo si, da tudi v normalnih razmerah večina šolarjev nima prav posebne in velike motivacije za učenje. Šolo jemljejo kot svojo obveznost. Izobraževanje na daljavo je prvi teden bil za otroke kar lep in zanimiv izziv. Drugi teden je bilo še kar zanimivo učenje na novo, v prihodnjih tednih pa bo gotovo postalo vse bolj monotono.«

Tovrstne pomembne ugotovitve o učni motivaciji so učiteljem zelo dobro znane, zato smo se tudi zavedali, da moramo poiskati rešitve, kako torej vedno znova, iz tedna v teden, notranje motivirati učence oziroma dijake za učno delo in aktivnosti, ki več ne potekajo v razredu in pod budnim očesom učiteljev. Kako razvijati in krepiti njihovo dejavnost, prizadevnost, samoiniciativnost, kreativnost ...? Kako razvijati ter ohranjati predvsem njihovo radovednost, ki je temeljni pogoj za notranjo motiviranost pri učnem delu?

V programu mednarodne mature kurikulum pri materinščini (Language A: Literature guide; Diploma Programme, 2011 in 2019) temelji predvsem na pouku književnosti, dijaki tega programa pa so načeloma izjemno dovezetni do literature – tako domače kot tudi tuje. To hkrati pomeni, da so ti dijaki že v osnovi notranje motivirani za predmet in učenje. Tudi sicer dijaki mednarodne mature sodijo med zelo sposobne, ambiciozne in visoko motivirane dijake. Problem, ki pa se je letos pokazal pri pouku na daljavo (in to pri vseh predmetih), je bil ta, da so dijaki postajali vedno bolj naveličani tovrstnega načina dela ter so vedno bolj pogrešali pravo, »razredno« učno interakcijo, ki so je sicer bili vajeni pri klasičnem pouku – če navedemo le en primer: videokonferenčni pouk jim je dobesedno že presedal, včasih so se mu celo izmikali, kar tem dijakom sicer ni podobno.

Upoštevajoč učni program, dijaki pogosto svoje misli, doživljanja, vtise in mnenja morajo zapisati v obliki esejev, refleksij in/ali komentarjev. Vsak dijak mora za vsako obravnavano literarno delo voditi tudi t. i. portfolio (»The learner portfolio«), ki je kot nekakšen dnevnik branja, bralnega doživljanja ter zlasti dijakovega razvoja kritičnega in interpretativnega mišljenja, je pa hkrati tudi mapa raznih izdelkov, ki za dijake predstavlja pomemben učni pripomoček pri pouku ter kasneje tudi pri pripravi na pisno in ustno maturo.

Da bi dijaki pri pouku literature na daljavo ostajali čim bolj aktivni, zainteresirani in zlasti fokusirani, se je učiteljica dostikrat odločala za že preizkušene motivacijske aktivnosti, torej tiste, za katere je vedela, da jih dijaki radi opravljajo, vendar tokrat jih je še povezala s trenutnim aktualnim dogajanjem, saj je med delom na daljavo zaznala, da dijaki potrebujejo nek »kanal«, skozi katerega bi med poukom izrazili tudi svoje trenutno notranje počutje – literatura pa je za vsakega posameznika, tako ali drugače, vedno lahko tako preventiva kot tudi terapija.

Tako je nastala uspešna učna motivacija za obravnavo romana Starec in morje Ernesta Hemingwaya ter nato še romana Tvrđava Meše Selimovića. Zaradi socialne izoliranosti, izrednih zaščitnih ukrepov ter posledično nenehnega psihološkega pritiska, ki jih je povzročila pandemija bolezni covid-19, so dijaki s popolnoma drugačnega vidika kot sicer osvetlili vodilne motive in tematske koncepte v obeh romanih, kar je bilo potem odlično izhodišče za uvodno diskusijo. V obeh romanih namreč neusmiljeno izstopajo motivi izoliranosti, trpljenja, samote, tesnobe in strahu, medtem ko se jim istočasno pridružujejo tudi motivi, kot so vztrajanje, pogum, neizprosna borba za obstanek, optimizem in vitalizem, ki nato pomembno oblikujejo idejno sporočilo v obeh romanih. To tudi potrди znamenita starčeva misel iz Hemingwayevega romana: »Človek je lahko pokončan, poražen pa nikoli.« Dijaki so jo tokrat dojeli skorajda kot svoj življenjski moto, za učiteljico pa je zanimivo in navdihujoče vedno znova opazovati, koliko pozitivne energije in motivacije lahko v trenutku povzroči ena sama misel, skrita med kopico umetnikovih besed.

Še ena izmed podobnih uspešnih učnih motivacij, povezanih z aktualnim dogajanjem, je bila

izpeljana kot uvod v interpretacijo predpisane poezije. Dijaki so namreč morali napisati pesem v verzih ali pesem v prozi o svojem trenutnem počutju. Tovrstna motivacija se je izkazala kot učinkovita tudi zato, ker so dijaki lahko pokazali in razvijali svojo kreativnost, nekateri tudi izjemno duhovitost in smisel za humor. Med to aktivnostjo se je ponovno potrdilo tudi pomembno dejstvo, koliko ti dijaki pravzaprav cenijo lepoto in zven domače knjižne besede. Ta dejavnost pa je nekaj dijakinj motivirala v tolikšni meri, da so samoiniciativno poiskale nekaj znanih pesmi iz literature ali glasbe, v katerih bi v tistem trenutku lahko »našle, prepoznale« sebe.

Glede na to, da se pouk na daljavo izvaja zlasti s pomočjo medmrežja ter t. i. e-gradiv, je bila ena izmed precej uspešnih ter zlasti zanimivih učnih motivacij tudi ta, da so dijaki sami na verodostojnih spletnih straneh poiskali zanimive in poučne videoposnetke o življenju in literarnem ustvarjanju obravnavanih literatov. Svojo odločitev za določeni posnetek so morali konkretizirati in utemeljiti v pisnem komentarju, ki so ga skupaj s posnetkom posredovali svojim sošolcem ter prav tako učiteljici v predmetno spletno učilnico. Ob tem so dijaki uresničevali tudi pomemben učni cilj, in sicer razvijanje splošne sporazumevalne zmožnosti, kar so dokazovali z izrekanjem in utemeljevanjem svojega mnenja.

2.2 Težavnost objektivnega preverjanja in verodostojnega ocenjevanja znanja na daljavo

Pri pouku marsikaterega predmeta na daljavo je možno uporabiti kar precej učnih oblik in metod, ki jih sicer uporabljamo pri klasičnem pouku v razredu, vendar najbrž smo učitelji najbolj morali razmišljati »izven okvirov« prav pri preverjanju in ocenjevanju znanja dijakov.

Preverjanje učnega dela dijakov med poukom književnosti na daljavo se v programu mednarodne mature na srečo ni pokazalo kot problematično ter lahko rečemo, da je bilo glede na dane naloge kar objektivno – učiteljica je načeloma uporabljala podobne metode kot v razredu, meni celo, da je bila tokrat pri preverjanju še bolj striktna in dosledna kot sicer, saj dijakov ni imela vsak dan »pred seboj« in ni mogla sproti opazovati, kako funkcionirajo. Dijaki so o preverjenem učnem delu vsakič dobili po elektronski pošti ali v predmetno spletno učilnico tudi ustrezno povratno informacijo, ki je tokrat morala biti večinoma v pisni obliki, kar je sicer od učiteljice zahtevalo precej več časa kot med dajanjem povratne informacije dijaku v razredu. Včasih so tudi sami dijaki oziroma sošolci drug drugemu preverjali opravljeno učno delo ter ga evalvirali glede na postavljene kriterije – namreč po učnem kurikulumu za materinščino v programu mednarodne mature je tovrstno (»medvrstniško«) preverjanje znanja ena izmed priporočenih metod učnega dela, saj se na tak način dijaki tudi sami precej naučijo.

Če pogledamo še ocenjevanje znanja dijakov na daljavo, lahko rečemo, da ta segment pedagoškega dela predstavlja za učitelje največji problem, saj ocenjevanje na daljavo postavlja pod velik vprašaj verodostojnost tovrstnega ocenjevanja – pri tem mislimo predvsem na pisno ocenjevanje znanja, čeprav bi se tudi o popolni verodostojnosti ustnega ocenjevanja prav tako lahko debatiralo. Ena izmed alternativnih oblik ustnega ocenjevanja znanja je bila npr. ocena avdioposnetka dijakove interpretacije predelanega literarnega dela s področja poezije, ta dejavnost pa je bila obenem tudi priprava na ustni del mature.

Ker kurikulum pouka materinščine v programu mednarodne mature ne določa poučevanja ter posledično ocenjevanja jezika samega (obvladanje jezikovnih pravil in principov se preverja in ocenjuje (le) skozi pisne izdelke s področja literature), se s tem avtomatsko izognemo standardnim jezikovnim kontrolnim nalogam, ki jih zaradi nezmožnosti ustreznega nadzora praktično ni mogoče pisati z dijaki na daljavo.

Torej pri pisnem ocenjevanju znanja iz književnega pouka je učiteljica uporabljala obliko,

pri kateri je načeloma možno pridobiti verodostojno oceno dijakovega znanja, to pa je pisanje eseja, ki sodi med redne oblike pisnega ocenjevanja. Uporabljala pa je tudi druge, alternativne oblike pisnega ocenjevanja dijakovega znanja in napredka, kot so npr. seminarska/raziskovalna naloga, refleksija, komentar, vodena in samostojna interpretacija, zelo pomembna ocena pa je bila tudi ocena dijakovega portfolia oziroma mape izdelkov (še posebej upoštevani ter visoko ocenjeni so bili izdelki, ki niso nastali kot del obveznih nalog, temveč so bili rezultat dijakovih lastnih prizadevanj in notranjih vzgibov ob branju ter premišljevanju o obravnavani literarni vsebini) ter refleksija vsaj ene gledališke predstave (»online« predstava), ki so si jo dijaki aprila ali maja po lastni izbiri ogledali na YouTube kanalu dveh slovitih gledališč – to sta GDK Gavella iz Zagreba ter Pozorište Atelje 212 iz Beograda; za dodatne točke oziroma višjo oceno pa so dijaki morali poiskati možno komparativno povezavo med ogledano predstavo ter že obravnavano literaturo pri pouku.

Tudi pri dejavnostih, ki so bile v prejšnjem poglavju predstavljene kot možnosti za učinkovito učno motivacijo, so dijaki po presoji učiteljice lahko pridobili ustno ali pisno oceno.

2.3 Problematika, ki jo prinaša socialna izoliranost dijakov pri tovrstnem izobraževanju – vpliv na duševno stanje mladostnikov ter posledično tudi na njihovo motivacijo in napredek

V svojem prispevku *Mladi v času epidemije*, ki je bil objavljen 18. avgusta 2020, SVIZ navaja: »Pred dnevi je **Mladinski svet Slovenije** objavil rezultate **raziskave**, ki so jo izvedli v času epidemije med **mladimi na temo sprememb, ki jih je prinesel pojav novega korona virusa**. /.../ V obdobju samoizolacije in odsotnosti običajnih stikov z ljudmi se je za del mladih **okrepil občutek osamljenosti**. /.../ Mladi so v času epidemije sicer **najbolj pogrešali stike z ljudmi**, bodisi s konkretnimi osebami iz njihovega življenja (prijatelji, sorodniki, partnerji) bodisi odsotnost normalnih socialnih stikov nasploh. Na to je opozorilo kar 69 odstotkov anketiranih. Najpogosteje jim je manjkalo ravno stik s sošolci, saj so pogrešali skupno učenje, medsebojno pomoč in podobno. /.../«

Če se navežemo na navedene rezultate raziskave, vidimo, da tudi avtorji gradiva *Duševno zdravje otrok in mladostnikov v času epidemije covida-19 (2020)*, ki se ukvarjajo z otroško in mladinsko klinično psihologijo, med drugim poudarjajo, da vrtec in šola otrokom in mladostnikom ne predstavljata le varstva oziroma prostora za učenje in pridobivanje znanja, temveč tudi, kar je za duševno dobrobit morda celo pomembnejše, prostor socialne aktivnosti in interakcije, oblikovanja vseh vidikov samopodobe ter učenja večšin soočanja z različnimi življenjskimi okoliščinami in težavami. Izpostavljajo tudi, da na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja morajo otroci in učenci poleg pridobivanja znanja in razvijanja učinkovitih učnih strategij – ter v šoli uspešnosti ob preizkusih znanja – vzpostavljati in vzdrževati medosebne odnose, razvijati socialno identiteto in občutek pripadnosti, opazovati in posnemati standarde vedenja, kot jih izražajo drugi, ter se vesti na način, ki ga sprejemajo tako vrstniki kot vzgojitelji oziroma učitelji.

Kot je bilo že uvodoma povedano, dijaki, ki jih avtorica poučuje materinščino v programu mednarodne mature, so dijaki tujci, kar pomeni, da so bili v trenutku razglasitve epidemije ter zaprtja šol in dijaških domov že doma, torej vsak v svojem mestu in svoji državi, in so tam morali ostati tudi po ukinitvi karantene oziroma preklicu epidemije v Sloveniji, kar je zanje predstavljalo še dodatno socialno izoliranost, saj se ob strogih ukrepih samoizolacije, ki so se izvajali v njihovih matičnih državah, sploh več niso mogli »v živo« srečati oz. družiti in sodelovati s svojimi sošolci, prijatelji in učitelji.

Zelo težko je bilo gledati stisko naših maturantov, dijaka iz Beograda ter dijakinj iz Kikinde in Čačka, ko so učiteljici med »online« pripravami na maturo razlagali o izrednih razmerah v

navedenih mestih, saj je bila Srbija ena izmed držav, ki so marca celo uvedle policijsko uro zaradi zaježitve širjenja koronavirusa, ta drastični ukrep pa se je izvajal vse do konca aprila. Občudovali smo takrat pogum svojih dijakov, njihovo notranjo moč, psihično stabilnost ter vztrajnost pri učnem delu, neizmerno veseli pa smo bili ob njihovem uspehu na maturi.

Seveda smo v času izobraževanja na daljavo, torej v obdobju med marcem in junijem, pri teh dijakih opazili marsikatero spremembo, ki je na srečo bila le kratkotrajna. Opazili smo zaskrbljenost, tesnobo, naveličanost, apatijo, dostikrat tudi jezo zaradi omejevalnih ukrepov, utrujenost zaradi nespečnosti, včasih tudi zaskrbljenost glede lastnega zdravja ali zdravja bližnjih ipd. Izkazalo se je, da so bili to običajni trenutni odzivi na obremenjenost oziroma stres, ki ga je povzročala epidemija ter predvsem prilagajanje na omejitve zaradi zaščitnih ukrepov. Načeloma je pomagal že sproščujoč »online« pogovor ali dopisovanje po e-pošti. Učiteljica je bila z dijaki ves čas v stiku – ne samo zaradi posebne narave pouka v programu mednarodne mature, ampak tudi sicer jim je bila v podporo in na razpolago. Dostikrat je pomagal tudi le kakšen duhovit »meme«, ki so se mu dijaki dodobra nasmejali in ki jim ga je učiteljica namenoma poslala ob uri, ko sploh niso pričakovali njenega sporočila. Najpogosteje pa smo tovrstne stiske blažili in premagovali z aktivnostmi med samim poukom literature, kot je bilo že predstavljeno v prispevku.

Kljub vsemu naštetemu učiteljica pomirjeno ugotavlja, da ni videti, da bi socialna izoliranost dijakov mednarodne mature zaradi izobraževanja na daljavo drastično ali dolgoročno vplivala na duševno stanje teh mladostnikov oziroma posledično na njihovo motivacijo in napredek. Vendar ne glede na letošnji načeloma ugoden (uspešen?) zaključek pouka na daljavo pa si učitelji vsekakor želimo, da bi bili v prihodnje učenci in dijaki čim manj izpostavljeni tovrstnemu izobraževanju, predvsem če to pomeni, da bi se pouk ponovno v celoti izvajal le na daljavo.

Namreč stališče avtorice prispevka o takšnem pouku je popolnoma v skladu s stališčem dr. Eve Škobalj ter ostalih 50 učiteljev Prve gimnazije Maribor, ki so v svoji »online« peticiji Srednješolce nazaj v šolo 3. julija 2020 odločno napisali, da »je pouk na daljavo v novem šolskem letu za srednješolce povsem nesprejemljiva rešitev«, med drugim tudi zato, ker »šola omogoča doživljanje človeka v vsej njegovi celovitosti; z osebo, s katero smo v neposrednem stiku, je potrebno iskati kompromise, reševati konflikte, ob ljudeh spoznavamo etična načela, kaj je prav in kaj ni, in tudi na ta način presegamo svoje meje in omejitve. Zato pričakujemo, da pristojni tudi v primeru nujnosti zagotavljanja socialne distance najdejo rešitve, kako izpeljati pouk za srednješolce v šoli.«

Medtem ko opazujemo in evalviramo psihološko-socialni vidik izobraževanja na daljavo, na koncu vendarle ne moremo spregledati, koliko pomemben je tudi sam pedagoški vidik tovrstnega izobraževanja, zato iz že omenjene peticije navajamo tudi enega izmed najpomembnejših razlogov, zakaj je v srednješolskem izobraževanju poučevanje na daljavo, ki bi se kot takšno izvajalo v celoti in za daljše časovno obdobje, popolnoma nesprejemljivo: »Izobraževanje na daljavo ne omogoča doseganja vseh taksonomskih ravni znanja in ciljev predvidenih z učnimi načrti in z maturitetnimi katalogi znanja.« (Škobalj idr., 2020)

3. Zaključek

Monika Rebec in Barbara Skalec (2015) navajata, da je učna aktivnost učencev temeljni pogoj za uspešen potek in doseganje ciljev pouka v šoli z vidika trajnosti in kakovosti znanja. Zato smo si tudi prizadevali, da so bili dijaki (tudi) med izobraževanjem na daljavo čim bolj učno aktivni. Prav tako smo si prizadevali najti ter uporabljati optimalne oblike in metode za preverjanje in vrednotenje dijakovega znanja in napredka na daljavo. Najbolj pa so nas skrbele

posledice, ki bi jih lahko na duševnost naših mladostnikov pustila predolga socialna izoliranost, ki so ji (bili) sicer podvrženi dijaki pri tovrstnem izobraževanju. Ob tem se je izkazalo, da je pri načrtovanju izobraževanja na daljavo ob standardnem tehničnem, organizacijskem in didaktičnem vidiku zelo pomemben predvsem psihološki vidik, kar pomeni, da se učitelji moramo zavedati čustvene obremenjenosti, ki je v tovrstnih situacijah (lahko) prisotna pri dijakih, ter da moramo (po)skrbeti ne samo za njihovo znanje in izobrazbo, temveč tudi in predvsem za njihovo dobro počutje ter nujno vzdrževanje kakršnih koli socialnih stikov tako z učitelji kot tudi s sošolci – četudi bo to le virtualna komunikacija.

Ker zaradi covid-19 obstaja potencialna možnost, da vzgojno-izobraževalno delo na daljavo za nekaj časa ostane naša realnost (čeprav vendarle upamo, da ne kot edini izobraževalni model), avtorica konstatira, da bodo v prispevku predstavljene učne aktivnosti vplivale na njeno pedagoško delo v programu mednarodne mature tudi v prihodnje, saj so se izkazale kot uspešne, učinkovite in torej dolgoročno uporabne, jih bo pa vsekakor nadgrajevala tako, da bo dijake še bolj vključevala v celotni proces poučevanja, kajti tako bo še bolj razvijala njihovo kreativnost in samoiniciativnost pri delu na daljavo – s tem pa tudi ohranjala dolgoročno učno motiviranost.

V tem nenavadnem in neizproslem času, ki ga živimo in ki slovenski šolski sistem dobesedno obrača na glavo, prispevek zaključujemo z mislijo slavnega češkega pedagoga Jana A. Komenskega ter z iskreno željo, da bi te njegove besede vsem učiteljem ter njihovim učencem in dijakom uspe(va)lo udejanjiti:

»Pomembno je vzpostaviti učno okolje, v katerem učitelji manj poučujejo, a učenci vseeno več znajo; v katerem je manj hrupa, dolgočasja in odpora, a zato več svobode, zadovoljstva in pravega napredka.«

6. Literatura

- Bregar, L., Zgamajster, M., Radovan, M. (2010). *Osnove e-izobraževanja*. Priročnik. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Dobnik Renko, B., Janjušević, P., Kreft Hausmeister, I., Lampret, M., Mikuž, A., Mlinarič, A., Pristovnik, T. (2020). *Duševno zdravje otrok in mladostnikov v času epidemije covid-19. Gradivo za vzgojno-izobraževalne ustanove v času postopnega odpiranja vrtcev in šol*. Ljubljana: Zbornica kliničnih psihologov Slovenije, Sekcija za otroško in mladostniško klinično psihologijo. Pridobljeno s http://klinikna-psihologija.si/wp-content/uploads/2020/05/ZKP_Dusevno_zdravje_otrok.pdf
- Language A: Literature guide – Diploma Programme (2011). United Kingdom, Cardiff: International Baccalaureate Organization.
- Language A: Literature guide – Diploma Programme (2019). United Kingdom, Cardiff: International Baccalaureate Organization.
- Petric, M. (2020). *Izobraževanje na daljavo – covid 19 in 19 namigov za učitelje, profesorje*. Novo mesto: Posvetovalnica za učence in starše Novo mesto. Pridobljeno s [file:///C:/Users/Uporabnik/Downloads/Nekaj%20NAMIGOV%20za%20u%C4%8Ditelje%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Uporabnik/Downloads/Nekaj%20NAMIGOV%20za%20u%C4%8Ditelje%20(2).pdf)
- Rebec, M., Skalec, B. (2015). *Aktivnost učencev in vloga učitelja pri pouku matematike v osnovni šoli* (str. 263–279). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales. Pridobljeno s www.zrs-kp.si/wp-content/uploads/2018/10/Aktivnosti-ucencev-v-ucnem-procesu_2015.pdf
- Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (2020). *Mladi v času epidemije*. Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.sviz.si/mladi-v-casu-epidemije/>

- Škobalj, E. idr. (2020). *Srednješolce nazaj v šolo*. Peticióna.online. Pridobljeno s https://www.peticija.online/predlogi_modelov_za_pouk_v_srednjih_olah_v_prihodnjem_olskem_letu_za_katere_smo_iz_medijev_izvedeli_3_7_2020_napovedujejo_za_srednjeolce_delno_ali_v_celoti_pouk_na_daljavo?uv=26200698
- Škrlec, N. (2016). *Motiviranost učencev pri pouku slovenščine 3. triletja osnovnih šol v občini Ljutomer* (Diplomska naloga, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta). Pridobljeno s <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=64523>
- Video portal Arnes (2020). *Jan A. Komensky (citirana misel)*. Študijsko gradivo (Načrtovanje pouka s sodobnimi pristopi). Študijska skupina za slovenščino (avgust 2020). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kratka predstavitev avtorice

Dušica Štiblar Božovič je profesorica slovenščine in srbohrvaščine, na področju vzgoje in izobraževanja dela več kot 20 let. Na II. gimnaziji Maribor, kjer je zaposlena, poučuje slovenščino v nacionalnem programu gimnazija ter materinščino (Language A: Literature – Serbian A, Croatian A, Bosnian A) v programu mednarodne mature (International Baccalaureate Diploma Programme – IBO, UK). Aktivno je vključena tudi v mnoge šolske in obšolske dejavnosti ter projekte. Delo z mladostniki osrečuje in osmišlja njeno življenje.

Povezave za dostop do e-knjig za učence za domače branje in branje za Bralno značko

Links to Access E-books for Home Reading and the Reading Badge for Pupils

Mojca Finžgar Eleršek

*OŠ Simona Jenka Kranj
fe.mojca@gmail.com*

Povzetek

Zaradi zaprtja šol in knjižnic je bil učencem in učiteljem onemogočen dostop do knjig v fizični obliki. Na spletni strani šole smo pod zavihkom knjižnica objavili različne povezave za dostop do e-gradiv in e-knjig. Pomembno je, da smo učencem zmogli ponuditi alternativno pot do knjige. Branje knjig za domače branje je obvezni del učnega načrta, zato je nujno, da je vsem učencem omogočen enakovreden dostop do gradiv in knjig. Ravno tako smo želeli omogočiti tudi dostop do knjig za branje za Bralno značko. Izbor knjig za domače branje je vezan na učni načrt, medtem ko imamo pri izboru knjig za Bralno značko bolj proste roke. Mentorstvo za bralno značko je v obliki informiranja za dostope potekalo na daljavo preko elektronskih komunikacijskih programov in kanalov. Pri končni evidenci, koliko učencev je uspešno opravilo branje knjig za bralno značko, smo z veseljem opazili, da številke niso pomembno odstopale od lanskih.

Ključne besede: Biblos, branje, Bralna značka, domače branje, dostop do e-knjig.

Abstract

Due to the closure of schools and libraries, students and teachers were denied access to books in physical form. We have published various links for access to e-materials and e-books on the school's website under the library tab. It is important that we were able to offer pupils an alternative path to the book. Reading books for home reading is a mandatory part of the curriculum, so it is imperative that all pupils have equal access to materials and books. We also wanted to give access to reading books for the Reading Badge. The selection of books for home reading is tied to the curriculum, while we have more free hands in the selection of books for the Reading Badge. Mentoring for the Reading Badge took the form of remote access information via electronic communication programs and channels. In the final record of how many pupils successfully completed reading the books for the reading badge, we were pleased to note that the numbers did not deviate significantly.

Keywords: access to e-books, Biblos, home reading, reading, Reading badge.

1. Uvod

Z zaprtjem šol in knjižnic smo se znašli pred izzivom, kako učencem omogočiti dostop do knjig. Branje knjig za domače branje je obvezni del učnega načrta, zato je nujno, da je vsem učencem omogočen enakovreden dostop do gradiv in knjig. Ravno tako smo želeli omogočiti tudi dostop do knjig za branje za Bralno značko. Izbor knjig za domače branje je vezan na učni načrt, medtem ko imamo pri izboru knjig za Bralno značko bolj proste roke. Bistvo branja za

Bralno značko je, da so knjige primerne starostni skupini učencev in da berejo zato, ker jim je to všeč, saj je branje za Bralno značko prostovoljno.

Bralna značka spodbuja prostovoljno branje v prostem času. Ves čas se razvija kot dopolnilo k pouku slovenskega jezika in književnosti ter dejavnostim (šolske) knjižnice, hkrati pa je kot obšolska/interesna dejavnost lahko svobodnejša, bližja otrokom in mladim, in tako uspešnejša pri oblikovanju bralcev za vse življenje.

Vseskozi se močno vključuje v strokovna in družbena prizadevanja, da bi se dvignila bralna pismenost posameznikov in družbe v celoti.

Naloge mentorjev so različne oblike motiviranja za branje, zato jih prilagajajo objektivnim možnostim, predvsem pa interesom in željam mladih bralcev.

Motivacija je ključnega pomena za branje in lahko rečemo, da se začne v otrokovem zgodnjem otroštvu, v družinskem okolju. Tako so starši in družina torej tisti, ki začnejo z otrokovo bralno aktivnostjo. Najprej z branjem otrokom, z otrokovim poslušanjem pravljic in zgodb ter pripovedovanjem. Kasneje, ko pride otrok v šolo, je potrebno to motivacijo spremljati in jo spodbujati. Učitelj in šolski knjižničar lahko s svojim pristopom in z različnimi načini pozitivno vpliva na učenčev odnos do knjige in branja.

2. Zakaj in kako do knjig, ko ne moreš od doma?

Proces branja ima pomembno vlogo pri razvijanju jezikovnih zmožnosti, kot sta razvoj govora in pisanja. Zavedati bi se morali, da je bralna sposobnost v današnjem času nujno potrebna, saj nas vseskozi obdajajo različna besedila, ki od nas zahtevajo jezikovno sodelovanje. Branje je ena izmed jezikovnih zmožnosti, ki je na razpolago v neomejenih količinah, zanj potrebujemo le čas in knjigo (Grosman, 2003)

Dobro branje in pisanje posamezniku omogočata, da vse življenje samostojno pridobiva informacije in različna znanja. Pri pridobivanju omenjenih veščin ima poleg družine pomembno vlogo šola.

Ker starši in učenci niso mogli do knjig v fizični obliki in so nas spraševali za rešitve, smo jim ponudili načine, kako do e-knjig in e-učnih vsebin.

2.1. Zbiranje dostopnih in koristnih spletnih povezav do e-knjig

Za učitelje, učence in starše smo zbrali veliko brezplačnih in enostavnih spletnih povezav, s katerimi se dostopa do e-knjig in tudi nekaterih ostalih e-učnih vsebin in gradiv. Dostope do e-gradiv so v času epidemije brezplačno ponudile nekatere založbe. Največ knjig je dostopnih na portalu Biblos.

2.2 Objava spletnih povezav na spletni strani šole in informiranje učiteljev, staršev in učencev o le teh

Spletne povezave in dostope do e-knjig smo objavili na spletni strani šole pod zavihkom Knjižnica pod Uporabni linki. Preko elektronskih komunikacijskih sredstev in kanalov smo o teh povezavah informirali učitelje, učence in njihove starše. Koordinirali in vodili smo možnost in način uporabe spletnega portala Biblos. Za esencialno se je pokazalo dobro sodelovanje in komuniciranje med mentorji in učitelji ter učitelji in starši.

2.3 Biblos

Biblos je prva slovenska eKnjižnica in eKnjigarna. Njegova zbirka je namenjena za iskanje in dostop oziroma izposajo slovenskih elektronskih publikacij (izvirno in prevodno leposlovje ter strokovna dela, knjige in periodiko).

Na spletnem portalu **BIBLOS** so prek dostopa na daljavo na voljo elektronske knjige, tako leposlovje, kot priročniki in otroška literatura, ki jih lahko prebirate na napravah kot so bralniki, tablice, pametni telefoni

Za prijavo v Biblos potrebujete številko članske izkaznice splošne knjižnice in geslo, ki je isto kot za izposajo v katalogu in prijavo v Mojo knjižnico (COBISS). Podrobnosti o izposoji elektronskih knjig so dosegljive na naslednji povezavi <http://www.biblos.si/lib/kako-deluje>.

Na voljo je določeno število izvodov (licenc) posameznega naslova elektronske knjige. V primeru, da so **vsi izvodi določenega naslova izposojeni, je potrebno počakati na vračilo**. Zato je prav, da **elektronsko knjigo vrnemo takoj, ko jo preberemo, ne glede na to, da rok izposoje še ni potekel**. S tem omogočimo hitrejše kroženje in dostop tudi drugim.

2.4 Primerjava uspešnosti branja knjig za Bralno značko v primerjavi z lanskim šolskim letom

Glede na primerjavo uspešnosti branja knjig za Bralno značko v letošnjem in lanskem šolskem letu nismo ugotovili pomembnejših razlik. Verjetno je tudi dejstvo, da so se učenci zadnji mesec vrnili v šolske klopi in lahko učiteljem in mentorjem poročali o prebranih knjigah.

Zlatih bralcev je bilo letos celo nekaj več, to so tisti bralci, ki so uspešno brali knjige za Bralno značko vseh 9 let.

Tabela 1: Primerjalna tabela števila bralcev Bralne značke za šolsko leto 2018/19 in 2019/20

Šolsko leto	2018/19	2019/20
vseh učencev na šoli	1230	1246
Učenci zaključili Bralno značko	688	684
Zlati bralci	13	18

3. Zaključek

Zdi se sicer, da je branje knjige v fizični obliki oz. branje s papirja bolj prijetno in omogoča boljše zbranost, osredotočenost in koncentracijo, vendar so tu že generacije, ki jim je elektronska oblika knjige in branje z zaslona blizu. V vsakem primeru je dobra alternativa v primeru, ko dostop do fizičnih knjig ni mogoč.

V luči tega, da je branje za domače branje obvezno in del učnega načrta, je včasih vsem učencem hkrati težko zagotoviti dostop do večjega števila enakih knjig, zato je že danes in bo tudi v prihodnosti uporaba portalov kot je Biblos in dostop do e-knjig vedno bolj pomemben, učinkovit in koristen.

Glede na primerjavo podatkov, koliko učencev je opravilo Bralno značko v letošnjem šolskem letu, je razvidno, da ni pomembne razlike glede na uspešnost opravljene Bralne značke v lanskem šolskem letu.

Izkazalo se je, da zanašanje na dostopnost do fizičnih knjig ni vedno mogoče. Zato je dobro, da v prihodnosti načrtno in organizirano pri pouku ali pri urah knjižnično informacijski znanj učence učimo in naučimo uporabljati alternativne poti do e-knjig in uporabo do dostopa portalov, kot je Biblos.

7. Literatura

Grosman, M. (2003). Pomen branja za posameznika in širšo družbo. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 10–12). Ljubljana: Mladinska knjiga

Neprofitni zavod Beletrina, vse pravice pridržane (2013-2020). Biblos Beletrina. Pridobljeno s <https://www.biblos.si/>

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS (2020). Pridobljeno s <https://www.bralnaznacka.si/sl/>

Knjižnica A.T. Linhartaradovljica (2015). Pridobljeno s <https://www.rad.sik.si/wp-content/uploads/2015/03/Navodila-za-uporabo-BIBLOS.pdf>

Kratka predstavitev avtorja

Mojca Finžgar Eleršek, univ. dipl. bibliotekarka, je šolska knjižničarka in v šolski knjižnici dela 15 let. Področje dela je navdušiti otroke in učence za branje in uporabo knjig tako v namen razvedrila kot pripomoček za učenje in raziskovanje.

Spodbujanje in razvijanje ustvarjalnih potencialov pri pouku slovenščine na daljavo

Encouraging and developing creative potentials in distance learning of Slovene

Tina Mojzer

*II. gimnazija Maribor
tina.mojzer@druga.si*

Povzetek

Znanstveniki ugotavljajo, da sproščanje ustvarjalnih potencialov povzroča pozitiven občutek v posamezniku, saj v tem najde samopotrđitev, kar ga vodi k novemu razmišljanju. V času pouka na daljavo se je zdelo smiselno več pozornosti posvetiti raziskovanju ustvarjalnih/poustvarjalnih dejavnosti, saj za te naloge pri rednem pouku pogosto zmanjka časa. Dijaki so se preizkusili v interpretativnem branju Maupassantove novele Nakit – solo radijska igra, v snemanju literarnih radijskih oddaj (Julian Barnes, Flaubertova papiga), v kolažiranih posnetkih Prešernovih poezij, v soustvarjanju literarnega albuma razreda – Misli za boljši jutri (po zgledu založbe Beletrina), v poustvarjalnem pisanju in risanju, vezanem na Gogoljevo novelo Plašč. Dijaki so se spustili »globoko vase«, kar dokazujejo izjemni izdelki, ki so hkrati pokazatelj, da gre za dobrodošle metode, ki bogatijo pouk literature.

Ključne besede: interpretativno branje, literarni album razreda, pouk književnosti, poustvarjalno pisanje in risanje, radijske oddaje, ustvarjalnost.

Summary

Scientists are concluding that developing and supporting creative potentials leads to a positive feeling of self-assurance in a person, which often leads to creative thinking. It seemed reasonable that during lessons from home, we pay more attention to exploring the options of creative and recreational activities because we often lack time to do that in school. Students tried themselves in the interpretative reading of Maupassant's novella Jewellery, from which they created a solo radio play. They also made radio shows based on Julian Barnes Flaubert's Parret. The other tasks were: making collage videos of Prešeren's poetry, working together on a joint literary album – Thoughts for a better tomorrow (based on the example of the publishing house Beletrina) and in creative and re-creative writing and drawing after examining Gogol's novella – The Overcoat. Students had to dig deep into themselves, which is proved by amazing final creations, which showcase that these methods are very welcome in lessons and they make literature lessons richer in almost every sense of the word.

Keywords: class literary album, creative and re-creative writing and drawing, creativity, interpretative reading, literary lessons, radio shows.

1. Uvod ali vstop v polje razmišljanja in ustavrjanja

Pouk književnosti v srednji šoli pogosto zanemarija poustvarjalno dejavnost, saj zanjo v časovnem intervalu rednih učnih ur ni časa. Gre za pereč problem, saj so dejavnosti, ki se izvajajo pri pouku, zaradi količine snovi večinoma vezane na reprodukcijo znanja. Zaradi teh razlogov je namen članka predstaviti nekaj ustvarjalnih tehnik, ki lahko obogatijo pouk književnosti – bodisi v razredu bodisi pri pouku na daljavo.

Hitra in nepričakovana postavitev v nepredvideno situacijo (pouk na daljavo) je v danih razmerah zahtevala popolno improvizacijo. To pa pravzaprav pomeni, da so se v vseh sproščali ustvarjalni potenciali – tako pri dijakih kot pri profesorjih, ki so snovali nove strategije poučevanja. Ker se je v nekem trenutku zdelo, da lahko popolnoma zavržemo tradicionalne metode poučevanja, smo skušali iskati ustvarjalne naloge, ki bi »mimogrede predelale učno snov«, dijakom pa bi predstavljale notranji izziv. Praksa je pokazala, da lahko z ustvarjalnimi nalogami dosegamo visoke cilje, odzivi dijakov pa so bili presenetljivo dobri. Zdi se, da so v naloge vložili svoj ustvarjalni potencial, učne snovi pa se bodo dolgoročno spominjali, saj so snov tudi notranje poglobljeno predelali.

Pouk književnosti je v grobi shemi zasnovan na štirih sporazumevalnih dejavnostih: *branje, govorjenje, pisanje, poslušanje*. Vseživljenjski cilji, in ne zgolj didaktični cilji, ki smo jih pri pouku zasledovali, so bili ponovno iskanje prvinskega stika z dejavnostmi, ki te nenazadnje oblikujejo tudi kot človeka. V življenju je nadvse pomembno, da znamo dobro brati, smiselno govoriti, da uživamo tudi v pisanju ter da znamo pozorno poslušati. Vodilo pri uporabi pristopov je bilo vstopanje na različna polja sporazumevalnih dejavnosti, vendar tako, da bi ob tem bila omogočena tudi samorefleksivna tehnika – *kako sem slišati, kadar glasno berem, kako dobro znam uporabljati svojo domišljijo, kako deklamiram oziroma recitiram, katere vrednote želim zasledovati ...*

Dijaki so se preizkusili:

- v interpretativnem branju Maupassantove novele *Nakit* – pripravili so solo radijsko igro,
- v snemanju literarnih radijskih oddaj (Julian Barnes, Flaubertova papiga),
- v pripravi kolažiranih posnetkov Prešernovih poezij,
- v soustvarjanju literarnega albuma razreda – *Misli za boljši jutri*,
- v poustvarjalnem pisanju in risanju, vezanem na Gogoljevo novelo *Plašč*.

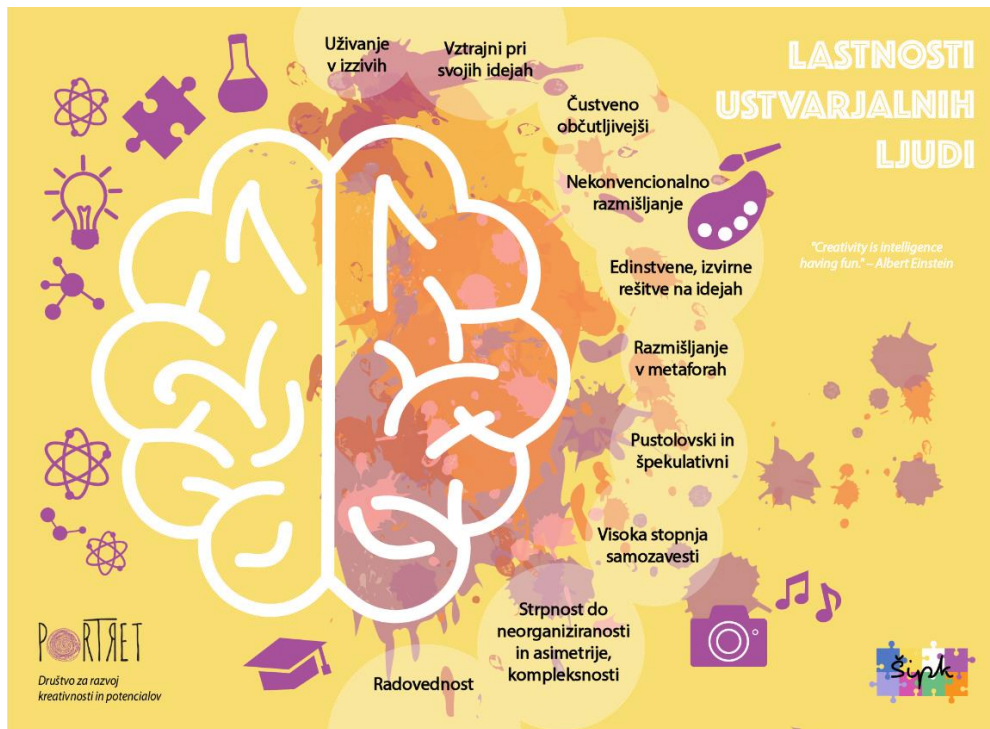
Tako smo pri pouku načrtno razvijali tudi domišljijskoustvarjalno in vrednotenjsko, ne pa samo intelektualno zmožnost. S tem smo zasledovali temeljni cilj književnosti, to pa je bralčevo subjektivno srečevanje z literarnimi besedili. Ta komponenta individualnega raziskovanja literature je v praksi pri pouku pogosto zanemarjena, saj pouk književnosti še vedno temelji na modelu transmisijskega poučevanja, interpretacija literarnih del pa je zasnovana na podlagi že utečenih razlag.

Ustvarjalne in poustvarjalne naloge za različne tematske sklope so se izkazale za izjemno dobrodošlo metodo, ki lahko postane del vsakdanjega pouka.

2. Zakaj bi pri poučevanju sploh spodbujali ustavrjalnost?

Milena Mileva Blažić (2003) navaja, da se osebnostne lastnosti, ki jih lahko spodbujamo in razvijamo pri ustvarjalnosti, nanašajo na:

- miselno-spoznavno področje, pri čemer razvijamo *fluentnost, fleksibilnost, originalnost in elaboracijo*,
- učno-storilnostno ali izobraževalno področje, pri čemer razvijamo *splošno razgledanost, besedišče, branje z razumevanjem, izražanje v različnih književnih zvrsteh in vrstah*,
- na motivacijo, pri čemer razvijamo *prizadevanje in uresničevanje, radovednost, raznolikost interesov, vztrajnost pri nalogah, zadovoljstvo ob ustvarjanju*,
- na socialno-čustveno področje, pri čemer razvijamo *nekonformizem, občutek za pravičnost in sposobnost vživljanja*.



Slika 2: Lastnosti ustvarjalnih ljudi

Miselni vzorec dokazuje (Slika 1), da je ustvarjalnost vsekakor vredno spodbujati, saj pripomore razvijati osebnostne lastnosti človeka, ki so vseživljenjsko pomembne in so v sodobnih poklicih zaželene lastnosti.

Okoliščine v času šolanja na daljavo bile naklonjene ustvarjalnosti. To tezo lahko potrdimo na podlagi ugotovitev švedskega raziskovalca Görana Ekvalla (Društvo Portret, b.d.), ki je definiral, kako izboljšati deset potrebnih elementov okolja, da bi se ustvarjalnost povečala. Ti so:

- sprememba (*vsi smo doživeli drastično spremembo v načinu šolanja*),
- svoboda (*pri uporabi tehnik pouka na daljavo smo bili precej svobodni*),
- čas za ideje (*ker nam ni bilo treba delati fizičnih premikov, smo imeli nekoliko več časa*),
- podpora idejam (*dijaki so se hitro navadili, da njihove raznolike ideje podpiram*),
- zaupanje in odprtost,
- igrivost in humor (*bili so igrivi, izkazovali so veliko mero humorja, naloge so občasno zahtevale samoironijo*),
- nesoglasja,
- razprave,
- tveganje (*dijaki so bili primorani tvegati, ker so se delno tudi javno izpostavili*),

- dinamičnost (*naloge so zahtevale dinamično razmišljanje in vedenje*).

Pričujoča razprava se sicer ne bo ukvarjala z razlago pojma in etimologijo besede, pa vendarle se zdi na koncu tega poglavja smiselno navesti nekaj primerov, ki kažejo na širino pojma in s tem na razvejanost problematike.

»Ustvarjalnost (ali sopomenka kreativnost) je pojem, ki večino ljudi spomni na umetnike, na redke – mogoče celo izbrane – posameznike, navdih, izvirnost, domišljijo in podobne pojme. Obstajajo številne definicije ustvarjalnosti, od splošnih, *na primer ustvarjati pomeni z dejavnostjo na umetniškem področju delati, da kaj nastane*, do specifičnih, *na primer ustvarjanje je podzavesten proces* (Posner, 1973), *srečno naključje* (de Bono, 1968), *uporaba ustvarjalnih metod, na primer brainstorming* (Osborn, 1957, Parnes, 1962), *oblikovanje okoliščin* (izbira primerne kraja in časa za delo – Ferster, 1970), *notranja spodbuda* (Amabile in Hennessey, 1988). V svojih člankih in knjigah Torrance govori o ustvarjalnosti kot človekovi lastnosti, ki je še vedno nepriznana v družbi in ni vključena v šolski sistem, kot je inteligentnost.« (Blažič, 2003, str. 6)

Razsežnosti ustvarjalnosti so začele zanimati raziskovalce v petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja. Znanstveniki, ki so pred tem preučevali ustvarjalnost, so se bolj osredotočali na izdelke ustvarjalnega procesa, značilnosti ustvarjalcev in okoliščine ustvarjanja. Tako kot posamezniki niso vsi enako inteligentni, tudi niso vsi enako ustvarjalni. Splošno razširjeno mnenje je, da smo vsi ustvarjalni, le da se razlikujemo po stopnji – nekateri so manj, drugi bolj ustvarjalni. Znanstveniki se ne morejo zediniti, ali je bistvo ustvarjalnosti reševanje ali odkrivanje problemov. Milena Mileva Blažič (2003) meni, da je skrčenje pojmovanja ustvarjalnosti le na eno razsežnost absolutno preozka. Nedvomno je, da je v nekaterih obdobjih ustvarjalnosti bolj v ospredju reševanje problemov, v drugih, zrelejših, pa tudi odkrivanje problemov. Pri preučevanju ustvarjalnosti se znanstveniki osredotočijo na ustvarjalnega posameznika, izdelek ali proces. Za šolsko uporabo je najprimernejše pojmovanje ustvarjalnosti kot procesa – kot razvijanje in produciranje izvernih idej, ki so osnova za izražanje ustvarjalnih sposobnosti.

Pri razumevanju ustvarjalnega procesa je pomembno Guilfordovo pojmovanje in razlikovanje med konvergentnim in divergentnim mišljenjem. Naloge ali rešitve, ki so divergentne ali odprte, zahtevajo metodo reševanja problemov z naštevanjem številnih možnosti, le redke med njimi so izvirne, kakovostne in primerne. Konvergentne ali zaprte naloge pa potrebujejo drugačno metodo reševanja, ker obstaja za vsako vprašanje le en pravilen odgovor (Blažič, 2003). Za razvijanje ustvarjalnih sposobnosti je najpomembnejše tako imenovano divergentno mišljenje, ki ga definiramo kot odprt način mišljenja.

Gre torej za znanja in veščine, ki jih je vredno podpreti, saj bodo dijaki zaradi razvijanja lastnih ustvarjalnih potencialov dobro opremljeni s kompetencami za soočanje z raznoraznimi izzivi v življenju.

3. Primeri dobre prakse

Izhajajoč iz predpostavke, da je pouk književnosti osredotočen in zasnovan na štirih sporazumevalnih dejavnostih: *branje, govorjenje, pisanje, poslušanje*, so bile naloge oblikovane tako, da so skušale enakomerno pokriti vse dejavnosti, hkrati pa so dijakom predstavljale čim večji ustvarjalni in umetniški izziv.

3.1 Interpretativno branje – solo radijska igra

Maupassantova novela *Nakit* iz »pariškega ciklusa«, ki pripoveduje o življenju meščanov in malomeščanov, ki hrepenijo po boljšem življenju, v ospredje postavi gospo Loisel, ki v noči na gala plesu izgubi izposojeno ogrlico, zato se njeno življenje drastično spremeni. Novela francoskega realista, ki je v celoti objavljena v *Branjih 2* (uporabljamo jih kot učbenik), je prava poslastica za poustvarjalno branje. Odlikujejo jo vzorna dramatska zgradba ter jednatost in preprostost izraza.

Dijaki so za nalogo dobili, da novelo v celoti interpretativno preberejo, da oblikujejo dramsko napetost dialogov, da berejo počasi in razločno, s primernimi poudarki in da svoje branje posnamejo. Na koncu naj bi zgradili solo radijsko igro. Ko novelo v celoti doživeto preberemo, je posnetek dolg približno 20 minut, kar pomeni, da so se morali dijaki na interpretacijo novele temeljito pripraviti. Naloga je sama po sebi bila precej zahtevna, vendar se je izkazalo, da je bil izkupiček zelo visok. Dijaki so brez razlage natančno poznali vsebino novele. Kasneje so iz nje z lahkoto izluščili sokoljo teorijo in jo primerjali z novelo *Plašč* ter *Novelo o sokolu*. V razredu, ki ima kot drugi tuji jezik francoščino, smo tudi medpredmetno povezovali (izgovorjava imen literarnih oseb). Mnogi dijaki so se tako poglobili v interpretativno branje, da so dodali glasbeno podlago, posneli stranske zvoke v dogajanju (npr. zvok v jedilnici). V interpretacijo moških in ženskih likov so se primerno vživeli. Le redki (4 od 58) so novelo samo »tehnično« prebrali. Mnogi so svoje naloge pospremili z zanimivimi pismi o tem, da so začeli razmišljati o radijskem poklicu, kako je bilo zanimivo slišati svoje glasno branje in koliko bralne kondicije imajo. Dijaki so se zagotovo približali pomenu literarnega besedila in literarnoestetskemu doživljanju.

Kot navaja Metka Kordigel Aberšek (2008), metoda poustvarjalnega branja od njih zahteva veliko ustvarjalnih sil, saj se mora v njihovem branju zrcaliti razumevanje besedila, hkrati pa morajo v svoje branje vključiti znanje, spretnosti iz realnega življenja (zahteve se izrečejo drugače kot prošnje ali trditve o čem). V ospredju ni pravilno branje besed, ampak izbira ustrezne glasnosti, višine glasu, tempa branja, poudarjanja pravih besed, pravega ritma, izražanja čustev, razpoloženja v besedilu in namena govora književnih oseb. Prednost metode je, da učenci z glasovnim slikanjem izrazijo svoje razumevanje razpoloženja in čustvovanja v zgodbi. Zelo primerna za metodo poustvarjalnega branja so pesemska besedila s poudarjeno onomatopoijo in ritmom, prozna besedila z veliko dialogi ter dramska besedila.

Naloga je pokazala, da je tudi novela *Nakit* nadvse primerna za metodo poustvarjalnega branja. Posnetke interpretativnega branja daljših besedil bomo v prihodnje zagotovo vključevali v redno obliko dela pri pouku, saj s tem ponavljamo snov prvega letnika (pravorečje), spoznavamo elemente radijskega govora in zakonitosti interpretativnega branja.

3.2 Snemanje radijskih oddaj

Radio ARS že vrsto let pripravlja oddaje z naslovom *Oh, literatura – O, literatura* oziroma *Arsovo domače branje*. Gre za oddaje, v katerih profesorji slovenščine pripravijo vsebinski povzetek in interpretacijo literarnega dela, predstavijo pa tudi širši kulturnozgodovinski okvir. Ključne odlomke iz nekega literarnega dela nato priznani slovenski dramski igralci interpretirajo. Takšna radijska oddaja v pičle pol ure celovito in zelo prepričljivo obravnava literarno besedilo. Mnogi dijaki so nad tovrstnimi radijskimi oddajami navdušeni, saj lahko po prebranem domačem branju na podlagi teh oddaj pogosto povzamejo vse, kar so prebrali, prebrano pa umestijo v nek širši kontekst. Hkrati urijo svojo zmožnost koncentriranega poslušanja brez vizualne slike, mnogi pa so poročali, da so si ob poslušanju pogosto ustvarjali tudi zapiske. V obdobju šolanja na daljavo so bile Arsove oddaje odličen doprinos k pouku.

Ker je snemaje radijskih oddaj precej zapleteno, so bile te naloge, vezane na ustvarjanje podobnih radijskih oddaj, dodeljene samo dijakom, ki so bili med oceno oziroma so želeli svojo oceno višati. Zdi se dobro, da je tovrstna naloga osredotočena na tip literature, ki jo morajo dijaki sami interpretirati, saj se tako izognemo reproduciranju že znanih interpretacij. V ta namen smo v 2. letniku gimnazije izbrali roman sodobnega angleškega pisatelja Juliana Barnesa, Flaubertova papiga, ki se je odlično navezal na obravnavano domače branje – Flaubertovo klasiko *Gospa Bovary*. Barnesov roman je zanimivo branje tudi zato, ker zgodbo spleta iz najbolj banalnih dejstev iz Flaubertovega življenja, ki jih raziskuje ljubiteljski raziskovalec pisateljevega življenja ter jo prepleta z esejističnimi in biografskimi vložki. Dijaki so morali tehtno premisliti, katere odlomke bodo interpretativno prebrali, kako bodo predstavili zgodbo, kaj bodo povedali o avtorju, kakšno glasbeno podlago bodo dodali.

Dijaki so pri snovanju tovrstne naloge krepili lastnosti ustvarjalnih ljudi, saj so morali biti pri svojih idejah vztrajni, morali so nekonvencionalno razmišljati, saj najbrž še nihče od njih ni samostojno snemal radijske oddaje, od njih se je pričakovalo tudi, da bodo pustolovski in špekulativni ter da bodo kazali določeno stopnjo strpnosti do kompleksnosti problema, predvsem pa, da bodo ohranjali radovednost do literature.

Dijaki so soglasno potrdili, da je bila naloga sicer izjemno kompleksna, vendar zanimiva in vredna truda, saj so se res veliko naučili.

Ponovno se je pokazalo, da ima branje literarnih del prednost pred vizualnimi mediji, ki puščajo manj prostora domišljiji. Informacije v filmskih upodobitvah so namreč polne in zaključene, zato ne zahtevajo aktivnega vključevanja domišljije. Pri literaturi pa moramo iz posameznih predstav pomene šele sestaviti, in to je mogoče takrat, ko podatke dopolnimo s svojimi predstavami ter svojo domišljijsko aktivnostjo. Znanstveniki, ki se s tem področjem ukvarjajo, navajajo, da so naše domišljijske predstave bogatejše, lepše, zato se pogosto dogaja, da se nam filmske upodobitve knjig zdijo revne in vsakdanje.

3.3 Kolažirani posnetki Prešernovih poezij

Sodobna pedagogika vidi v deklamiranju veliko prednosti, saj na tak način spoznavamo tudi medijski govor, ki naj deluje sproščeno, podkrepjen pa mora biti s telesno govorico. Zdi se, da so Prešernove poezije vedno znova primerne za pridobivanje izkušenj na področju javnega nastopanja, saj gre za ravno pravo mešanico staromodnosti in zimzelenega.

Znanstveniki ugotavljajo, da ima govorjenje na pamet močno motivacijsko, čustveno in doživljajsko vlogo, zato je deklamiranje pomemben element ustvarjalnega pouka.

Dijaki 2. letnikov so za nalogo dobili, da posnamejo svoj Prešernov recital, ga sooblikujejo s primerno glasbeno podlago (ob recitiranju igrajo klavir, kitaro ...) ali ga oblikujejo kako drugače. Dijaki četrtil letnikov pa so za nalogo dobili posnetek deklamacije po lastni izbiri, njihova referenčna točka pa je bilo sodobno pesništvo.

Mnogi dijaki so pokazali svojo nadarjenost, ki so jo v razredu sicer skrivali oziroma ni prišla do izraza zaradi drugačnih metod dela. Ker so morali oddati videoposnetek, so za pripravo imeli več časa, lahko so se večkrat posneli in na koncu izbrali najboljšo različico, kar se je izkazalo za dobrodošlo prednost, saj so imeli dovolj časa, da so premagali tremo pred nastopanjem. Ta metoda se zdi nepogrešljiva tudi na začetku šolskega leta, ko želimo poiskati potencialne govorce na proslavah in prireditvah.

3.4 Literarni album razreda – Misli za boljši jutri

Založba Beletrina ima na svoji spletni strani zapisano, da ne gre le za založbo na papirju, marveč intenzivno posega tudi v življenje ter si prizadeva literaturo ohranjati živo, med ljudmi. V tej maniri so v času karantene zaradi koronavirusa na YouTube kanalu predstavili Misli za boljši jutri. Beletrinini avtorji so z nami delili lepe misli za boljši jutri nas vseh. Gre za polminutne posnetke Ferija Lainščka, Vesne Milek, Gabrijele Babnik, Gorana Vojnoviča ...

Dijaki so za domačo nalogo dobili, da si te misli ogledajo in o njih razmišljajo, nato pa tudi sami posnamejo takšno misel, ki bi lahko nagovorila širši krog, hkrati pa bi prenašala bodisi lepo življenjsko sporočilo bodisi družbeno kritiko. Nastalo je veliko zelo zanimivih in ustvarjalnih posnetkov, ki smo jih zložili v literarni album razreda, tako da so dijaki lahko videli vse misli, ki so bile posnete. Pravzaprav je nastala dragocena zbirka razrednih modrosti, ki bi jo v vsakem letniku bilo smiselno nadgrajevati.

Milena Mileva Blažič (2003) ugotavlja, da sodobne raziskave kažejo, da je v zadnjem času le še 11 % mladih, ki si zapisujejo svoje misli, ideje, vodijo dnevnike, zasebno pišejo pesmi ali besedila, izpisujejo si zanimive misli iz knjig. Podatek je zaskrbljujoč, ker kaže, da dejavnosti samorefleksije upadajo, kar pomeni, da je vedno več posameznikov, ki niso v stiku s samim seboj. To se pri mladih kaže v težavah pri izbiri npr. študija, izbirnih predmetov ...

Na koncu naloge so bili dijaki povabljeni, da si na spletnih straneh založb *Beletrina in Vige Vage knjige* ogledajo knjižno ponudbo in pripravijo svoj počitniški bralni seznam.

3.5 Poustvarjalno pisanje in risanje – domišljjski spis s sliko

V gimnazijskih programih je literarni prostor po večini hranjen samo za učenje pisanja eseja. Pozornost je v celoti usmerjena v maturo, ki zahteva pisanje eseja, kar pa je polliterarna oziroma deloma znanstvena besedilna vrsta. Novica o domišljjskem spisu se zdi dobrodošla, saj ga dijaki sploh več ne pišejo, kar pomeni, da v srednji šoli prostora za ustvarjalno pisanje skorajda ni.

Pri metodi ustvarjalnega pisanja nastajajo izvirna besedila, ki niso nujno vezana na zgled literarnega dela, seveda pa so lahko. Prepričani smo, da večje število domišljjskih spisov pripomore k boljši kvaliteti esejev, k odprtemu razmišljanju, mnogi pa so poročali, da so se otresli treme pred pisanjem, ker ni bilo natančnih navodil in so lahko domišljiji pustili prosto pot.

Dijaki so dobili nalogo, vezano na Gogoljev Plašč. Novelo so prebrali, na koncu pa so razmislili o tem, ali so si tudi sami kdaj želeli neko novo obleko, v kakšnih okoliščinah je njihova želja vzniknila, kakšen odnos imajo do svojih oblek. Pogoj pri ustvarjanju je bil, da v svoje razmišljanje vključijo vsaj nekaj samoironije, njihove obleke pa naj bodo domišljjske oziroma sanjske. Obleko naj na koncu tudi narišejo.

Izjemno zanimivo je bilo opazovati eksplozijo literarnih idej, saj se zdi, da so dijaki na to poustvarjalno dejavnost v srednji šoli že popolnoma pozabili. Nastale so mnoge kratke znanstvenofantastične zgodbe, oblačila pa so bila čarovniško nenavadna. Čeprav se je naloga v mnogih vidikih zdela osnovnošolska, so jo dijaki sprejeli odprtih rok. Najzanimivejši spisi bodo objavljeni v literarnem zborniku šole.

4. Zaključek

Vsi se strinjamo, da morajo dijaki usvojiti določeno znanje, spretnosti, zato je učenje dejstev in definicij upravičeno, vendar pa bi si mnoge stvari bolje in dolgoročno zapomnili, če bi do njih prišli samostojno, z lastnim odkrivanjem. V izobraževanju še vedno premalo časa in pozornosti namenimo domiselni uporabi možganov in učenčevim ustvarjalnim aktivnostim. Z ustvarjalnimi nalogami ne dosegamo samo intelektualnih ciljev, pač pa tudi čustvene, vrednotenjske in domišljijskoustvarjalne, ki so pri pouku pogosto zanemarjene, zato morajo tovrstne naloge postati ključna sestavina pouka.

Dijaki so skozi branje, govorjenje, pisanje in poslušanje razvijali ustvarjalne potenciale. Odziv na ustvarjalne naloge je bil izjemno dober, kar kaže, da tovrstne naloge z veseljem opravljajo, saj zanje predstavljajo izziv.

Poskusna platforma je pokazala, da bi interpretativno branje, ustvarjanje radijskih oddaj, posnetke deklamacij, pisanje domišljijskih spisov bilo smiselno čim pogosteje vključevati v pouk slovenščine tudi v srednji šoli, saj pri teh nalogah ne gre samo za doseganje izobraževalnih ciljev, pač pa tudi za učenje vseživljenjskih kompetenc – to pa je nenazadnje smisel izobraževanja.

5. Viri in literatura

Blažič, M. M. (2003). *Kreativno pisanje: vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. Ljubljana: GV izobraževanje.

Farkaš, K. (2016). *Razvijanje ustvarjalnosti pri književnosti v 2. razredu osnovne šole* (Magistrsko delo). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.

Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Društvo Portret (b.d.). Pridobljeno s <http://www.drustvo-portret.si/moduli/digitalne-kompetence/>

Kratka predstavitev avtorja

Tina Mojzer, profesorica slovenščine in filozofije, je zaposlena na II. gimnaziji v Mariboru. V času svojega poučevanja v Slovenski Bistrici je na Srednji šoli Slovenska Bistrica ustanovila Gledališki klub. Ukvarja se z režijo in dramaturgijo, aktivna je v Lutkovnem gledališču Koruzno zrno, kjer po večini skrbi za dramaturške predloge in lekture. Svoje znanje pogloblja in dopolnjuje z obiskovanjem različnih delavnic ter sodobnih in klasičnih festivalov na področju uprizoritvenih umetnosti. Končala je izobraževanje za učitelje waldorfske pedagogike, svoje znanje pa je dopolnjevala tudi na seminarjih kreativni modeli komunikacije. V prispevku se je ukvarjala z razmišljanjem, kako bi pri pouku slovenščine na daljavo lahko spodbujali ustvarjalne potenciale dijakov, predstavila pa je tudi nekaj praktičnih nalog oziroma ustvarjalnih izzivov.

Z ustvarjalnostjo učencev preko ovir pouka na daljavo

Overcoming Obstacles in Distance Schooling through Pupils' Creativity

Mateja Zupančič

OŠ Brinje Grosuplje
mateja.zupancic@os-brinje.si

Povzetek

V času šolanja na daljavo smo bili postavljeni pred mnoge izzive; nekaj smo jih prešli brez posebnih težav, nekateri pa so bili trši oreh. Vsekakor pa se je kot zelo pomembna pokazala potreba po dobri komunikaciji in obvladovanju različnih komunikacijskih tehnik.

Dejstvo je, da imajo tako učitelji kot učenci različno znanje o uporabi IKT in poznavanju prednosti in slabosti vsega, kar ponuja tehnologija. Kljub vsemu pa smo se v veliki večini učitelji ves čas šolanja na daljavo preveč ukvarjali s tem, kako naj bomo mi ustvarjalni, kako ustvarjalno ponuditi vsebine pouka, kako zanimivo in drugače predstaviti teme iz učnega načrta, da bomo privabili vse učence, pri tem pa mnogokrat pozabili, da je v procesu pouka potrebno predvsem učencem dati možnost, da pokažejo svojo ustvarjalnost. In prav v času šolanja na daljavo so mnogi učenci, ki so sicer zapostavljeni, lahko v veliko večji meri kot sicer pri običajnem pouku pokazali, kaj vse zmorejo in znajo. Tu imamo poleg ostalih učencev v mislih mnoge učence s specifičnimi učnimi težavami, tihe, sramežljive učence, učence, ki potrebujejo več časa za dokončanje izdelkov in tiste, ki potrebujejo tišino, da se lahko skoncentrirajo. Po začetnih tednih, ko je postalo jasno, da bo tovrstno šolanje trajalo dlje časa, smo z učenci v skupinah ustvarjali na veliko različnih načinov in ustvarjalnost učencev je prišla do izraza v vsaj tako veliki meri kot pri pouku, ponekod pa je presegla pričakovanja. O nekaterih načinih dela in rezultatih podrobneje govori prispevek.

Ključne besede: komunikacija, prednosti šolanja na daljavo, slabosti šolanja na daljavo, šolanje na daljavo, ustvarjalnost učencev.

Abstract

During distance schooling, we were faced with many challenges; some were overcome without much difficulties, while some turned out to be rather difficult obstacles. In any case, the need for good communication and mastery of various communication techniques proved to be very important.

We know that teachers and students differ in managing ICT and we are aware of pros and cons of all that technology has to offer. Nevertheless, the vast majority of teachers spent too much time throughout the distance schooling on how to be creative, how to creatively offer lesson content, how to present interesting and different topics from the curriculum in order to attract all pupils, and many times forgot that in the process of teaching it is necessary to give students the opportunity to show their creativity. And it was during distance schooling that many pupils who are otherwise neglected were able to show what they can do and know to a much greater extent than in usual lessons. Here, in addition to other pupils, we are talking about pupils with specific learning difficulties, quiet, shy pupils, those who need more time to complete their tasks, and those who need silence to be able to concentrate.

After the initial weeks, when it became clear that this type of schooling would take longer than we first thought, we started working in many different ways with pupils, and the creativity of the students came to the fore at least as much as in class, and in some places exceeded expectations. Some of the work in the time of epidemic is discussed in the article below.

Keywords: advantages of distance schooling, communication, creativity of students, disadvantages of distance schooling, distance schooling,

1. Komunikacija in ustvarjalnost v času šolanja na daljavo

Roko na srce – šolanje na daljavo zaradi epidemije nas je ujelo nepripravljene. A kljub temu smo se tako učitelji kot učenci, nenazadnje pa tudi starši, izredno hitro prilagodili. Ne moremo trditi, da je bilo vse dobro, saj se je pokazalo, da imamo vsi deležniki težave že pri najosnovnejšem – pri uporabi tehnologije. Pri tem imamo v mislih načine komunikacije, ki smo jih bili prisiljeni uporabljati, da smo prišli v stik drug z drugim. Za veliko skupino vseh udeleženih je že to dejstvo predstavljalo velik stresni moment. Od trenutno šolajočih se otrok se pričakuje, da bodo znali namestiti aplikacijo in jo brez težav uporabiti. Seveda se to pričakuje tudi od učiteljev, in ker je bilo predvsem pri mlajših učencih šolanje v veliki meri povezano s starši, se je te spretnosti in znanja pričakovalo tudi od slednjih. A dejstvo je, da so se pri vseh naštetih pojavljale težave in povezava na določen kanal in uporaba določene aplikacije ali orodja nista bili vedno uspešni. To je bil prvi prag, preko katerega smo morali – hote ali nehote – stopiti v svet ustvarjalnosti.

2. Prednosti in slabosti šolanja na daljavo

Zdaj, ko lahko pogledamo na obdobje našega prvega šolanja na daljavo z neke distance, lahko ugotovimo, da je imelo prednosti in slabosti.

2.1. Slabe strani šolanja na daljavo

Slabe strani šolanja na daljavo so bile zagotovo odsotnost socializacije in prisotnosti učitelja pri urah, saj so učenci stopili v stik drug z drugim in z učiteljem le preko online ur oz. aplikacij ter različnih kanalov za sporazumevanje, zelo očitna slabost je bila odsotnost razlage (sploh za učence, ki so slušni tipi), težave so imeli učenci s specifičnimi učnimi težavami, ki potrebujejo posebno pozornost že pri običajnem pouku, učenci so imeli težave pri organizaciji in sledenju opravljenih nalog in tistih, ki jih še morajo, pogrešali so stik s sošolci, če naštejemo le nekatere izmed njih. Pred učitelji so se pojavile mnoge težave in vprašanja - kako stopiti v stik z učencem, ki nima računalnika, ki nima svojega elektronskega naslova, ki ne zna poslati elektronske pošte ali se povezati na uro pouka na spletni povezavi? Oboji smo imeli – tudi glede na ankete, ki so bile v naših skupinah učencev narejene med šolanjem na daljavo - največ težav s slabimi povezavami, z dejstvom, da si je en računalnik delilo več otrok in staršev v družini, da so se online ure otrok v isti družini prekrivale, nekateri učenci niso imeli svojega prostora in potrebnega miru za delo tam, kjer živijo, mnogi so bili prepuščeni samim sebi zaradi odsotnosti staršev, ki so bili v službi. Ob vsem tem pa so mnogi starši imeli ves čas občutek, da delajo ob svoji službi in obveznostih še velik del poučevanja ali vsaj nadzora nad šolskim delom svojih otrok.

Pri reševanju vseh zgoraj naštetih zapletov je imela ustvarjalnost zagotovo veliko težo, saj smo očitno večino težav tako ali drugače rešili. Učitelji smo objavljali gradivo za delo na spletnih straneh, objavljali filmčke in razlage, snemali zvočne razlage ob PPT, oblikovali skupine na pogovornih kanalih in v vseh mogočih socialnih omrežjih. Učenci so se več povezovali, si pomagali, se učili o novih aplikacijah, se učili pošiljati opravljene naloge na različne načine, tudi starši so se naučili novih spretnosti. S tega vidika je bil čas šolanja na

daljavo pomemben čas za izobraževanje in v mnogih je vzbudil ustvarjalnost na še neodkritem področju, področju IKT.

Šolanje na daljavo pa je imelo tudi mnoge pozitivne plati, saj so učenci lahko dlje spali, kar je pri veliki večini zelo pripomoglo k večji učinkovitosti, delali so v svojem ritmu in v času, ki je ustrezal njim, mnogi, ki sicer pri pouku ne pridejo do izraza, ker so tihi, sramežljivi ali zaradi kakega drugega razloga zapostavljeni, so lahko pokazali svoje sposobnosti na drugačen način, jih poudarili, pri mnogih je prišla do izraza njihova ustvarjalnost.

3. Ustvarjalnost – kaj je to?

Ustvarjalnost ali kreativnost ima v SSKJ več pomenov (SSKJ, 2014), a vsem je skupno to, da mora človek nekaj delati na nekem določenem področju. Zmotno si predstavljamo, da je ustvarjalnost nujno del umetniškega področja. Pravzaprav je skoraj vse, česar se človek v življenju loti, povezano z ustvarjalnostjo. Z njeno pomočjo pridemo do novih idej, konceptov in umetniških stvaritev.

Pri pouku na splošno skušamo učitelji pri učencih spodbujati zmožnost iskanja novih poti k rešitvi, veseli nas njihova domiselnost, pogledi na situacijo z različnih zornih kotov, uporaba različnih pristopov in podobno (Ekvall, 1996). Pri otrocih je vse to običajno del njih, le pustiti jim moramo, da razmišljajo s svojo glavo in jih ne omejevat. Seveda lahko ob dopuščanju raznolikosti in drugačnega razmišljanja pride tudi do preobilice idej, do kaosa, neorganiziranosti, a najboljše se na koncu vedno izbrusi in zlahka ter kvalitetno uporabi.

Upam si trditi, da je pri pouku jezikov ustvarjalnost prisotna vsako šolsko uro. Kako bi sicer lahko prenesel na učence znanje o nečem tako abstraktnem, kot so jezikovna pravila in z njimi interpretiral književnost? A kljub temu, da ima učitelj vsak učitelj jezika na voljo zelo raznolike načine za poučevanje svojega predmeta, je veliko teh načinov postalo v novi situaciji brezpredmetnih, saj so v veliki večini povezani z delom v učilnici, torej ob prisotnosti tako učitelja kot učencev v živo, ne le preko ekrana.

4. Ustvarjalne naloge za pouk jezika na daljavo

4.1. *Kako uspešno poučevati slovenščino in angleščino tudi na daljavo*

Kot učiteljici slovenščine in angleščine v zadnji triadi osnovne šole mi ni nič bolj sveto kot jezik, pa naj bo to materni ali tuji. Zato je po prvih dveh tednih, ko smo ugotovili, da bo ta način dela trajal dlje, kot smo sprva mislili, bilo potrebno poiskati načine, na katere bi vzpodbudili učence k delu na drugačen način in tako, da bi odkrili svoje talente za pisanje, oblikovanje besedila, za igranje, uživanje v poeziji, da bi odkrili lepoto jezika v najširšem smislu (Klein, 2020). Pri tem smo seveda prekoračili strogo začrtane meje izključno jezika in šli pogosto v povezavo z drugimi predmeti, predvsem glasbo in gledališko umetnostjo, zgodovino in geografijo ter celo matematiko. Čeprav smo v času šolanja na daljavo odkrivali predvsem nove načine elektronskega izobraževanja, torej nove aplikacije, orodja za oblikovanje, načine za oblikovanje skupin na spletu in podobno, pričujoči prispevek ni namenjen predstavitvi tega. Sicer sem kot učiteljica in človek naklonjena tehnologiji in novostim, a kljub vsemu smo v času šolanja na daljavo vseeno ohranili kar nekaj tradicionalnih načinov, ki so dobili nov pridih ustvarjalnosti predvsem s strani otrok. Zdi se nam namreč, da mora vsak učenec in nenazadnje vsak človek najprej poznati sebe in znati delati s tem, kar je v njem (Robinson, 2016), šele

nato lahko razširi to navzven in vključi druge ljudi, druge elemente in končno tudi splet, aplikacije in podobno. Jezik je določena mentalna struktura, ki jo oblikuje sistem pravil in načel, s pomočjo katerih ustvarjamo in povezujemo mentalne prezentacije različnih vrst. Preprosteje povedano, jezik je sistem izraznih sredstev za govorno in pisno sporazumevanje. In prav to je bilo tisto, kar smo želeli ohraniti pri učencih tudi v času šolanja na daljavo.

4.2. Primeri ustvarjalnih nalog v času šolanja na daljavo

4.2.1. Pisanje dnevnika

Tako pri urah slovenščine kot tudi angleščine se je kot izredno dobro sredstvo za premagovanje stiske, ki jo je prineslo šolanje na daljavo, pokazalo pisanje dnevnika. Kljub temu, da je pisanje dnevnika nekaj, kar večina učencev sicer ne počne, se je te dejavnosti lotilo več kot pol učencev v vsaki izmed skupin, pri devetošolcih pri angleščini je bila stopnja piscev še višja, saj le en učenec v skupini dnevnika ni pisal. Kljub temu, da vsi učenci niso redno pošiljali svojih dnevnikov, so bili zanje, kot so pozneje rekli, nekakšna terapija in način, da so po prelitju svojih misli v fizično obliko o tem lažje in drugače razmišljali ter razreševali vprašanja, ki so se pojavljala v njihovih mislih.

4.2.2. Stripi

Pri šestošolcih so imele najboljši odziv z vidika ustvarjalnih nalog tiste, ki so vključevale stripe in križanke ali družabne igre. Tako so ilustrirali življenje v karanteni in po njihovih besedah je to pomagalo premagati marsikateri trenutek, ko jim je bilo hudo. Ilustrirali so tudi zgodbe, ki smo jih brali, v strip so preoblikovali tudi lirsko pesem.

4.2.3. Družabne igre

Pri sedmošolcih smo naredili družabno igro tipa 'človek ne jezi se'; učenci so v posamezna polja napisali naloge, ki jih je bilo potrebno opraviti (npr. sklanjaj samostalnik 'kolo', glagol 'jesti' postavi v vse osebe in vsa števila). Kljub temu, da se je zdelo, da bodo te naloge zanje nezanimive, so v njih uživali. Nekateri učenci so povedali, da so igro igrali s svojo družino, pri čemer jim je bilo najbolj všeč, da so bili mnogokrat med igro v vlogi učitelja, saj so starši pozabili, kaj je npr. samostalnik, glagol in podobno.

Še eden izmed načinov, s katerim so svoj besedni zaklad bogatili predvsem učenci, ki ne berejo radi ali sploh ne berejo, je bila uporaba znane družabne igre s karticami, na katerih je napisan le zlog. Ta zlog je moral biti – glede na to, kaj smo se dogovorili pred začetkom igranja – prvi, zadnji ali vmesni zlog v besedah, ki so jih učenci tvorili. To igro je lahko igralo več učencev na online uri ali uri DSP.

4.2.4. Kvizi

Podobno je bilo s kvizi, kjer so si izmišljali nova in nova vprašanja, ki smo jih zbrali v določeni aplikaciji in kmalu so lahko kviz, sestavljen iz njihovih vprašanj, odprli in igrali. Tekmovanje se je začelo in najboljši del kviza za posameznika je bil, ko je na vrsto prišlo njihovo vprašanje. Nekateri so kvize, kjer je bilo to mogoče, reševali večkrat, pač tolikokrat, da so imeli pravilne vse odgovore, kar pri pouku redko doživiš.

4.2.5. Ustvarjalno pisanje po obravnavi literarnega besedila

Pri slovenščini sem po obravnavi pesmi Ivana Minattija *V mladih brezah tiha pomlad* (Berilo 7, 128-129) dala sedmošolcem nalogo, naj le ustno ob usmerjevalnih vprašanih razmišljajo o vsebini pesmi. Pesem je zelo močna, vsebinsko jim je bila blizu, zato so nekateri napisali svojo pesem ali razmišljanje o pesmi, čeprav te naloge sploh niso dobili. Njihova ustvarjalnost je bila prebujena do te mere, da so morali o pesmi nekaj napisati. Njihovi zapisi so bili čutni, polni primerov pesniškega jezika in dobro strukturirani.

Podobno pozitivno izkušnjo imam s pisanjem besedil, ki so jih sedmošolci pisali po tem, ko smo najprej obravnavali pesem *Mary se predstavi* Mileta Klopčiča (Berilo 7, 10-11) na online uri, nato pa naredili online skupinsko analizo, ki so jo pomagali pripravili učenci s pomočjo vnaprej pripravljenih navodil. Učenci so, spodbujeni s temi aktivnostmi, napisali (ali natipkali) veliko globokih misli o jeziku, domovini, vrednotah, pomembnosti doma in družine ter topline v njej; njihovi izdelki so bili kvalitetni tako z vidika vsebine kot tudi pravopisa, ki je pri mnogih učencih v tem času vidno napredoval. Ustvarjalnost je imela tukaj gotovo močan zagon tudi v dejstvu, da so se na analizo skrbno pripravili, da so imeli za pisanje več časa, seveda pa je situacija, v kateri so bili, pripomogla k temu, da so se počutili podobno kot lirski subjekt v pesmi.

Z devetošolci smo obravnavali literaturo med obema vojnama, kar vključuje tudi konstruktivistično poezijo in Srečka Kosovela. Ta avtor pri učencih vedno žanje navdušenje, tokrat pa smo ga obravnavali na daljavo. Zdelo se mi je pomembno, da začutijo, kaj sploh je konstruktivistična poezija, zato so dobili nalogo, da sami skonstruirajo pesem po oblikovnih zapovedih in pravilih te vrste poezije. Nastali so res dobri izdelki na temo šolanja na daljavo, odtujenosti, pravil, prepovedi druženja in velikokrat izražene želje po vrnitvi v šolo. Pesmi smo pregledali, jih analizirali in mnogi učenci niso mogli verjeti, kaj vse smo pri analizi v pesmih našli.

4.2.6. Snemanje receptov

Z osmošolci smo kot vrsto neumetnostnih besedil obravnavali opis postopka, podrobneje navodilo za delo, in sicer kuharski recept. To je lahko izjemno suhoparen del pouka, sploh pri pouku na daljavo, zato so učenci dobili navodilo, naj posnamejo navodilo za pripravo svoje najljubše hrane. Učenci so lahko posneli samo glasovno navodilo, a kljub temu so se mnogi odločili za zvok in sliko.

4.2.7. Govor o vnaprej določeni temi

V devetem razredu smo pri angleščini predelati vso slovnico in nekako je bilo potrebno postaviti nalogo, kjer bi učenci pokazali svoje znanje jezika, obenem pa jim dovoliti svobodo pri oblikovanju besedila, ki bi ga predstavili z govornim nastopom pred sošolci v skupini. To v običajnem šolskem letu pripravljamo v šoli, tokrat pa je bilo potrebno skrbno sestavljene kriterije prilagoditi drugačnemu načinu dela. Tako so si morali iz učbenika izbrati temo, ki bi jo sicer obravnavali skupaj. Dobili so navodila za oblikovanje sestavka – predvsem jezikovne strukture, ki jih morajo uporabiti – s čimer so dokazali svoje znanje jezika. A večjo težo je zanje imelo to, da so smeli na poljuben način predstaviti temo, ki so si jo izbrali. To, da so morali v pripravljenem besedilu uporabiti nekaj primerov pogojnika prvega tipa, vsaj štiri različne glagolske čase, več primerov trpnika v sedanjiku in pretekliku, primere glagolnika in nedoločnika in podobno, jim je predstavljajo izziv. A na koncu je največjo vrednost besedilu dalo to, da so svojo predstavljeno temo oplemenitili z bogato strukturiranimi povedmi in besedilo speli v koherentno končno tvorbo, ki je bila njim in meni kot učiteljici v ponos. Seveda so besedilo tudi predstavili na uri in besedilo podkrepili s prezentacijo.

5. Zaključek

Čas šolanja na daljavo je bil za vse udeležence velika sprememba in s seboj je prinesel veliko izzivov. Glede na to, da smo bili v situacijo vsi postavljeni istočasno in ne postopoma, kot je to v navadi v tovrstnih spremembah v šolstvu, je bil ta čas pravzaprav za vse preizkus, kakšno šolo imamo in kako v njej delamo. Pokazale so se mnoge šibke točke v sistemu, v spretnostih, ki smo jih potrebovali, pa jih sprva (še) nismo imeli, v tehničnih težavah, ki so se pojavljale ter drugih stvareh, a na drugi strani so se odprle neizmerne možnosti uporabe novih aplikacij, načinov komunikacije in veliko drugih prednosti tega načina šolanja.

Vsekakor moramo v novi realnosti, ki jo je prinesla epidemija, razmišljati o novih, drugačnih poteh izobraževanja, a kljub vsemu ne pozabiti na vse, kar je dobrega v tradicionalnem načinu. Bežanje v šolanje, ki bo popolnoma odvisno od ekrana, je kljub možnostim, ki jih ponuja, lahko preozko ali le enostransko. Ne smemo pozabiti na dejstvo, da se predvsem pri jeziku učenci z branjem knjige, z zapisom s prosto roko, z oblikovanjem križanke, risanjem stripa ali s pripravo govornega nastopa urijo v spretnostih, ki jim jih ne more dati nobena aplikacija. Govorno sporazumevanje je še vedno tisto, kar gradi vezi med ljudmi. In učenci morajo tudi ali pa predvsem v času šolanja na daljavo čutiti, da je pomembno njihovo delo, da učitelji želijo slišati njihove misli, da so lahko in zmorejo biti ustvarjalni, da njihov na videz nepomemben zapis v dnevniku lahko spremeni njihov dan, da njihova pesem, ki je nastala kot tok misli, pokaže mnogo več, kot se zdi na prvi pogled. Mislim, da je potrebno tudi v šolanju na daljavo ohraniti čim več tistega, kar učenci lahko ponotranjijo, kar jim je pomembno ter jim dati vedeti, da lahko s svojo ustvarjalnostjo premagajo tudi tiste ovire, ki jih v običajni učilnici zaradi različnih razlogov morda ne bi uspeli premagati. Navsezadnje je - kot pravi Robinson - bistvo ustvarjalnosti v tem, da iščemo vedno nove povezave, drugačne perspektive in nove načine gledanja na stvari. (Robinson, 2016)

6. Viri in literatura

- Bajec, A. (ur.) (2014). *SSKJ*. Ljubljana: Založba ZRC, Znanstvenoraziskovalni center SAZU.
- Ekvall, G. (1996). Organizational climate for creativity and innovation. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5 (1), 105-123. Pridobljeno s http://www.creativeproblemsolving.com/tools/creative_climate_ekvall.pdf
- Klein, D. (2020). *How to increase creativity*. Pridobljeno s <https://www.wikihow.com/Increase-Creativity>.
- Klopčič, M. *Mary se predstavi*. V: Golob, B. idr. (2016). Berilo 7. Sreča se mi v pesmi smeje. Ljubljana: MKZ. 10–11.
- Minatti, I. *V mladih brezah tiha pomlad*. V: Golob, B. idr. (2016). Berilo 7. Sreča se mi v pesmi smeje. Ljubljana: MKZ. 128–129.
- Robinson, K., Aronica, L. (2016). *V elementu. Ko odkriješ svojo strast, se vse spremeni*. Ljubljana: Lector.

Kratka predstavitev avtorice

Mateja Zupančič je profesorica slovenskega in angleškega jezika z 18-letnimi izkušnjami poučevanja. Na osnovni šoli Brinje Grosuplje že 11 let poučuje oba jezika, poleg njiju se ukvarja z glasbo in gledališčem, veliko svojega časa pa posveča izobraževanju na področju otrok s specifičnimi učnimi težavami.

Učenci priseljenci in učenje na daljavo: jezikovne igre kot primer dobre prakse

Foreign Students and Distant Schooling: Language Games as an Example of a Good Praxis

Andreja Popović

*Osnovna šola Prule
andreja.popovic@guest.arnes.si*

Povzetek

V slovenskih osnovnih šolah se izobražuje veliko učencev priseljencev, ki jim slovenščina ni prvi jezik. S prihodom v novo okolje je oteženo pridobivanje znanja predvsem zaradi jezikovnih ovir. Šole nudijo podporno okolje v skladu s pravilniki in smernicami, izkušnje o vključenosti so različne, odvisne so od posameznikov in njihovih osebnih lastnosti, od učiteljev, sošolcev in seveda staršev oz. družine. Šola nudi tudi dodatne ure slovenščine za učence tujce, ki so se morale od razglasitve epidemije izvajati na daljavo. Učenci priseljenci so imeli zaradi slabšega znanja jezika težave pri razumevanju neumetnostnih besedilih (navodila za delo, gradiva, naloge) pri obveznih in pri izbirnih predmetih, obenem pa se je zmanjšal njihov socialni krog, ki vpliva na učenje slovenščine. Pričujoči članek sprva umesti vprašanje šolanja učencev priseljencev v širši okvir izzivov šolanja na daljavo. Nadalje pa ponuja didaktična sredstva in igre, s katerimi je mogoče pouk slovenščine za učence priseljence prilagoditi spremenjenim pogojem pri učenju na daljavo.

Ključne besede: delo na daljavo, e-izobraževanje, jezikovne igre, slovenščina, učenci priseljenci.

Abstract

There is a substantial number of students with foreign background entering Slovenian educational system each year. For most of these students Slovenian isn't the first language. When entering schooling one of the biggest issues (and obstacles to learning) is the language barrier. The school must in accordance to the law and specific guidelines provide additional educational program that supports learning Slovenian as a second language and general integration into the classroom and the wider environment. But even following the guidelines a lot is dependent on the students themselves, their personal traits, and even more so - their teachers, peers and their parents/familial environment. These contingencies had an even greater impact after the announcement of the epidemic. Schools were closed and the educational process was transformed into the "distant learning" (or supported home-schooling). In this period the foreign students had more trouble than their classmates: because of their limited language knowledge they had troubles comprehending the instructions (such as work assignments, worksheets that they were receiving by mail); their social environment was limited to non-Slovenian speaking relatives and was additionally influencing the learning process. Besides contextualization of learning difficulties facing immigrant pupils this article will also attempt to demonstrate their challenges in long distance teaching and examining the role of language games as a method of overcoming aforementioned difficulties.

Key words: E-education, immigrant pupils, language games, long distance pedagogy, Slovenian language.

1. Otroci priseljenci

Z vstopom v Evropsko unijo je Slovenija postala še bolj zanimiva za različne skupine priseljencev. Največ je priseljencev iz nekdanjih jugoslovanskih republik, vedno pogosteje pa se k nam priseljujejo tudi državljani drugih evropskih in neevropskih držav. S starši se v Slovenijo pogosto preselijo tudi otroci. Ti se ob prihodu vključijo v slovenske vrtce in šole in tako se ponavadi začne njihovo prvo spoznavanje slovenskega jezika. Otroci priseljenci imajo pri učenju slovenščine drugačne potrebe kot slovenski otroci, saj poznajo le svoj jezik, morda govorijo še angleško, odvisno od starosti, slovenskega jezika pa se morajo šele naučiti (Knez, 2009).

2. Slovenščina za učence priseljence

Učenci priseljenci¹ imajo pravico do poučevanja dodatne slovenščine, ki jo izvaja učitelj slovenist ali učitelj razrednega pouka. Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole (2012) navajajo, naj ima učitelj razvite medkulturne kompetence. Šola tudi razvija ustrezne oblike in metode dela, s katerimi učencem in dijakom priseljencem omogoča uspešno vključevanje v šolo in doseganje predpisanih standardov znanja. »Otroke priseljence je treba spodbujati k rabi jezika (maternega, slovenskega ali mešanice obeh) v različnih funkcijah in pri različnih dejavnostih.« (Barle - Lakota idr., 2007, str. 15) Tudi pri poučevanju dodatne slovenščine se učencem omogoči, da npr. na začetku ure pripovedujejo v maternem jeziku (tudi če ga učitelj slabše razume), saj je otrokova potreba po govoru oz. pripovedovanju velika, prav tako je običajno med poukom prikrajšan, da govori toliko, kot bi rad.

»Izvajanje začetnega pouka slovenščine za učence priseljence na osnovnošolski stopnji izobraževanja pomeni uresničevanje evropskih smernic in slovenskih pravnih podlag ter prizadevanj, da bi učencem priseljencem omogočili lažje in hitrejše vključevanje v sistem vzgoje in izobraževanja v slovensko družbo ter doseganje boljšega učnega uspeha oz. dostop do nadaljnega izobraževanja.« (Knez, Klemen, Kern Andoljšek, Kralj, 2020, str. 5)

Ciljev vključevanja je več, med drugim tudi znanje slovenščine v taki meri, da zagotavlja uspešno vključevanje v sistem vzgoje in izobraževanja, to pa pomeni: razvijanje jezikovne zmožnosti. Otroci usvojijo oz. se naučijo zadostnega nabora besedišča, slovničnih in sporazumevalnih vzorcev za uspešno sporazumevanje v vrtčevskem in šolskem okolju in razvijajo socialne zmožnosti – izražajo mnenja, želje, namere oz. ustrezno reagiranja na želje drugih. Otroci imajo to zmožnost že razvito, vendar so jo razvili v lastnem okolju in jo znajo realizirati le v svojem jeziku ter na način, ki ustreza ustaljenim vzorcem v njihovem sociokulturnem okolju. Učenje jezika je tudi socializacijski proces, prilagajanje novim življenjskim okoliščinam, govornim položajem. (Barle - Lakota idr., 2007)

¹ V učnem načrtu je za učence in učenke, ki se v Slovenijo preseljujejo iz tujine in se na novo vključujejo v slovenski šolski sistem vzgoje in izobraževanja in katerih prvi oz. materni jezik ni slovenski, uporabljen izraz učenci priseljenci (Knez idr., 2020), česar se drži tudi pričujoči članek. V pravnih podlagah se zanje uporablja izraz učenci tujci (prim. 43.c Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole).

»Učenci priseljenci se predvidoma med seboj razlikujejo glede na starost, kognitivno zmožnost, pridobljeno splošno védenje in izkušnje, ki so jih imeli s preteklim šolanjem oz. v obdobju pred šolo, stopnjo opismenjenosti, prvi jezik oz. sporazumevalno zmožnost, ki jo imajo v svojem prvem ali drugih tujih jezikih, motivacijo za učenje, socialne okoliščine, iz katere izhajajo, in druge okoliščine.« (Knez idr., 2020, str. 6) V praksi se kaže, da so pomembne tudi osebne lastnosti učencev – učenci, ki so komunikativni in si želijo navezovati stike, prej začnejo govoriti slovensko in razumevanje ter govor napredujeta skoraj istočasno, dočim je pri učencih, ki so bolj introvertirani, je v ospredju razumevanje.

Poučevanje slovenščine za učence priseljence običajno poteka v manjših skupinah, odvisno od časa vključenosti v osnovnošolsko izobraževanje (prvo ali drugo leto), od prvega jezika in od starosti učencev. Delovna skupina oblikuje predlog skupin (ali posameznikov ali dvojic), ki jih potrdi ravnatelj šole. Določi se število ur za posamezno skupino, ki je odvisno od odobrenih ur s strani ministrstva za šolstvo. Šola pred tem zaprosi ministrstvo za število ur glede na število učencev, ki so vpisani prvo ali drugo leto.²

Začetni pouk slovenščine poteka po načelih komunikacijskega oz. pojmovno-funkcijskega pristopa. Učitelj delo pri pouku realizira tako, da so učenci čim bolj aktivni. Pri oblikovanju dejavnosti upošteva različne oblike dela (delo v paru, individualno delo, delo v skupinah) in različne učne stile učencev. Prizadeva si, da bi pri pouku vzpostavil sproščeno in vzpodbudno vzdušje, saj bo tako lažje dosegel cilje. (Knez idr., 2020)

3. Jezikovna in socialna izključenost v času kriznih razmer

Pedagoški inštitut je na pobudo Evropske mreže za vključevanje učencev priseljencev v izobraževanje (SIRIUS) v času šolanja na daljavo v aprilu 2020, po mesecu učenja na daljavo, izvedel kratko raziskavo med osnovnimi in srednjimi šolami z namenom, da ugotovi, kaj za ranljive skupine, kar učenci priseljenci so, pomeni šola, kako se v izrednih razmerah odzovejo izobraževalni sistemi in kakšno vlogo imajo v njih dejanja posameznikov (tj. učiteljev, učencev, staršev).

Ugotavljajo, da so težave, s katerimi se srečujejo učenci in dijaki priseljenci, v marsičem podobne tistim, s katerimi se srečujejo učenci na sploh v času šolanja na daljavo, a so pri učencih priseljencih zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika, socialne in ekonomske stiske vseeno te težave izrazitejše. Opažajo razkorak med urejenim učnim okoljem v šoli in doma, motivacija za delo je nižja, imajo neustrezno IKT-opreme (ali pa je nimajo) oz. je ne znajo uporabljati. Tako učitelji kot učenci poročajo, da v času šolanja na daljavo pogrešajo svoje sošolce in druženje z vrstniki. Članek še navaja, da vse navedeno pomembno prispeva k manj učinkovitemu učenju od doma in psihičnemu nelagodju ter osebnim stiskam učencev in dijakov priseljencev. (Autor, Gril, Žmavc, 2020)

² Po 43. a členu Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole s 2. 7. 2019, ki se bo začel uporabljati 1. 9. 2020, bodo dobili dodatne ure za učenje slovenščine za učence tujce le učenci, ki se prvo leto šolajo v Republiki Sloveniji, razen če se bodo vpisali v drugem ocenjevalnem obdobju, bodo deležni teh ur še v naslednjem šolskem letu. Število ur bo odvisno od števila vključenih otrok, število je navedeno v Pravilniku. Do vključno šol. l. 2019/20 so šole lahko zaprosile za finančno pomoč pristojno ministrstvo, ki jim je praviloma financiralo do 35 ur dodatnega pouka slovenščine na leto za posameznega otroka.

Učenci se v šoli srečujejo tudi z neformalno interakcijo s sošolci, učitelji in drugimi delavci šoli, pri kateri ima jezik pomembno funkcijo navezovanja in ohranjanja socialnih stikov in pri kateri se lahko učenci sporazumevajo z vsakdanjimi sporazumevalnimi vzorci. (Knez idr., 2020) Izredna situacija, ki je zahtevala zadrževanje v domačem okolju, je vplivala tudi na zmanjšanje rabe vsakdanjih sporazumevalnih vzorcev učencev priseljencev in manjši občutek pripadnosti in sprejetosti, saj je njihov socialni krog v Sloveniji vezan predvsem na šolski prostor.

Primerjalne študije (npr. Hartup, 1993, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2009) kažejo, da so otroci, ki imajo prijatelje, bolj socialno kompetentni, sodelovalni in altruistični, bolj zaupajo vase in so manj osamljeni kot otroci, ki nimajo prijateljev.

Prav tako se učenci priseljenci zaradi težav pri razumevanju slovenščine srečujejo s težavami na področju zmožnosti sprejemanja, razumevanja, doživljanja in vrednotenja ter tvorjenja besedil v slovenskem knjižnem jeziku, kot jih kot splošni cilj predvideva Učni načrt za slovenščino (Pozanovič Jezeršek idr., 2018). V času šolanja na daljavo so se z neumetnostnimi besedili srečevali pri vseh predmetih, poudarek je bil na samostojnem branju in razumevanju, kar je bilo zaradi velike količine takih besedil pogosto zamudno in tudi neuspešno.

4. E-izobraževanje

Lipovec, Pesek in Zmazek (2020) navajajo, da je vpliv e-izobraževanja močno raziskovano področje, ki je posebej pridobilo na pomenu v krizi covida-19. V krizni situaciji so namreč mnoge države zaprle šole in prešle na poučevanje na daljavo. 3. marca 2020 je izšel priročnik, ki opisuje kitajsko izkušnjo o tem, kako zagotavljati učenje tudi med izbruhom covida-19. Med drugim poudarjajo, da je potrebno zagotavljati učinkovito spletno mrežo, ki omogoča vsem učencem sinhrono poučevanje z video konferencami, uporabo (gledanje, nalaganje) interaktivnih učnih virov in sodelovanje s sošolci preko socialnih omrežij. Prav tako je potrebno voditi učence pri uporabi učinkovitih učnih metod, kar vključuje online skupnosti, ki omogočajo redni človeški online stik za preprečevanja občutka osamljenosti in nemoči. Menimo, da je potrebno pri učenju slovenščine za učence priseljence med šolanjem na daljavo upoštevati tudi socialni vidik in krepiti medsebojne odnose ob podpori spletnih mrež.

5. Pomen jezikovnih iger

Glede na pomembnost socialne interakcije pri učenju jezika so jezikovne igre uporaben pripomoček, posebej če v skupini ni le en učenec.

B. Baloh (2015) meni, »da je za otroka igra temeljna spoznavna izkušnja in hkrati osnova za proces učenja.« (str. 35) »Pri igri gre za igralne in raziskovalne dejavnosti, metode in tehnike dela, ki spodbujajo interes za spoznavanje jezika in razvijanje sporazumevalne zmožnosti.« (prav tam, str. 35)

Učitelj pri pouku jezika vključuje razne jezikovne igre, npr. spomin, tombola, domine, ugibanje besed, osebe, predmeta, pantomima, gibalne in družabne igre. »Nobena dejavnost pri pouku slovenščine kot drugega jezika ne sme biti sama sebi namen, temveč sredstvo za doseganje jezikovnih ciljev.« (Knez idr., 2020, str. 33). V času dela na daljavo lahko jezikovne

igre služijo kot uvod v uro slovenščine za učence priseljence ali pa kot utrjevanje nekaterih jezikovnih vsebin.

»Pri izvedbi je pomembno, da so tako kot didaktične igre jezikovne igre načrtovan del ure ter da učitelj učence spodbuja, da so pri svojih odgovorih čim bolj natančni. To prispeva k sistematičnemu utrjevanju določenega besedišča in slovničnih vzorcev, kar je dobra podlaga za učenje po analogiji in posledično za hitrejšo napredek pri učenju novega jezika.« (Korošec, Rebec Marinković, Suljić, Štefanac in Upale, 2015, str. 78).

Jezikovne igre, ki jih predlaga pričujoči članek, so namenjene predvsem učencem, ki prihajajo iz jezikovno podobnih jezikov slovenščini (hrvaški, bošnjaški, srbski, ruski jezik) in so prvo ali drugo leto vključeni v slovensko osnovno šolo.

6. Jezikovne igre pri delu na daljavo

V času krizne situacije covida-19 so bile jezikovne igre, didaktične igre in tudi igre z gledališke pedagogike pomembne pri krepitvi jezikovnih dejavnosti in tudi socialne vključenosti in pripadnosti skupini. Učenci priseljenci so bili v času dela od doma zelo obremenjeni z usvajanjem vsebin pri temeljnih in izbirnih predmetih. Dodatno učenje slovenščine je zato moralo biti prilagojeno takemu načinu dela in potekati podkrepjeno z video vsebinami, kvizi, spletnimi igrami ipd. Kot zelo pozitivno se je izkazalo v srečanje prek video konferenc vključiti tudi učence sošolce, katerih slovenščina je prvi jezik in se želijo prostovoljno pridružiti učencu ali skupini.

V nadaljevanju je podan predlog jezikovnih iger za delo na daljavo. Skoraj pri vseh je ključno to, da so istočasno v stiku, kar pomeni, da morajo imeti učitelj in učenci možnost uporabe osebnega računalnika ali mobilnega telefona ter spletne kamere. Predvideva se uporaba katerega izmed spletnih ponudnikov videokonferenc (Zoom, Microsoft Teams, Skype ipd.).

6.1 Kdo sem?

En učenec gre v čakalnico, ostali se dogovorijo, kdo ta učenec je (npr. srna, hiša, kuhar ...; besede so lahko preproste, lahko pa zahtevnejše, odvisno od predznanja jezika). Po minuti se učenec pridruži ostalim in sprašuje *Ali sem žival? Ali živim v gozdu? Ali imam krila?* Odgovarjajo lahko le z *da* ali *ne*. Igra se konča, ko učenec ugane pravilno besedo.

6.2 Ugani

Učitelj določi temo (npr. živali, rastline, šolski predmeti, šolski pripomočki, šport ...) in učenca, ki si izmisli neko npr. žival. Učenci sprašujejo *Ali ima krila? Ali živi v gozdu? Ali živi v brlogu?* Učenec, ki si je žival zamislil, odgovarja le z *da* ali *ne*. Igra se konča, ko učenec ugane žival. Kot zmagovalec si on izmisli novo besedo.

6.3 Rad imam ...

Učitelj pripravi nabor trditev (čim več) npr. *Rad imam košarko. Rad imam glasbo. Rad imam mačko.* Učenec prebere eno trditev, drug učenec reče: *Ne, nimaš rad košarke, rad imaš kolo. / Ne, nimaš rad mačke, rad imaš muho.* Besede v novi trditvi se začnejo z isto črko. Bolj kot so besede pomensko nezdružljive, bolj izzovejo smeh.

6.4 Povej besedo na črko ...

Nekdo pove črko in določi učenca, ki pove čim več besed na to črko. Lahko damo časovno omejitev, odvisno od jezikovne znanja in starosti učenca.

6.5 Iskanje besede na črko ...

Nekdo pove eno besedo (običajno je to samostalnik) in naslednji mora povedati novo na črko, s katero se je beseda končala. Igro se lahko nadgradi tako, da se nadaljuje z zadnjim zlogom.

6.6 Poišči predmet na črko ...

Nekdo pove črko. V svojem okolju učenci poiščejo čim več predmetov na to črko.

6.7 Povej zgodbo!

Učitelj pripravi 5 fotografij iz vsakdana in jih deli npr. prek zooma. Učenci določijo zaporedje in pripovedujejo. Napak učitelj ne popravlja, lahko pa zastavi kakšno vprašanje.

Učenci slikajo 5 predmetov iz svoje hiše ali pa okolice doma (na dvorišču, na vrtu, v gozdu). Pokažejo jih ostalim npr. prek zooma. Ostali morajo ugotoviti, kaj ta predmet predstavlja. Lahko si ob fotografijah izmislijo zgodbo.

6.8 Ploskni, ko slišiš ...

Učitelj prebere krajšo (humorno) zgodbo in ko učenci slišijo določeno besedo, za katero se dogovorijo na začetku igre, plosknejo. Igro se lahko nadgradi tako, da se doda še dodatno besedo ali besedno zvezo. Igra je posebej primerna za mlajše učence.

6.9 Kaj potem?

En učenec je prostovoljec, drugi mu govorijo, kaj naj naredi, npr. *Dvigni roke*. On dvigne roke in odgovori *Kaj potem?* Drugi učenec mu reče *Stisni pest*. Ponovno odgovori *Kaj potem?* To se ponavlja, dokler še kaj lahko naredi pred kamero.

6.10 Risanje po nareku

Učitelj narekuje in učenci na svoj list rišejo po navodilu (npr. nariši hišo, na levi strani je drevo, pod drevesom je goba, ob drevesu je mačka ...). Na koncu si učenci pokažejo sliko. Naloga je zabavna, saj se običajno slike med sabo vedno razlikujejo.

6.11 Vislice

Prek zooma en učenec prek delitve ekrana v zoomu lahko riše vislice, drugi rešujejo. Besedišče je lahko vnaprej vezano na neko določeno temo.

6.12 Križanke

Učitelj ali učenec, katerega prvi jezik je slovenščina, lahko naredi križanko v spletnih programih za izdelavo križank (npr. <http://puzzlemaker.discoveryeducation.com/>) ali ugank (<https://www.puzzle-maker.com/>) na različno temo, ki jo reši učenec priseljenc in obratno.

7. Zaključek

Učenci priseljenci se s prihodom v novo okolje srečujejo z marsikatero oviro – zamenjati morajo bivališče, šolo, prilagoditi se novi kulturi in novemu jeziku. Kako hitro poteka prilagajanje na novo okolje, je odvisno od več dejavnikov, a običajno so vsaj na začetku učno manj uspešni, »težje sledijo pouku in drugemu dogajanju v šoli ali vrtcu oziroma se slabše vključujejo v širše socialno okolje, kar je posledica pomanjkljivega znanja (neznanja) slovenščine«. (Barle - Lakota, 2007, str. 4)

V času epidemije, ko je izobraževanje potekalo na daljavo, se je stiska ob nezmožnosti opraviti vsega ustrezno in v določenem časovnem obdobju, ob veliki količini snovi pri vseh predmetih – predmeti, pri katerih so se učenci v času rednega pouka le redko srečevali z besedili (šport, likovna umetnost, glasbena umetnost, izbirni predmeti), so jih sedaj imeli – in še ob morebitni slabši e-pismenosti, je lahko učence priseljence pahnilo v še globljo stisko. Šolski prostor pomeni tudi stik s sovrstniki, ki je ključen za razvoj vsakega posameznika.

Gottman (1983) v Marjanovič Umek in Zupančič (2009) je v raziskavi na osnovi zbranih podatkov med otroki, starimi od 3 do 9 let, opisal šest različnih procesov, ki pomembno odločajo prijateljske odnose (in ki po mnenju avtorice članka vplivajo tudi na učenje jezika med vrstniki), in sicer:

- jasne komunikacije (npr. določeni zahtevi sledi sporočilo, ki pojasnjuje zadevo);
 - izmenjava informacij (npr. postavljanje vprašanj, poizvedovanje po določenih informacijah);
 - uveljavljanje skupnih interesov (npr. iskanje nečesa skupnega in/ali ugotavljanje podobnosti in razlik);
 - izražanje čustev, počutja (npr. izjave o čustvih, počutju so običajno povezane s posameznikovim izražanjem čustev prijatelju);
 - pozitivna recipročnost (npr. posameznik odgovarja ali se kako drugače odziva na pozitivna vedenja drugega);
 - reševanje konfliktov – resolucija (npr. preseganje različnih pogledov oz. nesoglasij).
- (str. 367)

Kot je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport v Poročilu o izvedbi ukrepov (2020) zapisalo, je situacija posebnih razmer šole dodatno zavezovala, da pri izvajanju izobraževanja na daljavo čim bolj uresničujejo cilje izobraževanja, ki omogočajo osebni razvoj učenca v skladu z njegovimi posebnostmi, interesi in razvojem njegove pozitivne samopodobe.

Delo na daljavo je potekalo predvsem prek spletnih učilnic, komunikacija pa prek e-pošte in video konferenc. Učitelj razrednik je običajno izvajal razredno uro prek video konference in takrat morda izvedel kakšno socialno igro ali vsaj vodil pogovor med učenci, ki je bil lahko

manj formalen. Moral je biti dojemljiv do stisk učencev s posebnimi potrebami, učencev, ki so socialno slabše preskrbljeni in do učencev priseljencev.

Učitelj slovenščine ali učitelj razrednega pouka je kot izvajalec dodatnih ur slovenščine moral spremeniti obliko dela, zavedajoč se vseh sprememb, ki so jih prinesle nove razmere (predvsem veliko obremenjenost in stisk teh učencev), in ohraniti empatijo do učencev, se prilagoditi njihovim stiskam, osebnostnim lastnostim in vseeno slediti učnim ciljem. Splet ponuja veliko i-gradiv, televizijske in radijske oddaje na inovativen način obravnavajo učne vsebine, ki so bile zanimive tudi za učence priseljence, a je zelo pomemben tudi osebni stik učitelja in učenca ter učenca in sošolcev, ki ga lahko vsaj deloma nadomesti srečanje prek video konference.

Jezikovne igre služijo ne le popestritvi pouka in utrjevanju jezikovnih vsebin ampak tudi povezovanju z drugimi učenci, izboljšanju samozavesti učencev priseljencev in povečanju občutka pripadnosti, zato so nepogrešljive tudi pri delu na daljavo.

8. Literatura

- Autor, S., Gril, A., Žmavc, J. (2020): Izvajanje pouka s priseljenci v času splošne karantene v Sloveniji zaradi epidemije Covid-19. *SIRIUS*, Pedagoški inštitut. Pridobljeno s https://www.pei.si/wp-content/uploads/2020/05/pouk_doma_ucenci_priseljenci_SIRIUS.pdf
- Baloh, B. (2015): Spodbujanje pripovedovanja v večkulturnem in večjezičnem okolju. V M. Jelen Madruša (ur.), *Priročnik za izvajanja programa Uspešno vključevanje otrok priseljencev* (str. 34–45). Ljubljana: ISA institut.
- Barle - Lakota, A., Gajgar, M., Knez, M., Kranjc, S., Motik, D., Novak, M. idr. (2007): *Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji*. Pridobljeno s <https://www.gov.si/en/search?q=Deutsch&submit=&start=10>
- Knez, M. (2009). Jezikovno vključevanje (in izključevanje) otrok priseljencev. *Simpozij Obdobja*, Filozofska fakulteta. (197–202) Pridobljeno s <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/28-Knez.pdf>
- Knez, M., Klemen, M., Kern Andoljšek, D., Kralj, K. (2020): *Učni načrt Začetni pouk slovenščine za priseljence*. Pridobljeno v https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Zacetni-pouk-slovenscine-za-ucence-priseljence_3.pdf
- Korošec, K., Rebec Marinković, M., Suljić, V., Štefanec, N., Upale, B. (2015): Didaktične igre pri pouku slovenščine kot drugega jezika. V M. Jelen Madruša (ur.), *Priročnik za izvajanja programa Uspešno vključevanje otrok priseljencev*, (str. 78). Ljubljana: ISA institut.
- Lipovec, A., Pesek, I., Zmazek, B. (2020). Video razlage kot učinkovit element izobraževanja v COVID 19 situaciji. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/341365473_Video_razlage_kot_ucinkovit_element_izobrazevanja_v_COVID_19_situaciji/citation/download
- Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (2009): Socialni in moralni razvoj v zgodnjem otroštvu. V L. Marjanovič Umek, M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 363–381). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Kustec Lipicer, S. (2020): *Poročilo o izvedbi ukrepov na področju vzgoje in izobraževanja v času epidemije covid-19*. Pridobljeno s

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Okroznice/Porocilo-o-izvedbi-ukrepov-VIZ-v-casu-epidemije-Covid-19.pdf>

Novak, M., Medica, K., Lunder Verlič, S., Pevec Semec, K., Jelen Madruša, M., Mežan, J., ... Stritear, U. (25. 10. 2012) *Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole*. V K. Pevec Semec, B. Strous, M. Novak (ur.). ZRSŠ. Pridobljeno s http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2013/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf

Pozanovič Jezeršek, M., Cestnik, M., Čuden, M., Gomivnik Thuma, V., Honzak, M., Križaj Ortar, M. idr. (2018) *Slovenščina. Učni načrt (posodobljena izdaja)*. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole. (2. 7. 2019) Pridobljeno s <https://e-uprava.gov.si/.download/edemokracija/datotekaVsebina/394210?disposition=inline>

Kratka predstavitev avtorja

Andreja Popović je profesorica slovenščine in ruščine. Zaposlena je kot učiteljica slovenščine in ruščine na Osnovni šoli Prule. Redno je del organizacijskih odborov za šolske proslave in druge prireditve na šoli in izven nje, v okviru študijske skupine je aktivna na področju poučevanja ruščine v osnovni šoli, je mentorica šolskega stenskega in spletnega časopisa. Več let izvaja pouk dodatnih ur slovenščine za učence priseljence in je del strokovne skupine na šoli na področju dela s priseljenci.

III

**DISTANCE LEARNING IN FOREIGN
LANGUAGE TEACHING**

POUČEVANJE TUJEGA JEZIKA NA DALJAVO



Ni ovir za učenje jezika

No Obstacles for Learning a Language

Mojca Kosi

Gimnazija Vič
mojca.kosi@gimvic.org

Povzetek

Članek obravnava izzive razvijanja jezikovne zmožnosti v gimnaziji pri pouku angleščine in slovenščine. Začetni šok pouka na daljavo se je hitro polegel, saj je situacija terjala takojšnjo prilagoditev na nove razmere poučevanja. Aplikaciji, kot sta Zoom in Skype, se za jezikovni pouk nista izkazali za najučinkovitejši, saj ta za uspešno usvajanje učnih vsebin in doseganje ciljev terja neposredno dvosmerno komunikacijo med učiteljem in učenci, ki pa je preko konferenčnih aplikacij velikokrat umanjala ali pa je bila preprosto preveč osiromašena, da bi lahko bila učinkovita.

Pri pouku slovenščine so tako maturantje samostojno razvijali svojo pisno zmožnost za pisanje eseja, pri čemer je delo doma dejansko pokazalo, da je takšna oblika dela bila zanje zelo učinkovita, saj smo lahko pouk na daljavo prilagodili izključno treniraju posameznih segmentov eseja, kot so povzemanje, analiziranje in vrednotenje literarnega besedila. Rezultati dela in odzivi dijakov so pokazali, da je takšen pristop bil učinkovit še posebej zato, ker je pri klasičnem pouku za dejanske pisne izdelke za vajo, še bolj pa za njihovo povratno informacijo, pogosto zmanjkalo časa.

Pri pouku angleščine so dijaki drugih in tretjih letnikov razvijali svojo jezikovno zmožnost v okviru predpisanih tem, pri čemer so se, vsaj za nekatere teme, za zelo učinkovite izkazale poučne video vsebine in dokumentarni filmi, dosegljivi na spletu. Pred ogledom filma so dijaki najprej usvojili novo besedišče, po ogledu pa je sledil takojšen pisni odziv in komentar, s čimer so poleg svoje jezikovne zmožnosti razvijali tudi interpersonalno inteligenco in empatijo, ki je v današnjem svetu in trenutni situaciji še kako potrebna.

Ključne besede: dokumentarni filmi, esej, jezikovna zmožnost, pisna zmožnost, video vsebine.

Abstract

The article outlines the challenges of achieving and developing linguistic competence in English and Slovene in grammar school. The initial shock of distance learning quickly wore off as the new situation required immediate adjustment to the new circumstances of teaching. The applications Zoom and Skype proved to be insufficient for language classes due to a certain lag in communication as the latter should be direct and two-way in order for teaching contents to be acquired and learning objectives met.

Consequently, the senior students worked individually on their writing skills for essay in preparation for their Slovene school-leaving exam. In this regard, remote learning turned out to be very effective as the whole class was working on their writing skills for the individual segments of the essay, such as summary, analysis, and commentary of a literary text. Based on the results of work and students' response, this approach was successful, especially due to the fact that in normal Slovene class there was usually not enough time for actual written tasks, let alone for the feedback.

In English class, second and third grade students worked on their language skills with the help of the set topics that are part of learning the language. Some of the topics could be studied with the means of video clips and online documentaries, which proved to be very effective. Before watching a film, the students first made sure they understood new vocabulary, and after watching it they wrote an

immediate response in the form of a commentary. This way they did not only develop their language competence, but also their interpersonal intelligence and empathy, which is greatly needed in the current situation.

Keywords: documentaries, essay, linguistic competence, video contents, writing skills.

1. Uvod

Verjetno si nihče v učiteljskih vrstah ni nikoli predstavljal, da se bo kdaj znašel v situaciji, ko bo primoran poučevati od doma. Spomladi smo se znašli pred izzivom, ki smo se ga morali lotiti vsi – učitelji začetniki, izkušeni učitelji, učitelji pred upokojitvijo. Ni bilo pomembno, koliko »kilometrine« si imel za sabo, saj se je bilo treba takoj prilagoditi novim okoliščinam pouka.

Največji izziv pri pouku angleščine in slovenščine v splošni gimnaziji je bil, kako ohraniti neposredno komunikacijo med učiteljem in učenci, ki je za usvajanje jezika zelo pomembna. Pri jezikovnem pouku se trudimo izogibati frontalnemu načinu podajanja snovi, saj je jezik živa tvorba, ki najbolj živi, če jo uporabljamo. Rabo narekujejo tako sprejemanje kot tvorjenje pisnih in govornih besedil, zato smo se glede na novo situacijo odločili dati poudarek na pisno jezikovno zmožnost.

V članku bomo predstavili metode dela pri pouku slovenščine v 4. letniku ter pri pouku angleščine v 2. in 3. letniku. Pouk materinščine in tujega jezika se seveda v marsičem razlikuje, zagotovo pa je skupni imenovalc pri usvajanju obeh jezikov določen jezikovni položaj, ki od uporabnika terja, da jezik uporablja – bodisi jezikovne vsebine pasivno sprejema ali jih aktivno tvori ne glede na vidni ali slušni prenosnik. Delo se je izkazalo za učinkovito, a se ob reflektiranju vsebin za nazaj vsekakor zavedamo, da je tak način dela prej bil izhod v sili kot možna dolgoročna rešitev. Ugotavljamo, da je jezikovni pouk na daljavo prinesel tudi določene prednosti, ki bi jih bilo smiselno implementirati tudi pri klasičnem pouku, slabosti pa odpirajo marsikatero vprašanje, ki ga bo treba, več kot očitno, reševati tudi v prihodnje.

2. Pouk slovenščine

Pouk slovenščine v 4. letniku je po svoje predstavljal največji izziv, saj je po dveh tednih pouka na daljavo postalo jasno, da se bo pouk na takšen način tudi zaključil. Stisko je povečevalo vprašanje, ali in pod kakšnimi pogoji se bo izvedla matura. Pouk slovenščine v gimnaziji je v 4. letniku že sam po sebi izziv, saj od učitelja terja podajanje tekoče snovi za 4. letnik in še utrjevanje snovi 1., 2. in 3. letnika za pripravo na maturo. Edina prednost, ki smo jo marca imeli, je bila zgolj to, da se je epidemija pri nas začela razmeroma pozno glede na trajanje šolskega leta – do takrat smo namreč večino snovi predelali in utrdili, zlasti ponovitev jezikovnih vsebin je bila uspešno izvedena, saj so učenci od oktobra do februarja odpisali tri skupne kontrolne naloge (teste je pripravil celoten aktiv skupaj), ki so preverjale znanje jezika na vseh ravneh (glasoslovje, besedoslovje, besedotvorje, oblikoslovje, skladnja, besediloslovje in sporočanje). Poleg ponovitve jezika so dijaki mesečno brali domača branja, ki so predstavljala književnost 4. letnika. V oktobru so tako odpisali šolsko nalogo oziroma esej na temo izbranih književnih del 4. letnika. Ob vsem tem je seveda bilo potrebno predelati tudi štiri Cankarjeve drame, ki so v šolskem letu 2019/20 bile izbrane za maturitetni književni sklop za pripravo na šolski esej. Marca nam je tako ostala samo še ena drama, s katero smo se ukvarjali, ki pa je tudi pokazala na slabost obravnavanja književnosti

na daljavo ravno zaradi manjkajočega ključnega elementa uspešnega pouka jezika – žive in neposredne komunikacije med učiteljem in učenci. Kljub okrnjenemu delu smo se odločili, da dijaki doma odpišejo še drugo skupno šolsko nalogo, za katero je navodila pripravil celoten aktiv. Rezultati so bili primerljivi z ocenami, ki so jih dijaki prej pridobili v šoli.

Kot rečeno, je pri pouku na daljavo bil večji poudarek na pisni zmožnosti, zlasti na pisanju šolskega eseja, ki na maturitetnem preizkusu iz materinščine predstavlja kar 50 % skupne ocene (30 % predstavlja jezikovni del in 20 % ustni del izpita, ki preverja znanje književnosti vseh štirih let šolanja). Šolski esej je polliterarno besedilo, ki od kandidata na maturi zahteva natančno poznavanje, analiziranje in vrednotenje književne predloge z uporabo literarnoteoretskega in literarnozgodovinskega znanja. Učenci usvajajo veščine branja in pisanja skozi vsa štiri leta pri pouku slovenščine.

Najprej smo na daljavo dokončali z obravnavo drame *Kralj na Betajnovi*, pri kateri nam je ostalo za predelati še eno dejanje. Tako so dijaki dramo individualno najprej do konca prebrali in potem s pomočjo izročka s ključnimi pojmi za razumevanje vsebine ponovili oziroma utrdili znanje. Takoj zatem je sledila krajša pisna naloga, ki se jih za vajo v razredu žal lotevamo prereditko oziroma če se jih lotimo, pogosto umanjka učiteljeva povratna informacija o napisanem, saj ob obilici drugega dela za to preprosto zmanjka časa. Navodilo je na primer bilo:

Kdo v Cankarjevih dramah predstavlja etično pozitivno osebo in kdo moralno pokvarjeno? Primerjaj. Kaj je pozitivnim likom skupnega? Se v čem razlikujejo? V čem so si podobni negativni liki? Se v čem razlikujejo?

Gre za dokaj kompleksno esejsko vprašanje, ki predstavlja drugo taksonomsko stopnjo poznavanja in obravnavanja izhodiščne teme. Učenec mora pri takšnem vprašanju problemsko obravnavati temo z vzročno-posledičnim razvijanjem, dokazovanjem trditev in razlaganjem ter s posploševanjem primerjalnih trditev. Druga taksonomska stopnja bi naj predstavljala kar 50- oziroma 60-% delež celotnega šolskega eseja in izkušnje kažejo, da je ta za učence tudi najzahtevnejša. Prva taksonomska stopnja zajema poznavanje in obravnavo izhodiščne teme s pripovedovanjem, z opisovanjem in označevanjem v 20- do 30-% deležu ter tretja taksonomska stopnja poznavanje in obravnavanje teme z razlaganjem in utemeljevanjem vrednostnih meril v prav tako 20- do 30-% deležu celotnega besedila. Učenci so za takšno nalogo imeli na voljo 40 minut časa, in ko so jo poslali v pregled, so zanj še isti dan dobili povratno informacijo: kaj v nalogi je dobro, kaj pa je treba izboljšati. Primer druge takšne pisne naloge so naslednja navodila:

Presodi, ali v današnjem svetu vladajo Maksi ali Kantorji. Za kakšno razmerje moči gre?

Takšno vprašanje spada v segment šolskega eseja, ki predstavlja aktualizacijo izhodnišnega književnega dela. Z njo učenci vrednotijo prebrano delo in ga v okviru esejske teme povezujejo z aktualnim družbenim dogajanjem. Tudi za to nalogo je bilo na voljo 40 minut, dijaki pa so zanj še isti dan prejeli povratno informacijo.

Kmalu se je pokazalo, da je povratna informacija pisnih izdelkov ključnega pomena za razvoj pisne zmožnosti. Iz tega razloga so dijaki dobili tudi povratno informacijo za predmaturitetni šolski esej, ki so ga februarja še odpisali v šoli. Čas je dopuščal, da je ta povratna informacija lahko bila res obsežna in karseda izčrpna z opisnimi merili. Vsak dijak je dobil informacijo, kateri vsebinski segmenti so bili dobri in zakaj, kateri so bili slabši in zakaj, ter katere so tiste jezikovne napake, na katerih morajo delati.

Tako je večina pouka slovenščine šla v smer razvijanja pisne zmožnosti s pomočjo konkretnih vaj za pisanje eseja ali s pomočjo vprašanj za preverjanje prebranega domačega

branja. Krajša anketa med dijaki je pokazala, da jim je takšno delo ustrezalo, saj so takoj dobili povratno informacijo o svoji zmožnosti. Navajamo nekaj odzivov, ki niso lektorirani:

»Delo pri slovenščini se mi je zdelo super, saj smo veliko vadili pri pisanju, ki je uporabno pri eseju, in komentarje se pošiljali res hitro.« (M. D.)

»Pisanje esejskih vprašanj se mi je zdelo bistveno bolj efektivno kot v šoli, prav zaradi tega, ker ste vsakemu podali osebno analizo.« (P. P. R.)

»Povsem pa se strinjam s tem, da je bolj primerno, če pišemo čimveč pisnih izdlkov za vajo za esej kot pa, da bi imeli pouk preko Zooma, saj se mi to zdi potrata našega in Vašega časa.« (M. R.)

S slednjo opazko o pouku preko Zooma se že dotikamo najbolj perečega vprašanja jezikovnega pouka na daljavo – kako nadomestiti pouk v živo na aplikaciji, ki sicer omogoča komunikacijo, a jo istočasno tudi siromaši, saj zaslon enostavno ne more nadomestiti pristnega človeškega stika? Dva meseca se je z maturanti tako bilo najbolj smiselno ukvarjati s pisno zmožnostjo, kar pa seveda ne rešuje problema potencialnega dolgoročnega (jezikovnega) pouka na daljavo, za katerega si nihče od deležnikov ne želi, da bi se zgodil. Istočasno se odpira vprašanje, kako zgornje naloge s takojšnjo učiteljevo povratno informacijo čim pogosteje integrirati v klasičen pouk književnosti, ne da bi ob tem trpele druge snovi za doseganje učnih ciljev.

3. Pouk angleščine

Tudi pouk angleščine je bilo potrebno prilagoditi novim okoliščinam poučevanja na daljavo. Pri tem je v primerjavi s poukom slovenščine vseeno bilo malo več manevrskega prostora, saj si učitelj določene teme, ki služijo usvajanju novega besedišča in poglobljanju splošnega znanja, razporeja poljubno skozi vsa štiri leta. Tako smo v času karantene dali poudarek na tiste teme, ki smo jih v večji meri lahko učinkovito aktualizirali glede na razmere v družbi.

Pri klasičnem pouku je pogosto izhodišče za obravnavo novih tem predstavitev z orodjem Power Point, ki ob podajanju splošne snovi, ki si jo dijaki zapišejo v zvezek, niza tudi vprašanja, ki služijo morebitni polemiki oziroma diskusiji o temi. Novo besedišče, vezano na izhodiščno temo, se nato usvaja z različnimi tipi govornih in pisnih nalog ter z različnimi oblikami dela. Ker se na daljavo ni zdelo smiselno, da dijaki doma prepisujejo iz Power Point predstavitve, je bilo treba najti drug način podajanja snovi, ki bo za dijake zanimiv in ki bo služil učnim ciljem. Tako so se za ta namen zelo dobro izkazali krajši video posnetki ali celo filmi, dosegljivi na spletni strani Youtube. Te možnosti smo se spomnili, ker smo v okviru učiteljskega izobraževanja leta 2018 opravili tečaj kreativnega poučevanja v Canterburyju v Združenem kraljestvu, ki ga je pripravila organizacija Pilgrims.³ Ena od delavnic v sklopu izobraževanja je bila predstavitev primera poučevanja z uporabo filmov in video posnetkov. S pomočjo slednjih lahko učenci usvajajo novo besedišče, se vživljajo v situacije drugih, preizprašujejo svoj položaj v svetu, širijo splošno oziroma tarčno znanje in, najpomembneje, razvijajo svojo empatijo in interpersonalno inteligenco. To je Howard Gardner uvrstil med ostale inteligence, kot so matematično-logična, jezikovna in prostorska,

³ Pilgrims je organizacija z več kot štiridesetletno tradicijo, ki v Združenem kraljestvu in drugod po svetu organizira različne tečaje za pedagoge. Slovijo po svojem humanističnem pristopu in strokovnosti, njihove vsebine pa se izkažejo za zelo uporabne pri pedagogovem nadaljnjem delu v vzgojno-izobraževalni instituciji. Več informacij je dosegljivih na njihovi spletni strani www.pilgrims.co.uk.

pogosto pa se v strokovnem diskurzu opredeljuje kot čustvena inteligenca. Za mladostnike je ta zelo pomembna, saj iz nje izhaja zmožnost sočustvovanja z drugimi, razumevanje njihovih želja, potreb, temperamenta, motivacije, zmožnost dela v skupini ipd.

Tako smo se odločili, da najprej tako v 2. kot 3. letniku posvetimo nekaj pouka razumevanju celotne situacije s korona virusom in poledicam, ki jih prinaša karantena. Tudi naravni govorec angleščine, ki s svojimi vsebinami dopolnjuje pouk rednega pouka in ima z dijaki svoje ure, je presodil, da je bilo nujno posvetiti nekaj časa tej novi resničnosti s pomočjo video vsebin, aktualnih člankov in nalog za besedišče. Potem smo to aktualno temo lahko spretno povezali z eno od splošnih tem, ki se obravnavajo v času štirih let, in sicer s temo o denarju. Youtube je ponudil kar nekaj primernih krajših video posnetkov, s katerimi so dijaki lahko poglobili svoje razumevanje korona situacije, ob tem pa spoznali tudi novo besedišče. Nekaj takšnih posnetkov je npr. *Covid 19: how bad will it be for the economy?* in *How does the stock market work?* ali *Why can't we just print money to pay off debt?* Preden so dijaki pogledali same posnetke, so najprej rešili nalogo za besedišče ali »word study«, ki se ga v razredu lotevamo z namenom, da delamo s (spletnimi) slovarji in da poleg samega pomena besede uzavestimo tudi samo jezikovno terminologijo (besedne vrste in idiomatiko). Podobno zadolžitev so torej zdaj naredili doma, a z istim ciljem.

Druga aktualna tema, ki se jo je zelo splačalo nagovoriti v vseh letnikih in si zanjo vzeti čas, čeprav mogoče ni najbolj spadala v nobeno od tem, je bila akcija Američanov »Black Lives Matter«, ki so ogorčeni zaradi policijskega nasilja in smrti temnopoltega Geoga Floydja konec maja množično protestirali na ulicah. Pri tem je bil cilj poleg razvijanja jezikovne zmožnosti globlje razumevanje perečega problema rasizma, ki je v Združenih državah še vedno zelo prisoten. Kratki informativni videi, ki na poenostavljen način razložijo posamezen pojav, so se tudi pri tem izkazali za zelo dobrodošle. Pri izbiri videev je le treba paziti, da so primerni za mladostnike in da danega problema ne razlagajo preveč poenostavljeno ali banalno. Nekaj takšnih videev je npr. *The Atlantic slave trade, What caused the American civil war?, The history of the Democratic Party, The history of the Republican Party, Why cities are still so segregated?* ipd. Tudi pred ogledom teh videev so dijaki najprej naredili »word study« pozameznih besed in besednih zvez, npr. racism, abolition, segregation, redlining idr., po ogledu pa je sledil odziv v obliki krajšega pisnega komentarja na ogledano. Konkretna navodila so bila:

After watching the videos, I would like to hear your opinion on the issue. What was your reaction to the event and how do you understand the protests happening in the aftermath? Can we as individuals do anything to prevent something similar from happening? Why do we hate?

Odgovori večine dijakov so bili izčrpni in poglobljeni, v povprečju napisani na eni tipkani strani v Wordu. Rezultati so nas pozitivno presenetili, saj kažejo na to, da je slika včasih vredna več kot tisoč besed. Za primer navajamo odziv enega dijaka, ki ga je delo in celotna situacija prisilila k razmisleku. Besedilo ni lektorirano.

Let me start this commentary a bit different than the others.

I saw what's going on in the United States in the media, the day it happened and felt bad for people who live in that system straight away, but then I more or less forgot about them, convincing myself, that it's happening too far away to be bothered. I also watched the videos you've sent to us and felt like there's nothing more I could say, but then I met two of my friends yesterday.

We know each other since we were two or three years old. We went to the same kindergarten, to the same primary school, and even though we were never best friends we hung out from time to time and were truly happy to see each other yesterday. We have different backgrounds, we go to different schools and so on, but we start talking about what we want in life, about the world around us, about many issues I haven't discussed that openly for a long time. Sooner or later we start discussing the current problems in America, trying to put them in context, trying to see as much of a whole picture as possible including discussing the same question you gave to us: Why do we hate? We don't all think the same, but we agreed on a few points concerning the unexplained hatred towards anyone who is different. Whether the person of another race, different sexual orientation, nationality or anything else. We realized it is based to some degree on the upbringing, on the views of our parents. We were thought to love, one of our common friends, whom we remembered yesterday, was taught to hate. The other reason we saw as a role playing on the other hand was a fear of the unknown and the fact that it is super easy to build your identity based on the opposition, trying to see the differences among people in case to make a strong group of similar people.

We aren't the same but we know each other as long as we remember and we except each other. One of the two friends I met yesterday is black, but I never thought about it, he was always my friend and his race was never role playing. He told us that even in Slovenia he isn't always treated the same. He doesn't have many problems, but funny looks in the street aren't unknown to him. I didn't realize that before, but when you think about it, it's not surprizing. Many Slovenians are still xenophobic, even though situation is getting better every year.

We have our problems in Slovenia, but we can still be happy to live where we live, as we live in one of more progressing and open-minded part of the world. We should never forget that we are all different, but that makes our society more diverse and richer. Instead of building our identities on the opposition we should do our best to look for the things that unite us. That way we can all live in love and respect. (M. K.)

Na podoben način smo izvedli pouk na temo lepote, ki je del teme slava in denar, ter pouk na temo okoljevarstva in dobrotelnosti. Prvi prvi smo za uvodno motivacijo naredili anketo, ki se je dotikala t. i. kulture lepote ali »beauty culture« – nekaj, kar je v življenju mladostnikov v dobi Facebooka in Instagrama še kako prisotno. Vprašanja so bila sledeča:

Which different traits (qualities) do you think our society values most in women? Which different traits (qualities) do you think our society values most in men? What words would you most want people to use when they describe you?

Po odgovarjanju so si dijaki ogledali krajši video *Beauty Culture*, ki osvetli problem stereotipiziranja, ki se ga dotikajo zgornja vprašanja. Po ogledu so zapisali krajši komentar kot odgovor na vprašanje *Is beauty culture hurting us?* Navajamo primer odgovora, ki prav tako ni lektoriran.

What would truly be beautiful? To stop giving outer beauty such meaning. But is that even possible? It looks like we're going in the wrong direction. Society gives appearance a huge meaning and it has always been this way, since finding a partner for life is in our nature and attraction is at least at first based on looks.

My friend and I got into a debate about this a few weeks ago. She said, 'it would be better if we were all just blind.' She didn't mean any offense with this statement, it was something she said out of frustration with values of the world that we live in. And it truly is a sad reality.

Why would we deform our natural, functional bodies in favor of being nice to look at? It would be easier to focus on the things that we should value in people – intellect, skills, kindness – if looks weren't important to us. Anyone that says they don't care about looks is practically lying to themselves. No matter how much they believe that, we will always subconsciously care about appearance to some extent.

So yes, I do think that beauty culture is harming us. A lot more so than we imagine. It's easy to say that whoever gets affected by beauty standards and norms is fragile, but in reality remaining strong is difficult when it's just so easy to change yourself since everyone else is doing it too. We are put under a lot of pressure to look a certain way. Many social experiments have shown that people tend to be nicer to individuals that are more attractive (bigger tips, kinder attitude...).

More people decide to get plastic surgery every day. I wish people could just be happy with themselves and their bodies, and I feel for them in a way. (T. K. F.)

V okviru obravnavanja tem okoljevarstva ter dobrodelnosti in aktivizma so si dijaki ogledali dva dokumentarna filma: *Planet of the Humans* kontroverznega režiserja Michaela Moora in z oskarjem nagrajeni film *The Cove*. Prvi razkrinkava t. i. zeleno energijo in na glavo postavlja določene koncepte, kot sta sončna in vetrna energija, drugi prikazuje delo organizacije Oceanic Preservation Society, ki je razkrinkala industrijo vodnih zabavišnih parkov, ki za nastope uporabljajo žive delfine, ki v ujetništvu dokazano trpijo. Filma sta pri dijakih sprožila precej burne čustvene odzive predvsem zaradi razočaranja, ker za te stvari niso nikoli prej slišali in ker se torej o njih ne govori (dovolj). To je pokazalo tudi na morebitno slabost individualnega ogleda filmov, saj je umanjkal pogovor o ogledanem oziroma morebiten odgovor na izražene skrbi. Kot primer navajamo intenzivno čustveno reakcijo dijakinje, ki jo je ogled filma *The Cove* zelo pretresel. Besedilo je nelektorirano:

I am truly speechless. This is the first time that i have heard of this and seen this kind of videos and it really makes me so so sad and furious that there are people on this planet who do such vile things and get away with it or get such a light and small punishment compared to the thing that they have done . Every day i see something that only proves that we are the only abominations in this world.

Through all the documentary/ film my heart was breaking. To see those videos which show the real situation regarding the mass killings of dolphins,whales... was really something life changing and eye opening. To see the statistics, the bay colored in red, people who act as if they don't know anything and even justify their actions... I have never seen anything like this. I am honestly so shocked right now that i don't know what so say, write.

The fact that this still happens every year despite all the evidence and videos that were taken, really makes me think what is wrong with us? Why the hell don't we do anything? What do we have to lose to do something about it? In this moment i can only say that i am ashamed do be the same species as the people who participated in any kind of way in the killings. During the movie a thouht crossed my mind several times. »The best thing that could happen on this planet is the extinction of humans« The film also shows that there are people who are aware of this and are trying to change that and the number ofthese people is slowly increasing. The fact that come of these people were killed because they were fighting against something that vile is really just... i don't even know which word to use.

I have so much to say but currently my mind is a mess and i don't know how to express all the emotions i am feeling regarding the film. (L. O. K.)

V takšni situaciji, kot jo riše zgornji odziv, ki nakazuje na določeno čustveno stisko, bi neposreden odziv učitelja in ostalih sošolcev bil nujno potreben, v tem primeru, da potolaži

ali ponudi bolj pozitivno perspektivo, v kakšnem drugem primeru pa, da opozori na nekritično sprejemanje filmskih in video vsebin, ki lahko vodi v predsodke ali v najhujšem primeru celo v nestrpnost. Ne glede na potencialne pasti pa takšno delo prinaša tudi veliko prednosti, kar so potrdili tudi odzivi dijakov. Predvsem so pohvalili izbiro video vsebin in filmov, ki so se jim zdeli aktualni in pomembni za razmišljanje.

4. Zaključek

Pouk na daljavo je ponudil predvsem vpogled v način dela pri jezikovnem pouku. Nekatere vsebine smo lahko dokaj učinkovito preneseli v spletno učilnico, nekatere pa so umanjale, saj jih preko Zoom ali Skype aplikacije ni bilo smiselno izvajati na način, kot jih v razredu.

Pri pouku slovenščine se je individualno delo doma za razvijanje pisne zmožnosti in piljenje eseja izkazalo za zelo koristno, zlasti ob takojšnji povratni informaciji, ki je sledila. Takšna oblika dela je bila za dijake dobrodošla, za učitelja seveda zelo obremenjujoča. Izkušnje dela pri klasičnem pouku pa kažejo, da za tovrstne vaje pogosto zmanjka časa, zlasti za učiteljevo povratno informacijo, s katero bi dijaki lahko strukturirano razvijali svojo pisno zmožnost.

Pri pouku angleščine se je raba informativnih video posnetkov in dokumentarnih filmov izkazala kot učinkovito orodje za razvijanje pisne zmožnosti ter za krepitev interpersonalne inteligence ter empatije. Učenci so s takšnimi pisnimi odzivi lahko izrazili svoja stališča in poglede na posamezne situacije, kar marsikomu v razredu, zlasti bolj introvertiranim dijakom, pogosto ni omogočeno, saj so spregledani. Seveda pa ni za pričakovati, da bi kar vse teme lahko dolgoročno obravnavali samo na tak način.

Pouk na daljavo je odprl tudi marsikatero vprašanje. Kako metode dela, ki so se na daljavo izkazale za učinkovite, preneseti v razred, ne da bi zaradi tega trpele druge vsebine, in ali bi te iste metode bile koristne v primeru dolgoročnega pouka na daljavo? Trenutna situacija nas še naprej sili k refleksiji, saj postaja več kot očitno, da bo pouk na daljavo tudi v prihodnosti čisto realna oblika pouka.

5. Viri in literatura

Gardner, H. (2011). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.

Interno gradivo, pridobljeno na seminarju za zunanje ocenjevalce slovenščine na splošni maturi.

Interno gradivo, pridobljeno na Pilgrims izobraževanju.

Planet of the Humans. (2020). Dostopen na <https://www.youtube.com/watch?v=Zk11vI-7czE>.

The Cove. (2009). dostopen na <https://www.youtube.com/watch?v=jSNNeu3ffzk>.

Kratka predstavitev avtorja

Mojca Kosi je profesorica angleškega in slovenskega jezika, ki ju poučuje na Gimnaziji Vič. Njeno področje zanimanja je aktualizacija pouka in inovativnost v poučevanju

Novi bralci odkriti med COVID-19 pandemijo

New Readers Discovered during the Coronavirus Pandemic

Petra Popič

Šolski center Ravne na Koroškem, Gimnazija

Povzetek

Iz članka je razvidno, da so bralne spretnosti sposobnosti, ki se nanašajo na posameznikovo sposobnost za branje, razumevanje, tolmačenje in dekodiranje pisnega jezika in besedil. Pogosto profesorji na srednjih šolah ugotovljamo, da dijaki (še) berejo različne bloge in članke, zmanjka pa jim motivacije za branje literature v angleškem jeziku. Zato so dijaki prvih letnikov (3 razredi) v času pandemije prebrali 3 do 5 knjig v ciljnem jeziku v poenostavljeni ali izvorni obliki po svoji izbiri (odvisno od dolžine in zahtevnosti jezika) in dobili nabor iztočnic, izmed katerih so izbrali eno (ali več) in v pisni obliki nanje odgovarjali. Nato so imeli videokonferenco, kjer je potekala diskusija o prebranih knjigah, kjer so dijaki predstavili svoje ugotovitve sošolcem. Bili so zadovoljni, da so lahko sami izbirali knjige in tudi, kaj bodo predstavili. Pri pouku tujega jezika prevladuje obravnava poljudnoznanstvenih besedil in obravnava leposlovnih besedil je protiutež le tem. Daje možnost za drugačnost učnega gradiva, jezika, možnosti za različne dejavnosti in tudi obsežno snov za komunikacijo. Zaradi pozitivne izkušnje bom s podobnimi aktivnostmi nadaljevala tudi v prihodnje.

Ključne besede: bralne spretnosti, branje, kreativno pisanje, pričakovani dosežki, razumevanje branja.

Abstract

It is clear from the article that reading skills are skills related to individual's abilities to read, understand, interpret and decode written language and texts.

High school teachers often realise that students (still) read different blogs and articles, yet they lack motivation to read literature in English. Therefore, first-year students (3 classes) read 3 to 5 books in the target language in a simplified or original form of their choice (depending on the length and complexity of the language) during the coronavirus pandemic. Post reading activities included suggestions for reading response topics. Students chose one or more of them and responded in writing. They then had a video conference where a discussion of the books took place and the students presented their findings to their classmates. They were pleased to be able to choose the books and also what they would present themselves. In the teaching of a foreign language, the treatment of popular science texts predominates, and the treatment of literary texts is a counterbalance to these. It gives the opportunity for different learning materials, language, opportunities for carrying out different activities and also extensive material for communication. Due to the positive experience, I will continue with similar activities in the future.

Key words: creative writing, expected achievements reading, reading skills

1. Uvod

Izbruh pandemije COVID 19 je pripeljal do ukrepov in nove realnosti. Po zaprtju šol in selitvijo rednega pouka na domove in v virtualni svet so bili učitelji čez noč prisiljeni poiskati drugačne metode poučevanja, preverjanja nalog, vzdrževanja stikov z dijaki, in za mnoge dijake najpomembnejšega, ocenjevanja. Avtorica verjame, da so se metode poučevanja spremenile hitreje, kot bi se v desetih letih pri konvencionalnem izvajanju učnega načrta. V

članku prikaže, kakšne so bile v novi realnosti prilagoditve pri poučevanju angleškega jezika. Ena od smiselnih prilagoditev pri izvajanju pouka angleškega jezika je bila osredotočenost na krepitev bralnih spretnosti in kasneje predstavitev.

Vseprisotni mobilni telefoni in druge moderne naprave temeljito vplivajo na aktivnosti dijakov. Dijaki so nenehno moteni in se težko osredotočijo na eno samo nalogo, npr. branje knjige.

Bralna pismenost je dolgotrajen proces, ki ga je treba sistematično načrtovati in izvajati od predšolskega obdobja v vrtcu do konca šolanja v osnovni in srednji šoli ter se tako izpopolnjevati vse življenje (M. Košak Babuder, 2012).

Kaj je branje?

“Angleška beseda ‘reading’ (branje) izvira iz anglosaške besede ‘readan’, kar pomeni ‘poučiti se’. In dejansko predstavlja branje še vedno ob vsej tehniki in elektroniki glavno sredstvo za to, da se nekaj naučimo.” (Pečjak, 1993).

V današnjem času smo od jutra do večera nenehno obdani z različnimi besedili in tako bralnih zmožnosti več ne štejemo med stvari, ki si jih lahko privoščijo le bogati in izobraženi ljudje, ampak branje postaja nekaj, kar je nujno potrebno za človekovo preživetje in je hkrati tudi glavna pot do znanja in učinkovito orodje moči. Dobro razvita bralna zmožnost nam namreč ne omogoča le dostopa do različnih podatkov, ampak prispeva k našemu spoznavnemu razvoju in razvoju jezikovnih zmožnosti, ki omogočajo uspešnejše delo in kakovostnejše življenje (M. Grosman, 2006).

2. Bralne spretnosti

Bralne spretnosti so sposobnosti, ki se nanašajo na posameznikovo sposobnost za branje, razumevanje, tolmačenje in dekodiranje pisnega jezika in besedil.

2.1 Kaj so bralne spretnosti?

Spretnosti branja vključujejo različne spretnosti, ki se lahko nanašajo na različne ravni življenja. Kdor ima močne bralne sposobnosti, lahko razloži in najde pomen v vsem, kar bere, in ko te veščine nenehno izboljšuje, lahko razvije sposobnost učinkovitega komuniciranja s pisanjem. Pismenost je lahko kritična spretnost, ki je pomembna, tako osebno življenju kot tudi v poklicni karieri.

Bralne spretnosti vključujejo več ključnih vidikov, ki sodelujejo pri razvijanju splošne pismenosti, vključno z razumevanjem, besediščem in strategijami, ki bralcem pomagajo razlagati in najti smisel v besedilih.

2.2 Kaj je razumevanje branja?

Bralno razumevanje je sposobnost razumevanja tega, kar ste prebrali. Močno razumevanje branja običajno vključuje različne veščine pismenosti, potrebne za razlago in prepoznavanje pomenov znotraj besedila. Tekoče branje, zmožnost dekodiranja neznanega besedišča in

uporaba kontekstnih namigov iz branja, da bi prepoznali ključne značilnosti besedila, so lahko sestavni elementi učinkovitega bralnega razumevanja.

Bralna tekočnost se nanaša na kombinacijo različnih dejavnikov. V prvi vrsti se nanaša na sposobnost, da tekoče prebrano tudi razumemo. Nanaša se tudi na sposobnost, da med branjem hitro dekodiramo (razumemo) nov besednjak.

Na bralno razumevanje lahko vpliva tudi sposobnost dekodiranja ali določitve pomena novih besed. V primeru, ko lahko hitro razložimo nove besede, pomene in ugotovite povezave med novim besediščem in znanimi izrazi, lahko povečamo svojo sposobnost dajanja predpostavk, oblikovanja idej in na splošno boljše razumevanje prebranih besedil.

Sklepanje je ključni element razumevanja branja. Ko sklepamo, povezujemo informacije iz besedil z lastnimi idejami in mnenji, ki nam pomagajo prepoznati pomen tega, kar beremo. Ko na primer beremo članek o številu okuženih mladostnikov s COVID-19, ki so se udeležili zabave na mladini prijaznem otoku lahko sklepamo, da bi morali zmanjšati količino družabnih dogodkov za mladino. Sklepanje se zgodi, ko beremo besedilo, kjer namen in pomen besedila nista implicitno navedena. Poleg tega lahko povezovanje zamisli in sklepanje sklepov pomagata povečati ohranjanje.

Bralno razumevanje je običajno povezano s tem, da obdržimo to, kar beremo. Razumevanje temelji na zadrževanju informacij in ko vadimo svoje veščine povzetka in si zapomnimo, kar smo prebrali, lahko še bolj okrepimo svoje bralno razumevanje (How to Improve Your Reading Skills, 2020).

2.3 Kako izboljšati svoje bralne spretnosti?

Obstaja več načinov, kako lahko posameznik izboljša svoje bralne spretnosti. Za izboljšanje tekočnosti lahko izvajamo hitro branje ali si zapisujemo vsakič, ko naletimo na neznan besednjak. Naslednji koraki prav tako pomagajo orisati, kaj lahko naredimo za izboljšanje in nadaljnje razvijanje bralnih spretnosti.

1. Vsak dan določimo čas za branje
2. Postavimo si cilje branja
3. Določimo namen
4. Uporabimo ključne strategije branja
5. Med branjem si beležimo in podčrtujemo nam pomembne podatke
6. Napišemo povzetek prebranega

3. Primer iz prakse

3.1 Načrtovanje pouka

Dijaki so brali knjige v fizični obliki ali e-knjige, ki so jih na spletu našli sami, ali pa so sledili dani spletni povezavi in prebrali knjigo na spletu. (45 places you can download tens of thousands books, plays and other literary texts completely legally for free, 2020).

3.2 Izbor besedil

Sami so izbrali književno delo. Teme so sovpadale z naborom tem iz učnega načrta.

3.3 Cilji obravnave daljšega književnega dela (V. Eržen, M. Grosman, K. Pižorn, M. Kukovec, B. Klojučar, A. Budihna... B. Leva, 2011)

- Dijaki spoznavajo dosežke leposlovja v angleškem jeziku.
- Dijaki samostojno preberejo daljše izvirno umetnostno besedilo v angleškem jeziku.
- Dijaki karseda samostojno odkrivajo sporočilo književnega dela in si tako odpirajo pot do bolj poglobljenega razumevanja dela.
- V prebranem besedilu spoznavajo življenjske izkušnje junakov, družbeno-kulturno okolje in medkulturne razlike, raziskujejo medsebojne odnose, vzroke zanje in jih vrednotijo.
- Imajo možnost izražanja lastnih pogledov in sprejemanja različnih perspektiv.
- Razvijajo odnos do leposlovja.
- Razvijajo jezikovna znanja in sporazumevalne zmožnosti.

3.4 Pričakovani dosežki dijakov

Kažejo se kot pridobljena znanja in zmožnosti, ki so jih dijaki pridobili med izvajanjem dejavnosti

- S pisnim sporočanjem; pisanjem povzetkov, interpretacij, nadaljevanj zgodb, drugačnih zaključkov, pisanja pisem glavnemu junaku, pisanjem bloga.
- Z govornim sporočanjem – govorne predstavitve, debate, povzemanje sporočila v angleškem jeziku.
- Pričakovano je bilo kritično in kreativno razmišljanje, prikaz znanja je bil ocenjen.

3.5 Načrtovanje izvedbe pouka

Spodaj naštete faze projekta so osnova, dopuščajo se sugestije dijakov za izbor prebranih knjige in za aktivnosti po branju.

3.6 Delo učitelja:

- pripravi načrt dela z navodili za dijake,
- zagotovi uvodno motivacijo, da dijake navduši za delo,
- pripravi nabor knjig, spletnih strani in delovni list za dejavnosti (predloge za pisanje pisnih sestavkov po prebrani knjigi, ki so razporejeni po kategorijah),
- pripravi kriterije za ocenjevanje in za samoocenjevanje dijakov,
- spremlja delo dijakov, pregleda in oceni naloge, nastope, predstavitve,
- pripravi analizo in predstavitev napak.

3.7 Delo dijakov:

- preberejo načrt dela in opisne kriterije za ocenjevanje znanja,

- preberejo književna dela in napišejo odgovore na iztočnice,
- pripravijo predstavitev in diskutirajo o prebranih knjigah,
- izvedejo samoocenjevanje.

3.8 Izvedba pouka

Dijaki so v uvodu dobili naslednja navodila:

- izberi knjigo (3 – 5) v fizični obliki ali e- knjigo,
- zapiši žanr naslov, avtorja, zakaj in kdaj si knjigo prebral,
- zapiši, ali je bila knjiga lahka, težka ali izziv,
- izberi 5– 6 novih besed, preveri jih v slovarju in uporabi v povedih,
- izberi enega (ali več) predlogov in zapiši odgovore v svoj zvezek,
- predstavi eno knjigo svojim sošolcem, tvoje delo bo ocenjeno.

3.9 Predlogi za pisanje pisnih sestavkov po prebrani knjigi

Kreativno branje

- zapiši svoja predvidevanja o zgodbi in ali so bila pravilna, (Priloga 1), (Priloga 2)
- zapiši, kako te knjiga spominja nate, na ljudi, ki jih poznaš ali na kaj, kar se ti je zgodilo v življenju,
- zapiši, kako te knjiga spominja na druge knjige, posebej liki, dogodki ali prizorišče,
- zapiši, zakaj meniš, da je ta knjiga popularna med dijaki v razredu,
- bi to knjigo priporočil drugim bralcem, zakaj. (Priloga 3)

Kreativno pisanje

- napiši o svojem najljubšem delu knjige in zakaj je ta del pomemben za celotno zgodbo, (Priloga 4), (Priloga 5), (Priloga 6)
- napiši, kako se je glavni lik spreminjal/razvijal skozi celotno zgodbo, (Priloga 7), (Priloga 8)
- napiši sestavek o nečem, kar te je presenetilo, ali se ti je zdelo zanimivo, (Priloga 9)
- opiši zanimiv ali pomemben lik v knjigi, (Priloga 10)
- zapiši, kaj bi spremenil glede knjige, če bi jo lahko ponovno napisal, (Priloga 11)
- primerjaj lik v knjigi z likom iz druge knjige ali s sabo , (Priloga 12)
- postavi vprašanja, ki se ti porajajo po prebrani knjigi.

Doživljanje

- opiši, kaj si se naučil iz zgodbe – zapiši svoje misli ali občutja o temi zgodbe, (Priloga 13)
- opiši, v čem ta knjiga spominja na druge knjige istega avtorja, enake teme, ali istega žanra, (Priloga 14)
- primerjaj dva lika tako, da opišeš njune podobnosti in različnosti, (Priloga 15)
- primerjaj lik v knjigi z likom iz druge knjige,
- postavi vprašanja, ki se ti porajajo po prebrani knjigi,
- povej, ali si se lahko poistovetil s katerim izmed junakov, zakaj/zakaj ne,
- povej, katera čustva so te najbolj prevzemala pri branju knjige.

Ustvarjalnost

- napiši svoj zaključek zgodbe in napiši svoja občutja ob tem, (Priloga 16)

- opiši avtorjeve slogovne posebnosti, v čem je dober, kaj od tega bi lahko uporabil ti pri svojem pisanju in kaj si se naučil od avtorja,
- napiši pismo liku v zgodbi ali pismo, ki ga napiše en lik v zgodbi drugemu,
- zapiši dnevnik lika, ki se te je najbolj dotakni. (Priloga 17)

4. Zaključek

Vsi dijaki so v času pandemije COVID-19 kljub različnemu predznanju prebrali 3 do 5 knjig in jih suvereno predstavili preko spleta. Veliko dijakov je prvič prebralo knjigo v angleškem jeziku, na svoje dosežke so bili ponosni in bodo z branjem leposlovnih del v tujem jeziku nadaljevali.

Izdelki dijakov, ki so predstavljeni v prilogah, so bili izbrani med boljšimi in slabšimi primeri v razredu. Vsi dijaki vseh standardov niso dosegli, kar je tudi realno pričakovanje. Ugotovili smo, da bodo v štirih letih cikličnega nadgrajevanja dijaki spoznali način dela, pridobili izkušnje in cilje učnega procesa. Izpostavljeni bodo tudi večkratni možnosti za razvijanje zmožnosti in kompetenc in pričakovati je napredek, ki je primeren stopnji učenja.

Verjamemo, da je tudi naloga učiteljev, da mlade navajajo k branju, saj le ti v šolo prihajajo iz različnih okolij in z različno motivacijo.

Če ne bomo spodbujali mladih, da berejo, bodo izgubili empatijo v vsakdanjem življenju. Generacija, ki je svoj čas zapolnila z neskončno lahkotnostjo slikovnih zaslonov, bo živela v manjšem svetu in odtujili se bodo od mnogih zakladov, ki jih lahko razumejo le bralci.

5. Literatura in viri

Eržen V., Grosman M., Pižorn K., Kukovec M., Klobučar B., Budihna A., Shrestha T., Kovač Flisar T., Leva B. (2011). *Posodobitve pouka v gimnazijski praksi ANGLEŠČINA*, Ljubljana ZRSŠ.

Grosman, M. (2006). *Razsežnosti branja: Za boljšo bralno pismenost*. Ljubljana: Založba Karantanija.

How to improve reading skills.(2020). Pridobljeno s <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/how-to-improve-reading-skills>.

Košak Babuder, M. (2012). *Bralno razumevanje in razvoj branja za učenje pri otrocih iz manj spodbudnega okolja zaradi revščine*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Pečjak, S. (1993). *Kako do boljšega branja: Tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti*. Ljubljana, ZRSŠ.

45 places you can download tens of thousands books, plays and other literary texts completely legally for free. (2020). Pridobljeno s <https://nothingintherulebook.com/2017/01/10/55-places-you-can-download-tens-of-thousands-books-plays-and-other-literary-texts-completely-legally-for-free/?fbclid=IwAR1eGiFnt5eecJBix7Y725xCA4Is12IS-9zs6dAANbbEhQLbLvH95t9feHg>.

Opis avtorice

Petra Popič je profesorica angleškega jezika na ŠC Gimnazija Ravne na Koroškem. Zanima jo aktualizacija pouka, inovativnost v poučevanju in moč pozitivne motivacije. Dejavnost je na področju UNESCA, gledališke dejavnosti in dela z nadarjenimi dijaki.

Priloga1

MY PREDICTIONS ABOUT THE STORY

The book title, Four weddings and a funeral, already gives you an idea, what the book is about. What it does not tell you is whose weddings and whose funeral the characters will be attending. You can only predict and try to guess and wait until the book tells you.

The first chapter describes the first wedding. The bride and the groom do not play an important role in the story. The main character is Charles, who is the best man at the first wedding. Important characters are also his close friends. When a beautiful woman, named Carrie, comes to the wedding Charles is very amused by her and we can already predict that something will happen between them. In the same chapter they kiss, that proves that our prediction was right. In the following chapters we witness their romance evolving, even though there are some obstacles a long the way, like Carrie's wedding, when she marries someone else and Charles's wedding, when he almost marries someone one of his ex-girlfriends. Although the story I stood by my prediction that at the end they will end up together. My prediction was right. At the end they are together, but they do not get married. They also get a baby boy.

In the story, following the wedding, his friends also meet people that they like. I thought to myself that they will marry that person and once again I was right.

The funeral was one of the things I could not predict. Through the story I did not notice any hints about who and when someone was going to die. That is why I was very shocked when one of Charles's close friends suddenly passed away at one of the weddings.

Priloga 2

MY PREDICTIONS ABOUT THE STORY

Before I started reading the story, I assumed it would end quite differently. Even though Griffin is better known as the invisible man, he is arrogant and rude. I thought that at the end of the story he would reveal himself and be accepted as he is. My assumptions were wrong, as people did not understand him. Moreover, they even persecuted and killed him. I really did not see that coming. On the one hand, one can enjoy reading stories with unpredictable endings. On the other hand, those endings may not fulfil people's expectations and affect their mood in a negative way.

In my case the latter luckily did not happen, however the book made me think of situations I otherwise probably would not think about. I believe that people should not form prejudice, especially against those who they do not really know. Everyone deserves to be treated with respect.

Priloga 3

MY RECOMMENDATION

The Fault in our stars is amazing book. It has a wonderful story that you won't be able to stop reading. In story readers see how tough lives have people with cancer but they are still living their lives. For instead Hazel and Gus even went to Amsterdam to visit Hazel's favourite writer Peter Van Houten. I think that after reading this book you will start to value your life a lot because you realise that you have a very big luck to be able to live a life without boundaries. I would recommend this book to every single teenager and to every single adult because it is a novel about life, that sometimes we don't live enough.

I think that book is not too hard but at the same time you need to be more advanced in English language because book has a very diverse vocabulary and you meet a lot of new words, that you are not familiar with.

Priloga 4

My favorite part of the book was when Jack rescued Rose from suicide. It was important because if Jack didn't save her, she would jump and kill herself and the movie would not make sense. She wanted to do it because she didn't want to marry her fiancé Cal. From that point on, Rose and Jack leap together on the ship until Jack's death. Of course, her mom disagreed with him as she had a fiancé and Jack was from the lower class. They hung out secretly. They also went to a dance together. I liked that Jack rescued her despite not knowing her. They fell in love at first sight. What I didn't like about the book was that the lower class people were less important or not all people were equal. Still, the people of the lower class were happy, they could even have more fun than the wealthier people.

Priloga 5

JOHN GRISHAM-THE STREET LAWYER

Write about your favorite part of the book and why it was important to the story

May's favorite part of the book was where Michael left his job and decided to help the homeless. It shows that he cares about the homeless and that he wanted to help them. If that didn't happen, the homeless would live without food and don't have a home or many of them die.

Priloga 6

My favourite part of the book

My favourite part of the story was when Firepaw and Graypaw got promoted to warriors and were given their warrior names Fireheart and Graystripe. It is a great conclusion of the story as it shows the progress in development of the characters while also cementing a foundation for future stories.

The development of the main protagonist Firepaw, formerly known as Rusty is very unique and interesting. The story begins with him being a domesticated cat (or a kittypet, as they are referred to in the book), who is bored with his way of living in the urban area. So he wanders into the forest where he meets wild cats who call themselves warriors. They recognise his

survival instincts and his natural ability to fight and invite him to join their clan. There he is named an apprentice and spends his time learning the ways of living in the wild and training to become a warrior. He hunts prey for the elders and helps his clan prepare for the winter. He progressively becomes more and more mature and learns to utilize his strengths properly. Later on in the story defends his clan from the attacking Shadowclan and is given the rank of a warrior for his heroics.

Priloga 7

Explore how the main character changed throughout the story.

A story named *The Mill on the Floss* is a story about brother and sister's love, about decisions that we make in our lives. The Mill is the home of Tom and Maggie Tulliver, and their father and mother. When Mr. Tulliver died, it was the end of Maggie and Tom's childhood. Suddenly, the world is a hard place. Tom must work hard, and like his father he will never forgive his enemies, not even if it costs his sister's happiness.

At the beginning, Maggie and Tom were really close. Sometimes they fought, but they loved each other. Maggie was younger and she respected Tom. She was a smart, happy, lovely, little girl. Tom was older, so he did not respect Maggie like she did him. Tom was smart too, he was not happy so much, but he had a good life.

When their dad died, everything changed. Tom began to be strict to Maggie, he was sad and mad at everything. He turned into the dark side of him. Maggie was like before just not that happy.

When she went to work she was becoming less and less happy. She did not see the love in front of her eyes. She fell in love with her brother's enemy and she made a promise to Tom that she will never marry that man. So she respected her brother even more and became a sad girl.

At the end she hurts every person she knew, but she did not hurt Tom. She had a sad and lonely life. When there was a storm, she was on a boat with Tom. They died on this boat.

Priloga 8

Explore how the main character changed throughout the story.

To All the Boys I've Loved Before

AUTHOR: Jenny Han

The story begins with the main character Lara Jean Covey daydreaming about her and her sisters' boyfriend and also her best friend from childhood Josh. Josh, Lara Jean and her older sister Margot used to be best friends. Lara Jean started to catch feelings for him but she can not

express her emotions for others so in time she was trying to tell him her sister already did and now they are dating.

Why Lara Jean has problems with expressing emotions, because she lost her mother. It is not said really how but I think it was a car accident because she is scared of driving. Now she isolate her self from others so she would not get to attachent to anybody because she is constantly thinking of losing the person.

So Lara got her way of expressing her emotions everytime she had a crush she wrote him a love letter and keep it to herself. One day her little sister Kitty decided to post them because after Margot left for college she has nobody to hand around with except for Chris cousin of Genevieve Lara ex bestfriend and Peter Kavinsky, Lara Jeanprevious crush, girlfriend. They used to be very close but now they are popular and Lara is just invisible.

When letters come out Lara has to find solution to conceal her leter for Josh because she does not want Margot to find out so she made a deal with Peter who also got the letter to fake dating because Gen broke up with him for some college guy.

Everything was great Lara became popular, she got a lot of friends but then things slowly became to crash. She fell for Peter, Margot found out about the letter, Josh were completely jealous of Peter, Gen leaked some video of Peter and Lara in jacuzzi and everything became some sort of lemonade.

Lara completely changed and learnt to trust and accept herself and confess her love for Peter and you would not believe he felt the same and that is how it end with a whole new life for Lara Jean.

Priloga 9

CHARLES DICKENS - OLIVER TWIST

-romance,drama

Write about something that surprised you or that you found interesting.

The book seems on the whole very interesting. My favorite interesting moment is, at the time when Oliver met that Fagin and his friend are the villains. He knows that is a criminal offence and he also escapes them and forwards lives the better and good life. The interesting fact is also how in orphanage give newborn children name in the alphabet order.

WHAT SURPRISED ME IN THE BOOK

I have read a lot of books in my life, some were Slovene and some English. I thought that nothing would surprise me while reading, but I was wrong.

In this book there was an incident that surprised me. Although I quite love surprises I did not like this one. This incident happened in the middle of the book. Layken though that her mother has already moved on with someone else quickly after her father's death and that was the reason they moved so suddenly, but she was wrong. After confronting her mother about it, she told her the truth. She told her that the secret she was keeping from her and her brother was actually the fact that she has lung cancer. As she spoke the words I was shocked. I did not aspect that at all. I felt like I almost could feel the pain Layken was in. I had to stop reading for a while to clear my head. I did not aspect that the writer was going kill both of her parents. But I calmed

down when I kept reading and Layken and her brother accepted the fact that their mother was going to die and were figuring out how they will manage without her. It made me feel calm that they will be fine.

Although the book was sad and this incident shocked me quite a bit, this book was very interesting to read.

Priloga 10

THE DIARY OF YOUNG GIRL ANNA FRANK

- drama, diary

Describe an interesting or important character in your book.

The main, important and interesting character in the book is Anna Frank. She was starting writing her diary when he got it for her 12 birthday. She didn't have any friends, so she started talking to her diary about her feelings and so on. She and her family lived in the Netherland and Anna wrote a diary from 12.6 1942-1.8.1944. She is very important because she talks about life between world war and how terrible life had people then, she was also really self-confident about her self and always thought that everything will be right. So she gives the reader a great message, that we must believe in ourselves and that war should never happen again

AN IMPORTANT CHARACTER

The main character in the book is Vic Warshawski. She is a private investigator. In this book she investigates the death of her cousin Boom Boom. His death was declared an accident, but she believed that he was murdered.

She cared a lot about her cousin, he was like a brother to her. His death surprised her and hurt her. She knew deep down that his death was not an accident. She was very determined to find out who killed her. A lot of people told her to stop investigating, but she did not listen to them. During the investigation someone attempted to kill her, not only once but three times. These attempts did not stop her either. She didn't know who to trust, but herself.

After a long investigation she finally found out who was responsible. It was a lot of people, but one was the one whose fault it was. She wanted to gain evidence, but the man caught her. He wanted to kill her. She was very scared, which does not happen to her a lot. She ran. They were on a boat. She jumped in the water right before the boat exploded.

She did not tell anybody the whole story because it wouldn't matter. But she did tell the story to the murderer's wife. That is how they both got closure. I think this is what she really wanted, closure.

Priloga 11

Describe what you would change about the book if you could rewrite it.

In the book, I would change just that Michael and her wife Polly stay together and support each other more, about what they like.

Priloga 12

I can see a lot of similarities between me and Firepaw. We are both very crafty in unfortunate or threatening situations. We don't rush in to decisions and tend to analyse the situation and weigh the deciding factors before taking action. We are always a step ahead and are aware of what our actions might cause. We're wary of our weaknesses and use our strengths to create an advantage for ourselves.

Priloga 13

What I learnt from the story

John GREEN: The Fault in Our Stars, novel, love novel, youth fiction, 18.11.2020, JR (313)

What I learnt from the story

The lesson that I learn in the story was that it does not matter how much of life is left for you, but how you live it. You have to give love and positivity to others. You have to live your life like you are going to die tomorrow or one day, does not matter. And that physical pain is nothing to compare to mental pain. That pain you feel inside you hurt so much more than the pain you feel on outside when you cut yourself or when the ball hit you in the face, this pain goes away. On the other hand, the pain you feel when you lose someone that you loved, someone that made you smile does not go away so easy. It last. It can last all your life. Forever and always. Life is far from fair. The thing that makes life so not fair is dead. Because life is a beautiful lie and dead is the painful truth. We lose people and people lose us.

Priloga 14

Describe how this book is like other books by the same author, on the same topic, or in the same genre.

The main author of the book is Tim McBrian and he has written a series of 4 books with the titles: The Scattered and the Dead Book 0.5, Book 1, Book 1.5 and Book 2. I read the first two books from the series and you would expect that the second one would be a continuation of the first one or set in a time after it or before it. But Book 1 doesn't talk about the main character of Book 1 at all. He isn't even mentioned. It talk about different people living different lives. Their stories happen at different times: some happen before the electrical blackout some happen right after it and one happens about 9 years after the blackout. They do still follow the same theme: humanity dealing with this virus and it's products while struggling to stay alive. Like I mentioned before, not everyone makes it. The story is also a lot more slow paced then the first one. But it has the same realistic, but also fictional feel about it just like Book 0.5. The first book follows Decker from about twenty days before the blackout to 57 days after it. Almost every main character in Book 1 is only limited to a couple of days to about one week and their activity is cut off due to their death. The second book better shows us what the consequences of the virus around the world are, when in the first book we got just one person's view on the world through a window of his apartment. At first when I started reading Book 1 things were a little slow, but when I got used to the slower style of writing I started enjoying it even more than the first one. I just wish some of the characters were killed of quicker.

Priloga 15

CHARACTERS

In book we meet a lot of different characters with a very different personalities, but the most important characters are Hazel Grace Lancaster and Augustus Waters(Gus) .They are both suffering from cancer and they also feel in love. Beside Hazel and Gus we have met a lot of different other characters that have a very big impact on story. Such as Hazel Grace mom and Peter Van Houten. Her mom was very important to the whole story because she forced her to visit a support group where Hazel met Gus. But beside mom a very big impact on Hazel Grace had a writer Peter Van Houten, who wrote her favourite book named An Imperial Affilction. She loved Peter Van Houten because he was the only person that really understood the process of dying and he was the only person who was dying but still did not die.

Hazel and Gus are the most important characters in the whole story. They have a lot of similarities. They are both suffering from cancer but beside that they are both very smart and intelligent humans. For instance when Hazel and Gus met and they first spoke to each other he put a cigarette in his mouth and he said that if you don't light it you don't die. That action showed up that Gus is a very smart boy and he don't do stupid things to be cool. He also like to read but totally diferent books than Hazel. Hazel liked novels but Gus liked science fiction. They both shared a friend from a support group named Isaac and they both had an amazing parents who loved them and helped them.

I would describe Hazel as a very competitive and she also had more of a tomboy style. But Gus and Hazel were the same in kindness and making other people happy. For instead Hazel visited supprt group because she wanted her parents to be happy

Priloga 16

Retell the ending of the story and write your feelings about it.

Love Actually, Richard Curtis (JR)

Book started a few weeks before Christmas.Jamie loses his girlfriend, Julie and Peter are getting married, but not everyone is so happy. Mark is in love with a girl who will never be his.Daniels' wife has just died.Then in a book also features British Prime Minister and he is lonely. So at the beginning of the story all of the characters were unhappy with love, they were sad. But at the end of the book, on a Christmas day , everyone found their love. Everyone was happy and satisfied.I like the ending because everyone was happy. I don't like the books that don't end well.

Priloga 17

Write a diary entry in the voice of a character in your book

Dear Diary,

Hi, I m Sam.I'm eleven yers old. I live with my step dad, my mum has just died.I miss her so much. but Daniel, my stepdad is ok.

In my class there is a girl and I think I'm in love with her.Her name is Joanna, just like my mother. I loved her before my mum died....

OPISNI KRITERIJI ZA OCENJEVANJE GOVORNIH PREDSTAVITEV (ODZIV NA KNJIŽEVNO DELO)

VSEBINA /RAZUMEVANJE PROBLEMA

- 5 – Razlaga je izvirna, izražena spontano, z lastnim besediščem v izraženih argumentih, poleg glavnih točk dijak odkrije več podrobnosti in manj opazne povezave in s tem pokaže poglobljen vpogled v problem
- 4 – Razlaga je dokaj izvirna, izražena spontano, pretežno z lastnim besediščem v smiselnih argumentih, poleg glavnih točk dijak odkrije kakšno podrobno in pokaže dokaj poglobljen vpogled v problem
- 3 – Razlaga vsebuje znake samostojnega razmisleka, izražena pretežno v okviru dobesedno naučenega besedišča, ali dijak poda najbolj očitne točke, ki ne sežejo v globino problema
- 2 – Dobesedno ponavljanje naučenega, dijak ne pokaže ponotranjenega razumevanja problema ali razlaga je pomanjkljiva, deloma neustrezna in kaže precej ozek vpogled v problem
- 1 – Razlage ni ali je v glavnem neustrezna ali prekratka in kaže omejen vpogled v problem

BESEDIŠČE

- 5 – Že usvojeno besedišče je raznoliko, pogosto nadpovprečno bogato (primerno stopnji), pravilna raba.
- 4 – Usvojeno besedišče je dokaj raznoliko, občasno nadpovprečno bogato (primerno stopnji), pravilna raba, morebiten spodrseljaj ne moti celostnega vtisa.
- 3 – Besedišče je povprečno, ponavljajoče se, prevladuje pravilna raba ali z nekaj spodrseljaji
- 2 – Besedišče je skromno, pomanjkljivo, ponavljajoče se ali s pogosto napačno rabo.
- 1 – Besedišče je preskromno, prevladuje napačna raba ali ni predstavitev.

JEZIKOVNA PRAVILNOST

- 5 – Raznolika, pravilna raba jezikovnih struktur, primerna stopnji učenja, posamezni spodrseljaji ne ovirajo celostnega vtisa
- 4 – Dokaj raznolika, pretežno pravilna raba jezikovnih struktur z nekaj spodrseljaji.
- 3 – Prevladujoča raba osnovnih jezikovnih struktur, več jezikovnih napak.
- 2 – Pogoste osnovne jezikovne napake, ki delno ovirajo razumevanje sporočila.
- 1 – Zelo pogoste jezikovne napake, ki ovirajo razumevanje sporočila ali ni predstavitev.

IZVEDBA PREDSTAVITVE

- 5 – Je povsem nazorna, prepričljiva, tekoča, primerno dolga, poteka sproščeno v spontanem govoru, v celoti pritegne pozornost občinstva (naredi močan vtis).
- 4 – Je v glavnem nazorna, primerno dolga, poteka dokaj sproščeno in tekoče, pretežno v spontanem govoru, ustrezno pritegne pozornost občinstva (naredi dober vtis).
- 3 – Je ohlapna, premalo pozorna, krajša, poteka z malo zatikanja v pretežno na pamet naučenem govoru ali ob podpori zapiskov, pritegne pozornost občinstva.
- 2 – Vsebuje nejasnosti, je kratka,, s pogostim zatikanjem in v glavnem na pamet naučenim govorom ali z branjem zapiskov, ne pritegne pozornosti občinstva.
- 1 – Je prekratka, neorganizirana ali ni predstavitev.

(Pre)živeli smo šolo na daljavo

We survived distance learning

Saša Kralj

*Šolski center Novo mesto
sasa.kralj@sc-nm.si*

Povzetek

Pouk na daljavo je prisilil učitelja v iskanje novih načinov poučevanja, hkrati pa je moral biti pozoren, da so le-ti prijazni do dijaka. V članku so opisani načini komunikacije za pouk v času karantene. Začelo se je s spletno pošto, nato pa je bil glavni kanal aplikacija Zoom. Pouk angleščine je bil drugačen, večinoma je temeljil na člankih, besedilih, pesmih in videih s spleta. Veliko truda je bilo vloženega za dobro počutje vseh akterjev izobraževanja, učitelj je dijake motiviral za delo od doma z zanimivimi temami. Predstavljeni so spletno podajanje snovi, utrjevanje, preverjanje in ocenjevanje znanja pri angleščini.

Ključne besede: angleščina, ocenjevanje znanja, pouk na daljavo, spletna komunikacija, spletni viri.

Abstract

Distance learning forced a teacher to find new ways of teaching, beside that he had to be careful to choose students friendly ways. This article describes the ways of communication during quarantine. It started with emails, and later the Zoom application was the main communication channel. Teaching of English was different, mostly it based on online sources (articles, texts, songs and videos). A teacher put a lot of effort into the well-being of all members involved in education, he motivated students for work from home by choosing interesting topics. Online teaching, practising, revision and knowledge assessment in English are represented.

Keywords: distance learning, English, knowledge assessment, online communication, online sources.

1. Uvod

Čas epidemije je na novo postavil šolski vsakdan, zato je bilo potrebno dijake motivirati, da tudi doma ostanejo aktivni. Kakor navaja Mojca Juriševič (2012) v svojem učbeniku, le motivirani učenci učenje začnejo, se učijo ter pri učenju vztrajajo, dokler ne končajo učnih nalog ali ne dosežejo zastavljenih učnih ciljev. To pa nam lahko uspe, če vzpostavimo spodbudno učno okolje in postavimo jasna pravila – ki so bila v času epidemije postavljena na novo. Namen prispevka je opisati poti do znanja v času šole na daljavo ter izpostaviti primere dobre prakse.

2. Načini komunikacije

Najpomembnejši dejavnik za vzpostavitev šole na daljavo je bil izbrati najboljši način komunikacije. Prvi mesec je potekalo sporazumevanje preko spletne pošte. Vsak razred je imel skupni mail, kamor so učitelji pošiljali šolsko delo (slika 1 in 2). Izkazalo se je, da je prejeta pošta s strani dijakov večkrat spregledana, morda tudi izbrisana. Da so bili akterji izobraževanja prepričani v nemoten potek komunikacije, je bilo potrebno ustvariti še skupino na Facebook Messengerju, kajti izkazalo se je, da je ta aplikacija dijakom najbližje. Skupina je bila ustvarjena za vsak razred posebej in je bila namenjena zgolj angleščini. Ugotovljeno je bilo, da dijaki potrebujejo sodelovanje in pomoč sošolcev tudi pri ostalih predmetih, zato so v skupini velikokrat debatirali tudi o ostalih predmetih.

Pri spletni pošti je imelo kar nekaj dijakov, predvsem iz srednjega poklicnega izobraževanja, težave. Zlasti pri pripenjanju datoteke. Tako so bili prisiljeni v učenje osnov računalništva, pomoč jim je bila nudena s strani sošolcev in učitelja. V začetku šole na daljavo smo ugotovili, da dijakom pri pisanju mailov primanjkuje bontona in pravopisa, tako so poleg angleščine dobili nemalo napotkov za osnovno pisanje mailov (nagovor, pozdrav, ločila). Pri pisanju v messenger pravila niso bila tako stroga, pa vendar je bila zaželjena slovnična pravilnost.

ANGLEŠČINA, ponedeljek, 23. 3. 2020

Pozdravljeni. Glede na to, da smo v izolaciji, poleg tega pa nas še »trese«, bomo angleščino malce aktualizirali. Tema današnje ure bodo naravne katastrofe oziroma bolj natančno se boste lotili besedila o potresu v Zagrebu.

1. Za uvod na spletu rešite **KVIZ** o naravnih katastrofah. Je 8 vprašanj, »scrollajte«, najdete ga spodaj na strani:

<https://www.nationalgeographic.com/environment/natural-disasters/natural-disasters-quiz-hurricane-lightning-tornado-earthquake-avalanche/>

2. NATURAL DISASTERS/NARAVNE KATASTROFE

Name 5 natural disasters and write the definitions for them (napiši pet naravnih katastrof in v angleščini napiši definicije zanje:

What are the most common natural disasters in Slovenia (najbolj pogoste naravne katastrofe v SLO)?

3. Napiši prevode besed iz besedila, ki so našteje v okvirčku spodaj. Tistim besedam, ki so **PODČRTANE**, napiši še definicije v angleščini. Pri definicijah si lahko pomagaš s spletnimi slovarji, npr.:

<https://dictionary.cambridge.org/>

<https://www.macmillandictionary.com/>

BESEDE: earthquake, rubble, **aftershock**, **debris**, littered, **concrete slabs**, nightgown, **maternity hospital**, amid, collapse, citizen, sustain, contradict, gather, keep distance, restrictive

4. Read the text about the earthquake in Zagreb and answer the questions. / V **POVEDIH** odgovori na vprašanja o besedilu, ki opisuje potres v Zagrebu.

QUESTIONS/VPRAŠANJA:

- 1) What was the magnitude of the earthquake?
- 2) What can you say about the injured and victims?
- 3) How long did the earthquake last? Were there any aftershocks?
- 4) Who is Andrej Plenkovič?
- 5) How did they treat mothers and

Slika 1 in slika 2: Učiteljev mail z navodili za delo (vir: lasten)

Po enem mesecu šole na daljavo je bil čas za korak naprej. Pri angleščini je potrebno razvijanje štirih veščin: govorjenje, poslušanje, pisanje, branje. Zato so dijaki in učitelj preizkusili video klic. Tako je prva video ura angleščine potekala preko video klica v Facebook Messengerju. Najlažje je bilo to izvesti pri razredu, kateremu je učitelj razrednik, saj smo lahko nekaj časa namenili še temu, kako se dijaki doma soočajo s šolo na daljavo. Spletna ura je

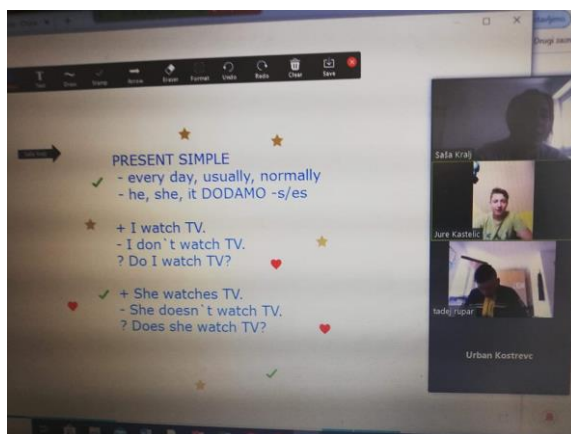
potekala v treh delih, saj je bilo ugotovljeno, da je v en video klic lahko vključenih le osem oseb. Pozitivna stvar je, da so vsi prišli do besede in izrazili svoja opažanja o šoli na daljavo. Slaba plat pa je, da se dijaki med sabo niso videli in slišali kot cel razred, za učitelja, ki je vodil pogovor, pa je bilo naporno, saj je moral beležiti, katere informacije je že podal, da ne bi kaj pozabil. Še ena slaba lastnost je, da naslednja skupina ni vedela, kdaj bo predhodna končala. Tako smo skupaj prišli do ugotovitve, da moramo še malce nadgraditi naše znanje in usvojiti aplikacijo Zoom, da bo usvajanje učne snovi najbolj učinkovito.

3. Aplikacija Zoom

Aplikacija, ki je bila večini do sredine marca 2020 neznanka, je kar naenkrat postala rešiteljica šole na daljavo. Ker je čas video klica omejen na štirideset minut, smo čas, kadar smo ga potrebovali, podaljšali. V večini primerov pa je bil odmerjen čas dovolj, saj se je učitelj na izvedbo šolske ure preko aplikacije Zoom temeljito pripravil. Dijaki in učitelj so bili enotni, da je šolska ura preko spleta veliko bolj intenzivna in zahtevna, zato mora biti čas spletne šolske ure krajši, kot je v šoli. Dijaki so imeli aplikacijo naloženo na mobilnih telefonih ali računalnikih. Srečanje preko Zoom-a je bilo dogovorjeno kak dan prej v skupini Facebook Messenger, na dan srečanja pa je učitelj v skupino poslal še opomnik ter vabilo za Zoom srečanje.

Aplikacija Zoom omogoča, da vidiš vse dijake naenkrat. Oni so lahko vključeni samo z zvokom, če jim računalnik ali mobilni telefon onemogočata kamero, kar se je večkrat zgodilo. Sicer pa so vsi akterji, vključeni v video pogovor, želeli videti svoje sošolce. Nemalokrat se je zgodilo, da je namesto uvodne motivacije potekal pogovor o osebnih stvareh, saj so dijaki pogrešali pristen stik. Zgodilo se je tudi, da je dijak med video klicem igral na harmoniko, ukulele, videli smo nemalo hišnih ljubljencev.

Poleg neformalnih zadev je Zoom najboljši približek resnični šoli. Izkoristili smo »Zoom belo tablo« (slika 3), učitelj je shranil zapiske na beli tabli in jih po končanem pogovoru posredoval dijakom (preko maila ali Facebook Messengerja). Pri angleščini tudi pri pouku v šoli velikokrat namesto klasičnih učnih listov slovnico utrjujemo na različnih spletnih straneh, ki ponujajo interaktivne vaje. Tako se je taka spletna stran delila v aplikaciji Zoom, dijaki so sproti reševali, učitelj je tipkal rešitve. Ravno tako je omogočena delitev dokumentov v različnih formatih (doc, pdf, ppt ...) Aplikacija je bila uporabljena tudi za utrjevanje znanja, pridobivanje ustnih ocen, dijaki so sošolcem preko aplikacije predstavili seminarske naloge. Skratka, Zoom je postal naša spletna učilnica.



Slika 3: Ponovitev snovi preko aplikacije Zoom (vir: lasten)

Ker je Zoom enostaven za prijavo, dijaki s tem niso imeli težav. Tisti z več računalniškega znanja so kmalu ugotovili, da lahko pišejo na belo tablo, ki jo uporablja učitelj - kar je seveda povzročilo precej dobre volje. Ravno tako so si dijaki večkrat spremenili ozadje prikazne slike. Spletne šolske ure znajo biti zelo pestre, saj je večkrat kakšen moteč faktor (obiskovalci, hišni zvonec, družinski člani, hišni ljubljenci ...) Opaziti je bilo, da dijaki pogrešajo pristen stik, saj so tako med spletnim poukom velikokrat pripovedovali o svoji zasebnosti, si pripovedovali šale, opazili in omenili vizualne spremembe pri sošolcih. Facebook Messenger pa je bil poln šal ter fotografij iz karantenskega življenja doma, na tak način smo imeli občutek, da smo še vedno povezani. In ravno ta občutek je bil pomemben za živeti in preživeti šolo na daljavo – da imajo dijaki še vedno podporo vrstnikov in učiteljev.

4. Utrjevanje, preverjanje in ocenjevanje znanja

Začetni mesec šole na daljavo so dijaki prejeli učno snov preko maila, in sicer v Word dokumentu. Na začetku je bil vedno uvodni pozdrav, nato pa so sledila navodila za delo. V prvem mailu pouka na daljavo so dijaki od učiteljice angleščine prejeli naslednje uvodne besede:

»Spoštovani dijaki.

Zaradi izjemnih razmer, ki so nove tako vam kot nam, bo delo potekalo na daljavo. Za kakršnakoli vprašanja sem vam na voljo preko maila ali FB Messengerja. Nekateri imate morda mojo telefonsko številko, te se poslužite res v skrajnem primeru.

Predlagam, da delate sproti, saj bom od vas želela/zahtevala informacije o opravljenem delu. Način sporočanja bo odvisen od šolskih obveznosti, ki vam jih dam. Ta teden bo tako, kako pa bo v prihodnje, čakamo navodila z ministrstva.

Vesela bom kakršnihkoli pobud, predlogov, idej, saj smo pri angleščini lahko zelo domiselni glede načina pridobivanja nove snovi. Predlog za nedelo odpade.

Bodite zdravi, pridni ter upoštevajte usmeritve za zdravje.«

Situacija je bila vsem popolnoma nova, zato je bilo potrebno dijake spodbuditi k delu ter jim vlivati optimizem.

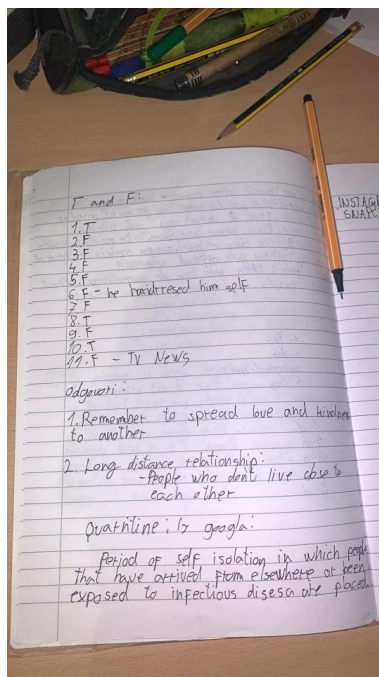
Pri pouku v šoli je učbenik izhodišče za poučevanje, saj nudi razvijanje vseh štirih jezikovnih zmožnosti, pri delu doma pa je to malo težje. Dijaki so le nekajkrat dobili navodila, da preberejo besedilo v učbeniku in odgovorijo na vprašanja o besedilu. Ravno tako je bila skorajda nemogoča razlaga slovničnih pravil, dijaki so le nekajkrat dobili natipkana pravila, ki so jih prepisali v zvezek, znanje pa so utrjevali z interaktivnimi vajami na spletu. Te vaje so odlične, saj dijaki takoj dobijo povratno informacijo o pravilnosti rešitev. Po začetni, enomesečni, komunikaciji preko maila je bilo nato poučevanje preko Zooma enostavnejše.

Naslednja dilema, ki se je pojavila, je bilo preverjanje opravljenega dela. Nemogoče je večkrat tedensko pregledati delo skorajda 160 dijakov, kolikor jih učitelj poučuje. Zato je učitelj vsakič, ko je razredu podal učno snov in jim dal domačo nalogo, določil tri dijake, ki mu preko maila pošljejo dokaz o opravljenem delu. Večinoma so dijaki pošiljali fotografije, včasih pa so odgovore vnesli kar v Word dokument, ki so ga prejeli od učitelja. Učitelj je nato delo dijakov pregledal ter pregledano delo poslal vsem dijakom v razredu. Tako so imeli vsi rešitve. Večkrat

se je zgodilo, da so naloge poslali tudi nekateri drugi dijaki (poleg določenih). Zanimivo je, da so to na eni strani bili dijaki z boljšimi ocenami in na drugi strani tisti, ki imajo težave z angleščino. Predvsem slednji so veliko uporabljali spletne slovarje ter Google prevajalnik, sami pa so mnenja, da so z uporabo omenjenih spletnih orodij pridobili veliko novega znanja.

V Katalogu znanja za prvi tuji jezik (Katalog znanja za prvi tuji jezik, 2011) za srednje poklicno, srednje strokovno in poklicno-tehniško izobraževanje najdemo usmeritev, da se pouk tujega jezika prilagaja novim izzivom: uvaja ustrezne, uporabne in življenjske vsebine, za spodbujanje motivacije pa je nujna uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije, tako je bil pouk na daljavo idealna priložnost za nove teme in nove oblike poučevanja. Glede na omejene socialne stike in epidemijo so dijaki v okviru pouka angleščine prejeli ogromno pozitivnih videov in tudi pesmi. Najbolj jim je bila všeč zgodba o ljubezni v karanteni. Video je dostopen na naslednji povezavi: <https://www.youtube.com/watch?v=b-InWhwWRt4>. Po ogledu videa so odgovorili na vprašanja ter razmislili o karanteni, odnosih ter pomembnosti moderne tehnologije v času karantene. Poleg zgodbe so najbolj uživali v motivacijskih videih ter pesmih. Ena izmed pesmi, ki jim je bila najbolj všeč, je What Are You Waiting For, ki jo izvajajo Nickelback in je dostopna na: <https://www.youtube.com/watch?v=w-Ng5muAAcg>.

Da jim je bila pozitivna vsebina všeč, potrjuje dejstvo, da je precej dijakov (poleg treh, ki jih določi učitelj), ki so učitelju samoiniciativno poslali odgovore (slika 4) in pripisali, da so uživali v angleščini ter da so zaradi gledanja videa ali poslušanja pesmi postali boljše volje in bolj optimistični.

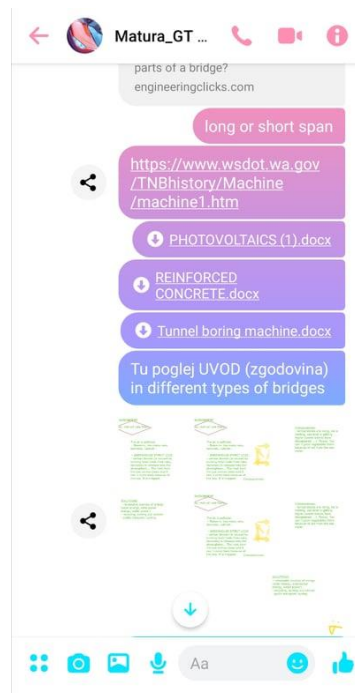


Slika 4: Opravljeno delo dijaka, fotografirano in poslano preko FB Messengerja (vir: lasten)

Pri angleščini smo se odločili za pridobitev ustne ocene. Dijaki so preko maila dobili kriterije ocenjevanja, kjer je bilo zapisano: snov ocenjevanja, okvirni datum ter podatek, da se ocena pridobi ustno, in sicer preko aplikacij Zoom ali Facebook Messenger. Dijake je učitelj razdelil v skupine po 5 dijakov, da je bila zagotovljena javnost ocenjevanja, hkrati pa sta bila točno

določena datum in ura ocenjevanja. Zaradi stresne situacije, v kateri smo se znašli zaradi epidemije, je učitelj dijake razdelil glede na znanje tujega jezika. Namen je bil omiliti stres ter dijakom omogočiti, da se med spraševanjem počutijo prijetno in imajo občutek, da so bili pri svojem delu od doma uspešni. Dijaki, ki so imeli možnosti za izboljšanje višje zaključne ocene, so pripravili govorni nastop. Govorni nastop je bil realiziran pred celotnim razredom preko aplikacije Zoom.

Šolsko leto 2019/2020 je bilo najbolj stresno za maturante, zato je bilo treba z njimi delati še več in jim nuditi podporo. V okviru priprav na maturo so dijaki napisali precej pisnih sestavkov in jih poslali učitelju, ki jih je pregledal in dal napotke za naprej. Ustni del mature je sestavljen iz dveh vprašanj stroke in enega iz vsakdanjega življenja. Jezik stroke je obsežen, zato je bilo potrebno opraviti mnogo Zoom srečanj, poslati precej dokumentov in spletnih povezav. Vezni komunikacijski kanal, kamor se je vse shranjevalo in se odgovarjalo na mnoga vprašanja, je bil Facebook Messenger (slika 5). Skupni razredni mail ni prišel v poštev, saj je bilo preveč datotek in ko en dijak pogleda ali izbriše mail, zadeva že ni aktualna. Tako pa je vsak posameznik v FB skupini vedel, kdaj je prišlo novo sporočilo. Lahko rečemo, da smo več kot uspešno opravili spletne priprave na maturo.



Slika 5: Posnetek zaslona FB skupine, namenjene maturantom (vir: lasten)

5. Zaključek

Pouk na daljavo je bil velik izziv za vse akterje, vključene v proces izobraževanja. Učitelj je tisti, ki poskrbi za komunikacijo (dijaki, starši, sodelavci), prenos znanja, pridobitev ocen. Sam začetek komunikacije je potekal preko kanalov, ki so bili vsem najbolj poznani. Ob spoznanju, da bo karantena še trajala, pa so bili vsi postavljeni pred izziv – naučiti se novega komuniciranja. Aplikacija Zoom je bila izredno pomembna, omogočala je najboljši približek realni šoli. To je bila prva izkušnja pouka na daljavo za srednješolce, glede na razmere pa ne zadnja. Zato je še veliko možnosti za nadaljnje učenje učitelja in raziskovanje najboljših

aplikacij za poučevanje na daljavo. Pri tem mora biti učitelj fleksibilen in imeti v mislih, da on ustvarja najboljše učno okolje za dijake, posledično bodo v takem, prijetnem, okolju (čeprav na daljavo) dijaki absorbirali največ znanja. Največji izziv za pouk na daljavo v prihodnje pa predstavlja pisno ocenjevanje.

6. Literatura

- Andrin, A., Kozar, H., Rehberger, S., Volčanšek, S., Zakošek, M. U. (2011). *Katalog znanja, prvi tuji jezik – angleščina/nemščina*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s: https://www.svsgugl.si/wp-content/uploads/2013/11/Katalog_znanj_ang_nem_prviTJ_PV_ZRSS.pdf.
- Juriševič, M. (2012). *Motiviranje učencev v šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Pridobljeno s: https://www.pef.unilj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/Motiviranje_u%C4%8Dencev_v_%C5%A1oli_u%C4%8Dbenik__2012_.pdf.
- Nickelback (26. september 2014). *What Are You Waiting For* [Video]. Pridobljeno s: <https://www.youtube.com/watch?v=w-Ng5muAAcg>.
- Unexpected YT (28. marec 2020). *A story about quarantine* [Video]. Pridobljeno s: <https://www.youtube.com/watch?v=b-InWhwWRt4>.

Kratka predstavitev avtorice

Saša Kralj je profesorica slovenščine in angleščine na Srednji gradbeni, lesarski in vzgojiteljski šoli. Večino svoje učiteljske poti poučuje angleščino, kar ji je zelo všeč, saj je predmet, ki omogoča raziskovanje aktualnih tem ter s tem uvajanje novih učnih pristopov in sodobne tehnologije pri pouku. Pomembno ji je, da so dijaki pri pouku sproščeni, saj je to najboljši način za razvijanje vseh jezikovnih kompetenc. Je mentorica dijaške skupnosti, bila je tudi mentorica projekta Eko šola, organizatorica kulturnih dejavnosti ter mentorica projekta Teden vseživljenjskega učenja. Trudi se, da nenehno izpolnjuje svoje znanje ter spremlja dogajanje v svetu, hkrati pa tudi dijake spodbuja k nenehnemu iskanju informacij.

Kako izboljšati pouk angleščine na daljavo z aktivnim vključevanjem dijakov

How to Improve Distance Learning of English by Actively Involving Students

Daniela Ruzzier Tajić

*Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper
daniela.ruzzier@gmail.com*

Povzetek

V prispevku je predstavljen način dela, ki smo ga pri pouku angleščine uporabljali na Gimnaziji Gian Rinaldo Carli v času učenja na daljavo. Učenje na daljavo se je izkazalo za učinkovito takrat, ko so imeli dijaki možnost aktivnega sodelovanja. Aktivno sodelovanje pri pouku pomeni treniranje veščin (branje, poslušanje, pisanje in govorjenje) in pridobivanje sprotne povratne informacije. Zato se je frontalni pouk preko aplikacije Zoom (poslušanje učiteljeve razlage) izkazal za precej neučinkovit. Nasprotno se je individualno delo preko aplikacije Google Classroom, kjer so dijaki dobivali tedenske naloge in so jih morali v določenem roku oddati, izkazalo za zelo učinkovito. Naloge so zajemale: branje ali poslušanje besedila, odgovarjanje na vprašanja in obnova besedila v pisni obliki, obnova besedila ustno oz. s snemanjem glasu, slovnične vaje na spletu ali v pisni obliki, pisno izražanje (tudi pisanje esejev). Vsi izdelki so bili sproti preverjeni in ob koncu šolskega leta ocenjeni. Kriteriji za ocenjevanje izdelkov so bili: vsebina, slovnična, točnost (upoštevanje rokov oddaje) in dolžina izdelkov. Metoda aktivnega vključevanja dijakov z individualnim delom ter sprotim preverjanjem se je izkazala za učinkovito in je pripomogla k večji motiviranosti dijakov.

Ključne besede: aktivno vključevanje dijakov, angleščina, individualno delo, kompetence, ocenjevanje, pouk na daljavo.

Abstract

The article presents the method of working in English classes at Gian Rinaldo Carli High School during distance learning. Distance learning proved to be effective when students had the opportunity to actively participate. Active participation means training skills (reading, listening, writing and speaking) and getting immediate feedback. Therefore, frontal teaching method through the Zoom App (listening to the teacher's explanation) prove to be quite ineffective. In contrast, individual work through the Google Classroom App, where students were given weekly assignments and had to submit them within a certain time frame, proved to be very effective. Tasks included: reading and listening, answering questions and summarising the text in written form or verbally by voice recording, grammar exercises online or in written form, writing (also writing essays). All products were checked weekly and evaluated at the end of the year. The evaluation criteria were: content, grammar, meeting deadlines and length of products. The method of active involvement of students through individual work together with continuous checking proved to be effective and helped to improve the students' motivation.

Keywords: active participation, distance learning, English, evaluation, individual work.

1. Uvod

Z angleščino se v današnjem času srečujemo na vsakem koraku, toliko bolj mladi, ki so dnevno v stiku z jezikom preko socialnih omrežij in interneta. Zato je poučevanje angleščine v srednji šoli izziv, dijaki pa pogosto vzamejo ta predmet za nekaj samoumevnega in mu zato ne posvečajo toliko pozornosti. Pogosto je sodelovanje v razredu pasivno, domače naloge pa narejene površno. Dijaki so dejansko v stiku z angleščino po več ur na dan. Na vseh socialnih omrežjih prevladujejo angleške vsebine.

Učitelji angleščine se torej v današnjem času srečujemo z velikim izzivom: kako motivirati učence oz. dijake, da aktivno sodelujejo pri pouku. Glavni cilj učiteljev je motivirati dijake, da širijo svoje znanje in potrebe, spreminjajo zavest, izboljšujejo in bogatijo svoje vedenje (Macuh, 2009).

Pandemija nas je presenetila. Časa za preučevanje metod in načinov, ki bi bili učinkoviti pri učenju na daljavo in bi hkrati dijake motivirali za sprotno delo, ni bilo dovolj. Učitelji in učenci smo se takorekoč čez noč morali prilagoditi novim okoliščinam.

Pri pouku angleščine na daljavo smo izbrali dva načina poučevanja, in sicer pouk v živo preko aplikacije Zoom in individualno delo preko aplikacije Google Classroom.

V članku bomo predstavili načine dela preko aplikacij, njune prednosti in slabosti ter primere dobre prakse, ki so pripomogli k večji motiviranosti ter aktivnemu vključevanju dijakov.

2. Kaj je aktivno vključevanje dijakov?

Izobraževanje in pravica do dostopa do informacij sta najbolj učinkovita načina oblikovanja aktivnih skupnosti, ki se soočijo s pasivnostjo mladih (Cunk, Tratnik, 2015). Zato imajo šola in učitelji tukaj pomembno vlogo pri motiviranju in aktivnem vključevanju dijakov v učni proces. Aktivno vključevanje pri pouku angleščine pomeni, poleg uporabe vseh štirih veščin (branje in poslušanje – receptivni veščini, ter govorjenje in pisanje – produktivni veščini), da dijaki uporabijo tudi vse možnosti, sposobnosti in orodja, ki jih imajo na razpolago, da se aktivno vključijo v učenje. Cilj aktivnega vključevanja je, da čimveč berejo, iščejo in raziščejo informacije, razmišljajo, ustvarjajo, pišejo, razpravljajo o aktualnih temah in podobno. Aktivno vključevanje v učni proces pomeni tudi soustvarjanje pouka in izboljšanje kvalitete učenja.

3. Primerjava med aplikacijama Zoom in Google Classroom

3.1 Aplikacija Zoom

Aplikacija Zoom je spletna platforma za avdio in video komunikacijo, torej primerno orodje za pouk na daljavo. Predavatelj ustvari sestanek in pošlje povezavo udeležencem, ki se pridružijo sestanku. Aplikacija ima možnost vklapljanja in izklapljanja mikrofonom in kamer, kar pomeni, da se vsak udeleženec po lastni želji in presoji odloči, ali se bo snemal s kamero in mikrofonom oz. bo samo poslušal predavatelja.

3.2 Način dela na aplikaciji Zoom

Aplikacija Zoom omogoča pouk v živo. Če ni tehničnih težav (počasna povezava, težave z računalnikom, mikrofonom in kamero), lahko pričakujemo nemoten frontalni pouk s poudarkom na učiteljevi razlagi, kateri sledijo vprašanja s strani učitelja in sodelovanje dijakov, ki je lahko bolj ali manj aktivno.

Aplikacija ponuja tudi nekatere uporabne funkcije, kot so *chat* funkcija in *deljenje zaslona*. *Chat* funkcija se lahko uporablja namesto šolske table, kjer učitelj sproti zapisuje opombe, ključne besede ali navodila. S funkcijo *deljenje zaslona* pa učitelj deli svoje dokumente, torej ima funkcijo projektorja.

Dijaki so se sicer udeleževali sestankov in bili točni, kamere in mikrofoni pa niso vsi želeli uporabljati. Posledično je bil pouk pretežno frontalni. Učitelj je razlagal snov in delil ekran, običajno s Power Point prezentacijo. Dijake je vabil k sodelovanju, postavljaj vprašanja in jih spodbujal k diskusiji. V primeru, ko so imeli dijaki izklopljen mikrofoni, je bil njihov odzivni čas daljši, ker so potrebovali 3-5 sekund, da so ponovno vklopili mikrofoni.

3.3 Prednosti in slabosti aplikacije Zoom pri pouku na daljavo

Prednost aplikacije Zoom je v tem, da omogoča pouk v živo in stik z dijaki, ki se morajo držati določenih pravil (točnost, disciplina). Srečujejo se, čeprav samo virtualno. Pouk je torej najbolj podoben pouku v razredu.

Vendar, če je z vklopljeno kamero komunikacija med učiteljem in dijakom potekala dokaj kvalitetno, je izklopljena kamera predstavljala umik, skrivanje ali nesodelovanje dijaka. Tako izklopljena kamera kot izklopljen mikrofoni sta dijaku omogočila, da v času razlage oz. pouka pozornost preusmeri drugam (npr. telefon, pogovor z družinskim članom, itd). Sodelovanje pri pouku je bilo torej pasivno oz. dijak sploh ni bil prisoten, čeprav se je njegovo ime pojavljalo na ekranu. Učitelj ni imel pouka pod nenehnim nadzorom.

Slabost je tudi v tem, da je za brezplačno uporabo čas omejen na 40 minut. Torej je dejanski pouk na Zoomu krajši od pouka v razredu.

3.4 Aplikacija Google Classroom

Aplikacija Google Classroom je orodje, ki omogoča učiteljem hitro ustvarjanje nalog, učinkovito posredovanje povratnih informacij in preprosto komunikacijo z dijaki.

Učitelj je ustvaril po eno učilnico za vsak razred. Aplikacija ima koledar, sporočila, združuje Google dokumente, Drive in Gmail ter omogoča učiteljem, da ustvarijo naloge brez papirja. V priponkah lahko tudi pripnejo povezave.

Google Classroom smo pri pouku angleščine ustvarili septembra 2017. Dijakom se je od vsega začetka zdel zanimiv in uporaben, vendar ko so morali oddati določene naloge, so nekateri še vedno raje izbrali njim bližji način (izdelke v papirnati obliki, elektronska pošta). Zato je bila aplikacija le ena od orodij pri pouku, ne pa orodje, preko katerega so komunicirali z učiteljem in dobivali povratne informacije. Aplikacija se je vendarle izkazala za uporabno v primeru, ko so dijaki med poukom dobili individualno nalogo za delo na računalniku in jo morali oddati tekom ure ali dneva.

S pandemijo in učenjem na daljavo je aplikacija Google Classroom postala naša virtualna učilnica.

3.5 Način dela na aplikaciji Google Classroom

Za način dela je učitelj izbral individualno delo. Dijaki so naloge dobivali vsak ponedeljek, predviden čas reševanja pa je bil 2–3 šolske ure. Rok za oddajo je bil petek.

Naloge so bile različne, npr.

- bralno razumevanje in vprašanja v zvezi z besedilom
- slušno razumevanje in vprašanja v zvezi z besedilom
- reševanje slovničnih vaj na spletu
- govor / ustno poročanje s snemanjem glasu
- pisanje povzetkov in prostih spisov
- širjenje besedišča.

3.6 Prednosti in slabosti aplikacije Google Classroom

Individualni način dela, ki smo ga izbrali, zahteva več učiteljeve priprave in zagotovo več sprotnega preverjanja nalog. Učitelj mora premišljeno izbrati temo in način dela, ter podati zelo natančna navodila s kriteriji ocenjevanja. Dijaki so naloge oddajali tedensko, učitelj je sproti preverjal opravljeno delo. Pogosto se je zgodilo, da so dijaki oddali nepopolne naloge. V tem primeru jih je učitelj opozoril, da je nalogo potrebno dopolniti. Učitelj je tudi sproti preverjal in razmišljal o smiselnosti naloge glede na odziv, ki ga je dobil od dijakov.

Prednosti individualnega načina dela na aplikaciji Google Classroom so v tem, da aplikacija zahteva večjo angažiranost dijakov. Pasivno poslušanje, kot se pogosto dogaja v razredu med poukom oz. pri pouku na daljavo na Zoomu, ni dovolj. Dijaki so morali naloge opraviti natančno in jih oddati.

Vzemimo npr. bralno razumevanje. V razredu se nekateri dijaki osredotočijo le na del, ki ga preberejo naglas oz. preberejo besedilo površno in pogosto ne znajo odgovoriti na postavljena vprašanja. Pri individualnem delu smo od njih zahtevali bodisi povzetek članka bodisi odgovore na vprašanja v pisni obliki, kar je vsekakor zahtevalo večjo angažiranost z njihove strani.

Pomankljivosti aplikacije Google Classroom so v tem, da ni avdio in video komunikacije med uporabniki. Dijaki so v tem primeru prepuščeni samim sebi. Nekateri pogrešajo stik (tudi virtualen) s sošolci, potrebujejo pogovor z učiteljem. Individualno delo od doma zahteva predvsem dobro organiziranost, samostojnost, dobre delovne navade in koncentracijo.

Prednosti aplikacije GC pa vidimo predvsem v fleksibilnosti dela in aktivnem vključevanju vseh dijakov. Tukaj se učitelj lahko lažje odloči za nivojski pouk ali metodo Layered Curriculum avtorice Nunley, ki dijakom omogoča večjo samostojnost in jih nagovarja k prevzemanju odgovornosti nad učenjem (Volk, 2015).

Učitelj torej lahko dodeli različne naloge, bolj ali manj zahtevne, kjer imajo večasih dijaki možnost izbire načina dela. Npr. pri snemanju glasu so nekateri bili bolj zadržani kot drugi in so imeli možnost krajšega posnetka oz. povzetka v pisni obliki.

S tem načinom poučevanja se učitelj lahko posveti dijakom na bolj individualen način, spremlja njihov napredek oz. jim pomaga pri premagovanju težav, ki jih nikoli niso izrazili pri pouku, bodisi ker se niso želeli izpostaviti, bodisi ker učitelj ni opazil njihove stiske. Google Classroom ponuja učiteljem vpogled v delo dijakov, torej kako se dijaki držijo rokov, kako dosledno in kvalitetno so naloge opravljene. Učitelj se lahko tudi vrne na pretekle oddane naloge in jih ponovno pregleda.

Pri aplikaciji je izrednega pomena povratna informacija, torej točkovanje nalog. Aplikacija namreč omogoča podajanje ocene/točk pri vsaki nalogi. Povratna informacija je lahko podana tudi v opisni obliki preko sporočila na aplikaciji.

3.7 Naloge, ki so zahtevale aktivno vključevanje dijakov

Tip naloge 1: Bralno razumevanje z vprašanji

Dijaki so dobili besedilo, ga prebrali in odgovorili na vprašanja s kratkimi odgovori (vaje, podobne maturitetnim nalogam).

Tip naloge 2: Slušno razumevanje z vprašanji

Dijaki so dobili posnetek ali video posnetek in odgovorili na vprašanja s kratkimi odgovori (vaje, podobne maturitetnim nalogam).

Tip naloge 3: Reševanje slovničnih vaj na spletu

Dijaki so dobili povezavo do slovničnih vaj na obravnavano slovnično temo. Prednost vaj na spletu je v tem, da uporabniki lahko takoj preverijo pravilnost svojih odgovorov. Učitelju so nato poslali posnetke zaslona z rešenimi vajami.

Tip naloge 4: Govor / ustni povzetek besedila s snemanjem glasu

Dijaki so dobili besedilo in ga obnovili ustno s snemanjem glasu preko aplikacije *Vocaroo*. Posnetek so nato pripeli v spletno učilnico. Učitelj govornega nastopa ni sproti popravljaj, kar je lahko v tem primeru slabost, saj dijak ne dobi takojšnje povratne informacije. Po drugi strani pa je izrednega pomena sproščena in naravna komunikacija (Zudič Antonič, 2011), ki se lahko doseže le v sproščnem okolju (domače okolje, čas za razmišljanje).

Tip naloge 5: Pisanje povzetkov in prostih spisov

Dijaki so dobili članek, ki so ga morali obnoviti v 10–15 stavkih. Dobili so tudi naslove za proste spise, formalna pisma in druge vrste besedil, ki so jih morali v določenem roku oddati.

Tip naloge 6: Širjenje besedišča

Dijaki so dobili članek ali posnetek, iz katerega so morali izpisati 10–15 novih besed, njihove definicije, prevod in primer rabe.

3.8 Primeri dobre prakse

Primer št.1

(za 1. in 2. letnik)

Naslov tedenske teme: Is Coronavirus our future?/ Je koronavirus naša prihodnost?

Naloga 1: Poslušaj video posnetek (Ted talk) in odgovori na vprašanja s kratkimi odgovori.

Naloga 2: Na spletu (iz virov kot The Guardian, BBC, npr.) poišči 5 zanimivosti o virusu in jih opiši v petih odstavkih).

Naloga 3: Poišči 10 neznanih ali manj znanih besed in napiši definicijo in primer rabe.

Primer št. 2

(za 3. in 4. letnik)

Naslov tedenske teme: Is Coronavirus our future?/ Je koronavirus naša prihodnost?

Naloga 1: Poslušaj video posnetek (Ted talk: Coronavirus is our future, Shaikh, 2020) in odgovori na vprašanja s kratkimi odgovori.

Naloga 2: Preberi vsaj tri članke na temo koronavirusa.

Naloga 3: Napiši razpravljalni esej z naslovom: Is Coronavirus our future?

Primer št. 3

(1. in 2. letnik)

Naslov tedenske teme: Famous Brits / Znani Britanci

Naloga 1: Preberi članek 'Jack the Ripper', odgovori na vprašanja (kviz) in reši naloge o besedišču (pošlji posnetke zaslona).

Naloga 2: Izberi znanega Britanca, preberi njegov življenjepis, obnovi ga ustno s snemanjem glasu. Posnetek glasu pošlji preko spletne učilnice.

Naloga 3: Poslušaj posnetek o 10 najbolj vplivnih Britancih, zapisuj si imena in na kratko opiši, zakaj so pomembni.

4. Kako je potekalo ocenjevanje dela na daljavo

Vsi izdelki, ki so jih dijaki oddali na Google Classroom, so bili sproti preverjeni. Pri vsaki nalogi je učitelj podal povratno informacijo, opozoril dijaka, če je bila naloga nepopolna oz. ni bila dovolj dobro opravljena. Proti koncu pouka smo se odločili, da pisnih ali ustnih ocenjevanj na daljavo ne bomo izvedli, morda zaradi neizkušenosti s tovrstnim ocenjevanjem. Razmislili smo tudi o smiselnosti ocenjevanja oz. o drugih možnostih pridobivanja ocen. Dijaki so zagotovo pričakovali ocenjevanje, kar jih je tudi motiviralo pri individualnem delu. Ocenjevanje celotnega dela na daljavo se nam je torej zdelo bolj smiselno. Ker takšno ocenjevanje ni bilo opredeljeno v učnem načrtu, smo kriterije prilagodili novim razmeram, upoštevajoč navodila in priporočila avtorjev učnega načrta za gimnazije (Grosman, Skela, Shrestha, 2008).

Novi kriteriji za ocenjevanje dela na daljavo (izdelkov) so bili: vsebina, slovnica, točnost (upoštevanje rokov oddaje) in dolžina izdelkov. Pogoji za pozitivno oceno je bil najmanj 80 % opravljenih nalog. V primeru, da je dijak opravil manj kot 80 % nalog, je bil neocenjen. Ob koncu pouka je bilo pozitivno ocenjenih približno 90 % dijakov, le 10 % jih ni oddalo vseh nalog. Za neocenjene dijake smo razpisali izpitni rok, da so lahko zaključili svoje obveznosti.

5. Zaključek

S primerjavo dveh različnih orodij za učenje na daljavo smo dobili tudi boljši vpogled v naše delo v razredu in se začeli zavedati, na kakšen način je potrebno izboljšati pouk angleščine znotraj in izven razreda. Nam dobro poznani in ustaljeni načini dela, kot so frontalni pouk in delo v dvojicah ali v skupini, kjer je učitelj ves čas dijakom na razpolago v razredu, ter pisno in ustno ocenjevanje ob koncu ocenjevalnega obdobja, enostavno ni dovolj za izboljšanje kakovosti pouka in doseganje večje vključenosti, samostojnosti in večje motivacije dijakov.

Cilj, ki smo si ga zastavili tekom obdobja šole na daljavo, je bil aktivno vključevanje in spodbujanje dijakov k prevzemanju odgovornosti za lastni napredek na področju učenja in dela na splošno.

Ob koncu šolskega leta smo dosegli, da so vsi dijaki, tudi tisti, ki so imeli v razredu težave s pozornostjo, aktivno sodelovali pri nalogah, torej brali, razmišljali, podajali svoje mnenje, spraševali, pisali eseje in druge pisne izdelke ter prevzeli odgovornost za organizacijo svojega časa. Večjo motiviranost smo dosegli z raznolikostjo nalog ter z ocenjevanjem njihovega dela na daljavo. Samostojno delo preko aplikacije Google Classroom se je torej izkazalo za učinkovitejše kot pouk v živo preko aplikacije Zoom.

6. Literatura

- Cunk, K. Tratnik, M. (2015). *Aktivno vključevanje učencev: Priročnik za učitelje*. Pina. Koper. Pridobljeno s <https://www.pina.si/wp-content/uploads/2019/11/ace-slo.pdf>
- Grosman, M. Skela, J., Shresta, T. (2008). *Učni načrt angleščina gimnazija*. Pridobljeno s http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2010/programi/media/pdf/ucni_nacrti/UN_ANGLES_CINA_gimmn.pdf
- Macuh, B. (2009). *Kako motivirati sebe in učence za aktiven pouk*. Šolski razgledi. 12, 1-2. Pridobljeno s <http://www.solski-razgledi.com/e-sr-prispevek.asp?ID=177>
- Shaikh, A. (2020). *Coronavirus is our future*. Pridobljeno s https://www.ted.com/talks/alanna_shaikh_coronavirus_is_our_future/transcript
- Volk, M. (2015). *Notranja diferenciacija in ohranjanje standardov* (Diplomsko delo). Fakulteta za humanistične študije, Koper.
- Zudič Antonič, N. *Vzgoja za dvojezičnost in večjezičnost*. V: Novak-Lukanovič, Sonja (ur.), Mikolič, Vesna (ur.). *Slovenski jezik v stiku : sodobne usmeritve večjezičnega in manjšinskega izobraževanja*. Ljubljana: [Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije], 2011. Str. 52-70. Uporabno jezikoslovje, 9/10.

Kratka predstavitev avtorja

Daniela Ruzzier Tajić je profesorica italijanskega in angleškega jezika. Zaposlena je kot profesorica angleščine na italijanski Gimnaziji Gian Rinaldo Carli v Kopru. Poučuje tudi na centru Cene Štupar v Ljubljani na področju izobraževanja odraslih (jezikovni tečaji in srednje šole za odrasle). Ima večletne izkušnje z ranljivimi skupinami. V svoje delo vključuje IKT, nove pristope poučevanja in komunikacijske veščine s področja nevrolingvističnega programiranja.

Pouk angleščine od doma

English Lessons from Home

Janja Štefanič Guštin

Osnovna šola Metlika
janja.stefanic@guest.arnes.si

Povzetek

S petkom 13. marca 2020 se je začel pouk na daljavo zaradi karantene, ki je bila odrejena za omejitve širjenja covida-19. Na spletno stran OŠ Metlika so bila enkrat tedensko naložena navodila za delo, ki so bila podana učencem. Zaradi preobremenjenosti računalničarja z nalaganjem navodil za delo je bila ustvarjena spletna podlaga Padlet. Navodila za delo so bila sestavljena na čim bolj razumljiv način, z uporabo preprostih izrazov. Posamezne predstavitve so bile posnete v obliki kratkega filma ter naložene na splet. Najbolj časovno zahtevno delo je bilo spletno iskanje primernih posnetkov, ki bi učencem omogočali utrjevanje naučenega in predvsem ohranjanje stika z angleščino. Ob vrnitvi v šolo in srečanju z učenci v živo se je potrdila domneva, da je delo od doma obrodilo sadove, vendar v manjšem obsegu, kot je bilo pričakovati in upati.

Ključne besede: karantena, metode in oblike dela, Padlet, tedenska navodila.

Abstract

A quarantine ordered to limit spreading of COVID-19 was a reason that a remote teaching started on Friday 13th of March 2020. Instructions for work intended for pupils were uploaded on the web page of the Elementary school Metlika once a week. However, a computer scientist was too busy due to uploading instructions for work. Therefore, an online platform Padlet was created. Instructions for work were composed as understandably as possible using clear terms. Presentations of subject matter were uploaded online in a form of short video shots. The most timely demanding job was searching suitable online video shots which would enable pupils to consolidate knowledge and, even more important, keep contact with English. After return to school and meeting pupils face to face was confirmed a presumption, that work from home brought some results, but to a smaller extent than it was expected and hoped.

Keywords: methods and forms of work, Padlet, quarantine, weekly instructions.

1. Uvod

Koronavirusna bolezen (COVID-19) je nalezljiva bolezen, ki jo povzroča novo odkriti koronavirus. Večina ljudi, ki zbolijo za boleznijo COVID-19, ima blage do zmerne simptome in bolezen preboli brez posebnega zdravljenja. Virus, ki povzroča bolezen COVID-19, se večinoma prenaša prek kapljic, ki nastajajo, ko okužena oseba kašlja, kiha ali izdihuje zrak. Te kapljice so pretežke, da bi ostale v zraku, zato hitro padejo na tla in površine. Okužite se lahko z vdihavanjem virusa pri tesnejšem stiku z osebo, ki ima bolezen COVID-19, ali tako, da se dotaknete onesnažene površine in nato oči, nosu ali ust (World health organization, 2020).

Karantena je začasna prisilna osamitev živega bitja ali predmeta, zaradi suma okuženosti, z namenom preprečitve širjenja nekega nevarnega pojava. Najpogosteje se ukrep nanaša na

osamitev ljudi zaradi preprečitev širjenja nalezljive bolezni, uporablja pa se tudi v drugih tovrstnih situacijah (Wikipedija, 2020).

Padlet je spletno orodje, ki omogoča sinhrono in asinhrono sodelovanje na daljavo preko t. i. **spletne informativne table (padleta)**, ki služi kot mesto, kjer lahko vključeni objavljajo različne elemente (slike, fotografije, video posnetke, povezave na zunanje spletne strani itd.). Gre za uporabniku prijazno orodje, ki s svojo preprostostjo omogoča ustvarjanje **povezovalnega mesta** izvajalcev pedagoške dejavnosti s študenti. (Didakt.um, b.d.)

2. Delo od doma

V petek 13. marca 2020 je Ministrstvo za šolstvo sprejelo odločitev, da se zaradi karantene, odrejene za omejitev širjenja covid-19, v Sloveniji preneha izvajanje pouka v šolskih učilnicah.

Po navodilih Ministrstva za šolstvo se je naša ravnateljica odločila za enotedenski izredni dopust za vse učitelje. Dobili smo nalogo, da v tem času pretehtamo načine komuniciranja z učenci oziroma načine podajanja učne snovi.

Ravnateljica nas je obvestila, naj svoja navodila učencem oblikujemo kot Wordove dokumente ter jih posredujemo našemu učitelju računalništva. Na spletni strani Osnovne šole Metlika je bilo ustvarjeno spletno mesto za objavljanje teh navodil.

Na šoli je okoli 60 pedagoških delavcev, ki smo sicer delali skupaj, vsak v svojem timu, a hkrati samostojno in individualno, ter podajali napisana navodila eni osebi, ki jih je imela nalogo nalagati na šolsko spletno stran. Po prvih dveh tednih dela na daljavo se je izkazalo, da je to zanjo zahtevno in obremenilno delo. Naknadno je bil sprejet dogovor, da vsak pedagoški delavec najde način, kako olajšati delo računalničarju.

Po tehtnem premisleku je bila za potrebe podajanja navodil učnega procesa ustvarjena spletna aplikacija Padlet za tuji jezik angleščina od prvega do četrtega razreda. Na Padletu je bilo ustvarjenih pet sklopov navodil. V prvem sklopu so bila podana splošna navodila, namenjena učencem vseh štirih razredov, medtem ko so bila v ostalih štirih sklopih tedensko podana navodila za delo v posameznih razredih.

V naslednjih dveh tednih so bila navodila podrobno razdelana za izvedbo dveh šolskih ur tedensko, tako kot je tuji jezik angleščina na urniku v 1., 2., 3. in 4. razredu. Po preteku omenjenega časa se je izkazalo, da delo na daljavo oziroma od doma ni mačji kašelj ter so otroci kot tudi njihovi starši preveč obremenjeni s poučevanjem in učenjem na domu. Šolsko delo je bilo s težavo opravljeno oziroma je bilo opravljeno le delno.

Navodila so bila odtlej racionalno skrajšana na realno izvedbo ene šolske ure tedensko. Za podajanje navodil je bilo uporabljeno besedišče, ki je učencem in njihovim staršem blizu in razumljivo.

2.1 Angleščina od doma

Poučevanje tujega jezika angleščina v prvih treh razredih osnovne šole temelji predvsem na gibanju, petju, igranju različnih didaktičnih iger, ogledu raznih spletnih risank, filmčkov idr. Za predstavitev teh oblik dela na otrokom razumljiv in prijazen način so bile uporabljene različne

metode in oblike dela. V nadaljevanju prispevka je predstavljenih nekaj takšnih didaktičnih metod in oblik dela.

Delo pri pouku angleščine je razgibano, saj je na prvem mestu cilj, da učenci vzljubijo tuji jezik. Otroke je treba pripeljati do tega, da ob koncu šolskega leta v prvem in drugem razredu razumejo povedano besedilo v angleščini in se znajo v določeni meri sporazumevati v njej. V tretjem razredu je v drugem delu šolskega leta poudarek predvsem na bralnem razumevanju preprostih angleških besedil.

Pri sestavljanju navodil je imela učiteljica ves čas v mislih učence, ki so jih brali. Poleg tega so starši čez noč postali nadomestni učitelji svojih otrok. Pri zapisih je bila potrebna čim večja razumljivost in jasnost, zato so navodila vsebovala preproste izraze.

Velikokrat so bile posamezne naloge, igre ali uganke posnete v obliki kratkega filma, ki je bil naložen na spletu. Največ časa se je porabilo za iskanje učencem primernih posnetkov na spletu, ki bi obenem omogočali utrjevanje naučenega in predstavljali priložnost za kakovosten stik z angleščino.

2.1.1 Navodilo za delo

V začetku so bila navodila pisana v Wordovem dokumentu in naložena na spletno stran OŠ Metlika (slika 1).



Slika 1: Spletna stran OŠ Metlika

2.1.2 Padlet za tuji jezik angleščina

Spletna podlaga Padlet za tuji jezik angleščina od 1. do 4. razreda (slika 2) je bila ustvarjena za potrebe nalaganja navodil in obvestil učencem ter razbremenitve učitelja računalništva. Na spletni podlagi je bilo ustvarjenih pet sklopov. Prvi je nosil naslov Splošna navodila, v njem pa so učenci prejeli navodila, namenjena vsem štirim razredom. Naslednji štirje sklopi navodil so se nanašali na posamezne razrede.



Slika 2: Padlet za tuji jezik angleščina – učenje na daljavo

2.1.3 Podajanje navodil

Navodila so bila v začetku podana enkrat tedensko za dve šolski uri (slika 3), kasneje je bila vsebina zaradi preobremenjenosti učencev in njihovih staršev racionalno skrčena na eno šolsko uro tedensko.



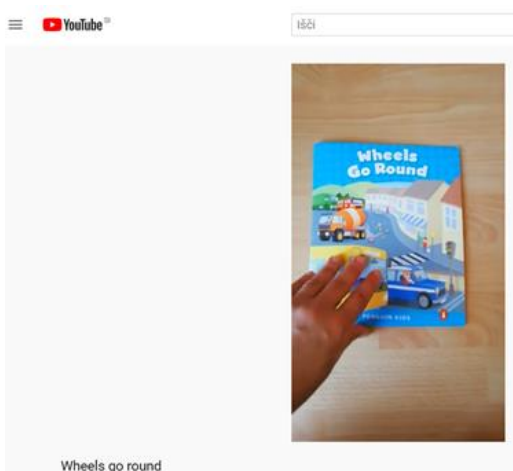
Slika 3: Navodila za dve šolski uri

2.1.4 Oblike in metode podajanja navodil

Zaradi lažjega razumevanja podanih navodil so bile uporabljene različne metode in oblike predstavitev podane učne snovi.

2.1.4.1 Posnetek branja izbrane literature

Učencem 2. razreda je bil na voljo posnetek učiteljičinega branja izbrane literature (slika 4), ki je bila primerna popestritev pri obravnavi teme Prevozna sredstva.



Slika 4: Branje knjige »Wheels go round«

2.1.4.2 Posnetek kot prikaz izdelave

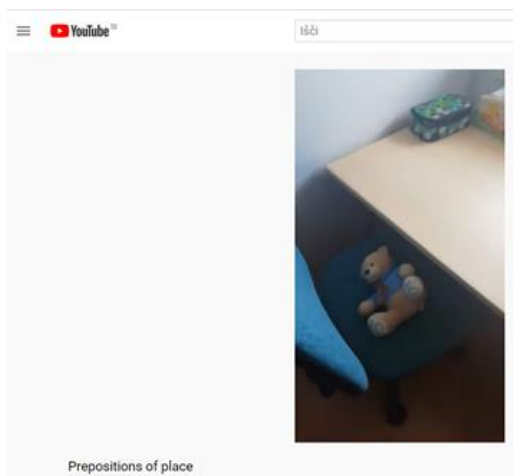
Učencem 3. razreda je bil podan učiteljičin posnetek (slika 5), v katerem je bil nazorno prikazan celoten postopek izdelave obravnavane tematike. Poleg posnetka so bile naložene slike, ki so prikazovale postopek izvedbe po korakih in tudi končni izdelek.



Slika 5: Zgibanje hiške (videoposnetek postopka in slike izdelka)

2.1.4.3 Posnetek izvedbe didaktične igre

Učencem 3. razreda je bil podan video prikaz (slika 6) izpeljave didaktične igre vroče/mrzlo (prevod hot/cold), s katero so utrjevali predloge kraja in poimenovanje pohištva v sobi.



Slika 6: Igra vroče/mrzlo

2.1.4.4 Spletni posnetki

Največ časa pri pripravljanju navodil je bilo treba nameniti iskanju ustreznih videoposnetkov na spletu, s katerimi so učenci utrjevali in poglobljali svoje znanje.

Učencem 3. razredov je bil posredovan spletni naslov (slika 7), na katerem so si lahko ogledali videoposnetek, v katerem so slišali in utrjevali pravilno izgovarjavo predlogov kraja.

Konec tedna pospravite sobo in mama vas vpraša, kje se nahaja vaša najljubša igrača. Z veseljem ji poveste, da je pospravljena. Kje?

It's in the box. (v škatli)
 It's on the box. (na škatli)
 It's under the box. (pod škatlo)
 It's next to the box. (zraven škatle)
 It's behind the box. (zadaj/za škatlo)
 It's between the boxes. (med dvema škatlama)
 It's in front of the box. (pred škatlo)

3. Za pravilno izgovorjavo predlogov si oglejte spodnji video Where's the Monkey? (Kje je opica?)
<https://www.youtube.com/watch?v=idJYhjGyWTU>

Slika 7: Spletni posnetek, primeren za utrjevanje znanja

2.1.4.5 Preverjanje znanja

V začetku maja 2020 se je pričelo spletno preverjanje znanja. Učenci 2. razreda so prejeli navodilo (slika 8), da pripravijo posnetek izpeljave zadane naloge in ga posredujejo učiteljici.

Med igračkami poiščite vam najljubše prevozno sredstvo. Če te možnosti nimate, lahko le-to narišete na papir, ga pobarvate in še okrasite. Če pa imate njegovo fotografijo, pa lahko uporabite tudi njo.

Opišite ga na primer tako:

This is my _____.
 It is red, yellow, green, blue...
 It has got 2 wheels.
 It is big and long.
 My _____ is fast.

Primer opisa prevoznega sredstva sem vam pripravila in pripela pod navodila za ta teden. Poslušajte ga in sami pripravite podoben opis.

Slika 8: Opis prevoznega sredstva v 2. razredu

Učencem 3. razreda je bilo posredovano preverjanje znanja v obliki zapisanega besedila, ki ga je bilo treba prebrati in dopolniti v skladu z navodilom.

BRALNO RAZUMEVANJE - Spremembe v okolju

BRALNO RAZUMEVANJE - Spremembe v okolju

BRALNO RAZUMEVANJE - Spremembe v okolju

Slika 9: Preverjanje bralnega razumevanja

3. Zaključek

Učenci prvega triletja so se z 18. majem 2020 ponovno vrnili v prostore osnovnih šol in pouk se je začel izvajati v živo v novo formiranih skupinah učencev. Delo je bilo treba prilagoditi in izpeljati do konca šolskega leta.

Ob vrnitvi v šolo in stiku z učenci v živo je bilo ugotovljeno, da je delo od doma obrodilo sadove, vendar v manjšem obsegu, kot je bilo pričakovati in upati. Izkazalo se je, da je veliko učencev redno izvajalo in naredilo domače delo, ki so ga dobili od svojih učiteljev. Kljub temu so se še vedno našli takšni, ki zadanih nalog niso opravili.

Razlog za neopravljeno delo je bil v nekaterih primerih neprimerna tehnična opremljenost družin in nepoznavanje dela z računalniki, medtem ko je bilo v drugih primerih to pogojeno z nezainteresiranim odnosom tako otrok kot staršev do šolskega dela. Opaziti je bilo tudi veliko primerov otrok, ki so potrebovali socialne stike z vrstniki, ki pa jih v času karantene za omejitve epidemije covid-19 ni smelo biti.

Številni učitelji menijo, da se bo v šolskem letu 2020/2021 pokazalo, kakšni so rezultati dela na daljavo oziroma od doma ter ali so učenci učno snov, ki so jo obravnavali na daljavo, ponotranjili in uspeli vsaj delno obdržati v spominu.

4. Literatura

Didakt.um. (b.d.). Dostopno na spletnem naslovu: <https://didakt.um.si/Strani/Novica.aspx?nID=65>

World health organization. (2020). Dostopno na spletnem naslovu:

https://www.google.com/search?q=corona&rlz=1C1GCEA_enSI891SI891&oq=corona&aqs=chrome..69i57j0l7.2819j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8 (23. 8. 2020)

Wikipedija. (2020). Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Karantena> (23. 8.2020)

Kratka predstavitev avtorice

Janja Štefanič Guštin se je rodila v Novem mestu. Osnovnošolsko izobrazbo je pridobila na OŠ Metlika, srednješolsko pa na Gimnaziji Črnomelj. Na Pedagoški fakulteti v Ljubljani je končala smer razredni pouk in kasneje ob delu še program PIAOŠ za poučevanje angleškega jezika v 1. in 2. triadi. Zaposlena je na OŠ Metlika. Poučuje tuji jezik angleščina od 1. do 3. razreda na matični OŠ Metlika in podružnični šoli Suhor.

Pouk tujega jezika v heterogeni skupini na daljavo – misija (ne)mogoče

Foreign Language Distance Teaching in Heterogeneous Groups – Mission (Im)possible

Tamara Ogorevc

*Osnovna šola dr. Jožeta Toporišiča Dobova
tamara.ogorevc@arnes.guest.si*

Povzetek

Pojav korona virusa je neposredno vplival tudi na poučevanje tujega jezika v osnovni šoli. Članek se osredotoča na problematiko poučevanja heterogene skupine učencev pri neobveznem izbirnem predmetu nemščina v 2. triadi osnovne šole. V uvodu so predstavljena vprašanja, težave in izzivi, s katerimi se je marsikateri učitelj srečal na začetku pouka na daljavo. V nadaljevanju so podani odgovori na zastavljena vprašanja, predstavljen je primer poučevanja v heterogeni skupini. Kot učinkovita metoda poučevanja na daljavo se pokaže kombinacija projektnega dela in formativnega spremljanja. Prikazano je poučevanje na daljavo, ki poteka v 5 fazah: 1. zbiranje idej, ugotavljanje predznanja in načrt dela, 2. uvajanje nove snovi, 3. utrjevanje snovi, 4. preverjanje znanja in povratna informacija, 5. ocenjevanje znanja. Takšen način poučevanja na daljavo ima veliko prednosti: učenci so aktivni, sodelujejo med seboj in so motivirani, pri pouku so upoštevani njihovi interesi in želje, na koncu pa je mogoče preveriti njihov napredek in znanje.

Ključne besede: formativno spremljanje, heterogene skupine, nemščina, pouk na daljavo, projektno delo, tuj jezik.

Abstract

The occurrence of coronavirus has directly affected foreign language teaching in primary school. The article focuses on the issues of teaching German as an optional elective subject in heterogeneous groups of students in classes 4 to 6. Various questions, problems and challenges teachers have come up against at the beginning of distance teaching are presented in the introduction. Further below we answer the questions and present an example of teaching in a heterogeneous group. The combination of project work and formative assessment seems to be an efficient teaching method. We present a five-stage distance teaching: 1. brainstorming, identifying prior knowledge, work plan, 2. introducing new subject matter, 3. practising the subject matter, 4. knowledge examination and giving feedback, 5. knowledge evaluation. This method of distance teaching has numerous advantages: students are active, they cooperate with each other, they are motivated, their interests and wishes are considered, and in the end, their progress and knowledge can be examined.

Keywords: distance teaching, foreign language, formative assessment, German, heterogeneous groups, project work.

1. Uvod

Pandemija korona virusa je vplivala na vse sfere človekovega delovanja in povzročila številne spremembe. Neposredno je vplivala tudi na šolstvo in na potek izobraževanja, saj se to ni moglo več izvajati v izobraževalnih institucijah pod pogoji, ki smo jih bili vajeni tako učitelji kot učenci. S takšno situacijo smo se srečali prvič v življenju, nanjo nismo bili pripravljene in učitelji nismo vedeli, kako sploh naj bi potekal pouk na daljavo. Poleg vseh organizacijskih, tehničnih in tehnoloških težav so se pojavila še vsebinska vprašanja, kaj in kako poučevati. Učitelji, ki poučujemo tuj jezik kot neobvezni izbirni predmet v 2. triadi osnovne šole, smo bili postavljeni še pred dodatni izziv, kako poučevati na daljavo v heterogeni skupini.

V prispevku bodo najprej na kratko omenjene težave in izzivi, s katerimi smo se srečevali na začetku pouka na daljavo ter nekaj rešitev le-teh. V nadaljevanju bodo podane osnovne značilnosti in prednosti projektnega dela in formativnega spremljana. V osrednjem delu bo predstavljen primer poučevanja nemščine v heterogeni skupini znotraj tematskega sklopa *Šola* (die Schule) s pomočjo kombinacije obeh omenjenih metod dela.

2. Pouk na daljavo

Tako rekoč čez noč smo vsi učitelji pričeli z delom od doma. Na začetku pouka na daljavo so se pojavila številna vprašanja. Eno osnovnih vprašanj je bilo, na kakšen način bomo obveščali učence o delu.

Naša šola je sicer skupaj s podružnico druga v občini po številu učencev, vendar imamo večinoma po 1 oddelek vsakega razreda. Obe šoli tako obiskuje skupaj okoli 250 učencev. Z učenci pred uvedbo pouka na daljavo nismo uporabljali spletnih učilnic ali katerih drugih orodij IKT. Večina starejših učencev je sicer bila vešča dela z računalniki, vendar so obvladali le osnovne veščine (npr. pisanje v wordu, izdelava PP predstavitev, pisanje e-pošte, brskanje po spletu). Zato smo se dogovorili, da bomo vsi učitelji na šoli delovali in dostopali do učencev na isti način, in sicer preko spletne strani šole. Na šolski spletni strani so bila dnevno objavljena navodila za delo, do katerih so lahko dostopali tako učenci kot starši s pomočjo gesla. Pod rubriko *Pouk na daljavo* je bil objavljen seznam vseh razredov z datumi ter urniki. Učitelji smo pripravljeno gradivo pošiljali razrednikom, ti pa trem učiteljicam, ki so večer prej na spletu objavile navodila pod »posamezni razred« za naslednji dan. Učenci so tako imeli dostop do vseh navodil vseh učiteljev v okviru njihovega urnika vse dni pouka na daljavo. Komunikacija s starši in povratne informacije učencev so potekale preko službenih e-naslovov učiteljev.

Pri samem pouku neobveznega predmeta nemščina pa smo naleteli še na več vprašanj, težav in dilem: kako poučevati brez učbenika in delovnega zvezka, kako napisati navodila za delo, na kakšen način in v kolikšnem obsegu podati novo snov, kako naučiti izgovorjave novega besedišča brez vidno-slušnega stika z učenci, kako preveriti razumevanje snovi in s katerimi orodji ter, kako oceniti učenčev napredek oz. dosežek. Najti rešitve in odgovore na ta vprašanja, ki so nas begala v prvem tednu pouka na daljavo, se je zdelo kot misija nemogoče.

V eni skupini neobveznega predmeta nemščine se učijo učenci različnih starosti, različnega predznanja in iz različnih razredov. Ravno ta heterogenost je glavni razlog, da pri pouku ne uporabljamo učbenikov in delovnih zvezkov, saj je nemogoče z vsako skupino posebej obravnavati različno snov. Poučevati v heterogeni skupini je možno tako, da z vsemi učenci obravnavamo isto temo ne glede na predznanje učencev. Učenci »začetniki« se učijo v okviru

iste teme osnovno vsebino oz. besedišče, ostali učenci pa določeno temo razširijo, poglobijo ali nadgradijo.

V šoli smo v času pouka pri neobveznem izbirnem predmetu nemščina uporabljali metodo projektnega dela in elemente formativnega spremljanja. Smiselno je bilo, da na podoben način nadaljujemo tudi na daljavo.

3. Projektno delo in formativno spremljanje

V strokovni literaturi ni enotnega izraza za projektno (učno) delo oz. projektno učenje (angl. project-based learning). Različni avtorji omenjajo še projektno metodo oz. projektni pristop pri pouku, vsem pa je skupno dejstvo, da gre za takšno organizacijo dela, pri kateri sodeluje več učencev, ki delajo na nekem projektu.

Projektno učno delo je učna metoda, pri kateri učenci osvajajo nove pojme izbranega vsebinskega področja ob uporabi elementov raziskovalnega pristopa, pri tem pa so osredinjeni na cilj izdelati projektno nalogo ali razviti izdelek (Blumenfeld et al., v Ferk Savec, 2010).

Ferk Savec (2010) v svojem učbeniku uporablja izraz projektno učno delo in predstavi »osem ključnih meril za projektno učno delo:

- povezanost obravnavane tematike z izkušnjami učencev iz življenja;
- interdisciplinarni pristop;
- načrtovane in ciljno usmerjene aktivnosti, njihovi nosilci so učenci;
- upoštevanje interesov, učnih stilov in sposobnosti učencev;
- razvijanje medosebnih odnosov ter sposobnosti komuniciranja in sodelovanja;
- težišče na učnem procesu;
- odprtost učnega procesa;
- pri ocenjevanju je vrednotena izpeljava projektnega učnega dela in projektni izdelek« (str. 14).

Projektno delo se sestoji iz več komponent in poteka po določenem zaporedju oz. etapah:

- iniciativa z oblikovanjem projektne teme in končnega cilja;
- izdelava idejne skice z operativnimi cilji in nalogami;
- načrtovanje izvedbe;
- izvedba načrta;
- predstavitev dosežkov;
- evalvacija (Novak, H. Žužej, V. in Zmaga Glogovec, V., 2009).

S formativnim spremljanjem smo se učitelji zadnjih nekaj let srečevali v okviru študijskih skupin, nekateri učitelji pa smo tudi sodelovali pri razvojni nalogi formativno spremljanje v podporo učenju vsakega učenca. Osnovne značilnosti formativnega spremljanja so, kot navajajo Grah, J., Rogič Ožek, S. in Žarkovič Adlešič, B. (2017), da je poudarek na aktivni vlogi učenca v procesu učenja, da učitelj stalno spremlja napredovanje učenca in doseganje ciljev ter da na podlagi povratne informacije, ki jo dobi od učenca, prilagaja pouk. Učenci med seboj sodelujejo in se drug od drugega učijo. Sami spremljajo in uravnavajo učni proces in se posledično učijo prevzemanja odgovornosti za učenje (Grah idr., 2017). V središču formativnega spremljanja je učenec, pomembno pa je, da učitelj prepozna učenčeve potrebe in jih upošteva pri načrtovanju pouka ter izvajanju učnega procesa.

Holcar Brunauer idr. (2016a) predstavijo v priročniku *Formativno spremljanje v podporo učenju* pet elementov formativnega spremljanja, ki so »nameni učenja in kriteriji uspešnosti; dokazi (učni dosežki); povratna informacija; vprašanja v podporo učenju; samovrednotenje, vrstniško vrednotenje« (str. 8).

Na podlagi opisanega lahko ugotovimo, da imata projektno delo in formativno spremljanje kar nekaj skupnih ali podobnih elementov, zato lahko učitelj s kombinacijo obeh pristopov uspešno poučuje v heterogeni skupini učencev.

4. Primer tematskega sklopa šola (die Schule)

Tik pred pričetkom pouka na daljavo smo z učenci iskali ideje za nov sklop. Bistvo pri izbiri teme je, da učitelj poda grob izbor tem, ki predstavljajo nek okvir, znotraj katerega učenci iščejo svoje zamisli, povejo svoje želje, izrazijo lastne interese. Vsi predlogi so dobrodošli, priporočena pa je metoda viharjenja možganov. Učenci so na ta način bolj aktivni in vpleteni v učni proces in imajo možnost soodločanja (Novak, H. Žužej, V. in Zmaga Glogovec, V., 2009). Ker smo praznovali 200-letnico šolstva v Dobovi, smo se odločili, da bo tema sklopa *Šola* (die Schule).

4.1. Zbiranje idej, ugotavljanje predznanja in načrt dela

Ko je tema izbrana, se nadaljuje zbiranje idej znotraj te teme. Učenci so predlagali, da bi se učili o šolskih potrebščinah, o šolskih predmetih in urniku, o predmetih, ki jih najdemo v učilnici, o poimenovanju učilnic in šolskih prostorov ter o dejavnostih, ki jih počnemo v šoli. Učenci so v obliki miselnih vzorcev kar na tablo napisali besedišče (v nemščini), ki ga na to temo že poznajo. Napisali so torej, kaj že vedo o šoli, dejavnostih in o urniku (slika 1).

Gre za ugotavljanje učenčevega predznanja. Učitelju ta element formativnega spremljanja pove, kaj učenci že znajo. Učitelj lahko ugotovi, ali imajo učenci morebiti napačne predstave in razumevanja, hkrati pa dobi smernice za načrtovanje pouka in se prilagaja njihovem predznanju (Holcar Brunauer idr., 2016b).



Slika 1: Ugotavljanje predznanja

Na podlagi ugotovljenega predznanja smo določili cilje. Učenci, ki so obiskovali nemščino prvo leto, so predlagali, da bi radi spoznali in se naučili osnovno besedišče, npr. da znajo naštetih šolske potrebščine, šolske prostore in pohištvo v učilnici. Učenci, ki so nemščino obiskovali

drugo leto, so rekli, da bi radi znali povedati nekaj o svojem urniku in o tem, kateri je njihov najljubši urnik, kdaj in katero uro imajo katere predmete na urniku in da se hkrati naučijo še dneve v tednu. Učenci, ki pa so predmet obiskovali že tretje leto, so izrazili željo, da bi radi predstavili našo šolo, da bi povedali, katere učilnice imamo, katere dejavnosti potekajo v teh razredih, kdo uči posamezni razred ipd. Poudariti je treba, da je v tej fazi potrebno še vedno upoštevati interese učencev. Če ima učenec željo sodelovati pri bolj zahtevnih nalogah, četudi še nima ustreznega predznanja, mu to omogočimo, saj bo zagotovo nadomestil »primanjkljaj« na svoj način ali pa se naučil celo več, kot bi sicer od njega zahtevali.

Bistvo projektne dela je, da na koncu nastane izdelek. Z učenci smo se dogovorili za različne izdelke. Nekaj učencev je izrazilo željo, da izdelajo kartice s poimenovanjem predmetov v razredu, ki bi jih potem nalepili na te predmete, oz. da bi kartice s poimenovanjem učilnic nalepili na vrata učilnic po šoli. Tako bi tudi ostali učenci na šoli lahko videli rezultate našega dela in spoznali kakšno nemško besedo. Skupina učenk je želela narediti maketo šole in na njej poimenovati vse prostore v šoli. Maketo bi postavili na ogled v avli. Nekaj učencev se je odločilo, da izdelajo PP predstavitev o dejavnostih, ki potekajo v šoli. Trije učenci pa so si zamislili, da bi posneli video o šoli in jo na takšen način predstavili. Glede na omenjene želje so se učenci razdelili v skupine. Določili smo časovni okvir, in sicer tematski sklop naj bi obdelali v dvanajstih šolskih urah.

Ta etapa projektne dela je še vedno potekala v šoli, a jo je prekinil korona virus. Vsekakor pa je mogoče ta del izpeljati tudi na daljavo. Učitelj ustvari skupni dokument, ki ga lahko vsi učenci urejajo. Vanj zapišejo ideje, določijo izdelke in si razdelijo naloge. Del te faze bi lahko potekal tudi preko videokonference.

4.2. Uvajanje nove snovi

Ob pričetku pouka na daljavo se je zdelo vse, kar smo predtem načrtovali, nemogoče izpeljati. Kljub temu smo se odločili, da bomo poskusili večji del tematskega sklopa obdelati tudi na daljavo. Tu se je takoj pojavila težava, na kakšen način pripraviti navodila za heterogeno skupino.

V razredu je učitelju najlažje navodila podati ustno, kar pri pouku na daljavo ni bilo mogoče. Odločila sem se, da bodo učenci navodila dobili napisana, in sicer vsi v istem dokumentu. Zaradi boljše preglednosti so učenci prvega leta učenja imeli napisana navodila v zelenem okvirju, učenci drugega leta učenja v rdečem in učenci tretjega leta učenja v modrem okvirju. Ne glede na leto učenja pa so učenci vedno imeli možnost delati po navodilih iz ostalih dveh skupin, če so tako želeli oz. če jim je bilo delo po njihovih navodilih prelahko ali prezahtevno.

Veliko večji izziv pa je predstavljalo vprašanje, kako poučevati heterogeno skupino pri pouku na daljavo oz. na kakšen način nadaljevati. Najbolj učinkovito in enostavno je bilo v danem trenutku uporabiti nekatere elemente formativnega spremljanja. Pouk je potekal v naslednjih fazah: uvajanje nove snovi, utrjevanje snovi, preverjanje znanja in podajanje povratne informacije. Na koncu je sledilo še ocenjevanje.

Pojavili sta se še dodatni vprašanja: na kakšen način uvajati novo snov in kako naučiti izgovorjavo novega besedišča, glede na to da učenci nimajo na voljo učbenikov in delovnih zvezkov ter pripadajočega slušnega gradiva. V šoli smo si pomagali z učnimi listi, kar pa v dani situaciji ni prišlo v poštev, saj vsi učenci niso imeli možnosti tiskanja učnih listov. Izgovorjavo

besedišča so se učenci učili neposredno od učitelja – s poslušanjem oz. slušnim razumevanjem in govorjenjem.

V tem primeru se je zdelo za uvajanje nove snovi najbolj primerno uporabiti spletne vsebine. Na spletu se najde veliko učnega gradiva, vendar to gradivo redko kdaj povsem ustreza učiteljevim potrebam poučevanja, zato ga je potrebno največkrat prilagoditi. Tu je nekaj predlogov, na kakšen način uvajati novo snov:

- uporaba videa s spleta, ki ga je že nekdo predhodno izdelal oz. posnel (slika 2) ali izdelava lastnega videa s pomočjo spletnih programov za snemanje (npr. videomaker) (slika 3);
- uporaba spletnih programov za ustvarjanje slušnih kartic (npr. Quizlet);
- izdelava lastne PP predstavitev, ki jo opremimo z izgovorjavo besedišča, ali uporaba že izdelane PP predstavitev, ki ji dodamo izgovorjavo (slika 4);
- slika iz različnih gradiv, ki jo preoblikujemo za potrebo poučevanja.



Slika 3: Video, narejen s programom videomaker



Slika 2: Videoposnetek o šoli s spleta



Slika 4: PP predstavitev z dodano izgovorjavo

Za uvod v novo snov si lahko učenci najprej pogledajo video, v katerem so npr. predstavljeni prostori v šoli. Izpišejo si prostore, ki jih vidijo in slišijo. Naslednjič jim pripravimo slušne kartice s poimenovanji prostorov, da lahko vadijo izgovorjavo, hkrati pa preverijo pravilen zapis besed.

Učencem lahko damo sliko, ki je označena s številkami, sami pa poiščejo besede, ki jih številke označujejo. Naslednjič jim posnamemo še izgovorjavo teh besed tako, da lahko preverijo pravilnost prevodov in hkrati slišijo ter z glasnim ponavljanjem izgovorjavo besedišča utrjujejo.

Na spletu lahko najdemo PP predstavitev na določeno temo, jo oblikujemo tako, da nam ustreza, in dodamo svojo izgovorjavo besedišča. Učenci si prepišejo novo besedišče in vadijo izgovorjavo, ki jo slišijo ob gledanju.

Učencem pošljemo sliko iz knjižnega vira (npr. učbenika), da si novo besedišče prepišejo in ga prevedejo s pomočjo spletnih slovarjev. Naslednjič jim pošljemo še slušne kartice, da si preverijo prevod, hkrati pa vadijo izgovorjavo.

Poudarek pri uvajanju nove snovi naj bo v vsakem primeru na tem, da so učenci čim bolj aktivni, saj se tako največ naučijo in si zapomnijo.

Pri uvajanju nove snovi je bilo treba upoštevati tudi heterogenost skupine. Najbolj smiselno je bilo prilagoditi vsebino znotraj istega tematskega sklopa. Tako so npr. učenci, ki so že poznali besedišče o šolskih potrebščinah, spoznavali besedišče o šolskih predmetih; učenci, ki so že poznali omenjena besedišča, pa so pripravili npr. PP predstavitev o svojem urniku ali o dejavnostih, ki potekajo v šoli. Pri izdelavi predstavitev je lahko sodelovalo tudi več učencev. Te PP predstavitve, ki jih je učitelj pregledal in dodal izgovorjavo, so bile uporabljene pri podajanju nove snovi ostalim učencem.

4.3. Utrjevanje snovi

Po vsakem uvajanju nove snovi sledi utrjevanje. Vodilo utrjevanja naj bo, da so učenci čim bolj aktivni in če je mogoče, da tudi nekaj sami izdelajo. Učenčev izdelek je lahko hkrati tudi že pokazatelj njegovega znanja, kar je naslednji korak pri poučevanju (preverjanje znanja in povratna informacija).

Besedišče so učenci utrjevali s pomočjo premetank (slika 5) ali iskanja besed v tabeli, z izdelavo tabele za iskanje besed ter s križankami ali karticami za igro spomin. Učenci z več znanja so sestavljali uganke, ki smo jih potem uporabili za ostale učence pri preverjanju znanja. Učenci so utrjevali snov še tako, da so reševali spletne naloge, spletne učne liste (angl. liveworksheets) in naloge bralnega razumevanja.

terSipz	tfHe	teifFartbs	uhelSchscta	pchpenMä
llerFü	keZirl	sfbotefkl	ifBlteist	chreTannersche

Slika 5: Šolske potrebščine: premetanke

Prednost utrjevanja s pomočjo spletnih nalog je v tem, da učenci takoj dobijo povratno informacijo o uspešnosti. Slabost takšnega utrjevanja pa je v tem, da učitelj nima pregleda nad tem, ali učenec utrjuje svoje znanje s spletnimi nalogami, kolikokrat je rešil posamezno nalogo, koliko od spletnih nalog je rešil in kako uspešen je bil pri reševanju (z izjemo spletnega učnega lista, ki ga učenec lahko pošlje učitelju v pogled).

4.4. Preverjanje znanja in povratne informacije

S pomočjo preverjanja znanja dobimo informacijo o tem, ali je učenec dosegel zastavljeni cilj. Hkrati preverjanje znanja učitelju pove, ali mora še nameniti čas dodatnemu utrjevanju, ali lahko prične z ocenjevanjem, ali začne z uvajanjem nove snovi. Ta korak je v tesni povezavi s prejšnjim, saj določeni izdelki učencev lahko pokažejo (ne)razumevanje in (ne)znanje snovi ali napačno rabo znanja ipd.

Kot je bilo že omenjeno v prejšnji točki, je bilo znanje učencev pri pouku na daljavo preverjeno na različne načine, npr. z izdelkom, ki ga je pripravil učenec (izdelava križanke (slika 6), spomina (slika 7), učnih kartic...), z odgovarjanjem na vprašanja, z zapisom svojega urnika (slika 8), krajšega sestavka ali z opisom šole, z nalogami bralnega razumevanja, z izdelavo PP predstavitev ipd.

Učenci so svoje izdelke in naloge fotografirali ter jih poslali po e-pošti v pregled učitelju. Zaradi množice omenjenih sporočil in nepreglednosti le-teh smo se učitelji po nekaj tednih odločili za uporabo Googlove spletne učilnice. Prednost spletne učilnice se je pokazala v tem, da so bile vse fotografije oz. dokazila o delu posameznega učenca zbrane na enem mestu. Tako je imel učitelj veliko boljši pregled nad samim delom učenca, hkrati pa je lahko beležil tudi učenčev napredek. Vse fotografije izdelkov in nalog so namreč dokazi o procesu učenja in znanja, torej govorimo o učnih dosežkih učenca in o enem od elementov formativnega spremljanja.



Slika 6: Križanka



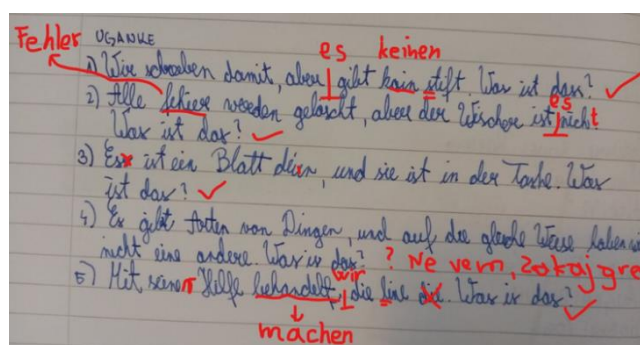
Slika 7: Spomin

Mein Stundenplan

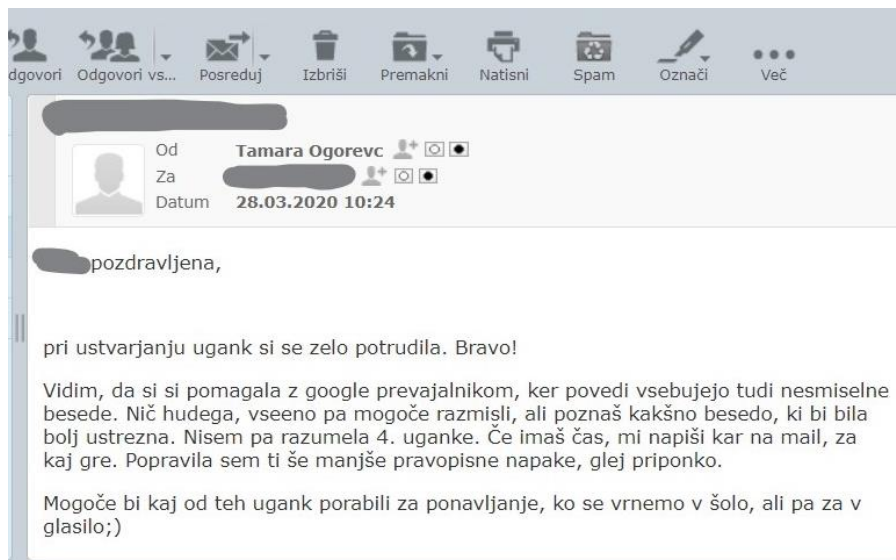
UHR:	Montag	Dienstag	Mittwoch	Donnerstag	Freitag
7:30-8:15	Slowenisch	Slowenisch	Mathematik	Slowenisch	Sport
8:30-9:00	Sport	Englisch	Slowenisch	Englisch	Mathematik
9:30-10:15	Mathematik	Sozialkunde	Musik	Mathematik	Sozialkunde
10:30-11:00	Naturkunde	Sozialkunde	Haushalt	Sport	Slowenisch
11:30-12:00	Deutsch	Kunst	Englisch	Naturkunde	Deutsch
12:30-13:15		Kunst		Naturkunde	
13:30-14:15					

Slika 8: Zapis urnika

Učenci so od učitelja dobivali povratne informacije, ki so ravno tako element formativnega spremljanja. Kvalitetna povratna informacija učencu pove, kakšno stopnjo znanja je že dosegel, in ga spodbuja k odpravljanju pomanjkljivosti oz. mu ponuja možnost za njihovo odpravljanje (Razdevšek Pučko, 2004).



Slika 9: Izdelek učenca



Slika 10: Primer povratne informacije o izdelku učenca

Vsak poslan učenčev izdelek oz. nalogo je bilo treba popraviti (slika 9) in napisati povratno informacijo (slika 10). Glede na to, da v času korone učitelji nismo bili v neposrednem stiku z učenci, sta (bili) spodbuda in pohvala nepogrešljivi del povratne informacije, saj sta delovali na učence zelo motivacijsko. Povratna informacija je bila zelo individualizirana, ker se je vedno nanašala na konkreten izdelek točno določenega učenca. Učenci so imeli vedno možnost, da svoj izdelek oz. nalogo tudi izboljšajo.

Preverjanje znanja in povratna informacija sta nujni pred vsakim ocenjevanjem. Za preverjanje znanja obstajajo tudi spletna orodja, zaradi česar so učenci v času pouka na daljavo reševali preverjanje s pomočjo spletnega Googlovega obrazca ali dokumenta. Spletna preverjanja in ocenjevanja ne morejo predstavljati edinega načina preverjanja znanja, saj učitelji v resnici ne vemo, ali rezultati predstavljajo učenčev resnični dosežek. Šele po preverjanju znanja lahko učitelj ocenjuje učenčevo znanje.

4.5. Ocenjevanje

V času pouka na daljavo je bilo ocenjevanje velik izziv za vsakega učitelja. Glavno vodilo ocenjevanja je, da učitelji iščemo znanje in napredek, ki ga je učenec v določenem obdobju pokazal bodisi pisno, ustno ali z izdelki.

O načinu ocenjevanja smo se z učenci pogovorili preko videokonference. Na izbiro so imeli več možnosti ocenjevanja, pri čemer jim je bil s konkretnim primerom predstavljen posamezni način ocenjevanja. Kdor je želel, je dobil oceno na podlagi izdelkov, ki jih pripravil in poslal. Nekateri učenci so namreč izdelali odlične PP predstavitve. Kljub temu da z učenci nismo pogosto uporabljali videokonferenc, so učenci imeli možnost ustnega ocenjevanja preko videokonference oz. so lahko pripravili krajši govorni nastop, v katerem so nekaj povedali o sebi in o tematskem sklopu *Šola*. Če so želeli, so se lahko posneli doma in poslali le posnetek. Večina učencev pa se je odločila za ocenjevanje preko spletnega obrazca, pri čemer so bili časovno omejeni. V popoldanskih urah so na e-naslave dobili spletni obrazec, ki so ga morali vrniti do večera – tako so imeli na voljo tri ure za reševanje. Spletno ocenjevanje je bilo sestavljeno za vsako skupino učencev posebej (1. leto, 2. leto oz. 3. leto učenja) in iz različnih

tipov nalog. Učenci so bili ocenjeni z oceno, ki je v tistem trenutku odražala njihovo znanje. Četudi so si učenci pomagali s svojimi zapisi, so morali vedeti, katero snov imajo v zapiskih in kje je le-ta zapisana, in morali so poznati vsaj osnovno besedišče. Učencev povsem objektivno nikoli ne moremo oceniti, vendar dokler se neobvezni izbirni predmeti ocenjujejo, je prav, da je ocena tudi spodbuda za nadaljnjo učenje.

5. Zaključek

Pouk na daljavo je bil nekaj povsem novega in neznanega. Ob pričetku takšnega poučevanja ni bilo nobenih pravil, navodil ali priporočil, kako poučevati. Vsem oviram navkljub smo učitelji našli rešitve, na prvi pogled, za nerešljive težave. Izkušnje in iznajdljivost učitelja skupaj s kombinacijo pristopov učenja (npr. projektnega dela in formativnega spremljanja) so bili tisti elementi, ki so vplivali na učinkovito poučevanje na daljavo v heterogeni skupini.

Pomemben dejavnik pouka na daljavo je bil tudi ohranitev socialnega stika z učenci s pomočjo videokonferenc. Ne razlaga snovi, temveč pogovori z učenci o tem, kako se počutijo, kako poteka njihov delo, kaj pogrešajo, kaj počnejo ipd. so bili v dani situaciji nujni del poučevanja na daljavo.

6. Literatura

- Ferk Savec, V. (2010). *Projektno učno delo pri učenju naravoslovnih vsebin*. Učbenik. Pridobljeno s: http://kompetence.uni-mb.si/FerkSavec_ProjektnoUcnoDelo_koncnaVerzija.pdf
- Grah, J. Rogič Ožek, S. in Žarkovič Adlešič, B. (2017). *Vključujoča šola: priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. Zv 2. Formativno spremljanje v podporo vsakemu učencu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Holcar Brunauer, A. idr. (2016a). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Zakaj formativno spremljati*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Holcar Brunauer, A. idr. (2016b). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Vprašanja v podporo učenju*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Novak, H. Žužej, V. in Zmaga Glogovec, V. (2009). *Projektno delo kot učna metoda v vrtcih in osnovnih šolah*. Radovljica: Didakta.
- Razdevšek Pučko, C. (2004). Formativno preverjanje znanja in vloga povratne informacije. *Sodobna pedagogika*, l. 55, št. 1, str. 126-139.

Kratka predstavitev avtorja

mag. Tamara Ogorevc je učiteljica nemščine na OŠ dr. Jožeta Toporišiča Dobova. Nemščino poučuje kot obvezni in neobvezni izbirni predmet. Številne izkušnje si je v svoji 20-letni praksi pridobila v različnih projektih. Sodelovala je pri projektu Postopno uvajanje drugega tujega jezika v osnovo šolo, sodeluje tudi pri razvojni nalogi ZRSŠ Formativno spremljanje v podporo učenju vsakega učenca. Kot članica razvojne predmetne skupine za nemščino sodeluje na študijskih skupinah s prispevki, s katerimi predstavlja primere dobre prakse, med drugim tudi primere poučevanja v heterogenih skupinah.

IV

**DISTANCE LEARNING IN MATH
AND SCIENCE TEACHING**

**POUK MATEMATIKE IN NARAVOSLOVJA
NA DALJAVO**



Priprave na maturo iz matematike v 4. letniku gimnazije na daljavo v času pandemije

How the High School Seniors Prepared for the Math Matura Exam during the Pandemic

Slavka Žmaucar

Gimnazija Šentvid
slavka.zmaucar@sentvid.org

Povzetek

V prispevku je opisano, kako so se dijaki 4. letnika gimnazije pripravljali za maturo iz matematike na daljavo v času pandemije, kako so oddajali domače naloge in pisali preverjanja znanja. Slabo odzivni dijaki so se pri tem soočili z določenimi težavami in so potrebovali veliko motivacije. V prispevku je opisano, kaj vpliva na motivacijo in kako lahko motiviramo druge.

Opisano je tudi delo z nadarjenimi dijaki, ki so se pripravljali na višji nivo mature iz matematike s pomočjo podjetnostnega poučevanja. S pomočjo metode brainstorming so reševali naloge, ki odpirajo različna vprašanja in rešitve. S tem se je spodbujala njihova radovednost in ustvarjalnost na način, kot pravi *Lascelles Abercrombie*: »Dilema poučevanja je, kako povedati učencem, kaj naj iščejo, ne da bi jim govorili, kaj naj vidijo«.

Ključne besede: brainstorming, delo na daljavo, matura, motivacija, pandemija, podjetnostno poučevanje, ustvarjalnost.

Abstract

This summary talks about how seniors prepared for the Math Matura exam during the pandemic. It focuses on how they were turning in their homework and how they wrote their mock exams over distance. As the less responsive pupils faced several difficulties performing some of the required tasks they needed extra motivation. Thus, the article also touches upon what we can do to motivate pupils and what are the factors that influence their motivation.

The article also describes the more advanced pupils and what their preparation for writing the Matura exam on a higher level looked like. They were using entrepreneurial learning – with the help of brainstorming they solved exercises that opened up new questions and presented various solutions. While doing this their curiosity and creativity was stimulated. Therefore, this way of learning perfectly encompasses what *Lascelles Abercrombie* once questioned: »How to tell students what to look for without telling them what to see is the dilemma of teaching«.

Key words: brainstorming, creativity, entrepreneurial learning, learning from home, motivation, pandemic, the matura exam.

1. Uvod

Med epidemijo smo se učitelji znašli v razmerah, ki so zahtevale veliko energije, optimizma, pa tudi inovativnosti, ustvarjalnosti in podjetnosti. S poukom na daljavo je bilo veliko dela, veliko odgovornosti pa se je preneslo tudi na dijake, ki so morali biti bolj samostojni pri učnem delu. Pomagati smo si morali z manj tradicionalnimi oblikami poučevanja in s tem spodbujali pri dijakih ustvarjalnost. Tako učitelji kot dijaki smo morali biti zelo prilagodljivi pri novem načinu dela.

V prispevku je opisano, kako smo izvajali na daljavo pouk matematike, priprave na maturo in kako so dijaki oddajali domače naloge in pisali preverjanja znanja.

Približevanje mature je dijakom povzročal določen občutek tesnobe. Tesnoba je večino dijakov spodbudila, da so se začeli učiti in resno pripravljati na maturo. Ti dijaki so izkoristili pozitivne lastnosti tesnobe, ki so opisane v prispevku in so jim pomagale, da so se lažje spoprijeli z izzivi mature. Doživeli so raven stresa, ki je neizogibna. Nekateri dijaki pa so bili pod tolikšnim pritiskom, zelo napeti in soočali so se s takšno zaskrbljenostjo, da se niso mogli učiti. Ti dijaki tesnobe niso razumeli kot poziv k spoprijemanju s težavo in jim je takšna zaskrbljenost povzročala stres, zato so potrebovali precej motivacije. V prispevku je opisano, kaj vpliva na motivacijo in kako lahko motiviramo druge. Potrebovali so tudi pomoč pri postavljanju jasnih ciljev, ki so zadoščali merilom S.M.A.R.T. metode.

V prispevku je opisano tudi, kako so potekale priprave dijakov na višji nivo mature iz matematike s pomočjo podjetnostnega poučevanja. Opisana je metoda brainstorming, ki smo jo uporabljali pri delu na daljavo. Dijaki so s pomočjo te metode razvijali ustvarjalnost.

2. Pouk na daljavo

Razredniki smo na začetku epidemije preverili, če so imeli dijaki dostop do spleta in če so razpolagali z ustrežno opremo. Nato smo začeli s poukom na daljavo. Navodila za obravnavo učne snovi so bila dijakom na začetku epidemije predložena v spletni učilnici in poslana po elektronski pošti. Razlago snovi so prebrali v e-učbeniku, nato so naredili vaje. Na začetku so dijaki zelo pogrešali pravi pouk, osebni stik s profesorji in njihovo razlago, saj so z učenjem s pomočjo e-učbenikov porabili precej več časa, da so snov razumeli.

Zato smo začeli uporabljati aplikacijo Microsoft Teams, kjer je lahko bila dijakom snov tudi razložena. Pri tem smo se skušali držati načela manj je več, več je lahko hitro preveč, kot pravi dr. Kristijan Musek Lešnik v svojem članku Človeku prijazno izobraževanje na daljavo v času koronavirusa. Delo na daljavo je bilo namreč za dijake popolnoma drugačno od dela v učilnici, kjer smo bili učitelji prisotni za dodatno razlago. Nova snov je bila prilagojena tako, da so jo zmogli tudi tisti, ki so potrebovali več individualnega dela. Tisti, ki pa so zmogli in želeli več, so prejeli dodatne, zahtevnejše naloge. V 1. letnikih je bila zahtevnejša snov prihranjena za čas potekanja pouka v šoli.

Dijaki so bili zadovoljni. Toda manjkala nam je še povratna informacija o tem, koliko so se pri tem naučili, zato smo uvedli preverjanja znanja, ki imajo pri pouku matematike res zelo pomembno vlogo.

2.1 Preverjanje in ocenjevanje znanja na daljavo

Pri preverjanju in ocenjevanju znanja pri učenju na daljavo smo upoštevali navodila, ki so jih med karanteno pripravili na Zavodu za šolstvo. Aktivnosti ocenjevanja smo izvajali tako, da je izobraževanje na daljavo predstavljalo kontinuiteto vzgojno-izobraževalnega procesa, ki je potekalo do 13. marca. Preverjanje in ocenjevanje smo za zaključne letnike zaključili skladno s šolskim koledarjem do 22. maja 2020. Po tem datumu smo dijake organizirano pripravljali na zaključek izobraževanja do začetka izvajanja mature oziroma do konca pouka v šolskem letu. Upoštevali smo pridobljeno znanje in veščine iz obdobja rednega izvajanja pouka in pridobili smo eno oceno na dijaka, v obliki ocenjevanja znanja na daljavo.

V oddelkih, v katerih je bila poučevana matematika med epidemijo, smo se preverjanja znanja lotili na naslednji način; najprej smo se z dijaki pogovorili po aplikaciji Microsoft Teams. Izrazili so željo, da bi raje pisali več krajših preverjanj. Najprej smo izvedli poskusno preverjanje, kjer smo preverili, ali vse deluje, ali so preverjanja ustrezna po dolžini, po zahtevnosti, nato smo se lotili dela. Vsakemu dijaku je bilo pripravljeno drugačno preverjanje. Pri tem je bil v pomoč e-učbenik Vega, ki omogoča tudi samodejno generiranje nekaterih nalog. Preverjanja so bila sestavljena tako, da so dijaki utrjevali isto matematično znanje, »samo številke so bile drugačne« in tako dijaki niso mogli prepisovati rešitev. Z dijaki smo določili dan in uro pisanja. Vsakemu dijaku je bilo na elektronski naslov poslano preverjanje. Na začetku je bilo nekaj težav, nato je pošiljanje po elektronski pošti lepo potekalo.

2.2 Domače naloge

Domače naloge predstavljajo pomemben del učnega procesa, saj dijaki na ta način dopolnjujejo pridobljeno znanje in krepijo samostojnost.

Dijaki so rešene domače naloge oddajali v spletno učilnico. Ko so bile prejete domače naloge pregledane, smo dobili osnovne povratne informacije o znanju. Ugotovili smo tudi, kje so težave in kaj jim je treba dodatno pojasniti. To smo izvedli po aplikaciji Microsoft Teams. Ker je to generacija otrok, ki zelo veliko časa preživi pred računalniki in drugimi napravami, so aplikacijo Teams zelo hitro obvladali in bili pri tem zelo spretni.

3. Motivacija

Velik izziv pri poučevanju na daljavo je bil, kako motivirati dijake, da bodo tudi na daljavo sledili učni snovi, redno pisali domače naloge, reševali razne vaje in dobro pisali preverjanja.

3.1 Definicija motivacije

Petra Cvek v spletnem tečaju z naslovom Umetnost motiviranja definira, da je motivacija notranja sila, zaradi katere je posameznik pripravljen delovati oziroma nekaj početi. Nadaljuje, da smo motivirani delati tisto, za kar verjamemo, da bo zadovoljilo naše potrebe ali je močno v skladu z našimi vrednotami. Poudari, da motivacija pogosto »izgine«, ko naletimo na ovire, zato se je treba motivirati (skoraj) vsak dan. Meni, da če želimo ostati motivirani, je treba v motivacijo vlagati. Doda tudi, da motivacija brez akcije ne prinese rezultata v obliki uresničenega cilja. Začetna motivacija pogosto pride šele z akcijo. Pomembno je, da poznamo razliko med željo

in ciljem. Kot pravi Nishan Panwar: »Naše sanje postanejo cilji v trenutku, ko začnemo opravljati aktivnosti, ki bodo doprinesle k uresničitvi sanj. Cilj brez načrta je samo želja.«

Dijaki so si želeli zelo dobro narediti maturo iz matematike. Na vprašanje, kaj bodo za to naredili, pa niso znali vsi odgovoriti. Cvek razloži, da to, da je nekaj v skladu z našimi vrednotami, včasih ni dovolj, da smo motivirani, da delujemo v smeri vrednot. Poudari, da je pomembno, da ozavestimo koristi vrednot in potem lažje najdemo motivacijo. Dijaki so ugotovili, da so koristi dobro odpisane mature v tem, da se bodo lahko vpisali na izbrano fakulteto.

Dijaki, ki so imeli pri matematiki slabo oceno, so odlašali z učenjem. Cvek razloži, da je razlog za odlašanje pogosto bežanje od neugodja. Dijaki se verjetno niso lotili učenja matematike, ker jih je bilo strah neuspeha, kritike, strah jih je bilo, da ne bodo zmogli. Cvek meni, da že sama misel na neuspeh lahko vzbudi kanček neugodja in kanček čustvene bolečine, zato s temi stvarmi odlašamo.

Zato smo tudi slabše odzivne dijake spodbudili, da so naredili načrt dela.

3.2 Načrt dela

Hvastja, Jereb, Pavlič, Selevšek in Kranjc (1998) razložijo, da načrt dela na kratko napove dejavnosti, ki jih je treba izpeljati v dogovorjenem roku. Poudarijo, da se dijaki na ta način zavedo morebitnih omejitev in predvidene težave se lahko zmanjšajo ali odpravijo, preden začnejo delati.

V načrtu dela so dijaki napisali:

- kaj nameravajo narediti,
- zakaj bodo to naredili,
- kako bodo to naredili v času, ki je na voljo.

Načrt dela je dijakom omogočil, da so si postavili cilje.

3.3 Vpliv jasnih ciljev na motivacijo

Petra Cvek v spletnem tečaju z naslovom Umetnost motiviranja razloži, da na motivacijo vplivajo jasni cilji. Poudari, da bolj, ko imamo ozaveščene želje, lažje postavimo cilje in bolj, ko poznamo koristi naših ciljev, lažje se motiviramo. Na poti do cilja pogosto naletimo na ovire in če nimamo ozaveščenih koristi, motivacija popusti in ne nadaljujemo. Nekateri dijaki so se začeli spraševali, zakaj bi reševali vaje, delali domače naloge in se učili. Zato so si postavili cilj, ki je zadoščal merilom S.M.A.R.T. metode postavljanja ciljev:

1. Specifičnost: cilj je bil jasen in nedvoumen: dobro opraviti maturo iz matematike.
2. Merljivost: lahko so presodili kvantitativno, s številom doseženih točk na maturi, ali so cilj dosegli. Po rezultatih sprotnih preverjanj so lahko tudi sledili, kje so bili na poti do cilja.
3. Dosegljivost: dijaki so verjeli, da cilj lahko dosežejo, zato so bili pripravljene vložiti svoj čas in trud. Cilj jim je bil privlačen, ob misli na doseženi cilj so se dobro počutili. Zapisali so tudi koristi cilja, kar jim je dalo zagon, ko so naleteli na ovire.
4. Relevantnost: cilj je bil v skladu z njihovimi vrednotami. Postavili so si realni cilj pri odločitvi ali bodo maturo iz matematike pisali na osnovni ali višji ravni. Nekaterim dijakom so pri tej odločitvi pomagali pogovori o tem, koliko truda so pripravljene vložiti

v učenje, ali so pripravljeni pridobiti določena znanja in kakšen uspeh potrebujejo za vpis na fakulteto. Včasih si namreč nekateri dijaki postavijo nerealne cilje, glede na njihove ostale obveznosti in so potem razočarani, ko jih ne dosežejo.

5. Časovna definiranost: dijaki so imeli za cilj natančen rok, in sicer so želeli maturo dobro opraviti v spomladanskem roku.

Cvek priporoča tudi, da si cilje zapišemo in razložimo takole: Zapisani cilji so resnični cilji; so kot pogodba, ki smo jo sklenili s seboj. Cilji, ki ostanejo zapisani le v naši glavi, so hitro spreminjajoči se cilji.

3.4 Kako lahko motiviramo druge

Cvek trdi, da drugih ne moremo motivirati, ker ne moremo določiti, kaj naj razmišljajo in delajo, lahko pa vplivamo na njihovo raven motivacije. Nadaljuje, da to lahko storimo tudi na naslednje načine:

1. Preverjamo, v čem prepoznajo koristi zase: Pri razredni uri smo se z dijaki pogovarjali o tem, v čem prepoznajo koristi zase, kako poskrbijo za svoje dobro počutje, kaj je tisto, kar jim veliko pomeni in si že dolgo časa želijo privoščiti, pa si še niso. Zaradi karantene sta bila najbolj pogosta odgovora druženje s prijatelji in šport.
2. Podpora pri osmišljanju ciljev: Poudari, da so ljudje, ki vedo, zakaj nekaj počnejo, veliko bolj motivirani, da s tem tudi nadaljujejo. Pri dijakih je bil cilj dobro opravljena matura. Osmislili so svoj cilj, prepoznali koristi in bili potem bolj motivirani.
3. Iskrena pohvala ali zahvala: Učitelji žal včasih pozabimo na pohvalo, ki pa je res zelo pomembna. Dijaki so bili pohvaljeni, če so redno oddajali domače naloge, dobro pisali preverjanja in se trudili po svojih najboljših močeh. Svoje delo so v veliki večini opravljali z vso resnostjo in si za to seveda zaslužili pohvalo. Po takšni pohvali je bilo opazno, da so bili dijaki bolj motivirani. Ko so bili znani rezultati mature, s katerimi je bila večina dijakov zelo zadovoljna, pa so bili dijaki povabljeni na sladoled, kjer smo sproščeno poklepetali. Dijaki so se za trud tudi zahvalili.

4. Soočanje dijakov s tesnobo v dnevih pred maturo

Približevanje mature je dijakom povzročalo določen občutek tesnobe. Nekatere dijake je skrbelo, da mature ne bodo opravili dovolj dobro in se ne bodo mogli vpisati na izbrano fakulteto.

4.1 Dobre lastnosti tesnobe

Kot je razložil O'Morain (2017), ljudje občutimo tesnobo zaradi lastne varnosti in preživetja. Navaja, da tesnoba za nas ni slaba. Škodljivo je preveč tesnobe in tista, ki traja predolgo. O'Morain (2017) predstavi nekaj dobrih lastnosti tesnobe:

1. Omogoča razvrščanje po pomembnosti.
2. Tesnoba nas predrami in spodbudi ter povzroči sproščanje adrenalina in kortizola.
3. Spodbuja nas k pripravljenosti.

4. Prisili nas, da rešimo nesporazume in se jim ne izogibamo. Ne dovoli, da bi celotno težavo potisnili v kot zavesti, ampak nam pomaga usmerjati energijo v koristno smer.

Nekateri dijaki so izkoristili dobre lastnosti tesnobe in so zato lahko zbrali dovolj moči, da so naredili domače naloge in ostale obveznosti, čeprav nekaterim reševanje matematičnih nalog ni nudilo nikakršnega zadovoljstva. Na ta način so se za maturo iz matematike boljše pripravili.

5. Podjetnostno poučevanje

Hvastja idr. (1998) definirajo, da je podjetnostno učenje in poučevanje vrsta projektnega učenja, ki je nastalo zato, da bi spodbudilo razvoj podjetnostnega vedenja, lastnosti in spretnosti tudi pri dijakih v splošnih programih. Razložijo, da podjetnostno poučevanje učitelja spodbuja k živahnemu in prilagodljivemu poučevanju in poudarja njegovo vlogo spodbujevalca učnega procesa.

5.1 Podjetnostni pouk pri matematiki

Hvastja idr. (1998) menijo, da se velikih novosti v poučevanje matematike ne da vpeljati kar naenkrat in da jih šolska matematika niti ne prenese. Poudarijo, da je poglobljen cilj večja dejavnost dijakov, sproščanje njihove energije za odkrivanje novega in neznanega, učenje načrtovanja in organizacije dela in razvijanje sposobnosti za vrednotenje doseženega. So mnenja, da so tradicionalne metode sicer nujne, da pa so modernejše in aktivnejše metode, kot so delo v skupinah, učenje z delom, samostojno odkrivanje znanja in takojšnja uporaba, velikokrat učinkovitejše.

Te metode so bile uporabljene pri pripravah dijakov na višji nivo mature iz matematike.

6. Priprave dijakov na višji nivo mature iz matematike

Pri pripravah dijakov na višji nivo mature iz matematike je bilo uporabljeno podjetnostno poučevanje, ki je bilo usmerjeno v proces in ne v vsebino. Poudarek je bil na povezavi teorije s prakso. Dijaki so sodelovali, razvijali znanje, ni jih bilo strah napak, ampak so se iz napak učili.

Cankar in Deutsch (2015) menita, da naša šola ni prijazna do napak. Učenci se zelo hitro naučijo, da so napake slabe, nezaželene in pogosto kaznovane s slabo oceno. Poudarita, da se zato njihov miselni napor iz prizadevanja za iskanje različnih možnih rešitev težave, preusmeri v prizadevanje za zmanjšanje števila napak. Menita, da otroci spoznajo, da nima smisla tvegati napak in zato nehajo preizkušati, presahnejo pa tudi njihova radovednost, ustvarjalnost, izvirnost in inovativnost. Poudarita, da zato učenci potrebujejo odprtega, inovativnega in ustvarjalnega učitelja, ki učence spodbuja, da so drzni v idejah in dejanjih ter se ne bojijo napak.

6.1 Brainstorming

Na pripravah za višji nivo mature iz matematike smo obravnavali snov integriranje na daljavo. Snov jim je bila razložena po aplikaciji Microsoft Teams, nato so dijaki začeli reševati naloge s pomočjo tehnike možganska nevihta oziroma viharjenje idej (brainstorming). Hvastja idr. (1998) razložijo, da to tehniko lahko zasledimo v strokovnem slovstvu tudi pod imeni viharjenje

možgan ali nevihta idej in jo pogosto uporabimo kot uvod v učno uro. Poudarimo, da ta tehnika spodbuja svobodno razmišljanje in domišljijo in smo pri tem izrazito usmerjeni v logično in analitično razmišljanje.

V prvem delu reševanja naloge je bil poudarek na sproščenem in svobodnem nizanju idej ali rešitev. Vsi dijaki so predlagali ideje, kako bi se lotili integriranja in tako smo zbrali zelo veliko idej. Pri tem smo upoštevali naslednja pravila, ki jih navajajo Hvastja idr. (1998):

- sprejemljive so bile vse zamisli,
- besedne in druge kritike niso bile dovoljene,
- članom skupine smo dali čas, da so razvili in dopolnili zamisli drugih.

V drugem delu reševanja naloge pa je bil poudarek na pogovoru in vrednotenju idej, dokler nismo našli rešitve, ki je bila sprejemljiva za vse. Uporabili smo razpravo.

6.2 Razprava

Hvastja idr. (1998) definirajo, da je razprava tehnika, ki omogoča dijakom razvijanje in izražanje zamisli in mnenj ter njihovo utemeljevanje. Pravijo, da razvija tudi njihove komunikacijske spretnosti in krepi samozavest, hkrati pa se dijaki naučijo strpno poslušati tudi drugače misleče. Menijo, da je razprava učinkovita, če imajo dijaki o izbrani temi določeno predznanje. Razprava je bila usmerjena in spodbujana, na vprašanja je bilo odgovorjeno z vprašanji in delo namesto dijakov ni bilo opravljeno.

6.3 Ustvarjalnost

Dr. Lešnik meni, da so človeška radovednost, ustvarjalnost in inovativnost zaslužne za ključne dosežke človeka v njegovi zgodovini in hkrati pomemben pogoj za našo prihodnost, če se želimo učinkovito soočiti s posledicami drugih, manj prijetnih človeških potez, ki jih že čutimo na planetu in v svetu okrog sebe. Poudari, da ko radovednost začne voditi v nastajanje novih idej in rešitev, se rodita ustvarjalnost in inovativnost. S sistematičnim spodbujanjem radovednosti, divergentnega mišljenja in ustvarjalnosti v šolskem okolju lahko ustvarjamo izjemne pogoje za poznejšo inovativnost v različnih življenjskih okoliščinah in pri različnih izzivih.

Zato smo pri pripravah dijakov na višji nivo mature iz matematike reševali naloge, ki so odpirala različna vprašanja in različne rešitve, namesto nalog z enim samim možnim odgovorom. Te naloge so dijakom predstavljale kar velik izziv.

7. Zaključek

Delo na daljavo je imelo tako dobre kot slabe lastnosti. Velik problem, s katerim smo se soočali pri delu na daljavo, je bila stalna dosegljivost. Bončina (2019) razloži, da beseda »stalna« nakazuje, kje tiči težava. Takšna naravnost ne dopušča odmora, ne dovoli izklopa. Dijaki so neprestano pisali elektronska sporočila in spraševali, kako se reši določena naloga, kje so se zmotili pri reševanju, kako naj nadaljujejo z reševanjem itn.

Delo na daljavo je zahtevalo od učiteljev in dijakov precej prožnosti. Če je šlo pri delu na daljavo kaj narobe, smo skozi pogovor skušali odkriti, kje so se stvari zapletle in tako smo ugotovili, kaj bi morali spremeniti. Delo smo si poskušali čim bolj organizirati. Zelo pomembna

je bila komunikacija med profesorji in dijaki. Za dijake je bilo zelo pomembno tudi, da so bili v stiku s sošolci in so si med seboj pomagali. Ugotovili smo, da imajo dijaki v današnji digitalni dobi precej manj potrpljenja, saj se le redko znajdejo v okoliščinah, ko morajo samo biti in počakati. Večinoma se namreč takoj zamotijo s pametno napravo.

Pomembno pa je, da smo do sebe in dijakov zelo prizanesljivi in se ne obtožujemo, kaj vse je šlo narobe in kaj bi lahko naredili bolje. Smiselno je razmisliti in preveriti, kaj bi lahko naslednjič naredili drugače in pri tem upoštevati povratne informacije s strani dijakov.

Pri pouku na daljavo nam je zelo pomagal razvoj interneta in pametnih telefonov. Komunikacija je potekala zelo hitro. Žal pa ima razvoj tehnologije tudi druge posledice, kar lepo pove misel Srečka Kosovela: »Tehnika pospešuje razvoj. A samo v širino, ne v globino. Poglobljanje ji krade čas, zato ga ne ljubi. Človek hiti, hiti za razvojem in misli doseči cilj. A cilja ni, samo razvoj je. Perspektiva brez meja je razvoj, človek pa hoče doseči svoj cilj. Hodi z razvojem in misli:« Ko bo končan, se ustavim na cilju in pomislim. A cilja ni in človek se ne more ustaviti, da bi pomislil.«

6. Literatura in viri

Bončina, T. (2019). *Izgorelost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Cvek, P. (2020). *Umetnost motiviranja*. Pridobljeno s: https://www.mojeznanje.si/Video/Umetnost_motiviranja_3/#videoFix

Deutsch, T. Cankar, F. (2015). *Mladi, šola in izzivi prihodnosti*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Hvastja., D. Jereb., D. Pavlič., G. Selevšek., G. Kranjc., T. (1998). *Podjetno v svet matematike*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Musek Lešnik., K. (2020). *RADOVEDNOST, USTVARJALNOST, INOVATIVNOST - Kaj lahko predam mojim otrokom in učencem?* Pridobljeno s: <https://www.abced.si/post/radovednost-ustvarjalnost-inovativnost-kaj-lahko-predam-mojim-otrokom-in-u%C4%8Dencem>

Musek Lešnik., K. (2020). *Človeku prijazno izobraževanje na daljavo v času koronavirusa*. Pridobljeno s: <https://www.abced.si/post/%C4%8Dloveku-prijazno-izobra%C5%BEevanje-na-daljavo-v-%C4%8Dasu-koronavirusa>

O'Morain, P. (2017) *Čuječnost za zaskrbljene*. Ljubljana: Vita.

Kratka predstavitev avtorice

Slavka Žmaucar je po izobrazbi profesorica matematike. Šolala se je na Fakulteti za matematiko in fiziko v Ljubljani. Od leta 1996 je zaposlena na Gimnaziji Šentvid, kjer poučuje matematiko. Trenutno sodeluje pri projektu Podjetnost v gimnazijah. Rada se udeležuje raznih izobraževanj, ki ji prinašajo nove priložnosti za osebnostni in strokovni razvoj. Poleg narave so njena strast knjige, ob katerih se sprosti in iz njih črpa nova znanja in ideje.

Izbira pri matematiki

Choice at Mathematics

Marjanca Velkavrh

*Šolski center Novo mesto, Srednja zdravstvena in kemijska šola
marjanca.velkavrh@sc-nm.si*

Povzetek

Mnogi dijaki težko vzljubijo matematiko. Naloga profesorjev matematike je, da jim pri tem pomagamo. Večna težnja ostaja motivirati posameznega dijaka za delo, kljub temu da je vsak izmed njih edinstven. Ta naloga je postala poseben izziv v času dela na daljavo. Z namenom, da ustvarjamo pri dijakih kritično mišljenje, smisel za timsko delo in kakovostnejši pouk, se zatekamo k inovativnim, sodobnim tehnikam poučevanja. Vprašanje je, kako spodbuditi dijake, da bi z uporabo tehnologije in medpredmetnega povezovanja samostojno ponovili predelano snov. To je mogoče doseči s pomočjo sheme matematičnega reševanja problemov in različnih psiholoških tehnik, kot sta več izbire med načini dela in delo v skupinah, pri tem pa si lahko pomagajo s tehnologijo in izkoristijo svoje talente. Potrebno je ustvariti nalogo za dijake, ki jih spodbuja k razmišljanju o matematiki v vsakdanjem življenju. Odziv na takšno nalogo je bil pri dijakih pozitiven. Tudi tisti dijaki, ki imajo navadno pri matematiki težave, sedaj najdejo z matematiko skupen jezik. Nekateri dijaki so se povezali v skupine, večina pa je raje delala samostojno. Naloge so naredili tako, da so sestavili besedilno matematično nalogo, nekateri pa so za to izkoristili tudi svoje talente. Seveda pa kljub temu, da takega načina dela ni mogoče uporabljati vedno, ga je možno razbiti na več delov, ki pripomorejo k boljšemu in učinkovitejšemu pouku.

Ključne besede: matematika, medpredmetno povezovanje, tehnologija.

Abstract

Many students find it hard to fall in love with mathematics. It is the job of math professors to help them with this. The eternal aspiration remains to motivate every individual student to work, despite the fact that each of them is unique. This task has become a special challenge during teleworking. In order to create critical thinking in students, a sense of teamwork and better quality teaching, we resort to innovative, modern teaching techniques. The question is how to encourage students to revise the processed material independently by using technology and cross-curricular integration. This can be achieved through a mathematical problem-solving scheme and various psychological techniques, such as multiple choices between work methods and group work. It is necessary to create an assignment for students that encourages them to think about mathematics in everyday life. The response to the assignment from the students was positive. Even those students who usually have trouble with math now find common ground with it. Some students formed groups, but most preferred to work independently. They did the tasks by putting together a text-based math problem, and some also used their talents to do so. Of course, despite the fact that this way of working cannot always be used, it can be broken down into several parts that contribute to better and more effective teaching.

Key words: cross-curricular integration, mathematics, technology.

1. Uvod

Matematika nam omogoča, da vidimo nevidno lepoto v svetu. Naloga profesorjev matematike je, da dijakom to lepoto pokažemo. Da bi to lahko dosegli, moramo dijaka spodbuditi k razmišljanju, sodelovanju, timske delu ... Problem se pojavi, ko dijak začne zavračati našo razlago z razlogi, kot so, da ne razume, da tega v življenju nikoli ne bo potreboval in se sprašuje: »Zakaj bi se ukvarjal z matematiko, ko obstaja milijon zabavnejših stvari, s katerimi bi se lahko zamotil?«

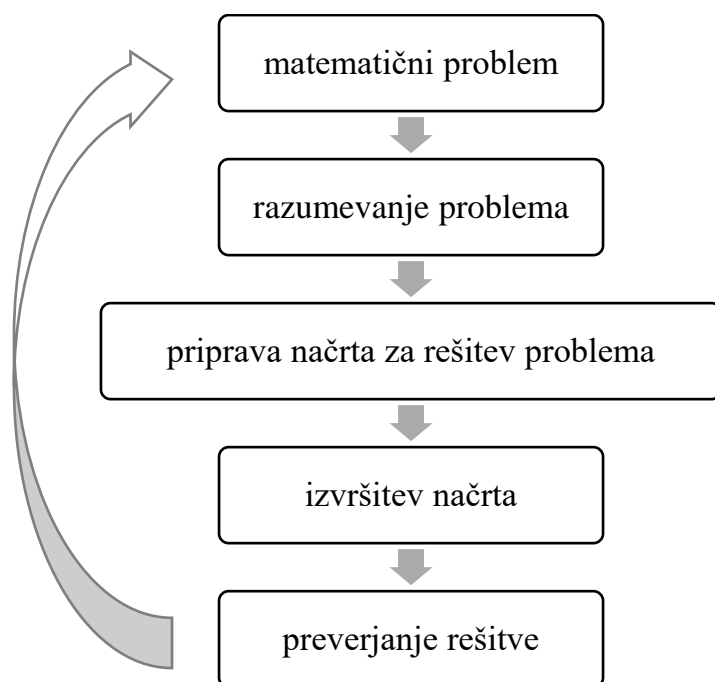
Naloga profesorjev ni samo poučevanje dijakov, temveč naj bi jih tudi »zabavali«. Tako vsaka učna ura, ki ne doseže standarda »zabave«, preprosto izpuhti iz njihovih možganov. Torej kako lahko profesorji uspešno opravljamo svoj poklic, ko vsi dobro vemo, da je skoraj nemogoče narediti vsako snov »zabavno«? Z običajnimi tehnikami dela tega ne moremo doseči, zato je pomembno, da stopimo izven okvirjev in poskušamo z inovativnimi metodami dijakom približati pouk matematike. Z namenom, da ustvarimo prijetnejše delovno okolje, kakovostnejši pouk, spodbujamo ustvarjalnost in kritično mišljenje, raziskujemo nove načine poučevanja. Poseben izziv se je pojavil v letošnjem šolskem letu 2019/20, v času karantene, ko je bilo zaradi dela na daljavo še težje doseči aktivno sodelovanje dijakov in razumevanje učnih vsebin. Prav izziv dela na daljavo in želja po medsebojnem sodelovanju dijakov (kljub fizični razdalji), sta bila vodilo k razmišljanju, kako bi lahko pouk matematike postal zanimivejši, aktualnejši in intelektualni izziv dijakom, kjer bi z veseljem uporabljali vse svoje znanje in učne spretnosti.

Vsak izmed njih je drugačen, kar pomeni, da neka metoda, ki deluje pri enem dijaku, ni nujno uspešna tudi pri drugem. To dejstvo je postalo še dodaten izziv pri iskanju načinov vključevanja sodobnih učnih metod v pouk matematike srednjega strokovnega izobraževanja.

S ciljem v mislih, da bi z uporabo sodobne tehnologije in medpredmetnim povezovanjem dijaki samostojno ponovili snov celotnega šolskega leta in vključili znanje preteklih let, sem zasnovala posebno metodo dela.

2. Matematično reševanje problemov

Matematično reševanje problemov (Arnes Učilnice, b.d.) je preprosta shema, ki temelji na tem, da identificiramo problem, ga razumemo, pripravimo načrt za uresničitev problema (cilja), izvršimo načrt in nato rešitev preverimo (Slika 1). Najboljše pri tem načinu spopadanja s problemi pa je, da je uporaben tudi v vsakdanjem življenju. Na ta način se lotimo reševanja problema, kako dijakom približati pouk matematike.



Slika 1: Shema matematičnega reševanja problemov

2.1 Teorija izbire

Da bi dosegli, da bi kar največ dijakov sodelovalo pri ponavljanju snovi, je potrebno zasnovati metodo dela, ki se zdi dijakom privlačna. Pri pouku matematike profesorji namreč hitro začutimo odpor do dela. Ta problem sem se odločila popraviti s starševsko tehniko spopadanja s trmastimi otrok, o čemer je razpravljala tudi dr. Laura Markham (b.d.) na svoji spletni strani. Ta tehnika se običajno uporablja pri mlajših otrocih (npr. 5 let starosti), vendar je prav tako aplikativna tudi v kasnejših stopnjah razvoja. Tehnika temelji na tem, da otroku ponudimo izbiro med različnimi možnostmi, ki so sprejemljive za nas. S tem ko dijakom damo občutek izbire in svobode, na kakšen način opravijo delo, dobijo občutek oblasti in nadzora nad lastnim početjem, hkrati pa ti načini dela ostanejo še vedno znotraj okvirjev dela, ki so sprejemljivi profesorju.

2.2 Uporaba tehnologije

Letos smo v šoli spoznali, koliko tehnologija pripomore k poučevanju. Pomembno je, da znamo s tehnologijo pravilno rokovati in z njeno pomočjo raziskujemo nove načine dela. Sodobna tehnologija pa je pripomogla tudi k temu, da smo uspeli dijake navkljub razdalji vplesti v timsko delo. K navodilom za ponavljanje snovi smo dodali tudi možnost, da nalogo opravijo v manjših skupinah, kajti vsaka stvar je lažja, kadar delamo skupaj.

2.3 Medpredmetno povezovanje

Vsak dijak je drugačen in prav zaradi te težave je nastala potreba po tem, da se krog izbire načina dela razširi izven meja matematike. Pomembno je, da dijakom omogočimo več različnih možnosti izvajanja ponovitve snovi. V sklopu tega, da bi dijaki videli matematiko kot aktualno temo, smo jim dali navodilo, da sestavijo matematično nalogo iz vsakdanjega življenja, ki

zahteva znanje matematike iz snovi, ki je bila predelana v šolskem letu. Ponujeno pa jim je bilo tudi, da lahko na matematično temo napišejo literarno delo, ustvarijo likovno nalogo, video ali celo ples. S tem smo želeli dijakom pokazati, da se matematika lahko povezuje tudi z ostalimi predmeti, tudi s tistimi, ki so njim ljubši.

3. Talenti kot orodje

Ko ljudje odraščamo, ustvarjamo čustvene povezave ne samo z ostalimi ljudmi, temveč se navežemo tudi na stvari, hrano, zvoke ... Ko ponovno slišimo zvok določene melodije ali zavonjamo določeno jed, v spomin priključimo nekaj, kar je nemški psiholog H. Ebbinghaus (1850–1909) imenoval neprostovoljni spomin – spomin, katerega nismo priklicali namenoma, a se vseeno pojavi zaradi podobnosti trenutne situacije z neko iz preteklosti. Zakaj je to pomembno pri matematiki? Načeloma ni, vendar lahko neprostovoljne spomine uporabimo kot psihološki trik, s pomočjo katerega prenašamo čustva, ki jih dijaki imajo do različnih stvari na matematiko.

Ko dijaku dovolimo, da naredi nekaj na poljuben način, bo izbral način, ki mu je najljubši in zanj najlažji. Tako bo na primer sestavil matematično nalogo o nečem, o čemer veliko ve ali mu je všeč; mogoče bo napisal pesem o matematiki, kaj naslikal ... Skratka dijakov talent, nadarjenost za pisanje, risanje ... uporabimo pri matematiki in ga na nek način prisilimo, da o matematiki razmišlja v drugačnem smislu kot običajno. Kar naenkrat bo matematika, ki jo je morda dijak prej sovražil, povezana z nečim, kar ima rad in rezultat te povezave naj bi bil, da se njegova čustva do matematike nagnejo v bolj pozitivno smer. Dobil bo vtis, da je matematika preprosta in lepa tako kot njegov hobi ali talent, ki ga je pravkar uporabil pri pouku matematike.

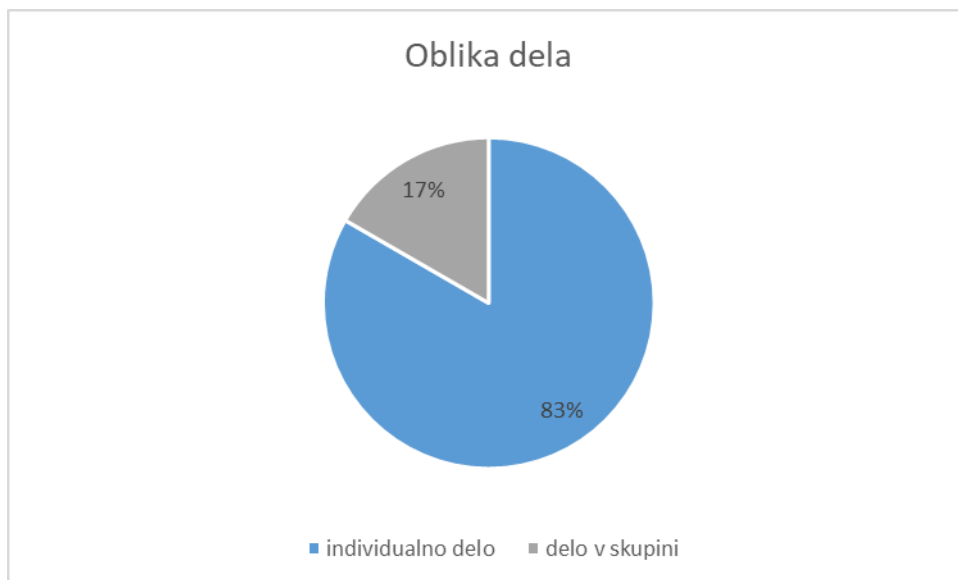
4. Preverjanje rešitve

V teoriji naj bi vsi psihološki triki (več izbire, medpredmetno povezovanje, uporaba tehnologije, medsebojno sodelovanje ...) spodbudili dijake, da z veseljem opravijo ponovitev snovi. Vendar ni vedno tako. Od 107 dijakov, ki so dobili to nalogo, se jih je na nalogo odzvalo nekoliko več kot polovica (slika 2).

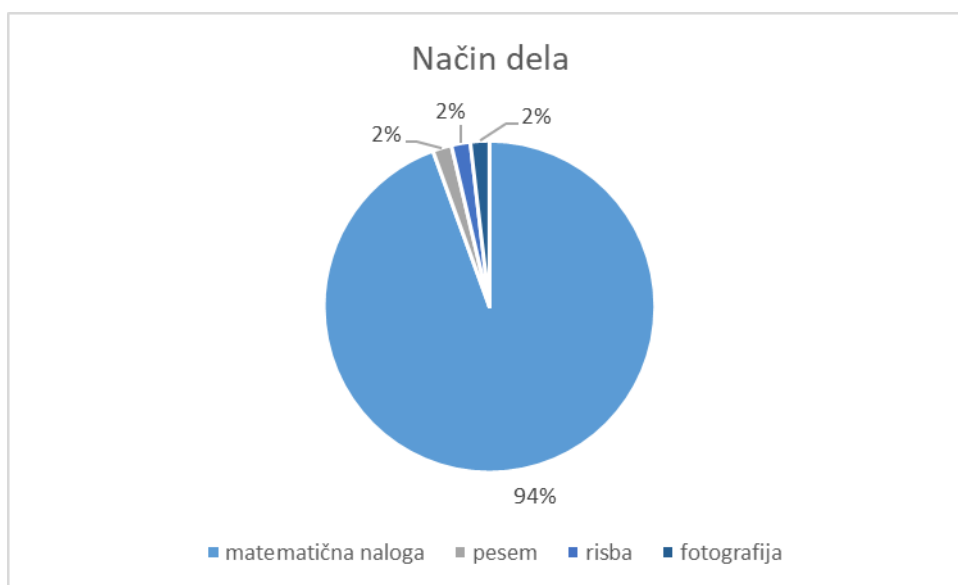


Slika 2: Graf števila dijakov, ki so se odzvali na nalogo

Od vseh dijakov, ki so sodelovali pri ponovitvi snovi, se jih je 17 odstotkov odločilo za delo v skupinah (slika 3). Presenetljivo pa se jih je tudi velika večina odločila, da bo ponovitev snovi opravila tako, da so sestavili matematično nalogo (slika 4). Te so po večini vsebovale računanje s sklepnim računom, izračune ploščin in obsegov likov ter površin in prostornin teles. Le po en/-a dijak/-inja se je odločil/-la za ustvarjanje pesmi, risbe in fotografije, medtem ko se za ples ali video ni odločil nihče (slika 4).



Slika 3: Graf oblike dela



Slika 4: Graf načina ponovitve snovi

5. Zaključek

Kljub nekaterim pomanjkljivostim, ki jih je razkrila izvedba te metode dela, bi radi poudarili, da smo s strani dijakov, ki so opravili nalogo, dobili izredno pozitivno povratno informacijo. Nekateri dijaki so bili tudi nekoliko skeptični glede oddaje umetniških izdelkov, vendar smo bili zelo veseli, da so dijaki pri matematiki uporabili vse svoje znanje in spretnosti. Prav tako smo dobili potrditev, da so se dijaki, ki jim je matematika občutno manj pri srcu, veliko raje zatekli k alternativnim možnostim ponovitve matematike ali se raje združili v skupine. Medpredmetno povezovanje resnično pripomore k sodelovanju dijakov pri pouku matematike, jim olajša delo ter dvigne motivacijo.

Čeprav nam internet močno pomaga pri načinu sodobnega življenja, je lahko tudi hitri izhod v primeru lenobe in v tem se kaže pomanjkljivost te metode dela. Dijak lahko namreč najde na spletu matematično nalogo, jo preprosto prekopira in pošlje. Odzivnost dijakov je bila zelo nizka, ker smo nalogo dijakom poslali prepozno (ko so bile ocene že zaključene in je potekal zadnji teden dela na daljavo). Dijakom je motivacija že skoraj popolnoma popustila, zaradi česar je polovica dijakov sklenila, da nimajo želje po tem, da bi se ukvarjali z matematiko, preko ekrana pa jih k temu tudi ni mogoče prisiliti. Kot predlog pri izvajanju te naloge, naj rečemo, da je veliko bolje, če dijakom naložimo tak tip naloge prej, kot smo to storili v opisanem primeru. Sama oblika in metoda dela pa ima še eno omejitev: mogoče jo je uporabljati le ob nekaterih priložnostih, ne pa kot stalno tehniko poučevanja. Na srečo ta omejitev ni tako napačna, kajti dijaki imajo radi občasno spremembo dela in v njej uživajo, če pa bi na tak način delovali ves čas, bi se tudi te oblike naveličali.

Metoda dela povečuje aktivno razmišljanje dijakov o pomenu matematike v vsakdanjem življenju. Različne komponente te tehnike utrjevanja snovi pa lahko uporabljamo tudi posamično pri različnih učnih urah. Tako postane pouk razgiban in inovativen, kar je v današnjem času želja vsakega dijaka in profesorja.

6. Literatura

Shema matematičnega reševanja problemov. Pridobljeno s

https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/2080452/mod_resource/content/1/Re%C5%A1evanje%20matemati%C4%8Dnih%20problemov.pdf (29. 6. 2020)

Markham, L., *When kids won't cooperate: give choices*. Pridobljeno s:

<https://www.ahaparenting.com/parenting-tools/positive-discipline/give-choices> (3. 8. 2020)

Kratka predstavitev avtorja

Marjanca Velkavrh je profesorica matematike na Srednji zdravstveni in kemijski šoli v Novem mestu. Ima dvajset let izkušenj na področju poučevanja matematike v srednji šoli. Pri delu preizkuša nove metode in sodobne pristope poučevanja.

Obseg in ploščina kroga v poklicnem programu na daljavo

Circumference and Area of a Circle in an Online Vocational Programme

Polonca Hajšek Pavlič

*Srednja elektro-računalniška šola Maribor
polonca.hajsek.pavlic@sers.si*

Povzetek

V članku je predstavljena obravnava poglavja o obsegu in ploščini kroga v drugem letniku triletnega poklicnega programa v času dela na daljavo. Pri delu smo uporabili spletno učilnico, videokonferenco in aplikacijo Quizziz. Navodila za delo so dijaki dobili v spletni učilnici eAsistent in Google Classroom. Dijaki so samostojno prebrali snov in rešili osnovne naloge. Rešene naloge so oddali v spletno učilnico Google Classroom, kamor so zapisali tudi svoja vprašanja in komentarje. Po končanem roku za oddajo smo imeli videokonferenco, kjer smo skupaj pregledali rešitve in odgovorili na vprašanja dijakov. Skupaj smo rešili tudi zahtevnejše naloge. Na naslednji videokonferenci so dijaki individualno reševali kviz na aplikaciji Quizziz. Na ta način smo preverili in ovrednotili njihovo znanje. Obravnavo poglavja smo zaključili s pregledom nalog, ki so jih reševali na kvizu.

Ključne besede: aplikacija Quizziz, obseg in ploščina kroga, pouk na daljavo, spletna učilnica, videokonferenca.

Abstract

In this article, a discussion is presented, of the chapter on the circumference and area of the circle in the second year of the three-year vocational program during online schooling. An online classroom, video conferencing and the Quizziz application were used. Instructions for work were given to students in the eAsistent and Google Classroom online classrooms. Students read the material and did basic exercises by themselves. They submitted their finished tasks to the online classroom Google Classroom, where they also wrote down their questions and comments. After the submission deadline, we had a video conference, where we reviewed the results together and answered students' questions. We did complex exercises together. In the next video conference, students took a quiz in the Quizziz application. Hereby we checked and evaluated their knowledge. We concluded the chapter with a review of the solved problems in the quiz.

Keywords: circumference and area of the circle, online classroom, online schooling, Quizziz application, videoconferencing.

1. Uvod

Glavni namen izobraževanja na daljavo v posebnih razmerah je ohranjati stik učeče se populacije z vzgojno-izobraževalnim področjem in vsebinami znotraj le-tega, vzdrževati do sedaj doseženo raven znanja pri dijakih, spodbuditi dijake k doseganju ciljev v skladu z učnimi načrti oziroma katalogi znanj in jih ob tem spodbujati k proaktivnemu delovanju ter skrbi za svoje znanje in razvoj. Izobraževanje na daljavo ne more biti zamenjava za klasični šolski pouk. V izrednih razmerah pa je primerno nadomestilo, saj omogoča dijakom stik s predmeti, učitelji in šolo ter jih zaposluje, da niso prepuščeni samemu sebi oziroma fizičnim stikom zunaj doma. Sodobna tehnologija omogoča veliko načinov za uspešno komunikacijo. Učitelji naj način izobraževanja na daljavo prilagodijo tudi tehnološkim možnostim, ki jih imajo doma (slabša povezava, strojna oprema). Pri načrtovanju dela za dijake naj učitelji izhajajo iz posebnosti predmeta, materialnih in tehničnih pogojev dijakov in učiteljev, kadrovskih zmožnosti šole ter razpoložljive izobraževalne in učne tehnologije. Učitelji dijakom zagotovijo sprotno kakovostno (vsebinsko) povratno informacijo o njihovem opravljenem delu in jih, če je potrebno, z jasnimi navodili spodbudijo, da izdelke izboljšajo; ob načrtovanju aktivnosti predvidijo tudi povratno informacijo (dijaka učitelju, učitelja dijaku/dijakom). Učitelji naj se pri izobraževanju na daljavo ne osredotočijo le na vsebinske, ampak tudi na procesne cilje in na kompetence (kritično mišljenje, komunikacija, iskanje virov, kreativnost ...). Pomembna je tako povratna informacija učitelju o zadovoljstvu dijakov kot tudi povratna informacija dijaku o njegovem delu in napredovanju. Zato je smiselno določiti: kako in kdaj bo dijak oddajal naloge (izdelke) in kako mu bo učitelj podal povratno informacijo. Najpreprostejšo možnost ponujajo spletne učilnice, lahko pa učitelj komentira posamezne izdelke tudi pisno in dijaku popravljen izdelek vrne kot dokument. Vsi napotki naj bodo pregledno in skladno z načrtom objavljeni na šolski spletni strani ali v spletni učilnici. Napotki naj vključujejo gradiva, ki jih dijaki že imajo doma (knjige, delovni zvezki, priročniki ...) (Strokovna navodila za ravnateljice in ravnateljice, 2020).

Obseg učnih gradiv, ki jih učitelji dnevno oziroma tedensko pošiljajo dijakom, naj bo primerno manjši, kot bi ga uporabili pri rednem pouku. Prevelik obseg gradiv in prevelika zahtevnost negativno vplivata na motivacijo dijakov. Preverjanje znanja je učinkovito, ko ima učitelj dobro povratno informacijo s strani dijakov in ko lahko dijaki naloge tudi opravijo. Učitelj naj ne obremenjuje dijakov z nalogami ali izdelki, za katere ni prepričan, da jih lahko v izrednih razmerah opravijo sami doma. Učitelj preverja in ocenjuje znanje v dogovoru z dijaki. V poklicnem in strokovnem izobraževanju naj se učitelji za strokovni del izobraževalnega programa v čim večji meri izognejo pisanju pisnih preizkusov ipd. Izbirajo naj druge oblike ocenjevanja na daljavo, ki omogočajo dijakom, da izkažejo veščine in znanja, ki so potrebni za pripravo izdelkov in storitev. Učitelji naj se tudi pri splošno izobraževalnih predmetih poslužijo oblik ocenjevanja, s katerimi nadomestijo običajno pisno preverjanje. Učitelji zbirajo dokaze o znanju in opravljenih nalogah dijakov (Navodila za preverjanje in ocenjevanje znanja, 2020).

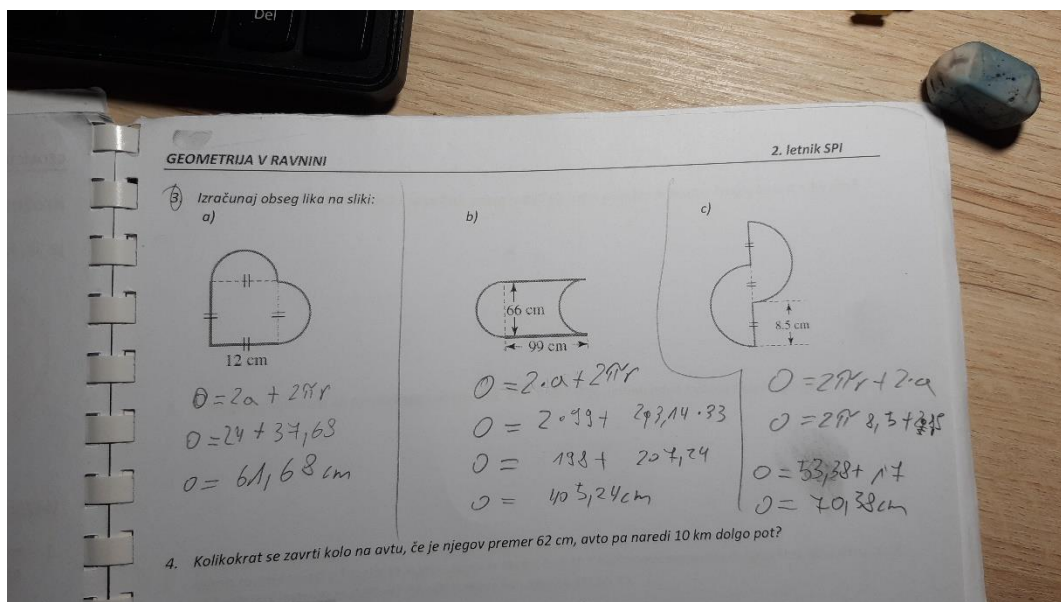
Predstavili bomo primer obravnave računanja obsega in ploščine kroga pri matematiki v triletнем poklicnem programu v času izobraževanja na daljavo. Ta del snovi smo obravnavali po dveh mesecih dela na daljavo, zato je bil potek obravnave dijakom poznan. V prvem delu so dijaki delali samostojno po navodilih učitelja. Svoje izdelke so oddali v spletno učilnico. Učitelj je po pregledu njihovih izdelkov na videokonferenci povzel njihovo reševanje in skupaj z dijaki reševal zahtevnejše primere. Na naslednji videokonferenci je potekalo preverjanje znanja za dijake. Preverjanje smo izvedli s pomočjo aplikacije Quizizz. Po koncu kviza smo skupaj pregledali rešitve in odgovorili na morebitna vprašanja.

2. Samostojno delo dijakov

Obseg in ploščina kroga sta kot vsebina obravnavana v drugem letniku srednjega poklicnega izobraževanja. Dijaki imajo dve uri matematike na teden. Vsebinski sklop za učenje na daljavo je pripravljen na način, da si dejavnosti sledijo zaporedno (ko dijak predhodno dejavnost opravi, dobi navodilo za naslednjo dejavnost). Pri učenju bo dijak spoznal formulo za računanje obsega in ploščine kroga, ponovil bo znanje o iracionalnem številu π in pridobljeno znanje uporabil pri reševanju različnih problemov. V skladu z navodili pri delu na daljavo obravnavamo samo tisti del snovi, ki so ga dijaki sposobni predelati sami. Zahtevnost (samostojnega) dela je prilagojena predznanju dijakov in njihovim sposobnostim ter posebnim potrebam nekaterih dijakov.

Pri urah matematike uporabljamo interno gradivo. To je delovni zvezek, ki ga imajo vsi dijaki že od začetka šolskega leta. Delovni zvezek vsebuje vsa poglavja, ki so v učnem načrtu predvidena za drugi letnik njihovega programa. Ta zvezek je napisan tako, da omogoča samostojno delo dijakov. Pri vsakem poglavju je zapisana vsa teorija, ki ustreza vsem učnim ciljem, in primeri nalog. Naloge so razvrščene po težavnosti: od lažjih k težjim. Na koncu delovnega zvezka so zapisana vsa ustna vprašanja, na katera mora dijak znati odgovoriti.

Dijaki so dobili navodila za začetek dela v tem poglavju v dveh spletnih učilnicah: v eAsistentu in Google Classroomu. Napotki so vključevali gradiva, ki so jih imali doma. Dijaki so prebrali snov in rešili nekaj osnovnih nalog v delovnem zvezku. V primeru težav smo jih usmerili na ustrezno spletno stran z videi in celotno razlago ter računskimi primeri. Za naloge so imeli dva dni časa. Rešili so jih v delovni zvezek, poslikali s telefonom in slike naložili v spletno učilnico Google Classroom. Zraven so zapisali svoje komentarje, vprašanja. Termine postavimo tako, da ima učitelj dovolj časa, da pregleda oddano. Učitelj lahko kontaktira dijake, ki nalog ne oddajo v predvidenem terminu.



Slika 1: Primer oddane naloge dijaka.

3. Videokonferenci

V nadaljevanju je sledilo videokonferenčno srečanje učitelja in dijakov. Za srečanje smo uporabili Microsoft Teams. Z videokonferenco je učna komunikacija dvosmerna in omogoča učencu, da enakopravno sodeluje v učnem procesu, čeprav sta učitelj in dijak fizično ločena. Učitelj je na srečanju povzel postopke reševanja oddanih nalog in opozoril dijake na morebitne napake. Poseben poudarek je namenil vprašanjem in komentarjem dijakov. Pri tem je uporabil deljenje zaslonske slike, tako da so dijaki na svojem ekranu videli pravilne postopke in rešitve. V nadaljevanju srečanja v živo so skupaj rešili še več nalog iz obravnavane snovi. Pri reševanju so dijaki aktivno sodelovali. Odgovorili so tudi na teoretična vprašanja, povezana s pojmom kroga in krožnice, ki smo jih obravnavali v tem šolskem letu. Učitelj je nudil podporo tistim, ki so ob usvajanju vsebin naleteli na težave in zaprosili za pomoč. Vse naloge in rešitve je učitelj po videokonferenci naložil v spletno učilnico. Dijaki so dobili napotke za pripravo na naslednje srečanje, kjer bo preverjano znanje iz tega dela snovi.

Na naslednjem srečanju smo v okolju Teams izvedli preverjanje znanja iz poglavja obseg in ploščina kroga. Na tem srečanju so dijaki reševali naloge, ki jih je učitelj pripravil v aplikaciji Quizizz. Dijaki so se pridružili Teamsu in svojo kamero nastavili tako, da je lahko učitelj videl tako njihov zaslon računalnika kot tudi njih. Za kamero so lahko uporabili mobilni telefon.



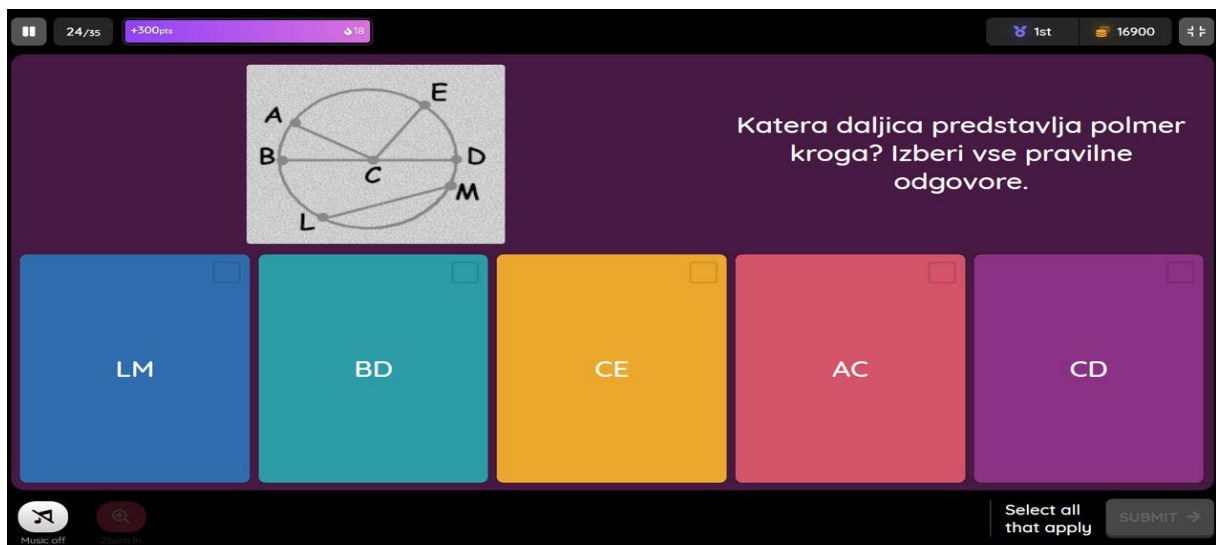
Slika 2: Reševanje kviza na računalniku pri delu na daljavo.

Dijaki so se prijavili v spletno učilnico Google Classroom s svojim šolskim mailom. V učilnici jih je čakala povezava do spletnega kviza v aplikaciji Quizizz. Dijaki so pričeli z reševanjem kviza, takoj ko ga je učitelj aktiviral. Učitelj jih je med reševanjem spremljal. Opazoval je hitrost reševanja, odgovarjal na vprašanja in kontroliral njihovo samostojno delo.

4. Preverjanja znanja

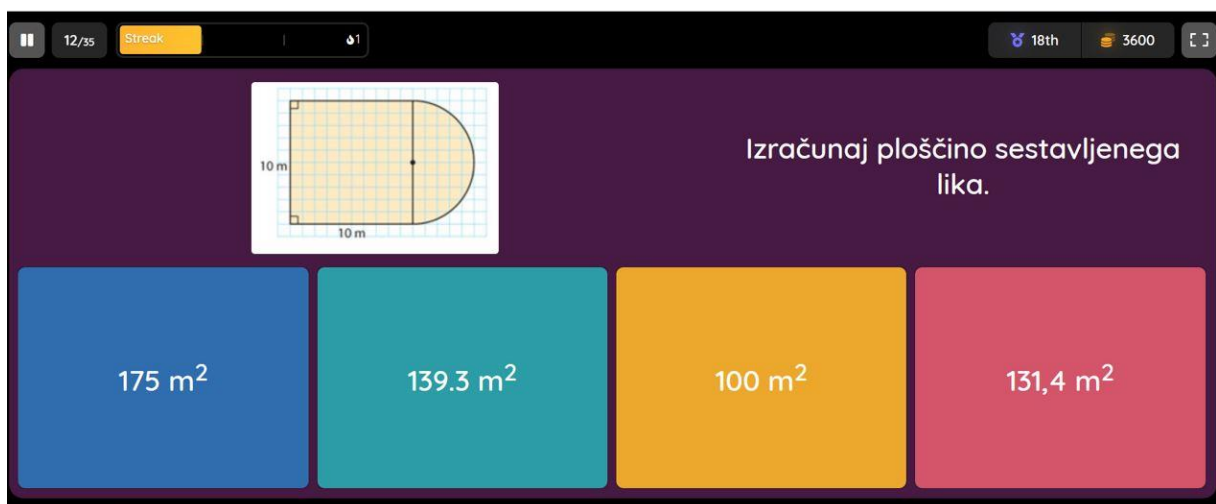
Za preverjanje znanja smo pripravili spletni kviz z Googlovo aplikacijo Quizizz. Učitelj je v aplikaciji ustvaril svoj račun, dijaki ga za reševanje ne potrebujejo. Učitelj lahko sestavi kviz sam ali pa uporabi katerega od objavljenih kvizov. Pri sestavljanju kviza lahko uporabimo vprašanja iz angleških kvizov. Pri matematiki lahko uporabimo slike, besedilo naloge pa prevedemo. Quizizz je spletno orodje za ocenjevanje ter zabavna dejavnost, ki dijakom omogoča, da vadijo s pomočjo svojega računalnika ali pametnega telefona. Pri reševanju kviza je dovoljena uporaba kalkulatorja in učnih gradiv. Učitelj preverja, da v prostoru ni drugih oseb.

Pri sestavljanju kviza smo uporabili vprašanja z enim možnim odgovorom, vprašanja z več možnimi odgovori in uporabili možnost, da dijaki sami vpišejo pravilen odgovor.



Slika 3: Vprašanje z več možnimi odgovori.

Kviz je sestavljalo 35 vprašanj. Vprašanja so bila sestavljena tako, da je bilo za uporabo iste formule sestavljenih več nalog. Pri tem so bili podatki skriti v besedilu naloge ali na sliki.



Slika 4: Dijak podatke za reševanje prebere iz slike.

Prednost Quizizza je, da nam na zaslonu pokaže vprašanje, sliko in možne odgovore. Dijakom smo svetovali, naj zaradi večjega zaslona kvize rešujejo na računalniku. Kviz smo nastavili na reševanje testa. To pomeni, da se vprašanja in odgovori dijakom pojavijo v poljubnem vrstnem redu. Ta funkcija jih prsili k samostojnemu delu. Vprašanja so časovno omejena. Quizizz omogoča dober zapis matematičnih formul.

Spletno učilnico Google Classroom smo uporabljali že pri pouku matematike v šoli. Tukaj so shranjene dodatne vaje, ki jih dijaki dobijo za nalogo, preverjanja znanja, zapisani so minimalni standardi in kriteriji za ocenjevanje. V času dela na daljavo je ta spletna učilnica dobila še večji pomen. Dijaki so oddajali opravljene naloge in zapisovali komentarje ter svoja vprašanja. V povezavi z aplikacijo Quizizz je spletna učilnica služila kot povezava do aplikacije in prostor, kjer so bili shranjeni vsi rezultati preverjanj znanj, ki so jih dijaki opravili s to aplikacijo. Do spletne učilnice Google Classroom so dijaki dostopali s šolskim mailom. To učilnico so uporabljali tudi pri strokovnih predmetih pri delu v šoli.

Spletno učilnico v eAsistentu smo začeli uporabljati z začetkom dela na daljavo. Služila nam je kot zbirka vseh učiteljevih navodil in komentarjev dijakov, ki so bili vidni celotnemu oddelku.

Po zaključku reševanja kviza smo z dijaki nadaljevali z videokonferenco. Dosežki dijakov so vidni takoj po zaključku reševanja. Učitelj nima nobenega dela z vrednotenjem rezultatov. Vse naloge so enakovredne in rezultat dijakov je zapisan v procentih. Učitelj je izbral naloge, kjer so dijaki imeli težave. Skupaj z njimi je pregledal rešitve in komentiral postopke. Dijaki so bili z reševanjem kviza zadovoljni.

12. Polmer kroga z obsegom 12,56 cm meri:

18 responses

8 players

44 %



Answer: 2cm

10 players

56 %



0 players

0 %



2cm	✓	Tomaž I
4cm	✗	Manuel
4.0		

Slika 5: Analiza reševanja naloge, kjer dijaki sami vpišejo rešitev.

S tem smo zaključili z delom pri tem poglavju. Navodila za nadaljevanje dela zapišemo v spletne učilnice. Rezultati vseh rešenih kvizov so zapisani v Google Classroomu pri vsakem dijaku posebej. To zelo poenostavi učiteljevo delo pri pregledu dosežkov za posameznega dijaka.

Obseg in ploščina kroga 2.bp 22.5. 1	22. maj 14:11	63/100
Heronov obrazec 2.bp 8.5. 1	8. maj 11:10	67/100
Koti, vrste in lastnosti 2. bp 23.4. 1	23. apr. 13:32	79/100
Lastnosti in ploščina trikotnika 20.4. 1	20. apr. 14:26	70/100
Ploščina pravokotnika in kvadrata 1	16. apr. 14:22	63/100
Podobnost 1	9. apr. 14:00	91/100
Quizziz Štirikotniki 1	6. apr. 13:00	63/100

Slika 6: V Google Classroomu so za vsakega dijaka prikazani rezultati kvizov.

5. Zaključek

Pri učenju in poučevanju na daljavo je pomembna preudarna izbira matematičnih vsebin, vrste dejavnosti, izbira digitalnih gradiv in izbira komunikacijskih kanalov. Dijake je potrebno podpreti in jim omogočiti, da se samoorganizirajo. Z njimi moramo ohranjati stik, le tako lahko spremljamo njihovo delo in jim podajamo povratne informacije o opravljenem. Želimo si, da na kakovostni poti učenja in poučevanja na daljavo, ki jo je zastavil učitelj, ne izgubimo nobenega dijaka. (Učenje in poučevanje matematike na daljavo, 2020)

Izobraževanje na daljavo je učni proces, podprt z izobraževalno-komunikacijsko tehnologijo, ki naj bo podrejena pedagoškim usmeritvam in ciljem, prilagojena ciljni skupini in pri tem razvija zmožnost komunikacije in sodelovanja. Obstaja veliko spletnih aplikacij, ki so učitelju v pomoč pri vrednotenju znanja. V oddelku smo se zaradi enotnosti uporabe omejili na uporabo ene aplikacije. Naša prednost je bila tudi v uporabi spletne učilnice in kviza že v času pouka.

Delo učitelj organizira po posameznih poglavjih. Učitelj vodi dijake z jasnimi navodili in jih pri delu podpira. Dijaki dobro sodelujejo, če poznajo vrstni red in način dela. Poznati morajo zastavljene cilje. Premišljeno oblikovani kriteriji uspešnosti so dijakom smerokaz na poti do znanja. Preverjanje znanja po vsakem poglavju se nam je obrestovalo. Dijaki so vedeli, da je pomembna vsaka naloga pri samostojnem delu in vsak kviz. Oviro pri delu na daljavo predstavlja fizična in časovna ločenost dijaka in učitelja, a se ta meja briše z videokonferencami in kvizi, ki jih dijaki rešujejo istočasno. Učitelj pri spremljanju dijakov, ki rešujejo kviz, začuti njihovo zagnanost in veselje ob uspehu. Pomembno je, da učitelj vzpostavi kontakt z dijaki, ki se ne odzivajo. Na videokonferencah vzpodbudi dijake, da kontaktirajo manjkajoče sošolce. Za uspešnost dela je ključna povratna informacija, ki mora biti stalna, izpeljana iz kriterijev uspešnosti in vzpodbudna.

Na koncu šolskega leta smo izvedli anketo med dijaki o delu na daljavo. Za videokonference so dijaki izbrali Microsoft Teams. Za dijake so bili rezultati kviza vzpodbuda pri delu. Vprašanja pri kvizu, ki vsebujejo teorijo, so dijake vzpodbudila k učenju teorije. Za vprašanja, ki vsebujejo več možnih odgovorov, potrebujejo dijaki več znanja. Pri pouku v šoli bi dijaki kviz uporabili za ponovitev na začetku šolske ure, za preverjanje znanja, ustno ocenjevanje in domačo nalogo.

Za učitelja je predstavljalo delo na daljavo nov način dela. Zahtevalo je obvladovanje tehnologije, s katero doslej nismo imeli stika. Učitelji smo se izobrazili na tem področju in naše delo v šoli se bo zaradi tega zelo spremenilo. V svoje delo bomo vključili nova spoznanja glede uporabe spletnih učilnic in aplikacij za preverjanje znanja.

6. Literatura

Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah: *Navodila za preverjanje in ocenjevanje znanja*. (2020). Pridobljeno s https://sio.si/wp-content/uploads/2020/04/Navodila_preverjanje-in-ocenjevanje_S%C5%A0.pdf

Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah: *Strokovna navodila za ravnateljice in ravnatelje*. (2020). Pridobljeno s https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-03-27-navodila-za-ravnateljje_ss_26032020.pdf

Izobraževanje na daljavo: *Učenje in poučevanje matematike na daljavo*. (2020). Pridobljeno s <https://podpora.sio.si/izobrazevanje-na-daljavo-ucenje-in-poucevanje-matematike-na-daljavo/>

Kratka predstavitev avtorice

Polonca Hajšek Pavlič je diplomirala na Pedagoški fakulteti v Mariboru, smer matematika in fizika. Poučuje matematiko na Srednji elektro-računalniški šoli v Mariboru v programu srednjega strokovnega izobraževanja, srednjega poklicnega izobraževanja in poklicno-tehniškega izobraževanja. Aktivno pripravlja dijake na matematična tekmovanja in se ukvarja z različnimi pristopi poučevanja matematike. Zaveda se, da je pomembno pridobivati nova znanja in veščine vse življenje. Sama pa raste skupaj z družino, prijateljicami, knjigami, naravo in ročnimi deli.

Uporaba grafične tablice pri pouku na daljavo

Use of A Graphics Tablet in Distance Learning

Mateja Bončina

*Srednja gostinska in turistična šola Radovljica
mateja.boncina@sgtsr.si*

Povzetek

Učitelji so bili v času epidemije dobesedno čez noč soočeni z izzivom poučevanja na daljavo. Pomanjkanje neposrednega stika z dijaki se je pokazalo predvsem pri naravoslovnih predmetih, kjer je potrebno teorijo nadgraditi in utrjevati s konkretnimi primeri. Učenje matematike iz učbenika in zapiskov je zelo zahtevno in dijaki so na začetku zelo pogrešali razlago v živo in sproti nastajajočo tabelsko sliko. Pouk je po prilagoditvi nato potekal preko videokonferenc z uporabo aplikacije ZOOM, tabelska slika pa je na ekranu ob sočasni razlagi nastajala s pomočjo grafične tablice, katere uporaba in lastnosti so predstavljene v prispevku. Grafična tablica je bila uporabljena pri razlagi, pregledovanju nalog in utrjevanju znanja. Dijaki so ta način poučevanja in učenja sprejeli z navdušenjem in tudi rezultati preverjanja znanja dokazujejo, da je bilo takšno poučevanje učinkovito.

Ključne besede: aplikacija ZOOM, grafična tablica, matematika, poučevanje na daljavo, tabelska slika.

Abstract

Teachers have been faced with the challenge of distance learning literally overnight during the epidemic. The lack of direct contact with students has been shown especially in science subjects, where the theory needs to be upgraded and consolidated with examples. Learning mathematics from textbooks and notes is very challenging and students have initially missed the live explanation and the emerging of blackboard picture. After the adaptation, the lessons have been held via videoconferencing using the ZOOM application, and the blackboard picture has been created on the screen with a simultaneous explanation with the help of a graphics tablet, the use and properties of which are presented in the article. The graphics tablet has been used to explain, review tasks, and consolidate knowledge. The students have accepted this way of teaching and learning with enthusiasm, and the results of the knowledge test prove that such teaching was effective.

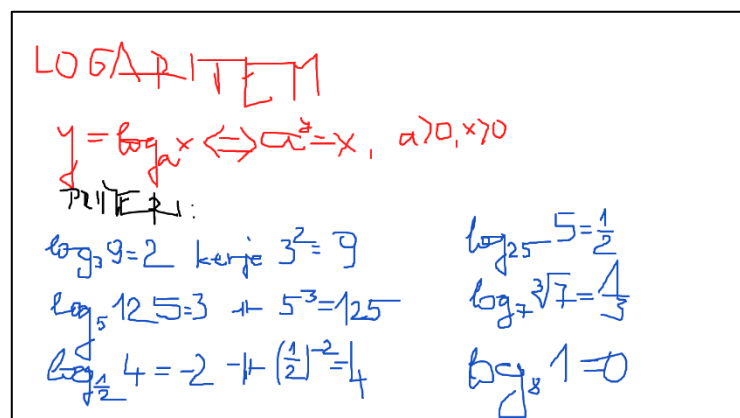
Keywords: blackboard picture, distance learning, graphics tablet, mathematics, ZOOM application.

1. Uvod

Učitelji večine slovenskih srednjih in osnovnih šol so se bili v sredini marca zaradi razglasitve pandemije korona virusa prisiljeni soočiti z izzivom poučevanja na daljavo. Prehod na tak način pouka jih je večino ujel popolnoma nepripravljen. Na šoli, o kateri je govora v prispevku, do tega dne dijaki niso imeli AAI računov, niti ni bilo postavljenih spletnih učilnic, da bi lahko vodili pouk na daljavo. Dobesedno čez noč so učitelji morali najti način komuniciranja z dijaki preko spleta in najlažja varianta je bilo komuniciranje preko spletne pošte, saj tudi e-asistenta precej dijakov do takrat ni uporabljalo. V prvih dveh tednih je pouk

matematike potekal tako, da so dijaki v začetku tedna preko elektronske pošte prejeli navodila in razlago, rešene primere in domačo nalogo na učnih listih. Dijaki so snov morali prepisati v šolske zvezke, nato pa do konca tedna rešiti domačo nalogo, jo poslikati ali optično prebrati in slike poslati nazaj učiteljici. Cel konec tedna je nato sledilo pregledovanje in popravljanje vrnjenih nalog. Vsak dijak, pri katerem so se pojavile težave ali napake, je prejel fotografijo popravka oz. pravilne rešitve. Največ težav je bilo pri odpiranju in pregledovanju nalog, saj so dijaki kljub jasnim navodilom naloge pošiljali v različnih formatih. Tak način dela je terjal ogromno nepotrebne časa in ni bil tako učinkovit, kot bi bil pouk v živo.

Že od vsega začetka so se učitelji ukvarjali z iskanjem rešitve, kako bi lahko v živo dijakom razložili snov. Potem so se seznanili z aplikacijo ZOOM in pot do razlage v živo je bila odprta. Pri načrtovanju pouka matematike je potrebno upoštevati učna načela, med katerimi so med drugimi zelo pomembna: načelo postopnosti, načelo sistematičnosti, načelo nazornosti in načelo sodobnosti pouka (Kubale, 2003). Ta načela je bilo brez možnosti ob razlagi nastajajoče tabelske slike zelo težko doseči. Pouk je sicer potekal v živo preko aplikacije ZOOM z orodjem Whiteboard, slika je nastajala s pomočjo miške, vendar je bilo pisanje in risanje zelo zamudno, pa tudi izgled ni bil zadovoljujoč (Slika 1). Ker so bile v tistem času vse prodajalne zaprte, se je kot rešitev pokazala grafična tablica, ki se jo je dalo naročiti preko spleta, in poučevanje na daljavo je dobilo nove dimenzije.



Slika 1: Tabelska slika z ustvarjena s pomočjo miške (Vir: lastni, 2020)

2. Grafična tablica in njena uporaba

Grafična tablica je vrsta računalniške zunanje naprave, s katero se ustvarjajo risbe in ostale grafične podobe tako, da se z grafičnim pisalom oziroma peresom riše po aktivni površini tablice. Risba se nato sproti prenaša na računalniški monitor. Tablica ima ob strani tudi gumbe za hitrejši dostop do določenih funkcij in risarskih orodij (Slika 2, Webopedia.com).

Uporabljamo jo s programi za risanje, obdelovanje fotografij, pisanje... Obstaja več vrst grafičnih tablic, najbolj pogoste so pasivne in aktivne grafične tablice. Pasivne temeljijo na pošiljanju in sprejemanju elektromagnetnih signalov iz tablice v pisalo in obratno. Pri aktivnih grafičnih tablicah pisalo vsebuje napajalno elektroniko, s katero pisalo pošilja in sprejema signale na tablico.

Tablica je z računalnikom lahko povezana s kablom preko USB ali brezžično preko Bluetooth povezave. V meniju za nastavitve se lahko nastavijo različne lastnosti (občutljivost, funkcije tabličnih gumbov...).



Slika 2: Grafična tablica in pisalo (Vir: lastni, 2020)

Pisalo izgleda kot navaden kemični svinčnik, le da ima elektronsko konico namesto črnila. Z njim se nadomešča računalniška miška, ki pa ne omogoča tako učinkovitega ustvarjanja grafičnih risb. Pisalo je brez baterij in zato zelo lahko. Lahko se nastavi za levičarje ali desničarje. Ima tudi dva gumba, katerima se lahko nastavi različne funkcije, ki njegovo uporabo še olajšajo (npr.: dvojni klik, desni klik, bližnjice do aplikacij...) (Slika 3).



Slika 3: Pisalo (Vir: lastni, 2020)

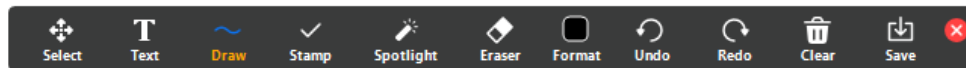
Grafična tablica se lahko uporablja v več fazah poučevanja.

2.1 Razlaga nove snovi

Pri razlagi nove snovi je pomembno, da se najprej preveri predznanje učencev in se snov poveže z že usvojenim znanjem. Razlaga poteka preko aplikacije ZOOM z deljenjem tabelske slike v orodju Whiteboard. To orodje omogoča ustvarjanje kvalitetne slike, saj ima v orodni

vrstici ogromno možnosti za pisanje in risanje (Slika 4). Lahko se del slike že vnaprej pripravi in se nato postopoma dopolnjuje (npr. koordinatni sistem, tabela, besedilo naloge ...). Slika 5 prikazuje zapiske uvodne ure teme »Potence s celimi eksponenti« v drugem letniku srednjega strokovnega izobraževanja, Slika 6 pa zapis razlage poglavja »Logaritemska funkcija« v tretjem letniku srednjega strokovnega izobraževanja. Tabela in koordinatni sistem sta v tem primeru že prej pripravljena.

Ta način razlage omogoča tudi shranjevanje tabelske slike, ki se lahko posreduje dijakom, ki zaradi različnih zadržkov niso mogli v živo sodelovati pri učni uri.



Slika 4: Orodna vrstica v ZOOM Whiteboard (vir: osebni arhiv)

POTENCE S CELIMI EKSPONENTI

PRIMERI:
Izračunaj:

$5^0 = 1$
 $3^1 = \frac{1}{3}$
 $6^{-2} = \frac{1}{6^2} = \frac{1}{36}$
 $(\frac{1}{4})^{-1} = (\frac{1}{1})^{-1} = 4$
 $(\frac{3}{5})^{-2} = (\frac{5}{3})^2 = \frac{25}{9} = 2\frac{7}{9}$
 $(\frac{3}{7})^{-1} = (\frac{7}{3})^{-1} = \frac{1}{\frac{7}{3}} = \frac{3}{7}$
 $5^{-1} + 2^{-2} + 4^0 = \frac{1}{5} + \frac{1}{4} + 1 = \frac{8}{40} + \frac{10}{40} + \frac{40}{40} = \frac{58}{40} = 1\frac{14}{40}$

$(-2)^3 = 8$
 $(-2)^2 = 4$
 $-4^2 = -16$
 $(-4)^{-1} = -\frac{1}{4}$
 $(-5)^{-2} = (-\frac{1}{5})^2 = \frac{1}{25}$
 $(-2)^{-5} = (-\frac{1}{2})^5 = -\frac{1}{32}$
 $(-\frac{1}{6})^2 = (-\frac{6}{1})^2 = 36$
 $-7^2 = -(7^2) = -49$
 $(\frac{1}{3})^{-2} + (\frac{2}{5})^{-3} = (\frac{3}{1})^2 + (\frac{5}{2})^3 = \frac{9}{1} + (\frac{125}{8}) = \frac{9}{1} + \frac{125}{8} = \frac{72}{8} + \frac{125}{8} = \frac{197}{8} = 24\frac{5}{8}$
 $(\frac{3}{4})^2 + (\frac{2}{3})^3 = \frac{9}{16} + (\frac{8}{27}) = \frac{9}{16} + \frac{32}{144} = \frac{9}{16} + \frac{10}{48} = \frac{27}{48} + \frac{10}{48} = \frac{37}{48}$
 $\frac{9}{16} - \frac{5}{16} = \frac{4}{16} = \frac{1}{4}$

PRAVILA:
 $a^0 = 1$
 $a^{-1} = \frac{1}{a}$
 $a^{-m} = \frac{1}{a^m}$

PRAVILA ZA RACUNANJE:
 $a^m \cdot a^n = a^{m+n}$
 $(a^m)^n = a^{m \cdot n}$
 $(ab)^m = a^m \cdot b^m$
 $(\frac{a}{b})^m = \frac{a^m}{b^m}$
 $\frac{a^m}{a^n} = a^{m-n}$

MINUS V EKSPONENTU
↓
OBRNI ME!

DOMAČA NALOGA:
zbirka nalog:
271, 272, 273, 274
DO 34.

Slika 5: Razlaga nove snovi – 2. letnik (Vir: lastni, 2020)

GRAF LOGARITEMSKE FUNKCIJE $f(x) = \log_a x, a > 1$

PRIMER:
 $f(x) = \log_2 x$
njej inverzna f je $f(x) = 2^x$

x	2^x	x	$y = \log_2 x$
-2	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	-2
-1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	-1
0	1	1	0
1	2	2	1
2	4	4	2

Zamenjamo x in y ker sta inverzni

če rešimo samo logaritemsko funkcijo, za x izberemo potence osnove!

LASTNOSTI $f(x) = \log_a x, a > 1$:
 $D_f = \mathbb{R}^+$
 $Z_f = \mathbb{R}$
ničla: $x_0 = 1$
je naraščajoča
je neomejena
asimptota je os $y(x=0)$
je bijektivna

simetrala obeh kvadrantov $y=x$

Slika 6: Razlaga nove snovi – 3. letnik (Vir: lastni, 2020)

2.2 Utrjevanje znanja

Pri matematiki je utrjevanje znanja zelo pomembno. Pri tej fazi učne ure se rešujejo primeri, pri katerih so imajo dijaki težave bodisi pri reševanju domačih nalog bodisi pri spoznavanju nove snovi. Primer tega dela učnega procesa prikazuje Slika 7.

Ta način poučevanja je se v času korona krize uporabljal tudi za individualno razlago in utrjevanje znanja dijakov s posebnimi potrebami.

$\log_a b = \frac{\log_c b}{\log_c a}$
 c) $\log_5 49 \cdot \log_7 5 = \frac{\log 49}{\log 5} \cdot \frac{\log 5}{\log 7} = \frac{\log 7^2}{\log 7} = \frac{2 \cdot \log 7}{\log 7} = 2$
 d) $\log_2 3 \cdot \log_5 8 \cdot \log_5 5 = \frac{\log 3}{\log 2} \cdot \frac{\log 8}{\log 5} \cdot \frac{\log 5}{\log 5} = \frac{3 \cdot \log 2}{\log 2} = 3$
 f) $\log_5 3 - 2 \log_5 3 = \frac{\log 3}{\log 5} - \frac{2 \cdot \log 3}{\log 5} = \frac{\log 3 - 2 \cdot \log 3}{\log 5} = \frac{-\log 3}{\log 5} = 0$
 g) $\log_2 9 - 2 \log_4 3 - 3 \log_8 3 = \frac{\log 9}{\log 2} - \frac{2 \cdot \log 3}{\log 4} - \frac{3 \cdot \log 3}{\log 8} = \frac{2 \cdot \log 3}{\log 2} - \frac{2 \cdot \log 3}{2 \cdot \log 2} - \frac{3 \cdot \log 3}{3 \cdot \log 2} = \frac{2 \log 3 - \log 3 - \log 3}{\log 2} = 0$

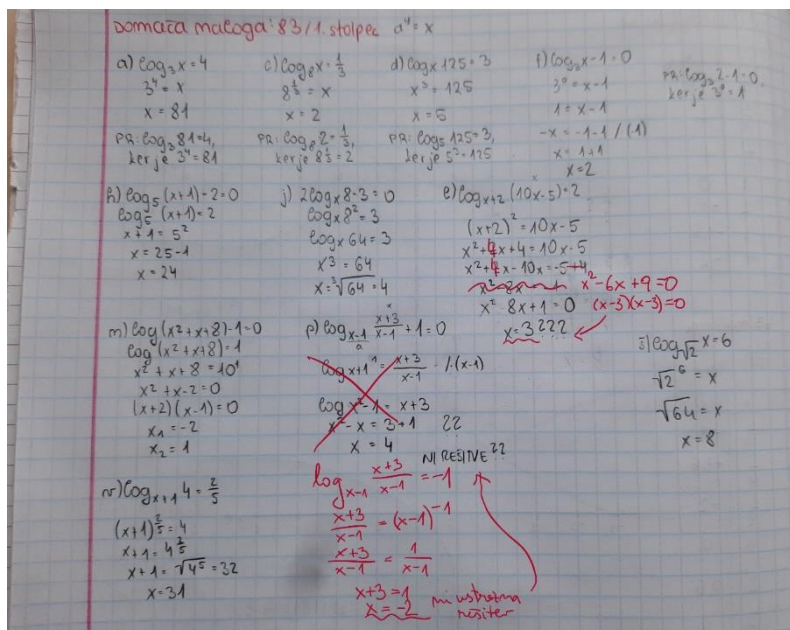
Slika 7: Utrjevanje znanja (Vir: lastni, 2020)

2.3 Pregledovanje domačih nalog

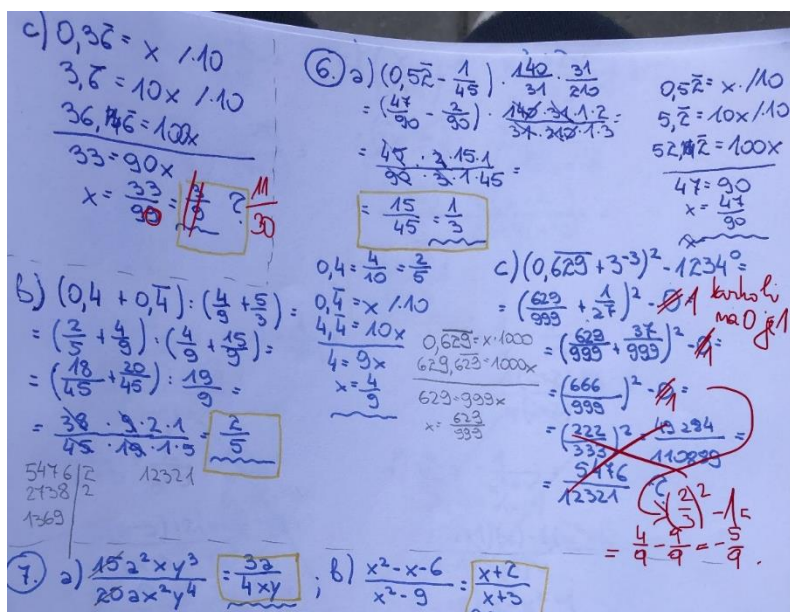
Pri učenju na daljavo je zelo pomembna povratna informacija o kakovosti in pravilnosti izdelave domačih nalog. V učbeniku sicer obstajajo rešitve domačih nalog, ki so dijakom v pomoč pri razjasnitvi pravilnosti rezultata, ne dajo pa nobene informacije o pravilnosti postopka. Dijaki pri reševanju domačih nalog svoje rešitve primerjajo z rešitvami v učbeniku. Če kje pride do kakršnegakoli odstopanja, to označijo v zvezku z velikim vprašajem (Slika 8). Pri pregledovanju poslanih slik se tem nalogam posveti posebna pozornost in s pomočjo grafične tablice in programa Slikar ali pa urejevalnika fotografij dijaki dobijo povratno informacijo o pravilnosti oz. nepravilnosti reševanja (Slika 9 in Slika 10).

14.4.2020
 305, 306 - a, b, c, d
 a) $25^{\frac{1}{2}} = 5$, $8^{\frac{1}{3}} = 2$, $(-27)^{\frac{1}{3}} = -3$
 b) $64^{\frac{1}{3}} = 4$, $(1000)^{\frac{1}{3}} = 10$, $16^{\frac{5}{4}} = 32$
 c) $(\frac{9}{25})^{\frac{1}{2}} = \frac{3}{5}$, $(\frac{125}{8})^{\frac{1}{3}} = \frac{5}{2}$, $0,008^{\frac{1}{3}} = 0,2$
 d) $(\frac{64}{25})^{\frac{1}{2}} = \frac{8}{5}$, $(\frac{8}{27})^{\frac{1}{3}} = \frac{2}{3}$, $(10,027)^{\frac{1}{3}} = 2,1$
 e) $25^{\frac{1}{2}} \cdot 5 \cdot 125^{\frac{1}{3}} = 5 \cdot 5 \cdot 5 = 125$
 f) $49^{\frac{1}{2}} - 7 \cdot (1000)^{\frac{1}{3}} = 7 - 7 \cdot 10 = -63$
 g) $121^{\frac{1}{2}} = 11$, $8^{\frac{1}{3}} = 2$, $(-27)^{\frac{1}{3}} = -3$, $125^{\frac{1}{3}} = 5$, $9 = 9$, $2544 = 2544$
 h) $0,01^{\frac{1}{2}} = 0,1$, $\frac{1}{2} = 0,5$, $\frac{1}{10} = 0,1$, $\frac{1}{10} = 0,1$
 i) $(-\frac{1}{9})^{\frac{1}{2}} = \frac{1}{3}$, $2 \cdot (\frac{1}{9})^{\frac{1}{2}} = 2 \cdot \frac{1}{3} = \frac{2}{3}$, $25 - 5 \cdot 52 + 2 = 25 - 260 + 2 = -233$
 j) $2 \cdot \frac{1}{3} = \frac{2}{3}$, $\frac{1}{3} = \frac{1}{3}$, $\frac{1}{3} = \frac{1}{3}$

Slika 8: Primer popravka domače naloge (Vir: lastni, 2020)



Slika 9: Primer popravka domače naloge (Vir: lastni, 2020)



Slika 10: Primer popravka domače naloge (Vir: lastni, 2020)

2.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Preko aplikacije ZOOM in s pomočjo uporabe grafične tablice lahko poteka tudi preverjanje in kasneje ocenjevanje znanja. Dijakom se na zaslonu prikažejo naloge, ki jih sproti rešujejo. Po zaključku morajo v omejenem času po elektronski pošti poslati sliko rešenega testa. Naslednjo uro se opravi analiza preverjanja oz. testa in o oceni so obveščeni po elektronski pošti.

3. Zaključek

Uporaba grafične tablice se je pri pouku na daljavo izkazala kot zelo učinkovita. Tudi povratne informacije dijakov glede poteka in kvalitete pouka so zelo spodbudne. Pri analizi takšnega pouka je bila posebej pohvaljena razlaga in nazornost podajanja učnih vsebin ter možnost individualne komunikacije med učiteljem in dijakom. Navsezadnje to zadovoljstvo dokazujejo tudi njihovi rezultati preverjanja in ocenjevanja znanja, ki so primerljivi s tistimi, ki so jih dosegali v času pred poučevanjem na daljavo. Grafična tablica omogoča še ogromno načinov uporabe, ki se jih lahko prilagodi tudi za delo pri rednem pouku in ne le na daljavo. Tako poučevanje lahko postane še zanimivejše in kvalitetnejše.

4. Viri in literatura

Kubale, V. (2003), *Didaktika matematike*. Celje: samozaložba, Maribor: Piko's Printshop.

What is digitizing tablet (b.d.). V *Webopedia.com*. Pridobljeno
s https://www.webopedia.com/TERM/D/digitizing_tablet.html

Kratka predstavitev avtorja

Mateja Bončina je profesorica na Srednji gostinski in turistični šoli Radovljica. Diplomirala je leta 1999 na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, smer matematika-fizika. Že dvajset let poučuje matematiko v različnih programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja, ima pa tudi petnajst let izkušenj s poučevanjem odraslih na Ljudski univerzi Kranj. Rada sprejema nove izzive in se dodatno izobražuje na raznih seminarjih s svojega strokovnega področja in izven njega.

Matematika na daljavo

Mathematics at a distance

Mateja Potočnik

*Srednja zdravstvena šola Ljubljana
mateja.potocnik@szslj.si*

Povzetek

V določenem trenutku sta se življenje in delo tudi v Sloveniji korenito spremenila. Učitelji matematike smo bili izzvani spremeniti svoje poučevanje in ga prilagoditi razmeram. Za prvih 14 dni se to ni zdel problem, bolj izziv. Prvi teden so dijaki obravnavali že znane vsebine. Vendar je situacija postajala nepredvidljiva in ob koncu prvega tedna se je že vedelo, da bo potrebno od doma poučevati dlje časa. Ker je bila komunikacija samo s pomočjo učnih gradiv, skoraj nemogoča, smo poiskali druge možnosti. Hitro smo z dijaki vzpostavili stik preko aplikacije Zoom in družbenega omrežja Facebook. Ker Zoom omogoča snemanje in dvosmerno komunikacijo, je bil prva izbira v času poučevanja na daljavo. S pomočjo že omenjene aplikacije smo se z dijaki velikokrat tudi individualno sestali, kjer so lahko neobremenjeno postavljali vprašanja. Pri pripravi maturantov na izpit se je izkazalo, da smo delali veliko bolj sproščeno kot v razredu in seveda veliko lažje določili termine za srečanja, saj smo se občasno dobili še v popoldanskih urah. Tudi za ocenjevanje znanja smo uporabili Zoom aplikacijo. Test so imeli posredovan na ekran telefona ali računalnika in obvezno so morali imeti vklopljeno kamero. Seveda pa so se pri delu na daljavo pokazale tudi pomanjkljivosti. To sta predvsem objektivnost ocenjevanja in količina vloženega truda s strani profesorjev. Glede na to, da smo način poučevanja morali povsem prilagoditi novi situaciji, je bila presenetljivo komunikacija z dijaki vsaj enaka, če ne celo boljša kot v samem razredu, kar končno potrjujejo tudi rezultati na poklicni maturi. Zagotovo bomo izkušnje uporabili pri nadaljnjem skupnem delu, predvsem pri individualnem delu ali delu s skupinami dijakov.

Ključne besede: delo na daljavo, individualno delo, komunikacija, matematika, spletne aplikacije.

Abstract

At a certain moment life and work worldwide and also in Slovenia changed radically. Mathematics teachers were challenged to change their way of teaching and adapt it to the situation. For the first two weeks this did not seem like a problem, more of a challenge. In the first week students focused on the topics they already knew. However, the situation was becoming unpredictable and by the end of the first week it was clear that it would be necessary to teach from home for a longer period of time. Since communication was almost impossible with the help of learning materials alone, we looked for other options. A prompt reaction was required. We contacted the students via the Zoom app and the social network Facebook. Since Zoom allows recording and two-way communication, this application was the first choice at the time of distance teaching. With the help of Zoom we often met individually with students, which provided a safe environment for those who felt discouraged from asking questions in the presence of other students. When preparing the graduates for the matura exam it turned out that we felt much more relaxed doing exercises in a virtual environment than in a normal classroom. Also, it was much easier to schedule meetings, as we occasionally met in the afternoon. We also used the Zoom app to assess knowledge. Students had the test forwarded to a phone or computer screen and were required to have the camera turned on. Of course, there were also shortcomings of remote work. These

are mainly the objectivity in assessment and the amount of effort put in by the professors. Given that we had to completely adapt the way of teaching to the new situation, the communication with the students was surprisingly on the same, if not on a higher level than in class, which was confirmed by the results at the vocational matura. We will certainly use the experience in further joint work, especially in individual work or work with groups of students.

Key words: communication, individual work, mathematics, remote work, web applications.

1. Uvod

V prispevku so prikazane izkušnje pri poučevanju matematike na daljavo. Avtorica prispevka podrobno opiše, kako je pristopila k poučevanju na daljavo na začetku 14-dnevnega obdobja in kako je že zelo hitro postalo jasno, da prvi pristop ni bil pravi, saj je stisko pri dijakih še povečal. Skozi prispevek je prikazano, kako se je komunikacija med avtorico in njenimi dijaki izboljševala in na koncu je bila vsaj tako kvalitetna kot v razredu. Komunikacija je potekala vzporedno še s skupinami dijakov. Nova orodja so se pokazala zelo uporabna predvsem pri individualnem delu z dijaki. Seveda so se v času poučevanja na daljavo pokazale tudi slabosti takšnega načina dela. V zadnjem delu prispevka je govora o njih – prikazano je reševanje le-teh. Nekateri izzivi pa seveda še ostajajo odprti, predvsem pri objektivnem ocenjevanju znanja.

Poučevanje na daljavo v živo je potekalo od prvega do četrtega letnika. Prav tako so bile realizirane vse razredne ure v prvem letniku. Najprej smo komunikacijo v živo vzpostavili z drugimi letniki, z dijaki prvih in tretjih letnikov, učenje na daljavo smo nazadnje vzpostavili z maturanti.

2. Potek dela na daljavo

2.1 Prvi teden

Čez noč se je celotna Slovenija znašla v neznani, precej drugačni situaciji, kot smo je bili vajeni do tega trenutka. Naenkrat so se izpraznile šole in postavljeni smo bili v povsem novo situacijo, ki je bila popolnoma nova za učitelje, kaj šele za dijake. Prvi teden ni bil problematičen, saj so dijaki ponavljali že znano snov in svoje znanje utrjevali (1. C in 3. G). Z maturanti (4. A in 4. B) smo bili dogovorjeni, kako naj poteka priprava na maturo, gradivo so dobivali že preko celega leta v šoli. Dijaki oddelkov, ki so pred zaprtjem šol še pisali ocenjevanje znanja, so naredili popravo testa (2. A, 2. B in 3. G). To je bila tudi prva komunikacija na daljavo, saj je vsak dijak dobil na svoj elektronski naslov fotografijo popravljenega testa in popravo poslal nazaj v pregled. Delo v prvem tednu prikazuje *Tabela 1*. Prvi teden je hitro minil, vendar se je proti koncu prvega tedna že nakazovalo, da bo zaprtje šol trajalo več kot le 14 dni. Ker je pri matematiki veliko snovi, glede na število ur, je bilo potrebno začeti z obravnavo nove snovi.

Tabela 1: Delo – prvi teden

RAZRED				
1.C	Utrjevanje decimalni zapis (OpenProf)	Utrjevanje ulomki (OpenProf)	Konzultacije	Razredna ura
2.A	Poprava pisnega ocenjevanja	Utrjevanje potence in koreni	Konzultacije	
2.B	Poprava pisnega ocenjevanja	Utrjevanje potence in koreni	Konzultacije	
3. C	Hornerjev algoritem	Ponovitev snovi (OpenProf)	Konzultacije	
3. G	Poprava pisnega ocenjevanja A	Poprava pisnega ocenjevanja B	Konzultacije	
4. A	Gradivo izrazi maturitetna pola	Priprava na POM	Maturitetna pola jesen 2019	Konzultacije
4. B	Maturitetna pola spomlad 2019	Maturitetna pola spomlad 2019	Konzultacije	

Odziv dijakov ni bil vzpodbuden, porajala se je skrb, kako nam bo uspelo. Kako motivirati dijake, da bi naredili, kar se je od njih pričakovalo. Tisti, ki testa niso pisali ali pa so ga pisali negativno, so bili motivirani za vaje in delo. Prav tako se je motivacija pojavila v četrtem letniku. Najbolj neodziven je bil prvi letnik. Z nekaterimi je bilo potrebno stik vzpostaviti po telefonu, saj se na elektronsko pošto niso odzvali.

2.2 Prve težave

Zaradi pomanjkanja ur pri matematiki je bilo potrebno načrtovati obravnavo nove snovi. Začeli smo z drugim letnikom, katerega dijaki so v šoli še odpisali test in v prvem tednu delali popravo ter nekaj dodatnih vaj. Dijaki so dobili skrbno pripravljena gradiva za delo v drugem tednu. Snov je bila podrobno razložena, razlaga podkrepljena z rešenimi zgledi, na gradivu so bile navedene povezave do posnetkov razložene snovi in seveda so bile na koncu vsakega dela snovi tudi vaje, ki so jih morali dijaki poslati v pregled, do konca drugega tedna, saj smo se v šoli dogovorili, da se dijake tedensko zaposli. Seveda so imeli možnost tudi preko elektronske pošte postaviti vprašanja, v primeru nejasnosti. Ko je že kazalo, da delo poteka brez težav, pa so dijaki, predvsem tisti z odličnimi ocenami, tik pred rokom za oddajo nalog, prosili za dodatno razlago. Da je snov pretežka, da ne razumejo, se ne znajdejo in želijo razlago. Ob vprašanju, kako bi se povezali, so predlagali Facebook. Dogovorili smo se, da ustvarijo skupino, in se zmenili za dan in uro srečanja. Pred srečanjem so dijaki ugotovili, da je lahko prisotnih največ 9 udeležencev, kar se je izkazalo za neustrezno. Dogovorili smo se, da v skupino povabimo še en drugi letnik in se dobimo na Zoomu.

2.3. Delamo z aplikacijo Zoom

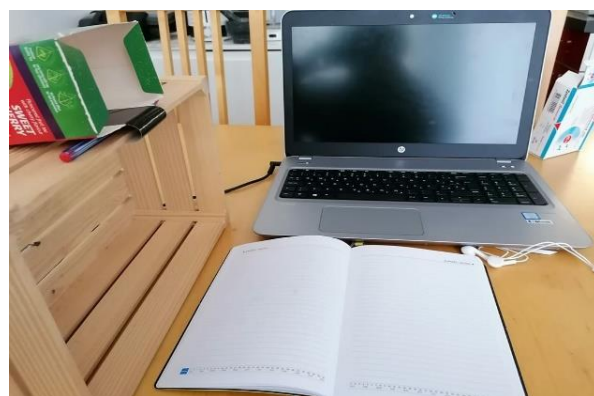
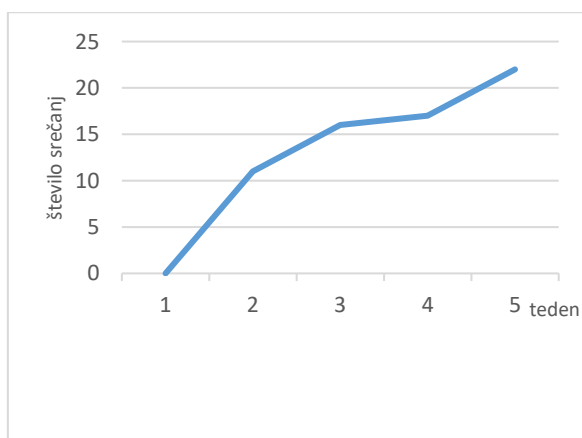
Dijaki obeh oddelkov so se zbrali v eni skupini in sami ustvarili dogodek na Zoomu. Avtorica prispevka se jim je pridružila z mobilnim telefonom, ki je služil kot kamera. Kamera je bila obrnjena v zvezek in snemala zapise, ki so nastajali v njem, hkrati ob zapisih pa so dijaki poslušali tudi razlago. *Slika 1* prikazuje pripomoček (lesen zaboj), ki je služil kot stojalo za telefon. Zadovoljstvo je bilo obojestransko, dijaki so si oddahnili, saj smo uspeli uporabiti komunikacijski kanal, ki je vsem ustrezal.

Po uspešnem preizkusu aplikacije v eni skupini smo se povezali z vsemi dijaki. Seveda smo se na začetku srečevali s tehničnimi težavami in prav lepo je bilo poslušati dijake, kako so si med seboj pomagali in nemalokrat rešili kakšno tehnično težavo. Zagotovo lahko zatrdimo, da smo se vsi zelo potrudili, da bi komunikacija med nami nemoteno potekala in da bi vsi dijaki lahko nemoteno sledili našim srečanjem. Čutilo se je, da so dijaki med seboj zelo povezani, čeprav niso bili v neposrednem stiku, so bili iskreno veseli drug drugega. Dijaki so delo z aplikacijo Zoom zelo pohvalili. Povedali so, da je celo boljše kot v razredu, saj jih sošolci, ki niso delali, niso motili. Lahko so bili skoncentrirani le na predavanje snovi, vseč jim je bilo, ker so tako kot v šoli lahko postavljali vprašanja in dobili takojšnjo povratno informacijo. Vsako srečanje smo začeli z vprašanjem o počutju in seveda z vprašanji dijakov glede predelane snovi in domače naloge. Dijaki so po končanem predavanju lahko kadarkoli tudi poslali vprašanja bodisi na Facebook, kjer je bil odgovor zelo hiter, ali pa na elektronsko pošto. Tisti, ki so delo vzeli resno, niso imeli težav s spremljanjem ur in sledenjem snovi. Od drugega tedna dalje smo se z dijaki dobivali po urniku, število srečanj prikazujeta *Tabela 2* in *Graf 1*. Do konca šolskega leta smo realizirali vse ure ter obravnavali vso predvideno snov.

Tabela 2: Število srečanj prvih pet tednov

TEDEN	1. C	2. A	2. B	3. C	3. G	4. A	4. B	SKUPAJ
1	0	0	0	0	0	0	0	0
2	2	2	2	1	2	1	1	11
3	2	2	2	1	3	3	3	16
4	2	2	2	2	3	3	3	17
5	3	3	3	2	4	4	3	22

Graf 1: Število tedenskih ur



Slika 1: Delo na daljavo

2.4. Individualno delo

Odlično se je aplikacija Zoom pokazala pri individualnem delu z dijaki. Če je dijak imel težave pri učenju, smo se dogovorili za individualno srečanje. Ta srečanja so bila kratka, po navadi je bilo potrebno le na kašen drug način razložiti snov in nato je delo dijakov lahko zopet steklo. Če pa je bil problem večji in kompleksnejši, in je bilo potrebno več časa in tudi nujno potrebno, da se je videlo, kaj dijak piše, pa smo se dogovorili, da se dobimo tako, da kamero za snemanje vklopijo tudi dijaki. Večina nas je telefon uporabila za kamero, osebni računalnik pa za sliko. Ko se je videla tudi slika dijakov, ni bilo težko ugotoviti, kje dijak dela napako, ga nanjo opozoriti in jo tudi odpraviti. Dijaki so individualno delo sprejeli zelo pozitivno.

Iz tedna v teden je bilo več individualnih srečanj, ta so bila običajno krajša, njihovo število se je stopnjevalo pred ocenjevanjem znanja. Včasih so bili tudi trije dijaki skupaj, manjše skupinice, ki so se povezovale med seboj in si pomagale.

Individualno pa smo se povezali tudi s Facebook sporočili ali pa preko elektronske pošte. Dijaki so v pregled poslali fotografije nalog, ki so jim delale težave in niso bile pravilno rešene. Naloge je avtorica shranila kot sliko in nato s pomočjo orodij popravila napake in sliko poslala dijaku nazaj. Vendar je bilo to veliko bolj zamudno kot individualno srečanje. Prav tako je bila pri individualnem srečanju omogočena tudi ustna razlaga, ki je bila za dijake gotovo razumljivejša, kot samo v pisni obliki razložena snov.

2.5. Delo s skupinami dijakov

Skupinsko delo smo imeli z maturanti. Na začetku smo se dobivali dvakrat tedensko in reševali pripravljena gradiva. Bilo je zelo naporno, saj je bilo poleg vseh realiziranih ur po urniku težko uskladiti termin z dvema oddelkoma. Velikokrat smo imeli priprave na maturo tudi popoldan. Z njimi smo začeli v tretjem tednu dela na daljavo in jih imeli vse do maturitetnega izpita. V mesecu maju smo se dobili vsak dan. Število dijakov se je gibalo od 2 do 30. Nekateri so bili zelo aktivni, drugi so le poslušali, tretji se žal niso nikoli odzvali. Priprave na maturo niso bile obvezne, so pa bile priporočljive. Na pripravah smo pregledali vse maturitetne pole do leta 2014. Dogovorili smo se, katera pola je na vrsti naslednjič, dijaki so jo rešili in nato izpostavili težave. Prav pri reševanju maturitetnih pol smo se še posebej izkazali, saj smo bili z novim načinom dela še posebej učinkoviti.

2.6. Zoom ocenjevanje

Kategorija, ki nam na daljavo ni uspela, pa je zagotovo bilo objektivno ocenjevanje. Z dijaki smo se dogovorili, da predelano snov ocenjujemo sproti. V času srečanja na daljavo so morali imeti vklopljene kamere in jih po potrebi tudi prestaviti ter pokazati okolico. Na ekran računalnika ali telefona so imeli posredovan test. V času srečanja so ga morali rešiti in poslati v ocenjevanje po elektronski pošti. Večina dijakov je test zagotovo reševala sama, so pa bili nekateri, ki so iskali bližnjice in stranpoti. Od uporab aplikacij na mobilnem telefonu, ki prikažejo postopek reševanja slikanega računa, do tega, da so si rešene teste med seboj pošiljali s pomočjo elektronskih naprav. V primeru odkritih neustreznih reševanj nalog smo sledili pravilniku. Popravnih izpitov pri matematiki ni bilo, pač pa je bilo z dijaki, ki niso dosegli pozitivne ocene na testih, veliko individualnega dela. Dijaki so dobili veliko dodatnih nalog, ki so jih reševali in poslali v pregled. Še posebna pozornost je bila namenjena dijakom, ki so v

šoli imeli pozitivne ocene, na daljavo pa negativne, *to je bil znak, da jim delo na daljavo ne ustreza in da predavanjem težje sledijo.*

2.7. Težave

Vprašanje, ki se je pojavilo pri delu z Zoomom, je bilo, kaj narediti z dijaki, ki se predavanja niso udeležili, ki so bili neodzivni. Tisti dijaki, ki so bili večkrat odsotni, so morali poslati svoje zapiske, pri katerih je bilo zopet nemogoče preveriti, ali so to resnično njihovi zapiski. Ko so dijaki ugotovili, da se prisotnost preverja, so se le prijavili. Z dodatnimi vprašanji pa se je pokazalo, da predavanjem ne sledijo, včasih tudi, da jih ni na drugi strani. Motivacija nekaterih dijakov je, vzporedno s količino dela na daljavo, postajala čedalje manjša. Nekateri so v vmesnem času postali neaktivni, težko jih je bilo motivirati in potrebno je bilo vzpostaviti telefonski kontakt z njimi in njihovimi starši.

Zelo naporno in dolgotrajno je bilo pregledovanje poslanih vaj in testov, dijaki so sicer dobili kvalitetne povratne informacije, vendar je bila priprava le-teh dolgotrajna. Veliko lažje se je bilo dobiti na Zoomu in se pogovoriti o nejasnostih.

Dijaki tudi niso želeli delati zgodaj zjutraj, zato jih je bilo pred deveto uro izredno težko priklicati na predavanja, tisti čas smo potem izkoristili za individualna srečanja in ocenjevanja znanja.

Z večanjem uporabnikov dela na daljavo med učitelji se je bilo čedalje težje s kolegi uskladiti za uro, tu je šlo za veliko fleksibilnost in prilagodljivost. Vsekakor je tudi pri delu na daljavo potreben urnik dela.

Težava je bila tudi omejitev na 8-urni delavnik, saj se je zdelo, kot da smo dijakom na voljo kadarkoli. Dopoldan predavanja, nato pa individualno delo, skupinsko delo, popravljanje in pregledovanje testov in vaj.

Ena največjih pomanjkljivosti pa je bila objektivnost ocenjevanja. Zdi se, da je to v prihodnosti največji izziv za učitelja pri delu na daljavo.

2.8. Delo na daljavo v prihodnosti

Zagotovo bomo izkušnje, ki smo jih pridobili, še naprej uporabljali, saj so se v nekaterih primerih pokazali pozitivni učinki dela na daljavo in so jih pohvalili tudi dijaki. Priprave na maturo bodo potekale tudi na ta način, saj bo tako lažje najti skupni termin srečanja, kot pa da bi se dobivali v šoli. Prav tako se je aplikacija dobro obnesla pri individualnem delu in bo uporabljena tudi v prihodnje.

3. Zaključek

Situacija v Sloveniji je od učiteljev in dijakov zahtevala, da smo se, v nekem nepredvidenem trenutku, iz učilnic prestavili za računalnike. To je bil čas poln izzivov, ki smo jih vsi skupaj sproti reševali in na daljavo zaključili šolsko leto. Potrebno se je bilo spoznati z aplikacijo, ki je delo na daljavo poenostavila in dijakom omogočala občutek varnosti, spoznanje, da so slišani in da niso prepuščeni sami sebi. Aplikacija Zoom je omogočala delo s celimi oddelki, skupinsko in individualno delo. Prav tako so preko nje potekale razredne ure. Razen za ocenjevanje znanja

lahko trdimo, da je bil pouk na daljavo zelo podoben pouku v šoli, nekaterim dijakom je celo bolj ustrezal. Zagotovo bo avtorica prispevka delo na daljavo v nekaterih njegovih delih (individualno delo in delo s skupinami dijakov) uporabljala tudi v prihodnje.

4. Literatura

Jerko, A., Pulko, L., Sambolić Beganović, A. (2020). *Izobraževanje na daljavo: Učenje in poučevanje matematike na daljavo*. Pridobljeno s <https://podpora.sio.si/izobrazevanje-na-daljavo-ucenje-in-poucevanje-matematike-na-daljavo/>

Kratka predstavitev avtorja

Mateja Potočnik je po izobrazbi profesorica matematike in fizike, po poklicu pa učiteljica matematike na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana. Je tudi članica Državne tekmovalne komisije za matematiko. S svojim delom poskuša navdušiti mlade za svet matematike.

Pouk v otroški sobi

Lessons in the Children`S Room

Klavdija Černelč

*Osnovna šola Šmarje pri Jelšah
klavdija.cernelc@os-smarje.si*

Povzetek

Pred vsemi deležniki izobraževanja, učenci, učitelji in starši, je nenadoma nastal izziv, kot ga še ni bilo. Pouk se je iz učilnic preselil v domove slehernega učenca. Učitelji so morali poskrbeti za nove načine poučevanja na daljavo. Na Osnovni šoli Šmarje pri Jelšah je poučevanje in vrednotenje znanja kemije potekalo preko spletne učilnice Moodle, videoklicev, e-učbenikov, telefonskih pogovorov ter e-pošte. Naravoslovni predmeti, med katere sodi tudi kemija, so zaradi abstraktnih pojmov za učence precej zahtevni, zato je bilo potrebno učno vsebino bolj kot kadarkoli prej prilagoditi tako, da je bila čim bolj povezana z vsakdanjim življenjem učencev. V prispevku je predstavljen način poučevanja in preverjanja znanja na daljavo nekaterih vsebin o kisikovih organskih spojinah pri predmetu kemija v 9. razredu. Potrebno je bilo veliko potrpežljivosti in vztrajnosti, da je bila dosežena večina zastavljenih ciljev.

Ključne besede: e-preverjanje znanja, IKT, kemija, poučevanje na daljavo, učenje.

Abstract

All the education participants – pupils, teachers and parents, were suddenly confronted with a never seen challenge. Teaching was moved from classrooms to pupils' homes and the teachers had to manage new ways of long distance education. At the primary school Šmarje pri Jelšah, the teaching and knowledge evaluation of chemistry was organized via Moodle Virtual Classroom, e-textbooks, video calls, phone calls and emails. Natural science subjects, such as chemistry, are quite demanding because of abstract teaching contents, so the contents had to be connected with pupils' everyday life more than ever. This article presents long distance teaching and knowledge examination on the case of organic compounds of oxygen in ninth grade chemistry. A lot of patience and persistence was needed in order to achieve the given objectives.

Keywords: chemistry, distance teaching, e-assessment of knowledge, IKT, learning.

1. Uvod

Človek potrebuje znanje na vsakem koraku svojega življenja. Če želi biti uspešen, se mora nenehno izobraževati. Izobraževanje pa je vedno bolj povezano z IKT (informacijsko-komunikacijsko tehnologijo). IKT v izobraževalni proces vnaša inovativnost in možnost širjenja znanja učenca in učitelja. IKT omogoča vseživljenjsko učenje in nas hkrati postavlja pred odgovorno nalogo, kako koristno uporabiti ponujeno, saj smo uporabniki vse generacije – od najbolj občutljive, tj. otrok v osnovnih šolah, kjer se šele razvija njihova osebnost, sposobnosti in veščine, pomembne za življenje, do upokojujencev (Jug in Krajnc, 2014). Otroci hitro in vedoželjno sprejemajo nova orodja in jih želijo uporabljati, zato je naloga predvsem

učiteljev in staršev, da jih pri uvajanju le-teh usmerjamo in jim pomagamo. Pri tem je potrebno nenehno izobraževanje učiteljev na področjih e-orodij in e-učenja.

Do pričetka pandemije v Sloveniji je bilo bistvo e-izobraževanja nadgradnja in obogatitev klasičnega izobraževanja, nato pa smo se kar naenkrat morali soočiti z učenjem in poučevanjem na daljavo. Učenci so ostali doma in pouk je pričel potekati na daljavo.

Učenje na daljavo je oblika izobraževanja, kjer sta učitelj in učenec prostorsko, lahko pa tudi časovno, ločena. Učenje na daljavo je definirano kot oblika izobraževanja, za katero je značilno (Bregar, 2010):

- da je učenec redko ali celo nikoli v neposrednem stiku z učiteljem;
- pomembno vlogo pri izdelavi učnih gradiv in zagotavljanju pomoči učencem imajo šole;
- komunikacija med učitelji in učenci poteka s pomočjo različnih medijev avdio- in videokomunikacije.

V prispevku je predstavljeno poučevanje in vrednotenje znanja na daljavo pri predmetu kemija v 9. razredu Osnovne šole Šmarje pri Jelšah. Predstavljeni so rezultati dela ter odzivi učencev.

2. Učenje kemije na daljavo

Poučevanje in učenje kemije temelji na eksperimentalnem in problemsko naravnem pouku, ki ga kombiniramo z drugimi metodami aktivnega učenja in poučevanja. Pri razumevanju kemijskih vsebin igrajo izredno velik pomen pravilno izbrane metode in oblike dela. Tako smo želeli tem pravilom poučevanja slediti tudi v času, ko smo bili čez noč primorani poučevati na daljavo. V nadaljevanju je prikazana obravnava nekaterih vsebin kisikovih organskih spojin, ki smo jih obravnavali pri pouku kemije v času poučevanja na daljavo v 9. razredu na OŠ Šmarje pri Jelšah.

2.1. Poučevanje

Ob soočenju z dejstvom, da se bodo zaradi pandemije zaprle šole po Sloveniji in bomo izvajali poučevanje na daljavo, so se nam, učiteljem, pričela postavljati različna vprašanja. Kar hitro smo nanje dobivali takšne in drugačne odgovore. Bili smo zaskrbljeni, kako bomo to izvedli, saj je bilo to za nas prvič. Pomembno pa je bilo, da smo ubirali poti, ki so bile učencem čim bolj poznane in učinkovite.

Na naši šoli smo pri kemiji v samem začetku uporabljali spletno učilnico Moodle, ker so jo učenci uporabljali že v času tradicionalnega pouka v šoli. V spletno učilnico smo jim podajali navodila za delo ter vse potrebne informacije o nadaljnjem izobraževanju. Tudi pri tej obliki poučevanja smo se čim bolj trudili, da bi znanje pridobivali tako, da bi od že znanih primerov prehajali k novim. Učno vsebino smo prilagajali glede na sposobnosti učencev in težavnost obravnavane vsebine.

Pri obravnavi učnega sklopa maščobe smo zahtevnejšo učno vsebino posneli in učencem podali v obliki videoposnetka. Za enostavnejše vsebine, kot npr. delitev maščob glede na agregatna stanja in izvor, razlika med maslom in margarino, kako hranimo maščobe, ali se maščoba meša z vodo, kakšno gostoto ima v primerjavi z vodo, kdaj rečemo, da je maščoba žarka, kaj je emulzija itd., pa smo učencem zastavili problemske naloge oz. navodila za eksperimentalno delo. Tako so doma sami s pomočjo literature (učbenika, spletnih gradiv)

raziskovali, poiskali različne maščobe, jih opazovali, povonjali, izdelali maslo in emulzijo – majonezo (slika 1).



Slika 1: Domača majoneza

Tudi vsebine o pralnih sredstvih smo zastavili problemsko in eksperimentalno. Pri tem so raziskovali, ali lahko masten krožnik očistijo z vodo in zakaj da oz. ne, kaj uporabljajo pri pomivanju posode, kakšna je razlika med milom in detergentom, kako pripravimo domače milo, iz česa so včasih izdelovali milo ... Sami so izdelali domač pralni prašek (slike 2, 3, 4 in 5) in čistilo za steklo (sliki 6 in 7).



Slike 2, 3, 4 in 5: Priprava domačega pralnega praška



Sliki 6 in 7: Priprava in uporaba čistila za steklo

Za pridobivanje znanja vsebin učnega sklopa o ogljikovih hidratih so lahko učenci izbirali med dvema ponujenima možnostma: sodelovanje pri pouku preko videokonference ali samostojno delo s pomočjo podanih navodil, dodatne razlage na videoposnetku in predlagane literature. Po uspešno predelani učni snovi so morali narediti vsaj en izdelek, ki vsebuje katerega izmed ogljikovih hidratov. Pri tem so bili zelo izvirni. Pripravili so različne izdelke: bezgov in melisin sirup (slika 8), dezodorant (slika 9), razna peciva (sliki 10, 11) in kruh (slika 12).



Slika 8: Priprava melisinega sirupa



Slika 9: Priprava dezodoranta



Slika 10: Priprava mafinov



Slika 11: Jabolčna pita



Slika 12: Priprava obroka s kruhom

Pri obravnavi novih učnih vsebin je pomembno upoštevati načelo individualizacije in diferenciacije. Na naši šoli, ki je v tem šolskem letu štela 99 devetošolcev, je ta pristop nepogrešljiv. Za zagotavljanje le-tega smo z učenci imeli stik preko e-pošte, telefonskih pogovorov, videoklicev in v manjših skupinah tudi preko videokonferenc.

2.2. Vrednotenje znanja

Sestavini vrednotenja znanja sta preverjanje in ocenjevanje znanja. S preverjanjem znanja ugotavljamo, kako učenec dosega učne cilje. Rezultati preverjanja znanja so povratna informacija tako učencu kot tudi učitelju, v postopku ocenjevanja pa učnim dosežkom dodelimo neko številčno vrednost – oceno (Marentič Požarnik, 2014). Pri tem lahko uporabljamo različne

pristope. V času učenja na daljavo je bil elektronski način preverjanja (e-preverjanje) znanja ključni način preverjanja znanja učencev.

Na Osnovni šoli Šmarje pri Jelšah smo že pri tradicionalnem pouku v šoli e-preverjanje znanja 8 let vključevali v pouk pri predmetu kemija. Preverjanje znanja na daljavo je potekalo tedensko s pomočjo spletnega orodja kvizi v spletni učilnici Moodle. Zasnovano je bilo z različnimi tipi vprašanj. Vsebovalo je 5 do 10 nalog. Po končanem reševanju so učenci takoj dobili povratno informacijo o uspešnosti reševanja. Popravljenim nalogam so bili dodani odzivi na pravičen oziroma nepravilen odgovor. Z odzivi so učenci preverjali, utrjevali in dopolnjevali svoje znanje. Za lažjo predstavo je na sliki 13 prikazana naloga tipa ujemanje. Učenec je moral razmisliti, kateri ogljikov hidrat ustreza podanemu opisu. Na sliki 14 je prikazana rešena naloga z zapisanim odzivom, kar učenec vidi takoj po oddani nalogi. Na tak način učenec utrdi znanje in ga dopolnjuje.

K lastnostim ogljikovih hidratov izberi pravilno ime.

Spada med aldoze.

Imenujemo jo tudi grozdni sladkor.

Ima vlaknasto zgradbo.

Molekula sestoji iz glukozne in fruktozne enote.

Izberi...

- Izberi...
- glukoza
- saharoza
- fruktoza
- celuloza
- laktoza

Slika 13: Primer naloge

Vprašanje 3
Delno pravilno
Ocena 1,00 od 2,00
Označi z zastavico
Uredi vprašanje

K lastnostim ogljikovih hidratov izberi pravilno ime.

Spada med aldoze. glukoza ✓

Imenujemo jo tudi grozdni sladkor. saharoza ✗

Ima vlaknasto zgradbo. celuloza ✓

Molekula sestoji iz glukozne in fruktozne enote. fruktoza ✗

Ogljikovi hidrati so spojine ogljika, vodika in kisika. Večina njihovih imen ima pripono -oza. Delimo jih na monosaharide, disaharide in polisaharide. Več o ogljikovih hidratih ponovi s pomočjo učbenika na straneh 199 - 204.

Pravilen odgovor je: Spada med aldoze. → glukoza, Imenujemo jo tudi grozdni sladkor. → glukoza, Ima vlaknasto zgradbo. → celuloza, Molekula sestoji iz glukozne in fruktozne enote. → saharoza

Slika 14: Popravljen naloga z dodanim odzivom

2.3 Odziv učencev

Odziv učencev je bil okoli 80 %, kar nam je na začetku pandemije predstavljalo kot zelo veliko odzivnost, saj so nekateri učenci bili bolni, nekaj pa jih še ni imelo ustrezne strojne ali programske opreme. V kasnejšem času se odzivnost kljub zagotovitvi ustrezne opreme ni izboljšala, zato smo velikokrat stik z učencem vzpostavili preko staršev. Pri tem smo uporabljali e-pošto ali telefonski pogovor. Zanimivo je bilo, da so bili učno šibkejši učenci izredno hitro odzivni ter tudi precej uspešni.

Ob koncu učenja na daljavo smo z učenci izvedli anketo o (ne)zadovoljstvu z novim načinom poučevanja in učenja. Kot bistvene prednosti takšnega načina učenja so izpostavili: možnost prilagoditve urnika in časa učenja, daljše spanje, manj stresen pouk, več preživetega časa s člani družine. Vidijo pa tudi negativne učinke, kot so: manjkajo neposreden stik z učiteljem, ustna razlaga in pomoč učitelja, druženje s sošolci ter slabša motivacija.

3. Zaključek

Uvajanje novosti v proces izobraževanja zahteva od vseh udeležencev procesa dodatno znanje, voljo in energijo za doseganje zelenega cilja. Učenje na daljavo je bila za vse nas povsem nova in posledično stresna izkušnja. Vse to nam je uspelo s pomočjo strojne in programske opreme, ki nam jo ponuja sodobni čas. Učitelji in učenci smo se bili primorani tako rekoč čez noč naučiti rokovati z novimi programskimi orodji. Srečali smo se z novimi elektronskimi viri, novimi metodami in oblikami poučevanja. Velikokrat smo se spraševali, kako je s kakovostjo e-gradiv, kako je s kontrolo pri učenju, kako nadzorovati in obvladovati spremembe (Krašna, 2015). Učence smo nenehno vzpodbujali, jih usmerjali k pozitivni naravnosti, radovednosti, ustvarjalnosti in kritičnosti.

Bili smo zadovoljni z opravljenim delom. Po vrnitvi iz spletnih učilnic v šolske klopi pa smo ugotovili, da znanje učencev ni takšno, kot smo predvidevali. Potrebno je bilo še precej utrjevanja, da so bili doseženi zastavljeni cilji. V prihodnje bomo učence bolj vzpodbujali k samostojnemu učenju in uporabi e-okolij kot vira za pridobivanje, poglobljanje in preverjanje znanja.

4. Literatura

- Bregar, L., Zagamajster, M. in Radovan, M. (2010). *Osnove e-izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Jug, K. in Krajnc, M. (2014). Vnos IKT in e-preverjanja znanja pri predmetu kemija. *Didactica Slovenica Pedagoška obzorja*, letnik 29, 61–73.
- Krašna, M. (2015). *Izobraževanje v digitalnem svetu*. Maribor: Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.
- Marentič Požarnik, B. (2018). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Kratka predstavitev avtorja

Klavdija Černelč je profesorica kemije in matematike. Leta 2015 je pridobila naziv magistrica znanosti s področja kemijske tehnike. Poučuje na OŠ Šmarje pri Jelšah. Na šoli vodi kemijski krožek ter se posveča delu z nadarjenimi učenci. Pri svojem delu kot učiteljica išče vedno nove načine, kako v svoje delo in predmete, ki jih poučuje, vključiti IKT in s tem še dodatno motivirati učence ter jim približati učne vsebine.

Izkustveno učenje v neposredni bližini učencevih domov

Experiential Learning Close to the Students Homes

Karolina Hostnik Amon

Osnovna šola Lesično
karolina.amon@gmail.com

Povzetek

Epidemija covid-19, ki je praktično čez noč ohromila svet, je povzročila tudi zaprtje šol in začetek izobraževanja na daljavo. Ta sprememba je narekovala, da so morali učitelji za poučevanje uporabljati popolnoma drugačne pristope kot v živo.

V prispevku so predstavljeni nekateri pristopi in strategije, ki so bili uporabljeni pri poučevanju drugošolcev v času poučevanja na daljavo. Trudili smo se organizirati otrokom prijazno izobraževanje. OŠ Lesično leži v čudovitem naravnem okolju, v objemu gozdov, travnikov, potokov in rek in prav vsi drugošolci prihajajo iz enakega okolja. Lokacija jim daje idealne možnosti za učenje v naravi s poudarkom na izkustvenem učenju in gibalnih dejavnostih. Te pogoje in možnosti smo učitelji izkoristili tudi v času šolanja na domu. Namesto učilnice na prostem, ki jo imamo v neposredni bližini šole, smo izkoristili naravo v okolici svojih domov. Učenje na prostem je v učencih spodbudilo radovednost in željo po raziskovanju ter odkrivanju nečesa novega. Na ta način smo učitelji učencem približali učne vsebine, jim jih naredili privlačne in zanimive.

Z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije so učenci postopoma razvijali tudi veščine za obvladovanje spletnih orodij. Med najbolj priljubljenimi je bila spletna stran ThatQuiz, preko katere so utrjevali in testirali svoje znanje. Dobivali so sprotno povratno informacijo. Hkrati je spletno orodje ThatQuiz nam učiteljem omogočalo vodenje evidence o uspešnosti reševanja nalog učencev.

Ključne besede: gibalne dejavnosti, izkustveno učenje, izobraževanje na daljavo, otrokom prijazno izobraževanje, ThatQuiz, učenje v naravi.

Abstract

The Covid-19 epidemic, which paralyzed the world almost overnight also led to the closure of schools and distance learning. This change dictated the teachers to use completely different approaches for teaching than previous.

This post presents some of the approaches and strategies that were used for distance learning of class 2 students. The teachers tried to organize student-friendly education.

Lesično Primary School is located in beautiful natural environment, in the middle of forests, meadows, streams and rivers and all class 2 students come from the same environment. This location gives them ideal opportunities to learn in nature with an emphasis on experimental learning and physical activities. These opportunities were used during distance learning. Instead of the outdoor classroom, which is located near primary school, students used nature around their homes. Outdoor learning stimulated student's curiosity and desire to explore and discover something new. This way teachers made learning contents closer to the students, more attractive and interesting.

Using modern information and communication technology, students gradually developed skills for usage of online tools. Among the most popular online tools was ThatQuiz website, through which students consolidated and tested their knowledge, and receive real-time feedback. In the meantime, the success of students using ThatQuiz website was also monitored.

Key words: distance learning, experiential learning, learning in nature, physical activities, student-friendly education, ThatQuiz.

1. Uvod

Življenje v času pandemije je za vse v trenutku postalo nova realnost. Na situacijo, ki je praktično čez noč ohromila svet, se ni bilo časa ustrezno pripraviti. Delo na daljavo je bilo za marsikoga neznanka in kot tako tudi izziv in priložnost za osebno in poklicno rast in razvoj.

Izobraževanje na daljavo je pomenilo za učence, prav tako pa tudi za mnoge učitelje popolnoma nov način dela v novih okoliščinah. Otroci so morali najprej sprejeti, da delo od doma ne pomeni počitnic in da je potrebno šolsko delo opraviti doma. Veščine obvladovanja temeljnih digitalnih kompetenc, potrebnih za delo v virtualnem okolju z uporabo izbranih digitalnih orodij, ki omogočajo delo od doma, pri naših drugošolcih niso ali pa so bile slabše razvite. V veliki meri so bili predvsem na začetku odvisni od pomoči svojih staršev, ki pa so bili prav tako obremenjeni s svojimi lastnimi skrbmi. Oboji so potrebovali učiteljevo podporo in pomoč.

Delo doma je učencem nudilo več svobode pri organizaciji, kar pa je bilo za mlajše otroke v večini težko. Z nasveti učencem in njihovim staršem smo učitelji želeli pomagati pri organizaciji šolskega dneva na domu tako, da je bil čas, ki so ga namenili šoli, čim bolj strukturiran in ni predstavljal bremena celega dne. Dnevno so prejeli izzive in dejavnosti z jasnimi navodili. K lažjemu načrtovanju so zagotovo pripomogli tudi premišljeno oblikovani kriteriji uspešnosti, ki so bili učencem vodilo na poti do znanja.

Z ustreznim načrtovanjem in vodenjem smo se trudili narediti učencem prijazno izobraževanje na daljavo. Izbirali smo čim bolj zanimive, relevantne, smiselne naloge, dejavnosti in izzive, ki so jih zmogli tako tisti, ki potrebujejo v šoli več individualnega dela, kot tudi tisti, ki zmorejo in želijo več in zahtevnejše izzive.

Učenci, ki obiskujejo OŠ Lesično, so otroci podeželskega okolja. Živijo na čudoviti lokaciji v naravnem okolju, obdani z gozdovi, travniki, potoki in reko. V času šolanja na domu smo izkoristili te naravne danosti za učenje v naravi s poudarkom na izkustvenem učenju in gibalnih dejavnostih in tako uresničevali cilje sodobnega pouka. Na načrtovanje so vplivale tudi vremenske razmere, saj je bilo smiselno, da učenci čim več dejavnosti opravijo na prostem, v naravnem okolju, v t. i. »učilnici v naravi«. Lesnik, Marentič Požarnik in Simončič v svojem delu (2019, str. 4, 5) opozarjajo, da je »pri razvoju učilnice v naravi v praksi precej ovir, na katere naletijo vzgojitelji in učitelji. Nekateri starši se bojijo, da bi se otrokom v naravi kaj zgodilo. Njihov strah ovira vzgojitelje in učitelje, da bi pogosteje vodili otroke v naravo. Poleg tega je za vzgojitelje in učitelje pouk v naravi tudi metodološko velik izziv. Toda v nasprotju z običajnim poukom v zaprtem prostoru, ki ga pogosto spremljajo pasivnost, nezainteresiranost, nemotiviranost, se pri pouku v naravi lahko srečamo z navdušenjem, zanimanjem, sodelovanjem«. Izkušnjejsko učenje v učencih spodbudi radovednost in željo po raziskovanju ter odkrivanju nečesa novega, daje pa tudi velike možnosti smiselnega povezovanja vsebin različnih šolskih predmetov. Učenci tako razvijajo pomembne spretnosti in sposobnosti. Pouk na prostem učencem približa učne vsebine, jih naredi privlačne in zanimive, omogoča poglobljeno razumevanje le-teh in prispeva h kakovostnejšemu in trajnejšemu znanju.

Učenci so veliko dejavnosti lahko počeli s svojimi starši ali drugimi družinskimi člani. Nekatere od teh so bile zasnovane tako, da so povezovale domače obveznosti s šolskim delom in so kot takšne razbremenile njih in starše.

Učitelji smo želeli, da bodo učenci motivirani za delo, ustvarjalni in postopoma čim bolj samostojni tudi pri razvijanju veščin za obvladovanje spletnih orodij. Najučinkovitejši način zagotavljanja rednega opravljanja dejavnosti je vsekakor formativno spremljanje, sprotna povratna informacija. Spletna stran ThatQuiz, preko katere so učenci utrjevali in testirali svoje znanje in dobili sprotno povratno informacijo, je bila med najbolj priljubljenimi med učenci. Hkrati je spletno orodje ThatQuiz nam učiteljem omogočalo vodenje evidence o uspešnosti reševanja nalog učencev. Učitelji smo jih po potrebi še dodatno spodbudili k delu.

V prispevku je predstavljenih nekaj primerov dobre prakse, ki so bili izvedeni z drugošolci v času poučevanja na daljavo.

2. Primeri dobre prakse

2.1 Medpredmetno povezane dejavnosti v naravi

Medpredmetno povezovanje je v nižjih razredih stalnica, ki smo jo v času šolanja na domu le še poglobili. Medpredmetno so bili povezani prav vsi predmeti, pogosteje pa šport, spoznavanje okolja, likovna umetnost in glasba. Pri načrtovanju smo bili fleksibilni in aktivnosti prilagajali tudi trenutnim vremenskim razmeram.

Grubelnik (2010) navaja, da naravoslovni predmeti lahko prispevajo predvsem k razvoju znanj in spretnosti, ki bodo vsakemu posamezniku omogočala kritično presojo ter osebno rast na osnovi inovativnosti in kreativnosti. Z učenjem v naravi s poudarkom na izkušnjskem učenju in gibalnih dejavnostih, s katerimi uresničujemo cilje sodobnega pouka, smo želeli, da bodo učenci z lastnimi izkušnjami in opazovanjem, s pomočjo vodenja pridobivali kakovostnejše in trajnejše znanje.



Slika 3: Otroci so ustvarili različne umetnine iz snega

Nepričakovani sneg, ki je razveselil otroke, smo izkoristili za gibanje na svežem zraku, zimske športe, igre na snegu, kiparjenje (slika 1) in utrjevanje različnih agregatnih stanj vode v naravi.

Včeraj nas je presenetil sneg, čeprav je že pomlad. Ker letos snega skoraj nismo imeli, bomo izkoristili tistih nekaj snežink, ki nam jih je vreme naklonilo.

Pojdite na sveži zrak, igrajte se na snegu, če bo mogoče, se lahko tudi sankate ali izberete še kak drug zimski šport.

Iz snega izdelajte obhodni kip. Uporabite svojo domišljijo in izvirnost. Kip je lahko snežak, lahko pa je čisto kaj drugega. Ko kaj naredite, naj vam starši hitro fotografirajo, da se ne bo

Slika 4: Primer navodila, posredovanega učencem preko spletne učilnice

Učenci so preko spletne učilnice dobili natančna navodila (slika 2), ki so jih vodila skozi obveznosti, ki jih morajo opraviti ter jih spodbujala, da sami raziskujejo, razmišljajo in so čim bolj kreativni.

2.2 Občutimo pomlad

Na spletu lahko najdemo veliko uporabnega materiala, ki je bil v času izobraževanja doma v veliko pomoč učiteljem in učencem. Primerna gradiva so bila skrbno izbrana in vključena v učni proces tako, da so bila dovolj poučna in motivacijska za otroke.

»Izkustveno učenje je dobilo pomembno mesto v konstruktivistični teoriji učenja, ki poudarja, da se vsako spoznanje (ideja, pojem, teorija) preoblikuje v stiku z osebno izkušnjo, tako da je vsako novo znanje rezultat take rekonstrukcije. Tudi poučevanje mora biti zasnovano tako, da ta proces podpira in ozavešča. Učitelj naj učencem pomaga, da si prikličejo v zavest obstoječa pojmovanja, izkušnje in ideje, jih sooči z znanstvenimi pojmi in spoznanji ter jim pomaga ob tem rekonstruirati napačna ali pomanjkljiva pojmovanja ...« navaja Požarnikova idr. (2019, str. 10).

Naši učenci naravo vsakodnevno opazujejo, vendar to opazovanje ni usmerjeno. Marsičesa verjetno niti ne opazijo. V ta namen so si najprej ogledali virtualni posnetek prebujanja pomladi, kjer so bili zelo nazorno predstavljeni znanilci pomladi in splošno prebujanje narave. Opozorjeni so bili na natančno opazovanje rastlin in živali, ki so bile predstavljene na posnetku. Pri prepoznavanju nepoznanih rastlin in živali so si pomagali s knjižnimi ali spletnimi viri. Učenci so bili obveščeni, da bomo v primeru, ko si sami ne bodo znali pomagati ali bodo imeli še kakšna dodatna vprašanja, odgovore iskali skupaj, tudi z medvrstniškim sodelovanjem. Da bi otroci res prišli do spoznanj z lastnim raziskovanjem, je to delo potekalo dlje časa. Pomembna je bila pravočasna povratna informacija, odzivnost s strani učitelja in učencev.

Medvrstniško sodelovanje je v začetni fazi izobraževanja na daljavo potekalo z zamikom. Poslane fotografije s komentarji smo oblikovali v ppt predstavitev in jih naslednji dan posredovali skupaj z navodili preko spletne učilnice. Učenci so lahko tako tudi medvrstniško komentirali in vrednotili opravljeno delo. Kasneje pa smo se že dobivali v videosobah, kjer so učenci lahko virtualno izmenjali svoja mnenja.

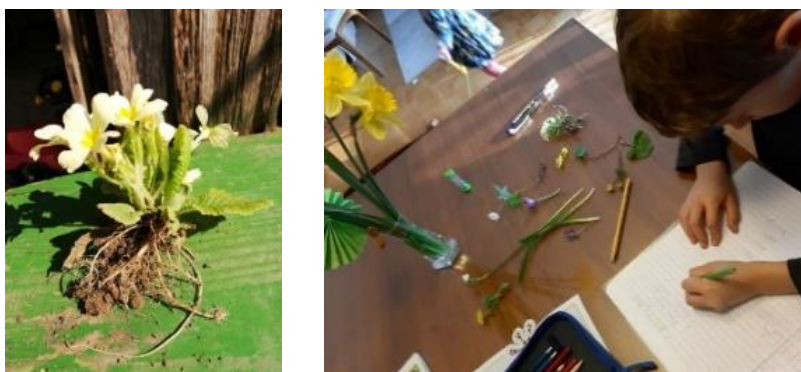
Teoretičnemu delu je sledilo opazovanje v naravi. Učenci so bili velikokrat napoteni na sprehod v bližnjo okolico svojega doma. Okolico so morali zaznavati z vsemi čutili (slika 3 in 4). Seveda so bili posebej opozorjeni na previdnost, da ne smejo nikoli uživati rastlin, ki jih ne

poznajo oz. je najbolje, da se pred uživanjem posvetujejo z odraslo osebo. V priporočilih sem dodala, da naj s sabo povabijo še kakšnega družinskega člana, ki ima čas.



Slika 5 in 4: Učenec zaznava okolico z različnimi čutili

Sprehodi so bili usmerjeni v različne stvari. Opazovati so morali rastline in živali, ki so bile omenjene na posnetku. Posebno pozornost so morali nameniti zvončku in trobentici (slika 5 in 6), ki ju je bilo potrebno izkopati s koreniko, čebulico in koreninicami. Obe rastlini so morali med sabo primerjati, nato pa ju po opazovanju narisati v zvezek.



Slika 5 in 6: Primer izkopane trobentice in dopolnjevanje miselnega vzorca z rastlinami, nabranimi v okolici doma

Učenci, ki so želeli vedeti več, so bili usmerjeni v dodatno raziskovanje pomladnih rastlin. Iz različnih virov in vedenja odraslih so spoznavali zdravilne in strupene učinke pomladnih rastlin.

Da bi bilo njihovo delo še bolj zanimivo, jim je bila ponujena učna priložnost raziskovanja. Na osnovi poskusa, s katerim so ugotavljali, ali se tudi rastline prehranjujejo in črpajo vodo oziroma ali se po steblu pretaka voda, so dobili možnost predvidevanja, sklepanja in ugotavljanja. Za ta poskus so potrebovali zvonček, prozoren kozarec in črnilo. Predvideti so morali, kaj se bo zgodilo z zvončkom, ki ga je bilo treba dati v kozarec z vodo in črnilom in kaj se bo zgodilo z obarvano vodo. Opazovali so lahko, kako se voda s črnilom dviguje po steblu in nadaljuje pot tudi po cvetu, saj se cvet lepo obarva, vidijo se žilice. Poskus skoraj zagotovo uspe, čeprav se vsi učenci tega poskusa niso lotili. Dva učenca sta namesto zvončka uporabila narciso. Učenci so izvedeni poskus dokumentirali (slika 7). Nekateri so napisali tudi predvidevanja in komentirali, kako so bili v tem uspešni.



Slika 7: Prikaz uspelega poskusa z narcisami, kjer se lepo vidi, kako se je voda s črnilom dvignila po stebli vse do cveta in obarvala žilice cvetnih listov

2.3 Vrt kot življenjsko okolje

Topli pomladni dnevi so kar sami vabili na prosto. To je bil čas prebujanja narave, opravljanja pomladnih opravil na vrtu, v sadovnjaku, vinogradu. Učenci so dobivali dnevne izzive, ki so bili pogostokrat povezani z vsakdanjim življenjem in so sovpadali tudi z domačimi opravili staršev. Vrt je bil prav gotovo tisto življenjsko okolje, ki ga imajo vsi drugošolci doma. Delo na vrtu je bilo v tem času idealna dejavnost, ki je povezovala domače obveznosti s šolskim delom in je kot takšna razbremenjevala otroke in starše. Sodelovali in pridobivali so izkušnje pri pripravi gredic, sajenju in sejanju in ugotavljanju, iz česa zraste nova rastlina, kaj potrebuje za rast, kako jo je potrebno negovati, da bo uspevala (slika 8–13). Naše delo in izkušnje na vrtu so samo še nadgradili na naravoslovnem dnevu, ki smo ga načrtovali za vse učence naše šole.



Slika 8, 9, 10, 11, 12, 13: Učenci pri delu na domačih vrtovih in njivah z izkušnjskim učenjem pridobivajo znanje

2.4 Naravoslovni dan – EKO DAN

Naravoslovni dan, posvečen eko dejavnostim, smo izvedli za vse učence naše šole. Učenci so dobili enotna navodila (slika 14). Za vse je bilo dovolj možnosti, da ta dan zanimivo in ustvarjalno preživijo (slika 15, 16 in 17).

- Danes skupaj poskrbite za vaše vrtove, vrtičke, gredice ... Verjamemo, da ste veliko že postorili. Kdor želi z nami deliti svojo gredico, nam lahko pošlje kakšno fotografijo.
- Na šolski spletni strani si preberite intervju z go. županjo Milenco Krajnc ob našem občinskem prazniku.
- Po končanem delu se odpravite na daljši družinski sprehod do vaše priljubljene točke v bližnji okolici.
- V kolikor je vaše delo v vrtovih že končano, lahko svojim staršem pomagata pripraviti stvari, ki jih boste lahko kasneje oddali med kosovne odpadke.
- Danes boste izdelali „KORONKOTA“, znak Covida-19, tako kot si ga vi predstavljate. V medijih ste ga zagotovo že videli, prikazanega imate tudi v tem dokumentu. Vaša naloga je, da naredite svojega, posebnega. Vaš »Koronko« naj oživi. Zunaj lahko nabereite katerikoli naravni material, z njim oblikujete svoj znak. Lahko mu naredite noge, roke, glavo ...Vaša domišljija naj naredi svoje. Lahko pa se odločite in ga upodobite na listu, ga narišete s

Slika 14: Osrednji del navodil za eko dan



Slika 15, 16 in 17: Izvirni »Koronkoti«

2.5 Tehniški dan

Vsakanja domača opravila, ki so povezana s pripravami na velikonočne praznike in so zagotovo potekala v vseh družinah naših drugošolcev, so nas pripeljala do načrta za izvedbo tehniškega dne. Učenci so morali izvesti dve dejavnosti: pobarvati jajčka in pobarvana jajčka nekam položiti. Za barvanje jajčk so morali uporabiti naravna barvila (slika 18, 19, 20, 21), sicer pa so lahko pustili domišljiji prosto pot. V navodilih so dobili namige za pripravo različnih naravnih barv za barvanje in krasitev jajčk. Uporabili so lahko rdečo peso, teran, ruski čaj, rdečo papriko, ognjičeve cvetove, kurkumo, mleti žafran, kamilice, bezgove cvetove, špinačo, zeleni čaj, koprive, preslico, kislico, regrat, olupke čebule, rdeče zelje ...

Pobarvana jajčka so lahko položili v že narejeno posodico, lahko pa so jo izdelali sami iz papirja ali spekli kruhova gnezdeca.



Slika 18, 19, 20, 21: Barvanje in krasitev jajčk z naravnimi barvili

2.6 Umetniško ustvarjanje v naravi in iz narave

Sprehode v naravo so izkoristili tudi za likovno ustvarjanje. Uporabili so lahko različne materiale, ki so jih našli v naravi (kamni, veje, plodovi od jeseni, listi, rože, lubje, storži ...). Iz naravnih materialov so sestavljali sliko na prostem. Ta se je seveda ohranila dlje časa le, če so jo shranili v digitalni obliki (slika 22, 23, 24, 25).



Slika 22, 23, 24, 25: Primeri umetnin iz naravnih materialov

Ko so se regratovi cvetovi spremenili v regratove lučke, so po opazovanju le-te tudi narisali (slika 26, 27, 28). Lahko so si ogledali tudi video posnetek, kako iz regratovega cveta nastane regratova lučka.



Slika 26, 27, 28: Likovno ustvarjanje regratovih lučk po opazovanju

2.7 ThatQuiz

Od začetka izobraževanja na daljavo je bilo potrebno vzpostaviti in razvijati komunikacijske veščine, potrebne za delo na daljavo. Seveda smo se s tem izzivom soočili učitelji, starši in postopoma tudi učenci. Na šoli smo se potrudili, da smo manj tehnično podkovanim pomagali pri odpravljanju težav in bili pri tem uspešni.

Računalnik je za učence motivacija, želeli pa smo, da bodo učenci motivirani za delo, ustvarjalni in postopoma čim bolj samostojni tudi pri razvijanju veščin za obvladovanje spletnih orodij. Trudili smo se, da sedenja pri mizi in dela z računalnikom ne bi bilo toliko, da bi jim postalo breme ali pa jih povsem zasvojilo.

Najučinkovitejši način zagotavljanja rednega opravljanja dejavnosti je vsekakor formativno spremljanje, sprotne povratne informacije. Spletna stran ThatQuiz, preko katere so učenci utrjevali in testirali svoje znanje in dobili sprotne povratne informacije, je bila med najbolj priljubljenimi med drugošolci. Prav tako je spletno orodje ThatQuiz omogočalo vodenje evidence o uspešnosti reševanja nalog učencev.

3. Zaključek

Čas izobraževanja na domu je prinesel nov način organizacije pouka tako vsebinsko kot časovno. Izkušnje, ki smo jih pridobili v tem času, bomo lahko s pridom koristili in razvijali tudi po normalizaciji dela v šoli.

Kot zelo smiselno se je pokazalo medpredmetno povezovanje, združevanje snovi, pripravljanje nalog in dejavnosti, ob katerih lahko sledimo učnim ciljem različnih predmetov.

Tudi ko smo v šoli, je potrebno v največji možni meri izvajati pouk na prostem z izkušenjskim učenjem, ki omogoča raziskovanje, osmišlja znanje, otroka bogati in mu daje možnost pridobivanja kakovostnejšega in trajnejšega znanja. Pri tem pa se moramo zavedati, da imamo učitelji pomembno vlogo kot vodniki, moderatorji, ki jih spodbujamo in vodimo, da sami raziskujejo, razmišljajo in so čim bolj ustvarjalni in samostojni.

Učence je potrebno pripraviti na samostojnost. V času, ko smo v šoli, je potrebno razvijati komunikacijske veščine, pridobiti morajo temeljne digitalne kompetence in se usposobiti za delo v virtualnem okolju z izbranimi digitalnimi orodji.

4. Literatura

Grubelnik, V. (2010). Opredelitev naravoslovnih kompetenc. Znanstvena monografija. Pridobljeno s http://kompetence.uni-mb.si/Monografija_formatirano%28prepared%291.pdf

Lesnik, A.; Marentič Požarnik, B.; Simončič, S. (2019). *Priročnik za učenje in igro v gozdu*. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica.

Marentič Požarnik, B.; Šarić, M.; Šteh, B. (2019). *Izkustveno učenje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Kratka predstavitev avtorja

Karolina Hostnik Amon je rojena v Celju, leta 1968. Osnovno šolo je obiskovala v Lesičnem, nato pa Srednjo pedagoško šolo v Celju. Leta 1991 je diplomirala na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru, smer razredni pouk. Po študiju je svoje delo opravljala za določen čas na različnih šolah. Kot razredna učiteljica je začela s poučevanjem v kombiniranem oddelku 1. in 2. razreda, kasneje pa poučevala v oddelkih od 1. do 5. razreda. Opravljala je tudi delo knjižničarke. Za to delovno mesto se je dodatno strokovno izpopolnjevala v Bibliopedagoški šoli. Sedaj pa že več kot dvajset let poučuje učence prve triade na OŠ Lesično. Vsa leta je tudi mentorica folklornega krožka. Ves čas se dodatno strokovno izpopolnjuje in si pridobiva dodatna funkcionalna znanja. Obiskovala je obsežen tečaj z naslovom Pouk začetnega naravoslovja – TEMPUS. Vključena je bila v Študijski program za izpopolnjevanje učiteljic in učiteljev ter vzgojiteljic in vzgojiteljev za delo v 1. razredu

osnovne šole in opravila vse obveznosti iz tega programa. Izobraževala se je na področju opisnega ocenjevanja, IKT-ja, dela z nadarjenimi učenci, medpredmetne povezave, ljudsko plesnega izročila otrok in drugo. Bila je vodja inovacijskega projekta Opisno ocenjevanje na matični šoli, ki je trajal dve leti.

Ves čas v pouk vključuje sodobne pristope poučevanja z uporabo novih tehnologij ter skrbi za osebni in profesionalni razvoj, ki od učitelja zahteva znanje, uporabo aktivnih metod poučevanja in raziskovalno naravnost.

Poučevanje biologije v gimnaziji na daljavo: samostojno načrtovanje in izvedba biološkega eksperimenta doma

Distance Teaching of High School Biology: Independent Planning and Implementation of a Biological Experiment at Home

Vesna Hojnik

*II. gimnazija Maribor
vesna.hojnik@druga.si*

Povzetek

Eksperimentalno delo predstavlja enega od temeljev učnega načrta za biologijo v gimnaziji in naj bi predstavljajo vsaj petino celotne količine pouka. Epidemija in z njo učenje na daljavo sta posebej pri naravoslovnih predmetih prinesla popolnoma nove izzive za doseganje ciljev, povezanih z eksperimentalnim delom. V prispevku je predstavljen primer izvedbe eksperimentalnega dela na daljavo na način, pri katerem so morali dijaki v domačem okolju sami načrtovati in izvesti eksperiment ter o njem napisati poročilo. Cilj prispevka je primerjati učinkovitost tega in ustaljenega načina izvajanja eksperimentalnega dela. Za razliko od ustaljenega izvajanja eksperimentalnega dela pri rednem pouku so morali dijaki v tem primeru sami razmisliti o temi raziskovanja, si sami zastaviti raziskovalno vprašanje in opredeliti spremenljivke ter poskrbeti, da je bil njihov eksperiment nadzorovan. V primerjavi z ustaljenim načinom izvajanja eksperimentalnega dela se je kljub nekaterim pomanjkljivostim izkazalo, da je ta pristop s stališča usvajanja novega znanja in razvijanja kritičnega mišljenja učinkovitejši in kreativnejši.

Ključne besede: biologija, eksperimentalno delo, poučevanje na daljavo, samostojno načrtovanje eksperimenta.

Abstract

Experimental work is one of the basics of the high school biology curriculum and is expected to contribute at least a fifth of the total amount of biology classes. The epidemic and the distance teaching, especially in science subjects, have brought completely new challenges to achieving the goals associated with the experimental work. This paper presents an example of performing the experimental work at a distance in such a way that students had to plan and carry out the experiment by themselves and write a report about it, all that in their home environment. The goal of this article was to compare the effectiveness of this and the conventional approach to implementation of the experimental work. In contrast to the implementation of experimental work at regular classes, in this case the students had to think about the research topic, write their own research question, define the variables, and make sure that their experiment was controlled. Despite the shortcomings of such approach, it has proven to be more efficient and creative at acquiring new knowledge and developing critical thinking.

Key words: biology, distance teaching, experimental work, independent planning of experiment.

1. Uvod

Temelj vsake naravoslovne znanosti, tudi biologije, je eksperimentalno delo. To naj bi predstavljajo vsaj petino celotne količine pouka biologije v gimnaziji. Pri tradicionalnem načinu poučevanja se eksperimentalno delo izvaja skupaj z dijaki v laboratoriju ali na terenu, epidemija novega korona virusa pa je zahtevala spremembo tovrstnih praks, saj izvedba v živo naenkrat ni bila več mogoča. Eden od učinkovitih načinov za premostitev omenjenega problema je bil priprava posnetkov eksperimentov, ki bi se sicer izvajali v živo, in objava posnetkov na spletu. Kljub temu, da se je tovrstna praksa na kratek rok in s stališča podajanja snovi po učnem načrtu izkazala za dokaj optimalno, pa je pri tovrstnih virtualnih predstavitev eksperimentov s stališča dijaka ključna težava pomanjkanje avtentičnosti in izključenost dijaka iz samega procesa izvedbe laboratorijskega dela ter posledično višja raven njegove pasivnosti. Za učitelja predstavlja težavo sledljivost aktivnosti dijaka in bojazen, da bo dijakovo znanje o snovi, ki jo zajema dano laboratorijsko delo, ostalo zgolj na teoretični ravni in da ga dijak posledično ne bo znal uporabiti pri reševanju praktičnih izzivov, povezanih s to isto snovjo. Vse zapisano namreč vodi k temu, da je s tovrstnim virtualnim pristopom težko slediti eni od temeljnih postavk učnega načrta za biologijo v gimnaziji, ki pravi, da raziskovalne aktivnosti ne smejo biti same sebi namen, ampak naj vse vodijo v utrjevanje razumevanja naravoslovnih konceptov in razvijanje znanstvenega načina razmišljanja (Vilhar, Zupančič, Sojar in Devetak, 2008). Pričujoči prispevek predstavlja primer, s katerim smo se poskušali soočiti z omenjenimi pomanjkljivostmi izvajanja eksperimentalnega dela na daljavo in jih v največji meri odpraviti. Eksperimentalno delo se je namreč izvajalo tako, da so morali dijaki v domačem okolju sami priti do ideje za eksperiment, eksperiment natančno načrtovati, ga izvesti ter o njem napisati poročilo. Cilj prispevka je bil primerjati učinkovitost tega in tradicionalnega načina izvajanja eksperimentalnega dela.

2. Poučevanje na daljavo

2.1 Kratek pregled zgodovine poučevanja na daljavo

Poučevanje na daljavo ni nekaj novega in vezanega zgolj na trenutno situacijo zaradi epidemije novega korona virusa, pač pa njegove korenine v Evropi segajo v zgodnje 19. stoletje, ko so se začeli pojavljati prvi dopisni tečajji (Casey, 2008). Vzporedno z razvojem tehnologije se je razvijalo tudi poučevanje na daljavo, ki se je tako s klasičnega tiska in pošte najprej preusmerilo na t. i. audio konference, nato pa so prišli v ospredje vizualni mediji (Anderson, 2008). Že v zgodnjih 60-ih letih so tako tudi priznane svetovne univerze pričele ponujati diplomske programe, ki so v celoti potekali na daljavo (Schlosser & Simonsom, 2010). Današnji trend pri tovrstnem izobraževanju je, da morajo študenti zaključiti določen minimum ur na spletu, preden prejmejo potrdilo o opravljenem predmetu (Dobbs, Waid, del Carmen, 2009). Poučevanje na daljavo je v splošnem časovno in prostorsko bolj fleksibilno od tradicionalnih načinov poučevanja (Anderson, 2008). Tarčna skupina tovrstnih načinov izobraževanja so študenti z družinami ali tisti, ki so že zaposleni (Schlosser & Simonsom, 2010).

2.2 Poučevanje biologije na daljavo

Za začetnico poučevanja biologije na daljavo lahko smatramo Anno Botsford Comstock z njenim Priročnikom za preučevanje narave (Comstock, 1911), ki je vseboval serijo lekcij za učitelje, s pomočjo katerih so se lahko učitelji izobraževali doma. Kot zapisano zgoraj, poučevanje na daljavo nikakor ni nekaj novega, prav tako je jasno, da je tovrstno poučevanje

že pred pojavom epidemije novega korona virusa doživljalo eksponentno rast (Dobbs, Waid, del Carmen, 2009). Na tem mestu pa je potrebno dodati, da je bil pred epidemijo pri naravoslovnih znanostih ta trend počasnejši v primerjavi z ostalimi znanostmi (Kennepohl, Shaw, 2010). To je mogoče pripisati specifičnim lastnostim, značilnim zgolj za poučevanje naravoslovnih znanosti. Ključni razlogi za počasnejši trend so najpogosteje povezani z dejstvom, da je učiti se in poučevati naravoslovje zapleteno, saj je za to pogosto potrebna posebna oprema ali kompleksni modeli (Downing in Holtz, 2011). Zato ni nič presenetljivega, da največji izziv za učitelje naravoslovnih predmetov predstavlja odgovor na vprašanje, kako v pouk na daljavo učinkovito vključiti laboratorijsko in terensko delo (Cancilla & Albon, 2008; Ward, 2008; Reuter, 2009; Downing & Holtz, 2011). Najpogostejša pomisleka učiteljev glede izvajanja laboratorijskega dela na daljavo in spremljanja le-tega z domačega sedeža je ta, da je potrebno vsako laboratorijsko delo natančno načrtovati, da tovrstnim laboratorijskim praksam običajno manjka avtentičnosti in da so izvedene na hitro (Cancilla in Albon, 2008).

2. 3 Izzivi eksperimentalnega dela na daljavo

Pri poučevanju biologije na daljavo se vse bolj uveljavljajo t. i. virtualni laboratoriji, tako pri tradicionalnem pouku kot tudi pri pouku na daljavo se lahko uporabljajo različne simulacije, na spletu so na voljo brezplačni posnetki secirnih postopkov, prav tako lahko učitelji sami posnamejo lastne demonstracije eksperimentov (Kennepohl & Shaw, 2010). Prednost tovrstnih pristopov je predvsem to, da lahko dijaki do posnetkov dostopajo sinhrono in s tempom, ki ustreza vsakemu posamezniku (Cancilla in Albon, 2008).

V pouk biologije na daljavo se odlično vklaplja tudi uporaba naprav, ki delujejo na daljavo in jih je mogoče povezati s spletom. Tovrstne naprave vključujejo različne vrste senzorjev, kamere ipd. (Educase Learning Initiative, 2006; Kennepohl in Shaw, 2010), podatke, ki se pridobivajo s tovrstnimi napravami, pa je mogoče kadarkoli enostavno deliti na spletu in omogočajo tudi primerjavo rezultatov med različnimi skupinami dijakov (Cancilla in Albon, 2008).

Na drugi strani pa je mogoče pri pouku na daljavo eksperimentalni del pouka biologije do neke mere izvajati tudi tako, da ga dijaki izvajajo sami, v domačem okolju. Laboratorijsko delo, ki se ga izvaja v domači kuhinji (t. i. kitchen science lab), z opremo in materialom, ki je tam na voljo, je enostavno in varno. Ugotovljeno je bilo, da lahko dobro načrtovano laboratorijsko delo v domači kuhinji prav tako spodbuja razvoj raziskovalnih veščin (Asbell-Clarke in Rowe, 2007). Pomembno pri tem pa je tudi, da kljub delu na daljavo splet omogoča diskusijo o dobljenih rezultatih.

Delo na daljavo omogoča tudi izvedbo raziskovalnih aktivnosti, katerih koncept je lahko v svojem bistvu podoben znanstvenemu načinu raziskovanja. Dijaki morajo pri tovrstni praksi sami načrtovati eksperiment in slediti vsem ključnim korakom raziskovanja (postavitev raziskovalnega vprašanja, hipoteze, načrtovanje metode dela, obdelava rezultatov in diskusija). Pričujoči prispevek se ukvarja prav s tem načinom dela.

3. Umestitev primera v učni načrt za biologijo v gimnaziji

Učni načrt za biologijo v gimnaziji se z izvedbo laboratorijskega in terenskega dela ukvarja v poglavju *Raziskovanje in poskusi pri pouku biologije* ter poglavju *Laboratorijsko in terensko delo*. V obveznem programu naj bi bilo najmanj 20 odstotkov celotnega obsega ur namenjeno laboratorijskemu in terenskemu delu, dijak pa naj bi oddal najmanj štiri poročila o laboratorijskem oziroma terenskemu delu. Laboratorijsko delo mora biti zasnovano tako, da so

vanj vključene vse faze raziskovanja in izvajanja eksperimentalnega dela, ki vodijo v razumevanje bioloških konceptov in razvijanje procesnih ciljev ter v razumevanje znanstvene metode dela. V kontekstu primera, opisanega v pričujočem prispevku, je posebej pomembno izpostaviti tudi zapis iz učnega načrta, ki pravi, da naj bi vsaj pri nekaterih raziskovalnih aktivnostih dijakinje in dijaki *samostojno opravili vse osnovne faze znanstvene raziskave*, to so opredelitev problema in postavitev znanstvenega vprašanja (oziroma hipoteze), načrtovanje eksperimenta ali opazovanja in izvedba te aktivnosti z uporabo ustrezne raziskovalne metode, analiza pridobljenih podatkov in interpretacija rezultatov glede na vprašanje (oziroma hipotezo) ter kritično ovrednotenje opravljene raziskave in predlogi za nadgradnjo oziroma izboljšanje raziskave (Vilhar, Zupančič, Sojar in Devetak, 2008).

4. Metoda dela

4.1 Profil dijakov

V pričujoči primer so bili vključeni dijaki enega prvega in treh tretjih letnikov programa splošne gimnazije. Takšen izbor dijakov je bil vezan na dejstvo, da je avtorica prispevka času epidemije poučevala zgolj te oddelke. V vseh razredih je bil približno podoben delež dijakov in dijakinj.

4.2 Pristop dela z dijaki

Cilj v nadaljevanju opisanega primera je bil ugotoviti, kako se razlikuje samostojno načrtovanje in izvedba eksperimenta doma v primerjavi s tradicionalnim pristopom izvedbe eksperimentalnega dela pri rednem pouku. Prav tako je bil cilj ugotoviti, kako se rezultati dijakov prvih letnikov razlikujejo od rezultatov dijakov tretjih letnikov.

Temelj pristopa, opisanega v nadaljevanju, je bilo pri dijakih razviti zavedanje dejstva, da načrtovanje in izvedba biološkega eksperimenta nista enkratni dogodek, pač pa dalj časa trajajoč proces, ki zahteva tehten premislek s strani vsakega posameznega dijaka na eni strani in nenehno podajanje povratnih informacij s strani učitelja na drugi strani.

Proces se je začel tako, da so dijaki v sredini aprila v času vsesplošne karantene od učitelja prejeli informacijo, da bo moral vsak od njih doma načrtovati in izvesti svoj lasten biološki eksperiment ter o njem napisati poročilo. Ker je bilo mišljeno, da dijaki eksperiment izvedejo v domačih razmerah, se seveda ni pričakovalo, da bo ta zelo zapleten in da bodo morali pri tem uporabiti sofisticirano laboratorijsko opremo. Nasprotno, dijaki so bili opozorjeni na to, da ne bo prav nič narobe, če bodo preučevali zgolj vpliv ene neodvisne spremenljivke na eno odvisno spremenljivko, seveda pa ne bo nič narobe tudi, če jih bodo preučevali več. Dijaki so bili pozvani, naj bodo pri izvedbi čim bolj kreativni, kolikor to pač dopuščajo razmere. Kot že rečeno, so bili posebej opozorjeni na to, da sta načrtovanje eksperimenta in njegova izvedba proces in ne enkratni dogodek, zato so bili pozvani, da naj do predpisanega roka za oddajo poročila o eksperimentu, ne oklevajo pri tem, da učitelja preko elektronske pošte sprašujejo o vseh morebitnih dilemah pri izbiri teme ter in načrtovanju eksperimenta. Natančnejša navodila so vključevala tudi naslednje zahteve:

- za izvedbo so morali natančno in ciljano preučiti teoretično ozadje, povezano s tematiko izbranega eksperimenta,
- zapisati so morali ustrezno in natančno raziskovalno vprašanje in hipotezo,

- natančno so morali opredeliti spremenljivke (odvisne, neodvisne in nadzorovane) in eksperiment načrtovati tako, da je bil nadzorovan (t. i. kontroliran eksperiment),
- neobdelane podatke so morali predstaviti z opisom, skico (kvalitativni) ali grafom, tabelo (kvantitativni),
- obdelavo kvantitativnih podatkov so morali podati (razložiti) nazorno in razumljivo,
- upoštevati so morali vsa pravila za oblikovanje tabel in grafov (ki so se jih naučili že pri preteklih urah pouka biologije),
- na podlagi rezultatov so morali razumljivo podati osnovne ugotovitve in sklepe, podprte z navedbo lastnih rezultatov, iz katerih izhajajo, in z navedbo vsaj enega znanstvenega vira, ki jih potrjuje,
- razložiti so morali rezultate in ugotovitve, razlaga pa je morala biti podprta z vsaj enim virom, ustrezno citiranim,
- naštetih so morali vse možne vire napak in oceniti uporabljeno metodo dela ter glede na identificirane pomanjkljivosti navesti konkretne izboljšave.

Poleg omenjenih navodil so od učitelja prejeli tudi t. i. *Kontrolni seznam pred oddajo poročila o eksperimentu* (Priloga 1), ki je vključeval natančnejša navodila za posamezne kategorije pisanja poročila o eksperimentu. Poudariti velja tudi, da so bili dijaki opozorjeni na to, da mora biti njihovo poročilo avtentičen izdelek in da se bo avtentičnost preverjala s programom za preverjanje plagiatorstva (Plagiarism Checker, 2020). Poročilo o izvedenem eksperimentu so morali dijaki oddati do predpisanega roka v sredini maja, torej so imeli za celoten proces mesec dni časa.

5. Rezultati

O procesu razvijanja idej za eksperimente in o obdobju popravljanja poročil o izvedenih eksperimentih je mogoče zapisati naslednje zaključke.

- Kot največjo prednost samostojnega načrtovanja in izvedbe eksperimenta je mogoče opredeliti bistveno višji nivo kreativnosti dijakov. Mnogo dijakov je načrtovalo poskuse iz področij, ki jih pri eksperimentalnem delu pri pouku najverjetneje nikoli ne bi obravnavali.
- Neredki dijaki so poskus načrtovali do te mere kreativno, da so ob tem celo dobili idejo za nadaljnje poskuse oziroma celo za izvedbo raziskovalne naloge v prihodnjem šolskem letu.
- S prvo zapisano prednostjo je povezana tudi višja raven raziskovalnega pristopa, kritičnega mišljenja o obravnavani temi in analitičnega pristopa v primerjavi z ravnijo pri temah, ki se pri eksperimentih obravnavajo pri rednem pouku. To je najverjetneje mogoče pripisati dejstvu, da dijak z lastno izbiro teme za raziskovanje izbere takšno temo, ki je zanj že v osnovi bolj zanimiva in motivirajoča in ji je posledično pripravljen posvetiti več časa.
- Samostojno načrtovanje eksperimenta izključuje slepo sledenje »receptom« (navodilom za izvedbo poskusa brez ustreznega razmisleka in analitičnega pristopa). Mnogi dijaki so šele s to nalogo, ki je pred izvedbo zahtevala individualno debato z učiteljem, dojeli, kaj pravzaprav v praksi pomeni tolikokrat slišano dejstvo, da morajo biti vsi biološki

eksperimenti kontrolirani, kar pomeni, da s spreminjanjem ene same neodvisne spremenljivke spremljamo učinek te spremenljivke na odvisne spremenljivke, vsi ostali dejavniki (t. i. nadzorovane spremenljivke) pa morajo biti skrbno nadzorovani.

- Dijaki tretjih letnikov so v primerjavi z dijaki prvih letnikov izkazovali bistveno višji nivo poznavanja procesa načrtovanja in izvedbe eksperimentalnega dela, kar je mogoče z gotovostjo pripisati dejstvu, da so se v preteklih letih v primerjavi z dijaki prvih letnikov večkrat srečali z eksperimentalnim delom in s pisanjem poročil o njem. Pri dijakih prvih letnikov pa je tovrstna praksa zagotovo prispevala k temu, da bodo koncepte raziskovalnega pristopa osvojili prej, kot bi jih osvojili, če bi izvajali samo eksperimente s tradicionalnim pristopom pri rednem pouku.
- Številni dijaki so se šele pri tej nalogi prvič srečali z znanstvenim člankom, z razlikami med poljudnoznanstvenim člankom in znanstvenim člankom ter s podatkovnimi bazami za iskanje znanstvenih člankov.
- Mnogi dijaki so imeli v procesu načrtovanja odlične ideje, vendar so bile te zaradi domačega okolja in z njim povezane odsotnosti ustrezne opreme na žalost neizvedljive.
- S stališča učitelja zahteva tukaj opisani pristop bistveno več časa, angažiranja in izrazito individualnega dela z vsakim posameznim dijakom v primerjavi s tradicionalno izvedbo eksperimentalnega dela. Pri mnogih dijakih se je ideja za poskus razvijala več tednov, z več deset elektronskimi sporočili pri vsakem od njim, preden je s pomočjo učiteljevih komentarjev, napotkov in poslanih strokovnih člankov dozorela ideja o najbolj optimalni izvedbi.
- Izjemno veliko časa zahteva tudi popraviljanje poročil, saj mora učitelj pri vsakem od dijakov ustrezno argumentirati vsako napako, če naj se dijak iz popravljenega poročila kaj nauči in razume, kako je učitelj prišel do končne ocene.

6. Zaključek

Poučevanje na daljavo prinaša številne izzive, ki so pri naravoslovnih znanostih, kakršna je tudi biologija, vezani predvsem na izvedbo eksperimentalnega dela, ki predstavlja temelj pouka tega predmeta. Pričujoči prispevek predstavlja proces razvijanja lastnih idej za izvedbo eksperimentov s strani dijakov in izvedbo le-teh. Izkazalo se je, da je ta pristop s stališča usvajanja novega znanja in razvijanja kritičnega mišljenja učinkovitejši in kreativnejši v primerjavi z ustaljenim načinom izvajanja eksperimentalnega dela, zato velja razmisliti o vključitvi tega pristopa v redno prakso poučevanja biologije.

7. Viri

- Anderson, T. A. (2008). *The Theory and Practice of Online Learning*, 2nd ed. AU Press, Canada. 473p.
- Asbell – Clarke, J., Row, E. (2007). *Learning science online: A descriptive study of online science courses for teachers*. Journal of Asynchronous Learning Networks, 11 (3): 95-121.
- Cancilla, D. A., Albon, S. P. (2008). *Reflections from the moving the laboratory online workshops: Emerging themes*. Journal of Asynchronous Learning Networks 12 (3-4): 53-59.
- Casey, D. M. (2008). A journey to legitimacy: *The historical development of distance education through technology*. Tech Trend 52 (2): 45-51.

- Comstock, A. B. (1911). *Handbook of nature-study*. Comstock Publishing Associates, New York. 887p.
- Dobbs, R. R., Waid, C. A., del Carmen, A. (2009). *Students' perceptions of online courses: The effect of online course experience*. Quarterly Review of Distance Education 10 (1): 9-26.
- Downing, K. F., Holtz, J. K. (2011). *Incorporating 3D virtual laboratory specimens to enhance online science: Examples from paleontology & biology*. In King, K. P. & T. D. Cox, eds, 2011. The professors Guide to Taming Technology: Leveraging Digital Media, Web 2.0 and More for Learning. Information Age Publishing, USA. 19p.
- Educause learning initiative. (2006). *Seven things you should know about remote instrumentation*. Pridobljeno s <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI7013.pdf>
- Kennepohl, D, Shaw, L. (2010). *Accessible Elements: Teaching Science Online and at a Distance*. AU Press, Canada. 283p.
- Plagiarism Checker* (2020), pridobljeno s <https://plagiarismdetector.net/>
- Reuter, R. (2009). *Online versus in the classroom: Student success in a hands-on lab class*. The American Journal of Distance Education, 23: 151-162.
- Schlosser, A. A., Simonsom, M. (2010). *Distance education: Definition and glossary of terms*, 3rd ed. Information Age Publishing, Inc., US. 258p.
- Vilhar, B., Zupančič, G., Vičar, M., Sojar, A. in Devetak, B. (2008), *Učni načrt. Biologija: gimnazija: splošna gimnazija*, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Ward, D. F. (2008). *Science courses in the online environment: A needs assessment of instructor attitudes that affect the design process*. Doktorska dizertacija, Capella University. 187 p.

Kratka predstavitve avtorja

Vesna Hojnik je na zaposlena na II. gimnaziji Maribor, kjer poučuje biologijo v nacionalnih oddelkih in v oddelku mednarodne mature. V času poučevanja je mentorirala že nekaj dijaških raziskovalnih nalog, pripravljala dijake na tekmovanja in se ob tem in preko različnih drugih projektov povezovala z različnimi znanstvenimi ustanovami, prav tako pa za biologijo v zadnjih letih navduševala tudi osnovnošolce, ki II. gimnazijo Maribor obiskujejo poleti, v času tako imenovanih Počitnic na Drugi.

Priloga 1:

POROČILO O EKSPERIMENTU – kontrolni seznam pred oddajo poročila

Pred oddajo končne verzije poročila preveri in v stolpec na desni odključaj z ✓ vsako od spodnjih pravil za pisanje poročil ter odključkan seznam pripni h končni verziji poročila!

ZGRADBA POROČILA

<i>Poročilo mora biti pregledno (po točkah) razdeljeno na naslednje razdelke:</i> - naslovna stran 1. Uvod/teoretično ozadje 2. Raziskovalno/a vprašanje/a in hipoteza/e 3. Spremenljivke (odvisne, neodvisne, kontrolirane) 4. Material 5. Metoda dela 6. Rezultati 6. 1 Kvalitativni rezultati 6. 2 Kvantitativni rezultati 7. Razprava (diskusija) 8. Viri (literatura)	
---	--

NASLOVNA STRAN

<i>Na naslovni strani je napisan naslov eksperimenta ter ime, priimek in razred avtorja dijaka</i>	
<i>Naslov poročila mora biti dovolj natančen: vsebovati mora čim bolj jasno definirani odvisno in neodvisno spremenljivko ter ime organizmov, na katerih poteka eksperiment</i> <i>Neustrezen naslov je: Vpliv soli na kalitev;</i> <i>Ustrezen naslov: Vpliv koncentracije soli NaCl na kalitev vrtno kreše (<i>Lepidium sativum</i>)</i>	

UVOD IN TEORETIČNO OZADJE

<i>Zajemata podatke, ki so zelo konkretno (!) vezani na dani eksperiment in niso namenjeni zgolj polnjenju prostora. Iz zapisanega mora biti očitno, da si pred izvedbo eksperimenta dejansko preučil (!) teoretično ozadje, povezano z njim.</i>	
---	--

RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE

<i>So jasno ločeni od ostalega dela poročila.</i>	
<i>So jasni in natančno povzemajo bistvo danega eksperimenta.</i>	
<i>Vsebujejo odvisno in neodvisno spremenljivko.</i>	

MATERIAL IN METODA DELA

<i>Sta zapisana tako natančno, da naključnemu bralcu poročila omogočata ponovitev danega eksperimenta brez težav.</i>	
<i>Sta napisana v pretekliku oziroma trpniku.</i>	

REZULTATI

<i>Podani so ustrezni kvalitativni in kvantitativni podatki z ustreznimi enotami in napakami, kjer je to potrebno.</i>	
--	--

KVALITATIVNI PODATKI

<i>Skice splošno</i> - Imajo številko in ime (npr. Slika 1: Mikroskopski preparat celic koreninskega vršička čebule) - Številka in ime skice sta napisana pod skico. - Naslovi skic morajo biti dovolj natančni in samozadostni (vrsta opazovanih celic itd...) Vsi deli skice morajo biti označeni s črto, ki natančno kaže na dano strukturo, in z imenom strukture.	
---	--

<p>Skice mikroskopskih preparatov</p> <ul style="list-style-type: none"> - Morajo biti ročno narisane. - Vse celične strukture na skicah mikroskopskih preparatov morajo biti v resnici (ne le teoretično) vidne, ko opazuješ mikroskopski preparat. - Vse vidne celične strukture morajo biti označene s črto, ki natančno kaže na dano strukturo, in z imenom strukture. - Ob skici mikroskopskega preparata mora biti zapisana povečava, pri kateri je bil mikroskopski preparat opazovan pod mikroskopom. - Ob mikroskopski skici mora biti narisano merilce v mikrometrih. 	
--	--

KVANTITATIVNI PODATKI

V kolikor v poročilo vključiš podatke drugih sošolcev/skupin, moraš jasno označiti, kateri podatki pripadajo tebi/tvoji skupini, in kateri sošolcu/drugi skupini.	
Poročilo mora zajemati neobdelane IN obdelane podatke.	
Obdelavo podatkov je potrebno jasno in natančno razložiti (1. Z besedami, 2. Splošna formula, 3. Primer), preden obdelane podatke prikažeš v tabeli.	
Podatki morajo biti statistično obdelani, v kolikor je to potrebno (povprečje, standardni odklon, t-test...).	

TABELE

Tabela mora biti oblikovana tako, da je samozadostna, kar pomeni, da se jo da brez težav razumeti tudi izven konteksta preostanka poročila, ne da bi nam bilo potrebno brati preostanek poročila.	
Tabele morajo imeti številko in naslov (npr. Tabela 1: Hitrost alkoholnega vrenja pri kvasovkah pri razgradnji različnih vrst sladkorja).	
Naslov tabele mora biti dovolj natančen in samozadosten (natančno mora povzemati bistvo prikazanih podatkov v povezavi z bistvom eksperimenta).	
Naslov tabele mora biti napisan nad tabelo.	
Stolpci in vrstice v tabeli imajo jasno vidne meje (črte!) .	
Podatki so zapisani v sredini celic.	
Enote in napake so zapisane v oklepaju, ob imenu naslovne vrstice/kolone , ne pa pri vseh posameznih številčnih vrednostih.	
Število decimalnih mest mora biti enako za vse vrednosti v določeni kategoriji tabele. Število decimalnih mest se mora ujemati z natančnostjo merilnega instrumenta.	
Povprečja običajno ne zapisujemo na več kot eno decimalno mesto bolj natančno kot izvirne podatke, iz katerih računamo povprečja.	
Standardni odklon in standardna napaka se zapisuje na eno decimalno mesto bolj natančno kot izvorni podatki.	
Tabele vsebujejo napake (npr. ± 0.5 cm).	
Napake v tabeli morajo imeti enote.	

GRAFI

Grafi morajo imeti številko in naslov (Graf 1: ...).	
Naslov grafa mora biti dovolj natančen in samozadosten (natančno mora povzemati bistvo prikazanih podatkov v povezavi z bistvom eksperimenta).	
Naslov grafa mora biti zapisan pod grafom.	
X in Y os morata biti obe označeni (ime + enota v oklepaju ob imenu).	
Enote ne smejo biti zapisane ob vsaki posamezni številki na oseh, ampak le v imenu osi.	
Imena X in Y osi vsebujejo napako , ko je to potrebno.	
Če graf vsebuje »error bars«, je potrebno v naslovu grafa razložiti, kakšen je njihov pomen (SD, 95% interval zaupanja,...).	
Ko graf prikazuje podatke za določen vzorec, je potrebno ob grafu na desni strani zapisati velikost vzorca (n=...).	

Graf naj bo dovolj velik (polovica A4 strani).	
--	--

RAZPRAVA

Rezultate je v razpravi potrebno smiselno razložiti in ne le povzemati podatkov iz tabel in grafov. Na osnovi razlage je potrebno potrditi ali ovreči hipotezo.	
Razložiti je potrebno VSE rezultate (kvalitativne in kvantitativne). Rezultati, ki so zgolj izračunani in prikazani v tabeli, niso pa razloženi, nimajo nobenega smisla.	
Za razlago rezultatov je potrebno poglobljeno teoretično znanje, ki temelji na znanstveno podprtih podatkih. Razprava naj vsebuje podatke iz znanstvenih virov. Svoje podatke nato primerjaš s konkretnimi podatki iz znanstvenih virov in na ta način oceniš relevantnost svojih rezultatov. Samo omemba tega, kar so znanstveniki odkrili, ne da bi to zelo konkretno povezal s TVOJIMI REZULTATI, nima nobenega smisla. Če primerjaš kvantitativne rezultate, izrazi razliko med tvojimi vrednostmi in tistimi iz znanstvenih virov kot delež (%). Izjava v stilu “naši rezultati so bili zelo podobni tistim iz literature” NI DOVOLJ!	
Reference (znanstveni viri) morajo biti citirane MED tekstom razprave. To storiš tako, da med tekstom v oklepaju zapišeš zaporedno številko (številka, ki jo ima citirani vir v razdelku »Viri«; npr. (1)) ali pa v oklepaju zapišeš priimek avtorja in letnico izdaje publikacije (Novak, 2013). V celotnem poročilu se drži enega od obeh opisanih sistemov!	
Ovrednoti/oceni uporabljeno metodo! Ocena naj vključuje: - slabosti in omejitve metode in uporabljenega materiala, - oceno napak. Analiziraj vir napak!	
Predlagaj realne in natančne izboljšave eksperimenta glede na indentificirane slabosti in omejitve tako, da bi z njimi zmanjšal napake in dobil bolj natančne rezultate. Predlagaj vsaj dve tovrstni izboljšavi!	

VIRI

Navesti je potrebno vsaj 3 izvorne (ne-spletne) reference (takšne, ki so bile izvorno objavljene v tiskani publikaciji; kar ne pomeni, da kasneje niso bile objavljene na spletu).	
Znanstveni članki: vedno navedi izvorni vir (znanstvena revija, v kateri je bil članek objavljen) in NE spletni naslov , na katerem lahko najdeš ta članek.	
Uporaba virov brez znanega avtorja ni priporočljiva za uporabo v poročilih.	
Viri morajo biti navedeni po abecednem vrstnem redu priimkov avtorjev .	
Kako navesti vir v delu poročila »Viri« (vedno uporabljaš en sam sistem): → Sistem 1: Se uporablja, ko vire med tekstom navajamo z oklepajem, v katerem zapišemo priimek avtorja in letnico). Vire navedi po abecednem seznamu avtorjev; zmeraj najprej napiši priimek, nato pa prvo črko imena. Primer: • Campbell N. A. et al., <i>BIOLOGY</i> , Pearson Benjamin Cummings, 8th edition (2008), stran 303 • Sahashi R. et al. <i>Functional analysis of Drosophila DNA polymerase ε p58 subunit</i> . <i>American Journal of Cancer Research</i> , 2013 November, strani 478 – 89. → Sistem 2: Navajanje številke glede na to, kateri vir je bil med tekstom omenjen prvi (tisti dobi zaporedno številko 1): • [1] Campbell N. A. et al., <i>BIOLOGY</i> , Pearson Benjamin Cummings, 8th edition (2008), stran 303 • [2] Sahashi R. et al. <i>Functional analysis of Drosophila DNA polymerase ε p58 subunit</i> . <i>American Journal of Cancer Research</i> , 2013 November, strani 478 – 89.	

<p>• Internetni viri: internetni viri brez znanega avtorja niso priporočljivi za uporabo v poročilih!</p> <p>- Primer zapisa: Bernstein, M. (2002). <i>10 tips on writing the living Web. A List Apart: For People Who Make Websites</i>, 149. Pridobljeno s http://www.alistapart.com/articles/writeliving</p>	
---	--

Izvedba fizikalnega eksperimenta na daljavo s pomočjo pametnega telefona

Performing a Physical Experiment at Distance Using a Smartphone

Goran Kosem

*I. gimnazija v Celju
goran.kosem@prvagim.si*

Povzetek

Eksperimentalno delo je pomemben del naravoslovnih predmetov. Pri vajah se dijaki navadijo načrtovati in izvesti preproste poskuse, učijo se zapisovati rezultate meritev, jih ustrezno predstaviti in analizirati. Toda izvajanje laboratorijskih vaj zahteva ustrezen prostor, primerno opremo in pomoč laboranta. Zato je izobraževanje na daljavo, ki smo ga učitelji morali opravljati to pomlad, predstavljalo še poseben izziv pri laboratorijskih vajah. Medtem ko je predavanje učne snovi in ocenjevanje znanja dokaj enostavno izvajati preko spleta, pri eksperimentiranju ni tako. Učiteljem so na voljo ostale le redke vaje, ki jih je mogoče opraviti v domačem okolju in z vsakodnevnimi pripomočki ali uporaba raznih spletnih simulacij.

Sodobno tehnologijo lahko vključimo v izvajanje laboratorijskega dela tudi s pomočjo pametnih telefonov, ki lahko s svojimi številnimi senzorji postanejo zelo uporabni merilni pripomočki. V prispevku bo predstavljena laboratorijska vaja na temo harmoničnega nihanja težnega nihala, ki je bila izvedena na daljavo v 2. letniku gimnazije. Vaja je za osnovni merilni pripomoček zahtevala pametni telefon z nameščeno aplikacijo Phyphox. Dijaki so jo z malo iznajdljivosti lahko izvedli s pripomočki, ki jih najdemo v vsakem domu. Predstavljene bodo prednosti omenjenega pristopa in ideje za izvedbo nekaterih podobnih vaj.

Ključne besede: eksperimentalno delo, harmonično nihanje, pametni telefon, Phyphox.

Abstract

Experimental work is an important part of science subjects. During the exercises, students get used to planning and performing simple experiments, they learn to record the results of measurements, present them properly and analyze them. But performing laboratory exercises requires adequate place, appropriate equipment, and the assistance of a laboratory technician. Therefore, the distance teaching that we had to do this spring posed a particular challenge in the laboratory exercises. While lecturing and assessing knowledge is fairly easy to do online, experimentation is not. Teachers were left with only a few exercises that can be done in a home environment and with everyday accessories or the use of various online simulations.

Modern technology can also be included in the implementation of laboratory work with the help of smartphones, which with their many sensors can become very useful measuring devices. The paper will present a laboratory exercise on the topic of harmonic oscillation of the pendulum, which was carried out at a distance in the 2nd year of high school. The exercise required a smartphone with the Phyphox application installed as the basic measuring aid. With a little ingenuity, the students were able to do it with the gadgets we find in every home. The advantages of the mentioned approach and the ideas for performing some similar exercises will be presented.

Keywords: experimental work, harmonic oscillation, Phyphox, smartphone.

1. Uvod

Učni načrt za fiziko kot cilje eksperimentalnega dela navaja preverjanje naravnih zakonitosti, razvijanje samostojnega opazovanja, sklepanja in raziskovanja, usvajanje nove učne snovi, lažje razumevanje fizikalnih vsebin in učenje uporabe glavnih fizikalnih merilnih naprav ter sodobnih merilnih pripomočkov (Učni načrt za fiziko, 2008). Za učinkovito in varno izvajanje eksperimentov, ti potekajo v primerno opremljenem laboratoriju, v skupinah po največ 17 dijakov in pod nadzorom učitelja in laboranta. Slednje pogoje je seveda nemogoče zagotoviti pri izobraževanju na daljavo, ki smo ga učitelji morali izvajati v zadnjih mesecih zaradi novega koronavirusa. Raziskava o učinkovitosti poučevanja na daljavo, ki jo je izvedel Zavod RS za šolstvo, kaže, da je okoli 80 % učiteljev na daljavo uspelo predelati vsaj 2/3 predvidene učne snovi (ZRŠŠ, 2000). Pri tem so uporabljali različne metode in načine, od komuniciranja preko elektronske pošte, do uporabe videokonferenc in spletnih učilnic. Toda kakovostno izvajanje eksperimentalnih vaj je učiteljem predstavljalo problem. Večina vaj namreč zahteva pripomočke in opremo, ki je povprečen učenec nima na voljo doma. Tako sta učiteljem glede eksperimentalnih vaj ostali dve možnosti. Ali so, kjer je bilo to mogoče, prilagodili vaje za izvajanje v domačem okolju ali pa jih zaradi nezmožnosti izvajanja sploh niso opravljali.

Učitelji fizike lahko za prikaz naravnih zakonitosti uporabljamo tudi številne spletne simulacije. K temu nas spodbuja učni načrt, ki hkrati opozarja na številne nekvalitetne in celo strokovno napačne aplikacije. Problem pri računalniških simulacijah pa vidimo tudi v tem, da njihov algoritem temelji na naravnem zakonu, ki ga nameravamo preizkušati. Na ta način bomo seveda vedno dobili rezultate, ki izhajajo iz določenega algoritma in ne moremo sklepati, če bi enake rezultate dali tudi dejanski poskusi v naravi ali laboratoriju. Zato menimo, da je fizikalne poskuse treba opravljati v živo in se posluževati računalniških simulacij le v redkih primerih, ko prvo ni mogoče.

Novo možnost za izvajanje eksperimentov v domačem okolju pa nam nudijo pametni telefoni. Moderni telefon namreč vsebuje širok nabor senzorjev, s katerimi lahko merimo številne fizikalne količine. Poleg mikrofona, zvočnika in kamere, sodoben pametni telefon vsebuje še navigacijo, merilnik pospeška, žiroskop, magnetometer, merilnik srčnega utripa, termometer, barometer, merilnik vlage, senzor zaznavanja bližine in osvetljenosti, kotomer, kompas ... Torej ga lahko uporabimo za zajemanje in obdelavo mnogih fizikalnih količin iz okolja. Čeprav se zanesljivost in kvaliteta tako pridobljenih podatkov verjetno ne moreta primerjati s specializirano laboratorijsko opremo, menimo, da pametni telefoni predstavljajo precejšnje popestritev pouka in poceni priložnost za izvedbo širokega spektra enostavnejših eksperimentov, predvsem v primarnem in sekundarnem šolstvu. Še posebej pa so lahko uporabni v primeru izvajanja pouka na daljavo, saj jih imamo praktično vsi.

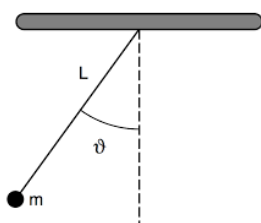
Da lahko pametni telefon uporabimo kot del fizikalnega laboratorija, potrebujemo primerno aplikacijo. V prispevku bo predstavljena večkrat nagrajena aplikacija Phyphox, ki je bila razvita v Nemčiji, na Univerzi RWTH v Aachnu. Phyphox je brezplačen in dostopen na Phyphox spletni strani, v Google Play in App Store.

2. Izvedba eksperimenta o harmoničnem nihanju

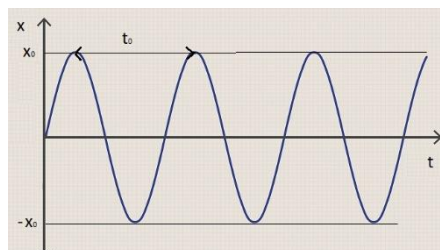
2.1 Nihanje težnega nihala

Težno (tudi nitno ali matematično) nihalo je utež, ki jo zanihamo na vrvici (slika 1). Da takšno nihalo lahko obravnavamo kot harmonični oscilator, mora biti utež čim boljši približek točkastega telesa, masa vrvice pa zanemarljivo majhna v primerjavi z utežjo. Prav tako ne smemo pretiravati z amplitudo nihanja. Ko takšno utež odmaknemo iz ravnovesne lege in

spustimo, začne harmonično nihati, pri čemer se ji odmik, hitrost in pospešek periodično spreminjajo (slika 2). Nihajni čas takšnega nihala je odvisen od dolžine vrvice: $t_0 = 2\pi \sqrt{\frac{l}{g}}$, kjer je l dolžina vrvice in g težni pospešek, ki znaša $9,81 \text{ m/s}^2$ (Mohorič in Babič, 2013). Pri dolžini vrvice je pravzaprav mišljena dolžina od prijemališča vrvi, do masnega težišča telefona. Zanimivo je, da amplituda in masa uteži ne vplivata na nihajni čas.



Slika 1: Težno nihalo

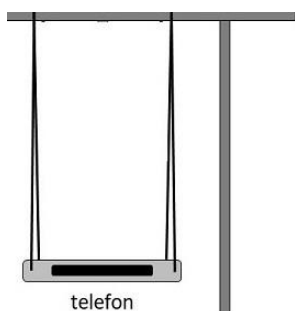


Slika 2: Odmik harmoničnega nihala se sinusno spreminja

2.2 Eksperiment Nihalo (Pendulum) v Phyphoxu

Podobno, kot niha odmik nihala (slika 2), se sinusno spreminja tudi kotna hitrost nihala. Največja je v ravnovesni legi, v skrajnih legah pa je ni. To lastnost izkorišča aplikacija Phyphox, ki uporablja žiroskop v pametnem telefonu za zajem podatkov o gibanju. Na ta način lahko program določi dolžino vrvice, nihajni čas in celo nariše grafe nihanja.

Ker telefon ni točkasto telo, se pri nihanju rad začne vrteti v poljubnih smereh, če ga zanihamo le na eni vrvi. Žiroskop v telefonu zajema kotno hitrost v vseh treh koordinatah, kar pomeni, da bodo rotacije in vrtenje telefona, ki lahko nastanejo med nihanjem, vplivale na natančnost rezultatov. Če želimo, da telefon med nihanjem ne rotira, ga moramo zanihati pritrjenega na več vrvicah, podobno, kot niha gugalnica (slika 3). Ena izmed pglavitnih nalog dijakov pri tem eksperimentu je bila sestaviti sistem, ki čim bolj zmanjša rotiranje telefona v neželenih smereh. Pri tem so morali pokazati svojo iznajdljivost in ustvarjalnost, od katere je bila odvisna natančnost njihovih rezultatov.



Slika 3: Gugalnica za nihanje pametnega telefona

2.3 Navodila dijakom

V tem poglavju so predstavljena navodila za izvedbo laboratorijske vaje, ki so jih dijaki prejeli na delovnem listu. Navodila vsebujejo vse napotke za izvedbo eksperimenta in lahko služijo kot pomoč ostalim profesorjem, ki se nameravajo lotiti predstavljenega primera.

Cilji vaje: Pri tej vaji boste s pametnim telefonom in aplikacijo Phyphox spoznali harmonično nihanje težnega nihala. Za nihalo boste uporabili telefon, ki bo med nihanjem zajemal podatke o svoji trenutni kotni hitrosti. S pomočjo Phyphoxa boste določili nihajni čas vašega nihala za 3 različne dolžine vrvic. Rezultat boste primerjali še z izmerjenim in izračunanim nihajnim časom in odgovorili na zastavljena vprašanja.

Pripomočki:

- pametni telefon z nameščeno aplikacijo Phyphox, ki jo najdete na strani <https://phyphox.org/>;
- vrvic za pritrditev telefona;
- kuhinjska tehtnica in merilni trak;
- karton, vrečka, gumice ipd. za izdelavo gugalnice.

Pazite, da bo telefon med celotnim postopkom prosto in varno nihal, da se ne poškoduje!

Potek dela:

1. Namestite brezplačno aplikacijo Phyphox na vaš telefon.
2. Zaženite Phyphox in izberite eksperiment Nihalo (Pendulum). Kliknite zavihek Dolžina (Length) in med dodatnimi možnostmi izberite časovni potek eksperimenta (Timed run). Nastavite začetek poskusa (Start delay) na 3 sekunde in čas zajemanja podatkov (Experiment duration) na 10 sekund. To pomeni, da bo aplikacija začela zajemati podatke 3 sekunde po zagonu in zajemala podatke o nihanju nadaljnjih 10 sekund.
3. Pomembno je, da telefon med poskusom niha le v eni ravnini, brez rotacij, zato ni primerno nihanje na eni sami vrvici. Sestavite gugalnico z več vrvicami, ki bo zmanjšala neželjeno vrtenje telefona. Uporabite in preizkusite svoje ideje za gugalnico. Vašo gugalnico slikajte in sliko priložite rešitvam.
4. Pritrdite telefon na gugalnico in ga odklonite od ravnovesne lege za približno 45° . Zaženite eksperiment Pendulum v Phyphoxu in spustite telefon, da začne nihati.
5. Po približno 15 sekundah lahko ustavite nihanje in preverite rezultate na telefonu. Prepišite nihajni čas in dolžino vrvic v tabelo na delovnem listu.
6. V Phyphoxu poiščite grafe nihanja, shranite sliko in jo dodajte pod tabelo na delovnem listu.
7. Sedaj izmerite dolžino vrvic z merilnim trakom in po enačbi za težno nihalo izračunajte nihajni čas vašega nihala. Nato ponovite poskus in ročno izmerite čas 10 nihajev. Ko ta čas delite z 10, dobite izmerjeni nihajni čas. Oba nihajna časa vpišite v tabelo. Komentirajte, kako se ujema nihajni časi, ki ste jih pridobili na 3 različne načine.
8. Ponovite poskus še dvakrat, vsakič z drugačno dolžino vrvic. Rezultate vnesite v tabelo in jih primerjajte.
9. Pri izbrani dolžini vrvic, opravite še 2 poskusa:
 - Zaženite Phyphox in zanihajte telefon z drugačno amplitudo (za večji ali manjši kot od 45°). Ali se nihajni čas bistveno spremeni?
 - Stehtajte telefon, ga zanihajte za približno 45° in določite nihajni čas s Phyphoxom. Nato telefonu dodajte primerno utež (npr. tablico čokolade), ju stehtajte in ponovno zanihajte, podobno kot prej. Ali je spremenjena masa nihala bistveno vplivala na nihajni čas?

2.4 Rezultati eksperimenta

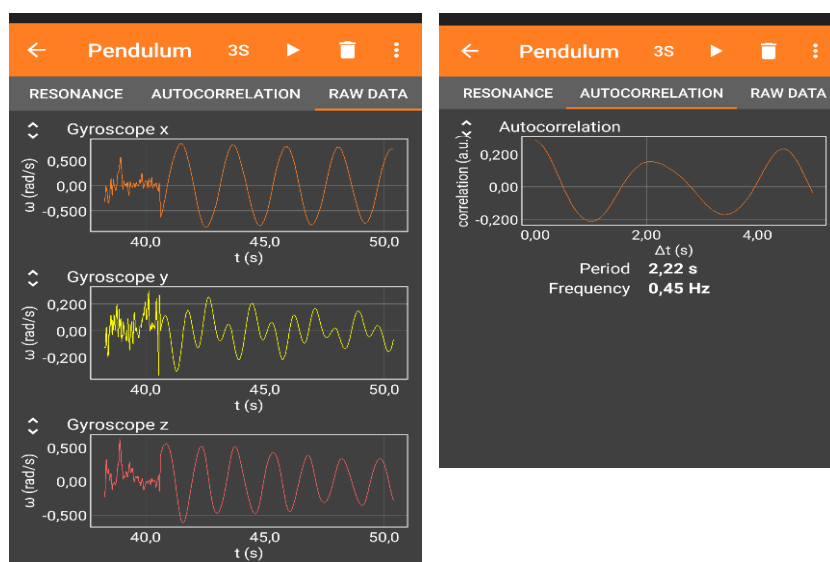
Dijaki so opravili poskus v domačem okolju, nato pa rešen delovni list z zahtevanimi slikami poskusa poslali učitelju. Pri aktivnosti je sodelovalo približno 91% dijakov iz dveh razredov 2. letnika, kar je v skladu z odstotkom dijakov, ki so tudi sicer prisostvovali pri pouku na daljavo.

Strokovna pravilnost rezultatov je bila zelo dobra, saj so se vrednosti nihajnih časov, pridobljenih s pomočjo Phyphoxa, ujemale z izmerjenimi in izračunanimi vrednostmi (slika 4). Pri večini dijakov, ki so izdelali primerno gugalnico, so bila odstopanja manjša od 5%, kar je odlično, glede na to, da je bila vaja izvedena le s telefonom in domačimi pripomočki. Boljših rezultatov ne dobimo niti pri izvajanju vaje v fizikalnem laboratoriju. Treba je namreč upoštevati, da uteži, ki jih uporabljamo v šoli, niso točkasta telesa in da moramo približno oceniti, kje se nahaja masno težišče nihala. Prav tako pri računanju zanemarimo vpliv mase vrvice. Skoraj vsi dijaki so tudi pravilno ugotovili, da amplituda nihanja in masa težnega nihala ne vplivata na njegov nihajni čas.

Izmerjena dolžina vrvice (cm)	Dolžina vrvice iz Phyphoxa (cm)	Nihajni čas iz Phyphoxa (s)	Izračunani nihajni čas (s)	Izmerjeni nihajni čas (s)
117	123	2,22	2,17	2,13
92	94	1,94	1,92	1,96
74	77	1,73	1,73	1,70

Slika 4: Primer izpolnjene tabele

Phyphox nas je pozitivno presenetil z zanesljivostjo rezultatov. Pozitivna lastnost uporabljene aplikacije je tudi v tem, da pri izvajanju poskusa dobimo izrisane grafe, ki prikazujejo nihanje (slika 5). Podatke o nihanju lahko tudi izvozimo in jih po potrebi urejamo in analiziramo v bolj napredni programski opremi, ki jo uporabljamo pri naravoslovnih predmetih in matematiki (npr. LabPro, Mathematica, Origin ...).



Slika 5: Grafi nihanja težnega nihala v aplikaciji Phyphox

Zgornja slika prikazuje, kako se je pri poskusu spreminjala kotna hitrost telefona. Na zgornjem in spodnjem grafu leve strani, lahko opazimo lepo sinusno krivuljo harmoničnega

nihanja na gugalnici, ki je pritrjena s 4 vrvicami (gibanje v vodoravni (x) in navpični (z) koordinati). Medtem pa sredinski graf kaže rahle odklone v neželeni smeri, ki je pravokotna na ravnino nihanja (y-koordinata). Kljub izdelavi gugalnice, se torej neželenim rotacijam nismo uspeli popolnoma izogniti, kar zopet kaže na zelo občutljiv žiroskop pametnega telefona.

Največ pomoči pri izvajanju vaje so dijaki potrebovali pri izdelavi gugalnice za telefon. Hitro so namreč ugotovili (kar smo poudarili tudi v navodilih), da nihanje na eni vrvi omogoča rotacije telefona v različnih smereh, kar lahko močno vpliva na kvaliteto rezultatov. Namensko v navodilih za vajo nismo podali natančnih navodil o izdelavi in izgledu gugalnice, saj smo želeli, da dijaki, poleg samega poskusa, uporabijo tudi lastno ustvarjalnost in domišljijo pri postavitvi eksperimenta. Na ta način so se srečali z reševanjem različnih problemov in iskanjem inovativnih rešitev, ki jih zahteva dejansko eksperimentiranje v praksi. Ugotovili smo, da so dijaki v večini sestavili podobne gugalnice, kar gre verjetno pripisati njihovi medsebojni komunikaciji in iskanju predlogov na spletu. Kljub temu so pokazali nekaj izvirnih idej in sestavili gugalnice, ki so se v dobri meri približale harmoničnemu nihanju (slika 6).



Slika 6: Različne vrste gugalnic

2.5 Dodatni predlogi za izvajanje vaj s Phyphoxom

Vajo iz harmoničnega nihanja bi na zelo podoben način lahko naredili tudi s pomočjo vzmeti. Telefon bi v tem primeru zanihali vertikalno na primerni vzmeti, Phyphox pa bi zajemal podatke o nihanju in izrisal grafe gibanja. Vzmetnega nihala na daljavo sicer nismo izvajali, saj večina gospodinjstev verjetno nima vzmeti s primernim koeficientom prožnosti. Pri poskusu s poljubnim nihalom bi lahko proučevali tudi dušenje pri nihanju. Nihala v naravi namreč zaradi zunanjih vplivov izgubljajo energijo in amplituda nihanja jim eksponentno pada. Hitrost padanja amplitude opišemo s tako imenovanim dušilnim faktorjem. Če bi nihanje zajemali skozi daljši časovni interval, bi iz grafov torej lahko odčitali podatke, s katerimi bi nato izračunali koeficient dušenja. Takšen eksperiment bi bil primeren za zahtevnejše dijake, tiste, ki poglobljajo fiziko za maturo ali se udeležujejo fizikalnega krožka.

Phyphox pa ponuja tudi izvedbo nekaterih drugih eksperimentov s pomočjo pametnega telefona: proučevanje (ne)prožnih trkov, pospešenega gibanja, merjenje težnega in centripetalnega pospeška, vaje iz akustike, merjenje osvetljenosti in gostote magnetnega polja ipd. Nekateri poskusi so podani tudi z video navodili in napotki, ki učiteljem precej olajšajo delo. Gre torej za uporabno orodje, ki ga je vredno preizkusiti.

3. Zaključek

Učenje na daljavo, ki smo ga zaradi novega koronavirusa morali opravljali pred kratkim, je učiteljem naravoslovnih predmetov predstavljala precejšen izziv, še posebej pri izvedbi laboratorijskih vaj. Redke fizikalne eksperimente, ki jih je mogoče izvesti od doma, je bilo potrebno ustrezno prilagoditi, številne vaje pa smo morali enostavno prestaviti na čas, ko bodo dijaki zopet v šoli. Kot kaže, se bodo težave prenesle tudi v novo šolsko leto, saj so nekatere predpisane omejitve (manjše skupine, razkuževanje pripomočkov, zadostna fizična distanca...) težko izvedljive v praksi.

Eden izmed načinov, ki omogoča dokaj enostavno izvajanje eksperimentalnih fizikalnih vaj na daljavo, je uporaba IKT tehnologije. Aplikacija Phyphox, ki je bila predstavljena v tem prispevku, omogoča izvajanje preprostih fizikalnih poskusov s pomočjo pametnega telefona in ne zahteva laboratorijskih pripomočkov. Preizkusili smo jo pri proučevanju harmoničnega nihanja težnega nihala in bili presenečeni nad natančnostjo rezultatov, saj so se odlično ujemale z izračunanimi in izmerjenimi vrednostmi. Dijaki pri delu z njo niso imeli težav. Prikazano vajo bi lahko razširili in proučevali tudi vzmetno nihalo, pojav resonance ali dušenje pri nihanju. Poleg tega, aplikacija omogoča izvajanje drugih eksperimentov iz različnih področij fizike ter ponuja številne rešitve, ki so sicer na voljo le s precej naprednejšimi laboratorijskimi orodji. Slabosti pri izvajanju predstavljene vaje z mobilno aplikacijo nismo zaznali. Pametni telefoni seveda ne morejo nadomestiti fizikalnega laboratorija in pomoč učitelja ter laboranta. Predstavljajo pa zmožljivo ter hkrati enostavno orodje, ki je učiteljem na voljo za popestritev pouka in so se zaenkrat odlično izkazali v primeru pouka na daljavo.

4. Literatura

Mohorič, A. in Babič, V. (2013). Fizika 2: učbenik za fiziko v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Phyphox. Pendulum. Pridobljeno s <https://phyphox.org/experiment/pendulum/>.

Učni načrt. Program splošna gimnazija. Fizika. (2008). Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/un_gimnazija/2015/UN-FIZIKA-gimn-12.pdf.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2020). Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/>.

Kratka predstavitev avtorja

Goran Kosem je profesor fizike na I. gimnaziji v Celju. Poleg poučevanja pripravlja dijake na tekmovanja in maturo. Trudi se, da bi pri dijakih vzbudil zanimanje za naravoslovne vede in naredil pouk fizike zanimiv.

V
DISTANCE LEARNING
IN SOCIAL SCIENCE TEACHING
POUK DRUŽBOSLOVJA NA DALJAVO



Poučevanje družbe, gospodinjstva in glasbe v 5. razredu v času koronavirusa

Teaching the Social Science, Home Economics and Music in 5th grade in the time of the Coronavirus Pandemic

Mojca Gabrijel

OŠ Šenčur

mojca.gabrijel@os-sencur.si

Povzetek

V času šolanja na daljavo je bil čez noč uveljavljen popolnoma nov način šolanja. V prispevku je opisano, kako je potekal pouk pri družbi, gospodinjstvu in glasbi v 5. razredu. Po vzpostavitvi stikov z učenci, je bilo potrebno poskrbeti, da so bile posredovane vsebine dostopne, zanimive za učence. Motiviranje za individualno delo z elektronskimi napravami je potrebno izpeljati drugače kot pri delu v živo. Kot dobri načini prakse so se izkazali snemanje, občasna srečanja preko video klicev, vključevanje idej učencev. Pri različnih predmetih pa je za doseg željenih rezultatov potrebno uporabiti različne pristope. V prispevku bo predstavljenih nekaj uporabljenih pristopov.

Gljučne besede: družba, glasba, gospodinjstvo, motivacija za učenje, poučevanje na daljavo, pristopi poučevanja.

Abstract

In the time of remote learning, a completely new way of schooling was introduced overnight. This article describes how the lessons of the school subjects Social Science, Home Economics and Music were conducted in the 5th grade. After establishing contacts with students, it was necessary to ensure that the distributed contents were accessible and interesting for students. Motivation for individual work with electronic devices needs to be ensured differently than in class. Recording, occasional video meetings, incorporation of students' ideas proved to be good practices. Different school subjects may need different approaches to achieve the desired results. The paper will present some of the used approaches.

Keywords: home economics, learning motivation, music, remote learning, social science, teaching approaches.

1. Uvod

Zaradi epidemije je bilo čez noč uvedeno šolanje na daljavo. Poučevanje se je naenkrat zelo spremenilo. Osebne stike so zamenjali računalniki, telefoni, sredstva javnega obveščanja. Potrebno je bilo najti nove načine za delo z učenci, poiskati načine motiviranja za delo, se spopasti z novimi znanji in kompetencami za doseg zelenih ciljev. V prispevku je predstavljenih nekaj načinov poučevanja družbe, gospodinjstva in glasbe v 5. razredu. Predstavljene so uporabljene aplikacije. Na konkretnih primerih je prikazano, kako je potekalo poučevanje in kako so se na to odzivali učenci. Kot uspešni pristopi so se izkazali snemanje, občasna srečanja preko video klicev, vključevanje idej učencev. Obdobje šolanja na daljavo je povzročilo, da smo se tako učitelji kot učenci v kratkem času naučili mnogo novega. Marsikaj

bomo odslej lahko s pridom uporabili ne samo v namene izobraževanja, ampak tudi v vsakdanjem življenju. Vsekakor pa nam bodo znanja prišla še kako prav, če se bo taka ali podobna situacija v šolstvu še kdaj ponovila.

2. Šolanje na daljavo

Z uvedbo šolanja na daljavo v mesecu marcu leta 2020 so bili učitelji in učenci čez noč postavljeni v nov način izvedbe pouka. Sodelovanje na daljavo je za vse pomenilo spremenjen način dela, ki se je bistveno razlikoval od pouka v učilnici.

Poučevanja na daljavo se lahko začne, ko je vzpostavljen stik med učiteljem in učencem. Na uspešnost vsekakor vplivajo pogoji za delo. Tu gre predvsem za ustrezen prostor, kjer dejavnost poteka, ustreznost elektronske opreme, kvaliteto internetne povezave, poznavanje uporabljenih aplikacij, platform. V nadaljevanju je uspešnost odvisna od tega, kakšna je motivacija učenca za opravljanje nalog. Motivacija je lahko zunanja ali notranja, vsekakor pa je odvisna tudi od tega, kako je snov posredovana. Lahko gre za na prvi pogled privlačne vsebine, za uporabo ustreznih načinov podajanja snovi, ki učečega nagovorijo, spodbudijo k delu ali za vsebine, ki so odbijajoče zaradi neprimerne vsebine ali uporabe neustreznih tehničnih rešitev. Učenci se razlikujejo tudi po tem, če imajo možnost, da jim pri njihovem delu kdo pomaga. Kadar poteka pouk v šoli, za pomoč učencem skrbi mnogo strokovnih delavcev. V času šolanja na daljavo pa so bili odvisni od staršev, sorojencev, bližnjih sorodnikov in prijateljev, ki so jim lahko bolj ali manj pomagali pri njihovem delu. Bistveni pogoji za uspešno šolanje na daljavo so predstavljeni na Sliki 1.



Slika 1 - Pogoji za uspešno šolanje na daljavo

Vsakodnevne stike je bilo potrebno nadomestiti s stiki preko elektronskih naprav. Učenci niso več prihajali v šolo, zato je bilo najprej potrebno poiskati stike z njimi. V veliko pomoč so bili zbrani elektronski naslovi staršev in elektronski naslovi otrok, ki jih je bilo mogoče dobiti na šoli. Na srečo ima naša šola urejene AAI prijave za učitelje in učence in je bilo hitro mogoče vzpostaviti tudi direktne stike z učenci. Preko e-pošte oziroma eAsistenta je bilo mogoče

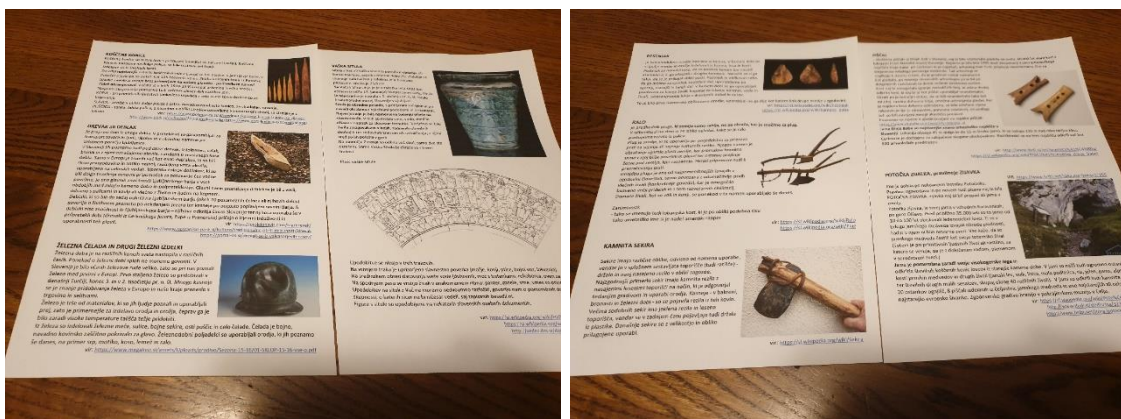
pošiljati e-sporočila staršem in učencem in tako starše vključiti v pomoč pri vzpostavljanju stikov z učenci. Trajalo je približno en teden, da so se na poslano spodbude odzvali vsi učenci, saj so se tudi oni morali organizirati in znajti v novi situaciji. Pri nekaterih je bila problem ustrezna elektronska oprema, drugi so imeli težave z dovolj dobro internetno povezavo, tretjim je težavo povzročalo poznavanje aplikacij itn. Šola je nekaterim priskrbela opremo, učitelji so si na mnoge načine prizadevali, da bi pomagali, kjer je bilo to potrebno.

Učno snov je bilo učencem potrebno na določen način posredovati. Posredovanje preko e-pošte je bilo precej nepregledno, zato se je pokazala potreba, da se čim prej vzpostavi stik preko spletne učilnice. V našem primeru je šlo za spletno učilnico Xooltime v eAsistentu. Učence je bilo potrebno čim hitreje usposobiti za njeno uporabo. Nekateri so imeli težave z vstopom, zato so oni in njihovi starši želeli, da bi snov in naloge še naprej dobivali preko e-pošte. Počasi so bili skoraj vsi navdušeni nad uporabo nove aplikacije. Pri tem so ključno vlogo odigrali tudi starši in vsi, ki so učečim lahko pomagali pri spoznavanju novosti.

Naslednji ključni korak je bil, da se pripravijo vsebine, ki bodo za učence dovolj postopne, jasne, razumljive in hkrati dovolj privlačne, da se jih bodo s čim več volje lotili in seveda ob tem osvojili potrebna znanja. Tu smo bili na potezi učitelji. Določene vsebine je bilo potrebno nekoliko prilagoditi, zmanjšati obseg, predvsem pa poskrbeti za ustrezno posredovanje. Izkazalo se je, da je za izvedbo vsega potrebnega potrebno nadgraditi svoje znanje, poiskati nove rešitve, načine, s katerimi bo mogoče doseči zastavljene cilje. V nadaljevanju prispevka bo predstavljen nekaj uporabljenih načinov pri konkretnih snoveh določenih predmetov.

2.1. Družba

Prvo vsebino so učenci dobili zapisano v Wordovem dokumentu. Premišljeno je bilo podano, kako naj si sledijo aktivnosti pri obravnavi snovi in na kaj naj bodo še posebej pozorni. Gre za spoznavanje arheoloških najdb s slovenskega ozemlja. Obravnava te snovi je sicer potekala po skupinah, tako da so učenci dobili temo, o kateri so morali poiskati čim več v knjigah, na spletu in pripraviti predstavitveni plakat za sošolke in sošolce. V novih razmerah to seveda ni bilo mogoče. Veliko truda je bilo vložena v pripravo predstavitve vseh obravnavanih tem, ki so jih učenci potem samostojno brali in si po navodilih naredili tudi zapiske o prebrani snovi. Slika 2 prikazuje pripravljene vsebine za učence.



Slika 2 - Arheološke najdbe

Dejstvo je, da ta način obravnave snovi za učence kljub veliki količini vložena truda in časa za pripravo ni bil najbolj privlačen. Poleg tega je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da imajo

mnogi petošolci še težave z branjem, ne samo z razumevanjem prebranega, ampak tudi s tem, da bi tekoče brali. Zato je bilo potrebno iskati nove načine za posredovanje snovi.

V nadaljevanju smo čim več snovi poskušali podpreti s primernimi posnetki. Žal za vse snovi ni bilo mogoče dobiti primerne gradiva. Najbolje bi bilo narediti avtorske posnetke, ki bi si jih učenci lahko ogledali in se ob njih učili. Toda kako?

S pogovori znotraj aktiva in izmenjavo znanj se je stvar obrnila na bolje. Izkazalo se je, da ima ena od sodelavk izkušnje, kako je mogoče posnetke shraniti na YouTube. Svoje izkušnje je delila z nami in nam tako omogočila, da učencem lahko pošiljamo povezave na avtorske posnetke.

Korak naprej je bilo poznavanje brezplačnega programa za snemanje posnetkov, ki vsebujejo predstavitev v PowerPointu skupaj z učiteljevo razlago. Take posnetke je omogočal program Screencast-o-matic. Programa ni potrebno nalagati na računalnik. Dovolj je, da ga odpremo na spletu in izberemo določene nastavitve. Omejitev, da je mogoče posneti največ 15 minut dolge posnetke, ni bila preveč moteča, saj posnetki za učence niso smeli biti predolgi.

Z uporabo novih znanj je bilo mogoče učencem poleg navodil v Wordu posredovati povezave na avtorske posnetke obravnavanih snovi, ki so jih lahko poslušali. Dodana vrednost tega načina je bila, da smo se izognili negativnim posledicam zaradi branja in da so posnetke lahko večkrat poslušali, če so to želeli.

Učenci so ob prejemu prvega tovrstnega posnetka pokazali veliko navdušenje nad spremembo. Posebno veseli so bili, če je bil v posnetek vključen še kak motivacijski dodatek, npr. naš hišni mucek, ki jih je pozdravil na začetku posnetka in jim zaželel uspešno delo.

Preko posnetkov so učenci dobivali tudi povratne informacije o svojem delu. Izvedeli so, kako so reševali naloge v spletni učilnici, kje je bilo največ napak in na kaj morajo biti pozorni.

Na koncu obdobja šolanja na daljavo se je našla še nova možnost za snemanje razlage ob PowerPoint predstavitvi. Posnetke je namreč mogoče narediti kar v samem PowerPointu, kar še olajšalo delo. Ko je predstavitev dokončana, je možno pod zavihkom "Diaprojekcija" izbrati ukaz "Posnemi diaprojekcijo" in ob predvajanju predstavitve posneti še razlago. Na koncu snemanja je potrebno poskrbeti še za to, da se datoteka shrani kot "Video MPEG-4" (*.mp4) in jo naložiti na YouTube.

2.2. *Gospodinjstvo*

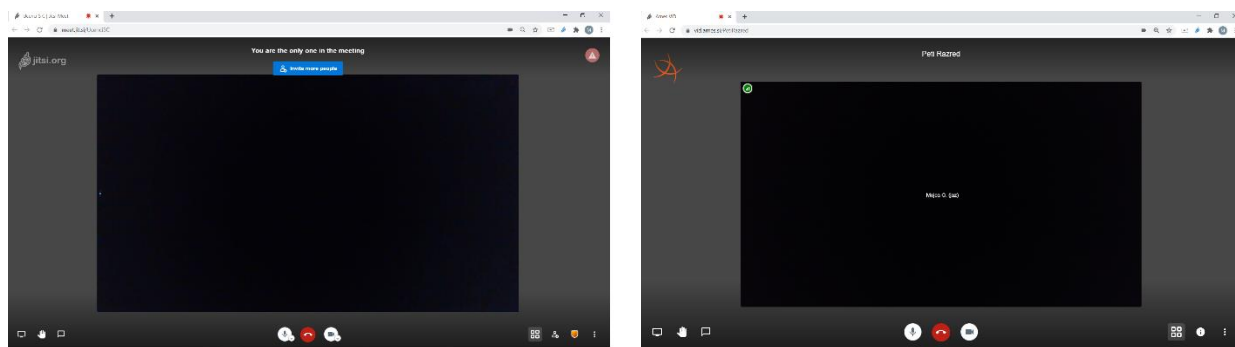
Tudi pri gospodinjstvu so učenci najprej preko spletne učilnice dobivali navodila za delo v Wordovih dokumentih. Naloge so bile zasnovane tako, da so obsegale praktične dejavnosti: pranje perila, menjava baterij, čiščenje čevljev, šivanje gumba, sajenje rastlin, pečenje sladice. Še iz časov šolanja v šoli pa smo bili domenjani, da bodo učenci pripravili predstavitve tem iz učbenika in s tem pridobili ocene. Če smo želeli te načrte izpeljati do konca, smo morali začeti z video srečanji.

Na voljo je bilo več načinov vzpostavitve stikov. Prva uporabljena aplikacija je bila Jitsi Meet, ki je bila razvita na univerzi v Strasbourgu. Naloga učitelja je bila, da odpre spletno sobo in učencem pošlje povezavo za vstop vanjo. Pri vzpostavitvi tega načina medsebojnega načina komuniciranja večinoma ni bilo težav. Potrebno pa je bilo, da so učenci imeli dovolj dobro spletno povezavo in nameščene prave spletne brskalnike. Dobra stran Jitsi Meet aplikacije je bila tudi ta, da so se učenci lahko v sobi srečevali tudi sami, ne samo takrat, ko smo imeli skupna srečanja. Potrebno je bilo le, da so se dogovorili, kdaj se bodo srečali in na katerem naslovu, in že so lahko komunicirali, čeprav so bili vsak na svojem domu. Lahko so se lotevali šolskih tem ali pa se preprosto družili in na ta način vzdrževali medsebojne stike.

Žal se je po nekaj srečanjih preko te povezave zgodilo, da smo imeli hude težave. Učenec, ki je bil pozvan k besedi, je ravno v tistem trenutku izginil z zaslona ali se mu je ugasnil mikrofoni. Neprestano so nastajale nepredvidene in neprijetne situacije. Izgledalo je, kot da ta način srečevanj ne bo več ustrezen, ker imamo pri izvedbi toliko tehničnih težav. Na predlog, da bi se začeli srečevati na drug način, npr. preko Microsoft Teamsov ali Zooma, so učenci takoj začeli zatrjevati, da jim je srečevanje preko aplikacije Jitsi Meet zelo všeč, saj hkrati lahko vidijo večje število udeležencev in sicer dela čisto v redu, a je očitno danes zelo nagajala. Poznali so tudi delo preko Microsoft Teamsov, a so trdili, da je vsekakor bolj primerno, da se še naprej srečujemo tako kot do sedaj.

Po individualnih pogovorih z učenci je postalo jasno, da težave niso nastale zaradi tehnike, ampak je bil vzrok človeški faktor. Posamezniki so si namreč privoščili, da so soudeležence in soudeležence izločali iz sobe, jim ugašali mikrofoni ipd. Vsi udeleženi v spletni sobi Jitsi Meet aplikacije imajo namreč enake vloge, nihče ni moderator, sklicatelj, ki bi usmerjal druge. Tako se je lahko kdorkoli odločil in utišal večino udeležencev ali katerega od udeležencev odstranil s srečanja. Potrebno je bilo najti način, kako disciplinirati učence. Zdelo se je, da obstajata dva načina. Discipliniranje s pogovorom in postavitvijo novih pravil medsebojnega komuniciranja ali zamenjava aplikacije.

Lahko bi prešli na Zoom aplikacijo ali začeli s srečevanji v Microsoftovih Teamsih, a nazadnje je bila uporabljena srednja pot. S preizkušanjem delovanja aplikacij v domačem okolju je bilo namreč ugotovljeno, da Arnes VID, ki je nadgradnja aplikacije Jitsi Meets, omogoča, da ima prvi, ki se prijavi v spletno sobo drugačno vlogo kot ostali udeleženci. Ima vlogo sklicatelja, ki ima več pristojnosti kot ostali in lahko utiša ostale udeležence ali jih odstrani iz sobe. Ostali sodelujoči te možnosti nimajo. Zanimivo je bilo opazovati, kako so se učenci odzvali, ko smo se naslednjič srečali v sobi z novo povezavo. Na prvi pogled spletne soba odprta za Arnesom VID izgleda namreč ravno tako kot tista odprta z Jitsi Meet. Na sliki 3 lahko vidimo, da je drugačen le znak v zgornjem levem kotu. Učenci na začetku zato niso zaznali, da je na novi spletni povezavi do sobe prišlo do sprememb. Med potekom srečanja pa so posamezniki ugotovili, da aplikacija dela nekoliko drugače. Pogovorili smo se o tem, da ni prav, da povzročajo težave pri resnem delu in se dogovorili za pravila vedenja. Tako smo tudi ostala srečanja do konca obdobja šolanja na daljavo izpeljali preko Arnes VID aplikacije.



Slika 3 - Pogled na spletno sobo odprto z Jitsi Meet (levo) in Arnes VID (desno)

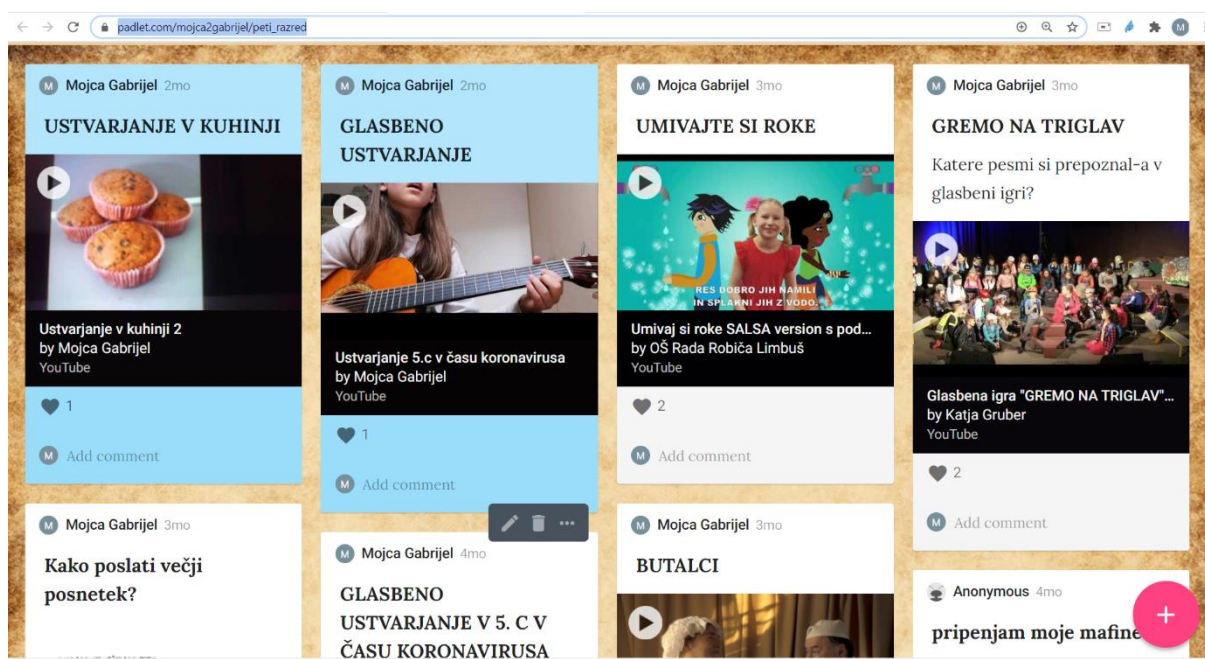
2.3. Glasba

Pouk glasbe in z glasbo povezanih vsebin je bil v času šolanja na daljavo zelo dobro podprt s strani Zavoda za šolstvo Republike Slovenije, kjer je dr. Inge Breznik poskrbela za obveščanje učiteljev, medsebojno izmenjavo gradiv, spletna srečanja, ki so vsebovala mnoge koristne informacije in mnoga potrebna izobraževanja za nastalo situacijo. Ob aktivnem spremljanju

dogajanja je bilo mogoče dobiti mnogo idej, kako izpeljati pouk, dobiti vpogled v aplikacije, ki jih je pri delu vredno uporabiti, dobiti odgovore na mnoga vprašanja, ki so se v tem obdobju zastavljala in hkrati ugotoviti, če je izbrana pot ali način dela pravi.

Poleg navodil za delo, je na glasbenem področju učencem pogosto treba posredovati avdio in video posnetke. Pa tudi za povratne informacije so posnetki zelo dobrodošli. Teoretično znanje je mogoče preverjati v spletni učilnici ali preko kvizov, glasbeno izvajanje pa je potrebno posneti. Težko je namreč pričakovati, da bi aplikacije za video srečanja delovale brez zakasnitev in omogočale skupinsko muziciranje.

Enostavna in simpatična rešitev je uporaba spletne oglasne deske ali Padleta. Na spletni oglasni deski je namreč možno precej enostavno objaviti fotografije, posnetke, objavljene vsebine je mogoče komentirati, celo izvoziti v druge aplikacije. Uporabljena je bila za posredovanje in izmenjavo raznih vsebin. Slika 4 prikazuje pogled na delček spletne oglasne deske 5. razreda na naši šoli.



Slika 4 - Pogled na spletno oglasno desko 5. c razreda

Spletna oglasna deska s strani učencev ni bila redno obiskana, saj so sicer vsebine za pouk dobivali preko spletne učilnice v eAsistentu. Uporabljena je bila le občasno, za dopolnitev in popestritev sodelovanja.

Aplikacija, ki je popestrila pouk na daljavo, je bila še aplikacija Mentimeter. Primerna je predvsem za hitro anketiranje, zbiranje odgovorov, saj omogoča hiter prikaz odgovorov anketiranih v razredu, v predavalnici. Za osnovnošolce je to uporabno predvsem v računalniški učilnici ali v primeru, da imajo učenci izjemoma s seboj pametne mobilne telefone, da lahko odgovarjajo na vprašanje. Uporabna pa je tudi na daljavo, saj je zbrane rezultate mogoče po opravljeni aktivnosti posredovati vprašanim. Besedni oblak, ki je ena od možnih načinov predstavitve rezultatov, je moderen in v današnjem času priljubljen način prikazovanja podatkov. Otroci so z veseljem sodelovali pri tovrstnih aktivnostih.

V času šolanja na daljavo so učenci pri glasbi nekajkrat dobili nalogo, da svoje glasbeno ustvarjanje posnamejo. Prejeti posnetki so bili ob koncu združeni v skupni film, ki je prikazoval

raznolikost njihovega ustvarjanja. Če niso želeli, da bi se jih na posnetku prepoznalo, so lahko poslali posnetek, kjer se ni videlo njihovih obrazov ali pa samo avdio posnetek.

Posnetki otrok so bili na koncu združeni v skupni posnetek s pomočjo programa Movie Maker. To je najprej zahtevalo natančno poslušanje posnetkov in izdelavo natančnega načrta, kako jih povezati v celoto. Posnetke je bilo potrebno razvrstiti v ustrezen vrstni red, nekatere skrajšati, pri drugih odrezati manj zanimive dele, spet tretje razrezati na več delov. Po izdelavi načrta jih je bilo mogoče s pomočjo omenjenega programa združiti v celoto, ki je prikazovala ustvarjalnost učenk in učencev.

Izkazalo se je, da so si posnet film na koncu zelo radi ogledovali. Res pa je, da se nekateri niso opogumili, da bi se izpostavili in sodelovali s svojim posnetkom.

3. Zaključek

Šolanje na daljavo je zapustilo nepozabne sledi v učiteljih in učencih. Naporno je bilo tako za organizatorje izobraževanje kot za šolajoče. Vsi vpleteni so v tem času naučili mnogo novega, pridobili nove spretnosti, ki jih je bilo potrebno osvojiti za doseganje določenih ciljev pri delu na daljavo. Mnoge spretnosti bodo še naprej uporabne v vsakdanjem življenju.

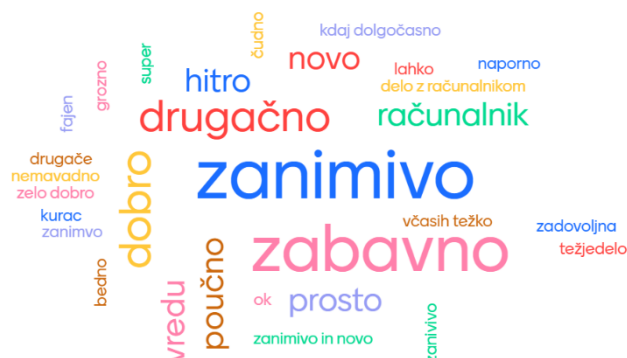
Uporaba posnetkov pri družbi in ostalih predmetih je zelo popestrila delo in povečala motivacijo učencev za delo. Omogoča večkratno poslušanje vsebin v času, ki si ga lahko sam izbereš. To je še posebej pomembno, kadar eno in isto opremo uporablja več uporabnikov.

Sklicevanje video srečanj preko Jitsi Meet ali Arnes VID aplikacije je nekoliko hitrejša in enostavnejša kot srečevanje v okolju Microsoft Teams. Zdi se, da bi v bodoče lahko spletno sobo Jitsi Meets učenci uporabljali predvsem za medsebojno komuniciranje in skupinsko delo. Okolje Microsoft Teams pa izgleda primerno za srečevanje celotnega razreda, saj nudi še boljše pogoje za delo kot druge aplikacije (Zoom , Arnes VID...).

Slika 5 prikazuje zbrane odgovore učencev, kako bi petošolci opisali šolanje na daljavo. Z aplikacijo Mentimeter so prikazani v besednem oblaku.

Zapišite tri besede, s katerimi bi najbolje opisali šolanje na daljavo v času koronavirusa.

Mentimeter



Slika 5 - Zbrana mnenja učencev o šolanju na daljavo

Iz odgovorov lahko razberemo, da je bilo doživljanje precej raznoliko. Čutiti je, da prevladujejo pozitivna mnenja, zaznati pa je, da je bilo (občasno) to obdobje za nekatere težko, naporno, grozno. Dejstvo je, da nekateri učenci na to vprašanje sploh niso odgovorili. Verjetno

je bilo prav za tiste to obdobje še težje in napornejše, saj je utopično pričakovati, da so v tem obdobju izoliranosti vsi živeli v prijetnem, spodbudnem okolju, ki je optimalno pripomoglo k njihovem napredku na področju šolanja in dobremu počutju na splošno. Vse poznavanje tehnoloških možnosti in posedovanje naprav, ki nam omogočajo sodelovanje na daljavo zagotovo ne more nadomestiti človeškega stika in človekove potrebe po medsebojnih odnosih. Človek je bitje odnosa in se razvija ter uresničuje s pomočjo druženja, sodelovanja.

Učenci in učitelji smo v času šolanja na daljavo potrebovali medsebojno pomoč, da smo bili kos vsem nalogam. Otroci so imeli zelo različne pogoje za delo. Ta čas so preživljali v zelo raznolikih okoljih in vse skupaj doživljali zelo različno. Nič čudnega torej ni, da vsi po vrsti ugotavljamo, da so bili tudi rezultati dela nekoliko drugačni kot pri običajni izvedbi pouka. Ne smemo pa pozabiti na to, da je bil tudi za učitelje ta čas svojevrsten izziv. Pri delu so si lahko pomagali z medsebojno izmenjavo mnenj in izkušenj na osebni ravni, sodelovanjem v aktivu, vključevanjem v dogajanje na ravni zavoda, sodelovanjem z Zavodom za šolstvo in pomočjo in razumevanjem družinskih članov in prijateljev. Vsak, ki je pozorno opazoval in iskal, kako bi lahko spremenil in izboljšal svoje. delo, je imel priložnost, da je zanj to obdobje novim spoznanj in pridobivanje novih kompetenc in znanj.

4. Literatura in viri

Aplikacija za videokonference Jitsi, pridobljeno 20.8.2020 s strani: <https://en.wikipedia.org/wiki/Jitsi>

Aplikacija Mentimeter, pridobljeno 20.8.2020 s strani: <https://www.mentimeter.com/>

Aplikacija Screencast-O-Matic, pridobljeno 20.8.2020 s strani: <https://screencast-o-matic.com/>

Arnes VID, pridobljeno 20.8.2020 s strani: <https://www.arnes.si/pomoc-uporabnikom/spletne-konference-arnes-vid/>

Platforma Padlet, pridobljeno s strani: <https://padlet.com>

Kratka predstavitev avtorja

Mojca Gabrijel je profesorica razrednega pouka, večino svoje delovne dobe je dejavna na OŠ Šenčur. Poučevala je kot predmetna učiteljica glasbe v osemletni osnovni šoli, kot razredna učiteljica v prvih petih razredih devetletne osnovne šole, učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja. Vsa leta v šoli in izven nje je dejavna tudi na glasbenem področju. Celotno delovno dobo je dejavna tudi kot zborovodkinja šolskega pevskega zbora in organizatorica raznih glasbenih dogodkov.

»Čez planke«, tako ali drugače

»Beyond Borders«, one way or another

Lea Nemec

Gimnazija Ledina
leanemec@gmail.com

Povzetek

Predstavljen je inovativen pristop dela na daljavo z namenom pridobitve ocene, ki je bil izveden v času pandemije. Ideja za oblikovanje geografske naloge, ki bi primerno nadomestila ustno ali pisno ocenjevanje, je temeljila na štirih kriterijih: stalna dosegljivost virov, časovna fleksibilnost, spodbujanje kreativnosti in spodbujanje medpredmetnega povezovanja. Pridobitev ocene je bila mogoča s samostojno oblikovanim učnim listom, in sicer za izbrano državo, katere značilnosti so bile analizirane preko serije oddaj Čez planke. Zasnova učnega lista je temeljila na naslednjih kriterijih: oblikovanje lastnega grafičnega gradiva (npr. časovni trak, klimogram), izbor kakovostnega grafičnega gradiva, povzetega po drugih virih in literaturi, pravilno citiranje, aktualizacija trenutnih dogodkov v izbrani državi ali zanimivosti, kakovostno zastavljene naloge, tehnična pravila zapisa (pisava, razmiki, format lista itd.) in pravočasna oddaja. Zapisani kriteriji so podrobneje razčlenjeni v obrazcu za ocenjevanje, ki je predstavljen v članku skupaj z rezultati dela dijakov in kratko analizo izvedene ankete med njimi. Slednja je pokazala, da sta največ težav dijakom povzročala zahtevan nivo računalniške pismenosti, potreben za oblikovanje učnega lista, in citiranje. Najbolj pozitivno so dijaki ocenili stalno dosegljivost vira – oddaje Čez planke in časovno fleksibilnost, ki jim je omogočila, da so znotraj štirih tednov, kolikor so jih imeli na voljo za izdelavo učnega lista, samostojno razpolagali s časom za delo.

Ključne besede: geografija, kriteriji ocenjevanja, ocenjevalni list, prilagoditve na pouk na daljavo, učni list.

Abstract

The article presents an innovative approach to distance education – with the aim of grading – that was implemented during the pandemic. The idea for writing a geographical paper, which would act as a suitable substitute for an oral or written examination, was based on four criteria: permanent availability of sources, time flexibility, promotion of creativity, and promotion of interdisciplinary integration. Students could obtain a grade by independently preparing a study sheet, specifically for the chosen country, whose characteristics were analysed in the television series “Čez planke”. The design of the study sheet was based on the following criteria: design of one’s own graphic material (e.g. timeline, climograph), selection of quality graphic material summarised from other sources and literature, correct citation, up-to-date current events in the selected country or interesting facts, quality tasks set, technical rules for text (font, spacing, sheet format, etc.), timely submission. The written criteria are broken down in detail on the evaluation form, which is presented in the article together with the students’ results and a short analysis of the survey conducted among students. The latter has shown that students had the most difficulties with the required level of computer competency, which was needed for preparing the study sheet, and citations. The students assessed as the most positive the permanent availability of sources – the television show “Čez planke”, followed by the time flexibility, which allowed them to independently manage their working hours during the four weeks they had to prepare the study sheet.

Keywords: adaptations to distance education, evaluation criteria, evaluation sheet, geography, study sheets.

1. Uvod

Delo na daljavo je na samem začetku postavilo na glavo celotno poznavanje poučevanja. Vsi akterji, vpeti v ta proces, smo se morali znajti v povsem novih okoliščinah. Zagotovo je znotraj poučevanja na daljavo poseben izziv predstavljalo pridobivanje ocen. Zaradi številnih pomislekov, predvsem glede kredibilnosti rezultatov pri izvajanju pisnega ali ustnega ocenjevanja na daljavo, smo se odločili, da poiščemo rešitev, ki bi ustrezala vsem – tako dijakom kot učiteljem. Odločili smo se, da bodo dijaki z namenom pridobitve ocene izdelali učni list. Razlogi za sprejetje te odločitve so bili naslednji:

- Ker smo se zavedali, da lahko dostop do računalnika potrebuje več družinskih članov, smo določili štiritedenski rok izdelave učnega lista. S tem smo dijakom omogočili samostojno razporejanje časa za delo.
- Ker knjižnice niso bile odprte, smo dijakom ponudili stalno dosegljiv vir. Odločili smo se, da dijaki oblikujejo učni list za izbrano državo, katere značilnosti analizirajo preko serije oddaj Čez planke.
- Ker smo želeli spodbuditi kreativnost dijakov in se izogniti prepisovanju odgovorov s spleta, smo od njih zahtevali oblikovanje lastnega grafičnega gradiva, postavitev različnih tipov nalog, aktualizacijo itd.
- Ker je naloga od dijakov zahtevala precej računalniškega znanja, smo s tem istočasno spodbujali medpredmetno povezovanje z informatiko.

Namen zastavljene naloge je bil spodbuditi dijakovo aktivno vlogo v učnem procesu. Z vnaprej natančno opredeljenimi kriteriji, po katerih so dijaki oblikovali učni list, smo poskušali doseči večjo objektivnost pri samem ocenjevanju. Ker velja ocenjevanje za merjenje znanja, spretnosti, navad, sposobnosti in prizadevanj dijakov (Ivanuš Grmek, 2018), smo slednje ugotavljali z ocenjevalnim listom.

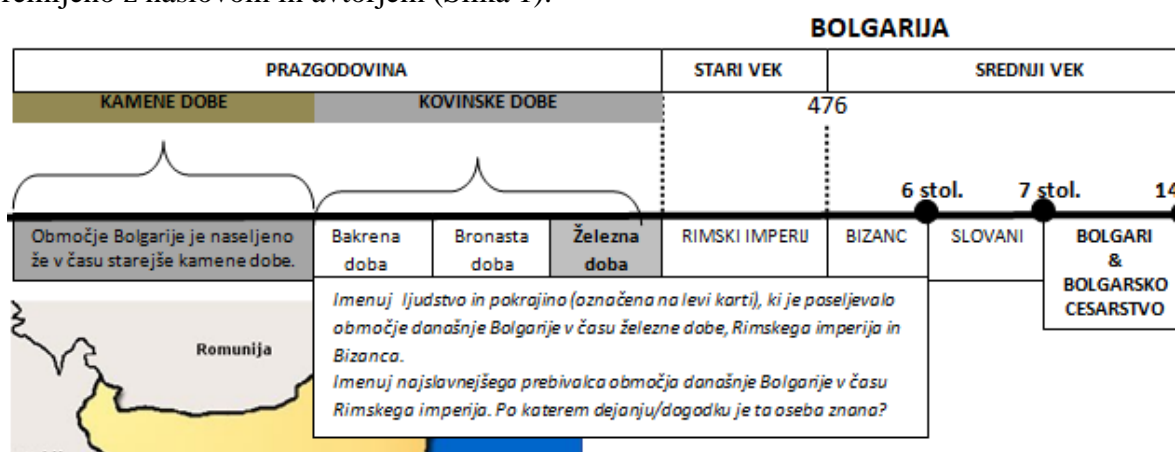
2. Model dela na daljavo z namenom pridobitve ocene pri pouku geografije

Dijake smo po elektronski pošti obvestili, da lahko pri geografiji pridobijo oceno s samostojno oblikovanim učnim listom, in sicer za izbrano evropsko državo, katere značilnosti analizirajo preko izbrane oddaje iz serije Čez planke. Cilj izdelanega učnega lista je lažje spremljanje izbrane oddaje. Dijakom smo vsa dodatna navodila, kriterije za ocenjevanje učnega lista, ocenjevalni list in en primer že oblikovanega učnega lista po oddaji Čez planke naložili v spletno učilnico. Opozorili smo jih, da lahko vsak izbere le eno evropsko državo ter da je o svojem izboru dolžan obvestiti vse dijake svojega razreda, saj se izbori držav ne smejo podvajati. Dijake smo istočasno seznanili tudi z datumom in načinom oddaje (oddaja na predpisano mesto v spletno učilnico) ter datumom seznanitve z ocenami. V elektronski pošti smo jih opozorili tudi, če pri pregledovanju učnih listov pride do utemeljenega suma, da ga je dijak v celoti in delno prepisal (zapisi so npr. identični zapisom drugega dijaka), se učni list oceni z negativno oceno. V času oblikovanja učnih listov dijaki niso prejeli drugih tedenskih zadolžitev. Dijake smo omejili na izbor evropskih držav, ker je učna snov v njihovem šolskem letu obsegala spoznavanje Evrope in njenih držav. Tako smo še dodatno poglobili njihovo znanje.

V nadaljevanju so v podpoglavjih od 2.1 do 2.7 podrobno predstavljeni kriteriji, na katerih je temeljilo oblikovanje učnih listov in s tem istočasno tudi končno ocenjevanje.

2.1. Oblikovanje lastnega grafičnega gradiva

Ker velikokrat dijaki, ko morajo podati lastne ugotovitve, zgolj prepíšejo besedilo s spleta in ga predstavijo kot lastni dosežek, smo se v izogib temu odločili, da morajo v sklopu izdelave učnega lista za izbrano državo oblikovati svoje lastno grafično gradivo. Izbor vrste grafičnega gradiva, ki so ga dijaki samostojno oblikovali, je bil prepuščen njim samim. Ponudili smo jim možnosti oblikovanja časovnega traku, klimogramov in grafov. Slednje so izdelali na podlagi pridobljenih podatkov iz drugih virov in literature. Lastno grafično gradivo je tudi moralo biti opremljeno z naslovom in avtorjem (Slika 1).



Slika 1: Primer ustrezno oblikovanega in opremljenega lastnega grafičnega gradiva.

2.2. Vnos slikovnega in grafičnega gradiva, povzetega po drugih virih in literaturi

Druga zahteva pri oblikovanju učnega lista je bila, da je ta moral vsebovati tudi slikovno in grafično gradivo (npr. zemljevide, slike, fotografije, tabele, grafe itd.), najdeno v drugih virih in literaturi. Vsako slikovno in grafično gradivo je moralo biti opremljeno z:

- naslovom;
- virom;
- nalogo/nalogami, postavljenimi glede na izbrano gradivo (Slika 2).

S pomočjo spodnjih grafov odgovorite na vprašanje.

- Zapiši sektor dejavnosti, v katerem je prišlo do največjega porasta BDP-ja med leti 1991 in 2017 ter pojasni vzrok za spremembo.



Struktura gospodarstva glede na delež dohodka v BDP, Slovenija 1991 in 2017

(Od osamosvojitve BDP štirikrat višji, za novega cilja zdaj delamo dvakrat manj. (2018). Pridobljeno s <https://www.rtvlo.si/slovenija/od-osamosvojitve-bdp-stirikrat-visji-za-novega-cilja-zdaj-delamo-dvakrat-manj/458718>)

Slika 2: Primer zapisa slikovnega in grafičnega gradiva, povzetega po drugih virih in literaturi z ustrezno opremo.

2.3. Citiranje

Zahtevali smo, da so vsi uporabljeni viri in literatura na učnem listu citirani po 6. verziji standardov APA.

2.4. Aktualizacija

Ob ogledu oddaje iz serije Čez planke so dijaki izvedeli veliko novih zanimivosti o izbrani državi. Te so nadgradili s primeri aktualizacije. Zahtevali smo, da je vsaka aktualizacija opremljena z:

- naslovom;
- tekstom, npr. članka, pri čemer naj bo izbran tekst v nevednicah, če ga dobesedno prepisujejo iz vira oz. literature in ne gre zgolj za povzemanje;
- virom;
- nalogo/nalogami, postavljenimi glede na izbran tekst (Slika 3).

S pomočjo spodnjega članka odgovorite na vprašanja.

- Imenuj vrsto/sorto vrtnice, ki vsebuje veliko eteričnega olja in uspeva v Bolgariji.
- Na karti označi Dolino rož.
- Na katerem mestu na svetu je Bolgarija v proizvodnji vrtničnega olja?

VRTNIČNO OLJE

»Iz cvetnih listov vrtnice pridobivamo eterično olje, ki ga imenujemo rožno olje. Za pridobivanje olja ni primerna vsaka vrtnica. Pomembni sta dve in sicer Rosa centifolia, ki jo gojijo v Franciji, Maroku in Egiptu ter Damaščanska vrtnica, ki raste največ v Bolgariji, Turčiji, Iranu in Indiji.

Najkakovostnejše rožno olje v svetovnem merilu daje Damaščanska vrtnica sorte Rosa Damascena Miller in sicer prav tista, ki raste že stoletja v Bolgariji v Dolini rož. Damaščanska vrtnica iz te doline ima izjemen vonj, aromo in kakovost, zadnje raziskave kažejo tudi zdravilne lastnosti, zato po njej poleg modnih hiš kot so Chanel, Estee Lauder, Shiseido, vse več povprašuje tudi farmacevtska industrija...

Nabiranje vrtnic se začne ob zori in traja do 10. ure zjutraj, ko so listi še prekriti z roso. Za 1 kg eteričnega olja vrtnice morajo nabrati kar 2 toni vrtničnih cvetov!«

Rožno olje

(Rožno olje. Goriška lekarna. (2020). Pridobljeno s <http://www.goriskalekarna.si/svetovanje/vprasanja-odgovori/ro%C5%BEno-olje>)

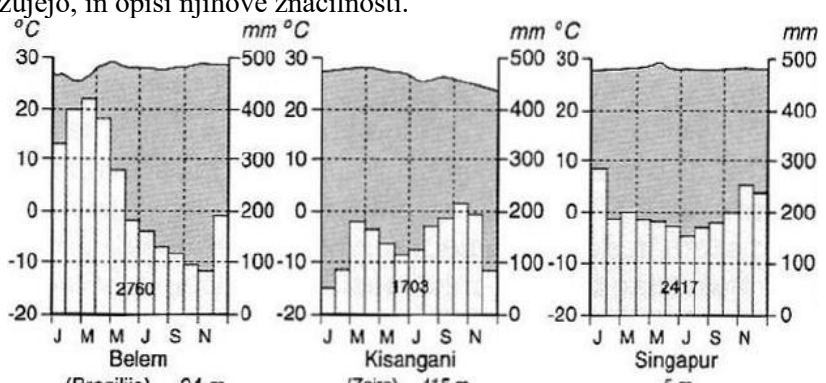
Slika 3: Primer zapisa aktualizacije trenutnih dogodkov v izbrani državi ali zanimivosti z ustrežno opremo.

2.5. Različni tipi nalog

Dijaki so morali v svoj učni list vključiti tudi številne naloge. Da bi jim olajšali delo, smo jim poslali izbor različnih tipov nalog (Tabela 1). Pri zapisu nalog so morali dijaki slediti priporočilom. Ta so bila:

- naloge se morajo nanašati na izbrano slikovno, grafično, tekstovno gradivo ali informacije, ki so jih prepoznali iz videoposnetka;
- naloge morajo biti strokovno pravilne;
- naloge morajo zahtevati vzročno-posledično povezovanje in ne zgolj naštevanje in opisovanje;
- zaželeno je uporaba različnih tipov nalog.

Tabela 1: Različni tipi nalog (Žargi, 2006).

<p>Naloga dopolnjevanja</p> <p>Smiselno dopolni besedilo. Črte na vremenski karti, ki povezujejo točke enakega zračnega pritiska, se imenujejo _____.</p>	<p>Naloga kratkih odgovorov</p> <p>Na kratko odgovori na vprašanje. Iz katerega geološkega obdobja so kamnine, ki gradijo jedro afriške celine? _____</p>												
<p>Naloga izbirnega tipa</p> <p>Obkroži en pravilni odgovor. Kaj je savana? A travnata pokrajina na bolj suhih območjih, pogosto brez drevja B gosto zaraslo, težko prehodno območje C pokrajina, poraščena z mahovi in lišaji D travnata pokrajina v tropskem in subtropskem pasu.</p>	<p>Naloga tipa povezovanje</p> <p>Smiselno poveži podatke v stolpcih.</p> <table border="0"> <tr> <td>Stolpec A</td> <td>Stolpec B</td> </tr> <tr> <td>1. razvodnica</td> <td>A Povprečno letno nihanje vodne gladine reke.</td> </tr> <tr> <td>2. rečni režim</td> <td>B Del Zemljinega površja, ki ga en ali več rečnih sistemov odmaka v eno morje.</td> </tr> <tr> <td>3. povodje</td> <td>C Črta, ki omejuje porečje dveh rečnih sistemov.</td> </tr> </table>	Stolpec A	Stolpec B	1. razvodnica	A Povprečno letno nihanje vodne gladine reke.	2. rečni režim	B Del Zemljinega površja, ki ga en ali več rečnih sistemov odmaka v eno morje.	3. povodje	C Črta, ki omejuje porečje dveh rečnih sistemov.				
Stolpec A	Stolpec B												
1. razvodnica	A Povprečno letno nihanje vodne gladine reke.												
2. rečni režim	B Del Zemljinega površja, ki ga en ali več rečnih sistemov odmaka v eno morje.												
3. povodje	C Črta, ki omejuje porečje dveh rečnih sistemov.												
<p>Naloga urejanja</p> <p>Razvrsti geološka obdobja od najstarejšega (1) do najmlajšega (4). ___ mezozoik ___ predkambrij ___ paleozoik ___ kenozoik</p>	<p>Naloga alternativnega tipa</p> <p>S črko A označi odgovor, če meniš, da je pravilen, in s črko B, če meniš, da je nepravilen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zemlja kroži okrog Sonca. • Sahel je prehodno polpuščavsko območje v Afriki med savano in puščavo. • Gorovje Atlas se nahaja na severu Afrike. 												
<p>Naloga tipa popravljanja</p> <p>V besedilu popravi napake. Vodovje ali litosfera je poleg trdne Zemljine skorje in ozračja tretja pomembna sestavina geosfere.</p>	<p>Naloga prostih odgovorov</p> <p>Razloži vzroke in posledice potresne dejavnosti in na zemljevidu sveta označi glavna potresna območja.</p>												
<p>Naloga tipa pojasnjevanja in interpretiranja</p> <p>Klimogrami kažejo podnebne značilnosti krajev na različnih kontinentih. Napiši, kateri tip tropskega podnebja prikazujejo, in opiši njihove značilnosti.</p>  <table border="1"> <caption>Climateogram Data</caption> <thead> <tr> <th>Kraj</th> <th>Višina</th> <th>Skupna padavina (mm)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Belem (Brazilija)</td> <td>24 m</td> <td>2760</td> </tr> <tr> <td>Kisangani (Zaire)</td> <td>415 m</td> <td>1703</td> </tr> <tr> <td>Singapur</td> <td>5 m</td> <td>2417</td> </tr> </tbody> </table>		Kraj	Višina	Skupna padavina (mm)	Belem (Brazilija)	24 m	2760	Kisangani (Zaire)	415 m	1703	Singapur	5 m	2417
Kraj	Višina	Skupna padavina (mm)											
Belem (Brazilija)	24 m	2760											
Kisangani (Zaire)	415 m	1703											
Singapur	5 m	2417											

2.6. Pravočasna oddaja izdelanega učnega lista in rešitev

Zahtevali smo, da dijaki ob oddaji učnega lista istočasno oddajo tudi rešitve za vse zastavljene naloge, zapisane na učnem listu.

2.7. Tehnična pravila zapisa učnega lista

Pri zapisu učnega lista smo od dijakov zahtevali, da sledijo določenim tehničnim pravilom. Ta so bila naslednja:

- celoten tekst učnega lista naj bo zapisan v pisavi Calibri, in sicer v velikosti pisave 10 točk;
- vsi naslovi slikovnega in grafičnega gradiva naj bodo zapisani v pisavi Calibri, in sicer v velikosti pisave 10 točk v ležečem tisku;
- vsi uporabljeni viri lin literatura naj bodo zapisani v pisavi Calibri, in sicer v velikosti pisave 8 točk v ležečem tisku;
- učni list naj obsega dve strani v velikosti formata A4;
- priporočena je horizontalna postavitev, vendar ta ni obvezujoča;
- vizualni vtis učnega lista mora dajati občutek preglednosti in jasnosti.

3. Zaključek

Dijake smo o oceni obvestili po elektronski pošti, in sicer je vsak prejel izpolnjen ocenjevalni obrazec in komentarje učitelja. V komentarjih so bile zapisane tako pomanjkljivosti (razlogi za odbitek točk pri posameznih kriterijih) kot pohvale za kakovosten izbor npr. grafičnega gradiva, tipov nalog. Ocenjevalni obrazec, po katerem smo vrednotili delo dijakov, je prikazan na Sliki 4.

Ob zaključku smo dijake prosili za sodelovanje v kratki anketi, s katero smo poskušali pridobiti nekaj informacij o njihovem pogledu na zastavljeno nalogo. Kot najbolj pozitivno so izpostavili stalno dosegljivost vira – oddaje Čez planke in časovno fleksibilnost.

Največ težav so imeli z računalniškim oblikovanjem, predvsem z ustvarjanjem lastnega grafičnega gradiva. Večina je priznala, da si ni predstavljala, da je oblikovanje učnega lista tako dolgotrajen in zahteven proces. Posamezniki so celo zapisali, da so potrebovali več časa za izdelavo učnega lista, kot bi ga za pripravo na test, vendar ker so oblikovali učni list za državo po lastnem izboru, jim to ni predstavljalo nepremostljive ovire. Posebno poglavje težav jim je predstavljalo citiranje, kar je popolnoma razumljivo, saj se je večina v taki obliki z njim srečala prvič.

Zaključimo lahko z mislijo, da je izvedba ideje o načinu pridobitve ocene na daljavo uspela, kar je lepo razvidno iz Slike 5, ki predstavlja primer prve strani učnega lista, oblikovanega s strani dijaka.

4. Literatura

Ivanuš Grmek, M. (2018). *Standardi znanja in učiteljeve zahteve pri ocenjevanju znanja*. [PowerPoint]. Pridobljeno s https://studentski.net/gradivo/umb_pef_rp1_did_sno_standardi_znanja_in_uciteljeve_zhteve_pri_ocenjevanju_znanja_01

Žargi, K. (2006). *Kakovostno preverjanje in ocenjevanje znanja pri pouku geografije*. (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Kratka predstavitev avtorja

Lea Nemec je leta 2005 diplomirala na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (smer geografija in zgodovina), leta 2006 pa zaključila vzporedni študij Likovne pedagogike na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani. Leta 2012 je magistrirala na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Izkušnje, pridobljene s pedagoškim delom, vključuje v raziskovalno delo na področju didaktike.

OCENJEVALNI LIST Ime in priimek kandidata, razred: _____ Ocene: _____

Naslov učnega lista: _____

Šola: GIMNAZIJA LEDINA

Datum: _____ Ocenjevalec: _____

Število doseženih točk: _____ **Ocena:** _____

Točke: 20 točk
 10 točk – ocena 2 (zd)
 13 točk – ocena 3 (db)
 15 točk – ocena 4 (db)
 17 točk – ocena 5 (db)

Kriteriji ocenjevanja		8 točk
1	OBLIKOVANJE LASTNEGA GRAFIČNEGA GRADIVA Kriteriji: – kakovost izdelave lastnega grafičnega gradiva; – oprema (naslov, navedba avtorja).	7 točk – kakovostna izdelava lastnega grafičnega gradiva. 1 točka – oprema lastnega grafičnega gradiva z naslovom in avtorjem.

Kriteriji ocenjevanja		3 točke	2 točki	1 točka
2	VNOS SLIKOVNEGA, GRAFIČNEGA GRADIVA, POVZETEGA PO DRUGIH VIRIH IN LITERATURI, TER AKTUALIZACIJA TRENUTNIH DOGODKOV V IZBRANI DRŽAVI ALI ZANIMIVOSTI Gradivo mora biti opremljeno z: – naslovom slike/grafa/teksta; – virom slike/grafa/teksta (pravilno citiranje po standardih APA); – izborom pravilne velikosti pisave (8 ali 10 točk) in tipa (poskočni, poševni) pisave.	Pri popolnoma vseh slikovnih, grafičnih in tekstovnih gradivih, povzetih po drugih virih in literaturi, je oprema popolna.	Pri večini slikovnih, grafičnih in tekstovnih gradivih, povzetih po drugih virih in literaturi, je oprema popolna.	Pri vseh slikovnih, grafičnih in tekstovnih gradivih, povzetih po drugih virih in literaturi, je oprema, vendar je ta nepopolna/pomanjkljiva.
3	RAZLIČNI TIPI NALOG Naloge: – se nanašajo na priloženo slikovno, grafično, tekstovno gradivo ali informacije, ki jih prepoznaš iz videoposnetka; – so strokovno pravilne; – zahtevajo vzročno-posledično povezovanje in ne zgolj naštevavanja ali opisovanja; – uporaba različnih tipov nalog.	Vse zastavljene naloge v učnem listu ustrezajo vsem zapisanim kriterijem.	Večina zastavljenih nalog v učnem listu ustrezata vsem zapisanim kriterijem.	Samo nekaj zastavljenih nalog v učnem listu ustreza vsem zapisanim kriterijem.
4	TEHNIČNA PRAVILA ZAPISA UČNEGA LISTA Kriteriji: – Ves tekst naj bo zapisan v pisavi Calibri, in sicer v velikosti pisave 10 točk (razen opreme slikovnega, grafičnega in tekstovnega gradiva, povzete po drugih virih).	V celotnem učnem listu so upoštevana vsa tehnična pravila zapisa.	V učnem listu so delno upoštevana tehnična pravila zapisa.	V učnem listu je upoštevano le eno tehnično pravilo.
5	PRAVOČASNA ODDAJA IZDELANEGA UČNEGA LISTA IN REŠITEV	Pravočasna oddaja učnega lista z rešitvami vred.	Pravočasna oddaja učnega lista, s pomanjkljivimi rešitvami.	Pravočasna oddaja učnega lista, brez rešitev.

OPOMBE:

Kandidat v primeru neizpolnjevanja posameznega kriterija prejme 0 točk. Ocenjevalec lahko pri posamezni rubriki poda tudi vmesno število točk (npr. 2,5).

Slika 4: Ocenjevalni list.

MAKEDONIJA

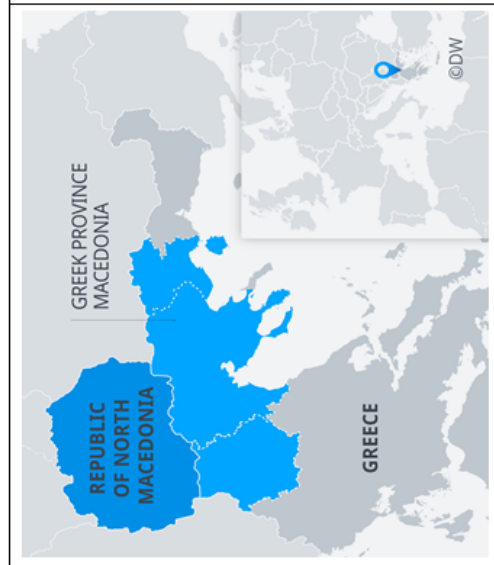
PRAZGODOVINA		STARI VEK	SREDNJI VEK	NOVI VEK	SODOBNOST				
Naseljevanje starodavne civilizacije; Kokino	Naseljevanje okrog Ohridskega jezera		10. stol.	14.–19. stol.	1903	1991	1995	2001	2002
	Makedonci ne smejo nastopiti na Olimpijskih igrah. Zakaj?		SAMUELOVA DRŽAVA Slovanski uradni jezik Razvoj makedonske kulture	OSMANSKI IMPERIJ	KRUŠEVSKA REPUBLIKA Makedonska neodvisnost	REFERENDUM Suverena Republika Makedonija	INCIDENT TETOVO Albanci zahtevajo več pravic in ustanovijo svojo univerzo.	OBOROŽENI SPOPAD Uporniki (Albanci) in vladne sile	NOVA USTAVA Prizna vse za državljane z enakimi pravicami.

Časovni trak – zgodovina Makedonije (avtor: Karantjac, Krafflić, Z.)

V MAKEDONIJI SLAVILE FILMSKE KAMERE

»Mednarodni festival Brata Manakji, ki ga je po besedah organizatorjev obiskalo kar nekaj pomembnih snemalskih imen in poteka v drugem največjem mestu Makedonije že 28 let, a je bila letošnja odločitev žirije tako težka, da je zasedala kar nekaj ur. Na koncu sta si prvo nagrado zlato kamero, drugič v vseh letih poteka festivala razdelila češki snemalec Jaromir Šofar. Za film Služil sem angleškemu kralju in njegov hrvaški kolega Dragan Matković za svoj prvi film, Živi in mrtvi.«
(V Makedoniji slavile filmske kamere. (2007). Pridobljeno s <https://www.rtvsl.si/kultura/film/4-makedoniji-slavile-filmske-kamere/152465>)

Popravi napaki. Leta 1903 brata Grimm () posnameta prvi balkanski film. Leta 1995 film *Pred dežjem* prejme nominacijo za kresnika ().



ODNOS MED GRČIJO IN MAKEDONIJO

Opišite razliko v ozemeljskem obsegu Severne Makedonije in pokrajine Makedonije?

Pojasnite vzrok za spor med Grčijo in Makedonijo zaradi imena.

» Grčija in Makedonija se že več kot 15 let prepirata zaradi imena Makedonija, ki po mnenju Aten kaže na ozemeljske težnje te države po severni grški pokrajini z istim imenom. V Atenah se bojijo, da bi Makedonija, če bi ji priznali to ime, zahtevala ozemlja na severu Grčije, zato Grčija že od leta 1991 zavira mednarodno priznanje Makedonije pod tem imenom.«

(Grčija in Makedonija na bojni nogi že 15 let (2008). Pridobljeno s <https://www.rtvsl.si/svet/grcija-in-makedonija-na-bojni-nogi-ze-15-let/84005>)

Ozemlje Severne Makedonije in pokrajine Makedonije (Georgievski B. (2019). *North Macedonia and Greece: What's in a compromise?* DW. Pridobljeno s <https://www.dw.com/en/north-macedonia-and-greece-whats-in-a-compromise/a-48805542>)

Okroži pravilne trditve, napačne popravi.

- A Na zastavi je sonce predstavljeno kot simbol svobode, ki je ujeto v makedonsko kolo, ki se vrti v krogu.
- B Makedonija je rojstni kraj cirilice.
- C V Makedoniji je zelo malo arheoloških ostankov.
- D Makedonija vedno bolj razvija težko industrijo.
- E Makedonija je znana po paprikah, trguje tudi s tobakom in opijem ter proizvaja vino in rakijo.

Slika 5: Prva stran učnega lista, oblikovanega s strani dijaka.

Pouk geografije na daljavo s pomočjo digitalnih orodij – primer programa Google Earth

Distance Learning Geography by Using Digital Tools – An Example of Google Earth

dr. Vesna Markelj

*OŠ Janka Kersnika Brdo
vesna.markelj@guest.arnes.si*

Povzetek

Prispevek prikaže uporabnost programa Google Earth kot učnega orodja za poučevanje geografije v osnovnošolskem izobraževanju pri pouku na daljavo. Na primerih geografskih učnih tem so predstavljene osnovne funkcionalnosti in izobraževalni potencial spletne aplikacije Google Earth, ki daje možnost raziskovanja katerega koli kraja na svetu zahvaljujoč satelitskim slikam. Na primerih je prikazana tudi uporaba programa Google Earth v posameznih fazah učnega procesa (npr. motivacija, usvajanje učne snovi, utrjevanje ali ponavljanje učne snovi). Posebej so izpostavljena orodja, ki so bila razvita in zbrana prav za potrebe digitalne podpore učiteljem. Za učilnico 21. stoletja (fizično ali na daljavo) Google Earth predstavlja odlično priložnost za prilagajanje tradicionalnim didaktičnim orodjem, oživitev pri poučevanju geografije (in drugih predmetov) ter pri spodbujanju učencev k raziskovanju, razmišljanju in reševanju težav.

Ključne besede: digitalna orodja, geografija, Google Earth, poučevanje na daljavo.

Abstract

The paper demonstrates the usefulness of Google Earth as a learning tool for teaching geography in primary education in distance learning. Examples of geographic learning topics present the basic functionalities and educational potential of the Google Earth web application, which gives the opportunity to explore any place in the world thanks to satellite images. The examples also show the use of Google Earth in individual phases of the learning process (motivation, acquisition of new learning content, practice or repetition of learning content). Special emphasis is placed on tools that have been developed and gathered specifically for the needs of digital teacher support. For the 21st century classroom (physical or remote), Google Earth is a great opportunity to adapt to traditional didactic tools, revitalize the teaching of geography (and other subjects), and encourage pupils to explore, think, and solve problems.

Keywords: digital tool, distance learning, geography, Google Earth.

1. Uvod

Geografsko znanje je sestavni del temeljne izobrazbe. Pouk geografije učence usmerja v razumevanje sveta na podlagi poznavanja številnih geografskih pojavov in procesov. V učnem načrtu geografije za osnovne šole je geografija opredeljena kot predmet, ki »učencu pomaga pridobiti znanje, sposobnosti in spretnosti, s katerimi se lahko orientira in razume ožje in širše življenjsko okolje, in da ga vzgaja v pravilnem vrednotenju in spoštovanju okolja, s čimer si pridobi tudi odnos do narave, sebe, sočloveka in družbe« (Kolnik, Otič, Cunder, Oršič in Lilek, 2011). Specifični cilji opredeljujejo geografijo kot celostno in problemsko učno področje, ki učence usmerja v razumevanje sveta, dožemanje dinamičnega součinkovanja elementov, ki ga sestavljajo, ter v prepoznavanje njegovega nenehnega razvoja in preoblikovanja. Karmen Kolnik trdi, da »za razumevanje številnih geografskih pojavov in procesov ni nazornejših poti za razumevanje, kot je neposredna prostorska izkušnja« (Kolnik, 2006, str. 13).

Učitelji geografije že v običajnem pedagoškem procesu, ki večinoma poteka v učilnici, zelo težko zagotovimo neposredno prostorsko izkušnjo. Zelo uporaben in kvaliteten nadomestek so predvsem avdio ali/in vizualna didaktična gradiva, s katerimi lahko učencem zelo nazorno približamo številne geografske pojave in procese. Veliko didaktično vrednost imajo tudi digitalna orodja. V obdobju poučevanja na daljavo so poleg digitalnih platform za ustvarjanje virtualnih učilnic in izvajanje on-line predavanj digitalna orodja nudila pomembno oporo učencem pri učenju na daljavo.

V času pouka na daljavo smo pri izbiri digitalnega orodja izhajali iz didaktičnega okvirja, tj. da le-to postane sestavni del učnih ur geografije za odkrivanje in raziskovanje našega planeta. Pri tem smo sledili ustreznosti digitalnega orodja glede na: (1) stopnjo izobraževanja (v našem primeru osnovnošolsko izobraževanje); (2) učno temo, ki jo bomo obravnavali v naslednjih učnih urah; (3) vire, ki se najbolj obnesejo kot orodje za preučevanje, pregledovanje in poglobljanje učnih tem, zajetih v posameznem učnem obdobju; (4) učne cilje in fazo učnega procesa (npr. motivacija, vaja pri obravnavi, utrjevanju ali ponavljanju učne snovi, kot uvod v prihodnje učne ure ...); (5) učenčevo sposobnost uporabe le-tega in pomoč pri osredotočenosti na posamezne vidike oziroma koncepte (Montanari, 2020b).

Didaktično najbolj uporaben se je izkazal program Google Earth, ki s svojimi funkcijami pri učencih podpira razmišljanje v prostorskem smislu in razumevanje naravnih ter družbenih pojavov in procesov na Zemlji. Google Earth ponuja interaktivne vire in poti za izvajanje virtualnih ogledov planeta Zemlje z uporabo satelitskih slik visoke ločljivosti in upoštevanjem ustreznih tem za poučevanje geografije (Montanari, 2020b). S pomočjo programa Google Earth lahko ustvarimo okoliščine, ki izjemno kvalitetno nadomestijo neposredno prostorsko izkušnjo, h kateri težimo pri pouku geografije. Patterson (2007) poudarja, da sama narava programa Google Earth učencem omogoča, da raziskujejo Zemljo na dinamičen in interaktiven način, kar jim pomaga razumeti prostorski kontekst določenega območja in učenje na zabaven ter smiseln način.

Namen tega prispevka je prikazati uporabnosti programa Google Earth kot učnega orodja za poučevanje geografije v osnovnošolskem izobraževanju pri pouku na daljavo. Cilj je na primerih geografskih učnih tem predstaviti osnovne funkcionalnosti in izobraževalni potencial spletne aplikacije Google Earth, ki daje možnost raziskovanja katerega koli kraja na svetu, zahvaljujoč satelitskim slikam; na primerih prikazati uporabo programa Google Earth v posameznih fazah učnega procesa (npr. motivacija, usvajanje učne snovi, utrjevanje ali ponavljanje učne snovi). Posebej bomo izpostavili orodja, ki so bila razvita in zbrana prav za potrebe digitalne podpore učiteljem. Na koncu bomo posebno pozornost namenili ovrednotenju prednosti in slabosti programa Google Earth kot digitalnega pripomočka za poučevanje na daljavo.

2. Google Earth – kako z enim klikom raziskati planet Zemljo pri pouku geografije

Digitalna platforma Google Earth je že nekaj časa znan kot ogromen arhiv satelitskih posnetkov, ki nam omogoča virtualne ogledе skoraj vseh krajev sveta. Ta slavna programska oprema je v zadnjih letih močno napredovala: definicija slik se je izboljšala, raziskovanje krajev in okolij Zemlje je veliko bolj realistično in intuitivno, osnovna uporaba je lažja. Do aplikacije lahko brezplačno dostopamo preko spletnega brskalnika ali si jo naložimo na tablice in pametne telefone (Montanari, 2018; Montanari, 2020a). V nadaljevanju so predstavljene funkcije oziroma orodja, ki so na voljo v programu Google Earth, in jih lahko uporabimo pri obravnavi geografskih učnih vsebin v osnovni šoli v posameznih fazah učnega procesa (npr. motivacija, usvajanje učne snovi, utrjevanje ali ponavljanje učne snovi) pri pouku na daljavo kot tudi v učilnici.

2.1 Gumb »išči«: naj se pot prične

Virtualno raziskovanje pri pouku geografije s pomočjo programa Google Earth je najbolj smotno pričeti z iskanjem določenih krajev ali pokrajin. Gumb povečevalno steklo oziroma »išči« nam omogoča iskanje katerega koli kraja na Zemlji ter s tem odkrivanje naravnega in družbenega okolja.

V okviru geografske učne teme Srednja Evropa v 7. razredu se obravnava učna tema Alpe (Kolnik idr., 2011). Za namene motivacije in uvajanja v pričetek obravnavanja učne vsebine Alp podamo učencem navodilo, da v programu Google Earth v gumb povečevalno steklo oziroma »išči« vpišejo ime gore Mont Blanc. Z Google Earth-om tako v nekaj sekundah »odletijo« na Mont Blanc in imajo možnost opazovanja najvišje gore v Alpah iz zraka. Učencem damo navodilo, naj si natančno ogledajo posebno strukturo gore Mont Blanc in okoliško pokrajino, ledenike, zgradbo alpskih dolin in celo fotografije, ki so jih naredili planinci, ki se ukvarjajo s težavnim vzponom na vrh. S pomočjo programa Google Earth tako ustvarimo okoliščine, ki izjemno kvalitetno nadomestijo neposredno prostorsko izkušnjo že pri uvajanju nove učne teme. Pri učencih je posledično zaznati večjo motiviranost in zmožnost prostorskega razumevanja preoblikovanja Alp s poudarkom na delovanju ledenikov in njihovega učinka na preoblikovanje rečnih dolin v t. i. ledeniške doline. Prav tako učenci hitreje sklepajo o možnostih za življenje, prometne povezanosti in gospodarjenje.

2.2 Street View: raziskovanje v prvi osebi

Da bi naše virtualno geografsko raziskovanje postalo še bolj zanimivo, lahko uporabimo možnost *Street View* (gumb v obliki malega človeka) oziroma sprehod po ulicah, cestah krajev itd. Gre za navidezno predstavitev okolice, ki je sestavljena iz več milijonov panoramskih slik (360-stopinjske panorame).

V 6. razredu se pri predmetu geografija obravnava učno vsebino Orientacija, kjer je eden izmed operativnih ciljev, da se učenec orientira v naravi in na zemljevidu (Kolnik idr., 2011). V primeru pouka na daljavo lahko orientacijo v naravi in na zemljevidu kvalitetno nadomestimo s programom Google Earth s funkcijo *Street View*. Učenci lahko s pomočjo te funkcije na primer virtualno prehodijo nekatere odseke poti po mestih, planinskih poteh itd. Učencem smo dali nalogo, da opravijo orientacijo na zemljevidu Ljubljane s podporo aplikacije Google Earth. Njihova naloga je bila, da Ljubljano spoznajo skozi prizmo Plečnikovih del (Tromostovje, Narodna in univerzitetna knjižnica, Križanke, Plečnikova hiša v Trnovem, Čevljarški most,

Peglezen ...), tako da si jih virtualno ogledajo s pomočjo funkcije *Street View*. Vsako ogledano točko Plečnikove Ljubljane so nato morali označiti na topografski karti našega glavnega mesta. Usvajanje učne snovi je tako sledilo cilju, da se učenec orientira na globusu in zemljevidu sveta na podlagi strani neba ter glede na referenčne točke in označuje ali vrisuje zgradbe oziroma točke glede na lokacijo. Poleg tega učenec spozna kulturno dediščino Slovenije ter razvija pozitivna čustva do domovine.

2.3 *Vklopi mrežne črte: Kako vemo, kje smo?*

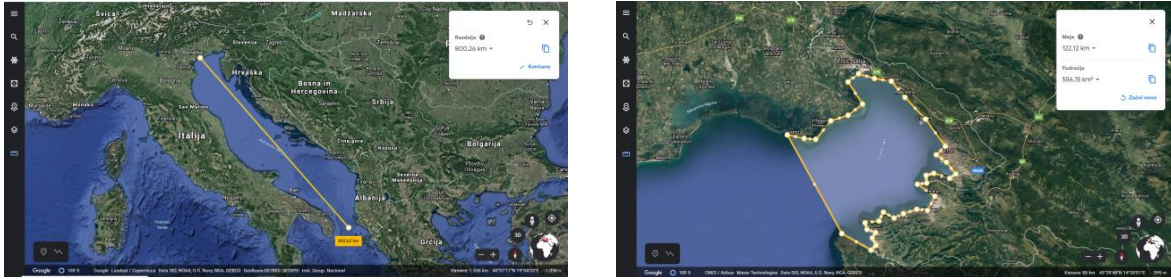
Pod zavihkom sloji je dostopna opcija *Vklopi mrežne črte*. Gre za funkcijo prikazovanja poldnevnikov in vzporednikov na globusu programa Google Earth. S pomočjo te mreže lahko določimo geografsko lego vsakega kraja, točke na Zemljinem površju.

Poleg orientiranja v naravi in na zemljevidu je eden od ciljev pri predmetu geografije v 6. razredu, da učenec zna določiti geografsko lego s pomočjo stopinjske mreže, tj. na podlagi izhodiščnega poldnevnikarja ter vzporednika (Kolnik idr., 2011). Učenci dobijo nalogo, da s pomočjo zemljevida sveta posameznim točkam oziroma mestom določijo geografsko lego, s pomočjo črt – vzporednikov in poldnevnikov – ali ležijo severno ali južno od ekvatorja in vzhodno ali zahodno od začetnega poldnevnikarja. Nato naj ugotovijo, koliko stopinj so kraji oddaljeni od ekvatorja in začetnega poldnevnikarja. V naslednji fazi podamo učencem navodilo, da v programu vklopijo funkcijo *Vklopi mrežne črte* in na Googlovem zemljevidu poiščejo mesta, ki so jim določili geografsko lego. Na takšen način naj preverijo, ali so pravilno odčitali, za koliko stopinj leži kraj severno ali južno od ekvatorja in vzhodno ali zahodno od začetnega poldnevnikarja. S pomočjo uporabe te funkcije v programu Google Earth dobijo učenci bolj jasno sliko, da so vzporedniki in poldnevnikarji le navidezne črte, ki v naravi ne obstajajo, in poglobljeno prostorsko dojemanje planeta Zemlje.

2.4 *Ravnalo: izmeri razdaljo in površino*

Funkcija ravnalo ali izmeri razdaljo in površino v programu Google Earth omogoča, da »izmerimo« kakršnokoli zračno razdaljo na površju našega planeta. Poleg tega pa lahko izmerimo tudi površine, pri čemer nismo omejeni le na kvadrate ali pravokotnike, ampak lahko uporabimo poljubne oblike. Spletna storitev Google Earth pa nato poda podatke o velikosti izbrane površine in o obsegu izbranega območja.

S pomočjo te funkcije lahko učenci na primer izmerijo razdalje med lokacijami, primerjajo razdalje, izračunajo višino gora itd. V okviru učne vsebine Naravnogeografske enote Slovenije se pri pouku geografije v 9. razredu osnovnošolskega izobraževanja spozna geografske značilnosti Slovenije. V okviru učne teme Obsredozemske pokrajine se učenci približe seznanijo tudi učno temo Jadransko morje. Kot je prikazano na *Sliki 1* učencem damo nalogo, da izmerijo dolžino in širino ter površino Jadranskega morja in Tržaškega zaliva. Ko učenci s pomočjo programa Google Earth izmerijo zahtevano, jim podamo navodilo, da izračunajo velikost Slovenskega morja, ki zavzema tretjino Tržaškega zaliva v Jadranskem morju. Učenci se seznanijo z majhnostjo in posledično občutljivostjo Slovenskega morja ter ovrednotijo pomen Jadranskega morja za podnebje, rastlinstvo, promet, turizem, ribolov in kmetijstvo.

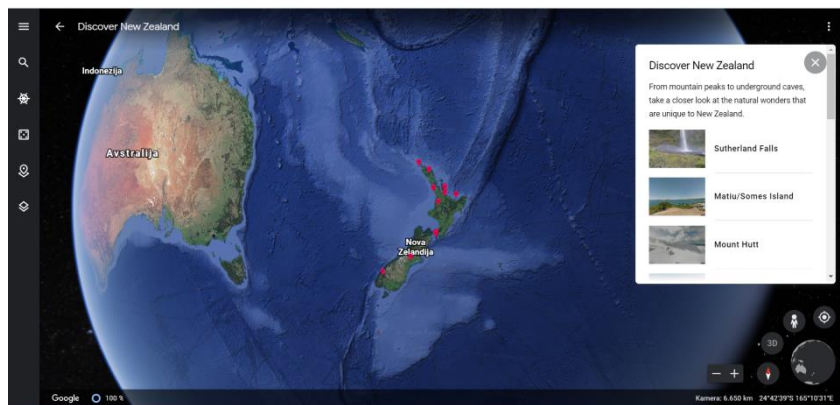


Slika 1: Google Earth – Jadransko morje in Tržaški zaliv, b.d.

2.5 Voyager: Google nas vodi k odkrivanju našega planeta

Google Earth in National Geographic Society sta združila moči, da bi učencem omogočili razmišljanje o svetu zunaj šolskih sten. S sodelovanjem z učitelji so zasnovali izobraževalne vire, da bi poudarili številne geografske koncepte. Google Earth v kategoriji *Voyager* ali popotnik (gumb v obliki krmila) tako ponuja tudi zanimive vodene ogledke, razdeljene po temah v različnih kategorijah, kot so narava, kultura, šport, zgodovina in izobraževanje. Funkcija Google Earth Voyager ponuja tudi poučne in zabavne igre (predvsem kvize), vendar ne še v slovenskem jeziku.

V okviru geografske učne vsebine Avstralija in Oceanija v 8. razredu se obravnava učna tema Nova Zelandija (Kolnik idr., 2011). Učencem pred pričetkom učne ure, ki je namenjena Novi Zelandiji, dodelimo domačo nalogo, da se s pomočjo Google Earth-a »odpravijo« na raziskovanje te otoške države v Jugozahodnem Pacifiku. To storijo tako, da v programu Google Earth v kategoriji *Voyager* ali popotnik med temami izberejo Street View, kjer kliknejo na Discover New Zealand. Učenci vstopijo v geoprostorsko vizualizacijo s pripovedjo o Novi Zelandiji kot je vidno na *Sliki 2*. Njihova naloga je, da si z geografskimi »očali« ogledajo vseh 14 točk naravnih značilnosti, ki so edinstvene za Novo Zelandijo. Pri tem pa v preglednici k posamezni točki pripišejo enega od geografskih pojmov, ki so navedeni na učnem listu. S takšno domačo nalogo, ki je zasnovana kot oblika priprave na naslednjo šolsko uro in s tem uvajanje na učno snov nove šolske ure, učenci samostojno s pomočjo slikovnega gradiva spoznajo temeljne naravne značilnosti obeh večjih novozelandskih otokov. Takšen način pričetka učne teme spodbudi pri učencih razmišljanje v prostorskem smislu in umestitev geografske terminologije v prostor.

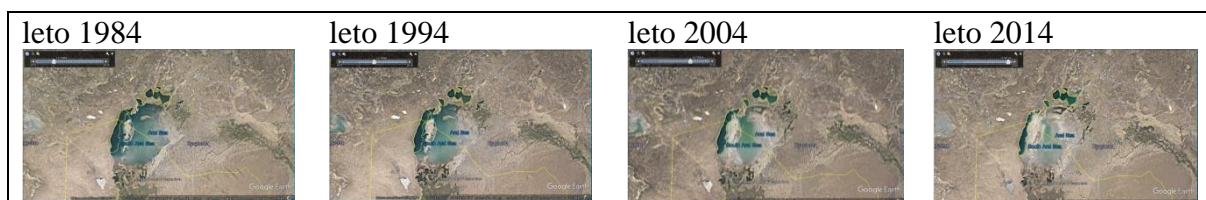


Slika 2: Google Earth – Discover New Zealand, b.d.

2.6 Timelapse: ugotovi, kako se je površje Zemlje sčasoma spremenilo

Pouk geografije podaja učencem tudi vpogled v razumevanje površja Zemlje in njegovega nenehnega razvoja ter preoblikovanja. Da bi učenci resnično razumeli, kako se zemljino površje sčasoma spreminja, je ena najbolj uporabnih učnih metod prikaz serije fotografij, ki so bile posnete leto za letom. Orodje *Google Earth Timelapse* oziroma časovna os počne ravno to, saj ponuja zaporedne satelitskih fotografij, ki so bile posnete v zadnjih 35 letih v večini krajev na Zemlji.

Primer učinkovite uporabnosti tega digitalnega orodja pri pouku geografije je prikaz Aralskega jezera. *Slika 3* prikazuje uporabo časovnega zamika Google Earth-a, s katerim lahko učencem nazorno prikažemo proces hitrega izsuševanja Aralskega jezera v Kazahstanu v zadnjih desetletjih. Učenci tako dobijo konkretno predstavo pojava, ki se razvija skozi čas. Prek študije primera tega izbranega območja učenci v 7. razredu pri geografiji v okviru učne vsebine Jugozahodna Azija podrobno preučijo in razumejo občutljivo povezanost med človekom in naravo (Kolnik idr., 2011). Z razlago vzroka za zniževanje gladine in krčenja površine Aralskega jezera, ki si jo učenci pridobijo s samostojno raziskavo s pomočjo strokovne literature in spleta, se seznanijo s problematiko ogrožanja okolja ter načini varovanja okolja.



Slika 3: *Google Earth Pro* – Aralsko jezero, b.d..

2.7 Projekti: prilagojeni digitalni načrti poti

S klikom na funkcijo »Projekti« se lahko v nekaj preprostih korakih ustvari prilagojeno digitalno pot, sestavljeno iz več stopenj neposredno na globusu Google Earth, obogateno z besedilom, slikami, video posnetki itd. Ustvarjen projekt se lahko raziskuje neposredno v učilnici z učenci, lahko pa se učencem omogoči dostop do le-tega, ki ga nato raziščejo samostojno. Prav tako lahko učenci samostojno izdelajo svoj lastni projekt kot obliko domače naloge, raziskovalne naloge, projektne dela itd. Gre torej za obliko digitalnega orodja, ki učiteljem in učencem omogoča geografske raziskave v prostoru in času.

Od 6. do 9. razreda se v okviru predmeta geografija izvede ekskurzija in se obišče vsaj eno naravnogeografsko enoto Slovenije. Cilj interdisciplinarne ekskurzije je, da učenci spoznajo lepote in geografsko pestrost Slovenije, si pridobijo prostorske predstave o državi in razvijejo sposobnost uporabe preprostih metod geografskega raziskovanja (opazovanje, merjenje, preprosta analiza, uporaba statističnih itd.) (Kolnik idr., 2011). Ker v času pouka na daljo fizična izvedba ekskurzije ni bila mogoča, je funkcija projekti v programu Google Earth omogočila kvalitetno digitalno izvedbo le-te.

2.8 »I'm Feeling Lucky«: s kolesom sreče okoli sveta

Funkcija Google Earth "I'm Feeling Lucky" oziroma klik na srečo nas popelje nekam na Zemlji nepričakovano. Funkcija po naključju izbere določeno točko na Zemlji in pokaže o njej nekaj glavnih informacij na kartici z Wikipedije.

Pri pouku geografija lahko to funkcijo uporabimo v osnovnošolskem izobraževanju v vseh razredih predmetne stopnje, saj učenci na takšen način malo »pobrskaajo« po našem planetu ter razvijajo poznavanje in razumevanje lokacij ter prostorov in s tem glavnih naravnih (relief, prst, vodovje, podnebje, rastlinstvo, živalstvo) in družbenih sistemov na Zemlji (Kolnik idr., 2011). V 8. razredu pri predmetu geografija se zaključni obravnava naravno- in družbenogeografskih značilnosti vseh celin na Zemlji. Na koncu šolskega leta učencem podamo navodilo, naj s pomočjo gumba "I'm Feeling Lucky" v programu Google Earth obiščejo 5 lokacij po vsem svetu. Naj raziskujejo vsako mesto s pomočjo podatkov in zemljevidov Google Earth, vključno s pogledom *Street View*. Učenci vsako lokacijo hranijo v projekt, ki si ga ustvarijo (funkcija *Dodaj v projekt*), in določijo tri najpomembnejše geografske informacije, ki so jih odkrili o tej lokaciji. Sledi njihova predstavitev pred ostalimi sošolci. S takšno učno obliko in metodo učenci ponovijo in utrdijo učno snov 6., 7. in 8. razreda ter dojamajo uporabnost geografskega znanja.

3. Google Earth kot učno orodje – da ali ne

Program Google Earth kot izobraževalno orodje ima velik potencial pri poučevanju geografije tako v učilnici kot na daljavo. Študije so pokazale, da je uporaba digitalnih orodij pripomogla k boljšemu razumevanju glavnih geografskih konceptov in veščin (Solem in Gersmehl, 2005). Psihološke študije so tudi pokazale, da je ponovljivost informacij večja z vizualnimi slikami kot z besedilom (Patterson, 2007).

Google Earth nedvomno pomaga spodbuditi in razvijati prostorsko ter kritično razmišljanje. Učne ure se lahko oblikujejo s pomočjo tega digitalnega orodja tako, da učencem pomagajo razmišljati o kontekstu in kakovosti prostorskih podatkov. Učenci lahko tudi samostojno uporabljajo Google Earth kot učno okolje. Kot je ugotovil Leamson (1999) z uporabo tehnologije učenci lahko svoje znanje razširijo in izpopolnijo miselne in analitične veščine. Prednost Google Earth-a kot učnega orodja je ta, da je brezplačno dostopen in je na voljo za uporabo v širokem naboru naprav (računalnik, tablice, pametni telefoni). Povedano z drugimi besedami to digitalno orodje je pripravljeno za takojšnjo uporabo in ga je preprosto deliti z učenci. Značilnost Google Earth-a so tudi podrobni in natančni prikazi Zemljinega površja s posodobljenimi zemljevidi in podatki. Pozitivna stran so tudi dodatni sloji (stopinjska mreža, meje, ceste ...) in 3D zmogljivosti z možnostjo "obiska" izbranih stavb. Velik plus pa je tudi zgodovinski oziroma časovni pogled (*timelapse*), tj. zaporedje satelitskih fotografij, ki so bile posnete v zadnjih 35 letih v večini krajev na Zemlji.

Poleg prednosti ima program Google Earth tudi nekatere pomanjkljivosti. Za delovanje to digitalno orodje potrebuje dostop do interneta z visoko pasovno širino. Šibka točka Google Earth-a je tudi nizka ločljivost posnetkov na nekaterih območjih, prav tako niso pokrita vsa območja sveta (nekatera so omejena). Slaba stran za uporabo programa v slovenskih šolah je tudi ta, da so v slovenskem jeziku samo osnovni ukazi.

4. Zaključek

Pri izbiri digitalnega orodja v osnovnošolskem poučevanju je potrebna velika mera previdnosti, še toliko bolj, če je to orodje namenjeno poučevanju na daljavo. V obdobju poučevanja na daljavo se je v našem primeru, tj. poučevanju geografije, zelo dobro obnesla kombinacija uporabe digitalne platforme za ustvarjanje virtualne učilnice, izvajanje on-line predavanj in uporaba programa Google Earth.

Digitalna platforma Google Earth ponuja interaktivne vire in poti za izvajanje virtualnih ogledov planeta Zemlje z uporabo satelitskih slik visoke ločljivosti. Gotovo je to izjemno koristna aplikacija za učenje geografije na daljavo, saj se lahko do nje dostopa neposredno s spleta. Za praktično vsako obravnavano geografsko vprašanje nas čaka navidezna tura, da se v razredu ali pri pouku na daljavo "dotaknemo" krajev, o katerih govorimo. Kot smo prikazali v prispevku, lahko funkcije oziroma orodja, ki so na voljo v programu Google Earth (gumb »išči«, Street View, vklopi mrežne črte, ravnilo, Voyager, Timelapse, Projekti, »I'm Feeling Lucky« in druge), uporabimo pri obravnavi geografskih učnih vsebin v osnovni šoli v posameznih fazah učnega procesa (npr. motivacija, usvajanje učne snovi, utrjevanje ali ponavljanje učne snovi) pri pouku na daljavo kot tudi v učilnici. To digitalno orodje v pravem didaktičnem okvirju povečuje geografsko zavedanje in gradi kritično mišljenje. Program učencem omogoča, da raziskujejo Zemljo na dinamičen in interaktiven način in s tem podpira razmišljanje v prostorskem smislu ter razumevanje naravnih in družbenih pojavov ter procesov na Zemlji. Za učilnico 21. stoletja (fizično ali na daljavo) Google Earth predstavlja odlično priložnost za prilagajanje tradicionalnim didaktičnim orodjem, oživitev poučevanja geografije (in drugih predmetov) ter spodbujanje učencev k raziskovanju, razmišljanju in reševanju težav.

5. Literatura

- Google Earth Pro – Aralsko jezero.* (b.d.). Pridobljeno s https://earth.google.com/web/search/Aralsko+jezero+/@45.5141362,59.8782261,29.56059623a,417022.86685005d,35y,0h,0t,0r/data=CnkaTxJJCiQweDQxZWQyM2I0OWJmNjEwMGY6MHgzY2RIOTU0Mjc5ZThkNjkZcdkyKrqyRkAhmD_wQoTOTUAqD0FyYWxza28gamV6ZXJvIBGCIAEiJgokCQf2BFMc2kZAEWhPzMOpoEZAGYH3UhrqCxAIaF_gr_wCipA
- Google Earth – Discover New Zealand.* (b.d.). Pridobljeno s <https://earth.google.com/web/@-38.78657139,173.89390605,573.26415313a,6649834.64828968d,35y,0h,0t,0r/data=Ci4SLBIgNWJhMjQzNzVjYtC5MTFIOTjNWE5M2FiMmEzZGVkYTYiCG92ZXJ2aWV3>
- Google Earth – Jadransko morje in Tržaški zaliv.* (b.d.). Pridobljeno s <https://earth.google.com/web/search/Jadransko+morje+/@42.6871032,16.1288407,10.63025237a,874911.62626091d,35y,0h,0t,0r/data=CnsaURJLCiUweDEzMmNkZDY1NDFjZGRmYWI6MHg3ZWYzNGY3YzVkMDUyMmY3GdCPK5pz7URAIsoOsQtQSjFAKhBKYWRyYW5za28gbW9yamUgGAIgASImCiQJTZOxvtZUR0AR44QG5x4hRkAZQA5O5ZG5T0AhHvCrh0EnTEA>
- Kolnik, K. (2006). Učenje geografije v učilnici na prostem in didaktična analiza dosedanje učne prakse. *Geografija v šoli*, 15(2). 13-22.
- Kolnik K., Otič M., Cunder K., Oršič T. in Lilek D. (2011). *Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija*. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_geografija.pdf
- Leamson, R. (1999). *Thinking About Teaching and Learning: Developing Habits of Learning with First Year College and University Students*. Sterling, Virginia: Stylus.
- Montanari, L. (2018). *Google Earth: esplorare il mondo con un click*. Pridobljeno s <https://blog.geografia.deascuola.it/articoli/google-earth-esplorare-il-mondo>
- Montanari, L. (2020a). *Gli strumenti digitali per la geografia - 8: Google Earth Education*. Pridobljeno s <https://blog.geografia.deascuola.it/articoli/gli-strumenti-digitali-per-la-geografia-8-google-earth-education>
- Montanari, L. (2020b). *Piattaforme digitali per la Geografia a distanza: Zona Geografia e Google Earth Education*. Pridobljeno s <https://blog.geografia.deascuola.it/articoli/piattaforme-digitali-per-la-geografia-a-distanza-zona-geografia-e-google-earth-education>

Patterson C., T. (2007). Google Earth as a (Not Just) Geography Education Tool, *Journal of Geography*, 106(4), 145–152. doi:10.1080/00221340701678032

Solem, M. in Gersmehl, P. (2005). Online Global Geography Modules Enhance Undergraduate Learning. *AAG Newsletter* 40(8). 11.

Kratka predstavitev avtorja

Dr. Vesna Markelj je po izobrazbi profesorica geografije in univerzitetno diplomirana sociologinja kulture. Zaposlena je na Osnovni šoli Janka Kersnika Brdo, kjer opravlja poklic učiteljice geografije in podaljšanega bivanja. Dodatno strokovno delo in raziskovanje usmerja v didaktiko geografije in družbeno geografijo. Je avtorica strokovnih in znanstvenih člankov. Udeležuje se strokovnih simpozijev in sodeluje na različnih nacionalnih in mednarodnih projektih.

Kako pri geografiji izvajati in vrednotiti terensko delo na daljavo?

How to Perform and Evaluate Geography Fieldwork Online?

Verica Gradišek

*Šolski center Krško - Sevnica
verica.gradisek@sc-krsko.si*

Povzetek

Članek izhaja iz pomena pouka geografije v zunanjem okolju za dijakovo razumevanje geografskih elementov in dejavnikov v pokrajini ter za razvijanje njegovih veščin opazovanja, grafičnega prikazovanja, analiziranja in sklepanja o procesih in vzročno-posledičnih povezavah v domači pokrajini. V času šole na daljavo se ta pomen ne zmanjša, ravno nasprotno, ob veliko sedečega dela pri računalniku pomeni prepotreben, koristen in zaželen odmik od digitalnega k oprijemljivemu, resničnemu v dijakovem domačem kraju. Na primeru dveh terenskih del na daljavo so predstavljeni načrtovanje, izvedba, usmerjanje in vrednotenje dijakovega dela. Prvi primer je fizičnogeografski – obravnava domačega potoka v okviru hidrogeografije, drugi primer pa je družbenogeografski – obravnava prometne problematike domačega kraja, kraja šolanja in Slovenije. Članek vsebuje tudi konkretne ugotovitve iz prakse, namreč kakšne prednosti in slabosti so se pokazale ob zaključenem delu. Predstavljeni so tudi konkretni predlogi za izboljšanje v novem šolskem letu.

Ključne besede: geografija, pouk na daljavo, preučevanje potoka, promet v domačem kraju, terensko delo, vrednotenje.

Abstract

The article results from the importance of outdoor geography lessons for the student's comprehension of geographical elements and factors in a landscape as well as for the development of their observation skills, analytical skills, skills of graphical representation, skills of deduction of processes and cause-effect connections in their local landscape. In time of online learning the importance of the fieldwork does not lessen, on the contrary, with a lot of sedentary computer work it represents a valuable and desired retreat from digital to tangible, real in student's home environment. The planning, execution, guidance and evaluation of student's work are represented with two examples of distance fieldwork exercises. The first example is a hydrogeographic analysis of a student's local stream. The second example is an analysis of traffic problematics in their hometown, the town of schooling (Krško), and Slovenia in general. The article includes actual findings of practical research, namely what are the benefits and the drawbacks the finished outdoor activities brought to light. The paper also presents clear suggestions for improved distance learning next school year.

Keywords: analysis of the local stream, distance learning, evaluation, fieldwork, geography, hometown traffic problematics.

1. Uvod

Eden od načinov za doseganje ciljev pri predmetu geografija je po Brinovcu (2004) čimpogostejše neposredno opazovanje geografskih procesov in pojavov v stvarnem okolju. Takšen pristop poveča doživljajsko učinkovitost in notranjo motiviranost dijaka, doprinese pa tudi k boljšemu ter trajnejšemu znanju in razumevanju geografskih vsebin.

Učni načrt za gimnazije predvideva v minimalnih standardih najmanj eno terensko delo na leto, sama poskusim vsako leto izvesti vsaj dve v vsakem oddelku gimnazijcev in tehnikov. Letošnja koronska pomlad nam ni dovoljevala, da bi se skupaj podali na teren v okolico šole ali v okviru ekskurzije, zato so terensko delo opravljali dijaki sami, vsak v svojem domačem kraju. Za to obliko dela sem se odločila na osnovi dosedanjih dobrih izkušenj, ki so pokazale, da nobena druga metoda ne more nadomestiti opazovanja in doživljanja geografske pokrajine, dokončno pa zaradi njihovih poročanj o dolgih urah sedenja ob računalniku v tednih pouka n a daljavo. V pomoč mi je bilo tudi dejstvo, da v Sloveniji v času epidemije niso bili tako strogi ukrepi kot v nekaterih drugih državah, saj so prebivalci smeli zapuščati domove, hoditi v okolico in v naravo. Pripomoglo je še družbenogeografsko dejstvo velike poselitvene razpršenosti naše pokrajine, ki je zmanjšala tveganje, da bi se dijaki srečevali z drugimi prebivalci in se tako okužili. Pri hidrogeografski vaji pa je pretehtala še danost, da imamo bogato hidrografska mrežo in ima vsak dijak relativno blizu manjši potok. Nezanemarljiv je bil tudi napotek ministrstva in ravnateljev, da naj »poiščemo dijakom prijazne načine ocenjevanja znanja« - terensko delo ponavadi zelo dobro opravijo tudi dijaki, ki imajo sicer težave s pomnjenjem velikih količin snovi, mnogi med njimi pa so naravoslovno in tehnično nadarjeni.

V članku sta predstavljeni dve opravljeni terenski vaji – preučevanje potoka in preučevanje prometne problematike domačega kraja. Povzeti so načrtovanje, izvedba, usmerjanje in vrednotenje dijakovega dela s konkretnimi kriteriji za doseganje ocen. V zaključnem delu so podane ugotovitve izvedenega – pozitivne in negativne, ter konkretni razmisleki za izboljšavo metod in pristopov v novem šolskem letu.

2. Dve terenski deli na daljavo

Z obema terenskima deloma na daljavo smo poskušali doseči naslednje kompetence: raziskovanje in razumevanje naravnih ter družbenih procesov in pojavov, uporaba informacijske tehnologije, učenje učenja, varovanje zdravja, raba matematike in logike (delo s preglednicami in grafi, računanje, uporaba geometrije in analize) ter estetika. Manj ali nič pa se pri tem žal zaradi dela na daljavo niso razvijale kompetence: sporazumevalne zmožnosti in socialno vključevanje.

Pri obeh terenskih delih je bilo pomembno dijakovo lastno dokumentiranje (fotografiranje, beleženje, merjenje) na terenu, saj je to bil edini dokaz, da je dijak zares šel na teren, opazoval geografsko pokrajino in dejansko sam opravil naloge. Veliko pozornosti se je polagalo tudi preprečevanju plagiatorstva – v takem primeru se je ocena sorazmerno znižala ali je bila negativna.



Učitelj je v obeh primerih v vlogi natančnega načrtovalca terenskega dela (Cunder idr., 2002), med samim potekom dela je njegova vloga na daljavo tutorska, ob koncu pa ima nalogo vrednotenja in tudi ocenjevanja.

2.1. Terensko delo ob potoku v domačem kraju

Dijaki so najprej ob e-učbeniku in interaktivnih nalog spoznali teorijo s področja tekočih voda, saj je, kot ugotavljajo Kunaver idr., razumevanje pokrajine kar najboljše, če smo že pred odhodom na teren seznanjeni z osnovami stroke. Znanje smo preverili z več spletnimi kvizi na eAsistentovi spletni učilnici Xooltime. Nato so bili ob videokonferenčnem srečanju seznanjeni s cilji in potekom vaje, dobili so ustna navodila za delo, prikazan jim je bil tudi primer opravljenega terenskega dela iz prejšnjih let, večinoma po metodah, zbranih v publikaciji Vodni svet Slovenije iz leta 2004, v kateri avtorja Vovk Korže in Bricelj predstavljata dijakom razumljive geografske, kemijske, biološke in sociološke postopke za vsestransko preučitev potoka. Dijaki so bili opozorjeni na najpogostejše nevarnosti, napake in odstopanja. Predstavljeni so jim bili kriteriji za ocenjevanje in rok za oddajo nalog – neoddano poročilo v dogovorjenem roku je pomenilo negativno oceno. Zatem so v spletno učilnico dobili kriterije ocenjevanja ter navodila za delo.

V navodilih je bilo izpostavljeno, naj preučujejo potok v bližini svojega doma, naj bo potok tako majhen, da se v njem ne morejo poškodovati ali utopiti, da naj se ustrezno oblečejo in obujejo, da naj gre z njimi še en član družine zaradi varnosti in da jih bo fotografiral pri delu. Opozorjeni so bili na upoštevanje razdalje do drugih ljudi ter razkuževanje predmetov in pripomočkov. Eno fotografijo s terena so morali kot dokaz, da so z delom začeli, še istega dne poslati profesorici na mail.

Časa za izvedbo naloge je bilo 14 dni, da so se dijaki lahko na teren pripravili, izbrali vremensko ugoden dan, se uskladili s še enim družinskim članom. Vmes sem jim bila na razpolago na mail naslovu in telefonu za sprotno preverjanje pravilnosti, za dodatna pojasnila in usmeritve. Primera njihovega dokumentiranja dela na terenu sta prikazana na sliki 1 in sliki 2:

LEVI BREG	DESNI BREG
Nagib levega brega: cca. 65 °	Nagib desnega brega: cca. 5 °
	
Levi breg je neporaščen, zato je spiranje materiala v reko tukaj močno, bočna erozija je močna.	Desni breg je delno poraščen z drevjem in grmičevjem, spiranja materiala v reko tu ni, ravno nasprotno – reka tu odlaga material (dostop vode do brega omejuje prodišče). Pozneje sem opazil, da sem meril nagib prodišča v strugi namesto nagiba brega, ampak je vseeno desni breg še vedno veliko položnejši od levega.

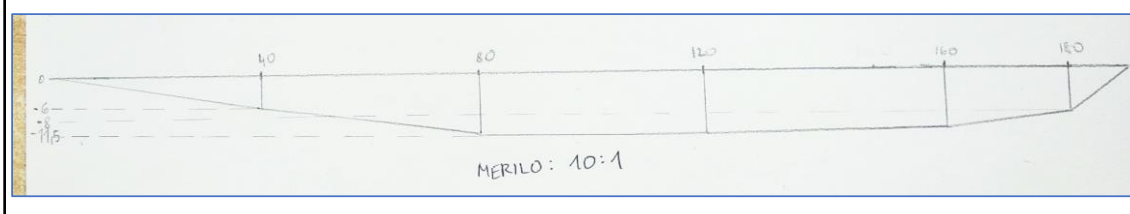
Slika 1: Merjenje nagiba potočnih bregov (avtor: N. Cajner)



MERJENJE GLOBINE IN ŠIRINE POTOKA z zložljivim tračnim metrom

Prečni prerez struge:

Širina [cm]	40	80	120	160	180
Globina [cm]	6	11,5	12	11,2	8



Slika 2: Merjenje in izris prečnega prereza struge (avtorica: L. Cizerle)

Po roku oddaje so bila terenska poročila pregledana in ocenjena po kriterijih (tabela 1). Pripravila sem jim videokonferenčno uro z argumentacijo ocen ter prezentacijo najzanimivejših fotografij in izsledkov dijakov s terena.

Tabela 1: Točkovanje in kriteriji terenskega dela ob domačem potoku

	Cilji:	maks. št. točk
1. Popis potoka in selfie	- opravljen skrben in resničen popis potoka;	5
	- narejen terenski selfie (sebek) in istega dne poslan učiteljici na mail;	5
2. Izdelava karte potoka	- karta ima vnesene vse zahtevane elemente;	5
	- karta ima ustrezno opremo;	2
	- pod karto je zahtevani zapis (imena, kakšen pritok katerega reda, porečje, povodje);	3
3. Panoramska fotografija in skica	- narejena je fotografija pokrajine, dovolj oddaljena;	5
	- panoramska skica je zelo dobra podoba pokrajine v obrisih, izdelana je natančno in estetsko, z napisi;	10
4. Življenje obvodnega sveta	- tabela pokrajinskih elementov je ustrezno izpolnjena;	5
	- zapisan je številski rezultat;	1
	- dolina in njeni pokrajinski elementi so ustrezno opisani z besedami, dobro je argumentirana primernost pokrajine za življenje obvodnih rastlin in živali;	4
5. Barva vode	- barva vode je določena, zapisan je dober sklep, zakaj je take barve;	5
	- narejena je fotografija dijaka med tem postopkom;	5
6. Bistrost vode	- določena je bistrost vode;	2
	- zapisan je dober sklep, zakaj je taka bistrost,	3
7. Vonj vode	- izpolnjeni so rezultati za vonj vode,	2
	- zapisan je dober sklep, zakaj je takšen vonj.	3
	- narejena je fotografija dijaka med tem postopkom	5

8. Strmec brega in naklonomer	- izdelan in fotografiran je lasten merilec nagiba (naklonomer) - zapisani in obkroženi so rezultati merjenja - narejena je fotografija dijaka med tem postopkom	10 5 5
9. Merjenje strmca (padca) vodnega toka	- zapisan je rezultat v stopinjah - narisana je natančna skica kota strmca - narejena je fotografija dijaka med tem postopkom	2 3 5
10. Hitrost vodnega toka	- zapisani so vsi rezultati meritev - izračunana je povprečna hitrost vodnega toka - narejena je fotografija dijaka med tem postopkom	2 3 5
11. Prečni prerez struge in rečni pretok	- reliefni profil (prečni prerez struge) je narisana v celoti, natančno in pravilno - narejena je fotografija dijaka med postopkom merjenja	5 5
Splošno	- vaje so rešene dosledno, pravilno, natančno, izrisi in skice so pravilni in estetsko narisani - uporabljeni jezik je slovnično pravilen, izrazi so strokovno ustrezni	10 10
	Kriterij za ocene: 90 – 100% = odl (5); 80 – 89% = pdb (4); 65 – 79% = db (3); 50 – 64% = zd (2); 0 – 49% = nzd (1)	maks. 140 točk

2.2 Terensko delo »Prometna problematika domačega kraja, kraja šolanja in Slovenije«

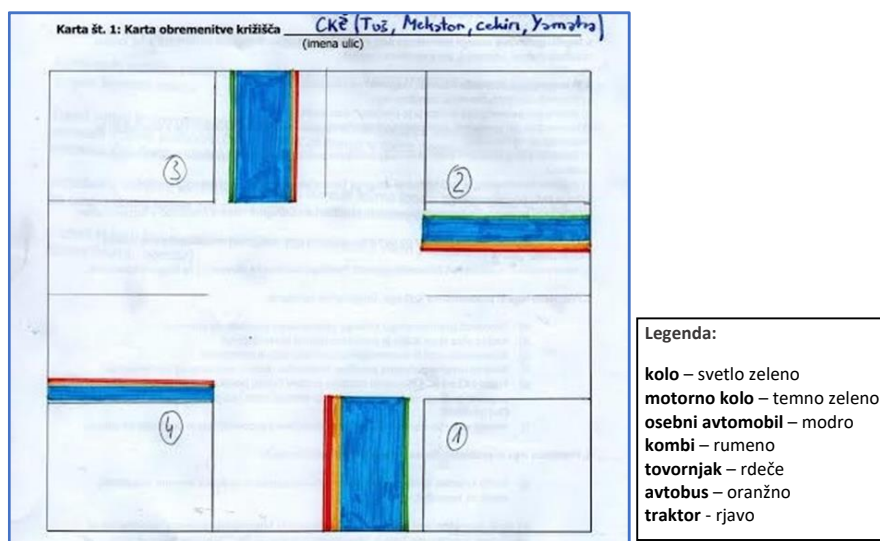
Dijaki so najprej s pomočjo e-učbenika z interaktivnimi nalogami spoznali teorijo s področja geografije prometa. Znanje in razumevanje smo preverili z delovnimi listi, ki so jih rešene odlagali v spletni učilnici. Ob videokonferenčnem srečanju so bili nato seznanjeni s cilji in potekom terenske vaje, dobili so ustna navodila za delo ob prikazu opravljenega terenskega dela iz prejšnjih let. Opozorjeni so bili na pravila varnega gibanja v prometu. Predstavljeni so jim bili kriteriji za ocenjevanje in rok za oddajo nalog – neodddano poročilo v dogovorjenem roku (14 dni) je pomenilo negativno oceno. Vmes sem jim bila na razpolago na mail naslovu in telefonu za vsa vprašanja. V spletno učilnico so dobili kriterije ocenjevanja ter navodila za delo.

Ker letos ni bilo možno izvesti skupinskega štetja prometa po križiščih v Krškem, kot smo to naredili že večkrat, so bili dijakom predstavljeni podatki dijaškega terenskega dela v Krškem izpred treh let (november 2017, glej tabelo 2 spodaj). Te podatke so dijaki letos grafično prikazali, s čimer so se naučili izrisati karto prometne obremenitve križišča. Dobljeno karto so argumentirano analizirali.

Tabela 2: Zbirna tabela štetja vozil na križišču Ceste krških žrtev in Leskovške ceste, nov. 2017, čas štetja 14.30 – 14.40

Vrsta vozila	Število vozil			Skupno št.
	Učenec 1 (Štev. m. 1)	Učenec 2 (Št. m. 2)	Učenec 3 (Štev. m. 3)	
Kolo	0	1	0	1
Motorno kolo	1	0	1	2
Osebni avtomobil	29	123	123	275
Kombi	2	5	4	11
Tovornjak	0	6	4	10
Avtobus	0	1	0	1
Traktor	0	0	1	1

Ker večina dijakov tega še nikoli ni počela v osnovni šoli, jim je bil predstavljen vzorec izdelane karte prometne obremenitve iz preteklih terenskih del (slika 3), sami pa so morali izrisati karto obremenitve za podatke iz zgornje tabele.

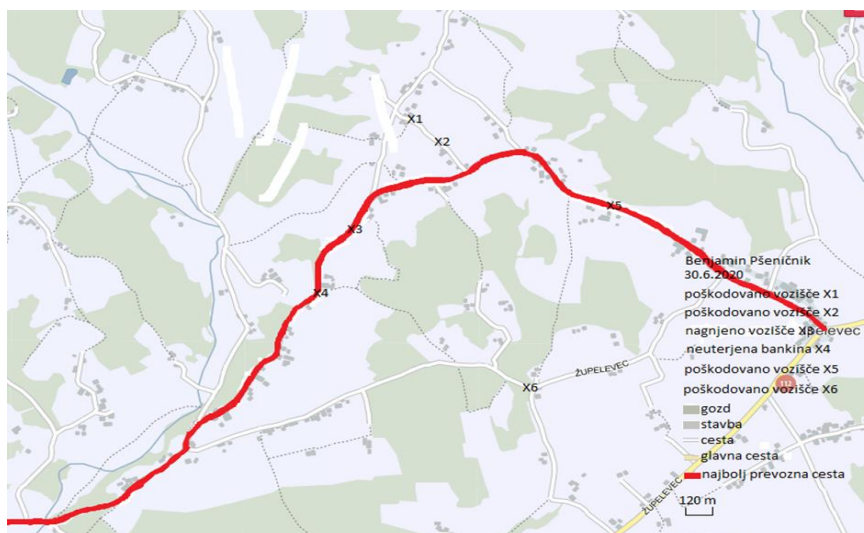


Slika 3: Vzorec karte prometne obremenitve križišča iz preteklih let (avtor: M. Ančimer)

Karto so potem analizirali in zapisali argumentirane ugotovitve o tem, katerih vozil je bilo več ali manj zastopanih in zakaj. Upoštevali so tudi letni čas in navade ter obveznosti ljudi, urbanost oz. ruralnost območja, ustanove v bližini teh ulic, urejenost kolesarskih stez in javnega prometa, tranzitnost kraja za tovorni promet.

V drugem delu vaje so dijaki po strokovni literaturi iskali odgovore na vprašanja o prometu v kraju šolanja (Krško) ter o prometni legi Slovenije. Posebno vrednost so imeli zanimivi in konstruktivni odgovori na vprašanja, kakšne prometne izboljšave bi oni predlagali v Krškem in v Sloveniji (o tej temi je bila v videokonferenčni uri potem živahna, angažirana debata).

Nato pa so jim bila dana navodila za delo na terenu v domačem kraju. Opisati so morali prometno lego domačega kraja (s stališča cestnega in železniškega prometa; oddaljenosti od večjih mest, avtoceste, letališč), ugotavljati, kam in zakaj se vozijo ljudje, ali čez kraj potuje tovor, turistična pot, ali so s prometom povezane kakšne težave, se trenutno kaj gradi. Poiskati so morali karto domačega kraja in jo ustrezno opremiti. Na karti so morali označiti najbolj prometno cesto v kraju ter problematične dele prometnic. Vsak problematični del so morali sami fotografirati (ni bila dovoljena uporaba »street view« fotografij). Nastale so številne kvalitetne karte z zanimivimi opažanji. Spodaj je ena takih (slika 4):



Slika 4: Karta kraja Bojsno s problematičnimi deli prometnic (avtor B. Pšeničnik)

Dijaki so h kartam dodali fotografije problematičnih točk (slika 5 in slika 6).



Slika 5: Nepregleden, nevaren ovinek s posedanjem roba cestišča in nepokoš. travo (avtor: M. Ančimer)



Slika 6: Neurejeno in nepregledno krožno križišče (avtor: J. Klinc)

Dijaki so terensko vajo oblikovali v poročilo z vsemi potrebnimi elementi: naslovna stran, kazala, uvod, jedro, zaključek, literatura in viri. Po roku oddaje so bila terenska poročila pregledana in ocenjena po kriterijih (tabela 3). Pripravila sem jim videokonferenčno uro z argumentacijo ocen. Posameznikom, ki so to želeli, sem podrobnejšo argumentacijo ocen poslala še v pisni obliki. Pri naslednji videokonferenčni uri smo si pogledali še prezentacijo najzanimivejših fotografij in izsledkov dijakov s terena.

Tabela 3: Točkovanje in kriteriji terenskega dela »Prometna problematika domačega kraja, kraja šolanja in Slovenije«

	Cilji:	Maks. št. točk
1. Ugotovitve terenskega dela iz leta 2017	- pravilno, natančno in estetsko izrisana karta prometne obremenitve križišča, ustrezna legenda;	20
	- dobro zapisane ugotovitve ob karti; prepričljiva argumentacija in strokovni jezik; vsaj 15 povedi;	10
2. Prometna lega in problematika Krškega	- pravilni in celostni odgovori na vsa vprašanja;	10
	- opisan konkreten prometni problem v Krškem in predlog rešitve;	5
3. Prometna lega Slovenije v Evropi	- pravilni in celostni odgovori na vsa vprašanja, podprti z grafičnimi prikazi;	24
	- narejena primerjava Luke Koper s petimi svetovnimi pristanišči po vsaj 3 karakteristikah;	10
	- narejena primerjava Letališča Jožeta Pučnika z dvema evropskima letališčima po vsaj treh karakteristikah;	6
4. Prometna lega in problematika domačega kraja	- dobro zapisane ugotovitve o prometni problematiki domačega kraja; vsaj 10 povedi;	10
	- pravilno, natančno in estetsko izdelana karta pomembnih prometnic v domačem kraju z označenimi vsaj 5 problematičnimi točkami; ustrezna oprema karte in legenda;	20
	- dodanih vsaj 5 lastnih fotografij prometno problematičnih točk v kraju, z napisi oz. razlago, kaj predstavljajo.	25
Splošno:	1. Internetne in druge vire je prepovedano enostavno prenašati z metodo »copy-paste«. Literaturo povzemaj, avtorje navajaj v poglavju Viri in literatura. V primeru plagiatstva se ocena sorazmerno zniža oz. je negativna. 2. Upoštevaj rok za oddajo nalog (datum in uro) – neoddano poročilo v dogovorjenem roku pomeni negativno oceno.	!
	Kriterij za ocene: 90 – 100% = odl (5); 80 – 89% = pdb (4); 65 – 79% = db (3); 50 – 64% = zd (2); 0 – 49% = nzd (1)	Skupaj maks. 140 točk

2.3 Ugotovitve - prednosti in slabosti terenskega dela na daljavo

Pri terenskem delu na daljavo so se pokazale določene prednosti in slabosti. **Prednosti so:**

- dijak je v vseh fazah in postopkih terenskega dela aktiven in samostojen;
- delo je časovno in lokacijsko individualizirano, vsak dela v izbranem okolju, v svojem času in po svojih sposobnostih;
- dijak izhaja iz domačega, znanega (domači kraj, domači potok), kar ga naredi samozavestnega v iskanju novih znanj;
- delo sledi načelu nazornosti in konkretnosti (Brinovec, 2004) – abstraktnim, neotipljivim pojmom dodaja čutno zaznavo (opazuje, hodi, meri, tipa, poslušaj, vonja), stvari postanejo nazorne in razumljive ter ostanejo v dolgotrajnejšem spominu;
- dijak čuti to delo kot nadgradnjo teorije, ki jo lahko doma kadarkoli ponovno prebere in preveri, preden gre na teren opravljati naloge;
- dijaki, ki so počasnejši, plašnejši ali so morda celo socialno anksiozni, pri tem delu niso izpostavljeni vrstniškemu obsojanju;
- dijak, ki bi v razredu ne dvignil roke za dodatno vprašanje ali razlago, čuti na tej virtualni in resnični razdalji od sošolcev moč, da neobremenjeno vpraša učitelja, kar ni dobro

razumel, da se izpostavi in osebno poveže s svojim »tutorjem« (Rebolj, 2008), ki mu tako lahko da večjo psihološko podporo;

- dijaki lahko svoje domače okolje v poročilu o terenski nalogi izpostavijo, kolikor želijo: nekateri opravijo naloge strogo stvarno, mnogi pa začitijo to nalogo kot možnost, da sošolcem pokažejo, kje živijo, kakšen je njihov kraj, na fotografije vključijo še svoje družinske člane, hišne ljubljence;
- dijaki zelo uživajo ob učiteljevem videokonferenčnem povzetku terenskega dela, v katerem predstavi najzanimivejše fotografije in izsledke dijakov s terena; to jih poveže med sabo kot oddelek, saj so bili vsi v podobni situaciji;
- učiteljevo delo je organizacijsko in vzgojno manj stresno kot na dejanskem terenu v šoli.

Slabosti so:

- nekaterih terenskih nalog se ne da izvesti, saj bi za njihovo izvedbo dijaki potrebovali zapletene instrumente ali pa vsaj material iz trgovine, kamor pa jih v času epidemije ne bi bilo prav usmerjati;
- nekaterih terenskih nalog se ne da izvesti, saj je zanje potrebno sočasno delo skupine ljudi, žal pa ne moremo obremenjevati cele družine ali dijaka usmerjati k druženju izven družine in s tem h kršenju socialne distance;
- učitelj si ne more pred izvedbo ogledati vseh lokacij terenskih del, kot to naredi v šoli, da bi ocenil njihovo primernost;
- učitelj ne more na daljavo spremljati sprotne uresničevanje navodil in priporočil za delo na terenu (glede opreme, varnosti dijaka...);
- dijaki s posebnimi potrebami nimajo dodatne pomoči na terenu – učitelj jim sicer lahko že v osnovi prilagodi cilje in metode, potem pa jim je večkrat na razpolago za nasvete in pojasnila;
- na terenu ni sodelovalnega učenja in odnosa udeležencev, izostanejo tudi cilji sekundarne socializacije;
- dijaki, ki so nagnjeni k prokrastinaciji, premalo izkoristijo možnost sprotne vrednotenja dela in usmerjanja s strani učitelja – v zadnjih dneh ali urah pred rokom oddaje lahko učitelj poda manj povratnih informacij, spodbud, popravkov;
- napotki morajo biti dani enoznačno in natančno, pričakovanja učitelja morajo biti napisana jasno, sicer so dijaki v stiskah in dvomih ter negotovi pri terenskem delu;
- učiteljevo delo je v fazi priprave napotkov, nalog in kriterijev ter v fazi vrednotenja bolj obsežno in naporno, njegov delovnik v želji po hitrem odzivanju na terenska vprašanja dijakov postane kar cel dan, izgine ločnica med službo in prostim časom.

3. Zaključek

Terensko delo pri geografiji ima pri šolanju na daljavo sicer določene omejitve, ampak nedvomno pomeni za učitelja in za dijaka pomembno dodano vrednost, zaradi katere je v takem času še bolj zaželeno in smiselno.

Ostaja pa še veliko prostora za izboljšave in razmislek v prihajajočem letu: kako še jasneje in enoznačneje napisati navodila za delo; kako pomagati dijaku z učnimi težavami in s

posebnimi potrebami; kako motivirati bolj nadarjene in sposobne dijake, da pridejo njihove nadarjenosti še bolj do izraza; kako ob terenskem delu še bolj spodbujati kritično mišljenje, aktivno državljanstvo, tudi ustvarjalnost; katere spletne platforme, orodja in načine komunikacije uporabiti za še bolj učinkovito in zanimivo delo, kako dijake aktivno vključiti v načrtovanje in vrednotenje svojega terenskega dela?

Odprta ostajajo tudi nekatera navidezno banalna, a ključna vprašanja: katere vsebine še lahko smiselno preučujemo s terenskim delom na daljavo, kdo odgovarja za varnost dijaka pri terenskem delu na daljavo in kako pri vodenju terenskega dela na daljavo ločiti učiteljev »delovni čas« od njegovega prostega časa, ne da bi dijak to razumel kot ignoriranje ali neprizadevnost učitelja.

8. Literatura

- Brinovec, S. (2004). Kako poučevati geografijo; Didaktika pouka. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Cunder, K. (2002). *Projektno učno delo in povezanost s terenskim delom ali iz ekskurzij*. Geografske učne poti (str. 6 – 10). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kunaver, J., Černe, A., Kert, B., Klemenčič, M., Lovrenčak, F., Pak, M. (1989). Geografija; domača pokrajina; Priročnik za geografsko spoznavanje domače pokrajine. Ljubljana; Založba Mladinska knjiga.
- Rebolj, V. (2008). E-izobraževanje skozi očala pedagogike in didaktike. Radovljica. Didakta.
- Učni načrt. Geografija: gimnazija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2008.
- Vovk Korže, A. in Bricelj, M. (2004). Vodni svet Slovenije; Priročnik za interdisciplinarno preučevanje voda. Maribor. Zveza geografskih društev Slovenije, Pedagoška fakulteta Maribor.

Kratka predstavitev avtorja

Verica (Veronika) Gradišek je profesorica nemškega jezika in geografije na Šolskem centru Krško – Sevnica. Sodeluje v šolskih in mednarodnih projektih, več let je koordinirala obvezne izbirne vsebine, dijake vključuje in pripravlja na tekmovanja in natečaje. Na šoli vodi okoljsko krožek z ozaveščanjem o ločevanju odpadkov, zbiranjem plastičnih zamaškov, kartuš in tonerjev, sodeluje z lokalno skupnostjo pri akcijah za čistejše in bolj zdravo okolje in bolj trajnostno mobilnost. Aktivno deluje pri vodenju šolskega sklada in dijaške skupnosti. Geografijo vidi kot idealno vedo za navduševanje dijakov za opazovanje in razumevanje sveta okrog sebe.

VI

**DISTANCE TEACHING OF
PHYSICAL EDUCATION**

POUK ŠPORTNE VZGOJE NA DALJAVO



Učinkovito poučevanje in ocenjevanje športne vzgoje na daljavo v športnih oddelkih

Efficient Teaching and Assessing of Physical Education in Distance Learning for Sports Classes

Dejan Korotaj

*II. gimnazija Maribor
dejan.korotaj@druga.si*

Povzetek

V času epidemije se je bilo treba na hiter in učinkovit način prilagoditi novemu, še neznanemu načinu poučevanja. Smiselno in racionalno je bilo treba vzpostaviti učinkovit način pri urah športne vzgoje. Predstavljeni model prikazuje uspešno implementacijo sodelovanja profesorja in dijakov pri urah športne vzgoje v športnih oddelkih. Z visokim motivacijskim pristopom in podporo se je izkazal kot zelo učinkovit, hkrati pa je nakazal nove možne smernice v pedagoškem procesu. Cilj, ki je bil primarno nastavljen, so bili aktivno vadeči dijaki v športnih oddelkih, ki so si sami postavili gibalne cilje in napredek. Ugotovili smo, da se je v tedenskih ciklih šolanja na daljavo razvil sistem, ki je v danem položaju dopuščal veliko svobodnih odločitev dijaka, hkrati pa je prinašal odgovornost do resnega dela, ki mu je omogočala pridobitev končne ocene ob koncu šolskega leta.

Ključne besede: delo na daljavo, e-izobraževanje, motivacija, primer dobre prakse, športna vzgoja.

Abstract

During the epidemic, it was necessary to adapt quickly and efficiently to a new, previously unknown manner of teaching. It was especially necessary to be reasonable and rational in establishing an effective way of teaching classes of physical education. The presented model shows the successful implementation of cooperation between a professor and pupils of sports classes in physical education. By using a highly motivational approach and support, this model proved to be very efficient, while it also indicated possible new guidelines in the pedagogical process. The primary goal was for the pupils to train actively during sports classes, and for them to set up locomotor objectives and progress themselves. It was discovered that through weekly cycles of distance education, a system developed, which in the given situation allowed pupils a great deal of freedom in making decisions, while it also brought about responsibility to serious work, which allowed them to obtain a final grade at the end of the school year.

Key words: e – learning, example of good practice, physical education, motivation, telework.

1. Uvod

Izobraževanje in s tem povezano nenehno izpopolnjevanje in izboljševanje lastnih sposobnosti so v svetu, v katerem živimo, postali nuja. V to nas sili želja po uspešnosti, preživetju in konkurenčnosti. Z izobraževanjem si lahko pridobimo boljšo formalno stopnjo izobrazbe, lahko pa si pridobimo tudi dodatna znanja in veščine, ki so koristne tako za osebno rast kot tudi za znanje, uporabno na delovnem mestu. Vsekakor je epidemija koronavirusa

celotno svetovno populacijo prisilila k neverjetno hitremu prilagajanju na neznano življenjsko situacijo. Čez noč smo morali nastaviti sistem izobraževanja, ki ga v srednješolskem izobraževanju nismo uporabljali, hkrati pa je moral predajati znanje dijakom in jim omogočiti, da se količina in kakovost prejetega znanja nista zmanjšali. Izobraževanje na daljavo je postalo primaren in edini mogoči kanal komunikacije v šolstvu. V splošnem razumemo učenje na daljavo kot obliko izobraževanja, za katero je značilno, da sta učitelj in učenec v procesu izobraževanja prostorsko, lahko pa tudi časovno ločena.

Ker se izobraževanje na daljavo z navodili, krajem in časom bolj prilagaja študentom (dijakom) kot pa učiteljem oziroma izobraževalnim institucijam, mnogi uporabljajo pojem učenje na daljavo kot sinonim za izobraževanje na daljavo. Pojma sta sicer sorodna, vendar nista popolnoma enaka. Pri izobraževanju je naš interes v učenju, ki je namensko in planirano, torej zajema tako poučevanje kot učenje. Zato lahko rečemo, da je učenje na daljavo ožji pojem od izobraževanja na daljavo (Moore in Kearsley, 2012)

Učenje na daljavo prinaša številne prednosti in tudi slabosti. Osebni stik je tisto, česar nikoli ne bo mogel nadomestiti noben računalnik, je pa samo dejstvo, da smo lahko povezani kljub prepovedi zbiranja, velika prednost, ki pomaga življenju, da teče naprej. Je pa izobraževanje na daljavo lahko odlična stvar in marsikaj, kar se da naučiti, lahko pozneje uporabimo tudi po normalizaciji dela v šolah.

V slovenskem in svetovnem prostoru prihaja do neenakosti pri pojmovanju izobraževanja na daljavo. Nekateri avtorji namreč ne razlikujejo med izobraževanjem na daljavo (angl. distance education), učenjem na daljavo (angl. distance learning), odprtim učenjem (angl. open learning) ter e-izobraževanjem (angl. e-learning). Ti pojmi so sorodni, niso pa sopomenke.

Izobraževanje na daljavo (angl. distance education) oziroma študij na daljavo je preučevalo mnogo različnih avtorjev in zato ima tudi mnogo različnih definicij. Desmond Keegan je preučil več različnih definicij in na njihovi podlagi izluščil naslednjo definicijo:

»Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja, za katero je značilno, da sta učitelj in študent večinoma ločena, da izobraževalni proces organizira izobraževalna organizacija, da izobraževalni proces poteka s pomočjo različnih medijev ter da izobraževalna organizacija študentom nudi možnost dvosmernega komuniciranja in organizira občasna študijska srečanja.« (Keegan, 1996).

Osnovne značilnosti izobraževanja na daljavo:

- predavatelj in učitelj sta ločena večino izobraževalnega procesa (Novak, 2008);
- izobraževanje je nadzorovano oziroma mora imeti nanj vpliv izobraževalna ustanova. Tako udeleženci izobraževanja lahko pridobijo znanje ne glede na to, ali obiskujejo izobraževalno ustanovo ali ne (Novak, 2008);
- učitelj podaja znanje udeležencem posredno s pomočjo tehnologije. Pri študiju na daljavo učitelj posreduje znanje s pomočjo tiskanega gradiva, videoposnetkov, računalniških programov ... (Bregar, Zagmajster in Radovan, 2010);
- komunikacija med učiteljem in udeležencem poteka s pomočjo različnih medijev (Žagar 2008);
- udeleženec se praviloma uči sam (Žagar, 2008).

Na kratko predstavljene prednosti in slabosti izobraževanja na daljavo, ki so se pojavile ob razvoju sistema poučevanja v času epidemije v srednji šoli:

Prednosti:

- prožnost v času, kraju, tempu in vsebini izobraževanja;
- sprotno preverjanje doseženih učnih rezultatov;
- razvoj novega znanja in kompetenc;
- učeči ima več časa za premislek in odgovor;
- skupno načrtovanje urnika z dijaki;
- osvajanje različnih platform za podajanje snovi (E-asistent, Google Meet, Skype, Zoom ...);
- razvoj zaupanja učitelj – dijak.

Slabosti:

- obremenitve staršev;
- manjkajoči osebni stik in komunikacija s profesorjem;
- neenakovredna kakovost podane snovi (splet – šola);
- nenadna zagotovitev tehnične opreme dijakom (pomoč šole ali drugih donatorjev);
- dostop do interneta, objektivnost ocenjevanja (večja možnost pridobitve ocen na nedovoljen način, kritičnost pridobljene ocene);
- pomanjkanje občutka učiteljev za količino podane snovi;
- potreba po osebni komunikaciji, upad motivacije;
- povečan obseg dela;
- posplošena navodila iz Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

Za vpeljevanje e-izobraževanja je pomembna opremljenost z dostopom do širokopasovnega interneta, tako zavodov kot tudi gospodinjstev. Slednji omogoči posameznikom, da lahko sodelujejo pri programih oziroma izobraževanju, ki poteka preko spleta. Potrebna so različna orodja, ki prenašajo informacije, ki jih potrebujemo pri izobraževanju:

- e-pošta (e-mail) ali elektronska pošta – eden najpomembnejših in najpogostejših načinov komuniciranja med učiteljem in učencem v e-izobraževanju. Je način sestavljanja, sprejemanja in pošiljanja sporočil preko interneta. Poleg svetovnega spleta – brskanja po spletnih straneh je najpogostejša internetna storitev;
- komunikacija s pomočjo videokonferenc – za vključitev v preprosto videokonferenco potrebujemo poleg računalnika le še malo kamero in program, ki ga lahko dobimo brezplačno na spletu. Skoraj vse klepetalnice nam omogočajo razen pisne komunikacije (tipkanje sporočil) tudi audio/video komunikacijo, kar je včasih zelo koristno, saj slika velikokrat pomeni več kot tisoč besed;
- spletna učilnica je prostor, v katerem se srečata učitelj in učenec. Delo med njima je lahko v živo ali ne (sinhron ali asinhron dostop). Preko spletnih učilnic si lahko dopisujemo s pomočjo e-pošte, lahko objavljamo na forumih ali klepetamo v klepetalnici. Najpomembnejše pa je, da preko učilnice dobivamo gradiva in informacije za učenje.

2. Poučevanje in ocenjevanje športne vzgoje v športnih oddelkih

V času pojava epidemije je bila vsa izobraževalna sfera primorana klasično poučevanje prenesti v obliko izobraževanja na daljavo. Tako je tudi II. gimnazija Maribor morala v kratkem času in zelo intenzivno, postaviti še neznan, ampak učinkovit sistem. Ta naj bi prinašal čim manj škode v obliki podajanja snovi in kakovosti nadaljnjega poučevanja preko spleta. Ob tem se je porajalo veliko neznank in domnev, katera strategija bo prinesla najboljše rezultate, s čim manj škode. Šolstvo je bilo na preizkušnji, saj je to sistem, ki je bil zahteven in je terjal veliko dela tako iz strani učiteljev kakor tudi iz strani dijakov. Prvi koraki k vzpostavljanju sistema so zagotovo bili negotovi, so pa pripomogli k temu, da se je na njih navezovalno novo znanje in se je nadgrajevalo še neznan.

Vsekakor je bila ena večjih neznank izvajanje pouka športne vzgoje, ki seveda v veliki večini terja praktični način izvedbe. Morali smo začeti drugačno izvajanje pouka, kot smo to počeli do sedaj. Za učinkovito delovanje je bilo treba najti način, ki bi omogočal dijakom svobodno odločitev pri izvedbi, hkrati pa bi njihova izbira terjala odgovornost do dela. Posebej je to bilo pomembno pri dijakih športnih oddelkov, kjer se njihova športna vzgoja izvaja v obliki treningov pri pouku ali v šoli.

Dijaki so v začetku tedna na svoje elektronske naslove prejeli evalvacijo svojega dela prejšnjega tedna (opazanja profesorjev), navodila za tekoči teden in ostale informacije. V športnih oddelkih so dijaki tako na tedenski ravni sestavljali lastne treninge (ki so bili za njihovo športno panogo najprimernejši) ali izvedli treninge svojih trenerjev. Treninge, ki so jih dijaki napisali sami, smo pregledali in ocenili količino ter intenzivnost. Dijaki so svoje treninge tedensko izpopolnjevali; napredek, dosežen s treningi, ki so jih načrtovali sami, pa jih je motiviral za nadaljnje aktivno sodelovanje. Dijaki so poročilo (slikovno gradivo in načrtovane treninge) ob koncu tedna oddali v virtualno učilnico (Google Classroom), mi pa smo oddano gradivo pregledali in dijakom podali povratno informacijo o njihovem delu. Po daljšem časovnem obdobju je bilo zaznati padec motivacije pri delu (treningih), saj so se tedenski ciklusi ponavljali. Takrat je bilo treba dijake zelo spodbujati za nadaljnje delo. Treba je poudariti, da so dijaki proti koncu epidemije bili sposobni napisati že zelo kakovostne treninge, tako da je bilo potrebno zelo malo popravkov pri njihovem načrtovanju. Lahko govorimo tudi o doseženem cilju, kjer so se dijaki sami naučili načrtovanja treningov, kar je eden ključnih elementov pri njihovem razumevanju trenažnega procesa v razvoju njihove športne poti. Govorimo lahko o razvoju samostojnega in ustvarjalnega dijaka, ki lahko na osnovnem nivoju kritično presoja trenažno delo svojega trenerja. Poudariti je treba, da je nekaj dijakov v času epidemije in odsotnosti rednega treninga v klubu ugotovilo, da jih njihov šport več ne zadovoljuje in so s športom prenehali in se poiskusili v novem športu. Ob rahljanju ukrepov so se dijaki lahko vrnili v klub, kjer so nadaljevali s treningi pod vodstvom trenerja. Delo športnega koordinatorja zajema tudi obiske dijakov na treningih. Tako je bilo opravljenih kar nekaj ogledov, kjer je bilo razvidno sproščeno vzdušje na treningih, saj so dijaki že nestrpno čakali, da se lahko vrnejo v klube, kjer so se ponovno srečali s svojimi vrstniki in tako potrdili tezo o pomembnosti socialnih stikov in medsebojnega sodelovanja.

Ocenjevanje v začetni fazi epidemije ni bilo smiselno, saj gre za začetno fazo, ko je bistveno prilagajanje na novi način dela in motiviranje dijakov. Izobraževanje na daljavo seveda omogoča ocenjevanje na daljavo, pri čemer mora biti zagotovljena objektivnost ocenjevanja. S tem smo se predvsem osredotočili na to, da je bila vsakemu dijaku dana možnost lastne izbire pri aktivnostih. Kot pa je bilo že zgoraj omenjeno, pa je so dijaki poročila o delu ob koncu tedna oddali v virtualno učilnico. Pri ocenjevanju smo se osredotočili predvsem na podana poročila in njihovo opravljeno delo. Cilj, kjer je bil dijak zaradi pregleda o njegovem opravljenem delu

ocenjen, se je pokazal kot učinkovit in uspešen. Ostal je motiviran za delo (ohranjanje in dvig športne forme zaradi treniranja) in zavedanje, da bo opravljeno delo moral dokazati z oddajo slikovnega gradiva in poročila. Model poučevanja in ocenjevanja se je izkazal za zelo učinkovitega in je bil tudi na spletnem srečanju športnih koordinatorjev prepoznani kot primer dobre prakse.

3. Zaključek

Učenje na daljavo ne more nikoli v celoti nadomestiti socialnih stikov, medsebojnega povezovanja in spodbujanja, ki so za mlade še kako pomembni, vseeno pa smo lahko to delno nadomestili s spodbudnimi sporočili; dijake smo vprašali o njihovem doživljanju učenja na daljavo, doživljanju drugačnega načina življenja, pogojenega z izoliranostjo. Podpora učitelja je bila v času epidemije ključnega pomena. Po daljšem časovnem obdobju je bilo zaznati upad motivacije, zato bi bilo smiselno najti rešitve, kako preprečiti ali zmanjšati ta pojav – iz strokovne literature ali s pomočjo strokovnih delavcev na šoli. Na poučevanje se je bilo treba zelo hitro prilagoditi in najti način, s katerim bi z učenjem na daljavo naredili čim manj škode. Ugotovili smo, da se je skozi daljše časovno obdobje razvil sistem poučevanja, ki je dijakom omogočal ustvarjalnost in samostojnost. Dijak je na svojo oddano nalogo (poročilo) gledal kritično in ga je znal po potrebi kritično zagovarjati. Če bi prišlo do ponovnega učenja na daljavo, je predstavljeni model dober in učinkovit, saj je deloval spodbudno in je prinesel veliko pozitivnih rezultatov v poučevanju in ocenjevanju.

4. Literatura in viri

- Bregar, L., Zagmajster, M., Radovan, M. (2010). *Osnove e-izobraževanja: Priročnik*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of distance education*. London: Routledge.
- Moore, M. G., Kearsley, G. (2012). *Distance education: A systems view of online learning*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Novak, M., Jereb, E. (2008). *Uvedba e-izobraževanja v Izobraževalni center Združenja bank Slovenije: Diplomsko delo univerzitetnega študija*. Kranj: M. Novak.
- Žagar, Luka. (2008). *Učimo se lahko tudi na daljavo*. Pridobljeno 19. 08. 2020 iz: <https://medicina.finance.si/226124/Ucimo-se-lahko-tudi-na-daljavo?cctest&>.

Kratka predstavitev avtorja

Dejan Korotaj je profesor športne vzgoje in športni koordinator v športnih oddelkih na II. gimnaziji Maribor. Vsakodnevno se srečuje z razvojem mladih dijakov športnikov in jim s svojim znanjem pomaga do vrhunskih rezultatov na državni in mednarodni ravni.

Športna aktivnost na daljavo s pomočjo mobilne aplikacije

Distance-Learning App-facilitated Sports Activities

Dušan Oklešččen

*Šolski center Novo mesto – Srednja strojna šola
dusan.oklescenc@sc-nm.si*

Povzetek

Živimo v deželi, ki ima preko 350 vrhov, ki so višji od 2000 m. V šoli smo se odločili, da dijake pripravimo za varno hojo po hribih in kaj morajo upoštevati, da bodo varno prišli na cilj in se tudi varno vrnili domov. V preteklosti smo dijakom podrobno predstavili cilj, katerega smo imeli namen obiskati. Na samem pohodu smo spoznavali geografske značilnosti kraja, dijaki pa so razvijali odnos do narave in okolja. Zaradi epidemije, ko so dijaki ostali doma, smo se odločili, da aktivnost speljemo malo drugače. Zavedali smo se, da tako potrebne socializacije in druženja ne bomo mogli nadomestiti, lahko pa nadomestimo gibanje s pomočjo aplikacij na telefonih. Dijakom je bila v spletno učilnico posredovana naloga, naj s pomočjo spleta in literature, ki so jo imeli na razpolago, oblikujejo načrt pohoda na cilj, ki so si ga izbrali sami. Upoštevati so morali svojo motorično in kondicijsko pripravljenost, oddaljenost in težavnost cilja, priporočila NIJZ-a, izbrati ustrezno mobilno aplikacijo, s pomočjo katere so oblikovali celoten načrt za izvedbo aktivnosti. Po izvedeni aktivnosti so analizirali rezultate in jih primerjali s pripravljenim načrtom. Dijaki so različno pristopili k nalogi, nekateri pa so pot prehodili večkrat.

Ključne besede: dijaki, gorska narava, hoja, mobilna aplikacija, planinstvo, srednješolci, učenje na daljavo.

Abstract

Our country has more than 350 peaks, higher than 2000 m. The school's goal has always been to teach students how to hike and mountaineer, giving them the knowledge on how to reach the top and return safely. We used to introduce them to their destination, and whilst hiking they were made aware of the geographical characteristics of the hike, the nature and natural environment in general, thus establishing their relationship with the nature. Due to the epidemic and distance learning, we had to modify this activity. Fully aware that the social component of the hike cannot be replaced, we concentrated on orientation and planning. Students found a task in their web classroom to plan the route to their chosen hiking destination, using the Internet and any other source available to them. They needed to take into account their level of fitness, flexibility, the distance to the final destination, how demanding the route was and NIPH (National Institute of Public Health) guidelines. They were also left the choice of the planning app. When their plan was done, they analysed the results, comparing them to the teacher's plan. Students took different approaches to this activity, and some »walked« through the route several times.

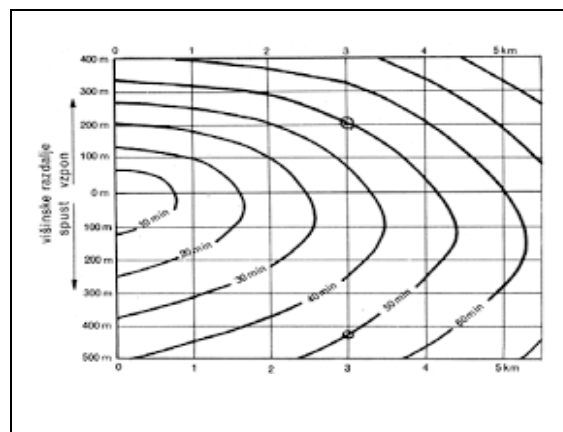
Keywords: distance learning, hiking, mobile app, mountaineering, mountains, secondary school population, students.

1. Uvod

Na začetku epidemije, ko se je zaprla šola, smo prišli do dileme kako s poukom na daljavo. Iskali smo razne rešitve, ki bi nam olajšale delo pri izvedbi učnega načrta. Prišli smo na idejo, da pouk izvedemo na daljavo s pomočjo spletnih aplikacij na mobilnih aparatih. Kljub pomislekom o prekomerni uporabi mobilnelov med mladostniki (Strel in Kovač (2000)), smo poiskali kako ga koristno uporabiti za izvedbo športne aktivnosti.

2. Predstavitev naloge

Dijaki so dobili nalogo, da morajo poiskati lokacijo v svojem kraju, kjer bodo izvedli aktivnost. Na spletno učilnico so prejeli obrazec, katerega so morali izpolniti in ga poslati nazaj učitelju v pogled. Podobno nalogo so že dobili pri izvedbi športnega dne, vendar so tam že imeli znan cilj, sami pa so morali poiskati najbolj ugodno pot, čas hoje s pomočjo Grafikona za preračunavanje časa hoje (Slika 1) in višinsko razliko.



Slika 1: Grafikon za preračunavanje časa hoje

Sedaj so sami izbrali cilj, izhodišče aktivnosti, določiti so morali čas hoje, izračunati koliko je vzpona, spusta. Na pametnem telefonu so morali poiskati aplikacijo, ki je merila srčni utrip, čas aktivnosti, porabo kalorij, ... Dijakom smo predlagali aplikacije Strave, Samsung Health, Suunto, lahko pa so si sami izbrali katero aplikacijo bodo uporabljali. Lahko so si izbrali pametno uro in so potem s pomočjo računalnika izrisali pot in analizirali svojo aktivnost (Luštrek idr. (2017)).

3. Priprava doma

Dijaki so izpolnili obrazec (Slika 2), katerega so posredovali nazaj učitelju. Na obrazec so napisali cilj aktivnosti, določili izhodišče, določili nadmorsko višino izhodišča, izračunali čas pohoda do cilja, čas povratka in skupni čas. Določiti so tudi višinsko razliko. Izbrati so morali mobilno aplikacijo (Mežič (2017)), katera bo merila njihovo aktivnost, v njo vnesti osebne parametre, da bo lahko merila porabo kalorij med samo aktivnostjo. Načrt so posredovali učitelju (Slika 3).

<i>Načrt izvedbe aktivnosti</i>			
Dijak		Oddelek	
Aktivnost			
Uporabljena mobilna aplikacija		Datum in čas izvedne	
Izhodišče aktivnosti		Nadmorska višina	
Cilj aktivnosti		Nadmorska višina	
Višinska razlika		Predviden skupni čas hoje	
Predviden čas hoje od izhodišča do cilja		Predviden čas hoje od cilja do izhodišča	
Opombe			

Slika 2: Obrazec za načrt izvedbe aktivnosti

<i>Načrt izvedbe aktivnosti</i>			
Dijak	<i>Branko Novak</i>	Oddelek	<i>3. aS</i>
Aktivnosti	<i>Pohod na Gorjance</i>		
Uporabljena mobilna aplikacija	<i>Strave</i>	Datum in čas izvedne	<i>24.5.2020 ob 9:00</i>
Izhodišče aktivnosti	<i>Gaberje</i>	Nadmorska višina	<i>400 m</i>
Cilj aktivnosti	<i>Planinski dom pri Gospodični</i>	Nadmorska višina	<i>822 m</i>
Višinska razlika	<i>422 m</i>	Predviden skupni čas hoje	<i>110 minut</i>
Predviden čas hoje od izhodišča do cilja	<i>60 minut</i>	Predviden čas hoje od cilja do izhodišča	<i>50 minut</i>
Opombe	<i>Na pohod se bova odpravila skupaj s sošolcem.</i>		

Slika 3: Izpolnjen obrazec za načrt izvedbe aktivnosti

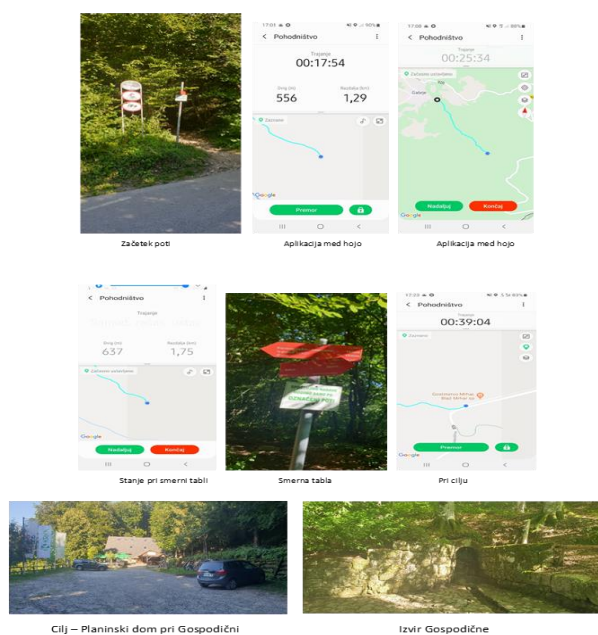
4. Izvedba aktivnosti in oddaja poročila

Na izhodišču so vključili aplikacijo, preverili in popravili morebitne nastavitve in se podali na pot. Med samo aktivnostjo so lahko dijaki spremljali potek poti in se orientirali v prostoru. Po opravljeni aktivnosti so aplikacijo ustavili, na displeju so prebrali rezultate aktivnosti, katere so morali vnesti v poročilo (Slika 4) o aktivnosti. Navesti so morali trajanje aktivnosti, začetek in konec aktivnosti, opravljeno razdaljo, porabo kalorij, povprečno hitrost, največjo hitrost,

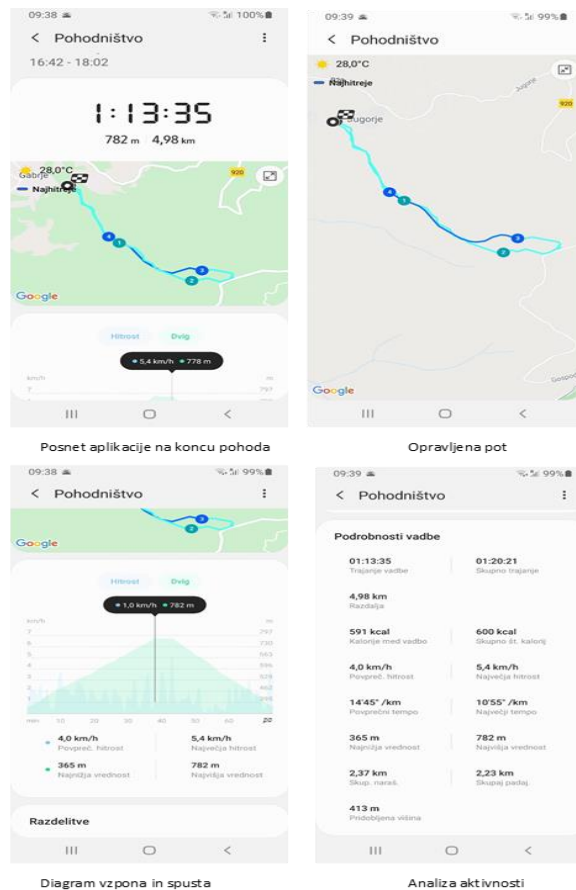
najvišjo in najnižjo nadmorsko višino v času aktivnosti. Navesti so morali kolikšna je bila razdalja vzpona in spusta. Opisati so morali pot, ter priložili slikovno gradivo, iz katerega je bilo razvidno, da so pot res prehodili (Slika 5). Na koncu so morali končne rezultate z aplikacije (Slika 6) priložiti poročilu dejavnosti. Izračunati so morali, koliko posameznega živila ali pijače bi morali zaužiti, da bi nadomestili porabljene kalorije. Poročilo so posredovali po elektronski pošti oziroma ga naložili v spletno učilnico.

Poročilo o izvedeni aktivnosti			
Trajanje aktivnosti:	01:13:35	Začetek - konec	16:42 - 18:02
Prehojena razdalja:	4,98 km	Poraba kalorij med aktivnostjo	591
Povprečna hitrost:	4,0 km/h	Najvišja hitrost	5,4 km/h
Najnižja višina:	365	Najvišja višina	782 m
Skupaj vzpona	2,37 km	Skupaj spusta	2,23 km
Opis poti	Pot se začne v Guberju in se nenehno vzpenja po gozdu. Ko pridemo iz gozda na košenice smo kmalu pri izviru Gospodična in Planinskemu domu pri Gospodični. Vračal sem se po isti poti.		
Izračunaj koliko živil ali pijače moraš zaužiti, da nadomestiš porabljene kalorije na aktivnosti:	Artikelj	Kalorije za 100g	Zaužiti moram?
	Mleko 3,2%	61	0,97 l
	Coca cola	44	1,34 l
	Lubenica	21	2,81 kg
	Čokolada z lešniki	610	96,9 g
	Krompir	87	0,68 kg
	Paradižnik	14	4,22 kg
	Losos	217	272,5 g
	Hamburger (goveji)	360	164,2 g

Slika 4: Poročilo o izvedeni aktivnosti



Slika 5: Utrinki iz prehojene poti



Slika 6: Končni rezultati pridobljeni z aplikacijo

5. Zaključek

Kljub temu, da so dijaki preveč na mobilnih aparatih, je lahko mobilna naprava tudi koristna, saj ne nudi samo sporazumevanja, iskanja informacij po spletu, temveč lahko sami sebe spremljajo, analizirajo, zbirajo podatke o svojih aktivnostih. Ta način so dijaki dobro sprejeli, saj so nekateri aktivnost večkrat ponovili. S sodobnejšimi pripomočki pa bo spremljanje in analiziranje dijakov lažje in učinkovitejše.

6. Literatura

- Luštrek, M. idr. (2017). *Mobilna aplikacija za spodbujanje gibanja šolarjev in učinkovitejšo športno vzgojo*, VIVID.
- Strel, J. in Kovač, M. (2000). *Gibalni razvoj otrok in mladine*. V *Otrok v gibanju – A Child in Motion*, Zbornik prispevkov I. mednarodnega znanstvenega posveta.
- Mežič, G. (2017). *Mobilna aplikacija za spremljanje telesne aktivnosti*, (Diplomsko delo). Fakulteta za računalništvo in informatiko, Ljubljana.

Kratka predstavitev avtorja

Dušan Oklešččen je profesor športne vzgoje na Šolskem centru Novo mesto – Srednji strojni šoli. Študij je končal leta 1985 na Fakulteti za šport v Ljubljani. Na ŠC Novo mesto se je zaposlil leta 1985, kjer na Strojni srednji šoli poučuje predmeta Športno vzgoja in Šport za zdravje, zadnjih šest let je bil pomočnik ravnatelja. V prostem času se veliko ukvarja s pohodništvom, saj je planinski vodnik za letne in zimske razmere, z rokometom in atletiko.

Poučevati športno vzgojo na daljavo – ali je to sploh mogoče?

Teaching Physical Education at a Distance – Is that even Possible?

Snežna Kožuh Mravljak

Gimnazija Bežigrad Ljubljana
snezna.kozuh@gimb.org

Povzetek

Razglasitev pandemije in zaprtje šol ter posledično začetek učenja na daljavo je bil za vse učitelje nepričakovan in težek izziv. Glede na to, da se je vse zgodilo izjemno hitro in so se šole na takšen potek dela morale pripraviti v slabem tednu, je bilo na začetku veliko prepuščeno učiteljem samim.

Verjetno si vsi lahko predstavljamo, da se na daljavo poučujejo teoretični predmeti, kako pa se lahko na daljavo poučuje športno vzgojo? Vsekakor se jo lahko poučuje, vendar je bilo za to potrebno veliko dela in iskanja novih, drugačnih, sodobnih pristopov.

V prispevku je predstavljen model poučevanja športne vzgoje na daljavo, kot je dejansko potekal v praksi. Uporabljeni so bili različni načini komunikacije z dijaki: preko elektronske pošte, preko video konferenc, preko različnih spletnih aplikacij. Cilj učitelja je bil, da dobijo dijaki tudi v času najstrožje karantene in prepovedi gibanja na prostem navodila, ki so jih spodbujala k vzdrževanju osnovne kondicije in telesne pripravljenosti. Dobra telesna pripravljenost je v taki izjemni situaciji pomembna tudi zato, ker je dijakom omogočala psihično stabilnost in boljšo koncentracijo pri učenju, posebej je bilo to pomembno pri dijakih zaključnih letnikov, letošnjih maturantih. Vzpostaviti je bilo potrebno dvosmerno komunikacijo, ki pa je po potrebi omogočala tudi individualno povezovanje dijaka in učitelja.

Povratne informacije dijakinj so potrdile, da je bila izbrana smer prava: večina je izvajala redno vadbo tudi doma, hkrati pa so bile zadovoljne s teoretičnimi vsebinami, ki si jim bile na voljo.

Ključne besede: komunikacija, pandemija, športna vzgoja, telesna pripravljenost, učenje na daljavo.

Abstract

When the pandemic was officially announced and consequently all the schools had closed their doors teachers had to be ready for teaching at a distance. It was a huge and unexpected challenge. Everything happened so fast, even schools had only a week to organize the new path of teaching and a big burden fell on the teacher's shoulders.

Teaching Mathematics, Slovene or Biology is easy to imagine, but how can we teach a practical subject like Physical Education at a distance? Well we can, but it takes quite an effort to prepare and organize such lessons and it takes a lot of searching to find appropriate solutions.

In this presentation a model of teaching Physical Education at a distance will be presented, a model that actually took place in practice during the last months of school year. Different ways of teacher – student communications were used: via school e-mails, online video conferences, with different computer applications and programmes. A teacher had one and only goal: to give his students appropriate instructions, to guide them during the strictest times of the pandemic, when everybody had to stay at home in complete isolation and no outside activities were allowed. The instructions received were essential for students to maintain their physical fitness, which also goes hand in hand with psychical stability and ability for concentration while learning and studying, especially with the final grade students. The double-way communication had to be established in order to reach all the students and also help to set individual consultations with students.

The results of students feedback were satisfactory: students followed the instructions and they were practicing regularly. According to their reports they also found theoretical issues quite challenging.

Key words: communication, distant teaching, fitness, Physical education, students, teacher.

1. Uvod

To je vprašanje, ki si ga je marsikdo zastavljal že pred 15. marcem 2020, ko je bila uradno razglašena pandemija in je bilo jasno, da pouk od takrat naprej poteka samo na daljavo. Nekatere šole so ta scenarij predvidele in učitelje že malo pripravile na to možnost. Največkrat zadnji teden pred tem, ko so se vrata šol morala zapreti, pa vendar. Bolj v smislu znanstvene fantastike: če bo pouk res na daljavo, po tem pa.... Take so bile prve priprave na delo na daljavo tudi na šoli. Postavili so se neki okvirji dela, učitelji so se morali opredeliti, katere poti komunikacije z dijaki bodo uporabljali, šola je ponujala nekatere rešitve in odpirala določene možnosti.

Kljub temu je tisti ponedeljek vsak ostal sam, sam svojimi razredi. Konkretno 8 razredov: dva 4.letnika, en 3.letnik, trije 2. letniki, dva 1.letnika.

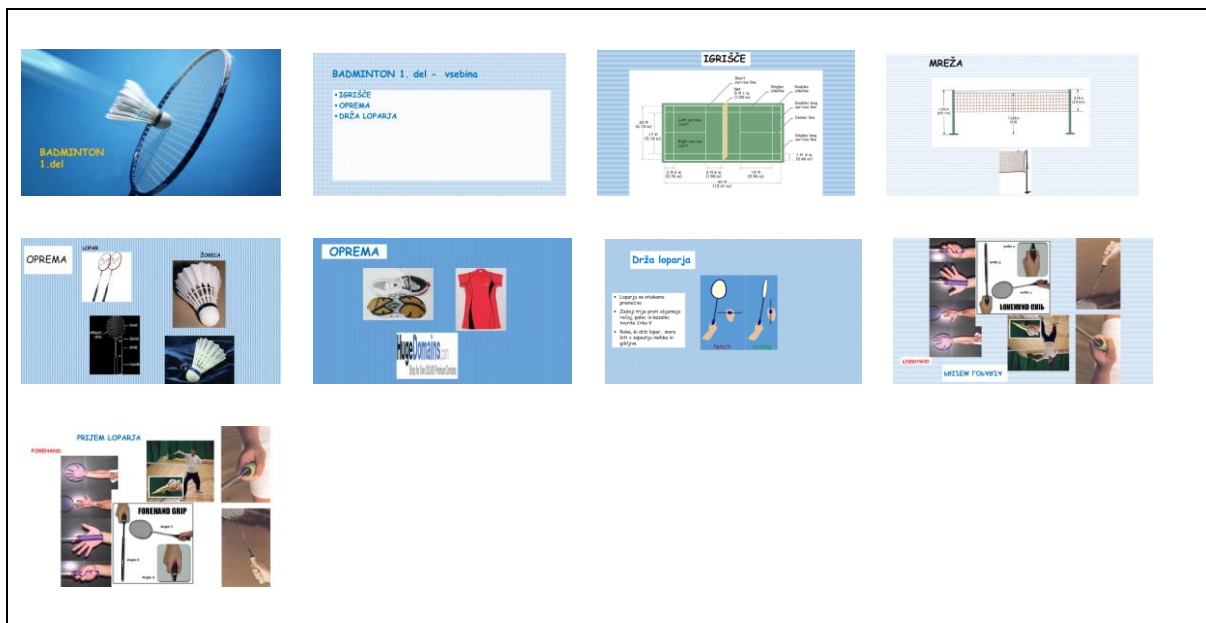
V prvem trenutku sta bili možnosti povezave z dijaki predvsem dve: spletne učilnice Moodle in šolski mail. Kmalu pa so bili za učitelje organizirani on-line tečaje za Zoom in s tem se je omogočilo učiteljem, da navežejo tudi video stik s svojimi dijaki. Vsak teden pa so vzporedno potekali sestanki in povezovanja učiteljev na šolskem in strokovnem nivoju.

Vsekakor je bila za učitelje stvar vse prej kot enostavna. Posebej za učitelje ŠVZ. Za ostale predmete nekoliko lažje, saj gre le za teoretične predmete. ŠVZ pa temelji na praktičnem delu, na gibanju, športih, teku..... Kako se torej lotiti poučevanja na daljavo pri takšnem predmetu?

2. Model poučevanja športne vzgoje na daljavo

2.1 Nadaljevati s snovjo tam, kjer se je v šoli zaključilo

Nadaljevati je bilo potrebno s snovjo tam, kjer se je v šoli zaključilo in predelati športe po učnem načrtu do konca šolskega leta. V učnem načrtu so športi, s katerimi so se dijakinje seznanile že v osnovni šoli, torej so že imele neko praktično predznanje, tudi dijakinje 1.letnikov. Zato je bilo smiselno situacijo izkoristiti za poglobljanje teoretičnih znanj pri posameznih športih: ponoviti in utrditi pravila, osnove tehnike in taktike športa. V ta namen so dijakinje preko svojega šolskega maila prejemale Power point prezentacije. Namenoma so bile izbrane take vrste predstavitve, saj so mnogo bolj barvite in zanimive kot samo besedilo: uporabljenih je bilo veliko slik in videov, da bi dijakinje čim bolj pritegnile k ogledu.



Slika 1: badminton, predstavitev za začetnike (1.letnik), 1.del

DRUŽABNI PLES

POLKA

Polka je ples, ki izvira iz območja, kjer sta danes državi Češka in Slovaška. Zgodba o nastanku tega plesa pripoveduje, da je nekega nedeljskega popoldneva, ko so se ljudje zbirali za ples in petje v malem mestecu Kastelec ob reki Elbe, mlado dekle, Ana Chadinova ob pranju perila ob reki pela in plesala neznani ples. Kompozitor je zapisal note pesmi ter si zapomnil korake. Iz Kastelca so ta ples prenesli študentje v Prago, od tam pa je prodril po Evropi.

Polka je poskočni ples s pol koraka. Pri menjalnih korakih polke ni tesnih priključkov noge k nogi, temveč so zavoljo poskočnih korakov bolj odprti. Drža plesnega para je lahko standardna, lahko pa jo tudi plešemo v domači folklorni plesni drži. Plesalec položi roki plesalki na boke v višini pasu, plesalka da roki plesalcu na ramena.

Pri polki so vsi koraki kratki. Ritem polke je pri nas vsem dobro znan, saj je pretežni del domače glasbe igran v polkinem ritmu. Ritmu polke lahko sledimo z ritmičnim hitro – hitro – počasi ali pa s štejem 1 in 2.

Takt je 2/4, tempo pa je 60 taktov na minuto.

OSNOVNA VAJA

Osnovno gibanje

Plesalci (začetek z obrazom v plesno smer)

1. LN vstran in nekoliko naprej.
2. DN priključiti levi.
3. LN vstran in nekoliko naprej – poskok na levi obteženi nogi.
4. DN vstran in nekoliko naprej.
5. LN priključiti desni.
6. DN vstran in nekoliko naprej – poskok na desni obteženi nogi.

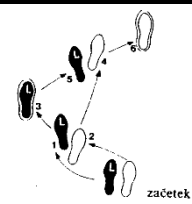
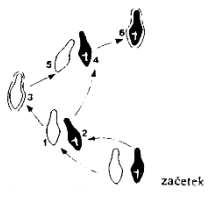
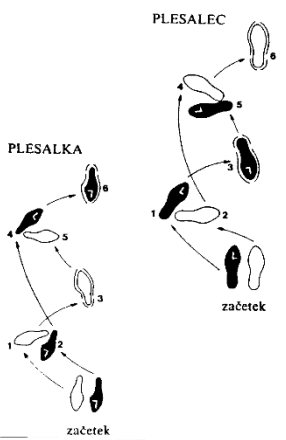
Plesalke (začetek s hrbtom v plesno smer)

1. DN vstran in nekoliko nazaj.
2. LN priključiti desni.
3. DN vstran in nekoliko nazaj – poskok na desni obteženi nogi.
4. LN vstran in nekoliko nazaj.
5. DN priključiti levi.
6. LN vstran in nekoliko nazaj – poskok na levi obteženi nogi.

Desni polkin obrat

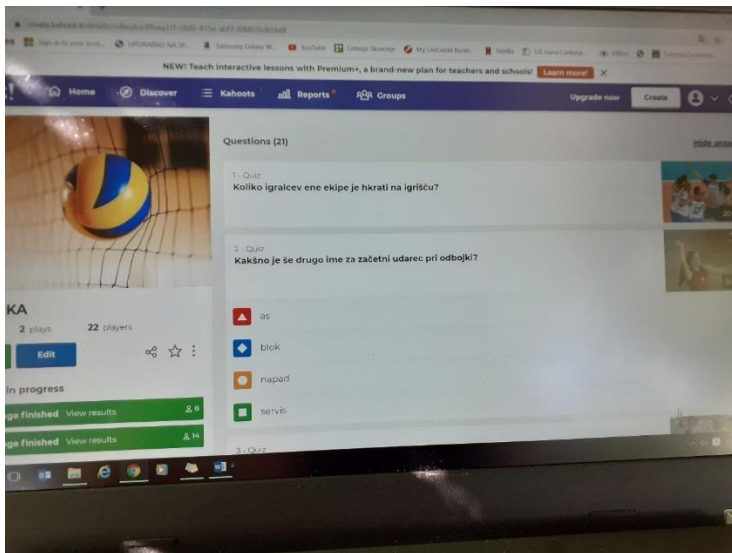
Plesalci (začetek z obrazom v plesno smer)

1. LN vstran in nekoliko naprej (bočni korak naprej diagonalno proti sredini).
2. DN priključiti (obračamo v desno).
3. LN vstran (obračamo v desno – poskok na obteženi levi nogi – polobrat med 2. in 3.).
4. DN vstran in nekoliko nazaj (bočni korak nazaj diagonalno proti sredini).
5. LN priključiti (obračamo v desno).
6. DN vstran in nekoliko naprej (obračamo v desno – poskok na obteženi desni nogi – polobrat med 5. in 6.).

<p>PLESALEC</p>  <p>PLESALKA</p>  <p>DESNI POLKIN OBRAT</p> 	<p><u>Plesalke</u> (začetek s hrbtom v plesno smer)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. DN vstran in nekoliko nazaj (bočni korak nazaj diagonalno proti sredini). 2. LN priključiti (obračamo v desno). 3. DN vstran nekoliko naprej (obračamo v desno – poskok na obteženi nogi – polobrat med 2. in 3.). 4. LN vstran in nekoliko naprej (bočni korak naprej diagonalno proti sredini). 5. DN priključiti (obračamo v desno). 6. LN vstran in nekoliko nazaj (poskok na obteženi levi nogi – polobrat med 5. in 6.). <p>ZAPLEŠITE OB VIDEOU: https://www.youtube.com/watch?v=sVnfVUWiBTU</p> <p>Ne pozabimo na znamenite slovenske polke: https://www.youtube.com/watch?v=r7gFNaGYEs8</p>
--	---

Slika 2: Družabni plesi, navodila za delo doma (Podgorelec, 1994)

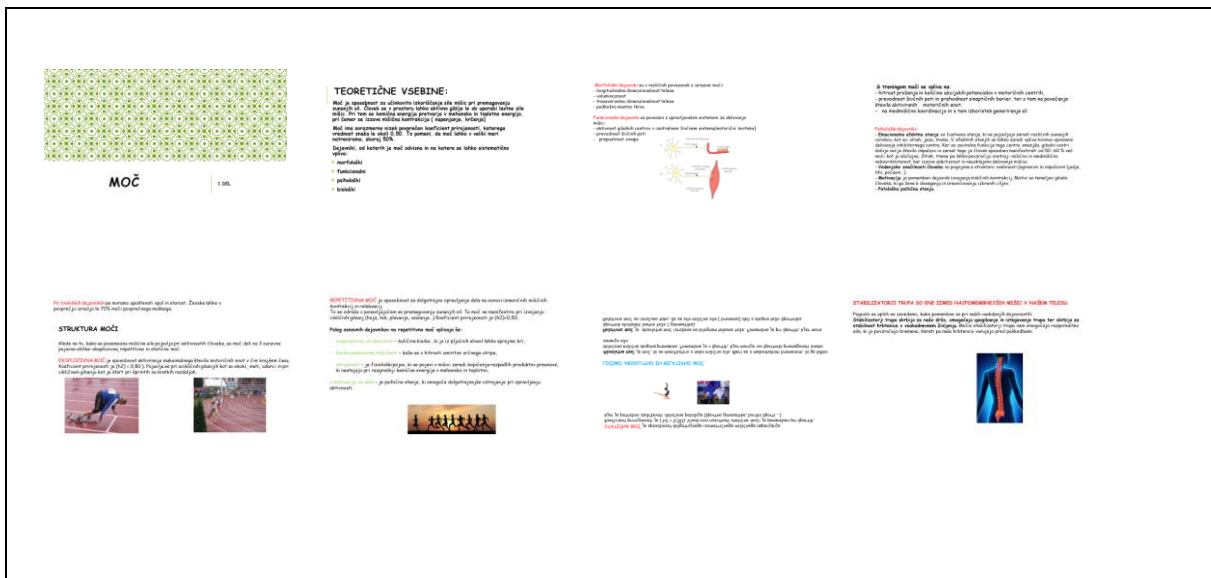
Posamezen šport se je po navadi zaključil s spletnim kvizom na Kahoot-u, kjer so lahko dijakinje na zabaven način preverile, kaj so se naučile in hkrati med sabo tekmoval.



Slika 3: kviz Odbojka na Kahoot-u

2.2 Predelati teoretične vsebine

Predelalo se je tudi nekatere teoretične vsebine, za katere po navadi pri pouku ŠVZ ni časa, oziroma se jih skuša predstaviti ob ostalih vsebinah: osnove metodologije posameznih športov, osnove skeletne in mišične anatomije človeškega telesa, osnove postopnega razvoja mišičnih skupin, prehod od lažjih do težjih vaj, osnove stabilizacijskih vaj za stabilnost strupa in pravilno držo (Honeybourne idr., 1998).



Slika 4: Osnovna motorična sposobnost: MOČ (Jazon, 2020)

2.3 Navodila za praktično vadbo doma

Na srečo se je pouk na daljavo nadaljeval proti koncu šolskega leta, kar je pomenilo, da so tudi dijakinje 1.letnikov že osvojile osnove vadbe in ogrevanja. Med poukom se tudi sicer uporablja veliko spletnih virov, torej so bile dijakinje vajene delati po navodilih video vadb. Vsaka vadba, ki so jo dobile, je bila opremljena z osnovnimi navodili: katerim mišicam oziroma

kateremu dela telesa je bila namenjena, kako dozirati oziroma spreminjati obremenitev pri vadbi glede na trenutno individualno raven pripravljenosti. Skupaj z vsako vadbo so dobile tudi navodila, kako se morajo pred njo ogreti (Zaletel idr., 2017). Pri ogrevanju in kardio vadbi so si morale izbrati glasbo, saj je vadba ob glasbi mnogo prijetnejša in motivacija za delo višja.

Draga dekleta!

Vstopamo v četrti teden dela na daljavo in verjetno ste si že ustvarile dnevni ritem aktivnosti, vsekakor mora biti med njimi tudi gibanje.

Vaši dnevniki gibalnih aktivnosti so zelo pestri in prav je tako.

Ne pozabite: redna telesna vadba je zelo pomembna za krepitev imunskega sistema ter za ohranjanje psihofizične kondicije!

Današnje kratko ogrevanje: <https://www.youtube.com/watch?v=R0mMyV5OtcM>

V priponki so tokrat **vaje za razvoj moči nog in medeničnega obroča**. Tudi te vaje lahko izvajate na glasbo.

Za popolno vadbo ponovite tudi vaje, ki sem vam jih poslala prejšnjo uro (vaje za moč trupa, vaje za moč rok in ramenskega obroča).

Vaje izvajajte počasi in pravilno. Število ponovitev oziroma čas držanja posamezne vaje je odvisna od tega, koliko časa lahko delate izvedbo pravilno.

V priponki je tudi DNEVNIK GIBALNE AKTIVNOSTI za naslednjih 14 dni: izpolnjujte ga sproti in mi ga pošljite nazaj v nedeljo, 19.aprila.

V zadnji priponki pa še malo branja: na včerajšnji dan leta 1896 so se začele OI moderne dobe – preberite!

OSTANITE DOMA, OSTANITE ZDRAVE!

Z najlepšimi pozdravi, vaša profesorica ☐

Slika 5: Navodila dijakinjam

2.4 Sproščanje

Učitelji z veliko leti prakse (sama bom septembra 2020 na šoli že 30 let) zaznavajo velike razlike med generacijami dijakov. Vse se je spremenilo: dijaki, starši, učni sistem, življenje nasploh. Generacije dijakinj pred 20 leti so bile dokaj brezskrbne, imele so jasno začrtane cilje, bile so vesele in zadovoljne. V veliki večini so svoje cilje dosegale brez težav, bile so optimistične in pozitivno naravnane. Zadnja leta pa so dijakinje vedno bolj zaskrbljene, obremenjene, veliko več delajo za šolo in imajo mnogo manj prostega časa. V šoli je zato pomembno, da se veliko časa posveti tudi sproščanju: dijakinje je potrebno seznaniti z različnimi načini sproščanja in jih s tem usposobiti z veščinami, ki jih znajo uporabiti tudi same čim večkrat oz. kadar se znajdejo v stiski (Zagorc, 1997).



SPROŠČANJE 1.del

» »SPOZNAJ SAMEGA SEBE« je napis nad vhodom v Apolonovo svetišče v Delfih. V veliki meri smo sami odgovorni za svoje zdravje in srečo, ki sta v največji meri odvisna od harmonije, ki jo vzdržujemo v sebi. Odgovorni smo za svoje telo, za svoje počutje, za svoje odločitve in za svoja dejanja. Nihče ne more namesto nas vzpostaviti ravnotežja, preseči težav... Največja moč je v nas samih! « (dr. META ZAGORC: SPROSTIMO SE)

REDNA VADBA TEHNIK SPROŠČANJA IMA ŠTEVILNE POZITIVNE UČINKE ZA VADEČEGA:

- ❖ učinkovitejše spoprijemanje s stresom – sproščanje zmanjšuje stresne simptome in pomaga telesu, da se vrne v ravnovesje
- ❖ lajšanje bolečine – sproščanje zvišuje prag bolečine in blaži doživljanje bolečine
- ❖ izboljšanje spanja in zmanjšanje utrujenosti
- ❖ izboljšanje koncentracije in spomina
- ❖ večja samozavest, boljša samopodoba
- ❖ večja učinkovitost pri delu
- ❖ preprečevanje oziroma zmanjševanje dovzetnosti za različne psihosomatskih bolezni (zvišan krvni pritisk, migrene, razdražljiv prebavni sistem ...)

Slika 6: Navodila za sproščanje, izsek (Tančič Grum idr., 2017).


2.5 Video konference

Navodilo vodstva šole je bilo med drugim tudi, da mora vsak učitelj z dijaki delati periodično preko video konferenc, za kar se je uporabljalo Zoom. Pri pouku športne vzgoje bi sicer lahko preko videa potekala tudi vadba, vendar je bil prvi problem ta, ali imajo vse dijakinje za to sploh možnost, predvsem ustrezni vadbeni prostor. Drugi problem pa je, kako lahko učitelj nadzoruje vadbo vseh dijakinj naenkrat preko videa, torej problem varnosti. Odločitev je bila, da se učitelj med delom na daljavo povezuje z dijakinjami tudi preko videa zato, da preveri, kako delajo doma, ali jim vadba ustreza, skratka: da pridobi čim več povratnih informacij in glede na to načrtuje delo na daljavo naprej.

2.6 Povratne informacije dijakinj

Zelo pomembno v tem obdobju je bilo, na kakšen način ohraniti povezavo z dijakinjami in jim omogočiti, da se odzovejo in pošiljajo povratne informacije. Dijakinje so tako vsak teden pošiljale povratne informacije v obliki Dnevnika gibalne aktivnosti, kamor so beležile vsakodnevno športno aktivnost. Namen vodenja dnevnika je bil predvsem ta, da so se vsak dan spomnile na vadbo in gibanje in na to, kako pomembno je, da ostanejo športno aktivne.

DNEVNIK GIBALNE AKTIVNOSTI OD 11.5. DO 15.5.2020


	GIBALNA AKTIVNOST	SKUPNI ČAS
PONEDELJEK	Dopoldne: Quick Sweat Cardio Workout to Lose Weight and Burn Belly Fat Fast Popoldne: Vaje za moč trupa z uporabo lastne telesne mase	1h 30min
TOREK	37 Minute Bodyweight Cardio	40min
SREDA	Sprehod v naravo	1h 30min
ČETRTEK	Freeze and Squeeze Bodyweight Boot Camp	30min
PETEK	Dopoldne: raztezne vaje Popoldne: Ballet Pilates	1h
SOBOTA	Popoldne: Online Contemporary Dance Class	45min
NEDELJA	Sprehod v naravo	1h

IME IN PRIIMEK: dijakinja**Razred:** 1. letnik**KRATEK KOMENTAR:**

Te dni sem telovadila, plesala in odšla na sprehod. Na žalost je ta teden bilo slabo vreme tako, da nisem veliko časa preživela v naravi.

Pri novem načinu dela kar precej časa presedim za računalnikom zato sem med učenjem naredila raztezne vaje, ki ste nam jih poslali. 😊

DNEVNIK GIBALNE AKTIVNOSTI OD 30.3. DO 5.4.2020**IME IN PRIIMEK:** dijakinja**Razred:** 3.letnik

	GIBALNA AKTIVNOST	SKUPNI ČAS
PONEDELJEK	TEK	25 min
TOREK	VAJE ZA MOČ	1h
SREDA	SPREHOD Z MAMI	20 min
ČETRTEK	SPREHOD Z MAMI	1,5h

PETEK	VAJE ZA MOČ	20 min	
SOBOTA	JUTRANJE RAZGIBAVANJE	30 min	
NEDELJA	SPREHOD Z MAMI	1h	

KRATEK KOMENTAR:

V dnevih, ko večino svojega časa preživim v hiši, se poskušam gibati čim več. Najbolj so mi všeč dejavnosti, ki jih lahko počnem zunaj. Ker pa sem trenutno malo omejena glede gibanja, grem najraje na sprehod ali pa grem teč. Meni športna aktivnost pomaga predvsem pri koncentraciji in posledično pri boljšem učenju.

Slika 7: Dnevnik gibalne aktivnosti, 1.letnik in 3.letnik

3. Zaključek

Na koncu šolskega leta lahko rečemo, da je bilo delo načrtovano v pravi smeri in dobro izvedeno. Povratne informacije dijakinj v živo in preko maila so bile pozitivne, poročale so o tem, da so bile zadovoljne z navodili in da so delale po njih. Veliko so govorile tudi o tem, da imajo na daljavo pri ostalih predmetih še več obveznosti, kot so jih imele v šoli, zato se jih pri pouku športne vzgoje ni še dodatno obremenjevalo s preverjanji in poročili, ki bi služila ocenjevanju. Na srečo so dijakinje pridobile že v šoli dovolj ocen in se je strokovni aktiv odločil, da raje zmanjša število ocen, potrebnih za zaključevanje, kot da se jih še dodatno obremenjuje. Ure športne vzgoje so bile torej res namenjene temu, da so dijakinje pandemijo preživljale zdrave in v dobri kondiciji, verjetno pa ni zanemarljivo tudi teoretično znanje, ki so ga v tem času pridobile.

4. Literatura

- Honeybourne, J., Hill, M., Wyse, J. (1998) *PE for you*. UK Cheltenham: Stanley Thornes Ltd
- Pistotnik, B. (2017). *Osnove gibanja v športu*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za Šport
- Podgorelec, I. (1994) *Zaplešimo družabno*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga
- Slobodnik, I., Kapelj Gorenc D. (2002) *Šport tvoja izbira*. Ljubljana, Gyrus
- Tančič Grum, A., Zupančič-Tisovec B. (2017) *Tehnike sproščanja*, priročnik za udeležence Delavnice. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje
- Zagorc, M. (1997). *Sprostimo se*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Zaletel, P., Furjan-Mandić, G., Zagorc, M., Dolenc, M., Pajek, M. (2017). *Aerobika: skupinska vadba ob glasbi : vadba naše preteklosti in prihodnosti*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Projekt Jazon, izobraževanje na daljavo. (2020) Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo <https://jazon.splet.arnes.si/>

Kratka predstavitev avtorice

Snežna Kožuh Mravljak, profesorica športne vzgoje, že 30 let poučuje Športno vzgojo na Gimnaziji Bežigrad v Ljubljani. Leta 1995 je na šoli ustanovila plesno skupino, ki je skupaj s kasneje ustanovljeno navijaško skupino orala ledino v tekmovanju ŠKL, pa tudi nasploh v Sloveniji. Na šoli je skozi to obdobje sooblikovala pristop poučevanja Športne vzgoje, ki je spodbudil generacije dijakov k oblikovanju zdravega življenjskega sloga in to ostaja njen največji cilj še danes.

VII
**THE CHALLENGE OF DISTANCE EDUCATION
IN PRACTICAL LESSONS**

**IZZIV IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO
PRI PRAKTIČNEM POUKU**



Praktični pouk robotike od doma

Practical learning of robotics from home

Oliver Milinčič

*Šolski center Ljubljana, Višja strokovna šola
oliver.milincic@gmail.com*

Povzetek

Če je študij na daljavo še do nedavnega uporabljala le peščica študentov, se je situacija danes drastično obrnila. Študenti so iz osebne, vsakodnevne stika s profesorji prešli na delo na daljavo. Pri tem so se na obeh spektrih izobraževalnega procesa, tako pri profesorjih kot študentih, pojavljali vedno novi izzivi. Izrazite razlike so se pokazale pri računalniškem znanju, samoiniciativnosti, iznajdljivosti posameznikov, saj so bili študenti v veliki meri prepuščeni sami sebi. Kljub temu da so imeli možnost stika s profesorjem preko poštnih sporočil, webinarjev ter 'računalniških' uradnih ur, je prihajalo do velikih odklonov in razlik med študenti. Eden izmed najtrših orehov študija na daljavo je predstavljal praktični pouk, saj študenti doma nimajo na razpolago vseh učnih sredstev in pripomočkov, s katerimi se izvaja pouk v praktičnih učilnicah. Praktično delo od doma je za študente predvsem predstavljalo delo na računalniku, specifično izdelavo robotskih simulacij. Simulacije predstavljajo le teoretični del prakse, delo z robotom pa daje praktičnemu pouku končno vrednost. Čeprav so z delom od doma študenti dejansko pridobili na teoretičnem znanju, pridobljene teorije nimajo možnosti preizkusiti v praksi. Za računalniške in tehnične stroke je delo na strojih, robotih, vezjih in podobnih pripomočkih ter napravah izrednega pomena, saj se lahko študenti le tako naučijo na primerih dobre prakse oziroma na svojih napakah. Čeprav je delo na daljavo dalo študentom možnost poglobljanja enega dela znanja, predvsem teoretičnega in računalniškega, pa je onemogočilo praktično uporabo naučenega znanja.

Ključne besede: praktično znanje, računalnik, robot, simulacije, študij na daljavo, teoretično znanje.

Abstract

Until now, only a handful of students have relied on learning from home. However, today the situation is drastically different. The students have gone from a daily personal contact with their teachers to studying from home, which has presented both teachers and students with new challenges. The biggest differences have turned out to be in the knowledge of computer skills, the initiative and the inventiveness of students, since the students were left to their own devices most of the time. Despite having the option to contact their teachers through e-mail, webinars or "computer" office hours, there were huge differences between students. One of the biggest problems of studying from home was practical learning, since the students do not have all the necessary equipment at home. Practical learning was therefore based on computer work, more specifically, on building computer simulations with robots. Such simulations are only the theoretical part of practical learning, but working with an actual, physical robot is what gives practical learning its true value. While the students have actually gained theoretical knowledge by studying from home, they have no means of testing their knowledge in practice. Working with machines, robots, circuits and other accessories and devices is crucial in computer and technical fields of expertise since it gives the students the opportunity to learn from different examples and from their own mistakes. Although learning from home has given the students a chance to perfect their theoretical and computer knowledge, it has prevented them from testing what they have learnt in practice.

Key words: computer, learning from home, practical knowledge, robot, simulations, theoretical knowledge.

1. Uvod

Utečen izobraževalni proces se je marca 2020 postavil na glavo. Učenci, dijaki in študenti so zaradi pandemije ostali doma, šole in ostale izobraževalne ustanove pa so ostale prazne. Hitra pripravljenost strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju je olajšala reorganizacijo pouka in pripomogla k bolj ali manj učinkovitemu prenosu pouka iz šolskih učilnic na šolsko delo (študij) na daljavo.

Čeprav se študij na daljavo uporablja že vrsto let in postaja vedno bolj priljubljen način študija, predvsem za izredne študente, saj jim omogoči racionalnejšo porabo časa, se v tradicionalnem študijskem procesu le redko uporablja. Medtem ko se teoretičen pouk lažje prenese na študij od doma, se pri praktičnem pouku pojavijo ogromne težave. Tako študenti kot profesorji se pri študiju na daljavo srečujejo z vedno novimi izzivi.

V nadaljevanju članka je prikazano, s katerimi najpogostejšimi zagatami so se srečevali študenti in izvajalci praktičnega pouka in kako so se le-te sproti reševale.

2. Osnovni elementi/faze praktičnega pouka na daljavo

Praktični pouk na daljavo vsebuje štiri osnovne elemente oziroma faze⁴, ki so na različne načine združeni, da z njihovo pomočjo dosežemo želen rezultat dela glede na snov, študente, cilje in tehnologijo:

1. priprava na praktični pouk,
2. izvedba nalog,
3. sodelovanje,
4. ocenjevanje.

2.1. Priprava na praktični pouk robotike

Priprava na praktični pouk zajema organizacijo in pripravo potrebne računalniške in programske opreme ter ureditev primernega okolja, v katerem študent izvaja praktični pouk. Izvajalec praktičnega pouka v tej fazi vzpostavi komunikacijo s študenti in jim posreduje navodila za nadaljnje delo. V nadaljevanju so natančneje opisani izzivi, ki so se pri tem pojavljali, in primerjava z rednim delom v učilnici.

2.1.1. Neustrezna strojna in programska oprema

Študenti imajo v šoli enake možnosti, saj so računalniki v učilnicah preverjeni, pravilno delujoči, z naloženimi programi in licencami. Že v sami osnovi dela od doma, torej pri računalnikih, računalniški opremi in znanju, so se med študenti pokazale velike razlike. Čeprav smo v času računalniške in tehnološke modernizacije in je usposobljenost zanje osnova za študij robotike, se razlike v računalniški opremljenosti in pismenosti med študenti hitro opazijo.

⁴ Kocen, Ž. (2016). Načrtovanje in izvedba učenja na daljavo (Diplomsko delo). Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Maribor.

Marsikateri študent se je pri rednem študiju zanašal na šolske računalnike in domačega uporabljal le za osnovno uporabo (npr. pisanje seminarских nalog, uporabo interneta). V trenutku, ko so bili študenti primorani uporabiti računalnike za kompleksnejše programe, je prišlo do težav. Študenti, ki so imeli zastarelo računalniško opremo (software), so le s težavo naložili zahtevane programe, s katerimi so izvajali zastavljene praktične naloge. Marsikateri študent je imel tudi nelicencne programe (Windows, Office) ter poškodovane systemske datoteke, kar je onemogočalo izvajanje simulacijskih programov. Študenti so tako že v fazi priprav na delo od doma izgubili veliko časa.

Izvajalci praktičnega pouka robotike so študentom pripravili navodila, ki so morala biti precej bolj eksaktna kot v razredu, saj v učnem procesu ni učitelja, ki bi sproti popravljaj napake in vodil študenta do zelenih rezultatov. V veliko pomoč študentom je bila njihova samoiniciativnost in iznajdljivost. Študenti so se tako posluževali spleta in iskali rešitve na različnih spletnih straneh in forumih. Kljub natančnim navodilom, ki so jih dobili, se je ravno zaradi neustrezne računalniške in programske opreme priprava na praktični pouk od doma zavlekla za kar nekaj študijskih ur. Izvajalci praktičnega pouka so bili pri tem študentom na voljo tako po elektronski pošti, z video klici kot tudi po telefonu. Kljub stalni podpori strokovnih delavcev pa neprimerne strojne opreme na daljavo ni bilo mogoče zamenjati oziroma nadgraditi, zato je so si morali študenti opremo izposojati drugje (pri družinskih članih ali nakup novega računalnika).

2.1.2. Priprava izvajalca praktičnega pouka za delo na daljavo

V začetni fazi praktičnega pouka na daljavo ima izvajalec praktičnega pouka dve nalogi, in sicer, da (1) vzpostavi bazo študentov ter izdela navodila za izvedbo vaj ter (2) nudi tehnično svetovanje študentom pri nalaganju programov.

V osnovni fazi mora izvajalec praktičnega pouka vzpostaviti s študenti kontekst in smernice dela, jih primerno motivirati, predstaviti snov in pridobiti povratne informacije. Navodila, ki jih izvajalec praktičnega pouka predloži študentom, morajo biti izredno natančna. S tem se izognemo nepotrebnemu dodatnemu delu (npr. odgovarjanje na elektronsko pošto, ker študenti niso razumeli navodil). Študente motivirajo in jim snov tudi vizualno predstavijo video posnetki. Težava se pojavi pri lastnem izdelovanju video posnetkov, saj pride do pomanjkanja ustrezne opreme (npr. sinhrono snemanje in prikazovanje postopka na tabli), zato se poslužujemo video posnetkov, ki so objavljeni na spletu. Skozi navodila dobijo študenti razlago in predstavitev snovi. V začetni fazi je komunikacija izredno aktivna, in sicer preko elektronske pošte, videokonference in telefona, s čimer izvajalec pridobi povratne informacije o delu študentov.

2.2 Izvedba praktičnega pouka

Študenti dobijo z navodili, ki jih izvajalec praktičnega pouka objavi na spletni učilnici, ustrezno teoretično predznanje. S pomočjo video posnetkov, primerov dobre prakse, virov in literature, ki je dostopna na spletu, ter konferenčnih klicev imajo študentje dovolj opcij, da teorijo usvojijo. Uspešnost podajanja teoretičnega znanja se opazi na praktičnem delu, v primeru praktičnega pouka na daljavo, pri izvedbi simulacij.

2.2.1. Naloge praktičnega pouka

Z zagotovitvijo delovnih pogojev za vse študente se je praktični pouk robotike na daljavo lahko začel. Študenti so pri praktičnem pouku na daljavo delali samo s programom RobotStudio ABB. V programu RobotStudio ABB so študenti usvojili:

- osnovne ukaze za vodenje in upravljanje robota,
- določitev delovnega prostora robota,
- določitev TCP (Tool Central Point) točke orodja,
- programiranje z IF stavki, s FOR in WHILE zankami,
- določitev rutin in modulov,
- definiranje digitalnih vhodov in izhodov (npr. robotsko prijemalo),
- varjenje z robotom (simulacija),
- izdelavo robotske celice in
- izvajanje projektnih nalog z do sedaj usvojenim znanjem.

Preden so študenti začeli z izvajanjem nalog praktičnega pouka, jim je izvajalec omogočil dostop do podrobnih navodil. Tako so pridobili teoretično plat, ki so jo morali samostojno vpeljati v prakso. Poleg izredno podrobnih pisnih navodil so imeli možnost slediti kratkim video posnetkom, ki so prikazovali osnovne naloge. Pri praktičnem pouku robotike so študenti osnovne naloge nadgradili in jih povezali v zaključeno celoto.

Študenti so skozi delo v programu Robot Studio ABB dobili teoretičen vpogled v delo robota. Vendar ne glede na uspešno izvedene naloge se tukaj pojavlja vprašanje, kakšno bi bilo znanje, če bi ti študenti dejansko sedli za robota in bi ga morali sprogramirati. Medtem ko imajo v šoli možnost, da teoretično znanje prenesejo v prakso ter se pri tem učijo iz lastnih napak oziroma iz primerov dobre prakse, te možnosti pri delu od doma nimajo. Ker so roboti in strojna ter programska oprema finančno zelo velik zalogaj, je praktično nemogoče, da bi študentom omogočili osebni nakup. Z vidika prenašanja teorije v prakso je delo od doma nezadostno, saj študenti nimajo zaključenega kroga izkustvenega učenja⁵.

2.2.2. Osebni stik

Pomanjkanje osebnega stika, tako med študenti med sabo kot tudi med študenti in izvajalci praktičnega pouka, je ena izmed večjih pomanjkljivosti študija od doma. Študenti so pri delu na daljavo prepuščeni sami sebi, kar posledično vzame več časa, da pridejo do nekega želenega cilja. Glede na izkušnjo študenti potrebujejo od 2- do 3-krat več časa, da osvojijo določeno znanje, kot pri rednem pouku. Pri tem igra veliko vlogo, da izvajalec praktičnega pouka ni prisoten pri praktičnem pouku, kar študentom onemogoči, da bi sproti spraševali, ko pride do težav. Tako morajo študenti napisati elektronsko sporočilo, počakati, da dobijo odgovor, in šele nato reševati nastalo situacijo. Tudi na strani izvajalcev se delo poveča za 2- do 3-krat, saj morajo individualno odgovarjati na elektronska sporočila, iskati rešitve in za naloge, kjer je več težav, sklicevati video konference. V učilnici se izzivi rešujejo sproti in informacijo dobijo vsi prisotni študenti, medtem ko na daljavo le dotični.

2.3. Sodelovanje

Pri praktičnem pouku na daljavo je izrednega pomena sodelovanje tako pri študentih med sabo kot tudi med študenti in izvajalci praktičnega pouka. Medtem ko je sodelovanje v učilnici

⁵ Marentič-Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

istočasno, saj študenti ves čas skozi diskusijo sodelujejo, delajo v parih, po skupinah, je delo od doma individualno. Ugotovili smo že, da je sodelovanje počasnejše, uporabljajo se predvsem elektronska sporočila, e-pošta, sporočila s pomočjo mobilnih aplikacij, socialnih omrežij itd. Namen sodelovanja je, da ustvari interakcijo med vpletenimi v učnem procesu.

Pri praktičnem pouku robotike so študenti dobili v spletni učilnici naloge. Izvajalec praktičnega pouka je ves čas njihovo delo preverjal in dopolnjeval s predlogi za izboljšave ali dodatnimi nalogami, ki so izboljšale študentov praktični izdelek.

Pomemben faktor pa je tudi medsebojno sodelovanje med študenti, saj tako samostojno rešujejo težave in v okviru izkustvenega učenja sami prihajajo do rešitev izzivov, s katerimi se spopadajo med izvajanjem nalog pri praktičnem pouku. Pri tem prihaja do diskusij, kar vpliva na višjo učinkovitost učenja.

Ko izvajalec praktičnega pouka ugotovi, da je kakšna izmed podanih nalog zahtevnejša, se lahko posluži spletnih seminarjev, ki morajo biti kratki. Najučinkovitejši so za doseganje specifičnih ciljev. V okviru webinarjev je interakcija dvosmerna, tako lahko študentje sprašujejo in izvajalec odgovarja ter skupaj iščejo rešitve za dane izzive.

2.4. Ocenjevanje

Ocenjevanje je potekalo ves čas izvajanja praktičnega pouka robotike. Študenti so izvajali dane naloge, ki jih je izvajalec sproti pregledoval, dajal navodila, jih nadgrajeval z dodatnimi informacijami. Vsaka naloga pa je bila na koncu ocenjena. Tako je izvajalec praktičnega pouka pridobil vpogled v tekoče znanje. Naloge, ki so jih izvajali študenti, so bile za vse enake, saj jim je to omogočalo, da so lahko sodelovali med sabo in preko diskusij iskali rešitve. Večjo težo pri končni oceni je nosila projektna naloga, ki je bila individualizirana za vsakega študenta posebej. Pri tej se je pokazalo, ali so študenti teoretično znanje dejansko usvojili in ga prenesli v prakso. Pri tem moramo ponovno opozoriti, da so se izvajale tudi pri projektnih nalogah le simulacije, ki niso enakovredne dejanskemu delu na robotu. Izvajalec je poleg nalog in projektne naloge ocenjeval tudi samoiniciativnost, iznajdljivost in angažiranost študentov.

3. Pogoji za praktični pouk na daljavo

Za uspešen praktični pouk na daljavo bi bilo potrebno zagotoviti več pogojev, in sicer tako pri študentih kot pri izvajalcih praktičnega pouka. V nadaljevanju bomo opredelili pogoje pri obeh udeležencih učnega procesa.

Izvajalec praktičnega pouka bi za uspešno izvedbo učnega procesa potreboval:

- strojno opremo, da bi lahko uporabljal tablo na daljavo in izdeloval posnetek,
- dovolj časa, da bi izvajalec pripravil vse potrebne naloge, pripravil dodatno literaturo, podkrepljeno s posnetki,
- ustrezen delovni prostor, kjer ni motečih faktorjev,
- organizacijo terminov 'v živo', kjer je študentom na razpolago za morebitna vprašanja,
- hiter prenos podatkov,
- mikrofona in kamero,
- boljše strojno opremo računalnika itd.

Na drugi strani študenti potrebujejo:

- ustrezno strojno in programsko opremo, ki zagotavlja, da lahko naloge pri praktičnem pouku opravljajo brezhibno,
- ustrezno delovno okolje, brez motečih faktorjev,
- posnetke in literaturo izvajalca praktičnega pouka, s katerimi pridobijo vse potrebne informacije glede reševanja nalog,
- točen čas predvajanja 'v živo', kjer je izvajalec vaj na razpolago za morebitna vprašanja,
- povratne informacije izvajalca, ki študenta usmerja proti zastavljenemu učnemu cilju.

4. Zaključek

Praktični pouk na daljavo je za oba udeleženca učnega procesa po kvaliteti in tudi kvantiteti manj uspešen kot pouk v šoli. Če povzamemo, so največja odstopanja v:

- času (študenti naredijo dosti manj, vendar za to porabijo veliko več časa),
- pri uporabi teorije v praksi (ni praktičnega dela z roboti),
- pri pomanjkanju osebnega stika (študenti so prepuščeni sami sebi, zato lahko hitro pride do napak),
- neustrezni strojni in programski opremi.

Seveda so tukaj tudi vplivi okolja, kjer tako študentom kot izvajalcem onemogočajo kvalitetno delo.

Izvajalec praktičnega pouka bi za kvalitetno pripravo učnega procesa od doma potreboval vsaj eno leto, kjer bi lahko načrtoval vse dejavnike procesa. Izvajalec pri delu od doma ni samo učitelj, ampak tudi motivator, usmerjevalec, tehnična podpora itd. Le pri kvalitetni pripravljenosti izvajalca praktičnega pouka lahko študenti dejansko pri delu od doma tudi kaj več pridobijo.

V času epidemije so imeli izvajalci praktičnega pouka izredno malo časa, da se pripravijo na nov način dela, brez da bi bili za to delo predčasno kakorkoli usposobljeni. Obenem doma niso imeli ustreznega delovnega okolja, opreme itd. Izvajalci so veliko časa namenili pomoči študentom zaradi računalniške nepismenosti, pripravi nalog in navodil, kar je vplivalo tudi na njihovo slabšo motiviranost in kvaliteto dela.

Pri praktičnem pouku so lahko študenti svoje osvojeno teoretično znanje simulacije prenesli na robota. S tem so dobili občutek, kako poteka delo robota tudi v praksi. Pri delu na daljavo tega privilegija študenti nimajo in so tako oškodovani za zaključno fazo izkustvenega učenja.

5. Literatura

Kocen, Ž. (2016). *Načrtovanje in izvedba učenja na daljavo* (Diplomsko delo). Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Maribor.

Marentič-Požarnik, B. (2003). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Kratka predstavitev avtorja

Oliver Milinčič, rojen 4. 7. 1980, diplomirani inženir elektrotehnike, smer avtomatika je zaposlen na Srednji šoli tehniških strok Šiška v Ljubljani, kjer poučuje strokovne predmete na programih elektrotehnike in mehatronike (predmeti Regulacije, Robotika, Pnevmatika...). Dodatno je zaposlen na Šolskem centru Ljubljana, na Višješolskem izobraževalnem programu Mehatronika, kjer je izvajalec vaj za predmeta Robotski sistemi in Sistemi mehatronike. Raziskovalne naloge, ki jih opravlja tako z dijaki kot s študenti, izvaja na področjih robotike, elektrotehnike in avtomatike.

Kako v okvirih pouka na daljavo organizirati praktični pouk za strokovne module (na nivoju srednješolskega strokovnega izobraževanja)

How to Organize Practical Class for some of Professional Modules with Distance Learning (at the Level of Secondary Education)

Rihard Bonifer

Srednja šola Domžale
rihard.bonifer@guest.arnes.si

Povzetek

V prispevku iščemo odgovor na vprašanje, kako in s kakšnimi orodji naj se lotimo organizacije poučevanja praktičnega pouka nekaterih strokovnih modulov na nivoju srednješolskega strokovnega izobraževanja, da bodo rezultati kar najboljši. Raziščemo prednosti in omejitve (šibke točke) nekaterih orodij, ki so na voljo. Sprašujemo se o ustreznih vzvodih za pozitivno motivacijo dijakov. Poudarimo tudi nekaj specifičnih izzivov, s katerimi se soočamo predvsem učitelji praktičnega pouka v času, ko praktični pouk ne more potekati v delavnicah. Ugotavljamo, kakšni so najbolj sprejemljivi načini vrednotenja znanja dijakov pri pouku na daljavo.

Ključne besede: orodja za praktični pouk, pouk na daljavo, pozitivna motivacija učencev, praktični pouk, specifični izzivi učiteljev za praktični pouk, sprejemljivi načini vrednotenja znanja.

Abstract

In this article we are looking for an answer to the question how and with which tools we suppose to organize practical class of some professional modules at the level of secondary education in order to get the best result. We explore the strenghts and limitations (weak points) of some of the tools available. We wonder about the appropriate mechanisms for positive motivation of students. We also highlight specific challenges that are faced mainly by teachers of practical lessons at a time when practical lessons can not take place in workshops. We will find out what are the most acceptable ways to evaluate knowledge of the students with distance learning.

Key words: acceptable ways to evaluate knowledge, learning with distance, positive motivation of students, practical class, specific challenges of the teachers for practical class, tools for practical class.

1. Uvod

Ob zaprtju šol v sredini meseca marca letos se je bilo treba zelo na na hitro odločiti, kako organizirati pouk, tudi praktični pouk. Kljub začetnim težavam, ko spletna stran eAsistent zaradi preobremenjenosti ni delovala ali pa je delovala s prekinitvami (The world news, 2020), je pouk gladko stekel. V nadaljevanju bomo poglobljevali nekaj specifik praktičnega pouka na daljavo in nekaj orodij za lažjo organizacijo praktičnega pouka na daljavo.

2. Teoretični in praktični pouk, razvoj e-izobraževanja

Praktični pouk je namenjen razvoju spretnosti ter omogoča učencem razumeti njihov pomen in uporabo in spoznati, kako stvari (npr. oprema) delujejo. Namenjen je pridobivanju praktičnega znanja in izkušenj (Muršak, 2012).

Preden lahko sploh začnemo s praktičnim poukom, morajo dijaki seveda spoznati tudi nekaj teorije. Teoretični pouk omogoča učencem razumeti in ponotranjiti teorije, načela in podatke, ki so pomembni za posamezni predmet, strokovno-teoretično področje ali določeno delovno prakso (Muršak, 2012).

Živimo v družbi, v kateri je znanje v zadnjih desetletjih postalo ključno – ne samo za uspešno poklicno pot, pač pa tudi za sodobno preživljanje prostega časa. Tehnološki napredek je vsakodnevno komunikacijo, tako poslovno kot tudi privatno, razvil do take mere, da moramo biti »dodatno izobraženi« že samo za uporabo vseh teh tehnoloških pripomočkov. Vendar pred 20 leti še ni bilo »enostavnega dostopa do interneta«, »forumov in portalov« ali celo »pametnega telefona v rokah vsakega drugega otroka«. Vse te nove tehnologije smo se vmes nekako sproti učili uporabljati, seveda vsak glede na svoje možnosti in priložnosti, in tudi vsak s svojim tempom. Kdor se na IKT še ni uspel navaditi, je profesionalno gledano na slabšem (ker ne more izkoristiti prednosti v smislu produktivnosti), relativno ozko informiran (ker ne more preverjati neodvisnih virov preko interneta, ampak je vezan na časopis, radio, televizijo) in ima lahko nekaj težav tudi pri socialnih stikih (na primer če vztraja izključno pri uporabi fiksne telefona, ga je težko kontaktirati). Tako kot po izumu avtomobila ni bilo več produktivno vztrajati izključno na konjski vpregi, je uporaba IKT postala hkrati modna muha z najnovejšimi trendi in napravami, pa tudi tako rekoč preživetvena nuja, da ne ostanemo na tehnološki margini.

Predhodnik e-izobraževanja je bil pravzaprav študij na daljavo (Bregar, Radovan in Zgmajster 2010, str. 10). Ko se je IKT pojavil širše v družbi, oziroma ko je bil zaradi razvoja infrastrukture dostop do interneta slednjič mogoč tudi za gospodinjstva, ne le za podjetja in inštitute, je prišlo do bistvenih sprememb. IKT se je v Sloveniji začel pojavljati v sedemdesetih/osemdesetih letih, vendar se je v učne načrte prebil šele v devetdesetih. Projekt, s katerim so uvedli IKT v šole, se je imenoval računalniško opismenjevanje, s kratico RO (Tišler idr. 2006, str. 11).

Učitelj nenadoma ni bil več edini nosilec znanja, ampak se je znanje pojavilo neodvisno tudi v globalnem omrežju. Udeleženec e-izobraževanja tako postane dejaven partner in je v središču na novo postavljene izobraževalne paradigme. Učitelj pa postane neke vrste moderator in organizator izobraževalnega procesa, in seveda tudi svetovalec udeležencu (Bregar, Radovan in Zgmajster 2010, str. 11).

Spodaj navajamo nekaj primerov dobre prakse e-izobraževanja v Sloveniji:

- e-učbenik Računalništvo in informatika 1 (Anželj idr., 2015),
- Učenje on net, prosti učni portal (B2, 2016),
- e-izobraževanja Arnes, npr. »spletni tečaj o varni rabi interneta in naprav« (Zavod Arnes, 2016),
- e-gradiva v okviru e-šolstva (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, 2016).

3. Orodja za pouk na daljavo

Seveda je e-izobraževanje primernejše za odrasle ljudi, manj pa za dijake, še posebej dijake nižjih letnikov. Osnovne lekcije smo lahko učitelji pripeli v spletne učilnice, ali pa smo jih dijakom lahko poslali po elektronski pošti. Dijaki pa višjih taksonomskih nivojev snovi brez dodatne razlage ne bi mogli usvojiti. Za dodatno razlago lahko uspešno uporabimo video posnetke in videokonferenčne sisteme. Posnetki so ne glede na uporabljeno snemalno orodje dokaj primerljive uporabne vrednosti, če so le dovolj kvalitetni, da so jasni. Ne omogočajo interakcije, zato jih v tem prispevku le omenimo, ne bomo pa jih podrobneje predstavljali.

Videokonference omogočajo interakcijo, zato so bolj zanimive za predstavitelje. Osnovni programi za videokonference so v mnogih primerih brezplačni, že v osnovi ponujajo precejšen nabor osnovnih funkcij in skoraj vsaka rešitev ustreza razlagi ali vodenju praktičnega pouka za skupino, celo za cel razred. Izbira je zares pestra, naj naštejemo le nekaj dobro znanih in razširjenih programov za videokonference, kot so npr. Skype Lite, Skype, Zoom, Microsoft Teams, Cisco Webex Meetings, Google Hangouts itd.

Primerjalnih parametrov je mnogo in presegajo okvir tega prispevka. Naj osvetlimo nekaj najbolj izpostavljenih kriterijev, ki vplivajo na odločitev o izbiri:

1. Enostavnost uporabe (če potrebujemo le enostavno povezavo, je lahko prekompleksno videokonferenčno okolje prej ovira kot prednost).
2. Največje možno število prijavljenih (nekateri programi imajo omejitve števila prijavljenih, še bolj pomembno pa je upoštevati, da vsi programi ne omogočajo hkratnega prikaza večjega števila udeležencev hkrati – kar je odločilnega pomena na primer pri organiziranju pisnega testa na daljavo, kjer želi učitelj nadzorovati oddaljeno okolje, v katerem dijak piše test).
3. Omejitve časa povezave (nekateri verzije omejujejo maksimalen čas trajanja videokonference).
4. Varnost (nekateri videokonference so zaščitene in kriptirane, drugim pa je možno zlahka prisluškovati ali se celo pridružiti povezavi brez eksplicitnega povabila) (SI-CERT, 2020).
5. Cena (sredstva so ponavadi omejena, tako da brezplačna rešitev predstavlja prednost).

Če se omejimo na elektroniko - specifika pri praktičnem delu v delavnici je v tem, da mora dijak imeti opremo in orodja, da lahko izpelje predvideno vajo. Tokrat smo zadevo improvizirano rešili tako, da smo izbrali platformo Tinkercad, ki med drugim ponuja brezplačno sestavljanje virtualnih elektronskih vezij, celo takih, ki tečejo s pomočjo mikrokrmilnika Arduino. Seveda je na voljo še dosti drugih orodij. Nekatera med njimi so celo boljša, ampak je treba za uporabo naprednejših funkcij plačati, npr. pri orodju Fritzing. V prihodnje načrtujemo, da si vsak dijak kupi kit komplet. To bo potem omogočilo, da bodo vsi dijaki - tudi v skrajnem primeru, da bi morali zaradi karantene ostati doma - lahko opravili vsaj nekatere nujne vaje na daljavo, saj bi vsak imel osnovne gradnike za izdelavo vaje kar doma.

4. Motivacija dijakov za pouk na daljavo

Poučevanje je zasnovano na specifični vlogi, ki jo mora v komunikaciji z učečimi osebami opraviti učitelj. Učiteljeva vloga bi morala biti povezana z motiviranjem učečih za delo, z izzivanjem učečih k premisleku ob novih učnih vsebinah, s pogovori o novih spoznanjih, z izmenjevanjem pogledov in ne nazadnje učnih dosežkov. Učitelj bi moral poskrbeti tudi za to,

da ima uvid v učni napredek učencev/dijakov/šolstov in za tiste, ki izstopajo v tempu učenja (torej tako za šibkejše kot za nadarjene), poskrbeti za dodatne razlage, gradiva, izzive, drugačne motivacije itn. Skratka, bistvo poučevanja na daljavo ni samo, celo ne predvsem posredovanje novih informacij – to je tisti del učiteljskega dela, ki ga je najlažje nadomestiti s tehnološkimi rešitvami - ampak pomeni ohranjanje žive komunikacije ob hkratnem osvajanju učnih vsebin (Kroflič, 2020).

S tehničnega vidika je specifika praktičnega pouka na daljavo v tem, da se je bilo potrebno med improvizacijo zateči k raznim simulacijam dejanskega procesa. Naj ponazorimo s konkretnim primerom – če naj bi se dijak pri neki vaji naučil s posebnimi kleščami narediti delujoč mrežni kabel, je gledanje poučnega filma o tem istem početju sicer dobrodošel, a ne dovolj adekvaten nadomestek dejanskega procesa, kar tudi v določeni meri vpliva na motivacijo do materije.

5. Dileme ocenjevanja pouka na daljavo

Zaključno ocenjevanje je že v običajnih okoliščinah najbolj obremenjujoč del šolanja. Ekstenzivno ocenjevanje učnih dosežkov pri vseh šolskih dejavnostih, da ne govorimo o končnem (sumativnem) preverjanju celote znanja ob zaključku šolanja, je v razmerah, ko ni bilo mogoče izvesti ustreznih priprav na te dogodke, zelo oteženo (Kroflič, 2020). Kot ugotavlja tudi g. Kroflič, je ocenjevanje v takih razmerah neustrezno, saj vseh ciljev, predvidenih v učnih načrtih, v pouku na daljavo ni mogoče ne doseči ne oceniti (prav tam).

Pri praktičnem pouku je navedena dilema še toliko bolj pereča, saj v mnogih primerih ni bilo možno izpeljati vseh vaj in izdelati predvidenih izdelkov, da bi bilo možno ustrezno vrednotiti kompetence dijakov za bodoči poklic.

6. Zaključek

Pred začetkom novega šolskega leta lahko ugotovimo, da je odprtih več vprašanj, kot je trenutno na voljo odgovorov. S skupnimi močmi smo dijaki in učitelji pokazali, da z opisanimi orodji in tehničnimi pripomočki lahko improvizirano speljemo šolsko leto. Ne more pa to biti enakovreden nadomestek klasičnega pouka. Še posebej je s stališča kompetenc pomembna vrnitev v šole zaradi praktičnega dela v delavnicah, kar je razvidno na primer tudi iz definicije tretjega modela pouka **za srednjo šolo, ki ga je Ministrstvo za šolstvo pripravilo v obliki okrožnice za srednje strokovne šole: dijaki obiskujejo le praktični pouk v šoli, predavanja iz splošnih in strokovnih predmetov pa poslušajo prek spleta**« (SIO, 2020).

Še kako se torej vsi vpleteni zavedamo, da je - še posebej pri praktičnih veščinah - nujno potrebna vrnitev v šole, seveda ob upoštevanju priporočil.

7. Literatura

- Anželj, G., Brank, J., Brodnik, A., Bulić, P., Ciglarič, M., Đukić, M., Fürst, L., Kikelj, M., Krapež, A., Medvešek, H., Mori, N., Pančur, M. in Sterle, P. (2015). *Računalništvo in informatika 1*. Koper: Založba Univerze na Primorskem. Ljubljana: Založba Fakultete za računalništvo in informatiko, Univerza v Ljubljani. Maribor: Založba Fakultete za računalništvo in informatiko, Univerza v Mariboru. Prispevek pridobljen s <http://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/RIN1/>
- Bregar, N., Radovan, M. in Zgajmajster, M. (2010). *Osnove e-izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, str. 25-27.
- B2 d.o.o. (2016). *Učenje on net (prosti učni portal)*. Ljubljana: B2 d.o.o. Prispevek pridobljen s <http://www.ucenje-on.net/show.aspx?xid=WBT:X:Home>
- Govekar-Okoliš, M. in Ličen, N. (2008). *Poglavja iz andragogike*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. Str. 19-25.
- Kroflič, R. (2020). Od kulture učenja h kulturi poučevanja. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Prispevek pridobljen s http://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/dogodki/covid_19/kroflc_od_kulture_ucenja_h_kulturi_poucevanja/
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2016). *e-gradiva*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Prispevek pridobljen s http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_investicije/ikt_v_solstvu/e_gradiva/
- Muršak, J. (2012). *Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje, str. 83
- SI-CERT. (2020). *Odpravljene ranljivosti Zoom videokonferenčnega sistema*. Ljubljana: SI-CERT (2020). Prispevek pridobljen s <http://www.cert.si/si-cert-2020-04/>
- Slovensko izobraževalno omrežje. (2020). *Štirje predlogi modelov pouka*. Ljubljana: SIO. Prispevek pridobljen s <https://sio.si/2020/07/03/stirje-predlogi-modelov-pouka/>
- The World News. (2020). *Pouk na daljavo – moteno delovanje sistema*. Prispevek pridobljen s <https://theworldnews.net/si-news/pouk-na-daljavo-moteno-delovanje-sistema-easistent>
- Tišler, T., Černilec, B., Vehovec, M., Korošec, D., Brezovar, D., Pungartnik, S. (2006). *Vodenje za spodbujanje IKT na šolah*. Kranj: Šola za ravnatelje. Prispevek pridobljen s <http://www.solazaravnatelje.si/ISBN/961-6637-04-5.pdf>
- Zavod Arnes. (2016). *Spletni tečaj o varni rabi interneta in naprav*. Ljubljana: Zavod Arnes. Prispevek pridobljen s <https://www.arnes.si/storitve/varnost/mooc-v/>

Kratka predstavitev avtorja

Rihard Bonifer je inženir računalništva, 20+ let je delal na področju IKT in organizacije v mednarodnem koncernu. Zadnja štiri leta poučuje praktični pouk in strokovne predmete na Srednji šoli Domžale, največ na smeri Tehnik računalništva (SŠI).

Z e-izobraževanjem se je prvič seznanil že v letu 2003 pri pripravah na pomemben službeni projekt. Šlo je za skupek pripomočkov za e-izobraževanje, s katerimi so sodelavci lahko usvojili dodatne kompetence. Rezultati e-izobraževanja so se zapisovali v bazo – portfelj kompetenc vsakega sodelavca.

Poučevanje praktičnega pouka zdravstvene nege v času posebne epidemiološke situacije v državi

Teaching of Practical Nursing Lessons during an Epidemiological Crisis in the Country (in Slovenia)

Martina Škrabec

*Srednja zdravstvena šola Ljubljana
martina.skrabec@guest.arnes.si*

Povzetek

V prispevku je predstavljeno poučevanje praktičnega pouka v prvem in drugem letniku srednje zdravstvene šole, ki se je dogajalo v času posebne epidemiološke situacije v državi. Zdravstvena nega je stroka, ki pogosto sega v najintimnejši prostor človeka, tako da je tudi o fizični razdalji zelo težko govoriti. Poučevanje praktičnih veščin in spretnosti, ki so potrebne pri tem delu, je na daljavo skoraj nemogoče, če gledamo na končni rezultat. Današnja komunikacijska tehnologija pa je lahko v veliko pomoč. Omogoča namreč prenos slike, na primer Zoom, Skype, You Tube in druge internetne možnosti. Nenazadnje so odlični učbeniki, ki imajo tudi video predstavitve, zelo pripomogli, da se je na fizičnem srečanju, ko je bilo mogoče, skoraj brez težav izvedlo postopke, ki so v učnem načrtu. Zaradi posebnosti epidemiološke situacije pa se je istočasno še utrjevalo postopke, ki so bili obravnavani na začetku šolskega leta in so pri resničnem strokovnem delu vedno lahko prisotni. Za vse (dijake in učitelje) je bila situacija neobičajna. Nekaterih postopkov se zaradi materialnih pogojev ni dalo izvajati oz. se jih je samo delno.

Ključne besede: informacijska tehnologija, poučevanje, praktični pouk, učenje, zdravstvena nega.

Abstract

In this paper the author presents the practical lessons she taught as a first and second year of The Secondary School of Nursing Ljubljana, which also coincided with the epidemiological Corona crisis in the country. Nursing is a profession that often reaches into the most intimate space of a person, it is therefore very difficult to apply physical distancing. Distant teaching makes it almost impossible for the students to acquire the practical skills and experiences required. Today's communication technology is a real asset, as it allows students to follow in real time with image and sound the teachings through Zoom, Skype, YouTube or other applications, while following the curriculum through excellent textbooks which also have video presentations. For all (students and teachers), the situation was unusual. Due to the teaching conditions, some proceedings could not be performed or has to be curtailed. At the same time the proceedings that were studied in person at the beginning of the school year, presented students with situations that can be encountered in their profession, and allowed them to gain important skills, in particular skills that are important in times of epidemiology.

Keywords: information technology, learning, nursing, nursing practice, teaching.

1. Uvod

Zdravstvena nega je avtonomna strokovna dejavnost, ki zajema celostno obravnavo posameznika in skupin na področju zdravstvenega varstva. Čeprav je v človeški družbi prisotna že ves čas, se je strokovna utemeljitev, s prvim učbenikom v Angliji, zapisala šele v sredini 19. stoletja. Takrat je bila ustanovljena tudi prva strokovna šola, ki je delovala pri bolnišnici Svetega Tomaža (Fink, in Kobilšek, 2013). Prej so bile šole za zdravstveno nego v okviru vojaških ali verskih ustanov. Razvoj zdravstvene nege in njeno poučevanje je povezano z razvojem medicine in drugih znanosti ter tehnologij. Poučevanje zdravstvene nege pa je del izobraževalnega sistema vsake države. V Sloveniji lahko začnejo mladi z osnovami že v srednji šoli. Zaradi kompleksnosti področja je lažje, če ima mlad človek lastnosti, ki so se začele oblikovati že v družini in se skozi izobraževanje še dodatno izoblikujejo ter poglobijo: etičnost, potrpežljivost, natančnost, empatičnost, delavnost.

“Zdravstvena nega je pomoč zdravemu ali bolnemu posamezniku pri tistih dejavnostih, ki pripomorejo k ohranitvi zdravja, vrnitvi zdravja ali mirni smrti in bi jih ta opravil samostojno, če bi imel za to voljo, moč in znanje...” (Fink in Kobilšek 2013). Ta definicija zdravstvene nege je dijakom najbližja. Je sicer starejša verzija in Mednarodni svet medicinskih sester kot tudi Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, uporabljata spremenjeno, dopolnjeno in razširjeno definicijo (Zbornica zdravstvene in babiške nege, b.d.).

2. Poučevanje zdravstvene nege

Učni načrt za praktični pouk v prvem letniku srednje zdravstvene šole predpisuje obravnavo osnovnih postopkov v zdravstveni negi: vse v zvezi s preprečevanjem okužb v zdravstvu, urejanje bolniške postelje, pomoč pacientu pri izvajanju osebne higiene in pomoč pacientu pri gibanju (CPI, 2018).

V drugem letniku se nadaljuje s pomočjo pri drugih življenjskih aktivnostih: vitalne funkcije, hranjenje in pitje, izločanje in odvajanje ter aplikacija zdravil. Na prvi pogled so to sicer aktivnosti, ki jih vsi poznamo in opravljamo. Pri pacientih, ki pri tem potrebujejo pomoč, pa gre lahko za postopke, ki so medicinsko tehnično zahtevni in imajo lahko velik vpliv na pacientovo zdravljenje (CPI, 2018).

Materialni in prostorski pogoji v specialni učilnici ali kabinetu naj bi bili podobni situaciji v zdravstvenih in socialnih ustanovah. Doma je to težje, ker imamo različne pogoje bivanja. Pri postopkih, ki zahtevajo specialne medicinske tehnične pripomočke pa se tudi zelo težko improvizira.

Na daljavo smo z dijaki komunicirali preko elektronske pošte, Zooma ali Skypa. Vse omenjeno se lahko uporablja tako preko osebnega računalnika, tablice ali pametnega telefona, ki naj bi ga imeli vsi. Bile pa so razlike tudi pri internetnih povezavah, ki jih imajo nekako vsi, ampak niso vse enako kakovostne. Nekaj dijakov je bilo tudi v drugih državah. Začeli smo z

elektronsko pošto. Dobili so navodila, kaj naj si preberejo v učbeniku, pogledajo pripravljene video predstavitve ali poiščejo na You Tubu. V navodilih je bilo zapisano tudi, kaj se pričakuje, da pošljejo nazaj: sliko izdelka ali kratek video posnetek. Izkazalo se je, da je boljši odziv, če se vidimo prek Zooma ter pogovorimo. Elektronsko dopisovanje je le dodatek, ki podkrepi izgovorjeno. Pri postopkih, ki jih običajno v kabinetu vadimo drug na drugem, so morali pomagati družinski člani oz. člani gospodinjstva.

Dijaki so za osnovo prebrati in premisliti o postopkih, ki so v javno veljavnih in uporabljenih učbenikih. Seveda pa vsaka podrobnost posameznega postopka ne more biti opisana v učbeniku. Demonstracijo učiteljice so nadomestile video predstavitve, ki so del učbenika. Svetovni splet, predvsem You Tube, omogoča še dodatne video predstavitve. Potrebno pa je nekaj časa in znanje jezikov, tako da smo ostali predvsem pri angleščini. Nekatere postopke so poiskali kar na šolski spletni strani, kjer jih imamo že nekaj let. Na ta način se lahko vidi različne načine in uporabo različnih materialov pri izvajanju postopkov v zdravstveni negi, ki imajo v vseh primerih enak osnovni potek in namen. Dijaki so pridobljeno znanje utrjevali tako, da so delali miselne vzorce, odgovarjali na zastavljena vprašanja, pošiljali slike, ker je šlo za rokopisne beležke v zvezke, ali pa so pošiljali fotografije in kratke video posnetke. Večinoma so bili uspešni. Kjer so se opazile napake, smo se pogovorili. Skupaj smo pogledali kakšno uspešno nalogo in jo primerjali z manj uspešno. Tudi različne video predstavitve smo komentirali, ker je pogosto mogoče kaj izboljšati. Tak način poučevanja in učenja je bil uspešen predvsem pri prvem letniku, kjer so postopki enostavnejši. Proti koncu šolskega leta, ob natančnih varnostnih ukrepih, z uporabo zaščitnih mask in razkuževanjem rok, brez menjave obleke in čevljev ter nedotikanjem, smo prišli v šolski kabinet. Dijaki so brez posebnih težav pokazali, kaj so se na ta način naučili. Razlike so bile kot pri običajnem pouku.

V drugem letniku, ko se obravnava tehnično zahtevnejše vsebine, smo potrebovali več ur v šolskem kabinetu, da smo poskusili izvesti posamezne postopke (Fink, Kobilšek in Mesarec, 2016). Material, ki ga uporabimo pri delu in se ga sicer odvrže, da ne bi prišlo do varnostnih težav (Npr.: pribor za injiciranje), so vzeli domov, da so lahko vadili prijeme. Seveda smo kabinete in uporabljene pripomočke pred in po uporabi razkužili.

3. Zaključek

Za zaključek lahko rečemo, da je poučevanje zdravstvene nege na daljavo sicer težje kot v običajnih pogojih, vendar se osnovne postopke v zdravstveni negi lahko dobro predstavi ob pomoči moderne tehnologije, ki je na voljo. Praktično pa je treba vaditi doma s pomočjo drugih članov gospodinjstva. Ob možnosti poučevanja v specialni učilnici je zelo uporabno ponavljanje v obliki delavnic, ki trajajo več ur kot običajno, kjer je ves čas ena skupina in se lažje pazi na možno širjenje okužbe. Seveda pa to zahteva dodatno organizacijo in logistiko. Kljub temu da smo zelo pazili na možnost prenosa okužbe, ki se ni zgodila, so bili dijaki s takim načinom dela zadovoljni.

4. Viri in literatura

Fink, A. in Kobilšek, P. V. (2013). *Osnove zdravstvene nege*. Ljubljana: Grafenauer.

Fink, A. in Kobilšek, P. V. (2017). *Zdravstvena nega pacienta pri življenjskih aktivnostih*. Ljubljana: Grafenauer.

Fink A., Kobilšek, P. V. in Mesarec, M. (2016). *Diagnostično-terapevtski pristopi in fizika v medicini*. Ljubljana: Grafenauer.

Katalogi znanja. Zdravstvena nega.

<http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/kurikulum/Programoteka/07->

[08/Zdravstvena_nega/SSI_Zdravstvena_nega_KZ_Zdravstvena_nega_otrok_in_mladostnikov.doc](http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Datoteke/kurikulum/Programoteka/07-08/Zdravstvena_nega/SSI_Zdravstvena_nega_KZ_Zdravstvena_nega_otrok_in_mladostnikov.doc)

Zbornica zdravstvene in babiške nege. <http://www.zbornica-zveza.si/>

Kratka predstavitev avtorice

Martina Škrabec, diplomirana medicinska sestra, specialistka oftalmološke zdravstvene nege, učiteljica praktičnega pouka in strokovno teoretičnih predmetov. Posebno se zanima za gerontološko zdravstveno nego in zgodovino zdravstvene nege, tako pri nas kot v svetu.

Izziv izobraževanja na daljavo pri praktičnem pouku

The Challenge of Distant Education in Practical Lessons

Tatjana Hrovat Ahac

*Srednja zdravstvena šola Ljubljana
tatjana.hrovat-ahac@guest.arnes.si*

Povzetek

V času epidemije, ko je javnost dnevno spremljala situacijo v zdravstvu, sta poklic medicinske sestre in poučevanje za ta poklic čez noč postala pomembnejša. Učenje na daljavo je bil za vse popolnoma nov način dela, predvsem pa izziv, da dijaki poleg teoretičnih znanj usvojijo tudi praktične veščine in da za svoje samostojno delo dobijo tudi povratno informacijo, če so dosegli zastavljene učne cilje.

V prispevku prikažemo, kako praktične veščine usvojiti v improviziranih okoliščinah, s kakšnimi dilemami in izzivi se srečuje učitelj ter kako se s tem soočajo dijaki. V prispevku je predstavljeno poučevanje in vrednotenje praktičnega pouka zdravstvene nege na daljavo s praktičnimi primeri ter pozitivne in negativne izkušnje učitelja in dijakov.

Praktični pouk na daljavo ni primerljiv s poukom v razredu na šoli, še posebej ne v programu zdravstvene nege, kjer je potrebno zraven ročnih spretnosti tudi veliko komunikacijskih veščin in dijaku omogočiti hitro in natančno povratno informacijo. Pri omenjeni situaciji je lahko video izobraževalno gradivo, ki je v tem obdobju nastalo, močna podpora pri utrjevanju znanja in razumevanju določenih postopkov (v tem primeru zdravstvene nege ali pa katerekoli druge stroke). V prihodnosti je potrebno opolnomočiti učitelje in tudi dijake za pripravo in uporabo teh gradiv. Nujna so kontinuirana izobraževanja s področja informacijske tehnologije in videogradivo iz strokovnih področij v slovenščini, ki bodo v pomoč tako učitelju kot dijakom ne glede nato, ali bo izobraževanje potekalo na šoli ali na daljavo.

Ključne besede: delo na daljavo, praktični pouk, video gradivo, zdravstvena nega.

Abstract

During the epidemic, when the public monitored the situation in health care on a daily basis, the nursing profession and teaching for this job became even more important overnight. A big challenge of teaching from a distance was certainly a brand new way of working, but above all the challenge that students acquire practical skills in addition to theoretical knowledge and that they get feedback for their independent work if they reached the set learning goals.

The purpose of this article is to show how to acquire practical skills in improvised circumstances. What dilemmas and challenges does the teacher face and how do the students confront them. The article presents the teaching and evaluation of practical nursing lessons from a distance with practical examples and the positive and negative experiences of the teachers and students.

Practical distance learning is not comparable to live teaching, especially not in a nursing program, where in addition to manual skills, a lot of communication skills are required and where the student immediately receives accurate feedback. In this situation, the video educational material created during this period can be a strong support in consolidating knowledge and understanding of certain procedures (in this case, nursing or any other profession). In the future, it is necessary to empower teachers as well as students to prepare and use these study materials. Continuous education in the field of information technology and video material from professional fields in Slovene are necessary, which will help both teachers and students, regardless of whether the education will take place at school or at a distance.

Keywords: health care, practical lessons, video material, working from a distance.

1. Uvod

Epidemija oziroma bolj natančno pandemija se je zgodila ravno v letu, ki je za medicinske sestre zgodovinsko gledano zelo pomemben. Letos je 200-letnica rojstva Florence Nightingale, Angležinje, ki je postavila temelje civilnemu, modernemu sestrinstvu. Ženska, ki je s svojim delom v času krimske vojne dokazala, da je zdravstvena nega pomemben sestavni del zdravljenja. Čeprav sama ni imela formalne izobrazbe za medicinske sestre, je delo le-te opravljala z odliko, saj je imela široko splošno znanje, predvsem pa čut za natančno opazovanje in dobro organizacijo. Leta 1860 je v Londonu ustanovila šolo, v katero so se lahko vpisovala dekleta, ki so si želela opravljati poklic medicinske sestre in so imela prave kvalitete za to delo. Po končanem izobraževanju niso prejele diplome, saj je Florence Nightingale zagovarjala vseživljenjsko učenje (Brown, 1994).

Če je Florence Nightingal uspelo dvigniti ugled poklica medicinske sestre na visoko raven, je ugled le-tega v modernih časih nekako bledeel. In prav v času epidemije, ko je javnost dnevno spremljala situacijo v zdravstvu, sta poklic medicinske sestre in poučevanje za ta poklic čez noč postala zelo pomembna. Mediji so seznanjali s težavnim delom vseh zdravstvenih delavcev, še posebej pa tistih, ki so v tesnem stiku s pacientom in med njimi so v prvi vrsti prav medicinske sestre (srednje, diplomirane, babice, bolničarke/negovalke), ki so svoje znanje pridobile v času formalnega izobraževanja in na številnih izobraževanjih ob delu. Veliko pa štejejo praktične izkušnje, saj le-te pripomorejo k hitremu in pravilnemu odločanju v nenadnih in spremenjenih razmerah.

Izobraževalni sistemi se spreminjajo in po sedanjem imajo dijaki programa zdravstvene nege praktični pouk razdeljen v tri sklope: v 1. in 2. letniku praktični pouk v šoli, v specialnih učilnicah, v 3. in 4. letniku imajo praktični pouk na kliniki pod vodstvom šolskega mentorja in praktično usposabljanje pri delodajalcu, pod vodstvom mentorja s klinike. Avtorica poučuje dijake prvih in drugih letnikov, ki imajo poleg praktičnega pouka (dve uri v prvem in tri ure v drugem letniku) še dve uri teorije zdravstvene nege na teden.

Praktični pouk izvajamo v specialnih učilnicah, ki so simulacija bolniške sobe s tremi posteljami. V skupini je 10 do 11 dijakov, razred poučujejo trije učitelji. Vlogo pacienta prevzamejo lutke oziroma se dijaki vživijo v vlogo pacienta, kar jim da idealno izkušnjo, da razmišljajo in občutijo, kaj si kot pacienti želijo ter kaj je pomembno v komunikaciji.

2. Praktični pouk

2.1. Način dela in motivacija

Pri praktičnem pouku je vodilna metoda dela demonstracija, ki jo spremlja razlaga. Učna metoda demonstracije oz. prikazovanja se povezuje z načelom nazornosti in pomembno prispeva k razumevanju. Vloga mentorja je prikazovanje, vloga dijaka pa opazovanje. Vrste demonstracije delimo na statično, dinamično in psihomotorično učenje, kjer gre za učenje spretnosti in veščin in pomeni neposredno izvajanje tega, kar se dijaki naučijo (Ivanuš Grmek in Javornik Krečič, 2011). Učno metodo praktičnih del izberemo, ko imamo za cilj, da dijaki neko nalogo znajo in si s tem pridobijo določene spretnosti. Učna metoda praktičnih del poteka v več fazah. V prvi fazi dijake seznanimo s potekom dela ter jih motiviramo. V drugi fazi predstavimo negovalno intervencijo in jo tudi izvedemo. V tretji fazi prikazu dela v celoti sledi prikaz dela postopoma, nakar dijak pod budnim očesom skupine ter mentorja delo ponovi. V četrti fazi pa poteka ponavljanje dijakov, da čim bolj razvijejo določeno aktivnost (Ivanuš

Grmek in Javornik Krečič, 2011). Za čim boljše rezultate je potrebno vajo večkrat ponoviti in pri tem upoštevati popravke učitelja.

Učna metoda razlage je monološka metoda, pri kateri je komunikacija enosmerna. Učno metodo je potrebno prilagajati znanju dijakov. Z dobro razlago mentorji vzbujajo pozornost, spodbujajo aktivnost ter sprožijo miselne procese pri dijakih. Pomanjkljivost učne metode razlage je pasivnost dijakov (Ivanuš Grmek in Javornik Krečič, 2011). Razlaga ne sme biti samo predavanje, vendar tudi prikaz. Potrebno je vključevanje dijakov v pogovor, razpravo in sprotno evalvacijo (Govekar Okoliš in Kranjčec, 2018).

Učna metoda pogovora je dialoška metoda z dvosmerno komunikacijo. Učna metoda ima v učnem procesu svoje didaktično določeno mesto. Za uspešen potek pogovora je potrebno določeno znanje ter izkušnje dijakov. Uporablja se za ugotavljanje že usvojenega znanja dijakov. Prednost opisane učne metode je v individualnem pristopu k posamezniku. S pogovorom dijake motiviramo, zato lahko dosežejo znanje, ki je bolj natančno in trdno (Ivanuš Grmek in Javornik Krečič, 2011).

Pri delu je potrebno upoštevati didaktična načela, ki jih Ivanuš Grmek in Javornik Krečič (2011) klasificirata z vidika »posameznih, z didaktiko povezanih interdisciplinarnih poudarkov«: psihološkem (aktivnost, nazornost, postopnost, prilagojenost), metodološkem (znanstvenost, sistematičnost, povezanost teorije s prakso), sociološkem (vzgojnost, aktualnost, racionalnost)

Dijaki so različno motivirani za delo. Najpogostejši dejavniki motivacije za izobraževanje so namen oziroma smisel učenja, učni uspeh in ocene, povratne informacije o napredovanju, interesi za določeno snov, pohvala in graja ter tekmovanje (Cvetek, 2015). Z motiviranimi posamezniki lahko učitelj izvaja aktivnejšo obliko pouka, ki je že sama po sebi zanimiva. Najučinkovitejše v motivacijskem smislu je prilagoditi posamezne metode in pristope številu, starosti učečih in učni snovi (Negovan idr., 2015). Notranja motivacija je, ko se učimo zaradi veselja do spoznavanja novih vsebin in iz zadovoljstva do novega znanja (Bengtsson in Ohlsson, 2010). Notranjo motivacijo spodbujajo povratne informacije, pozitivni odzivi okolja, ki poudarijo trud in napor. Notranji dejavniki motivacije s starostjo in tudi med šolanjem počasi upadajo, saj dobijo večji vpliv na motivacijo ocene, učni uspeh in diploma (Cvetek, 2015).

Pri motiviranju dijakov je bila v tem primeru prva ovira to, da so dijaki najprej mislili, da bodo doma le dva tedna in za njih »biti doma« v večini primerov pomeni imeti počitnice. In če izpostavimo, kako pomembna je motivacija za delo pri dijakih, velja ob tej situaciji omeniti, da je bila prav tako pomembna motivacija za delo pri učiteljih. Občutki, s katerimi so se spopadali, niso bili le-ti, ali bodo zmogli, predvsem to, ali bodo dijakom lahko ponudili dovolj kvalitetno delo pri usvajanju praktičnih veščin. Praktičnih pripomočkov namreč nimajo na voljo doma, prav tako nimajo pomočnika, ki bi jim določene postopke lahko pomagal prikazati, in nimajo nikogar, ki bi prevzel vlogo pacienta. Kako torej nadaljevati s praktičnim poukom? Na tem mestu velja omeniti podporo sodelavcev, s katerimi smo skupaj iskali načine za najboljšo opravljeno delo. Izmenjava mnenj in izkušenj je bila v tem obdobju izredno pomembna.

2.2. Način dela v času izolacije

In potem, čez noč, sprememba v načinu dela. Velik izziv učenja na daljavo je bil vsekakor popolnoma nov način dela, seznanitev z aplikacijami, ki so bile za učitelja in dijake popolnoma nove, predvsem pa izziv, da dijaki poleg teoretičnega znanj usvojijo tudi praktične veščine in da za svoje samostojno delo dobijo tudi povratno informacijo, če so dosegli zastavljene učne

cilje. Pri delu na daljavo pri teoriji ni nastal večji problem, saj smo s pomočjo aplikacije Zoom nadaljevali s predavanji. Dijaki so prejeli tudi navodila za domače naloge, ki so jih oddali ter bili tudi seznanjeni, ali so nalogo naredili pravilno ali ne. Pri vrednotenju in ocenjevanju je bil glavni način ustno ocenjevanje, ki je bilo v dani situaciji najbolj objektivno.

Že za pripravo navodil, kako naj dijak izvede delo doma, je potrebno kar nekaj angažiranja, pomembno pa je, da dijak posreduje posnetke in fotografije, kako je delo izvedel, in tukaj se srečamo s prvo pomanjkljivostjo pri učenju praktičnega pouka na daljavo. Če smo se na začetku učitelji spraševali, ali imajo vsi dijaki možnost delati od doma, imajo računalnik, imajo internetno povezavo, smo se pri izvajanju praktičnega pouka spraševali, ali bo dijak delo izvedel, ali bo dobil prostovoljca pri družinskem članu, ki mu bo odigral vlogo pacienta, ali bo dijak sposoben poiskati ustrezne pripomočke, bo znal improvizirati.

Delo pri praktičnem pouku je potekalo tako, da so dijaki prejeli pisna navodila, ki so zajemala obravnavo negovalne intervencije. Navodila so bila prilagojena negovalni intervenciji, saj so bile negovalne intervencije različne po zahtevnosti in je bilo pri nekaterih potrebno natančno usmeriti dijaka v možnost izvedbe z improviziranjem. Potrebno je bilo prebrati poglavje v učbeniku, pogledati posnetke, ki o posamezni negovalni intervenciji obstajajo (v slovenskem ali angleškem jeziku), nato premisliti o možnostih izvedbe te negovalne intervencije doma. Negovalno intervencijo so dijaki posneli oziroma fotografirali. Svoje domače delo so oddali preko elektronske pošte. Delo je bilo sproti pregledano in dijakom takoj poslana povratna informacija, saj je bilo njihovo delo lahko v celoti narejeno zelo dobro ali pa so bili potrebni posamezni popravki. Na Zoom srečanjih skupin praktičnega pouka je bilo njihovo delo pregledano in analizirano. Dijaki so govorili o svojih izkušnjah, občutkih in preprekah, s katerimi so se srečali. Srečanj so se v veliki večini udeležili vsi.

Učitelji smo ob ugotovitvi, da bo delo na daljavo potekalo dlje, kot smo na začetku vsi upali, morali resnično vložiti veliko truda, da smo praktični pouk na daljavo nadaljevali. Časovno je bilo to delo zelo neracionalno, saj smo veliko časa porabili že za pripravo navodil, iskanje ustreznih posnetkov na spletu, morebitno snemanje določenih negovalnih intervencij ali vsaj fotografiranje različnih možnosti improvizacije. Nadaljnji čas nam je vzelo pregledovanje posnetkov in fotografij, ki so jih pošiljali dijaki, ter pisanje odgovorov. Če smo želeli, da bi bilo delo vsaj malo podobno delu v šoli, smo dijake povabili na Zoom srečanje, kjer smo njihovo delo še enkrat analizirali, tako da smo v skupini delili posnetke in fotografije njihovega dela.

2.2.1 Primer navodil za delo

Kompresijsko povijanje nog in prvo vstajanje (učbenik str. 89–95).

Izvedi kompresijsko povijanje nog. Idealno je, da imaš elastičen povoj (če imaš možnost, si v lekarni kupi povoj, da boš lažje vadal/a).

Na povezavi si poglej, kako se povija nogo z elastičnim povojem:
<https://www.youtube.com/watch?v=vvIYiq39gRA>

Delo fotografiraj/izdelaj posnetek.

Uspešno delo ti želim!

Pri pregledu nalog, fotografij in videoposnetkov smo prišli do naslednjih ugotovitev: Dijaki so kljub zelo natančnemu videoprikazu povijanja nog in gradivu iz učbenika delo opravili pomanjkljivo. Ker so to delo opravljali dijaki prvih letnikov, menimo, da imajo premalo praktičnih izkušenj in strokovnega predznanja, da bi ga lahko bolj izvedli samostojno.

(Dijaki so dali pisno soglasje za objavo naloge in fotografij.)

2.2.2. Oddana naloga ter refleksija dela od doma s strani dijaka

»Za izvajanje te naloge sem ponovno prosila mami za model. Uporabila sem kompresijski povoj, vendar je bil nekoliko krajši, zato sem posamezne korake v povijanju nog predstavila posamično, kar je razvidno iz slik 1–3. Tako sem delo lažje opravila in urila svoje znanje. Začela sem s povijanjem stopala, zavila sem dvakrat okoli stopala, tako da so prsti gledali ven. Pri tem nisem imela večjih težav. Nato sem povila peto. Drugi korak sem tako zaključila ter povoj zopet odvila in začela s tretjim korakom, in sicer s klasastim povijanjem noge.«



Slika 1–3: Predstavljen je postopek povijanja noge (vir: Lara Čebulj, 1. a)

Lara je napisala tudi refleksijo dela od doma: »Situacija covid-19 nam je delo ter učenje na področju praktičnega dela zelo omejila. Pripomočki ki jih imamo v šoli, nam v domačem okolju niso vsem na voljo. Seveda so tukaj prednosti in slabosti. Sama sem se naučila uporabiti domišljijo ter v svoje delo vključila razne druge pripomočke, ki prav tako pripomorejo k opravljanju nege v nujnem primeru. Seveda pa ni enako kot delo v šoli, kjer se učimo opraviti delo natančno. S situacijo smo se nekako morali sprijazniti in delo ter praktične vaje opravljati. Podala bom primer povijanja nog s kompresijskimi povoji. Te snovi v šoli še nismo začeli obravnavati, zato je bilo moje znanje šibko. Čeprav nam je učiteljica to snov razložila zelo dobro, nam praktičnega dela vseeno ni mogla pokazati na način, kot bi nam ga v šoli. Sama sem snov najprej dobro prebrala in upoštevala nasvete, pogledala sem si nekaj videovsebin, na katerih je prikazan postopek izvajanja, nato pa sem svoje znanje usmerila v praktičen del. Na srečo sem doma imela povoje, vendar krajše, zato je bilo delo precej omejeno. Zaradi situacije covid-19 ni bilo možno kupiti ali pa si izposoditi kakšnega bolj primernege povoja. Delo sem izvajala na mami, ki je rade volje sodelovala pri tem delu. Uredila sem ji udoben prostor, tako da je bila med samim postopkom sproščena in ni imela večjih pripomb. Nogo sem povijala po navodilih, tako kot sem to najbolje znala. Ugotovila sem, da sem imela nekaj težav pri samem načinu povijanja, saj v praksi tega prej nikoli nisem videla. V šoli sem namreč svoje delo vedno opravljala vestno in natančno ter nisem imela večjih problemov. Ob misli na to, da bi se vseh praktičnih vaj učila na način kot povijanje nog s kompresijskimi povoji, sem se počutila zelo neizobraženo. Zdravstvo je zelo pomembno za življenje vseh ljudi in ena manjša napaka lahko pacienta zaznamuje za celo življenje. Ne predstavljam si zdravstva na takšen način, namreč delo, ki smo ga opravljali sami, je za skrajno silo. Šolo obiskujemo z namenom, da bi delo opravljali brežhibno ter vestno, zato menim, da je praktičen del pouka obvezen za vsakega izmed nas, ne glede na situacije, kot je covid-19. Sama želim postati

uspešna in izučena zdravstvena delavka, zato si želim svoje šolanje opravljati na najboljši možen način.«

2.2.3. Vrednotenje in ocenjevanje znanja na daljavo

Vrednotenje in ocenjevanje je težje izvesti, saj dijaki niso imeli doma ustreznih pripomočkov, a z veliko volje in truda smo pridobili nekaj manjkajočih ocen. Pri ocenjevanju smo kriterije prilagodili, saj so dijaki negovalno intervencijo izvajali v resnično improviziranem okolju in z improviziranimi pripomočki kar je prikazano na sliki 4 in 5. Ocenjevali smo negovalne intervencije, ki smo jih dijakom predstavili že pri pouku v šoli in so le-te imeli možnost tudi utrjevati.



Slika 4: Priprava pripomočkov za prikaz negovalne intervencije: izločanje (dijak Nikolaj Marić, 2. b)



Slika 5: Prikaz negovalne intervencije: postiljanje zasedene postelje s pomočjo medvedka (dijakinja Tinkara Bajde, 1. a)

2.3. Izkušnje pri učenju praktičnega pouka na daljavo

2.3.1. Negativne izkušnje pri poučevanju praktičnega pouka na daljavo

Ugotovili smo, da med dijaki obstajajo razlike v motiviranosti, iznajdljivosti in praktičnosti kar je bilo razvidno iz oddanih nalog. Fotografiranje domačih nalog se je izkazalo kot etično sporno, saj smo posegali v njihov dom. Težave so nastale pri nalogah, kjer so bili potrebni pomočniki, saj vsi svojci niso bili pripravljeni igrati vloge pacientov ali pa za to niso imeli časa, predvsem starši, ki so bili zaposleni v zdravstvu ali dejavnostih, ki med izolacijo niso bile prekinjene. Velik primanjkljaj je bila nezmožnost prikazati delo v živo, prav tako učitelj ni mogel sproti komentirati dela in dijaka usmerjati k pravilni izvedbi.

Veliko težav smo imeli vsi, tako dijaki kot učitelji, s pomanjkljivim znanjem o uporabi informacijske tehnologije, dijaki s statusom tujca, ki so se vrnil v domovino, so se srečevali tudi s slabšo internetno povezavo.

Celotno delo je zahtevalo ogromno učiteljevega časa, kar se je izkazalo kot slabo učinkovito, saj so dijaki razmišljali o tem, da bodo vse nadoknadili v šoli, in niso resno delali po navodilih oziroma so v delo vložili manj truda, kot so sposobni.

2.3.2. Pozitivne izkušnje pri poučevanju praktičnega pouka na daljavo

Delo doma je spodbujalo k razmišljanju in improviziranju, kar je dobra izkušnja za delo v bodoče, saj je potrebno velikokrat improvizirati in dijaki se pri tem začnejo zavedati, da je improvizacija kljub vsemu lahko strokovna. Zaradi samostojnejšega dela, so dijaki postavljali več vprašanj učitelju in razmišljali bolj temeljito o reševanju problema in izvajanju negovalne intervencije in tako usmerjali učitelja k individualnem pristopu pri usvajanju novih vsebin, to pa je vodilo v večjo povezanost tako učiteljev kot dijakov.

Izvajanje dela na družinskem članu (brat, sestra, oče ...) je omogočilo takojšno povratno informacijo o občutkih »pacienta« med izvajanjem negovalne intervencije in hkratno učenje izvajanja negovalnih intervencij vseh, ki so pri delu asistirali, kar se je izkazalo za koristno, saj so je bilo novo znanje uporabljeno pri negovanju bolnih družinskih članov. Vključevanje v delo bratcev in sestic je pripomoglo k oblikovanju trdnejših vezi s sorojenci in navdušenju le-teh za izvajanje poklica.

Naučili smo se uporabljati tehnologijo, ki je prej nismo znali ali poznali, zaradi posnetkov negovalnih intervencij v angleškem jeziku se je spontano izvajalo tudi medpredmetno povezovanje.

3. Zaključek

Praktični pouk na daljavo ni primerljiv s poukom v razredu na šoli, še posebej ne v programu zdravstvene nege, kjer je potrebno zraven ročnih spretnosti tudi veliko komunikacijskih veščin in dijaku omogočiti hitro in natančno povratno informacijo. Tudi v raziskavi, ki je bila izvedena marca 2014 na Fakulteti za zdravstvo Jesenice, je bil cilj raziskati prednosti e-izobraževanja in odnos študentov zdravstvene nege do tovrstnega izobraževanja. Negativen odnos študentov v raziskavi do e-izobraževanja odraža dejstvo, da so bolj naklonjeni tradicionalnemu načinu izobraževanja in vidijo e-izobraževanje predvsem kot dodatno obremenitev, ne pa njegovih prednosti (Hvalić in Skinder, 2015).

Pri učenju praktičnega pouka na daljavo smo tako prišli do zaključka, da je to učenje možno, a ne pri učenju vseh negovalnih intervencij. Vendar bi bilo časovno popolnoma neracionalno, saj je najboljši rezultat učenja na daljavo možno doseči, če delamo z dijakom individualno in tudi pri posamezniku preverjamo, kako dela – snemanje v živo. Predvsem pa je učenje možno, če je dijak v domačem okolju visoko motiviran in ima pogoje za delo ter spodbudno okolje. Pri omenjeni situaciji je lahko videoizobraževalno gradivo, ki je v tem obdobju nastalo, močna podpora pri utrjevanju znanja in razumevanju določenih postopkov (v tem primeru zdravstvene nege ali pa katerekoli druge stroke).

V prihodnosti je potrebno opolnomočiti učitelja ter dijake za pripravo in uporabo teh gradiv. Nujna so kontinuirana izobraževanja s področja informacijske tehnologije in videogradivo s

strokovnih področij v slovenščini, ki bodo v pomoč tako učiteljem kot dijakom ne glede na to, ali bo izobraževanje potekalo na šoli ali na daljavo.

4. Literatura

- Bengtsson, M., Ohlsson, B. (2010). The nursing and medical students motivation to attain knowledge. *Nurse Education Today*, 30(2), 150–156. Pridobljeno s <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2009.07.005>
- Brown, P. (1994). *Florence Nightingale*. Celje: Mohorjeva družba
- Cvetek, S. (2015). *Učenje in poučevanje v visokošolskem izobraževanju: teorija in praksa* (str. 21-35). Ljubljana: Buča.
- Govekar - Okoliš, M., Kranjčec, R. (2018). Naloge mentorja za kakovostno mentorstvo višješolskim študentom. *Andragoška spoznanja*, 24(3), 73-90.
- Hvalič Touzery S., Skinder Savić K. (2015). Odnos študentov zdravstvene nege do e-izobraževanja. *Obzornik zdravstvene nege* 49(4), 295-305.
- Ivanuš Grmek, M., Javornik Krečič, M. (2011). *Osnove didaktike*. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- Negovan, V., Sterian, M. & Colesniuc, G-M., 2015. Conceptions of learning and intrinsic motivation in different learning environments. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 187, 642–646.
- <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.119>

Kratka predstavitev avtorja

Tatjana Hrovat Ahac je delo višje medicinske sestre opravljala na Ginekološki kliniki Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana. Študij je nadaljevala na Visoki šoli za zdravstvo in Pedagoški fakulteti Ljubljana, smer zdravstvena vzgoja. Poklicno pot je nadaljevala kot učiteljica na Srednji frizerski šoli Ljubljana, od leta 2000 pa je zaposlena na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana, kjer poučuje strokovne teoretične in praktične predmete. Pri delu razrednika išče načine za boljšo povezanost in dobro vključitev dijakov na šolo. Sodeluje pri mednarodnih izmenjavah ter številnih projektih. Je tudi navdušena športnica, ki vsako leto motivira sodelavce za udeležbo na Ljubljanskem maratonu.

VIII

**KNOWLEDGE EVALUATION
IN DISTANCE EDUCATION**

VREDNOTENJE ZNANJA NA DALJAVO



E-goljufanje

E-cheating

Katarina Podgoršek

Osnovna šola Marije Vere
katarina.podgorsek@os-marijevere.si

Povzetek

16. marca so se učenci, starši in učitelji, brez kakršnihkoli priprav in opozoril, morali prilagoditi na nov način poučevanja in učenja. Z ocenjevanjem znanja na daljavo pa so se učitelji soočili tudi s pojavom goljufanja pri ocenjevanju znanja na daljavo ali e-goljufanjem.

V prispevku so predstavljene prednosti in slabosti ocenjevanja na daljavo, opisani so načini e-goljufanja, ter razlike med goljufanjem v razredu in e-goljufanjem.

Čeprav se na prvi pogled zdi, da je problem e-goljufanja nerešljiv, se še vedno najdejo strategije, ki lahko vsaj omilijo pojavnost le-tega. Večina strategij temelji na preventivi, torej vzgoji in izobraževanju učencev v odgovorne, motivirane in iskrene posameznike, ki ne bi bili zmožni e-goljufati.

Ključne besede: aplikacije, e-goljufanje, izobraževanje na daljavo, ocenjevanje.

Abstract

On March 16th students, parents and teachers, without any warning and preparation, had to adjust to the new way of teaching and learning. With the beginning of remote assessment teachers had to face with cheating on exams or e-cheating.

In the article we present advantages and disadvantages of remote assessment. We describe various ways of e-cheating and the differences between cheating in the classroom and e-cheating.

At first sight it appears as though the problem of e-cheating is unsolvable, but there are still some strategies that can at least reduce the occurrence of it. Most of them are based on prevention, that is educating students into responsible, motivated and honest individuals who will not be capable of e-cheating.

Key words: assessment, applications, e-cheating, remote education.

1. Uvod

16. marca so učenci, starši in učitelji, tako rekoč čez noč morali preklopiti na nov način učenja in poučevanja ter ocenjevanja znanja. Na prvi pogled je izgledalo kot da to ne bo prevelik zalogaj za nobeno izmed vpletenih strani, kasneje pa se je izkazalo, da tudi izobraževanje na daljavo zahteva temeljit premislek o tem, ali so učitelji in učenci ustrezno računalniško opremljeni ter kako in kje najti primerne metode poučevanja, ter načine ocenjevanja znanja, saj "stare" metode in načini, ki so bili učinkoviti v učilnici, enostavno niso bili več uporabni.

2. Prednosti in slabosti ocenjevanja na daljavo

Ocenjevanje znanja na daljavo preko različnih aplikacij je izredno učinkovita metoda ocenjevanja. Spletna stran TestReach (The benefits of online assessment, b.d.) navaja prednosti ocenjevanja znanja na daljavo:

- Večje število ocenjevanj v krajšem času: S pomočjo aplikacij lahko ocenimo večje število učencev hkrati.
- Zmanjšanje administrativnih stroškov: Izobraževalna ustanova pri ocenjevanju na daljavo prihrani denar pri stroških za papir, barvi za tiskalnice ter vzdrževanju tiskalnikov. Stroški se ne povečajo niti kadar se ocenjuje večje število učencev. Ne glede na število učencev, ki se jih ocenjuje, stroški ostanejo enaki. Takšen način ocenjevanja je iz tega vidika tudi bolj prijazen do okolja.
- Hitra povratna informacija: Ocenjevanje znanja preko aplikacij omogoča hitro oz. takojšnjo povratno informacijo, če učitelj uporabi avtomatsko točkovanje odgovorov.
- Pisanje testa kjerkoli in kadarkoli: Učenec lahko odpiše test v okolju, kjer se počuti dobro (lahko je to v udobju svojega doma ali pa v kavarni, na vrtu...). Ocenjevanje, kadar ni časovno omejeno, učencu omogoča tudi, da test odpiše v delu dneva, ko mu to najbolj ustreza.
- Shranjevanje podatkov: Odgovori učencev se digitalno shranjujejo, kar učitelju prihrani čas. Dostop do shranjenih podatkov pa imajo le pooblaščen osebe.
- Stres: Ocenjevanje na daljavo je manj stresno za učenca, saj mu ni potrebno priti v šolo ob točno določenem času. Ravno tako mu je prihranjeno morebitno motenje ostalih učencev med samim pisanjem testa.
- Prilagoditve za učence s posebnimi potrebami: Aplikacije ponujajo ogromno prilagoditev za učence s posebnimi potrebami, od večje pisave, barv ozadja do podaljšanega časa reševanja.

Kljub mnogim prednostim ocenjevanja znanja na daljavo pa lahko najdemo tudi nekaj slabosti:

- Slaba internetna povezava: Slaba internetna povezava otežuje nalaganje avdiovizualnih vsebin; zagode nam jo lahko tudi, kadar je vsebine veliko, zato je pomembno, da poznamo tehnične okoliščine, v katerih bodo učenci pisali test.
- Omejenost točkovanja: Čeprav nam aplikacije ponujajo hitro oz. sprotno točkovanje, pa tudi ročno točkovanje, še vedno obstajajo določene omejitve. Nekatere odgovore je težko ali pa celo nemogoče oceniti preko aplikacij.
- Dostop do računalnika: Zmotna je predstava, da ima vsak učenec v Sloveniji svoj računalnik. Podatki OECD pravijo, da ima 98% socialno ogroženih učencev iz Avstrije, Švice in Norveške doma računalnike, v Kostariki pa le 38% (Graafland, 2018). Odstotek socialno ogroženih učencev z dostopom do računalnika je v Sloveniji kar visok, vendar je potrebno upoštevati dejstvo, da ima veliko družin več šoloobveznih otrok, pri čemer en računalnik težko zadosti potrebam vseh.
- Računalniška pismenost: Ni vsak učenec, pa tudi učitelj, več rabe računalnika (James, 2002).

Alexander, Truell in Zhao (2012) v svoji raziskavi ugotavljajo še nekatere ostale slabosti ocenjevanja na daljavo:

- težje razumevanje snovi, ki je podana preko spletnih orodij za poučevanje,
- večja samodisciplina pri učenju in pisanju testa,
- nerazumevanje navodil,
- distrakcija med pisanjem testa, npr. Facebook, Instagram.

3. Goljufanje pri ocenjevanju znanja na daljavo (e-goljufanje)

Poleg vseh zgoraj naštetih slabosti ocenjevanja znanja na daljavo ne smemo pozabiti še na etični vidik takšnega ocenjevanja. Goljufanje sega v vse družbene sfere, izobraževanje ni nobena izjema. S hitrim preklpom iz tradicionalnega izobraževanja, v učilnici, na izobraževanje na daljavo, pa so učitelji soočeni s problemom t.i. e-goljufanja. Stronger je že leta 2013 v raziskavi o e-goljufanju med študenti ugotovil, da je kar 40% študentov v letu dni goljufalo na tak ali drugačen način.

Goljufanju se težko izognemo. Leta 1973 je sociolog in kriminolog Donald Cressey razvil teorijo goljufanja ali trikotnik prevar (Fraud Triangle), ki se nanaša na finančne prevare, vendar jo lahko prenesemo tudi v e-goljufanje. Ugotovil je, da morajo biti prisotni trije dejavniki, da nekdo izvede prevaro ali goljufijo, in sicer pritisk oz. obremenitev, priložnost in možnost upravičenja svojega dejanja (Šuster, 2008).

Za izvršitev goljufije mora biti nekdo soočen s problemom, ki se mu zdi nerešljiv ali pa ga je v tistem trenutku nezmožen rešiti, zaznati mora priložnost, da dejanje izvede na tak način, da bo lahko zaobšel pravila in pri tem ne bo ujet/razkrinkan, ter bo na koncu lahko svoje dejanje opravičil kot sprejemljivo.

Wolfe in Herman pa sta razvila teorijo diamanta prevar (Fraud Diamond); h Cresseyevi teoriji sta dodala še četrti dejavnik, to je zmožnost. Četrti dejavnik so osebne lastnosti in sposobnosti posameznika, ki igrajo glavno vlogo pri tem, ali bo goljufijo izvedel kljub vsem trem prej opisanim dejavnikom. Priložnost prevari odpre vrata, vendar oseba mora biti sposobna prepoznati ta odprta vrata in jih izkoristiti, jih prestopiti. Ključno vprašanje je torej, kdo lahko obrne priložnost goljufije v resnično goljufijo (Šuster, 2008).

Če diamant prevar prenesemo v šolsko okolje, bi bil posameznikov miselni proces pri e-goljufanju lahko sledeč:

- pritisk oz. obremenitev: Hočem dobiti dobro ali pozitivno oceno!
- priložnost: Aplikacija vsebuje pomanjkljivosti, ki jih lahko izkoristim (npr. vprašanja lahko pridobim od sošolca, ki je test pisal pred mano; odgovore lahko poiščem v učbeniku, saj me nihče ne nadzira...).
- upravičenje: Vredno je tvegati, saj bom dobil dobro oceno!
- zmožnost: Imam potrebne lastnosti in sposobnosti, da izrabim priložnost, ki sem jo zaznal, in jo upravičim (Šuster, 2008).

4. Razlike med goljufanjem v razredu in e-goljufanjem

Airasian (povzeto po Cizek, 1999) predstavi nekaj načinov goljufanja, ki jih posamezniki uporabljajo pri pisanju pisnega ocenjevanja znanja v klasičnem izobraževanju, v učilnici. Le-ti so:

- prepisovanje s testa drugega,
- posameznik odvrže test na tla, zato da drugi lahko prepíšejo odgovore,
- sposojanje radirke, na kateri so napisani odgovori,
- s pomočjo kode, npr. topotanje po tleh z nogo (to se uporablja predvsem pri tipih vprašanj z več odgovori),
- gledanje v teste drugih, medtem, ko se posameznik sprehodi do učitelja, da ga nekaj vpraša,
- "plonk listki", ki se jih skrije v dolge rokave srajc, žepe, puloverje, kemične svinčnike, peresnice, ali pa se jih nalepi na stol, notranjo stran stegna,
- pisanje odgovorov na mizo ali na roko pred testom, in takojšnje brisanje ali radiranje po koncu testa.

Dandanes se učenci poslužujejo tudi bolj prefinjenih metod goljufanja; nekateri uporabljajo mobilne telefone, ki jih skrivajo v žepih hlač, pametne ure, slušalke, in verjetno še kaj bolj naprednega.

Če bolj natančno pogledamo zgoraj naštete načine "klasičnega" goljufanja na testu, lahko vidimo, da obstajata dve vrsti goljufanja: prva zahteva sokrivca, druga pa ne. Npr. prepisovanje predpostavlja, da druga oseba sodeluje pri goljufanju. Medtem, ko je izdelava in uporaba "plonk listka" individualna (Olt, 2002).

S pojavom izobraževanja na daljavo goljufanje ni izginilo, samo preselilo se je na spletna in mobilna orodja. Učenci niso več v istem prostoru ob istem času, pravzaprav jih lahko loči več kilometrska razdalja. Kar pa ne zmanjšuje možnosti za goljufanje, z ali brez sokrivca: namesto kod in podajanja radirke, si učenci lahko pošiljajo emaile, o katerih učitelj nič ne ve in jih tudi ne more prestreči. Učitelj se ne more več zanesti na spremenjeno pisavo, menjavo barve kemičnega svinčnika ali nalivnega peresa, in tudi ne na izbrisane odgovore, ko je bilo ocenjevanje že zaključeno (Olt, 2002).

Spletna stran GradeBees (Kasen, 2020) navaja nekaj načinov, kako posameznik lahko goljufa na spletnem kvizu, ki vsebuje vprašanja z več možnimi odgovori (t.i. multiple-choice questions):

- deljenje zaslona: HDMI razdelilec omogoča, da preko enega kabla razdelimo sliko na dva zaslona. Ocenjevalec na drugi strani tega ne more videti, saj bo na svojem zaslonu videl običajno sliko, na kateri se ne dogaja nič nenavadnega. Oseba za drugim zaslonom lahko praktično sama reši test s pomočjo brezžične tipkovnice ali miške. Ocenjevalec namreč ne more vedeti kdo točno premika miško, razen če bi kamera snemala njegovo roko (Borise, 2020).
- s pomočjo virtualne naprave: če posameznik uporabi virtualno napravo, npr. virtualna očala, lahko poišče pravilne odgovore v spletnem brskalniku Google. Ta metoda seveda predpostavlja, da je posameznik, ki goljufa, izredno spreten v uporabi tehničnih pripomočkov.

- "hacking": ta metoda je precej zamudna in tudi ni vedno uspešna. Je pa mogoče, da posameznik vdre v sistem in poišče pravilne odgovore.
- Ne-tehnični način: Posameznik poišče odgovore v učbeniku, zapiskih, ki so skriti pod ali za ekranom. Če ga snema spletna kamera, lahko prikrije premikanje oči z nošenjem sončnih očal.

5. Kako preprečiti ali zmanjšati e-goljufanje?

Zdi se skoraj nemogoče, da bi zmanjšali pojavnost e-goljufanja na pisnih preizkusih znanja. Hinman (2002) meni, da obstajajo tri strategije za zaježitev e-goljufanja. Prva strategija je preventivna, saj predpostavlja, da se z ustreznim izobraževanjem in vzgajanjem lahko zmanjša ali popolnoma izniči pojav e-goljufanja. Tudi druga strategija je preventivne narave, zagovarja namreč zmanjševanje možnosti ali priložnosti za goljufanje, in s tem tudi pritisk na posameznika, da goljufa. Tretja pa je kurativna, kajti zagovarja kaznovanje tistega, ki goljufa.

Cizek (1999) predlaga nekaj načinov, kako preprečiti oziroma zmanjšati e-goljufanje:

- Definirajte goljufanje in vzpodbujajte iskrenost. Učenci naj podpišejo etični kodeks na začetku šolskega leta, s katerim se zavežejo k spoštovanju pravil.
- Dobro spoznajite svoje testirance. Če se zdi, da je dosežek posameznika boljši od pričakovanega, se prvo pogovorite s to osebo in preverite znanje še v živo, ne obsojajte v naprej.
- Poskrbite za varnost na spletu. Pomembno je, da je test dostopen le z geslom in uporabniškim imenom. Učitelj naj tudi natisne kopije testov, zato da se zavaruje pred morebitnimi naknadnimi popravki.
- Ustrezno nadzorujete pisanje testa. Npr. test naj se piše ob točno določenem času, prepovejte uporabo različnih naprav kot so mobilni telefoni, slušalke, kalkulatorji.
- Testi naj bodo ustrezno strokovno sestavljeni. Prelahki ali pretežki testi učenca ne motivirajo in ga spodbujajo h goljufanju.
- Izogibajte se situacijam, ki vzpodbujajo goljufanje. To je, testom, ki se pošljejo preko spletne pošte ali pa projicirajo preko videokonference, učenci pa le zapisujejo odgovore, ki jih nato skenirajo in pošljejo preko spletne pošte učitelju ali pa oddajo v spletno učilnico.
- Pripravite se na nepričakovane situacije. Imeti morate načrt, če pride do tehničnih težav. Če učencu npr. zagode internetna povezava in se v trenutku, ko se piše test ne more povezati, morate imeti pripravljen dodaten test z drugačnimi vprašanji.

Varble (2014) predlaga še nekaj drugih načinov za preprečevanje e-goljufanja. Ti so:

- Ustvarite banko vprašanj in vsakemu učencu dodelite druga vprašanja iz le-te.
- Omejite čas za odgovore pri vsakem vprašanju.
- Dovolite le enkratno pisanje testa.
- Zahtevajte, da testiranec dokonča test, če je pričel z reševanjem.
- Test naj bo učencu posredovan tako, da naenkrat vidi le eno vprašanje.

- Naključno pomešajte vprašanja in možne odgovore za vsakega učenca.
- Uporabite aplikacijo LockDown Browser (Zaklenjen zaslon), ki si jo mora uporabnik naložiti na računalnik ali mobilno napravo. Uporabniku onemogoča komuniciranje preko spletne pošte, virtualnih naprav in oddaljenih računalnikov. Prav tako onemogoča brskanje po drugih brskalnikih, npr. Googlu; uporabnik tudi ne more natisniti testa ali narediti posnetka zaslona oz. Print Screen (Prevent cheating during online exams, b.d.).
- Nadzorujte pisanje testa s spletno kamero.
- Uporabljajte esejska vprašanja oz. vprašanja odprtega tipa.

6. Zaključek

Kljub temu, da ocenjevanje znanja na daljavo omogoča enostaven in hiter vpogled v znanje učencev, ne smemo prezreti morebitnih pomislekov pri uporabi spletnih orodij za ocenjevanje znanja. S pomočjo spletnih orodij učenca lahko privedemo do enakega znanja kot na tradicionalen način, v učilnici, ne moremo pa s tehničnimi omejitvami popolnoma preprečiti e-goljufanja pri ocenjevanju znanja. Za to je potreben osebni stik, preventivno izobraževanje in vzgoja v odgovorne posameznike, ki ne bodo imeli motiva za goljufanje.

7. Literatura

- Alexander, M. W., Truell, A. D., & Zhao, J. J. (2012). Expected advantages and disadvantages of online learning: Perceptions from college students who have not taken online courses. *Issues in Information Systems*, 13(2), 193-200.
- Borise. (2020). Kako goljufati pri izpitih na daljavo? *Hop.si*. Pridobljeno s <https://hop.si/2020/04/18/kako-goljufati-pri-izpitih-na-daljavo/>
- Cizek, G. J. (1999). *Cheating on tests: how to do it, detect it, and prevent it*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Graafland, J. H. (2018). New technologies and 21st century children: Recent trends and outcomes. *OECD*.
- Hinman, L. M. (2002). Academic integrity and the world wide web. *ACM SIGCAS Computers and Society*, 32(1), 33-42.
- James, G. (2002). Advantages and disadvantages of online learning. *Leerbeleving*. Pridobljeno s http://www.leerbeleving.nl/wbts/nieuw_basics/addis.pdf
- Kasen, J. (2020). How to cheat in online tests: proctored exams or quizzes. *GradeBees*. Pridobljeno s <https://gradebees.com/cheat-online-tests/>
- Olt, M. R. (2002). Ethics and distance education: Strategies for minimizing academic dishonesty in online assessment. *Online journal of distance learning administration*, 5(3), 1-7.
- Prevent cheating during online exams. (b.d.). *Respondus*. Pridobljeno s <https://web.respondus.com/he/lockdownbrowser/>
- Stogner, J. M., Miller, B. L., & Marcum, C. D. (2013). Learning to e-cheat: A criminological test of internet facilitated academic cheating. *Journal of Criminal Justice Education*, 24(2), 175-199.

Šuster, T. (2008). *Metodika revidiranja in revizorjeva odgovornost pri odkrivanju prevar v računovodskih izkazih: magistrsko delo* (Doctoral dissertation, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta).

The benefits of online assessment. (b.d.). *TestReach Ltd.* Pridobljeno s <https://www.testreach.com/benefits-of-online-assessment-testreach.html>

Varble, D. (2014). Reducing cheating opportunities in online test. *Atlantic Marketing Journal*, 3(3), 9.

Kratka predstavitev avtorja

Katarina Podgoršek je po izobrazbi profesorica angleškega jezika s književnostjo. Zaposlena je na Osnovni šoli Marije Vere. Zanimajo jo sodobne oblike poučevanja in uporaba IKT v izobraževanju.

Biti pripravljen pomeni že napol zmagati - standardi kakovosti in poučevanje na daljavo v času pandemije COVID-19

To Be Prepared is Half the Victory - Quality Standards and Distance Learning during the COVID-19 Pandemic

Simona Duška Zabukovec

*Biotehniški center Naklo – Srednja šola
simona-duska.zabukovec@guest.arnes.si*

Povzetek

Prispevek predstavlja in s pomočjo standardov kakovosti ovrednoti izkušnjo poučevanja na daljavo v času zaprtja šol zaradi pandemije COVID-19. Po obravnavi prednosti, slabosti, priložnosti in tveganj pouka na daljavo v času pandemije članek na podlagi desetih kriterijev, ki jih je pripravila univerza v Penn State's World Campus v Združenih državah, razčleni in ovrednoti, kateri so bili uspešni in tudi manj uspešni pristopi k poučevanju in vrednotenju znanja v tem času. Opozarja na pomen neposredne razlage snovi prek video konferenc, ne le naloženega kvalitetnega gradiva v spletno učilnico, dalje nadzora pouka, vzpostavitve rutine učnih dejavnosti oz. omejitve časa službenega dela, pripravljenosti na nenačrtovane spremembe, odziva v razumnem časovnem okvirju, nujnosti jasnih, enostavnih in vljudnih navodil ter spletnega bontona, pravočasnega dajanju povratnih informacij, uporabe institucionalno odobrenih in varnih sistemov komunikacije, skrbi za kakovostne vsebine in načine podajanja snovi ter pozornosti na ustrezno tehnično delovanje sistema.

Ključne besede: Covid-19, ovrednotenje učinkovitosti, pouk na daljavo, standardi kakovosti, swot analiza.

Abstract

Using the quality standards developed by the US Penn State's World Campus, the paper presents and evaluates the experience of teaching and learning at distance during the COVID-19 school closing. After discussing the strengths, weaknesses, opportunities and risks of distance learning during the pandemic, the article employs ten principles to analyse and evaluate the approaches to teaching and evaluating knowledge during that time. It draws attention to the importance of direct explanation through video conferencing not just uploading quality material, monitoring progress, establishing a teaching routine, planning for the unexpected changes, giving timely feedback, writing clear, concise and polite instructions, using institutionally approved and secure communication systems, assuring quality content and delivery as well as paying attention to technical details.

Keywords: Covid-19, distance learning, performance evaluation, quality standards, swot analysis.

1. Uvod

Učenje na daljavo je bilo še do pred nedavnim oblika izobraževanja, ki smo jo starejši učitelji povezovali s poukom tam nekje v Avstraliji ali Braziliji za geografsko oddaljene učence ali pa morda z Open University v Veliki Britaniji, ki ga je privlačno prikazal film »Educating Rita«. Seveda smo se zavedali, da je »za spodbujanje motivacije nujna uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije«, kot navaja Katalog znanja prvi tuji jezik (2011, 4). Tudi na izobraževanjih za uporabo učnega okolja Moodle in motivacijskega okolja Kahoot smo bili, a frontalni pouk z razlago, risanjem in brisanjem tabelske slike, delom v parih in skupinah, klopni skupaj ali narazen, plakati po učilnici in barvnimi lističi, petjem, glasnimi debatami pro in contra nam je bil kljub vsemu bolj domač in živahen. Epidemija covid-19 je stvari skorajda čez noč postavila na glavo. Vodstvo šole je poslalo obrazec za vpis načrta, po kateri e-poti bo učitelj izvajal del pedagoškega procesa v času zaprtja šole. V naslednjih dneh so se na nas vsuli številni nasveti za uporabo orodij Zoom, Loom, Drive, MS Oblak, Microsoft Teams, tabele za vpisovanje poročil v Word, Drive, EDC in pričakovanja, da se vsakemu dijaku odzovemo s povratno informacijo v vseh okoljih in tudi po elektronski pošti. Takšen bo torej pouk na daljavo? Držali smo se za glavo. Počasi so se stvari umirile, skušali smo osvojiti eno ali dve okolji in se držati navodila ravnateljice: manj je več. Pri učiteljevih dvesto dijakih je bilo to najboljše navodilo.

2. SWOT analiza učenja na daljavo v času epidemije

Z nekaj časovne razdalje je pouk na daljavo v času epidemije lažje razvrstiti v kategorije uspešnosti in učinkovitosti, slabosti in priložnosti. Literatura nam ponuja kar nekaj analiz učenja na daljavo. SWOT analiza oz. PSPN matrika v slovenski terminologiji vzame pod drobnogled štiri vidike neke dejavnosti in sicer prednosti, slabosti, priložnosti ter tveganja.

Dhwan (2020) v SWOT analizi metod in procesov e-učenja med krizo kot prednosti navaja prilagodljivost glede časa in kraja, če le imajo uporabniki dostop do interneta, osredotočenost na učence in prilagoditev njihovim potrebam, možnost kombiniranja besedil, avdio in video posnetkov, širok nabor vsebin ter možnost takojšnjega odziva. Učenje »kjerkoli in kadarkoli« vidi kot koristno v času vseh vrst kriz, naravnih nesreč ali bolezni, saj lahko pridobimo znanje kljub zaprtim ustanovam ali nevarnostim potovanja. Poleg omenjenih prednosti Pečnik (2005, 31) izpostavi tudi navajanje učencev na samostojno učenje in samodisciplino, možnost sprotnega popravljanja in posodabljanja gradiv, sledljivost komunikaciji in nižje skupne stroške izobraževanja.

Iz svojih izkušenj lahko k temu dodamo še večje povezovanje med učitelji glede priprave e-gradiv, natančnejšega podajanja pisnih navodil, pri dijakih pa tudi porast vljudnosti pri pisanju elektronske pošte.

Kot slabosti Dhwan (2020) navaja neresno obnašanje učencev zaradi možnosti razpolaganja s časom, dalje tehnične težave, različno raven spretnosti in samozavesti pri uporabi spletnih orodij, strah in zmedo, pomanjkanje pozornosti zaradi raznih motilcev. Pečnik (2005, 32) omenja tudi vprašanje organizacije preverjanja znanja, okrnjeno možnost za samostojno in globlje razmišljanje, ker so učna gradiva vnaprej zasnovana, in pomanjkanje medsebojne interakcije, ki je ključna za nekatere predmete, zlasti za učenje tujih jezikov.

Kot prvo težava se je pokazala preplavljenost z vsemi vrstami novih spletnih okolij in orodij ter pomanjkanje časa za kvalitetno priučitev njihove uporabe. Dijaki so pokazali šibkost pri samodisciplini in strukturiranju časa, sramežljivost, da bi se izpostavili in pokazali svoj obraz, utrujenost od računalnika, plagiarizem, pogrešali pa so osebni stik.

Učenje na daljavo je odprlo tudi nekaj priložnosti. Učitelji, ki so bili zadovoljni s svojim načinom pouka in niso radi preizkušali novih oblik, so lahko spoznali koristne plati, ki jih nudijo tehnologije za e-učenje. Pouk na daljavo je bil izziv za učenje novih veščin IKT, s čimer bi sicer odlašali. Izboljševanje digitalne kompetence kot ene osmih ključnih veščin je v trenutku dobilo večji smisel. Dhwan (2020) kot priložnost vidi večje možnosti za digitalni razvoj in korenite preobrazbe v skoraj vseh vidikih izobraževanja od poučevanja, učenja, vrednotenja, ocenjevanja, rezultatov. Učitelji in računalničarji so v času pandemije stopili skupaj in v izredno kratkem času prišli do tehničnih izboljšav in rešitev. Pomembna priložnost je tudi dostopnost do gradiv, ki so jih pripravili najboljši strokovnjaki in bi bila sicer zelo draga (Pečnik, 2005).

Delo na daljavo je bil izziv tudi za razmislek o problemsko zasnovanem učenju. Gričar (2020) raziskovalno in problemsko učenje vidi kot priložnost pri preverjanju znanja: »Ali ne moremo nalog in testov pripraviti na način, da učenec pri preverjanju znanja preudarno uporabi vso razpoložljivo tehnologijo in dokumentacijo ... ter dokaže, da zna vse to domiselno uporabiti za rešitev zastavljenega problema ali naloge. Mladi znajo in tudi že sedaj s pridom uporabljajo vse razpoložljive vire informacij, da priplezajo do cilja. To je njihov vsakdan ... Na novo bomo morali sestaviti naloge, ki bodo morale biti v temelju drugačne in tu se bomo morali učitelji pošteno potruditi. Preprost primer: od učenca ne bomo zahtevali fizikalne enačbe ali letnice – vse to ima lahko na voljo – mora pa znati te podatke uporabiti na način, da jih umesti v širšo sliko in reši zadani problem oz. vprašanje.«

Med tveganja oz. nevarnosti učenja na daljavo vsekakor sodi izziv, kako pripraviti vsebine, ki bodo upoštevale učni načrt in bodo hkrati privlačne za učence. Dhwan (2020) izpostavlja nejasnost izobraževalnih politik o programih e-učenja in odsotnost določil glede kakovosti, nadzora kakovosti, razvoja e-virov in pošiljanja e-vsebin. Omenja tudi digitalni razkorak oz. neenak dostop do interneta, neveščnost pri uporabi spletnih orodij, ceno tehnologije in zastarelost. Po izkušnji avtorice prispevka so bili izzivi tudi socialna izolacija dijakov, ki je nekatere vodila v depresijo, vprašanje, kako motivirati dijake, ki ne marajo dela po računalniku, kako slediti delu velikega števila dijakov, vsem dvestotim sproti preveriti domače naloge in dati odmev, kako pravično vrednotiti znanje in preprečevati plagiatorstvo. Tabela 1 prikazuje glavne poudarke SWOT analize.

Tabela 1: Povzetek SWOT analize

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - prožnost glede časa in prostora - navajanje na samostojno učenje in samodisciplino - sprotno posodabljanje gradiv - sledljivost komunikaciji - izboljšanje pisne komunikacije 	<ul style="list-style-type: none"> - filtriranje med množico spletnih okolij in orodij - tehnične težave - organizacija časa - manj globljega razmišljanja - motilci pozornosti - umanjkanje živega stika

PRILOŽNOSTI	TVEGANJA
<ul style="list-style-type: none"> - prostor za digitalni razvoj - možnost učenja nečesa novega - inovativni pedagoški pristopi - korenita preobrazba vseh vidikov izobraževanja - problemsko učenje in ocenjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - pomanjkanje osebnih stikov - (ne)usposobljenost za uporabo tehnologije in vsebin - tehnična (ne)opremljenost - nejasna določila glede kakovosti vsebin in izvedbe - odpor do dela z računalnikom - vprašanje preverjanja znanja

3. Deset standardov učinkovitosti izobraževanja na daljavo in izkušnje iz prakse

Kaj bi ob vsem povedanem lahko ocenili kot učinkovito poučevanje na daljavo v času pandemije? Dhwan (2020) navaja pomanjkanje standardov glede kakovosti in nadzora kakovosti e-poučevanja. Tudi Ragan (2009) izpostavi pomembnost kriterijev za spletno poučevanje, ko omenja kolega, ki mu je dejal »Če nam ne boste povedali, kaj se pričakuje, kako bomo vedeli, kaj naj storimo, da bomo uspeli?« in dodaja: »Jasna opredelitev in sporočanje, kaj je kvalitetna izvedba e-pouka, učiteljem prihrani čas, ker odpravlja negotovost o vlogah in odgovornostih.« V članku Ragan (2009) nato razčleni deset načel učinkovitega spletnega poučevanja, ki so jih pripravili na univerzi v Pensilvaniji Penn State's World Campus v ZDA. Čeprav so bila napisana za predavatelje na fakulteti, so uporabna tudi za učitelje in nam bodo služila kot kriteriji za določitev, katere so bile ustrezne rešitve poučevanja in vrednotenja znanja na daljavo v času pandemije covida-19.

3.1 Pokaži se in uči

To načelo izhaja iz mnenja nekaterih učiteljev, da je pri spletnem poučevanju potrebno biti na razpolago 24 ur na dan in vse dni v tednu ter zmotnega prepričanja, da se na spletu razred »uči sam«, saj je učitelj že prej naložil gradivo in vire in ga potrebujejo le za »postransko pomoč«. Ragan (2009) zato daje navodilo: »Učenci pri spletnem poučevanju pričakujejo od učitelja, da bo sledil ustaljenemu urniku pouka in ga bo izvedel v predvidenem časovnem okvirju. Od učitelja se pričakuje, da bo po potrebi prilagodil urnik, če se pojavijo posebne okoliščine« (str. 6). Ker je bilo gradivo že prej naloženo, se učitelj lahko osredotoči na vsebino predmeta, razloži težje teme in odgovarja na vprašanja. Lahko naredi tudi rubriko 'pogosta vprašanja', kamor usmeri učence, ki imajo podobna vprašanja.

Pri spletnem poučevanju se je večkrat zdelo, da so bili naloženi tako kvalitetni in razumljivi videoposnetke z razlago snovi, da nas dijaki ne potrebujejo več. To pa ni vedno držalo, saj podobno kot v klasičnem razredu, dijaki potrebujejo, da vidijo učitelja, ki jih usmerja v učnem procesu. Zato je toliko bolj pomembna uporaba spletnih platform, ki omogočajo avdio in video komunikacijo ob napovedanem času, kar potrjuje tudi mnenje dijakinje: »Najbolj koristne pa so se mi zdele spletne ure (video klici s profesorji), saj jih na ta način lahko tudi kaj vprašaš, slišiš razlago.«

3.2 Vadi proaktivne veščine vodenja in nadzora pouka

Drugo načelo, ki ga naglašava Ragan (2009), govori o aktivnem sodelovanju v spletni učilnici in pomeni med drugim spremljanje oddajanja nalog, opominjanje o zamujenih rokih in napovedovanje prihodnjih terminov, vnašanje prilagoditev, jasno definiranje pričakovanj in standardov. Kakšen učitelj bi morda skomignil z rameni in dejal: »Pričakujem, da učenci sami spremljajo svoj napredek tako kot pri pouku v šoli in če jim ne uspe, so si sami krivi« (Ragan, 2009, str. 7). Nadzor, čeprav nadležen in porabi veliko časa, je potreben, ker je spletno učenje velik premik v razumevanju vlog in odgovornosti učenca in učitelja. Pri velikem številu učencev je pametno nastaviti samodejen opomnik, ki opozarja na zamujene roke ali na prihajajoče obveznosti.

Vodenje evidence o (pravočasno) oddanih nalogah je bilo ena najbolj neprijetnih reči največ zaradi velikega obsega, izpolnjevanja obrazcev in poročanja v različnih kanalih o neodzivnih dijakih. Iskanje stika z dijaki, ki se po več tednov niso javili na različnih platformah, prek razrednikov, svetovalnih delavk ali sošolcev je bilo zamudno in v končni fazi ne posebno koristno, ker ni bilo vzvodov, da bi jih spodbudili za delo. Na koncu je bilo treba podaljšati roke za oddajo do zadnjega možnega dne, da je bilo možno priti vsaj do kakšne ocene. Spodbuden je Raganov predlog o avtomatiziranem opomniku, ki dijakom glasovno sporoči, katere naloge še morajo opraviti.

3.3 Vzpostavi vzorce oz. rutino učnih dejavnosti

»Eden najbolj zahtevnih vidikov spletnega učenja je delo brez omejitev časa in prostora. Čeprav je to za učitelja in učenca v začetku zelo privlačno, se v realnosti hitro pokažejo slabosti pomanjkanja okvirov delovanja« (Ragan, 2009, str. 9). Eden od izzivov za učitelja je, da ve, kdaj je pouka konec. Če tudi on podleže skušnjavi, da je na razpolago ob vsakem času, ima to za posledico preobremenjenost in izčrpanost, tudi če število učencev ni veliko. Pri tem lahko pomaga objava 'uradnih ur', ko odgovarjamo na pošto, uporaba skupinske e-pošte, odpiranje novih 'lekcij' ob samo določenih dneh, zamejitev oddaje nalog z datumi in urami.

Izkušnja kaže, da bi poznavanje tega pravila v začetku prišlo še kako prav. Prepričanje, da je takoj potrebno odgovarjati na vso e-pošto, se takoj odzvati na vse domače naloge, ker so mladi na aplikacijah navajani, da takoj dobijo odziv, je zabrisalo mejo med službenim in domačim delom, ker smo odgovarjali še pozno v noč. V pomoč je bilo končno navodilo ravnateljice, da v petek po 15. uri ne pošiljamo nobenih gradiv in sebi in dijakom omogočimo prost vikend. Čeprav to ni bilo vedno izvedljivo, ker je bilo potrebno na novo pripraviti in naložiti ogromno gradiva, je bil to vsaj 'izgovor' za kasnejši odziv dijakom. Po enem mesecu smo vzpostavili rutino, da so vsebine pripravljene v ponedeljek in torek in za prihajajoči teden naložene v spletno učilnico do petka, domače naloge pa popravljamo v sredo in četrtek, kar se je večinoma kar obneslo.

3.4 Načrtuj za nenačrtovano

Življenje zna biti nepredvidljivo, zato je pametno imeti pripravljeno strategijo, kako bomo ravnali oz. sporočali ob nenačrtovanih spremembah urnika. S tem bomo zmanjšali napetost pri sebi in učencih in jim omogočili, da si ustrezno prilagodijo urnik. Že v začetku napovemo, kje bomo sporočali spremembe npr. po e-pošti, v spletni učilnici in koliko časa bo sprememba trajala ter kaj lahko v tem času delajo.

V času pandemije je bila nepredvidljivost stalnica. Iz tedna v teden ni bilo jasno, kdaj bo možna vrnitev v šolske klopi. V mislih je bilo potrebno imeti tako možnost hitre vrnitve kot dolgotrajnega dela po spletu. V začetku je bilo nenačrtovanih stvari res veliko npr. kaj narediti, če so dijaki pustili učbenike v šoli in sedaj ne morejo reševati nalog, kaj storiti, če imajo doma samo pametni telefon in ne računalnika, kaj če nimajo kamere, kaj če ne znajo nalog pretvoriti v pdf, kaj če so izgubili gesla za uporabo AAI-računa. Mnoge stvari smo uspešno reševali sproti, iskali alternative, dijakom fotografirali učbenike, jih preusmerjali na prave naslove. V prihodnosti bo take težave lažje reševati, ker bomo lahko že v začetku povedali, kako ravnati ob določenih zadregah.

3.5 Odziv se zahteva in pričakuje

Ta točka govori o »razumnem« časovnem okvirju, da se učitelj odzove na vprašanja učencev. Odvisno od učitelja je »razumen« čas za odgovor v roku 24 do 72 ur. Če učenci vedo, da lahko v tem času pričakujejo odgovor, bo to zmanjšalo frustracije, ko ne bo takojšnjega odziva.

Čeprav smo se trudili čim prej odgovarjati na vprašanja dijakov, da se ne bi nabralo preveč pošte, so morali včasih čakati tudi več dni, da je bil poslan odmev. To je bilo zlasti pri odzivu na daljše pisne naloge, kjer bi bilo v šoli povedano hitreje ustno, tu pa je bilo treba natančno opisati, kaj je bilo dobro in kaj ne. V prihodnosti bi bilo za take primere smiselno imeti rubrike oz. kriterije kot pri formativnem spremljanju, kjer bi zgolj obkljukala, katere zahteve so bile (uspešno) upoštevane. Da je odziv dijakom pomemben, kaže naslednji zapis dijakinje:

»Najmanj učinkovite so bile zame naloge pri katerih smo morali sami poiskati snov oziroma odgovor na internetu (snovi nismo obravnavali v šoli). Vsak posameznik je tako nabral različne informacije in odgovore na isto vprašanje. Profesorji pa nam pravih odgovorov niso povedali.«

3.6 Premisli preden napišeš

Spletno poučevanje, ki je v veliki meri vezano na pisno komunikacijo, zahteva jasno in natančno izražanje. Kadar se pogovarjamo z nekom iz oči v oči, nam pomagajo ton, telesna govorica, obrazna mimika. Pri pisanju vsega tega ni. Zato je pred pisanjem navodil ali odzivanjem na vprašanja potreben premislek, kako bomo kaj napisali, da ne bomo učenca zmedli, zavedli ali morda užalili. »Enostavni, jasni in neposredni (seveda vljudni) odgovori bodo učencem v večjo pomoč kot duhovite domislice ali sarkastični komentarji, ki so lahko uspešni v pogovoru iz oči v oči, a ne delujejo dobro v spletnem okolju« (Ragan, 2009, str. 16). Koristno si je sestaviti nekaj odgovorov kot povratno informacijo na podobne naloge učencev, da nam ni potrebno vsakič razmišljati, katere besede bomo uporabili. Pri oblikovanju pisnih sporočil se držimo spletnega bontona in na to navajamo tudi učence.

Na področju pisanja navodil je bilo dobrodošlo učenje od kolegice, ki je znala na kratko in strukturirano napisati navodila (Sliki 1, 2), npr.

4 dni napišite **vsaj 100 besed** o tem, kako je potekal dan, s kom ste se srečali, kaj ste razmišljali, kaj vas teži, kaj si želite ipd.

Vaš dnevnik je lahko v kakršnikoli obliki (zgodba, citat, pesem, dialog, proza itd.)

Bodite ustvarjalni, **let the sky be the limit!**

Rok oddaje: petek, 24. 4. 2020 do 12.00 ure.

POMEMBNO: vaš izdelek slikajte, pretvorite v PDF obliko in ga pripnite v e-učilnico

Kriterij za ocenjevanje je v priponki.

ODDAJA NALOGE: Vocabulary Module 8

1. V delovnem zvezku **WB** na str. **184** pod Module 2 prevedi besede v slovenščino.

2. V vsaki skupini (Disasters, Weather, Accidents) si izberi 5 besed in jih uporabi v smiselnih stavkih (zapiši v zvezek).

Poslikaj svoje delo in ga v **PDF obliki prični v e-učilnico**

Rok oddaje: petek, 8. 5. 2020 do 12.00 ure.

Sliki 1, 2: Primera pisanja navodil

3.7 Pomagaj vzdrževati napredek

Ta točka govori o pravočasnem dajanju povratnih informacij o nalogah in ocenah, da učenci lahko spremljajo svoj napredek, si po potrebi prilagodijo učne dejavnosti in vedo, kaj je treba izboljšati, da bodo uspešni. Že v začetku je potrebno določiti jasne kriterije ocenjevanja in časovni okvir, kdaj lahko pričakujejo odziv.

Ocenjevanje v času pandemije je bilo zaradi omejitve na zgolj ustno ocenjevanje ter pridobivanje ocen z izdelki precej oteženo. Če se je kateri od učiteljev lotil pisnega ocenjevanja, je moral poiskati načine, da ni prišlo do plagiatorstva. O ocenjevanju v času pandemije je zapisala dijakinja 4. letnika, Neža:

»Ocenjevanje se mi ni zdelo ravno pravično, odgovor lahko poiščeš na internetu, v zvezku ... profesor pa za to ne ve. Na računalnik si lahko nalepiš listke, ki jih profesor ne vidi, tudi če obrneš računalnik okoli. Najboljši način ocenjevanja se mi je zdel pri slovenščini. Imeli smo kvize, ki so bili časovno omejeni, vsak je dobil drugačna vprašanja ali vsaj drug vrstni red, ko na vprašanje odgovoriš, se ne moreš vračati nazaj, profesorica vidi začetek reševanja in odgovora na posamezno vprašanje.«

V Arnesovi spletni učilnici je precej možnosti za preverjanje znanja z različnimi tipi vprašanj kot: drži/ne drži, esej, kratek odgovor, izberi manjkajoče besede, povleci in spusti, ujemanje, ugnezdni odgovori itd., kjer lahko nastavimo pogoje za uspešno opravljanje. Učenci razen v esejskih tipih nalog takoj dobijo povratno informacijo, kar je prednost spletnega ocenjevanja. Učenje sestavljanja kvizov in njihova pravilna priprava je vzelo kar precej časa, vendar je bila dobra stran ta, da je preverjanje opravil računalnik in mi s tem prihranil čas. Najpogosteje so uporabljali vaje v kombinaciji z učbenikom in možnostjo izbire, kar je preprostejša vaja kot vstavljanje manjkajočih besed (Slike 3, 4, 5: Primeri kvizov z možnostjo izbire).

SB p.120/1
Match the phrases.

attraction	Izberi...
active	Izberi...
phenomenon	capital
holiday	physically
site	hand-made
meeting	tourist
souvenirs	mouth-watering
meal	natural
	archaeological
	business
	boat
	adventure
	Izberi...

SB p.120/2
Choose the correct word.

These photosme of our last holiday in India.

..... around the market and discover the perfect souvenir.

..... in spacious beachfront apartments and clear your mind.

Visiting Jordan was a dream..... true.

What time do wethe ship tomorrow?

The view from the top my breath away.

Izberi...
Izberi...
dine
remind
take
took
unwind
wander
come
board
Izberi...
Izberi...

Sally went to the doctor to have her twisted ankle

a. healed

b. cured

c. treated

Slike 3, 4, 5: Primeri kvizov z možnostjo izbire

Po podanih kriterijih se je obneslo tudi ocenjevanje izdelkov (Sliki 6, 7: Primera izdelave slikovnih slovarjev), ker se je priprava izdelkov lahko raztegnila na daljši čas in so dijaki lahko pokazali več ustvarjalnosti.



Sliki 6, 7: Primera izdelave slikovnih slovarjev

3.8 Varno in zanesljivo

Jasen protokol komunikacije zagotavlja varnost in zanesljivost znotraj institucionalnega okvirja. Že v začetku je treba določiti, kateri so sprejemljivi načini in po katerih kanalih bo potekala komunikacija, kje bodo učenci dobili povratne informacije, kje splošne informacije, kje bo potekala osebna komunikacija. S tem zmanjšamo nepotrebno dodatno e-pošto, lahko sledimo, na kaj smo že odgovorili in omejimo nerealna pričakovanja s strani učencev oz. staršev.

V prvem tednu dela na daljavo smo bili zasuti z nasveti, s katerimi orodji naj vzdržujemo komunikacijo z dijaki: Arnes učilnice, eAsistent, službena e- pošta, Zoom, Loom, Microsoft Teams. Tako so bila poslana navodila naenkrat na vsaj štiri kanale, da ja ne bi kdo česa

spregledal, kar je bilo neprijetno in časovno potratno. Sčasoma so bila omejena na službeni naslov e-pošte za osebna vprašanja dijakov, kar je bilo že od prej domače, na videokonferenčne ure prek Zoom-a, ker smo se naučili teden prej kot Microsoft Teams in nam je bil preprosto bolj simpatičen, na Arnes učilnice za dajanje nalog in splošnih navodil. Učitelji smo imeli tedenske pedagoške konference najprej preko Zoom-a, kasneje pa zaradi večje varnosti preko Microsoft Teams-a. Tu smo nato prejeli tudi šolska obvestila. Vseeno veliko kanalov, a vsaj približno je bilo znano, kje se kaj najde.

3.9 Kakovost je pomembna

Ta točka se nanaša na potrebo po zagotavljanju kakovostnih učnih gradiv, izboljševanju načina poučevanja, odstranjevanju sistemskih napak, nejasnih informacij, slabih povezav in iskanju novih načinov. Učenci nam pri tem lahko pomagajo z odgovarjanjem na ankete ali v razpravah v forumih.

Odgovori na anketo so dali boljši vpogled, kaj dijakom bolj in manj ustreza:

1. Pri **pouku na daljavo**: kaj ti je **najbolj koristilo** (katere vrste nalog, spletnih orodij, gradiv...) pri angleščini (ali pri drugih predmetih)?
2. Kaj je bilo **najmanj učinkovito**, brez veze, te ni motiviralo, kaj si **pogrešal/a** (vrste nalog, oblik pouka)?
3. So bile pri drugih predmetih kakšne naloge, ki so bile res dobre in bi se jih dalo učinkovito **prenesti** v pouk angleščine na daljavo?
4. Kakšno se ti je zdelo **ocenjevanje**, imaš kakšen predlog, kaj bi bilo boljše, bolj pravično?

3.10 Dvakrat preveri, če deluje

Podobno kot v razredu preverimo, če imamo pisala za tablo, če deluje internetna povezava, kje je daljinec za projektor, tako moramo preveriti tehnično delovanje spletne učne platforme. Dobro se je npr. pozanimati, koliko in kako dolge video posnetke lahko naložimo v spletno učilnico, kako potratna je slikovna datoteka glede velikosti podatkov, da se stran ne bo predolgo nalagala, ali povezave dobro delujejo, ali smo omogočili učencem, da vidijo spletno stran, ali kviz deluje kot želimo, ali smo vnesli pravilni čas odprtja in zaprtja kviza ipd.

Kako potrebno je misliti na tehnično plat priprave učnih dejavnosti, se je pokazalo ob vprašanih dijakov, kako da ne morejo dostopati do učilnice, zakaj se jim ne naloži posnetek, kako da je kviz že zaprt:

»Pozdravljeni, jaz ne morem dostopati do vsebin v e-učilnici, zato vam veliko nalog nisem oddal. Prilagam vam še sliko, kjer se vidi, da ne morem v učilnico. ali Spoštovani, v spletni učilnici ne najdem delovnih listov Past Perfect Worksheet 1. in 2. ali Pozdravljeni, v vašem mejlu piše, da bo tema na katero moramo napisati spis, v priponki, vendar priponke ne vidim, tako da me zanima, kje dobim temo.«

Da bi prihajalo čim manj takihle e-pošt, smo se trudili, da nalog nismo pošiljali, ko smo bili utrujeni, da je bil čas za preverjanje vsebine in delovanje sistema tudi v vlogi učenca ter da smo prevzeli odgovornost, ko kaj ni delovalo.

4. Zaključek

Pandemija Covid-19 je v običajni šolski ritem prinesla številne nove izzive. Nenaden prehod na učenje na daljavo je bil za mnoge učitelje vir strahu, kako se bodo znašli v novih spletnih okoljih, kako bodo kakovostno podajali snov, pravično ocenjevali, motivirali učence. Po drugi strani je bil ta čas spodbuda, da se spoprimejo z nečim novim, se učijo novih veščin uporabe IKT, se povezujejo s kolegi. Učili so se tako iz napak kot iz uspehov. Ugotovili so, da ni treba biti na razpolago vse dni v tednu, da niso dovolj video posnetki, ampak je učencem pomembna, da je potrebno vzpostaviti rutino dela, se pravočasno odzivati, dajati jasna navodila, iskati načine, da bo ocenjevanje pravično, se učiti od kolegov in da v takem času velja pravilo: manj je več. Standardi kakovosti, ki so predstavljeni v prispevku, lahko služijo kot majhen kažipot za prihodnost, da bodo za poučevanje na daljavo lahko boljše opremljeni, saj kot pravi Miguel Cervantes: »Biti pripravljen pomeni že napol zmagati.«

5. Literatura

- Dhawan, S. (2020). Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis. *Journal of Educational Technology Systems 2020*, Vol. 49(1) 5–22.
- Gričar, J., Gričar, P. (2020). *Kako v razmerah koronavirusa v procesih učenja in izobraževanja izrabiti priložnosti digitaliziranja*. Pridobljeno s <https://www.casnik.si/e-sole-v-razmerah-ki-jih-je-izsilil-koronavirus/>
- Katalog znanja PRVI TUJI JEZIK – angleščina/nemščina*. Določil Strokovni svet Republike Slovenije za poklicno in strokovno izobraževanje na 129. seji dne 4. 3. 2011 Pridobljeno s https://www.svsgugl.si/wpcontent/uploads/2013/11/Katalog_znanj_ang_nem_prviTJ_PV_ZRSS.pdf
- Pečnik, T. (2005). *E-izobraževanje kot alternativna oblika izobraževanja zaposlenih* (Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede). Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Pecnik-Tjasa.PDF>
- Ragan, C. L. (2009). *10 Principles of Effective Online Teaching: Best Practices in Distance Education*. *Magna Publications, Inc.* Pridobljeno s <https://www.facultyfocus.com/wp-content/uploads/2015/02/10-Principles-of-Effective-Online-Teaching.pdf>

Kratka predstavitev avtorja

Simona Duška Zabukovec je po izobrazbi profesorica angleškega in nemškega jezika s književnostjo in ta dva jezika poučuje na Biotehniškem centru Naklo – Srednja šola. Rada ima naravo, zato jo zanimajo teme povezane s skrbjo za stvarstvo ter ekološke in socialne tematike. Je soavtorica strokovnih učbenikov *English for Theologians in English for Horticulture 1*.

Kviz kot metoda ponavljanja in/ali preverjanja znanja

Quiz as a Method of Progress Check

Ksenija Rožman

OŠ Mokronog

ksenija.rozman@osmokronog.si

Povzetek

V času epidemije covid-19 se je spremenil način poučevanja. Zaradi dela na daljavo je bilo potrebno podati natančne povratne informacije na razumljiv način in v čim krajšem času po učenčevem opravljenem delu. Načini podajanja informacij so različni, velikokrat so odvisni od kompetenc posameznega učitelja. V prvem obdobju dela na daljavo so strokovni delavci preizkušali različne metode podajanja znanja, pa tudi iskali načine kako učinkovito ponavljati in utrjevati znanje. V tem članku bo opisan kviz iz spletne učilnice Moodle kot ena izmed metod ponavljanja in utrjevanja znanja. Kviz učence bolj pritegne k delu, čas reševanja je prilagojen posameznemu učencu, povratna informacija je lahko takoj podana. Učitelj ima pregled nad opravljenim delom in znanjem učenca. Kviz pa se lahko uporabi tudi kot način ocenjevanja znanja.

Različne spletne strani omogočajo, da se kvizi oblikujejo kot delovni listi, omogočajo izvedbo tekmovanj med skupinami in sodelovalno učenje med učenci. Potrebno je spoznati posamezno aplikacijo ter preverjati njihovo nadgradnjo.

Ključne besede: kviz, Moodle, ponavljanje in utrjevanje znanja, povratna informacija, spletna učilnica.

Abstract

During the COVID-19 epidemic, the way of teaching has changed. Due to distance learning, it was necessary to give precise feedback in an understandable manner and as soon as possible after the student's work. Presentation methods vary, often depending on the competence of an individual teacher. During the first period of online learning, teachers examined different teaching methods. They also looked for the best ways to provide effective practice and revision. This article describes a quiz in the Moodle online classroom as one of the methods of revising knowledge. The quiz motivates students more, the time limit is adjusted for the individual student, the immediate feedback can be provided. The teacher monitors and checks student work and knowledge. The quiz can also be used as a way of assessing knowledge. Different websites allow to format the quizzes as worksheets, the possibility of competing between groups and enable collaborative learning. It is necessary to get to know an application and regularly check its upgrades.

Keywords: feedback, Moodle, online classroom, progress check, quiz.

1. Uvod

Od zgodnjih začetkov institucionalnega izobraževanja se dogajajo spremembe. V zadnjem času se v izobraževalne sisteme vpeljujejo nova dognanja na različnih področjih, med njimi spoznanja psihologije, nevroznanosti in novih tehnologij. Vse to posega tudi v načine ponavljanja in preverjanja ter posledično na ocenjevanje znanja. Na odločitev, s katerimi metodami se bo izvedla določena etapa učnega procesa, vplivajo kompetence strokovnih

delavcev, opremljenost izobraževalnih ustanov in uporaba ustreznih e-vsebin. V trenutnem času je izziv odločanje, katere vsebine predstaviti s klasičnimi metodami in katere z uporabo novih didaktičnih pripomočkov.

V času epidemije covid 19 se je ta dilema zmanjšala, saj je poučevanje potekalo preko dela na daljavo in z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije. »Tehnologija je v okviru prenosa informacij vsakršno tehnično sredstvo, ki pripomore k prenosu sporočila z informacijo v okviru komunikacijskega procesa.« (Pinterič in Grivec, 2007, str. 16) V preteklosti je bila ta tehnologija tiskarski in pisalni stroj, radio ter telefon (televizija). V sodobnosti pa so te tehnologije povezane z internetom in raznovrstnimi aplikacijami ter uporabo mobilnih pametnih telefonov. Posameznik si s povezavo na splet zagotovi »virtualno prisotnost na eni ali več lokacijah hkrati/.../ter se vanje aktivno vključuje«. (Pinterič in Grivec, 2007, str. 23).

Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževanju pomeni vpetost tehnologije v več sestavin izobraževalnega procesa: pedagoško, organizacijsko-tehnično in vsebinsko. Res pa je, da samo vpeljevanje in uvajanje nove tehnologije ne zagotavlja višje učinkovitosti poučevanja ter s tem dosežkov. Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi učencem z različnimi primanjkljaji. (Flogie in Aberšek, 2019)

V Pravilniku o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli je zapisano, da učitelj preverja učenčevu znanje skozi vse ocenjevalno obdobje; daje učencem, učiteljem in staršem povratne informacije o učenčevem individualnem napredovanju in omogoča učencu kritični premislek in vpogled v usvojeno znanje. S preverjanjem znanja pred, med in ob koncu obravnave učnih vsebin se torej zbirajo informacije o tem, kako učenec dosega cilje oziroma standarde znanja iz učnih načrtov. Ob tem se ugotavljajo »vzroki učnih pomanjkljivosti pri učencih in njihovo takojšnje odpravljanje«. (Trškan, 2003, str. 11) Faza preverjanja omogoča odkrivanje problemov (ki jih imajo učenci), prevladujočih napak in prepričanj. Namen le-tega ni v kaznovanju, temveč v ustrezni podpori učencem za izboljšave. (Rutar Ilc, 2003)

Spremljanje učenčevega napredka se lahko izvede na več načinov (pogovori, opazovanje, sezname, zapisi ...) ali z različnimi nameni (preverjamo znanje, spretnosti, delovne navade, ugotavljamo močna/šibka področja, spremljamo napredek, posredujemo povratne informacije, pomagamo razviti veščine samovrednotenja, refleksije ali načrtujemo izboljšave učnega procesa.) (Loungo-Orlando, 2008) Glede na obliko preverjanja je le-to lahko notranje ali zunanje. Notranje opravlja posamezni učitelj v svojih razredih, zunanje pa oblikujejo zunanji sestavljavci nalog za široko populacijo učencev. (Trškan, 2003) Glede na tehniko ločimo pisno ali ustno, glede na funkcijo pa formativno, diagnostično ali sumativno. (Marentič-Požarnik, 2018)

2. Spletne učilnice

Kompetence 21. stoletja je izraz, ki opisuje zahteve po novih oblikah dela. Vedno bolj so pomembni višji spoznavni procesi. Naučiti se moramo »ustvarjati, obdelovati in razvrščati kompleksne informacije, misliti sistematično in kritično, se odločati na podlagi tehtanja različnih dejstev, si zastavljati produktivna vprašanja o različnih temah, biti fleksibilni in se prilagajati novim informacijam, biti kreativni in zmožni prepoznavati oziroma reševati realne probleme sveta.« (Flogie in Aberšek, 2019, str. 20) Informacijsko-komunikacijska tehnologija je postala didaktični pripomoček pri poučevanju in preverjanju znanja. Poučevanje je bolj aktivno, zanimivo, poveča motivacijo pri učencih in lahko izboljša predstavo abstraktnih pojmov.

Za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in kompetenc v sodobni šoli je potreben tudi primeren prostor, sodobna tehnologija pa tako uvaja nova učna okolja. Eno izmed inovativnih učnih okolij je spletna učilnica. Učitelji imajo za posamezno predmetno področje lahko oblikovano posamezno spletno učilnico. Eden izmed spletnih sistemov z oblikovanimi spletnimi učilnicami je Moodle. Po namenu je Moodle izobraževalno programsko orodje (oziroma komplet orodij). Čeprav se Moodle in njegova orodja lahko uporablja za učenje na daljavo, je predvsem na elementarnem, osnovnošolskem nivoju večinoma postavljen kot pripomoček učencem in učiteljem. Moodleova spletna učilnica lahko služi kot sredstvo za interakcijo med sodelujočimi v izobraževanju, sporočanju o dogodkih, deljenju gradiv, domačih nalog, spremljanju datumov, pošiljanju obvestil in še za mnoge druge stvari. Če želimo dostopati do Moodlea, je vse, kar potrebujemo računalnik s povezavo na internet in brskalnik. Ta sistem uporabljajo Arnes Učilnice. Učiteljem omogoča ustvarjanje lastnega učnega okolja, učencem pa tudi učenje skupaj s sošolci. (Arnes Učilnice)

Iz povratnih informacij učencev je jasno, da radi delajo z računalnikom in spoznavajo nova računalniška orodja. Zaradi tega je pomembno, da učitelji sodobno tehnologijo uporabijo učinkovito in spodbujajo kritično rabo le-te. Lastna ali prevzeta klasična učna gradiva lahko s pomočjo spletnih orodij nadgradimo, jim dodajamo funkcije ali spreminjamo: vključujemo različne vire, slikovne in glasbene posnetke, predvajamo video posnetke, animacije ali jih med seboj kombiniramo. Namen uporabe različnih virov in oblikovanja različnih nalog je višanje motivacije učencev za delo, doseganje višjih taksonomskih ravni znanja, povečevanje aktivne vloge učencev, učinkovito ponavljanje in utrjevanje znanja in po potrebi ocenjevanje. Takšno učno okolje je za učence bolj privlačno.

Sodelovanje v spletni učilnici je vedno zabeleženo. Učitelj ima tako pregled nad dejavnostmi posameznega učenca: kolikokrat je učenec opravljal določeno nalogo (jo oddal), kdaj jo je opravljal in kako uspešno.

Izbira dejavnosti pri ponavljanju in preverjanju znanja s pomočjo spletne učilnice je odvisna od namenov, ki jih želimo doseči. Posežemo lahko po več tipih nalog, ki jih izdelamo z različnimi spletnimi orodji. Med njimi so kvizi, ki jih lahko uporabimo pri ugotavljanju predznanja, pri ponavljanju ali preverjanju znanja po obravnavani učni snovi ali po usvajanju celotnih učnih tem. Pri tem je smotrno, da imajo učenci možnost večkrat reševati kviz v daljšem časovnem obdobju. Tako se spodbuja aktivno učenje in preprečuje iskanje naključno pravih odgovorov. Kviz je lahko tudi ena izmed metod ocenjevanja, vendar morajo biti učenci seznanjeni z načinom dela.

2.1 Kviz

Kviz učitelj oblikuje s pomočjo različnih tipov nalog. Prednastavljene ima naslednje možnosti:

- drži/ne drži,
- esej (esejski tip vprašanja),
- izberi manjkajoče besede,
- izračunana večizbirna vprašanja,
- izračunano,
- kratek odgovor,
- povleci in spusti na sliko,
- povleci in spusti oznake,

- povleci in spusti v besedilo,
- preprosto izračunano,
- številčni,
- ugnézdeni odgovori,
- ujemanje,
- ujemanje naključnih kratkih odgovorov,
- več izbir,
- opis.

Torej lahko posamezni učitelji z različnih predmetnih področij oblikujejo naloge, specifične za njihov način dela. V naloge lahko vključijo slike ali animacije. Od učencev se lahko zahteva esejski tip odgovora ali samo prenos že prej predvidenih odgovorov na določeno polje. Pri preverjanju znanja je včasih pomembno, da se omeji čas reševanja kviza, kar aplikacija omogoča (tudi vidnost kviza je lahko vnaprej predvidena od določenega datuma ali ure). Nastavitve omogočajo možnost, da lahko učenec kviz rešuje enkrat ali večkrat ali z neomejenim številom poskusov. Po izkušnjah imajo slednje učenci rajši. Optimalno je, da pripravljen kviz posreduje vprašanja naključno, saj si tako ob ponovitvi kviza učenec ne more zapomniti pravih odgovorov po naslednjem nalogu.

Učitelj lahko pri posameznem kvizu določi tudi druge parametre:

- oceno in način ocenjevanja,
- postavitev vprašanj na stran,
- možnost pregleda pravih odgovorov,
- dodatne omejitve med poizkusi,
- odziv na poizkus,
- skupine,
- omejitev dostopa.

Ob zaključku reševanja kviza učenec lahko dobi takojšnjo povratno informacijo o uspešnosti reševanja nalog, če so pravilni odgovori nastavljeni. Iz tega so lahko izvzete naloge esejskega tipa, ki jih morajo učitelji posebej individualno popraviti. Pri odzivu na reševanje kviza je učencu lahko podana tudi bolj natančna povratna informacija. Učitelju je v pomoč tudi samodejna analiza reševanja posameznega poskusa. Podatki se avtomatično obdelujejo po posameznih nalogah, kar omogoča hiter pregled nad znanjem in veščinami posameznega učenca.

Oblikovanje podobnih tipov nalog v Arnesovih Učilnicah omogoča tudi dejavnost Interaktivna vsebina, ki učitelju ponudi poleg zgoraj naštetih tipov nalog še igre spomin, učne kartice, interaktivne videe, naložitev avdio posnetkov, oblikovanje časovnega traku, glasovno odgovarjanje ... V pomoč prvim uporabnikom so Arnesovi Uporabniški vodiči, ki po korakih v videu predstavijo oblikovanje posamezne dejavnosti. Kviz kot oblika ponavljanja in preverjanja znanja se uporablja tudi na drugih platformah in aplikacijah. Vsako izmed njih je potrebno spoznati in jo preizkušati.

Vedno pa uporaba kviza in drugih spletnih orodij ni produktivna. V prvi vrsti naj bi se takšnega načina ponavljanja posluževali takrat, ko ima velika večina učencev dostop do novih tehnologij in aplikacij. Hitrost interneta mora biti dovolj velika, da ne prihaja do zamrznitve slike na ekranu ali sesutja strani, zmanjka lahko elektrike.

Reševanja kviza se morajo učenci priučiti, da se navadijo na tipe nalog. Pri nalogah je potrebno uporabiti pravilna vprašanja, podprta z dobrimi viri, ki omogočajo pregled nad

doseganjem različnih taksonomskih ravni znanja. Pojavlja se namreč prepričanje, da se z IKT orodji ponavlja in preverja samo znanje v obliki faktografskih podatkov, manj pa razumevanje, uporaba in povezovanje vsebin. Naloge pri kvizih so velikokrat objektivnega tipa, zato se je potrebno potruditi pri oblikovanju avtentičnih nalog, nalog z več odgovori ali omogočiti sodelovalno učenje, kar pa je težje izvedljivo.

Tudi preobsežnost ali prezahtevnost nalog v kvizu ne motivirata učencev k natančnemu reševanju nalog.

Pomemben je tudi učni stil učencev. Kviz je pisan na kožo vidnemu ali vizualnemu učnemu stilu učenca, delno še slušnemu ali avditivnemu tipu. Ni pa kviz kot oblika preverjanja znanja v domeni učencev, ki imajo gibalni ali kinestetični učni stil, saj je delo za računalnikom statično.

V začetku je pri oblikovanju kvizov potrebnega kar nekaj časa in pomeni dodatno delo učitelja. Vsekakor pa je priporočljivo, da so aplikacije brezplačne.

3. Sklep

Preverjanje znanja s pomočjo kviza (in drugih digitalnih tehnologij ter spletnih orodij) zahteva od učenca aktivno obliko sodelovanja. Učenec se ne more izgubiti v množici in dobi povratno informacijo po opravljeni nalogi. Prav tako analiza nalog učitelju omogoča pregled nad usvojenimi cilji in standardi znanja.

Pri ponavljanju in preverjanju znanja so učenci bolj sproščeni in notranje motivirani, saj imajo pred seboj tehnologijo ne učitelja. Preverjanje zadeva različne miselne navade: zmožnost vztrajanja kljub oviram, zmožnost premišljevanja in popravljanja, natančnost. (Rutar Ilc, 2003)

Vprašanja, ki so ustvarjena v okolju Moodle, se lahko prenesejo v drug kviz in se jih prilagaja. V možnosti Predogled si učitelj nato ogleda sestavo vprašanja, celoten kviz pa je v pregledni plošči z ukazom Zamenjaj vlogo v... viden skozi pogled učenca.

Kviz kot metoda ponavljanja ali preverjanja znanja ima svoje prednosti in omejitve. V današnjem času je takšna metoda dela bolj uporabna zaradi omejitev, ki jih prinašajo omejitve zaradi covida 19. Fleksibilnost delovnega časa in aktivnega učenja je postala že stalnica.

Kombiniranje klasičnega poučevanja in pouka z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije je smiselno, saj monotonost dela zmanjšuje doseganje predpisanih učnih ciljev in procesov. Učencem je delo z računalniki in pametnimi telefoni bolj blizu zaradi sodobnega načina življenja.

Uporabnost Moodle in njegovih različnih aplikacij je praktična, v ozir pa moramo vzeti čas za usvojitev praktičnih korakov pri oblikovanju kvizov ali drugih nalog. Nenazadnje pa z uporabo elektronskega preverjanja znanja zmanjšamo porabo papirja, naloge pa so za daljši čas ohranjene na spletnih platformah.

4. Viri

Arnes Učilnice. Pridobljeno s <https://ucilnice.arnes.si/>

Flogie, A. in Aberšek, B. (2019) *Inovativna učna okolja-vloga IKT*. Maribor: Zavod Antona Martina Slomška. Pridobljeno s <https://en.calameo.com/read/0058307531fae8501fad2>

Luongo-Orlando, K. (2008) *Drugačno preverjanje znanja : predlogi za avtentično spremljanje napredka : preizkušeni nasveti in zamisli za učinkovito poučevanje*. Ljubljana : Rokus Klett.

Marentič-Požarnik, M. *Psihologija učenja in pouka : od poučevanja k učenju*. Ljubljana: DZS.

Pahor, M. (2008) *Raznolike možnosti uporabe spletne učilnice*. Pridobljeno s <https://www.slideshare.net/osskofjaloka/prispevek-spletna-ucilnica-marja-zadnja>

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (2013). Uradni list RS, št. 52/2013. Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11583>

Pinterič, U. in Grivec, M. (2007) *Informacijsko komunikacijske tehnologije v sodobni družbi: multidisciplinarni pogledi*. Nova Gorica: Fakulteta za uporabne družbene študije.

Rutar Ilc, Z. (2003) *Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Trškan, D. (2003) *Sodobno pisno preverjanje in ocenjevanje znanja pri zgodovini v srednji šoli na izbranih temah 20. stoletja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Vičič Krabonja, M. (2010) *Kombinacija različnih IKT-orodij v srednji šoli na primeru predmeta zgodovina*. V zborniku vseh prispevkov: *Mednarodna konferenca Splet izobraževanja in raziskovanja z IKT (2010; Kranjska Gora)*. Prispevek pridobljen s https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/www.sirikt.si/fileadmin/sirikt/fotogalerija/2010/Zbornik/SI_RIKT2010_Zbornik_WEB_v2.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Ksenija Rožman je profesorica zgodovine in sociologije. Poučuje zgodovino, domovinsko in državljansko kulturo in etiko ter v oddelkih razširjenega programa na Osnovni šoli Mokronog. Udeležuje se različnih seminarjev in konferenc, ki ji omogočajo strokovno in pedagoško nadgraditev obstoječega znanja.

Preverjanje znanja s kvizi

Checking progress with quizzes

Urška Valenčič

Osnovna šola Jelšane
urska.valencic@guest.arnes.si

Povzetek

Delo na daljavo je tako učitelje kot učence postavilo pred velik izziv. Poleg priprave kvalitetnega gradiva je moral učitelj učence dodatno motivirati in spodbujati k šolskemu delu. Sestavni del pedagoškega procesa je tudi preverjanje znanja, s katerim učitelj zbere informacije o učenčevem doseganju ciljev. V prispevku je predstavljeno preverjanje znanja v času epidemije covid-19 s pomočjo kvizov v spletni učilnici Moodle.

Ključne besede: kvizi, preverjanje znanja, spletna učilnica.

Abstract

Working online was and still is a huge challenge for teachers as well as for students. The biggest challenge, beside preparing quality lessons it has been motivating pupils for their school work. Progress check of pupils knowledge is an essential part of the pedagogical process. Therefore my presentation is on checking learners' progress during covid-19 with online educational quizzes in eclassroom Moodle.

Key words: eclassroom, progress check, quizzes.

1. Uvod

Preverjanje znanja je sestavni del učenja. Preverjanje znanja je načrtno in sistematično zbiranje informacij o doseganju ciljev oziroma standardov znanja iz učnega načrta (Marentič Požarnik, 2010). Ni namenjeno ocenjevanju, je pa pomembna informacija za nadaljnje delo. Rezultati preverjanja so pomembna povratna informacija tako učitelju, učencu in staršem (Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju, 2013).

Glede na čas preverjanja ločimo (Bencak, 2017):

- diagnostično preverjanje je preverjanje na začetku učne enote. S to obliko učitelji preverjamo predznanje. Na podlagi rezultatov učitelji načrtujemo pouk.
- formativno ali sprotno preverjanje se izvaja med učnim procesom. S sprotnim preverjanjem zbiramo in dajemo informacije o dosežku in napredku posameznika. Učencu s kvalitetno povratno informacijo sporočimo, kako uspešen je. Povratna informacija mora biti jasna in razumljiva.
- končno preverjanje se izvaja ob koncu določene enote. Z rezultati končnega preverjanja tako učitelji kot učenci dobimo informacijo o posameznikovem znanju. Končno preverjanje znanja ni namenjeno ocenjevanju znanja.

Za matematiko velja, da so matematični koncepti med seboj povezani, zato je, tako za učenca kot tudi za učitelja, pomembno ugotavljanje predznanja. S tem učitelj pridobi pomembno informacijo za nadaljnje načrtovanje poučevanja, učenci pa povratno informacijo o svojem napredovanju.

Epidemija je pouk iz učilnic preselila v spletno okolje. Hitre odločitve so zahtevale hitre prilagoditve. Prilagajanje zahtev, motiviranje učencev, iskanje zanimivih idej in različnih pristopov je učiteljem predstavljajo velik izziv. Ustnemu preverjanju znanja, ki je zelo primerno za sprotno preverjanje in v tem času ni bilo mogoče, je bilo potrebno poiskati zamenjavo.

2. Spletna učilnica Moodle in orodje Kviz

IKT ima v izobraževanju pomembno vlogo. Z uporabo IKT je lahko pouk zanimivejši, eden izmed pričakovanih učinkov pa je zagotovo večja motivacija učencev. Širok seznam spletnih aplikacij nam omogoča, da IKT vključimo tudi v preverjanje znanja. S tem dobimo povratno informacijo o osvojenem znanju vseh učencev ter vse učence spodbudimo in motiviramo za sodelovanje.

2.1 Moodle

Moodle je brezplačen odprtokodni sistem za e-izobraževanje. Uporabljajo ga izobraževalne ustanove v Sloveniji in drugod po svetu. Do posamezne spletne učilnice dostopajo učenci, ki so v spletno učilnico vpisani. Spletne učilnice odpira skrbnik organizacije, ki učitelju dodeli vlogo izvajalca. Učitelj izvajalec skrbi za nadaljnje urejanje spletne učilnice. Učenci imajo vlogo udeleženca in imajo najmanj pravic. Opravljajo lahko le tiste dejavnosti, ki mu jih dodeli izvajalec (Ficzko, Žvanut in Pucer, 2011).

V spletno učilnico lahko izvajalec dodaja različne dejavnosti in vire (forum, nalogo, slovar, videokonference, URL, kvize...).

2.2 Orodje Kviz

Kviz je ena od dejavnosti, ki jo izvajalec lahko doda v spletni učilnici in služi preverjanju znanja. Ko ustvarjamo nov kviz, uredimo nastavitve kviza:

- splošno: ime kviza in potrebne informacije o kvizu,
- časovna uskladitev,
- ocena,
- postavitev,
- obnašanje vprašanja,
- možnosti pregleda,
- videz,
- dodatne omejitve pri poskusih,
- odziv za poskus.

Edini obvezen podatek pri nastavitvah kviza je ime kviza.

Ko imamo kviz ustvarjen, začnemo z dodajanjem vprašanj. Vprašanja lahko dodajamo v kviz ali pa jih vnaprej pripravimo v zbirko vprašanj. Izbiramo lahko med različnimi tipi vprašanj:

- drži/ne drži,
- esej,
- izberi manjkajoče besede,
- kratek odgovor,
- povleci in spusti,
- številčni,
- ugnezdeni odgovori,
- ujemanje,
- več izbir...

Kviz je uporaben v vseh fazah učenja (preverjanje predznanja, usvajanje nove snovi, preverjanje in preizkus znanja). Pri sestavi kvizov je potreben velik začetni vložek učitelja (tako časa kot truda). Če so vprašanja pravilno shranjena, se jih lahko večkrat uporabi. Kviz nudi takojšnjo povratno informacijo tako učencu in kot učitelju.

3. Zaključek

Matematika velja za ne preveč priljubljen šolski predmet, zato je bilo tudi v času dela na daljavo potrebno poiskati možnosti, da jo učencem približamo. Učenci sicer veljajo za večje uporabnike IK tehnologije, vendar ne na področju izobraževanja. IKT nam omogoča hitro, nepristransko povratno informacijo, je dobro motivacijsko sredstvo, ki učence spodbuja k aktivnosti in samostojnosti, omogoča individualizacijo in diferenciacijo, vsekakor pa je tudi odličen pripomoček za medpredmetno povezovanje.

Velikokrat se učenci znajdejo v zagati in se počutijo nelagodno, ko niso prepričani v svoj odgovor. Večkrat si ne upajo odgovoriti na zastavljena vprašanja. S pomočjo kratkih kvizov smo vsem učencem omogočili, da so sodelovali v preverjanju in dobili povratno informacijo o svojem znanju.

Učenci so kvize radi reševali. Za delo so bili motivirani, prilagodili so si tempo reševanja svojim zmožnostim ter dobili takojšnjo povratno informacijo.

Aktivna uporaba računalnika pri pouku učence dodatno motivira za delo. Skrbno načrtovanje učnega procesa s kombinacijo različnih didaktičnih pripomočkov in metod, bo zagotovilo uspeh učencev.

4. Viri in literatura

Bencak, K. (2017). *Preverjanje in ocenjevanja znanja pri slovenščini v 3., 4. in 5. Razredu osnovne šole* (Magistrsko delo, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno s http://pefprints.pef.uni-lj.si/4834/1/Magistrsko_delo_Bencak.pdf

Ficzko, J., Žvanut, B., Pucer, P. (2011). Uporaba sistema za upravljanje e-izobraževanja Moodle. Pridobljeno s: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-Z09BBM6C/dd3bcf83-b362-4e38-b985-315351c69791/PDF>

Marentič Požarnik, B. (2010). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (2013). *Uradni list RS*, št. 52/2013. Pridobljeno s: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/113609>

Kratka predstavitev avtorja

Urška Valenčič je profesorica matematike in računalništva. Poučuje matematiko na Osnovni šoli Jelšane. Trudi se matematične vsebine vključiti v vsakdanje življenje in jih na tak način učencem čimbolj približati.

Primeri metod poučevanja in vrednotenja znanja na daljavo

The Examples of E-teaching and Evaluating Knowledge

Helena Rihtar

*II. gimnazija Maribor
helena.rihtar@druga.si*

Povzetek

Poučevanje na daljavo nas je zajelo čez noč, zato časa za razmišljanje in skrbno načrtovanje sni bilo. Vsak učitelj je bil tukaj v začetkih prepuščen lastnim idejam in kreativnosti, šele po določenem času so se začele bolj aktivne izmenjave med učitelji, prihajale so informacije pristojnih institucij ter dobrodošli predlogi dijakov. Vse to je postopoma prispevalo k vedno bolj učinkovitemu delu.

Pri poučevanju biologije se je uporabilo precej različnih metod za podajanje znanja: Snemanje video predavanj, delo z dokumentarnimi filmi, delo z viri, diskusije preko video konferenc, individualno eksperimentalno delo (načrtovanje eksperimenta, zbiranje in obdelava podatkov), izpolnjevanje delovnih listov. Sprotno delo dijakov sem preverjala z različnimi vprašalniki in drugimi individualnimi izdelki oddanimi v spletno učilnico. Za namen formativnega spremljanje so pri nekaterih laboratorijskih poročilih prejeli povratno informacijo glede njihovega napredka v znanju in veščinah pisanja.

Ocenjevanje znanja je potekalo ustno preko video klica ter ocenjevanje izdelkov individualnih nalog (načrtovanje eksperimenta).

Dijaki so bili v glavnem zelo odgovorni do dela na daljavo, kljub občasnemu pomanjkanju motivacije in določeno mero naveličanosti. Kot najbolj učinkovita so se dijakom izkazala video predavanja. Največjo pomanjkljivost dela na daljavo ocenjujemo pristni stik z dijaki. Slednje zagotovo učitelju omogoča boljši vpogled v trenutno stanje znanja, dijakom omogoča lažje postavljanje vprašanj in boljšo diskusijo ter bolje zazna morebitne stiske dijakov. Prav tako delo na daljavo oteži poenotenje znanja med dijaki.

Ključne besede: Delo na daljavo, formativno spremljanje, načrtovanje eksperimenta, obdelava podatkov, video predavanje.

Abstract

E-learning has come so quickly that nobody had the time to prepare and plan anything. At the beginning every teacher was depended only on his/her ideas and creativity. As the time went by the exchange of ideas between teachers happened, formal institutions constructed some recommendation and also students told us their opinion. All of these contributed to our more efficient work.

Different methods were used during biological e-lesson: making videos, working with documentary movies, source analysis, discussion during video conference, individual experimental work (planning, collecting and analysing data), doing worksheets. The students' work was checked with questioners and their homework which was pasted in e-classrooms. Students also received information about their progress in writing skills.

Knowledge evaluation was made through video call. Students also made a plan for their own experiment which was also marked.

Almost all students took e-learning seriously despite not so frequent low motivation and boredom. The most efficient method of e-learning was video lecture. The biggest disadvantage of e-learning was the absence of social connection with students. Social connections between teachers and students provide teachers direct look into students' knowledge therefore enables better discussion and also teachers can

see students' problems. The disadvantage of e-learning is also that students' knowledge is very hard to unify.

Key words: data analysis, e-learning, experiment plan, formative evaluation, video lectures.

1. Uvod

Poučevanje na daljavo nas je zajelo čez noč, zato časa za razmišljanje in skrbno načrtovanje ni bilo. Učitelji smo se vsaj v začetnih fazah skušali po najboljših močeh, znajti po svoje. Pri tem smo skušali čim bolje uporabiti predhodno znanje na področju informacijske tehnologije, vendar smo čutili pomanjkanje tega znanja, čeprav je na naši šoli bila odlična podpora s strani pristojnih delavcev na šoli za to področje. Z voljo in skrbnim načrtovanjem se je kvaliteta in učinkovitost povečevala, čeprav je na drugi strani naveličanost nekaterih dijakov, naraščala.

V tem prispevku bom predstavila nekatere metode dela na daljavo, ki sem jih uporabila ter ovrednotila njihovo učinkovitost. Predstavljene bodo naslednje metode: Snemanje video predavanj, delo z dokumentarnimi filmi, delo z viri, diskusije preko video konferenc, individualno eksperimentalno delo (načrtovanje eksperimenta, zbiranje in obdelava podatkov), izpolnjevanje delovnih listov. Sprotno delo dijakov sem preverjala z različnimi vprašalniki in drugimi individualnimi izdelki oddanimi v spletno učilnico. Za namen formativnega spremljanje so pri nekaterih laboratorijskih poročilih prejeli povratno informacijo glede njihovega napredka v znanju in veščinah pisanja. Ocenjevanje znanja je potekalo ustno preko video klica ter ocenjevanje izdelkov individualnih nalog (načrtovanje eksperimenta).

2. Snemanje video predavanj

Snemanja video predavanj ob power point prezentacijah je bila najpogostejša metoda, ki sem jo uporabila za pouk.

Prednosti te metode so bile naslednje:

- Zaradi vsesplošnih težkih razmer so se tokrat zelo prepletale družinske in službene obveznosti, kar je pomenilo, da je bilo posneti predavanje v času, ki si ga učitelj svobodno izbere in ga nato le ob začetku učne ure naloži v spletno učilnico, zelo dobrodošlo in uporabno.
- Dijaki so ravno tako glede na lastno organizacijo predvajali predavanje, ko jim je to najbolj ustrezalo.
- Dijaki so lahko razlago večkrat predvajali oziroma jo vmes ustavljali, da so lahko podrobneje pogledali slike ali dodatno gradivo v učbeniku.

Slabosti metode:

- Dijaki ne morejo sproti postavljati vprašanj.
- Razlaga je po navadi hitrejša kot pri pouku in učitelj ne prilagaja razlage (npr. pove z drugimi besedami ali dodatnimi primeri) v kolikor bi to dijaki pri razlagi potrebovali.

Rezultati:

V splošnem so dijaki zelo pohvalili snemanje video predavanj, saj je bilo očitno, da so si čas za delo organizirali po svoje. Bilo jim je bilo v veselje, da se od njih ni pričakovalo, da so

prisotni pri razlagi ob natančno časovno opredeljeni uri. Prav tako so pogosto primerjali ta način z podanim gradivom (pp prezentacija in učbenik), kjer so navedli, da je razlaga precej bolj razumljiva. Nekateri so navedli, da pogrešajo pristni stik z učiteljem ali vsaj preko videokonferenc.

Nekaj mnenj dijakov 1. letnika na metodo video predavanja (tema: celični cikel):

»Snov mi je bila jasna, video je zelo pomagal s kakšnimi dodatnimi informacijami, vprašanja so se mi zdela ravno prav težka.«

»Snov razumem, k temu je pripomoglo tudi video predavanje. Vprašanja so bila ravno prav zahtevna.«

»Pri razumevanju snovi mi je pomagalo video-predavanje.«

»Video je bil uporaben :)«

»Všeč mi je bilo, da smo spremenili uro. takšen način dela je zanimiv. Video je bil uporaben pri razumevanju. Snov sem razumela, predavanje je zelo pomagalo.«

»Snov mi je bila razumljiva, v pomoč mi je bilo video gradivo saj sem si lažje predstavljala proces.«

»Zelo mi je bil všeč vaš video, mi je pomagal pri razumevanju snovi in bi si želela še več takih v prihodnosti...vprašanja so bila ravno dovolj zahtevna, da sem morala malo razmisliti o pravilnem odgovoru.«

»Video predavanje je kar uporabno, vprašanja so primerno težka.«

»Snov sem v večini razumela. Video - predavanje je bilo uporabno.«

»Snov sem razumela dokaj v redu, vprašanja so se mi zdela ravno prav težka in bilo jih je dovolj. Video-predavanje je pomagalo. :)«

»Dobro sem razumel snov, s pomočjo videa.«

»Snov je bila razumljiva ter ne preveč zahtevna.«

»Video predavanje se mi je zdelo uporabno, tudi tokrat so priloženi videi bili v pomoč, z razumevanjem se trudim.«

»Video je bil velika pomoč pri razumevanju snovi.«

»Snov je dokaj razumljiva, predavanje je bilo v redu.«

»Snov ni bila tako težka, predavanje je bilo v redu, vprašanja so bila ravno prave težavnosti.«

»Video predavanje mi je zelo pomagalo pri razumevanju vsebine, saj je lažje, če ti nekdo razloži, kot pa da samo prebereš. Prav tako mi bolj ustreza poznejša ura.«

»Video predavanje je veliko pomagalo. Menim da je anketa najboljša metoda za preverjanje znanja na daleč.«

»Video je bil super.«

3. Delo z dokumentarnimi filmi

Za popestritev pouka sem uporabila tudi različne dokumentarne filme ali krajše videe. Videe z biološko vsebino je možno poiskati na različnih spletnih virih (youtube, RTV Slovenija ali drugih spletnih portalih kot je npr. <https://www.dailymotion.com/video/x218rha>). Pri dijakih so bili videi v glavnem zelo dobro sprejeti in zaželeni, vendar je pomembno, da tak način dela vendarle ni prepogost. Dokumentarni filmi so le v redkih primerih usklajeni z učnim načrtom in menim, da večinoma nimajo namena poglobljanja razumevanja, ampak bolj širjenje obzorij in popularizacije nekih znanj ter pri dijakih bolj vzbujajo občutek lagodnega pouka, kjer jim ni potrebno vlagati veliko lastnega napora. Zaradi slednjega so dijaki vedno dobili ob koncu tudi nalogo na podlagi vidnega v filmih. Naloge so bile različnih tipov:

- Vprašalnik na katerega so odgovarjali z vprašanji zaprtega in odprtega tipa,
- mnenje o vsebini (kritično razmišljanje na predstavljeno),
- pisanje povzetka.

Rezultati:

Dijaki so pohvalili izbiro metode z uporabo dokumentarnih filmov. Pomembno je poudariti, da so bili filmi skrbno izbrani, da je bila vsebinska kvaliteta dobro preverjena in da niso bili predolgi ali prezahtevni za razumevanje za srednješolski nivo. Nadalje sta predstavljena primera izbranih dokumentarnih filmov z izdelki/mnenji dijakov.

Primer oddane naloge dijaka (povzetek) na temo dokumentarnega filma: Glive (Vir: Glive, dokumentarna oddaja, Dostopno na: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/biotopi/174607629>).

»Naš planet je bil v geološki preteklosti kamnita pušča. Pred 1 milijardo let se je površje počasi začelo spreminjati v prst. Organizmi, ki so se hranili kamninami so tudi omogočili razvoj prvih kopenskih organizmov, kar so bile glive. Šele v 50ih letih so znanstveniki glive začeli uvrščati v svojo skupino, proč od rastlin. Imajo namreč številne lastnosti (kot npr. celično steno, rastejo na enem mestu, se ne premikajo, imajo vakuolo), ki so zelo podobne rastlinam, pa tudi nekatere (kot npr. metabolizem, pojavljanje hitina), zaradi katerih so podobne živalim. Bistvena razlika med rastlinami in glivami je dejstvo, da glive niso sposobne izvajati fotosinteze. Glede na preskrbo s hrano lahko glive delimo na saprofitske, simbiotske in parazitske. Saprofitske glive oz. glive razkrojevalke živijo na mrtvem organskem materialu (najbolj značilne so lesne glive). Gobe so tisti primarni razkrojevalci, ki mineralizirajo in omogočajo, da starejša drevesa ali pa rastline ne propadejo in s tem omogočajo vznik novih in življenje se na ta način nadaljuje. Drugi način življenja gliv je simbiotska povezava med glivo in živečo rastlino, ki jo imenujemo mikoriza. Mikoriza je sožitje med glivami in višjimi rastlinami. Gliva da rastlini mineralne snovi, oskrbuje jo z vodo in tudi varuje koreninski sistem, medtem ko gliva dobiva hrano od rastline. V simbiozi bolje uspevata tako rastlina kot gliva in lahko skrbita za svoje potomstvo. Prav tako je v gozdu prepleten sistem hif, ki omogoča komunikacijo celotnega gozda. Tretja oblika življenja gliv je parazitsko. Te gobe skozi korenine prodirajo v rastlino in v kratkem času rastlina propade.«

Nekaj mnenj dijakov na uporabo dokumentarnega filma: Glive

»Snov se mi je zdela zanimiva in video je zelo dobro predstavil gobe na preprost način.«

»Všeč mi je ideja, da pogledaš video in narediš povzetek.«

»Dober dokumentarec. 20 minut je ravno pravnjina dolžina, da si še pozoren nanj.«

»Ta način dela mi je všeč (sploh to, da je bil dokumentarec v slo, tako da si določenih izrazov nisem rabila sproti prevajati), mogoče bi bilo samo bolje, če čas ne bi bil omejen, saj lahko pride do tehniških težav. Snov mi je bila na ta način bolj razumljiva kot na ppt-jih in je tudi vzela manj časa.«

»Naloga mi je bila všeč, saj rada gledam filme, vendar mi je vseeno boljše, ko imamo ppt predstavitev.«

»Premalo časa, vendar dobro za razumevanje.«

4. Delo z viri

Delo z viri, kjer dijaki samostojno poiščejo verodostojne informacije na določeno temo, je ena najpomembnejših veščin za pridobivanje znanja, ki bi jo morali usvojiti dijaki, še posebej tisti v gimnazijskih programih. Ker je na internetu poplava informacij, je vrednotenje verodostojnih informacij bistvenega pomena. Zaželeno je, da se dijaki srečajo tudi z znanstvenimi članki, da se seznanijo z njegovo strukturo, ki je del vsakega znanstvenega članka ter skušajo iz njih razbrati vsaj osnovne vsebinske informacije ter vir ustrezno citirati.

Prednosti:

- Dijaki se naučijo vrednotiti znanstvene in neznanstvene razlage.
- Ločujejo verodostojne in manj verodostojne vire.

Slabosti:

- Delo je za dijake časovno zamudno in miselno zahtevno ter dolgočasno, zato nad takim delom niso preveč navdušeni.

Primer aktivnosti:

Dijaki so na podlagi podanega naslova aktivnosti (Vpliv kislega dežja na kalitev semen) iz predlaganih znanstvenih člankov skušali zapisati dva citata v zvezi s postavljenim raziskovalnim vprašanjem (Kako različne koncentracije soli vplivajo na kalitev semen?)

Predlagana članka:

- Adeoye E., 2013
- Sagane1, S. G. idr., 2018

Rezultati:

Aktivnost se je dijakom zdela koristna, vendar težka, saj so jim bili članki težko razumljivi, kar je bilo pričakovano glede na težek znanstveni jezik in dejstvo, da so se prav vsi z znanstvenim člankom srečali prvič.

Primeri dveh oddanih izdelkov dijakov:

Zapišite dva citata znanstvenih virov, ki govorita o vplivu kislega dežja na kalitev semen in ju ustrezno citirate.

- Kislina v dežju so odgovorne za nižji pH v dežni vodi, ki je škodljiv evulim in rastlinam (Technical Research organization India)

- rastlina je najboljša rastlina pri pH 7,0, rast se je poslabšala z dodajanjem kislina (Jordan Journal of Biological Science)

Zapišite dva citata znanstvenih virov, ki govorita o vplivu kislega dežja na kalitev semen in ju ustrezno citirate.

(The effects of simulated acid rain on corn seed germination)

"Therefore, the results of our study indicated that while acid rain does not affect the germination of corn seeds, it does affect the percentage of seeds that complete germination."

(Effects of simulated acid rain on germination and early growth of Douglas-fir and ponderosa pine)

"Germination percentage of Douglas-fir was reduced by 30% by severe acid-rain treatment (pH 2,0) and seedlings that germinated at pH 2,0 soon died from fungal attack. Less acidic treatments did not affect germination."

Sliki 1 in 2: Primer citatov iz znanstvenih člankov s postavljenim raziskovalnim vprašanjem

5. Diskusije preko video konferenc

Z dijaki smo organizirali tudi video konference, predvsem na njihovo pobudo. Tako so imeli možnost postavljati vprašanja in prositi za dodatno razlago predhodno obravnavanih preko video predavanj obravnavanih tem.

Prednosti:

- Dijaki lahko postavljajo vprašanja, razpravljajo, prosijo za dodatno razlago.

Slabosti:

- Prisotnost točno ob določenem času,
- morebitne (občasne) tehnične težave pri povezavi, prikazovanju prezentacij,

- splošno se za vprašanja opogumi manj dijakov, kot pri klasičnem pouku

Rezultati:

Izkazalo se je, da so bili dijaki, ki si želijo postavljati vprašanja, redki. Večina se jih ni želela izpostavljati.

6. Individualno eksperimentalno delo

Na splošno je bilo eksperimentalno delo pri biologiji tisto, ki je utrpelo največje pomanjkanje pri delu na daljavo. Preprosto se ga na daljavo ne da nadomestiti dovolj kvalitetno, saj dijaki doma nimajo na voljo tudi ne osnovnega laboratorijskega pribora, še manj pa merilnikov in drugih inštrumentov, zato je izvedba eksperimentalnega dela zelo omejena. Vendarle smo v aktivu biologov našli nekaj rešitev.

Primeri metod izvajanja eksperimentalnega dela na daljavo:

- a) Video posnetek eksperimentalne vaje (slika 3), pri čemer dijaki po videnem na posnetku izpolnijo delovni zvezek kot pri klasični izvedbi vaje pri pouku v šoli.



Slika 3: Izvedba laboratorijske vaje: Papirna kromatografija (vir: videoposnetek; Tamara Šiško)

- b) Zbiranje in obdelava podatkov

Dijaki so si poljubno izbrali biološke parametre s katerimi so zbrali/izmerili podatke in tako uporabili naslednje statistične metode oziroma prikaze:

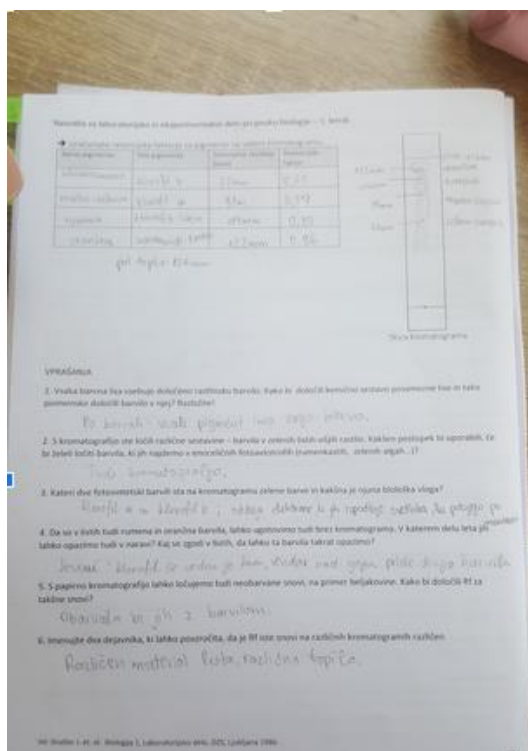
1. korelacijo (določitev Pearsonovega korelacijskega koeficienta) med dvema skupinama podatkov,
2. morebitne statistično značilne razlike med dvema skupinama podatkov (izračun aritmetične sredine za številske podatke in določanje standardne deviacije),
3. frekvenčne porazdelitve za opisno (nezvezno) spremenljivko (lahko sta samo dve kategoriji).

c) Primer lastnega načrtovanja in izvedbe eksperimenta

Dijaki so dobili nalogo, da sami načrtujejo, izvedejo, obdelajo podatke ter analizirajo eksperiment na temo kako telesna aktivnost vpliva na srčni utrip. Pri tem so si morali sami postaviti raziskovalno vprašanje, hipoteze ter pravilno izbrati metodo, s katero bodo hipoteze preverjali. Nato so rezultate pravilno obdelali, grafično predstavili, zapisali diskusijo ter oddali poročilo. Za nalogo so bile priznane 3 šolske ure, vendar so dijaki potrebovali še dodaten čas izven pouka.

Rezultati:

Z zgoraj opisanimi metodami smo se vsaj delno približali eksperimentalni izvedbi. Pomanjkljivost primera a je bila, da dijaki niso sami izvajali eksperimenta in tako niso pridobili določenih veščin in pristnih izkušenj. V primeru b in c (zbiranju podatkov in načrtovanju) je bila največja prednost, da so dijaki težko prepisovali ali pa je bilo prepisovanje hitro opazno. Slabost aktivnosti b in c j bil ta, da sta ti aktivnosti zahtevali višje nivoje znanja in dijaki pri tem niso imeli neposredne podpore učitelja. Če bi načrtovali pri pouku, bi učitelj prej (tudi že sam) lahko opazil in opozoril na najbolj evidentne napake in tudi bi dijaki lažje postavljali vprašanja. Zato se je pri določenih dijakih zgodilo, da so se zadeve lotili v čisto napačni smeri. So pa aktivnosti zahtevale veliko mere samoiniciativnosti, kreativnosti in samodiscipline. Nekateri dijaki so oddali odlične izdelke in bili nagrajeni z odlično oceno.



Slika 4: primer oddane naloge dijaka v delovnem zvezku na podlagi posnete laboratorijske vaje učitelja; papirna kromatografija (lastni vir).

Kontrolirane spremenljivke, kontrola pokusa: Temperatura telesa, klimatski pogoji, čustveno stanje, čas izvajanja vaj.

Vse vadbe bom izvajala v istem prostoru, kar pomeni, da bo temperatura približno konstantna. Po vsaki ponovitvi vaj se bom umirila in si izmerila telesno temperaturo, ter z naslednjim sklopom vaj nadaljevala, ko se telesna temperatura uredi. Čas izvajanja bo pri vseh ponovitvah enak.

Materiel:

- Stoparica
- Merilnik krivnega tlaka
- Termometer
- Računalnik

Metoda dela – natančen opis poteka pokusa:

Naprej bom izmerila temperaturo prostora, v katerem bom izvajala vadbo, nato telesno temperaturo in srčni utrip.

Nato bom izvajala 3 ponovitve vadbe, vsako vadbo 1,5 minute. Spreminjala bom intenziteto vadbe: Prva vadba: sproščen tek na mestu (aerobno) Druga vadba: trebušnjaki (aerobno) Tretja vadba: poskoki iz položaja (anaerobno) Po koncu vsake vadbe bom vsako minuto izmerila srčni utrip in ga merila tako dolgo, dokler ne bo enak začetnemu. Nato bom počakala da se tudi moja telesna temperatura izenači z začetno, ter izmerila temperaturo prostora. Enak postopek bom ponovila po vsaki vadbi. Nato bom podatke obdelala.

Obdelava podatkov – kratak opis, kako bomo podatke obdelali in predstavili

Podatke bom obdelala v programu Excel.

Morebitne težave, ki sem jih imel pri načrtovanju: Za nekatere stvari nisem vedel, ali sem prav razumela navodila in koliko **popoln** je bilo potrebno napisati.

Rezultati

Temperatura prostora: 22,6°C (pred vadbo), 22,4°C (po prvi vadbi), 22,1°C (po drugi vadbi)

Telesna temperatura pred začetkom vaj: 36,5°C

Srčni utrip pred začetkom vaj: 80 udarcev/min, 49 udarcev/min, 49 udarcev/min

Tabela 1: Rezultati meritev srčnega utripa po vadbah.

	Utrip po udarstvu prvih 10 sekund po končani vadbi	Utrip po udarstvu prvih 10 sekund po končani vadbi	Utrip po udarstvu prvih 10 sekund po končani vadbi	Utrip po udarstvu prvih 10 sekund po končani vadbi	Utrip po udarstvu prvih 10 sekund po končani vadbi	Utrip po udarstvu prvih 10 sekund po končani vadbi	Utrip po udarstvu prvih 10 sekund po končani vadbi
Prva vadba	59	50	49	50	49	/	/

Uporabnik sistema Windows
Tren, zato pri obdelavi podatkov ni potrebno, pri bolnih pa ne izvajamo sklopa pokusa.

Uporabnik sistema Windows
Uporabnik sistema Windows

Uporabnik sistema Windows
Med izračuni dajte kar pravoštevno vrednost

Uporabnik sistema Windows
to je lahko naredila bolj pregledno v št. minuti

Uporabnik sistema Windows
utripov

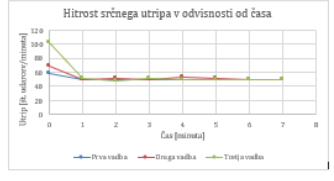
Uporabnik sistema Windows
katero točko je bil utrip po teklu?

Druga vadba	68	50	52	50	53	51	49	50
Tretja vadba	102	51	47	52	50	50	49	50

Češ 1: Čas v katerem je utrip prvih 10 sekund po končani vadbi obsegal 50 udarcev na minuto.



Češ 2: Povprečni srčni utrip od časa po končani vadbi.



Zaključek

Večja kot je intenzivnost vadbe, večji je srčni utrip, več časa je potrebnega, da se vrne v normalno stanje, vendar so pri vadbah, ki ne trajajo dolgo, razlike zelo majhne.

Po končani kratko trajajoči vadbi, se normalni srčni utrip vzpostavi v zelo kratkem času (približno minuti), potem pa nekaj časa še rha, vendar so njihova minimalna.

Hipoteza 1: Višji kot bo srčni utrip po končani vadbi, več časa bo potrebnega, da se bo srčni utrip vrnil v normalno stanje mirovanja.

To hipotezo lahko samo delno potrdim. Za čas v katerem se je utrip vrnil v normalno stanje, sem upoštevala minuto v kateri je bil utrip prvih 50 udarcev na minuto. Izkazalo se je, da je pri tretji aktivnosti res poteklo največ časa, da se je to zgodilo, vendar je se je pri prvi in drugi aktivnosti srčni utrip vrnil še po eni minuti, pri tretji aktivnosti pa je bil po eni minuti le za en

Slika 5: Primer izseka oddanega poročila dijaka (s komentarji učitelja) na temo Kako telesna aktivnost vpliva na srčni utrip (vir: lastni vir)

Ime, priimek, razred: _____

Pojubno izberete 3 biološke lastnosti za katere boste lahko zbrali podatke/izmerili in ugotavljali naslednje statistične parametre oziroma prikaze:

1. korelacijo (določitev Pearsonovega korelacijskega koeficienta) med vrednostima dveh parametrov
2. morebitne statistično značilne razlike med dvema skupinama podatkov (izračun aritmetične sredine za številske podatke in določanje standardne deviacije)
3. frekvenčne porazdelitve za opisno (nevezno) spremenljivko (lahko sta samo dve kategoriji)

Splošni napotki: Grafi in tabele morajo biti opremljeni v skladu s pravili (označene osi, naslovi grafov; tabel)

Prikaz podatkov iz programa excel

1. KORELACIJA

Moj primer:

Korelacija med št. noge in višino pri ljudeh

Številka noge	Višina
40	172
39	167
38,5	176
39	170
44	188
40	169
37,5	166
43	179
43	172,5
39	166,5
45	186
44	185
44	184
45	190
41	176
43	174
44	188
39	167
38	160
39	169
38,5	152
Povprečje:	41,11905 174,1429
Standardna devijacija:	2,602426 10,0401
Korelacijski koeficient:	0,868096

Korelacija številke noge in višine (cm) pri človeku

Slika 6: Primer izseka oddanega dela dijaka: Zbiranje in obdelava podatkov (lastni vir)

7. Izpolnjevanje delovnih listov

Dijaki so pri tej metodi dela prejeli seznam priporočenega gradiva ter delovni list, ki so ga morali oddati tekom šolske ure v spletno učilnico.

Prednosti:

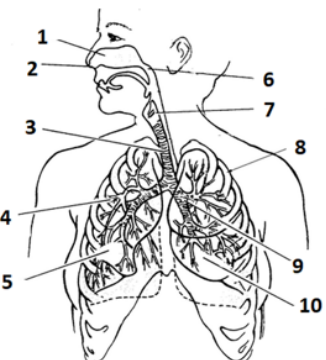
- Dijaki prepoznavajo strukture na slikah in rešujejo problemska vprašanja. Delovni list je naložen v učilnici, kjer ga zelo enostavno oddajo.

Slabosti:

- Dijaki lažje prepisujejo odgovore

Zgradba človeških dihal

1. Spodaj za vsako številko zapišite ime dela respiratornega sistema:



1 - nosna votlina	6 - žrelo
2 - nosnici	7 - grlo
3 - sapnik	8 - rebro
4 - bronhiole	9 - bronhus (sapnica)
5 - desno pljučno krilo	10 - levo pljučno krilo

2. Kaj je ključno za učinkovito izmenjavo plinov v pljučih? (odgovor najdete v videu: Alveoli)

Difuzija kisika in ogljikovega dioksida med enoceličnimi stenami pljučnih mešičkov in enoceličnimi stenami krvnih žil. Ko kisik vstopi v krvno žilo, krvi ta kisik odnese naprej in tako konstantno **obdrži** stanje visoke koncentracije kisika v pljučnih mešičkih in nizke koncentracije kisika v krvi žili. To je ključno za potek difuzije.

To difuzijo omogočajo tudi lastnosti površine za izmenjavo plinov:

- velika površina za izmenjavo plinov zaradi oblike alveol in njihove številčnosti
- zelo tanka pot za difuzijo plinov
- notranjost alveol je vlažna kar omogoča, da se plini tam raztopijo in nato **difuzirajo**
- vsaka alveola je obdana z mnogimi kapilarami → dobra oskrba s krvjo
- dobra ventilacija → dobra oskrba z zrakom

3. Glede na to, da dobro obvladate pojem difuzija, ki je eden od procesov prehajanja snovi, razmislite, zakaj lahko plina CO₂ in O₂ prehajata z difuzijo?

V stenah pljučnih mešičkov so drobne žile s tankimi stenami, ki jih od zraka v mešičkih loči izredno tanek epitel mešičkov. Med zrakom in krvjo v pljučnih mešičkih je pregrada iz zgolj dveh plasti celic, debela okoli dva mikrometra. Tako kratka razdalja med zrakom in krvjo omogoča hitro difuzijo dihalnih plinov.

Sila, ki omogoča prehajanje plinov, je razlika med delnimi tlaki respiracijskih plinov v **absolutnem** zraku in mešani venski krvi na začetku pljučnih kapilar. Ko pride mešana venska kri v pljučne kapilare, se začne izmenjava plinov med krvjo in zrakom v mešičkih.

4. Kaj je vitalna kapaciteta?

Vitalna kapaciteta = prostornina izdihanega zraka pri skrajnem izdihu po skrajnem vdihu. Normalna vrednost vitalne kapacitete za odraslega človeka je od 3 do 5 litrov in je odvisna od starosti, spola, višine, telesne mase in rase.

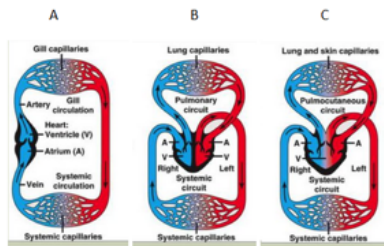
Slika 7: Primer oddanega izpolnjenega delovnega lista dijakinje (lastni vir).

8. Preverjanje sprotnega dela dijakov

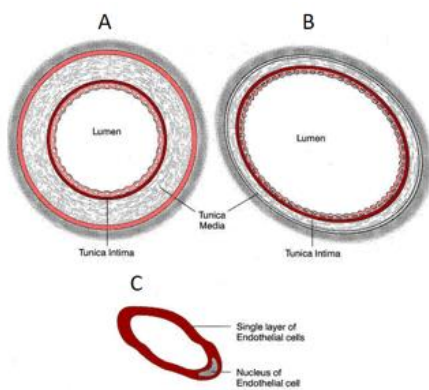
Sprotno delo smo preverjali z različnimi vprašalniki (Google obrazci, Kahoot; slika 6) in drugimi individualnimi izdelki oddanimi v spletno učilnico (izpolnjenimi delovnimi listi: Slika 2), kjer se je dosledno in sproti evidentiralo oddano delo. Prav tako so dijaki prejeli povratno informacijo z odgovori. Za namen formativnega spremljanja so pri nekaterih izdelkih prejeli povratno informacijo glede njihovega napredka v znanju in veščinah pisanja (primer laboratorijskega poročila, slika: 3, primer: oddani delovni list, slika 5).

Kviz:

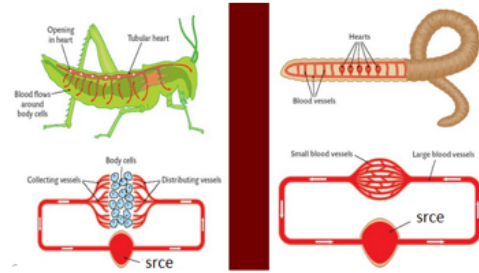
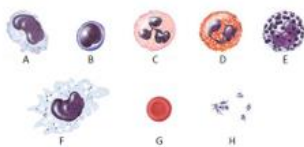
- Zapiši 3 snovi, ki se prenašajo po obtočilnem sistemu! **kisik, hormoni, dihalni plini, hranila**
odpadne snovi.
- Na sliki so krvni obtoki sesalca ribe in dvoživke. Razloži kateri krvni obtok je od rib? **C, saj ima**
dvójni krvni obtok, vendar se krvi **obkrožujeta in desno in levo mešata!**



- Zapiši nekaj značilnosti rdečih krvnih celic/eritrocitov! **so ploščate celice z vbočenim srednjim delom, velikim razmerjem med P/V, zrele so brez jeder, vsebujejo molekulo hemoglobin, ki prenaša kisik.**
- Kri je vrsta: **A vezivnega, B maščobnega, C mišičnega ali D maščobnega**
- Zapiši prednosti **prezgodnosti** zaprtega (sklenjenega) krvnožilnega sistema!

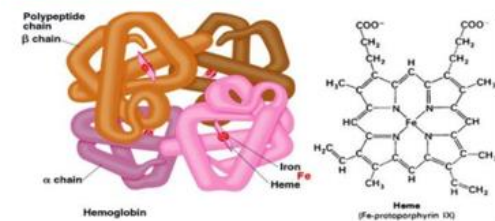


- Zapiši nekaj značilnosti ven! **Imajo tanjše stene kot arterije (tanjšo plast kolagenske in gladkih mišic), vodijo kri do srca, vsebujejo zaklopke**
- Na sliki so krvne celice. Zapiši številke celic, ki označujejo bele krvne celice. **A, b, c, d, e, f**



- Srce vzpostavi mnogo večji tlak, večja hitrost pretoka; hitrejši prenos, dobro uravnavanje pretoka, različno v različnih delih telesa**
- Zapiši razliko med krvnim obtokom rib in sesalcev!
Srce je zgolj iz enega predvora in enega prekata. Kri teče po enotnem obtoku najprej skozi škрге, nato po celotnem telesu. Sesalci imajo 4-kamrižasto srce in dvojni krvni obtok.
 - Katera izmed prikazanih žil je vena? Kaj prikazuje slika C? **vena je A, C je kapilara**

- Razloži zgradbo hemoglobina! **4 polipeptidne verige (globini), v sredini hem (nebeljakovinski del), Fe atom v sredini hema na katerega se veže kisik.**



Slika 8 : Primer vprašalnika na temo obtočil, ki je bil objavljen v Google obrazcih in so ga dijaki prejeli in oddali v času šolske ure (lastni vir).

9. Rezultati

Učiteljevo sprotno preverjanje/evidentiranje se je izkazalo bistvenega pomena za motivacijo dijakov za sprotno opravljanje obveznosti. Na vprašalnike so vedno prejeli odziv in bili obveščeni, če njihov odgovor ni bil zabeležen, kar je verjetno imelo za posledico, da so njihovi odzivi redko manjkali. Načrtovanje eksperimenta se je izkazala kot odlična metoda za

ugotavljanje ravni znanja na različnih nivojih/tematskih sklopih. Iz napisanega poročila je bilo do neke mere možno razbrati razumevanje delovanja srca, doseganje nekaterih ciljev tematskega sklopa Kako deluje znanost, večine pisanja ter oblikovanje strukture laboratorijskega poročila. V splošnem so vsi trije oddelki oddali boljša laboratorijska poročila kot oddelki lansko leto, ki niso delali na daljavo. Kar ni šlo za raziskavo, je tak rezultat lahko posledica naključja, lahko pa tudi tega, da se dijake zaradi izoliranosti bolj zavedali lastne odgovornosti.

Nekaj mnenj dijakov glede uporabe vprašalnikov ob koncu obravnavane teme:

»Kviz je v redu, fajn da so slike, vendar je bolje, če bi bil daljši!«

»Bolj mi je všeč Kahoot vprašalnik, da tekmujemo«

»Ni mi všeč, če je potrebno pisati odgovore, bolje je a,b, c..«

»Vprašalnik je super način za preverjanje dela«

»Vprašalnik povzroča nepotrebni stres za dijake«

»vprašanja se pretežka«

10. Zaključek

Delu na daljavo smo se tako učitelji kot dijaki hitro prilagodili, vendar pri tem zelo pogrešali klasični pouk, saj so bili nekateri vsebinski in procesni cilji veliko težje doseženi ali jih niti ni bilo možno doseči. Največje pomanjkanje je bilo opaženo pri eksperimentalnem delu. Doma dijaki nimajo ustrezne opreme in delo poteka brez fizično prisotnega mentorja, ki budno spremlja potek dela, dijak ne more razviti veščin laboratorijskega dela. Kot zelo uporabna so se izkazala video predavanja in predvsem dobra dinamika v uporabi različnih metod, ker se je na tak način preprečevala monotonost.

11. Literatura

Adeoye, E. (2013). *The effects of simulated acid rain on corn seed germination*. Pridobljeno s https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwiv6ZPH9aXoAhXLyKYKHR7CBOgQFjABegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fpdfs.semanticscholar.org%2F35b7%2Fd090dd75b9a75d2aa8b754cd4afd7fc916d2.pdf&usg=AOvVaw0KVmp2pJ_os6iHY0QUQgea,

Glive, dokumentarna oddaja. (2020). Dostopno na: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/biotopi/174607629>

Sagane1, S. G. in sod. (2018). *Effect of acid rain on seed germination*. Department of Environmental Science, M.S.P. mandal Deogiri College Aurangabad. 2,3Department of Zoology, Late B.S. Arts, Prof. N.G. Science & A. G. Commerce College, Pridobljeno s https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjK3NuK9KXoAhWp8qYKHaKfDC8QFjAAegQIBBAB&url=https%3A%2F%2Fwww.frostburg.edu%2Fstudent-life%2Frmsc%2F_files%2Fpdf%2Fprojects%2F2013acidrain.pdf&usg=AOvVaw2PkaRpBeNppmPtv-pywbE7

Kratka predstavitev avtorja

Helena Rihtar je profesorica biologije na II. gimnaziji Maribor. Poučuje biologijo v nacionalnem programu, prav tako je poučevala biologijo tudi v mednarodnem IB programu. Več let je opravljala tudi delo laboranta za biologijo, kjer je sodelovala pri pripravi, izvedbi in posodobitvi eksperimentalnega dela na šoli. Zelo jo veseli raziskovalno delo, zato vsako leto mentorira raziskovalne naloge dijakov. Sodeluje tudi v nacionalnih in mednarodnih razvojnih projektih.

Kronska naloga – izziv za učenca in učitelja

Umbrella assignment - a challenge for student and teacher

Nives Kostevc Arzenšek

Osnovna šola Lesično
nives.kostevc-arzensek@guest.arnes.si

Povzetek

Učenje na daljavo je bilo v času pandemije koronavirusne bolezni tudi zame velik izziv.

Prispevek se ukvarja s pripravo zanimivih in zabavnih učnih gradiv za utrjevanje snovi pri različnih predmetih za učence v 2. triletju. Gradivo je bilo otrokom predstavljeno na razumljiv način, tako da bi lahko brez večjih težav sledili razlagi oz. načrtovanim dejavnostim. Poleg klasičnih in interaktivnih nalog so bile nepogrešljive različne aktivnosti, ki so popestrile delovni teden. Te so bile: kronska naloga, uganke, raziskovalni projekt, gospodinjske naloge, kvizi »koronki«, dnevniški utrinki...

V ospredju je natančneje predstavljena kronska naloga, ki je bila krovna naloga ob koncu tedna, s katero se je preverjalo usvojeno tedensko znanje. Z zanimivimi in diferenciranimi nalogami, ki so se navezovala na različne predmete, je bilo pri otrocih doseženo, da so kronsko nalogo z veseljem in uspešno reševali. V procesu ustvarjanja sta bili ključni tudi notranja in zunanja motivacija, kar se je pokazalo že na začetku našega izobraževanja na daljavo. Ustvarjalne naloge so učence motivirale, z dosledno in pravočasno povratno informacijo pa so bili le-ti in starši obveščeni o uspešnosti opravljenega dela.

S prispevkom je prikazana izkušnja dobre prakse s poudarkom na sodobnih in aktivnih pristopih učenja ter poučevanje z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije in velikim pomenom motivacije za otroka.

Ključne besede: diferenciacija, IKT, izziv, kronska naloga, motivacija, povratna informacija.

Abstract

Distance learning during the coronavirus disease pandemic represented a big challenge for me too.

The article discusses the preparation of interesting and fun teaching materials for the consolidation stage of learning different school subjects for students in the 2nd triad. The materials were presented to the children in an understandable way, so that they could easily follow the explanation or planned activities. In addition to the classic and interactive tasks, various activities that enriched the work week were indispensable. These were: umbrella assignments, puzzles, a research project, home economics tasks, "Corona" quizzes, diaries etc.

In the foreground there is a detailed presentation of the umbrella assignment, the main assignment that was given to students at the end of the week, which was used to check the acquired weekly knowledge. By giving interesting and differentiated tasks related to different subjects, the students were able to solve the umbrella assignment willingly and successfully. Internal and external motivation were also key in the creation process, which was already evident at the beginning of distance learning. Creative tasks motivated the students while the regular, timely feedback informed them and their parents about the success of the work done.

The article presents my experience of good practice with an emphasis on modern and active approaches to learning and teaching, using modern information and communication technology, and giving great importance to motivation of students.

Key words: challenge, differentiation, feedback, ICT, motivation, umbrella task.

1. Uvod

Čas gre z vsakim drugače; z nekom v korak, z nekom v zaostanku, z nekom v teku in z nekom stoji.
W. Shakespeare

Pandemija koronavirusa nas je pedagoge prisilila v izobraževanje na daljavo. Potrebno se je bilo kar hitro prilagoditi, zato smo začeli iskati nove ustrezne rešitve, kako bi čim učinkovitejše poučevali na daljavo. V današnjem novodobnem svetu nenehnih sprememb seveda ne gre brez sodobne tehnologije, zato učitelji neprestano iščemo različne poti in načine izobraževanja, da pritegnemo učence.

Pri pedagogih so bile na začetku prisotne dileme in negotovost, še posebno pa so negotovost občutili otroci in starši, ki so bili prav tako »potisnjeni« v to naše izobraževanje. Kar hitro se je namreč pokazalo, da otroci v 2. triletju oz. II. VIO še niso sposobni oz. dorasli, da bi lahko samostojno in odgovorno opravljali naloge na daljavo, saj so v tem obdobju še v razvijajočih razvojnih stopnjah. Večina še ne zna rokovati z elektronsko pošto, dostopati do spletnih učilnic in spletnih izobraževalnih portalov, zato so ravno pri teh stvareh še potrebovali pomoč staršev oziroma odraslih. Če ne bi tudi starši tako odgovorno pristopili k našemu delu, ne bi mogli uspešno izpeljati načrtovanih ciljev.

Dneve v izolaciji smo želeli popestriti z različnimi aktivnostmi. Poleg priprave klasičnih gradiv za različne predmete, ki so jih učenci našli v spletni učilnici ali smo jih posredovali po e-pošti, je bila tedensko pripravljena tudi kronska naloga, ki je nam in učencu dala v pogled njihovo pridobljeno znanje. To je bilo krajše utrjevanje in preverjanje znanja. Ravno s pregledom kronskih nalog je bilo mogoče opaziti, če je otrok tedensko snov oziroma razlago učne snovi razumel, ali je imel večje ali manjše težave. Skozi raznolike in diferencirane naloge je bilo razvidno, če je dosegel minimalne, temeljne ali cilje za višje standarde znanja.

Pri pripravi gradiva in kronskih nalog smo se zavedali, kako pomembno je, da so otroci za učno delo tudi zunanje motivirani, če seveda ne bi imeli dovolj svoje notranje motivacije. Leta je povezana z vrednotami, stališči, čustvi in njihovimi potrebami.

Poleg motivacije in diferenciacije je v prispevku izpostavljena še povratna informacija, ki je tudi ključnega pomena pri spremljanju napredka otroka. Ker so bili otroci že od prej vajeni sprotnega formativnega spremljanja, jim je bilo to razumljivo, da s pomočjo kronskih nalog preverjamo njihovo uspešnost tudi v času dela na daljavo.

2. Kronska naloga – ustvarjalni izziv in preverjanje znanja pri učencih

Naš šolski sistem je naravnan tako, da določa posamezne cilje, ki jih tako učitelji kot učenci moramo doseči za kakovosten izobraževalni proces, obenem pa nam učiteljem dopušča proste roke, da v delo vključimo svoje znanje in strokovno usposobljenost, s čimer ta naš sistem naredimo bolj privlačen za vse udeležence.

Sposobnosti učencev so različne, zato moramo pri načrtovanju aktivnosti upoštevati njihovo zmožnost in sposobnost dojetanja in razumevanja. Pri delu moramo biti dovolj čuječi za njihove potrebe in izbirati dejavnosti, ki učenca motivirajo za vključitev v delo.

Pri izdelavi kronske naloge smo izpostavili več dejavnikov za uspešno učenčevo delo.

2.1 Motivacija in diferenciacija – dejavnika za uspešno delo

Učna motivacija je proces spodbujanja in usmerjanja situacije k cilju. Če želi posameznik doseči cilj, pri dejavnosti aktivira svojo energijo in sposobnosti.

Poznamo notranjo in zunanjo motivacijo za učenje.

Notranja je izvir v človeku samem, kar pomeni, da se človek uči zaradi samega sebe, iz užitka, zaradi želje po notranji potrditvi. Če se otrok loti učenja ali aktivnosti zaradi notranje motivacije, bo njegovo pridobljeno znanje dolgotrajnejše (Lucariello idr., 2016).

Zunanja motivacija ima vir podkrepitve zunaj osebe. V tem primeru smo učitelji in starši ali druge osebe tisti, ki motiviramo otroka. Otrok se bo učil zaradi posledic, ki bodo sledile in ne zgolj zaradi znanja samega. Pogosto se zgodi, da se otroci učijo zaradi pričakovanja staršev in ocen. Znanje, ki je pridobljeno na tak način, pa je manj trajno.

Motivacija ni stalen pojav, zato je storilnost močno odvisna od vsakokratne motivacije. Učitelji naj bi znali z različnimi sredstvi zbuditi in ohraniti primerno stopnjo napetosti pri različnih dejavnostih. Pri tem bi vzpodbujali pri učencih veselje do učenja in odkrivanja novih stvari.

Pomemben vir motivacije so učni cilji. Učenci naj bi iz ciljev uvideli smisel tega, kar se učijo. Pri otrocih lahko motivacijo dvignemo, če zaupamo v njihove sposobnosti in v njihov uspeh pri učenju. Na ta način otroci pridobivajo tudi na samozavesti, ki je ključna za pozitivno samopodobo. »Za uspešno učenje je potrebno, da se temu, kar človek zmore in zna, pridruži še to, da hoče.« (Krajnc, 1982, str. 173).

Barica Marentič Požarnik v svoji knjigi Psihologija učenja in pouka (Od poučevanja do učenja) opozori, na kakšne načine lahko razvijamo motivacijo. Učitelj naj ponudi učencem na izbiro različna področja, naloge in dejavnosti; vključuje divergentna vprašanja in naloge; v pouk naj vnaša elemente novosti, raznolikosti in presenečenja. Učencem naj daje sproti in konkretno povratno informacijo o uspešnosti ter možnost, da učenci predstavijo svoje uspešne naloge/izdelke. V pouk naj učitelj vključuje elemente domišljije in igrivosti ter pokaže svoj osebni interes za snov, ki ga zanima in ga bogati. Do učencev mora izražati pozitivna pričakovanja in zmanjševati nepotreben strah, napetost. Motivira naj jih s skupnimi in samostojnimi projekti, raziskovalnimi nalogami, učenjem v naravi.

Sredstvi motivacije sta tudi pohvala in graja. Pohvala naj bo pristna, raznovrstna in usmerjena na konkretne prednosti nekega dosežka ali dejavnosti. Graja pa mora biti stvarna, usmerjena na konkretne napake in pomanjkljivosti. Učinek obeh omenjenih motivacij je še boljši, če med učiteljem in učencem vladata spoštovanje in zaupanje.

Raziskave so pokazale, da če so učenci bolj notranje motivirani, so pri učenju še uspešnejši. Počutijo se samozavestnejše, pri izvajanju aktivnosti že v njih samih najdejo zadovoljstvo. Pri kronski nalogi so bili notranje in zunanje motivirani oz. so sodelovali zaradi notranjih in zunanjih razlogov hkrati (ker jim je bilo všeč in ker bi radi dobili pri formativnem spremljanju čim boljši rezultat).

V današnjem času je za nas učitelje tudi izziv, da se odzovemo na raznovrstne potrebe otrok. Dejavniki, ki povečajo potrebe učencev v razredu, so poleg zmožnosti in predznanja, še vpliv družinskih dejavnikov, učni slog, spol, učenčeva motivacija, interesi, odnos do učenja. Zaradi vseh teh razlik se moramo učitelji pri pouku posluževati dejavnosti, s katerimi krepimo učenčeva močna področja in spodbujamo napredek šibkih področij. Pomembno je, da ne izvajamo poučevanja na enak način za vse, ampak da zagotovimo različne aktivnosti, ki

optimalno izkoriščajo in spodbujajo posameznikove potenciale. Govorimo o učni diferenciaciji in individualizaciji, ki zavzema pomembno mesto v učnem procesu. Učitelji težimo pri delu k notranji diferenciaciji. Upošteevamo posameznikove značilnosti, sposobnosti in njegove darove v tolikšni meri, da mu omogočimo optimalni razvoj na vseh področjih.

Ločimo (Strmčnik, 1993) ciljno vsebinsko učno diferenciacijo in individualizacijo ter didaktično-metodično učno diferenciacijo in individualizacijo. Pri ciljno vsebinski gre za prilagajanje učnih ciljev in vsebin v smislu kakovosti in količine, pri kateri je treba določiti obseg in globino ter razmisliti o načinu prilagajanja glede na učne zmožnosti učencev v zvezi z že zastavljenimi cilji vzgojno-izobraževalnega procesa. Zavedati se moramo, da ustrezno prilagojena obseg in globina učne snovi omogočata dosego zastavljenih ciljev in ohranjanje motivacije pri učencih. Z načrtovanjem različnih metod, oblik in učnih strategij za ponavljanje, utrjevanje in razširjanje učnih ciljev zagotavljamo uspešnost vsakega posameznika, da z lastnim učnim tempom in ustreznimi spoznavnimi postopki dosega načrtovane učne cilje.

Pri kronski nalogi so bile oblikovane diferencirane naloge. S piktogrami (ena, dve ali tri uteži) so učenci natančno vedeli, kakšne težavnostne stopnje je naloga in so se lahko lotili lažjih ali zahtevnejših. Večinoma so se lotili tudi težjih.

2.2 Povratna informacija – kazalec uspešnosti

Povratna informacija predstavlja informacijo o delu učenca z namenom izboljšati učenje in znanje ter je bistvo formativnega spremljanja. Njen namen je, da učenec prejme uvid v kakovost svojega učenja in znanja, izostri svoje doživljanje učenja in vedenja. Natančna, pojasnjevalna/razlagalna in pravočasna povratna informacija je učencem zelo pomembna. Učenje se jim lahko izboljša, ko prejmejo takšne povratne informacije o svojem delu.

Povratna informacija naj bo:

- pravočasna – podana naj bo čim prej;
- jasna in pojasnjevalna – opiše naj, kaj je dobro pri dosežku oz. znanju, kako dobro je izkazano znanje, kaj še ne ustreza dogovorjenim kriterijem (pričakovanim dosežkom/rezultatom) in kaj natančno je treba še izboljšati (glede na kriterije) ter kako (npr. načrtovanje učinkovitih strategij učenja);
- primerno izražena – najprej naj izpostavi pozitivne vidike izkazanega znanja, nato se analizira pomanjkljivosti; naj bo izražena z občutkom, neosebno, vendar zavzeto.

Povratne informacije so najučinkovitejše, kadar so komentarji glede njihovega trenutnega znanja in dosežkov povezani z učnimi cilji.

Povratna informacija, ki jo učenci dobijo na osnovi kvizov in preverjanj znanja, jim je v pomoč, pomaga pa izboljšati tudi uspešnost razreda. Kadar učenci odgovorijo napačno, naj povratne informacije vključujejo tudi dajanje pravih odgovorov, ali vsaj usmeritev, ki učencem pomaga, da sami odkrijejo pravilne odgovore.

Izražanje povratne informacije vpliva tudi na učenčevo motivacijo. Učenci se po navadi bolje odzovejo, če povratna informacija zmanjša negativnost ter se osredotoči na pomembne vidike njihovega dela in razumevanja.

Ko se učenci učijo novo snov ali jim le-ta povzroča težave, je pogosta pohvala, ki sledi majhnemu napredku, zelo pomembna in tako spodbuda k vztrajanju ter motivira učence, da nadaljujejo z učnim procesom (Lucariello idr., 2016).

Raziskave so pokazale prednost opisne povratne informacije, usmerjene v nalogo. Učitelji napišemo, kaj je bilo dobro in pravilno, ne sodimo in ocenjujemo. Za učenca je takšna informacija bolj nevtralna in povzroča manj negativnih občutkov. Kakovostna povratna informacija omogoča tudi samostojno vodenje učenja.

Po pregledu rešene kronске naloge so učenci pravočasno prejeli povratno informacijo o kakovosti svojega dela. V njej je bilo zapisano, kaj konkretno je učenec dobro naredil/izdelal, kaj naj spremeni oz. izboljša, kakšne pozitivne spremembe se mu bodo zgodile, če bo upošteval predlagana priporočila, predloge, zahteve, želje.

2.3 Primeri kronskih nalog

Pri pripravi kronskih nalog je bila uporabljena sistematičnost.

Naloge so bile v skladu z učnimi načrti. Pokrivale so učne cilje in vsebine iz učnih načrtov različnih predmetov: SLJ, MAT, DRU, NIT in GUM (sliki 1 in 2) ter bile zasnovane na različnih zahtevnostnih ravneh – diferencirane in osredotočene na bistvo, ključno v nekem učnem sklopu.

»KRONSKA« NALOGA, 4. razred, 27. 3. 2020

Dragi četrtošolec/-ka! Uspešno deloti želim.

(Lahko izpolniš ta učni list ali pa zapišeš na kratko v zvezek za SLJ in mi pošlješ sliko.)

1. Ogledal si si nanizanko **»Glasni učitelj MARS«**. Upam, da ti je bila všeč, kajti že naslednjiteden bomo pri NIT obravnavali planete v našem osonču.


Odgovori: Kaj so naredili sošolci z učiteljem naši deklici **Aurkije**?
Kako se imenuje naprava, skozi katero opazujemo zvezde, planete?
Kako bi ti razložil naslednjo misel? **Vse se začne s sanjami in z drznostjo.**

2. Povej, četi gre pisno množenje že dobro od rok. Ali znaš dobro počtevanke, pravilno podpisuješ števila? Reši po svojih možnostih.

32 x 4	48 x 50	987 x 7
--------	---------	---------

3. Ogledal si si filmček o **krvožilju** in izločilih. Odgovori.
Kakšno vlogo imata v našem telesu ledvici?

4. V nemem zemljevidu Slovenije nariši svoj domačikraj in ob zemljevidu zapiši strani neba.



5. Napiši svoje mnenje.
Najbolj zanimiva snov ali delo, ki sem ga opravil/a ta teden v sklopu zadolžitve: _____
Najtežja naloga tega tedna: _____

Otroci, starše prosim, da mi vašo kronsko nalogo pošljejo do petka, 27. marca, do 16. ure na e-naslov.

»KRONSKA« NALOGA, 4. razred, 24. 4. 2020

Dragi četrtošolec/-ka!

(Izpolni ta učni list ali zapiši na kratko v zvezek za SLJ in mi pošlji sliko.)

1. **Ogledal/a si si glasbeno dramsko igro Ure kralja Mina.** Naštej **stranske osebe v igri** oz. kdo je še nastopil poleg kralja. **Ujarček** je kralju dejal: »Čas teče pred nami, mi lezemo za časom!« Kaj je s tem želel povedati? Razloži s svojimi besedami.

2. **Otroci so imeli športni dan.** Eni so šli na pohod, drugi pa kolesarit. Vsi so štartali ob 9. uri. Pohodniki so hodili najprej 1 h, potem so imeli 15 minutno malico, nato so do cilja rabili še 30 min. Kolesarji pa so si po 45 minutni vožnji vzeli 20 min odmora, potem pa so še pol ure potiskali pedala. Kdo je prišel prvi na cilj in za koliko minut je bil hitrejši?



Reševanje:

3. **Ko so otroci zjutraj prišli na zbirališče, jih je obsijalo sonce.** Kje na nebu (stran neba) se je nahajalo sonce, **kam** (stran neba) so padle otroške sence in **kakšne so bile po dolžini?**

4. Ko so se gibal v naravi, **so opazovali pokrajino.** Kako smo **ljudje preoblikovali ta prostor?** (Lahko zapišeš, kaj si videl na pohodu oz. kako je človek spremenil tvojo okolico, pokrajino.)

5. **Kaj je bilo v tem tednu »super« in kaj »težko«?**

+++	---
-----	-----

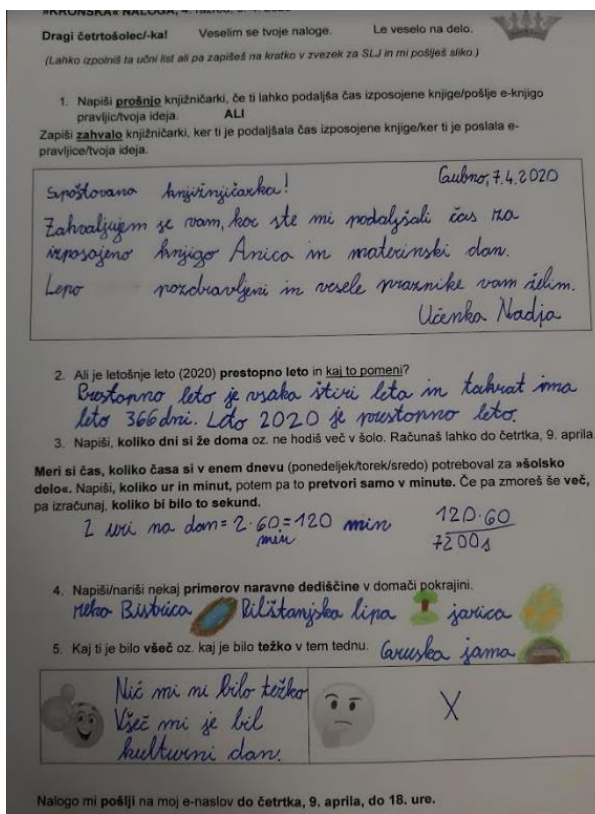
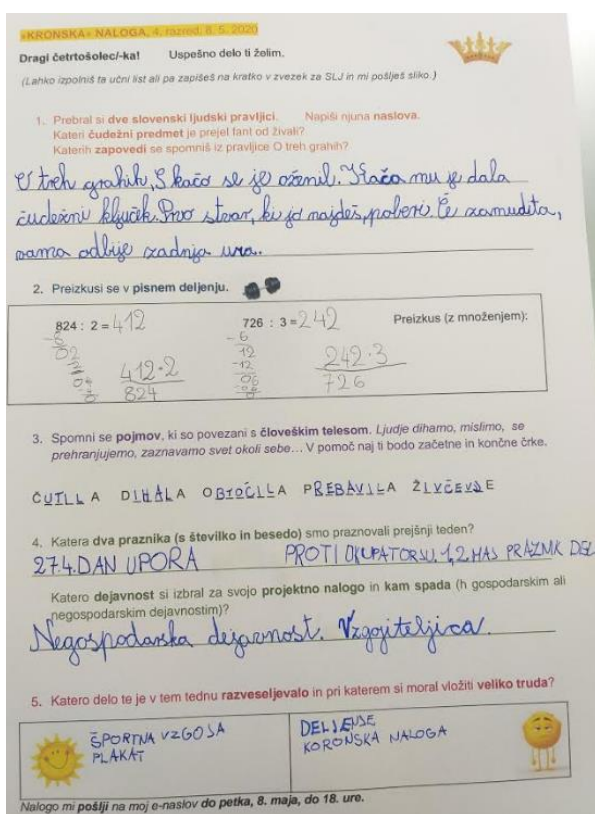
Slika 1 in 2: S kronskima nalogama smo preverjali razumevanje ogleda televizijske nanizanke in glasbeno-gledališke igre, znanje pisnega množenja, časovnih merskih enot, orientacije in družboslovnih pojmov.

Pri načrtovanju aktivnosti je mogoče presoditi, katere cilje želimo realizirati prednostno ter jih izvesti po usmeritvah za dobro poučevalno prakso na daljavo.

Iz kronskih nalog (sliki 3 in 4) je razvidno, katere cilje smo preverjali pri umetnostnem in neumetnostnih besedilih, pojme pri človeškem telesu, razumevanje gospodarskih in negospodarskih dejavnosti, znanje pisnega deljenja.

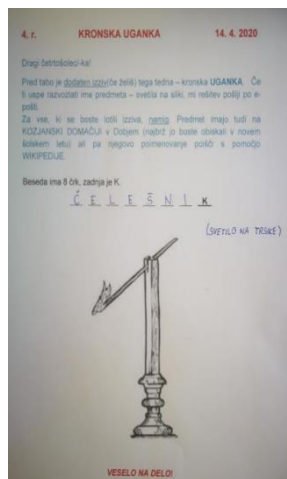
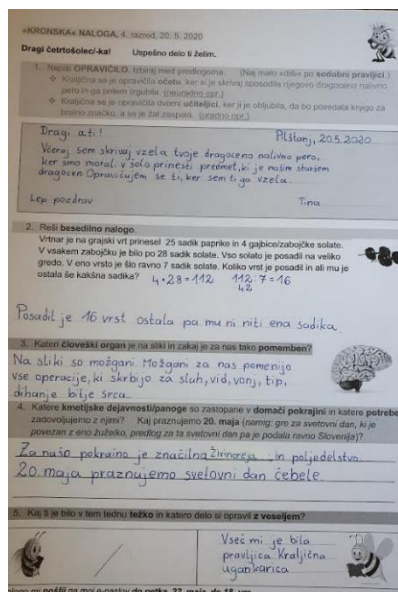
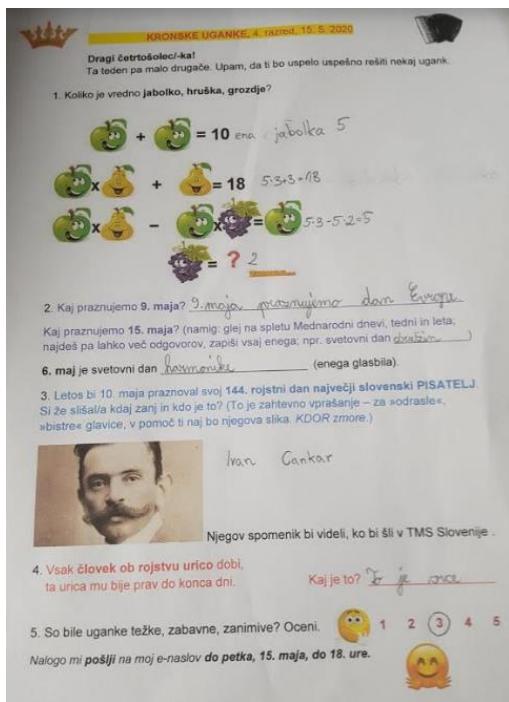
Zaželeno je, da se pri načrtovanju dela držimo preverjenih korakov:

- Jasno strukturiranje učnega procesa.
- Poskrbeti za pozitivno in podporno naravnost.
- Spodbujanje aktivnega učenja.
- Omogočanje učencem, da svoje znanje izkazujejo na različne načine.
- Spremljanje in vrednotenje učenčevega napredka.
- Podajanje sprotne povratne informacije in upoštevanje njihovega razmišljanja o delu.
- Učenje osnovnih pojmov na način, da jih bodo učenci razumeli in preverjali njihovo dejansko (ne)razumevanje.
- Podajanje jasnih in razumljivih navodil.
- Razčlenitev zahtevnejših nalog/izzivov/problemov na manjše korake oz. enote.
- Navajanje na primere/modele reševanja.
- Omogočanje dovolj časa za urjenje spretnosti in utrjevanja znanja na različne načine.
- Učenje učencev, da si samostojno poiščejo pomoč pri učenju.



Slika 3 in 4: Učenci so preverjali znanje o pravljici, prošnji, zahvali, človeškem telesu, dejavnostih. Preizkusili so se v računih pisnega deljenja in reševanju problemov.

Otrokom je bilo všeč tudi to, da so lahko za reševanje kronskih nalog in ugank (sliki 5, 6) ter učenje uporabljali sodobno tehnologijo. S pomočjo računalnika, pametnega telefona ali televizije, radija so poiskali potrebne informacije (slika 7).



Slike 5, 6 in 7: Učence so zabavale tudi kronske uganke, ki so se navezovale na različna področja.

2.4 Analiza reševanja kronskih nalog

Kronsko nalogo je tedensko reševalo 18 četrtošolcev. Nalogo so učenci prejeli po e-pošti oz. so jih poiskali v spletni učilnici naše šole, kjer so našli tudi ostalo učno gradivo.

V času našega izobraževanja na daljavo so se vsi starši odgovorno vključili v naše delo. Ker večina učencev še ni znala rokovati z e-pošto ter pošiljati rešenih oz. skeniranih/fotografiranih nalog, so to nalogo vzorno opravili starši. Svojim otrokom so pomagali tudi pri ogledih gradiv, pri natisu učnih listov ali nalog, registrirali so jih na izobraževalnih e-portalih založbe Rokus in Mladinske knjige, kjer so lahko utrjevali snov s pomočjo interaktivnih nalog.

Ob koncu maja je preko računalnika 6 učencev že čisto samostojno pošiljalo opravljene zadolžitve, dve tretjini učencev pa sta občasno potrebovali pomoč staršev, v veliki meri pa so bili tudi ti že dokaj samostojni.

Večina učencev je z veseljem reševala kronske naloge, ker so se jim zdele naloge zanimive in so vzpodbudile njihovo ustvarjalnost. Pri nalogah so se lahko izražali besedno in tudi slikovno (večkrat so kaj narisali ali prilepili slike oz. poslali fotografski material). Zavedali so se, da so to naloge za utrjevanje in preverjanje znanja, zato so se še dodatno potrudili. Zabeležili smo vsak napredek pri učencih, kritične točke oz. pomanjkljivosti v znanju, da bi lahko kasneje te primanjkljave tudi nadoknadili. Z zavzetostjo in veseljem smo prebirali tudi njihova mnenja oz. odgovore, razmišljanja, kaj jim je bilo pri tedenskem delu najtežje in najlažje. Več je bilo pozitivnega kot negativnega. Navajamo nekaj primerov:

- Razveseljevalo me je naravoslovje, utrjevanje snovi o človeškem telesu.
- Razveselila me je likovna umetnost. Veliko truda sem vložil v matematiko in naravoslovje.
- Obožujem gibanje na svežem zraku. Angleščina mi je delala težave.
- Zabavne so bile vse stvari./Všeč mi je bilo branje pravljic.

- Utrudilo me je deljenje in pisanje kronске naloge./Ta boljša je bila športna vzgoja in izdelovanje plakata.
- Uživala sem pri izdelavi projektne naloge./Najboljše je bilo izdelovanje vozila.

3. Zaključek

Za učitelje zahteva poučevanje visoko stopnjo strokovnosti in določene spretnosti, veščine, pozitivne značajske lastnosti ter odgovornost in veselje do dela z otroki. Z izobraževanjem na daljavo nam je življenje »ponudilo« tudi to izkušnjo. Smotrno, kritično in varno smo popeljali otroke s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije do kakovostnega znanja.

Pri pripravi kronskih nalog, ki so služile za preverjanje tedenskega znanja, smo se osredotočili na cilje, ki smo jih želeli preveriti pri različnih predmetih. Naloge smo poskušali narediti čim privlačnejše, inovativne in diferencirane. Ideje, izkušnje in spoznanja so vodile v pripravo nalog, ki bi otrokom omogočale učinkovito sprejemanje novo pridobljenih znanj in sposobnost reševanja različnih problemov.

S kronsko nalogo smo poskušali nadgraditi in razširiti že obstoječe aktivnosti. Izkazalo se je, da so bili učenci notranje in zunanje dovolj motivirani. Spodbudno okolje ter učinkovita povratna informacija je pokazala na visoke dosežke učencev. Povratna informacija se je v učnem procesu izkazala ključnega pomena. Omogočala je tudi načrtovanje za nadgrajevanje učenčevega znanja.

Učenci so bili pri reševanju kronskih nalog dokaj samostojni, radovedni in njihovo izražanje je bilo pri večini zelo ustvarjalno. Tudi odziv staršev je bil pozitiven.

Uporaba IKT v izobraževanju je postala ena ključnih prioritet pri razvoju našega izobraževalnega sistema, saj le-ta predstavlja vsakodnevni pripomoček za učenje in poučevanje. Evalvacija izobraževanja na daljavo je še potrdila dejstvo, da moramo v času »moderne dobe« in nenehnih sprememb učitelji kreirati zanimiv, drugačen, izzivajoč in motivacijski pouk.

4. Literatura

Krajnc, A. (1982). *Motivacija za izobraževanje*, Ljubljana: Delavska enotnost.

Lucariello, J. M., Juriševič, M., Petek, T. (2016). *Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole*. URN: NBN:SI:DOC – C3FJKKTG from <http://www.dlib.si>.

Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.

Strmčnik, F. (1993). *Učna diferenciacija in individualizacija v naši osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Kratka predstavitev avtorja

Nives Kostevc Arzenšek, rojena v Celju, leta 1970. Osnovno šolo je obiskovala v Lesičnem, nato pa I. gimnazijo v Celju. Diplomirala je na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, smer razredni pouk. Ima 25-letne pedagoške izkušnje s poučevanjem osnovnošolskih otrok. Zaposlena je na OŠ Lesično, v teh letih si je pridobila strokovna naziva mentorica in svetovalka. Opravila je tudi Šolo za ravnatelje. Vsa leta službovanja je redno spremljala novosti na

področju vzgoje in izobraževanja in jih vključevala v učno-vzgojni proces. Sodelovala je v različnih šolskih, krajevnih in mednarodnih projektih (Ekošola, Comenius), bila vodja aktiva za 2. triletje in večletna predsednica sindikata na OŠ, tri leta je vodila študijska srečanja ter večkrat organizirala kot pedagoški vodja letno šolo v naravi za učence 4. in 5. razreda. Poseben izziv zanjo so tudi organizacija in sodelovanje na različnih krajevnih prireditvah, vsa leta službovanja že vodi dramski krožek. Je predsednica kulturnega društva v kraju in aktivno sodeluje z društvi v Občini Kozje ter se povezuje z lokalno skupnostjo pri različnih projektih.

Govorno nastopanje kot oblika preverjanja ter ocenjevanja znanja na daljavo pri pouku slovenščine

Oral Performance as the Way of Distance Checking and Assessing Knowledge at Slovene Lessons

Tatjana Grah Marič

*Osnovna šola Sveti Jurij
tatjana.grah-maric@ossvj.si*

Povzetek

V članku je predstavljena izvedba preverjanja ter ocenjevanja znanja pri govornem nastopu na daljavo. Pri klasičnem pouku – v prisotnosti učencev in učitelja v razredu – učitelj razvija, preverja in ocenjuje v skladu z namenom, s splošnimi in operativnimi cilji predmeta ter standardi znanja sporazumevalno zmožnost učencev. Ena izmed oblik razvijanja, preverjanja ter ocenjevanja sporazumevalne zmožnosti je tudi govorno nastopanje, ki so ga učenci tokrat izvedli nekoliko drugače, kot bi ga v razredu, kjer bi nastopili v živo pred učiteljem in sošolci. Učenci so govorne nastope po navodilih pripravili doma, jih s pomočjo informacijske tehnologije posneli ter preko WeTransferja poslali učitelju. Dana situacija je dala številne pozitivne rezultate, ki jih učitelj lahko uporabi tudi v razredu, ne samo pri delu na daljavo, sploh pri učencih, ki imajo težave z govornim nastopanjem oz. izpostavljenostjo pred poslušalci/gledalci ter učencih s čustvenimi težavami ali težavami na socialnem področju.

Ključne besede: govorni nastop kot oblika preverjanja ter ocenjevanja znanja, informacijska tehnologija pri pouku slovenščine, ocenjevanje na daljavo pri pouku slovenščine v OŠ, pouk slovenščine na daljavo.

Abstract

In this article the performance of checking and assessing knowledge at distant oral presentation is described. At the regular lesson there is a presence of other pupils and a teacher. The teacher develops, checks and assesses with the purpose of general and operational subject aims and knowledge standards and the level of pupils' communication skills. One of the ways of its development, checking and assessment of these skills is oral presentation. This time it was accomplished in a different way, they did not perform it in front of their classmates and the teacher. They prepared their presentations at home and completed them with ICT, recorded them and sent them through WeTransfer to the teacher. There were many positive results to this situation. The teacher can use it in the classroom, not only at distant learning. This can be used by pupils that have problems with oral presentations in front of the audience and pupils with some emotional and social problems.

Key words: distant assessment at primary school Slovene, distant Slovene lessons, ICT at Slovene lessons, oral presentation as the form of knowledge comprehension and assessment.

1. Uvod

Nova koronavirusna situacija je z zaprtjem šol in poukom na daljavo spremenila načine in oblike poučevanja materinščine, kakor tudi večino oblik preverjanja ter ocenjevanja znanja tega predmeta.

Od klasičnega pouka v razredu ter klasičnega preverjanja in ocenjevanja znanja v razredu je bilo potrebno preiti na oblike in načine dela na daljavo. V nadaljevanju predstavljamo govorno nastopanje kot eno izmed oblik preverjanja ter ocenjevanja znanja pri pouku slovenščine na daljavo v osnovni šoli. Predstavljamo pomembnost uporabe informacijske tehnologije pri pouku slovenščine v razredu in na daljavo ter praktično podane izkušnje preverjanja ter ocenjevanja učencev pri govornem nastopanju na daljavo s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije pri pouku slovenščine.

2. Pouk slovenščine na daljavo in informacijsko-komunikacijska tehnologija

Pri pouku slovenščine na daljavo je kot še nikoli doslej v ospredje prišlo povezovanje razvijanja sporazumevalne zmožnosti, ki je eden glavnih splošnih ciljev slovenščine, z razvijanjem digitalne zmožnosti, saj smo učitelji bili v dani situaciji pred izzivom, da z učenci vzpostavimo kontakt na daljavo in izvedemo vzgojno-izobraževalni proces s pomočjo informacijske tehnologije. Informacijsko tehnologijo smo strokovni delavci v pouk slovenščine med šolskim letom sicer že vključevali, vendar veliko bolj v motivacijske namene, namene ponavljanja in utrjevanja znanja ter diferenciacije in le deloma v namene usvajanja novih učnih ciljev predmeta.

Učni načrt za slovenščino (2018) sicer vključuje poglavje o rabi informacijske tehnologije (IT) pri pouku slovenščine in pravi, da se razvijanje digitalne zmožnosti povezuje z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti. Digitalna zmožnost je podprta z rabo informacijske spretnosti v okviru informacijske tehnologije, tj. z rabo računalnika in druge razpoložljive tehnologije, in sicer zato, da bi učenci in učenke pridobili, ovrednotili, shranili, tvorili oz. oblikovali, predstavljali informacije in si jih izmenjevali ter da bi se sporazumevali in bi sodelovali na spletu (Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta Evrope o ključnih zmožnostih za vseživljenjsko učenje/izobraževanje, 2006).

Učitelja Učni načrt za slovenščino (v nadaljevanju UN) že pred nastalo situacijo zaprtja šol zavezuje, **da informacijsko tehnologijo načrtuje za uresničevanje učnih ciljev pri pouku slovenščine, za spodbujanje aktivnosti učencev in učenk, za njihovo motivacijo ter za digitalno opismenjevanje**, in poudarja, da v kolikor so načini in oblike dela temu prilagojeni, lahko namreč raba informacijske tehnologije bistveno pripomore k učinkovitejšemu doseganju ciljev pouka slovenščine. Učence in učenke mora učitelj spodbujati k rabi računalnikov, pametnih telefonov, tablic ipd. tudi pri domačem delu.

Učitelj mora načrtovati delo z IT pri pedagoškem delu in pri posameznih učnih aktivnostih skladno s cilji učnega načrta. Vključevati mora delo s kakovostnimi e-vsebinami (e-gradiva, e-knjige, e-učbeniki, spletni slovarji in drugi jezikovni priročniki ...) in e-storitvami. Vodilo pri tem je, da je raba tehnologije in z njo povezanih e-vsebin in e-storitev smiselna in upravičena, če učencem in učenkam omogoča hitrejšo in kakovostnejšo doseganje učnih ciljev (Učni načrt, 2018, str. 76–78).

Številne raziskave so pokazale, da učenje s pomočjo sodobne tehnologije pri klasičnem pouku učence in učenke večinoma motivira, zato pouk, ki vključuje rabo IT, omogoča hitrejšo in kakovostnejše doseganje ciljev pouka slovenščine.

Če je tega med poukom slovenščine v razredu pred pojavom korona virusa bilo nekoliko manj oz. le pri določenih vsebinah in ciljeh, je sedaj učitelj bil primoran omenjena navodila UN upoštevati v celoti in s sodobno informacijsko tehnologijo omogočiti, preko raznih oblik in metod dela, učencem doseganje vseh učnih ciljev, zapisanih v učnem načrtu za slovenski jezik.

Omeniti je potrebno, da je pouk na daljavo zaradi epidemije postal obvezen za obdobje zaprtja šol za vse učitelje vseh predmetov, pred tem pa je oblika poučevanja na daljavo bila utečena v nekaterih posebnih primerih – pri dolgotrajno bolnih učencih in dijakih, ki spadajo v skupino otrok s posebnimi potrebami. Možnost izobraževanja na daljavo so pred tem namreč že imeli učenci in dijaki, ki so v času svojega zdravljenja bila doma, vrhunski športniki, ki jim športna udeleževanja ne omogočajo vsakdanje prisotnosti pri šolskem pouku, otroci slovenskih diplomatov in drugih predstavnikov (Adamič Makuc, 2003). Žugmanova (2020) opisuje primer poučevanja slovenščine na daljavo z dolgotrajno bolnim učencem (že pred zaprtjem šol) in pri tem prav tako poudarja pomembnost izobraževanja učiteljev na področju IKT (Žugman, 2020).

Pri pouku na daljavo smo učitelji morali čez noč ustvariti virtualne učilnice z učnimi gradivi (razlago, nalogami, kvizi, testi). Prav tako je bilo potrebno vzpostaviti komunikacijo z učenci. Nujne elemente virtualne učilnice: splošne informacije, učna gradiva, koledarček, izobraževalna orodja, obvestila učencem, možne povezave z drugimi gradivi, omenja že Gerlič (Gerlič, 2000). Učitelji smo uporabili metodo poučevanja in učenja z dejavnostmi v raznih spletnih učnih okoljih, kot so: forum, klepetalnica, uporaba anket, kvizov ali drugih odzivnih sistemov ter uporabo družbenih omrežij (npr. Messenger, WhatsApp, Viber ...).

V novonastali situaciji je IT postala nujna in to ne-le za načine spodbujanja motivacije, popestritve ter omogočanja kakovostnega doseganja učnih ciljev, temveč kot **edina oblika poučevanja** ter tudi **edina oblika preverjanja ter ocenjevanja znanja**.

3. Predstavitev preverjanja in ocenjevanja na daljavo pri pouku slovenščine

Učitelj je dolžan preveriti učenčevo predznanje, nato pa učenca voditi in ugotavljati, kako dobro dosega cilje. Učencu mora dati povratne informacije, spodbujati samovrednotenje doseganja ciljev in standardov znanja, pomagati mu načrtovati delo in razvijati zmožnost učenja učenja. Učitelj preverja učenčevo doseganje ciljev **med usvajanjem novih ciljev ter po zaključenem učnem sklopu in pred ocenjevanjem**. K temu zavezuje učitelje učni načrt, prav tako 3. in 4. člen Pravilnika o preverjanju ter ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (Pravilnik o preverjanju ter ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli, 2013).

Poučevanje je tesno povezano s preverjanjem in ocenjevanjem znanja, saj učitelj ocenjuje tisto, kar je učenec usvojil v procesu učenja in poučevanja. Učenec mora poznati merila ocenjevanja, učitelj pa ocenjuje doseganje ciljev in standardov znanja.

Skladno s cilji in standardi znanj v učnem načrtu za slovenščino učitelj preverja in ocenjuje učenčevo zmožnost pogovarjanja, poslušanja, govorjenja, branja in pisanja tistih besedilnih vrst, ki so določene z učnim načrtom. Ob različnih besedilih vrednoti učenčevo poimenovalno, skladijsko, pravopisno, slogovno in metajezikovno zmožnost, ob govornem nastopanju in

pogovarjanju pa še učenčevo pravorečno zmožnost in zmožnost nebesednega sporazumevanja (Učni načrt, 2018, str. 75).

Ob tem se je pri delu na daljavo pojavilo vprašanje, kako torej vse zgoraj naštetu, k čemur nas zavezuje učni načrt, upoštevati pri preverjanju in ocenjevanju, če je pouk bil izveden na daljavo in s tem z drugačnim potekom usvajanja učnih ciljev. Na srečo slovenki jezik omogoča več oblik preverjanja ter ocenjevanja znanja: ustno in pisno, npr. branje umetnostnih in neumetnostnih besedil, pisni izdelki, ustni odgovori, govorni nastopi in druge oblike. Za ocenjevanje na daljavo smo se tako pri učencih odločili za govorni nastop kot obliko preverjanja ter ocenjevanja znanja, saj sta najbolj pogosti obliki, uporabljeni v razredu – pisno ali ustno preverjanje ter ocenjevanja znanja – postali zaradi drugačne oblike dela, manj primerni. S strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo pa tudi odsvetovani.

3.1 Obravnava nove učne snovi pred izvedbo govornih nastopov

Pri obravnavi nove učne snovi pri učencih 7. razreda v okviru sklopa Opis življenja osebe so učenci najprej spoznali neumetnostno besedilo te vrste – opis življenja osebe. Besedilo so spoznavali s pomočjo razlage na daljavo, nalog v delovnem zvezku ter e-gradiv. Način dela je od učencev zahteval precejšnjo mero samostojnosti in angažiranosti.

Pri obravnavi nove snovi so učenci sledili splošnim in operativnim ciljem obravnavanega sklopa, pri katerem so razvijali **zmožnost enosmernega sporazumevanja**. Učenke in učenci so med obravnavo nove učne snovi:

- poslušali oz. brali neumetnostno besedilo določene vrste (opis življenja osebe – v delovnem zvezku);
- po poslušanju (in gledanju) oz. branju besedila so strukturirano povzemali temo, podtemo, bistvene podatke in logična razmerja med njimi ter obnovili besedilo;
- vrednotili zanimivost, verodostojnost, razumljivost in uporabnost besedila ter utemeljili svoje mnenje;
- predstavili so zgradbene in jezikovne značilnosti besedila (Učni načrt, 2018, str. 33,34).

Dokaze o opravljenem delu oz. sprotnem usvajanju učnih ciljev so pošiljali sproti v obliki fotografiranih zapisov, rešenih nalog, povzetkov, miselnih vzorcev. Dokazi so bili sproti pregledani in učencem so bile podane takojšnje povratne informacije preko e-pošte.

Po obravnavi učnega sklopa je sledilo končno preverjanje ter ocenjevanje znanja, pri katerem smo izhajali iz naslednjih **operativnih ciljev**, in sicer da se učenci:

- pred govornim nastopom oz. pred pisanjem pogovarjajo o strategijah in načelih učinkovitega govornega nastopanja oz. pisanja ter jih pred sporočanjem in med njim tudi uresničujejo;
- po govornem nastopu oz. po pisanju:
 - vrednotijo zanimivost, verodostojnost, razumljivost, zgradbeno ustreznost ter jezikovno ustreznost in pravilnost besedila, ustreznost nebesednih spremljevalcev govorjenja oz. pisanja ter utemeljijo svoje mnenje in predlagajo izboljšave;
 - povzamejo načela uspešnega govornega nastopanja oz. pisanja besedil;
 - poročajo o svoji strategiji govornega nastopanja oz. pisanja besedil in vrednotijo njeno učinkovitost; če je potrebno, povedo, kako bi jo spremenili;

- vrednotijo svojo zmožnost govornega nastopanja oz. pisanja besedil ter na podlagi povratnih informacij načrtujejo, kako bi jo izboljšali (Učni načrt, 2018, str. 33, 34).

Prav tako smo izhajali iz predpisanih **standardov znanja**, in sicer da učenec:

- tvori govorjena oz. zapisana besedila (opis življenja osebe) in pri tem pazi, da:
- tvori besedilnovrstno ustrezna, smiselna in razumljiva besedila, skladna z jezikovno in slogovno normo knjižne zvrsti;
- govori razločno in čim bolj knjižno ter ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce govorjenja oz. napiše čitljivo besedilo;
- po govornem nastopu vrednoti svoj nastop oz. nastop sošolca ali sošolke in utemelji svoje mnenje oz. po pisanju ustno vrednoti svoje besedilo, ga (po potrebi) izboljša in utemelji svoje odločitve (Učni načrt, 2018, str. 58).

V pomoč pri pripravi navodil preverjanja ter ocenjevanja govornih nastopov učencem so učiteljem tudi didaktična priporočila, da se učenci in učenke pred govornim nastopanjem oz. pred pisanjem monološkega besedila pogovarjajo o tem, kako se bodo pripravili na govorni nastop oz. na pisanje, na kaj bodo pazili med njim in kaj bodo delali po njem – tako najprej pridobijo, nato pa utrjujejo in dopolnjujejo svoje znanje o strategijah govornega nastopanja oz. pisanja monoloških besedil in o načelih učinkovitega govornega nastopanja oz. pisanja. Učenci in učenke po poslušanju oz. branju monološkega besedila izdelajo povzetek, pred govornim nastopom oz. pisanjem pa načrt. Povzetek in načrt naj bosta v strukturirani obliki (npr. v obliki miselnega vzorca, pojmovne mreže, preglednice, opornih točk) (Učni načrt, 2018, str. 66).

3.2 Navodila učencem za pripravo in izvedbo govornega nastopa na daljavo

Učenci so dobili, izhajajoč iz operativnih ciljev in standardov znanja, vnaprej pripravljena Navodila za pripravo govornega nastopa za ocenjevanje iz SLJ v 7. r. OŠ, (Priloga 1), Obrazec (Priloga 2) ter Opisne kriterije za ocenjevanje znanja (Priloga 3).

Po prejetih navodilih so imeli učenci določen čas za pripravo svojega izdelka/nastopa.

3.3 Podajanje povratne informacije učencem o preverjanju ter ocenjevanju govornih nastopov

Učenci so pripravili plakat, lahko tudi drugo oblika predstavitve (npr. v Microsoft PowerPointu, Prezi-ju), s ključnimi elementi zahtevane besedilne vrste – opisa življenja osebe, ga fotografirali ter mi ga poslali. Po pregledu so dobili povratno informacijo o ustreznosti oz. neustreznosti pripravljene vsebine, opozorila o morebitnih jezikovnih in slogovnih napakah. Pripravljena izhodišča, katerih namen je bil, da služijo kot oporne točke pri govorni predstavitvi, so potem dopolnili oz. popravili.

Drugi korak je bil, da so s pomočjo predloge/plakata izvedli govorni nastop ter ga posneli. Posnetke so nato poslali preko WeTransferja. Redkeje so se posluževali pošiljanja preko družbenih omrežij (npr. Messenger, WhatsApp, Viber ...). Imeli so tudi možnost, da opravijo govorni nastop v živo s pomočjo platforme Zoom, vendar je niso izkoristili, večina učencev je izbrala vnaprejšnje snemanje doma.

Po prejetju in pregledu/poslušanju njihovih nastopov (videoposnetkov) so ponovno prejeli povratno informacijo in imeli možnost morebitne vsebinske in govorne pomanjkljivosti

popraviti ter poslati ponovno. Večinoma so snemanje izvedli s telefonom ali programom za snemanje na osebem računalniku. Vsak učenec je dobil kot povratno informacijo končne ocene izpolnjen obrazec (Priloga 2) z obkroženimi dosežki posamezne ravni (vsebina, jezik, govor) in končnim seštevkom točk.

Senica v magistrski nalogi podaja rezultate o povratni informaciji učitelja učencem po govornem nastopu, kjer navaja, da je več kot polovica anketiranih učencev (63 %) tako v osnovni kot v srednji šoli dobila ustrezno povratno informacijo. Največkrat so zapisali, da je bila komentirana vsebina nastopa (tudi tema), nato prosto govorjenje, pravorečje (knjižni jezik, mašila). Komentarji učiteljev so bili tako največkrat povezani z besedilno fonetiko (predvsem hitrost), nato si sledijo v zvezi s posameznimi nebesednimi dejavniki nastopa (pogled in roke), vsebinskimi komentarji, premalo prostim govorom ter knjižnim jezikom (Senica, 2019).

Učenci omenjenega oddelka (in tudi višjih razredov) so opravili govorni nastop na daljavo uspešno, saj so namreč lahko doma svoj nastop pogledali, poslušali, ponavljali. Tudi po oddaji so imeli možnost izboljšanja govornega nastopa. Presenetili so učenci, ki so v razredu zadržani, ki so učno šibkejši ali imajo težave s koncentracijo. Zanje je bila oblika ocenjevanja govornega nastopa na daljavo oblika, kjer so lahko premostili svoje težave. Poleg razvijanja govorne zmožnosti so učenci razvijali tudi digitalno zmožnost. Ker so se snemali doma, niso bili pod pritiskom »enkratnega« nastopanja in »enkratnega« izkazovanja znanja. Rezultati so bili zato pozitivni in nastali so odlični posnetki – govornega nastopanja.

4. Zaključek

Govorni nastop kot oblika preverjanja ter ocenjevanja znanja na daljavo pri pouku slovenščine ima številne prednosti pri pridobitvi ocene za večino učencev. Učno uspešnejšim učencem sicer govorni nastop v živo ne predstavlja pretirane obremenitve, vendar pa tak način ustreza učno srednje ali učno manj uspešnim učencem ter učencem s težavami na emocionalnem ali socialnem področju, saj so lahko preko te oblike veliko mirneje in kvalitetneje pripravili vsebino, jo tudi večkrat popravljali in večkrat posneli. Ob tem so vsi učenci hkrati razvijali poleg jezikovnih kompetenc tudi digitalne kompetence. Za posamezne učno uspešne učence in jezikovno nadarjene učence je ta oblika, v kolikor bi se ponavljala, nekoliko okrnjena, saj ne bi napredovali v svojem razvijanju nastopanja, le-ti pa imajo potem možnost opraviti govorni nastop v živo (npr. preko platforme Zoom). Omeniti je potrebno, da se govorni nastop kot oblika preverjanja ter ocenjevanja znanja pri pouku slovenščine lahko uporabi zgolj pri posameznih vsebinah, ciljih in standardih, za preverjanje usvojitve jezikovnega ter literarno-vednega znanja je potrebno izbrati drugo obliko (npr. pisni preizkus znanja, ustno ocenjevanje znanja, kviz, poustvarjalno pripoved, obnovo ipd.). Govorni nastop je možen kot oblika preverjanja ter ocenjevanja znanja z vsemi natančnimi vsebinskimi določili tudi pri drugih predmetih ne le pri slovenskem jeziku.

5. Literatura

- Adamič Makuc, A. (2003): Možnosti e izobraževanja za učence OŠ in za vrhunske športnike. V Geder M. (idr.), *E-izobraževanje doživeti in izpeljati: zbornik strokovne konference* (str. 124–131). Maribor: Doba.
- Gerlič, I. (2000). *Sodobna informacijska tehnologija v izobraževanju*. Ljubljana: DZS.
- Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli* (2013). (Uradni list RS, št. 52/13).
- Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta Evrope o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje*. Pridobljeno s <https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/0259ec35-9594-4648-b5a4-fb2b23218096>.
- Učni načrt za slovenščino* (posodobljena izdaja) (2018). Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf.
- Senica, T. (2019). *Pregled govornih nastopov in retorike v slovenskih šolah* (Magistrsko delo). Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Žugman, M. (2020). Pouk slovenščine na daljavo. *Didakta*, XXX (207), 20–22.

Kratka predstavitev avtorja

Tatjana Grah Marič je predmetna učiteljica slovenskega jezika. Končala je dvopredmetni študij slovenskega jezika s književnostjo in teologije. V času svoje zaposlitve na Osnovni šoli Sveti Jurij, ki traja od leta 2005, opravlja delo učiteljice slovenskega jezika, prav tako poučuje državljansko in domovinsko vzgojo ter etiko. Svoje izkušnje na področju jezika deli tudi nadarjenim učencem pri njihovem dodatnem individualnem in raziskovalnem delu. Na šoli koordinira kulturne dejavnosti ter se aktivno vključuje v kulturno delo lokalne skupnosti.

Priloga 1

Navodilo za pripravo govornega nastopa (ocenjevanje iz SLJ, 7. razred) Opis življenja osebe/posameznika

V preteklih urah si spoznal opis življenja osebe in tudi sam že ustvarjal svoje opise. Dobil si tudi povratno informacijo o morebitnih pomanjkljivostih tvojega opisa.

Tokrat gre zares. Sestavi boš OPIS ŽIVLJENJA (poljubno izbrane) OSEBE.

Pri sestavi opisa pazi:

- da boš opisal, kaj vse po navadi dela oseba v različnih vrstah dni,
- kaj počne ob delovnikih,
- kaj ob koncu tedna,
- kaj med počitnicami oz. dopustom,
- pri naštevanju pazi na pravilno časovno zaporedje,
- uporabi glagole v sedanjiku in v 3. osebi ednine.

Za večjo nazornost opisu dodaj tudi slikovna ponazorila, npr. fotografije ...

Svoj opis življenja osebe najprej sestavi na plakatu (ali drugi obliki). Pazi na pravopisno pravilnost! Potem začni vaditi govorni nastop.

Za pridobitev ocene:

- pošlji izdelan plakat (ali drugo obliko predstavitve),
- se posnami (videoposnetek: slika in zvok) in pošlji posnetek govornega nastopa.

Tvoja ocena bo odvisna od kriterijev, ki jih najdeš v naslednjih dveh dokumentih: *Obrazec za ocenjevanje govornega nastopa* (Priloga 2) in *Opisni kriteriji za govorni nastop* (Priloga 3).

Priloga 2

Obrazec za ocenjevanje govornega nastopa

Ime in priimek: _____

Razred: _____

GOVORNI NASTOP – OPIS ŽIVLJENJA OSEBE (ocenjevanje iz slj, 7. razred, maj 2020)

Vsebina (ustrezen opis)

Primerna, razumljiva	2	1,5	1	0,5	0	Neustrezna, nerazumljiva
Ustrezno dolga	2	1,5	1	0,5	0	Prekratka
Vsebinsko bogata	2	1,5	1	0,5	0	Vsebinsko preskromna
Govor						
Tekoč, prosto govorenje	2	1,5	1	0,5	0	Z mašili, zatikanje,
Knjižni jezik	2	1,5	1	0,5	0	Pogovorni jezik

Glazen	2	1,5	1	0,5	0	Tih
Jasen, nazoren	2	1,5	1	0,5	0	Nejasen, nerazločen
Zelo hiter	0,5	1	2	1	0,5	Zelo počasen
Nastop						
Sproščen	2	1,5	1	0,5	0	Nesproščen, boječ
Pritegne poslušalca	2	1,5	1	0,5	0	Ne pritegne poslušalca

Ocena/točke: odl (20–19), pdb (18–17), db (16–14), zd (13–10), nzd (9–0)

Število točk: _____

Ocena: _____

Priloga 3

Opisni kriterij za govorni nastop
(slovenščina, ocenjevanje znanja, 7. razred, maj 2020)

VSEBINA, ZGRADBA	SLOG IN JEZIK, NASTOP
♦ upoštevanje temeljnih značilnosti besedilne vrste	♦ prosto govorjenje ♦ ustrezna uporaba slikovnih pripomočkov
♦ ustreznost teme (izbira ustreznih podatkov)	♦ zbornost (pravilna raba knjižnega jezika in jezikovnih zakonitosti)
♦ zanimivost, pestrost (ustrezno število prepričljivih primerov za podkrepitev, izvorno in jedrnato predstavljeno)	♦ izbira ustreznih izraznih sredstev, bogato izražanje (izbira besed, vezanih na določeno tematiko, uporaba bogatih besednih in stavčnih zvez)
♦ ustrezna zgradba besedila in smiselna povezava	♦ jasnost izražanja (razločno, natančno, razumljivo in tekoče besedilo brez mašil)
♦ lastno vrednotenje ali primerjanje	♦ vtis na poslušalca (mimika, očesni stik, glasnost ...)
	♦ dolžina govornega nastopa glede na dogovor

Izzivi posredovanja in vrednotenja znanja maturantov pri slovenščini med poukom na daljavo v luči priprave na matura

Challenges of Mediation and Evaluation of High School Graduates' Knowledge of Slovene during Distance Learning in the Light of Preparation for the Matura

Irena Krapš Vodopivec

*Škofijska gimnazija Vipava
irena.kraps@guest.arnes.si*

Povzetek

V prispevku je predstavljeno spoznanje, kako pomembna je celostna priprava na matura, ki poteka od prvega letnika gimnazije dalje. Pouk slovenščine, ki dijake štiri leta pripravlja na samostojno delo, na suvereno izražanje mnenja in zmožnost presojanja besedil, rezultira v suverenih posameznikih, ki so (večinoma) sposobni tudi v spremenjenih okoliščinah (pouk na daljavo) s pomočjo učitelja – moderatorja sistematično zaključiti pripravo na matura in so na maturi uspešni.

Prispevek se osredotoča na opis metod posredovanja in vrednotenja znanja pri maturantih v času pouka na daljavo, ki so se izkazale za uspešne. Uspeh izhaja iz dobre vsebinske in postopkovne osnove, ki so jo dijaki pridobili tekom prejšnjih let. Predstavljena je analiza ocen esejev 41 maturantov ŠGV pri slovenščini, pridobljenih v času pred pandemijo in v času pandemije. Pisni izdelki maturantov (eseji) so bili vrednoteni v skladu z maturitetnimi kriteriji, tako smo lahko ocene, pridobljene v času pouka (pred in med pandemijo) primerjali z rezultati mature. Rezultati analize kažejo, da pouk na daljavo ni povzročil padca uspeha dijakov pri vrednotenju znanja v okviru priprave na matura kot tudi ne na maturi.

Ključne besede: esej, pouk na daljavo, matura, slovenščina, vrednotenje znanja.

Abstract

The article presents the realization of the importance of comprehensive preparation for the General Matura exam, which continued from the first year of high school. The teaching of Slovene, which prepares students for four years for independent work, for the sovereign expression of opinion and the ability to judge texts, results in sovereign individuals who are (mostly) able to systematically complete the preparation for Matura and are successful at Matura.

The paper focuses on the description of methods of transmission and evaluation of knowledge in high school graduates during distance learning, which have proven to be successful. The success stems from the good content and procedural basis that students have acquired over the years. An analysis of the essay ratings of 41 ŠGV high school graduates in Slovene, obtained in the period before the pandemic and during the pandemic, is presented. Written products of high school graduates (essays) were evaluated in accordance with the high school graduation criteria, so we were able to compare the grades obtained during the lessons (before and during the pandemic) with the results of the high school graduation. The results of the analysis show that distance learning did not lead to a drop in the success of students in the evaluation of knowledge in preparation for the Matura as well as not at the Matura.

Key words: distance learning, essay, knowledge evaluation, matura, Slovene language.

1. Uvod

Priprava na maturo pri pouku slovenščine se v skladu z učnim načrtom za gimnazije začne s prvim letnikom, saj gre za dolgotrajen proces, ki mora slediti načelu postopnosti. Prispevek se osredotoča le na pripravo dijakov na pisanje eseja, ki na maturi predstavlja polovico ocene.⁶ Priprava na esej pa seveda ni le vsebinska, vezana na vsakoletni tematski sklop danih umetnostnih besedil, ampak tudi (ali predvsem) jezikovna, zato je vrednotenje eseja pravzaprav vrednotenje razvitosti dijakove sporazumevalne zmožnosti. Ta se razvija tako pri pouku jezika kot pri pouku književnosti, vrednoti pa se skozi maturitetne kriterije v naslednjih razmerjih: 30 točk (od 50) je namenjenih vsebini, 20 pa se jih razdeli na točke za jezikovno pravilnost, točke za zgradbo naloge in točke za slog (največ od tega, tj. 8 točk, lahko dijak pridobi z jezikovno pravilnostjo).

V šolskem letu 2019/20 je imel tematski sklop naslov V svetu Cankarjeve dramatike, zajemal pa je Cankarjeve osrednje štiri drame (Kralj na Betajnovi, Za narodov blagor, Pohujšanje v dolini Šentflorjanski in Hlapce).

V prispevku so najprej povzeta temeljna določila Učnega načrta za slovenščino (v nadaljevanju: UN), s poudarkom na pripravo na esej. Predstavljene so uporabljene metode dela pri posredovanju znanja o letošnjem tematskem sklopu in vrednotenje znanja pred ter med pandemijo. Izpostavljeni so rezultati 41 maturantov Škofijske gimnazije Vipava (v nadaljevanju: ŠGV) pri pisanju esejev v času pouka v šoli in v času šolanja na daljavo ter primerjava z rezultati mature.

2. Cilji pouka slovenščine in uresničevanje le-teh v praksi

V Učnem načrtu za gimnazije so ure pouka materinščine enakomerno razdeljene na jezikovni pouk in pouk književnosti, pri čemer je, izhajajoč iz temeljnih ciljev/kompetenc UN, pouk zasnovan celostno – torej se jezikovni in književni del dopolnjujeta, saj dijaki/dijakinje ne morejo razvijati zmožnosti literarnega branja ločeno od razvoja splošne sporazumevalne zmožnosti. Razvoj sporazumevalne zmožnosti se preverja z maturo, dijakovo jezikovno in (posredno) metajezikovno znanje pravzaprav kar dvakrat – z razčlemba neumetnostnega besedila in z esejem.⁷

Eden od splošnih ciljev/kompetenc, določenih z UN, je, da dijaki »*tvorijo učinkovita, razumljiva, ustrezna in jezikovno pravilna ustna in pisna besedila. Razumevanje in vrednotenje procesov sprejemanja in tvorjenja besedil spodbuja učenje učenja*«. (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 6) Ta cilj se dosega postopoma, tako pri pouku jezika kot književnosti.

Po UN (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 40) je temeljni cilj jezikovnega pouka v gimnaziji »*vzgojiti jezikovno, narodno in državljansko ozaveščenega in samozavestnega dijaka, ki bo tudi kultivirani in suvereni sogovorec, govorec in pisec ter kritični poslušalec/gledalec/bralac raznovrstnih neumetnostnih besedil*«. Dijak naj bi s pomočjo procesnorazvojnih ciljev in vsebin razvil temeljne zmožnosti, »*tj. zmožnosti (uradnega) pogovarjanja in dopisovanja, kritičnega sprejemanja in tvorjenja enogovornih neumetnostnih*

⁶ Na maturi iz slovenščine dijaki lahko dosežejo 50 točk pri esejju (kar je 50 % celotne ocene), 90 točk pri razčlembi neumetnostnega besedila (tj. 30 % ocene) in 20 točk pri ustnem preverjanju znanja (tj. 20 % ocene).

⁷ Pri razčlembi neumetnostnega besedila se preverja razvoj dijakove sporazumevalne zmožnosti z nalogami večinoma višjega taksonomskega tipa, ki zahtevajo obvladovanje jezikovnih pravil. Pri esejski nalogi kar 40 % ocene predstavlja ocena dijakove zmožnosti rabe jezikovnih pravil.

besedil, poimenovalne, skladijske, pravorečne, pravopisne in slogovne zmožnosti, zmožnosti nebesednega sporazumevanja ter metajezikovne zmožnosti.«

Kot izhodiščno dejavnost za uresničevanje teh ciljev v praksi UN (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 41) predvideva »sprejemanje (tj. branje in/ali poslušanje oziroma gledanje) danih besedilnih vrst; temu sledi tvorjenje podobnih besedil. To pomeni, da se dijaki srečajo z novo besedilno vrsto najprej kot prejemniki (bralci/poslušalci oz. gledalci), po razčlenjevanju in vrednotenju besedila ter povzemanju značilnosti dane besedilne vrste pa tudi kot tvorci (pisci/govorci) podobnega besedila.«

Jezikovno snov se pri pouku posreduje sistematično, upoštevajoč priporočilo UN (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 41) o zaporednosti posameznih sklopov (po jezikovnih ravlinah) in načelu postopnosti (od preprostejšega k zahtevnejšemu). Pravopisno snov dijaki sistematično spoznavajo, nadgrajujejo in utrjujejo skozi vsa štiri leta. Po načelu postopnosti, ki mu sledijo tudi učbeniki/delovni zvezki, spoznavajo (oz. nadgrajujejo in utrjujejo, kar so spoznali že v OŠ) pravila o pisanju glasov, deljenju besed, pisanju prevzetih besed (1. letnik), o pisanju skupaj, narazen ali z vezajem in veliki začetnici (2. letnik) ter o uporabi ločil (3. letnik). Od slovničnih ravnin spoznavajo (in nadgrajujejo znanje iz OŠ): v prvem letniku glasoslovje, v drugem oblikoslovje in pomenoslovje, v tretjem skladnjo, v četrtem še besedotvorje (?). Pri vsaki snovi naj bi si, skladno s cilji UN o razvoju metajezikovne zmožnosti, izdelali načrt odprave svojih napak oz. težav (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 15).

Temeljni cilj pouka književnosti je »vzgojiti kultiviranega bralca, bodočega izobraženca /.../, ki naj bi ob branju »izražal svoje doživetje, prepoznaval literarne lastnosti, podajal svoje razumevanje in vrednotenje /.../«. (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 42)

Književno znanje dijaki pridobivajo pri urah književnosti, kar je osnova za ustno preverjanje znanja skozi štiri leta in na maturi ter predvsem za pisanje maturitetnega eseja. Ob z UN določenih umetnostnih besedilih različnih literarnih obdobj v vsakem letniku dijaki razvijajo sposobnost sprejemanja umetnostnih besedil, interpretacije le-teh in kritične analize, ki jo izkažejo z utemeljenim izražanjem mnenja v obliki ustnih (govorni nastopi) in pisnih besedil (eseji). Podrobneje se pri pouku ukvarjamo z domačim branjem, ki vsako leto obsega vsaj 5 naslovov, dva izmed njih sta osnova za pisanje šolskega eseja, ostali za pisanje domačega eseja, kar je priprava na obravnavo posebnega sklopa besedil v zaključnem letniku: »Celostno domače in šolsko branje, interpretacija, primerjanje, razvrščanje, presojanje, izražanje so podlaga za pisanje šolskega /maturitetnega/ eseja«. (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 45)

3. Razvijanje dijakove sporazumevalne zmožnosti (priprava na šolski esej – po letih)

Po UN načrtu naj bi torej dijaki samostojno (sprejemali in) tvorili čimveč besedil v obeh prenosnikih in s tem razvijali jezikovno zmožnost v najširšem smislu, a ob zaključku šolanja so pomembni le rezultati na maturi, saj je ta vstopnica v nadaljnje življenje za večino dijakov. Zato je pouk slovenščine usmerjen predvsem v pripravo na maturo (Krapš Vodopivec, 2018, str. 4), kar ob obilici podatkov, ki jih morajo dijaki usvojiti, in utrjevanju znanja, pomeni, da zmanjka časa za njihovo samostojno delo – torej tvorjenje besedil in analizo lastnih napak. Žal pa rezultati na maturi že desetletje kažejo, da ta način dela ne prinaša ustreznih rezultatov (Krapš Vodopivec, 2018, str. 7).

V svojih dosedanjih prispevkih se je avtorica osredotočala na jezikovne napake v šolskih in maturitetnih esejih ter na metodo vrednotenja esejev (Krapš Vodopivec 2018 in 2019). Ta prispevek predstavlja postopke posredovanja snovi pri pripravi na pisanje eseja in analizi rezultatov, ki jih po teh pripravah dijaki dosežejo pri šolskem (internem) in maturitetnem (eksternem) vrednotenju znanja.

Priprava na pisanje eseja je razložena v več priročnikih vsako leto znova in sledi UN ter določilom Predmetnega izpitnega kataloga. V letošnjem priročniku Esej na maturi 2020 so po Predmetnem katalogu povzete smernice, kako se pripraviti na pisanje razpravljane (in razlagalne) eseja.⁸ Izpostavljene so sposobnosti in znanja, ki naj bi jih dijaki pokazali pri pisanju izpitnega šolskega eseja, in sicer: da poznajo besedila; da so zmožni razvrščati, primerjati, pojasnjevati, povezovati in posploševati spoznanja o književnih pojavih; da so zmožni samostojnega opredeljevanje do besedil; da zmorejo utemeljevati svoje trditve in uporabljati strokovne izraze ter oblikovati koherentno, jasno, jedrnato in jezikovno pravilno besedilo; da si prizadevajo za izviren slog in so ustrezno kulturno razgledani (Perko, 2019, str. 211, 212).

V skladu z UN dijaki pri jezikovnem pouku »razvijajo zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil« (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 11) in »zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil« (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 12), pri čemer je esej uvrščen v obravnavo v 3. in pri tvorjenju tudi v 4. letnik. Pri književnem pouku pa »razvijajo zmožnost branja in interpretiranja književnih besedil« (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 16): skozi vsa leta berejo pomembna slovenska in prevodna dela, ki odlikavajo značilnosti posameznih literarnih obdobij, v četrtem letniku pa »zvrstno-tematsko oblikovani sklop integralnih besedil za problemsko, raziskovalno in ustvarjalno branje ter za primerjanje besedil, njihovo vrednotenje in uvrščanje v kontekst« (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 16).

»Po branju besedila interpretirajo, in sicer izražajo svoje doživljanje, razumevanje, aktualizacijo in vrednotenje književnih besedil« (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 16) – ustno z govornimi nastopi, pisno predvsem z esejem.

Čeprav je po UN esej kot besedilo za sprejemanje in tvorjenje uvrščen šele v drugo polovico gimnazijskega izobraževanja, pa sta dve leti veliko premalo, da bi dijaki ustrezno usvojili pisanje te zahtevne polliterarne zvrsti, za kakršno naj bi bili usposobljeni na maturi. Zaradi dolgoletnih izkušenj, ki kažejo, da zahteva pisanje maturitetnega eseja veliko zrelost, pa tudi mentalno kondicijo (v 120 minutah mora dijak razmisliti o prvič videnem naslovu, oblikovati osnutek in nato napisati zaokroženo, razumljivo, vsebinsko in jezikovno ustrezno besedilo), se avtorica z dijaki o eseju začenja pogovarjati že v prvem letniku.

Tako je tudi letošnja generacija maturantov, katere rezultati so predstavljeni v nadaljevanju, začela s pripravo na maturitetni esej že v prvem letniku. V začetku šolskega leta so dobili seznam del za domače branje, 4 literarna besedila so enaka za vse, eno pa je s seznama izbirnih besedil, pri čemer vsak dijak dobi svoj naslov.

Najprej so dijaki izpolnili kratko anketo o tem, kako so se v OŠ soočali s pisanjem neumetnostnih besedil, saj imajo dijaki ob vstopu v SŠ zelo različno predznanje. Njihova zmožnost tvorjenja besedila je bila tudi preverjena – napisati so morali razmišljanje o literarnem besedilu, ki so ga prebrali med počitnicami. Navodila za pisanje so bila preprosta, morali so

⁸ Večina priprave na esej zajema pripravo na razpravljalni esej, saj je priprava na razlagalni esej nadgradnja le-te. V povprečju (v skladu s poročili Rica) se vsako leto na maturi za pisanje razpravljane eseja odloči več kot 95 % dijakov. Glavni razlogi so: 1. da se z razlagalnim esejem začnemo ukvarjati kasneje; 2. da ni dovolj časa za enakovredno pripravo na oba eseja (v smislu prakse); 3. da gre pri razlagalnem eseju predvsem za doživljanje literarnega besedila in distancirano branje, kar mnogim dijakom povzroča težave.

upoštevati osnovno zgradbo polliterarnega besedila (uvod – jedro – zaključek) in da zapisati svoje doživljanje literarnega besedila, svoje doživljanje ob samem branju in svoje mnenje o besedilu. Njihova besedila je avtorica prebrala in vsakemu posebej podala povratno informacijo. Nadalje so dobili navodilo, naj besedilo napišejo ponovno in upoštevajo zapisane opombe. Dobili so tudi nalogo, naj v skladu z nekaj osnovnimi kriteriji, ki smo jih skupaj določili (vsebinska skladnost z naslovom, primerna zgradba besedila in jezikovne napake), presodijo uspešnost sošolčevega izdelka.

Na ta način je pri vsaki generaciji uvedena t. i. personalna mapa, s pomočjo katere se spremlja posameznikov napredek. Dijaki se od samega začetka navajajo na to, da so njihovi izdelki primarno 'opisno' ocenjeni, pri čemer se urijo v (samo)presoji – z vsakim novim besedilom zmorejo bolje presoditi svoje lastne napake (vsebinske in jezikovne) in napake sošolcev⁹.

Do prvega domačega branja v 1. letniku (ki je umeščeno nekako v november/december)¹⁰, dijaki že dovolj dobro ponotranjijo sistem dela. Za domače branje dobijo natančna navodila za delo, ki so sestavljena iz napotkov za delo pred branjem, med branjem in nalogami po branju – vodena interpretacija. Na dan šolske obravnave besedila se pogovorimo o njihovem delu: najprej o njihovem doživljanju ob branju in nato skupaj preverimo razumevanje besedila. Nekaj ur je posvečenih tudi natančni analizi ob odlomkih. V nadaljevanju dobijo tudi preprosta navodila za pisanje domačega esejskega razmišljanja, ki v prvem letniku vključuje le oznako oseb in povzemanje bistvenih dogodkov iz besedila, ki oznake utemeljujejo, ter izražanje lastnega mnenja (vrednotenje).

Po opravljeni zadnji nalogi – pisanju besedila ob literarnem besedilu – dobijo že znano opisno oceno in navodila za izboljšanje svoje naloge ter nalogo, da ocenijo izdelek sošolca. V nadaljevanju pa se pogovorimo tudi o /številčnih/ kriterijih ocenjevanja, ki so – ob primernih poenostavitvah – skladni z maturitetnim vrednotenjem, o katerem več v nadaljevanju.

Vsi rezultati – opisne in številčne – so beleženi v njihovi osebni mapi skozi vsa leta, s čimer se spremlja dijakov osebni napredek.

Tak način dela spremlja dijake vsa štiri leta, večja se le stopnja zahtevnosti. Konkretno to pomeni, da dijaki pišejo esejska razmišljanja ob vsakem prebranem literarnem besedilu (tj. vsaj 5 na leto), krajša razmišljanja pa tudi ob odlomkih. Vodeno pišejo vsaj enkrat na mesec ter prav tolikokrat tudi (samo)ocenjujejo. Zahtevnost navodil za pisanje in navodil za vrednotenje se prilagaja njihovi zrelosti. Od prvotne zahtevane oznake oseb in izražanja mnenja postopoma preidemo k samostojnejši interpretaciji, primerjanju več oseb (in besedil), k zahtevi po utemeljenem izražanju mnenja z uporabo ustreznih literarnoteoretskih pojmov. Od prvotnega preprostejšega vrednotenja vsebine, jezika in sloga tudi to postopoma postaja kompleksnejše, dokler nekako v tretjem letniku ne doseže maturitetnih kriterijev.¹¹

Dijaki se na ta način urijo za tvorjenje in sprejemanje učinkovitih, razumljivih in jezikovno pravilnih besedil, kar po UN (Poznanovič Jezeršek, M. idr., 2008, str. 6): »*spodbuja učenje učenja*«. Prav tako učenje učenja spodbuja samostojna presoja lastnih in tujih besedil. Rezultati takega načina dela so: uzaveščanje in odpravljanje lastnih napak ob lastnih (in tujih) besedilih, pridobitev sposobnosti za analizo lastnih napak in izpeljavo sinteze v smislu pravila najprej na tistih področjih, ki povzročajo težave pri samostojnem tvorjenju /.../ (Krapš Vodopivec, 2019,

⁹ Podoben sistem vzpostavimo tudi pri govornih nastopih.

¹⁰ Prvo domače branje v 1. letniku je običajno Sofoklejeva Antigona (v skladu z obravnavo antike).

¹¹ 60 % ocene predstavlja vsebina eseja, 40 % pa jezik, slog in zgradba. Natančneje so kriteriji predstavljeni v nadaljevanju.

str. 2). Dijaki se tako naučijo samostojno analizirati svoje tvorbene pomanjkljivosti, jih uzavestijo, kar jim pomaga pri odpravljanju težav; hkrati pa razvijajo zmožnost samostojne obravnave snovi (iskanje podatkov, izdelava miselnih vzorcev ...).

Teoretično predstavitev (razpravljalnega in razlagalnega) eseja – razen nekaj osnovnih značilnosti, predstavljenih ob preprostejšem primeru besedila (običajno besedila starejših dijakov) – se izpelje v četrtem letniku, saj se je ta postopek (od prakse k teoriji) izkazal za uspešnejšega. Dijaki, sploh šibkejši, pravila lažje usvajajo skozi lastno produkcijo, skozi lastno uporabo jezika in ob svojih napakah (Krapš Vodopivec 2019, str. 2, 3).

4. Priprava na maturitetni esej pri letošnjih maturantih (šolsko leto 2019/20)

4.1 Priprava na esej in vrednotenje eseja v šoli

Že v zgornjih odstavkih je bilo pojasnjeno, da se priprava na maturitetni esej začne v prvem letniku. Zgosti pa se seveda v četrtem, ko se poglobljeno ukvarjamo z izbranim tematskim sklopom – torej z besedili, o katerih bodo dijaki pisali na maturi. V šolskem letu 2019/20 je imel tematski sklop zelo splošen naslov *V svetu Cankarjeve dramatike*, zajemal pa je Cankarjeve osrednje štiri drame (Kralj na Betajnovi, Za narodov blagor, Pohujšanje v dolini Šentflorjanski in Hlapce).

Dijaki so osnovna navodila za delo dobili že konec 3. letnika, in sicer naj si pridobijo knjige (če se le da, naj ima vsaj večina enako zbirko, saj je tako potem skupno branje bolj tekoče) in naj vsa štiri dela prvič, le doživljajsko, preberejo.

V začetku 4. letnika smo se pogovorili o prvih vtisih ob izbranem tematskem sklopu, o njihovih pričakovanjih in bojaznih. Ker sta bili za predmaturitetni esej, ki ga vsi dijaki v Sloveniji poskusno pišejo na določen dan v marcu, določeni drami *Za narodov blagor* in *Hlapci*, smo začeli z njima. Dijakom Cankar seveda ni bil neznan, saj je kar obsežen del učne snovi v 3. letniku posvečen temu velikanu slovenske književnosti, za domače branje pa se v 3. letniku tudi bere *Hlapce*.

Prva naloga za dijake je bilo pisanje o doživljanju ob branju prvih dveh dram, v katerem naj bi izrazili svoje občutke ob branju, svoje razumevaje obeh zgodb in svoje mnenje o besedilih. Dobili niso nobenih dodatnih navodil.

Sledile so splošne informacije o Cankarjevem življenju in delu, kar je vedno praksa pred obravnavo literarnega besedila. V Cankarjevem primeru je bilo to pravzaprav nujno, saj je njegovo življenje pisalo njegove zgodbe, v primeru dramatike še posebej.

Sledilo je nekaj osnovnih informacij o vsakem delu posebej: splošne informacije o nastanku, motivih za nastanek, uprizoritvi; podatki o zvrsti, o zunanji zgradbi, notranji zgradbi (predvsem vsebini in temeljnih motivih) ter slogu.

V nadaljevanju so dijaki dobili podrobnejša navodila za drugo branje, in sicer vsi skupaj nekaj splošnih tem za analizo, ki so enake pri vsaki obravnavi, ter specifične teme oz. motive, razdeljene med posameznike. Konkretno je to pomenilo, da je vsak dijak dobil določen segment notranje/zunanje zgradbe ali sloga, ki naj bi ga podrobno spremljal pri drugem branju. Določili smo tudi število strani, ki naj bi jih brali pred izvedbo določene ure. Vsako uro smo tako pri pouku obdelali določeno število strani, kar pomeni, da smo odlomke glasno prebrali, nato pa komentirali

notranjo in zunanjo zgradbo ter slog, pri čemer so sodelovali vsi dijaki, vsak s svojim področjem. Ure so bile ustvarjalne, dopuščali smo najrazličnejše interpretacije in razlage.

Na ta način dijaki, ki so takega dela v manjšem obsegu že vajeni, nadgrajujejo sposobnost iskanja in razvrščanja podatkov, primerjave med njimi, utemeljevanja in razlaganja. Na koncu branja prvega besedila je sledila sinteza – vsak je sistematično povzel svoj del analize, kar smo združili v PPT-predstavitve, ki naj bi bila osnova/izhodišče za primerjavo z ostalimi tremi dramami.

Dijaki so med obravnavo in analizo pisali tudi krajše eseje, na koncu obravnave pa še obsežnejši esej, povezan z njihovo temo. Eseji so bili vrednoteni v skladu z maturitetnimi kriteriji. Pri ocenjevanju je bil uporabljen vzorec ocenjevalnega obrazca, ki je priložen maturitetnemu esejju: 60 % ocene predstavlja vsebina eseja, 40 % pa jezik, slog in zgradba (16 % predstavlja pravopisno-slovnični del, po 12 % pa še zgradba in slog). Na ocenjevalnem obrazcu so tudi navodila za odštevanje točk pri jezikovnem delu, in sicer: 2 istovrstni napaki pomenita 0,5 točke odbitka, 4 istovrstne napake 1 točko, 7 istovrstnih napak 2 točki, 10 napak pa 3 točke; 2 raznovrstni napaki pomenita 0,5 točke manj, 4 raznovrstne napake 1 in 6 raznovrstnih napak 2 točki manj (Krapš Vodopivec, 2019, st. 4).

Dijaki so ob točkovni oceni dobili tudi individualizirano povratno informacijo (holistično oceno), s pomočjo katere so svoje napake odpravili oz. izboljšali esej.

Tako metodo dela smo ponovili pri Hlapcih in obe deli primerjali. Sledilo je pisanje predmaturitetnega eseja, ki simulira pravo maturo, saj dijaki (in profesorji) navodila vidimo tik pred pisanjem. Rezultati so prikazani v nadaljevanju.

4.2 Priprava na esej in vrednotenje eseja na daljavo

Po enaki metodi smo obravnavali tudi naslednji dve drami in na koncu primerjali vsa štiri dela. Večino Kralja na Betajnovi smo predelali še v šoli, zaključili pa smo na daljavo, kakor tudi obravnavali Pohujšanje v dolini Šentflorjanski v celoti. Posredovanje snovi na daljavo je potekalo preko videokonferenc, ki seveda ne morejo nadomestiti dela v živo, so pa najboljši nadomestek v danih okoliščinah. Kot v času šolskega pouka, so dijaki tudi pri delu na daljavo dobili navodila za samostojno pripravo na obravnavo, ki smo jo (ob branju vnaprej določenega obsega odlomkov) izpeljali preko videokonference. Tudi v tej obliki so torej dijaki morali sodelovati, saj je vsak predstavljal delček sestavljanke, ki smo jo na koncu obravnave zadnjega maturitetnega oblikovali v sistematičen pregled, namenjen primerjavi z ostalimi tremi že obravnavanimi dramami.

Zaključno fazo teoretične priprave na esej je torej predstavljala sinteza ugotovitev o vseh štirih dramah na vseh temeljnih področjih zunanje, notranje zgradbe in sloga ter njihova primerjava. Izpostavili smo mogoče motive, ki so izstopali kot možnost za primerjavo. O teh so dijaki tudi pisali eseje.

Preverjanje njihovega znanja in vrednotenje izdelkov je prav tako potekalo preko googlove učilnice – v zavihku naloga. Dogovorili smo se za dan in uro pisanja, dorekli tehnična navodila, kako in koliko časa pisati, kako skenirati ali fotografirati izdelek in ga oddati v učilnico. Navodilo za pisanje eseja so tako dijaki lahko odprli ob dogovorjeni uri, čas pisanja je bil omejen in natančno določen čas oddaje. Eseji so bili vrednoteni na enak način kot v šoli, torej v skladu z že predstavljenimi maturitetnimi kriteriji (in ocenjevalnim obrazcem).

Ker so se dijaki na samostojno delo v smislu iskanja podatkov in zavedanja odgovornosti za uspešnost obravnave besedila navajali od prvega letnika dalje, tudi pri pouku na daljavo ni bilo težav.¹² Prav tako je dobro steklo tudi pisanje esejev na daljavo.

5. Vrednotenje eseja pred in med pandemijo – rezultati

Tako kot priprava na esej je tudi vrednotenje le-tega kompleksno. V skladu s ciljem priprave dijakov na maturo se njihove pisne izdelke vrednoti po maturitetnih kriterijih, v prvem in drugem letniku nekoliko poenostavljenimi (kot so poenostavljena tudi navodila za pisanje), v tretjem in četrtem pa v celoti enakovrednimi maturitetnim. Skupno število točk, ki jih je z esejem mogoče doseči, je 50. Te so razdeljene na:

1. vsebinski del: vrednoten je s 30 točkami, pri čemer se te točke delijo na več vsebinskih postavk, ki jih od dijaka zahtevajo navodila;
2. jezikovni del: vrednoten je z 8 točkami, pri čemer se ločeno točkuje pravopisno ter slovnične (glasoslovno, oblikoslovno, skladslovno) kategorije, kot kaže spodnja slika;
3. zgradbeni del: vrednoten je s 6 točkami, pri čemer se točkuje skladnost zunanje in notranje členitve, povezanost sestavin besedila in obseg, kot kaže spodnja slika;
4. slogovni del: vrednoten je s 6 točkami, pri čemer se točkuje slogovno zaznamovanost besed ter upoštevanje načel uspešnega sporočanja.

Jezik		<i>Do največ 20 točk.</i>																									
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">JEZIKOVNA PRAVILNOST</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="width: 80%;">neustrezna raba ločil</td> <td style="width: 20%;"></td> </tr> <tr> <td>druge pravopisne napake</td> <td></td> </tr> <tr> <td>raba neustreznih besednih oblik</td> <td></td> </tr> <tr> <td>pomensko neustrez. raba besed, neustrez. tvorjene besede</td> <td></td> </tr> <tr> <td>neustrezno tvorjena poved</td> <td></td> </tr> <tr> <td>neustrez. pomen. razmerje med stav. in poved.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>neustrez. oblik. razmerje med stav. in poved.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Število točk</td> <td style="text-align: center;"> <input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6 7 8 </td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center; font-size: small;"><i>Vrišite črtico samo v eno belo polje.</i></p>	JEZIKOVNA PRAVILNOST		neustrezna raba ločil		druge pravopisne napake		raba neustreznih besednih oblik		pomensko neustrez. raba besed, neustrez. tvorjene besede		neustrezno tvorjena poved		neustrez. pomen. razmerje med stav. in poved.		neustrez. oblik. razmerje med stav. in poved.		Število točk	<input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6 7 8	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">SLOG</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="width: 80%;">neutemeljena raba slog. zaznam. besed in oblik ter stavčnih konstrukcij</td> <td style="width: 20%;"></td> </tr> <tr> <td>neupoštevanje drugih načel uspešnega sporočanja</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Število točk</td> <td style="text-align: center;"> <input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6 </td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center; font-size: small;"><i>Vrišite črtico samo v eno belo polje.</i></p>	SLOG		neutemeljena raba slog. zaznam. besed in oblik ter stavčnih konstrukcij		neupoštevanje drugih načel uspešnega sporočanja		Število točk	<input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6
JEZIKOVNA PRAVILNOST																											
neustrezna raba ločil																											
druge pravopisne napake																											
raba neustreznih besednih oblik																											
pomensko neustrez. raba besed, neustrez. tvorjene besede																											
neustrezno tvorjena poved																											
neustrez. pomen. razmerje med stav. in poved.																											
neustrez. oblik. razmerje med stav. in poved.																											
Število točk	<input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6 7 8																										
SLOG																											
neutemeljena raba slog. zaznam. besed in oblik ter stavčnih konstrukcij																											
neupoštevanje drugih načel uspešnega sporočanja																											
Število točk	<input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6																										
<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); font-size: small; margin-right: 5px;">Prilpite svojo šifro na usti tako, kot kaže vzorec.</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 5px;"> <div style="display: flex; justify-content: space-between; font-size: x-small;"> 1 2 3 4 5 6 Šifra kandidata </div> </div> </div> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">Sistem odbijanja točk:</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="width: 80%;">2 istovrstni napaki = -0,5t.</td> <td style="width: 20%;"></td> </tr> <tr> <td>4 istovrstne napake = -1 t.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>7 istovrstnih napak = -2 t.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>10 istovrstnih napak = -3 t.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 raznovrstni napaki = -0,5t.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>4 raznovrstne napake = -1 t.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>6 in več raznovrstnih napak = -2 t.</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Sistem odbijanja točk:		2 istovrstni napaki = -0,5t.		4 istovrstne napake = -1 t.		7 istovrstnih napak = -2 t.		10 istovrstnih napak = -3 t.		2 raznovrstni napaki = -0,5t.		4 raznovrstne napake = -1 t.		6 in več raznovrstnih napak = -2 t.		<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">ZGRADBA</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="width: 80%;">neskladje med zun. in notr. členitvijo (do - 2 t.)</td> <td style="width: 20%;"></td> </tr> <tr> <td>nepovezanost sestavin besedila (do - 4 t.)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>neupoštevanje določenega obsega*</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Število točk</td> <td style="text-align: center;"> <input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6 </td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center; font-size: small;"><i>Vrišite črtico samo v eno belo polje.</i></p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px; font-size: x-small;">*Glej Navodila za ocenjevanje.</div>	ZGRADBA		neskladje med zun. in notr. členitvijo (do - 2 t.)		nepovezanost sestavin besedila (do - 4 t.)		neupoštevanje določenega obsega*		Število točk	<input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6
Sistem odbijanja točk:																											
2 istovrstni napaki = -0,5t.																											
4 istovrstne napake = -1 t.																											
7 istovrstnih napak = -2 t.																											
10 istovrstnih napak = -3 t.																											
2 raznovrstni napaki = -0,5t.																											
4 raznovrstne napake = -1 t.																											
6 in več raznovrstnih napak = -2 t.																											
ZGRADBA																											
neskladje med zun. in notr. členitvijo (do - 2 t.)																											
nepovezanost sestavin besedila (do - 4 t.)																											
neupoštevanje določenega obsega*																											
Število točk	<input type="text"/> 0 1 2 3 4 5 6																										

Slika 1: ocenjevalni obrazec na maturi

Ker so navodila za pisanje v prvem in drugem letniku omejena na oznake oseb, podkrepitev oznak z odlomki iz besedila in doživljanje/vrednotenje besedila, je temu primerno razpon točk vsebinskega dela za posamezno postavko večji, poleg tega je lahko večji procent teh točk namenjen prepričljivosti dijakovega pisanja. Če so konkretna navodila za pisanje v prvem letniku

¹² V vsaki generaciji so seveda tudi šibkejši dijaki, ki jim samostojno delo povzroča težave, kljub temu da posredovanje znanja poteka v šoli.

npr. naslednja: *Na osnovi poznavanja tragedije Antigona v svoji šolski nalogi natančno in poglobljeno označi Kreona. Predstavi dva dogodka iz tragedije, v katerih se njegov značaj najbolj kaže. Primerjaj ga s Hajmonom. Vrednoti njuna dejanja.*, to pomeni, da se 30 točk za vsebino razdeli na 8 točk za oznako, 8 za predstavitev dogodkov, 8 za primerjavo in 6 za vrednotenje.

V četrtem letniku so navodila kompleksnejša, npr. */V SVETU DRAM ZA NARODOV BLAGOR IN HLAPCI/ Naslova obeh dram imata prenesen pomen. Pojasnite, kako ste naslova razumeli, in predstavite vsaj še dva elementa, ki drami povezujeta. Iz vsake drame predstavite dramsko osebo, ki je po vašem mnenju najmogočnejša, in izbrani osebi primerjajte. Presodite, v čem sta drami še danes aktualni. V tem primeru je do 12 točk namenjenih prvi postavki (3 + 3 za razumevanje naslova in 3 + 3 za predstavitev še dveh povezovalnih elementov), 12 točk je namenjenih drugi postavki (2 + 2 za izbiro najmogočnejše osebe in 8 za primerjavo) ter 6 točk za presojo.*

Poleg točkovnega ocenjevanja avtorica eseje vedno vrednoti tudi holistično,¹³ pri čemer dijak dobi opisno oceno, s pomočjo katere se spremlja njegov napredek, dijak pa lahko izboljša svoje pisanje. Holistična ocena, pri kateri se upošteva uresničenost sporazumevalnega namena, je višja od točkovne (Krapš Vodopivec, 2019, str. 6), saj jezikovni del naloge, zaradi katerega dijaki izgubljajo največ točk, predstavlja manjši delež pri celotni oceni.

Tabela 1 predstavlja povprečne ocene esejev pri vzorcu 41 dijakov ŠGV, in sicer ocene, pridobljene v skladu z maturitetnimi kriteriji ter holistične ocene.

V tabeli 2 je izkazana povprečna ocena eseja dijakov ŠGV ter dijakov na državni ravni.

Tabela 1: primerjava ocen eseja (pouk na daljavo : pouk v šoli)

Povprečna ocena predmaturitetnega eseja – pouk v šoli Ocena po MK : holistična ocena	Povprečna ocena treh esejev, napisanih med poukom na daljavo Ocena po MK : holistična ocena
3, 7 : 3, 9	3, 9 : 4, 1

Tabela 2: primerjava ocen eseja (ŠGV : Slovenija)

Povprečna ocena eseja na maturi – na ŠGV (št. dijakov: 41)	Povprečna ocena eseja na maturi – na državni ravni (št. dijakov: 5551)
3, 7	3

Rezultati izkazujejo naslednja zaključka:

1. povprečna (točkovna) ocena 41 dijakov, pridobljena med poukom, je za 4 % nižja od ocene, pridobljene na daljavo (po pouku na daljavo) in za 2 % nižja od esejske ocene na maturi ter za kar 14 % višja od povprečne esejske ocene dijakov na državni ravni;
2. točkovna ocena 41 dijakov je v času šolskega pouka in v času pouka na daljavo za 4 % nižja od holistične ocene.

¹³ Holistično vrednotenje je prisotno tudi na maturi, saj so na zadnji strani ocenjevalnega obrazca predvideni kriteriji zanj. Vendar pri svojem holističnem ocenjevanju izhajam iz enega temeljnega kriterija, in sicer iz uresničenosti sporazumevalnega namena (glej Krapš Vodopivec 2019: 6).

Rezultati kažejo, da pouk na daljavo ni negativno vplival na pripravo dijakov na pisanje eseja, saj so med šolanjem na daljavo, čeprav ocenjeni z enakimi kriteriji, pridobili celo višje ocene. Enako velja za rezultate na maturi.

Taki rezultati so pričakovani, če v ozir vzamem dejstvo, da so dijaki večino svoje priprave – odstotkovno gledano – opravili v šoli (tj. 3 šolska leta in 7 mesecev : 2, 5 meseca). Ugotovitve potrjujejo domnevo, da se priprava na esej mora začeti že v začetku gimnazijskega šolanja, kar dijake opolnomoči za samostojno delo in zmorejo – čeprav v prilagojenih okoliščinah, kot je bil pouk na daljavo – sistematično zaključiti svoje priprave na pisanje eseja in so pri pisanju eseja toliko uspešni, kot so bili v času svoje priprave oz. celo bolj.

Letošnji maturanti na ŠGV in na državni ravni so pridobili primerljive oz. celo višje ocene eseja (in celotne mature iz materinščine) kot maturantje prejšnja leta, kar izkazuje tabela 3 in 4.

Tabela 3: pregled ocen esejev skozi leta (ŠGV : Slovenija)

	ESEJ 2020	ESEJ 2019	ESEJ 2018
ŠOLSKA RAVEN (ŠGV)	3,7 (41 kandidatov)	3,3 (40 kandidatov)	3,2 (42 kandidatov)
DRŽAVNA RAVEN	3,2 (5551 kandidatov)	2 (5593 kandidatov)	2 (5590 kandidatov)

Tabela 4: pregled ocen celotne mature (ŠGV: Slovenija)

	Celotna matura iz SLO 2020	Celotna matura iz SLO 2019	Celotna matura iz SLO 2018
ŠOLSKA RAVEN (ŠGV)	4,12	3,73	3,76
DRŽAVNA RAVEN	3,50	3,37	3,26

6. Zaključek

Pisanje maturitetnega eseja je zahtevna naloga, ki jo morajo dijaki opraviti v razmeroma kratkem času, zato morajo biti na pisanje dobro pripravljeni – tako z vidika vsebine, jezika, sloga in zgradbe naloge, kot tudi z vidika sposobnosti za organizacijo časa za pisanje osnutka, členitev naloge v primerno zgradbo ter korekcijo lastnih napak.

Priprava na esej je kompleksna in zahteva čas, da dijaki ponotranjijo zahteve Predmetnega izpitnega kataloga za pisanje eseja na maturi. Zato je s postopno pripravo potrebno začeti – ob primerni poenostavitvi, od enostavnejšega k zahtevnejšemu – že na začetku gimnazijskega izobraževanja, kar konkretno pomeni kontinuirano tvorjenje besedil (esejev). Na ta način se dijaki že od prvega letnika dalje soočajo z lastno produkcijo ter njenimi pomanjkljivostmi in jih – ob profesorjevi individualizirani povratni informaciji – lahko učinkovito odpravljajo. Hkrati se že od začetka soočajo tako z vsebinskimi kot jezikovnimi, slogovnimi in zgradbenimi zahtevami, na katere morajo biti v pozorni, da bodo zadostili maturitetnim kriterijem, s čimer krepijo sposobnost usmerjanja svoje pozornosti na več parametrov (mentalna kondicija).

Z esejem se celovito preverja razvitost dijakove sporazumevalne zmožnosti, ki se od dijaka do dijaka razlikuje. Zato so se kot uspešne izkazale individualne mape, v katerih profesor po načelih formativnega spremljanja z rednim opisnim vrednotenjem 'meri' dijakov napredek, dijak pa kontinuirano tvori besedila in sistematično odpravlja lastne napake (ob vrednotenju lastnih in tujih besedil). Profesor v tem procesu predstavlja le moderatorja, ki dijake usmerja. S tem se krepi dijakova samozavest pri rabi jezika in samostojnost pri iskanju informacij. Letošnja situacija, ko je bilo treba pripravo na maturitetni esej zaključiti na daljavo, kaže, da so se ti dijaki, ki so bili že od začetka šolanja navajeni na samostojno delo, tudi v teh izjemnih okoliščinah dobro pripravili na maturo, saj so rezultati maturitetnega eseja primerljivi z lanskimi in celo boljši od rezultatov, pridobljenih v času pouka v šoli.

7. Lizeratura in viri

- Javni posvet o novem nacionalnem programu za jezikovno politiko 2019–2023. Prispevek pridobljen s http://www.mk.gov.si/si/delovna_podrocja/sluzba_za_slovenski_jezik/resolucija_o_nacionalnem_programu_za_jezikovno_politiko_20192023/
- Krapš Vodopivec, I. (2018). Pouk jezika v gimnaziji – (le) priprava na maturo ali razvoj samozavestnih in kritičnih govorcev? V M. Orel in S. Jurjevčič (ur.), *Mednarodna konferenca Sodobni pristopi poučevanja prihajajočih generacij* (str. 359–372). Ljubljana: Eduvisoon. Prispevek pridobljen s http://www.eduvisoon.si/zbornik_prispevkov
- Krapš Vodopivec, I. (2019). Napake dijaškega pisanja – vrednotenje slovnično-pravopisnih napak v šolskih esejih. V H. Tivadar (ur.), *Obdobja 38: Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest* (str. 513–521) Ljubljana: FF in Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik.
- Perko, J. (2019). Nekaj besed o šolskem eseju. M. Šorli (ur.), *Esej na maturi 2020: V svetu Cankarjeve dramatike* (str. 207–218). Ljubljana: Intelego..
- Poznanovič Jezeršek, M. idr. (2008). Učni načrt za gimnazije. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018. Prispevek pridobljen s http://www.mk.gov.si/si/delovna_podrocja/sluzba_za_slovenski_jezik/resolucija_o_nacionalnem_programu_za_jezikovno_politiko_20142018

Kratka predstavitev avtorice

Irena Krapš Vodopivec je doktorica jezikoslovnih znanosti. Slovenščino na gimnaziji poučuje že 20 let, kjer je nekaj let tudi tajnica ŠMK. Ukvarja se z jezikovno didaktiko in korpusnim jezikoslovjem. V zadnjem obdobju predvsem analizira uspešnost dijakov na maturi iz slovenščine. Sodelovala je pri več jezikoslovnih projektih in v več strokovnih komisijah, je avtorica več znanstvenih prispevkov in pravopisne vadnice. V okviru Službe za slovenski jezik na Ministrstvu za kulturo je en mandat vodila Komisijo za slovenski jezik. V teku je postopek za pridobitev naziva svetnica.

Učinkovito spremljanje dela in napredka dijakov v virtualni učilnici

Effective Assessment of Work and Progress of Students in Virtual Classroom

Milanka Sobočan

*Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška Maribor
milanka.sobocan@z-ams.si*

Povzetek

Pri poučevanju izven šolske učilnice se lahko zgodi, da ima učitelj slabši vpogled v sprotno delo dijakov. Pričujoči prispevek podaja možnosti in predstavi orodja, s katerimi ima lahko učitelj pri poučevanju na daljavo celo boljši vpogled v delo, napredek in znanje dijakov kot pri običajnem pouku. Predstavljen je potek dela ter pridobivanja znanja tujega jezika, ko se dijaki naučijo biti soodgovorni udeleženci učnega procesa, s tem pa pridobljeno znanje postane trajnejše. Tovrsten način zastavljanja nalog dijake učinkovito motivira za sprotno delo ter jim omogoča spremljanje lastnega napredka. V prispevku so predstavljene možnosti podajanja povratne informacije v virtualni učilnici ter refleksija dijakov ob koncu trimesečnega učenja tujega jezika na daljavo.

Ključne besede: motivacija, napredek, odgovornost, portfolio, povratna informacija, spletna orodja.

Abstract

During the teaching outside the classroom it may happen, that a teacher has less insight into the work of students. The current paper presents possibilities and tools, which enable the teacher an even better insight into the work, progress and knowledge of students than during the ordinary lessons. The course of work and the ways of gaining knowledge, when students become responsible participants in the learning process, are presented. The acquired knowledge becomes more permanent. This type of assessments strongly motivates students for strenuous work and enables them the assessment of their own progress. Some possibilities of good feedback information and the reflection of students on three-months distance learning are collected in the final part of the paper.

Keywords: feedback, motivation, online tools, portfolio, progress, responsibility.

1. Uvod

V času poučevanja na daljavo je velik izziv ohranjanje stika z dijaki ter spremljanje njihovega sprotnega dela in napredka. Učitelj nima stalnega nadzora, kot ga ima v razredu, ne more pregledati opravljenih nalog v zvezkih, prisluhniti sprotnim vprašanjem, niti odgovoriti nanje v realnem času in prostoru. Pričujoči prispevek predstavi možnosti, s katerimi ima lahko učitelj vseeno dober vpogled v opravljanje nalog in tudi učni napredek dijakov, poleg tega pa lahko dijaki spremljajo svoj lastni napredek in s pomočjo povratnih informacij učitelja ter sošolcev nenehno gradijo svoje znanje. Dobre možnosti spremljanja ponuja t. i. portfolio oz. mapa dosežkov ter nekatere spletne aplikacije, do katerih dostopajo tako dijaki kot učitelj.

V pričujočem prispevku so predstavljeni primeri dela z dijaki izven klasične šolske učilnice. Spremljali smo delo in napredek dijakov od 1. do 4. letnika gimnazije, pri nemščini kot prvem in kot drugem tujem jeziku, v času učenja na daljavo. Vsi opisani načini se lahko smiselno prenesejo na druge predmete, tako v osnovni kot srednji šoli in se lahko vključujejo tudi v pouk, ko ta ne poteka izključno na daljavo.

V zaključku prispevka je povzetih nekaj mnenj dijakov, ki so jih ti v obliki povratne informacije profesorici zapisali v zaključni evalvaciji ob koncu šolskega leta.

2. Načrtovanje

V začetku izobraževanja na daljavo se je hitro pojavilo vprašanje, kako bomo spremljali, vrednotili, preverjali in nenazadnje ocenjevali delo ter znanje, pridobljeno v tem času. Dijake je še posebej zanimalo, koliko znanja in na kakšen način bo do konca leta potrebno izkazati. Že v začetku šolskega leta smo se dogovorili, da bodo dijaki vse svoje izdelke, dosežke in obširnejše domače naloge skozi celotno šolsko leto shranjevali v t. i. portfolio oz. mapo dosežkov. Tovrstna mapa učitelju omogoča spremljanje vsakega dijaka posebej. Učitelj lažje spozna posebnosti vsakega dijaka, njegova močna in šibka področja (Tawitian in Bregar, 2020). Na ta način smo formativno spremljanje pri nemščini izvajali že pred zaprtjem šole.

Z dijaki smo se nato marca v novo nastali situaciji hitro strinjali, da lahko portfolio v času dela na daljavo smiselno razširimo in nadgradimo. Vsi izdelki sicer ne bodo več v fizični obliki del mape, ampak se bodo shranjevali v spletni obliki, profesorica pa si bo sproti beležila napredek in točke za vsakega dijaka posebej. Dijakinje in dijaki so s tem dogovorom dobili večjo motivacijo za sprotno delo ter priložnost, da ob koncu šolskega leta pridobijo dodatno oceno za svoj trud in pridobljeno znanje, ki se bo razlikovala od ustaljenega načina ocenjevanja, to je pridobivanja pisne ali ustne ocene.

Odločitev je sicer dopuščala nekaj dilem, saj je eno od osnovnih načel formativnega spremljanja, podprtega s portfoliom, to, da učenje ter preverjanje znanja potekata brez številčnega ocenjevanja (Holcar Brunauer, 2019, str. 8). Vendar v našem primeru opravljanje nalog, širjenje besedišča, aktivna uporaba struktur in pridobivanje znanja nemščine nikakor niso bili izključno podvrženi končnemu ocenjevanju. Zastavljen način dela je imel veliko višji namen kot le končno oceno v redovalnici. Ta je bila dijakom ponujena kot alternativna možnost, s katero smo se izognili za dijake praviloma stresnemu ocenjevanju na pisni ali ustni način na daljavo.

Kljub temu, da nismo skupaj sedeli v šolski učilnici, so bili dijaki sproti seznanjeni z nameni učenja ter kriteriji uspešnosti in vsak od njih je imel možnost napredovati na svojem nivoju. To je bilo zanje posebej pomembno, saj se obvladanje različnih jezikovnih spretnosti v tujem jeziku med dijaki zelo razlikuje tudi znotraj enega razreda, kar se je v tem času še izraziteje pokazalo. Delo je bilo zastavljeno tako, da je dijakom omogočalo tudi sprotno dnevno in tedensko samovrednotenje, občasno vrstniško vrednotenje, profesorici pa hitro, učinkovito in redno podajanje povratnih informacij. Zastavljeno je bilo na sprotnem spremljanju vsakega posameznega dijaka in ne razreda kot celote. Po mnenju dr. Rutar Ilc (2014) je dodana vrednost formativnega preverjanja prav v podpiranju učenja skozi preverjanje oz. spremljanje: detektiranju, kje se posamezni učenec lahko še izboljša, svetovanju, kako lahko to naredi, in usmerjanju ter spodbujanju k temu (str. 25).

3. Izvedba

Avtorja Black in William (2014) poudarjata, da »k učinkovitemu učenju vodi aktivno vključevanje učencev« (str. 13). Zato so bili v času učenja na daljavo dijaki vključeni že v izbiro tem, saj smo se lahko, glede na dovolj široko odprt učni načrt za nemščino, skupaj odločili, katere teme so za delo na daljavo bolj primerne in zanimive.

Dobre tri mesece so dijaki dva- do trikrat tedensko v pripravljenem skupnem dokumentu v oblaku dobivali navodila za samostojno delo. Dostop do skupnega dokumenta je bil omogočen dijakom določenega razreda, povezava pa za vsak razred posebej objavljena v šolski spletni učilnici za nemščino. Skupni dokumenti so omogočali nenehno dopolnjevanje, brez potrebe, da bi učitelj ob vsaki spremembi dijakom pošiljal elektronska ali druga sporočila. Vsakokrat je bila ob nalogah dodana vzpodbudna misel, hkrati pa tudi število točk, ki so jih dijaki z opravljeno nalogo lahko pridobili. Vse naloge niso štele h končnemu seštevku za pridobitev ocene, kar je bila tudi želja dijakov. Ti so praviloma prav tako vestno opravili ponujene naloge izbirnega tipa, ki jim niso prinašale točk, so pa nudile možnost bolj sproščenega utrjevanja znanja.

Tipi nalog so bili različni. Od samostojnega prebiranja ali poslušanja člankov, ogleda video prispevkov, reševanja nalog, povezanih s prebranim, slišanim oz. videnim, do interaktivnih nalog, kvizov, učenja in utrjevanja besedišča z različnimi aplikacijami ter aktivnosti za preverjanje usvojenega znanja. Dijaki so radi ustvarjali razredna besedila v skupnem dokumentu ali s posameznim sošolcem zapisovali dialoge na različne teme. Občasno so se na vnaprej pripravljena vprašanja tudi posneli, da so utrjevali ustno izražanje. Nekatere izdelke so objavili v spletni učilnici, do nekaterih je imela profesorica dostop preko uradnih aplikacij, v katerih so dijaki naloge opravljali. Vse to je omogočalo vsakodnevni vpogled v delo in napredek dijakov. Celo boljši kot med poukom v šoli, kjer je nemogoče dnevno pregledovati zvezke in delovne liste dijakov. Vsi dosežki dijakov so se v spletnem okolju sproti shranjevali in tako so lahko tudi dijaki z zadovoljstvom spremljali svoj napredek.

Praviloma enkrat tedensko smo se z dijaki vsakega posameznega razreda srečali v obliki videokonference, kjer smo pojasnili vse dileme, odprta vprašanja in pogosto potešili radovednost o tem, koliko točk je posamezni dijak že zbral. Tabela zadolžitev ter možnih točk je nastajala sproti. Dijaki so imeli do preglednice ves čas dostop v ločenem skupnem dokumentu, tako da so lahko sami sproti spremljali svoj napredek, a so vseeno radi slišali potrditev profesorice.

Vsakodnevno je imel vsak dijak preko spletne učilnice ali elektronske pošte, enkrat tedensko tudi preko videokonference, možnost postaviti kakršno koli dodatno vprašanje, izreči pomislek ali predlog. Te možnosti so dijaki brez zadržkov in na zelo spoštljiv način tudi izkoristili. Obojestranska komunikacija je bila, glede na vse zunanje okoliščine, na zavidljivo visoki ravni. Včasih celo višji kot pri običajnem pouku v šoli, ko dijaki po zaključku ure največkrat odhitijo na odmor.

4. Virtualne učilnice

Vse, kar je v času pouka na daljavo sproti tedensko napolnjevalo portfolio oz. virtualno mapo dijaka, je v virtualnih učilnicah ostalo tudi po zaključku šolskega leta in bo dijakom zagotovo v pomoč pri ponavljanju v novem šolskem letu. Poslužili smo se več zanesljivih spletnih učnih

okolij, ki so zelo olajšala delo in spremljanje napredka. Še posebej zato, ker so v času zaprtja šol učiteljem in dijakom omogočala mnoge dodatne aktivnosti brezplačno.

V treh mesecih dela na daljavo smo pri nemščini preizkusili naslednje virtualne učilnice:

- a) **Spletna učilnica Moodle** (<http://www.moodle.si/>) je služila oddajanju prispevkov, ki so občasno še nastajali v programu Word. V isti spletni učilnici je nato vsak posamezni dijak v nekaj dneh dobil pisno povratno informacijo o oddani nalogi. V spletni učilnici so dijaki občasno reševali tudi kvize za preverjanje znanja, ki so dijaku takoj ponudili povratno informacijo o njegovem znanju.
- b) **Quizlet** (<https://quizlet.com/>) je s spletnimi učnimi karticami omogočal pripravo nabora besedišča k različnim tematskim sklopom. Dijaki so s pomočjo kartic usvajali novo besedišče in ga aktivno utrjevali. Vse njihovo delo, pri katerem so uporabljali tako pisno kot ustno zmožnost, se je sproti procentualno beležilo. Omogočen je bil vsakodnevni vpogled v delo vsakega posameznega dijaka. Aplikacija je dijaka samodejno opozarjala, katerih besed še ni usvojil in mu prav te vedno znova ponujala v utrjevanje.
- c) **Kahoot** (<https://kahoot.com/>) dijake navduši zaradi svoje igrive in tekmovalne narave. Kviz služi utrjevanju in/ali preverjanju znanja, pa tudi zanimivemu tekmovanju s sošolci. Hkrati je dijaku takojšnja povratna informacija o njegovem znanju.
- d) **Razredni blog** (<https://wordpress.com/>) je oblika spletnih zapisov, ki jih dijaki postopoma ustvarjajo skupaj. K določeni pripravljene temi pisno izražajo svoje mnenje, hkrati pa lahko prebirajo mnenja sošolcev in vsakega od njih tudi komentirajo. V obliki tovrstnih komentarjev so dijaki vrstniško vrednotili zapise sošolcev, jim ob predstavljenih temah zapisali dodatna vprašanja ter pripravljali odgovore na vprašanja, ki so jih njim zastavili sošolci.
- e) **Edpuzzle** (<https://edpuzzle.com/>) je bil za dijake zanimiva popestritev ogledovanja različnih nemških video posnetkov, ob katerih so sproti reševali zastavljene naloge. Tudi ta aplikacija dijakom ponuja takojšen vpogled v pravilnost rešitev in jih usmerja v izseke, ki jih niso najboljše razumeli. Dijaki imajo možnost posameznim delom posnetka prisluhniti večkrat.
- f) **GoFormative** (<https://goformative.com/>) je obsežnejša in najbolj dovršena od vseh zgoraj navedenih možnosti. Učitelju ponuja velik nabor različnih aktivnosti in možnost raznolikega pripravljavanja nalog, od pisnih do slušnih prispevkov. Priprava ne zahteva pretirano veliko časa, dijakom pa omogoča učinkovito učenje, utrjevanje in preverjanje znanja. Pri prav vsakem posameznem vprašanju lahko učitelj vsakemu dijaku posebej poda hitro povratno informacijo. Ko se le-ta zabeleži, dijaka zvonček na vrhu strani opozarja, da ga čaka sporočilo. Na drugi strani lahko tudi dijak učitelju na enak in preprost način zapiše vprašanje, misel ali svoje opažanje. Tovrstna komunikacija med učiteljem in dijakom se je izkazala za odličen način ohranjanja živega stika, ki je bil za motivacijo dijakov v času dela na daljavo ključen.

5. Portfolio kot močan motivacijski dejavnik

Način učenja tujega jezika s pomočjo portfolia je bil v našem primeru v pouk nemščine uveden v začetku septembra, ko še nismo slutili, da se bo šolsko leto 2019/20 izteklo s poučevanjem in z učenjem na daljavo. To dejstvo je bilo v marcu 2020, ob uvedbi pouka na

daljavo, naša velika prednost. Dijaki so bili že vajeni zbirati dokaze o svojem učenju, napredku ter znanju. Shranjevali so jih v svoji mapi dosežkov. V mesecu marcu se je nato spremenil le način zbiranja tovrstnih dokazov, ki so imeli predhodno skoraj izključno papirnato obliko, zdaj pa so večinoma nastajali v zgoraj naštetih spletnih verzijah. Nihče od dijakov se ni mogel skriti, saj so od marca naprej večino nalog opravljali v spletni učilnici, pod svojim imenom, ali v kateri od zapisanih spletnih aplikacij, kjer so tudi bili prijavljeni z imenom ter s priimkom in do katere je bil tudi ves čas možen dostop.

Tako med poukom v živo kot na daljavo se je izkazalo, da so dijaki prevzeli večjo odgovornost za lastni napredek in usvajanje znanja kot pred uvedbo takšnega načina dela, ko je marsikdo pouku prisostvoval bolj pasivno in se učil tik pred ocenjevanjem. Več dijakov je profesorici poslalo spodnje in podobne zapise:

- *Naloge za pridobivanje točk k mapi dosežkov se mi zdijo super, saj mi dajo dodatno motivacijo.*
- *Všeč mi je sprotno pridobivanje točk za oceno, ker te motivira, da se čim bolj potrudiš in da opraviš naloge v predvidenem času.*

6. Evalvacija

Glede na dane okoliščine je bilo zadovoljstvo večine dijakov in profesorice ob koncu šolskega leta veliko. Niti dijaki, niti profesorica, niso imeli občutka, da je znanje dijakov pomanjkljivo, ker tri mesece niso hodili v šolo. Mnogi so celo povedali, da so se z nemščino ukvarjali bolj pogosto in bolj intenzivno kot prej v šoli. Soočeni so bili z nekaterimi drugačnimi izzivi ter tipi nalog. Želeli so se izkazati in zbrati čim več točk.

Pred prvomajskimi počitnicami in ob koncu šolskega leta so na prošnjo profesorice dijaki povzeli svoje mnenje o učenju nemščine na daljavo ter ga zapisali v skupni dokument, kjer so ga lahko prebrali tudi vsi dijaki posameznega razreda.

- *Učenje na daljavo se mi zdi super, saj delamo na mnogo različnih načinov, ki se mi zdijo super za ponavljanje in učenje snovi.*
- *Všeč mi je, da je delo pripravljeno v enem dokumentu, saj je tako veliko bolj organizirano in je nam veliko lažje priti do navodil.*
- *Všeč mi je bilo, da ste nam naloge pregledali in nam poslali povratno informacijo, saj tako izveš, kaj si delal narobe. Vaše povratne informacije so v veliko korist in sem jih zelo vesela.*
- *Super se mi zdi, da nam sporočite tudi povratne informacije, da lahko odpravimo napake. Če bomo tako delali naprej, se mi zdi, da se bomo lahko kljub okoliščinam veliko naučili. Seveda pa upam, da se čim prej vidimo v živo v živo.*
- *Zelo sem hvaležna za vaše povratne informacije, saj se res potrudite za vsakega posameznika in verjamem, da vam to vzame več kot preveč časa, zato hvala.*
- *Tudi posnetek, ki smo ga morali narediti, je veliko pripomogel k znanju. Pa šele takrat vidiš kako izgovarjaš besede in se smeješ samemu sebi.*
- *Všeč mi je, da so naloge raznolike, tako se nikoli ne naveličam nemščine.*
- *Povratne informacije so super in zelo uporabne, drugače pa mi je zelo všeč, da imamo vedno tako jasna navodila in da tako lepo skrbite za nas :)*

5. Zaključek

V poučevanje in učenje nemščine na daljavo je bilo vložena veliko truda in časa. Potrebno je priznati, da je bilo pogosto tudi časovno obremenjujoče. A ob koncu ostaja prijeten občutek zadovoljstva, da so dijaki razumeli in sprejeli nov način, ki je sicer tudi zanje občasno pomenil obsežnejšo količino dela, hkrati pa jim je dokazal, da zmorejo. Zaradi dobre izkušnje v lanskem letu se bomo dela s portfoliom in virtualnimi učilnicami poslužili tudi v novem šolskem letu, v katerem ga bomo poskusili še nadgraditi.

6. Literatura

- Black, P. in William, D. (2014). Spreminjanje poučevanja skozi formativno spremljanje: raziskovanje in praksa. *Vzgoja in izobraževanje*(5-6), 10-20.
- Holcar Brunauer, A. (2019). Formativno spremljanje v podporo vsakemu učencu. V Grah J., Holcar Brunauer A., Rutar Ilc, Z., Rogič Ožek, S., Gramc J., Skvarč, M. idr. *Vključujoča šola. 2. zvezek* (str. 4-17). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Rutar Ilc, Z. (2014). Spremljanje in preverjanje, ki podpirata kakovostno učenje. *Vzgoja in izobraževanje*(5-6), 3-4.
- Tawitian, E. in Bregar, S. *Kaj je portfolio?* Pridobljeno s http://www2.arnes.si/~dsnoj/zg9/portfolio/kaj_je_portfolio.html.

Kratka predstavitev avtorice

Mag. Milanka Sobočan, profesorica nemškega in angleškega jezika, je od leta 2002 zaposlena kot učiteljica nemščine na Škofijski gimnaziji Antona Martina Slomška v Mariboru. Leta 2008 je magistrirala iz nemške didaktike na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Od leta 2009 z dijaki sodeluje v spletnih projektih Goethejevega inštituta in pri eTwinning projektih. Od šolskega leta 2012/13 poučuje v inovativnih oddelkih. Aktivno je sodelovala v projektu Inovativna pedagogika 1:1 v luči kompetenc 21. stoletja. Trenutno je aktivno vključena v projekt Inovativna učna okolja. V svoje delo vnaša novosti s področja didaktike in uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. V zadnjih letih svoje poučevanje podpira tudi z načeli formativnega spremljanja znanja.

Izzivi ocenjevanja znanja na daljavo pri pouku fizike

Challenges of Assessing Learning in Physics in a Remote Environment

Janja Markovič

Osnovna šola Ivana Cankarja Vrhnika
jmark@11sola.si

Povzetek

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli med drugim zahteva, da se pri vsakem predmetu učenčovo znanje ocenjuje skozi vse ocenjevalno obdobje; da je zagotovljena javnost ocenjevanja; da se ocenjujejo učenčevi ustni odgovori ter pisni, likovni, praktični in drugi izdelki. Zagotavljanje pravičnosti pri ocenjevanju znanja na daljavo je poseben izziv. V prvih tednih pouka na daljavo smo identificirali učence, ki svojega dela niso redno opravljali, oziroma z njimi nismo uspeli vzpostaviti stika. Pri delu na daljavo smo pred izvedbo ocenjevanja morali razrešiti problem posameznih učencev, ki imajo odločbe o prilagoditvah ter problem nekaterih učencev, ki niso imeli primernih materialnih pogojev za delo na daljavo. Znanje pri pouku fizike se preverja in ocenjuje na različne načine; odločili smo se, da učenci samostojno rešijo naloge ter rešitve oddajo v spletni učilnici. Pri ocenjevanju znanja na daljavo preprečevanje komuniciranja med različnimi učenci in preprečevanje komunikacije med učencem in starši še ostaja izziv. Prispevek opisuje način izvedbe ocenjevanja znanja iz fizike na daljavo za 55 učencev osmega razreda, navodila in naloge, ki so jih opravili učenci, pregled rezultatov s primeri pravilno in napačno rešenih nalog ter povzetek dobrih in ene slabe izkušnje z izvedbo ocenjevanja na daljavo.

Ključne besede: fizika, ocenjevanje znanja, pravičnost, preverjanje, spletna učilnica.

Abstract

The Rules on knowledge assessment and grading and students' progression to a higher grade in elementary schools require, inter alia, that in each subject the students' knowledge should be assessed throughout the entire assessment period, that the publicity of the assessment must be ensured and that the students' oral answers, written assignments, their works of art, practical and other creations must be graded. Ensuring fairness in remote assessment of knowledge is a particular challenge. In the first weeks of distance lessons, we identified students who did not regularly do their work or were unable to contact them. During the process of remote teaching and before performing the assessment, the problem of individual students with a SEN (Special Education Needs) Guidance Order and the problem of some students lacking suitable material conditions for telelearning had to be addressed. Knowledge in physics classes is checked and assessed in different ways; students had to solve their tasks on their own and submit them in an online classroom. Preventing communication between different students and communication between students and their parents in the process of remote assessment of learning continues to present a challenge. The paper describes how to perform remote assessment of learning in physics for 55 eighth graders, instructions and assignments completed by students, a review of results with examples of correctly and incorrectly solved assignments and a summary of good and one bad experience in conducting the remote assessment.

Key words: assessment of learning, fairness, knowledge testing, physics, virtual classroom.

1. Uvod

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (Uradni list RS, št. 52/13) v drugem členu opiše načela, ki usmerjajo učiteljevo izvajanje preverjanja in ocenjevanja učenčevega znanja; v četrtem členu opiše, kako se zagotavlja javnost ocenjevanja in obveščanje; v sedmem členu določa pravico do vpogleda v učenčeve izdelke in ocene ter v desetem členu opiše načine ocenjevanja.

V izrednih razmerah, v katerih smo se znašli marca 2020, smo se učitelji znašli v situaciji, ko smo se prvič spopadali z delom, pri katerem nas zavezujeta Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju ter učni načrt posameznega predmeta; način dela, s katerim moramo dosegati cilje, pa nam določajo (in omejujejo) zunanji dejavniki, kot so pomanjkljiv osebni stik z učenci in starši. Ažman, Jenko in Sulič (2012) omenjajo dve ključni kompetenci: digitalno pismenosti in učenje učenja. Razvoj obeh omenjenih kompetenc je eden od izzivov, ki še čakajo tako učence, kot mnoge učitelje. Še en vir težav predstavljajo materialni pogoji dela (slabe internetne povezave, zgolj en računalnik v družini, kjer mora na daljavo delati več oseb).

Pri delu na daljavo smo učitelji OŠ Ivana Cankarja Vrhnika učencem in staršem večino informacij posredovali preko elektronske pošte, učna gradiva smo objavljali na šolski spletni strani, nekateri učitelji smo naloge za preverjanje in kasneje tudi naloge za ocenjevanje pripravili v spletni učilnici eAsistenta Xooltime. Osebni stik s sodelavci ter učenci smo ohranjali preko videokonferenc; uporabljali smo Meet.jit.si in Zoom.

2. Pouk, preverjanje in ocenjevanje znanja na daljavo

2.1 Organizacija pouka in sprotnega preverjanja znanja na daljavo

Učno snov smo od sredine marca do začetka junija 2020 na OŠ Ivana Cankarja Vrhnika učencem posredovali preko šolske spletne strani. Vsak teden smo za vsak razred in vsak predmet pripravili Google predstavitve, v katerih smo posredovali informacije o poteku in načinu dela za tekoči teden ter podali razlago učne snovi in dodali razne povezave na različne internetne strani (slika 1. in 2.). Načela za preverjanje in ocenjevanje zahtevajo, da pri vsakem predmetu učenčevo znanje preverjamo skozi vse ocenjevalno obdobje ter dajemo učence, in staršem povratne informacije (Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v OŠ, 2. člen). Preverjanja znanja so različni učitelji opravljali različno; nekateri so naloge podali v predstavitvi in nato pozvali učence, da rešitve pošljejo po elektronski pošti, drugi smo naloge za preverjanje pripravili v eAsistentovi spletni učilnici Xooltime (slika 3. in 4.). Vsi smo se ob določenih urah srečevali z učenci preko Zoom-a ali Meet.jit.si.

2.2 Organizacija ocenjevanja znanja na daljavo

V drugem delu marca 2020 ocenjevanj nismo izvajali; v mesecu aprilu 2020 smo v okrožnici prejeli usmeritve za delo, po katerih tudi aprila nismo izvajali ocenjevanja znanja (Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah – usmeritve za preverjanje znanja in informacija o ocenjevanju znanja v osnovni šoli). Po posvetovanjih najprej znotraj posameznih aktivov, nato pa na sestanku učiteljskega zbora, smo sklenili, da bo prva polovica meseca maja namenjena posameznim ocenjevanjem znanja za učence, ki so popravljali negativne ocene; vsa

ocenjevanja smo izvedli preko videokonferenc. Za ocenjevanje vseh učencev smo predvideli konec meseca maja in začetek junija.

TLAK - ZAPIŠI SI

Tlak je količnik med silo, ki je pravokotna na podlago in ploščino ploskve.

Povedano malo drugače: tlak je razmerje med silo in stično površino.

Oznaka za tlak je mala črka p .

Enota za tlak je 1 Pa (paskal).

Pogosto uporabljamo večjo enoto, 1 bar.

(10⁵ pomeni 100 000 torej 1 in pet ničel)

$$p = \frac{F}{S}$$

ti besedilo

$$1 \frac{\text{N}}{\text{m}^2} = 1 \text{ Pa (paskal)}.$$

$$1 \text{ bar} = 10^5 \frac{\text{N}}{\text{m}^2}.$$

POSKUS

8.A IN 8. B: če vam bo uspelo, fotografirajte in prilepite v preverjanje v xooltime. Ničesar mi ne pošiljate na e-mail!

Potrebujete tekočine in manjše predmete z različno gostoto. Predlagam, da najprej nalijete tekočino, za katero domnevate ali veste, da ima največjo gostoto.

V mojem poskusu sem uporabila bučno olje, med, stekleno fmkulo, obarvano vodo in črno olivo. Pomisli, kaj lahko poveš o gostoti snovi, ki jih vidiš na fotografiji.



Slika 1: Primer učnega gradiva za učence

Slika 2: Primer učnega gradiva za učence

Na hrupava tla postavimo leseno kladu z maso 3 kg. Vzporedno s tlemi jo vlečemo s silo 4 N, vendar se ne premakne nikamor. Katera od spodnjih trditvev velja za opisani primer (opazovano telo je lesena klada):

Označena pravilna rešitev: B

A: Vlečna sila je 4 N, sila teže je 3 N, sila trenja je 3 N.

B: Sila teže je 30 N, vlečna sila je 4 N, sila trenja je enaka 0.

C: Vlečna sila je 4 N, sila teže je 30 N, sila trenja je 30 N.

Bučko poskušajo peljati na sprehtod neubogljivega psa. Bučko vleče povodec vzporedno s tlemi s silo 40 N v levo, pes vleče vzporedno s povodcem s silo 50 N v desno. Kateri opis situacije je pravilen:

Označena pravilna rešitev: D

A: Rezultanta obeh vlečnih sil je 90 N, usmerjena je navpično navzdol.

B: Rezultanta obeh vlečnih sil je 10 N, usmerjena je navzgor.

C: Rezultanta obeh sil je 90 N, usmerjena je v desno.

D: Rezultanta obeh vlečnih sil je 10 N, usmerjena je v desno.

E: Rezultanta obeh vlečnih sil je 10 N, usmerjena je v levo.

Za izdelavo naprave za merjenje sil potrebujemo:

Označena pravilna rešitev: A

A: prožno telo

B: neprožno telo

C: togo telo

D: prožnost telesa v tem primeru ni pomembna

Učenci so uporabili vzmetno tehtnico in merili raztežke vzmeti pri različnih obremenitvah. Pri obremenitvi 1 N je bil raztezek 3 cm. Kolikšen je bil raztezek iste vzmeti, ko so jo obremenili z 3 N?

Označena pravilna rešitev: E

A: 1 cm

B: 3 cm

C: 5 cm

D: 7 cm

E: 9 cm

Znanstvenik, ki je ugotovil, da sta sila in raztezek vzmeti premo sorazmerna, se je pisal Hook.

Rešitev: Trditve je pravilna.

Slika 3: Primer nalog za preverjanje znanja

Slika 4: Primer nalog za preverjanje znanja

3. Izvedba ocenjevanja znanja iz fizike za osmi razred

3.1 Kako pripraviti naloge za ocenjevanje znanja

V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji je zapisano: »Za uspešno delo v šoli moramo jasno artikulirati in vzpostaviti zavedanje, da sta postopek pridobivanja informacij – ki v informacijski družbi zaradi novih virov in nepreglednega toka informacij posamezniku prinaša nove možnosti, obenem pa ga postavlja pred nove izzive – in proces usvajanja znanja razlikujoča se procesa, pri čemer je proces usvajanja znanja za posameznika neprimerljivo dolgotrajnejši in zahtevnejši ter predpogoj uspešnega iskanja, razumevanja in kritičnega vrednotenja informacij« (Krek in Metljak, 2011).

Učni načrt za fiziko v osnovni šoli podaja didaktično priporočilo: »Pri fiziki v osnovni šoli se znanje preverja in ocenjuje na različne načine: z ustnim in pisnim preverjanjem in ocenjevanjem, preverjanjem in ocenjevanjem eksperimentalnega dela, projektnim delom, pripravami in predstavitvami referatov, izdelavo modelov naprav, učil ter preverjanjem in ocenjevanjem drugih dejavnosti. Pisno ocenjevanje pri fiziki ni obvezno; če se izvaja, naj bodo preizkusi sestavljeni tako, da bo več kot polovico točk mogoče doseči z neračunskimi nalogami.« (Program osnovna šola, Fizika učni načrt, 2011).

Pri pripravi nalog za preverjanje in ocenjevanja znanja smo upoštevali omenjeni vodili. V navodilih za učence smo tudi sledili četrtemu členu Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (Uradni list RS, št.52/13) in vanje vključili kriterije ocenjevanja, rok in način ocenjevanja ter jih seznanili o tem, kako bodo obveščeni o doseženih rezultatih pri ocenjevanju.

3.2 Kako zagotoviti pravičnost v izobraževanju pri delu na daljavo

V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) je zapisano: »Pravičnost v izobraževanju, ki je bistven element družbene pravičnosti, je tesno povezana z enakostjo. Zato pravičnost v izobraževanju pogosto razumemo kot enakost izobraževalnih možnosti, ki je nujni pogoj za to, da imajo v sodobnih družbah, temelječih na liberalnih in demokratičnih načelih, vsi njihovi državljani enake možnosti za uspeh v življenju. Pojmovanje socialne pravičnosti kot enake možnosti dopušča neenakost dosežkov posameznikov, vendar le, če imajo vsi enake možnosti, da jih dosežejo, in je ta neenakost dosežkov posameznikov posledica njihovih svobodnih izbir, sposobnosti, vloženega truda in sprejetih tveganj. Ker je enakost možnosti, ki jih ima nekdo v družbi, močno odvisna od njegovih možnosti za izobraževanje, mora država, ki si prizadeva pravično družbo, z različnimi ukrepi (izvajanje politike pozitivne diskriminacije za otroke iz socialno in kulturno deprivilegiranih okolij; zagotavljanje vsakomur enakega obsega brezplačnega izobraževanja; omogočanje individualizacije šolskega sistema in pouka, ki nudi vsakemu učencu optimalne možnosti za pridobitev kakovostne izobrazbe in formiranje v avtonomnega posameznika; inkluzije otrok s posebnimi potrebami v primerih, ko je zanje koristnejše, kot bi bilo, če bi se šolali v posebnih šolah itd.) najprej vsakomur zagotoviti enake izobraževalne možnosti« (Krek in Metljak, 2011).

V prvih tednih pouka na daljavo smo identificirali učence, ki svojega dela niso redno opravljali, oziroma z njimi nismo uspeli vzpostaviti stika. Učenci, ki doma niso imeli računalnikov, so jih dobili v šoli. Pri enem od učencev priseljencev šolski računalnik ni bil rešitev, ker v družini nihče ni imel znanja uporabe računalnika. Komunikacija med šolo in učencem je zato potekala preko mobilnega telefona; prilagojen učna gradiva smo učitelji posredovali razredničarki, ona pa je nam posredovala fotografirane učenčeve izdelke. Prav tako smo zanj prilagodili naloge, ki jih je rešil za pridobivanje ocene. Učenci, ki imajo odločbe o dodatni strokovni pomoči in prilagoditvah pri preverjanju in ocenjevanju, so bili ves čas šolanja na daljavo v rednih stikih z učiteljicami dodatne strokovne pomoči. Prav tako smo učiteljicam dodatne strokovne pomoči posredovali vsa navodila in gradiva; na dan, določen za izvedbo ocenjevanja, pa smo učiteljicam dodatne strokovne pomoči omogočili vpogled v naloge v spletni učilnici, da so lahko usmerjale učence pri reševanju.

3.3 Navodila, učna gradiva in naloge za učence

Navodila, gradiva in naloge so učenci in njihovi starši dobili po elektronski pošti; prvič dva tedna pred izvedbo ocenjevanja, drugič v opomniku nekaj dni pred izvedbo ocenjevanja na daljavo. Zadolžitve, ki so jih učenci morali opraviti, so obsegale naloge, ki so jih rešili pred dnevom, določenim za ocenjevanje; rešitve so slikali (ali skenirali) in jih na določen dan prilepili v spletni učilnici ter naloge izbirnega tipa v spletni učilnici, ki so bile dostopne na določen dan za čas petih ur (slike 5., 6. in 7.).

1. Zapiši ime svoje snovi, zraven (z oznakami za količine in enote) zapiši podatek o njeni gostoti.
2. Še enkrat zapiši ime snovi, zraven (z oznakami za količine in enote) zapiši podatek o njeni specifični teži. Pri ugotavljanju (računanju) njene specifične teže upoštevaj podatek, ki ga imaš v tabeli!
3. Ugotovi (izračunaj) kolikšna je masa enega kubičnega decimetra tvoje snovi. Rezultat zapiši z ustreznimi oznakami za količine in enote.
4. Rešitev te naloge narišeš. Na ravni tleh leži (miruje) kovinska krogla z maso 2 kilograma. V ustreznem merilu (izbereš si ga sam/a) nariši in označi obe sili, ki delujeta na kroglo.



Slika 5: Naloge, ki so jih učenci rešili doma, slikali in prilepili kot prilogo v spletni učilnici

ODDAJANJE IZDELKA:

Na določen dan boste svoj izdelan prispevek oddali kot prilogo v XOOLTIME. Samo v primeru, da bi vam resnično ne uspelo prilepiti izdelka v spletno učilnico, ga boste poslali na moj poštni naslov, namenjen seminarskim nalogam (naslov bo objavljen v spletni učilnici).

OSTALE ZADOLŽITVE:

Na isti dan, ko boste oddajali kratko seminarsko nalogo, boste v XOOLTIME odgovorili na 4 vprašanja (izbirni tip vprašanj – torej izbirate med ponujenimi odgovori). Vprašanja bodo iz vsebin fizike drugega polletja (sile, Newtonov zakon, Hookov zakon, trenje in upor, seštevanje sil, tlak). Seveda lahko pregledaš svoje zapiske, učbenik in druge virov; vendar menim, da bi moral/a na ta štiri vprašanja odgovoriti brez težav, če obvladaš temeljna znanja fizike.

OCENEVANJE:

Vsak odgovor na vprašanje v XOOLTIME: 1 točka

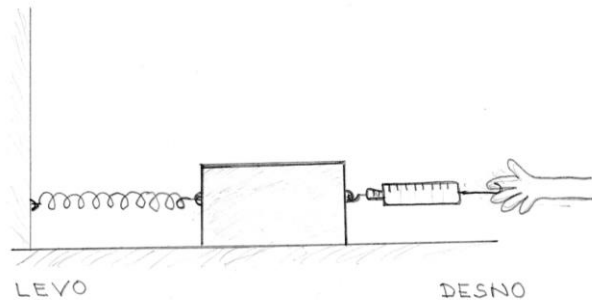
Točkovanje nalog v seminarski:

- prve tri naloge vsaka po eno točko, če je pravilen rezultat in oznake količin in enot.

- četrta naloga tri točke (1 za risanje v merilu; 1+1 za vsako pravilno narisano in označeno silo – smer in prijemališče).

Maksimalno skupno število doseženih točk je 10.

NEZADOSTNO	ZADOSTNO	DOBRO	PRAV DOBRO	ODLIČNO
0 – 44 %	45 – 59%	60 – 74%	75 – 89%	90 – 100%

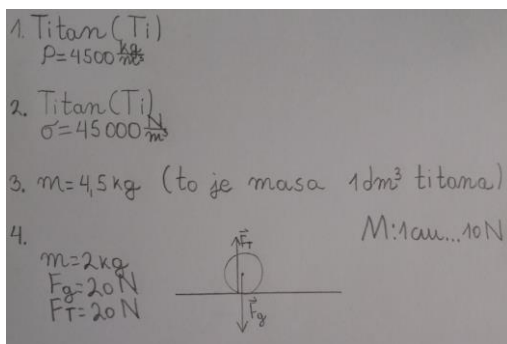


Slika 6: Informacije za učence

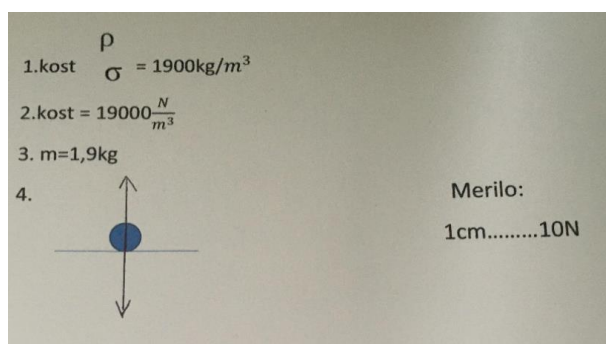
Slika 7: Slikovni del naloge za oceno

4. Rezultati ocenjevanja znanja na daljavo

Na daljavo je bilo ocenjenih 55 učencev osmega razreda; povprečna ocena vseh je 3,6. Povprečje ocen, pridobljenih na daljavo, je višje, kot povprečje ocen za kontrolne naloge in praktično delo, ki smo jih pridobili v času običajnega pouka, vendar ne bistveno (povprečje zadnjih dveh ocen, pridobljenih pred karanteno za vseh 55 učencev je 3,4). Kljub daljšemu času, ki so ga imeli na voljo za reševanje in morebitni medsebojni komunikaciji med reševanjem, so učenci naredili kar nekaj napak (sliki 8. in 9.). V juniju smo ponovno pričeli izvajati pouk v šoli in prve ure pouka smo namenili analizi rezultatov ocenjevanja znanja in dodatnim razlagam učne snovi, ki je bila obdelana med poukom na daljavo.



Slika 8: Primer dobro rešenih nalog



Slika 9: Primer slabo rešenih nalog

Učenci posebnih pripomb na ocenjevanje niso imeli, starši prav tako ne – razen staršev neke deklice, ki je očitno pridobila oceno, nižjo od pričakovane (ki pa ni poslabšala njene zaključne ocene). Impulzivna čustvena reakcija teh staršev je pravzaprav edina res negativna izkušnja z ocenjevanjem na daljavo.

5. Zaključek

Ocenjevanje znanja na daljavo je izziv, s katerim smo se učitelji vsaj na naši šoli v šolskem letu 2019/20 spopadali prvič. Sami rezultati ocenjevanja znanja so zadovoljivi, vendar je pri izvajanju ocenjevanja znanja še veliko prostora za izboljšave. Izzivi, ki nas še čakajo, so zagotavljanje enakih možnosti za delo vsem učencem, ne glede na njihovo socialno stanje (od katerega je med drugim odvisno posedovanje IKT sredstev ter kvaliteta internetne povezave); preprečevanje komunikacije med učenci in/ali med učenci in starši med samim izvajanjem ocenjevanja na daljavo ter razvoj digitalne pismenosti vseh udeležencev izobraževalnega procesa.

6. Viri in literatura

Ažman, T., Jenko, G., in Sulič, T. (2012). *Ugotavljanje, vrednotenje in razvijanje kompetence načrtovanja kariere*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno s: https://arhiv.acs.si/prirocniki/Ugotavljanje_vrednotenje_in_razvijanje_kompetence_nacrtovanje_kariere.pdf

Krek J. in Metljak M. (ur). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli. (2013). Uradni list RS, št.52/2013. Pridobljeno s: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/113609>

Učni načrt fizika. (2011). Program osnovna šola. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_fizika.pdf

Kratka predstavitev avtorice

Janja Markovič je profesorica biologije in gospodinjstva, dodatno je končala študijski program za izpopolnjevanje iz fizike. Zaposlena je na OŠ Ivana Cankarja Vrhnika. Poučuje več različnih predmetov s področja naravoslovja in skupaj s sodelavci sodeluje v različnih projektih. Vsako leto pripravlja učence na različna tekmovanja.

Izzivi učenja na daljavo: izdelava, predstavitev in vrednotenje seminarske naloge

Challenges of Distance Learning: Preparation, Presentation and Evaluation of a Seminar Paper

Mojca Krevs

*Gimnazija in srednja šola Rudolfa Maistra Kamnik
krevsmojca@yahoo.com*

Povzetek

Namen članka je prikazati delo na daljavo pri strokovnem modulu Varo in zdravo okolje, ki ga izvajamo v 4. letniku programa predšolska vzgoja na Gimnaziji in srednji šoli Rudolfa Maistra v Kamniku. Predstavili bomo primer priprave, predstavitve in vrednotenja seminarskih nalog na temo Zdravje otrok v vrtcu. Poleg osnovnega vsebinskega učnega cilja, spoznati pomen in vpliv zdravega in varnega okolja v vrtcu na otrokov celostni razvoj in razvoj zdravih življenjskih navad, smo si zastavili še naslednje cilje: razvoj kompetenc 21. stoletja, razvoj veščin učenja učenja, razvoj veščin formativnega spremljanja in vrednotenja znanja in učenja. Pri razvoju kompetenc 21. stoletja smo se osredotočili na digitalne kompetence, kompetence sodelovanja, kritičnega mišljenja, samoregulacije ter ustvarjalnosti. Za uresničevanje učnih ciljev smo uporabili različna spletna orodja in aplikacije. Za načrtovanje, komuniciranje in posredovanje gradiv smo uporabili spletni orodja eAsistent in spletno učilnico Moodle, za skupno urejanje, deljenje in shranjevanje seminarskih nalog v ustrezne mape aplikacijo Google Drive in za video komuniciranje, konzultacije in predstavitve nalog na videokonferencah Googlovo aplikacijo Zoom.

S predstavitvijo naših izkušenj in primera dobre prakse želimo doprinesiti h kakovostnemu, učinkovitemu in kreativnemu poučevanju in vrednotenju znanja na daljavo ter k načrtovani, smiselni, odgovorni in učinkoviti uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije pri pouku. Dejstvo je, da bomo le z vključevanjem novih tehnologij ter inovativnih načinov dela v učni proces dijakom omogočili razvoj osebnih kompetenc in spretnosti, s katerimi bodo lahko kreativno soustvarjali vse kompleksnejši resnični in virtualni svet, v katerem bodo živeli.

Ključne besede: informacijsko-komunikacijska tehnologija, kompetence 21. stoletja, seminarska naloga, učenje na daljavo, vrednotenje na daljavo.

Abstract

The purpose of the article is to present distance learning in the professional module Safe and Healthy Environment, which is carried out in the 4th year of the preschool education program at the Rudolf Maister Grammar and Secondary School in Kamnik. We will present an example of preparation, presentation and evaluation of seminar papers on the topic of Children's health in kindergarten. In addition to the basic content learning objective - to understand the importance and impact of a healthy and safe environment in kindergarten on children's holistic development and creation of healthy living habits, we set the following goals: development of 21st century competences, learning to learn skills, development of formative assessment skills and skills of evaluating knowledge and learning. In developing 21st century competences, we focused on digital competencies, collaboration competencies, critical thinking, self-regulation, and creativity. Various online tools and applications were used to

achieve our learning objectives. We utilized the online tools eAssistant and the online classroom Moodle to plan, communicate and submit materials, the Google Drive application to jointly edit, share and save seminar papers in the appropriate folders, and the Google application Zoom for video communication, consultations and presentation of assignments at video conferences. By presenting our experience and examples of good practice, we want to contribute to quality, effective and creative teaching and evaluation of distance learning, as well as to the planned, meaningful, responsible and effective use of information and communication technology. The fact is that only by incorporating new technologies and innovative ways of work into the learning process, students will be enabled to develop personal competences and skills, which will allow them to creatively contribute to the increasingly complex real and virtual world in which they live.

Key words: distance evaluation, distance learning, information and communication technology, seminar paper, 21st century competences.

1. Uvod

Informacijsko-komunikacijska tehnologija je postala del globalnega sveta in vseživljenjskega učenja. Tem spremembam se mora prilagoditi tudi sistem vzgoje in izobraževanja. Žal pa različne nove možnosti in številne priložnosti načrtovanja in izvajanja učnega procesa v virtualnem okolju pogosto ostajajo neizkoriščene (Flogie in Avberšek, 2019). Vsekakor je pri uvajanju novosti potrebna velika mera previdnosti in kritičnosti, a najslabše in tudi zelo neodgovorno je, če v hitro spreminjajočem svetu obtičimo na mestu. Življenje in učenje se morata prilagajati sodobni tehnologiji in sodobna tehnologija se mora prilagajati življenju in učenju (Rebolj, 2008). Na Gimnaziji in srednji šoli Rudolfa Maistra v Kamniku smo pri prehodu na nov način učenja na daljavo v veliki meri izkoristili znanja in veščine, ki smo jih pridobili v projektih e-Učenje, Inovativna pedagogika 1:1, Učenje učenja in Formativno spremljanje učenja in vrednotenje znanja. Lažji začetek dela na daljavo nam je omogočila tudi dobra opremljenost z IK tehnologijo, ki jo je vodstvo šole sistematično in premišljeno uvajalo v učni proces že v »predkoronskih« časih.

2. Delo na daljavo pri strokovnem modulu Varno in zdravo okolje

Pri strokovnem modulu Varno in zdravo okolje, ki ga izvajamo v 4. letniku programa predšolska vzgoja, smo pri prehodu na poučevanje na daljavo najprej skušali ugotoviti, kako se čim hitreje in čim bolje prilagoditi okoliščinam. Spletna učna okolja smo želeli prilagoditi tako, da bi v kar največji meri izkoristili dane možnosti za zagotavljanje čim bolj nemotenega nadaljevanja izobraževalnega procesa in uspešen zaključek šolskega leta (»Izobraževanje na daljavo v času«, 2020). Naš cilj je bil vzpostavitev holističnega koncepta varne, spodbudne in ustvarjalne učne klime, ki bi temeljila na odnosih in dinamiki med dijaki kot odgovornimi, avtonomnimi in aktivnimi kreatorji lastnega znanja; učiteljem kot moderatorjem, motivatorjem, usmerjevalcem raziskovanja in razmišljanja; učnimi vsebinami, ki so primerne za pouk na daljavo ter virtualnim prostorom in digitalno tehnologijo (»*Teachers for the 21st Century*«, 2013). Pri načrtovanju in izvedbi učenja smo sledili učnemu načrtu in navodilom Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport glede izvajanja izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah. Skladno z minimalnimi standardi strokovnega modula smo se osredotočili le na temeljne cilje učnega načrta in na vsebinske sklope, ki jih je bilo možno izvesti v obliki izobraževanja na daljavo (»Izobraževanje na daljavo«, 2020). Tudi pri načrtovanju in izvedbi preverjanja znanja smo upoštevali navodila MIZŠ in za pridobivanje ocen izbrali obliko, ki je dijakom omogočila, da izkažejo veščine in znanja, ki so potrebna za pripravo izdelkov in storitev in spodbujajo sodelovanje. Upoštevali smo tudi priporočilo, da v »korona obdobju« zadostuje ena ocena na dijaka na strokovni modul (»Izvajanje izobraževanja na daljavo«, 2020).

3. Načrtovanje in izvedba preverjanja znanja: izdelava, predstavitev in (samo)vrednotenje seminarske naloge

Za preverjanje znanja smo izbrali obliko dela, ki smo jo načrtovali že v učnem načrtu in se nam je zdela primerna za prenos v virtualno okolje. Odločili smo se, da bomo ocene pridobili z izdelavo, predstavitvijo in (samo)vrednotenjem seminarske naloge. Načrtovani način dela je dijakom omogočil veliko avtonomnosti in svobode znotraj dogovorjenih časovnih rokov, hkrati pa tudi prevzem odgovornosti za lastno učenje. Za spodbujanje sodelovanja, spletne komunikacije, spletnega bontona in ustvarjalnosti so dijaki seminarsko nalogo delali v parih (»Izobraževanje na daljavo«, 2020).

4. Tema seminarske naloge

Tema seminarских nalog je bila »Zdravje otrok v vrtcu«, zajemala pa je različna področja: otrokove pravice, zdravo prehrano, sistem HACCP, higieno oblačil in obutve, požarno varnost, trajnostni razvoj, onesnaževanje, higieno rok, čiščenje zob itn. Z izbranimi zelo splošnimi in družbeno in osebno aktualnimi vsebinami smo dijakom omogočili velik nabor različnih vrst virov, njihovo kritično vrednotenje in usvojitev znanja, ki je odpiralo številna nova vprašanja, jih spodbujalo k razmisleku in jim omogočalo prenos znanja v nove situacije realnega sveta (»Vzgoja in izobraževanje«, 2020).

5. Učni cilji

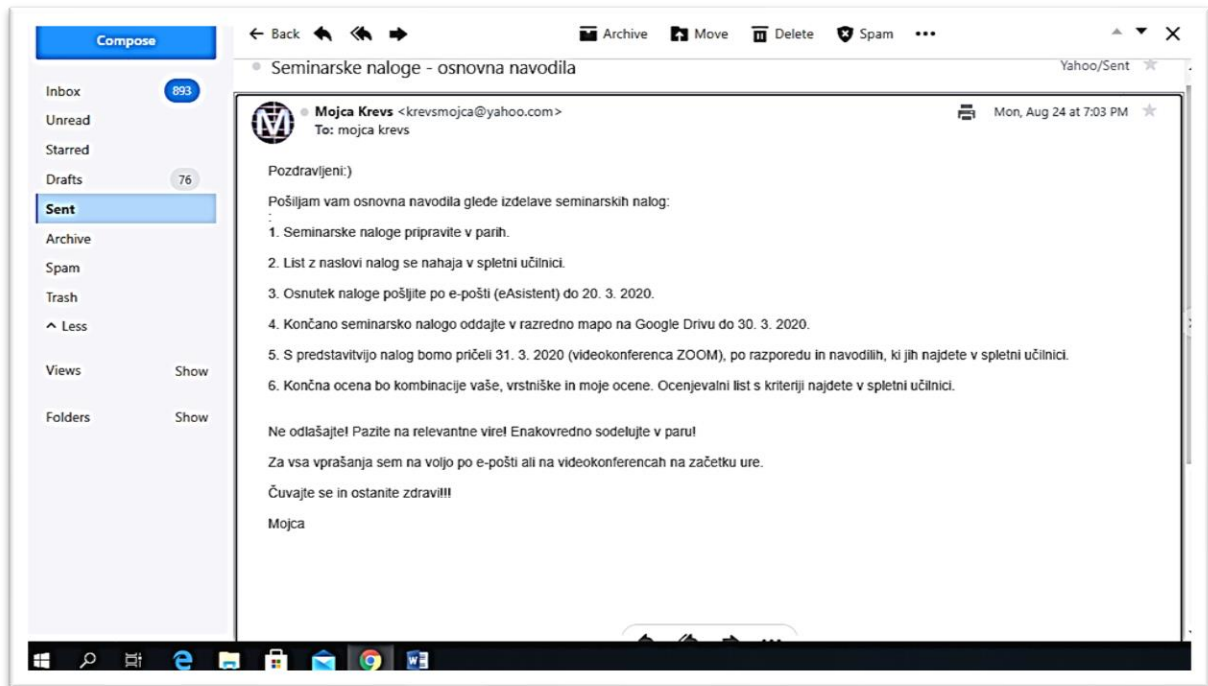
Osnovni cilji, ki smo jih želeli doseči so bili: 1. spoznati pomen in vpliv zdravega in varnega okolja v vrtcu na otrokov celostni razvoj in razvoj zdravih življenjskih navad, 2. razviti kompetence 21. stoletja, 3. razviti veščine učenja učenja in formativnega spremljanja in vrednotenja znanja in učenja. Pri razvoju kompetenc 21. stoletja smo se osredotočili na kompetence sodelovanja (razvijanje socialnih veščin komunikacije, spletnega bontona, spoštljivosti, vljudnosti, prilagajanja, argumentiranja, pogajanja, asertivnosti, sprejemanja kompromisov, medsebojne pomoči), kritičnega mišljenja (presoje, vrednotenja in uporabe informacij), samoregulacije (usmerjanja, kontroliranja in uravnavanja svojih misli, čustev ter aktivnosti), ustvarjalnosti (uporabo znanja in veščin v različnih situacijah, povezovanje izbranih tem s predhodnim znanjem in fleksibilno reševanje problemov vsakdanjega življenja) ter seveda na razvoj digitalnih kompetenc, predvsem razvoja informacijske pismenosti (brskanje, iskanje in izbiranje podatkov, informacij in digitalnih vsebin ter kritično vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin) in razvoja komuniciranja in sodelovanja (sporazumevanje in deljenje z uporabo digitalnih tehnologij) (»Inovativna pedagogika«, 2020). Z razvijanjem veščin učenja učenja smo pri dijakih želeli spodbuditi avtonomnost, poglobljeno učenje in prevzemanje odgovornosti za lasten tempo dela, z razvijanjem veščin formativnega spremljanja in vrednotenja znanja in učenja pa natančno in osebno povratno informacijo za nadaljnje načrtovanje naslednjih izobraževalnih korakov (Vesel, 2010).

6. Potek dela

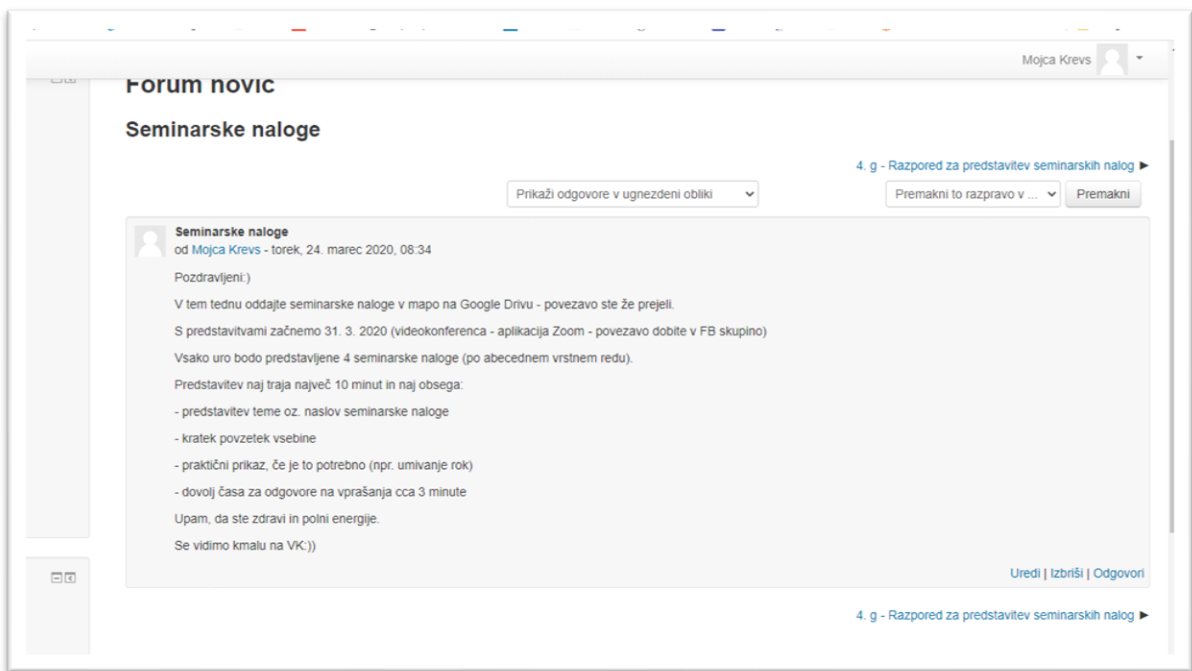
Najprej smo vzpostavili enotne komunikacijske kanale in se dogovorili za enoten način komunikacije. Uporabili smo različna spletna orodja in spletne aplikacije: za pošiljanje nujnih sms obvestil, krajših sporočil in osnutkov nalog osnovno platformo eAsistent (Slika 4) in aplikacijo Yahoo mail (Sliki 1 in 5), za posredovanje navodil, ocenjevalnih listov in različnih gradiv Arnesovo spletno učilnico Moodle (Sliki 2 in 3), za skupno urejanje, deljenje in shranjevanje dokumentov aplikacijo Google Drive (Slika 6) in za videokomuniciranje, konzultacije in predstavitve nalog Googlovo aplikacijo Zoom (Slika 7).

6.1 Osnovna navodila

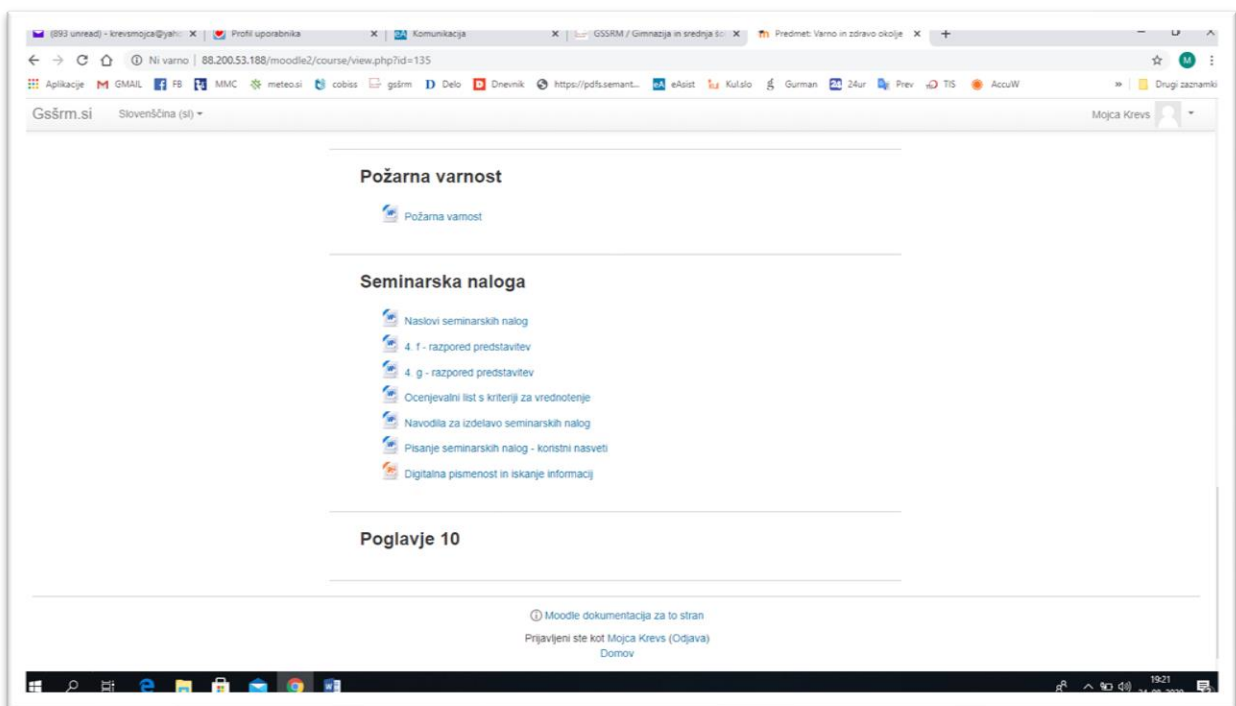
Na uvodnem videokonferenčnem srečanju (app Zoom) smo skupaj pregledali gradiva, ki so jih dijaki prejeli v spletno učilnico, in sicer naslove seminarskih nalog, časovni okvir dela, navodila in priporočila za izdelavo in predstavitev izdelkov, ocenjevalni list s kriteriji za (samo)vrednotenje (Sliki 8 in 9) in razpored predstavitev. Dogovorili smo se, da dijaki najprej oddajo osnutke nalog, počakajo na povratno informacijo in dodatne usmeritve, končne izdelke “naložijo” v razredno mapo in jih nato po razporedu kratko predstavijo na videokonferenci. Po predstavitvah oddajo še ocenjevalne liste z vrstniškim vrednotenjem in samovrednotenjem. Ti skupaj z ocenjevalnim listom profesorja tvorijo končno oceno.



Slika 1: Osnovna navodila za izdelavo, predstavitev in vrednotenje seminarskih nalog, posredovana po e-pošti Yahoo

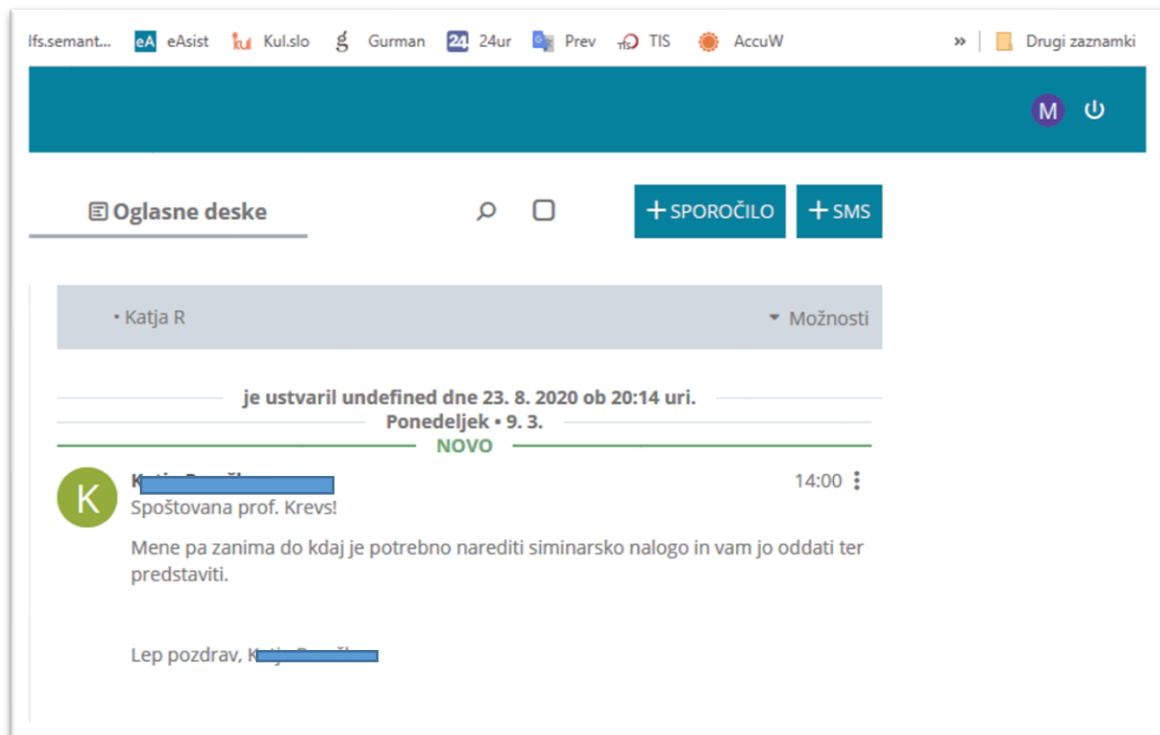


Slika 2: Komunikacija v Arnesovi spletni učilnici Moodle



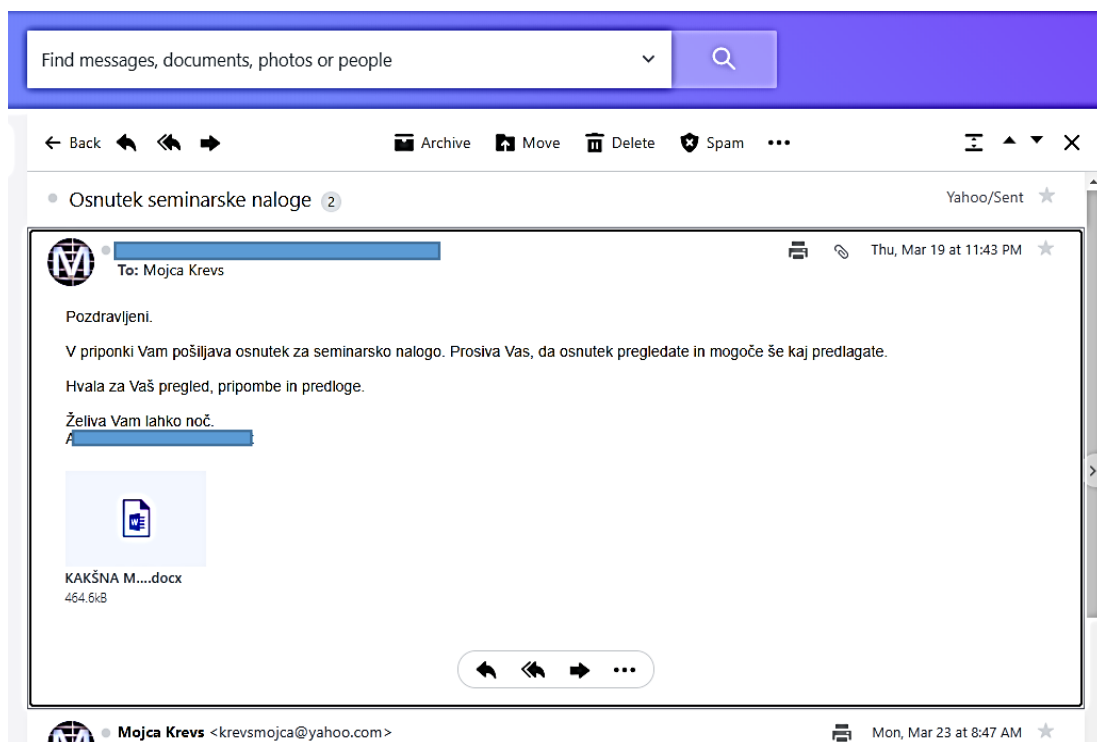
Slika 3: Arnesova spletna učilnica Moodle z gradivi

6.2 Pomoč in usmerjanje



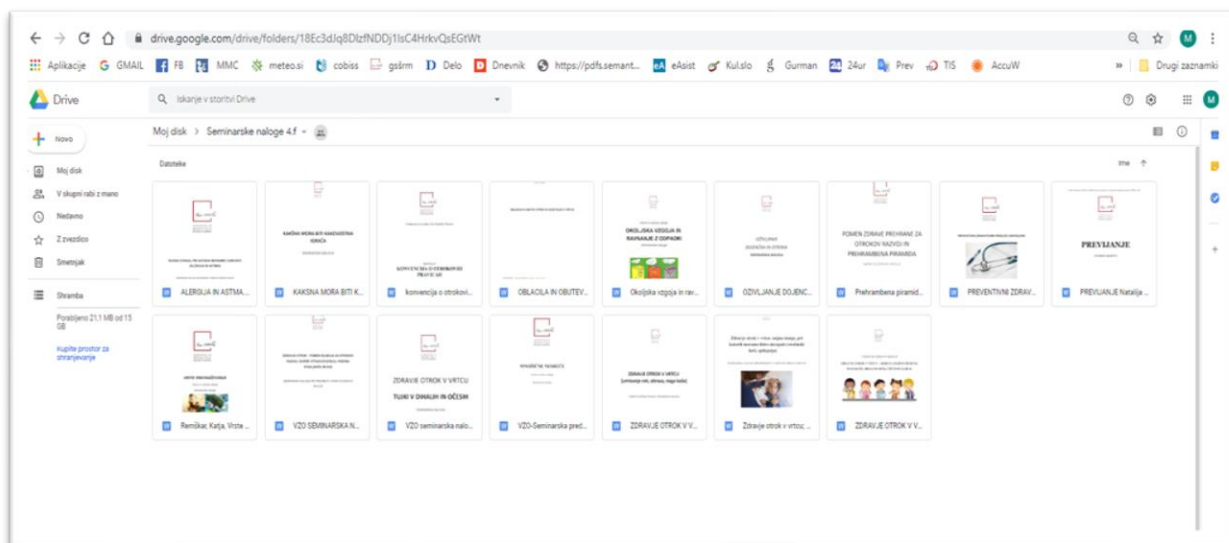
Slika 4: Elektronsko sporočilo, posredovano v eAsistentu

6.3 Oddaja osnutkov in povratna informacija



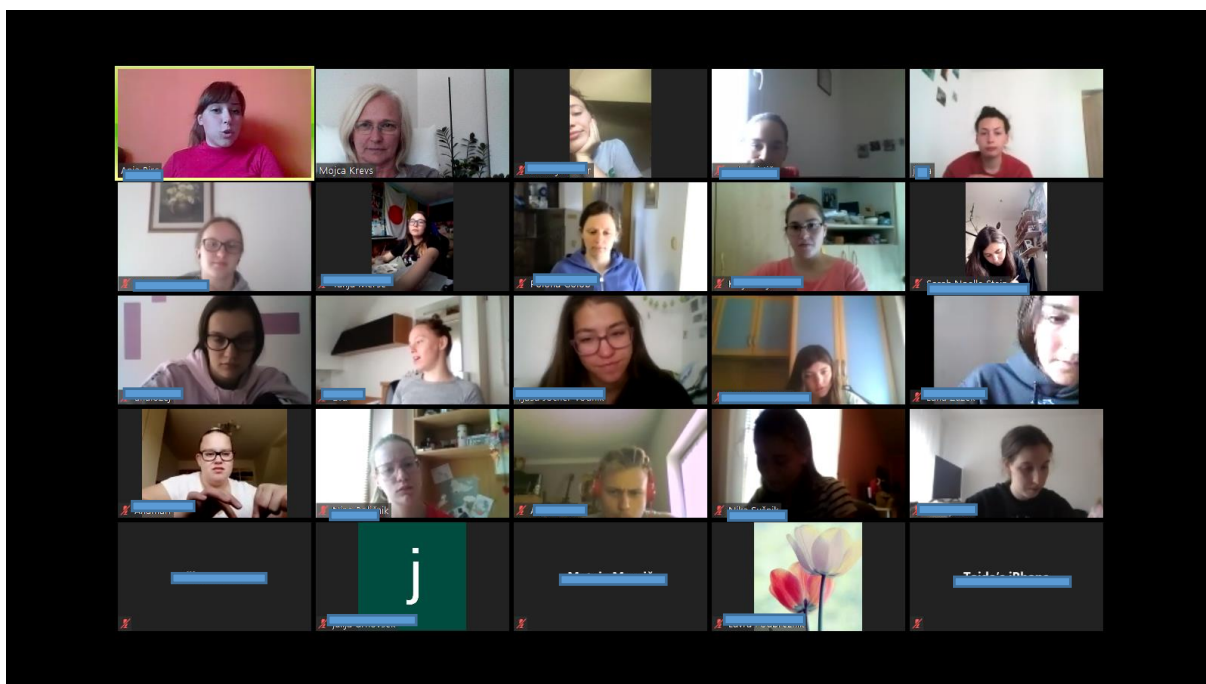
Slika 5: Osntek seminarske naloge, poslan po e-pošti

6.4 Skupno urejanje, deljenje in shranjevanje dokumentov



Slika 6: Končni izdelki v razredni mapi Googlove aplikacije Google Drive

6.5 Predstavitve seminarских nalog na videokonferenci



Slika 7: Predstavitve seminarских nalog na videokonferenci - ZOOM

6.6 Vrednotenje seminarских naloga

Pisava Odstavek Slogi

Strokovni modul **VARNO IN ZDRAVO OKOLJE**
 učenje na daljavo – ocenjevanje
 Učna snov: **ZDRAVJE IN NEGA OTROKA**

Način pridobitve ocene: **Seminarska naloga** (oddana v razredno mapo na Google Drive) in **ustna predstavitev naloge** (videokonferenca ZOOM)

Kriteriji za ocenjevanje

Pisni izdelek: 70% ocene

PODROČJE OCENJEVANJA		ŠTEVILO TOČK	DOSEŽENE TOČKE
OBLIKA	Urejena naslovnica, kazala, številčenje, ustrezen izbor in velikost pisave, obojestranska poravnava besedila, pravilna opremljenost slik, ustrezen obseg besedila.	0 – 5	
	Pristotnost vseh zahtevanih elementov (naslovnica, kazalo vsebine, kazalo slik, kazalo preglednic, uvod, jedro, zaključek, viri in literatura) in preglednost naloge.	0 – 5	
VSEBINA	Naslov, cilji in namen naloge so aktualni in jasno podani.	0 – 5	
	Obravnavana tema je natančno, sistematično in kritično obravnavana.	0 – 10	
	Razumevanje problematike je zelo dobro in povezano z aktualnimi vsebinami realnega sveta.	0 – 10	
	Besedilo je pestro in zanimivo ter tvori smiselno celoto.	0 – 5	
JEZIK	Besedišče je bogato, strokovna terminologija je ustrezna in smiselno uporabljena.	0 – 5	
	Izražanje je jasno, slovnično in pravopisno pravilno.	0 – 5	
VIRI IN LITERATURA	Obseg virov je ustrezen in raznovrsten.	0 – 5	
	Izbrani viri so relevantni (kritično ovrednoteni).	0 – 5	
	Viri so pravilno in dosledno navedeni.	0 – 5	
UPOŠTEVANJE DOGOVORJENIH ROKOV	Oddaja snovka in oddaja celotne naloge je bila pravočasna.	0 – 5	

Ustna predstavitev: 30% ocene

PODROČJE OCENJEVANJA		ŠTEVILO TOČK	DOSEŽENE TOČKE
GOVORNI NASTOP	Izražanje je jasno, jedrnat, pravilno in jezikovno ustrezno.	0 – 5	
	Nastop je sproščen, dinamičen ter izveden v okviru razpoložljivega časa.	0 – 5	
VSEBINA	Predstavitev je dobro pripravljena, zanimiva in tekoča.	0 – 5	
	Poznavanje problematike je dobro; prav tako povezovanje in transfer znanja na aktualne dogodke in druga področja.	0 – 10	
UPORABA RAZLIČNIH PRIPOMOČKOV	Predstavitev je dopolnjena s praktičnim prikazom, povezavami na posnetke, deljenjem zaslona....	0 – 5	

Skupno število točk: _____ Ocena: _____

Kriteriji za določitev ocene seminarske naloge:

v %	
0 – 49	0/4
50 – 63	1/4 (1)
64 – 77	2/4 (2)
78 – 89	3/4 (3)
90 – 100	4/4 (4)

Slika 8: Ocenjevalni list s kriteriji vrednotenja


MMC meteo.si cobiss gsšrm Delo Dnevnik https://pdfs.semant... eA eAsist Ku Kul.slo Gurman 24 24ur Prev TIS

Find messages, documents, photos or people


← Back ↶ ↷ → Archive Move Delete Spam ...

Pozdravljeni!

Pošiljam Vam izpolnjen ocenjevalni list. Se opravičujem za pozno oddajo.
Lep pozdrav

 Varno in zd....docx
18.9 kB

← ↶ ↷ → ...

 Mojca Krevs <krevsmojca@yahoo.com>
To: S [redacted]

Send [redacted] živjo.)

Mon, May 18 at 5:36 PM

Slika 9: Samovrednotenje

7. Refleksija in samoevalvacija doseganja ciljev ob koncu aktivnosti

Aktivnosti smo dobro načrtovali in tudi dobro izpeljali. Večje težave so nam povzročali le preobremenjeni komunikacijski kanali. Dijaki so se v veliki meri držali dogovorov, tudi odzivnost je bila dobra. Evalvacija osnutkov in sprotne povratne informacije so dijakom nudile podporo v strokovnem smislu, pozitivna ustvarjalna klima pa je pripomogla k lažjemu soočanju z zahtevno situacijo. Za dodatno dinamiko je poskrbelo tudi delo v dvojicah, saj so bili dijaki »prisiljeni« v sprotno sodelovanje, prilagajanje, konstruktivno reševanje problemov in ažurno evalvacijo narejenega. Pri oblikovanju nalog so se večinoma držali navodil, vsebinsko pa naloge niso bile na zavidljivem nivoju. Premalo je bilo kritičnega pogleda, aktualizacije in povezovanja vsebin z realnim življenjem. Pri predstavitvi nalog na videokonferencah je bila sprva prisotna trema, vendar je ta hitro minila. V razredu bolj zadržani dijaki pa so se celo lažje sprostili. Nerešljiva uganka je bila časovna omejitev predstavitev, kar kaže na to, da imajo dijaki težave pri prepoznavanju in predstavitvi bistvenih informacij. Samoocenjevanje in vrstniško ocenjevanje je potekalo (pre)gladko, dijaki so se ocenili »zelo prijazno«, s t.i. korona popustom. Celoten proces je potekal nad pričakovanji, dinamično, zanimivo, ekološko prijazno v smislu porabe papirja in v dobrem vzdušju. Bistveno pa se mi zdi, da so dijaki spoznali, da IK tehnologija ni namenjena samo zabavi, tvitanju in komentiranju na raznih forumih, ampak nam omogoča tudi pametno uporabo, poglobljeno delo, izobraževanje na daljavo in vseživljenjsko učenje.

8. Zaključek

V prispevku smo predstavili načrtovanje in izvedbo preverjanja znanja na daljavo z izdelavo, predstavitvijo in (samo)vrednotenjem seminarskih nalog. Ugotovili smo, da ima tak način pridobivanja ocen svoje prednosti, saj dijaki prevzamejo aktivno vlogo in odgovornost v procesu učenja, samostojno oblikujejo tempo dela, aktivno delajo z viri in razvijajo kritično mišljenje, razvijajo komunikacijske spretnosti, medsebojno pomoč in sodelovanje ter ustvarjalno rešujejo probleme in raznolike izzive. Zaznali pa smo tudi številne slabosti, kot je na primer velika razlika v digitalni pismenosti in opremljenosti dijakov z IKT, pomanjkanje osebnega stika in jasne komunikacije z učiteljem, premalo dodatnih navodil in dodatne razlage za učence s slabšimi sposobnostmi, slabšo samodisciplino ter za nemotivirane in pasivne dijake (»Poročilo o izvedbi«, 2020). Poučevanje na daljavo zahteva od učitelja več znanja, časa in energije za pripravo gradiv, jasnih navodil ter sprotno evalviranje in posredovanje povratnih informacij, zato je pomembno, da je izobraževanje na daljavo skrbno načrtovano in premišljeno, uporaba različnih didaktičnih pristopov in spletnih orodij pa smiselna in koristna (Flogie in Avberšek, 2019). Dejstvo je, da pouk na daljavo ne more v celoti nadomestiti pouka v običajni učilnici, lahko pa dopolni sedanji način izobraževanja in z vključevanjem IKT v učni proces dijakom omogoča pridobiti kompetence, s katerimi bodo v prihodnosti kreativno soustvarjali resnični in virtualni svet.

9. Literatura

Flogie, A. in Avberšek, B. (2019). *Inovativna učna okolja - vloga IKT*. Pridobljeno s <https://en.calameo.com/read/0058307531fae8501fad2>

Inovativna pedagogika 1:1. (2020). Pridobljeno s <https://www.inovativna-sola.si/>

Izobraževanje na daljavo – izkušnje za prihodnost? (2020). Pridobljeno s https://www.pei.si/wp-content/uploads/2020/06/OM_celota.pdf

Izobraževanje na daljavo v času epidemije Covid-19 v Sloveniji. (2020). Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/izobrazevanje-na-daljavo-v-casu-epidemije-covid-19-v-sloveniji>

- Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah. Navodila za preverjanje in ocenjevanje znanja v programih gimnazij, srednjega strokovnega, srednjega poklicnega in nižjega poklicnega izobraževanja.* (2020). Pridobljeno s https://sio.si/wp-content/uploads/2020/04/navodila_preverjanje-in-ocenjevanje_s%c5%a0.pdf
- Poročilo o izvedbi ukrepov na področju vzgoje in izobraževanja v času epidemije Covid-19.* (2020). Pridobljeno s <https://www.scv.si/sl/koronavirus/porocilo-o-izvedbi-ukrepov-na-podrocju-vzgoje-in-izobrazevanja-v-casu-epidemije-covid-19/>
- Rebolj, V. (2008). *E-izobraževanje : skozi očala pedagogike in didaktike*. Radovljica: Didakta.
- Teachers for the 21st Century. Using Evaluation to Improve Teaching.* (2013). Pridobljeno s <http://www.oecd.org/site/eduistp13/TS2013%20Background%20Report.pdf>
- Vesel, J. (2010). *Samoregulacija učenja in učne strategije*. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19. Modeli in priporočila.* (2020). Pridobljeno s https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Covid_19/

Kratka predstavitev avtorice

Mojca Krevs je profesorica športne vzgoje, vzgojiteljica predšolskih otrok in knjižničarka. Trenutno opravlja poklic knjižničarke in učiteljice strokovnega modula Varno in zdravo okolje v programu predšolska vzgoja na Gimnaziji in srednji šoli Rudolfa Maistra Kamnik. Raziskovalno se ukvarja s področjem otroške igre in učenja z igro.

IX

**USE OF MODERN TECHNOLOGY
IN DISTANCE LEARNING**

**UPORABA SODOBNIH TEHNOLOGIJ
PRI POUČEVANJU NA DALJAVO**



Učenje na daljavo z okoljem Teams

Remote Learning with Teams Environment

Uroš Rozina

Osnovna šola Zalog
uros.rozina@oszalog.si

Povzetek

Razmere v letu 2020 so šolstvo prisilile v spremembe na področju učenja na daljavo. Izkazalo se je, da je znanja in podpore na tem področju premalo. Poleg tega, s strani ministrstva ni bilo enotnih navodil za delo in so se šole odločale po svoje, glede na razpoložljive vire. Na OŠ Zalog je bilo za potrebe šolanja na daljavo uporabljeno okolje Office 365, v katerem je glavni element predstavljal program Teams. Po raziskavah, ki so bile opravljene sproti, se je izkazalo, da je okolje primerno, vendar je način dela mogoče še izboljšati. Vsebina prispevka je namenjena vsem tistim, ki iščejo način za izvedbo dela na daljavo v prihodnje. Članek opisuje tudi vse slepe poti, katere so se pojavile pri uvajanju sistema.

Ključne besede: delo na daljavo, Microsoft Office 365, Microsoft Teams, OŠ Zalog, primer dobre prakse, šolanje na domu.

Abstract

The situation in 2020 has forced education system to change in the field of distance learning. There has been a lack of knowledge and support in this area. In addition, there were no uniform work instructions by the ministry and schools decided on their own, depending on available resources. At the Zalog Primary School, was used the Office 365 environment for the needs of distance learning, in which the main element was the program called Teams. According to ongoing research, the environment has proven to be suitable, but way of working can be further improved. The content of the article is intended for all those who are looking for a way to perform telework in the future. The article also describes all the blind spots that encountered in implementing the system.

Keywords: an example of good practice, home schooling, Microsoft Office 365, Microsoft Teams, Primary school Zalog, teleworking.

1. Uvod

Učenje na daljavo obstaja odkar obstaja učenje samo. Včasih so to počeli s pomočjo dopisnic, s prihodom interneta pa je učenje na daljavo postalo še enostavnejše, vendar ga šolski sistem v Sloveniji ni posvojil tako, kot bi si želeli. Za učenje na daljavo se je smatralo to, da so učitelji po elektronski pošti pošiljali skenirano gradivo učencem, ki so ga natisnili, rešitve pa poslali nazaj po elektronski pošti. Včasih je komunikacija učenec-učitelj potekala v realnem času preko telefona ali morda Skypa, saj se je učenje na daljavo uporabljalo le za dolgotrajno bolne učence posameznike.

Arnes je v sklopu projekta eŠolstvo spodbujal rabo tehnologij pri pouku in takrat predstavil sistem spletnih učilnic Moodle (Florjančič, 2009). Potekala so različna izobraževanja po šolah z namenom usposabljanja učiteljev za rabo spletnih učilnic. Ena izmed učilnic je bila tudi eZbornica. Moodle je zelo odprt sistem z veliko možnostmi, ki uporabnika začetnika zmedejo, zaradi česar se veliko učiteljev ni po izobraževanju več dotaknilo tega. Izjema je bila le raba eZbornice, ki se je na nekaterih šolah obdržala vse do danes. Težava pri uporabi Moodla kot eZbornice je ta, da ne omogoča sodelovanja med zaposlenimi na različnih nivojih, saj uporabnike še vedno deli na nivo učenec-učitelj.

Vse to se je ob uvedbi karantene v letu 2020 pokazalo kot težava, ki je še nismo rešili.

2. Začetek uporabe novih tehnologij na OŠ Zalog

Ob prihodu na OŠ Zalog so še vedno uporabljali Moodle spletne učilnice na lastnem strežniku, le-te pa niso bile posodobljene. Takoj smo se lotili posodobitve obstoječega sistema in skupaj smo začeli z načrtovanjem posodobitev. Enak sistem je že postavljen na OŠ Gradec, zato je bila najboljša možnost za učitelje uvedba Office 365 (Withee idr., 2016), kjer najprej začnemo z uporabo elektronske pošte z domeno šole. Tako učitelji dobijo AAI račune pri Arnesu in začnejo s spoznavanjem okolja Office 365. Bolj zadržani uporabljajo le elektronsko pošto, tisti bolj zvedavi pa raziskujejo tudi ostale programe okolja. Za vse učitelje smo pripravili izobraževanje za delo v okolju.

2.1 Uvedba programa Teams

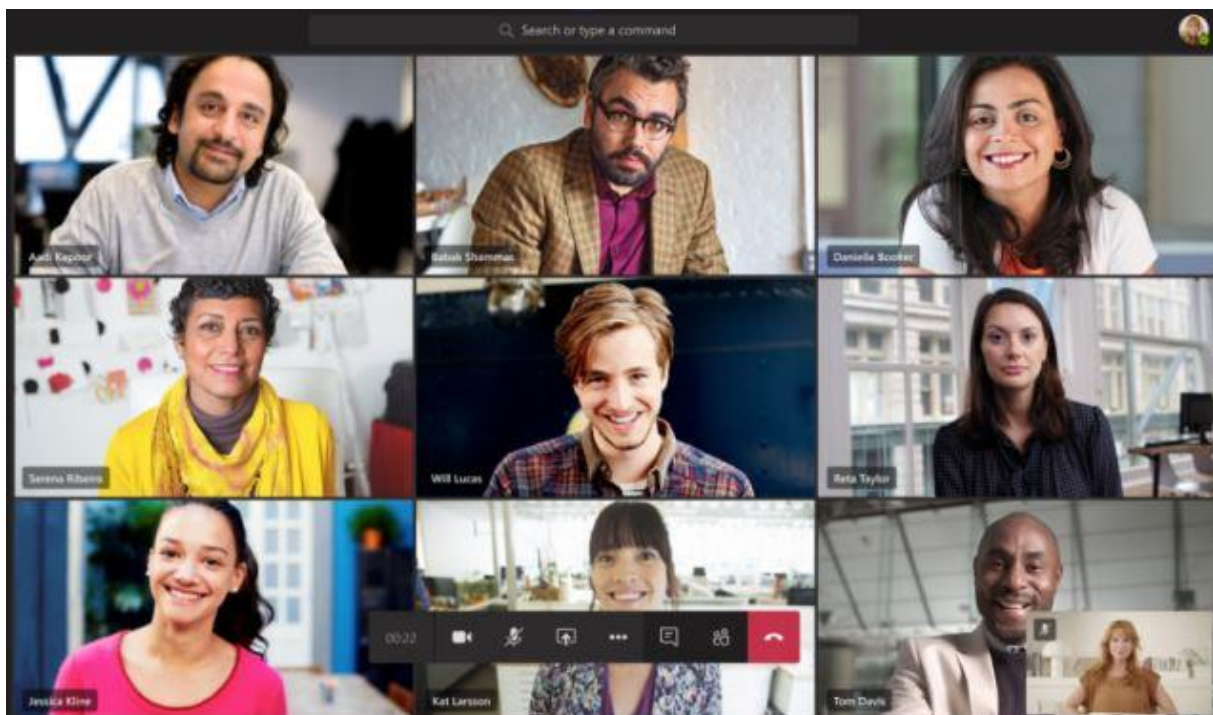
Ob imenovanju na mesto pomočnika ravnatelja smo začeli iskati način, kako čimbolj povezati zaposlene in jim dati orodja, kjer bodo vse potrebno za svoje delo dobili na enem mestu, saj je delovno mesto učitelja zelo razgibano, imamo tudi različne urnike. Učitelji pri svojem delu potrebujejo različne obrazce za urejanje dokumentacije, ki so jih v tiskani obliki prevzemali v tajništvu šole. S tem so po nepotrebnem obremenjevali druge zaposlene, za kar bi lahko uporabili tehnologijo, ki nam je na voljo.

Na OŠ Gradec smo eZbornico v okolju Teams (Kaloh idr., 2020) uporabljali že 4 leta in se je izkazala kot odlično orodje, predvsem zato, ker ima šola še 4 podružnice, ki so zaradi svoje lokacije hitro odrezane od informacij. Tako smo tudi na OŠ Zalog vzpostavil ekipo v okolju Teams in jo poimenoval eZbornica. V njej so učiteljem na voljo vsi obrazci, interni akti in druga gradiva, ki jih potrebujejo pri svojem delu. Poleg tega so na oglasni deski (zid) v ekipi objavljena vsa aktualna obvestila. Dostop do vseh informacij je preprost, saj je bila učiteljem na izobraževanju predstavljena tudi mobilna aplikacija za pametni telefon, ki s pritiskom na ikono uporabniku omogoča, da od kjerkoli dostopa do eZbornice.

2.2 Karantena in začetek resne uporabe okolja Teams

V mesecu marcu leta 2020 smo bili zaradi uvedbe izrednih razmer v Sloveniji, kot posledici epidemije COVID-19, primorani spremeniti način dela in celotno izobraževalno okolje preoblikovati v delo na daljavo, Teams pa je namenjen prav temu.

Najprej smo morali spremeniti način komunikacije, saj ni bilo več komunikacije v živo. Uporaba elektronske pošte bi bila podobna igri ping-pong in bi bila za skupinsko komuniciranje dejansko neuporabna. Zaradi tega smo posvojili modul za klepet v okolju Teams. Ta omogoča pisno komunikacijo 1:1 ali ustvarjanje skupinskih pogovorov, kar pa ni vezano na administratorja, ampak lahko vsak uporabnik ustvari svojo skupino stikov s katerimi hkrati komunicira v istem oknu. To omogoča, da tudi ostali spremljajo nit pogovora in po potrebi sodelujejo v njem. Tako se informacije hitro izmenjujejo, poleg tega lahko ostali učitelji podajajo komentarje na določeno tematiko. Poleg pisne komunikacije pa je na voljo tudi glasovni ali videoklic. Glasovni klic pri uporabi na telefonu spominja na navaden telefonski klic, pri čemer ni potrebno poznati telefonske številke uporabnika, saj je mogoče iz imenika organizacije poiskati določeno osebo po imenu in priimku. Ker je videoklic (slika 1) vezan na tekstovne klepete je mogoče izvajati tudi videokonference 1:1 ali skupinske videokonference z vsemi skupinami, s katerimi je uporabnik povezan.



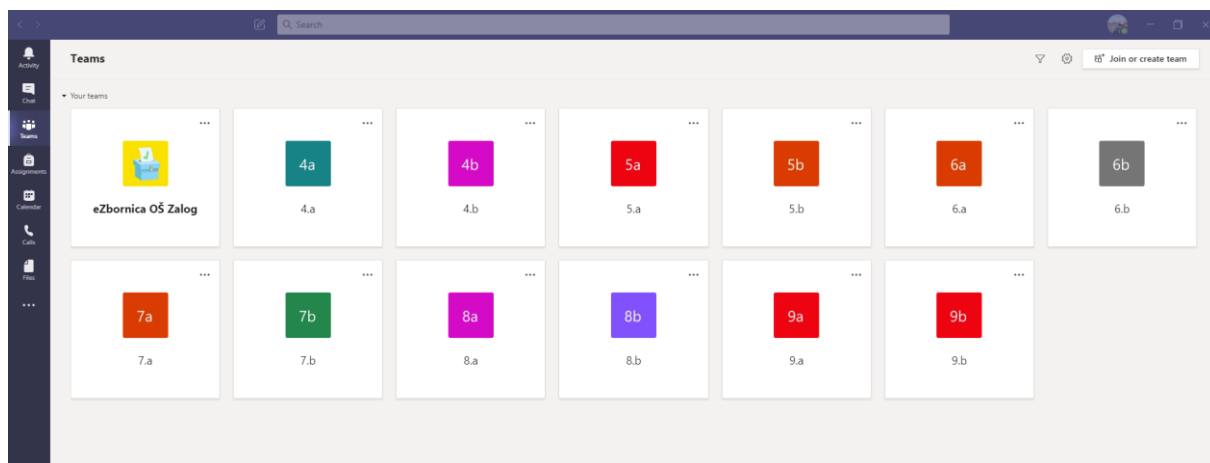
Slika 6: Primer videokonference (Microsoft, 2020)

Tako smo takoj začeli z videokonferencami, kjer smo drug drugega seznanjali s situacijo. Učitelji so dobivali predvsem informacije o načrtovanju dela od doma, navodila za delo, oni pa so poročali o poteku realizacije in težavah pri svojem delu. Zaradi preglednosti smo razdelili kolektiv na učitelje predmetne in razredne stopnje. Tako je bila sama komunikacija preglednejša, konference pa krajše.

2.3 Vključevanje učencev v okolje Teams v obliki spletnih učilnic

V prvem tednu karantene so učitelji že dobro spoznali delo v okolju Teams, zaradi česar je bilo smiselno iskati rešitve, v sklopu istega okolja, saj je sama karantena in delo na daljavo za nekatere predstavljal hud šok. Ker okolje Teams ponuja različne oblike ustvarjanja ekip, med katerimi so tudi ekipe za pouk (spletne učilnice) smo se odločili, da učence zadnjih razredov devetletke vključimo to okolje. Ker učenci niso še imeli AAI računov, smo se odločili, da jih vključimo v okolje Teams kot goste z njihovimi e-mail računi. To se je izkazalo kot neprimerna odločitev, saj tako niso imeli vseh možnosti dostopa, v primerjavi z AAI dostopom kot polnopravni člani z licenco. Učencem smo ustvarili ekipe glede na predmetnik razreda, tako je vsak učenec 9. razreda postal član skupine »Slovenščina 9. razred«, »Matematika 9. razred«, »Zgodovina 9. razred«... Podobno tudi učenci 8. in kasneje 7. razredov. Kot zadnje smo v spletno okolje na njihovo željo vključili tudi učence 6. razredov, saj so videli, kako zanimive so spletne videokonference in delo v učilnicah, pri svojih starejših sorojencih, vendar pri njih snovi nismo delili na posamezne predmete oz. ločeno na ekipe.

Delitev na posamezne predmete je bila zamišljena z namenom, da bo delo za vse čim lažje, vendar se je izkazalo, da je večje število ekip za učence predstavljal motnjo, saj so morali preskakovati med posameznimi skupinami in iskati navodila učiteljev za delo doma. Učiteljem je bil ta način dela bližji. Za prihodnje leto smo tako spremenili organizacijo učilnic in dali poudarek na učence (slika 2).



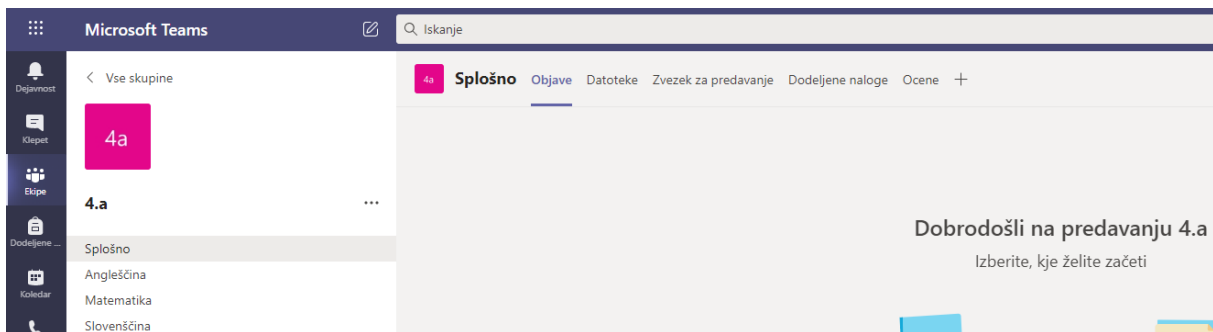
Slika 7: Primer okna z vsemi ekipami na šoli (prva je namenjena samo učiteljem, ostale učencem) (lasten vir)

Tako ima vsak razred svojo učilnico, znotraj nje pa v podkategorijah razdeljeno na posamezne predmete po predmetniku (slika 3). Glavna novost je ta, da je kategorija Splošno namenjena razredni tematiki. Pomemben faktor šolanja so tudi socialni stiki in občutek povezanosti, ki so ga učenci pogrešali, saj je za nekatere šola edini način sprostitve in pozitivnega okolja. Ena izmed novosti za novo šolsko leto je tudi ta, da so v okolje vključeni vsi učenci 2. in 3. triade. Izjema so le učenci prve triade, katerih učenje poteka na drugačen način, saj pomemben faktor učenja doma predstavljajo starši. Zaradi tega je za učence 1. triade pripravljen dokument Word v skupni rabi (starši dobijo povezavo za dostop) za vsak oddelek posebej.

2.4 Funkcionalnosti spletnih učilnic

Učitelji so hitro začeli z raziskovanjem vseh zmogljivosti, ki jih ponujajo spletne učilnice v okolju Teams. Prednost vsega je ta, da so učitelji okolje že poznali, saj je enako kot eZbornica. Tako se niso ukvarjali z osnovami, ampak so lahko takoj prešli na zahtevnejšo raven. Za začetek so sicer začeli z objavami na oglasni tabli učilnice, kjer so učencem sporočili, katere naloge v delovnem zvezku naj rešijo. Učenci so komentirali s fotografijami pod objavo, kar je bilo sicer koristno za povratno informacijo. Težava je nastala takrat, ko je učitelj še objavil novo obvestilo in se je vrstni red zadnjih objav spremenil, saj je vedno na dnu zadnja objava (pri čemer štejejo tudi komentarij). Zaradi tega so učitelji začeli z objavo nalog v razdelku »Dodeljene naloge« (slika 3). Tak način dela je omogočil, da so učenci dobili obvestilo o dodeljeni nalogi. Učitelj pa je na enem mestu lahko pregledal vse oddane naloge, ter jih ustrezno ocenil.

Veliko so pripomogle tudi klepetalnice v okolju Teams, ki so omogočile, da so učenci kljub izolaciji ostali povezani. Lahko so komunicirali z učiteljem 1:1 in tudi v skupinah znotraj oddelka. Tako se je vsaj malce zmanjšal psihološki vpliv izolacije. Tudi po prihodu nazaj v šolo je več učiteljev ohranilo komunikacijo z učenci po klepetu, saj so vsi imeli nameščen program Teams na telefonu.



Slika 8: Pogled v spletno učilnico oddelka - na levi strani so vidni razdelki predmetov, zgoraj zavihek »Dodeljene naloge« (lasten vir)

3. Zaključek

Učenje in delo na daljavo je bil hud izziv za vse udeležene. Po vseh izkušnjah in anketah (Krumpak, 2020) je postalo jasno, da smo ga super opravili. Okolje Teams je pri tem odigralo odlično vlogo, saj je učiteljem in učencem omogočilo povezovanje in tudi pouk. Enotna navodila za celotno šolstvo bi prihranila marsikatero uro dela ponoči, saj je bil čas največji sovražnik in so zadeve morale delovati nemudoma. Nekaj težav je bilo tudi v omrežju in včasih ni bilo dostopa do določenih vsebin. V celotnem pregledu pa je bila naloga opravljena z odliko.

4. Literatura

- Florjančič, V. (2009). *Sodelovalno delo v spletni učilnici Moodle*. Pridobljeno s <http://info.edus.si/semonarji/>
- Kaloh, T. S., Planinšič, P., Cokan, S. (2020). *Microsoft Teams*. Pridobljeno s https://www.epf.um.si/fileadmin/user_upload/Izpitni_center/Dokumenti/Prirocnik_MS_Teams_.pdf
- Krumpak, A. (2020). *Analiza vprašalnika o delu na daljavo*. Pridobljeno s http://oszalog1.splet.arnes.si/files/2020/03/analiza_vprasalnik_delo_daljavo_27_30_3_20.pdf
- Microsoft (2020). *Uporaba videa v aplikaciji Microsoft Teams*. Pridobljeno s <https://support.microsoft.com/sl-si/office/uporaba-vida-v-aplikaciji-microsoft-teams-3647fc29-7b92-4c26-8c2d-8a596904cdae>
- Withee, R.; Withee, K.; Reed, J. (2016). *Microsoft Office 365 for dummies*. Hoboken: J. Wiley & Sons

Predstavitev avtorja

Mag. Uroš Rozina je zaposlen na Osnovni šoli Zalog kot pomočnik ravnatelja. Že več kot 15 let se ukvarja s tehnologijo. Zadnjih 12 let ves trud vlaga v izboljšanje tehničnih pogojev v šolstvu na področju IKT. Pridobil si je tudi naziv Microsoftov inovativni učitelj – Ekspert. Že med študijem je sodeloval z IJS in Slovensko vojsko pri posodobitvi skladišč streliva, ter UKC Maribor pri vzpostavitvi standarda zaščite oči pri varjenju. V prostem času se ukvarja z avtonomnimi mobilnimi roboti in je aktiven tudi kot prostovoljni gasilec.

Spopadanje s tehnološkimi izzivi v času šolanja na daljavo

Addressing Technological Challenges of Distance Learning

Marko Novak

*Zavod sv. Stanislava, OŠ Alojzija Šuštarja
marko.novak@stanislav.si*

Povzetek

V drugi polovici šolskega leta 2019/2020 je šole doletela velika novost – šolanje na daljavo. Le redke šole so bile nanjo dobro pripravljene, tako kadrovske kot materialno. V času šolanja na daljavo so se tako učitelji kot tudi učenci skupaj s starši spopadali z različnimi tehnološkimi izzivi, ki smo jih na Osnovni šoli Alojzija Šuštarja poskušali reševati. V članku so predstavljeni izzivi, ki so jih učenci in učitelji imeli v času šolanja na daljavo, ter konkretni odgovori nanje. Ti so predstavljeni v obliki interpretiranih rezultatov ankete, ki je bila ob koncu šolskega leta izvedena med učitelji, ter v obliki naštetih praks, ki smo jih tekom šolanja na daljavo vnesli v učni proces. Veliko tehnoloških izzivov smo v tem času rešili, učitelji in učenci pa smo prišli do novih znanj, ki jih moramo, ne glede na to, ali pouk izvajamo v šoli ali na daljavo, s pridom izkoristiti tudi v prihodnje.

Ključne besede: COVID-19, digitalne kompetence, IKT, izobraževanja, šolanje na daljavo, tehnološki izzivi.

Abstract

In the second half of the 2019/2020 school year, schools faced a great novelty – distance learning. Very few schools were well-prepared for it, both in personnel and material terms. During the time of distance learning, teachers as well as students and their parents met various technological challenges that the Alojzij Šuštar Primary School tried to address. The article explores the challenges that distance learning posed to students and teachers as well as offers concrete answers, presenting them in the form of interpreted results of a survey conducted among teachers at the end of the school year and in the form of practices integrated into the learning process during the time of distance learning. Many technological challenges were successfully addressed, while both teachers and students gained new knowledge that needs to be used effectively in the future, regardless of whether learning is carried out in school or at a distance.

Keywords: COVID-19, digital competences, distance learning, ICT, technological challenges, training.

1. Uvod

V šolskem letu 2019/2020 so bile šole postavljene pred poseben izziv. V mesecu marcu se je poučevanje prestavilo na splet, učenci so se šolali na daljavo. Tovrstni način poučevanja je predstavljal velik izziv tako z didaktičnega kot s tehnološkega vidika prav za vse deležnike, vpete v učni proces – učence, učitelje in starše. Z namenom vpeljave vsebin IKT v pouk ter v želji po spoprijemanju s tehnološkimi izzivi je na Osnovni šoli Alojzija Šuštarja že v šolskem letu 2018/2019 nastala skupina za IKT, v kateri so učitelji, ki jim je tehnologija blizu. Kljub pripravam je bil pouk na daljavo tudi za to skupino novost. Vsaka novost, ki ni preizkušena, zahteva od vseh zaposlenih v vzgoji in izobraževanju veliko mero osredotočenosti in

pozitivnega zanosa, predvsem v iskanju najboljših možnih rešitev za vse. Kako podajati snov, da šola na daljavo ne bo bremenila starša? Kako preverjati in ocenjevati znanje na daljavo? Predvsem pa – kako se spopasti s tehnološkimi preprekami, ki jih imajo tako učitelji kot učenci?

Učitelji so bili čez noč potisnjeni v inovativno učno okolje, za katerega sami niso imelo dovolj razvitih digitalnih kompetenc. Učitelji »potrebujemo tudi specifične kompetence, ki omogočajo učinkovito rabo digitalnih tehnologij za poučevanje. Digitalno kompetentni učitelji uporabljajo tehnologijo tako, da učencem omogočajo doseganje konkretnega učnega cilja in hkrati njihovo opolnomočenje.« (DigCompEdu, 2020). Ta deficit zahteva izobraževanja za učitelje, kar je eden od načinov za uspešno reševanje tehnoloških izzivov.

Te lahko rešujemo posredno ali neposredno. Pri posrednem reševanju izzivov govorimo predvsem o racionalizaciji dela, ki je v času šolanja na daljavo znatno zmanjšala tehnološke izzive v družinah učencev. Dejstvo je, da je s stališča učečih najpomembnejši dostop do izobraževalnih vsebin (Mekić, 2006, str. 12). Psiholog Kristjan Musek Lešnik je ob nastopu šolanja na daljavo v članku zapisal: »Ker nimajo vsi šolarji enakih možnosti dostopa do interneta pri načrtovanju dejavnosti prilagodite te tako, da jim bodo lahko sledili tudi tisti z najslabšimi pogoji za dostop do interneta, sicer se bodo razlike med učenci po vrnitvi v šolo drastično povečale.« (Musek Lešnik, 2020).

Te izzive lahko rešujemo na različne načine: z zadolžitvami po sklopih, z nalogami in razlagami, vezanimi na daljše časovno obdobje, s čim manj urami v živo, z nalogami, ki ne zahtevajo veliko tehnološkega znanja, z nalogami, ki jih učenci lahko naredijo brez uporabe računalnika, s pedagoškim pristopom »manj je več«.

Neposredno lahko, predvsem v velikih družinah in v družinah z nižjim socialnim statusom, tehnološke izzive rešujemo s pomočjo posojenih šolskih računalnikov, tablic, doniranih modemov in računalnikov s strani podjetij ..., koristna pa je lahko tudi podpora ekipa, ki odgovarja na različna tehnološka vprašanja tako učencev in staršev kot tudi učiteljev. Poleg tega je tu smiselno upoštevati didaktično načelo postopnosti, ki »se kaže ne samo v postopnem razširjanju in poglobljanju učnih vsebin« in ga mora »učitelj upoštevati pri obravnavi vsake učne vsebine.« (Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja), torej tudi pri spoznavanju tehnologije in pri nalogah, vezanih na poznavanje le-te.

2. Raziskava o tehnoloških izzivih

Skupina za IKT na šoli je bila torej postavljena pred velik izziv. Kakšne informacije dajati učiteljem? Kako pomagati staršem, predvsem tistim, ki imajo velike družine? Ob koncu šolskega leta 2019/2020 smo na Osnovni šoli Alojzija Šuštarja izvedli anketo, v katero so bili vključeni vsi učitelji in drugi strokovni delavci šole. Na poziv k sodelovanju v anketi se je odzvala večina povabljenih. Tako smo dobili vzorec 48 odgovorov. Vprašanja so bila osredotočena na občutenja na začetku in na koncu ter na izzive, ki jih je šolanje na daljavo predstavljalo učiteljem ter učencem (po mnenju učiteljev). V anketi so učitelji izrazili tudi svoje želje in pričakovanja za poučevanje s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije v prihodnje in želje po nadgradnji svojega znanja. Seveda so izrazili tudi svoja pričakovanja do pouka na daljavo, v kolikor bi bila v prihajajočih letih tovrstna oblika pouka še kdaj aktualna.

2. 1. Tehnološki izzivi

2.1.1. Tehnološki izzivi učencev in njihovih družin na začetku šolanja na daljavo

Rezultati ankete kažejo, da so bile na samem začetku šolanja na daljavo razlike med učenci z vidika digitalne pismenosti velike. Zahteve učiteljev so presegale tehnološko znanje nekaterih učencev, spet drugi so zaradi tehnološkega znanja težko ostali osredotočeni na šolsko delo, saj so spletno okolje Teams uporabili za kazanje svojega znanja računalništva ter s tem tudi druge odvrčali od šolskega dela. Pri slednjih je bilo delo za šolo tudi dober izgovor za celodnevno posedanje za računalnikom, pri prvih pa se je na začetku pričakovala močna vpetost staršev v šolsko delo. Sodeč po anketi so starši učiteljem največkrat potožili, da otroci cele dneve posedajo pred računalnikom (40,5 %), učitelji pa so od velikega števila učencev le s težavo dobili oddane izdelke. Poleg tega je kar nekaj staršev kot težavo izpostavilo prekrivanje učnih ur v živo pri različnih družinskih članih – velike družine (20,8 %), preveč nalog, vezanih na neposredno uporabo računalnika, ter premalo časovne fleksibilnosti predvsem pri oddaji izdelkov.

2.1.2. Izboljšave pri otrocih

Po nekaj tednih šolanja na daljavo smo na šoli uvedli mrežni plan tedenskega dela, ki so ga starši (starejši učenci) ob začetku tedna dobili. Na mrežnem planu so bile po predmetih navedene uče vsebine, zahtevane naloge, časovni okvirji, časovna dostopnost učitelja ter seveda povezave do vsebin. Skupek je staršem pomagal pri hitrem pregledu zahtev za učenca za cel teden.

V anketi so učitelji z veliko večino (77 % vprašanih) odgovorili, da se jim zdi tedenski mrežni plan najboljši način za preglednost podane snovi učencem. 83,3 % vprašanih učiteljev se je strinjalo, da za oddajo nalog učencev vsi učenci istega razreda potrebujejo poenoten način oddaje.

V primeru ponovnega šolanja na daljavo je torej treba iz dosedanjih izkušenj izluščiti pozitivne prakse ter poiskati ustrezne izboljšave. Že v času šolanja v šoli je učence treba seznaniti z najuporabnejšimi računalniškimi orodji, da bodo lahko v morebitno ponovno šolanje na daljavo vstopili bolje digitalno opismenjeni.

2.2.3. Tehnološki izzivi učiteljev

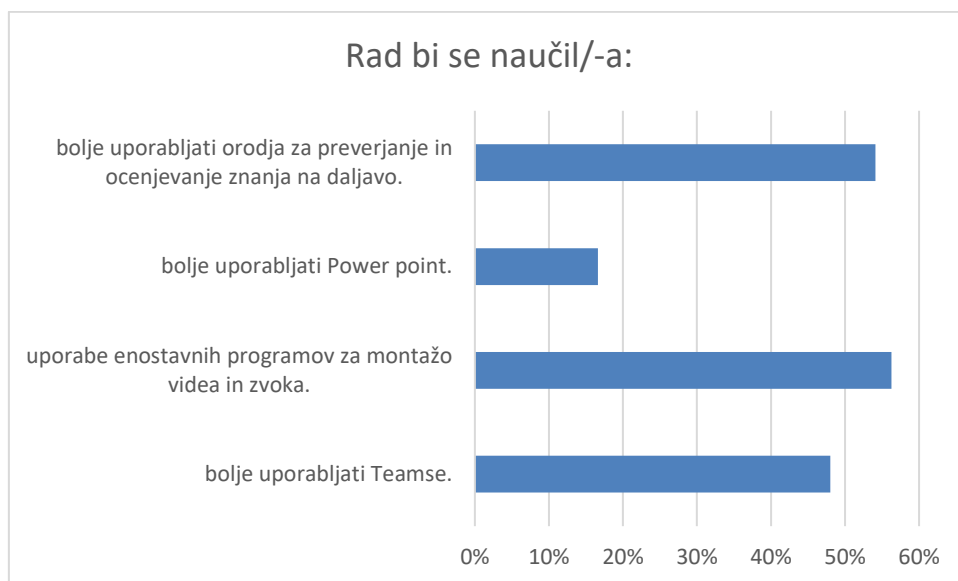
Učitelji so pred nastopom šolanja na daljavo znali uporabljati osnove Microsoftovega Worda (100 %), PowerPointa (95,8 %) ter elektronsko pošto. Katerokoli od ostalih naštetih možnosti (montaža video posnetkov, izvajanje ur v živo, spletni preizkusi znanja ...) je znalo uporabljati manj kot 18,75 % učiteljev. Za skoraj vse učitelje (91,7 %) je bil Microsoft Teams popolna novost. Tako so tekom šolanja na daljavo na skupino za IKT prišla naslednja vprašanja: Kako utišam učence? Kako učencu omejim dostop, če je prevzel vodenje pogovora in me utišal? Kako naredim kviz? itd.

2.2.4. Izboljšave pri učiteljih

Tekom šolanja na daljavo smo v skupini za IKT pripravili več video vodičev za uporabo uporabnih spletnih orodij, koristnih za šolanje na daljavo.

V anketi je mnogo učiteljev izrazilo željo, da želijo več računalniških izobraževanj.

Tabela 1: Odgovori učiteljev na vprašanje, kaj bi se še radi naučili.



Kar 56 % učiteljev (Tabela 1) bi se rado naučilo uporabe enostavnih programov za montažo videa in zvoka, 54 % bi jih rado znalo bolje uporabljati orodja za preverjanje in ocenjevanje znanja na daljavo, 48 % bi jih rado znalo bolje uporabljati okolje Microsoft Teams.

3. Zaključek

Z raziskavo smo ugotovili, da tehnološki izzivi obstajajo. Šola na daljavo je prinesla občutek, da so šole stopile iz ene skrajnosti v drugo. Zbliževanje teh skrajnosti tako v šoli kot ob morebitnem šolanju na daljavo je torej zelo smiselno.

S strani učiteljev so tehnološki izzivi predvsem na področju poznavanja splošne uporabe računalnikov ter najosnovnejših računalniških orodij za delo na daljavo, z vidika učencev pa predvsem pomanjkanje računalnikov in drugih tehnoloških naprav v družinah ter težave pri ohranjanju osredotočenosti na pouk, ki jo šolanje na daljavo prinese. Prvo bi lahko rešilo načrtno izobraževanje učiteljev, saj so pokazali interes, drugo pa ne zgolj denar, ampak tudi načrtno digitalno opismenjevanje otrok v šolah na eni strani ter racionalizacija učnih ciljev, metod in oblik dela na drugi. Šolanje na daljavo namreč ne pomeni, da dela snovi ne moramo usvojiti brez uporabe tehnologije. Tehnologija naj torej predstavlja komunikacijski kanal, ki naj bo enoten in pregleden, za vse ostalo pa se lahko učitelji od tehnologije tudi oddaljijo.

4. Literatura

- Digitalne kompetence za učitelje. (2020). Pridobljeno s <https://www.inovativna-sola.si/digitalne-kompetence-za-ucitelje-digcompedu/>
- Lešnik Musek, K. (2020). *Človeku prijazno izobraževanje na daljavo v času koronavirusa*. Pridobljeno s <https://www.abced.si/post/%C4%8Dloveku-prijazno-izobra%C5%BEevanje-na-daljavo-v-%C4%8Dasu-koronavirusa?fbclid=IwAR1Tzq46TneOZuy-N1VQh9Giumwyxq10v8ZDZBcz1-gqzCWB4wM9N-WfWLo>
- Mekić, D. (2006). *Izobraževanje na daljavo. Diplomsko delo*. Pridobljeno s http://www.cek.ef.unilj.si/u_diplome/mekic2622.pdf

Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja. (2008). Pridobljeno s
<https://www.termania.net/slovarji/74/terminoloski-slovar-vzgoje-in-izobrazevanja>

Kratka predstavitev avtorja

Marko Novak, učitelj razrednega pouka. Poučuje na Osnovni šoli Alojzija Šuštarja. Poučuje drugi razred. Poleg tega je delno zaposlen na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana, kjer poučuje glasbo v oddelku z avtisti. Na šoli izvaja tudi izbirni predmet multimedija za učence od 7. do 9. razreda ter krožek programiranje za učence od 2. do 5. razreda. Ravno zadnji dve dejavnosti sta poleg rednega dela velik izziv za njegovo raziskovalno delo.

Pedagogika v (krizni) digitalni centrifugi

Pedagogics in Digital Centrifuge

Nataša Klun

*Osnovna šola Trnovo
natasa.klun@guest.arnes.si*

Povzetek

Stara modrost pravi, da je v vsakem slabem tudi nekaj dobrega. Ob analizi vseh deležnikov v izobraževalnem procesu v času pandemije, se razkrivajo podlage za rešitve. Kljub povsem novi realnosti, ki je pomenila izobraževanje na daljavo, vključno s preverjanjem in ocenjevanjem znanja, smo uspešno izpeljali vzgojno izobraževalni proces. Hkrati pa se nakazujejo tudi nove smernice in posamezne vsebine, ki bi prišle v veljavo ob morebitnem ponovljenem scenariju. Tako bi se pedagoški proces ob upoštevanju standardov, ciljev in zastavljenih smernic sodobne ter humane šole izvajal nemoteno. Proces digitalizacije moramo izpeljati do konca in s sodobnimi strategijami, na moderen digitalen način, posredovati vsebine preko učiteljev, ki obvladujejo informacijsko komunikacijsko tehnologijo (IKT) in učenje na daljavo.

Ključne besede: digitalizacija, informacijsko komunikacijska tehnologija, izobraževanje na daljavo, sodobne strategije.

Abstract

The ancient wisdom says that there is something good in every bad. The basis for solutions is revealed by analyzing all partakers in the educational process during a pandemic. Despite a completely new reality, which meant distance learning, including the verification and assessment of knowledge, we successfully completed the educational process. Simultaneously, new guidelines and individual contents were indicated, which would come into force in the event of a possible repeated scenario. Thus, the pedagogical process would be carried out smoothly, taking into account the standards, goals and set guidelines of the modern and humane school. We need to complete the process of digitalisation and use modern strategies, in a modern digital way, to provide content through teachers who master information and communication technology (ICT) and distance learning.

Keywords: contemporary strategies, digitalization, distance learning, information and communication technology.

1. Uvod

Ko so v Stari Grčiji poimenovali učitelja za pedagoga, so imeli v mislih verjetno nekaj povsem drugega, kot se je kasneje izkazalo v rimskih časih. Ta isti termin se je namreč takrat uporabljal za izobraženega sužnja, ki je učil otroke Rimljanov. Spoznanje pa je, da so večinoma imeli ti sužnji grške korenine.¹⁴ Morda ne tako ekscesno, pa vendarle, smo se pedagogi podobno počutili v »epistemološkem prevratu«, ko smo se soočili z vsiljeno digitalizacijo, ki se je pojavila tako rekoč čez noč.

¹⁴ (WordSense.eu Online Dictionary, 2020)

Epidemija, ki je ustavila svet kot smo ga poznali, je v družbi zamajala vlogo učitelja v samem temelju. Močno se je zatresla tudi samoumevnost in sistemskost izobraževanja. Na novo se je oblikoval pomen družine, v najširši pojavnosti, v pedagoškem procesu.

Če želimo videti rešitve, moramo zelo natančno razumeti, kaj se je v resnici dogajalo in kako so v tem času resonirali ti trije planeti (učitelj, učenec, družba-sistem).

2. Mešanica za popolno nevihto

Epidemija COVID-19 ima podoben družbeno ekonomski učinek kot so ga v preteklosti imele vojne. Življenje se je na nek način ustavilo, postavljeni smo bili v novo realnost. Povečala se je družbena anksioznost, negotovost in frustracija. Sistem ni našel odgovorov na navidez preprosta vprašanja, usmeritve so se spreminjale še preden so se uveljavile.

2.1 Prva sestavina – odpornost izobraževalnega sistema na spremembe

Dejstvo je, da je izobraževalni sistem v naši deželi sila odporen na spremembe. To tezo bi lahko potrdila tudi Marija Terezija. Leta 1774 je bila prvič na našem ozemlju uvedena splošna šolska obveznost za vse otroke od 6. do 12. leta, ne glede na starost in spol.¹⁵ V praksi pa je preteklo še veliko let do časa, ko so vsi šolo obvezni otroci pričeli obiskovati osnovno šolo.

Tudi spremembe kurikulumov so že od nekdaj vse prej kot enostavne in hitre. Sicer pa odpornost na spremembe v šolskem sistemu lahko potrdi sleherni predlagatelj sprememb, ki je le te poizkusil uveljaviti znotraj ali izven sistema. Ali se sploh zavedamo koliko zahtev, pobud, idej in prošenj je bilo predlaganih na temo izrabe digitalizacije v pedagoškem procesu, ki je naše kraje tehnološko dosegla že desetletja nazaj?¹⁶ Kot primer dobre prakse uvajanja digitalizacije v sistem je Japonska, ki je v osnovno šolo uvajala popolno digitalizacijo leta 2010, in vendar je že zaostajala za nekaterimi drugimi državami kot so Južna Koreja, Singapur, Anglija.¹⁷

2.2 Druga sestavina- tehnološka pripravljenost na digitalizacijo

Moramo se zavedati, da smo bili tehnološko z vidika dostopnosti do interneta in hitrosti interneta ter dosegljivosti računalniške in tehnološke opreme celo malce nadpovprečni v primerjavi z drugimi državami v Evropski uniji.¹⁸

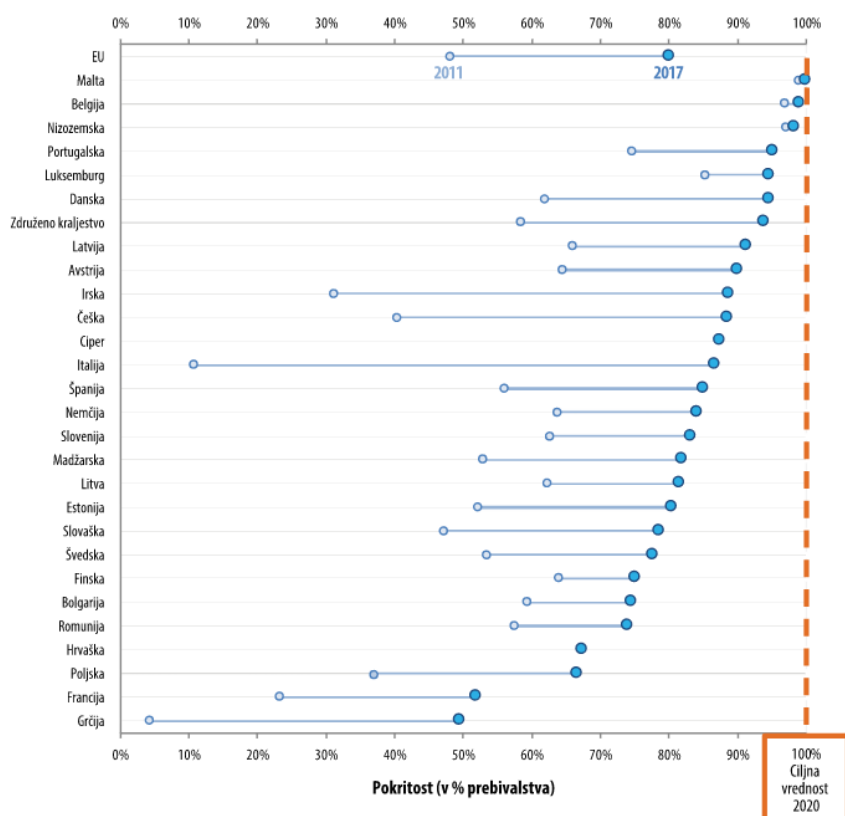
¹⁵ (Maček, 2018)

¹⁶ (Florjančič & Koselj, 2018)

¹⁷ (Suzuki, 2010)

¹⁸ (Širokopasovne povezave v državah članicah EU, 2018)

Spodnja slika nam prikazuje ravno te podatke.



Slika 1: Pokritost s povezavami hitrosti 30 Mb/s v vseh državah članicah v letih 2011 in 2017

Podatki v tabeli 1 nam pokažejo, da ima leta 2020 v Sloveniji 80% prebivalstva dostop do interneta.¹⁹

Tabela 1: Dostopnost do interneta

	Population (2020 Est.)	INTERNET users 30-June-2020	Penetration (% Population)	FACEBOOK users 31-March-2020
Slovenija	2,078,938	1,663,795	80.0 %	1,067,000

Dostop do mobilnega interneta hitrosti 4G pa je omogočena med 98% in 99% populacije.²⁰

Iz vseh teh podatkov lahko sklepamo, da smo bili tehnološko že nekaj časa zreli za mnogo višjo stopnjo digitalizacije, kot smo jo uspeli implementirati v izobraževalni sistem. Razvojna stopnja tehnologije in ekonomika že dolgo nista več problem, kar naredi to "sestavino" ključno pri popolni nevihti. Izgovor, da nekaj tehnično ni izvedljivo, ni več mogoče izreči.

¹⁹ (Internet World Stats, 2020)

²⁰ (A1, 2020)

2.3 Tretja sestavina – sistem brez jasnih usmeritev

Izobraževalni sistem v »normalnih časih« deluje zelo predvidljivo. Sprejete odločitve so večinoma premišljene in potekajo v komunikaciji z vodstvi vzgojno izobraževalnih zavodov. Nad odločitvami bedijo tako pristojno ministrstvo, kot tudi sindikati in druga zainteresirana javnost.

Reforme, ki bi občutneje vplivale na spremembe v izobraževalnem sistemu potekajo skozi nešteto razgovorov, oblikujejo se projektne skupine, izvedejo se različna izobraževanja. Reforme potekajo postopno in z obsežno časovnico. Pomembno vlogo imajo tudi nadzorni inštituti – izvedba Nacionalnega preverjanja znanja, matura, itd.

Česar ne moremo pripisati izobraževalnemu sistemu je hitrost. Odzivni časi se merijo v mesecih, letih in neskončnih labirintnih, proceduralnih in komisijskih usklajevanjih. Lep primer je t.i. Gabrova reforma osnovnega šolstva. Same priprave so bile dolgoletne, implementacija pa merjena v desetletjih. Danes pa se je ta isti sistem soočil s situacijo, kjer so bile potrebne reakcije v nekaj urah. In ni zanemarljivo, da se je v istem trenutku dogajala tudi menjava vlade.

Ta "sestavina" je igrala ključno vlogo pri zmedu in veliki frustraciji tako učiteljev kot tudi učencev in staršev skozi nejasna navodila, hitro spreminjajoče se direktive, zmedena sporočila in celo odsotnost informacij.

2.4 Četrta sestavina – učitelj in refleksija v novi realnosti

Zelo naivno bi bilo prezreti še en vidik, ki je bil ključen in ga bomo osvetlili v četrti "sestavini" - učitelj in (avto)refleksija v novi realnosti. Nedvomno je neodziven in zmeden šolski sistem povzročal zmedo v učiteljevi glavi, vendar je bil to le delček problema. Glavnino frustracije, zaradi zaprtja šole in prekinitve ritma poučevanja po ustaljenih metodah in tirnicah, je pri učiteljih povzročila spremenjena pozicija v procesu poučevanja in soočanje z novimi metodami poučevanja. Nezmožnost refleksije učitelja v krizni realnosti je bila ključna za izjemne stiske učiteljev, kar je povsem ohromilo samoiniciativnost, iznajdljivost in inovativnost. Le redki učitelji so poznali in uporabljali digitalne video in audio komunikacijske rešitve. Pa še to nekoliko bolj teoretsko in sprva na zelo omejenem številu akterjev v komunikaciji. Marsikdo se je sicer spraševal, zakaj digitalizacije ni vzel bolj resno v mirnih časih. Časi epidemije niso dopuščali, da bi prav veliko razmišljali, potrebno se je bilo znajti. Vsi smo se kaj hitro zavedali, da je prepletenost in kompleksnost izobraževalnega sistema s celotno družbeno organizacijo enostavno prevelika, da bi čakali s poučevanjem in pustili učencem, da bi ostali v brezdelju in brez komunikacije z učitelji. Lep primer je bila matura, ki je bila izvedena na silo, saj bi bila ne izvedba v sistemu, ki ga imamo, enostavno nemogoča.

2.5 Peta sestavina – učenci in starši v novi realnosti

Učenci n njihovi starši oz. skrbniki so bili skoraj čez noč postavljeni v povsem novo vlogo. Skupaj so bili ujeti med neznano epidemijo in zdravstvenimi ukrepi ter vsak s svojo nalogo. Medtem, ko so se učenci znašli v izobraževalni zmedu, so se starši ukvarjali z organizacijo lastnega dela in novimi organizacijskimi prijemi – delo od doma, čakanje na delo ali delo v povsem novih okoliščinah z zaščitno varovalno opremo.

V mnogo družinah se je odprlo vprašanje socialne in finančne varnosti. Bivanje v istem prostoru z omejenimi socialnimi stiki je prineslo novo situacijo, ki je bila za ene stresna, za

druge dobrodošla. Glede na informacijsko stopnjo razvitosti, je večina že poznala socialna omrežja, imela računalnike in internet. Vendar ni bilo povsod tako preprosto, saj se je izkazalo, da so posamezne družine razpolagale le z enim računalnikom, ki so si ga člani družine delili, druge pa so se srečevale s težavami pri uporabi tehnologije. Učenci imajo v praksi veliko stika s tehnologijo, vendar pa jo uporabljajo predvsem v namene druženja, vzdrževanja socialnih stikov in ne v namene raziskovanja ter učenja. Tako eni kot drugi so se morali učiti in prilagajati.

3. Omejitve in specifik OŠ Trnovo

Omenjene "sestavine" so bile v različnih okoljih različno zastopane. Skupno vsem okoljem pa je bilo dejstvo, da so bile vse te "sestavine" skupaj mešanica za popolno nevihto.

OŠ Trnovo se nahaja v centru Ljubljane, kjer je ekonomski status učencev in njihovih staršev nadpovprečen. Velik pomen k digitalizaciji šole je prispevalo že prejšnje vodstvo. Učitelje je nenehno vzpodbujalo k izobraževanju in prehodu v digitalno dobo izobraževanja. Nekateri učitelji smo se tega lotili nekoliko bolj odgovorno, drugi malo manj. Sreča v tej nevihti pa je bila ta, da je naše sedanje vodstvo digitalno zelo napredno, kar se je v teh časih izkazalo ključno za dobro vodenje in iskanje rešitev.

Tudi predhodne investicije v informacijsko infrastrukturo so se v krizni situaciji pokazale kot nujne in ne kot nadstandardne.

Ker so bili pogoji dobri in ker je bila podpora vodstva velika, smo lahko hitreje odreagirali in se spopadali z izzivi, ki so bili pred nami.

Iskanje rešitev v popolni nevihti pa ni bilo brez pasti, slabe volje, stresa in stisk. Nihče od akterjev v izobraževalnem procesu še ni imel tovrstne izkušnje. Kljub temu, da se izogibamo primerjavam »svetovno«, pa se je izkazalo, da gre za svetovni problem, ki je premešal karte in ustvaril novo realnost.

4. Iskanje rešitev in vplivi refleksij

Ključno je razumeti celoten izobraževalni proces v dobi pandemije. Skozi prizmo analize posameznih segmentov bomo tako lažje razumeli od kje so prihajale rešitve. Lažje bomo razumeli, zakaj so bile nekatere rešitve boljše od drugih in s katerimi pastmi smo se soočali na tej poti.

V trenutku zaprtja šole se je postavilo ključno vprašanje, kako zaključiti šolsko leto, da bomo sledili zastavljenim standardom in ciljem. To vprašanje se sicer zastavlja vsako leto, le da je bil tokrat odgovor neprimerno bolj negotov. Šola se je zaprla meseca marca, za nami je bilo že dve tretjini pouka, prav tako smo izpeljali že preverjanje in ocenjevanje znanja prvega ocenjevalnega obdobja. Čakala nas je še dokončna izpeljava šolskega leta, vključno s preverjanjem in ocenjevanjem znanja in zaključevanjem ocen.

Novo nastala realnost nas je prisilila k aktivnemu razmisleku in odločitvam vsakega posameznega učitelja, kako zaključiti šolsko leto, da bo čim bolj prijazno za učence, čim manj stresno in čim bolj učinkovito.

V dani situaciji sistem ni ponudil odgovora, sicer pa je se s problemom ukvarjal. Učitelji smo bili prepuščeni sami sebi, velikokrat smo morali improvizirati s tehnologijami, vsak učitelj

je imel svojo predstavo o organizaciji pouka in dela na daljavo, znanja učiteljev so bila na področju uporabe IKT zelo različna. Vodstvo šole je vzpodbujalo komunikacijo med učitelji (aktivni) in prav vloga vodstva je bila ključna pri artikulaciji in definiciji poučevanja ter pri oblikovanju zaključka šolskega leta.

Del rešitev so prispevali tudi učenci in starši, ki so preko svetovalne službe in učiteljev podajali konstruktivne pripombe, želje, pohvale in pomanjkljivosti dela na daljavo.

Kasneje so se k reševanju stanja priključile tudi odgovorne inštitucije, ki so glede na zgodovinsko odpornost proti hitrim spremembam, v resnici hitro odreagirale s priporočili in smernicami. Le te pa niso bile vedno povsem konsistentne in so se spreminjale tako kot se je spreminjala interpretacija pandemijske slike, kar je povzročalo veliko zmede.

5. Krizna organizacija dela v tretji triadi na OŠ Trnovo

Posebna izkušnja je bil prvi dan v »popolni nevihti«. Ostali smo brez jasnih sistemskih navodil, kako organizirati pouk. Pojavljala so se vprašanja, kako organizirati izobraževanje in pri poučevanju na daljavo upoštevati zastavljene standarde, individualne obravnave in standarde prijazne moderne šole. Usmeritve smo dobili od vodstva šole. V tretji triadi smo se odločili za uporabo spletnih učilnic in organizacijo pouka skozi uporabo le teh. Vodstvo je o poteku izobraževanja na daljavo obvestilo predstavnike staršev, ki so o vseh stvareh obveščali starše učencev posameznih oddelkov.

5.1 Prva faza poučevanja na daljavo – prvih 14 dni

Po navodilih vodstva šole, smo se najprej sestali aktivni in zastavili smernice za organizacijo pouka.

Prva težava na katero smo naleteli kot šola, je bila neenotnost spletnih učilnic posameznih predmetov. Ker imamo na šoli različne aktivne, je vsak aktiv organiziral spletne učilnice in delo v njih po svojih pričakovanjih. Tako so se učenci z vstopom v spletne učilnice spopadali z različnimi strukturami, različno organizacijo dela in raznolikimi navodili. To je učencem vzelo kar veliko časa. V našem aktivu (matematika-fizika) smo se dogovorili za enotno postavitve spletne učilnice in tako omogočili učencem, da so svoje delo lažje organizirali in bolj učinkovito opravljali. Učitelji našega aktiva smo pripravili vsebine, gradiva za delo, jih med seboj uskladili in objavili na spletnih učilnicah šole.

Naslednji izziv so bile preobremenjene spletne učilnice. Zaradi tega smo imeli težave tako učitelji kot tudi učenci, saj nismo mogli dostopati do gradiv. To je vodstvo rešilo v sodelovanju z Arnesom.

Skozi proces učenja in izobraževanja na daljavo smo se učitelji poskušali držati veljavnega urnika. In tu je nastal naslednji izziv s katerim smo se soočili. Vsebinska, ki bi bila pri pouku v mirnih časih podana v eni uri, se je raztegnila na več ur. Izkazalo se je, da se učenci zaradi omejene komunikacije z učiteljem in v vsej poplavi informacij, ki so jih dobivali, enostavno niso znašli in niso uspeli slediti vsem obravnavanim snovem. Potrebno se je bilo prilagoditi, saj je bil naš cilj znanje in pomoč učencem.

Prvih 14 dni dela na daljavo je predstavljalo prvi resen preizkus za učitelje, ki niso obvladali sodobnih informacijskih tehnologij. Vzpostavila se je kolegialna pomoč znotraj aktivov, pomoč pa je nudilo tudi vodstvo šole.

Naslednji izziv na katerega smo skozi poučevanje na daljavo naleteli, je bila distribucija učne snovi, ki ni bila transparentno distribuirana, saj se ni vedelo, kateri učenci dostopajo do učnih vsebin in opravljajo svoje dolžnosti, sledijo pouku in kateri sploh niso aktivni. Zadevo smo rešili tako, da smo vsakemu učencu dodelili svoje geslo za vstop v spletno učilnico. Tako smo dobili vpogled v delo vsakega posameznega učenca. To je uredilo vodstvo šole skupaj z odgovornim za informacijsko tehnologijo na šoli.

5.2 Druga faza poučevanja na daljavo

V naslednji fazi poučevanja na daljavo smo učitelji svoje delo postopno nadgrajevali. Gradivo smo pričeli dopolnjevati z video in avdio vsebinami. Vendar pa v tej fazi ni bilo jasno določeno, katera programska in tehnična oprema naj se uporablja. Morali smo se znajti sami. Uporabljali smo posnetke, ki smo jih pripravljali sami ali pa smo se znašli z že pripravljenimi posnetki iz interneta. Priprava posnetka razlage snovi, izvedba eksperimenta je terjala ogromno truda in časa, ustrezen prostor za pripravo posnetka, ustrezne pripomočke za izvedbo eksperimenta, dobro organizacijo dela in ustrezno opremo za pripravo le teh. Tovrstna nadgradnja gradiv se je izkazala za učence kot zelo pozitivna. Učenci so slišali glas in razlago učitelja. To je bilo za njih v teh kriznih časih in ob vsem pomanjkanju socialnih stikov še kako dobrodošlo.

Odpirati so se začela tudi vprašanja v zvezi s komunikacijo med učenci, učitelji in starši. Do sedaj se je uporabljala komunikacija predvsem preko e-mailov in telefonskih pogovorov. V ta namen smo na spletnih učilnicah vzpostavili forum, klepetalnico in obvestila o terminih namenjenih video konferencam. Tovrstni komunikacijski kanali so terjali več znanja, boljše IT opremo ter več časa in posebno organizacijo. Tu je nastala velika stiska učiteljev, še posebej starejših kolegov. Vodstvo šole je to zagato reševalo umirjeno, z veliko potrpljanja ter motivacije. In na koncu je prav vsakemu od nas uspelo.

Hkrati pa so nastajale prve smernice, katera programska oprema naj se uporablja za izvedbo video konferenc. Izbor je potekal na podlagi uporabniške izkušnje, ki je nastala ob uporabi posameznih programskih paketov. Učenje na podlagi napak ni najcenejše in tudi ne brez stresa. Ob tem je bilo potrebno upoštevati tudi informacijsko varnost. Zato se je večina video komunikacije izvajala preko MS Teams.

Video konference so bile sprva namenjene izpeljavi razrednih ur, nadaljevali pa smo z video konferencami, katerih glavni namen je bil dvostranska video in avdio komunikacija. Na ta način smo učitelji dobili povratno informacijo v zvezi z obravnavano učno snovjo, ki je bila objavljena na spletnih učilnicah. Predvsem nas je zanimalo, kako učenci učno snov razumejo, kako napredujejo ali je snov dovolj jasno prezentirana, pomembna nam je bila tudi ustrezna časovna dinamika. Vse kar je bilo pred pandemijo samoumevno, enostavno in izkustveno določljivo, je postalo predmet razprave.

Pri izvedbi video konferenc so se pojavljale težave tako na strani učiteljev, kot tudi učencev. Vsi smo se učili obvladovati in uporabljati nove programske rešitve, ki so omogočale uporabo zvoka in slike. Seveda pa brez ustreznih računalniških namestitev, ni delovalo nič. Ponovno se je izkazalo, kako pomembna je digitalna kompetenca učitelja in ne nazadnje tudi učenca.

Kmalu je postalo jasno, da bo pedagoški proces končan preko izvedbe izobraževanja na daljavo. Zato je bilo potrebno najti rešitev za preverjanje in ocenjevanje znanja.

Tu pa je nastala naslednja zahtevna situacija, ki smo jo zopet reševali vsak po svoje, brez usmeritev institucij. Naš aktiv se je odločil, da bo pri učencih, tako kot vedno do sedaj, iskal znanje. In tega ima prav vsak posameznik vsaj nekaj. Odločili smo se, da bomo znanje preverjali in ocenjevali preko kviza. Slednjega smo se naučili pripraviti v spletni učilnici. Priprava je terjala veliko časa in računalniškega znanja. Kviz je bila ena od rešitev za pridobivanje ocen, vendar še zdaleč ne najboljša. Učitelji smo sicer imeli pregled nad tem, kateri učenci so kviz rešili in koliko časa so potrebovali za reševanje. Zelo hitro smo lahko pridobili povratno informacijo o dosežkih in posledično ocenah. Seveda pa so bile le te nemalokrat nerealne. Učenci so imeli za reševanje kviza na razpolago več časa kot v šoli, med seboj so si pomagali, pomagali so si s zapiski, velikokrat so jim pri reševanju kvizov pomagali tudi starši. Učitelji smo se zavedali, da ocena v večini primerov ni realna, vendar pa je je bilo pomembno, kakšen cilj smo si pri tem zastavili. Naš cilj ni bil le pridobitev ocene, ampak tudi spremljanje odzivnosti učencev, njihova iznajdljivost v danih okoliščinah in v končni fazi tudi izkazano znanje, ki so ga uspeli skozi poučevanje na daljavo pridobiti. V tem koraku je bila usmeritev ministrice nekoliko bolj jasna, saj je vseskozi opozarjala, da naj bo ocenjevanje prijazno učencem in naj glavnino zaključene oceno nosijo ocene pridobljene v prvem ocenjevalnem obdobju. Tega smo se tudi držali, saj je še v mirnem času zaključevanje ocen eno najtežjih del v procesu izobraževanja.

6. Zaključek

Dogodek kot je bila pandemija COVID-19 je naredila za digitalizacijo izobraževalnega procesa več kot desetletja razmišljanja in polemiziranja o digitalni prihodnosti. Digitalizacija se ne izkazuje le kot alternativa, ampak kot ključna rešitev, ki zahteva standardizacijo tako informacijske tehnologije kot programskih paketov in protokolov komuniciranja. Po tej izkušnji, ki je bila za marsikaterega učitelja in učenca zelo zahtevna, pa se hkrati odpirajo povsem nove možnosti poučevanja na daljavo tudi v primeru klasičnega pouka, v primeru odsotnosti učitelja ali učenca v razredu. Samo predstavljajmo si, kakšna izkušnja bi bila šolska ura učitelja geografije, ki je na izobraževanju v daljnih krajih in izvaja pouk na daljavo. Kako manj stresno bi bilo za učenca, ki se zaradi različnih razlogov fizično ne more udeležiti pouka, a lahko vseeno sodeluje pri pouku na daljavo.

Po tej izkušnji bo nemogoče spregledati dejstvo, da nimajo vsi učenci enakih možnosti za razvoj in doseganje ciljev. Zato je potrebno pri organizaciji pouka skupaj s svetovalno službo in vodstvom šole razmisliti o takšnih rešitvah, ki bodo zagotavljale, da bo vsakemu učencu zagotovljena pravica do izobraževanja, kar narekuje 57. člen ustave Republike Slovenije.

Digitalizacija kot podlaga za pedagoški proces mora postati ključna v kurikulumih fakultet in dolžnost vsakega učitelja, da pristopi k izobraževanju skrajno resno in odgovorno. To je naloga pristojnih institucij, ki bi morale preko vodstev šol poskrbeti za kompetentne digitalne pedagoge.

7. Literatura in viri

- A1. (2020). Pridobljeno 12. avgust 2020 iz <https://www.a1.si/en/about-a1/mobile-coverage-slovenia>
- Florjančič, V., & Koselj, I. (2018). Računalniška in internetna pismenost. *Pedagoška obzorja*, 32(1), 8.
- Internet World Stats*. (13. junij 2020). Pridobljeno 12. avgust 2020 iz <https://www.internetworldstats.com/stats9.htm>
- Maček, S. (6. december 2018). *6. december 1774 - Marija Terezija uvede splošno šolsko obveznost*. Pridobljeno 10. avgust 2020 iz <https://www.kamra.si/novice/item/6-december-1774-marija-terezija-uvede-splosno-solsko-obveznost.html>
- Suzuki, M. (24. september 2010). *Japan to pilot digital textbooks in classrooms*. Pridobljeno 10. avgust 2020 iz <https://phys.org/news/2010-09-japan-digital-textbooks-classrooms.html>
- Širokopasovne povezave v državah članicah EU*. (5. junij 2018). Pridobljeno 10. avgust 2020 iz <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/broadband-12-2018/sl/>
- WordSense.eu Online Dictionary*. (18. avgust 2020). Pridobljeno 10. avgust 2020 iz <https://www.wordsense.eu/paedagogus/>

Kratka predstavitev avtorice

Nataša Klun je profesorica matematike in fizike. Svoje poslanstvo – poučevanje opravlja od leta 1998 na Osnovni šoli Trnovo. V svoje delo in poučevanje nenehno uvaja sodobne oblike in metode poučevanja in se tako poskuša čim bolj prilagoditi času, v katerem odraščajo mladostniki. V pouk nenehno vpeljuje diferenciacijo in individualizacijo, saj so znanja posameznikov zelo različna. Pomemben vidik pri procesu poučevanja vidi v pristopih, ki vzpodbujajo kreativnost, delavnost in odprtost za raziskovanje in povezovanje znanja. Pri pouku uporablja tudi sodobno informacijsko komunikacijsko tehnologijo. Pet let je opravljala delo pomočnice, kjer je krepila svoje organizacijske in vodstvene kompetence ter spoznavala delovanje sistema tudi z drugega zornega kota. Sodeluje v različnih projektih in se nenehno strokovno in pedagoško izobražuje in izpopolnjuje svoje znanje.

Zagotavljanje zasebnosti in varnosti mladostnikov na internetu

Providing Privacy and Security of Youth on the Internet

Polona Rajher

*III. gimnazija Maribor
polona.rajher@gmail.com*

Povzetek

V današnji družbi je internet kot sodoben medij postal del našega vsakdana, ki nam poleg iskanja raznovrstnih informacij nudi obilo zabave in možnosti komuniciranja. Za mlade generacije je internet pomembno sredstvo, saj jim ponuja veliko možnosti za izobraževanje, raziskovanje in izpopolnjevanje. Ob vseh pozitivnih lastnostih uporabe interneta moramo izpostaviti številne potencialne nevarnosti in tveganja, ki so jim ob nepazljivi rabi interneta najbolj izpostavljeni mladi. Zaradi neizkušenosti, neznanja in pomanjkanja kritične presoje lahko postanejo tarča storilcev na internetu, spletnih nadlegovalcev in v najhujših primerih celo žrtve organiziranih pedofilskih mrež. Za zagotavljanje zasebnosti in večje varnosti mladostnikov na internetu je v prispevku osrednja pozornost namenjena najpogostejšim nevarnostim in tveganjem, s katerimi se mladostniki lahko soočajo. Predstavljeni so ukrepi z vidika tehnične zaščite, ki določene nevarnosti zmanjšajo ali celo odpravijo. Poudarjena je ključna vloga staršev, učiteljev ter organizacij in projektov, ki aktivno sodelujejo pri osveščanju in izobraževanju mladih.

Ključne besede: internetne zlorabe, mladostniki, osveščanje mladostnikov, varna raba interneta, zasebnost na internetu.

Abstract

In today's society the Internet as a contemporary media has become a part of our everyday lives, which search for various information also offers a lot of fun and ways to communicate. For young generations the Internet is an important tool, offering enormous possibilities for education, research and advancement. With all the positive characteristics of using the Internet we have to emphasise many of the potential threats and risks to which young people are the most exposed to with careless use. Because of their inexperience, insufficient knowledge and lack of critical judgement they can easily become targets of perpetrators, Internet molesters and in worst cases even victims of organised paedophilic networks. In order to ensure privacy and stronger security for young people using the Internet we are going to concentrate on the most common dangers and risks, which young people may encounter, and also present a few measures from technical security's point of view, which lowers certain dangers or even eliminates them. We will emphasize the key role of parents, teachers, organizations and projects, which actively cooperate in raising awareness and educating young people.

Keywords: Internet abuse, privacy on the Internet, raising awareness, safe use of the Internet, youth.

1. Uvod

Kot vemo, so se šolske učilnice v času pandemije covid-19 preselile na splet. Pred zaprtjem šol se je otroke in mladostnike podilo stran od sodobnih naprav, sedaj pa je potrebno vztrajati, da jih uporabljajo. Tako se na ta čas lahko pogleda kot na odlično priložnost, da se jim predstavi pasti sodobne tehnologije.

Priznati je treba, da si brez interneta skoraj več ne predstavljamo življenja. Internet predstavlja sodoben medij, ki nudi veliko poslovnih možnosti, iskanje informacij in možnosti komuniciranja. Mladostniki danes vse več časa preživijo pred računalnikom in internet zanje predstavlja ključen vir informacij in sredstvo komuniciranja preko spletnih socialnih omrežij, forumov, elektronske pošte, klepetalnic itd. Globalna narava interneta, hiter prenos podatkov, možnost prikrivanja prave identitete itd. pa predstavljajo prednosti tudi za posameznike, ki to izkoriščajo za slabe in v mnogih primerih tudi nezakonite namene. Mladostniki so najbolj ranljivi uporabniki interneta in so zaradi svoje mladosti, neizkušenosti in pomanjkanja kritične presoje izpostavljeni različnim nevarnostim, ki jih prinaša nepazljiva raba interneta. V prispevku so navedene nevarnosti, ki prežijo na mladostnike pri nepazljivi uporabi interneta, ter izpostavljene ključne rešitve za zaščito zasebnosti in varnosti na internetu. Z vidika zagotavljanja zasebnosti in varnosti na internetu pa je najpomembnejše ozaveščanje in izobraževanje otrok in mladostnikov o varni rabi interneta s strani staršev, učiteljev in širše družbene skupnosti. Zato je v prispevku predstavljena tudi njihova vloga.

2. Zasebnost in varnost na internetu

Za zaščito zasebnosti in varnosti na internetu je priporočljiva zadostna mera previdnosti, predvsem pri odpiranju spletnih povezav, ki jih dobimo po e-pošti. Vselej je treba preveriti identiteto osebe, ki želi od nas pridobiti pomembne podatke, saj obstaja velika verjetnost zlorabe osebnih podatkov. Zavedati se moramo, da se z objavo zasebnih podatkov omogoči tudi njihova zloraba. Z veliko mero previdnosti moramo ravnati tudi pri nameščanju raznih aplikacij in dodatkov na računalnik ter skrbeti za pravilno in neprekinjeno delovanje protivirusnega programa in požarnega zidu. Posebno pozornost moramo nameniti ustvarjanju gesel, ki morajo biti dovolj kompleksna, prav tako pa je priporočljivo njihovo redno spreminjanje (Bernik in Prisljan, 2012).

Za zagotavljanje zasebnosti in varnosti na internetu je poleg tehničnih rešitev pomembno predvsem uporabnikovo ravnanje in vedenje pri uporabi sodobnih tehnologij in interneta. Ker nobena spletna aktivnost ne omogoča popolne zasebnosti na internetu, so za zaščito zasebnosti in varnosti na internetu pomembni predvsem računalniško znanje, osveščenost, ustreznost programske opreme in posameznikova kritična presoja. Menimo, da sta osveščenost uporabnikov in previdnost pri uporabi interneta ključnega pomena, saj v prvi vrsti sami nosimo odgovornost za ravnanje s svojimi podatki in drugimi informacijami ter se sami odločamo, komu jih bomo zaupali in posredovali.

3. Grožnje zasebnosti in varnosti na internetu

Internet je postal del našega vsakdana in brez njega skoraj ne znamo in ne moremo več živeti. Prinesel nam je mnogo koristnega, kot na primer možnost globalne komunikacije, neusahljiv vir informacij in zabave ter obilo novih poslovnih priložnosti. Uporaba interneta pa ne prinaša samo zadovoljstva in koristi, ampak tudi številne nevarnosti, ki se jih večina uporabnikov,

predvsem pa mladostnikov, zaradi pomanjkanja znanja in premajhne osveščenosti niti ne zaveda. Nepravilna ali nepremišljena uporaba interneta lahko ima v skrajni fazi tudi katastrofalne posledice, ki niso povezane le z izgubo podatkov ali okvaro računalnika, temveč tudi s težkimi psihičnimi posledicami uporabnikov (Skrtnar, 2006).

3.1 Nevarnosti interneta

V tem podglavju so predstavljene najpogostejše nevarnosti, ki ogrožajo računalnik, in opisane njihove značilnosti ter načini širjenja. Pomembno je, da so mladostniki poučeni o nevarnostih in tveganjih in da posamezne nevarnosti prepoznajo že na začetni stopnji, saj lahko le na tak način preprečijo nadaljnje okužbe računalnika in druge nevarnosti.

3.1.1 Trojanski konj

Po navadi se predstavlja kot uporaben ali zabaven program, ki uničuje datoteke ali pa ustvari t. i. zadnja vrata, ki nepooblaščenim osebam omogočajo popoln nadzor nad računalnikom. Značilnost trojanskega konja je tudi, da samodejno ne okuži drugega računalnika, kot to velja za črve in viruse.

3.1.2 Virus

Je računalniška koda, ki se pripne na program ali datoteko. Razširi se lahko zelo hitro, še posebej, če uporabnik tako datoteko oz. program razširja in prenaša na druge uporabnike z uporabo interneta, zgoščenk ali drugih medijev. Viruse najpogosteje prenašajo otroci in mladi preko računalniških igrvic, saj po navadi ne preverjajo programov (Kovačič, 2008).

3.1.3 Črv (angl. worm)

Je virusu soroden program, ki se lahko sam aktivno prenaša prek omrežij. Črvi so zato nevarnejši od virusov, saj se lahko računalnik z njimi okuži, ne da bi uporabnik zagnal kakšno datoteko. Tako kot virusi ima tudi večina črvov določen negativen učinek na delovanje računalnika, kar se kaže v večji obremenjenosti oz. počasnosti sistema.

3.1.4 Zadnja vrata (angl. back door)

Zadnja vrata v računalnik namestijo varnostno luknjo, ki omogoči vstop napadalcem ali neželenim programom, da zaobidejo običajne postopke identifikacije. Tako lahko virus, črv ali človeški napadalec »pusti odprta vrata« nadaljnjim vdorom (Sam svoj varnostnik, 2009).

3.1.5 DOS-napad (angl. Denial of service)

Pri DOS-napadu je na računalnik hkrati poslano toliko zahtev za komunikacijo, da ne zmore več učinkovito komunicirati s poštenimi klienti. Napadalci pa lahko naš računalnik uporabijo tudi kot soudeleženca v DOS-napadu na drug računalniški sistem (Kovačič, 2008).

3.1.6 Vohunski oz. parazitni program

Delimo jih v dve kategoriji, in sicer »adware«, ki prikazujejo spletne strani z oglasi, in »spyware«, ki spremljajo naše navade pri brskanju po spletu. Ti programi se na naš računalnik namestijo skupaj z na videz uporabnim programom, ki je zgolj vaba. So zelo razširjeni in

obvladajo tehnike skrivanja, zato jih protivirusni program težko odkrije. Parazitni programi omogočajo napadalcem, da zberejo podatke o žrtvi ali pa aktivirajo samodejno pojavljanje oglasov ali klicne programe, ki samodejno kličejo na plačljive telefonske številke ter upočasnijo delovanje računalnika (Varni na internetu, 2006).

3.1.7 Prevare z elektronsko pošto

Gre za poskus prevare uporabnika, s katero napadalci želijo priti do pomembnih informacij (gesel). Napadalec se najpogosteje izdaja za administratorja, ki od uporabnika zahteva zamenjavo gesel za tista, ki mu jih sam določi, ali pa od uporabnika zahteva, da mu pošlje kopijo datotek z gesli ali drugo pomembno informacijo. Pri elektronskih sporočilih s tovrstno vsebino morajo uporabniki, še posebej pa mladostniki ravnati z veliko mero previdnosti in preudarnosti. Čeprav je sporočilo na prvi pogled videti pristno, je treba vselej preveriti nepoznanega pošiljatelja sporočila. Pomembno je, da nikoli ne posredujemo gesel in drugih osebnih podatkov po elektronski pošti.

3.1.8 Neželena pošta (angl. Spam)

Če se želimo vsaj delno izogniti prejemanju raznih neželenih sporočil, moramo biti previdni pri posredovanju svojega elektronskega naslova. Večinoma gre za oglaševanje, pogosto tudi goljufivih ali nezakonitih izdelkov ali storitev. Zaradi možnosti velikih zaslužkov je neželena pošta eden izmed pomembnih dejavnikov za razmah spletnega kriminala (Kovačič, 2006).

3.1.9 Spletno ribarjenje (angl. Phishing)

Je ena izmed nevarnosti, pri kateri napadalci postavijo lažno spletno stran oziroma pošljejo prirejeno elektronsko sporočilo, s katerim skušajo uporabnika prepričati, da jim posreduje svoje osebne podatke. Tako goljufiva spletna stran kot elektronsko pismo sta lahko na prvi pogled popolnoma enaka spletni strani ali pismu legitimnega podjetja, vendar pa bosta vaše finančne podatke posredovala tretjim osebam, ki se bodo z njimi okoristile. Uporabniki so pri tovrstnih napadih preusmerjeni na zlonamerne spletne strani, ne da bi za to sploh vedeli. Napadalci na tak način pridobivajo zaupne podatke od uporabnikov, najbolj pa so zaželeni številke kreditnih kartic s podatki, ki so potrebni za dostop in uporabo e-bančnih storitev (Kovačič, 2008).

3.2 Tehnične rešitve

Uporabnik je pri uporabi spleta izpostavljen mnogim nevarnostim, zato je zelo priporočljiva uporaba zaščitnih ukrepov, ki te nevarnosti zmanjšajo ali celo odpravijo. Nekaterim nevarnostim se je mogoče izogniti z razumno in previdno uporabo interneta (npr. spletnim prevaram), za druge pa so na voljo tehnične rešitve, ki jih bomo opisali v tem podpoglavju.

3.2.1 Protivirusni program

Ena najpomembnejših obramb pred računalniškimi virusi je protivirusni program. Novi virusi se pojavljajo vsak dan, zato je pomembno, da uporabnik svoj protivirusni program redno posodablja z novimi protivirusnimi vzorci. Protivirusni program deluje tako, da vsako vsebino datoteke pregleda in nas opozarja na tiste, ki so okužene z virusom ali z drugimi škodljivimi vsebinami. Pri nameščanju protivirusnih programov moramo biti previdni, saj obstaja možnost, da se škodljiva programska koda zamaskira v protivirusne programe (Informacijski pooblaščenec, 2011).

3.2.2 Požarni zid (*angl. firewall*)

Je poseben vmesnik (program ali strojna oprema), ki omejuje nepooblaščen dostope iz omrežja oz. v omrežje. Omejitve dostopa so mogoče na IP-naslov ali na vrata, skozi katera poteka komunikacija.

3.2.3 Šifriranje

Šifriranje je prav tako ena izmed najbolj znanih zaščitnih tehnik. Gre za metode, s katerimi temeljno sporočilo zašifriramo oziroma dešifriramo. Poleg šifrirnega postopka ali algoritma pri tem uporabimo tudi ključ ali geslo. Z uporabo šifriranja znotraj računalniškega sistema se lahko izognemo kraji podatkov v primeru nepooblaščenega (fizičnega) dostopa. Pošiljatelj in prejemnik imata vsak svoj par ključev – zasebnega, ki je tajen, in javnega, ki je javno dostopen. Ker sta ključa med seboj povezana v posebnem matematičnem razmerju, mora pošiljatelj sporočilo zašifrirati s svojim zasebnim in prejemnikovim javnim ključem, prejemnik pa to sporočilo nato dešifrira s svojim zasebnim in pošiljateljevim javnim ključem.

3.2.4 Trajno brisanje

Je zelo priporočljivo, saj z uporabo internetnih storitev na računalniku puščamo številne elektronske sledi, ki se zapisujejo v različnečasne datoteke, zato je priporočljiva uporaba, ki vsebino datotek izbriše s prepisovanjem podatkov čez stare. Ni pa učinkovito na vseh datotečnih sistemih, saj so nekateri datotečni sistemi zasnovani tako, da je uničene podatke mogoče obnoviti.

3.2.5 Filtriranje in blokiranje neprimernih vsebin

Filtriranje in blokiranje neprimernih vsebin je ena izmed tehničnih rešitev, ki jo uporabljajo predvsem starši otrok in mladostnikov. Deluje tako, da v spletnem brskalniku nastavimo stopnjo prepustnosti za določene vsebine, s čimer lahko preprečimo dostop do določenih nezaželenih spletnih vsebin (npr. pornografije). Nekateri programi za filtriranje in blokiranje neprimernih vsebin pa lahko tudi sledijo deskanju po internetu, snemajo pogovore v klepetalnicah, v primeru nevarnosti obveščajo starše preko elektronske pošte ali pa zaustavijo elektronsko pošto z neprimerno vsebino. Tu velja omeniti predvsem otrokovo pravico do zasebnosti pred lastnimi starši, zato je pomembno medsebojno zaupanje, kjer tovrstne metode ne bodo več potrebne (Kovačič, 2006).

3.3 Škodljive in nezakonite spletne vsebine

Veliko tveganj, povezanih s komunikacijskimi tehnologijami, ogroža ljudi na splošno. Otroci in mladi pa so še posebej ranljivi. Ne le zaradi njihove mladosti, ampak tudi zaradi tega, ker so nove tehnologije mnogo vplivnejši del njihovih življenj. Otroci in mladi so pogosteje tarča t. i. »spletnih plenilcev«, ki iščejo ranljive ljudi, ki jih lahko zlorabijo. Anonimnost na spletu jim omogoča, da prevzamejo lažno identiteto, s katero lažje navežejo stik z otroki in mladimi v klepetalnicah ter spletnih dnevnikih (Kane in Portin, 2008). Škodljivost določene spletne vsebine je odvisna od kulture in vrednot, ki veljajo v določeni skupnosti oz. državi. Za škodljive spletne vsebine štejemo vse tiste, ki prizadenejo čustva določenih oseb oz. družbenih skupin. Kot nezakonite spletne vsebine pa štejemo vse tiste, ki so kaznive v skladu s Kazenskim zakonikom Republike Slovenije in drugimi ukrepi v notranjem pravu (Kovačič, 2008). Kot smo ugotovili, grožnje zasebnosti in varnosti ne predstavljajo samo trojanski konji, virusi, črvi in

druge nevarnosti, ki smo jih opisali v prejšnjem poglavju, pač pa tudi številne škodljive in nelegalne spletne vsebine, kot so na primer nasilje na internetu, spletno nadlegovanje, sovražni govor in otroška pornografija. Omenjene in še nekatere nevarne spletne vsebine bomo podrobneje opredelili v nadaljevanju.

3.3.1 Nasilje na internetu

Na internetu lahko naletimo tudi na spletne strani, ki prikazujejo nasilno vsebino. Nasilje je na internetu lahko prikazano v obliki nasilnih iger, sovražnih sporočil, spletnega nadlegovanja ali spletnih strani, ki prikazujejo in propagirajo nasilje. Največ nasilja se dogaja na spletnih klepetalnicah in forumih, ki so namenjeni pogovorom in izražanju mnenj o različnih temah. Tu lahko najdemo razna žaljiva sporočila, sovražni govor in kibernetško sovraštvo. Nasilje pa se lahko širi tudi preko elektronske pošte, s katero nasilna sporočila dosežejo širok krog posameznikov (O nasilju na internetu, 2012). Pozornost gre nameniti tudi nasilnim računalniškim igricam in njihovem vplivu na nasilno vedenje mladih. Ker so konzole in spletne igre postale zelo priljubljena oblika zabave otrok in mladostnikov, je vsebina teh iger povzročila zaskrbljenost v povezavi s potencialnim vplivom vedno bolj realističnega nasilja in stereotipnih karakterjev (Kane in Portin, 2008). Posameznik, ki vzorec iz nasilnih računalniških iger prenese v vsakdanje življenje, pa ni samo pod vplivom teh iger in zasvojenosti z njimi, pač pa je po našem mnenju tudi pod velikim pritiskom okolice, kar vpliva na njegovo psihično stanje in dožemanje realnega sveta. Med mladimi so lahko prisotne težave v družini, v šoli in med vrstniki, kar lahko privede do družbene izoliranosti, zapiranja vase in posledično vživljanje v virtualni svet, ki ga lahko posameznik sprejme in dojema kot realnega. Zato nasilne računalniške igre po našem mnenju ne predstavljajo glavnega vzroka za nasilno in destruktivno vedenje mladih, pač pa so tu prisotne tudi družbene razmere in okolica, s katero se mladi soočajo.

3.3.2 Spletno nadlegovanje

Nadlegovanje je med mladostniki prisotno že od nekdaj, vendar pa se je z razmahom sodobnih tehnologij iz šole, z igrišč in iz drugih javnih prostorov preselilo na svetovni splet in druga komunikacijska sredstva. Za spletno nadlegovanje se najpogosteje uporabljajo e-pošta, mobilni telefoni, programi za neposredno sporočanje, klepetalnice, spletne strani z videovsebino, spletne kamere, spletna socialna omrežja in virtualna učna okolja. Spletno nadlegovanje (angl. *cyberbullying*) se od tradicionalne oblike nadlegovanja razlikuje po tem, da ni omejeno na določen čas in prostor. Lahko se dogaja 24 ur na dan, predvsem pa v prostorih, v katere nadlegovalci prej niso imeli vstopa (Informacijski pooblaščenec, 2009). Snakeborg in drugi (2011) menijo, da je spletno nadlegovanje še posebej zahrbtna oblika, ker omogoča določeno mero anonimnosti in priložnosti, da nadlegovalec doseže veliko število potencialnih žrtev brez kazenskih sankcij. Spletno nadlegovanje je dejanje posameznika ali skupine, ki s pomočjo elektronskih komunikacijskih naprav pošiljajo ali objavljajo vsebino, ki se nanaša na posameznika ali skupino in je s strani razumnih oseb označena kot kruta, vulgarna, neprijetna, zastrašujoča, škodljiva itd.

Pri omejevanju spletnega nadlegovanja sta na prvem mestu nujna odkrit pogovor z mladostniki ter izobraževanje o varni in primerni uporabi informacijskih tehnologij. Predvsem je pomembno, da mladostniki razumejo, da nadlegovanje na spletu ni igra, zato jih je treba seznaniti tudi s posledicami, ki jih spletno nadlegovanje prinese s sabo. Prav tako je pomembno seznanjenje o pravih obnašanja na svetovnem spletu, seznanjenje s slovensko zakonodajo s področja spletnega nadlegovanja, o pristojnostih različnih državnih organov in o vseh (tudi pravnih) posledicah, ki lahko doletijo spletne nadlegovalce (Informacijski pooblaščenec, 2009).

3.3.3 »Seksting«

Z razmahom interneta in mobilnih telefonov je med mladimi vse bolj popularen tako imenovani »seksting«. Izraz označuje pošiljanje golih fotografij ali videoposnetkov preko interneta ali mobilnega telefona med vrstniki. To je značilno predvsem za najstnike. Mladostniki to počno predvsem za zabavo in ne vidijo možnih negativnih posledic takega vedenja. Težava nastane, ker slike lahko hitro zaokrožijo po internetu in mladim prinesejo nemalo težav. Posledice so lahko težave v šoli in doma, spolno nadlegovanje, nadlegovanje vrstnikov itd. Vedeti moramo, da slike, ki so enkrat objavljene na internetu, tam tudi ostanejo, kjer jih lahko vidi kdor koli še leta po tem. Mladi se ne zavedajo dovolj, da lahko do osebnih informacij in slik, ki jih objavljajo na spletu, dostopajo vsi, vključno z njihovimi starši, učitelji, prihodnjimi delodajalci in ljudmi s slabimi nameni. Tudi če sami ne objavljajo neprimernih fotografij, se morajo zavedati, da jih lahko objavi nekdo drug in jih prikaže v popolnoma drugem kontekstu, kjer postanejo za njih žaljive (Seksting, 2012).

3.3.4 Sovražni govor

Sovražni govor je izražanje mnenj in idej, ki so po svoji naravi ksenofobične, diskriminatorne, rasistične in naperjene zoper razne manjšine (etnične, verske, kulturne), in obsega govorno, pisno in tudi nebesedno komunikacijo. Temelji na prepričanju, da so nekateri ljudje manjvredni, ker zaradi posamezne osebne okoliščine pripadajo določeni skupini (Samaluk, 2006). Za širjenje sovražnega govora pa posamezniki čedalje več izkoriščajo internet, saj jim zaradi nekaterih lastnosti interneta, kot sta npr. skritost identitete in lahkota širjenja njihovih idej, omogoča doseči na milijone uporabnikov in potencialnih pristašev. Internet izkoriščajo tudi rasisti, ki so organizirani v razne ekstremistične skupine in preko spleta širijo svoje ideje, prav tako pa je v spletnem trgovanju prisotno veliko proizvodov, ki promovirajo rasizem in ksenofobijo (Šterk, 2006). Pri omejevanju sovražnega govora ima pomembno vlogo slovenska prijavna točka Spletno oko, ki na svoji spletni strani omogoča anonimno prijavo sovražnega govora, prav tako pa ima posameznik možnost do anonimne prijave razširjanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti na spletnih straneh, kjer je omogočeno komentiranje novic, člankov ali drugih vsebin na internetu. Z vidika omejevanja pa je pomembna tudi ustrezna pravna ureditev. Temeljna določba o prepovedi spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti ter prepoved spodbujanja k nasilju in vojni ima pravno osnovo v Ustavi Republike Slovenije (1991), in sicer v 63. členu, ki prepoveduje vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti. Nadalje pa je člen opredeljen v Kazenskem zakoniku Republike Slovenije (2008), in sicer v 297. členu, ki kazensko sankcionira javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti.

4. Zaključek

Internet danes ne predstavlja le neskončnega vira informacij, pač pa tudi sredstvo za komuniciranje, kar je še posebej priljubljeno pri mladih. Vendar pa se morajo mladi zavedati, da v »virtualnem« svetu nanje pretijo enake ali še večje neprijetnosti in nevarnosti kot v »realnem« svetu. Starši, učitelji in širša družbena skupnost imajo pomembno vlogo pri varni rabi interneta, zato je prav, da mlade že od začetka spremljajo in usmerjajo pri njihovih dejavnostih na internetu. Pomembno je, da so tako učitelji kot tudi starši seznanjeni z aktualno problematiko, s številnimi prednostmi in potencialnimi nevarnostmi, ki jih prinaša uporaba

interneta, tako da bodo lahko mlade naučili, kako varno uporabljati internet in zaščititi svojo zasebnost (Skrt, 2006).

Menimo, da sta z vidika vloge staršev ključnega pomena ustrezna komunikacija in na zaupanju temelječ odnos med starši in mladostniki. Starši se morajo s svojimi otroki odkrito pogovoriti in jih seznaniti z možnimi zlorabami in z negativnimi posledicami, na katere lahko naletijo ob neustrezni in nepremišljeni uporabi interneta. Starši naj svojim otrokom postavijo jasne omejitve z vidika uporabe interneta, še posebej to velja pri spletnem nakupovanju in plačevanju s plačilnimi karticami, kjer pogosto prihaja do zlorab osebnih podatkov. Ne smemo pa pozabiti tudi na razna družabna omrežja, kjer mladi pogosto objavijo preveč podatkov in informacij. Seznaniti jih moramo z nastavitvami zasebnosti in varno uporabo. Starši lahko uporabljajo tudi orodja za starševski nadzor, vendar pa menimo, da ima lahko pretiran nadzor staršev ravno obratni učinek na mladostnika. Zato so v prvi vrsti pomembne vzgoja, ozaveščenost in komunikacija.

Tako kot starši so tudi učitelji pomemben člen pri osveščanju otrok o varni rabi interneta, saj imajo ustrezno znanje, ki ga prenašajo na mlajše generacije. Izpostavili bi predvsem ustrezen učni program v osnovnih šolah, ki bi otrokom in mladostnikom omogočal pridobivati ustrezna znanja s področja varne rabe računalnika in interneta. Učenci in učitelji bi morali aktivneje sodelovati pri raznih delavnicah, okroglih mizah in drugih dejavnostih. Učni program bi moral biti bolj dinamičen in pester, saj bi na tak način spodbudili in motivirali otroke in mladostnike k sodelovanju in razmišljanju. Večjo ozaveščenost otrok in mladostnikov bi dosegli tudi z večjim sodelovanjem med šolami in organizacijami ter različnimi projekti, ki se izvajajo v Sloveniji na področju varne rabe interneta.

5. Literatura in viri

- Bernik, I., in Prislan, K. (2012). *Kibernetska kriminaliteta, informacijsko bojevanje in kibernetski terorizem*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Informacijski pooblaščenec. (2016). *Smernice glede varstva pred spletnim nadlegovanjem*. Pridobljeno s https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/Smernice-glede-varstva-pred-spletnim-nadlegovanjem.pdf
- Informacijski pooblaščenec. (2019). *Smernice o orodjih za zaščito zasebnosti na internetu*. Pridobljeno s https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/Smernice_o_orodjih_za_zascito_zasebnosti_na_internet_u.pdf
- Kane, J., in Portin, P. (2008). *Nasilje in tehnologija*. Pridobljeno s http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/others/booklets/07_daphne_booklet_7_sl.pdf
- Kazenski zakonik. (2008). *Uradni list RS*, (139/08, 143/08, 176/08, 221/08, 297/08).
- Kovačič M. (2006). *Nadzor in zasebnost v informacijski družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kovačič, M., Žavbi, A., Dolenc, T., Božič, G., Zupanič, T., Šterk, T., in Kuželički, A. (2018). *Deskanje po varnih vodah 2: gradiva za učitelje*. Ljubljana: SAFE-SI, Fakulteta za družbene vede, Center za metodologijo in informatiko.
- Varni na internetu. (2016). *Policija.si*. Pridobljeno s <http://www.policija.si/images/stories/Publikacije/PDF/varniNaInternetu.pdf>
- O nasilju na internetu. (2019). *Safe.si*. Pridobljeno s <http://www.safe.si/c/1023/Nasilje/?preid=1015>
- Sam svoj varnostnik. (2019). *Mojmikro.si*. Pridobljeno s http://www.mojmikro.si/v_praksi/naredi_sam/sam_svoj_varnostnik

- Samaluk, B. (2006). Slovenija: pomen regulacije sovražnega govora na internetu. *Blog.eun.org*. Pridobljeno s http://blog.eun.org/insafe/2006/02/slovenija_pomen_regulacije_sov.html
- Seksting. (2019). *Safe.si*. Pridobljeno s <http://www.safe.si/c/1512/Seksting/?preid=672>
- Skrtnar, R. (2006). Zaščita otrok pred nevarnostmi interneta. *Nasvet.com*. Pridobljeno s <http://www.nasvet.com/zlorabe-otroci/>
- Snakenborg, J., Van Acker, R., in Gable, R. (2011). Cyberbullying: Preventing and Intervention to Protect Our Children and Youth. *Preventing School Failure*, 55 (2), 88-95.
- Šterk, T., Zupančič, T., Kovačič, M., in Dolenc, T. (2006). *Kako varno uporabljati internet? Gradivo za učitelje*. Pridobljeno s http://www.safe.si/uploads/editor/1157005150gradiva_za_ucitelje_final.pdf
- Ustava Republike Slovenije. (1991). *Uradni list RS*, (35/91, 37/91, 38/91, 63/91).

Kratka predstavitev avtorja

Polona Rajher, je profesorica športne vzgoje, zaposlena na III. gimnaziji v Mariboru. Poučuje športno vzgojo v gimnazijskih razredih in v programu predšolske vzgoje, plesno izražanje v programu predšolske vzgoje ter izbirni modul Šport za otroke v 4. letnikih predšolske vzgoje. Pri svojem delu rada spoznava in uvaja nove koncepte vzgoje in poučevanja.

Pouk na daljavo s spletnimi orodji

Educational tools for distance learning

Breda Jesenik Kolar

*Prva gimnazija Maribor in Konservatorij za glasbo in balet Maribor
breda.kolar2@guest.arnes.si*

Povzetek

Ob izбуhu epidemije koronavirusa smo se tako učenci kot učitelji znašli pred novo izkušnjo, saj smo učenje in poučevanje morali nenadoma preseliti za domače zidove. Namesto vsakodnevnega srečevanja v učilnicah smo se srečevali le virtualno.

Učitelji smo morali poiskati načine, kako učence motivirati do te mere, da bodo naloge samostojno in uspešno opravili in se jih z veseljem lotevali, pri čemer nam je bila sodobna informacijska tehnologija pogosto v pomoč.

V prispevku bodo predstavljena nekatera spletna orodja (Mentimeter, Quizlet, Wordwall), ki jih učitelji različnih predmetnih področij lahko s pridom uporabimo ne samo pri poučevanju na daljavo, ampak bodo nadvse dobrodošla v učilnici, tako pri delu z mlajšimi otroki kot z najstniki.

Ključne besede: informacijska tehnologija, motivacija, pouk na daljavo, spletna orodja, virtualno.

Abstract

During the outbreak of coronavirus teachers and students alike were put in a new and unfamiliar situation when teaching and learning suddenly took place behind home walls. Instead of meeting in classrooms, we were only able to meet virtually. Teachers had to find the ways, how to engage their students in such a way they would not only be able to complete the assignments independently, but would also enjoy doing the tasks and thus be actively involved in remote learning. Various online tools were helpful in achieving this goal.

In the article three educational tools will be presented (Mentimeter, Quizlet and Wordwall) which can be used not only in remote teaching but also in regular classrooms regardless the students age.

Keywords: information technology, motivation, online tools, remote teaching, virtually.

1. Uvod

Z izbruhom koronavirusa smo bili učitelji nenadoma pahnjeni v situacijo, ko smo morali pouk čez noč preseliti iz učilnic v svoje domove in v virtualni svet. Zaprtje šol nas je presenetilo in nas ujelo nepripravljene ter postavilo pred številne izzive. Mnogi učitelji smo se ukvarjali s tem, kako zastaviti delo, da ga bodo lahko učenci v čim večji meri opravili sami, brez učiteljevega poseganja, vendar na način, da bo le-ta lahko spremljal njihovo delo in napredek. Iskali smo take vsebine in naloge, ki bi bile za učence privlačne in bi se jih radi lotevali, saj smo se zavedali, da so se tudi oni nenadoma znašli v novem in neznanem položaju. Prav številna spletna orodja so se ob tem izkazala za nadvse koristna.

2. Raba spletnih orodij za poučevanje

V nadaljevanju prispevka bo prikazana raba treh spletnih orodij, ki so primerna za poučevanje učencev različnih starostnih obdobj in za različne predmete, uporabljeni primeri pa bodo ilustrirali njihovo rabo predvsem na področju poučevanja angleščine. Predstavljena spletna orodja so učitelju prijazna, saj priprava gradiv ne vzame preveč časa in ni tehnično prezahtevna. Mentimeter in Quizlet sta brezplačna, Wordwall prav tako omogoča izdelavo nekaj brezplačnih vaj.

2.1 Mentimeter

Mentimeter lahko učitelji uporabimo v vseh fazah učne ure: od uvodne motivacije do evalvacije učnega sklopa ali posamezne učne ure. To orodje učitelju omogoča različen nabor dejavnosti: od preverjanja predznanja in zbiranja odgovorov v obliki besednega oblaka (Word Cloud) do reševanja kvizov in anket različnih tipov (možnost izbire, kratki odgovori, razvrščanje...). Z njim v pouk uspešno vključimo vse učence in sproti preverimo njihove odgovore.

Spodnji primer ilustrira rabo Mentimetra v uvodni fazi, po vzoru viharjenja možganov.

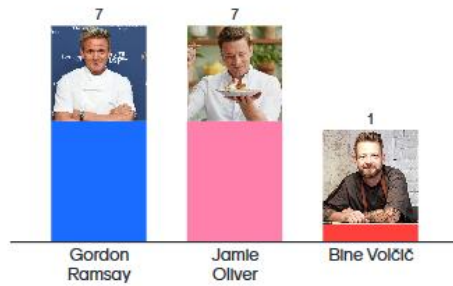


Slika 1: Kaj te osrečuje?

Pogosto se v Mentimetru uporabljajo ankete, kamor lahko vključimo tudi slikovno gradivo, kar je še posebej privlačno za mlajše otroke.

Who is your favourite chef?

Mentimeter



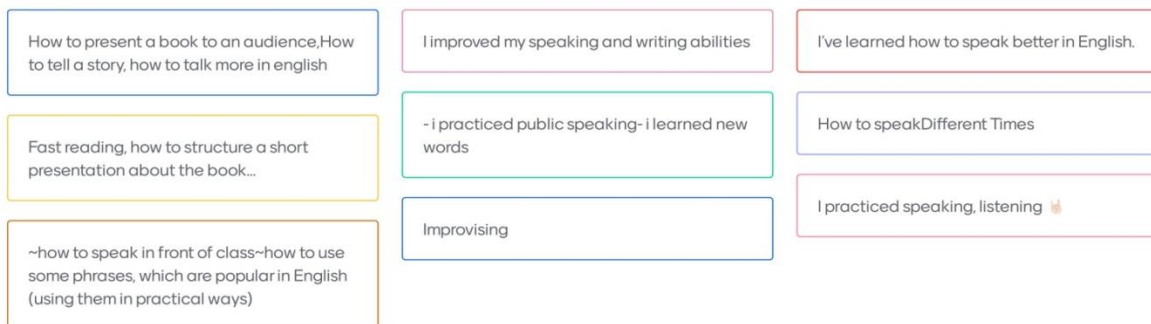
15

Slika 2: Kdo je tvoj najljubši kuharski šef?

Orodje se je izkazalo koristno tudi za formativno spremljanje. V spodnjem primeru so dijaki ovrednotili, kaj so se naučili, ko so pripravljali mini projekt, v katerem so morali prebrati knjigo po lastni izbiri in jo predstaviti sošolcem.

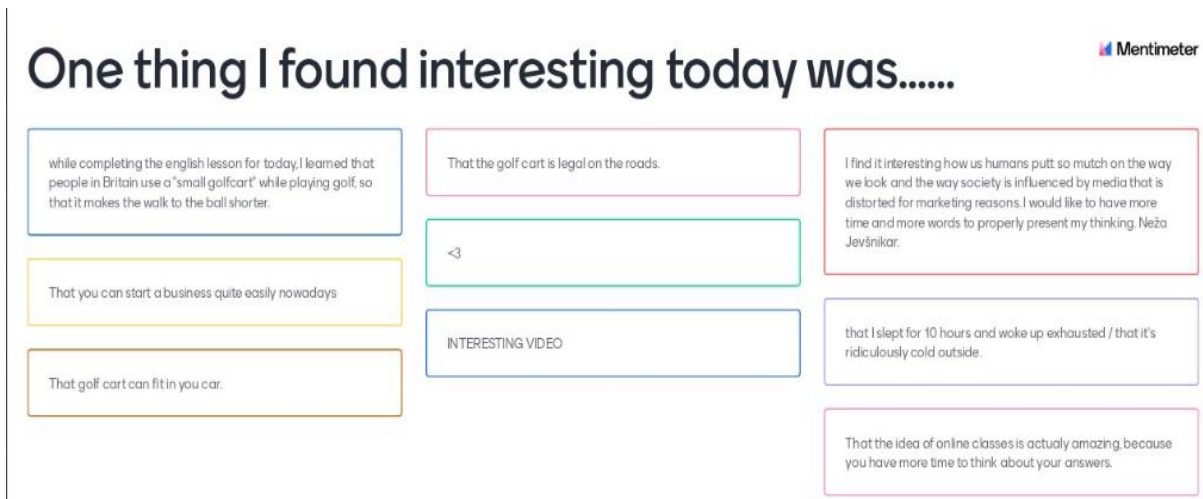
What did you learn while preparing the project?

Mentimeter



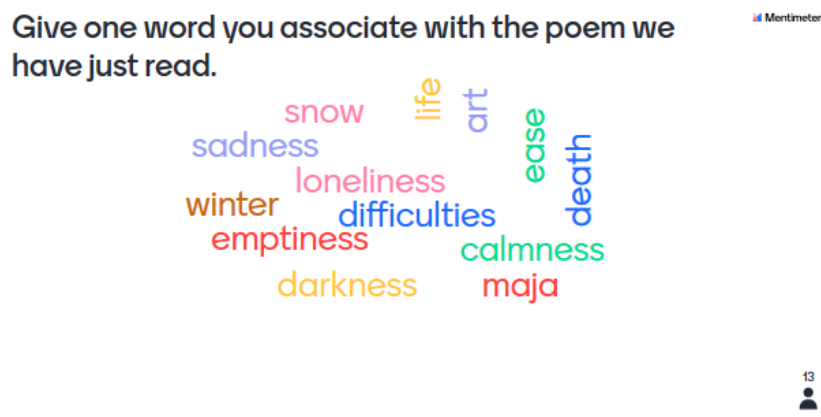
Slika 3: Kaj si se naučil ob pripravi projekta?

V naslednjem primeru so dijaki zapisali, kaj se jim je zdelo pri uri zanimivo.



Slika 4: Danes se mi je zdelo zanimivo ...

V eni izmed učnih ur so dijaki povzeli glavno misel in občutke ob prebrani pesmi Roberta Frosta *Stopping by Woods on a Snowy Evening* (Ob gozdu na zimski večer).



Slika 5: Asociacije ob prebrani pesmi

2.2 Quizlet

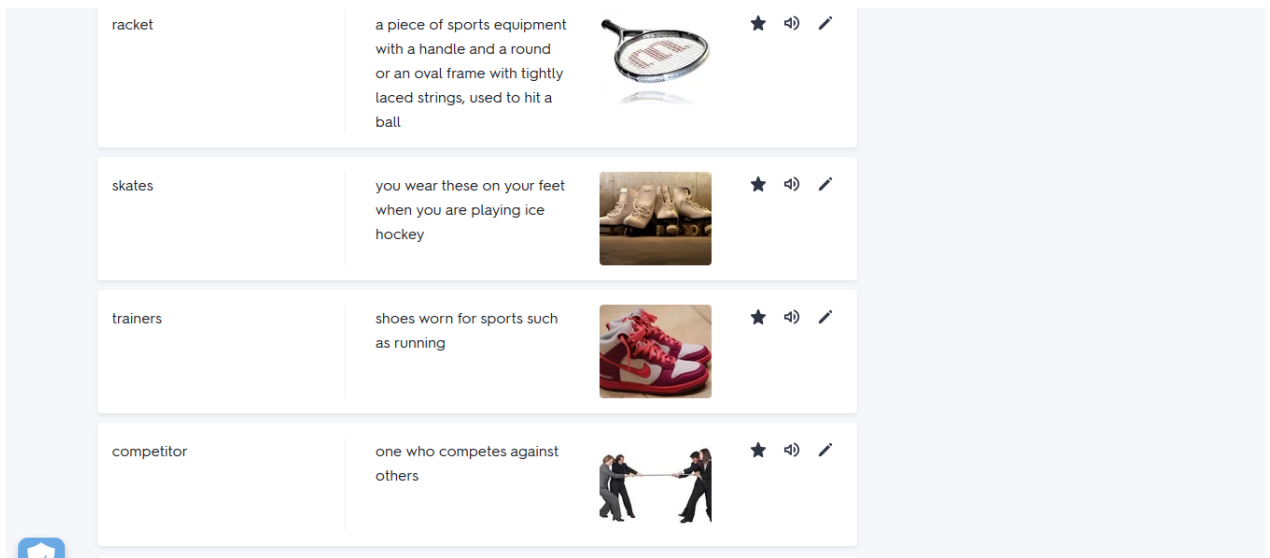
Quizlet je spletno orodje, ki ga s pridom uporabljamo učitelji tujih jezikov, predvsem kadar želimo utrjevati in preverjati poznavanje besedišča. Ena izmed njegovih prednosti je nedvomno ta, da omogoča individualizacijo in diferenciacijo, saj je moč pripraviti dejavnosti na različnih ravneh zahtevnosti. Učenec lahko na primer:

- povezuje slikovno gradivo z ustrežno besedo,
- sliko poveže z ustreznim opisom oziroma definicijo pojma,
- poveže besedo z njenim sinonimom.

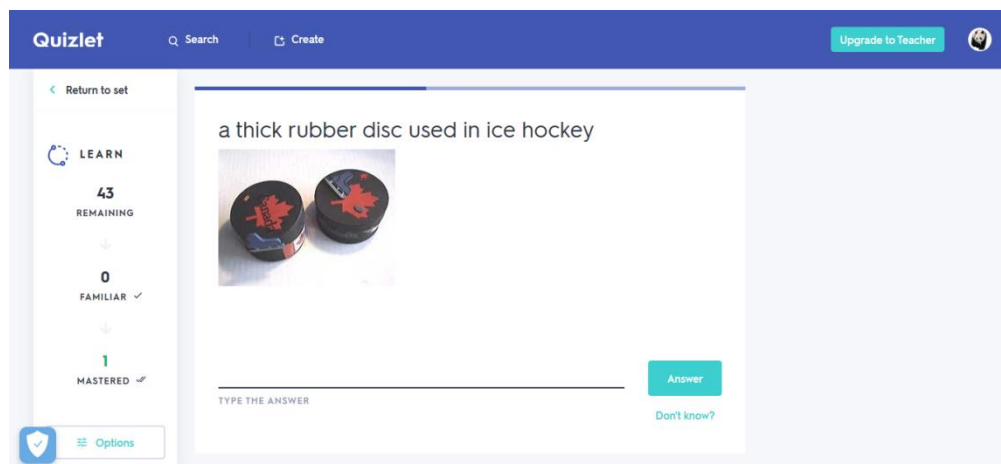
Omenjeno orodje ne posreduje zgolj zapisa neke besede, ampak tudi njeno zvočno podobo. Znanje pojmov preverjamo na različne načine (write, spell, test); učenci zapišejo definiran pojem, lahko zapišejo besedo, ki jo slišijo, in testirajo svoje znanje. Quizlet ponuja tudi bolj zabavno utrjevanje s pomočjo iger (Match, Gravity, Live). Quizlet Live je še posebej

priljubljen, saj ne spodbuja zgolj tekmovanja med učenci, ampak tudi sodelovanje znotraj posamezne skupine. Opisano orodje je uporabno tako za samostojno delo doma kot tudi za sodelovalne dejavnosti v šoli.

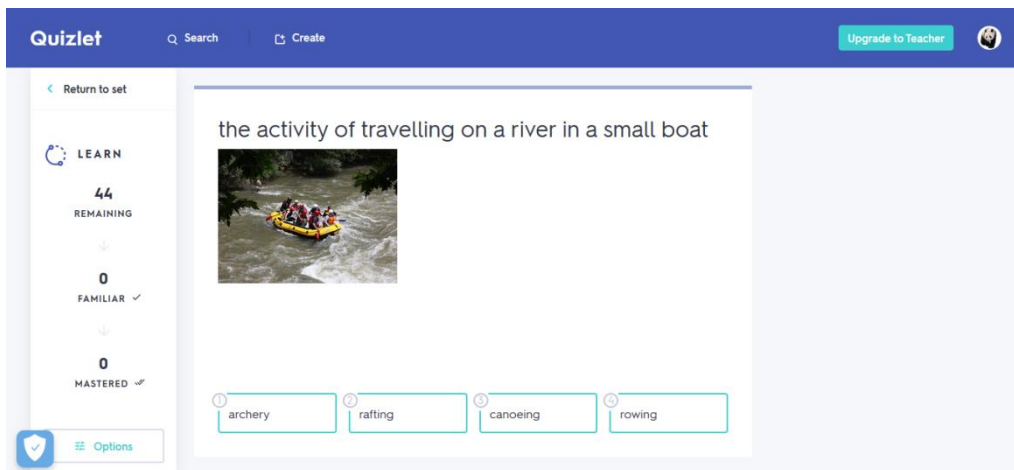
Spodnji primer prikazuje primer jezikovnih kartic na temo športa in nekaj primerov dejavnosti, ki jih Quizlet ponuja.



Slika 6: Učne kartice



Slika 7: Primer vaje v načinu »Learn«



Slika 8: Primer vaje v načinu »Learn«

Nedvomno je Quizlet uporaben tudi za učitelje drugih predmetnih področij zlasti tam, kjer želimo utrjevati bolj faktografsko znanje (npr. poznavanje formul, definicij, letnic ...).

Spodnja slika ilustrira uporabo Quizleta na primeru predmeta Naravoslovje in tehnika / 3. razred, ko učenci igraje utrjujejo znanje na temo *Onesnaževanje okolja in skrb za okolje* s tem, da povezujejo vprašanja in ustrezne odgovore, pri čemer se beleži tudi njihova hitrost odgovarjanja.



Slika 8: Onesnaževanje okolja in skrb za okolje

2.3 Wordwall

Wordwall je orodje s širokim naborom interaktivnih nalog, ki jih lahko hitro in enostavno spremenimo v drugačen tip in jih tako vedno znova uporabljamo. Učitelj izbere tip naloge, ki ga želi ustvariti, vnese ustrezne podatke in naloga je nared. V brezplačni varianti lahko trenutno izbiramo med 18 različnimi tipi nalog, nekatere lahko tudi natisnemo.

Primeri, ki sledijo, utrjujejo računanje do 100.

Prva dejavnost se imenuje Poči balon/ balloon pop/, pri drugi gre za kviz v stilu Lepo je biti milijonar (Gameshow quiz) in pri zadnji za neke vrste kolo sreče (Random wheel).

Wordwall Create better lessons quicker Home Features Community My Activities My Results Create Activity Upgrade

0:50 ✓ 0

20+6x0 9x6 20+6x0 9x6 20+6x0

Računanje do 100

by Bredakolar2

+ Add tags

Share

Edit Content Embed More

Switch template

INTERACTIVES

- Balloon pop
- Match up
- Find the match
- Crossword
- Quiz
- Show all

PRINTABLES PDF

- Quiz
- Match up
- Crossword

Slika 9: Poči balon

Wordwall Create better lessons quicker Home Features Community My Activities My Results Create Activity Upgrade

0:21 ✓ 0

54

A B C D

20+6x0 9x6-4 32:4 9x6

x2 Score 50:50 Extra Time

1 of 10

Računanje do 100

by Bredakolar2

+ Add tags

Share

Edit Content Embed More

Switch template

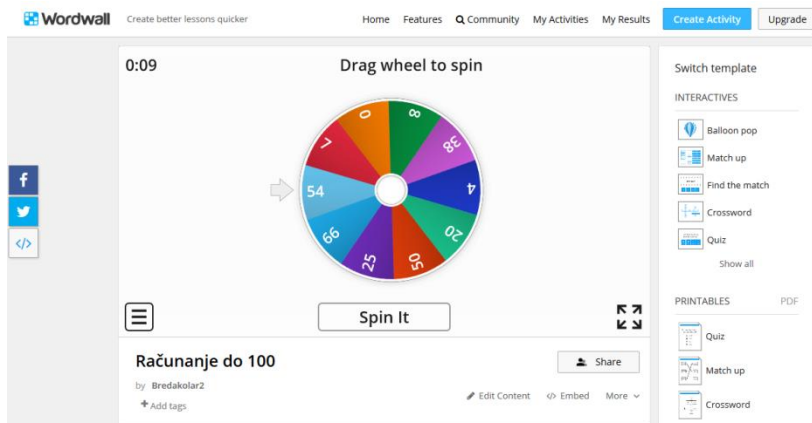
INTERACTIVES

- Balloon pop
- Match up
- Find the match
- Crossword
- Quiz
- Show all

PRINTABLES PDF

- Quiz
- Match up
- Crossword

Slika 10: Kviz



Slika 11: Kolo sreče

3. Zaključek

V prispevku je predstavljena le peščica spletnih orodij, ki so se v moji dosedanji pedagoški praksi izkazala za koristna, učinkovita in navsezadnje zabavna. Dijake njihova uporaba motivira in vsakemu posamezniku omogoča, da se v pouk aktivno vključi in se igraje uči. Seveda je učiteljem na razpolago množica drugih orodij in pravi izziv je izbrati taka, ki ustrezajo posameznemu učitelju in so hkrati primerna za njegove učence.

4. Viri in literatura

ELT Planning ,TEFL tips and ideas from a developing teacher. Pridobljeno s <https://eltplanning.com/2019/07/28/vocabulary-games-wordwall/>

Introduction to Wordwall (22.9.2015). /Video/. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=9GmTmMV87Ws>

Mentimeter: Interactive presentation software.(b.d). Pridobljeno s <https://www.mentimeter.com/>

Profweb.(b.d). Pridobljeno s <https://www.profweb.ca/en/publications/digital-tools/create-gamified-interactive-reviews-with-wordwall>

SIRIKT 2016. Pridobljeno s https://padlet.com/maja_vicic1/orodja

Quizlet. (b.d). Pridobljeno s <https://quizlet.com>

Wordwall. (b.d). Pridobljeno s <https://wordwall.net>

Kratka predstavitev avtorja

Breda Jesenik Kolar je profesorica angleščine, zaposlena na Prvi gimnaziji Maribor in na Konservatoriju za glasbo in balet Maribor. V svojo pedagoško prakso se trudi vpeljevati sodobne didaktične pristope.

Internet, dober ali slab nadomestek klasične učilnice?

Internet, a Good or Bad Substitute for a Classic Classroom?

Vojko Brantuša

*II. gimnazija Maribor
vojko.brantusa@gmail.com*

Povzetek

V prispevku si bomo pogledali, kako učenje v razredu nadomestiti s poučevanjem na daljavo; katera spletna orodja lahko uporabljamo za različne izobraževane segmente, da bosta poučevanje in učenje potekala čimbolj enostavno in učinkovito. Osnovna ideja je uporaba tistih orodij, ki so splošno dostopna in domača za uporabo. V članku se sprašujemo tudi, kako takšno delo ustreza učitelju in učencem. Ali lahko učence na ta način dovolj motiviramo? Izkazalo se je, da ima učenje na daljavo svoje prednosti in pomanjkljivosti. Prednosti, ki jih delo na daljavo ima, bi bilo smiselno kombinirati s klasičnim poučevanjem v razredu.

Ključne besede: klasično poučevanje, metode za poučevanja na daljavo, orodja za poučevanja na daljavo, poučevanje na daljavo, prednosti in pomanjkljivosti poučevanja na daljavo.

Abstract

In this paper, we will look at how to replace classroom teaching with distance teaching; what online tools can be used for different educational segments to make teaching and learning as easy and effective as possible. The basic idea is to use those tools that are generally accessible and familiar to users. In the article, we also examine how such approach suits the teacher and the students. Can we motivate students enough in this way? It appears distance learning has its advantages and disadvantages. In further educational practice it would make sense to combine the advantages of distance with classical classroom teaching.

Keywords: advantages and disadvantages of teaching online, classical teaching, distance teaching, distance teaching methods, distance teaching tools.

1. Uvod

Sodobne raziskave izobraževanja govorijo o inovativnih učnih okoljih, pri čemer učno okolje ne pomeni samo prostora, v katerem izobraževanje poteka, ampak zajema dinamiko in odnose na osi: učenec - učitelj - vsebina - oprema - tehnologija. Eno izmed takšnih učnih okolij je zagotovo izobraževanje na daljavo.

V splošnem lahko izobraževalni sistem razdelimo na pedagoški in sociološki del.

Pedagoški del lahko delimo še na:

- motivacijski del,
- razlago,
- utrjevanje
- preverjanje,
- ocenjevanje.

Glede na to, da govorimo o izobraževanju na daljavo, igrajo pri tem zelo veliko vlogo tudi orodja, ki smo jih pri tem uporabljali.

V prispevku bomo poskušali odgovoriti na vprašanje, ki smo ga opredelili že v naslovu članka, torej, ali je internet dober ali slab nadomestek klasične učilnice. Pri tem bomo obdelali vse pomembnejše vidike izobraževanja s stališča izobraževanja na daljavo. Na podlagi izkušenj, ki smo jih pridobili pri takšnem načinu dela, bomo zapisali prednosti in slabosti.

2. Uporabljena orodja

Uporaba različnih orodij za izobraževanje na daljavo pravzaprav pomeni učenje s tehnologijo. Učenje s tehnologijo lahko razdelimo v dva pristopa: prvi pristop je usmerjen v tehnologijo, drugi pa v učenca (Mayer, 2013). V prvem primeru gre za uporabo tehnologije pri učenju, v drugem pa za prilagoditev tehnologije za spodbujanje učenja. Čeprav naj bi tehnologijo uporabili predvsem za spodbujanje učenja, ima pri izobraževanju na daljavo tehnologija bistveni pomen že pri sami izvedbi izobraževanja. Že ob samem začetku dela od doma smo bili namreč zasipani z različnimi orodji, ki naj bi jih pri tem uporabljali. Vendar, kot pravi Beadle (2011), »Postati odličen učitelj pomeni najti lastno pot pri poučevanju« (str. 84), je bilo smiselno izbrati orodja, ki so nam najbolj domača. Ker imajo vsi dijaki naše šole elektronski naslov v Googlovi domeni, smo se odločili za Googlova orodja.

Najpreprostejše orodje, ki smo ga uporabljali za obveščanje, je bila e-pošta. E-pošta, poslan na 19a_dijaki@druga.si, na primer pomeni, da so sporočilo dobili vsi dijaki, ki so se v letu 2019 vpisali v odelek a.

Drugo zelo dobro in enostavno Googlovo orodje je »Meet«. Google Meet je neke vrste spletna učilnica, v kateri smo se lahko s pomočjo kamere in mikrofona z dijaki videli in slišali.

Nekoliko zahtevnejše, vendar pa zelo uporabno Googlovo orodje, je tudi »učilnica«. V njej lahko dijakom napišemo navodila za delo in določimo čas, kdaj naj dijaki navodila dobijo. V učilnici lahko dijaki oddajo skenirane ali fotografirane izdelke, učitelji pa jih pregledamo in ocenimo. Tudi za to lahko določimo natančen termin.

Uporabljali smo še druga orodja, ki so nekoliko bolj specifična za uporabo pri matematiki. Najprej so to internetni učbeniki *i-učbeniki – Spletno mesto interaktivnih učbenikov*. Za srednješolsko matematiko smo uporabljali spletne učbenike *Vega 1*, *Vega 2* in *Vega 3* (za četrti letnik takšnega učbenika še ni). Za risanje grafov, geometrijskih skic in podobno smo uporabljali *Geogebro*, ki jo lahko uporabljamo kar na internetu. Za risanje in pisanje v živo pa smo uporabljali *Microsoft Paint*, ki je že vgrajen v sistem Windows.

Vsa omenjena orodja so brezplačna in jih ni potrebno nameščati na računalnik. Poleg tega so omenjeni i-učbeniki v veliki meri napisani interaktivno, kar pomeni, da jih lahko štejemo kot tehnologijo, usmerjeno v učenca. Podobno lahko rečemo tudi za *Geogebro*.

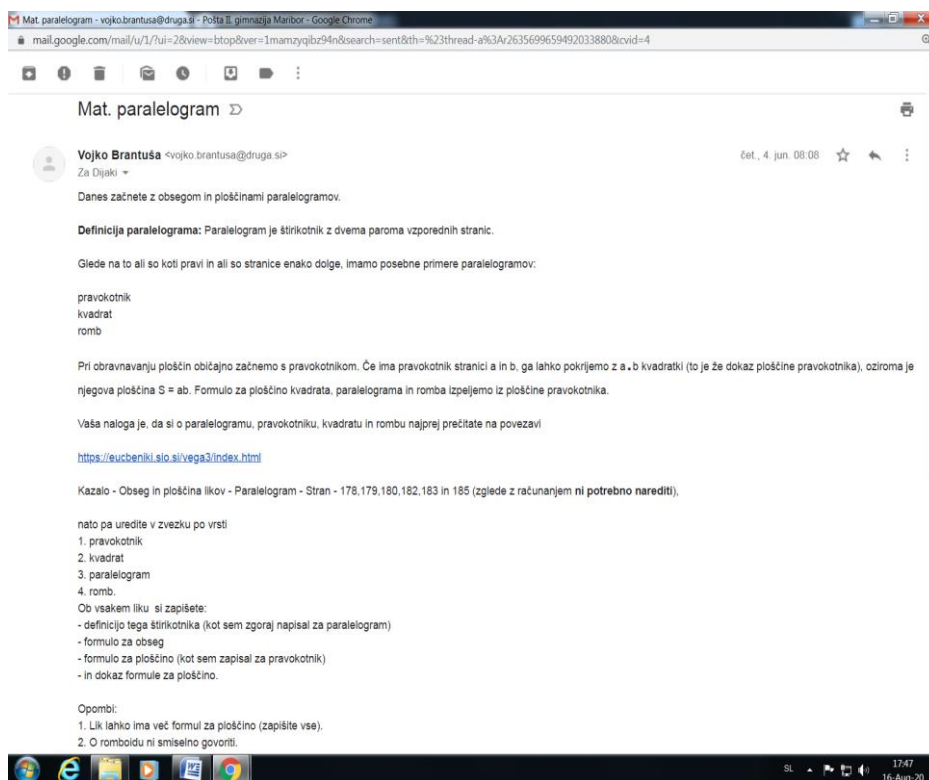
Seveda smo uporabljali tudi Modrijanove učbenike *Matematika za gimnazije (Planum novum, Spatium novum in Tempus novum)* in DZS-jeve zbirke nalog za gimnazijo, ki so jih dijaki imeli doma.

3. Motivacija

Motivacija je eden najpomembnejših delov učne ure, saj pomembno vpliva na osvojeno raven znanja. Kljub temu da je v motiviranje dijakov vloženo kar precej truda, je bila pri samostojnem delu na daljavo uspešnost motivacije dvomljiva, saj gre za zelo neotipljivo in subjektivno področje. Pri nekaterih snoveh smo poiskali zanimivosti, ki se nanašajo na obravnavano snov. V zvezi z obravnavo obsega in ploščine kroga smo si na primer prebrali zgodovinski razvoj števila π . Pri eksponentni funkciji smo poskušali odgovoriti na vprašanje, kdaj bodo lokvanji prekrili polovico jezera, če se vsak dan podvojijo in ga prekrijejo v 30 dneh. Ali pa bolj aktualni primer, kaj pomeni, da vsak okuženi prenese okužbo na 1,5 osebe. V primeru, da omenjene probleme zastavimo v razredu, lahko dijaki, ki jih to zanima, s svojimi vprašanji oziroma razmišljanji za sabo potegnejo tudi manj motivirane učence, v primeru individualnega dela na daljavo pa ta možnost odpade. Zato je motivacija na daljavo odvisna od tega, koliko določeni problem posameznika zanima. Prednost pa je v tem, da lahko posameznik dani problem razišče bolj poglobljeno, saj ima več časa, kot bi temu problemu posvetili v razredu.

4. Razlaga

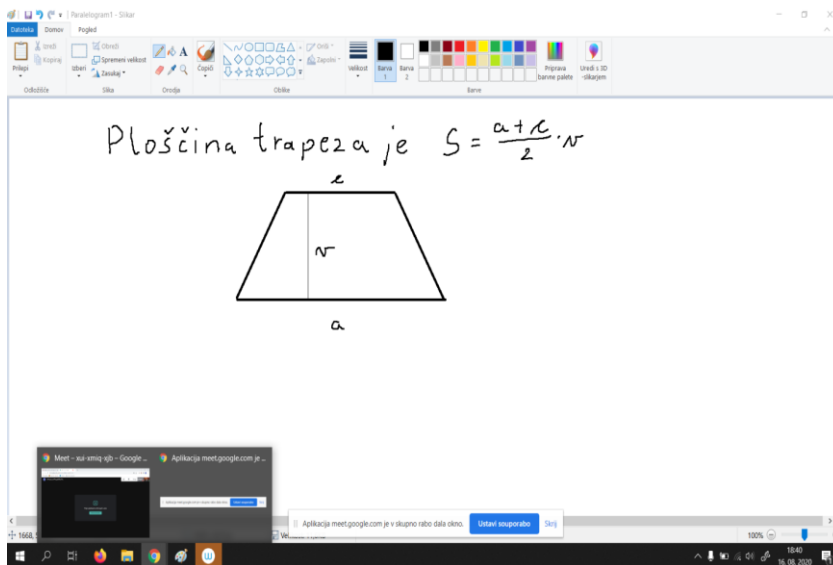
Snov smo razložili na dva načina. Lažjo snov smo obdelali s pomočjo e-pošte. V e-pošti je bila učencem poslana kratka razlaga snovi in povezava do ustrezne spletne strani v internetnem učbeniku *Vega* ali pa do strani v ustreznem Modrijanovem učbeniku.



Slika 1: e-pošta za obravnav nove snovi: paralelogram.

Ta način dela omogoča dijakom lasten tempo učenja. Njegova slabost je, da učenci težje vprašajo, kar jim ni jasno. Vprašanje morajo namreč poslati po e-pošti in nato počakati na odgovor.

Za razlago zahtevnejše snovi smo uporabili Googlovo orodje *Meet*. S klikom na ikono *Meet* lahko začnemo sestanek. Tako dobimo šifro, ki jo po e-pošti posredujemo vsem dijakom istega razreda. S klikom na dobljeno šifro se dijaki enostavno pridružijo sestanku. Na sestanku smo uporabljali program *Paint*, v katerem sem risal s pomočjo tablice s peresom. Delo je tako potekalo podobno, kot bi bili v klasični učilnici in bi risali na tablo. Velika prednost takšnega dela je, da je učencem način dela domač in lahko sproti vprašajo, kar jim ni jasno.

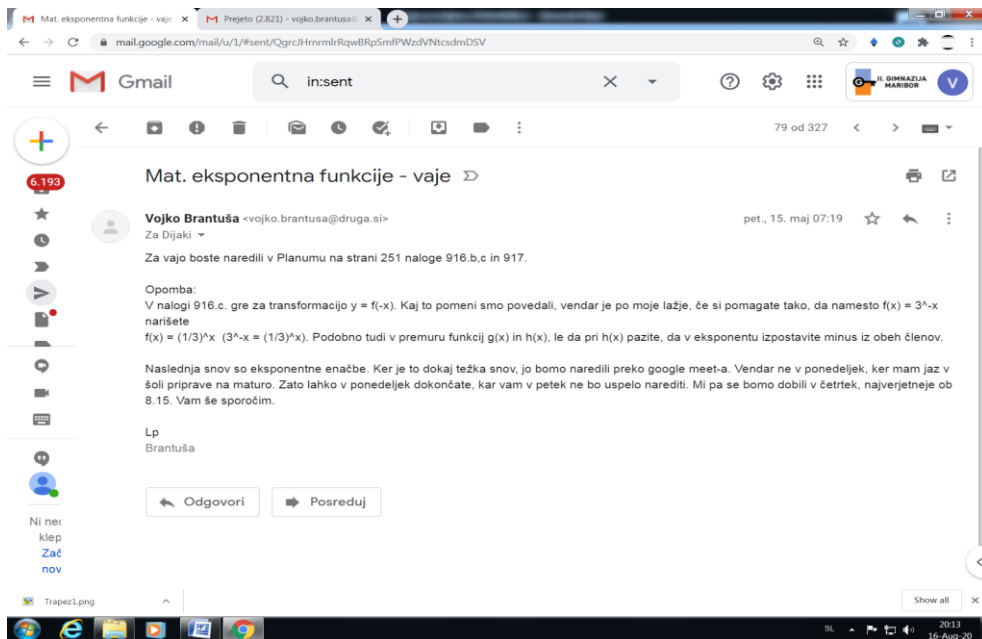


Slika 2: uporaba tablice s pisalom v Goole Meetu.

Po odzivih dijakov je bilo ugotovljeno, da sta oba načina dela na daljavo učencem ustrezala.

5. Utrjevanje

Čeprav je v razredu snov možno utrjevati na različne načine, je pri matematiki še vedno najučinkovitejše samostojno reševanje problemov. Reševanje seveda ni strogo samostojno, saj si lahko dijaki med seboj pomagajo ali za nasvet vprašajo učitelja. Zato smo tudi utrjevanje snovi na daljavo izvedli individualno. Dijaki so za utrjevanje po e-pošti dobili stran in seznam nalog v ustreznem učbeniku ali pa so dobili vaje v spletnem učbeniku Vega.

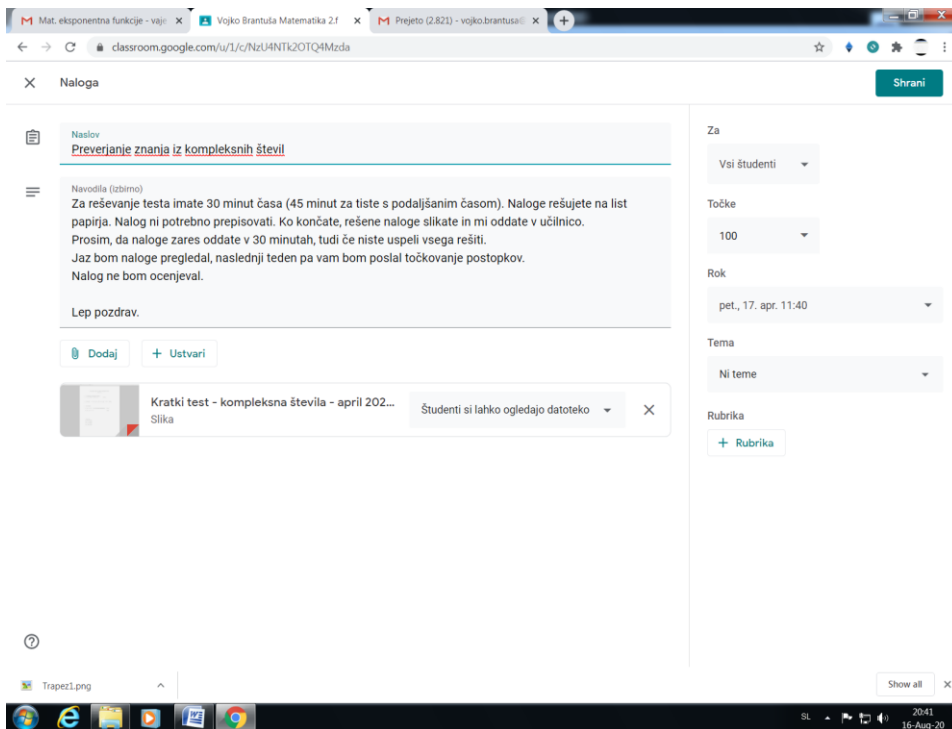


Slika 3: e-pošta z navodili za vaje iz eksponentne funkcije.

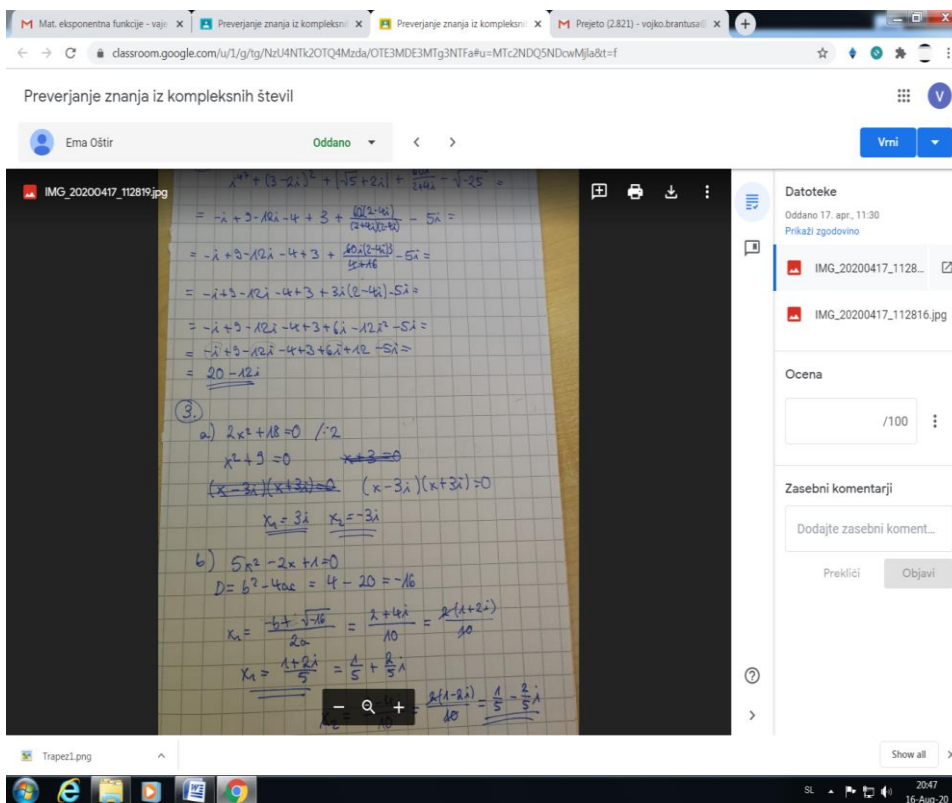
Seveda takšno utrjevanje snovi ni enakovredno utrjevanju v razredu. Možna je meddijaška pomoč, saj dijaki drug z drugim zelo enostavno komunicirajo z mobilnimi telefoni. Je pa otežena komunikacija z učiteljem, saj morajo vprašanje poslati po e-pošti in počakati na učiteljev odgovor. Prednost takega načina dela je, da tempo vaj prilagodijo svojim sposobnostim in niso časovno omejeni.

6. Preverjanje

Za najučinkovitejše orodje pri preverjanju znanja se je izkazala Googlova *učilnica*. V Googlu lahko s klikom na ikono *učilnica* za vsak oddelek posebej naredimo novo učilnico. Učilnico poimenujemo, kodo učilnice pa pošljemo vsem dijakom razreda, da lahko do učilnice dostopajo. V učilnici zapišemo kratka navodila za preverjanje in prilepimo nalogo. Nastavimo tudi čas, v katerem lahko dijaki dostopajo do naloge. Dijaki morajo naloge rešiti v danem času in skenirane ali slikane naloge prilepiti v učilnico.



Slika 4: e-pošta z navodili za preverjanje v goolovi učilnici.



Slika 5: primer vrnjene naloge v Googlovi učilnici.

Vsaki nalogi lahko dodamo komentarje, jo ocenimo in vrnemo dijaku. Za vsako nalogo tudi lahko vidimo, ali je bila oddana pravočasno. Seveda pa je tudi pri takšnem delu kar nekaj težav. Najprej se lahko vprašamo, ali so dijaki nalogo res rešili samostojno. Glede na enake napake

pri nekaterih učencih lahko sklepamo, da so si pri reševanju med sabo pomagali. Po drugi strani pa lahko ugotovimo, da je kar precej dijakov nalogo reševalo samostojno. Problem se pojavi tudi, če naloge niso slikane dovolj razločno. Komentiranje in ocenjevanje po drugi strani od učitelja zahteva veliko časa.

7. Ocenjevanje

Najbolj objektivno ocenjevanje je seveda reševanje pisne naloge v razredu. Pri tem imajo vsi dijaki enake pogoje. Če želimo izvesti takšno ocenjevanje na daljavo, enakih pogojev pri vseh dijakih zagotovo ne bomo dosegli, lahko pride celo do prekinitve internetne povezave. Zato je objektivnost ocenjevanja na daljavo iluzorna. Dijaki so do pričetka karantene na srečo pridobili dovolj ocen v razredu, na podlagi katerih smo lahko potem ocenili celoletno delo.

Po drugi strani je možno izvesti učinkovito individualno ocenjevanje na daljavo. Po e-pošti se z dijakom dogovorimo za določen termin za sestanek v *Google Meetu*. Učenec nam lahko razkaže delovno okolje. Pri reševanju nalog lahko sproti razlaga postopek reševanja, mi pa ga spremljamo preko kamere. Takšno obliko ocenjevanja smo uporabili tudi v primeru manjkajoče ocene ali če je dijak oceno želel izboljšati.

8. Sociološki vidik

Ker imamo različne tipe učencev, jim ustrezajo različni učni stili: slušni, vidni ali gibalni. Nekaterim dijakom je zato bolj ustrezalo delo v *Google Meetu*, drugim bolj samostojno delo z učbenikom. Še največ problemov so imeli nekateri dijaki s posebnimi potrebami. S slednjimi smo se dobili tudi izven urnika in še dodatno obdelali snov, ki je niso razumeli. Sicer pa je o počutju dijakov pri izobraževanju na daljavo težko govoriti; to področje bi zahtevalo posebno obravnavo in samostojno analizo.

9. Zaključek

Na vprašanje, ali je internet dober ali slab nadomestek klasične učilnice, ni enoznačnega odgovora. Čeprav se lahko z *Google Meetom* pouku v razredu zelo približamo, vseeno manjka pristni stik med dijakom in učiteljem, kar je za izobraževanje zelo pomembno. Zelo težko je izvajati skupinski nadzor in zato se lahko posamični dijaki izgubijo ne, da bi učitelj to opazil. Po drugi strani pa je nekaterim učencem takšno delo ustrezalo, ker so si lahko samostojno določili čas in tempo dela.

Ker imata oba načina dela svoje pomanjkljivosti in prednosti, je za prihodnost smiseln razmislek o kombinaciji dela v razredu s poučevanjem na daljavo.

10. Literatura

- Badle, P. (2011). Metode in organizacija. V: D. V. Hribar (ur.), *Kako učiti?*. Prva izdaja. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, d.d., str. 84-175.
- Bohinec, I. (2019). Učni stili. V: M. Željeznov Seničar, (ur), *Sodobni izzivi pri pouku*. Ljubljana: MIB d. o. o., str. 185–188.
- Dumont, H. In Istance, D. (2013). Analiziranje in oblikovanje učnih okolij za 21. stoletje. V: H. Dumont, D. Istance in F. Benavides (ur), *O naravi učenja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 24-34.
- Mayer, R. E. (2013). Učenje s tehnologijo. V: H. Dumont, D. Istance in F. Benavides (ur), *O naravi učenja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 164–178.

Kratka predstavitev avtorja

Mag. Vojko Brantuša je učitelj matematike. Že od leta 1999 uči na II. gimnaziji Maribor. Pred tem je učil na Srednji kmetijski šoli in Srednji tekstilni šoli v Mariboru. Poleg učenja matematike vodi tudi krožek iz logike in šahovski krožek. Vrsto let je bil tudi moderator na maturi za Podravsko regijo. Zanimata ga področji motiviranja in ocenjevanja dijakov pri matematiki.

Če karantena te muči, se na Edmodo priključi!

If Quarantine is your Pain, Log into Edmodo and it will Drain

Mitja Bončina

*Gimnazija in srednja šola Kočevje
mitja.boncina@gssk.si*

Povzetek

Edmodo je (za posamezne učitelje brezplačna) platforma, ki združuje elemente spletne učilnice in Facebooka, vsebuje orodja za kvize z možnostjo samoocenjevanja, ima brezplačno integriran Office 365, omogoča povezavo z najbolj znanimi oblaki in še kaj.

Edmodo lahko skupaj z grafično tablico, kvalitetnim programom za interaktivno tablo in za zajem zaslona ter seveda učiteljem, ki si moderno tehnologijo želi uporabljati, sestavlja uspešno »ekipo« pri poučevanju na daljavo.

Matematika je eden od predmetov, pri katerem brez razlage dijaki težko sledijo. Zato je snemanje videa za dijake ena od nujnih sestavin pouka matematike na daljavo.

V prispevku je predstavljen pouk matematike pred pandemijo in med njo ter uporaba platforme Edmodo za komunikacijo, oddajanje učiteljevega gradiva, oddajanje domačih nalog dijakov in preverjanja znanja.

Ključne besede: Edmodo, informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT), kviz, matematika, pouk na daljavo, zajem zaslona.

Abstract

Edmodo is a (free for individual teachers) platform that combines elements of an online classroom and Facebook, contains quiz tools with self-assessment options, has free integrated Office 365, allows connection to the most popular clouds, and more.

Edmodo, together with a graphics tablet, a quality program for interactive whiteboards and screen capture, and of course a teacher who wants to use modern technology, can form a successful "team" in distance teaching.

Math is one of the subjects that students find difficult to follow without explanation. Therefore, recording videos for students is one of the essential components of distance teaching math.

The article presents math lessons before and during the pandemic, as well as the use of the Edmodo platform for communication, submission of teaching material, submission of students' homework and knowledge testing.

Keywords: distance learning, Edmodo, information and communication technology, mathematics, quiz, screen capture.

1. Uvod

1.1 Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije na ravni države

V učnem načrtu za predmet matematika za gimnazijo (Žakelj idr., 2008) je zapisano: »Matematična kompetenca je sposobnost uporabe matematičnega načina razmišljanja za reševanje različnih matematičnih in interdisciplinarnih problemov, sposobnost doživljanja matematike kot kulturne vrednote ter sposobnost doživljanja in interpretacije sveta. Pri tem je pomembno, da so intuitivni procesi reševanja podkrepļeni s pravili logike (razmišljanje in izpeljevanje zaključkov, argumentiranje, oblikovanje modelov, formuliranje in reševanje problemov). Matematična kompetenca vključuje: ... uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) pri usvajanju novih matematičnih pojmov, izvajanju matematičnih postopkov, preiskovanju in reševanju matematičnih problemov in uporabi v naravoslovju; ...« (str. 7).

Ministrstvo za šolstvo in šport je v obdobju 2008-2013 izvajalo projekt E-šolstvo (<https://projekt.sio.si/e-solstvo/>), ki je vključeval tudi projekt E-kompetentni učitelj, katerega cilji so zagotovo zagotavljali dobro podporo zgoraj omenjeni uporabi IKT.

Marko Fabjan je v diplomskem delu Vključenost informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) v procesu izobraževanja v osnovnih in srednjih šolah (Fabjan, 2020) ugotovil, da je opremljenost z IKT na naših šolah v evropskem vrhu, istočasno pa je stopnja njene uporabe razmeroma majhna v primerjavi z drugimi evropskimi državami. Učitelji pa ugotavljajo, da potrebujejo več izobraževanjain usposabljanja s področja uporabe IKT.

Videti je, da nekateri učitelji ne želijo ali pa ne znajo uporabljati obstoječe tehnologije oziroma se tega izogibajo.

1.2 Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije na naši šoli

Ravnateljica na naši šoli je bila z vidika uporabe IKT zelo napredna. Razrede je opremila z računalniki, projektorji ali celo interaktivnimi tablamizaslone. Učitelje je spodbujala k njihovi uporabi in jim celo predlagala kak popolnoma nov izziv (npr. uporabo igrifikacije pri pouku). Novi ravnatelj nadaljuje na podoben način.

Na šoli izvajamo projekt E-vsebine. Vodja projekta skrbi za morebitno tehnično podporo pri interaktivnih tablah, organizira izobraževanja s področja rabe IKT pri pouku (igrifikacija s Classcraft, Edmodo, Classflow ipd.) za učitelje.

Ko učitelj ponotranji uporabo IKT, raziskuje vedno globlje, spremlja novosti s tega področja, si ogleduje posnetke na Youtubu, bere bloge, obiskuje (mednarodne) konference, ki pogoto ponujajo prenekatero ideje tako za delo učiteljev na nivoju kolektiva kot tudi za uporabo pri pouku, in sodeluje na njih.

Zato je možno, da je bil tak učitelj v resnici »pripravljen« na pouk na daljavo zaradi pandemije novega koronavirusa in ni imel večjih težav, kako se lotiti celotnega procesa.

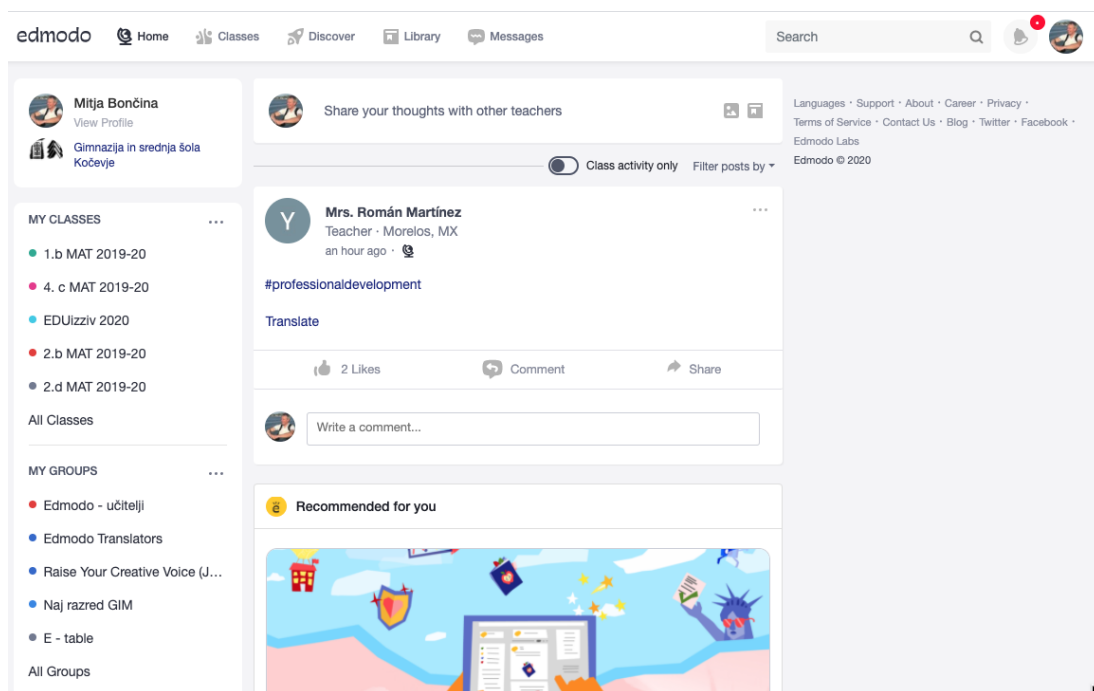
2. Edmodo in drugi programi za poučevanje

2.1 Edmodo

Edmodo je platforma, dosegljiva na spletnem naslovu new.edmodo.com. Njeni začetki segajo v leto 2008, leta 2009 je platformo uporabljalo okrog 60 tisoč uporabnikov (2012 - 10 milijonov; 2013 - 30 milijonov; 2018 – 92 milijonov uporabnikov). Danes, po podatkih administratorjev, dnevno uporablja Edmodo več kot 144 milijonov uporabnikov. To so učitelji, učenci in njihovi straši, ki prihajajo iz 190 držav.

Za posameznega učitelja (ter za dijake in njihove starše) je uporaba Edmoda brezplačna, lahko pa šola kupi različico Enterprise, ki ponuja tudi podporo za videokonference preko Zooma, uporabo table in še kaj. Glede na to, da se v šolah uvaja MS Teams, je osnovna različica Edmoda povsem dovolj, saj učitelju zagotavlja (razen videokonferenc) vse potrebno za pouk tako v šoli kot na daljavo.

Registracija v Edmodo je zelo preprosta, saj ponuja tri račune: za učitelja, za učenca in za starše. Prvi korak je ustvarjanje oddelka, kjer je se zapišejo ime, opis, razred in predmet. Nato je potrebno dijake povabiti v oddelek, kar je najlažje z unikatno kodo razreda. Ko se dijak prijavi v Edmodo, si določi le uporabniško ime in geslo, e-pošte mu ni potrebno vpisati. Po registraciji ima možnost izbire »Join Class«, kamor vpiše kodo razreda in že je vključen v oddelek. Dijaki sicer najraje uporabljajo aplikacijo za mobilni telefon, tam pa se je potrebno prilagoditi trenutni obliki aplikacije in se včasih kak korak razlikuje od spletne različice.



Slika 1: Začetna stran v Edmodu

Učitelj lahko na začetni strani (Slika 1) prične z objavo sporočil, nalog, kvizov, anket, povezav na videoposnetke ipd. Sporočila lahko dijaki in učitelj všečkajo, tako da celotni izgled in uporaba spominjata na Facebook. Učitelj ima možnost, da pred objavo sporočila moderira; staršem omogoča ali pa ne ogled sporočil. Odlična je podpora matematikom – matematične obrazce je možno zapisati podobno kot v LaTeXu.

Poleg sporočil lahko učitelj dijakom iz svoje knjižnice ali pa oblakov Google Drive ali OneDrive dovoli dostop do različnih datotek ali celo map. Tako datotek ni potrebno iskati po starejših objavah, ampak so dostopne v dogovorjeni mapi.

Pri projektne delu ali delu v skupinah je možno dijake razdeliti v manjše skupine – takrat se dijake celotnega oddelka razdeli po podskupinah. Druga možnost je uporaba podskupin kot orodje napredovanja – ko dijak opravi vse delo v prvi podskupini, ga učitelj doda v drugo podskupino itd. Dijaki so torej lahko hkrati tudi v več podskupinah.

Edmodo ponuja orodje za izdelavo kvizov. Učitelj lahko uporabi že izdelane kvize, lahko sestavi kviz s popolnoma novimi vprašanji, kamor je možno vključiti tudi že prej ustvarjena vprašanja. Tipi vprašanj so naslednji: pravilno/nepravilo; izbira enega izmed več možnih odgovorov; vstavljanje manjkajočih besed; povezovanje pojmov (ali vprašanja in odgovora); izbira več pravih odgovorov; kratek odgovor (tekst). Pri sestavljanju vprašanj je potrebno že vnaprej podati tudi prave izbire ali manjkajoče besede ter jih točkovati, kar ne velja pri kratkem odgovoru, kjer se pričakuje nek odgovor, ki ga dijak natipka. Zato je mogoče avtomatsko ocenjevanje kviza, razen za zadnje omenjeno opcijo – kratek odgovor, kar učitelju prihrani kar nekaj časa. Pri objavi kviza učitelj določi rok za izvedbo kviza (če ga ne rešujejo takoj), časovno omejitev za celotni kviz, možno je tudi mešanje vrstnega reda vprašanj pri dijakih.

Za učitelja je zelo pomembno in uporabno tudi orodje za objavo nalog. Uporabi se lahko že izdelane naloge ali pa ustvari nove. Odpre se okno, kamor se vpiše naslov naloge, bolj ali manj natančna navodila ter vključi priloge. In ravno pri njih je dodana vrednost. Če je priloga Wordov/Excelov dokument ali pa PowerPointova predstavitev, se pojavita dve možnosti:

- dijak si lahko datoteko naloži in ogleda (v tem primeru ni mišljeno, da v datoteko kar koli zapisuje);
- Edmodo naredi kopije datoteke za vsakega dijaka posebej. Dijaku se datoteka odpre v spletnem brskalniku z brezplačno podprtim paketom Office365. Tudi v primeru, da dijak nima naloženega Office-a, lahko nalogo izdela in odda.

Ko učitelj nalogo objavi, se le-ta prikaže na enak način kot sporočilo, le da je uokvirjena in desno zgoraj v objavi je zapisano število oddanih nalog (ki je hkrati tudi gumb). Po kliku na ta gumb se odpre orodje za ocenjevanje naloge. Prikaže se število dijakov, ki

- so nalogo oddali;
- naloge še niso oddali;
- imajo nalogo že ocenjeno;
- naloge sploh še niso prebrali.

Pod temi števili se prikaže seznam dijakov z imenom in priimkom, čas oddaje naloge (z rdečo barvo, če so oddali prepozno) in na desni prostor za vpis ocene. Ocena ni nujno številska, lahko je zapisana z procenti ali le z besedo (npr. »opravljeno«).

Po kliku na ime dijaka se odpre pogovorno okno, v katerem je prikazana naloga. To je lahko zapisano besedilo, slika ali kakšna druga priloga. Na tem mestu lahko učitelj dijaku napiše komentar glede naloge in zahteva ponovno oddajo le-te. Ravno tako lahko dijak odpiše nazaj.

Edmodo omogoča prikaz tabele vseh nalog (skupaj za ocenami) za en oddenek in če so ocene številske, izračuna povprečen delež uspešnosti. Tako je možno spremljati celotno delo dijakov in rezultate primerjati tudi med dijakami.

Zapis na »zid« znotraj oddelka je pomembna informacija, ko učitelj nagovarja celotni oddenek. Za komunikacijo učitelj-dijak ali obratno so pri Edmodu ustvarili orodje, ki močno spominja na Messenger. Tudi deluje zelo podobno in pogovor lahko vključuje več oseb hkrati.

Učitelj lahko na zidu ustvari tudi anketo, ki je anonimna in prikaže le odgovore.

Podobno kot učitelj ustvari oddelke, ki se uporabljajo za delo z dijaki, lahko ustvari tudi skupine za delo z učitelji (npr. za celotni učiteljski zbor, za posamezni projekt ali aktiv). Drugačno je le pojmovanje, sicer pa je zid znotraj skupin pravzaprav podoben zidu znotraj oddelkov, skupaj z dodajanjem nalog, kvizov in anket in pisanjem sporočil.

2.2. Orodje za »pisanje po zaslonu«

Pouk matematike na daljavo bi bil brez uporabe grafične tablice zelo otežen. Dijaki za uspešno razumevanje matematike nujno potrebujejo ne le navodila za reševanje v npr. Wordovem dokumentu, ampak mora matematika nastajati pred njimi. To pomeni, da morajo učitelja slišati in videti (ne nujno učitelja, ampak) tablo, na katero učitelj zapisuje, rešuje...

Obstaja gotovo veliko dobrih programov, ki podpirajo uporabo grafične tablice, vendar je za pouk matematike pogoj, da tak program vsebuje orodja, kot so šestilo, ravnilo, geo trikotnik, koordinatna mreža in podobno. Eden takih je gotovo program ActivInspire podjetja Promethean, ki je žal brezplačno priložen le k njihovim interaktivnim tablam in zaslonom.

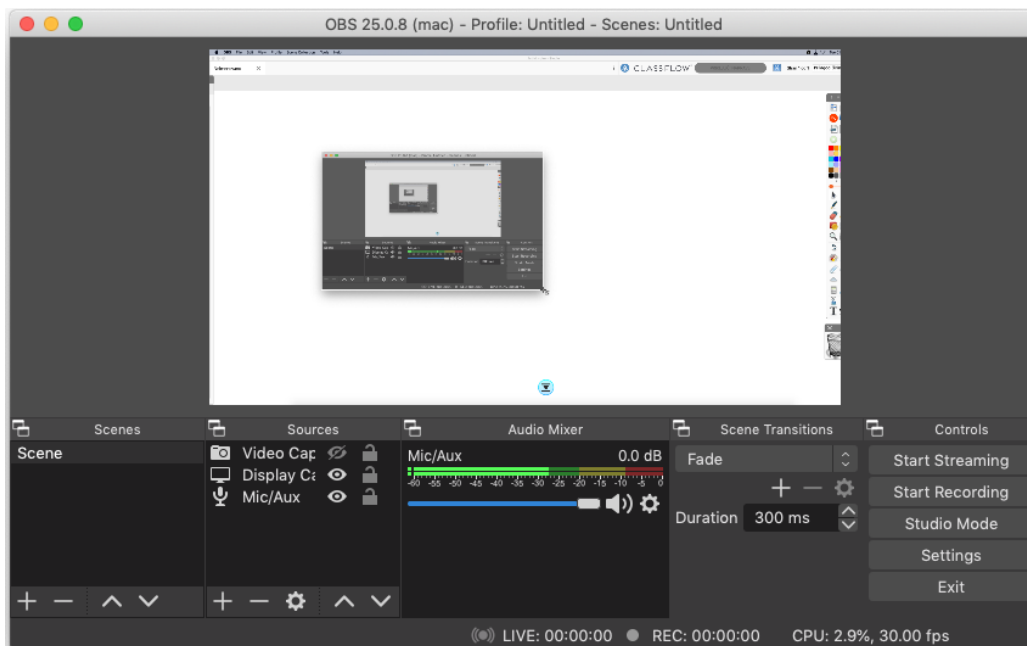
Z uporabo digitalnega geometrijskega orodja je možno na preprost način izpeljati pouk geometrije brez uporabe klasičnih pripomočkov. Poleg tega je prednost, da pri geometrijskih konstrukcijah učitelj uporablja različne barve pisala. Tako so pomožne črte lahko zelo svetle, stranice lika pa temnejše barve, celo malo odebeljene. Učitelj si v Brskalniku sredstev pripravi slike z različnimi koordinatnimi sistemi, tako da ustrezeni koordinatni sistem iz menija potegne na poljubno mesto na tabli in že je pripravljen za uporabo.

Program sicer nudi snemanje zaslona, vendar se ta opcija zaradi nekaj izkušenj z izgubljenimi posnetki odsvetuje. Program pač preneha delati, posnetka pa ni mogoče obnoviti in je neuporaben.

Vsekakor je potrebno omeniti možnost izvoza popisanih zaslonov v datoteko PDF, kar je lahko v pomoč dijakom. Običajna praksa že nekaj let (torej med običajnim poukom) je bila takšna: če je pri uri matematike napovedano manjkalo več dijakov, se je vsebina table shranila in jo je učitelj objavil v Edmodu.

2.3. Program za zajem zaslona

Na tem področju ima učitelj možnost izbirati med mnogimi programi. OBS Studio je odprtokodni in zato brezplačni program za snemanje zaslona in celo za oddajanje v živo (Slika 2).



Slika 2: OBS Studio, v pripravljenosti za zajem zaslona

Uporabljali smo ga od jeseni 2019 pri izobraževanju odraslih, pri pouku matematike. Predavanje smo posneli (učitelj je bil opremljen z mikrofonom, pisal pa je po aktivnem zaslону) in omogočili ogled posnetka preko Youtubea.

Dobra stvar OBS Studia je ta, da lahko uporabnik dodaja vire, ki se pojavljajo na posnetku. Tako izberemo vir za video (celotni zaslon) in avdio (vgrajeni mikrofoni, ki vključuje tudi priključene slušalke z mikrofonom) ter dodatni video vir – spletno kamero, s katero učitelj omogoči dijakom, da ga vidijo. Seveda posnetek učitelja predstavlja le majhen del zaslona (velikost vira je možno tudi pomanjšati).

Možnih je več nastavitev, izvoza MKV videa je precej primeren, saj 60 minut posnetka v visoki ločljivosti zasede zgolj 80-120 MB. Datoteka se hitro naloži na Youtubov strežnik. Tam je potrebno nastaviti vidnost posnetka – možnost »nenaveden« skrije posnetek pred očmi javnosti, dijaki pa ga lahko odprejo, ker jim učitelj posreduje povezavo do posnetka.

2.4. Pouk matematike pred koronavirusom

Edmodo uporabljamo že štiri leta, vendar le posamezni učitelji na šoli (prvi uporabnik na šoli je avtor tega članka, registracija v Edmodo je bila avgusta 2016). Za novega uporabnika Edmoda je zelo priporočljivo obiskati originalni Edmodov kanal na Youtubeu <https://www.youtube.com/channel/UC8Q5gm5zZj2GuhfEXDiRcSg>, poleg tega pa tudi spletno mesto <https://www.teachertrainingvideos.com/edmodo-moodle/introduction-to-edmodo>, kjer Russell Stannard za učitelje brezplačno pripravlja videoposnetke na temo pouka na daljavo, med drugim tudi o uporabi Edmoda.

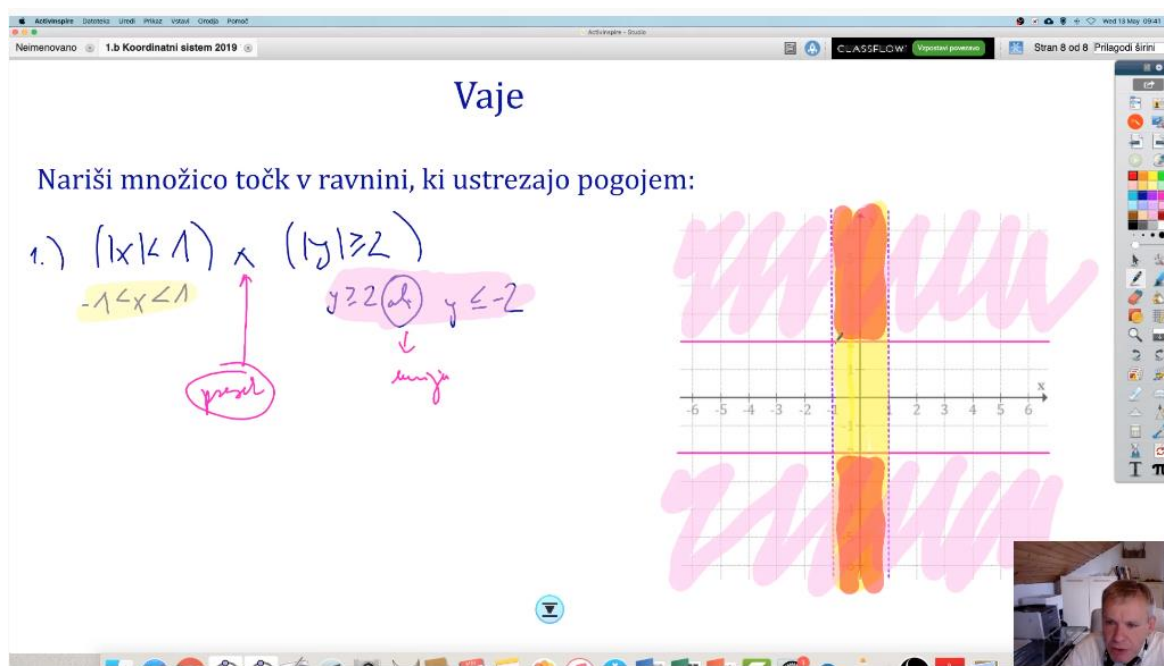
Na začetku leta učitelj v Edmodu ustvari oddelke, tako da komunikacija z dijaki poteka preko zidu. Kot orodje se Edmodo med šolskim letom uporablja za tiste (domače) naloge, kjer morajo dijaki svoj izdelek oddati. Izvede se tudi nekaj kvizov za preverjanje znanja.

Pri pouku matematike redno uporabljamo tudi program Geogebra, tako za geometrijo kot tudi za grafe funkcij. Navedimo nekaj primerov:

- Dijaki raziskujejo, kako posamezni parametri vplivajo na graf funkcije (pri poglavju o transformacijah grafov funkcij).
- V računalniški učilnici se z Geogebro učimo poiskati znamenite točke trikotnika, nato pa raziščejo, v katerem primeru se točke prekrijejo. Svoj izdelke pri uri oddajo kot prilogo v Edmodo.
- Geometrijska telesa in vektorje v 3D prostoru si ogledamo z rdeče-modrimi anaglifnimi 3D očali.

2.5. Pouk matematike na daljavo

V petek, 13. 3. 2020, je zaradi pandemije novega koronavirusa v šolo prišlo le nekaj dijakov. Naslednji teden se je začel pouk na daljavo. Od ponedeljka do srede smo imeli čas, da smo premislili, kako bomo peljali pouk.



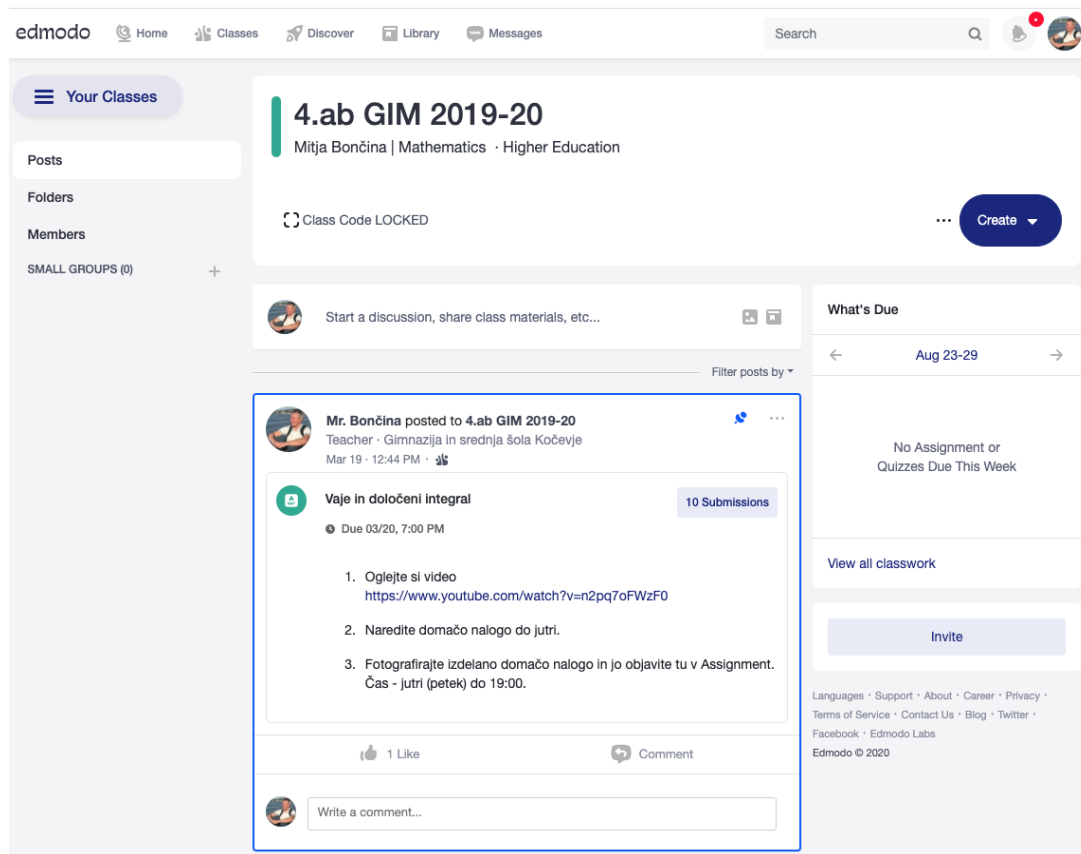
Slika 3: Primer video posnetka za dijake

Za rednega uporabnika vseh zgoraj naštetih programov to ni bil tako velik šok kot morda za tiste kolegice ali kolege, ki za komunikacijo z dijaki ne uporabljajo drugega kot e-pošto. Padla je osebna odločitev, da se za komunikacijo in za oddajanje domačih nalog uporablja Edmodo, ki so ga dijaki že dobro poznali.

Pouk matematike se je izvajal tako, da je učitelj z grafično tablico pisal v ustrezni program in dogajanje snemal s programom za zajem zaslona. Vsaj delno je poskušal simulirati tisti del klasične ure, ko poteka učenje nove snovi – večkrat je pogledal v kamero, se z dijaki namišljeno pogovarjal, jih spodbujal in se pošalil. To je posnetku razbilo monotonost in je bil zato bolj pristen. Primer posnetka je prikazan na Sliki 3.

Dolžina filma je bila na začetku 30-35 minut. Kmalu je postalo jasno, da je to bistveno preveč, zato je bilo potrebno dolžino skrajšati na približno 25 minut.

Film je bil posnet v živo z vsemi napakami (razen če je bilo res prehudo) in popravki, ker je bil posnetek tako bolj avtentičen. Pri snemanju se je premor naredil le v primeru, ko je bilo potrebno zamenjati učbenik z zbirko vaj, najti ustrezno nalogo (tudi na portalu OpenProf), preveriti spletni učbenik Vega ali premisliti, kaj bo naslednji korak.



Slika 4: Naloga za dijake, učiteljev pogled

Posnetek se je objavil na Youtubu, vendar ne za javnost. Nato je bilo potrebno v Edmodu dodati novo nalogo (»Assignment«), kamor se je priložila povezava do videa, zapisal rok za oddajo domače naloge in morda še kaj (Slika 4). Dijaki so nalogo izdelali praviloma do naslednjega dne, jo fotografirali in slike oddali na ustrezno mesto. Če naloge niso znali narediti, so to napisali v komentar. Rešitve teh nalog je učitelj objavil v naslednjem posnetku.

Negativna plat pouka na daljavo je bila dolžina učiteljevega dela, ki se je podvojila ali celo potrojila. Posnetek je res trajal le 25 minut, so pa veliko časa vzeli:

- večkratno prekinjanje snemanja (da se je učitelj pripravil za naslednji korak),
- objava posnetkov,
- deljenje povezav na zidovih posameznih oddelkov,
- pregled števila oddanih domačih nalog,
- komunikacija z neodzivnimi dijaki in njihovimi razredniki.

3. Zaključek

Pri pouku na daljavo dobi platforma, kot je Edmodo, veliko večjo vlogo, kot pri običajnem pouku. Spremljanje dijakove aktivnosti preko takšne platforme zagotovo olajša delo učitelja (Stannard, 2020).

Vsaj na naši šoli se je od aprila 2020 naprej po navodilih vodstva začela uporabljati spletna učilnica Xooltime (preko eAsistenta), ki je bila sprva korak nazaj (glede na Edmodo), kasneje so jo nadgradili in je deloma že vsebovala podobne elemente kot Edmodo.

Še en vzrok je, zakaj se Edmodo ni tako uveljavil: ni (še dokončno) preveden v slovenščino in to dejstvo je masikaterega učitelja odvrčalo od uporabe. Obstaja možnost, da učitelji prostovoljci sami prevedejo Edmodo.

Dijaki so pouk matematike zelo pohvalili. Pomembno jim je bilo, da so posnetek lahko ustavili, ga večkrat prevrteli nazaj in morda pri utrjevanju pogledali ponovno. Vendar po pridobljenih izkušnjah le snemanje posnetkov brez pouka v živo (npr. preko Zooma) ni najboljša tehnika. V naslednjem šolskem letu je zato smiselno eno uro tedensko izpeljati v živo.

Največja težava pouka na daljavo se je pojavila pri objektivnosti ocenjevanja. Kljub temu, da učitelj med ocenjevanjem gleda dijake preko Zooma, so ti vedno en korak pred njim. Očitno tehnologijo obvadajo tako dobro, da vzporedno delajo z različnimi aplikacijami in si rešitve, posnetke zaslona in še kaj pošiljajo kar med testom. To pa bo izziv za naprej.

4. Literatura

- Fabjan, M. (2020). *Vključenost informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) v procesu izobraževanja v osnovnih in srednjih šolah* (Diplomsko delo, Fakulteta za računalništvo in informatiko). Pridobljeno s <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=125966&lang=slv> (24. 8. 2020)
- Stannard, R. (2020). *Russell Stannard: Platforms are the way to go*. Pridobljeno s <https://www.teachers-corner.co.uk/russell-stannard-platforms-are-the-way-to-go/> (24. 8. 2020)
- Žakelj, A., Bon Klanjšček, M., Jerman, M., Kmetič, S., Repolusk, S., Ruter, A. (2008). *Učni načrt gimnazija; MATEMATIKA; Splošna, klasična in strokovna gimnazija*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo

Kratka predstavitev avtorja

Mitja Bončina je profesor matematike na Gimnaziji in srednji šoli Kočevje. Pri pouku redno vključuje uporabo IKT, tri leta je izvajal igrifikacijo pouka s pomočjo aplikacije Classcraft. S prispevki je sodeloval na mednarodnih konferencah KUPM 2016, KUPM 2018, DMFA in Ekošole.

Pouk spletnih tehnologij na daljavo v času epidemije covid-19

Distance Learning of Web Technologies during the Covid-19 Epidemic

Katarina Novoselec

Srednja tehniška šola Koper
katarina.novoselec@sts.si

Povzetek

Ob začetku zaprtja šol zaradi epidemije koronavirusne bolezni 2019, se je zdelo, da bo pouk računalniških vsebin, še posebno spletnih tehnologij, stekel lažje kot preostal pouk. Dijaki računalniških smeri so bili že sicer računalniško bolj opremljeni – tako z opremo, kot tudi z znanjem njene uporabe. Prav tako so tudi učitelji računalniških smeri bolj vešč uporabe IKT opreme, aplikacij, se hitreje znajdejo v računalniškem okolju. Poleg tega je na spletu veliko obstoječih vsebin, gradiv, video vodičev, ki bi lahko podprle pouk spletnih tehnologij. Kljub vsemu naštetemu, torej dobrim izhodiščem za tovrsten pouk, se na koncu, pri enem najpomembnejših vidikov pouka – znanju dijakov, to ni izkazalo kot bistvena prednost. Preverjanje znanja, rezultati in analiza ocenjevanja znanja so pokazali, da so le redki dijaki brez težav dosegli ali preseгли zastavljene minimalne standarde znanja. Večina dijakov je potrebovala dodatno razlago, pomoč, usmeritve in spodbude. Obstoječa gradiva na spletu so se za večino dijakov v veliki meri izkazala kot neprimerna (preveč obsežna za srednješolski kurikulum, neposodobljena, v angleškem jeziku ...). Ob koncu pouka, pri evalvaciji predmeta, so dijaki poročali, da so bili preveč zasičeni z računalniškimi vsebinami, da so iz spletnih gradiv težko izluščili bistvo, da niso zmogli več toliko zaporednega dela za računalnikom ipd.

Ključne besede: e-gradiva, IKT, pouk na daljavo, računalnik, spletne tehnologije, spletne vsebine, video vodiči.

Abstract

At the beginning of school closures due to the 2019 coronavirus epidemic, it seemed that lessons in computer science, especially in online technologies, would run more smoothly than the rest of the lessons. Students of computer science were already better equipped with computers – both, with the equipment and the knowledge of its use. Furthermore, computer science teachers are better skilled in the use of ICT equipment, applications and are considerably more agile in the computer environment. In addition, there are numerous existing contents, materials and video guides available on the internet that could support online technology lessons. However, despite a good starting point for this type of lessons, students' knowledge did not prove to be a decisive advantage nevertheless, that being one of the most important aspects of teaching. Tests, results and analysis of knowledge assessments showed that only a small number of students easily reached or exceeded the set minimum standards of knowledge. Most students needed additional explanations, assistance, guidance and encouragement. Existing online materials have proven to be largely unsuitable for most students (too extensive for a high school curriculum, outdated, in English, etc.). At the end of the school year, evaluating the subject, students reported being too overwhelmed with computer contents, finding it difficult to extract the essence from the online materials, that they were unable to perform such amount of sequential work on the computer, etc.

Keywords: computer, distance learning, e-materials, ICT, video guides, web content, web technologies.

1. Uvod

Tako kot mnoge, je zaprtje šol zaradi epidemije covida-19, tudi učitelje računalniških vsebin ujela nepripravljene in povzročila temeljit zasuk v načinu poučevanja. Čeprav je na začetku kazalo, da bo pouk računalniških vsebin, še posebno spletnih, stekel lažje kot pouk ostalih predmetov, se je na koncu izkazalo, da ta prednost ni bistveno prispevala k boljšim rezultatom pri ocenjevanju znanja dijakov.

Strokovni moduli iz področja računalništva, natančneje iz spletnih tehnologij, ki jih poučujemo v srednješolskih računalniških programih so npr. Načrtovanje in razvoj spletnih aplikacij (NRSA), Razvoj spletnih aplikacij (RSA) ipd. Gre za vsebine iz spletnih tehnologij, za katere se zdi, da obstaja na spletu že veliko primerne gradiva, ki bi lahko dobro podprla učenje teh vsebin na daljavo.

Poleg na videz obetavni spletni »zalogi« že obstoječih gradiv, je bilo pričakovano, da bo pouk spletnih vsebin na daljavo lažje stekel tudi zaradi dobre računalniške opremljenosti dijakov ter učiteljev – tako z računalniško opremo kot tudi z računalniškim znanjem. Začetni zagon je nakazoval, da bo vse dobro steklo, celo bolje kot, če bi pouk izvajali klasično, v šoli.

Kljub dobrim izhodiščem in obetom za pouk spletnih tehnologij na daljavo, smo se učitelji iz tega področja soočali s številnimi izzivi. Nekateri izmed teh izzivov in soočanje z njimi, so predstavljeni v prispevku.

2. Pouk spletnih tehnologij na daljavo

2.1 Spletna učilnica predmeta in prednosti pouka na daljavo

Prehod v spletno okolje oz. v spletno učilnico predmeta je potekal brez posebnosti. Na šoli so nam zagotovili Arnes spletne učilnice, ki so dobro služile svojemu namenu. Tako dijaki kot tudi učitelji računalniških smeri smo se nanje hitro privadili, se v njih dobro znašli.

Dodajanje učnega gradiva v spletno učilnico se je izkazalo za enega izmed lažjih vidikov poučevanja na daljavo, ki ima številne prednosti v primerjavi s klasičnim poukom. Gradivo v spletni učilnici je lahko dobro strukturirano (slika 1), predvsem pa je dijakom na voljo kadarkoli. Takšen način poučevanja dijakom omogoča lastno izbiro časa in tempa učenja. Poleg omenjenega, ima učenje na daljavo tudi druge prednosti (Valenčič, 2007):

- dijaki sami načrtujejo urnik in tempo učenja,
- lastna izbira časa in kraja učenja,
- enostavno dodajanje in urejanje strani,
- enostavno oddajanje nalog,
- možnost objav vprašanj in spremljanje odgovorov na forumu,
- spremljanje aktivnosti dijakov,
- koledarski pregled dogodkov,
- kvizi, naloge, ankete ...

5. BR RSA

- Sodelujoči
- Značke
- Ocene
- Osnovne informacije za izvajanje predmeta RSA na daljavo
- Četrtek, 26. marec 2020
- Četrtek, 2. april 2020
- Četrtek, 9. april 2020
- Četrtek, 16. april 2020
- Četrtek, 23. april 2020
- Četrtek, 7. maj 2020
- Četrtek, 14. maj 2020
- Četrtek, 21. maj 2020
- Pregledna plošča
- Prva stran spletnega mesta
- Srednja tehniška šola Koper
- Koledar
- Zasebne datoteke

Četrtek, 9. april 2020

Zadnjič smo dokončali vnosno stran oz. login vnos/HTML obrazec.

Dokončali smo tako delovanje (uspešna povezava in vnos v bazo), kot tudi oblikovanje (izgled - CSS).

Tokrat bomo dodali **izpis iz baze (PHP)**, katerega bomo prav tako **ustrezno oblikovali (BS, CSS)**.

1. V datoteko **connect.php** (v tisto datoteko s katero HTML login obrazec povežemo z bazo) **dodajte priloženo PHP kodo** (Dodaj v connect.php). **Vse ustrezno povežite in testirajte.**

2. **Ko vam izpis iz baze deluje, se posvetite še oblikovanju.** Ne pozabite na odzivnost/prilagajanje različnim zaslonom, predvsem mobilnemu (BS, CSS).

Izdelek mora na koncu izgledati kot prikazuje slika:



Kako izgleda spletna stran "v živo" si lahko pogledate in testirate na [povezavi \(klik\)](#), iz katere lahko pobereite **rešitev**.

3. Vse shranite in imejte arhivirano pri sebi (izdelka vam tokrat ni potrebno pošiljati).

4. **Razlaga sledi v obliki on-line srečanja (Zoom) v četrtek, 16. april, ob 11:00 do 12:35** (kot imamo naši redni uri po urniku).

- Dodaj v datoteko connect.php
PHP kodo/skripto ustrezno dodaj v svojo PHP datoteko (v šoli smo jo poimenovali connect.php).
[Razlaga dodane kode \(klik\)](#).
- Slika za ozadje
- Končen izgled
Na sliki je prikazan končen izgled izpisa iz baze - gre za enako sliko kot je prikazana zgoraj.

Slika 9: pogled v spletno učilnico predmeta RSA

2.2 Iskanje in priprava primerne gradiva za pouk

Veliko večji izziv učenja spletnih tehnologij na daljavo je predstavljalo iskanje in priprava kakovostnega učnega gradiva ter podajanje zahtevnih učnih vsebin, kjer gre za prepletanje več spletnih tehnologij.

Strokovni moduli iz spletnih tehnologij niso dobro podprti z učbeniki. Avtorji se za učbenike iz tega področja ne odločajo, saj za to vejo računalništva velja, da se hitro spreminja. Nekateri standardi spletnih tehnologij, ki veljajo danes, so lahko naslednje leto že zastareli. Učitelji spletnih tehnologij smo primorani v pripravo lastnih gradiv in k nenehnemu strokovnemu izpopolnjevanju.

Odsotnost enotnega, strokovno aktualnega učbenika ali drugega primerne gradiva, se je pri učenju na daljavo izkazalo za občutno pomanjkljivost. Z učbenikom oz. z zbirko vaj bi pouk na daljavo zagotovo lažje stekel, saj bi nudil določeno učno oporo tako za dijake, kot tudi za učitelja (npr. enostavneje podajanje vaj za utrjevanje snovi iz zbirke vaje ipd.).

Po drugi strani pa je na spletu zelo veliko vsebin, gradiv iz spletnih tehnologij, tako v pisni, slikovni, kot tudi video obliki (številni vodiči, tudi video vodiči ...). Toliko, da bi lahko celo trdili, da se odsotnost potrjenega učbenika ali drugega učnega gradiva, ne bo bistveno poznala pri izvajanju pouka na daljavo.

Pri iskanju primerne gradiva za pouk spletnih tehnologij se je izkazalo, da je večina vsebin iz tega področja na spletu neprimerna za potrebe našega pouka. Veliko gradiv je bilo zastarelih, neposodobljenih. Tista gradiva, ki pa so bila strokovno aktualna,

pa so se izkazala kot preveč obsežna, strokovna in podrobna za dijake oz. kurikulum predmeta. Poleg tega so bila v angleščini, kar sicer ne predstavlja velike ovire za večino dijakov. Za vse dijake in za vso snov, pa to zagotovo ni primerno. Redka gradiva so bila podprta z ustreznimi vajami za utrjevanje in preverjanje znanja.

Kljub izredno veliko že obstoječih spletnih gradiv iz področja spletnih tehnologij, se je izkazalo, da primerne gradiva, ki bi bilo strokovno aktualno, v primernem obsegu, primerno zahtevno, ki bi bilo v slovenskem jeziku in ustrezno podprto tako z razlago kot tudi z vajami za utrjevanje ter preverjanje znanja, ni.

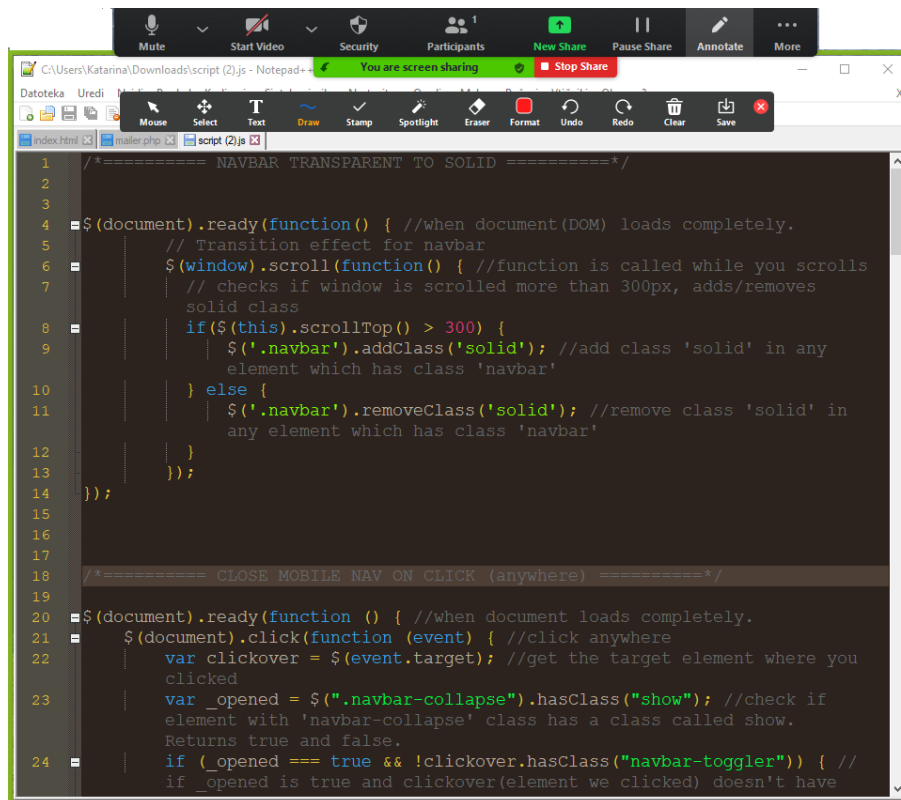
2.3 Podajanje snovi in razlaga spletnih tehnologij na daljavo

Po daljšem iskanju primerne gradiva z razlago, zgledov, vaj, s katerimi bi si lahko pri pouku na daljavo pomagali, se je izkazalo, da takega gradiva ni, vsaj ne v tako zadovoljivi obliki, da bi ga lahko brez prilagoditev uporabili pri pouku. Ob tem spoznanju, smo učitelji hitro prišli do ugotovitve, da bomo morali pouk na daljavo izvesti kot kombinacijo podajanja gradiva in razlage le-te v obliki spletnih srečanj. Sledilo je preučevanje in preizkušanje različnih aplikacij, ki omogočajo spletno poučevanje v obliki spletnih srečanj (npr. aplikacija Zoom).

Pri pouku spletnih tehnologij, kjer gre za podajanje in prepletanje vsebin iz različnih strokovnih področij v obliki kode (HTML, CSS, JS, PHP ...), se je izkazalo, da je najprimernejši način podajanja in razlage snovi ta, da učitelj najprej v spletni učilnici objavi del kode, ki jo potem v obliki spletnega srečanja dijakom obrazloži (slika 2). Tak način podajanja snovi je precej drugačen kot pri klasičnem pouku, kjer dijaki pri pouku sami pišejo kodo ob razlagi učitelja. Pri pouku na daljavo so dijaki to kodo najprej prejeli (objava v spletni učilnici), jo sami pregledali, skušali razumeti in umestiti v izdelek. Nato je sledila učiteljeva razlaga v obliki spletnega srečanja, kjer je učitelj dijakom delil svoj zaslon in obrazložil kodo oz. snov.

Spletna srečanja z uporabo aplikacije Zoom so se izkazala za zelo učinkovita tudi pri dodatni razlagi. Dijaki, ki so imeli vprašanja, so lahko delili z ostalimi udeleženci svoj zaslon, na katerem je poudaril del kode, ki je ni razumel ali mu ni pravilno delovala. Učitelj, pa tudi dijaki sami, so takemu dijaku pomagali bodisi z dodatno razlago, bodisi pri odpravljanju napak.

Zanimiv vidik, ki se je izkazal pri uporabi spletnih srečanj, je ta, da so nekateri dijaki bolj in več sodelovali kot pri klasičnem pouku v šoli. Dijaki, ki se v razredu, pri klasičnem pouku, ne marajo izpostaviti, so se doma, za svojim računalniškim zaslonom, bolj suvereno počutili in so pri pouku na daljavo bolj sodelovali. Pouk na daljavo je tako celo lažje stekel kot dvosmeren proces, kjer dijaki sooblikujejo učno uro, so aktivno vključeni v učni proces.



```
1 /*===== NAVBAR TRANSPARENT TO SOLID =====*/
2
3
4 $(document).ready(function() { //when document (DOM) loads completely.
5     // Transition effect for navbar
6     $(window).scroll(function() { //function is called while you scrolls
7         // checks if window is scrolled more than 300px, adds/removes
8         // solid class
9         if($(this).scrollTop() > 300) {
10            $('.navbar').addClass('solid'); //add class 'solid' in any
11            // element which has class 'navbar'
12        } else {
13            $('.navbar').removeClass('solid'); //remove class 'solid' in
14            // any element which has class 'navbar'
15        }
16    });
17
18 /*===== CLOSE MOBILE NAV ON CLICK (anywhere) =====*/
19
20 $(document).ready(function () { //when document loads completely.
21     $(document).click(function (event) { //click anywhere
22         var clickover = $(event.target); //get the target element where you
23         // clicked
24         var _opened = $(".navbar-collapse").hasClass("show"); //check if
25         // element with 'navbar-collapse' class has a class called show.
26         // Returns true and false.
27         if (_opened === true && !clickover.hasClass("navbar-toggler")) { //
28             // if _opened is true and clickover(element we clicked) doesn't have
```

Slika 10: Razlaga kode (snovi) v obliki spletnega srečanja z uporabo aplikacije Zoom.

2.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Pri strokovnih računalniških moduli ocenjevanje znanja poteka na računalnikih v obliki izdelka (MIZŠ, 2018). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je predpisalo, da je ocenjevanje izdelka oz. storitve in zagovora obvezen način ocenjevanja znanja pri strokovnih računalniških moduli.

Takšen način ocenjevanja je kompleksen in je sestavljen iz več delov oz. področij ocenjevanja (slika 3). Ocenjevanje izdelka predstavlja precejšen izziv že pri ocenjevanju pri klasičnem pouku, v šoli, na daljavo pa še toliko večjega.

Področje ocenjevanja	Maksimalno število točk	Doseženo število točk
NAČRTOVANJE	10	
Ustrezen in utemeljen izbor strojne opreme	5	
Ustrezen in utemeljen izbor programske opreme	5	
IZVEDBA	60	
Ustrezna namestitvev operacijskega sistema	5	
Osnovna prilagoditev nameščenega OS	10	
Ustrezna namestitvev strežniškega programa	5	
Kvalitetna prilagoditev strežniškega programa	10	
Upoštevanje varnostnih zahtev pri delovanju strežnika	10	
Upravljanje in spremljava delovanja strežnika	15	
Upoštevanje varstva pri delu	5	
DOKUMENTACIJA	15	
Dokumentacija osnovnega sistema	5	
Dokumentacija strežniškega programa	10	
ZAGOVOR	15	
Predstavitev storitve	5	
Strokovni zagovor	10	
SKUPAJ	100	

Slika 11: Primer ocenjevalnega lista po priporočilu CPI za ocenjevanje izdelka oz. storitve in zagovora.

Da smo lahko učitelji zagotovili ustrezen način preverjanja in ocenjevanja znanja izdelka na daljavo, smo morali ocenjevanje ustrezno prilagoditi. Najprej smo pregledali kataloge znanj vseh strokovnih modulov, kjer ocenjevanje poteka v obliki izdelka. Iz katalogov znanj smo izluščili tiste vsebine, ki so nujne, da se jih preverja in ocenjuje v času pouka na daljavo. Pri vsakem strokovnem modulu smo preučili možnosti katere vsebine bi lahko prenesli v naslednje šolsko leto, v upanju, da bo do takrat pouk stekel nazaj v klasični obliki, v šoli.

Ko smo določili katere vsebine bomo ocenjevali na daljavo, smo nadaljevali s pripravo načrta ocenjevanja znanja, v katerem smo opredelili oz. prilagodili tudi področja, merila ter kriterije ocenjevanja.

Pri modulih kjer je širina učnih vsebin dopuščala možnost različnih tem iz področja strokovnega modula, smo učitelji za vsakega dijaka določili drugačno temo iz katere mora pripraviti izdelek. S tem smo do neke mere zagotovili izvirnost in avtorstvo izdelka.

Sledilo je podajanje navodil dijakom in določanje rokov do kdaj in v kakšni obliki morajo dijaki izdelek oddati. Po oddaji izdelkov so sledili še zagovori, ki so potekali v obliki spletnih srečanj z uporabo aplikacije Zoom. Vsak dijak je imel za zagovor na voljo 10 – 15 minut, nato so sledila še vprašanja učitelja. Na ta način smo se učitelji prepričali, ali je dijak usvojil znanje, ki se ga pri določenem strokovnem modulu pričakuje. Poleg tega smo se na tak način prepričali tudi o avtorstvu izdelka, ali je dijak samostojno in z razumevanjem pripravil izdelek.

Rezultati ocenjevanja znanja spletnih tehnologij so bili kljub dobrim izhodiščem za pouk na daljavo ter kljub vsem prilagoditvam, slabši kot rezultati ocenjevanja podobne snovi pri ocenjevanju v šoli. Redki dijaki so brez težav dosegli ali preseгли zastavljene minimalne standarde znanja. Večina dijakov je potrebovala dodatno razlago, pomoč, usmeritve in spodbude.

2.5 Motivacija in sodelovanje dijakov

Na začetku je bila motivacija in sodelovanje dijakov na zelo visoki ravni, skoraj vsi dijaki so se redno prijavljali v spletne učilnice ter redno in vestno opravljali zadolžitve. Prav tako so se na začetku skoraj vsi redno udeleževali spletnih srečanj z uporabo aplikacije Zoom, v srečanjih so aktivno in z zanimanjem sodelovali. Z vsakim novim tednom dela na daljavo pa je bil opazen upad števila dijakov, ki so redno uporabljali spletne učilnice in sodelovali na način, kot smo učitelji od njih pričakovali. Kljub številnim pozivom tako s strani učiteljev predmeta, kot razrednikov, nekateri dijaki niso več sodelovali oz. v veliko manjši meri, nezadovoljivi za učinkovito podajanje in usvajanje znanja.

Ob koncu pouka, pri evalvaciji predmeta, so dijaki poročali, da so bili preveč zasičeni z računalniškimi vsebinami, da so iz spletnih gradiv težko izluščili bistvo, da niso zmogli več toliko zaporednega dela za računalnikom ipd.

3. Zaključek

Kljub obetavnemu začetnemu zagonu pri pouku spletnih tehnologij na daljavo, se je izkazalo, da tak način učenja večini dijakov ne ustreza oz. jim predstavlja težji način usvajanja znanja kot pri klasičnem pouku, v šoli.

Pri delu na daljavo smo učitelji vložili veliko več časa pri vseh vidikih pouka – pripravo ustreznih gradiv, podajanje učne snovi, preverjanje in ocenjevanje znanja itd., vendar ta večji vložek se pri znanju dijakov ni pokazal oz. poznal, saj so bili rezultati ocenjevanj slabši kot pri primerljivih ocenjevanjih, ki so potekala v klasični obliki, v šoli.

Dijaki v srednji šoli še vedno potrebujejo veliko spodbud, sprotnega in rednega spremljanja ter vrednotenja njihovega dela, napredka.

Pouk na daljavo se pri pouku spletnih tehnologij ni izkazal kot boljši način učenja v primerjavi z učenjem v klasični obliki, v šoli. V bodoče bi bilo smiselno preučiti prednosti in slabosti takšnega poučevanja ter pripraviti ustrezne smernice, ki bi zagotavljale dobro podlago za poučevanje spletnih tehnologij v kombinirani obliki.

4. Literatura in viri

- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2018). *Tehnik računalništva. Obvezni načini ocenjevanja znanja*. Pridobljeno s <http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/Pti/tehnik-racunalnistvo/spl-del.htm>
- Valenčič, S. (2007). *Spletne učilnice in sistem Wiki* (Diplomska naloga, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za matematiko in fiziko). Pridobljeno s https://lokar.fmf.uni-lj.si/www/osebno/OpravljeneDiplome/Diplomska%20naloga_SonjaValencic.pdf

Kratka predstavitev avtorice

Katarina Novoselec, profesorica matematike in računalništva. Poučuje strokovno-teoretične računalniške module na Srednji tehniški šoli Koper. Je vodja aktivna učiteljev s področja računalništva. Redno se udeležuje seminarjev in izobraževanj na temo IKT v poučevanju. Sodelovala je pri pripravi izobraževalnega programa Tehnik računalništva PTI, kot soavtorica posebnega dela programa in soavtorica katalogov znanja vseh strokovnih modulov.

Pogledi (doživljanje) dijakov Srednje zdravstvene šole Celje na izobraževanje preko Skypa

Views (Experience) of Students of the Secondary School of Nursing Celje on Education via Skype

Peter Čepin Tovornik

*Srednja zdravstvena šola Celje
peter.cepintovornik@szsce.si*

Povzetek

Del tega šolskega leta je pouk potekal na daljavo, ki so ga učitelji izpeljali na različne načine. Nekateri so ga izpeljali na daljavo v živo preko Skypa. Cilj raziskave je ugotoviti, kako so dijaki takšen način sprejeli in ga doživljali. V raziskavi je sodelovalo 20 % dijakov Srednje zdravstvene šole Celje, ki so imeli vse ure izpeljane preko Skypa od 16. marca do konca šolskega leta. Anketni vprašalnik vsebuje štiri sklope vprašanj, in sicer podajanje snovi s strani učitelja, opravljanje dijakovih obveznosti, preverjanje in ocenjevanje znanja ter doživljanje pouka na daljavo preko Skypa. Rezultati so pokazali, da večina dijakov meni, da je podajanje snovi v živo boljše kot podajanje brez razlage, da bi lahko v prihodnje kombinirali delo preko Skypa in v živo, da so se v času pouka na daljavo lažje organizirali ter imeli tudi več časa za učenje. Več kot 70 % dijakov preverjanje in ocenjevanje znanja ocenjuje za primerno ter da so imeli pri ustnem ocenjevanju dovolj časa za razmišljanje. Pridobivanje ocen na daljavo ocenjujejo kot najboljše ustno, sledijo pa individualne seminarske naloge. Več kot polovici dijakov je pouk preko Skypa predstavljal izziv, na tak način so imeli več dela kot v razredu ter manj treme pri ocenjevanju kot v razredu. 60 % se jih je pripravljeno učiti novih metod preko komunikacijskih orodij za šolske potrebe. V prispevku so prikazane tudi smernice za izboljšanje pouka na daljavo.

Ključne besede: anketni vprašalnik, dijaki Srednje zdravstvene šole Celje, izobraževanje na daljavo, preverjanje in ocenjevanje znanja, Skype, učitelj.

Abstract

Part of this school year, distance learning took place by teachers in a variety of ways. Some have performed it remotely live via Skype. The aim of the research is to find out how students accepted and experienced such a way. The research involved 20% of students from the The Secondary School of Nursing Celje, who had all classes conducted via Skype from March 16 to the end of the school year. The survey questionnaire contains four sets of questions, namely the submission of material by the teacher, the performance of student obligations, the verification and assessment of knowledge, and the experience of distance learning via Skype. The results showed that most students believe that giving material live is better than giving without explanation, that in the future they could combine work via Skype and live, that they could more easily organize during distance learning and also have more time for learning. More than 70% of students assess the verification and assessment of knowledge as appropriate and that they had enough time to think during the oral assessment. Obtaining distance assessments is assessed as the best orally, followed by individual seminar assignments. More than half of the students had a challenging lesson via Skype, so they had more work than in class and less trepidation in assessment than in class. 60% of them are willing to learn new methods through communication tools for school needs. The paper also presents guidelines for improving distance learning.

Keywords: a teacher, distance education, Skype, students of The Secondary School of Nursing Celje, survey questionnaire, verification and assessment of knowledge.

1. Uvod

Izobraževanje na daljavo oziroma študij na daljavo je proučevalo mnogo različnih avtorjev in zato ima tudi mnogo različnih definicij. Desmond Keegan je preučil več različnih definicij in na njihovi podlagi izluščil naslednjo definicijo: "Izobraževanje na daljavo je oblika izobraževanja, za katero je značilno, da sta učitelj in dijak večinoma ločena, da izobraževalni proces organizira izobraževalna organizacija, da izobraževalni proces poteka s pomočjo različnih medijev ter da izobraževalna organizacija dijaku nudi možnosti dvosmernega komuniciranja" (Mekić, 2006).

2. Potek priprave in izvedbe pouka na daljavo

Pojav koronavirusa, ki je onemogočil delovanje javnega življenja, obiskovanje šol in fakultet, je povzročil, da je bil del šolskega leta neponovljivo specifičen. Kljub napovedi, da se bodo vse izobraževalne ustanove, zaradi širjenja virusov SARS CoV-2 zaprle, specifičnih navodil iz strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, kako naj poteka pouk na daljavo, ni bilo. Zaposleni v šolstvu smo se morali znajti. V četrtek, 12. 3. 2020, smo dobili uradno potrjeno informacijo, da se v ponedeljek, 16. 3. 2020, zapirajo vsa vrata VIZ v državi in da bo pouk potekal na daljavo. Zaradi sistemske nepripravljenosti smo bili učitelji pri podajanju učnih vsebin izvedbeno in metodično prepuščeni povsem samim sebi, svojemu znanju, kreativnosti, iznajdljivosti, lastnemu pedagoškemu erosu ... Verjetno smo vsi razmišljali, kako bomo delovali v spremenjenih okoliščinah. Tuhtalo se je, kako bi v danih razmerah najbolj optimalno izvajali učni proces. Pojavila se je ideja, da bi se z dijaki lahko povezali na daljavo s pomočjo Skypa.

Intenzivne priprave so trajale ves vikend (skupaj več kot 20 ur dela). S sodelavci smo preverili vse možnosti, ki jih ponuja Skype. Nismo želeli doživeti neprijetnih presenečenj, saj do sedaj te aplikacije še nismo uporabljali. Prepričati smo se želeli, kako posamezna funkcija deluje v skupini in pri posamezniku. Ko smo vse preverili, smo ustvarili povezavo za vsak posamezni razred in jo posredovali preko razredne elektronske pošte z naročilom, naj si dijaki naložijo Skype ali uporabljajo Skype on-line. Ker videokonferenc še nismo uporabljali, se je porajalo veliko vprašanj. Kako se bo tehnično vzpostavil stik z vsemi dijaki? Kako bo delovala skupinska dinamika? Ali aplikacija sploh omogoča vključitev 30 in več dijakov? Kako razrešiti morebitne težave? Zato smo poskusno pred prvim dnevom izpeljave pouka po Skypu to preverili z vsakim posameznim razredom.

V ponedeljek, 16. 3. 2020, smo lahko izvedli pouk na daljavo po urniku. Na opisani način se je izvajal ta eksperiment, v katerega smo bili pahnjeni, do konca šolskega leta.

Pri takem načinu izvajanja pouka so nastopile žal tudi težave, ki smo jih sproti, skupaj z dijaki, razreševale. Največkrat se je pojavila težava z nedelujočim mikrofonom in/ali kamero pri posameznih dijaki. Nekateri dijaki niso imeli dostopa do spleta ali pa so imeli premalo mobilnih podatkov, da bi se lahko povezali v skupino. Takšne situacije smo reševali tako, da je dijak A poklical dijake B, C, D ..., ki so imeli tehnične težave. Med seboj so vzpostavili telefonski skupinski klic. Njihov zvok je prišel do vseh nas s pomočjo vklopljenega zvočnika na telefonu dijaka A, naš pa do njih.

Čeprav smo izvedli pouk v živo, so dijaki snov, naloge in literaturo dobivali tudi na šolski oblak, razredno elektronsko pošto ter Skypu. Vsako uro se je preverjala prisotnost dijakov tako,

da so svoj ime in priimek zabeležili na začetku ure v razredno elektronsko pošto, na koncu ure pa v klepet v Skypu. Ob koncu ure so tudi ocenili zadovoljstvo s poukom na daljavo v smislu načina podajanja snovi in tehnične izvedbe.

Po njihovih povratnih informacijah so bile ure odlično izpeljane, če pa so izrazili kritiko, se je ta nanašala na občasno slabo internetno povezavo. Tudi na naši strani so se občasno pojavljale težave (prekinjanje zvoka, zamrzovanje slike), ki smo jih razrešili tako, da smo se povezali s skupino še z domačim računalnikom in telefonom.

Delo pri pouku na daljavo smo želeli čim bolj približati delu v razredu, zato so bile ure izpeljane na sledeči način: razlaga v živo, predstavitve s PowerPointom, prikaz slik animacij in videoposnetkov pretočno iz interneta, samopreverjanje znanja s pomočjo orodij, ki to omogočajo (Visible body human anatomy atlas, Mozaik education, Web Anatomy: Self tests, ...) z deljenjem ekrana, s problemskim pristopom, z zapisi v "klepet" zaradi povratnih informacij o razumevanju snovi, z morebitnimi težavami in zapisi novih pojmov, s ponavljanjem stare snovi, z govornimi nastopi. V kasnejšem obdobju je nedvomno večji izziv kot v razredu predstavljalo ustno ocenjevanje. Mnogokrat smo se tudi šalili, tolažili, bodrili, nekateri dijaki pa so se tudi zjokali.

Dijaki so povedali, da so resnično hvaležni, ker se z njimi ukvarjamo v živo ter jim takoj odgovarjamo na vprašanja. Žal pa se je opazilo, da so številni med njimi nevešči dela z aplikacijami, programi in njihovimi funkcijami. Zato smo svoja skromna znanja s področja uporabe računalnikov in telefonov z veseljem delili z njimi. Seveda so tudi posamezni dijaki nas naučili kaj novega. Učili smo se torej dvosmerno.

Poleg pedagoške obveznosti po urniku v razredu je bilo zaradi čim boljše izpeljave pouka na daljavo potrebno povprečno dnevno presedeti pred računalnikom še tudi po 10 ur in več. Zaradi drugačnega načina pridobivanja ocen (npr. z izdelki), je popravljanje le-teh zahtevalo več časa (ur se ne da niti prešteti), kot če bi pridobili ocene na načrtovani pisni način. Vse to je bilo izpeljano s pedagoškim erosom in veseljem, da lahko dijakom čim bolj omogočimo strokovno in osebno rast. Tak način dela je predstavljal izziv in hkrati veselje. Bil pa je izjemno psihofizično naporen.

Ob koncu marca smo začeli intenzivno komunicirati tudi s pomočjo orodja MC Teams, kjer je naša zbornica in svetovalna služba oživela kot dijaki med odmori. Ponovno smo se znašli na začetku kot verjetno večina kolegov. Spet smo se učili. Naporno in hkrati zanimivo. A vendar, ... računalnik pač nima vonja po hramu učenosti – šoli (Pilih, Čepin Tovornik, 2020).

3. Rezultati raziskave

V raziskavi, ki je potekala od 7. 8. do 14. 8. 2020, je sodelovalo 63 od 314 dijakov Srednje zdravstvene šole Celje, ki so v celoti imeli pouk na daljavo preko Skypa, kar znaša 20 %. Vprašanja v anonimnem anketnem vprašalniku so zaprtega tipa z možnostjo odgovora, in sicer se ne strinjam, neodločeno ali se strinjam.

3.1 Podajanje snovi s strani učitelja

Prvi sklop vprašanj se nanaša na podajanje snovi s strani učitelja. Dijakom je bilo zastavljenih pet vprašanj.

Tabela 1: Podajanje snovi s strani učitelja

	Se ne strinjam	Neodločeno	Se strinjam
Delo preko Skypa z razlago v živo je bilo boljše, kot bi bilo podajanje snovi brez razlage (le učni listi, objava v šolskem oblaku).	21 %	14 %	65 %
Delo preko Skypa je bilo boljše kot v razredu (pogoj: da povezava deluje in imam računalnik/telefon).	44 %	27 %	29 %
Način podajanja snovi preko Skypa je bil ustrezen.	16 %	22 %	62 %
V prihodnje bi lahko kombinirali delo preko Skypa in v živo (pogoj: da povezava deluje in imam računalnik/telefon).	19 %	14 %	67 %
Pouk preko Skypa je zanimivejši kot v razredu.	41 %	19 %	40 %

Več kot 60 % dijakov se strinja, da je delo na daljavo v živo z razlago boljše kot brez razlage in da bi v prihodnje lahko kombinirali delo na daljavo in v živo v razredu ter način podajanja snovi (video projekcija, razlaga, pogovor) se jim je zdel ustrezen. Več kot 40 % dijakov meni, da kljub dobri povezavi in uporabi računalnika ni bilo delo na daljavo boljše kot v razredu ter tudi pouk ni bil na tak način zanimivejši.

3.2 Opravljanje dijakovih obveznosti

Drugi sklop vprašanj se nanaša na opravljanje dijakovih obveznosti. Dijakom je bilo zastavljenih sedem vprašanj.

Tabela 2: Opravljanje dijakovih obveznosti

	Se ne strinjam	Neodločeno	Se strinjam
V času pouka na daljavo sem se lažje organiziral/-a za učenje.	22 %	19 %	59 %
V času pouka na daljavo sem imel/-a več časa za učenje.	13 %	11 %	76 %
V primeru nerazumevanja snovi sem lahko brez težav kontaktiral/-a učitelja.	11 %	17 %	72 %
Delo preko Skypa je zahtevalo več časa za opravljanje dela za šolo.	25 %	27 %	48 %

V času dela na daljavo preko Skypa sem potreboval/-a več pomoči učitelja.	52 %	32 %	16 %
Navodila za opravljanje dijakove obveznosti v času dela na daljavo so bila natančna.	22 %	19 %	59 %
V času pouka na daljavo sem imel/-a večjo motivacijo za delo za šolo.	22 %	37 %	41 %

Večina dijakov meni, da so se lažje organizirali za učenje in imeli tudi več časa zanj, da so lahko brez težav kontaktirali učitelja ter da so bila podana navodila za opravljanje njihovih obveznosti natančna. Več kot 40 % dijakov meni, da je delo preko Skypa zahtevalo več časa za opravljanje šolskega dela ter da so imeli večjo motivacijo za šolsko delo. Večina dijakov pa v času dela na daljavo ni potrebovala pomoči učitelja.

3.3 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Tretji sklop vprašanj se nanaša na preverjanje in ocenjevanje znanja. Dijakom je bilo zastavljenih trinajst vprašanj.

Tabela 3: Preverjanje in ocenjevanje znanja

	Se ne strinjam	Neodločeno	Se strinjam
Način preverjanja znanja po Skypu je bil primeren.	11 %	11 %	78 %
V času dela na daljavo je bilo dovolj časa, namenjenega preverjanju znanja.	14 %	21 %	65 %
Način ocenjevanja znanja preko Skypa je bil primeren.	13 %	11 %	76 %
Objektivnost ocenjevanja znanja preko Skypa je bila enako kot v razredu.	22 %	18 %	60 %
Pri ustnem ocenjevanju preko Skypa sem imel/-a dovolj časa za razmišljanje.	19 %	6 %	75 %
Ocenjevanje na daljavo bi lahko bilo tudi pisno.	25 %	30 %	45 %
Pridobivanje ocen na daljavo je najboljše ustno.	19 %	19 %	62 %
Pridobivanje ocen na daljavo je najboljše pisno.	44 %	21 %	35 %
Pridobivanje ocen na daljavo je najboljše z nastopi.	48 %	19 %	33 %
Pridobivanje ocen na daljavo je najboljše z individualnimi seminarскими nalogami.	25 %	29 %	46 %
Pridobivanje ocen na daljavo je najboljše s skupinskimi seminarскими nalogami.	46 %	19 %	35 %

Pridobljene ocene na daljavo so bile višje, kot bi jih dobil/-a v šoli.	30 %	33 %	37 %
Pri ocenjevanju znanja na daljavo je bilo več priložnosti za uporabo nedovoljenih pripomočkov in »plonkanja« kot v šoli.	57 %	16 %	27 %

Večina dijakov meni, da je bil način preverjanja in ocenjevanja znanja preko Skypa primeren ter da je bilo dovolj časa, namenjenega preverjanju znanja. Objektivnost ocenjevanja na daljavo ocenjuje večina dijakov enako kot v razredu, tri četrtine pa, da so imeli pri ustnem ocenjevanju dovolj časa za razmišljanje. Pridobivanje ocen na daljavo se dijakom zdi najboljše ustno, sledijo pa individualne seminarske naloge, najslabše pa so ocenili pridobivanje ocen z nastopi. Več kot tretjina dijakov se strinja, da so pridobljene ocene na daljavo višje, kot če bi jih dobili v šoli. Večina dijakov pa se ne strinja, da so imeli pri pouku na daljavo več priložnosti za uporabo nedovoljenih pripomočkov in »plonkanja« kot v šoli.

3.4 Doživljanje pouka na daljavo preko Skypa

Četrty sklop vprašanj se nanaša na doživljanje pouka na daljavo preko Skypa. Dijakom je bilo zastavljenih petnajst vprašanj.

Tabela 4: Doživljanje pouka na daljavo preko Skypa

	Se ne strinjam	Neodločeno	Se strinjam
Pouk preko Skypa je bil zahtevnejši od pouka v šoli.	35 %	33 %	32 %
Pouk preko Skypa mi je bil izziv.	21 %	22 %	57 %
Pouk preko Skypa me je obremenjeval.	40 %	33 %	27 %
Pri pouku na daljavo sem bil/-a bolj ustvarjal/en/-a kot pri pouku v šoli.	25 %	29 %	46 %
Pouk preko Skypa je zahteval večjo koncentracijo kot pouk v šoli.	29 %	32 %	39 %
Pri pouku na daljavo sem imel/-a več dela kot pri pouku v šoli.	17 %	27 %	56 %
Pri pouku na daljavo sem rajši opravljal/-a šolske obveznosti.	27 %	30 %	43 %
Pri pouku na daljavo sem lažje opravljal/-a šolske obveznosti.	21 %	35 %	44 %
Pri pouku na daljavo je bilo moje sodelovanje z učiteljem pogostejše kot v razredu.	27 %	36 %	37 %
Pri pouku na daljavo je bilo moje sodelovanje z učiteljem bolj poglobljeno kot v razredu.	33 %	37 %	30 %

Pri izpeljavi pouka preko Skypa sem imel/-a manjšo možnost sodelovanja kot v razredu.	49 %	40 %	11 %
Pri nastopih preko Skypa sem imel/-a manj treme kot v razredu.	21 %	25 %	54 %
Pri ustnem ocenjevanju preko Skypa sem imel/-a manj treme kot v razredu.	25 %	21 %	54 %
Pripravljen/-a sem se učiti novih metod preko komunikacijskih orodij za šolske potrebe.	16 %	24 %	60 %
V prihodnje si želim, da bi pouk potekal večji del na daljavo v živo (pogoj: da povezava deluje in imam računalnik/telefon).	24 %	27 %	49 %

Večina dijakov meni, da je bil pouk preko Skypa izziv, da so na tak način imeli več dela ter manj treme pri nastopih in ustnem ocenjevanju znanja kot v razredu. Tretjina dijakov je pouk preko Skypa ocenila za zahtevnejšega kot v šoli. Večina opredeljenih dijakov meni, da so pri pouku na daljavo bili bolj ustvarjalni, da je takšen način od njih zahteval večjo koncentracijo, rajši in lažje so opravljali šolske obveznosti, pogosteje so bili v kontaktu z učiteljem, v prihodnje pa si želijo, da bi pouk potekal večji del na daljavo v živo. Večina opredeljenih dijakov pa se ne strinja, da jih je pouk preko Skypa obremenjeval, da je njihovo sodelovanje z učiteljem bilo bolj poglobljeno ter da so imeli manjšo možnost sodelovanja kot v razredu. 60 % dijakov pa se želi učiti novih metod preko komunikacijskih orodij za šolske potrebe.

4. Zaključek

Kljub različnim vrzelim v tem načinu izobraževanja se je pokazal v dani situaciji kot dober, zato bo uporaben še naprej zaradi hitrega načina komuniciranja in hkratnega prikaza npr. raziskovalnih gradiv.

Dijaki in učitelji, ki smo neprostoovoljno sodelovali v edinstvenem, največjem eksperimentu, ki je kdaj koli potekal na Zemlji, z naslovom Pouk na daljavo, smo preživeli. Kakšne bodo posledice, pa bo pokazal čas.

5. Literatura

- Mekić, D. (2006). *Izobraževanje na daljavo* (Diplomsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana. Pridobljeno s http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/mekic2622.pdf.
- Pilih, M., Čepin Tovornik, P. Učiteljevi izzivi in kalvarija v času pandemije COVID-19 (2020). V Dobrajc, F., Salobir, Z., Pogelšek Žilavec, K., Leskovšek, T., Kramberger, I. (ur.), *Letopis 2019/20* (str. 12-13). Celje: Srednja zdravstvena šola Celje.

Kratka predstavitev avtorja

Peter Čepin Tovornik je študiral na Zdravstveni fakulteti v Ljubljani, smer zdravstvena nega in sanitarno inženirstvo. Po izobrazbi je diplomirani zdravstvenik in diplomirani sanitarni inženir. Zaposlen je na Srednji zdravstveni šoli Celje, kjer poučuje strokovno-teoretične module in vsebinske sklope. Aktiven je na področju mentorstva mladim raziskovalcem, prostovoljcem in dijakom na različnih tekmovanjih in natečajih.

H5P – orodje za izdelavo interaktivnega gradiva za učenje na daljavo

H5P – Tool for Creating Interactive Learning Material for E-learning

Ana Jurkovič

*Srednja tehniška šola Koper
ana.jurkovic@sts.si*

Povzetek

Z razvojem tehnologije in spleta se vse večja pozornost posveča e-izobraževanju in e-učenju. Sledenje omogoča večjo dostopnost do znanja, prav tako pa interaktivnost učnih gradiv spodbuja učence k aktivnemu sodelovanju. Čeprav učitelji prepoznajo prednosti, ki jih prinaša interaktivno učno gradivo, se velikokrat znajdejo v zagati, saj ne vedo, katero orodje za izdelavo e-gradiva izbrati, prav tako pa ne poznajo palete možnosti, ki jih slednje ponuja. Pričujoči prispevek se osredotoča na orodje H5P in predstavlja različne možnosti, ki jih prinašajo posamezni tipi interaktivnih nalog, izpostavlja pa tudi prednosti tovrstnega izobraževanja 21. stoletja.

Ključne besede: aktivnost učencev, e-gradivo, e-učenje, H5P, interaktivnost.

Abstract

With the development of technology and the Internet, more and more attention is being paid to e-learning. Tracking enables greater access to knowledge, and at the same time the interactivity of learning materials encourages students to actively participate. Although teachers recognize the benefits of interactive learning materials, they often find themselves in a quandary because they do not know which e-learning tool to choose, and they do not know the range of possibilities that the latter offers. The present paper focuses on the H5P tool and presents the various possibilities offered by individual types of interactive tasks, as well as highlights the advantages of this type of education in the 21st century.

Keywords: e-learning, e-material, H5P, interactivity, student activity.

1. Uvod

E-izobraževanje se je razvilo iz izobraževanja na daljavo in temelji na uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT). Gre za fleksibilni učni model, temelječ na interaktivnem dostopu do učnih virov s pomočjo spleta. E-izobraževanje lahko poteka samo na spletu ali je del kombiniranega učenja, pri katerem se dejavnosti v živo prepletajo s spletnimi. Uporabnik je časovno in/ali prostorsko ločen od učitelja, kar mu omogoča, da sam načrtuje hitrost napredovanja, prav tako pa se lahko uči doma (Gerlič, 2000).

Od učenja s pomočjo knjig se e-izobraževanje razlikuje predvsem po tem, da knjige obstajajo le v grafični obliki in obliki besedila na papirju, medtem ko imajo gradiva za e-učenje multimedijske možnosti (videoposnetki, zvok ipd.). Zanimanje za e-izobraževanje (in e-učenje) narašča, saj je prilagojeno sodobni komunikaciji, ki poteka predvsem po spletu, omogoča

interaktivnost, uporabnika pritegne, učenje je lahko tudi zabavno, predvsem pa je e-izobraževanje bolj dostopno, kajti omogoča nam, da se učimo kar koli, kadar koli in kjer koli. Z uvajanjem IKT in e-gradiv se bistveno poveča dostopnost učencev do znanja, prav tako pa se izboljša njihova informacijska pismenost. Prednost je tudi njihova večpredstavnost, ki pritegne različne zaznavne tipe učencev, interaktivnost jih spodbuja k aktivnemu sodelovanju, dostopnost omogoča učenje kjer koli in kadar koli, ažurnost pa se navezuje na to, da je mogoče e-gradiva hitro popraviti (Brečko in Vehovar, 2008; Rebernak, 2008).

Na spletu obstaja več orodij za izdelavo e-gradiv, pričujoči prispevek pa se osredotoča na uporabo orodja H5P, ki ga je mogoče integrirati tudi v spletne učilnice (Moodle). Predstavljene so različne možnosti priprave interaktivnega e-gradiva in vaj, navedene so posebnosti izbranih tipov interaktivnih nalog in izpostavljene so prednosti, ki jih tako izobraževanje prinaša.

2. E-gradiva

E-izobraževanje poteka s pomočjo e-gradiv, ki bogatijo izobraževanje, omogočajo boljše razumevanje snovi, krepijo motivacijo in povečajo pozornost učencev, kljub temu pa se moramo zavedati, da tovrstna gradiva ne morejo nadomestiti tradicionalnega načina izobraževanja. Ne glede na to so učinkoviti pripomoček pri samostojnem učenju, poenostavljajo posredovanje učnih vsebin in omogočajo, da jih sproti posodabljam. Glavni namen e-gradiva je nuditi pomoč v procesu učenja in poučevanja. Interaktivnost učenca prisili, da vsebino pazljivo prebere in premisli, in to je najpomembnejša lastnost e-gradiva (Strmšek Turk, 2013).

Tako kot klasična morajo biti tudi e-gradiva skrbno didaktično načrtovana, čim bolj pregledna in razumljiva. Pri sestavi e-gradiv moramo upoštevati načela nazornosti, aktivnosti, sistematičnosti, individualizacije in integracije (Strmšek Turk, 2013). Zavedati se moramo namreč, da je vrsta e-gradiva odvisna predvsem od ciljne publike, smiselno pa je upoštevati razlike med učenci, ki se vežejo na njihove kognitivne/učne stile oziroma zaznavne tipe. Tabela 1 prikazuje multimedije, primerne za najpogostejše tipe učencev.

Tabela 1: Vrste multimedije za posamezne učne stile učencev (prirejeno po Rebolj, 2008)

Kombinacije učno-zaznavnih stilov	Primerna multimedija
vizualno-verbalni	besedilo, zvok
vizualno-neverbalni	slike, videoposnetki, animacije, simulacije
slušno-verbalni	zvok
kinestetično-tipalni	3D-animacije, videoposnetki, simulacije, zvok

2.1 Prednosti in slabosti e-gradiv

Ena od prednosti e-gradiva je zagotovo ta, da jih lahko oblikujemo postopoma in vsebine lahko neprestano dopolnjujemo in aktualiziramo. Uporabimo jih lahko za različne stopnje učnega procesa (uvajanje, obravnava nove snovi, ponavljanje, preverjanje ...), učencem pa prednosti predstavljajo prožnost v času, kraju, hitrosti in vsebini izobraževanja, hitrejši dostop do znanja, hitra povratna informacija, privlačna predstavitev in pestrost (Jurkovič, 2015; Kenning in Kenning, 1983; Strmšek Turk, 2013).

Z avdio-vizualnimi možnostmi, ki jih prinaša elektronski medij, lahko popestrimo vaje, ki sicer veljajo za nezanimive in rutinske. Tehnologija nam omogoča tudi pripravo novih tipov vaj, ki spominjajo na računalniške igrice, zelo priljubljene med mladino. Zagotovo pa je njihova prednost tudi ta, da lahko isto snov z različnimi tipi vaj ponavljamo večkrat, ne da bi učenci to opazil in se pri tem dolgočasili (Jereb in Jug, 1987).

Ker računalniški programi vsebujejo sprotne beleženje rešenih in nerešenih, pravilnih in nepravilnih odgovorov ter njihov grafični prikaz, to učencu in učitelju omogoča prikaz napredovanja (Jereb, 1986).

Kljub številnim prednostim pa ima e-gradivo tudi nekatere slabosti in pomanjkljivosti. Računalniški program vse nepričakovane odgovore, naj bodo pravilni ali ne, zavrne, kar je omejitev predvsem pri nalogah, ko učenec tvori besedilo. Da bi tovrstno omejitev zmanjšali, moramo predvideti kar se da največ pravilnih možnosti. Poleg togosti je zagotovo slabost ta, da je za izdelavo kakovostnega e-gradiva potrebno kar precej časa, napora in znanja oziroma sodelovanja različnih strokovnjakov (Jerman, b. d.; Jurkovič, 2015).

Lavrič (1999) kot slabost e-učenja izpostavlja socialno izolacijo ob interakciji učečega zgolj z učnim gradivom, pri tem pa je treba poudariti, da novejša raziskava (npr. Dondi in Aceto, 2009) in pristopi k e-učenju ne govorijo več o izoliranosti učencev, temveč o ustvarjanju učnih skupnosti.²¹

Raziskave kažejo, da je stopnja digitalne pismenosti v Evropski uniji med mladimi do 24 let dvakrat višja kot v celotni populaciji. Slovenija se je uvrstila malo pod povprečjem držav članic EU (Lavtar, 2003). Kljub temu pa moramo upoštevati, da vsi učenci niso večji uporabe IKT-tehnologije, predvsem med starejšo populacijo, ki ni vajena uporabe računalnikov, pa je zaznati tudi pojav tehnofobije, tj. strah pred računalnikom (Jerman, b. d.).

3. Orodje H5P

Eno od številnih orodij, ki nam omogoča ustvarjanje interaktivnih vsebin, je H5P, ki je z registracijo prostodostopen na spletni strani www.h5p.org. Njegova prednost je predvsem ta, da ga je mogoče integrirati v spletne učilnice (Moodle), kar učiteljem omogoča pregled nad znanjem in aktivnostjo učencev.

Slika 1 prikazuje tovrstni pogled v Arnesovih spletnih učilnicah. Razvidno je, kateri učenci so posamezne naloge reševali, prikazani pa so tudi njihovi rezultati v točkah. Črtica označuje, da učenci vsebine niso odprli, rezultat 0,00 pa pomeni, da so vsebino pregledali, nalog pa niso rešili.

Ime / Priimek	Naglašeni zlogi v besedi, P...	Stvarna lastna in občna im...	Socialne zvrsti (shema)
učenec 1	6,36	6,15	10,00
učenec 2	-	-	10,00
učenec 3	-	8,46	-
učenec 4	0,00	-	10,00

²¹ Svetovni splet omogoča učencem tudi interakcijo in soustvarjanje vsebin v virtualnih skupnostih preko blogov, wikijev, spletnih aplikacij in različnih oblik socialnega mreženja (Race, 1994).

Slika 1: Učiteljjev pregled nad rešenimi vsebinami učencev v spletni učilnici

Nadalje pa je mogoče s klikom na lupo preveriti tudi rezultate posameznih nalog, kar nam omogoča vpogled, katera snov pri posameznem učencu ni dovolj dobro usvojena (slika 2).

Kliknite na pravilne zapise praznikov.

Rezultat: 1 od 4, Rezultat v redovalnici: 0.26

Answers	Your Answer	Correct
Valentinovo		
novo leto		
Prešernov dan		
silvestrovo		
božič		

Slika 2: Rešitve učenca za izbrano H5P-nalogo

Učenci navajajo, da jih interaktivne naloge pritegnejo k reševanju, ker želijo biti uspešni, so natančnejši pri branju in pozornejši pri njihovem reševanju. Velikokrat pa naloge rešujejo večkrat. Pojasnjujejo, da želijo naloge pri ponovnem reševanju rešiti kar se da pravilno oziroma želijo utrjevati znanje.

3.1 Tipi nalog

Orodje H5P nam omogoča ustvarjanje več tipov nalog, ki jih lahko uporabimo za doseganje različnih učnih ciljev. Služijo lahko kot uvodna motivacija, obravnava nove snovi ali utrjevanje znanja.

3.1.1 Summary

Ta vrsta vsebine v vsakem koraku ponuja nekaj možnosti, med katerimi učenec izbira pravilno trditev. Primerna je za povzetek obravnavane snovi, da učenec ponovi, kar se je naučil, uporabna pa je tudi, ko mora dogodke razvrstiti v časovno zaporedje (npr. zgodovinski dogodki ipd.). Učenčev napredek se beleži sproti, ima pa tudi pregled nad številom napak, ki jih je naredil (slika 3).

Romeo in Julija (obnova)

Zgodba se dogaja v Veroni.	
Capuleti in Montegi sta sprti družini.	
Capuletovi priredijo ples.	
Romeo in Julija se zaljubita.	
Romeo in Julija se na skrivaj poročita.	
Tybalt ubije Romeovega prijatelja Mercutia.	

Izberite pravilno izjavo. ✘ Napačni odgovori: 1 ✔ Napredek: 6/15

Romeo ubije Tybalta.

Tybalt ubije Romea.

Slika 3: Primer interaktivne naloge Summary

3.1.2 Single Choice Set, Multiple Choice Set, True/False Question

Ti trije tipi nalog (Single Choice Set, Multiple Choice Set, True/False Question) so si precej podobni med seboj. Učenec izbira pravilno rešitev, le da je pri možnosti Single Choice Set pravilna le ena možnost od naštetih, pri Multiple Choice Set pa je pravih rešitev več. Če ima opravka s True/False Question, pa označuje samo, ali je trditev pravilna ali napačna. Pri vseh treh lahko naložimo tudi slikovno gradivo (slika 4). Tovrstni tip nalog lahko uporabimo tudi kot nekakšen kviz znanja.



Slika 4: Primer naloge True/False Question z vstavljenim slikovnim gradivom

3.1.3 Drag and Drop, Drag Text

Naloga tipa Drag and Drop nam omogočajo sestavljanje zelo raznolikih nalog. Primerne so, če želimo, da učenci neke podatke razvrstijo na ustrezno mesto v tabeli (slika 5), uporabimo pa jih lahko tudi, ko želimo, da prepoznajo posamezne dele, npr. človeškega telesa ali geselskega članka SSKJ, kot prikazuje slika 6. Pri tovrstnem tipu naloge lahko učenci namesto besedila prenašajo na ustrezno mesto tudi slikovno gradivo. Odločimo pa se lahko prav tako, da nalogo malce otežimo in poleg pravih rešitev dodamo tudi take, ki ne spadajo zraven.

Naloga tipa Drag and Drop so zelo intuitivne. Že ob pogledu nanje učenci vedo, kaj se od njih pričakuje, na da bi bilo to treba posebej zapisati. Kljub temu je smiselno, da jih opozorimo, če naloga vsebuje možnosti, ki ne spadajo nikamor.

Na enak način lahko uporabimo tip nalog Drag Text, le da v tem primeru imamo opravka zgolj z besedilom, ki ga prenesemo na ustrezno mesto.



Slika 5: Primer naloge Drag and Drop, kjer morajo učenci razvrstiti podatke na ustrezno mesto v tabeli.

žaga - e ? (a) 1. orodje ali stroj z nazobčanim listom za žaganje; pognati, vleči žago; list, ročaj žage / slišati žago glas žage pri žaganju; kakor žaga rezek glas / drvarska žaga; dvoročna žaga; električna, motorna, ročna, strojna žaga; mizarska žaga; ročna žaga z vrvice, napeto z zatikalom; žaga na vodni pogon; žaga za kovino, marmor // list tega orodja: vpjeti žago v okvir; zobje žage / žaga se skrha; brusiti žago 2. obrat za žaganje hlodov, lesa; žaga dela tudi ob sobotah; vodja žage / imeti mlin in žago stavbo z napravami za žaganje; postaviti ob potoku žago / pripeljati na žago; delavci na žagi • eksp. zapele so žage začeli so žagati; nar. vodnjak na žago vodnjak z ročno črpalko 9 etn. vžigalna žaga pri nekaterih primitivnih ljudstvih; priprava za dekanje ognja, pri kateri se ostroroba palca vleče sepi in tja po zarez; gosd., les. varižna motorna žaga v obliki brezkončne verige, katere člani so oblikovani kot žagini zobje; les. krožna žaga stroj z nazobčano okroglo rezilno ploščo; tražna žaga strojna žaga v obliki brezkončnega traku; (žaga) samica venecijanka; muz. pojača žaga veliki žagibrez; zobnodobno glasbilo, na katero se igra z lokom ali tolkalcem; teh. razperiti žago; harmonička žaga

Slika 6: Primer naloge Drag and Drop, kjer morajo učenci poiskati posamezna poimenovanja za dele geselskega članka iz SSKJ.

3.1.4 Mark the Words

Variacijo tipa nalog, predstavljenih v poglavju 3.1.2, predstavlja Mark the Words. Na tak način lahko dosežemo, da učenci ponovijo že znano snov na drugačen način, ne da bi se tega pravzaprav zavedali (prim. Jereb in Jug, 1987), oziroma jim ponudimo nov tip naloge, da popestrimo e-gradivo. Pri takem tipu naloge učenci klikajo na posamezne besede. Tako lahko iščejo pravilne možnosti med naštetimi (gl. sliko 7) ali pa poiščejo eno ali več besed, ki ne sodijo zraven. Pri slovenščini jih lahko uporabimo tudi, če želimo od učencev, da poiščejo naglasno mesto v besedi.²²

3.1.4 Fill in the Blanks

Še eden od tipov nalog, ki nam omogoča sestavljanje uporabnih vaj, je Fill in the Blanks, ki pa med učenci po naših spoznanjih med poukom v šolskem letu 2019/2020 ni najbolj priljubljen, ker spominja preveč na klasične vaje. Poleg tega je treba upoštevati, da učenci do spletnih učilnic in H5P-nalog dostopajo velikokrat z mobilnimi telefoni. Prvo oviro predstavlja majhen zaslon, drugo pa to, da imajo velikokrat nastavljeno angleško tipkovnico ali kakšno drugo in ne morejo zapisovati šumnikov.

Kljub temu nam tudi tak tip naloge ponuja široko paleto možnosti sestave različnih nalog, pri čemer pa moramo predvideti več možnih pravih odgovorov s poudarkom, da je treba ne glede na vse ovire upoštevati tudi pravopis (tudi male in velike začetnice so pomembne!). Če nam ni pomemben zapis velike in male začetnice, lahko predvidimo tudi zapise s sami velikimi črkami ipd. Vse pravilne možnosti, ki jih ne bomo predvideli, lahko dodamo kasneje, saj lahko H5P-vsebine nenehno posodabljam. Na vse možnosti pa nas bodo že opozorili učenci.

3.1.5 Quiz (Question Set)

Quiz (Question Set) je zelo primeren, ko želimo, da učenci preverijo svoje znanje ob zaključku neke učne enote. Omogoča nam več tipov nalog (Multiple Choice, Fill in the Blanks,

²² Če želimo, da učenci kliknejo na samo eno črko v besedi, moramo med črkami pisati presledek, saj tovrsten tip naloge prepozna besede. Na tak način pa ga prelisičimo.

Drag Text, Drag and Drop, Mark the Words, True/False Question). Ko učenec reši vse naloge, se mu pojavi rezultat, nato pa lahko rešitve pregleda (slika 7).



Slika 7: Primer rezultata pri nalogi tipa Quiz (Question Set) s prikazanim enim od popravkov

3.1.4 Find the Hotspot, Find Multiple Hotspots

Ta tipa nalog (Find the Hotspot, Find Multiple Hotspots) lahko uporabimo kot variacijo nalog Drag and Drop, če imamo opravka s tabelami, razlika je le v tem, da učenci elementov ne prenašajo na ustrezno mesto, ampak ustrezno mesto na sliki kliknejo. Če je mesto klika pravilno, se pojavi zelena kljukica, sicer pa rdeči x. Če morajo učenci klikniti le na eno mesto, uporabimo možnost Find the Hotspot, če je mest več, pa izberemo Find Multiple Hotspots (slika 8).

Izgovor glasov v besedi

	ə	ər	u	v	l
stol			✓		
prt		✓			
veter	✓				
voda			✗		
bolnik					

Slika 8: Primer interaktivne naloge Find Multiple Hotspots

3.1.5 Interactive Video

Tip naloge Interactive Video se lahko uporabi tudi za obravnavo nove snovi, le da od učitelja zahteva kar nekaj časa, napora in znanja. Njegova prednost pred klasičnimi videoposnetki je ta, da se interaktivni video med razlago ustavi, učenci pa lahko rešujejo različne interaktivne naloge (omogočeni so vsi prej našteti tipi nalog z izjemo naslednjih: Find the Hotspot, Find Multiple Hotspots in Quiz /Question Set/).

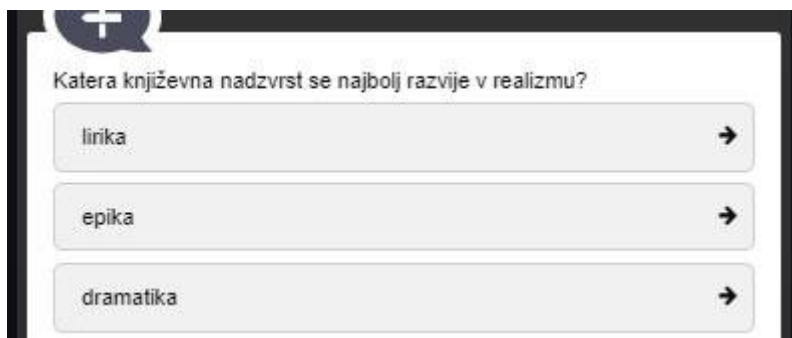
Vsak interaktivni video se zaključi z nalogo tipa Summary, da učenci ponovijo celotno snov, razen če določimo drugače. Primer interaktivnega videa je dostopen na naslednji povezavi: https://h5p.org/node/1003790?feed_me=nps.

3.1.6 Branching Scenario (beta)

Najnovejši in obenem za pripravo tudi najzahtevnejši tip naloge pa je Branching Scenario. Ta tip naloge je še v fazi testiranja in izboljšav (trenutno je na voljo beta verzija), je pa za učence zelo privlačen. Vanj lahko vključimo enake tipe nalog kot pri interaktivnem videu (vključno z njim), prav tako pa lahko dodamo videoposnetke, zvok, besedilo in slikovno gradivo, omogočeno pa je tudi, da si učenci prenesejo besedilo in slednje uporabijo kot neke vrste zapiskov.

Tovrstni tip e-gradiva spodbuja učence k aktivnemu branju, izdelamo pa ga lahko na tak način, da deluje kot nekakšna videoigrica. Pri prehodih med posameznimi stranmi besedila (predstavljajmo si to kot nekakšno listanje učbenika) lahko postavljamo vprašanja o zapisanem (slika 9), ki učencu omogočajo napredovanje. Če odgovori nepravilno, ga lahko vrnemo na prvo stran, da znova pregleda snov, mu dovolimo napredovanje, le da ga »kaznujemo« in mu zbijemo točke, ali ga »odvržemo« iz naloge (to spominja na *game over* v videoigricah) in začeti mora znova.

Čeprav bi to lahko zmanjšalo motivacijo, se je pri preizkusu v šolskem letu 2019/2020 pokazalo kot dodatna spodbuda. Učenci so se lotili ponovnega reševanja še bolj zagrizeno, saj lahko uporabimo tudi metodo nagrajevanja in ob izbiri pravilnega odgovora učenca pohvalimo. Branching Scenario pa omogoča tudi, da učenec pregleduje zgolj vsebine, ki ga zanimajo. V tem primeru ustvarimo prehode brez posebnih zahtev (npr. zbijanje točk ipd.). Primer interaktivne naloge Branching Scenario je dostopen na naslednji povezavi: https://h5p.org/node/1003787?feed_me=nps.



Slika 9: Primer vprašanja, ki omogoča napredovanje v tipu naloge Branching Scenario (beta).

3. Zaključek

E-gradiva vedno bolj vstopajo v ospredje izobraževanja 21. stoletja. Uporablja jih vedno več učencev in učiteljev, kljub temu pa slednjim še vedno predstavljajo izziv. Veliko učiteljev namreč nima ustreznega znanja, da bi jih uvajali v svoj pouk, poleg tega niso seznanjeni s prednostmi, ki jih prinašajo.

Prispevek predstavlja orodje H5P, ki omogoča izdelavo interaktivnih nalog, in izpostavlja nekaj najbolj zanimivih tipov nalog, ki jih ponuja, v upanju in želji, da bi se učitelji navdušili za njihovo uporabo. Izkazuje se namreč, da z interaktivnimi vsebinami pritegnemo pozornost učencev in jih motiviramo za aktivnost.

4. Literatura

- Brečko, B. N. in Vehovar, V. (2008). *Informacijo-komunikacijska tehnologija pri poučevanju in učenju v slovenskih šolah*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Dondi, C. in Aceto, C. (2009). Learning + Innovation = Learnovation. *Lline Lifelong Learning in Europe*, 14(3), 183–190.
- Gerlič, I. (2000). *Sodobna informacijska tehnologija v izobraževanju*. Ljubljana: DZS.
- Jereb, J. (1986). *Uporaba računalnika pri pouku*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Jereb, J. in Jug, J. (1987). *Učna sredstva v izobraževanju*. Kranj: Moderna organizacija.
- Jerman, T. (b. d.). Samostojno učenje tujega jezika – primer učenja slovenščine za tujce. Pridobljeno s https://arhiv.acs.si/ucna_gradiva/SSU-kako_pripraviti_ucna_gradiva.pdf.
- Jurkovič, A. (2015). *Slovenščina za vsak žep: računalniška aplikacija za začetno učenje slovenščine kot drugega/tujega jezika* (magistrsko delo). Fakulteta za humanistične študije, Koper.
- Kenning, M. J. in Kenning, M. M. (1983). *An Introduction to Computer Assisted Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Lavrič, A. (1999). Raziskava o uporabi multimedijskih računalniških programov. *Sodobna pedagogika*, 3, 162–174.
- Lavtar, D. (2003). *Informacijska pismenost* (diplomsko delo). Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Race, P. (1994). *The Open Learning Handbook: Promoting Quality in Designing and Delivering Flexible Learning*. London: Kogan Page Ltd.
- Rebernak, B. (2008). Pomen IKT in e-gradiv pri pouku v sodobni šoli. *Vzgoja in izobraževanje: revija za teoretična in praktična vprašanja vzgojno-izobraževalnega dela*, 39(5), 91–93.
- Rebolj, V. (2008). *E-izobraževanje skozi očala pedagogike in didaktike*. Ljubljana: Didakta.
- Strmšek Turk, S. (2013). *Priprava e-učnih gradiv in učnih pripomočkov*. Dostopno na https://arhiv.acs.si/ucna_gradiva/Priprava_e-ucnih_gradiv_in_ucnih_pripomockov.pdf.

Kratka predstavitev avtorice

Ana Jurkovič, mag. prof. (slov.), je profesorica slovenskega jezika na Srednji tehniški šoli v Kopru. Je vodja aktiva slovenščine. Redno se udeležuje predavanj s področja slovenščine kot drugega/tujega jezika, uvajanjem IKT-tehnologije v pouk in integracije priseljencev.

Umetna inteligenca kot pomočnik pri učenju na daljavo

Artificial Intelligence as an Assistant in Distance Learning

Uroš Rozina

Osnovna šola Zalog
uros.rozina@oszalog.si

Povzetek

Tehnologiji se v današnjem svetu ne moremo izogniti. Večinoma ima raba tehnologije v šolstvu slabšalen prizvok. Tudi pojem umetne inteligence vzbuja strah in začudenje. V praksi pa je umetna inteligenca povsod okoli nas, le uporabiti jo je treba. Pri sebi imamo mobilne telefone, računalnike in drugo opremo, ki to omogoča. V okolju Microsoft Office je vgrajen bralec, ki glasno bere napisano besedilo, kar lahko pomaga učencem s težavami, da lažje opravijo nalogo. Namen prispevka je predstaviti zmogljivosti pisarniške opreme kot pomočnika pri učenju na daljavo.

Ključne besede: disgrafija, disleksija, e-bralec, Microsoft Word, motnje branja in pisanja, učenje na daljavo, učne težave, umetna inteligenca.

Abstract

Technology cannot be avoided in today's world. For the most part, the use of technology in education has a derogatory connotation. The notion of artificial intelligence also arouses fear and astonishment. In practice, however, artificial intelligence is all around us, it just needs to be used. We have mobile phones, computers and other equipment that makes this possible. The Microsoft Office environment has a built-in reader that reads the written text aloud, which can help students with disabilities to complete a task more easily. The purpose of this paper is to present the capabilities of office equipment as an assistant in distance learning.

Keywords: artificial intelligence, distance learning, dysgraphia, dyslexia, e-reader, learning difficulties, Microsoft Word, reading and writing disorders.

1. Vloga umetne inteligence

Pri učenju na daljavo nam lahko pomaga tudi tehnologija sama. Ko slišimo za pojem umetna inteligenca si predstavljamo superračunalnike, ki nadzorujejo ogromne sisteme, ali pa robota, ki opravlja neko delo. Večinoma ima raba tehnologije v šolstvu slabšalen prizvok, saj če koga slišimo, da učenec uporablja mobilni telefon med poukom, si predstavljamo, da gre za neke vrste odpadnika, ki krši vsa pravila.

Raba IKT v šoli pa je seveda dobrodošla takrat, kadar nas podpira pri izvedbi dejavnosti, ki jih želimo opraviti, vendar jih z njeno pomočjo opravimo hitreje ali lažje. V zadnjem času večkrat slišimo pojem umetna inteligenca, ki pa je večinoma še precej nepoznan. Med ljudmi povzroča negotovost, saj si pod tem pojmom predstavljamo robote, ki bodo prevzeli naša delovna mesta. Umetna inteligenca je v splošnem koristna, vendar pa v primeru zlorab omogoča povzročanje precejšnje škode, vendar to ni vsebina tega prispevka.

Današnje generacije učencev živijo z internetom že celo življenje. Samoumevno jim je gledanje risank na YouTube, brskanje po znanju z Google brskalnikom in igranje igrice na telefonu, ali pa si dopisujejo s prijatelji. Predvsem zadnje predstavlja težavo, saj povečana raba hitro povzroča ne kemično odvisnost. Dokler se tehnologija uporablja za delo ali učenje, daje možganom signale, da si želijo, da je delo čim prej odpravljeno in s tem prenehajo z uporabo tehnologije. V primeru igranja igrice ali uporabe socialnih omrežij, pa se človek počuti dobro. Spodbujanje rabe IKT za delo in učenje tako ne predstavlja nevarnosti za odvisnost.

2. Umetna inteligenca v izobraževanju

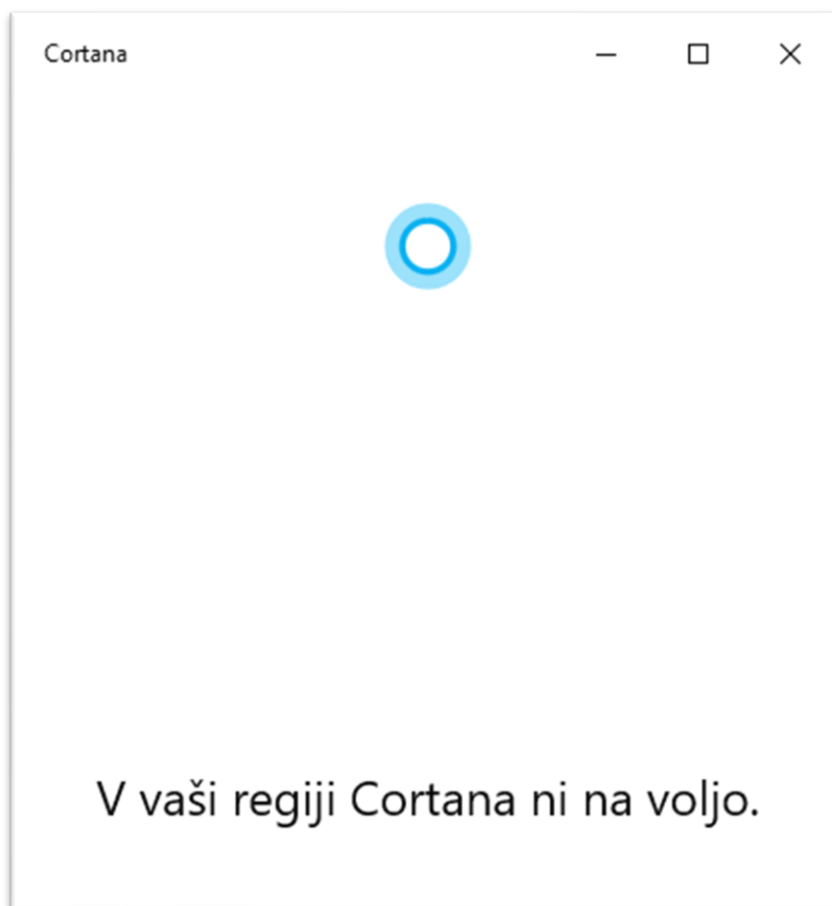
Vsak otrok si čimprej želi samostojno opravljati stvari. Takrat se namreč počuti odraslega in samostojnega, kar pozitivno vpliva na njegovo samopodobo. Tako malčki radi sami jejo, čeprav za njimi ostane največkrat popolna packarija, sčasoma napredujejo in se tako naučijo samostojno jesti. Pri učenju je podobno. Začetki so težavni, saj učenci še ne znajo samostojno brati, pisati. Njihova želja je velika, sčasoma pa neuspeh lahko vpliva na njihovo samopodobo. Če jim s pomočjo tehnologije omogočimo, da premostijo začetne težave bomo tako lahko pripomogli k hitrejšemu napredku pri učenju.

Poleg mlajših učencev pa imamo tudi učence z učnimi težavami, ki prejemajo dodatno strokovno pomoč. Težave z branjem, ki so posledica prirojenih napak kot so disleksija, so v preteklosti preprečile marsikomu vpis na zeleno srednjo šolo. Rane, ki ji v samozavesti posameznika pusti takšna izkušnja pa so nepopravljive in trajajo celo življenje.

Za pomoč pri delu z besedili je dobrodošla raba IKT, ki je v praksi že uveljavljena. Tako je mogoče zaslediti tudi prilagoditve za rabo računalnika pri pouku, ki so zapisane v individualiziranem učnem programu. Nikjer pa ni opisano kakšno programsko opremo naj učenec uporablja. Sama strojna oprema brez ustrezne programske opreme je neuporabna in to se v šolstvu dogaja pogosto.

2.1 E-pomočniki, bralci besedil in druga programska oprema na trgu

Na spletu je na voljo precej različnih programov za govorno interakcijo s človekom (Tyršina, 2020). Posamezne že proizvajalci vgrajujejo v svojo programsko opremo. Najpomembnejši predstavniki so Cortana (Microsoft Windows), Siri (Apple), Google (Alphabet). Težava pri komunikaciji z njimi je še vedno ta, da so prilagojeni za bolj popularne jezike kot je slovenščina (slika 1) in najboljše delujejo v angleškem jeziku. Verjetno pa lahko v prihodnjih letih tudi na tem področju pričakujemo napredek.



Slika 12: Obvestilo asistenta Cortana o nedelovanju v naši regiji - zaslonska slika

Večinoma so takšni programi za začetnika precej komplicirani. Že sam grafični vmesnik (slika 2) je pri določenih zastrašujoč za nevesčje uporabnike, kakršni so po navadi učenci z učnimi težavami. Kljub temu, da radi uporabljajo računalnik je njihov nivo znanja zelo nizek in jih zahtevnejše delo zmede. Pri iskanju uporabnih rešitev kot pomočnikov bralcev so se vsi ti programi izkazali kot neuporabni in je bilo potrebno poiskati rešitev, ki bo za učence preprosta, bo v njihovem jeziku in hkrati finančno dostopna.



Slika 13: Primer programskega okna asistenta Jarvis, ki velja za najbolj popularnega (Tyršina, 2020)

2.2 Microsoft Word le kot pisarniško orodje?

Microsoft Word velja za program, s katerim se otroci srečajo, ko prvič začnejo pisati besedila in črke na računalniku. Ima preprost grafični vmesnik (Preppernau, 2019), ker je v pogosti rabi v pisarniškem okolju, pa ga poznajo tudi starši, ki imajo vsaj nekaj opravka z računalnikom v službi. Zaradi tega lahko sorazmerno dobro pomagajo svojim otrokom pri začetkih dela v tem programu.

Učenci v šoli dobijo licenco za uporabo Office paketov brezplačno, kar je seveda marketinški manever Microsofta po principu: »Kar se Janezek nauči, to Janez uporablja!«. Vendar pa je prehod na druge urejevalnike besedil sorazmerno preprost v kasnejšem obdobju življenja, saj so grafični vmesniki in način razmišljanja podobni, programi se namreč razlikujejo le v funkcionalnosti.

Učenci tako v sklopu šolanja veliko uporabljajo Word in z njim pišejo kratke sestavke, kot tudi daljše eseje in seminarske naloge. Učenci tako okolje sorazmerno dobro poznajo z izjemo naprednih funkcij oblikovanj besedila, kot so prelomi. Kljub temu je še vedno nekaj težav s postavitvijo besedila na sredino, saj učenci večinoma to počnejo z dodajanjem ustreznega števila presledkov v tekst.

Funkcija glasnega bralca je v programu Word prisotna že dolgo časa (Microsoft, 2020) in je bila v prejšnjih različicah skrita in težko dostopna. V zadnji najbolj popularni različici Office 365, ki si jo učenci lahko namestijo tudi na domače računalnike, pa je prišla na tržišče tudi v slovenskem jeziku, kar je dvignilo nivo uporabnosti za delo učencev, predvsem tistih z učnimi težavami.

2.3 Delo v Wordu s pomočnikom bralcem

Pomočnik bralec v Wordu je v slovenskem jeziku dobrodošla pomoč učencem, ki imajo motnje branja kot sta na primer disleksija in disgrafija. Učenci z disleksijo imajo motene sposobnosti branja in razumevanja prebranega ob ustreznem vidnem in slušnem zaznavanju ter splošnih kognitivnih sposobnostih. Zanje je značilno drugačno predelovanje slušnih in vidnih dražljajev, zaradi česar oseba bere počasi, neritmično, z napakami in težko poveže prebrano s pomenom (slika 3). Disgrafija pa pomeni specifične težave pri pisanju (zmanjšana čitljivost, počasnost pri pisanju, številne napake). Pri teh osebah se zaradi tega pojavijo tudi druge težave (Singh, 2020), kar dobro prikazuje film »Kot zvezde na nebu« (IMDB, 2007), če ne dobijo ustreznih prilagoditev.

Robinson and Conway (1988, unpublished) reported significant improvements in subjects using the program in reading words and reading comprehension, reading accuracy, but not in rate of reading. A later study by Wood (1987) evaluated the results of 11 kindergarten and 23 remedial high school students and a matched control group. Significant improvement for the experimental group was noted for time needed to locate words on a printed page, timed reading scores, length of time for sustained reading, and span of PEGS, as well as other perceptual tasks. Additionally, seven of the 23 experimental found employment, but none of the control group was employed by the end of the semester. In contrast, Winters (1987) was unable to find differences in this study. Winters gave 15 elementary school children four minutes to locate and circle 68 examples of the letter "b" on three pages, each page of which contained 600 random letters in 20 lines of

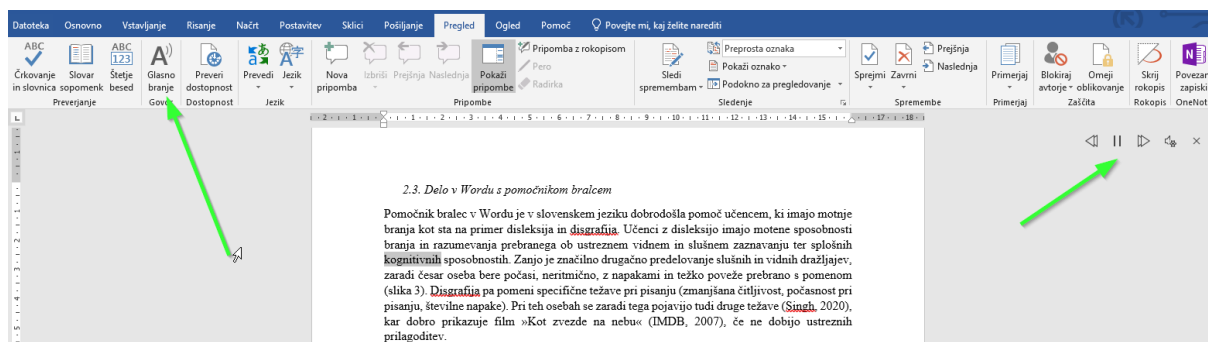
As any parent, grandparent, or baby-sitter knows, some babies are adaptable, placid, and regular in their habits, while others are difficult and unpredictable. Differences in temperament show up from the first day of life: some infants sleep very little, others sleep a lot; some infants are highly sensitive and cranky, others are quiet and unresponsive. Some newborns have not been exposed to the world for long, even momentary fears beyond the womb can hardly account for such differences in temperament. Rather, the differences must be largely a result of genetic influences. Yet there have been few, if any, attempts to reduce different individual environments as birth to newborns' behavior.

Slika 14: Primer pogleda na besedilo, kot ga ima oseba z disleksijo (vir: Wikimedia)

na pustolovščini...
 vrednotijo...
 VALOR...
 6. januar...
 2008 (48-53) 85

Slika 15: Primer teksta osebe z disgrafijo (vir: Center Motus)

Pri pisanju v programu Word, namesto na papir, pa lahko učenec samostojno preveri napisano besedilo in ga ustrezno popravi po prebranem besedilu s strani bralca (slika 4). Pri tem je učenec samostojen in pridobiva na samozavesti. V primeru daljših sestavkov, ki jih mora prebrati za potrebe razumevanja, lahko v primeru disleksije besedilo kopira v Word in ga skupaj z bralcem prebere. Tudi sam izgled pisave je razumljiv in zgleden. Če gre za pisno komunikacijo ali dokument, ki ga je potrebno oddati je izdelek lepši in razumljivejši. V kombinaciji s črkovanjem in slovnico pa se odpravi tudi manjše tipkarske napake.



Slika 16: Primer rabe bralca v MS Word

2.4 Raba v praksi na šoli

Na šoli imamo več učencev z učnimi težavami, ki so potrebovali pomoč v času karantene. Ko smo ugotovili, da potrebujejo dodatno pomoč, smo iskali možnosti, kako jim najlažje pomagati. Izkazalo se je da je pomočnik bralec v Wordu najbolj primeren za pomoč takšnim učencem. Tudi povratna informacija je bila pozitivna, zaradi tega smo tudi nadaljevali z delom.

3. Zaključek

Tehnologija je v današnjem času nuja. Z zadostnim znanjem, jo lahko izkoristimo v svoj prid. Predvsem ne smemo pozabiti na šibkejšje in jim pomagati pri začetkih uporabe. Ko se bodo naučili bodo lahko samostojni in bodo lažje živeli s svojimi težavami. Rešitev je preprosta za uporabo in za učence (in starše) brezplačna. Mogoče jo je namestiti na osebne računalnike ali uporabljati na mobilnih napravah kot spletno aplikacijo (ne potrebuje namestitve). Je v slovenskem (ali drugem jeziku).

4. Literatura

Center Motus (11. 10. 2017). *Disgrafija – specifična motnja pisanja*. Pridobljeno s <https://www.center-motus.si/disgrafija-specificna-motna-pisanja/>

IMDB (2007). Taare Zameen Par. Pridobljeno s <https://www.imdb.com/title/tt0986264/>

Microsoft (2020). *Use the Speak text-to-speech feature to read text aloud*. Pridobljeno s <https://support.microsoft.com/en-us/office/use-the-speak-text-to-speech-feature-to-read-text-aloud-459e7704-a76d-4fe2-ab48-189d6b83333c>

Preppernau, J. (2019). *Microsoft Word 2019: step by step*. Redmond (Washington): Microsoft Press

Singh, M. (2020). *Dyslexia Example: How reading & writing exactly feels like?*. Pridobljeno s <https://numberdyslexia.com/dyslexia-example-how-reading-writing-exactly-feels-like/>

Tyrsina, R. (2020). *6 best PC software that can talk to you*. Pridobljeno s <https://windowsreport.com/talking-pc-software/>

Kratka predstavitev avtorja

Mag. Uroš Rozina je zaposlen na Osnovni šoli Zalog kot pomočnik ravnatelja. Zadnjih 10 let je aktiven na področju IKT v šolstvu in je bil več let zaposlen kot ROID. Delal je tudi na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana. Je aktiven tudi kot prostovoljni gasilec, veliko veselje mu predstavlja tudi tehnologija. Razvil je že več avtonomnih mobilnih robotov. Že med študijem je sodeloval z IJS in Slovensko vojsko pri posodobitvi skladišč streliva, ter UKC Maribor pri vzpostavitvi standarda zaščite oči pri varjenju.

X

**COMMUNICATION AND PERSONALITY
DEVELOPMENT**

KOMUNIKACIJA IN RAZVOJ OSEBNOSTI



X.a

**DISTANCE EDUCATION OF CHILDREN
WITH SPECIAL NEEDS**

**POUČEVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI
NA DALJAVO**



Izzivi specialnega pedagoga pri poučevanju na daljavo

Challenges of a Professor of Special Pedagogy while Distance Learning

Tina Čeh

OŠ Ljudevita Pivka Ptuj
Tina.ceh@guest.arnes.si

Povzetek

Poučevanje specialnega pedagoga v programu prilagojenega izvajanja osnovnošolskega izobraževanja zahteva individualen pristop dela z učencem. Učenca mora dobro poznati, ta mu mora zaupati, spoznati mora njegova močna in šibka področja ter njegove primanjkljaje. Učenci s posebnimi potrebami imajo pogosto lahko tudi čustvene stiske, zato je še kako pomemben osebni stik z učencem. Delo specialnega pedagoga ni vezano samo na učenca samega, dobro mora sodelovati z učitelji in starši otrok s posebnimi potrebami, predstavlja pomembno vez med šolo, starši in učencem. Pri poučevanju na daljavo se je ta osebni, individualen pristop žal zelo zmanjšal.

Ključne besede: individualen pristop, poučevanje na daljavo, sodelovanje z učitelji, specialni in rehabilitacijski pedagog, starši, učenci s posebnimi potrebami.

Abstract

The work of a Professor of Special Pedagogy in a program for students with special needs in primary school, requires an individual approach when working with students. The professor has to know the student well, the student needs to trust him, professor also needs to know his strengths, weaknesses and his shortcomings in the learning process. Students with special needs can also often have emotional distress, so the personal contact with these students is even more important. The work of a Professor of Special Pedagogy is not only tied to the student himself, he has to cooperate well with other professors and parents of children with special needs, as he represents an important tie between the school, parents and the student. Unfortunately, while the time of distance learning, this personal, individual contact has greatly diminished.

Keywords: cooperating with professors, distance learning, individual approach, parents, Pedagogy, Professor of Special and Rehabilitation students with special needs.

1. Uvod

Leto 2020 je prineslo v vzgojno izobraževalni sistem spremembe in novosti s katerimi doslej nismo imeli izkušenj, kljub temu, da se nenehno izobražujemo, seznanjamo z novostmi in izmenjujemo izkušnje ... Tokrat pa smo se prvič srečali s poučevanjem na daljavo, učitelji, učenci in njihovi starši.

Specialni in rehabilitacijski pedagog, kot tudi mobilni specialni in rehabilitacijski pedagog, poučuje otroke s posebnimi potrebami. Med otroke s posebnimi potrebami spadajo otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni, otroci z govorno - jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani, dolgotrajno bolni, otroci s primanjkljaji na posameznih

področjih učenja, z avtističnimi motnjami s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene oz. posebne programe vzgoje in izobraževanja. Pri svojem delu uporablja individualen in holističen pristop z/k otroku. Prav tako mora ves čas sodelovati z otrokovimi učitelji in njegovimi starši.

Leto 2020 pa je postavilo nove izzive šolskemu sistemu, učitelju samemu, učencu in njegovim staršem. Pri takem načinu poučevanja uporabljamo IKT tehnologijo kot edini stik z učencem. Na tak način se izgubi socialni stik z učencem, učiteljem in učenčevimi starši. Vemo, da učenec specialnemu in rehabilitacijskemu učitelju zaupa, saj mu daje oporo pri vsakdanjih težavah, dogodkih ... Učenec se lahko počuti neslišanega, samega v novi situaciji, katera mu predstavlja velik strah pred neznanim ...

Kot alternativo osebemu pristopu k otroku se uporablja kar nekaj video aplikacij. Npr. Skype, Zoom, Google Meets, ... Tak način uporabe IKT tehnologije pri poučevanju na daljavo delno ohranja individualen pristop z učencem.

2. Področja dela specialnega in rehabilitacijskega pedagoga

Mobilni specialni in rehabilitacijski pedagog nudi strokovno pomoč otrokom s posebnimi potrebami, ki so vključeni v redne oblike vzgoje in izobraževanja ter učencem s težavami v razvoju na rednih osnovnih in srednjih šolah. Naloge mobilnega specialnega in rehabilitacijskega pedagoga so neposredno delo z otrokom, sodelovanje z učitelji in drugimi strokovnimi delavci ter starši otrok s posebnimi potrebami, sodelovanje z zunanjimi strokovnimi delavci, izdelava diagnostične ocene in individualiziranega načrta za učenca s posebnimi potrebami, permanentno in fakultativno izobraževanje in vodenje potrebne dokumentacije za otroke s posebnimi potrebami.

Otroci z manj izrazitimi težavami potrebujejo kratkotrajno pomoč. Otroci s težavami v pogledu sprejemanja in razumevanja učnih vsebin, s težavami pri čustvenem in socialnem prilagajanju, problemi koncentracije, organizacije učenja in motivacije pa potrebujejo sistematično pomoč, skupno delovanje učiteljev, svetovalnih delavcev in staršev.

Specialni in rehabilitacijski pedagog mora tako pri svojem delu prepoznati naravo težav in pogoje pod katerimi učenec doseže najboljše rezultate, izbrati specifične metode dela in pomoči, da bo lahko učenec obvladal šolske spretnosti, z različnimi metodami, tehnikami doseči, da bo učenec kompenziral težave v razvoju in pri učenju, pri otroku razvijati občutek varnosti ter v šolskem in širšem okolju razvijati tolerantnejši odnos do otroka, do njegovih težav in ustrezno ravnanje z njim.

Otroka v obravnavi mora specialni in rehabilitacijski pedagog najprej dobro spoznati, odkriti kako potekajo njegovi mentalni in procesi učenja. Ugotoviti mora kakšni so primanjkljaji, kako in v kolikšni meri vplivajo na osvajanje znanj. Šele nato sledi priprava individualnega programa.

Delo specialnega in rehabilitacijskega pedagoga zajema področja svetovanja, določitev specialno pedagoških postopkov za posameznega učenca ter najpomembneje pomoč otrokom.

Svetovanje staršem se izvaja v obliki skupinskega dela, na roditeljskih sestankih in na domu. Prav tako vključuje svetovanje učiteljem, ki jim predlaga primerno literaturo, medije, seznanj jih s postopki dela ter jim pomaga pri pouku. Specialni in rehabilitacijski pedagog predlaga šoli, katere učne pripomočke potrebujejo, predlaga načrt dela in urnike.

Specialni in rehabilitacijski pedagog mora prepoznati otroke za katere predvideva, da bodo potrebovali pomoč in izdelati zanje načrt dela.

Prav tako pa nudi pomoč učencem, katera pa lahko poteka v času pouka individualno, v manjših skupinah ali v razredu. Pomoč lahko nudi tudi izven pouka v učenčevem prostem času ali pri interesnih dejavnostih, vendar pa v dogovoru s starši.

2.1 Dodatna strokovna pomoč

Opara (2015) navaja, da je dodatna strokovna pomoč strokovna obravnava, ki reducira težave, kompenzira primanjkljaje in rehabilitira učenca v smislu, da ga nauči živeti in delati z njegovimi ovirami. DSP zajema tako dve komponenti dela. To sta rehabilitacijska (strokovna obravnava) pomoč in učna ter didaktična obravnava.

Prva vsebuje reedukacijo, kar pomeni, da razvija, izpopolnjuje razvoj motečih funkcij npr. govora videnja, motorike, orientacije, poslušanja ...Nato kompenzacijo, kar pomeni neko nadomeščanje, prevzemanje funkcij poškodovanih organov npr. nadomestna komunikacija pri gluhih, razvoj taktilnih sposobnosti pri slepih ...In seveda rehabilitacijo, kar pa pomeni, da otroka učimo živeti in delati z njegovimi ovirami in primanjkljaji.

Učna in didaktična obravnava zajema pomoč pri učenju in razumevanju učnih vsebin in ima osnovo ter izhodišče v rehabilitacijski komponenti, kjer se ugotovi bistvo težav ter pod kakšnimi pogoji in na kakšen način se bo učenec lahko najbolj optimalno učil in napredoval (ugotovijo se strategije dela in učenja).

Izvajalec dodatne in strokovne pomoči je strokovni delavec ustrezne smeri. Mobilna specialno rehabilitacijska pedagoška služba vključuje specialne in rehabilitacijske pedagoge oz. defektologe, logopede, socialne pedagoge in psihologe.

Specialni in rehabilitacijski pedagog najprej zbira podatke, pri tem opazuje otrokovo vedenje s pogovorom, s podatki drugih ustanov, preuči diagnozo, ovrednoti podatke, jih analizira in v poročilu predstavi napredek otroka.

3. Timsko delo

T. Tanacek (2017) v svoji magistrski nalogi navaja, da je tim skupina ljudi, kateri so povezani z namenom, da uresničijo nek točno določen skupen cilj. Dosežejo pa ga le takrat, ko se v timu strokovna usposobljenost, spretnosti in druge lastnosti vsakega člana idealno dopolnjujejo s strokovno usposobljenostjo, veščinami in drugimi lastnostmi sodelujočih v skupini.

Posamezniki, ki vstopajo v tim se med seboj razlikujejo. Učitelji imajo različna pedagoška in psihološka znanja, stopnjo strokovne usposobljenosti, izkušnje, osebnostne lastnosti, motivacijo za delo v timu, različne delovne navade in želje po osebnostni in profesionalni rasti. Uokvirja jih tudi šolski sistem, način organizacije pouka, materialni in delovni pogoji na šoli.

Pomembna je odprtost za spremembe znotraj kolektiva, spodbujanje vodstva šole in občutek, da je tako delo sprejeto. Psihološki vidiki timskega dela in timskega poučevanja se prekrivajo, z didaktičnega vidika pa odpira timsko poučevanje še več možnosti za skupno strokovno rast članov tima. S timskim delom razvijamo pogoje sodelovanja, spodbujamo zavedanje, da je možno znanje, odgovornost, skrb, spretnosti in razumevanje vsakega posameznika tima

uporabiti za doseganje skupnih ciljev, za premostitev težav ali ovir ter za razvijanje novih metod dela. Razvijamo nove spretnosti, stališča, izkušnje in ideje, ki izboljšujejo delovne odnose, omogočamo zavedanje o različnosti posameznikov - članov tima ter o stopnji njihovega strokovnega in osebnega razvoja, spodbujamo zaznavanje dosežkov in uspehov posameznika in celotnega tima, spodbujamo delitev odgovornosti v timu in navajamo na izražanje podpore. Posameznikom zagotavljamo priložnosti za spoznavanje drugih in preizkušanje ob izzivih, zahtevah ali konfliktih v določeni situaciji.

Pri delu z otroki s posebnimi potrebami oblikujemo predvsem interdisciplinarne time v katerih združujemo strokovnjake različnih področij. Vsak strokovnjak dela svoje delo, hkrati pa komunicira in sodeluje z ostalimi člani tima. Člani si med seboj pomagajo, se vzpodbujajo, iščejo skupne rešitve problemov.

Za uspešno vključevanje otrok s posebnimi potrebami v osnovno šolo smo odgovorni vsi strokovni delavci (učitelj, specialni in rehabilitacijski pedagog, vodstvo šole, svetovalni delavci) in starši otrok s posebnimi potrebami. V šolstvu se srečujemo s kompleksnimi ter hitrimi spremembami. Tako je timsko delo neizogibno. V današnjem času je sodelovanje med specialnim in rehabilitacijskim pedagogom ter učiteljem zelo pomembno in je sestavni del šolske prakse.

Učitelj in specialni in rehabilitacijski pedagog skupaj iščeta možne rešitve, odgovore in strategije za pomoč otroku s posebnimi potrebami. Izoblikovati morata učinkovito medsebojno komunikacijo, ki bo ključnega pomena za uspešno timsko poučevanje. Izmenjati si morata vse informacije, ki so pomembne in povezane z obravnavo otroka s posebnimi potrebami. Naloga učitelja je, da obvesti specialnega in rehabilitacijskega pedagoga o ciljih in učni vsebini, naloga specialnega in rehabilitacijskega pedagoga pa je, da učitelja obvesti o prilagoditvah in primanjkljajih učenca s posebnimi potrebami (Dieker in Murawski, 2004).

Učitelj je oseba, ki ima pomembno vlogo pri procesu izobraževanja vseh učencev, tudi otrok s posebnimi potrebami (Kavkler, 2008). Pri poučevanju slednjih potrebuje podporo, pomoč in svetovanje. Učitelj, ki poučuje otroke s posebnimi potrebami, je postavljen pred številne zahteve in izzive. Zagotoviti mora integracijo otrok s posebnimi potrebami in zagotoviti, da bodo upoštevane in zadovoljene vse njihove psihofizične in socialne potrebe, hkrati pa mora zagotoviti varnost vseh učencev v razredu, upoštevati načela vzgoje in izobraževanje za vse učence. Koncept inkluzije predpostavlja, da so učitelji odgovorni za uspešnost in napredovanje vseh učencev.

M. Lipec Stopar (1999) navaja, da mora učitelj za uspešno delo biti zmožen se odzvati na individualne razlike med učenci, pripraviti učne situacije za najbolj učinkovito integracijo in socializacijo otrok s posebnimi potrebami, razvijati samostojnost, v sam proces poučevanja mora znati vključiti specifične elemente za zmanjševanje in odpravljanje specifičnih primanjkljajev pri otrocih s posebnimi potrebami. Znati mora uspešno sodelovati s starši in drugimi strokovnjaki.

3.1. Starši enakovredni člani tima

Starši nastopajo kot člani tima in predstavljajo laični del tima. Pomembno je, da se zavedamo, da so starši tisti, ki svojega otroka najbolj poznajo, njegove težave, vsa njegova močna in šibka področja, njegovo čustveno stanje... Sodelovanje med starši otrok s posebnimi potrebami, učitelji in drugimi strokovnimi delavci šole je izredno občutljivo področje a zelo pomembno za otroka samega. Vsak udeleženec v tem procesu želi uveljavljati svoje pravice, pogosto pa se dogaja, da se pri tem pozablja na partnerski odnos, ki je hkrati edini uspešni

model sodelovanja. Sodelovanje je interakcijski proces, zato je odgovornost za uspešno sodelovanje na vseh sodelujočih v timu. Sodelovanje med domom, šolo in otrokom je namenjeno boljšemu delu in razvoju učencev. Kadar je sodelovanje dobro, čutijo ugodnosti tako učenci, starši in učitelji.



Slika 1: Sodelovanje v teamu (vir: <https://www.easy.si/sl/content/posveti-in-izobrazevanja/timsko-delo.html>)

4. Izobraževanje na daljavo

Pri poučevanju na daljavo pa se, kot že rečeno, neposreden stik z otrokom izgubi. Učitelj in učenec sta ločena. Na spletni strani Zavoda RS za šolstvo je moč zaslediti uporabljeno definicijo izobraževanja na daljavo Desmond Kegana, ki pravi, da je izobraževanje na daljavo oblika izobraževanja, za katero je značilno, da sta učitelj in učenec večinoma prostorsko in časovno ločena. Šola organizira učenje za razliko od samoizobraževanja. Samo učenje poteka s pomočjo različnih medijev. Pri izobraževanju na daljavo je učna komunikacija dvosmerna in omogoča učencu, da enakopravno sodeluje v učnem procesu.

Pomembno je, da z učencem s posebnimi potrebami ohranimo stik na različne načine, ki so jih starši in otroci vajeni. Bodisi preko elektronske pošte, spletne učilnice šol, Skype, Messenger, Zoom, Viber, Padlet ... Težave se lahko pokažejo kadar otroci s posebnimi potrebami doma nimajo dostopa do različnih komunikacijskih kanalov ali še huje, da sploh nimajo potrebne računalniške opreme (žal obstajajo tudi taki primeri). Takrat se lahko poslužimo telefona njihovih staršev ali navadne pošte.

Otroku s posebnimi potrebami moramo nuditi pomoč v enakem obsegu kot jo ima pri klasičnem poučevanju v šoli. Izhodišče za delo je njegov individualiziran načrt. Vse spremembe, ki jih morebiti otrok s posebnimi potrebami potrebuje na drugačen način, je potrebno vnesti v individualiziran načrt.

Šolska situacija v kateri smo se znašli, je bila za otroke velik stres (negotova situacija, strah pred neznanim). Specialni pedagog na šoli je otroku zaupna oseba, ki mu nudi pomoč in oporo v situacijah s katerimi se dnevno srečuje. Zato je še kako pomembno, da se stik z učencem ohrani.

Začetek izobraževanja na daljavo je bil za vse težak: kako vzpostaviti stik z učencem, na kakšen način, kako ga motivirati za delo in ga hkrati ne dodatno obremeniti, še posebej, ko gre za rehabilitacijski del, ki nikakor ni enakovreden neposrednemu delu z otrokom. Zato je najbolje najprej navezati stik s starši, bodisi prek telefona ali prek spletne pošte. Razložiti jim je potrebno način dela specialnega in rehabilitacijskega pedagoga, obseg in terminski plan srečanj. Glede na zgoraj navedene smernice je jasno, da je najustreznejše za otroka s posebnimi potrebami neposreden stik z njim. Za kar pa se je najbolje poslužiti komunikacijskih kanalov, ki to omogočajo. To so Skype, Google Meet, Zoom in podobni.

V procesu poučevanja na daljavo ne smemo izpustiti staršev. V takem načinu poučevanja so še pomembnejši kot pri klasičnem načinu izobraževanja (še posebej, ko gre za mlajše učence s posebnimi potrebami).

Zelo pomemben del procesa izobraževanja na daljavo je kontinuirano sodelovanje učitelja in specialnega pedagoga. Le tako je specialni in rehabilitacijski pedagog seznanjen z na novo obravnavano učno snovjo in lahko načrtuje vzgojno izobraževalno delo z učencem s posebnimi potrebami.

5. Zaključek

Za ohranjanje osebnega stika z učencem je bila uporabljena Google Meet video klepetalnica, vzpostavljena s strani šole. Z vsakim posameznim učencem se je individualno dogovarjalo za sestanek, ki je potekal ob točno določeni uri in dnevu. V video klepetalnici je bilo tako poskrbljeno za popolno varovanje osebnih podatkov, kar pomeni, da je bil učenec s posebnimi potrebami sam s specialnim pedagogom. Tako se je ohranjal osebni stik z učencem, nudila se mu je vsa potrebna opora, ko jo je potreboval. Pomoč se je učencu nudila kot pomoč pri učenju, kot pomoč pri šolskem delu in kot razlago na nove obravnavane učne snovi. Učenec je na tak način izrazil svoja čustva, svoje skrbi, svoje napredke.

Nekatere učence je bilo v začetku izobraževanja na daljavo težje pridobiti. To so bili učenci, ki so sicer najmanj opravljali svoje šolske obveznosti tudi pri klasičnem načinu izobraževanja. Pogosto so to tudi otroci, ki nimajo starševske podpore in so prepuščeni sami sebi. Šele takrat, ko je tak učenec pristopil v spletno video klepetalnico, je učni proces stekel. Po predhodnem posvetovanju z učitelji o učnih nalogah je bilo moč predvidevati, kje bo imel učenec s posebnimi potrebami težave. Učna snov se je prilagajala v kolikor je učenec potreboval prilagoditve. Zato je zelo pomembno vsakodnevno sodelovanje z učiteljem učenca s posebnimi potrebami.

Pogosto se je zgodilo, da je učenec želel neposreden stik s specialnim pedagogom samo zato, da poklepetata, da pove kaj je novega, kaj se mu je zgodilo ...

Izziv, kako pridobiti vse učence v izobraževanje na daljavo, tiste, ki so manj vestni pri šolskem delu, nimajo starševske podpore ali prepuščeni sami sebi, ostaja.

Izobraževanje na daljavo ni 8-urni delovnik, učencem, staršem in učiteljem si na razpolago kar 12-ur.

6. Viri in literatura

- Kavkler M. (2008), *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč šolskim timom*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
- Lipec – Stopar M. (1999), *Vloga defektologa pri tinskem delu z učenci s posebnimi potrebami v osnovni šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
- Murawski W. in Dieker L. (2004). *Tips and strategies for co teaching at the secondary level*. Teaching Exceptional Children, 36(5)
- Opara B. (2015), *Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*, Ljubljana: Centerkontura
- Tanacek T. (2017), *Prepoznavanje prednosti timskega dela v osnovni šoli pri delu z učenci s posebnimi potrebami* (magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno s <http://pefprints.pef.uni-lj.si/4622/>
<https://www.cuevs.si/podrocja-dela/>
<https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>

Kratka predstavitev avtorice

Tina Čeh, profesorica defektologije. Zaposlena je ne Osnovni šoli Ljudevita Pivka Ptuj, kot mobilna specialna pedagoginja. Svoje neposredno delo z učenci s posebnimi potrebami izvaja na osnovnih šolah z enakovrednim standardom. Vsak dan se pri svojem delu srečuje z novimi izzivi. Pri svojem delu se redno izobražuje in tako pogloblja svoja znanja.

Učenje na daljavo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja

Distance Learning in Special Education Programme

Simona Kuplen

*OŠ IV Murska Sobota
simona.kuplen@gmail.com*

Povzetek

Vlada Republike Slovenije je letos zaradi koronavirusa COVID-19 šole začasno zaprla. Tako smo se učitelji znašli pred posebnim izzivom – učenje na daljavo. Tudi za učence z motnjo v duševnem razvoju je izobraževanje potekalo na daljavo. V pomoč za izobraževanje na daljavo je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport šolam poslalo priporočila za delo na daljavo. Učenci so imeli različne tehnične zmožnosti za izobraževanje na daljavo, zato smo iskali načine, kako priti do učencev, ki niso imeli možnosti dostopa do učnih vsebin. V prispevku je predstavljen potek izobraževanja na daljavo in pridobivanje zanj ter veččin z izkustvenim učenjem ter sodelovanje učencev v času karantene na Facebook tekmovanju »Mercatorjev Mali šef – kuhanje je kul.«

Ključne besede: izkustveno učenje, motivacija, učenci z motnjo v duševnem razvoju, učenje na daljavo.

Abstract

This year, the Government of the Republic of Slovenia temporarily closed schools due to the corona virus COVID-19. As a result, teachers were faced with a unique challenge – distance learning. Also for students with mental disabilities, school took place as distance education. In order to facilitate distance learning, the Ministry of Education, Science and Sport came up with recommendations for distance learning. The students had different technical possibilities for distance learning, so teachers were looking for ways to reach students who had no access to learning content. The article presents how distance learning took place and the acquisition of knowledge and skills through experiential learning and student participation during quarantine in the Facebook competition Mercator's Mali šef – cooking is cool.

Keywords: distance learning, experiential learning, motivation, students with mental disabilities.

1. Uvod

Osnovna šola IV Murska Sobota je osnovna šola za učence s posebnimi potrebami, ki izvaja tri programe: program z nižjim izobrazbenim standardom, posebni program in vzgojni program domov za učence s posebnimi potrebami. Za učence s posebnimi potrebami morajo biti različnim skupinam učencev prilagojeni pripomočki, učno okolje, metode in oblike dela ipd. Pomembno je, da je vključeno čim več multisenzorno podanih vsebin, kjer so se za najuspešnejše izkazali načini, ki omogočajo, da so učenci aktivno vključeni in tako soustvarjajo učni proces v vseh njegovih fazah (načrtovanje, izvedba, evalvacija). V času učenja na daljavo pa so bili učenci vključeni v življenje in delo doma.

V prispevku je predstavljeno učenje na daljavo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja ter izkustveno učenje.

2. Učenci z motnjo v duševnem razvoju

Motnja v duševnem razvoju je nevrološko pogojena razvojna motnja, za katero je značilno, da nastane pred dopolnjenim osemnajstim letom starosti. Najpomembnejša značilnost motnje v duševnem razvoju je podpovprečno intelektualno delovanje, ki ga spremlja pomembna omejitev v prilagajanju delovanja. Glede na stopnjo v duševnem razvoju ločimo: lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju (Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami, 2015).

Učenci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju so vključeni v posebni program vzgoje in izobraževanja (v oddelke posebnega programa). V oddelke posebnega programa je vključeno manjše število učencev, vsak učenec ima svoj individualizirani program, kjer so cilji prilagojeni posameznemu učencu (Aberšek, Kordigel Aberšek in Schmidt, 2007).

Učenci, ki se izobražujejo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja, potrebujejo vse življenje vodenje in različno stopnjo pomoči. Usposobijo se lahko za enostavna praktična dela, le izjemoma pa za povsem neodvisno socialno življenje. Po končanem šolanju se ti učenci vključujejo v varstveno delovne centre (VDC), ki jim nudijo vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji (Opara, 2005).

Osebe z motnjo v duševnem razvoju s pomočjo izobraževanja pridobivajo znanja, osebnostno rastejo, razvijajo pozitivno samopodobo in bogatijo lastne izkušnje z novimi spoznanji. Do tega pa lahko pridejo samo s pozitivnimi zunanji spodbudami.

3. Izkusveno učenje

Največ se naučimo iz lastnih izkušenj. Zato je treba znati ustvariti ustrezno učno okolje in omogočiti učni proces, v katerem bo prišlo do integracije zaznavanja, čustvovanja, delovanja in razmišljanja pri ustvarjanju znanja in osebnostnem razvoju (Marentič Požarnik, Šarić in Šteh, 2019).

Didaktične strategije, s katerimi dosežemo trajnejšo povezavo med izkušnjami realnega sveta in pridobljenim teoretičnim znanjem ter s tem povezanim razvojem naravoslovnih kompetenc ne moremo mimo izkusvenega učenja (Golob, 2009).

Kolb, ki se z izkusvenim učenjem ukvarja že 50 let in navaja naslednjo opredelitev: *»Izkusveno učenje je vsako učenje, pri katerem je učenec v neposrednem stiku z resničnostjo, ki jo proučuje. To je v nasprotju z učencem, ki samo bere, sliši, govori ali piše o tej resničnosti, ampak nikoli med učnim procesom ne pride z njo v stik.«* (Kolb, 2015; cit. po Marentič Požarnik, Šarić in Šteh, 2019, str. 10).

Značilnosti izkusvenega učenja (Kolb, 1984; v Golob 2009):

- učenje je razumljeno kot proces in ne kot rezultat,
- učenje je kontinuiran, ciklični proces, ki temelji na izkušnjah,
- proces učenja zahteva reševanje konfliktov, med dialektično nasprotujočimi načini spoznavanja,
- učenje je holističen način prilaganja svetu,
- učenje vključuje transakcijo med osebo in okoljem,
- učenje je proces ustvarjanja znanja.

Izkustveno učenje je tisto učenje, ki omogoča neposredno zvezo med poukom in vsakdanjim življenjem doma. Z načrtnim opazovanjem, primerjanjem in aktivnim vključevanjem učenci razvijajo sposobnost lastnega zaznavanja in razumevanja okolja, snovi itd. novo znanje pa lahko praktično uporabijo v svojem vsakdanjem življenju (Selinšek, 2013).

Po priporočilih, zapisanih v učnih načrtih, bi moralo biti naravoslovje v večji meri izvajano v naravnem okolju, kjer naj bi učenje temeljilo na štirih fazah:

- konkretna izkušnja,
- zbiranje podatkov in opažanj o izkušnji,
- analiza podatkov, povezava v pojme, splošitve
- povratna informacija in preverjanje novih pojmov v novih situacijah (Kolb, 1984; v Golob 2009).

Doživljajsko učenje je ena izmed oblik, ki vključuje vse faze izkustvenega učenja in ni bistvena samo izkušnja, ampak doživetje. Pri doživetju gre za »ozaveščanje, zavedanje in zaznavanje tako telesnih, kot duševnih stanj. Pri tem gre za psihične procese, ki so v glavnem emocionalne ali efektivne narave in so posebno neposredni in enkratni. Doživetje je neizbrisni spomin, ki služi kot vir moči za kasnejše življenje.« (Hahn v Torkar et al., 2002)

Izkustveno učenje vnaša v izobraževanje večjo motiviranost učencev, boljše pomnjenje teoretičnih vsebin ter predvsem njihovo praktično uporabnost v vsakdanjem življenju. Učenci poleg neposrednih izkušenj od doma lahko povezujejo z učno vsebino, ki jim je posredovana na daljavo.

4. Učenje na daljavo

»Uporaba novih tehnologij v vsakdanjem življenju je postala za večino posameznikov samoumevna. Tudi v izobraževanju je podobno. Informacijsko komunikacijska tehnologija je njegov nepogrešljiv del, saj si kakovostnega izobraževalnega procesa ne moremo predstavljati brez njene uporabe« (Dobrovoljc, Vičič Krabonja in Perčič, 2017, str. 1).

Spremembe na področju novih tehnologij zaznavamo tudi učitelji. Za raznoliko izobraževanje uporabljamo različne tehnologije. V času epidemije koronavirusa COVID-19 smo ugotovili, da je informacijsko komunikacijska tehnologija res nepogrešljiv del kakovostnega izobraževanja.

Obstaja pomembna razlika med učenjem in poučevanjem na daljavo. Za zagotavljanje gradiv in pripomočkov za učenje na daljavo smo pri nas relativno dobro opremljeni, tako tehnično kot z obvladovanjem tehnoloških rešitev, kar pa ne pomeni, da smo pedagoški delavci kot otroci in mladostniki enako tehnično usposobljeni (Kroflič, 2020).

Čeprav se uporaba IKT pri učencih s posebnimi potrebami povečuje, predvsem s povečano rabo pametnih telefonov potrebujejo podporo staršev ali učiteljev. Nekateri so aktivni tudi na družbenih omrežjih, uporaba sodobne tehnologije jim je blizu in sledijo novostim na tem področju. Vendar pa je vprašanje, ali bodo (zaradi znižanih intelektualnih sposobnosti in pomanjkanja življenjskih izkušenj) znali interpretirati in kritično uporabiti na ta način pridobljene informacije. Vloga skrbnikov in učiteljev je tu ključna, saj je zelo pomembno, da se izobražujejo in pridobivajo informacije o varni rabi informacijsko komunikacijskih tehnologij.

5. Učenje na daljavo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja

Šole in vrtce je vlada Republike Slovenije zaradi epidemije koronavirusa COVID-19 zaprla od 16. marca do 15. 5. 2020, ko so se vrata šol odprla za učence 1. 2. in 3. razreda osnovnih šol. Pouk je bil organiziran prilagojeno po navodilih in priporočilih MIZŠ in NIJZ. S 25. 5. 2020 se je začel izvajati pouk v šolah tudi za učence 9. razreda in učence posebnega programa vzgoje in izobraževanja. Učenci 4. in 5. razreda so se v šolo vrnili 1. 6. 2020, dva dni pozneje (3. 6. 2020), pa še učenci 6. 7. in 8. razreda.

V času zaprtja šol smo se učitelji znašli pred velikim izzivom. Naše delo ni bilo več takšno, kot smo ga bili vajeni do tedaj. Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport je 14. 4. 2020 osnovnim šolam z okrožnico posredovalo strokovne smernice za izvedbo ključnih oblik izobraževanja na daljavo, ki jih je pripravil Zavod za šolstvo skupaj s strokovnjaki.

V priporočilih Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah, 2020) so bile za učitelje zapisane naslednje usmeritve:

- da obseg učnih gradiv, ki jih učitelji posredujejo učencem, naj bo vsaj dva do trikrat manjši, kot bi ga uporabili pri rednem pouku;
- preverjanje znanja naj poteka z dobro povratno informacijo (naloge naj opravijo učenci sami);
- učitelji nanj ne obremenjuje učencev z nalogami ali izdelki, za katere niso prepričani, da jih lahko v izrednih razmerah opravijo vsi učenci
- preverjanje znanja naj poteka v dogovoru z učenci ali starši (za mlajše učence)
- da učitelji upoštevajo starost učencev in spodbujajo njihovo samostojnost.
- da učitelji učencev in staršev ne obremenjujejo z dolgimi in nejasnimi navodili.

V usmeritvah za izobraževanje na daljavo v posebnem programu vzgoje in izobraževanja otrok z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, je bil velik poudarek na nudenju opore staršem, otrokom in mladostnikom. Učitelj lahko predstavlja marsikateremu otroku/mladostniku zelo pomembno osebo na šoli, zato je izjemno pomembno, da se v tem času ohranja stik z njim (Vouk, Pinter in Košnik, 2020).

Po teh priporočilih smo se ravnali tudi učitelji na omenjeni šoli. Na spletni strani šole smo objavili učne vsebine za posamezne razrede in oddelke. Učne vsebine so vsebovale delovne liste, dnevnik, delovne zvezke, PowerPoint predstavitev in videoposnetke učnih vsebin. Nekateri učitelji so naredili videoposnetke učnih vsebin v znakovnem jeziku, ki je primeren za gluhe učence kakor tudi za učence z govorno motnjo, uporabljajo pa ga tudi učenci, ki so v stiku s gluhi učenci.

Upoštevali smo tudi, da učenci prihajajo iz različnih socialnih okolij, zato smo naloge temu primerno prilagodili. Pri načrtovanju nalog smo vključevali čim manj delovnih listov in vključili materiale, ki jih najdemo v domačem okolju (zemlja, les, čebulni olupki, nogavice, kamenčki, palice ...), da so lahko bili vključeni v izobraževalni proces vsi učenci ne glede na socialni status.

Stike s starši in učenci smo ohranili na način in preko orodij ter komunikacijskih naprav, ki so jih vajeni. Vsi učenci doma nimajo računalnika oz. se njihovi starši ne znajdejo z informacijsko komunikacijskimi napravami. Zato smo učitelji iskali načine, kako priti do učencev, ki niso imeli dostopa do učnih vsebin. Pri takšnih učencih je posredovanje učnih vsebin in nalog potekalo preko telefona ali navade pošte. Na ta način smo ohranjali stik s starši

in učenci, dajali drug drugemu oporo in občutek varnosti, saj so takratne razmere povzročale občutek negotovosti.

V usmeritvah za izobraževanje na daljavo so bila priporočila, da je naj učitelj pozoren na individualne potrebe posameznikov, upoštevajoč njihova močna področja in cilje, zapisane v individualiziranem programu ter podaja kakovostne povratne informacije. Prav tako je pomembno da otroke in mladostnike ter starše obvešča kako in kdaj se lahko obrnejo na učitelja in/ali na svetovalno službo (Vouk, Pinter in Košnik, 2020).

Zato smo učitelji pri pripravi dejavnosti za delo od doma upoštevali ta priporočila, saj imajo učenci v posebnem programu v šoli narejen svoj individualiziran program. Pri načrtovanju učnih vsebin smo upoštevali različne sposobnosti učencev. Posameznemu učencu ali skupini učencev z enakimi sposobnostmi smo posredovali naloge, ki so bile prilagojene njim. Pri vsem tem smo upoštevali tudi njihova močna področja in interese in jih na ta način poskušali motivirati za delo doma.

V priporočilih MIZŠ so bile tudi smernice, da se pripravijo za otroke/mladostnike z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vsebine, ki vključujejo čim več življenjskih situacij (opazovanje sprememb v naravi, vremena, stanovanjski prostori, pomoč v gospodinjstvu, pri vsakdanjih opravilih, skrb za domače živali idr.) (Vouk, Pinter in Košnik, 2020).

Zato smo v spomladanskem času pripravili čim več dejavnosti, povezanih z delom na vrtu (sajenje, sejanje), v velikonočnem času barvanje pirhov, pomoč pri pripravi pogrinjkov, pomoč v kuhinji, skrb za samega sebe (umivanje, česanje, oblačenje, pospravljanje sobe). Pri obravnavi teme Živali smo se osredotočili na domače živali, na skrb domačih živali, ki je vključevalo tudi sprehod s psom, nego domače živali in hranjenje. Tako so učne vsebine in naloge vsebovale predvsem učenje za življenje na izkustvenem učenju.

Dejavnosti so bile povezane na tematski sklop v okviru učnega načrta, ki so vključevale tudi različne igre, s katerimi so učenci pridobivali nova znanja, veščine in izkušnje povezane predvsem z učenjem za življenje. Veliko dejavnosti je bilo načrtovanih z gibanjem na prostem.

Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti na starše, ki so bili pomemben člen pri izobraževanju. Bili so postavljeni v novo vlogo »učitelja«, ki so izobraževali učence skozi izobraževanje na daljavo doma, ob vodenju in usmerjanju učitelja.

Učitelji pa nismo samo podajali učnih vsebin in nalog, ampak smo bili tudi opora staršem in učencem. Glede na potrebe smo ohranjali stik z njimi preko različnih komunikacijskih sredstev. Preko povratnih informacij staršev in učencev smo dobili informacije o izdelkih in delu doma. Tako smo spremljali napredek učencev.

Staši so velikokrat posredovali fotografije in videoposnetke svojih otrok pri delu doma. Fotografije so bile objavljene na spletni strani šole (v galeriji).

Da bi popestrili učenje in vključili zabavo, smo učence v času karantene povabili k Facebook tekmovanju »Mercatorjev Mali šef – kuhanje je kul«, ki je potekalo od 16. aprila 2020 do 5. maja 2020. Z receptom Regratova solata so učenci naše šole zmagali v finalu. Čestitke učencem, staršem in vodji projekta Mateji Sajovic.

6. Zaključek

Delo na daljavo je bila zanimiva izkušnja. Spoznali smo prednosti in slabosti takšnega dela. Učenje na daljavo je za učence posebnega programa predstavljal drugačen način učenja. Delo doma je omogočalo razvijanje veščin organizacije, medsebojnega dogovarjanja s starši in sorojenci, deljenja del, opravljanje različnih opravil, medsebojnega spoštovanja, samostojnosti in odgovornosti. Vse našete spretnosti omogočajo celostni razvoj, delovanje posameznika. Na ta način so razvijali pomembne kompetence, kot sta medsebojna pomoč in odvisnost, socialno in odgovorno vedenje do bližnjih in sebe ter preko vsega krepili zaupanje vase in druge. Z izkustvenim učenjem učenci sami prihajajo do spoznaj in zaključkov z lastnim razmišljanjem. Takšna razmišljanja se bistveno trdneje zasidrajo v učencu in lahko svoja opazovanja in razmišljanja povezujejo s svojimi in sorodnimi spoznanji.

7. Literatura

- Aberšek, B., Kordigel Aberšek, M. in Schmidt, M. (2007). *Zakaj ravno jaz? Starši: najuspešnejši člen pri podpori in usposabljanju ljudi s posebnimi potrebami. Priročnik za starše*. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta in Fakulteta za naravoslovje in matematiko.
- Dobrovoljc, A., Vičič Krabonja, M. in Perčič, K. (2017). *Svetovalna dejavnost prek sodobnih medijev*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno 16. avgust 2020 iz https://www.acs.si/wp-content/uploads/2020/04/Svetovalna_dejavnost_prek_sodobnih_medijev.pdf.
- Golob, N. (2009). *Izkustveno učenje*. Pregled in izbor znanstvenih tem in sodobnih specialno didaktičnih strategij/modelov. Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko. Pridobljeno 17. avgust 2020 iz http://kompetence.uni-mb.si/S1.06_PregledInIzborZnanstvenihTemInSodobnihSpecialnoDidakticnihStrategij.pdf.
- Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*. (2015). Pridobljeno 14. avgust 2020 iz <https://www.zrssi.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>.
- Kroflič, R. (2020). *Od kulture učenja h kulturi poučevanja*. (Intervju). T. Cvirn, Izpraševalec. Pridobljeno 17. avgusta iz: http://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/dogodki/covid_19/kroflc_od_kulture_ucenja_h_kulturi_poucevanja.
- Logaj, V., Preskar, S., Zupanc Grom, R. in svetovalci predmetov in področij ZRSS. (2020). *Izvajanje izobraževanja na daljavo v izrednih razmerah*. Pridobljeno 3. april 2020 iz https://sio.si/wp-content/uploads/2020/04/Usmeritve_glede_preverjanja-in-ocenjevanja_v_O%C5%A0.pdf.
- Marentič Požarnik, B., Šarić, M. in Šteh, B. (2019). *Izkustveno učenje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Opara, B. (2005). *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah: vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgajanju in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Centerkontura, d. o. o.
- Selinšek, J. (2013). *Pomen in uporaba tehnik izkustvenega učenja v procesih usposabljanja in izobraževanja*. (Magistrsko delo). Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor. Pridobljeno 17. april 2020 iz <https://dk.um.si/Dokument.php?id=55199>.
- Torkar, G., Vrčkovnik, T. in Zalokar Divjak, Z. (2002). *Metoda doživljajske predstavitve živali - spoznavni in čustveni vplivi na otroke različnih starosti*. Pedagoška obzorja, 78–88.
- Vouk, A., Pinter, B. in Košnik, P. (2020). *Usmeritve za izobraževanje na daljavo v Posebnem programu vzgoje in izobraževanja za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 14. april 2020 iz <https://www.zrssi.si/zrss/wp->

content/uploads/2020-04-16-usmeritve-za-izobrazevanje-na-daljavo-v-posebnem-programu-vzgoje-in-izobrazevanja-za-otroke-z-zmerno-tezjo-in-tezko-motnjo-v-dusevnem-razvoju.pdf.

Kratka predstavitev avtorja

Simona Kuplen je magistrica inkluzivne pedagogike z dolgoletnimi izkušnjami na področju vzgoje in izobraževanja. Zaposlena je na osnovni šoli s prilagojenim programom v Murski Soboti kot učiteljica podaljšanega bivanja. Po izobrazbi je tudi inženirka tekstilno-konfekcijske tehnologije in ta znanja koristno uporablja pri izdelavi didaktičnih pripomočkov. Na OŠ IV Murska Sobota vsako leto decembra organizirajo prireditev Podarimo srečo, za potrebo katere sešije večino kostumov. Poleg poučevanja je aktivna prostovoljka pri Društvu prijateljev mladine in društvu Sožitje, kjer spremlja otroke in odrasle na različnih letovanjih in taborih.

Podpora otroku s posebnimi potrebami v izrednih razmerah epidemije

Support for a Child with Special Needs in an Emergency Epidemic

Mojca Mlakar

*OŠ Adama Bohoriča Brestanica
mojca.mlakar@guest.arnes.si*

Povzetek

Diferencirani pouk učencu s primanjkljaji na posameznih področjih učenja koristi, če mu prilagodimo procese poučevanja in učenja. Pri planiranju dela si pomagamo z informacijami iz individualnega načrta in usmeritve učenca s posebnimi potrebami. Učenci s posebnimi potrebami so edinstveni posamezniki, tako kot vsi ostali učenci. Učne aktivnosti, prilagojene posamezniku, nam v učnem procesu zagotovijo dovolj časa, da določenim učencem ali skupinam nudimo ponovno razlago in utrjevanje, drugim pa dodatne dejavnosti. Če so učenci udeleženci v aktivnostih, ki so prilagojene njihovim učnim potrebam, se počutijo samozavestnejše, da so sprejeti in vključeni. Pri oblikovanju nalog si pomagamo z Bloomovo taksonomijo učnih ciljev tako, da bodo naloge za učenca primerno zahtevne. Prilagodimo tudi vire, izberemo gradiva in materiale za različne ravni branja in stopnje zahtevnosti vsebin. Postopek dela načrtujemo tako, da omogočimo vsem učencem, da pridejo do podobnega rezultata, a po različnih poteh. Načrtujemo učne aktivnosti, ki bodo pestre, pa tudi zahtevne. Podpora otroku s posebnimi potrebami je naslov te predstavitve učne dejavnosti. Gre za predstavitev dela z učencem s primanjkljaji na posameznih področjih učenja in kot dolgotrajno bolnim otrokom v izrednih razmerah epidemije.

Ključne besede: diferenciacija, eksperiment, individualni pristop, pouk na daljavo, učenec s primanjkljaji.

Abstract

Differentiated teaching benefits students with deficits in individual areas of learning if we adapt teaching and learning processes. When planning work, we use information from the individual plan and orientation of the student with special needs. Students with special needs are unique individuals, just like all other students. Individually tailored learning activities provide us with enough time in the learning process to offer reinterpretation and reinforcement to certain students or groups, and additional activities to others. If students are involved in activities tailored to their learning needs, they feel more confident that they are accepted and involved. When designing assignments, we use Bloom's taxonomy of learning goals so that the assignments will be appropriately demanding for the student. We also adapt resources, select materials and materials for different levels of reading and levels of difficulty of the content. We plan the work process in such a way as to enable all students to reach a similar result, but in different ways. Let's plan learning activities that will be varied as well as demanding. Supporting a child with special needs is the title of this presentation of the learning activity. It is a presentation of working with a student with deficits in individual areas of learning and as a long-term sick child in an emergency epidemic.

Keywords: differentiation, , distance learning, experiment, individual approach, student with deficits.

1. Uvod

Pojem »diferenciacija v šoli« pomeni razlikovanje, razporejanje učencev glede na posameznikovo znanje in zmožnosti. Poznamo več vrst diferenciacije. Diferenciacija pouka izhaja iz pristopa mišljenja o izobraževanju in učenju ter obsega mnogo metod, s katerimi se ефектно odzivamo na raznovrstne učne dražljaje v razredu. Uspešno izvajanje diferenciacije pri pouku je odvisno od več zahtev, temeljna pa je učiteljevo dobro poznavanje učencev (samostojnost, predznanje, izkušnje) in njegova usposobljenost za prepoznavanje razlik med učenci. Vsekakor pa moramo upoštevati učno vsebino in predmet ter cilje, ki jih želimo doseči.

1.1. Učenec s posebnimi potrebami

Pri učencu z individualnim učnim načrtom ima diferenciran pouk pozitivne učinke, če ga prilagodimo njegovim točno določenim učnim potrebam (Heacox, 2009). V pomoč so nam podatki iz njegovega individualnega načrta. Učenec »X« je otrok s posebnimi potrebami. Po mnenju komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, gre za posameznika, ki je opredeljen kot otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter kot dolgotrajno bolan otrok. Učenec v učilnici sedi v bližini učitelja zaradi poudarjene potrebe po večkratnem stiku in na prostoru, ki mu omogoča boljšo osredotočenost na šolsko delo (proč od motilcev, ki bi lahko motili in ovirali njegovo pozornost). Pri učencu »X« je bilo potrebno prilagoditi organizacijo prostora v učilnici, ki omogoča več individualnosti in individualne obravnave (individualni kotichek, tihi kotichek) ter več dela v dvojicah in manjših skupinah. Učenec ima glede na prilagoditve tudi možnost umika iz učilnice. Pri učnem procesu pazimo, da je učno okolje strukturirano, z jasno izraženimi pravili in mejami ter, da so dejavnosti vnaprej napovedane. Pri posredovanju učne snovi mu pomembne podatke večkrat ponovimo, z namenom boljše zapornitve. Navodila učenec »X« dobro razume in jim sledi, a mu jih je, ob upadu pozornosti, potrebno ponoviti in preveriti razumevanje navodil. Med samim učnim procesom dejavnosti večkrat menjamo, trudimo se učno snov zanimivo predstaviti, da pritegnemo njegovo pozornost. Ko podajamo navodila za domačo nalogo, preverimo ali razume, kaj je za domačo nalogo, ter ali je nalogo točno zabeležil. Prav tako smo pozorni na količino domače naloge, ki jo vnaprej dobro načrtujemo in smo pri tem pozorni na učenčevo psihofizično stanje, sposobnosti, znanje in primanjkljaje. Med samo učno uro mu omogočimo dovolj gibalnih dejavnosti ter krajše pavze. To dosežemo tako, da mu zadamo manjše zadolžitve kot so delitev listov, zračenje učilnice, brisanje table ipd.

2. Aktivni proces

Pouk na daljavo je prinesel pogoje, ki so zahtevali veliko energije učitelja in učenca. Kako učenca s posebnimi potrebami čim bolj motivirati za učno delo? Katere načine poučevanja izbrati za visoko stopnjo motiviranosti pri učencu s primanjkljaji na posameznih področjih učenja? Kako učencu, ki se težko skoncentrira in osredotoči na šolsko delo, učenje približati? Kako v učencu vzbuditi zanimanje do dela pri pouku? Kako spremeniti strogo učno uro v sproščajočo in zabavno zaposlitev? (Shinn, 1999).

Da smo prišli do odgovorov na zapisana vprašanja, smo načrtovali poseben plan dela. Pri načrtovanju smo izhajali iz učenčevih prilagoditev in hkrati upoštevali dejstvo, da gre za pouk na daljavo, torej bo potrebno uporabljati računalnik in različna spletna orodja. Enako je veljalo za učenca »X«. Uporaba tehnologije pri vzgojno izobraževalnem procesu je učenca dodatno

motivirala. Učencem smo v spletno učilnico, s pomočjo aplikacije padlet, posredovali navodila za izvedbo eksperimentalnega dela.

Učencu s primanjkljaji na posameznih področjih učenja pa smo na elektronski naslov starša poslali kratka in jasna navodila. Tako smo učenca in starše vnaprej seznanili z dejavnostjo, ki jo bo učenec izvedel. Podali smo navodila, kateri material in snovi bo potreboval za izvedbo poskusa (tudi možne alternative, če česa od zahtevanega materiala ne bi imel na voljo), kdaj bo poskus izvajal, kako bo delo potekalo (glede na učenčeve predhodno usvojene določene eksperimentalne spretnosti in veščine), datum in uro izvedbe preko aplikacije skype. Učenec je imel dovolj časa, da si je poiskal ves potreben material za izvedbo in se na izvedbo poskusa psihično pripravil. S starši učenca »X« smo se dogovorili, da bo pri sami izvedbi poskusa prisoten eden od njiju ali katera druga odrasla oseba, ki bo učencu v primeru težav pri izvedbi in rokovanju s priborom nudila pomoč. Ker gre za posameznika z motnjami pozornosti in koncentracije, smo izbiro vsebine in navodil za izvedbo poskusa, vnaprej dobro načrtovali. Upoštevali smo učenčevo psihofizično stanje, zmožnosti in primanjkljaje ter hkrati, z izborom ustrezne vsebine, spodbujali radovednost pri učencu in omogočili dovolj možnosti za razvijanje vseh spretnosti eksperimentiranja. Učencu smo preko skypa posredovali pisna in ustna jasna, nazorna, slikovna in besedna navodila faz eksperimentiranja od opredelitve problema, načrtovanja poteka oz. izvedbe raziskave, analize podatkov ter rezultatov izvedbe itd. (Ministrstvo RS za šolstvo in šport, 2011). Sami sebe smo posneli pri izvedbi poskusa in učencu »X« posredovali več kratkih video posnetkov brez spremne besede. Tako smo učencu omogočili, da je med ogledom posnetkov lahko imel krajše pavze. Nato smo mu poslali podobne video posnetke z natančnimi, jasnimi, kratkimi opisi postopka izvedbe. Pripisali smo vprašanja za razmislek in pripravo na samostojno izvedbo poskusa (Kaj bo preučeval? Kaj že ve o tem, kar bo preučeval? Kaj meni, da se bo zgodilo? Zakaj? Kako bo izvedel poskus? Kaj se je pri poskusu zgodilo? Kaj je opazil? Kaj je ugotovil? Kaj se je naučil?).

Učenca in starše smo en dan prej opomnili o dogovoru ter terminu izvedbe poskusa preko skypa. Na dogovorjeni datum smo najprej z učencem »X« preverili, če ima pripravljen ves potreben pribor za delo. Dogovorili smo se o poteku dela z jasno izraženimi pravili in pravila večkrat skupaj ponovili z namenom boljše zapomnitve.

Učenec je v vseh stopnjah izvedbe, od opredelitve problema do zapisovanja zaključkov, sledil našim navodilom. Vsako posamezno eksperimentalno spretnost (oblikovanje vprašanj, postavitev hipoteze, načrt izvajanja, izvedba poskusa, sklepanje itd.) smo pri učencu sistematično motivirali na za učenca primerni razvojni stopnji. Med samim delom smo učenca spodbujali in mu na koncu podali povratno informacijo o njegovem delu. Po končanem eksperimentalnem delu je učenec sledil našim navodilom pri zapisovanju podatkov, analizi podatkov, oblikovanju zaključkov iz pridobljenih podatkov, itd.). Med zapisovanjem informacij smo poskrbeli, da je imel učenec možnost za odmor, nato pa nadaljevali z delom. Učenec je potreboval veliko vodenja, pomoči. Na koncu dela smo na kratko povzeli ključne podatke z namenom boljše zapomnitve pri učencu.

3. Zaključek

Med poukom na daljavo se je izkazalo, da je učenec pri uporabi računalnika in spletne aplikacije skype zelo spreten. Po pogovoru z učencem smo ugotovili, da mu takšen način dela ustreza. Prišli smo do spoznanja, da učenje lahko približamo vsakemu posamezniku tako, da ga vključimo v dejavnosti, pri katerih se opre na svoja močna področja, interese. Na ta način učenec pridobiva znanje ob aktivnosti, ki mu je blizu, ga zanima.

Prednost dela na daljavo je predvsem v povečani kreativnosti tako učitelja kot učenca. Pri učencu je bilo opaziti tudi večjo samostojnost pri učnem delu, izvedbi poskusa.

Ovira poučevanja od doma je pomanjkanje medosebnega stika, saj tega tehnologija ne more nadomestiti.

Ljudje smo socialna bitja in potrebujemo vsaj občasne stike s soljudmi. V šoli učenci s primanjkljaji lažje napredujejo učno in osebno, pridobijo na samozavesti, razvijejo socialne veščine, ki so pomembne in potrebne za delo in samostojno življenje. Prav tako se učenec v šoli nauči, kako živeti in delati s svojimi ovirami oz. primanjkljaji. V šoli je učencu s primanjkljaji omogočeno spodbudno okolje, individualni pristop (možnost dobro spoznati učenca, njegove individualne spretnosti), večji napredek, napredovanje v okviru lastnih možnosti in sposobnosti, integracija med vrstnike, možnost razvijanja pozitivne samopodobe. Z upoštevanjem individualiziranih programov učencev s posebnimi potrebami (vključujoč s prilagoditvami) omogočimo učencu čim bolj optimalni razvoj.

4. Literatura

Heacox, D.(2009). *Diferenciacija za uspeh vseh. Predlogi za uspešno delo z učenci različnih zmognosti*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.

Ministrstvo RS za šolstvo in šport. (2011). Program osnovna šola. Naravoslovje 6. *Učni načrt*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Shinn, G. (1999). *Čudež motivacije*. Ljubljana: Tuma.

Kratka predstavitev avtorja

Mojca Mlakar, rojena 3. 10. 1976 v Novem mestu. Osnovno šolo je končala na OŠ Leskovec pri Krškem, nato pa izobraževanje nadaljevala na Gimnaziji Brežice (smer splošna gimnazija). Po končani maturi se je vpisala na Pedagoško fakulteto Maribor na Univerzo v Mariboru, kjer je diplomirala kot profesorica biologije in kemije. Leta 2005 je prejela potrdilo o uspešno opravljenem študijskem programu za izpopolnjevanje za poučevanje predmeta Naravoslovje v 6. in 7. razredu devetletne osnovne šole.

Od leta 2000 je zaposlena na OŠ Adama Bohoriča Brestanica, kjer poučuje naravoslovje in kemijo ter od leta 2019 tudi na OŠ Koprivnica.

Na OŠ Adama Bohoriča Brestanica je bila več let koordinatorica projekta Zdrava šola. Trenutno sodeluje v projektih Zdrava šola ter Eko šola kot članica tima. Na šoli je mentorica učencem na tekmovanjih (Tekmovanje iz znanja o sladkorni bolezni, Tekmovanje iz znanja kemije oz. Preglovo priznanje), na katerih učenci na državnem nivoju dosegajo številna srebrna, zlata priznanja. Na šoli pripravlja tudi delavnice za nadarjene osnovnošolce ter delavnice v sklopu interesnih dejavnosti ter krožkov.

Opravlja poklic predmetne učiteljice, ki je zanjo edinstven in dostojanstven.

Prilagoditve in strukturirano poučevanje za učenca z Aspergerjevim sindromom pri izobraževanju na daljavo

Adaptations and Structured Teaching for a Student with Asperger Syndrome in Distance Education

Suzana Miklič

*Osnovna šola Bršljin
suzana.miklic@brsljin.si*

Povzetek

Učitelj je pri svojem delu nenehno vpet v družbene spremembe, zato je primoran v nenehno izpopolnjevanje znanj in veščin, v iskanje novih poti podajanja znanja, v raziskovanje novih metod in oblik dela z učenci ter vključevanja sodobne tehnologije v učni proces. Drugačna oblika poučevanja se je pojavila tudi z razglasitvijo epidemije ter na preizkušnjo postavila tako učitelje in učence, kot tudi njihove starše. Še posebej velik izziv za učitelje je bilo v tej situaciji poučevanje učencev s posebnimi potrebami, ki so bili v tem času prikrajšani za neposredno izvajanje dodatne strokovne pomoči za premagovanje njihovih primanjkljajev. Tudi njihovi starši so se znašli v situaciji, ko pogosto niso znali pomagati svojim otrokom. Naloga vzgojno-izobraževalnih zavodov je bila, da nudijo podporo v času izobraževanja na daljavo tudi tem. V prispevku je predstavljen način strukturiranega poučevanja učenca z Aspergerjevim sindromom, personaliziran način prilagoditev, ki je omogočal optimalen napredek učenca v času izobraževanja na daljavo ter oblike sodelovanja in svetovanja njegovim staršem.

Ključne besede: Aspergerjev sindrom, izobraževanje na daljavo, posebne potrebe, prilagoditve, strukturirano poučevanje.

Abstract

In his work, the teacher is constantly involved in social changes, so he is forced to constantly improve his knowledge and skills, to find new ways of imparting knowledge, to explore new methods and forms of working with students and to integrate modern technology into the learning process. A different form of teaching also emerged with the declaration of an epidemic, putting teachers and students as well as their parents to the test. A particularly great challenge for teachers in this situation was to teach students with special needs, who at that time were deprived of the direct implementation of additional professional assistance to overcome their deficits. Their parents also found themselves in a situation where they often did not know how to help their children. The task of educational institutions was to provide support during distance education to them as well. The article presents a method of structured teaching of a student with Asperger syndrome, a personalized method of adjustment that enabled optimal progress of the student during distance education, and forms of cooperation and counseling to his parents.

Keywords: adaptations, Asperger syndrome, distance education, special needs, structured teaching.

1. Uvod

Zakon o osnovni šoli in Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami določata načine in oblike izvajanja vzgoje in izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami. Integracija in inkluzija otrok s posebnimi potrebami je šole postavila pred zahtevno nalogo, saj morajo za izvajanje programa otrok s posebnimi potrebami zagotoviti strokovne delavce za pripravo, izvedbo in evalvacijo individualiziranih programov. Učencem s posebnimi potrebami pripada dodatna strokovna pomoč, za konkretno pripravo in izvajanje te pomoči pa smo odgovorni učitelji, svetovalni delavci in starši (Kus, Leskovec in Pesan, 2006).

Za uspešno poučevanje učencev s posebnimi potrebami so potrebna posebna znanja, socialne veščine, pozitivna naravnost in zavzeto spodbujanje k razvijanju njihovih potencialov. Vse to postavlja učitelja pred mnoge izzive, saj delo s takšnimi učenci ni enostavno. V šolah se je kot dobra in nujna praksa izkazalo timsko sodelovanje večih strokovnih delavcev. Za delo z učenci s posebnimi potrebami je ključno sodelovanje razrednika, specialnih pedagogov in socialnih pedagogov. »V timskem delu so vsi udeleženci enako pomembni in drug drugega oplemenitijo s svojim spoznanjem in vedenjem« (Opara, 2015, str. 65). Le timsko sodelovanje vseh strokovnih delavcev omogoča celostno obravnavo učenca, kvalitetno izvajanje učnega procesa in premagovanje njihovih primanjkljajev.

Kaj pa, ko se učna situacija ne odvija v razredu, ampak na daljavo? Izobraževanje na daljavo namreč ni klasično srečanje učencev in učitelja v razredu, ampak je oblika izobraževanja, kjer sta učitelj in učenec večinoma prostorsko in časovno ločena in izobraževanje poteka s pomočjo različnih medijev, pri čemer je komunikacija pri poučevanju dvosmerna (Mekić, 2006). Naloga prenosa »šolske« situacije v virtualno vsekakor ni lahka.

Uspešno poučevanje na daljavo je odvisno od večih dejavnikov, ki jih mora v prvi vrsti učitelj sistematično načrtovati, preučevati, uskladiti in evalvirati, za učence s posebnimi potrebami pa iskati nove možnosti za zagotavljanje dodatne strokovne pomoči in prilagoditev.

2. Otroci s posebnimi potrebami

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) v poglavju Temeljne določbe, 2. člen opredeljuje, da v skupino otrok s posebnimi potrebami spadajo otroci z različnimi motnjami in primanjkljaji: otroci z motnjami v duševnem razvoju, gluhi in naglušni otroci, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, dolgotrajno bolni otroci, otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami in otroci z avtističnimi motnjami. Za doseganje maksimalnega razvoja njihovih potencialov vsak od njih potrebuje specifično obravnavo in drugačne prilagoditve.

3. Motnje avtističnega spektra pri otrocih

Pri otrocih je za avtizem značilen razvojni zaostanek na področju socialnih interakcij in jezika, drugačen način komunikacije, slab očesni stik, odklanjanje telesne nežnosti ali pa izražanje le-te do oseb, ki jih ne poznajo, ponavljajoče se vedenje (urejanje stvari v neko zaporedje, red, ponavljanje istega stavka), stereotipna igra. Dodatne težave, ki se še pogosteje pojavljajo pri otrocih s temi motnjami, so tudi težave s spanjem, hranjenjem, različni strahovi, lahko tudi vedenjski izbruhi in samopoškodovalno vedenje (Jurišić, 2016).

Motnje avtističnega spektra so različne. Aspergerjev sindrom (AS) je razvojna motnja, ki sodi v skupino avtističnih motenj. Osebo z motnjami tega avtističnega spektra bi lahko prepoznali po:

- nenavadni komunikaciji (izbran, nenavaden, pretirano natančen, ponavljajoč se govor),
- neustrezni nebesedni komunikaciji (malo obraznih izrazov, neustrezne geste, manj komunicirajo z gestami),
- pomanjkanju empatije (težko prepoznavajo čustva drugih),
- odporu do sprememb (najraje imajo rutino, ponavljajoče se aktivnosti),
- okorni motoriki (nenavadna drža telesa, slaba spretnost z rokami – pisanje, striženje s škarijami ..., slaba koordinacija gibov),
- specifičnih interesih – zatopljenost v določeno temo (Atwood, 2007).

Avtorica Jurišić (2016) o osebah z avtistično motnjo navaja tudi šibko osrednjo usklajenost (oseba se težko osredotoči na to kaj je pomembno in kaj ne) in motnjo izvršilnih funkcij (pripravljenost za opravljanje nalog, nadzorovanje impulzov, predvidevanje možnih zapletov in načrtovanje nalog).

4. Izobraževanje avtističnih otrok in otrok z AS

»Izobraževanje in učni programi, ki so prilagojeni avtističnim otrokom, lahko izboljšajo njihovo sposobnost učenja, komuniciranja in vzpostavljanja odnosov z okoljem. Ključ do uspeha so posebej prilagojene učne metode« (Žagar, 2012, str. 104).

»Otroci z Aspergerjevim sindromom običajno obiskujejo program redne šole, ker večina nima kognitivnih primanjkljajev. Prilagoditev pouka in pomoč pa potrebujejo zaradi drugih svojih specifičnih potreb« (Žagar, 2012, str. 107).

Mnogi od učencev s takšno diagnozo imajo težave s pozornostjo, zato jim je treba naloge razdeliti na manjše enote, čas za delo pa omejiti. Poleg tega takšne učence zelo vznemirjajo hrup, spremembe v učilnici in na urniku, zato je treba poskrbeti, da iz razreda odstranimo dražljaje, izogibati pa se moramo tudi presenečenjem in nenapovedanim spremembam. Nekateri učenci lahko zaradi omejenega obsega interesov zavračajo opravljanje nalog, ki niso povezane z njihovimi interesi. Kadar se učitelji srečujejo s takšno situacijo, morajo biti dosledni in vztrajati pri izvrševanju nalog. Na socialnem področju je potrebno spodbujati interakcijo z drugimi in omejevati čas, ki ga učenec posveča svojim interesom. Preprečevati je treba nepričakovane spremembe, ki v učencih vzbujajo strah, jezo, razburjenje. Naučiti jih je treba prepoznavati socialne namige in vedenja, ki so primerna v določenih situacijah (Žagar, 2012).

Izhajajoč iz védenja, ki ga imamo o otrocih z AS, lahko individualiziramo učni proces, metode in oblike dela, razvijamo spodbudno razredno klimo in tako omogočimo dobro integracijo.

5. Izobraževanje učenca z Aspergerjevim sindromom na daljavo

Poučevanje učenca z motnjami avtističnega spektra na daljavo je predstavljalo poseben izziv. Vseh prilagoditev, ki smo jih do časa izobraževanja na daljavo izvajali v razredu, nismo mogli prenesti tudi na dom. Onemogočen je bil neposreden stik z učencem tekom učnega procesa, nismo imeli vpogleda v socialne interakcije, onemogočeno je bilo sprotno/takojšnje reševanje težav na učnem in socialnem področju, odvisni smo bili od povratnih informacij učenca in staršev v obliki pogovorov preko videoklicev ali elektronskih sporočil. Kljub vsemu pa smo iskali in tudi našli nekaj načinov prilagoditev, ki so se izkazale kot dobre ter učencu olajšale izobraževanje.

5.1 Komunikacija s starši in učencem

Učenci drugega razreda se z uporabo tehnologije srečujejo od malih nog, pa vendar niso še zreli za samostojno uporabo le-te v namene izobraževanja na daljavo. Ključni člen pri vzpostavljanju stika z učenci so torej njihovi starši oz. v primeru njihove odsotnosti druga oseba, ki ima bolj razvito digitalno kompetenco. Stik z učencem smo vzpostavili preko elektronske pošte njegove mame. Ta je bila na naša sporočila odzivna, torej je komunikacija lahko potekala dvosmerno. Učenčeve izdelke – dokaze o učenju – je mama pošiljala enkrat tedensko, poleg izdelkov pa je zapisala tudi izčrpna sporočila o tem, kako je potekalo učenje učenca doma, kje je imel težave, kako je bilo s koncentracijo, kaj ga je motiviralo, kaj mu je bilo všeč, prenesla je tudi vsa njegova vprašanja in želje. To nam je bilo v veliko pomoč pri nadaljnjem načrtovanju pouka in izhodišče za prilagoditve.

Ker je imel učenec zelo veliko željo po srečevanju s sošolci, smo enkrat tedensko imeli tudi skupinski videoklic, kjer so se lahko srečali vsi učenci iz oddelka in poklepetali o njim pomembnih stvareh.

5.1.1 Izvajanje dodatne strokovne pomoči s strani specialne in rehabilitacijske pedagoginje

Specialna pedagoginja je z učencem izvajala individualno dodatno strokovno pomoč. Ta je običajno potekala enkrat tedensko v obliki videoklica. V začetku izobraževanja na daljavo so bili poleg učenca prisotni tudi starši. Specialna pedagoginja jim je dajala napotke za delo z otrokom doma, hkrati pa se je pogovorila še z učencem o njegovih občutkih in šolskem delu. Ko se je učenec navadil na obliko komuniciranja preko videoklica, so se starši odmaknili in je imela pogovore samo z njim. Na teh srečanjih ji je učenec pripovedoval o tem, kaj počne in kaj se mu je pripetilo, kako uspešen je pri učenju, hkrati pa je bil to tudi čas, ko je učenca lahko opomnila na urejenost delovnega prostora, pravilno sedenje za mizo, držo pisala in ga pohvalila ob uspehih pri šolskem delu.

5.2. Prilagoditve

Uvajanje prilagoditev v času izobraževanja na daljavo je potekalo postopno in na podlagi povratnih informacij staršev in učenca. Pri izobraževanju na daljavo, posebej pri učencih s posebnimi potrebami, smo morali biti pozorni, da staršem in učencem nudimo zadostno podporo. Da smo staršem in učencem olajšali prehod na drugačen način izobraževanja, je ob prehodu na izobraževanje na daljavo za vse učence šole najprej šolska svetovalna služba pripravila dokument z obsežnejšimi navodili in smernicami za vzpostavitev dnevne rutine učenja, nasveti za učenje in načrtovanjem učenja doma.

Za učenca z Aspergerjevim sindromom smo poleg teh navodil z izvajalko dodatne strokovne pomoči, specialno in rehabilitacijsko pedagoginjo, sproti dodajali še druge prilagoditve in svetovanje staršem.

5.2.1. Organizacija delovnega prostora in pripomočkov

Kot prvo smo svetovali dobro organiziranost prostora za učenje doma. Staršem in učencu smo predlagali, naj si za učenje izbere eno (isto) mesto v stanovanju, kjer bo vsak dan opravljal svoje delo za šolo. Na tem mestu naj pripravi šolske potrebščine samo za tisti šolski predmet, za katerega takrat opravlja nalogo, ostale moteče dejavnike (predmete, igrače) pa naj odstranijo.

5.2.2. Vizualna podpora z urnikom

Za boljšo organiziranost in ustvarjanje rutine šolskega dela doma smo staršem predlagali, da skupaj z otrokom izdelajo vizualno podporo z urnikom. Predlogo za njegovo oblikovanje je učenec dobil že pred začetkom epidemije, s specialno pedagoginjo pa so se preko videoklicev individualno pogovorili, kako naj ga izdelajo. To se je izkazalo za zelo dobro izhodišče.

»Vizualna podpora obsega: slike, grafične predstavitve, kretnje, ureditev okolja, načrte, oznake, urnike ali besede« (Jurišič, 2016, str. 69).

Vizualna podpora pri učencih z motnjami avtističnega spektra omogoča organizirati učno okolje, izraziti pričakovano vedenje v neki dejavnosti, prikazati navodila ali opomnik in pripraviti navodila za neko opravilo (Jurišič, 2016).

Mama je skupaj z učencem na naši predlogi izdelala urnik (slika 1).

Urnik sta z učencem izdelala za vsak teden posebej.

Na njem sta vsak dan naredila nabor za dejavnosti pri posameznem predmetu, po navodilih iz spletne učilnice. Poleg dejavnosti, ki so bile šolska obveza, sta z mamo načrtovala tudi prostočasne in druge aktivnosti (igro, branje knjig, malico, kosilo). Da bi vzpostavila dnevno rutino, sta zapisala tudi, kdaj bo čas za učenje (od 9.30 do 12.00 in ob 13.30) in koliko bo imel odmora.

NE GRIZEM SVINČNIKA IN RADIRKE!
 MED POUKOM NE HODIM PO STANOVANJU!
 MED POUKOM NE RIŠEM PO ZVEZKU IN ROKAH!

MAREC

KO SE HOŠI ZBRATI, MOŽE!
 5 počepov
 5 sek. na počepu
 5 sek. v položju

TOR 17.3	SRE 18.3.	ČET 19.3	PET 20.3	SOB 21.3
SLI džetki za dolge ✓	SLI zbirani PAPIR zgotovi in porabi ✓	LUM namni očisto dnevo ✓	SLI male pisanje J.P.F. ✓	SLI kolo v predmetu DE 42 in 43 ✓
MAT DZ 69 in 70 ✓	MAT DZ 71, 72, 73 ✓	SLI mat. priprava brazni dnevnik ✓	MAT delom list + LIL in BINE ✓	MAT delovna deli LIL + BINE ✓
SPO Sprežani in lista za dolge ✓	SPO SVPREJANJ ✓	SPO SVPREJANJ ✓	SPO vaje v SPO DZ + LIL in BINE ✓	SPO SVPREJANJ ✓
SPO poved na trsko goro ✓	SPO izlet s kolesom z delcem ✓	MAT delom list ✓	ANGL vaje na spleh ✓	ANGL vaje na spleh ✓
GRA LIL in BINE na spleh in vaje ✓	GRA - Ah RISANJE - Ah BEJBLAGE ✓	GRA - Ah RISANJE - Ah BEJBLAGE ✓	SPO poved na trsko goro z delcem ✓	GRA LIL in BINE na spleh ✓
GRA - Ah RISANJE - Ah BEJBLAGE - brane knjig ✓	GRA - Ah RISANJE - Ah BEJBLAGE ✓	GRA - Ah RISANJE - Ah BEJBLAGE ✓	GRA - Ah RISANJE - Ah BEJBLAGE ✓	GRA - Ah RISANJE - Ah BEJBLAGE ✓
MALICA KROŠI IN PIPS ✓	MALICA KROŠI IN PIPS ✓	MALICA KROŠI IN PIPS ✓	MALICA KROŠI IN PIPS ✓	MALICA KROŠI IN PIPS ✓
KOSILO JESPREM ✓	KOSILO JESPREM ✓	KOSILO JESPREM ✓	KOSILO JESPREM ✓	KOSILO JESPREM ✓

- POUK SE ZAČNE OB 9:30 - 12:00 + včasih 15 min odmora
 - MED POUKOM sedavi za svoje počivo mirno!
 - po kosilu in odmoru je svet pouk ob 13:30!

Slika 1: Urnik

V zgornjem levem kotu so opozorila za čas med učenjem: ne grizem svinčnika in radirke, med poukom ne hodim po stanovanju, med poukom ne rišem po zvezku in rokah. Poskrbela sta tudi za gibalne odmore, ko je učencu koncentracija padla (naredi 5 počepov, teci na mestu 5 sekund ...). Učenec je tako točno vedel, kdaj se bo določena stvar zgodila in v kakšnem zaporedju bodo aktivnosti potekale tekom dneva.

5.3.3 Kontrolni seznam

Urnik, ki sta ga z mamo izdelala, je služil tudi za kontrolni seznam, ki je učencu omogočal označevanje, kaj je že opravil in česa še ne. Aktivnost, ki jo je že opravil, je lahko obkljukal.

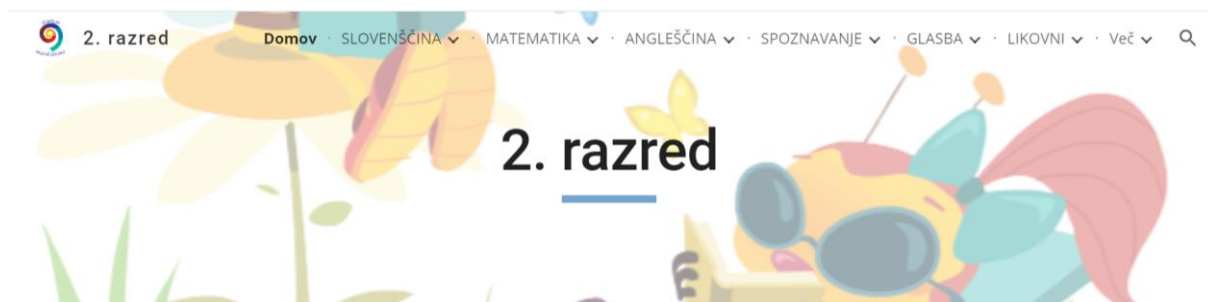
5.3.4 Količina in zahtevnost nalog

Na podlagi učenčevih izdelkov in povratne informacije o njegovem delu smo sprti prilagajali tudi količino in zahtevnost nalog, ki jih je moral opraviti (npr. zapiše naj le dve vrsti nove obravnavane črke; zgodbo lahko pove ustno namesto, da jo zapiše; reši samo določene matematične naloge v SDZ). Ta navodila je učenec prejel individualno.

5.3.5 Strukturirano učno okolje v spletni učilnici

Spletna učilnica je bila zastavljena tako, da je bila za starše in učence enostavna za uporabo, pregledna, razdeljena na zavihke s posameznimi predmeti, znotraj predmetov pa še po tednih.

To je omogočalo boljšo preglednost – red, hkrati pa so bile s tem šolske vsebine razdeljene na enote, kar je učencem omogočalo reševanje po delih.



Slika 2: Osnovna stran spletne učilnice z zavihki po predmetih

5.3.6 Kratka in jasna navodila ter multisenzorno učenje

V spletni učilnici smo pomembna navodila označili krepko (fotografija 3), da so učenci lažje prepoznali bistvo naloge, hkrati pa smo se izogibali podrobnostim. Naloge ali razlage so bile vedno podprte s slikovnim gradivom, delom s konkretnim materialom, fotografijami, posnetki in filmi, ki so omogočali učenje preko različnih čutnih kanalov.

Za boljšo motiviranost pri opravljanju nalog so imeli učenci na voljo dve različici nalog, med katerima so lahko izbirali.

Primere razlage smo učiteljice posnele same (fotografija 4), tako da smo v posnetku uporabile tudi konkreten material, ki je učencem omogočal vizualno podporo in predstavljal zaporedje korakov.

PETEK

- **Pripravi si SDZ za slovenščino in v kazalu poišči naslov Prave navade za zdravo življenje.**
- Ob slikah najprej **ustno povej**, kaj se dogaja na posameznih slikah.
- Nato imaš za nalogo na izbiro dve možnosti:
 - **v pisanko ob slikah zapiši kratko zgodbo**

ALI

 - **si izberi tri slike in zapiši skupaj 5 povedi o dogajanju na slikah.**


PRAVE NAVADE ZA ZDRAVO ŽIVLJENJE

Kot si ti pridobiš prave navade za zdravo življenje? Kaj pa tvoji domači? Različni pregovori: »Kar se ženeček nauči, to ženez znan.«

Slika 3: Primer naloge za slovenščino s slikovno podkrepitvijo in možnostjo izbire nalog v spletni učilnici

2. razred Domov · SLOVENŠČINA · MATEMATIKA · ANGLEŠČINA · SPOZNAVANJE · GLASBA · LIKOVNI · Več

PONEDELJEK



Pripravi 100 paličic, ki si jih uporabljal tudi v šoli.

Oglej si posnetek odštevanja, nato pa po vzoru nastavi še sam naslednje primere:

40 - 7 =
60 - 3 =
90 - 9 =

POSNETEK

Slika 4: Primer dejavnosti za matematiko s posneto razlago učiteljice v spletni učilnici

6. Zaključek

Ne glede na način poteka izobraževanja, smo učitelji dolžni zagotoviti najboljše pogoje za učenje za vse učence. Kljub včasih oteženim okoliščinam, kot je bilo izobraževanje na daljavo, moramo za učence s posebnimi potrebami zagotavljati prilagoditve in individualizacijo pouka. Ta seveda ne more biti enakovredna tisti, ki se izvaja neposredno v razredu, saj pristnega stika ne more nadomestiti noben sodobni tehnološki stroj ali aplikacija, pa naj si bo še tako dovršena. Vse prilagoditve na daljavo so lahko le del tistega, kar bi učenec sicer dobil v razredu in še to morajo v veliki meri biti izvedene s pomočjo staršev.

Kot kaže, se zna izobraževanje na daljavo zgoditi še kdaj, zato bo naloga vseh pedagoških delavcev tudi v bodoče iskanje novih možnosti in poti podajanja znanja vsem in za vse.

7. Literatura in viri

- Attwood, T. (2007). *Aspergerjev sindrom: priročnik za starše in strokovne delavce*. Radomlje: Megaton.
- Jurišić, B. D. (2016). *Otroci z avtizmom: priročnik za učitelje in starše*. Ljubljana: Izobraževalni center Pika, Center Janeza Levca.
- Kus, N., Leskovec, T. in Pesan, I. (2006). Dodatna strokovna pomoč v naši šoli – nova kvaliteta. V Založnik B. (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija* (str. 139-154). Nova Gorica: Educa, Melior.
- Mekić, D. (2006). *Izobraževanje na daljavo* (Diplomsko delo, Ekonomska fakulteta). Pridobljeno s http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/mekic2622.pdf
- Opara, B. (2015). *Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve: pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Centerkontura.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Pridobljeno s: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>.
- Žagar, D. (2012). *Drugačni učenci*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Kratka predstavitev avtorja

Suzana Miklič je profesorica razrednega pouka na Osnovni šoli Bršljin. Pri svojem delu si je kot učiteljica podaljšanega bivanja, izvajalka individualne in skupinske dodatne pomoči ter razredničarka v drugem razredu pridobila že nekaj izkušenj na področju poučevanja učencev s posebnimi potrebami ter romskih učencev. Je tudi aktivna članica Eko šole in koordinatorica projekta Simbioza šola.

X.b

STRESS IN DISTANCE EDUCATION

STRES PRI POUČEVANJU NA DALJAVO



Učitelji in stres pri poučevanju na daljavo

Teachers and stress of distance learning

Marjeta Vertovšek

*Osnovna šola Partizanska bolnišnica Jesen Tinje
marjeta.vertovsek@gmail.com*

Povzetek

Zaradi epidemije koronavirusa je klasični pouk v šolah nadomestil pouk preko spleta. To je učiteljem povzročilo veliko stresa, saj so bili kar naenkrat soočeni z novo, neznano situacijo. V prispevku so izpostavljeni stresorji, ki so jih učitelji v času poučevanja na daljavo najbolj občutili, predstavljene pa so tudi možnosti, kako bi lahko stres ob poučevanju na daljavo učinkoviteje obvladovali oziroma ga izkoristili v svoj prid. Pomembno vlogo pri obvladovanju stresa v času epidemije predstavlja vključenost v spletna socialna omrežja, ena izmed možnosti obvladovanja stresa pa je tudi na čuječnosti zasnovan program za zmanjševanje stresa, ki bi ga bilo smiselno vključiti v redna izobraževanja učiteljev.

Ključne besede: covid-19, osnovna šola, poučevanje na daljavo, stres, učitelj.

Abstract

Due to the coronavirus epidemic, traditional teaching was replaced by online learning. This caused a lot of stress to the teachers as they were suddenly faced with a new, unfamiliar situation. The article highlights the stressors to which teachers were exposed during distance learning, and also presents the possibilities of how they could more effectively manage stress during distance learning or use it to their advantage. Involvement in online social networks plays an important role in stress management during the epidemic. One of the options for stress management is also a mindfulness-based stress reduction program and it would make sense to include it in regular education of teachers.

Keywords: covid-19, distance learning, primary school, stress, teacher.

1. Uvod

Slovenske šole so zaradi epidemije koronavirusa za dva meseca in pol zaprle svoja vrata. Učitelji so pouk izvajali na daljavo in se pri tem srečevali z različnimi izzivi. Na poučevanje na daljavo niso bili pripravljene, saj so učitelji izsolani za poučevanje v živo, pa tudi šole niso imele enotnega načrta in enoznačnih navodil. Vodstva šol in učitelji so se znašli v neznani situaciji. Skrb za lastno zdravje in zdravje bližnjih se je pri učiteljih prepletala s skrbjo, povezano s službo, vse skupaj pa je povzročalo visoko stopnjo stresa. V članku so predstavljene okoliščine, ki so pri učiteljih v času poučevanja na daljavo povzročale stres, konkretni primeri, kakor so jih opisali učitelji, pa tudi nekatere možne poti izogibanja stresu in načini, kako stres obrniti v svoj prid.

2. Kaj je stres

Stres je fiziološki, psihološki in vedenjski odgovor posameznika, ki se poskuša prilagoditi in privaditi notranjim in zunanjim dražljajem (Dernovšek, 2006). V vsakdanjem pogovoru besedo stres pogosto omenjamo, a Križaj (2019) navaja, da je vseeno nejasno definirana. Navadno s tem, ko rečemo, da smo v stresu, govorimo o situaciji, ko se pojavijo neke zahteve iz okolja (ali znotraj nas). Dogodek, osebo ali predmet, ki ga posameznik doživi kot element, ki povzroča stres, imenujemo stresor.

Kadar določen dogodek zaznamo kot težaven ali boleč, možgani telesu sporočijo, naj se pripravi na nevarno situacijo: bitje srca se pospeši, dihanje postane hitro, mišice se napnejo, dlani in stopala postanejo mrzla, želodec se vznemiri, v telesu se povečata vrednosti adrenalina in kortizola in preplavi nas občutek strahu ali ogroženosti – telo doživi reakcijo »boj ali beg«. Reakcija pa se ne zgodi le na ravni telesa; preplavijo nas tudi negativna čustva (strah, obup, jeza, vznemirjenost), negativne misli (tega ne morem, zmešalo se mi bo, zakaj spet jaz) in neobičajno vedenje (premalo ali preveč spanca, prepirljivost, jok, neorganiziranost). Stres je navadno razumljen kot nekaj slabega, toksičnega, nekaj, kar otežuje naše trenutno življenje in kar na dolgi rok škoduje našemu zdravju, zato se mu želimo izogniti. Kadar je stresa preveč, se lahko pojavijo različne motnje: prebavne (čir, driska, zaprtost, izguba teka, pretirana ješčnost, zgaga, slabost, bruhanje), motnje srca in ožilja (visok krvni tlak, motnje srčnega utripa), motnje imunskega sistema (revmatoidni artritis, sladkorna bolezen, nekatera rakava obolenja, alergije), motnje mišičnega sistema (mišični krči, bolečine v vratu in hrbtu), motnje dihal (pogosti prehladi, astma) in duševne motnje (zloraba psihoaktivnih snovi in posledična odvisnost, anksiozne motnje in depresija) (Dernovšek, 2006).

Vseeno pa raziskovalci stresa odkrivajo tudi njegove dobre plati; zaradi stresa naj bi postajali pametnejši, močnejši in uspešnejši. Če spreminimo svoje mišljenje o stresu in ga sprejmemo, namesto da bi se mu hoteli za vsako ceno izogniti, naj bi postali srečnejši in bolj zdravi (McGonigal, 2017). Od našega dožemanja stresnih situacij je odvisno, kako visoka bo stopnja stresa in ali bo stres na naše delo vplival pozitivno. Stres namreč aktivira notranje vire, ki lahko bistveno pripomorejo k uspešnemu reševanju nalog (Križaj, 2019).

3. Učitelji in stres

V raziskavi (Drobnič Vidic, 2014), ki jo je med tridesetimi državami Evropske unije izvedla Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu, so raziskali in analizirali stres pri učiteljih. Ugotovili so, da je v učiteljskem poklicu pogost vzrok za zdravstvene težave prav stres. V primerjavi z ostalimi državami je Slovenija (sektor izobraževanje in zdravstvo) na prvem mestu po izpostavljenosti stresu na delovnem mestu, saj je o njem poročalo kar 60 % vprašanih. Najvišja stopnja stresa je bila ugotovljena v starostni skupini 40 do 54 let, najnižja pa med mladimi delavci. Glavni vzroki za daljše bolniške odsotnosti (več kot dva tedna) so stres, depresija in strah.

Zaradi skrb vzbujajočih rezultatov so raziskavo nadgradili z vprašalnikom o stresorjih. Evropski učitelji so o stresorjih odgovarjali dokaj podobno; najmočnejši stresorji zanje so količinske zahteve in intenziteta dela, prekomerno delo, preveliki razredi, neprimerno obnašanje učencev. Slovenski učitelji so, v primerjavi z evropskimi kolegi, na precej visoko mesto postavili pomanjkanje socialne opore kolegov.

Stresorje je pri naključno izbranih slovenskih učiteljih raziskoval tudi Branko Slivar (2008), ki je identificiral faktorje učiteljevega stresa. Osnovnošolski učitelji so na prvo mesto postavili

vedenje učencev, sledijo dodatno delo, šikaniranje s strani vodstva, nesodelovalni starši, načini vodenja šole, odnosi s sodelavci, delovna obremenjenost, nejasnost učiteljeve vloge. Velika večina (84 %) je svoj poklic ocenila kot močno oziroma izjemno stresen.

Predvidevamo, da je poučevanje na daljavo pri učiteljih povišalo nivo stresa, saj so bili praktično čez noč soočeni z novim načinom poučevanja, na katerega niso bili pripravljani.

3.1 Učitelji in stres v času poučevanja na daljavo

V času epidemije koronavirusa, ko se je poučevanje praktično čez noč spremenilo iz klasičnega pouka v šolah v poučevanje na daljavo, so bili učitelji vrženi v popolnoma novo, neznano situacijo, v kateri se je vsak znašel po svoje. Po vrnitvi v šole so pripovedovali o težavah, s katerimi so se srečevali pri poučevanju na daljavo in ki so jim povzročale močan stres. Izpostavili so šibka računalniška znanja in neobvladovanje informacijsko komunikacijskih tehnologij, prepozna, pomanjkljiva in nasprotujoča si navodila s strani Ministrstva za šolstvo in vodstev šol, časovno in količinsko preobremenjenost, pomanjkljivo računalniško opremo, neodzivnost učencev, težavno komunikacijo s starši. Poleg tega so bili, tako kot večina drugih ljudi, zaskrbljeni za lastno zdravje in zdravje svojih bližnjih ter obremenjeni s širšo družbeno situacijo.

Čeprav se učitelji niso videvali v zbornicah, so ostali medsebojno povezani; mnogo učiteljev iz cele Slovenije se je srečevalo v različnih Facebook skupinah, namenjenih prav učiteljem. Da je bilo poučevanje na daljavo zanje stresno, se da razbrati iz zapisov, ki so nastali v času poučevanja na daljavo, to je v marcu, aprilu in maju 2020. Izpostavimo jih le nekaj iz tega obdobja (Facebook, 2020):

1. prepozna, pomanjkljiva in nasprotujoča si navodila s strani Ministrstva za šolstvo in vodstev šol

»Ministrica pojma nima, ker ni bila verjetno nikoli na šoli in videla dejanskega stanja. Za njo je vse fino in vse super poteka. Pa ni tako. Na žalost.« K. Z.

»Včeraj sem ob 11h zvečer brala v postelji navodila, ker sem vedela, da danes dopoldne ne bo šlo. Ravnateljica jih je namreč poslala ob 10h zjutraj, zdaj ob 14h imamo pa konferenco. V sporočilu je pisalo, naj navodila natančno preberemo. No, ona nima doma prvo in drugošolca pa kosila za skuhat ...« D. H.

»To je res grozno, kako različno ravnateljci razumejo navodila ministrstva.« M. D.

»Recite mi, da me zvija v trebuhu od pozitivnega pričakovanja, ker grem v ponedeljek nazaj v šolo in ne zato, ker so navodila neizvedljiva in me psihira to, kako naj sploh delam v šoli, da bo prav in dobro za moje učence. Niti spati nisem mogla danes, nimam apetita nekaj dni.« P. T.

»Res ne vem, če bi se zjokala ali se histerično začela smejat. Ti ljudje nimajo nobenega stika z realnostjo.« M. S. D.

»Take izjave lahko da le nekdo, ki nima nobene zveze s stroko. Sicer pa v razmislek: kdaj se je pa stroki in tistim, ki smo v neposrednem procesu, prisluhnilo? Takim nebulozam se je potrebno upreti in ne čakati, da nekdo stori nekaj namesto nas.« I. H.

»Kdo se iz nas bedake dela! Mislim, da bi se morali učitelji enkrat končno upreti tem nesmislim, ker res že presegajo vso zdravo pamet!« R. J.

»Z nami delajo kot da smo pingpong žogica – enkrat tako, v naslednji minuti spet drugače. Naj se že enkrat odločijo in iz vseh nas nehajo brit norca.« T. K.

2. preobremenjenost

»Hvaležna tudi za zdravje, ampak zdi se mi, da počasi, a zagotovo vsak po malem pregorevamo zaradi različnih dejavnikov, ki so na vsakem koraku.« A. K. Č.

»Nam to stanje načenja zdravje in slabi imunski sistem. Mnogo nas je takih.« N. Ž.

»Učim se delat kviz po M. navodilih in je res enostavno, ampak delam že 10 ur, ker nisem posebej vešč računalniških čarovnij. Zraven dajem še povratne informacije učencem in še mimogrede sem mama trem sinovom.« M. S. D.

»Jaz rabim, da posnamem en filmček z razlago za eno šolsko uro, 3 do 6 ur. Odvisno, koliko je dolg. Jaz sem zadnji mesec samo še v šoku.« L. Č.

»Tudi jaz porabim za posnetek veliko časa, pa znam zelo dobro rokovati z moderno tehnologijo. Dokler vse skupaj sestaviš, urediš, posnameš, 100x pregledaš, traja.« K. Č.

3. šibka računalniška znanja in neobvladovanje informacijsko komunikacijskih tehnologij

»No, jaz sem pa ena tistih z malo več izkušnjami pri poučevanju, ne pri uporabi IKT-ja in so mi take stvari velik stres. Poleg tega še nikjer slovenskih navodil.« T. O.

»Toliko stvari moramo kar čez noč znati. Dobro, da imam svoje otroke, da mi pomagajo, ker bi drugače že pregorela.« K. V.

4. pomanjkljiva računalniška oprema

»Težava je tudi, ker ne bo računalnikov. Jaz imam dva otroka doma, ki ga bosta jutri potrebovala, tako da bom sama delala gradivo ponoči.« J. P. L.

5. strah pred neznanim

»Ne vem in ne morem si predstavljati, kaj nas čaka. Mene je groza in že od petka slabo spim, celotna situacija me psihira, otroci se mi smilijo.« N. P.

»Mene stiska v prsih in zvija v trebuhu od priporočil. Vem, da si takega načina dela ne znam predstavljati. Slabo mi je, ker zadnje tedne pred upokojitvijo doživljam tak stres.« N. T.

»Sem dokaj pozitivna, priznam pa, da včasih na skrivaj jočem od vsega tega. Se lomim, čeprav nočem.« M. C.

4. Kako se odzvati na stres in zmanjšati njegov (negativni) vpliv

Stresu se ni mogoče izogniti, lahko pa zavestno vplivamo na našo reakcijo nanj, obvladujemo naš odziv na stres. To lahko naredimo s sproščanjem in krepitvijo lastnih moči, skrbjo za dobro duševno in telesno počutje, sprejemanjem pomoči drugih, predvsem pa moramo znati razložiti tiste vzroke stresa, na katere ne moremo vplivati (Dernovšek, 2006). V primeru epidemije in poučevanja na daljavo je to epidemija sama in dejstvo, da se je poučevanje iz učilnic preneslo na splet.

Dernovškova (2006) predlaga ukrepe za spoprijemanje s stresom na treh nivojih: sprememba okolja, sprememba sposobnosti spoprijemanja in podpora že pridobljenim sposobnostim spoprijemanja (pogovor o težavah, izobraževanje o stresu in strategijah spoprijemanja z njim) ter sprememba ocene situacije (zmanjšati skušamo zahteve okolja in povečati lastne vire spoprijemanja s stresom).

Povsem drugačen pristop je ubrala skupina raziskovalcev stresa, ki je naredila eksperiment s skupino zaposlenih. Predstavila jim je proces iz treh korakov: stres opazimo in si ga priznamo, ga sprejmemo in razumemo, da gre za odziv telesa glede nečesa, za kar nam je mar, energijo, ki jo daje stres, uporabimo konstruktivno in je ne trošimo za obvladovanje stresa. Zaposlene so vzpodbudili, naj o stresu razmišljajo pozitivno in vsaj enkrat na dan izvajajo predstavljeni proces. Čez tri tedne so udeleženci znali prepoznati dobro stran stresa, občutili so manj tesnobe in bili boljšega telesnega zdravja, v službi so se počutili bolj ustvarjalne in osredotočene (McGonigal, 2017).

Pri srečevanju s stresom si lahko pomagamo tudi s čuječnostjo. Križaj (2019) podobno kot Dernovškova opozarja, da ne moremo predvideti in nadzorovati vsakega stresorja, ki se v življenju pojavi, lahko pa nadzorujemo naš odziv nanj. Ko raziskujemo prisotne stresorje in lastna prepričanja o njih, nam čuječnost pomaga, da se bolj zavedamo svojega telesa in znakov stresnega odziva, zavedamo se, da misli in prepričanja niso nujno dejstva, bolje znamo upravljati s čustvi in kljub težkim čustvom ohranjamo prisebnost, dlje lahko ohranjamo osredotočenost in imamo boljšo koncentracijo. O'Morain (2017) dodaja, da telo proizvaja kortizol (kortizol se poviša, ko smo pod stresom) tudi po stresnem dogodku, ko o njem samo razmišljamo, čuječnost pa nam pomaga, da se utapljanja v preteklih stresnih dogodkih zavedamo in iz njega izstopimo, kar pomeni manj sproščanja kortizola. Na čuječnosti zasnovan osemtedenski program za zmanjševanje stresa je razvil John Kombat-Zinn. V Sloveniji ga izvajajo različni ponudniki, Križaj (2019) pa poroča o zanesljivi uspešnosti programa pri obvladovanju in zmanjševanju stresa.

4.1 Obvladovanje stresa pri poučevanju na daljavo

V primeru epidemije in poučevanja na daljavo je nujno ločiti med tem, na kar lahko vplivamo, in tem, na kar ne moremo. Pomembno je, da se o stresnih dogodkih in težavah pogovorimo (Dernovšek, 2006) – ker smo bili v času pouka na daljavo fizično izolirani od sodelavcev, so družbena omrežja nadomestila pogovor v živo.

Dernovškova (2006) kot podporo spoprijemanju s stresom omenja tudi izobraževanje in učenje novih veščin. Pri poučevanju na daljavo se tako lahko osredotočimo na stresorje, na katere lahko vplivamo: pridobimo ustrezna računalniška in informacijsko komunikacijska znanja, racionalno si organiziramo delovni čas in se urnika tudi držimo, pridobimo ustrezne kompetence za učinkovito spoprijemanje s stresom. Ob tem ne smemo pozabiti na lastno dobro počutje in naš prosti čas, ki ga izkoristimo za stvari, ki nam polnijo baterije, nas sproščajo in navdajajo z zadovoljstvom.

Vsekakor pa velja razmisliti tudi o tem, da lahko o stresu razmišljamo pozitivno in izkoristimo njegovo energijo v svoj prid, saj nam lahko pomaga pri učenju in rasti. Zaradi težke preizkušnje se v nas prebudijo moči, ki trpljenje preobrazijo v smisel in čeprav je prihodnost negotova, zmoremo črpati moč iz preteklih stresnih izkušenj (McGonigal, 2017). V primeru epidemije in poučevanja na daljavo smo izkusili, kje so naše hibe in primanjkljaji; epidemijo lahko razumemo kot točko preloma, ki bo vodila k pozitivnim spremembam.

4.2 Obvladovanje stresa z vključevanjem v spletna socialna omrežja

Ena izmed pozitivnih plati poučevanja na daljavo je sodelovanje učiteljev v Facebook skupinah, ki so na nek način nadomestile zbornico, a ne na ravni šole, ampak mnogo širše. Učiteljem so pomagale pri obvladovanju stresa, saj so drug drugemu nudili podporo, se

medsebojno bodrili in si pomagali z nasveti in gradivi za uspešno poučevanje na daljavo. Izpostavimo le nekaj zapisov, ki to potrjujejo (Facebook, 2020):

»V zadnjih dneh je med učitelji zaznati strah in skrb, kako bomo predelali vse vsebine, ko nas ne bo v šoli. Ne bomo jih. Vsaj ne v enaki količini in kvaliteti, kot če bi bili v šoli. Pa kaj potem. Bomo pa poskušali po svojih najboljših močeh. Moramo se zavedati, da so razmere res ekstremne. Bolj pomembno je, da skozi pridemo močni in če se le da, zdravi. Koga bo po vsem tem brigalo nekaj nedoseženih ciljev iz učnih načrtov? Dragi kolegi, ne obremenjujte se po nepotrebem. Vse bo ok.« M. K.

»Vse bo v redu! Zmoremo! Smo iznajdljivi in prilagodljivi. Ne bo, kot je bilo. Bo drugače in vse se bo dobro izteklo. Vse boste reševali sproti, mirno, brez hitenja. Niti slučajno ne hitite, da bi nadomestili nekaj, kar niste do zdaj naredili. Naredili ste vse pomembno!« K. K.

»Delo na daljavo smo začeli iz nič in ga peljemo, vsaj večina, odlično, ker ga peljemo s srcem in veliko osebne volje in motivacije. In tudi tokrat bo tako. Mala malica. Samo pozitivno.« M. K.

»Treba je zaupati vase in verjeti, da bo vse dobro. Prosim, nehanjte zganjati paniko. Navodila so, kakršna so, sprejmite jih, držite se jih, kolikor pač gre, pa bo steklo samo od sebe! Sprijaznimo se z dejstvi in pogumno naprej!« M. M.

»Res smo super. Čeprav ste vsi izjemno pozitivni, bom pa jaz vseeno dodala – pa ne po zaslugi MIZŠ, še manj po zaslugi njenega vodenja. Še enkrat, bravo za našo iznajdljivost, srčnost in medsebojno pomoč.« M. T.

Učitelji so bili kolegom za nudenje pomoči hvaležni in to so tudi izrazili. Navajamo le nekaj primerov (Facebook, 2020):

»Izredno sem hvaležna za vse, kar ste delili in predvsem zato, ker sem dobila potrditev, da je sodelovanje v takih trenutkih edino in učinkovito sredstvo, ki ti pomaga, da nisi sam in zmoreš vsak dan biti boljši.« B. L. O.

»Hvala ti za vse. Seveda tudi hvala vsem ostalim učiteljem na tej strani, ki tako nesebično delite in nam pomagata.« A. G.

»Drage kolegice in kolegi, najprej naj se vam zahvalim za vse vaše ideje in nesebično deljenje vaših gradiv, ki tolikokrat prihranijo moj dragoceni čas.« C. K. K.

»Najprej res izjemne pohvale vsem učiteljem, ki se v teh dneh tako ustvarjalno lotevate vseh novih zadev. Sama sem se v teh treh tednih naučila uporabljati več programov/aplikacij/strani kot celo življenje. Posebna zahvala vsem, ki tu delite svoje nasvete ali tutoriale.« K. B.

6. Zaključek

Strokovnjaki predvidevajo, da se bo epidemija koronavirusa nadaljevala, zato ima Ministrstvo za šolstvo pripravljene različne modele pouka za novo šolsko leto (večina vključuje tudi pouk na daljavo), od epidemiološke slike pa bo odvisno, po katerem od predvidenih modelov bo potekal pouk v prihodnjem.

Izkušnja pouka na daljavo je bila za učitelje izjemno stresna. Ugotavljamo, da so jim nekoliko pomoči in podpore nudila družbena omrežja, na katerih so se srečevali. Veljal bi razmislek o ustanovitvi urejene platforme, virtualne zbornice, ki bi učiteljem omogočila neformalno izmenjavo informacij, nasvetov in dobrih praks.

Da bi količino stresa v prihajajočem šolskem letu zmanjšali, bi moralo Ministrstvo za šolstvo z jasno vizijo in organiziranimi izobraževanji pridobiti zaupanje učiteljev in jih opolnomočiti za poučevanje na daljavo. Nujno je, da učitelji pridobijo ustrezna računalniška in informacijsko komunikacijska znanja za poučevanje na daljavo ter ustrezne kompetence za učinkovito spoprijemanje s stresom – morda tudi s pomočjo na čuječnosti zasnovanega programa za zmanjševanje stresa.

7. Literatura

- Dernovšek, M. Z. (2006). *Ko te stresa stres: kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja.
- Drobnič Vidic, A. (2014). Specifični stresorji pri poklicu učitelja. *Delo in varnost*, 59(6), 41-48. Pridobljeno s http://www.zvd.si/media/medialibrary/2016/01/DV-06-2014-Specifichni_stresorji_pri_poklicu_ucitelja.pdf
- Facebook. (2020). *Facebook skupine* (Kakšno šolo hočemo, Razredni pouk – učitelji, RP učitelji/ce, Učitelji slovenščine, Učitelji učiteljem, Učiteljice OPB, Učitelji in učiteljice slovenščine). Pridobljeno s <https://www.facebook.com>
- Križaj, R. (2019). *Čuječnost: trening za obvladovanje stresa in polno prisotnost v življenju*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, d. d.
- McGonigal, K. (2017). *Druga stran stresa: zakaj je stres dober za nas in kako ga izkoristiti sebi v prid*. Ljubljana: UMco, d. d.
- O'Morain, P. (2017). *Čuječnost za zaskrbljene: premagajte vsakdanji stres in tesnobo*. Ljubljana: Vita.
- Slivar, B. (2008). Ugotavljanje vzorca stresorjev pri delu učiteljev v povezavi z zadovoljstvom pri delu. *Psihološka obzorja*, 17(3), 93-112. Pridobljeno s http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2008_3/slivar.pdf

Kratka predstavitev avtorice

Marjeta Vertovšek je učiteljica slovenščine in sociologije. Poučuje slovenščino in dela v podaljšanem bivanju, kjer skuša z različnimi metodami, med drugim tudi vajami čuječnosti, vzpodbujati učence k strpnosti, sprejemanju drugačnosti, empatiji. Kot prostovoljka je več let delala na zaupnem telefonu, v okviru diplomskega dela je raziskovala čustveno in socialno inteligenco učitelja.

Več stresa pri dijakih in učiteljih zaradi uvajanja novih oblik poučevanja med karanteno spomladi 2020?

More Stress with Students and Teachers due to Introducing New Ways of Teaching during the Quarantine in Spring 2020?

Mojca Poharc

*Šolski center Celje, Gimnazija Lava
mojca.poharc@sc-celje.si*

Povzetek

Članek se osredotoča na tematiko doživljanja stresa pri dijakih in učiteljih ter spopadanje z njim kot posledico novih načinov dela med izolacijo od marca do junija 2020 zaradi korona virusa. Teza avtorice je, da so tako dijaki kakor tudi učitelji doživljali le nekoliko povečan stres ter da so se pojavili nekateri novi stresorji. Za začetek proučujemo nekaj člankov in magistrsko nalogo, ki obravnavajo to tematiko, in izpostavljammo najpogostejše stresorje pred korona krizo pri dijakih in učiteljih. Osrednji del članka, ki je razdeljen na dejavnike stresa ter spopadanje z njim, temelji na lastnem doživljanju in opazovanju dijakov in kolegov ter na anketah, ki jih je med karanteno izvedel ravnatelj. V večini omenjenih primerov je bilo ugotovljeno, da je bil stres močnejši pri le nekaterih dijakih in učiteljih, so se pa pri obojih dejansko pojavili novi stresorji. Stres so dijaki premagovali tako, da so dolgo spali, si sami razporedili delo čez ves dan, bili telesno aktivni in ustvarjalni na raznih področjih ter da karantene niso vzeli preveč resno. Pri učiteljih je bila središče druženja virtualna zbornica v aplikaciji Teams, ki jih je povezovala in kamor so si vsakodnevno pošiljali spodbudne misli, nove ideje in rojstnodnevne čestitke. Mnogi so med karanteno lahko preživeli veliko več časa z družino – je to plus ali minus? Za konec je navedenih nekaj idej, kako zaživeti in ne preveč stresno preživeti šolo z omejitvami, ki jih nalaga »nova realnost«. Bomo uspešno kos temu izzivu?

Ključne besede: dijak, izziv, karantena, nove oblike poučevanja, stres, stresor, učitelj.

Abstract

The paper focuses on the topic of teachers and students coping with the stress caused by introducing new ways of teaching during the isolation from March to June 2020 due to the corona virus. Author's thesis is that both students and teachers experienced only a slight increase of stress and that a few new stressors have appeared. At the beginning we studied a few articles and a MA thesis dealing with the topic in question, from which the most frequent stressors have been singled out before the corona crisis. The main part of this paper, divided into stressors and coping with stress, is based on author's own experience and observations of students and colleagues, and on questionnaires devised by the headmaster during the isolation. In most cases mentioned, it was detected that only a minority of both experienced slightly increased stress and a few new stressors have in fact appeared. Students coped with the stress by sleeping longer, managing their time better, were physically active, creative in different fields and by not taking the quarantine too seriously. The teachers' focal point of socializing was the virtual "teachers' room" in Teams app, where the encouraging thoughts, new ideas and birthday wishes were exchanged daily. Many could spend a lot more time with the family – however, is that a plus or a minus? In the conclusion there are some ideas listed, for survival of the limitations at school defined by the "new reality" with as little stress as possible. Will we meet this challenge successfully?

Keywords: challenge, new ways of teaching, quarantine, stress, stressor, student, teacher.

1. Uvod

Glavni cilj tega strokovnega članka je ugotoviti, koliko več (če sploh) stresa so dijaki in učitelji doživljali zaradi uvajanja novih oblik in načinov poučevanja, povezanih z delom na daljavo med karanteno v času od marca do junija 2020. Za začetek iz različnih virov izpostavljamonekatere že znane dejavnike stresa pri učiteljih in učencih oz. dijakih, nato se lotimo razlogov za potencialno povečanje stresa med t. i. »korona krizo« pri učečih se in učiteljih. Nadalje bodo obravnavane strategije spopadanja s stresom pri obeh populacijah na splošno in med izolacijo. Na koncu bomo skušali najti nekaj poti, ki bi gladkeje peljale čez »korona čeri«. Iz štirimesečnih izkušenj smo se lahko marsičesa naučili, ampak nikoli ne vemo vsega in tudi ta izkušnja je prinesla marsikaj pozitivnega. Kot izziv predlagamo nekaj metod oz. ukrepov v izogib stresu, če oz. ko bomo v prihodnje v podobni situaciji – verjetno že kar 1. septembra.

1.1 Umestitev v časovni okvir

13. marec 2020 – petek. Večina dijakov je ostala doma, ko smo imeli že drugi športni dan v istem tednu. Učitelji športne vzgoje so bili postavljeni pred izziv, da v enem popoldnevu organizirajo športni dan, kot ga še ni bilo. STRES. V večernih urah 12. marca smo prejeli elektronsko pošto z natančnimi navodili, kdo mora biti kje in kdaj ter kam bomo šli. Naslednjega dne zjutraj smo prišli v šolo vsi učitelji ter za en oddelek dijakov četrtošolcev namesto štirih. Pohod na Šmartinsko jezero je bil poseben, saj je ena od kolegic anglistk med potjo spraševala (STRES) dijake o angleškem maturitetnem romanu *Lord of the Flies* in podelila kar nekaj lepih ocen. Ostali smo se spraševali, kaj nas čaka in koliko časa bomo morali ostati doma, kako (se) bomo učili in ocenjevali. Nikomur se niti sanjalo ni, da bomo šolsko leto končali s poukom na daljavo za vse dijake razen maturantov, ki so jih »spustili« v šolo v maju, da bi se pripravljali na maturo. STRES. In so se pripravili – odlično. Za kakšno ceno, pa ne ve nihče.

3. avgust 2020 – ponedeljek. Začenja se druga polovica počitnic in počasi se misli že usmerjajo v novo šolsko leto. Z veseljem lahko ugotovimo, da smo svoje delo do karantene in med njo (spet) opravili zelo dobro, saj je 98 odstotkov naših dijakov maturantov uspešno opravilo maturo. Prav tako je bil šolski uspeh ob koncu pouka najboljši v zadnjem desetletju. Pouk smo končali skoraj brez popravnih izpitov in veliko oddelkov je doseglo 100-odstotni učni uspeh. Poraja pa se vprašanje, kdo je zaslužen za ta uspeh in koliko truda so vanj vložili dijaki in učitelji. Je šlo vse gladko in brez težav? Seveda ne.

1.2 Cena uspeha – več stresa?

Ker je članek v prvi vrsti povezan s tezo, da sta bila poučevanje in učenje na daljavo stresnejša, kot če bi potekala normalno – tj. v šoli, skušamo povzeti, kateri so bili glavni dejavniki stresa med karanteno, in ugotoviti, ali je bil stres res večji, kot bi bil v normalnih okoliščinah, ter osvetliti, ali so se med karanteno pojavili nekateri novi stresorji, ki jih pred tem obdobjem ni bilo zaznati.

Postavljamo tezo: večina dijakov in učiteljev je bila izpostavljena le nekoliko večjemu stresu kot pri običajnem pouku ter med korona krizo se je pojavilo tudi nekaj novih dejavnikov stresa ali pa so nekateri prej komaj zaznavni postali očitnejši. Ta teza sicer temelji na opažanjih dijakov in učiteljev kolegov iz šole ter na anketah, ki jih je gospod ravnatelj izvedel dvakrat v času od marca do maja 2020. Za izvedbo ankete med počitnicami žal ni bilo možnosti.

2. Splošni dejavniki stresa pri dijakih in učiteljih pred obdobjem karantene

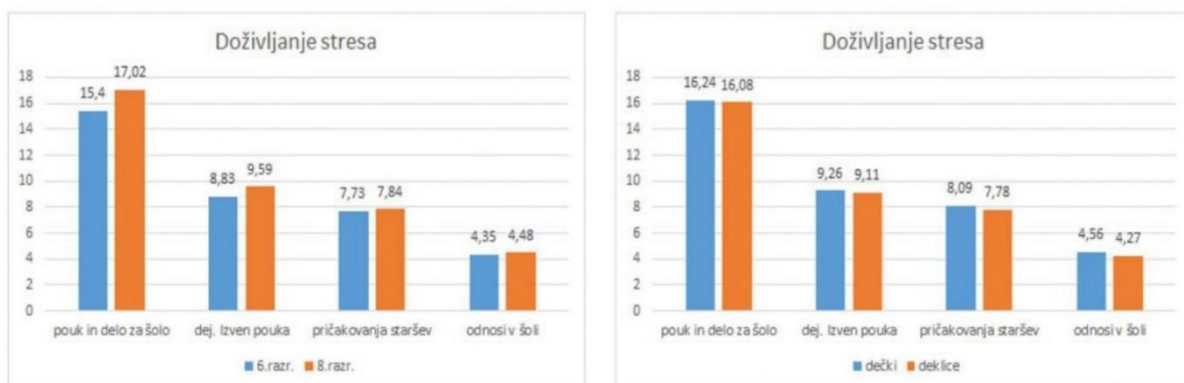
2.1 Dejavniki stresa pri učencih in dijakih

Psihologinja Mateja Hudoklin v članku z naslovom *Stres v šoli*, ki je bil v časniku Dnevnik objavljen 6. septembra 2008, pravi: »Vse, kar otroci v šoli doživljajo kot obremenitev – konflikti, frustracije, na katere naletijo, zahteve ipd., lahko na otroke deluje obremenjujoče. To za otroke predstavlja stresorje, posledica teh pa je stres. V šoli so lahko to zahteve učnega programa, zahteve učiteljev, odnosi med vrstniki in odnosi z učitelji. Stres v šoli lahko povzročajo tudi nerealna in prevelika pričakovanja staršev.« Nadalje avtorica članka razmišlja, da so še posebej stresna lahko šolska obdobja, ki prinašajo v otrokovo življenje velike spremembe. Kot poseben dogodek omeni vstop v prvi razred ali spremembo šole, dodajamo pa situacijo, ki se je zgodila 16. marca 2020, ko so vse šole zaprli in smo morali vsi brez izjeme ostati doma in začeti povsem na novo. Vsi deležniki smo se naenkrat znašli pred nečim, kar je bilo za vse ENA SAMA VELIKA NEZNANKA. In če se človek česa res boji, je to tisto, česar ne pozna. Jasno je, da je strah pred neznanim tudi eden izmed močnih stresorjev. Je pa tudi gonilna sila sprememb ustaljenih navad in iskanja inovativnih rešitev, kakor pravi angleški pregovor: »Necessity is the mother of invention.« (Potreba je mati izumov.).

V članku Luke Lukiča z 21. maja 2019 na portalu MMC RTV SLO z naslovom *Stres v osnovnih šolah: Največ stresa zaradi ocenjevanja in števila predmetov* lahko preberemo, da slovenski učenci niso nadpovprečno obremenjeni s stresom, kar je pokazala raziskava o stresu pri osnovnošolcih. Raziskavo sta 2019 opravila Tanja Rupnik Vec in Branko Slivar, v njej pa je sodelovalo 9316 učencev 6. in 8. razredov iz 269 osnovnih šol. Med njimi je bila nekoliko več kot polovica deklet. »Izidi raziskave so pokazali, da so učenci glede ocene doživljanja stresa pod pričakovanimi vrednostmi.« Zanimiva je bila ugotovitev raziskave, da učenci kot stresorje niso omenjali odnosov z učitelji oziroma vrstniki, je pa kar 64 odstotkov otrok omenilo ocenjevanje kot obremenjujoči dejavnik. Nadpovprečno veliko učencev omenja kot stresor veliko število predmetov.

Članek Uredništva, objavljen na spletni strani domovina.je, *Slovenski osnovnošolci se zaradi šole ne sekirajo preveč # raziskava*, pod lupo vzame že zgoraj omenjeno raziskavo in jo še natančneje predstavi.

Zanimiv je podatek, da »starejši učenci doživljajo več stresa kot mlajši, vidna pa je tudi razlika, da deklice stres doživljajo bolj na psihološko-fiziološki ravni, medtem ko dečki stres doživljajo bolj na negativno vedenjski ravni« (Slika 1).



Slika 1: Doživljanje stresa pri učencih; mlajši v primerjavi s starejšimi in dečki v primerjavi z deklicami (Vir: ZRSS)

Zanimivo je tudi vprašanje uredništva portala, »kaj bomo z izsledki te raziskave naredili. Bo to zgolj dober alibi, s katerim bomo nujno potrebne spremembe v šolskem sistemu odložili v prihodnost, ali bo to prvi korak k sistematičnim in premišljenim spremembam, ki si jih znotraj šolskega sistema vsi želijo.«

Covid-19 nas je prisilil, da smo spremembe začeli uvajati z danes na jutri. Nič velikih besed, nič dolgih sestankov, nič teoretičnih osnov – kar direktno iz dnevne sobe v šolo. Vsak po svoje in izkazalo se ja, da je zadeva večinoma delovala, nekje bolje nekje slabše, tu in tam tudi ni delovala, ampak to so bile bolj izjeme kot pravilo.

2.2 Dejavniki stresa pri učiteljih

V magistrski nalogi Laure Raspor *Dejavniki in doživljanje stresa pri učiteljih razrednega pouka* (Ljubljana, 2018) lahko preberemo, da je po mnenju Slivarja (2011) v članku Poklicni stres pri učiteljih v reviji *Vzgoja in izobraževanje* lahko izvor stresa tudi kompleksnost učiteljeve vloge kot uslužbenca, strokovnjaka in osebnosti. Vloge se prepletajo in med njimi bi morala vladati ravnovesje in usklajenost. Ker tega ravnovesja največkrat ni, lahko nastopi stres in nemalokrat se to tudi zgodi. Se pravi, da je že sama narava poklica taka, da nudi plodna tla za razcvet stresa prej ali kasneje v karieri učitelja.

Prav tako Laura Raspor v svoji nalogi navaja misel, izraženo v delu *Zaznavanje smisla kot pogoj za preprečevanje izgorelosti. Ptički brez gnezda*, da se delavci, ki delajo z ljudmi, premalo zavedajo, da je njihova edina dolžnost narediti tisto, kar zmorejo narediti. Skrb zase pomeni, da ni treba delati stvari, ki jih ne moreš narediti, da lahko prosiš za pomoč, da lahko prosiš za pozornost do občutljivejših osebnih stvari v pogovoru, da je cilj dela tudi lasten osebni razvoj (Dolenšek, R., 1999). Mnogokrat občutek odgovornosti do učencev ali dijakov prevlada in učitelj pozablja nase in na svoje potrebe za dobro dijakov ali zato, da bi zadovoljil svojega nadrejenega ali starše.

V tej isti magistrski nalogi najdemo izsledek raziskav (Wrona-Polánska, 2011 in Youngs, 2001), ki navajata sedem destabilizacijskih faktorjev, ki vplivajo na učiteljevo delo:

- slabi odnosi z učenci,
- občutek, da so otroci apatični,
- slabi odnosi z nadrejenimi,
- zmanjševanje števila otrok,
- strah pred brezposelnostjo,
- pomanjkanje časa za priprave in administrativno delo,
- zahtevni in nejevoljni starši, ki se manj zanimajo za otroka in njegovo delo kot nekoč.

3. Razlogi za (povečan) stres med karanteno

3.1 Stresorji pri dijakih med karanteno

V prvem hipu bi človek rekel, da je dejstvo, da ti ni treba v šolo, prej razlog za navdušenje in veselje kakor za nezadovoljstvo in stres. Mnogi dijaki so si na začetku karantene resnično vzeli predčasne počitnice in se niso kaj preveč obremenjevali s šolo, misleč, da je izolacija le kratkotrajne narave in da bodo zamujeno že nadoknadili, ko se vrnejo v šolske klopi. Bolj kot

so tekli tedni, ne le tedni, ampak meseci, bolj se je v glavah mladostnikov začela borba med biti vesel, ker ni treba v šolo, in skrbjo, kako bo dolgoročno potekal pouk na daljavo, predvsem pa je povzročalo skrbi pridobivanje ocen.

Tukaj smo hitro ukrepali in rešili zadevo tako, da je ravnatelj odločil, da smejo dijaki do konca leta pri vsakem predmetu pridobiti le še eno oceno. Ta ukrep je precej olajšal zaključek šolskega leta, saj je sicer mesec maj natrpan s testi in z ustnim ocenjevanjem. Kar zadeva ocenjevanje, ki je sicer eden glavnih stresorjev med dijaki, bi lahko tako ugotovila, da je bil med karanteno manjši, kot bi bil sicer. To so potrdili skoraj vsi dijaki, s katerimi smo imeli videokonference za pridobivanje ocene pri predmetih, angleščini ali nemščini.

Pri poučevanju na daljavo ima zelo pomembno vlogo tehnologija. Vse mora delovati, računalnik, internet, mikrofona, kamera, in to na obeh straneh. Potem so tukaj še aplikacije, ki jih je spet cela vrsta, in odločiti se je treba, katere uporabiti. Na šoli imamo to srečo, da dijaki ob vstopu v šolo dobijo svoj šolski elektronski naslov za Microsoftov Outlook ter možnost uporabe orodij Microsoft Office. Že v nekaj dneh smo vzpostavili ekipe v aplikaciji Teams in videokonference ter distribucija nalog so se začele. Nekateri učitelji smo začeli preko orodja OneDrive in preko elektronske pošte, vendar smo na pobudo dijakov, ki jih je uporaba različnih komunikacijskih kanalov motila, prešli na orodje Teams, ki je postalo naš glavni komunikacijski kanal.

Kateri pa so bili glavni stresorji v zvezi z uporabo tehnologije? V prvi vrsti se je pojavila težava, da v nekaterih družinah niso imeli dovolj računalnikov, da bi jih lahko sočasno uporabljalo več članov družine. Upoštevati je bilo treba dejstvo, da so tudi mnogi starši delali od doma. Rešitev problema: iz naše mobilne enote prenosnih računalnikov smo jih nekaj posodili tistim, ki so zaprosili zanje. Ob koncu šolskega leta smo pogrešali en računalnik – prva žrtev koronavirusa na ŠCC je bil torej prenosni računalnik.

Naslednji vzrok za nejevoljo in z njo povezanim stresom so bile internetne povezave. Nekateri dijaki so doma iz zelo odročnih krajev in kar dostikrat se je zgodilo, da niso mogli prisostvovati pouku zaradi nedelovanja interneta. Če je bil to razlog za negativni stres, ne moremo vedeti, ampak zdi se, da je bil prej dober izgovor za to, da so lahko malce dlje spali. Nekje okoli desete ure je vse delovalo. Včasih so bile slabe internetne povezave nekoliko moteče pri pridobivanju ocen preko videokonference, saj je bilo treba večkrat na novo vzpostaviti povezavo. To je bilo stresno tako za dijaka kot za učitelje. K sreči so bili taki dogodki prej izjema kot pravilo.

Zanimive prigode so se dogajale tudi v zvezi z delovanjem kamere in mikrofona. Nekateri dijaki so pridno izkoriščali njihovo trenutno nedelovanje za to, da jim ni bilo treba aktivno sodelovati pri šolski uri. Najverjetneje je 90 odstotkov teh težav »lažna novica«. Vsekakor lahko te težave mirno odpišemo kot stresni faktor za dijake.

Uporaba novih aplikacij je bila za večino dijakov »mala malica«, saj je raziskovanje novitet na področju internetne komunikacije pravzaprav vsakdanja praksa sodobne mladine. Spet lahko ugotovimo, da s tega naslova ne moremo govoriti o povečanem stresu pri dijakih.

Kaj pa je bilo tisto, kar jim je dejansko povzročalo stres? V prvi vrsti je bilo to gotovo pomanjkanje fizičnih stikov s sovrstniki. Je že res, da na videz današnja mladina deluje brezbrizno do vrstnikov okoli sebe, saj vsi gledajo le še v ekrane ali pa so s slušalkami v ušesih slabi poslušalci. Očitno je postalo, da je ta brezbriznost samo navidezna. Življenje v izolaciji med štirimi stenami svoje sobe pa je pravzaprav dalo pravo sliko – ljudje smo družabna bitja, pa tudi če to pomeni, da sedimo drug z drugim na klopci vsak s svojimi slušalkami v ušesih.

Nekateri so tudi omenjali, da je profesorjeva razlaga v razredu pred tablo praktično nenadomestljiva, tudi če so se naše profesorice matematike še tako trudile z grafičnimi tablicami in podobnimi izumi. Šola je le šola in razlaga v njej je zakon. Pomanjkanje razlage v živo so mnogi doživljali kot stresor. Po drugi strani pa so nekateri omenjali, da jim je zelo pomagalo dejstvo, da so bile vse ure posnete in so si lahko razlago pogledali večkrat oziroma če so manjkali pri prvi razlagi, so si jo lahko ogledali kasneje.

Mnogi dijaki so se borili z neobvladljivimi količinami nalog, ki so jih morali opraviti predvsem na začetku dela na daljavo, saj s(m)o učitelji v skrbi, da naši dijaki ne bi bili za kaj prikrajšani, morda res pretiravali z dolžino učnih ur preko videokonferenc in predvsem s količinami domačega dela. Ko so dijaki to v anketi, ki jo je izvedel ravnatelj po prvem tednu dela na daljavo, omenili, so se stvari počasi umirile.

Nekateri dijaki so omenjali, da si ne znajo pravilno organizirati časa. Lažni občutek »prostosti« in domače okolje, ki je polno motečih faktorjev: od maminega kuhanja, televizije, dela na kmetiji ali na vrtu do igranja videoiger, sta jim to zagotovo oteževala. Kdo bi poslušal dolgočasno razlago, če pa je igrice le en klik stran? Omeniti velja, da smo med korona karanteno »pridelali« vsaj dva resna odvisnika od videoiger, ki sta morala nato v maju prihajati v šolo in opraviti zamujeno delo pod nadzorom. To je ena od resnih nevarnosti dela na daljavo in gotovo je ne smemo podcenjevati.

Če povzamemo zgoraj navedene primere, lahko ugotovimo, da pravzaprav med korona izolacijo večina dijakov ni doživljala močno povečanega stresa. Dva najmočnejša stresorja sta bila ocenjevanje in količina dela, kar se ujema z raziskavo Tanje Rupnik Vec in Branka Slivarja pri osnovnošolcih. Izjema so bili gotovo maturanti, ki so bili najprej v negotovosti, ali matura sploh bo, nato pa še glede tega, kako bo potekala in kdaj. Glede na to, da matura pri dijakih tudi sicer predstavlja močan stresni dejavnik, bi težko trdili, da je bilo letos zelo drugače. Stres maturantov je bil prav gotovo nekoliko povečan, je pa imel mogoče celo pozitiven vpliv, saj je bil rezultat na koncu boljši od pričakovanj in boljši od prejšnjih let. Roko na srce – večina snovi je bila do marca 2020 že predelana in uspeh je pripisati dobremu in zavzetemu delu dijakov in učiteljev tako pred karanteno kakor tudi med njo.

Vseeno pa je treba poudariti, da se te ugotovitve nanašajo na le dobre tri mesece dela na daljavo. Vsi upamo, da se jeseni za vse dijake pouk nadaljuje v šoli, a trenutna situacija ne vpliva kaj dosti optimizma.

3.2 Razlogi za (povečan) stres pri učiteljih med karanteno

Učitelji kot odrasle, izobražene in odgovorne, zrele osebnosti smo uvedbo karantene ter učenja na daljavo vzeli zelo resno. Med 11. in 16. marcem, ko naj bi se pouk na daljavo pravzaprav začel, je peščica najbolj zagnanih profesorjev in profesoric z ravnateljem na čelu raziskovala tehnične možnosti ter se učila novih aplikacij. Pohvalno je, da je na 1. videokonferenci 16. marca sodelovalo 35 od 41 učiteljev Gimnazije Lava, na naslednji, čez en teden, pa je bila prisotnost stoddostna.

Eden izmed največjih stresnih dejavnikov pri učiteljih, ki so neumorno iskali poti, po katerih bi najbolje izvajali svoje poslanstvo, je bilo gotovo dejstvo, da se je delovni dan podaljšal na več kot 10 ali 12 ur in marsikdaj so nekateri delali tudi zvečer in ponoči. Predvsem dajanje povratnih informacij je bilo najzamudnejše, če naj bi bilo opravljeno temeljito. Dajanje nalog brez povratnih informacij je sicer nesmiselno. Večina učiteljev je v ravnateljevi anketi po prvem tednu potrdila, da dela precej več, kot bi delala sicer.

Spet drugi učitelji so imeli več težav z usvajanjem novih aplikacij. To, kar je bilo za dijake povsem enostavno, je za nekatere učitelje predstavljalo nepremostljivo oviro. Kako se spopasti z novo aplikacijo, če že upravljanje elektronske pošte predstavlja problem? Kako pred kolektivom in še huje pred svojimi dijaki priznati, da je nova tehnologija zate velika neznanca? Še vedno je namreč globoko zakoreninjeno mišljenje, da je učitelj »vseved« in da se mu napake ne smejo dogajati. Priznati sebi in drugim, da imaš težavo s tehnologijo, lahko predstavlja precej močan stresor.

Učitelj ni le učitelj, ampak je tudi roditelj in otrok, mož ali žena, gospodinja. Kompleksnost prepletajočih se vlog je med karanteno privrela na dan kot gejzir. Ne eni strani mamica s tremi osnovnošolci in hkrati profesorica matematike, ki mora maturante pripeljati do cilja, hkrati pa pomagati svojim otrokom pri delu za šolo doma. Na drugi strani profesorica slovenščine in hkrati skrbnica svoje 95-letne matere. Usklajevanje terminov je bil logistično izjemno zahteven podvig, ki je stal kar nekaj navora in živcev. V nekaterih primerih je cela družina delala od doma – kdaj bo kdo kje, da se ne bodo motili, je bilo ključno vprašanje slehernega delovnega dne. Stresni dejavniki so se vrstili dan za dnem, teden za tednom in na nekaterih pustili tudi negativne posledice – največkrat sicer v obliki pridobljenih »korona kilogramov«.

Prav tako kot dijaki smo si tudi učitelji belili glavo, kako objektivno pridobiti ocene. Praksa avtorice kot učiteljice jezikoslovke je bila relativno enostavna. Vsakega dijaka ali dijakinjo, ki še ni imel-a ocene, je poklicala na videoklic preko aplikacije Teams in z njim delila iztočnice za ocenjevanje. Nekateri kolegi so sestavljali t. i. kvize bodisi v spletni učilnici Moodle ali v aplikaciji Teams. Izmišljali so si tudi različne postavitve kamere, s katero je bilo zajeto večje delovno območje dijaka. Ne vemo, zakaj avtomatično predvidevamo, da bodo dijaki goljufali, če bodo le lahko. Nekateri smo dijakom zaupali in čeprav vemo, da so nekateri to zaupanje izkoristili, vemo tudi to, da je bilo mnogo več tistih, ki so pošteno odgovarjali in za to dobili ustrezne ocene. Če je kdo dobil kakšno oceno več, kot si jo je dejansko zaslužil, se zaradi tega ne bo podrl svet. Odkar obstaja šola, obstajajo tudi goljufije pri ocenjevanju, samo da dandanašnji postajajo zelo sofisticirane in nemalokrat pri tem pomaga sodobna tehnologija. To je večna borba, kdo bo koga in enkrat zmaga eden, drugič drugi. Ni razloga za paniko! Ocenjevanje znanja ni predstavljalo večjega stresa, kvečjemu manjšega, saj nismo pisali nobenega testa. Ostaja pa izziv za prihodnje delo. Treba bo »izumiti« metode ocenjevanja na daljavo, ki bodo dale kolikor toliko objektivne rezultate.

4. Obvladovanje stresa

4.1 Kako so se spopadali s stresom dijaki?

S tem v zvezi lahko ugotovimo, da je bila velika razlika med dobrimi in malce slabšimi dijaki. Dobri dijaki so takoj ugotovili, da jim takšen sistem ustreza, saj so lahko veliko svobodneje razpolagali s časom. Kot največjo prednost skoraj vsi brez izjeme navajajo dejstvo, da so lahko občutno več spali. Mnogi naši dijaki prihajajo iz odročnih krajev, ki so od šole oddaljeni več kot 50 kilometrov in morajo v običajnih razmerah vstajati res zelo zgodaj, da pridejo v šolo do sedmih. Večja količina spanja jim je omogočila, da so bili takrat, ko so se morali učiti ali prisostvovati pouku na daljavo, zbranejši. Daljši spanec – manj stresa.

Slabši dijaki so načeloma tudi slabši organizatorji svojega časa. Ti so višek časa, ki ga niso porabili za prevoz v šolo in domov, prav tako namenili za spanje, igranje igrice, pomoč mlajšim bratom ali sestram, pomoč v gospodinjstvu, gledanje televizije, šport in rekreacijo. Nekaj od

teh dejavnosti je bilo dejansko nujno potrebnih, druge pa so jim kradle čas, ki bi ga sicer morali porabiti za šolsko delo. Pri tej skupini bi lahko rekli – manj dela za šolo, manj stresa.

Nikakor ne moremo kar posplošeno trditi, da je prva skupina avtomatično dosegla boljši rezultat na koncu šolskega leta ali da je druga skupina imela slabšega. V obeh se najdejo izjeme, ki potrjujejo pravilo. Vsekakor pa velja omeniti, da smo kot šola dosegli ob koncu najboljši rezultat v zadnjih desetih letih. »Živela korona!«, je pokomentiral uspeh gospod ravnatelj.

Za večino metod spopadanja s stresom v času korone med dijaki niti učitelji niti starši ne bomo nikoli izvedeli. Verjetno je bilo to še intenzivnejše zatekanje v virtualni svet, marsikdo je kakšnega več pokadil ali spil, drugi spet so iskali uteho v rekreaciji v naravi ali v ustvarjanju na glasbenem, likovnem ali literarnem področju, pogledali kakšen film na Netflixu ali celo tu in tam poročila skupaj s starši. Korona izdelki so ovekovečeni v Letnem poročilu 2019/20 Gimnazije Lava, na Facebooku ter na spletni strani šole.

Za zaključek tega sklopa navajamo citat anonimnega dijaka šole, ki je na vprašanje glede motivacije za delo odgovoril takole: »Jaz imam večjo motivacijo za učenje, ker vem, da me naslednji dan ne čaka test.« Iz tega navedka lahko ponovno izluščimo, da je za dijake vedno največji stres ocenjevanje.

4.2 Kako smo premagovali stres učitelji?

Kar pravilo je, da neznana situacija v človeku ustvari negativna čustva in nelagodje. Reakcija – beg ali boj? Odgovor je seveda jasen kot beli dan – boj. Takšen način delovanja na ljudeh žal pušča negativne sledi. Na začetku je bilo neznank in spremenljivk toliko, da se nobena enačba ni dala niti nastaviti, kaj šele rešiti in zato je bilo stresa na pretek.

Na tem mestu je treba izpostaviti pozitivno vlogo ravnatelja, ki je učitelje na mehek način vodil čez »korona čeri« kot pozitiven zgled, kot motivator, tolažnik, povezovalc in še kaj. Prvi dan karantene – 16. marca – smo imeli na daljavo prvo učiteljsko konferenco, na kateri je bilo okoli 80 odstotkov prisotnih učiteljev. Virtualna zbornica je zaživela in delovala do konca šolskega leta. Najlepši del te zbornice so bile rojstnodnevne čestitke tistim učiteljem, ki smo praznovali med karanteno. Lepa beseda in to, da nekdo misli nate, tudi če smo daleč narazen, sta blagodejna.

Eden od negativnih načinov premagovanja stresa je zatekanje k preizkušanju novih kulinaričnih receptov in posledično prekomernemu prehranjevanju. Malokdo jo je odnesel brez pridobljenih kilogramov, ko pa je bil hladilnik le nekaj metrov stran od delovnega mesta.

Po drugi strani je bila rekreacija v naravi kljub geslu »ostani doma« gotovo med najpogosteje uporabljenimi načini za predelovanje stresnih situacij. Gibanje v naravi splošno znano pripomore h kakovostnejšemu načinu življenja – v karanteni je to prišlo še toliko bolj do izraza.

Več branja, več kreativnega ustvarjanja, izmišljanje vedno novih načinov poučevanja, več preživetega časa s svojo družino, vse to lahko izpostavimo kot pozitivne vidike življenja in dela med karanteno in s tem zmanjševanje stresa. Vendar se je ravno pri zadnjem omenjenem mnogokrat izkazalo, da je namesto pozitivnega učinka postalo življenje v številčni družini le še en stresni dejavnik več.

5. Kako naprej, da se bomo lahko izognili stresu?

Razmislek, kako naprej, je še kako potreben. Na šoli smo ob koncu šolskega leta naredili SWOT-analizo našega delovanja med karanteno. Pri izsledkih smo se nato osredotočili na PRILOŽNOSTI in v obliki »kavarniških omizij« obdelali naslednje teme:

1. Preverjanje in ocenjevanje znanja (mrežni plan)
2. Izmenjava izkušenj (učitelj učitelju učitelj)
3. Kako ohraniti razredno dinamiko in povezanost?
4. Medpredmetne povezave, projektni dnevi na daljavo
5. Kako nadomestiti pomanjkanje osebnega stika in povečati motivacijo dijakov?
6. Kako v odločanje vključiti tudi dijake in starše?

Delo po skupinah je potekalo kot kolektivni »brainstorming«, katerega smisel je bil, da se iščejo rešitve in predlogi. Ničesar nismo obsojali ali izključevali že vnaprej (več kot je idej, večja možnost je, da na koncu ostanejo redke, a dobre). Moderator, ki je bil stalno pri eni temi, torej pri enem omizju, je moral ostati dovolj odprt za vse rešitve in kljub množici predlogov ni smel nezavedno zavirati novih predlogov. Moderator je moral tudi stalno usmerjati k REŠITVI, saj ljudje radi ostajamo pri PROBLEMU, sploh če smo čustveno zelo frustrirani, kakršen je marsikdo med korona krizo zagotovo bil.

Na zadnji konferenci ob koncu pouka so skupine poročale o izsledkih pri vsakem omizju in tako smo prišli do nekaterih dobrih rešitev, ki jih bomo lahko uporabili pri nadaljnjem delu. Prav tako so učitelji iz različnih aktivov prikazali primere dobre prakse oz. primere poučevanja na daljavo. Tukaj je predvsem prišlo do izraza, kako različni pristopi so bili potrebni pri različnih predmetih. Poznavanje velikega števila primerov vsakemu omogoča, da zase izbere tistega, ki se mu bo zdel najoptimalnejši za njegovo področje.

Mnogi kolegice in kolegi so spoznali, da na takšen način, kot so delovali v tem relativno kratkem obdobju, ne bodo zdržali na dolgi rok, a na to moramo biti pripravljene. Več kot imamo na razpolago znanja in vedenja o orodjih in o možnostih nudenja ali prejemanja pomoči, samozavestnejši smo lahko in s tem tudi izpostavljeni manjšemu stresu.

Ena od stvari, ki se jo da relativno dobro reševati, če je na voljo nekaj več časa, so tehnične težave, od pomanjkanja računalnikov do obvladovanja raznih orodij. Na šoli smo se odločili, da bomo uporabljali tri glavne komunikacijske kanale za delo na daljavo: spletno učilnico Moodle in Office 365 s poudarkom na elektronski pošti Outlook ter aplikaciji Teams. Ustanovljen je bil neke vrste »štab tehnične podpore«, ki bo vseskozi na razpolago za reševanje tehničnih težav in nudenje nasvetov v zvezi z delovanjem orodij.

Načrtovanje pouka v negotovih razmerah je že samo po sebi stresno, a vseeno smo zdaj (avgusta) v precej boljšem položaju, kot smo bili marca. Obstaja nekaj scenarijev, ki jih je pripravilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport kot možne rešitve za uporabo po potrebi glede na epidemiološko sliko. To je že velika prednost v primerjavi s 13. marcem, ko smo vsi začeli s točke nič. Se kdo še spomni slogana iz osemdesetih: »Nič nas ne sme presenetiti!« Zgodovina se ponavlja. Mi bomo čakali »v zasedi« pripravljene na najslabše in upali na najboljše.

6. Zaključek

Začetna teza je bila, da smo tako učitelji kakor tudi dijaki doživljali zaradi uvedbe nekaterih novih oblik poučevanja in učenja nekoliko več stresa, kot bi ga v normalnih razmerah, in da so se med izolacijo in tudi po njej pojavili nekateri novi stresorji. Preliminarna ugotovitev, povzeta iz nekaterih strokovnih člankov in ene magistrske naloge, je bila, da sta največja stresna dejavnika za dijake in učence ocenjevanje in velika količina dela oz. preveč predmetov, za učitelje pa njihove prepletajoče se vloge ter prav tako preobilica dela.

Glede na lastne izkušnje ter opazovanje in pogovore z dijaki in s kolegi profesorji lahko rečemo, da sta se stresna dejavnika v zvezi z ocenjevanjem in preobremenjenostjo med korona krizo nekoliko povečala in povzročala skrbi pri obeh populacijah. Nov stresor so predstavljali vsi vidiki uporabe IKT-tehnologije, pri čemer so se dijaki nekoliko bolje odrezali od učiteljev in posledično zaradi tega niso bili v prevelikem stresu, razen seveda tistih, ki sploh niso imeli računalnikov ali internetnih povezav. Med dijaki na šoli takih primerov skorajda ni bilo, se je pa v medijih zasledil ta problem pri osnovnošolcih in predvsem pri učencih s posebnimi potrebami. Na drugi strani je večinoma starejša generacija učiteljev imela precejšnje težave z uporabo orodij za učenje na daljavo in zato je bil stresni dejavnik v zvezi s tem vidikom poučevanja povečan. Velik nov stresor, ki je bil, je in bo verjetno še nekaj časa prisoten, je NEGOTOVOST. Znano je, da negotovost pri ljudeh povzroča nelagodje ali celo stres, v skrajnih primerih celo paniko.

Pri obvladovanju novih načinov dela in z njimi povezanih stresorjev so se na splošno nekoliko bolje odrezali dijaki kot učitelji. To gre pripisati dejstvu, da se mlajši hitreje in lažje prilagodijo čemurkoli – posebej novi tehnologiji. Po drugi strani smo starejši v prednosti pri tem, da večinoma znamo bolje upravljati s časom. Vsi skupaj bomo morali »posvojiti« to našo novo realnost, pa če nam je všeč ali ne. Srčno upamo, da bomo s sodelovanjem, optimizmom in trdim delom kos izzivom 21. stoletja, virus covid-19 je le eden izmed mnogih, s katerimi se bomo morali soočiti v naslednjih letih in desetletjih.

7. Viri in literatura

- Dolenšek, R. (1999). Zaznavanje smisla kot pogoj za preprečevanje stresa. *Ptički brez gnezda*, 18 (37), 85–90.
- Kako bo jeseni potekal pouk? (2020). portal *Siol.net*. Pridobljeno s <https://siol.net/novice/slovenija/kako-bo-jeseni-potekal-pouk-ministrstvo-pripravo-razlicne-scenarije-529243> 4. 3. 8. 2020
- Kladnik Malačič, E. (2008). Stres v šoli, *Dnevnik*. Pridobljeno s <https://www.dnevnik.si/1042204981> 3. 8. 2020
- Lukič, L. (2019). Stres v osnovnih šolah. Največ stresa zaradi ocenjevanja in števila predmetov. *MMC RTV Ljubljana*. Pridobljeno s <https://www.rtvsllo.si/slovenija/stres-v-osnovnih-solah-najvec-stresa-zaradi-ocenjevanja-in-stevila-predmetov/488716> 3. 8. 2020
- Premagajte stres v šoli, portal *dijaskisvet.si*. Pridobljeno s <https://www.dijaskisvet.si/dijaski-os/clanki/premagajte-stres-v-soli/> 3. 8. 2020
- Raspor, L., (2018). *Dejavniki in doživljanje stresa pri učiteljih razrednega pouka* (Magistrsko delo). Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Slivar, B. (2011). Poklicni stres pri učiteljih. *Vzgoja in izobraževanje*, 42 (4), 8–18.

- Uredništvo. (2019). Slovenski osnovnošolci se zaradi šole ne sekirajo preveč. Portal *domovina.je*. Pridobljeno s <https://www.domovina.je/slovenski-osnovnosolci-se-zaradi-sole-ne-sekirajo-prevec/> 3. 8. 2020
- Wrona-Polánska, H. (2011). Vzroki stresa in zdravstveno stanje učiteljev, *Vzgoja in izobraževanje*. 42 (4), 19–26.
- Youngs, B. B. (2001). *Obvladovanje stresa za vzgojitelje in učitelje*, Ljubljana: Educy.

Kratka predstavitev avtorice

Mojca Poharc (roj. 21. 4. 1963) je profesorica angleškega in nemškega jezika na Šolskem centru Celje, Gimnazija Lava. Na Šolskem centru Celje je zaposlena od septembra 1988. Najprej je oba jezika poučevala na tehniški strojni šoli, od leta 1992 pa poučuje na gimnaziji. Pri angleščini dijake pripravlja na maturo, pri nemščini pa od leta 2018 tudi na Nemško jezikovno diplomu II. stopnje (raven B2/C1). Deset let je vodja aktiva tujih jezikov na šoli in (so)organizatorica tekmovanj na različnih ravneh. Njen naziv je svetovalka. Od nekdaj so jo zanimali medčloveški odnosi in tako je kar devet let kot prostovoljka vodila skupino za samopomoč depresivnim in anksioznim, ki je delovala v okviru društva DAM v prostorih NIJZ Celje pod pokroviteljstvom pobudnice in ustanoviteljice društva dr. Nuše Konec Juričič. Med delovanjem skupine se je udeleževala delavnic in supervizij na različne teme, povezane z duševnim zdravjem. Sedaj že nekaj let te skupine ni več, a jo tema stresa, ki je v veliki meri povezana z delom v skupini, še vedno zanima, zato jo tudi obravnava v prispevku.

Stres pri učiteljih ob poučevanju na daljavo

Stress and Teachers during Distance Learning

Damjan Gašparič

Osnovna šola Fram
damjan.gasparic@osfram.si

Povzetek

Poučevanje na daljavo je za vse nas predstavljalo nov izziv. Pedagoški delavci v šolah smo se v novi vlogi morali hitro znajti, se seznaniti s tehnologijo in možnostmi, ki so na voljo. Vendar so tudi učitelji pri delu na daljavo doživljali stres. Opazilo se je pomanjkanje medsebojne komunikacije, pa ne tiste preko elektronskih sporočil in telefona ampak žive komunikacije. Vsakodnevno spremljanje vseh novosti in negotovosti, kako bo, kaj sledi, koliko časa še so zahtevali od ravnateljev ogromno energije, da smo učitelje ustrezno bodrili, jih informirali, spodbujali, pohvalili ali kako drugače pomirili, da je poučevanje na daljavo potekalo čim boljše. Z izkušnjami in seveda tudi s poznavanjem kolektiva je bilo treba na pravilen način vse voditi in organizirati tako, da je bil stres pri učiteljih čim manj prisoten.

Ključne besede: komunikacija, poučevanje, stres, tehnologija, učitelji.

Summary

Distance teaching presented a new challenge for all of us. The schools' pedagogical staff had to adapt quickly to the new role, got acquainted with the technology and its available possibilities. However, teachers also experienced stress during distance teaching. There was a lack of mutual communication, not that via e-mails and telephone but the lack of live communication. Daily monitoring of novelties and uncertainties, how everything will be, what will follow, how much time will be required demanded a lot of energy from headmasters to properly encourage teachers, inform and compliment them or otherwise reassure them in order that distance teaching was successful. With experience and knowledge about pedagogical staff, everything had to be managed and organised in a way that the stress level of teachers remained as low as possible.

Key words: communication, stress, teachers, teaching, technology.

1. Uvod

Pričetek dela na daljavo je za celotno šolstvo predstavljalo nov izziv. Poleg že pregovorno stresnega dela, ki ga opravljajo učitelji, se je stres s pojavom izrednih razmer še povečal. V članku želimo predstaviti nekaj primerov, ki so privedli do stresnih situacij in načine, kako smo ta stres reševali oz. ga omilili. Podane rešitve so lahko vodilo marsikateremu učitelju, kako v težkih situacijah reagirati in delovati, da se stresnih situacij učinkovito lotimo in jih ublažimo.

2. Stres na delovnem mestu

Stres je odziv (reakcija) organizma na določene dejavnike, ki jih imenujemo stresorji. Stres dandanes večinoma razumemo kot nekaj negativnega, čeprav je sam po sebi nujen in ključen dejavnik življenja, ki človeka spodbuja, da je v življenju učinkovit (Raspor, 2018).

Delo strokovnih delavcev v šolah, sploh pa v osnovnih šolah je stresno. To lahko potrdi vsak, ki ta poklic opravlja kot učitelj, še bolj pa kot ravnatelj.

Ugotovitve kažejo, da učitelji v običajnih razmerah doživljajo zmerni stres. Kot najmočnejši stresogeni faktor učitelji doživljajo odnose in vedenje staršev, kot najpogostejšega učiteljevo delovno obremenjenost, kot najpomembnejšega pa prav tako učiteljevo delovno obremenjenost. Najpomembneje jih obremenjuje veliko administrativnega dela. Učitelji močneje doživljajo stres ob koncu šolskega leta. Stres v večji meri doživljajo ženske kot moški, najstarejša starostna skupina in skupina učiteljev z najdaljšo delovno dobo (Raspor, 2018).

V šolah se učitelji in ostali strokovni delavci nenehno srečujejo z različnimi dejavnostmi, ki za njih pomenijo stresno situacijo. Med te situacije spadajo različna konfliktna dogajanja v razredu (nemir, izbruhi učencev, žaljivke,...), ocenjevanje znanja, komunikacija s starši, vodenje šolske dokumentacije, inšpekcijski nadzori, zahteve nadrejenih, pa še mnoge druge.

Zaradi visoke stopnje obremenjenosti učitelji pogosto težko skrbijo za svoj razvoj na profesionalnem področju. Vloga učitelja, ki je včasih veljal za strokovno avtoriteto v svojem okolju, se je danes pogosto zaradi poplave informacij, hitrih sprememb v družbi in drugačne lestvice vrednot, močno zbanalizirala, saj danes učitelje manj spoštujejo poleg učencev tudi starši, nadrejeni in mediji (Lorger, 2009).

Vse to povzroča nenehno razmišljanje učiteljev o delu, ki ga opravljajo in o različnih situacijah, ki jih doživljajo. Pri stresu se telo odziva drugače kot če stresa ne bi bilo, posledica pa so lahko slabše opravljanje dela, bolezni in druge telesne spremembe.

3. Začetek dela na daljavo

Mediji so nam na koncu letošnje zime posredovali informacije o epidemioloških razmerah na Kitajskem in zaostritvi epidemiološke slike v Evropi. V šolstvu so se že pred zaprtjem šol dogajale odpovedi prireditvev, izobraževanj, tekmovanj in ostalih aktivnosti, povezanih z dodatnim druženjem večjega števila ljudi iz različnih krajev. Sledilo je zaprtje šol za vsaj dva tedna. Sprva smo mislili, da se bodo izobraževalne ustanove zaprle za dva tedna, mogoče za kakšen teden dlje, ampak tako dolgega zaprtja šol kot se je zgodil pa noben ni pričakoval. Poleg vseh za učitelje obremenjujočih dejavnikov so se pojavili novi. Nismo vedeli, ali bomo pri teden po razglasitvi izrednih razmer še doma ali se bo pričelo poučevanje. Nak kakšen način se bomo tega lotili? Ali smo usposobljeni za kaj takega? Kako bomo komunicirali z učenci, bodo odzivni, bodo sami znali delati dovolj dobro? Ogromno vprašanj, na katere nismo imeli odgovora. Idealno gojišče stresa, negotovosti in drugih negativnih misli.

Vikend, ki je sledil zaprtju šol in ogromno neznank kako bo, so bili začetek stresnega obdobja. Osebne komunikacije, kakšno smo poznali prej in smo se je posluževali v preteklih časih več ni bilo. Medsebojni pogovor oz. neposredno komunikacijo so nadomestila v glavnem elektronska sporočila.

Vendar tak način (in v glavnem le ta način) komunikacije je izredno težko z vsemi sodelavci ves čas učinkovito komunicirati. Vemo, kako je poleg besed, ki jih med komunikacijo izrečeno pomembna tudi nebesedna komunikacija. Le-ta predstavlja precej večji delež v medosebni komunikaciji, kot se komu sprva zdi. Pri osebnem pogovoru, kjer se osebe, ki sodelujejo v komunikaciji lahko vidijo in občutijo,

je veliko lažje komunicirati med seboj, sogovornik vidi reakcije govorca in ostalih udeležencev pogovora, komunikacija je veliko bolj osebna kot pri elektronskih sporočilih ali SMS-ih.

Zaposleni so od vodstva šole dobivali v glavnem le elektronska sporočila s kratkimi in jasnimi navodili, podobno so izgledala sporočila tudi od vodij aktivov. V primeru, da je kdo potreboval telefonski pogovor in se je bilo potrebno čim prej natančno pomeniti, kako in kaj, smo se posluževali tudi tega. Videokonference so prišle pozneje, saj sprva nismo imeli niti poznali orodij za izvedbo videokonferenc, niti niso dovoljevala prisotnosti večjega števila ljudi, saj smo iskali najcenejše - zastoj variante.

Kaj nam povedo raziskave, narejene po koncu dela na daljavo?

4. Izsledki raziskav dela na daljavo

Zavod Republike Slovenije za šolstvo je opravil raziskavo (Rupnik Vec idr., 2020), kjer so dobili odgovore približno 6000 osnovnošolskih učiteljev, kar predstavlja slabih 30 % vseh osnovnošolskih učiteljev. In kakšni so izsledki raziskave, ki se tičejo samega napora in s tem pogojenega stresa pri učiteljih?

Kar 80 % vseh učiteljev razrednega doživlja poučevanje bolj zahtevno kot poučevanje v razredu, 70 % učiteljev razrednega pouka ob tem doživlja večji stres kot če bi poučevali v razredu. Pri predmetnem pouku so številke malo nižje (za 5 do 10 odstotnih točk), ampak še vedno zelo visoke. Vprašamo se lahko, kako naj učitelji dobro opravljajo svoje delo dlje časa, če so v veliko večjem stresu kot sicer?

Vsaj 60 % osnovnošolskih učiteljev meni, da je kvaliteta poučevanja pri poučevanju na daljavo slabša kot pri običajnem pouku.

Nadaljnji rezultati raziskave kažejo, da je manj kot četrtina učiteljev dosegla skoraj vse ali vse učne cilje.

Vidimo, da kljub temu, da je bilo v proces poučevanja vloženega veliko več dela in truda kot pri običajnem pouku, ni bila predelana celotna učna snov. Kako se to pozna na znanju učencev ne vemo, saj tega ta ali katera druga raziskava ni preverjala.

Spomnimo, da se znanje praviloma ni ocenjevalo od začetka marca do začetka maja, nekje je bil ta časovni razpon "neocenjevanja" še daljši. Potrebno je bilo dobiti vsaj kakšno oceno, ki je bila po navadi izdelek, referat ipd. Učenci se pri marsikaterem predmetu, kjer bi sicer dobili pisno in/ali ustno oceno, niso rabili učiti. Preverjanje in ocenjevanje znanja predstavljata precej velik stres, saj sta konec koncev pokazatelj tega, kako uspešno je učitelj podajal učno snov in z razlago in samim načinom poučevanja pri učencih vzbudil željo po učenju, utrjevanju znanja. Pri pogovorih z učitelji, ko so se vsi učenci vrnili v šole smo ugotovili, da učitelje skrbi, koliko znanja imajo učenci po dveh mesecih (višji razredi po skoraj 3 mesecih) dela na daljavo. Znanja je sigurno manj, če upoštevamo dejstvo, da so učitelji izpuščali manj bistvene vsebine in tiste vsebine, ki jih na daljavo niso mogli realizirati. Ocene so kljub manj predelane uče snovi boljše, torej nekaj kar ne bi smelo iti skupaj, kar je še eden od razlogov za povečanje stresa.

Učenci pri delu na daljavo in nato tudi ob vrnitvi v šolske klopi niso izvajali skupinskega dela, dela v dvojicah, oteženo je bilo izvajanje poskusov....

Odzivnost učencev je tudi eno področje, kjer je mnogo učiteljev imelo težave. Skratka vsi ti dejavniki pomenijo nek odmik od navadnih razmer, kar je pri mnogih lahko že pogoj za tesnobo in stres.

5. Kako smo zmanjšali stres

Ugotovili smo, vsaj pri našem kolektivu je bilo tako, da so rabili veliko, ampak res veliko spodbude od vodstva šole. Po pozitivnih spodbudah in nenehnem poudarjanju, da kljub prepričanju, da je pri opravljanju njihovega dela ogromno napak, v resnici delajo dobro, da so ljudje z njihovim delom zadovoljni. reševali smo tiste težave, na katere lahko vplivamo. Torej, kaj lahko sami storimo, da bo bolje, to smo vsi, tudi jaz kot ravnatelj šole poskušali čim bolj izboljšati. Poskrbeti smo morali najprej zase, za svoje dobro počutje in se prenehali obremenjevati s tem, kako dolgo bomo delali od doma, saj na to kot posamezniki nimamo neposrednega vpliva.

Ravnatelj ima v takšnih kriznih razmerah ključno vlogo, da vse zaposlene bodri, jih dovolj pogosto obvešča o vseh spremembah, novostih, dokazanih izboljšavah, ob primernem trenutku pa tudi pohvali in to primerno izpostavi pred sodelavci.

In res, z upoštevanjem priporočil kolegov, kaj je tisto, kar zaposleni radi slišijo, smo pričeli z bolj pogostim obveščanjem, kako in kaj narediti, kaj upoštevati,... Z rahljanjem in sproščanjem ukrepov so se pri zaposlenih pričele pojavljati znaki okrevanja, sploh takrat, ko smo končno prešli na komuniciranje preko videokonferenc.

6. Zaključek

Ugotovili smo, da je stres, ki ga občutijo učitelji pri poučevanju na daljavo zelo velik. Učitelji so zaradi pomanjkanja pristnega stika z učenci v dvomih, sprašujejo se, kako so učne vsebine, ki so jih z učenci obravnavali na daljavo, realizirane. Kolikšno je znanje učencev, ki so prisiljeni delati samostojno in po pisnih navodilih učitelja?

Izkazalo se je, da učitelji delajo bolje, doživljajo manjši stres, če jih ob primernih časih in na primeren način vzpodbujamo, pohvalimo, jim pokažemo, da razumemo njihovo stisko. To ne pomeni, da bo stres pri njih izginil, le bolj bo obvladljiv in manj vplival na njihovo delo.

Pridobljene izkušnje nam bodo v prihodnosti, če ponovno pride do pouka na daljavo v pomoč, da se dela lotimo mnogo samozavestnejši in mentalno močnejši.

7. Literatura

- Dernovšek, M. Z. idr. (2006). *Ko te strese stres*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije. Pridobljeno: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/datoteke/ko_te_strese_stres.pdf
- Lorger, I. (2009). *Poklicni stres pri učiteljih v osnovni šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Pridobljeno: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-GYMHVJDJ/09792dbf-0302-463d-b736-43f1387feb2d/PDF>
- Raspor, L. (2018). *Dejavniki in doživljanje stresa pri učiteljih razrednega pouka*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Pridobljeno: http://pefprints.pef.uni-lj.si/5542/1/Magistrska_naloga_Laura_Raspor_2018.pdf
- Rupnik Vec, T. idr. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije COVID-19 v Sloveniji*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno: <https://www.zrss.si/digitalnknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/>

Kratka predstavitev avtorja

Damjan Gašparič je ravnatelj Osnovne šole Fram. Za seboj ima več kot 20 let dela v izobraževanju. Po osnovni izobrazbi je profesor fizike in tehnike. Končal je tudi podiplomski program iz fizike-področje izobraževanja in pridobil strokovni naziv magister znanosti.

Je avtor 15 člankov v različnih pedagoških revijah, vrsto let tudi pomočnik glavnega ocenjevalca pri nacionalnih preizkusih znanja ter član področne skupine za fiziko.

Pod njegovim mentorstvom so učenci dosegali vidne uspehe na tekmovanjih pod okriljem DMFA, na šahovskih tekmovanjih ter na prireditvah Verižni eksperiment.

Soočanje s stresom s pomočjo podporne skupine

Confronting Stress with the Help of a Support Group

Julijana Bekš

Srednja zdravstvena šola Ljubljana
julijana.beks@guest.arnes.si

Povzetek

Izolacija je praktično čez noč prisilila učitelje k opravljanju svojega poslanstva izven ustaljenih okvirov. Pouk na daljavo je bil zahteven in stresen, ker je bilo potrebno v kratkem času usvojiti nove tehnike pri poučevanju, preverjanju in ocenjevanju znanja in pri tem doseči učne cilje. Največji problem je predstavljala socialna izolacija, ker ni bilo možnosti takojšnjih povratnih informacij, posvetovanj s sodelavci in druženj, ki dajejo občutek vrednosti in pripadnosti. Namen prispevka je predstaviti, kako se je podporna skupina, ki jo je sestavljala skupina šestih članic iz različnih predmetnih področij, lotila omenjenih težav. Skupina se je predhodno družila na supervizijskih srečanjih, zato sta v njej že vladala zaupanje in spoštovanje značajev ter izkušenj posameznih članic. Dogovorili so se, da vzpostavijo dnevno komunikacijo s pomočjo interaktivne tehnologije. Na omenjenih srečanjih se je pojavilo več vrst pomoči. Od pomoči pri usvajanju novih računalniških tehnik do vloge članov pilotne skupine za delovne naloge in kvize, ki so bili kasneje namenjeni dijakom. Pomembno vlogo je skupina imela pri medsebojnem vzpodbujanju in motivaciji, ko so se pojavili občutki neuspešnosti oz. stresnih situacij v odnosih z dijaki ali starši. Korist se je pokazala tudi pri svetovanju osebnih in družinskih težav, ki jih je prinesel čas pandemije. S pomočjo skupnih refleksij delovnih in osebnih izkušenj je bila vsem članom skupine dana možnost razvijati nove poklicne spretnosti in sposobnosti, obenem pa sposobnosti konstruktivnega spopadanja s stresom, ki ga je prinesel nov način dela.

Ključne besede: dijak, podporna skupina, pouk na daljavo, stres, učitelj.

Abstract

Isolation practically forced teachers overnight to carry out their mission outside the established framework. Distance learning was demanding and stressful because it was necessary to learn new techniques in teaching, checking and assessing knowledge in a short time while achieving learning goals. The biggest problem was social isolation as there was no possibility of immediate feedback, consultation with colleagues and socializing that gives a sense of value and belonging. The purpose of this paper is to present how the support group, composed of six members from different subject areas, tackled these problems. The group had previously met at supervision meetings so there was already trust and respect of characters and experiences of individual members. Their agreement was to establish daily communication using interactive technology. Several types of assistance emerged at the mentioned meetings, from helping to learn new computer skills to the role of pilot group members for work assignments and quizzes that were later addressed to students. An important role in the group was mutual encouragement and motivation when feelings of failure appeared or in stressful situations in relationships with students or parents. The benefit has also been shown in counselling on how to cope with the personal and family problems brought about by the time of the pandemic. Through joint reflections on work and personal experiences all members of the group were given the opportunity to develop new professional skills and abilities, as well as the ability to constructively cope with the stress brought by the new way of working.

Keywords: distance learning, support group, stress, student, teacher.

1. Uvod

Leto 2020 se bo zapisalo v zgodovino kot leto pandemije Covida-19 in s tem povezanih temeljnih sprememb na vseh področjih življenja. Proces izobraževanja se je iz šolskih klopi preselil na delo na daljavo, ki je zahtevalo hitro prilagoditev, iznajdljivost in razvijanje novih načinov dela. Za vse udeležence vzgoje in izobraževanja so se pojavile nove zahteve dela, ki so povzročile obremenitve, saj niso ustrezale njihovemu znanju, spretnostim in sposobnostim. Raziskava, ki so jo izvedli na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo v osmem tednu izobraževanja na daljavo, je pokazala, da so učitelji in učiteljice ocenili, da je bilo delo na daljavo zahtevno in stresno, in je večina učiteljev presodila, da je njihov pouk na daljavo slabši od poučevanja v razredu, saj je poučevanje terjalo popolnoma drugačne pristope. Stiske so predstavljali predvsem tisti občutki, ki so bili povezani z motivacijo dijakov za uspešno opravljanje šolskega dela. Učitelji in učiteljice sebe ne doživljajo samo kot prenašalce znanj, ampak si pripisujejo širši pomen vpliva na oblikovanje mladih v procesu šolanja. To je povezano s sposobnosti razvijanja socialnih veščin pri učencih, razvijanje vzpodbudnega okolja, razvijanje dobrih odnosov z učenci in razvijanje strategij za reševanje problemov (Rupar, 2015). Socialna izolacija je okrnila ravno to področje dela učitelja in pri marsikaterem povzročila občutke neuspešnosti, osamljenosti in preobremenitve.

Namen članka je osvetliti najpogostejše vire obremenitev na delovnem mestu, s katerimi se je soočila skupina učiteljic, in načine reševanja le-teh. V članku bo prikazan pomen ustvarjanja vzpodbudnega podpornega odnosa, ki se lahko razvije v supervizijah kot sistematičnih, kontinuiranih oblikah dela z zaposlenimi, katerih namen je učenje in iskanje lastnih rešitev izzivov, ki se mu pojavljajo pri delu. Metoda dela temelji na dobrem medsebojnem odnosu, kjer vladata zaupanje in spoštovanje, in prav ta odnos lahko v kriznih situacijah postane pomoč in podpora pri reševanju osebnih in profesionalnih težav. Prikazana bo oblika premagovanj novonastalih težav z ustanovitvijo podporne skupine, ki se je razvila iz predhodnih srečavanj na supervizijah. Izkazala se je za koristno in bo ostala še naprej ustaljena praksa medsebojne pomoči na delovnem mestu.

2. Delo na daljavo

Delo na daljavo je način dela, pri kateri oseba delo v celoti ali delno opravlja na lokaciji, ki je oddaljena od njegove delovne organizacije. Oblika dela je že dolgo let uveljavljena v svetu in je na nekaterih področjih dela doprinesla k učinkovitim rezultatom. Prednosti dela od doma so v tem, da imajo zaposleni večjo avtonomijo pri razporeditvi delovnega časa. Delajo takrat, ko jim najbolj ustreza, in so zato bolj produktivni, obenem pa lahko bolje izkoristijo čas za prostočasne dejavnosti in družino. Omogoča tudi prihranek časa in denarja, ki ga sicer porabijo za prevoz v službo, prehrano in obleko. Prednosti oblike dela na daljavo se izkažejo predvsem v primerih, ko imajo zaposleni sami možnost izbire in so na tako obliko delo predhodno telesno, umsko in materialno pripravljeni (Golob, 2008).

Izolacija zaradi epidemije je bila s strani države uvedena v kratkem času, kot nujen ukrep, zato so bili vsi, učitelji in dijaki, brez predhodnih priprav, prisiljeni v delo od doma. Delo preko informacijske tehnologije je bilo pri poučevanju, preverjanju in ocenjevanju znanja nujno potrebno, in ker ni bilo predhodnih izobraževanj ter priprav, je večini učiteljev predstavljalo veliko obremenitev. Domače okolje je mnogim predstavljalo oviro, ker je bilo pri delu veliko motenj, še posebno, če so bili prisotni otroci in drugi člani družine. Delo se je zaradi družinskih obveznosti podaljšalo čez cel dan in učitelji so se prilagajali učencem glede IKT predavanj ali

ocenjevanj znanja. Tudi dijaki so se znašli v »prisiljeni« in nepreizkušeni situaciji ter imeli pri tem težave, kar je nemalokrat zahtevalo opravljanje šolskega dela tudi med vikendom.

Največja slabost dela na daljava pa je bila v tem, da so bili učitelji prikrajšani za neposredno komunikacijo z dijaki in jim je bilo onemogočeno neposredno vplivati na dijake, jih motivirati za delo in spremljati njihov napredek. Učiteljem je najpomembneje ustvariti dobro vzdušje v razredu, ker menijo, da sproščeno ozračje omogoča boljše učenje (Rupar, 2015). Socialna izolacija izvira iz pomanjkljivega omrežja družabnih odnosov, pri katerih bi bil posameznik član skupine, ki deli iste interese in aktivnosti. Običajno se pojavi, kadar posameznik pogreša oporo prijateljev, kolegov, znancev, kadar pogreša druženje (Hvalič Touzery, 2020). Prav ta nenadni občutek nezmožnosti fizičnega navezovanja stikov s sodelavci je bil vodilni razlog, da se je še isti dan karantene ustvarila »grupa« 6 sodelavk, si ustvarila skupino na aplikaciji Viber in takoj začela z deljenjem svojih občutij. Članice skupine so velikokrat omenjale, da so vsakodnevni stiki s kolegicami, pri katerih so imele možnosti razpravljati o vsakdanjih lepih in težkih trenutkih, zmanjševale osamljenost, tesnobo in apatijo. Tudi priporočila Evropskega združenja za javno zdravje (v nadaljevanju EUPHA) so, da je potrebno v dobi, ko je digitalna tehnologija sestavni del vsakodnevnega življenja, razviti nove načine za zadovoljevanje socialnih potreb ljudi. Virtualne skupinske dejavnosti bi pomagale ljudem zmanjšati tesnobo in paniko ter premagati občutke samote ali nemoči, ki so posledica socialne izolacije. Ljudem omogočijo, da znova postanejo del skupnosti in dobijo povrnjen občutek "normalnosti" ter vrnitve v vsakdanje življenje (EUPHA, 2020).

3. Stres in izvori stresa

Stres pomeni reakcijo telesa, ki jo lahko povzroči vsak večji telesni ali duševni napor. Človek občuti stisko, ker se znajde v situaciji, ko mu njegove osebne značilnosti in sposobnosti ne omogočajo, da bi rešil določeno zahtevo, ki se je pojavila v njegovem življenju. Stisko pozna vsak, problemi pa se začnejo takrat, ko je neugodnega fizičnega in psihičnega doživljanja preveč. Vsako spremembo, ki jo prinese življenje, lahko človek vzame kot izziv in se pogumno spopade z njim ali pa mu predstavlja problem, kateremu ni kos in mu daje občutek nesposobnosti in neučinkovitosti (Tušak, 2012).

Pozitivno spopadanje s stresom prinese prijetno vznemirjenje, navdušenost, spodbudo, ustvarjalnost, uspešnost, doseganje zastavljenih ciljev in večjo produktivnost (Pregeljc, 2019). Kadar pa prevladujejo negotovost, strah, nemoč in občutek, da zahteve presegajo tvoje sposobnosti, govorimo o škodljivem stresu. Kažejo se kot motnje v koncentraciji, razdražljivost, napetost, potrnost, težave s spanjem, utrujenost, glavoboli, socialni umik, težave z želodcem in spolnostjo, poseganje po drogah (Segal, Smith, Robinson in Segal, 2020). V kolikor te obremenitve trajajo dalj časa, se pojavi kronično utrujenost, ki vodi v sindrom izgorelosti. Sindrom izgorelosti je največkrat povezan z delovnim okoljem in se najpogosteje pojavi pri najodgovornejših in najbolj zavzetih delavcih, ki so bili do zloma praviloma uspešnejši od povprečja (Cecić Erpič, 2019). Pritisk na delovnem mestu je neizogiben zaradi zahtev sodobnega delovnega okolja, in če ga posameznik zazna kot sprejemljivega, ga le-ta motivira, omogoča njegov napredek in osebnostno rast. Ko pa ta pritisk postane pretiran in ga zaposleni zazna kot neobvladljivega in ni v skladu z njihovimi znanji in sposobnosti, vodi v stres. Situacija se poslabša, ko ima zaposleni občutek, da ga vodstvo ne podpira in ni nadzora nad delovnimi procesi.

V času izolacije so vlogo vodstvenih delavcev učitelji ocenili kot pozitivno, tako kaže tudi raziskava Zavoda RS za šolstvo, ker so z ravnatelji odlično sodelovali in so čutili njihovo

podporo. Vzpodbude, ki smo jih bili deležni delavci na naši šoli, kaže eden od številnih elektronskih sporočil naše ravnateljice, ki je dnevno spremljala naše delo, bila občutljiva na vsako zahtevo in težavo ter nas podpirala na vsakem koraku: »...Čeprav se je morda zdelo, da poučevanje na daljavo ni naša močna točka, se je izkazalo, da to postaja, in sicer po zaslugi vaše prizadevnosti, iznajdljivosti, ustvarjalnosti, bogatih življenjskih in pedagoških izkušenj, strokovnosti in sposobnosti sodelovanja. Zavedamo pa se tudi vseh pasti te nove situacije, kot je brezdolje, obup, tesnoba, popolna ignoranca vseh nalog in tudi kakšno neprimerno spletno pogovarjanje in komentarji – ampak s tem pa se korak za korakom soočamo in vzgojno delujemo kot v razredu. Za razrednike se mi zdi pomembno, da ste dostopni tudi za starše; da vas lahko pokličejo ali vam pišejo. Sicer pa prosim, da k težavam pristopamo spodbudno, dobrohotno in odpiramo možnosti. Vsi skupaj pa pišemo zgodbo, katere konca še ne poznamo, ampak ohranjamo upanje.«

Najpogostejši izvori stresa, kot so povedale članice skupine v času epidemije, so izhajali iz značilnosti in karakteristik posameznih učiteljev in okolja, kjer so opravljali delo. To je neobvladovanje računalniške tehnologije, ki je bila nujno potrebna v nastali situaciji, posebno tistim, ki jim ta oblika dela ni pisana na kožo in so morali vložiti ogromno dela in angažiranosti za usvojitev tega znanja. Tudi delo in razlaga preko kamere, mikrofona, pregledovanje in pošiljanje nalog v pdf oblikah, pretvarjanje dokumentov iz različnih formatov. Včasih so nastale tehnične težave, kot so prekinitve e-povezav, izpadi elektrike, obremenjenost omrežja, kar je podaljševalo delo in jemalo zagnanost za delo. Velik izvor stresa je predstavljala negotovost glede časa trajanja pandemije, načrtovanja dela in doseganja učnega cilja. Stiske so učitelji doživljali zaradi občutka nemoči pri vključevanju vseh dijakov v delo in goljufanju nekaterih dijakov pri preverjanju in ocenjevanju znanja ter konflikti, ki so nastali v zvezi s tem. Mlajšim kolegicam z majhnimi šoloobveznimi otroki je bilo stresno tudi to, da so morale poleg svojega službenega dela opravljati še vlogo učiteljice, vzgojiteljice, mame in žene. Domačim šoloobveznim otrokom je bilo potrebno urediti računalniško tehnologijo in jim pomagati pri usvajanju le-te, pomagati pri šolskem delu (tiskanje njihovih dokumentov, zadolžitev, delovnih listov, nalog, razlaga snovi, pomoč pri domačih nalogah), "nadzor" nad njihovim delom. Težko je bilo uskladiti osebno in poklicno delo, ker je poklicno delo zahtevalo stalno dosegljivost in je osebna telefonska številka postala javna.

4. Soočenje s stresom

Ljudje različno dojemamo stres, ker smo med seboj različni. O tem odločajo individualne izkušnje, prepričanja, življenjski nazori, vzgoja, splošno zdravstveno stanje in dedne značilnosti. Že v družini človek oblikuje vrednostni odnos do sebe in sveta. Zdravo samospoštovanje in pozitivno vrednotenje samega sebe sta pogoja zato, da posameznik prevzame odgovornost za lastno zdravje in tako oblikuje odnos do lastnega zdravja in svojega vedenja v stresu. Splošno zdravstveno stanje lahko zagotovimo s primerno prehrano, kakovostnim spanjem in redno telesno aktivnostjo. Prehrana, ki podpira zdravje, mora biti prilagojena posamezniku, njegovemu prehranskemu in presnovnemu stanju ter življenjskemu slogu (Rotovnik Kozjek, 2019). Ravno telesna aktivnost je tista, ki omogoči optimalne učinke posameznikove prehranske strategije in zagotavlja zdravje človeku. Glede na to, da ima redna telesna dejavnost pozitiven vpliv na različne vidike psihološkega zdravja, sodi spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga med učinkovite strategije za povečevanje virov spoprijemanja s stresom in preprečevanje izgorevanja (Cecić Erpič, 2019). Članice podporne skupine smo se vsakodnevno vzpodbujale k telesni aktivnosti, si pošiljale fotografije naših

izletov in pohodov ter izmenjavale svoje vtise. Delile smo si recepte za pripravo vitaminskih napitkov in pripravo zdravih obrokov hrane.

Občutki, ki jih doživljamo ob stresu, izhajajo iz nas samih in jih zato lahko tudi obvladujemo. Spretnosti samoobvladovanja sodijo med najosnovnejše vrline socializiranega človeka in se jih v življenju lahko sami naučimo (Tušak, 2008).

V zadnjem času se je zelo razvila oblika socialne pomoči s pomočjo supervizije, ki jo nudijo organizacije svojim zaposlenim predvsem v šolstvu, zdravstvu in socialnem varstvu. Supervizija je posebna strokovna dejavnost, v kateri v sodelovalnem medosebnem procesu skozi izobraževanje in usposabljanje pomagajo vsem tistim strokovnjakom, ki delajo z ljudmi in se pri svojem delu srečujejo z različnimi dilemami. Poglavitni namen supervizije je pri delavcu (strokovnjaku) izboljšati strokovno delo, vzdrževati in spodbujati njegove kompetence, da bo pri delu uspešen in bo tudi sam osebno napredoval.

Supervisor, ki vodi srečanja, s pomočjo refleksij posamezniku omogoči, da razmišlja o preteklem dogodku, pretehta vse možne drugačne izide in tako sam uvidi, da bi situacijo rešil na drugačen način. Supervizija temelji na opazovanju, poslušanju, evalvaciji, sodelovanju in brezpogojni zaupnosti. Vse to omogoča posamezniku varen prostor, kjer ima možnost razreševati stiske, ki so povezane z delom, ter razmejevati poklicno delo od osebnega življenja. V raziskavi, kjer so v skrbi za spodbudno šolsko okolje preverjali stališča udeleženk supervizijskih skupin o vplivu na njihovo poklicno delo, so ugotovili, da jim je učenje v superviziji omogočilo bolj poglobljen vpogled v njihov način razmišljanja, čustvovanja in ravnanja. Vse to je pozitivno vplivalo ne samo na njihovo poklicno, ampak tudi na osebno življenje in so udeleženke posameznih skupin stkale pristne prijateljske stike še naprej (Rupar, 2015).

Obiskovanje supervizijskih srečanj, enkrat mesečno, od septembra 2019 do februarja 2020, je pripomoglo k temu, da se je oblikovala podporna skupina šestih sodelavk, ki so ostale v tesnem stiku v času socialne osamitve. Obvladovanje stresa je lažje, če imaš ob sebi nekoga, ki te posluša, je čuteč za tvoje težave in ti nudi vse oblike pomoči, če jih boš potreboval. Payne in Walker, 2002, navajata, da imajo posamezniki v svojih socialnih mrežah, kjer vlada tesna medsebojna bližina, veliko možnosti, da bo okolica prepoznala znake stresa in ga bo o tem opozorila. Medtem ko tisti, ki nimajo tesnih socialnih mrež, tudi niso deležni socialne podpore.

5. Podporna skupina

Vsaka sprememba v življenju, naj bo prijetna ali slaba, človeka na nek način vznemiri in ga prisili v to, da se s sooči z njo. Pri tem mu je v veliko pomoč, če lahko občutja in doživetja ki jih doživi ob situaciji, deli z nekom z namenom, da opolnomoči dejanje in s tem občuti olajšanje. Družina in tesni prijatelji so največkrat tisto okolje, ki ti nudijo varnost, intimnost in ti ves čas stojijo ob strani. Včasih pa se človek znajde v situaciji, ki presega podporo, ki ti jo ponujajo družina in prijatelji. Med take obremenilne situacije zagotovo sodijo spremembe, povezane z neposrednim delovnim okoljem. Oporo lahko v takem primeru nudi nekdo, ki se srečuje s podobnimi težavami in ima sam podobne izkušnje. Kot pravi psihoterapevtka Mirjana Frankovič, 2020: »Podporna skupina vam lahko pomaga, da se bolje soočite in se počutite manj izolirani, s tem ko vzpostavljate povezave z drugimi, ki se srečujejo s podobnimi izzivi in vam bodo pomagali pri obvladovanju stresa. Podporne skupine združujejo ljudi, ki se soočajo s podobnimi vprašanji, ne glede na to ali gre za bolezen, težave v zvezi z odnosi ali večje spremembe v življenju. Člani skupin za podporo pogosto izmenjujejo izkušnje in nasvete. Že samo pogovor z ljudmi, ki so v podobni situaciji, je lahko v veliko pomoč.«

Ravno zaradi takšnih razlogov se je že prvi dan karantene ustanovila skupina, ki je imela vse elemente podporne skupine. Članice smo se počutile zmedene in negotove in smo vse čutile potrebo po izmenjevanju informacij o novem načinu dela. Na aplikaciji Viber smo ustanovile skupino kar pod imenom »SuperVskupina«, ker smo želele ohraniti identifikacijo s prejšnjo skupino supervizije in nadaljevati s podobno metodo dela, kot smo jo predhodno pod vodstvom supervizorke. Pet članic skupine so bile učiteljice strokovnih predmetov in praktičnega pouka, ena članica pa je bila profesorica matematike in informatike. Raznolikost skupine je pomagala, da smo bile članice deležne več različnih pomoči. Na začetku smo se pod vodstvom strokovne članice informatike učile računalniške tehnologije tako, da smo prve online izkušnje delile med seboj in tako usvojile znanja, ki smo jih potrebovale za nadaljnje delo na daljavo. Prav tako smo si ves čas izolacije izmenjavale praktične nasvete in izkušnje glede priprav učnih gradiv, delovnih listov, glede pregledovanj, ocenjevanj ter shranjevanj delovnih nalog, ki so jih pošiljali dijaki v različnih oblikah. Članicam je prav to vzelo največ časa in so čutile veliko obremenitev. Vse naloge v obliki kvizov smo najprej preizkusile med seboj in si izmenjale komentarje glede oblike, strokovnosti in težavnosti. Pilotno nalogo smo opravljale tudi pri drugih oblikah preverjanj in ocenjevanj znanja. Delile smo si izkušnje, ki smo jih doživljale pri delu z dijaki, in si pomagale z različnimi strokovnimi nasveti. Največ koristi pa je skupina občutila pri medsebojni pomoči na čustveni in moralni ravni. Dvome, skrbi, občutke nemoči, tesnobe in izčrpanosti smo si delile takoj, ko so se pojavili ob kateremkoli času. Občutek, da te je nekdo slišal, razumel in ti takoj odgovoril, te je pomiril, nudil varnost in zatočišče. Članice smo postale čuječe med seboj, in če se katera kolegica ni nekaj časa odzivala v skupini, smo to, včasih na humoren način, takoj preverile in uredile. Vzpodbujale smo se pri gibanju v naravi, delile praktične nasvete glede vaj in masaž za odpravljanje bolečin, ki so se pojavljale zaradi dolgega sedenja pred računalniki in dela pozno v noč. Najmanj enkrat tedensko smo se srečevale preko Zooma, kjer smo poleg tekočih tem, povezanih z delom, obravnavale teme o zdravju, kulinariki, športu, sproščanju. Pred ekrani smo se učile masažo obraza in se preizkusile v socialnih vajah, povezanih s samopodobo, čuječnostjo in komunikacijo. Srečanja so bila sproščujoča in motivirajoča. Izmenjevale smo si občutke, nasvete in izkušnje iz družinskega življenja, predvsem glede vzgoje odraščajočih otrok in problemov, povezanih z odnosi.

Misli, ki so jih zapisale članice skupine:

- Skupina mi je v času pandemije zelo veliko pomenila. Saj smo si med seboj ves čas izmenjavale izkušnje, ideje in dobre prakse. Kadar sem stala pred kakršnokoli oviro, sem jo s pomočjo supervizijske skupine poskušala rešiti. Smo se pa v času epidemije vse članice skupine zelo zblížale, za kar sem zelo hvaležna.
- Od podporne skupine sem dobila veliko spodbudnih besed, prisluhnilo so mi, ko sem se soočala s kakšnimi problemi. Počutila sem se tudi koristna, čeprav sem edina, ki ne poučuje zdravstvenih predmetov, so me vedno vključevale, ko so testirale preverjanja znanja. V tem času smo se med seboj zelo povezale tako poklicno, kot tudi osebno.
- Pomemben občutek, da v situaciji nisi sam, da se tudi kolegice srečujejo z enakimi občutki.
- Od jutra pa do poznega večera ponujena možnost, da dobiš odgovor na vprašanja.
- Skupno iskanje najboljših rešitev.
- Medsebojno spodbujanje h gibanju, ker le to pomaga ne le ohraniti zdravo telo, ampak tudi zdrav duh.
- Močna podpora članice pri reševanju tehničnih/ računalniških težav.
- Pridobivanje znanja; pomoč pri IKT tehnologiji, učenje IKT.

- Iskanje novih poti, načinov poučevanja, iskanja stikov z dijaki/dijakinjami, organizacija pouka, ocenjevanja.
- Izmenjava izkušenj, primerjava izkušenj, učenje ob izkušnjah drugih.
- Podpora pri vsakdanjem delu, motivacija, spodbuda.
- Podpora v stiski.
- Razbremenitev vsakdanjih manjših in večjih tegob (pogovori, humor, nasveti ...).

6. Zaključek

Stres prizadene vsakega in je glavni dejavnik tveganja za nastanek sodobnih obolenj, kot so bolezni srca in ožilja, rakava obolenja, sladkorna bolezen ... Glavni izvor stresa mnogi pripisujejo hitremu načinu življenja in s tem povezanim spremembam, ki se jim morajo ljudje prilagoditi. Izolacija v šolstvu je marsikomu povzročila velike skrbi in dodatno angažiranje, da je delo kljub hitri spremembi potekalo dalje. Situacija je poleg obremenitev prinesla tudi pozitivne izkušnje in osvetlila določena spoznanja, ki bodo v bodoče izhodišča za načrtovanje učnih ciljev in učnih priprav. Ob koncu izolacije se je skupina članic udeležila skupnega srečanja v naravi in ugotovila, da je delo na daljavo izzvalo vrsto profesionalnih sprememb in osebnostno rast. Pozitivno je bilo to, da so pridobile nova IKT znanja in s tem izgubile strah pred tehnologijo, da so se izurile v tem, kako opravljati več del hkrati in kako pomemben je osebni stik tako v zasebnem življenju kot tudi na delovnem mestu. Prav tako so potrdile dejstvo, da je potrebno dijake navajati k odgovornemu in samostojnemu delu, jih pri tem nadzorovati in vzpodbujati ter z njimi utrjevati bistvene učne vsebine. Proces se je zaključil z ugotovitvijo, da se je podpora funkcija skupine izkazala za učinkovito, saj je služila za boljše razumevanje nastale situacije, blažila stiske in bila vzpodbuda za nadaljnje delo.

Kar je bilo v nekem trenutku zelo stresno, je lahko kasneje ovrednoteno kot izziv (Payne in Walker, 2002). Naj bo vzpodbudna misel za vodilne v šolah to, da je smiselno omogočiti ustanavljanje manjših podpornih skupin v kolektivih, in sicer za premagovanje izgorelosti zaposlenih; končno pa je opisan primer tudi način za doseganje večje kakovosti dela na področju vzgoje in izobraževanja.

7. Literatura

- Cecić-Erpič, S. (2019). Vloga telesne dejavnosti v preprečevanju sindroma izgorevanja v poklicih zdravstvene nege. Đ. Sima (ur), G. Lokajner (ur) in R. Kobentar (ur), *Zdravje in zadovoljstvo posameznika kot eliksir dolgega in polnega življenja* (9-16). Ljubljana: Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov.
- European Public Health Alliance, COVID-19 Europe and Health, 2020 Pridobljeno s <https://epha.org/covid-19-reveals-urgent-need-for-a-common-european-public-health-approach/>
- Frankovič, M. (2020). Iščeš povezave, najdeš podporo. Pridobljeno s http://www.mirjana.si/services/podporne_skupine/
- Golob, S. (2009). *Izzivi uveljavljanja dela na daljavo* (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani: Ekonomska fakulteta, Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Golob%2C+S.+%282009%29.+Izzivi+uveljavljanja+dela+na+daljavo.+Diplomsko+delo.+Ljubljana%2C+Univerza+v+Ljubljani%3A+Ekonomska+fakulteta.>

- Hvalič- Touzery, S. (2010). Slovar: socialna izolacija. Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje. Pridobljeno s <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1027.html#:~:text=Socialna%20izolacija%20opisuje%20odsotnost%20socialnih%20mre%C5%BE%20ali%20umik,Socialna%20izolacija%20je%20najve%C4%8Dkrat%20fizi%C4%8Dna%20nezmo%C5%BEnost%20navezovanja%20stikov>.
- Payne, S., Walker, J. (2002). *Psihologija v zdravstveni negi*. Ljubljana. Educy.
- Pregeljc, D. (2019). *Tehnike premagovanja stresa pri učiteljih*. Prispevek predstavljen na mednarodni konferenca EDUvision 2019 »Sodobni pristopi poučevanja prihajajočih generacij«. Prispevek pridobljen s http://www.eduvision.si/Content/Docs/Zbornik_prispevkov_EDUvision_2019_SLO.pdf
- Rotovnik - Kozjek, N. (2019). Prehrana za zdravje. Đ. Sima (ur), G. Lokajner (ur) in R. Kobentar (ur), *Zdravje in zadovoljstvo posameznika kot eliksir dolgega in polnega življenja* (9-16). Ljubljana: Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov.
- Rupar, B. (2015). Skrb za spodbudno šolsko okolje. *Šolsko svetovalno delo. Revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih* , 14 (3-4), 70 – 76.
- Segal, J., Smith, M., Robinson, L., Segal, R. *Stres at work*. Help Guide. Zadnja posodobitev: marec 2020. Pridobljeno s <https://www.helpguide.org/articles/stress/stress-in-the-workplace.htm>
- Tušak, M. (2012). Soočanje s stresom. Pridobljeno s <https://www.zdruzenjecvb.com/clanki/pdf/20-Sooocanje-s-stresom.pdf>

Kratka predstavitev avtorja

Julijana Bekš, višja medicinska sestra in profesorica zdravstvene vzgoje je učiteljica strokovno teoretičnih predmetov in praktičnega pouka na Srednji zdravstveni šoli Ljubljana. Že vrsto let je koordinatorica sodelovanja z Območnim združenjem rdečega križa Ljubljana, kjer je pridobila licenco predavatelja prve pomoči in je mentorica dijakom prostovoljstva ter skrbi za promocijo znanja iz prve pomoči tudi izven ustanove.

Pot k ravnovesju

A Way to Balance

Mojca Tomšič

Škofjska gimnazija Antona Martina Slomška
mojca.tomsic@z-ams.si

Povzetek

Prispevek pomaga prepoznati signale, jih razumeti in izbrati učinkovito vedenje v stresni situaciji. To nova pandemija zagotovo je. V poplavi vseh informacij, priporočil in navodil različnih strok smo se učitelji pogosto izgubljali in pozabili nase. Kako kvalitetno opravljati svoje poklicno poslanstvo, spletati dobre medsebojne odnose v privatnem življenju in prisluhniti sebi?

V prispevku je podanih nekaj konkretnih primerov, kako se s temi izzivi uspešno spopadati.

Ključne besede: nasveti, pandemija, psihofizično počutje, ravnovesje, spremembe, stres, učitelj.

Abstract

The current article helps to recognize the signals, to understand them and choose effective behaviour relative to a stressful situation, which the new pandemic certainly represents. A flood of various kinds of information, scientific recommendations and instructions has often resulted in our, the teachers' feeling lost and forgetting about ourselves. How could a teacher successfully accomplish his/her professional mission, build good interpersonal relationships in private life and lend an ear to him/herself?

The current article offers concrete examples aimed at efficient handling of such issues.

Keywords: balance, changes, mental and physical well-being, pandemic, recommendations, stress, teacher.

1. Uvod

Le zadovoljen človek, ki je v ravnovesju sam s sabo, lahko doprinese k skupnemu dobremu tako v osebnem življenju kot na službenem področju. To je še posebej pomembno za tiste, ki delamo z mladostniki in otroki. Pandemija nas je izzvala in prisilila, da se soočimo s seboj in na novo postavimo lastne prioritete oziroma okrepimo obstoječe. V poplavi informacij, priporočil in navodil različnih strok smo se iskali in pogosto zašli v občutke strahu, nemoči, nelagodja, žalosti ali druge duševne stiske. To nam je jemalo energijo za dovolj učinkovito doseganje ciljev našega poslanstva. Povsem pa smo pozabili uravnovesiti sebe. V prispevku je podanih nekaj konkretnih primerov, kako to narediti – ne samo v času pandemije, ampak tudi sicer.

2. Spremembe so edina stalnica v življenju

Ljudje vemo, da so spremembe dobrodošle, četudi so naporne in največkrat stresne, še posebej tiste, ki se zgodijo nenadno. Običajno bolje prenašamo tiste spremembe, ki se odvijajo počasi in jih tako lažje integriramo v vsakdanje življenje. »Transformacija navad po navadi ni lahka in ni hitra. Pogosto je zelo kompleksna. Je pa mogoča« (Duhig, 2015, str. 20).

Spremembam se radi izogibamo, ker nas običajno vržejo iz cone udobja. Po drugi strani pa zelo dobro vemo, da ni napredka, če nečesa ne spremenimo.

Joe Dispenza v knjigi *Placebo ste vi* (2018) zelo nazorno pojasni »prečkanje reke sprememb«, ki od človeka zahteva, da opusti svoj znani in predvidljivi jaz, ki je povezan z enakimi mislimi, odločitvami, oblikami vedenja in čustvi, in stopi v neznano. Iz znanega ne moremo ustvariti ničesar novega. Če želimo doseči spremembo, se moramo podati v neznano in ustvariti novi jaz, z novimi mislimi, odločitvami, oblikami vedenja in čustvi.

Ljudje se na stresne situacije različno odzivamo. Znaki in reakcije, ki so odziv na krizne dogodke, se lahko pojavijo na vseh nivojih – miselnem, čustvenem, telesnem in vedenjskem (Štirn, 2020). Reakcije ljudi so zelo različne. Od zanikanja, jeze, žalosti, bega, šoka, otopelosti do sprejetja in soočenja z nastalo situacijo. To je odvisno tudi od situacije in kako močno se nas ta osebno dotika. Dejstvo je, da smo se letos v začetku leta znašli v zelo negotovi in stresni situaciji ter povsem novih okoliščinah. Znano je, da so za vsakega človeka nenadne spremembe, kot so: izguba bližnjega, ločitev, selitev, izguba ali menjava službe, vstop v šolo, nesreče, izkušnja nasilja in vojn ipd., stresne situacije. Takšno situacijo predstavlja tudi povsem nepričakovana pandemija, ki negativno vpliva na naše psihično počutje (Mladina, 2020). V kolumni *Dela* psihoterapevt dr. Zoran Milivojević (2020) govori o tipičnih čustvenih reakcijah, o katerih je potrebno govoriti, zato da ohranimo dobro duševno zdravje.

2.1 Ko šolsko učilnico zamenja računalnik

V začetku marca 2020 nam je postalo jasno, da se bo z ustavljanjem javnega življenja spremenil tudi pouk. Vendar nihče ni vedel natanko, kakšne bodo spremembe, še manj, kako dolgo bo obdobje omejitev trajalo. Navodila so se iz ure v uro spreminjala. Nujno je bilo ohraniti osredotočenost in videti cilj. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport si je prizadevalo v najkrajšem možnem času ustvariti sistem, ki bo deloval pri delu na daljavo. Računalnik je naenkrat postal medij, ki je nadomestil živi stik v razredu. Kako v nasprotju z vsemi dosedanjimi priporočili, se je zdelo prvi hip, a vendar edino možno. Šolsko učilnico je zamenjalo domače okolje. Ni bilo časa za podrobnosti. Vsak si je skušal delo organizirati po svojih najboljših močeh. Izjemnega pomena sta bila sodelovanje in komunikacija med učitelji in dijaki, ki je tokrat potekala na daljavo. Stresno ni bilo le za učitelje, temveč tudi za dijake. Tudi oni so se morali prilagoditi novemu načinu dela in se soočiti z lastnimi strahovi in stiskami.

V veliko pomoč so bili e-učbeniki in ostala spletna gradiva. Pri nekaterih učnih vsebinah in še posebej pri maturantih je bilo opazno pomanjkanje osebnega stika (razlaga novih učnih vsebin, pojasnila, preverjanje znanja ...). Kot koristna se je izkazala uporaba spletnih orodij (Teams, Zoom, Vox, Skype).

Nov način dela je bil za učitelja stresen in je zahteval veliko kreativnosti in dodatne angažiranosti.

2.2 Soočenje

Iznenada smo se znašli pred mnogimi nalogami in pričakovanji okolice, ki jim nismo bili povsem kos. Neizmerno težko je bilo usklajevati delovne obveznosti z družinskim življenjem. Navade in rutina, ki so bile znane in same po sebi umevne, so se čez noč spremenile. Potrebno se je bilo prilagoditi novim razmeram in najti nove pristope ter s pozitivno naravnostjo in vzgledom vplivati na dobre odnose v delovnem in domačem okolju. Kako si pomagati?

2.3 Uporabni nasveti za ohranjanje psihofizičnega ravnovesja

Obdobje izolacije in omejitev obrnimo sebi v prid.

2.3.1 Službeno področje

UČITELJ V VLOGI UČENCA

Koristno spoznanje je, da izkušnje sodelavcev olajšajo pridobivanje novih znanj in prihranijo dragocen čas. Učenci so v nekaterih digitalnih veščinah spretnejši od nas. Spoznajmo njihove načine in sodelujmo z njimi.

URNIK

Delo načrtujmo vnaprej in se držimo urnika. Vstanimo dovolj zgodaj in predvidimo čas za delo in kratke pavze (naredimo kakšno raztezno vajo, prezračimo prostor, popijmo kozarec vode), omejimo zunanje vplive (telefon, televizija ...).

PRIMERNO DELOVNO OKOLJE

Doma poiščimo ustrezen prostor za nemoteno delo (mir, primerna delovna površina, osvetljenost prostora). Odstranimo vse »motilce« (elektronske naprave, hladilnik, počivalnik in ostalo, kar moti našo pozornost).

OSREDOTOČENOST

Ne počnimo več stvari hkrati. Posvetimo se enemu opravilu in ga dobro opravimo.

JASNA NAVODILA

Razumimo navodila, dojemimo bistvo in jih jasno posredujmo naprej.

ČASOVNI ROKI

Postavimo jih razumno. Obremenitve naj bodo časovno ustrezne prilagojene.

KOMUNIKACIJA

Dijakom in sodelavcem prisluhujemo z empatijo in razumevanjem. Službena komunikacija naj poteka v razumnih časovnih okvirjih (ne bodimo na voljo 24 ur na dan).

OSTANIMO V STIKU

Spremljajmo novice, priporočila, nove informacije in spoznanja drugih ter jih integrirajmo v svoj urnik.

2.3.2 Osebnostno področje

PRIORITETE

Postavimo jasne prioritete. Zanimiv razmislek o tem na svetovnem spletu podaja Damjana Bakarič (2018).

IZOGIBANJE NEGATIVNIM NOVICAM IN OSREDOTOČANJE NA POZITIVNE STVARI

Bodimo informirani, a se ne izpostavljammo neprekinjenemu toku slabih novic. Ne dramtizirajmo in se držimo uradnih virov. Ne utapljammo se v negativnih čustvih.

KAKOVOSTEN SPANEC

V posteljo pojdemo pravočasno, poskrbimo za dovolj dolg spanec, primerno ležišče in ustrezen prostor.

Matthew Walker v knjigi *Zakaj spimo: moč spanja in sanj* (2019) pojasnjuje, kaj je kakovosten spanec in zakaj je pomemben.

URAVNOTEŽENA IN ZDRAVA PREHRANA

Uživajmo svežo hrano, in če le gre, naj bo ta ekološko pridelana. Izogibajmo se prevelikim obrokom in procesirani hrani ter ne jejmo prepozno.

GIBANJE JE ZDRAVILO

Poiščimo fizične aktivnosti, ki nas bodo sproščale, krepile imunski sistem in dvigovale kognitivne sposobnosti.

O pomenu gibanja za ohranjanje zdravja in izboljšanje počutja je za Delo (30. 3. 2020) spregovorila dr. Nada Rotovnik Kozjek, vodja ambulate za klinično prehrano na onkološkem inštitutu.

Hoja je najpreprostejša, a izjemno učinkovita oblika gibanja (Sikošek, 2020). Njene prednosti so številne in je primerna za vsakogar (Aktivni.si, 2016).

Pomagamo si lahko tudi s kolesarjenjem na prostem ali na sobnem kolesu.

Družbena omrežja ponujajo mnoge brezplačne vadbe (vaje za zdravo hrbtenico, pilates, jogo, vaje za moč in druge visoko intenzivne vadbe). Zaživela je tudi spletna stran <https://www.petelement.si/>, ki ob redni ponudbi vadb deli koristne nasvete za zdrav življenjski slog in preprečevanje nastanka telesnih bolečin, kar posledično pozitivno vpliva tudi na psihofizično počutje.

SPROŠČANJE

Umirimo se, pravilno dihamo, poskrbimo za raztezanje, s čimer preventivno delujemo proti bolečinam v mišicah.

Mag. Maja Bajt, univ. dipl. psih., spec. integrativne psihoterapije, (2020) priporoča vaje iz čuječnosti, dihanja in prizemljitve.

RUTINA

Ohranimo rutino in vzpostavimo urnik, vzdržujemo občutek reda in smisla ter nadzora nad situacijo in vnaprej načrtujemo tudi preživljanje prostega časa (Mladina, 2020).

»Rutina pomeni predvidljivo, ponavljajoče dogajanje. Predvidljivost pa pomeni zanesljivost, nekaj, na kar se lahko opremo, pomeni neko gotovost; pomeni varnost« (Milivojevič Nemanič, 2020).

NEKAJ ZA DUŠO

Ločujmo delovnik od dela prostih dni. Vikend naj bo čas za počitek, čas za branje, ogled kakšnega filma, posvečanje družini, čas za hišna opravila, urejanje fotografij, poslušanje glasbe, smejanje (obstaja celo šola smeha), priložnost za sproščujočo kopel, skrb za kožo (joga obraza, priprava in uporaba obraznih mask ter pilingov za telo), ukvarjanje s hobiji ...

Udeležujmo se webinarjev, sprehodimo se po virtualnih muzejih, zabavajmo se z družabnimi igrami ...

HVALEŽNOST

Lažje je živeti, če znamo biti hvaležni za vse, kar imamo, in se ne osredotočamo le na tisto, česar nimamo. Preprost »obred hvaležnosti« lahko vključimo v dnevno rutino takoj, ko se zbudimo ali preden zaspimo. Zahvalimo se za vse, kar nam je dano, in tako se bo dan lepše začel ali pa bomo lažje zaspali (Bavčević, 2019).

NEZDRAVE NAVADE

Izogibajmo se alkoholu in drugim psihoaktivnim snovem. Le-te tudi v običajnih časih ne prinašajo nič dobrega, ampak vodijo v zasvojenost.

OSTANIMO V TOKU DOGAJANJA

Prisluhnimo nasvetom stroke. Že na samem začetku pandemije so strokovnjaki iz NIJZ izdali priporočila o tem, kako obvladati stres, zmanjšati občutke strahu in panike ter zaskrbljenosti zaradi koronavirusa (Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2020).

Nekaj koristnih nasvetov v zvezi s skrbjo zase, obveščenosti, skrbi za druge ter organizacijo del in časa podaja psiholog Peter Markič (2020), član republiške enote za psihosocialno pomoč. Priporočil je veliko, vsak pa mora zase izbrati tista, ki so zanj najprimernejša in se jih lahko drži.

3. Zaključek

Ljudje smo različni in zato ni ene poti, ki bi nas vse privedla do vzpostavitve notranjega ravnovesja in bi bila za vse enako primerna. Vsak lahko le zase najde ustrezen način, ki bo učinkovit pri soočanju s stiskami in stresom.

Šola, ki bi poskrbela za podporo učiteljem znotraj šolskih institucij, bi zagotovo prispevala k večjemu zadovoljstvu zaposlenih in posledično bolj sproščenemu vzdušju v šolskem okolju, ki lahko le pozitivno vpliva na zadovoljstvo in uspešnost njenih učencev.

Pomagajo nam lahko izkušnje drugih in priporočila stroke. Prispevek je šele začetek raziskovanja tega področja.

Zanimivo bi bilo zbrati več različnih pristopov učiteljev, ki jim je nova izkušnja razširila pogled in tlakovala pot k sebi.

Poskrbimo torej zase, da bomo lahko še dolgo in kvalitetno živeli in z veseljem opravljali svoje poslanstvo.

4. Literatura

- Aktivni.si. (16. 3. 2016). 15 prednosti hoje. *Aktivni.si*. Pridobljeno s <https://aktivni.metropolitan.si/ostali-sporti/hoja-in-pohodnistvo/prednosti-hoje/>
- Bajt, M. (2020). Vaje, ki so nam lahko v pomoč v času izolacije zaradi izbruha koronavirusa. Pridobljeno s <http://www.dps.si/wp-content/uploads/2020/04/Vaje-%C4%8Duje%C4%8Dnosti-Maja-Bajt.pdf>
- Bakarič, D. (2018). Ko se osredotočiš in si postaviš prioritete, te nihče več ne more zaustaviti. *Damjana Bakarič*. Pridobljeno s <https://www.berem.si/2018/12/morda-nam-ne-uspeva-zato-ker-si-ne-znamo-postaviti-prioritet/>
- Bavčević, I. (2019). Znanje je v tebi: praktične vaje in rešitve za vsak dan. Ljubljana: Chiara.
- Dispenza, J. (2018). *Placebo ste vi: vaš um je pomemben*. Brežice: Primus.
- Duhig, C. (2015). *Moč navade: zakaj počnemo, kar počnemo, in kako lahko to spremenimo*. Ljubljana: UMco.
- Markič, P. (2020). Kako (pre)živeti izolacijo - Da virus ne napade naše duševnosti. *Društvo psihologov Slovenije*. Pridobljeno s <http://www.dps.si/wp-content/uploads/2020/04/Kako-pre%C5%BEiveti-izolacijo.pdf>
- Milivojevič, Z. (22. 3. 2020). Koronavirus in čustva. *Delo*. Pridobljeno s <https://www.delo.si/nedelo/koronavirus-in-custva-290092.html>.
- Milivojevič Nemanič, T. (2020). Pomembnost rutine med karanteno. *Za starše*. Pridobljeno s <https://zastarse.si/druzina/pomembnost-rutine-med-karanteno/>
- Mladina. (16. 3. 2020). Karantena lahko neugodno vpliva na naše psihično počutje. *Mladina*. Pridobljeno s <https://www.mladina.si/196605/karantena-lahko-neugodno-vpliva-na-nase-psihično-pocutje>
- Nacionalni inštitut za javno zdravje. (23.03.2020). Kako obvladovati stres, zmanjšati občutke strahu, panike in zaskrbljenosti zaradi koronavirusa SARS-COV-2 (COVID-19)? *Nacionalni inštitut za javno zdravje*. Pridobljeno s <https://www.nijz.si/sl/kako-obvladovati-stres-zmanjsati-obcutke-strahu-panike-in-zaskrbljenosti-zaradi-koronavirusa-covid?fbclid=IwAR1SuY1MtkjTh5MhuQdoXto9BldfDanlRBDwk95DYx8GvHxNC0zppbfj-eY>
- Peti element (2015). Pridobljeno s <https://www.petielement.si/>
- Rotovnik, Kozjek, N. (30. 3. 2020). Ostani doma ... A pojdi tudi ven in športaj! Imunski sistem potrebujemo v najboljši možni formi, a samo med štirimi stenami ga ne bomo dobili. *Delo*. Pridobljeno s <https://www.delo.si/novice/slovenija/ostani-doma-a-pojdi-tudi-ven-in-sportaj-292356.html>
- Sikošek, V. (2020). Hoja – najlažja vaja z največjimi koristmi. Pridobljeno s <https://www.vitja.si/content/hoja-najlazja-vaja-z-najvecjimi-koristmi>
- Štirn, M. (2020). Krizni in travmatski dogodki ter odzivi nanje. *Društvo psihologov Slovenije*. Pridobljeno s <http://www.dps.si/za-javnost/koronavirus/>
- Walker, M. (2019). *Zakaj spimo. Moč spanja in sanj*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kratka predstavitev avtorice

Mojca Tomšič že več kot dve desetletji opravlja svoje poslanstvo kot učiteljica matematike na gimnaziji ter opogumlja svoje dijake na poti odrasčanja. V svojem življenju ohranja ravnovesje v sebi, kar razširja tudi na svoje delo z dijaki.

X.c

**DEVELOPING SOFT SKILLS, MOTIVATION,
ATTENTION AND EMOTIONAL FREEDOM**

**RAZVIJANJE MEHKIH VEŠČIN, MOTIVACIJA,
POZORNOST IN ČUSTVENA SVOBODA**



Razvijanje mehkih veščin in strokovnih kompetenc pri strokovnem modulu Informatika s poslovnim komuniciranjem na BIC Ljubljana, Živilski šoli

Development of Soft Skills and Professional Competences within the Module 'Informatics and Business Communication' at BIC Ljubljana, School of Food Processing

Alenka Rep

*Biotehniški izobraževalni center Ljubljana, Slovenija
alenka.rep@bic-lj.si*

Povzetek

Namen članka je predstavitev primera dobre prakse, kako pri dijakih razvijati mehke in trde veščine (kompetence) pri strokovnem modulu Informatika s poslovnim komuniciranjem na Biotehniškem izobraževalnem centru Ljubljana, Živilski šoli. Na tej šoli se zavedajo, kako zelo pomembno je za dijake, da razvijejo poleg strokovnih kompetenc tudi mehke veščine. Temu posvečajo posebno pozornost, velikokrat tudi z medpredmetnim povezovanjem. Opisani so nekateri primeri iz prakse, kako spodbujati čustveno inteligenco in kako se ukvarjati z dijakovo samopodobo pri strokovnem modulu Informatika s poslovnim komuniciranjem. Vodenje lastne karijerne poti, ki se jo dijaki učijo postavljati skozi vodenje mape učnih dosežkov. Tako imajo dijaki možnost razvijati ključne kompetence, kot so informacijsko-komunikacijska pismenost, socialne spretnosti, načrtovanje in vodenje kariere. Ob vsem tem pa razvijajo v veliki meri tudi mehke veščine.

Poseben izziv predstavlja, kako to izpeljati v času pandemije, v času izobraževanja na daljavo.

Ključne besede: mapa učnih dosežkov, mehke veščine, strokovne kompetence.

Abstract

The article describes the good practice of developing soft and hard skills (competences) within the module Informatics and Business Communication at the Biotechnical Educational Centre Ljubljana, School of Food Processing. Taking account of the importance for students to develop soft skills in addition to professional competences, the programme is given special attention, often also by cross-curricular integration. Included are descriptions from practice, how to promote emotional intelligence and how to work with student's self-esteem in the context of the programme Management of One's Own Career Path, which students learn to establish through creating their personal portfolios. In this way, students can develop key competences, such as information and communication literacy, social skills, career planning and management, along with many soft skills.

A specific challenge is the implementation of all this during the pandemics, when classes are held online.

Keywords: portfolio, professional competences, soft skills.

1. Uvod

Živeti v svetu hitrega tehnološkega razvoja, razvoja novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij in velikih družbenih sprememb zahteva od posameznika veliko fleksibilnosti in prilagajanja hitrim spremembam. V današnjem času morajo biti posamezniki sposobni uspešnega odzivanja na nenehne spremembe in hkrati ustvarjanja kakovostnega zasebnega življenja. V smislu vseživljenjskega učenja ne gre samo za razvoj strokovnih kompetenc oz. trdih veščin, ampak tudi za ustrezen razvoj ustreznih mehkih veščin.

Na trgu dela so in bodo tudi v prihodnosti uspešni tisti kandidati, ki bodo imeli razvite t. i. mehke veščine: veščine komunikacije, sodelovanja, upravljanja odnosov, reševanja problemov ... še posebno, če bodo te veščine kombinirali s svojimi trdimi veščinami, torej s strokovnim znanjem svojega poklicnega področja (Prah, 2012, str. 40).

Učitelji so tako pred veliko nalogo, sploh v srednjem strokovnem in srednjem poklicnem izobraževanju, da dijake v najboljši možni meri pripravijo na delovno mesto in za življenje.

V članku bo avtorica govorila o tem, kako pri dijakih razvijati mehke in trde veščine pri strokovnem modulu Informatika s poslovnim komuniciranjem na BIC Ljubljana, Živilski šoli. Pri tem bo poudarek na mehkih veščinah, ki so posebno v izobraževanju na daljavo velik izziv. Učni načrt strokovnega modula Informatika s poslovnim komuniciranjem (IPK) omogoča umestitev mape učnih dosežkov. Avtorica je mapo učnih dosežkov uporabila kot področje, kjer lahko dijaki razvijajo veliko mehkih in trdih veščin. Članek ne pokriva strokovnega modula IPK v celoti. Zajet je le en segment dela, ki pa bi lahko morda učiteljem služil kot pomoč in v razmislek glede razvijanja mehkih veščin v procesu poučevanja in seveda vzgoje.

2. Teoretičen vpogled v mehke veščine

Učiteljeva naloga je pri dijakih spodbujati razvoj mehkih (komunikacija, ustvarjalnost, prilagodljivost, usposobljenost za timsko delo, reševanje problemov, čustvena inteligentnost...) in trdih (znanje posameznega predmetnega področja, IKT-veščine ...) veščin.

Slovar slovenskega knjižnega jezika pojasnjuje besedo veščina bodisi kot »lastnost, značilnost veščega« bodisi »dejanje, dejavnost, ki zahteva to lastnost«, pridevnik vešč pa kot »ki zna dobro, praktično opraviti, opravljati kako dejavnost« ali »ki kaže tako lastnost koga« (SSKJ, 2014, str. 887).

V Slovarju družboslovne informatike (Rebolj, 2011) je beseda veščina pojasnjena kot »zmožnost opravljanja določene praktične naloge, spretnost«.

Mehke veščine so medosebne veščine, ki predstavljajo posameznikovo sposobnost učinkovitega komuniciranja ter grajenje odnosov s posamezniki, skupinami in timi. Vključujejo poslušanje in odzivanje na poglede drugih ljudi, sodelovanje, prilagodljivost ter pozitivno naravnost v razmerah, ki zahtevajo razumevanje okoliščin in kulture osebe, organizacije, tima, s katerimi je posameznik v interakciji (Kamin, 2013, str. 12).

Veščine so lahko splošne ali specifične. Splošne veščine so tiste, ki povečujejo vrednost osebe na trgu dela (v podjetjih, sektorjih, poklicih), specifične veščine pa po drugi strani povečujejo vrednost osebe samo znotraj tistega podjetja, kjer je oseba te veščine pridobila (Evropean Commision, 2011, str. 21).

Obstaja veliko zelo različnih definicij in interpretacij o tem, kaj so mehke veščine.

Mehke veščine so tista neoprijemljiva znanja, ki jih težko kvantificiramo in kodificiramo, saj se nanašajo bolj na osebnostne značilnosti ter vključujejo presoje. So osebna, skrita, neformalizirana znanja, ki jih pridobimo z izkušnjami in vajo. Mehke veščine dopolnjujejo trde veščine (S.Kajnc, 2009, str. 61).

Tabela 1: Mehke in trde veščine (european Commision, 2011, str. 26)

	Mehke veščine	Trde veščine
Splošne	<ul style="list-style-type: none"> - Samonadzor in odpornost na stres, - samozavest, - prilagodljivost, - ustvarjalnost, - vseživljenjsko učenje, - medosebno razumevanje, - sodelovanje z drugimi, - komunikacija, - vodenje, - ciljna usmerjenost, - skrb za red, kakovost in točnost, - samoiniciativnost, - reševanje problemov, - načrtovanje in organiziranje, - raziskovanje informacij, - analitično razmišljanje, - konceptualno razmišljanje. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zakonodajna/regulativna zavest, - gospodarska zavest, - osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, - okoljska ozaveščenost, - IKT-veščine, - tuji jeziki (razumevanje, sporočanje, sporazumevanje).
Specifične	Mehke veščine so vedno opisane kot splošne.	Tehnično risanje, ravnanje z odpadki, ročno šivanje ...

3. Razvijanja mehkih veščin pri IPK, primeri iz prakse

3.1 Mapa učnih dosežkov

Dijaki se učijo, kako predstaviti sebe v okviru mape učnih dosežkov.

Izkušnje kažejo, da dijaki v tej starosti, ko obiskujejo 1. letnik, največkrat še ne premorejo samodiscipline, da bi mapo vodili sami, brez mentorstva.

Mapa učnih dosežkov v tem primeru iz prakse obsega:

- Izdelavo referenčnega okvirja (RO) oz. naslovnice,
- Poglavlje o osebnostnih lastnostih, vrednotah in samopodobi,
- Rokovanje, pozdravljanje in predstavljanje,
- Poglavlje o ciljni naravnosti življenja,
- Življenjepis,
- Zbiranje potrdil, dokumentiranje dosežkov.

Najprej se dijakom predstavi izhodišča za izdelavo referenčnega okvira v obliki naslovnice. Dijaki se predstavijo z naslovnico, ki jo delno izdelajo doma in oddajo v spletno učilnico. Naslovnica ali referenčni okvir predstavlja prvi stik nekoga, ki želi spoznati dijaka skozi mapo, je nekakšen okvir o dijaku in njegovih poklicnih dosežkih. Elementi, ki jih uporabijo pri izdelavi naslovnice, so: barve, velikost znakov, družine pisav, razporeditev, slika, misel, vodilo, moto. Že s tem, ko naredijo naslovnico ročno in jo vnesejo s pomočjo optičnega bralnika ali se lotijo kakšnega drugega orodja za oblikovanje z računalnikom, veliko povedo o sebi, svojem znanju in sposobnostih. Slika in misel, ki jo napišejo, je izraz njih samih. Ta stran je nekaj posebnega, ker je njihova in so nanjo ponosni. Govori o tem, kaj znajo in zmorejo, če se potrudijo. Pokažejo tudi interes in odnos do bralca.

V nadaljevanju tega procesa je namenjen čas samospoznavanju in oblikovanju samopodobe. Gre za spoznavanje in presojanje osebnostnih lastnosti oziroma dejavnost, ki v veliki meri poteka v učilnici pri pouku s pomočjo učnih listov (v spletni učilnici), razgovora, razlage, dela v skupini in refleksije s strani učitelja ter samorefleksije pri dijaku. Sploh to zadnje je za dijake pomembno, ker jih vodi v odnos do sebe, ki je pri graditvi samopodobe in osebnostnega razvoja ključen.

Dijaki spoznajo različne osebnostne lastnosti in razmislijo, katere prevladujejo v njegovem vedenju. Te lastnosti povežejo s predstavo, kako vplivajo na uspešnost pri izobraževanju in delu. Dijak dobi informacijo o tem, kako ga vidijo sošolci in kako starši. Sooči se z lastnostmi, ki so pomembne za izbran poklic, in na lestvici označi, kako so te lastnosti trenutno razvite pri njem. Skozi vse te dejavnosti razvija občutek pozitivne lastne vrednosti. Dijaki razmislijo tudi o svojih lastnostih in kompetencah, ki so povezane s poklicem. To vajo z enakim učnim listom ponovijo v zaključnem letniku. Primerjava jim nudi vpogled v njihov lastni razvoj na področju kompetenc.

V nadaljevanju je opisan način, kako lahko to dejavnost izpeljemo v učilnici in pri tem se pri dijakih razvijajo veščine komunikacije, medosebne razumevanja, sodelovanja z drugimi, razumevanja sebe. Vse te veščine lahko bistveno pripomorejo k dvigu samozavesti.

Opis primera kako ta proces poteka.

V učilnici so dijaki razdeljeni v (npr. 4) skupine. Vsaka skupina dobi na 5 kartončkov napisanih 5 osebnostnih lastnosti in njihovih nasprotij (npr. ambiciozen/neambiciozen). Vsaka skupina dobi druge lastnosti.

Dejavnost vsake skupine v začetni fazi: dijaki v skupini skozi razgovor ugotavljajo razumevanje posamezne osebnostne lastnosti.

Dejavnost vsake skupine v drugi fazi: če določene lastnosti ne poznajo in je ne znajo pojasniti, poiščejo odgovor na svetovnem spletu. Uporabijo mobilne telefone.

Tretja faza vsake skupine: polovico dijakov v skupini se premakne k naslednji skupini. To izvedejo vse skupine hkrati. S seboj vzamejo kartice z osebnostnimi lastnostmi.

Četrta faza vsake skupine: dijaki osebnostne lastnosti razložijo dijakom v skupini, v katero so prispeli. Gre za prenos znanja na sošolce. Dijaki, ki so znanje prejeli, vzamejo kartice in oni prenesejo znanje na sošolce v naslednji skupini. Vse skupine hkrati se spet premaknejo, premešajo, kot je opisano v prejšnjem koraku.

Menjava dijakov med skupinami se mora zgoditi vedno hkrati in tako dolgo, dokler niso vsi dijaki spoznali vseh lastnosti.

Preverjanje naučenega: avtorica članka uporabi aplikacijo Kahoot za hitro preverjanje razumevanja posameznih osebnostnih lastnosti.

V nadaljevanju dijaki v spletni učilnici odprejo delovni list: Ocenijo, katere osebnostne lastnosti veljajo zanje, in izberejo 5 osebnostnih lastnosti, ki najbolj veljajo zanje. Teh 5 opišejo: v katerih situacijah bi se njihove značilne osebnostne lastnosti lahko izrazile kot prednosti/ovire?

Možnost B: svojo izkušnjo dijaki delijo z ostalimi v razredu.

Prednost takšne metode je, da dijaki sami prihajajo na podlagi predznanja do novih znanj in poznavanj pojmov. Torej uporabimo formativno preverjanje predznanja. V opisanem procesu trenirajo govorne veščine, komunikacijo, samoreflektirajo, povezujejo naučene pojme z realnostjo.

V nadaljevanju avtorica članka uporablja metodo 635 (Rochrbachov postopek). Gre za zapisovanje misli (»brainwriting«). Primerna je za ljudi, ki niso gostobesedni in se čutijo ovirane, ko se morajo ustno izražati. Tehnika je napol anonimna, lahko pa jo izvedemo povsem anonimno (Pečjak, 2001, str. 55). V tem primeru pa ne gre za 6 ljudi, ki v 5 minutah napišejo 3 ideje in je v 30 minutah rezultat 108 idej, kot je v originalu.

Postopek je prirejen. V tem postopku je cilj, da dijaki dobijo povratno informacijo o tem, kako jih vidijo drugi (sošolci). Dijaki v učilnici sedijo tako, da ustvarijo neke vrste krog. Vsak dijak na list papirja, na zgornji rob, zapiše svoje ime in priimek. List podajo vsi dijaki hkrati svojemu sosеду, torej obenem iz nasprotne strani prejmejo list. Pred pričetkom se je potrebno dogovoriti, v katero smer bodo listi potovali, da bodo »obiskali« vsakega udeleženca te vaje. Vsak dijak pogleda na list in za sošolca, ki je na list zapisal svoje ime in priimek, zapiše vse njegove pozitivne lastnosti le tega. Nato dijak list prepogiba, da skrrije, kar je napisal. Ime in priimek dijaka, ki je lastnik lista, mora ostati pri prepogibanju viden. Po navodilu spet podajo list naprej sosеду in ponovno pogledajo ime in priimek na listu, ki so ga prejeli, in zapišejo njegove pozitivne lastnosti. Ne berejo, kaj so zapisali ostali. Ponovno prepogibajo, tako da je ime in priimek viden, ni pa vidno to kar so zapisali. Iz lista nastaja harmonika. To se nadaljuje toliko časa dokler vsi dijaki ne zapišejo na vse liste sošolcev svoje pozitivno mnenje o njih. List se vrne k lastniku, ki lahko vse prebere. Ker so dijaki pred tem obravnavali osebnostne lastnosti, je to vaja, kjer jih lahko uporabijo pri izražanju pozitivnega mnenja o sošolcih. Vaja krepi pozitiven odnos do drugih in dijake postavi v situacijo, da vedno lahko najdejo nekaj pozitivnega v osebi, ki je v njihovi bližini, pa naj bo to na delovnem mestu ali v razredu ali kje drugje. Posebna pozornost je tako namenjena komunikaciji.

Učiteljeva naloga je, da spodbuja, da se dijaki naučijo jasno izražati misli. Pomembna je tako verbalna kot pisna komunikacija. Od tega je tudi odvisno, kako na nas gledajo drugi. Komunikacija je pomembna za vzpostavljanje in oblikovanje odnosov s sodelavci. Pomembno je jasno izraziti kdo, kdaj in kako. Pomembno je tudi preverjanje, ali smo sogovornika razumeli.

Avtorica z dijaki naredi tudi vaje, kako preverjati, ali sogovornika razumemo in ali smo dovolj aktivno poslušali, da smo informacijo prejeli v celoti. Dijaki se naučijo in vadijo uporabo JAZ sporočila (vzeto iz Transakcijske analize), dajanja povratne informacije, zrcaljenja, razjasnjevanja s vprašanji, parafraziranje in aktivnega poslušanja.

Avtorica članka z dijaki izvaja vajo rokovanja in pozdravljanja ter predstavljanja. Ta temelji na resnični situaciji. Dijaki gredo vsako šolsko leto v času izobraževanja na praktično usposabljanje k delodajalcu, ki se mu tudi predstavijo. Sem sodi tudi rokovanje. Avtorica ugotavlja, da večina dijakov tega ne zna. Zato razen teoretičnega uvoda izpelje z dijaki tudi praktično vajo (igro vlog), kjer se rokujejo in predstavijo, da lahko dobi vsak dijak povratno informacijo o tem, ali roko preveč ali premalo stisne, da je potrebno roko obrisati, če se v roke znojimo, kako podati roko, kako zelo pomemben je očesni stik itd.

Tema, ki je obdelana v nadaljevanju, je ciljna naravnost življenja oz. postavljanje ciljev: kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih. Najprej se obdelata sistem vrednot, ki jih dijak poišče in razvrsti v hierarhičnem zaporedju (pet najpomembnejših). Nato se usmeri v ciljno naravnost in iskanje vizije osebnostnega in poklicnega razvoja. V nadaljevanju avtorica članka opiše praktičen primer vizualizacije, ki jo izvaja z dijaki v učilnici.

Vloga vizualizacije je rekodiranje podatkov in informacij. Je "most med čutno nazornostjo in abstraktnim mišljenjem" (Muhovič, 2015, str. 815). Gre za "proces zamišljanja ali predstavljanja podob v mislih" (Brofman, 2009, str. 83).

Sledi vaja v učilnici:

Dijaki sedijo na stolih z zaprtimi očmi, če tega ne želijo imajo lahko oči odprte. Avtorica članka izvede z njimi dihalno tehniko spremljanja vdiha in izdiha. Vodeno sprostijo posamezne dele telesa, začeni pri prstih na nogah in nato vse do glave. Predstavljajo si, da so na kraju, ki ga imajo najraje. Tam so vrata, skozi katera vstopijo. Tam srečajo sebe, kakršni bodo čez 5 let. Dobro si ogledajo, kakšni so, kdo so njihovi prijatelji, kje živijo, kaj delajo in vse, kar jih zanima. Po dveh minutah se tam pojavijo ponovno vrata, vstopijo in vidijo sebe po 10 letih oz. je najbolje povedati leto, v katerem se opazujejo. Ponovno pogledajo situacijo, kakšni so, kdo so njihovi prijatelji, kje živijo, kaj delajo in vse, kar jih zanima. Po dveh minutah se vrnemo nazaj skozi vsa vrata na prostor, ki jim je všeč, in nato nazaj v učilnico. Za dijake, ki niso toliko vizualen tip lahko osebo, ki je tam, vprašajo, kar želijo vedeti. Vodena vizualizacija se je izkazala za zelo uporabno. Dijaki si zapišejo, kar so videli, če želijo podelijo z ostalimi v razredu. Redki dijaki ne zmorejo sodelovati v tej vaji. Večinoma povedo, da je vaja zelo prijetna, da se počutijo zelo sproščene in umirjene in nato večkrat zaprosijo, če bi lahko to ponovili. Učni list za zapis vizije izpolnijo. Nahaja se v spletni učilnici, kjer tudi oddajo nalogo.

Gre za učenje aktivnega pristopa v odločanju o svojem šolanju, izbiri poklica, vodenju kariernih poti. Spet je poudarek na samospoznavanju svojih lastnih interesov, želja, pričakovanj in vrednot. Dijaki se na primeru naučijo, kako napraviti akcijski načrt, da se cilji uresničujejo. Našetejejo tudi poklice, ki jih zanimajo, čeprav so sedaj že vključeni v izobraževanje. Znajo je, da čas v katerem živimo, prinaša zelo hitro spreminjajoče življenje in da je možno, da je potrebno poklic zamenjati večkrat v življenju.

V okviru mape učnih dosežkov je pomembno nameniti pozornost razgovoru o zbiranju potrdil, pohval, priporočil, neformalnih in formalnih dokazil o njihovih sposobnostih, znanjih in veščinah. Dijaki zbirajo vse to že od začetka šolskega leta in sedaj nabor vsega prinesejo v šolo. Pogovor v skupinah teče o tem, kdaj in ob kakšnih priložnostih lahko uporabijo posamezne dokumente.

Poudarjeno je tudi iskanje dodatnih načinov predstavitve sposobnosti, znanj, spretnosti, kompetenc, v kolikor nimajo potrdila. Dijaki poskušajo na različne načine z besedo, risbo, s sliko, fotografijo, z zvokom, s filmom – predstaviti svoje dosežke, znanje in spretnosti, v kolikor nimajo potrdil. Na voljo imajo zelo veliko prostora za spoznavanje različnih tipov predstavitev s pomočjo računalnika in možnosti, da se pokažejo v luči lastne ustvarjalnosti, kar spet govori o njihovih sposobnostih, spretnostih in veščinah. Tako npr. dijak izobraževalnega programa naravovarstveni tehnik za hobi v prostem času ureja vrtove okrog hiš. S fotografijo lahko ujame kar je naredil in z opisom in razmislekom, kaj bi naredil naslednjič drugače, še okrepi to, da je to dejavnost, v kateri se razvija. Enako velja za programe slaščičar, pek, mesar, kjer ravno tako lahko dijaki dokumentirajo svoje dosežke, morda dosežene izven šolskih delavnic.

V nadaljevanju sledi vaja pisanje življenjepisa v slovenskem jeziku, kjer sodeluje tudi učitelj, ki poučuje slovenski jezik.

Dijaki obiščejo tudi spletno stran www.europass.si, na kateri lahko polne množice informacij, povezanih z njihovim izobraževanjem, izpolnijo življenjepis ali europass v tujem jeziku. Učitelj tujega jezika sodeluje pri pravilnosti napisanega.

Ta del predstavitve z življenjepisom je za dijake zelo pomemben, ker bo velikokrat v življenju odločal o tem, kako se bo odvijala njihova karierna pot. Poudarjeno je iskanje močnih področij dijaka in dosedanjih dosežkov, kar ovrednoti pred samim pisanjem življenjepisa. Razgovor teče tudi o uporabnosti življenjepisa v različnih življenjskih situacijah, naj gre za iskanje zaposlitve, štipendije ali vpis v izobraževanje v Republiki Sloveniji ali izven nje.

Vsa navodila, učni listi so dijakom dosegljivi v spletni učilnici, kamor oddajo tudi življenjepis, in dobijo povratno informacijo.

3.2 Seminarsko delo in medpredmetno povezovanje

Avtorica se zaveda, da je seminarsko delo pogosto zastopano v pristopih učiteljev, ko želijo vpeljati pri dijakih samoiniciativnost, raziskovanje informacij, načrtovanje in organiziranje. Kljub temu se je odločila, da opiše primer iz prakse, ki ga ona izvaja v strokovnem modulu IPK z namenom, da morda kdo v tem najde novo idejo.

V vseh programih izobraževanja dijaki v 1. letniku pri IPK (IKT) opravijo seminarsko delo. Namen seminarske naloge je, da pridobijo večino urejanja daljšega dokumenta v urejevalniku besedil, da znajo pripraviti predstavitev s pomočjo za to namenjenega programa, da znajo nastopati oz. v tem primeru predstaviti strokovno temo drugim. Avtorica članka si je zamislila, da pri seminarskem delu izpelje z ostalimi učitelji medpredmetno povezovanje. Zato je seminarska naloga pri IPK povezana s strokovnim modulom, ki ga imajo dijaki v posameznih programih. V programu slaščičar je to strokovni modul Trajno pecivo (TP), pri mesarjih Razsek mesa (RM), pri pekih Osnovne vrste kruha (OVK), pri naravovarstvenih tehnikih Ekosistemi, izvajanje dejavnosti v prostoru in ekoremediacije (EDE), pri živilsko prehranskem tehniku pa Prehrana in dietetika (PID).

Prvi del seminarskega dela avtorica članka izpelje skupaj s knjižničarko. Ker je to 1. letnik, se po izbiri teme lotijo pisanja kratkega osnutka. Pred tem opravijo prvo konzultacijo pri učitelju strokovnega modula. Poiskati morajo vire, ki ne smejo biti samo spletni. Opisati morajo, kako so vire iskali in kaj so našli. To je njihova prva naloga, ki jo oddajo v spletno učilnico. Pregled te naloge pokaže, kako večji so v iskanju različnih virov. Šele nato avtorica članka skupaj s knjižničarko izvede delavnico v razredu. Knjižničarka prinese v učilnico različne tipe gradiva. To so leksikoni, slovarji, učbeniki, knjige ... Skozi praktične vaje dijaki spoznavajo, kako se najti pri iskanju literature, kje najdejo podatke, ki jih navajajo kot vire, kako prepoznati ali je neka monografija uporabna, preden jo v celoti preberejo itd. Pogledajo tudi spletne vire, razmišljajo o objektivnosti informacij, ki jih najdejo, itd. Uporabljajo COBISS in druge spletne informacijske sisteme in možne iskalnike. Razprava teče o avtorskih pravicah in smiselnosti navajanja virov. Sedaj so dijaki pripravljene, da bolj temeljito poiščejo vire za svojo seminarsko nalogo.

Skozi vaje se dijaki naučijo spretnosti urejanja daljšega dokumenta v urejevalniku besedil, kjer se naučijo navajati vire in označevati citate po APA standardu.

Vse to pri dijakih razvija sposobnost iskanja informacij, kritično ovrednotenje informacij in uporabo le teh z upoštevanjem avtorskih pravic.

Po oddani urejeni seminarski nalogi v urejevalniku besedil sledijo priprave na predstavitev. Avtorica članka meni, da tukaj ni dovolj prostora, da bi opisovala vse korake, kako se dijaki z vajami pripravljajo na predstavitev strokovne teme, ki so jo opisali v njihovih seminarskih nalogah. Vaje obsegajo poskusne nastope (učenje iz primerov,) da se s poskusi in napakami dijaki naučijo, kako pripraviti in izpeljati dober nastop ali predstavitev.

Predstavitev strokovne teme poteka pred obema učiteljema in sošolci. Pri strokovnem modulu IPK se ocenjuje nastop, priprava elektronskih drsnic po za to pripravljenem kriteriju. Učitelj strokovnega modula (EDE, TP, OVK, PID) ocenjuje strokovnost, ki je povezana s temo, ki jo dijak predstavlja. Dijak pripravi za ostale dijake učni list za ponavljanje. Pri tem so dijaki zelo kreativni. Nekateri pripravijo učni list v obliki križanke, drugi kot odgovore na vprašanja ali dopolnjevanje stavkov itd. Med dijakovo predstavitvijo ostali dijaki poslušajo, spremljajo predstavitev in rešujejo učni list. Dijaki postavijo dijaku vprašanja. Preden učitelja ocenita predstavitev, najprej eden od dijakov za vajo izrazi dijaku, ki ima predstavitev, konstruktivno kritiko. To je pri strokovnem modulu pogosta vaja. Tak način seminarskega dela razvija pri dijaku veliko različnih veščin komunikacije in hkrati IKT-veščine.

4. Delo na daljavo

Za vzgojo in izobraževanje ter razvoj mladostnika je pomemben osebni stik in odnosi z vrstniki in učitelji. Tega je v izobraževanju na daljavo zelo malo in je okrnjeno. V času karantene pa so bili zaradi epidemije stiki z vrstniki in druženje omejeni tudi v zasebnem življenju dijakov.

Vrednost tega, kar izpelje avtorica članka z dijaki je v tem, da dejavnost, povezana z mapo dosežkov, sproža v mladostniku miselni proces, ki je v tem obdobju še posebej pomemben, ko se dijak sprašuje o svoji identiteti. To je temelj v načrtovanju osebne in karijerne poti mladostnika. Tisto, kar je bilo problematično pri delu na daljavo, je izguba pristnega živega stika z dijakom. V učilnici poteka komunikacija v več smeri, med dijaki, med dijaki in učitelji in med učitelji (kadar je prisotnih več učiteljev). Ocenjevanje predstavitev seminarskih nalog je letos potekalo preko Zooma. To ne more nadomestiti dogajanja v živo. Ta način ne more nadomestiti pristnega stika v fizični učilnici, kjer je tudi veliko lažje slediti dogajanju v odnosih, spremljati neverbalno komunikacijo v celoti. O tej slednji, ki je ravno tako pomembna v komunikaciji, naredimo sicer v živo veliko vaj. V video konferenci po večini vidimo samo obraz sogovornika in zamudimo govorico telesa. Ko se premikamo iz slike na sliko, ko govorimo in se sogovorniki menjujejo, lahko zamudimo velik del neverbalne komunikacije. Da o dotiku, vonju in ostalem sploh ne govorimo. Velikokrat dijaki popestrijo predstavitev tudi na druge načine. Na primer dijakinja, ki je predstavljalna sladoled je prinesla za degustacijo sladoled, ki ga je pripravila sama doma. Tega seveda preko video srečanja ne moreš narediti in je omejena kreativnost dijakov. Velikokrat pa se je pokazala kot težava slaba internetna povezava v domu katerega od dijakov. Žal si je treba priznati, da v izobraževanju na daljavo prihaja do zelo velikih razlik glede možnosti, ki jih imajo dijaki. Lahko te razlike povzročata tehnična oprema doma ali pa dijak nima podpore pri domačih. Morda mu ne znajo pomagati ali pa so socialne razmere v družini težke. Tudi vstopanje v dom preko video konferenc ali celo snemanja le-teh, je lahko problematično. Velikokrat je bilo dijake težko motivirati za delo. V Živilski šoli je najmanj tretjina dijakov s posebnimi potrebami. Potrebno je bilo veliko individualizacije.

Pri strokovnem modulu IPK dijaki uporabljajo spletno učilnico. V njej imajo naložene predstavitve različnih segmentov dela in jih lahko pogledajo tudi doma, vsa navodila, kriterije

ocenjevanja, učne in delovne liste za vaje. Spletna učilnica je namenjena tudi oddajanju vaj, nalog, seminarskih nalog. V njej je možnost dijaku napisati povratno informacijo ob oddani vaji, nalogi itd. To se je v času karantene izkazalo za zelo uporabno. Pa vseeno to ne more nadomestiti stika z dijakom v živo.

Velikokrat se pričakuje od mladostnika, da sam že obvlada neke veščine in miselne procese, s katerimi se v času obiskovanja šole ni nikoli zares srečal. Verjetno tudi v družini ne. Avtorica članka ugotavlja, da se dijaki ne znajo predstaviti in da jim delajo težave osnovne veščine, kot je pozdravljanje in s tem povezano rokovanje. Tega seveda v izobraževanju na daljavo ne morejo vaditi.

V preteklosti so dijaki mapo natisnili in se z njo predstavili delodajalcu, ko so opravljali prakso izven šole. Tako so vadili osnovne veščine, kot npr. rokovanje, pozdravljanje, predstavljanje. Zaradi slabega sodelovanja delodajalcev v tem procesu aktivnost ni uspela.

V mapo naj bi dijak dodal tudi potrdilo, pohvalo ali kaj podobnega, kar bi dobil pri delodajalcu po opravljeni praksi. Morda celo priporočilo, če se je zelo dobro izkazal. Žal je ta proces uspel v zelo redkih primerih.

5. Zaključek

Avtorica članka je prepričana, da je mapa dosežkov vsebina, ki bi morala biti v obdobju srednjega izobraževanja obvezna. Prepričana je, da bodo dijaki znanja, spretnosti, veščine, ki so jih pridobili v tej aktivnosti, uporabili pri predstavljanju in vključevanju na trgu dela. Zagotovo bodo znali poiskati načine prepoznavnosti in pridobili prednost pri iskanju zaposlitve ter se lažje predstavili delodajalcu. Zagotovo jim bo to znanje pomagalo pri odločanju o nadaljevanju izobraževanja in načrtovanju kariere, pri analiziranju uspehov in neuspehov. Iz mape se vidijo dijakove ključne kompetence, vrednostni sistem, želje in cilji. V njej so zabeleženi dosežki. To dijaka spodbudi tudi, takrat ko je v stiski. Dijak z miselnim in čustvenim procesom, v katerega je morda »prisiljen«, izoblikuje svojo samopodobo, razširi zavest in pridobi občutek pomembnosti. Dijaki so v procesu nastajanja mape učnih dosežkov ustvarjalni in kreativni. Razvijajo mehke veščine, ki jih je nemogoče izmeriti.

Zaradi vsega tega ima mapa dosežkov - če je tako zastavljena - in z njo povezan razvoj mehkih in trdih veščin zelo velik smisel v vzgoji in izobraževanju mladostnika. Avtorica članka poudarja, da ni toliko ključen izdelek, ki pri tem nastaja ali ne, ključen je proces, v katerega je dijak vključen.

6. Viri in literatura

- Brofman, M. (2009). *Kako se znebimo očal Vaš notranji vodnik do jasnejšega vida*. Ljubljana: Ara.
- European Commission. (2011). *Transferrability of Skills across Economic Sectors: Role and Importance for Employment at European Level*. Luksemburg: Publications Office of the European Union.
- Kamin, M. (2013). *Soft Skills Revolution: A Guide For Connecting With compassion For Trainers, Teams and Leaders*. New York: John Wiley&Sons Inc.
- Lončarič, V. (2006). *Moj poklicni portfolio*. Celje: Srednja šola za gostinstvo in turizem.
- Muhovič, J. (2005). *Leksikon likovne teorije*. Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba.
- Pečjak, V. (2001). *Poti do novih idej*. Ljubljana: New Movement.

- Prah, A. Z. (2012). *Kako uspešno iskati zaposlitev? Vaš nujen pripomoček za učinkovito iskanje dela*. Ljubljana: Moje delo.
- Rebolj, V. (10. 8. 2011). *Slovar družboslovne informatike*. Pridobljeno iz Termania: <https://www.termania.net/slovarji/91/slovar-druzboslovne-informatike>
- S.Kajnič, M. S. (2009). Neformalni viri vpliva v EU: trda in mehka znanja ter učinkovitost slovenske državne uprave v času predsedovanja Svetu EU. *Družboslovne razprave* 25 (61), 59-79.
- Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. (2014). *SSKJ*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Wolkfolk, A. (2002). *Pedagoška psihologija*. Ljubljana: Educy.

Kratka predstavitev avtorja

Alenka Rep je po izobrazbi univerzitetna diplomirana sociologinja, smer družboslovna informatika. Opravila je pedagoško andragoško izobrazbo in že 20 let dela v šolstvu. Zadnjih 18 let je zaposlena v BIC Ljubljana, Živilski šoli, kjer poučuje v programih rednega in izrednega SPI, SSI in NPI. Opravila je tudi izobraževanje v okviru Andragoškega centra UŽUMI. Več let sodeluje v projektih CPI. Zadnji projekt v katerem sodeluje je MIND+, kjer poteka poskusna reforma srednjega poklicnega izobraževanja s poudarkom na uvajanju individualizacije dijakovega izobraževanja.

Kako smo motivirali učence med virtualnim poukom na daljavo na OŠ Dramlje

Motivating Students during Virtual Distance Learning at Primary School Dramlje

Mitja Logar

OŠ Dramlje
mitja.logar@osdramlje.si

Povzetek

Motivacija se deli na zunanjo in notranjo in predvsem slednja je tista, ki si je učitelji najbolj želijo pri učencih. Ob tem sta pomembna še miselna naravnost učencev o lastnih umskih sposobnostih in spol. Motivacija je tudi generacijsko pogojena. Virtualno okolje je problematično z vidika motivacije, kar je nedavna pandemija po nekaj tednih trajanja nazorno demonstrirala. Na OŠ Dramlje smo pouk na daljavo pričakali pripravljeni, učenci na predmetni stopnji pa so bili zaradi predhodnih izkušenj s tem načinom dela zelo motivirani. V nekaj tednih je motivacija upadla in zgolj motivacijski nagovori niso bili več dovolj. V nadaljevanju karantene smo se z motivacijo ukvarjali vsi vpleteni v pedagoški proces. Ravnateljica s kakovostnim usmerjanjem kolektiva glede problematike motivacije in z vprašalniki za učence, ki so učiteljem dajali ključne povratne informacije o njihovem delu. Svetovalna služba z ukvarjanjem s skupino učencev, ki se je med poukom na daljavo izgubila. Učitelji, ki so s premišljenimi nalogami, ki so omogočale popravke, avtonomijo in vsebovale namen, dvigovali motivacijo za sprotno in kakovostno delo. In razredniki, ki so z oddelčnimi spletnimi učilnicami in tedenskimi video razrednimi urami vzdrževali pozitivno razredno klimo. Uporaba družabnih omrežij za objavljanje slik in posnetkov izdelkov učencev med poukom na daljavo je služila kot navdih in sredstvo za vzdrževanje pozitivne šolske klime. Učitelji smo prihajali do lastnih izvernih rešitev. Pri angleškem jeziku se je za povečanje motivacije odlično izkazalo dodajanje mikro-dokumentarnih filmov rednim dnevnim objavam. Le celosten pristop k motivaciji med poukom na daljavo pri katerem sodelujejo vsi pedagoški delavci je lahko uspešen.

Ključne besede: družabna omrežja, mikro-dokumentarci, motivacija, pandemija, virtualni pouk na daljavo.

Abstract

Motivation can be extrinsic and intrinsic. The latter is the one, teachers wish for the most in their students. Students' mindset and gender also play an important role. Motivation is generationally conditional as well. Virtual environment is problematic from the point of view of motivation, as clearly demonstrated during the recent pandemic. At Primary School Dramlje, we were prepared for virtual learning, and students of lower secondary level who had previous virtual learning experience were highly motivated. In a few weeks the motivation dropped and motivational speeches alone were no longer enough. As the quarantine continued, everybody included in the pedagogical process became involved in motivation. The headmistress with quality guidance of the staff regarding motivational issues and with questionnaires that provided the teachers with key feedback on their work. School counsellor with dealing with the group of students who got lost during distance learning. Teachers who by using well-thought out tasks, enabling correction, autonomy and including purpose, raised the students' motivation for regular and quality work. And class teachers who maintained positive class climate using class virtual classrooms and weekly video class meetings. The use of social networks to showcase pictures and videos of students' work served as inspiration and a way of maintaining a positive

school climate. Teachers came up with our own unique solutions. In English, adding micro-documentaries to regular daily tasks with the aim of increasing students' motivation produced excellent results. Only a holistic approach to motivation during virtual distance learning involving the entire pedagogical staff can be a successful one.

Key words: micro-documentaries, motivation, pandemics, social networks, virtual distance learning.

1. Uvod

Virtualno okolje nas oropa neposrednega stika z našimi učenci, ki smo ga učitelji vajeni iz učilnic. Ob vseh možnih tehničnih dejavnikih (kakovost internetne povezave in spletnih kamer, težave z mikrofoni in drugo opremo ...) in vrsti motilcev (pametni telefoni, ki neprestano opozarjajo na nove objave, igrice, ki teče na drugem ali celo znotraj istega ekrana, zadnja Netflixova serija, ki jo je nujno pogledati, pomoč pri domačih opravilih, delo na kmetiji, varovanje mlajših bratov in sester ...), je tu še tesnoba ob skrbi za zdravje in predvsem odsotnosti običajnih neposrednih stikov s prijatelji. Vse to nas učitelje od učencev oddaljuje in zmanjšuje njihovo pripravljenost za šolsko delo. V nadaljevanju članka bomo opredelili pojem motivacije v šolskem okolju, predstavili celosten pristop k motivaciji med poukom na daljavo na OŠ Dramlje in na primeru angleškega jezika (TJA) pokazali, kako lahko motivacijo v takšnih razmerah povečamo z vključevanjem mikro-dokumentarnih filmov v redno dnevno komunikacijo z učenci.

2. Motivacija v šolskem okolju

Ryan in Deci (2018) največji pomen v šolah bolj kot zunanji, pripisujeta notranji motivaciji, ki se odmika od nagrajevanja oziroma kaznovanja (ocene, vzgojni ukrepi ...) in poudarja avtonomijo učencev. Ob tem je ključna tudi miselna naravnost učencev o lastnih umskih sposobnostih, ki je lahko fiksna ali fleksibilna. Učenci s fiksnim pogledom na lastne sposobnosti so naravnani k vzdrževanju svojega statusa, raje izbirajo naloge, ki jih že znajo in ne zahtevajo veliko dodatnega napora, trudijo se za dobro oceno, niso pa radi izzvani. Fleksibilni učenci pa iščejo priložnosti, da izboljšajo svoje znanje in se naučijo nekaj novega (Polh Budja in Košir, 2019). Takšni učenci nimajo težav s prehajanjem med analognim in digitalnim učnim okoljem in ga doživljajo kot izziv. Dodaten dejavnik pri tem predstavlja tudi spol. Zorc (2019) poleg lastne, navaja še nekaj raziskav, ki potrjujejo, da so dekleta statistično učno uspešnejša kot fantje, ker so deležna večje spodbude, podpore in pričakovanj staršev, kar nedvomno vpliva na njihovo zunanjo in notranjo motivacijo. Ne nazadnje pa moramo poudariti tudi posebnosti generacij, ki jih trenutno poučujemo v slovenskih šolah in so povezane tudi z motivacijo za šolsko delo ter pripravljenostjo na pouk na daljavo. Učenci generacij Z in Alpha so pravi »digitalni domorodci«, ki se soočajo s FOMO (Fear Of Missing Out - strah pred tem, da bi kaj zamudili) in FOBA (Fear Of Being Alone – strah pred osamljenostjo) in dobesedno živijo v svetu takojšnjega sporočanja in povratnih informacij z družabnimi omrežji kot njihovim naravnim okoljem (Rana, 2020). Njihova motivacija za delo v spletnem okolju je tako, vsaj na deklarativni ravni, izredno visoka (Kralj, 2016).

3. Celosten pristop k motivaciji med poukom na daljavo na OŠ Dramlje

3.1. Stanje ob začetku pouka na daljavo

Učenci so pouk na daljavo pred marcem tega leta na predmetni stopnji že poznali in radi izvajali dejavnosti v tej obliki. Ne le pri TJA, tudi pri geografiji (GEO) in zgodovini (ZGO) smo učitelji vrsto let uporabljali različne spletne strani, aplikacije in platforme in s tem načinom dela pozitivno vplivali na motivacijo učencev pri teh predmetih. Pri TJA je večina takšnega dela potekala preko izobraževalnega omrežja Edmodo (<https://www.edmodo.com/>), pri GEO in ZGO pa preko Google Classroom (<https://classroom.google.com/>). Posledično je bilo ob začetku pouka na daljavo relativno malo težav s prehodom na novo obliko dela, saj je šola že imela vzpostavljeno vso potrebno programsko osnovo za odprtje učilnic na Google Classroom. Tudi pri TJA so zaradi poenotenja na ravni šole, vsi razredi prešli na omenjeno platformo. Učenci so bili ob začetku pouka na daljavo tako zunanje kot tudi notranje izredno motivirani, saj smo učitelji in starši veliko časa namenili spodbujanju in nekakšnemu normaliziranju nastalega položaja. V prvih tednih nam je to dobro uspevalo.

3.2. Upad motivacije po nekaj tednih in pojav različnih skupin učencev

Ko se je pokazalo, da bo karantena trajala dlje časa, je motivacija učencev začela slabeti, kar se je demonstriralo v upadu redne oddaje nalog, neudeležbi na rednih videokonferencah in skopi komunikaciji pri povratnih informacijah o njihovem delu. Učitelji smo zaznavali različne skupine učencev: »izgubljenčke«, ki so preprosto poniknili pri večini predmetov, učence sredine, ki so sledili pouku, a pogosto zamujali z oddajanjem nalog ali pa so naloge reševali po »liniji najmanjšega odpora« in učence, ki so kot pri normalnem pouku, tudi tukaj redno in vestno opravljali svoje dolžnosti.

Posledično smo na šoli stopnjevali »motivacijsko kampanjo«. S prvo skupino »izgubljenih učencev« se je največ ukvarjala svetovalna služba in posamezni razredniki. Na srečo je bilo teh učencev relativno malo, v povprečju ne več kot eden ali dva na oddelek. Pri delu z njimi je bil glavni cilj, da se prestavijo v zlato sredino.

Najbolj heterogena je bila skupina učencev sredine, v kateri so se znašla tudi pozitivna in negativna presenečenja, torej učenci z učnimi težavami, ki so se v pouku na daljavo »našli« in odlični učenci, ki so se v tem načinu dela »izgubili«. Ta skupina je potrebovala daleč največ spodbud učiteljev in staršev.

Tisti najboljši pa so potrebovali predvsem pogovore in dodatne izzive. Njim je bilo treba ponuditi nekaj več, predvsem v smislu povratnih informacij in občasnih dodatnih nalog.

3.3. Vodstvo šole

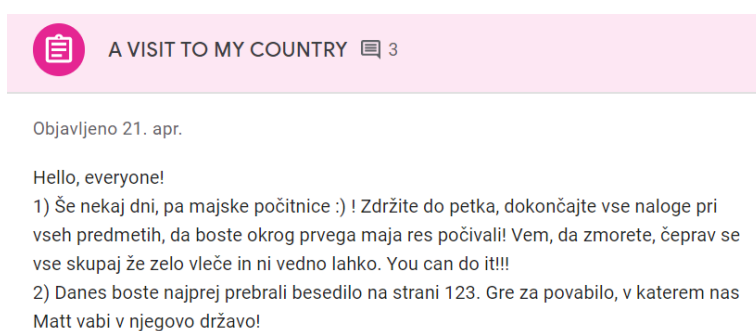
Ravnateljica je učence nagovarjala z objavami znotraj spletnih učilnic. V času karantene je objavila tri lastne in anketo Zavoda za šolstvo o pouku na daljavo. Sploh prve tri so bile izredno pomembne za prilagajanje sistema dela v prvem in drugem mesecu, ki je potem nemoteno deloval do vnovičnega odhoda v šolo v mesecu juniju. Z vidika motivacije je bilo ključno, da so bili vanje učenci pozvani, da podajo svojo oceno, mnenje in pobude, ki smo jih učitelji upoštevali pri svojem načrtovanju in izvedbi učnih ur.

Učitelj je ravnateljica usmerjala v motivacijo učencev predvsem s pozitivnim predznakom, torej s kar se da malo groženj o posledicah nedela, in tem več spodbudami, ki so temeljile na zaupanju, medsebojnem sodelovanju pri iskanju najučinkovitejših poti do znanja in na iskreni želji vseh, da se v šole vrnemo veseli, da smo zares spet skupaj.

3.4. Učitelji motivatorji

Vsak od učiteljev je učence motiviral v lastnem stilu, rdeča nit pa so vendarle bili motivacijski zapisi ob dnevnih objavah o pomenu sprotnega dela, odgovornosti in priložnosti, da učenci pokažejo svojo zrelost s kakovostnim in pravočasnim delom.

Veliko učiteljev je navodila pogosto »začnilo« še s kakšnimi neobveznimi izzivi, željami po zabavnih popoldnevih in motivacijskimi mislimi (Slika 1).



Slika 1. Motivacijska misel kot del objave

Učitelji smo, po lastni presoji, z učenci izvajali videokonference. Pri TJA smo na primer v vsakem oddelku imeli tedensko 30 do 45 minutno srečanje, na katerem smo utrjevali snov preteklega tedna, vadili dialoge ali se le pogovarjali o življenju učencev in učitelja med karanteno (Slika 2). Učenci so vedno imeli možnost spraševati o situaciji, o tem, kaj jih čaka, učitelj pa je te konference izkoristil za vzpostavljanje normalne klime in komunikacije z učenci, ki se je med karanteno pri objavah v spletnih učilnicah spremenila, popačila in ob neizpolnjevanju obveznosti tudi zaostrila.



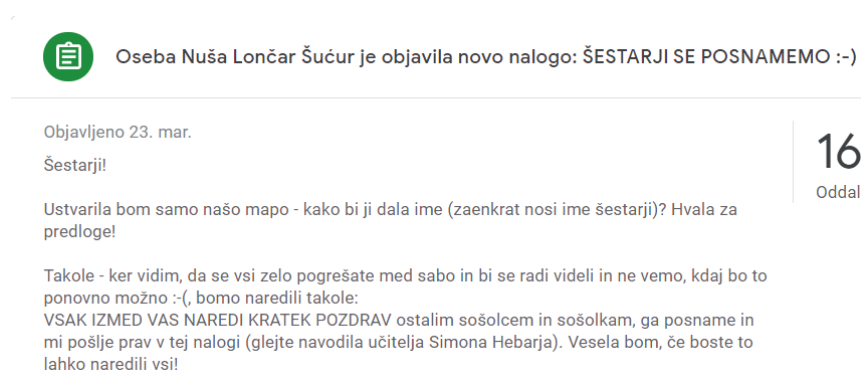
Slika 2. Presenečenje med videokonferenco pri TJA v 7. razredu

Za motiviranje učencev smo učitelji uporabljali tudi neposredno učno delo. Naloge so, kolikor je to sama snov in zvrst ure (obravnava nove snovi, utrjevanje, preverjanje znanja ...) dopuščala, pogosto od učencev zahtevale nekakšen izdelek, ki je postal del skupne razredne galerije, videoposnetka ali predstavitve. Tako so na primer pri likovni umetnosti v 8. razredu učenci narisali strip na temo novega koronavirusa. Stripe je učiteljica zbrala v spletno galerijo, ki so si jo lahko ogledali in komentirali vsi osmošolci. Pri TJA v 7. razredu smo oblikovali skupni dokument s predstavitvijo Slovenije. Pri plesu v 8. razredu pa so učenke oblikovale skupno koreografijo, jo ločeno posnele, učiteljica pa jo je uredila v enoten posnetek.

Skupna točka takšnih nalog je bila, da so učenci svoje izdelke najprej oddali, dobili povratno informacijo z morebitnimi popravki ali navodili za nadaljnje delo pred oddajo, bili pri izbiri tehnik, vsebine in pristopov avtonomni in ustvarili nekaj, kar je vsebovalo določeno stopnjo namena in je dajalo njihovem delu smisel. Takšen pristop je v veliki meri spodbujal notranjo motivacijo učencev (Beachboard, 2020).

3.5. Vloga razrednikov in sorazrednikov

Razredniki in njihovi sorazredniki smo imeli pri motiviranju učencev pomembno vlogo. Vsak od oddelkov je imel posebno oddelčno spletno učilnico, ki jo je moderiral razrednik, sodeloval pa sorazrednik. V njej je objavljala splošna navodila za delo in življenje med karanteno, datume razrednih videokonferenc, učence povprašal po njihovem počutju, jih spodbujal h komunikaciji z učitelji in vodili manjše oddelčne projekte (Slika 3).



Oseba Nuša Lončar Šučur je objavila novo nalogo: ŠESTARJI SE POSNAMEMO :-)

Objavljeno 23. mar.

Šestarji!

Ustvarila bom samo našo mapo - kako bi ji dala ime (zaenkrat nosi ime šestarji)? Hvala za predloge!

Takole - ker vidim, da se vsi zelo pogrešate med sabo in bi se radi videli in ne vemo, kdaj bo to ponovno možno :(, bomo naredili takole:
VSAK IZMED VAS NAREDI KRATEK POZDRAV ostalim sošolcem in sošolkam, ga posname in mi pošlje prav v tej nalogi (glejte navodila učitelja Simona Hebarja). Vesela bom, če boste to lahko naredili vsi!

16
Oddali

Slika 3. Navodila k oddelčnemu projektu v 6. razredu

Večina razrednikov se je s svojim oddelkom srečevala na rednih tedenskih video urah oddelčne skupnosti, ki so bile namenjene predvsem sproščnemu pogovoru in med katerimi so učenci lahko vprašali in povedali praktično vse. Udeležba je bila praviloma zelo dobra (nekje med 70 in 90 %). V primeru, da je nekdo manjkal, so ga učenci kar sami poklicali ali kontaktirali preko družabnih omrežij in ga spomnili, da razredna ura že poteka. Te ure so jim pomenile veliko, saj so, čeprav le v manjši meri, posnemale vzdušje pravih ur oddelčnih skupnosti.

3.6. Družabna omrežja in motivacija

Na Osnovni šoli Dramlje smo že več let prisotni na družabnih omrežjih Facebook in Instagram. Obe s koristjo izkoriščamo za obveščanje staršev in širše javnosti o dogodkih na šoli, obenem pa objavljamo posebne utrinke iz šolskih dejavnosti in mednarodnih izmenjav v okviru Erasmus + KA2 projektov. Med pandemijo so omrežja služila predvsem za objavljanje fotografskega in video gradiva z izdelki učencev in utrinki iz videokonferenc. Te objave so bile

navdih in otipljiv dokaz, da se tudi v izrednih razmerah ob primerni zavzetosti vseh udeležencev, da storiti marsikaj.

Svoje smo dodali tudi učitelji in ravnateljica in posneli dva motivacijska filmčka, v katerih smo učencem sporočili, da jih pogrešamo. Oba posnetka sta na Facebooku skupaj dosegla več kot 15 000 oseb (Slika 4).








Slika 4. Motivacijski video na Facebooku

4. Mikro-dokumentarci pri TJA

Pri angleškem jeziku smo začutili potrebo, da bi objave naredili bolj zanimive za vse učence, tistim boljšim pa dali priložnost, da svoje znanje poglobijo. V ta namen smo ob koncu objav, po vseh navodilih za redno delo, začeli dodajati še povezave na mikro-dokumentarne filme. Ogled je bil seveda neobvezen in ni bil povezan z nobeno dodatno obveznostjo.





Večino filmov smo našli na YouTube kanalu »[Great Big Story](#)«. Tematsko so se filmi gibali od pop kulture pa vse do znanosti. Večinoma niso bili daljši od petih minut in ne nepomembno, vsi so bili v angleškem jeziku oziroma obvezno angleško podnaslovljeni. Vsi učenci so lahko razumeli sporočilo s samim ogledom, tisti boljši pa so se lahko poglobili tudi v besedilo.

Reakcije učencev so bile izjemno pozitivne. Na primer, eden od filmčkov je prikazoval svetovnega rekorderja v spuščanju papirnatih letalčkov. V filmčku je gospod predstavil enega od modelov in učence smo izzvali, naj naredijo svojega in objavijo razdaljo, ki jo je letalce doseglo. Veliko učencev se je odzvalo (Slika 5):

-  Anja [redacted] 7. maj
Meni je letalo letelo 11m
-  Mitja Logar 7. maj
[redacted] Not bad!!! A bralne naloge si tudi že naredila :) ?
-  Mitja Logar 7. maj
Ojla! Najprej naredite bralne naloge in POTEEM letalo! Tisto je "po želji", branje je OBVEZNO!!! :) Aha, pa danes je videokonferenca prej!
-  Anja [redacted] 7. maj
Ja zdajle delam bralno nalogo.
-  Kaja [redacted] 7. maj
Moj najdaljši met je bil v zanki, preštela sem korake in izračunala dolžino 18,40 m. Najdaljši ravni met pa je bil 10,70 m.

Slika 5. Komentarji pod objavo s filmčkom o papirnatih letalih

Spet drugič, ko je bila tema film in filmska zgodovina, so si učenci ogledali filmski kolaž iz več deset filmskih uspešnic. Vprašali smo jih preprosto ali katerega prepoznajo (Slika 6):

-  Mai [redacted] 13. maj
I love movies tooooooooooooooo:)! To so legendarni filmi .Od starih, starih sem prepoznal Drakulo, Čarli Čaplin, stari King Kong , Westerni, ti so topppp. Prepoznal film v katerem igra Mariyln Monroe - gentlemen prefer blondes. uf, potem Rocky sam mislim, da je prvi del, ker tak v vsakem delu teče po stopnicah . Potem je še Star Wars, Indiana jones, aaaaa potem seveda Titanik - My hart will go on :) Lord of the rings, Milionar, Avatar,...ti filmi so že novejši. sem ljubitelj dobrih filmov!
-  Mai [redacted] 13. maj
nalogo grem delat in vam jo pošljem . Hvala
-  Mitja Logar 13. maj
+ [redacted] You're my soulmate, Mai :) !
-  Ana Marie [redacted] 13. maj
Poleg tistih filmov, ki jih je Maj naštel sem tudi prepoznala Toy story, Zlatolaska in V višave
-  Mitja Logar 13. maj
[redacted] Great, Ana Marie! How do you say Zlatolaska and V višave in English :) ?
-  Ana Marie [redacted] 13. maj
Rapunzel, Up
-  Mitja Logar 13. maj
[redacted] And right you are :) !

Slika 6. Komentarji pod objavo s kolažem filmskih uspešnic

Podobno zavzetih odzivov na mikro-dokumentarce je bilo precej. Dogajati se je začelo, da so učenci najprej pogledali na konec objave in šele kasneje glavni del oziroma šolsko snov. A pogledali so jo! Z relativno majhnim, a skrbno izbranim, vložkom smo dosegli velik motivacijski izplen.

5. Zaključek

Pouk na daljavo med pandemijo novega koronavirusa je prinesel veliko različnih izzivov in morda najpomembnejši med njimi je bil, kako motivirati učence za sprotno in kakovostno učno delo. Na Osnovni šoli Dramlje smo se s tem vprašanjem ukvarjali vsi pedagoški delavci v vseh svojih vlogah. Po začetni zagnanosti učencev in nadaljevanju karantene motivacijski nagovori kmalu niso bili več dovolj. Za najbolj uspešen pristop v nadaljevanju so se izkazale obveznosti, ki so učencem omogočale popravke na podlagi povratne informacije, avtonomijo in so vsebovale element namena oziroma smiselnosti. Temu so sledile objave na družabnih omrežjih, ki so pokazale vsem zainteresiranim, da tudi med karanteno na šoli nastajajo nove in vznemirljive stvari in pomagale vzdrževati, sicer razumljivo načeto, pozitivno šolsko klimo. Ne nazadnje pa so bile tu še domisljice posameznih učiteljev, ki so motivacijo gradile na privlačnosti in zanimivosti objavljenih vsebin, obenem pa interakcijo z njimi dopuščale izbiri učencev samih.

Pri pouku na daljavo s strogostjo in neskončnim prepričevanjem v smislu motivacije ne dosežemo tistega, kar lahko s kakovostnimi nalogami, iskreno komunikacijo in zanimivo vsebino. V primeru vnovičnega pouka na daljavo se zdi to edina pot, ki vodi v zadovoljstvo tako učencev kot učiteljev.

6. Literatura

- Beachboard, C. (2020). Help Students Build Intrinsic Motivation. *Edutopia*. Pridobljeno s: <https://www.edutopia.org/article/help-students-build-intrinsic-motivation>
- Kralj, M. (2016). *Motivacija učencev ob delu z e-gradivi*. (Magistrsko delo, Fakulteta za naravoslovje in matematiko). Pridobljeno s <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=60224>
- Polh Budja, K., Košir, K. (2019). Miselna naravnost v šolskem okolju. *Revija za elementarno izobraževanje*, 12 (1), 89–112. Pridobljeno s http://rei.pef.um.si/images/Izdaje_revije/2019/01/REI_12_1_CLANEK5.pdf
- Rana P. (2020). COVID – 19 Impact on Educational Sector: Adopt Digital Way. *YourStory*. Pridobljeno s: https://yourstory.com/mystory/impact-covid-19-education-sector?utm_pageloadtype=scroll
- Ryan R. in Deci E. (2018). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford Press.
- Zurc, J. (2019). Ali je spol otroka dejavnik učne uspešnosti v osnovni šoli? *Revija za elementarno izobraževanje*, 12, (1), 59–88. Pridobljeno s http://rei.pef.um.si/images/Izdaje_revije/2019/01/REI_12_1_CLANEK4.pdf

Kratka predstavitev avtorja

Mitja Logar je na Filozofski fakulteti v Ljubljani diplomiral iz angleškega jezika in književnosti. Od leta 1998 dela kot učitelj angleščine na OŠ Dramlje. Med letoma 2008 in 2009 je bil član razvojne skupine za e-angleščino pri Zavodu za šolstvo Republike Slovenije. Od leta 2015 koordinira Erasmus+ KA2 projekte na svoji šoli.

Lump naj bo!

Let them be naughty!

Kaja Lenič

*Osnovna šola Log-Dragomer
kaja.lenic@guest.arnes.si*

Povzetek

V prispevku predstavljamo sodobni pristop poučevanja čuječnosti v vzgojno-izobraževalnem procesu. Čuječnost nam omogoča, da se izboljša kvaliteta življenja in znotraj sebe najdemo področje, ki nam lahko pomaga živeti manj stresno, kvalitetnejše življenje. Izrednega pomena pri čuječnosti je, da nas nauči ravnati s čustvi. Izpostavila bi predvsem negativna čustva, saj je pomembno, da se v trenutku jeze zavemo, kaj se dogaja v nas, da znamo to prepoznati in ustrezno reagirati. V številnih situacijah, načeloma kjerkoli, se lahko umaknemo, vdihnemo in premislimo o nadaljnjih korakih. Lump naj bo! je naslov interesne dejavnosti na OŠ Log-Dragomer. Temelji na načelih čuječnosti. S pomočjo tečajev, ki jih je avtorica obiskovala pri učitelju Robertu Križaju, je z lastno vadbo in načelom »živeti čuječe«, svoje znanje prenesla na učence 4. in 5. razredov. Vaje čuječnosti so učenci izvajali tudi med izobraževanjem na daljavo.

Ključne besede: čuječnost, interesna dejavnost, učenci 4. in 5. razredov.

Abstract

In this article, we present a modern approach to teaching mindfulness in the educational process. Mindfulness allows us to improve our quality of life and to find a place within, which can help us live a less stressful and better quality of life. What is vital is that mindfulness teaches us how to deal with emotions. I would like to point out the negative emotions, since it is important for us to be aware of what is happening in us in the moment of anger, to be able to recognize it and react accordingly. In many situations, and especially anywhere, we can take a break: retreat, breathe, and think about our next steps. Let them be naughty! is the name of an extracurricular activity at Log-Dragomer Elementary School. It is based on mindfulness. I attended Robert Križaj's courses on mindfulness and with the help of that knowledge and my own experience of leading a mindful life, I transferred my knowledge to 4- and 5-graders.

Key words: extracurricular activity, mindfulness, 4- and 5-graders.

1. Uvod

Otroci potrebujejo spoštovanje in priznanje, da jih pohvalimo. Otroci potrebujejo odrasle, ki si vzamejo čas za njih, da so skupaj z njimi tukaj in zdaj. Odrasli se kar naprej ukvarjamo s prihodnostjo. Kaj nam to pomaga, če ni nikogar, ki bi bil z otroci v sedanosti. To vodi k osamljenosti, saj ni nikogar, ki bi jih sprejemal takšne kot so, v tem trenutku (Juul, 2014).

Govorimo o čuječnosti (ang. mindfulness), ki nas uči usmeriti našo pozornost na izkušnje, ki se trenutno odvijajo trenutek za trenutkom. Pomembna je radovednost in naše sprejemanje (Kabat-Zinn, 1996).

Čuječnost zagotavlja neskončne priložnosti boljšega zavedanja naših misli, lažje se osredotočimo in razvijamo svoje notranje vire za učenje ter potencialno spreminja naše razmišljanje v modrejše, srečnejše in zagotavlja na splošno boljše počutje (Kabat-Zinn, 2012).

Ena od osrednjih spretnosti čuječnosti je razumeti lastni um (Penman, 2016). Čuječnost je zavedanje tega, kar se dogaja v sedanjem trenutku. Takšno zavedanje lahko vključuje tako notranje (npr. misli, čustva) kot zunanje dogajanje (npr. zvoki) (Černetič, 2005).

Ko otroke poučujemo čuječnost, se zavedajmo da gre za ustvarjanje kulture, atmosfere čuječnosti. Ne moremo imeti enakih ciljev, kot jih imamo, kadar čuječnost vadijo odrasli. Pri otrocih gre bolj za uvajanje kulture kot resno meditativno prakso. Raziskave pa kažejo, da imajo že od tega veliko koristi: večja zbranost, ustrežnejše uravnavanje čustev, boljše razpoloženje, zmanjšana tesnoba, zmanjšanje nihanja razpoloženja, boljši spanec, splošno dobro počutje, boljši odnosi, boljše zdravje, boljše obvladovanje stresa, zmanjšana hiperaktivnost, manj težav z obvladovanjem jeze, izboljšani spomini, boljše sposobnosti za dokončanje opravil, prepoznavanje in raziskovanje čustev, zmanjšano premlevanje, boljše zavedanje sebe, boljše sposobnosti odpravljanja slabega razpoloženja, manj prenehanja, boljše samopodoba, več sočutja do sebe in drugih, boljše sposobnosti shajanja s kronično boleznijo, obvladovanje kronične bolečine, prenehanje kajenja (Burdick, 2019).

Veščine čuječnosti (ang. mindfulness), ki jih učimo, so se pokazale kot zelo učinkovite pri odpravljanju stresa in izboljšanju počutja. Ljudje, ki so se udeležili tečajev čuječnosti poročajo, da (www.sati.si, 2019):

- so našli nove in učinkovite načine za obvladovanje stresa,
- so se naučili bolj učinkovito upravljati s svojimi mislimi, razpoloženji in čustvi,
- se bolj učinkovito soočajo s fizičnimi, psihičnimi, socialnimi in čustvenimi izzivi,
- bolj polno živijo svoja življenja.

Leta 2012 je Katherine Weare, profesorica v Angliji izvedla študijo, kako čuječnost dobro vpliva na otroke in mladino. Pokazalo se je, da čuječnost vpliva na čustveno stanje mladostnikov, mentalno zdravje, sposobnost učenja in fizično zdravje. Čuječi mladostniki so bolj priljubljeni med vrstniki, imajo več prijateljev, manj negativnih emocij in manj tesnobe.

Prepoznavanje čustev je v veliki meri rezultat učenja, ki vključuje znanje o pomenu različnih situacij, gest, lastnih čustvenih izrazov in drugih značilnostih čustvenega izražanja, katere večinoma pridobimo z vsakodnevnimi izkušnjami. Pri prepoznavanju čustev posamezniki velikokrat povežejo izraze čustev z ustrezno situacijo ali vedenjem. Prepoznavanje lastnih čustev pa pogosto vključuje kombinacijo naslednjih vidikov: opisa situacije, določenega vedenja in specifičnega doživljanja (Smrtnik Vitulić, 2004).

Uravnavanje izražanja čustev pomeni, da znamo čustva na nek način izraziti z besedami in vedenjem – na primer, ko smo jezni, povemo kaj doživljamo in skušamo s svojim vedenjem spremeniti okoliščine, ki vplivajo na našo jezo (Kompore idr., 2002).

Kanoy (2014) pravi, da je namen čustvene inteligence preprosto pomagati ljudem, da se bolje zavedajo svojih čustev in tega, zakaj jih doživljajo, nato pa jih učinkovito nadalje uporabiti v svojih odzivih in odnosih.

2. Interesna dejavnost Lump naj bo!

Čuječnost izvajamo v vzgojno-izobraževalnem procesu že vse od leta 2016. Najprej se je bilo treba samostojno izobraževati, brskati po internetu, obiskati konferenco Mindfulness. A vedno želimo več, saj je to področje zelo privlačno. Po srečanju na konferenci z Robertom Križajem, ki izvaja programe MBSR, je nastopila odločitev pri njem opraviti 8-tedenski tečaj MBSR - Mindfulness Based Stress Reduction, ki je najstarejši in eden najučinkovitejših ter najbolj raziskanih programov za odpravljanje stresa temelječ na razvijanju in uporabi čuječnosti v vsakdanjem življenju. Nato je sledila nadgradnja, nadaljevalni 8- tedenski tečaj Čuječnost v odnosu – IMP (Interpersonal Mindfulness Program), kjer smo se učili, kako v hitrem toku vsakdanjika ohranjati čuječnost in jo gojiti pri človeških odnosih.

Po teh 8-tedenskih tečajih in predvsem lastne vsakodnevne vadbe, se človek počuti dovolj kompatibilen, da v sklopu razširjenega programa osnovne šole oblikuje novo interesno dejavnost. Ta je *Lump naj bo!*

K interesni dejavnosti so bili povabljeni četrtošolci in petošolci osnovne šole Log-Dragomer. Pričakovano je bilo okoli deset prijav, a zanimanje je bilo tako veliko, da jih je bilo potrebno razdeliti v dve skupini, saj se je prijavilo dvajset učencev. Tako smo imeli interesno dejavnost vsake 14 dni.

V nadaljevanju so predstavljene in s slikami konkretizirane nekatere ure interesne dejavnosti Lump naj bo.

2.1 Dihalna vaja s plišasto igračo

Učenci so se ulegli na hrbet, udobno namestili na blazino, po želji zaprli oči, na trebuh položili plišasto igračo (slika 1). Razloženo jim je bilo, da se ob vdihu trebuh razširi in plišasta igrača dvigne. Pri izdihu pa se trebuh spusti in plišasta igrača gre nižje. Roke so položili ob telesu, dlani obrnili navzgor. Tako smo največkrat izvajali vajo pregled telesa, kjer smo potovali po posameznih delih in se zavedali telesa po korakih. Vzpodbujali smo jih, da so pri vaji budni. Pozornost smo namenili občutkom v telesu, raziskovanju telesa, pozornost na dihanju.



Slika 1: Dihalna vaja s plišasto igračo (lasten vir, 2020).

2.2 Sedeča meditacija

Učenci so se usedli na blazino v položaj lotusa. Zavzeli so stabilen položaj. Hrbtenica mora biti ravna. Roke so počivale na kolenih. Začeli smo s sedečo meditacijo (slika 2), najprej 2 minuti, na koncu šolskega leta so meditirali že 15 minut. Napredek je bil resnično očiten.

Bili so opozorjeni, da bo prišla tudi bolečina ali neprijeten občutek. Vzpodbujali smo jih, da vztrajajo, dihajo in da bo občutek minil. Ko smo se pogovarjali po koncu vaje, jim je največkrat zaspala noga, dobili so krč, a resnično so presenetili pri vztrajnosti. Med sedečo meditacijo smo se večkrat vračali in se spomnili na dihanje. Če je misel odtavala drugam, smo se nežno vrnili na dihanje.



Slika 2: Sedeča meditacija (lasten vir, 2020).

2.3 Igra s kovanci

Osredotočili smo se na sedanji trenutek. Najprej je vsak učenec dobil en kovanec. Položil si ga je na nart poljubne noge (slika 3) in poskušal hoditi po razredu, brez da mu pade na tla.



Slika 3: Kovanec na nogi (lasten vir, 2020).

Nato smo ponovili vajo, a kovanec smo si položili na glavo (slika 4).



Slika 4: Kovanec na glavi (lasten vir, 2020).

V zadnjem delu igre pa smo vzeli dva kovanca. Enega smo položili na glavo, drugega pa na ramo. Učenci so res presenetili s svojimi izvirnimi pozicijami telesa in kako spretni so bili (sliki 5 in 6).



Sliki 5 in 6: Kovanec na glavi in rami (lasten vir, 2020).

2.4 Čuječe pogovarjanje

Učenci so se razdelili v pare. Določena je bila tema pogovora. Najprej je govoril prvi govorec. Drugi govorec je poslušal. Moral si je zapomniti čim več podatkov, kaj mu je prvi govorec povedal. Pri tem smo jih spodbujali, da so pozorni na občutke v telesu, medtem ko poslušajo ali govorijo (slika 7). Potem smo vlogi zamenjali. Pri pogovoru so zaupali, da jim je postalo vroče, da jih je tiščalo v trebuščku, da jih je bilo strah, ker niso vedeli, kaj bi še povedali. Nato smo se o vseh njihovih občutkih pogovorili in si zaupali, kako lahko tako znanje uporabimo v prihodnjih življenjskih izkušnjah. Vajo smo večkrat ponovili v različnih urah interesne dejavnosti.



Slika 7: Čuječe pogovarjanje (lasten vir, 2020).

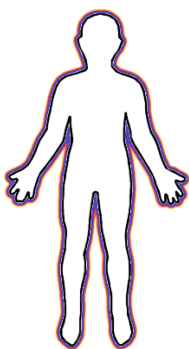
2.5 Zemljevid pozitivnih in negativnih čustev

Učenci so na listih dobili kopiran obris človeškega telesa. Predstavljena jim je bila dejavnost in jim bilo naročeno, naj pripravijo različne barvice. V prvi uri smo se osredotočili na pozitivna občutja. Udobno so se namestili na stol, roke položili na stegna in naredili kratko dihalno vajo. Najprej so si v mislih predstavljali dogodek, ki jih je v preteklem dnevu zelo osrečil. Učiteljica jih je vodila in ugotavljali so, kje na telesu čutijo to srečo. To so označili na obrisu človeka. Enako so naredili za ljubezen, veselje, ponos.

V drugi uri so se osredotočili na neprijetna občutja. Primer je bil gnus, žalost, strah, razočaranje.

Ponos je bil pri večini učencev narisana na ramenih. Strah so čutili v trebuhu ali srcu. Gnus so skoraj vsi narisali okoli želodca. Veselje je bilo v glavi ali srcu.

Spodaj prilagamo primer obrisa človeka, ki smo ga uporabili.



Slika 8: Obris človeka (https://www.clipartkey.com/view/JobwJ_human-body-clip-art-human-body-cartoon-outline/, 2020).

Nato so dobili domačo nalogo, če so jo želeli narediti. V enem tednu so morali spremljati svoja občutenja. Ko so opazili določeno občutje, so le-to zapisali v spodnjo preglednico. Dodali so dogodek, ki se je ob tem občutenju zgodil in kakšne misli so jim šle po glavi v tistem trenutku. Pri telesnih občutkih so zapisali, kjer so to čutili.

Tabela 1: Dnevnik prijetnih občutij

IME: _____

DAN	DOGODEK	MISLI OB TEM DOGODKU	TELESNI OBČUTKI	DRUGO OPOMBE *

Tabela 2: Dnevnik neprijetnih občutij

IME: _____

DAN	DOGODEK	MISLI OB TEM DOGODKU	TELESNI OBČUTKI	DRUGO OPOMBE *

2.6 Čuječnost s pomočjo knjige in CD zgoščenke z naslovom Sedeti pri miru kot žaba

Avtorica E. Snel (2019) je izdala knjigo z naslovom *Sedeti pri miru kot žaba*. V njej predstavlja vaje čuječnosti za otroke. Uporabna je zato, ker na preprost način opiše, kaj je čuječnost, kako se otrok lahko umiri, lažje zaspi, je bolj osredotočen, obvlada jezo, postane bolj potrpežljiv in pozoren. Vaje, ki so notri zapisane, smo uporabili pri interesni dejavnosti. V pomoč nam je bila tudi CD zgoščanka. Naučili smo se sprejemati trenutke življenja točno takšne, kot so. Poudarek je bil na tukaj in zdaj. Ni važno, kaj je bilo v preteklosti, niti ni važno, kaj nas čaka v prihodnosti. Uživamo sedanji trenutek, navzočnost v tem trenutku.

2.7 Čuječe prehranjevanje

Čuječnost smo spoznali tudi pri zelo pomembnem delu človekovega življenja – prehranjevanju. Osredotočili smo se na naša čutila – oko, nos, jezik, uho in koža. Kot pripomoček smo uporabili rozino. Vsak učenec je dobil dve rozini. S prvo rozino jih je vodila po poti spoznavanju učiteljica, drugič so šli sami na pot raziskovanja. Najprej so si rozino ogledali in jo opisali: rjava, grbasta, majhna, itd. Nato so rozino povohali: zelo je dišala, spomnilo jih je na med, itd. Nato so s kožo uporabili tip in spoznali, da je rozina hrapava, trda, itd. Ko jim je bilo rečeno, da naj rozino poslušajo, so se začeli hihitati, saj hrane ne poslušamo. Vseeno jim je bilo rečeno, naj zaupajo in so čisto tiho, rozino prislonijo k ušesu in jo med dvema prstoma rahlo mečkajo. Bili so presenečeni, saj je rozina proizvedla zanimiv zvok. Na koncu je sledilo še okušanje. Rozino so najprej nekaj časa okušali samo z jezikom, vmes so se jim začele cediti sline, čez nekaj sekund so ugriznili vanjo in bila je izredno okusna. Šele po koncu igre, je en učenec rekel, da ne je rozin, a je vajo vseeno izpeljal, za kar je dobil izredno pohvalo. Najbolj jih je presenetil zvok rozine in njena sladkoba in okusnost, ko so ugriznili vanjo. Učenka je povedala, da si ponavadi strese v usta več rozin in da še nikoli ni tako dobro okušala.

3. Čuječnost med izobraževanjem na daljavo

3.1 Domače naloge opazovanja

Kot že rečeno je interesna dejavnost potekala v dveh skupinah na vsake 14 dni. Zato je bilo zaželeno, da se učenci doma večkrat spomnijo na čuječnost. Dobili so neobvezne domače naloge, ki so trajale med eno in drugo uro interesne dejavnosti. Primer domače naloge je bil, da so morali opazovati in šteti rumene avtomobile. Enkrat so dobili nalogo, da opazujejo, koliko mamic z vozički srečajo. Naloge so zelo resno jemali, bile so jim zanimive.

3.2 Meditacijske zgodbe

Med izobraževanjem na daljavo so bile učencem večkrat poslane različne povezave, ob katerih so bili pozvani k poslušanju in meditaciji. Še posebej je bilo priporočljivo to početi pred spanjem, ko je bil čas, da se umirijo in mirno utonejo v sanje.

Primer 1:

https://www.youtube.com/watch?v=KCfrJMvLshI&fbclid=IwAR28qrXXaW4MXn17OBT9W2NjVgWOMrO7TZMmDRWUUbVe_V8bEonKkfCx1rQ

Primer 2:

https://www.youtube.com/watch?v=sblky_qeQb8&t=1s

Primer 3:

<https://www.youtube.com/watch?v=OBVMpKIXqIw&t=3s>

3.3 Mnenje staršev o interesni dejavnosti Lump naj bo!

V mesecu maju 2020 so bili starši vključenih učencev po elektronski pošti zaproseni za povratno informacijo, kako so njihovi otroci doma predstavljali interesno dejavnost, doma izvajali kakšno vajo ali podobno dejavnost. Predstavljamo njihove izjave:

STARŠI 1: *Nekaj stvari je: dihanje, meditacije. Meditacije tudi velikokrat poslušam zvečer pred spanjem.*

STARŠI 2: *Zelo je zadovoljna in predvsem je tehniko dihanja uporabljala pred spanjem. Hvala! Otrok je nekajkrat pokazal/povedal, kaj ste počeli. Ponavadi zato, ker sem vprašala, kaj ste delali. Je pa zelo rada hodila na dejavnost, le pred ura je včasih bila prezgodaj :-). Nekih velikih, opaznih sprememb nismo opazili. Mogoče jih nismo znali videti/opaziti. Še vedno, pa opazi vsak rumen avto, ki ga vidi na cesti ali kje drugje in opozori nanj. Zelo rada je izvajala te vaje in bilo ji je všeč.*

STARŠI 3: *Največkrat je omenil in izvajal meditacijo. To mu zelo paše. Dejavnost je nanj pozitivno vplivala, bilo mu je všeč.*

STARŠI 4: *Prav veliko nam ni pokazal. Imam občutek, da si je to dejavnost vzela za čisto svojo, kot neke vrste njegovo skrivnost. Omenil je kdaj vmes, to smo pa delali na Lump naj bo. Sem pa opazila spremembe v njegovem obnašanju. Ko je bil jezen, se je velikokrat zatekel k metodam, ki ste se jih učili. Zaprl se je v sobo in se umiril. Mislim, da mu je zelo koristila pri obvladovanju samega sebe. Sicer ga še "zanese" ampak manj kot prej. Na teh stvareh je*

potrebno delati praktično ves čas. Vesela sem, da se je odločil, da bo to interesno dejavnost obiskoval tudi prihodnje leto.

STARŠI 5: *Otrok je z veseljem obiskoval dejavnost. Tudi v bodoče bi jo zelo rad obiskoval.*

STARŠI 6: *Povedal je, da ste dihali s pliškoti. To vajo je delal tudi sam.*

STARŠI 7: *Super dejavnost! Predvsem zaradi nekonvencionalnega pristopa, kjer se otroci sprostitjo in umirijo.*

STARŠI 8: *Če ji je bila kakšna vaja všeč, mi jo je pokazala, a v vsakdanjem življenju jih ni uporabljala. Sprememb na otroku nisem opazila.*

4. Zaključek

Z gotovostjo trdimo, da je bil cilj in namen vključevanja sodobnega pristopa čuječnosti v vzgojno-izobraževalni proces dosežen. Posebaj veseli dejstvo, da smo se naučili več vaj v šoli, ki so jih učenci lahko uporabljali doma. Še posebaj v času stresne situacije med epidemijo.

Zavedamo se, da so učenci izredno obremenjeni, čeprav govorimo o četrtošolcih ali petošolcih. Potrebno jim je dati znanje, ki je življenjskega pomena, saj se strahu, treme, žalosti ne znebimo nikoli v življenju. S pozitivnimi čustvi znamo vsi dobro shajati. Dih je del nas, poseben je pa zato, ker ga nosimo s sabo na vsakem koraku. Upamo, da so za naprej prejeli načine, kako lahko živijo bolj polno, da se zavedajo stvari okoli sebe, da je izrednega pomena komunikacija in predvsem spoštovanje sebe in drugih oseb. Čuječnost je odličen način, kako nam to lahko uspe.

Vodja interesne dejavnosti si je zadala cilj, da bo v prihodnje vse vključene, ki so sodelovali pri interesni dejavnosti *Lump naj bo!*, v obliki anketnega vprašalnika povprašala, kako so doživljali to novo interesno dejavnost na šoli, kaj jim je bilo najbolj všeč, kaj menijo, da so se novega naučili.

Avtorica prispevka zaključuje z mislijo: “Želim si, da bi čim več učiteljev opravilo tovrstna izobraževanja, saj je tudi osebno meni čuječnost podala nov način življenja. Biti učitelj v teh časih je težko, a sama imam izredno rada izzive in nove načine. Poučevanje v šoli mora biti na ravni 21. stoletja.”

5. Literatura

- Burdick E. D. (2019). *Priročnik Čuječnost za otroke in najstnike*. Domžale: Zavod Pogled.
- Černetič, M. (2005). *Biti tukaj in zdaj: Čuječnost, njena uporabnost in mehanizmi delovanja*. *Psihološka obzorja*. 14(2), str. 73–92.
- Juul, J. (2014). *Šolski infarkt. Kaj lahko storimo, da bo šlo otrokom, staršem in učiteljem bolje*. Celovec: Mohorjeva družba.
- Kabat-Zinn, J. (1996). *Full Catastrophe Living*. London: Piakus Books.
- Kabat-Zinn, J. (2012). *Mindfulness for beginners (kindle edition)*. Canada, Sounds True.
- Kanoy, K. (2014). *Čustvena inteligenca pri otrocih*. Ljubljana: Založba Vita.
- Kompare, A., Stražišar, M., Vec, T., Dogša, I., Jaušovec, N. in Curk, J. (2002). *Psihologija – Spoznanja in dileme*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

- Penman, D. (2016). *Čuječnost za ustvarjalnost*. Tržič, Učila International.
- Smrtnik Vitulić, H. (2004). *Čustva in razvoj čustev*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Snel, E. (2019). *Sedeti pri miru kot žaba: vaje čuječnosti za otroke (in njihove starše)*. Celje: Zavod Gaia planet.
- Spletna stran programa MBSR. (Online). *Kaj je čuječnost?* (Citirano 10. julija 2020). Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.sati.si/>
- Weare, K. (2012). *Evidence for the Impact of Mindfulness on Children and Young People*. Exeter: Mood disorders center.

Kratka predstavitev avtorja

Kaja Lenič je profesorica razrednega pouka in poučuje na osnovni šoli Log-Dragomer. Je študentka podiplomskega študijskega programa Izobraževanje učiteljev in edukacijske vede na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Poglobljeno raziskuje področje vzgojnih stilov in bralne pismenosti učencev konec tretjega razreda osnovne šole. Naklonjena je sodobnim pristopom poučevanja, med drugim nevroedukaciji in čuječnosti. Raziskovala je tudi timsko delo. Na šoli je vodila in vpeljala več projektov, kot so i-EARN, Anina Zvezdica, Beremo z mačkom Murijem, Ujemi srečo. Vodila je več interesnih dejavnosti: Rolanje, Plesni krožek, Logika. V preteklem šolskem letu pa je učencem ponudila interesno dejavnost **Lump naj bo!**, ki temelji na čuječnosti. Znanje si je nabirala pri Robertu Križaju, kjer je opravila dva tečaja čuječnosti v 16 tednih izobraževanj.

Z vadbo pozornosti do učinkovitega učenja

From Training Attention to Effective Learning

Jaka Jagrič¹

Gimnazija Nova Gorica
jaka.jagric@gimng.si

Povzetek

Iz leta v leto opazamo na osnovnih in srednjih šolah naraščajoče število otrok s posebnimi potrebami-prilagoditvami (motnje pozornosti, psihosomatske motnje, vedenjsko problematični otroci), obenem pa je vse več nadarjenih otrok. To zagotovo terja veliko dodatnega napora in strokovno prilagojenega dela zlasti učiteljev in svetovalnih delavcev. Z namenom, da bi razmeroma enostavno in učinkovito rešili omenjeni problem, smo iskali rešitev, ki jo lahko ponudimo vsem učencem, in sicer računalniško podprt kognitivni trening pozornosti. Ker je bil naš cilj preveriti ali takšna oblika urjenja pozornosti na splošno ponuja možnost učinkovitejšega učenja, smo v pilotni projekt naključno vključili 109 učencev starosti 8-10 let, ki so tri tedne zapored izvajali intenzivni kognitivni trening (30 minut na dan). Dobljeni rezultati kažejo na izrazit trend povečane učinkovitosti pozornosti (% uspešnih odgovorov med izvajanjem naloge pozornosti) ob sočasno relativno stabilnih reakcijskih časih neodvisno od tega ali gre za nadarjenega in/ali učenca s prilagoditvami. Glede na to, da je pozornost kot kompleksna kognitivna funkcija v tesni medsebojni povezavi z učenčevo motivacijo in njegovo čustveno naravnostjo, preliminarni rezultati nakazujejo koristnost uporabe tovrstnih učnih pristopov v osnovnih in srednjih šolah. Z uporabo takšnih IT pristopov poleg izboljšanja pozornosti namreč v zelo kratkem času (5minut) poskrbimo za ustrezno uvodno motivacijo otrok in izboljšamo razpoložensko stanje v razredu ali pri posamezniku, torej ustvarimo pogoje za učinkovito učenje. V nadaljevanju prispevka na dveh posameznih primerih praktično ponazorimo prepletenost kognitivnih, motivacijskih in čustvenih procesov. Ugotovite v uvodu podkrepimo z izsledki nekaterih tujih avtorjev in v zaključku poudarimo prednosti in omejitve uporabe tovrstnih pristopov.

Ključne besede: kognitivni trening pozornosti, pozornost, sodobni učni pristopi, učinkovito učenje, učna motivacija.

Abstract

From year to year, we observe an increasing number of children with special needs-adaptations (attention disorders, psychosomatic disorders, behaviorally problematic children) in primary and secondary schools, and at the same time there are more and more talented children. This certainly requires a lot of extra effort and professionally tailored work especially by teachers and counselors. In order to solve this problem relatively easily and effectively, we were looking for a solution that we can offer to all students, namely computer-assisted cognitive attention training. As our aim was to test whether this form of attention training generally offers the possibility of more effective learning, we randomly included 109 students aged 8-10 in the pilot project who underwent intensive cognitive training (30 minutes a day) for three consecutive weeks. The obtained results show a marked trend of increased attention efficiency (% of successful responses during the performance of the attention task) within at the same time relatively stable reaction times, regardless of whether it is a gifted or/and a student with adjustments/special needs. Given that attention as a complex cognitive function is closely interrelated with the student's motivation and mood/emotional state, preliminary results suggest the usefulness of using such learning approaches in primary and secondary schools. By using such IT approaches to train attention, besides its improvement we can provide appropriate introductory

motivation for children in a very short period of time (5minutes) and improve the mood in the classroom or in the individual, thus creating the conditions for effective learning. In the continuation of the article, we practically illustrate the intertwining of cognitive, motivational and emotional processes in two individual cases. We support the results with the findings of some foreign authors and in conclusion emphasize the advantages and limitations of using such approaches.

Keywords: Attention, Cognitive training, Contemporary Teaching Approaches, Effective Learning, Learning Motivation.

1. Uvod

V informacijski družbi tretjega tisočletja se pričakuje od učitelja, da strokovno in suvereno posreduje znanje/izkušnje učencem, obenem pa učitelji nevede in velikokrat s težavo sprejmemo dejstvo, da med učenci (in učitelji) obstajajo individualne razlike v doživljanju izkušnje poučevanja/učenja. Dandanes smo tudi v šolah vse bolj vpeti v uporabo informacijskih tehnologij in socialnih omrežij, kar se je jasno pokazalo v letošnjem letu, ko nas je trenutna situacija v svetu prisilila, da smo se posluževali omenjenih tehnologij in oblik poučevanja na daljavo in bili pri tem bolj ali manj uspešni. Čeprav takšne tehnologije nudijo izjemno hiter prenos informacij in podatkov ter predstavljajo koristno učno orodje, se ob nekontrolirani in prekomerni uporabi izkažejo za zelo moteče in celo ovirajo učinkovito učenje. Poleg drugih dejavnikov, ki vplivajo na porast motenj pozornosti, psihosomatske motnje in vedenjske motnje je tudi neustrezna uporaba pametnih telefonov, računalnikov in socialnih omrežij eden izmed razlogov za naraščajoče število učencev in dijakov s posebnimi potrebami in prilagoditvami.

V zadnjih dveh desetletjih je povezovanje znanstvenih področij psihologije, edukacije in nevroznanosti vsekakor omogočilo boljši vpogled v razumevanje človekovega učenja in vedenja. Vedno bolj postaja jasno, da je razvoj otrok v bio-psiho-socialno celoto in oblikovanje njihovega ustreznega vedenja v procesu učenja veliko bolj zapleteno kot se je zdelo ob koncu 20. stoletja. Tako kot pogosto uporabljen pristop »palice in korenčka« ni prinesel pričakovanih rezultatov, lahko podobno ugotavljamo tudi za humanistični pristop, ki je z različnimi oblikami prepričevanja poskušal vplivati na učinkovitost učenja in vedenje otrok (Jagrič in Gorjup, v pripravi). Zaznavni in motorični sistemi so dolga leta bili nekako prezrti in podcenjeni in so jih po večini obravnavali zgolj kot obrobne. Na omenjene mehanizme se je gledalo kot na nekakšne vhodne in izhodne »senzorje«. Ne glede na njihovo stalno interakcijo z okoljem, raziskovalci v začetku niso prepoznali omenjenih mehanizmov kot ključne dodane vrednosti v procesu učenja in učinkovitejšega procesiranja kognitivno čustvenih informacij (Brooks, 1991b). Vendar pa so se postopno oblikovala drugačna mnenja o senzomotoričnih mehanizmih na različnih področjih kognitivnih znanosti vključno z neuroedukacijo. Vsi so prišli do enotnega zaključka, da so ti mehanizmi ključnega pomena pri razvoju in učenju kreativnega razmišljanja, hitrega odločanja, učinkovite samoregulacije in prilagodljivega vedenja v psihosocialnem okolju.

Medtem ko nevropsihologija, nevroznanost in nevrologija definirajo izraz »izvršilna funkcija« (angl. executive function) kot kognitivni konstrukt, ki poteka po nevronskih poteh »od zgoraj navzdol« (angl. »top-down« cortical pathways) pa po drugi strani privrženci utelešene kognicije predlagajo definicijo, ki izvršilno funkcijo umešča v model neprestanih senzomotoričnih interakcij (Koziol in sod., 2011). Dejansko predlagajo, da je izvršilna funkcija omogočena s pomočjo nadzorovanega vedenja, ki kot taka predstavlja evolucijsko prednost v smislu učinkovitega predvidevanja in s tem nadzora vedenja prek implicitnih in eksplicitnih mehanizmov. V zadnjem času je tudi vse več govora o obojestranski povezanosti med kognitivnimi procesi pozornosti in regulacijo emocij (Gray in sod., 2002).

2. Povezanost in prepletenost čustvenih, motivacijskih in kognitivnih procesov

Ideja, da določeno možgansko področje predstavlja sedež čustvenih možganov in da kognitivni procesi potekajo kjerkoli drugje, je dolgo časa dominirala in oblikovala razmišljanje o čustvih in možganih v znanosti. Nedavne vedenjske in nevropsihološke raziskave skupaj z raziskavami slikanja možganov pa kažejo, da čustva sodelujejo s kognitivnimi procesi v možganih (Pessoa, 2009). Omenjeni avtor v svojih raziskavah skuša preseči funkcionalni pomen možganskih omrežij in išče številne možnosti, pri katerih so kognitivni in čustveni procesi medsebojno povezani in so na nek način »vtisnjeni« v možgane. Predvsem izpostavi tradicionalno sprejeto prepričanje da je amigdala ključno čustveno možgansko središče in s svojimi ugotovitvami pokaže, da številne funkcije amigdale prispevajo k procesom pozornosti in odločanja, slednje pa predstavljajo ključne sestavine kognitivnih procesov. V nadaljevanje isti avtor (Pessoa, 2013) izrazi nestrinjanje z idejo o subkortikalni povezavi in oblikuje drugačen pristop, ki ga podkrepi z raziskavami na področju nagrajevanja in motivacijskih procesov. Svoje ugotovitve strne v tako imenovani dvojni tekmovalni model, v katerem razloži pomen čustvenih in motivacijskih procesov v smislu njihovega vpliva na sočasne konkurenčne procese, ki se odvijajo na ravni percepcije kakor tudi izvršilnih funkcij. Pri tem zagovarja celovitejši pogled, in analizira anatomske značilnosti številnih možganskih področij, ki so obenem tesno povezane s čustveno obdelavo informacij in tako ponudi dokaz o njihovi medsebojni prepletenosti. Na koncu poudari koncept dinamično prepletenega modela možganskih procesov, v katerem dva na videz različna pojma »emocija« in »kognicija« nista nič drugega kot dve oznaki za določeno vedenje, ki pa jih ni mogoče enoznačno umestiti v določeno področje možganov in jim pripisati določeno lokacijo (Pessoa, 2013).

3. Povzetek pilotnega projekta z diskusijo kot primer dobre prakse

Na podlagi lastnih dolgoletnih izkušenj v vzgoji in izobraževanju in do sedaj omenjenih novih pogledov o pomenu povezanosti med čustvenimi, motivacijskimi in kognitivnimi procesi smo iskali možnosti, kako bi lahko lastne izkušnje in nova spoznanja ob pomoči informacijske tehnologije oblikovali v praktičen in uporaben način kot primer dobre prakse. Ker že nekaj let opažamo na osnovnih in srednjih šolah naraščajoče število otrok s posebnimi potrebami/prilagoditvami, smo iskali enostavno in učinkovito rešitev za omenjeni problem, ki bi jo lahko ponudili vsem učencem. V ta namen smo oblikovali računalniško podprt sistem kognitivnega treninga pozornosti (za več informacij kontaktirajte avtorja).

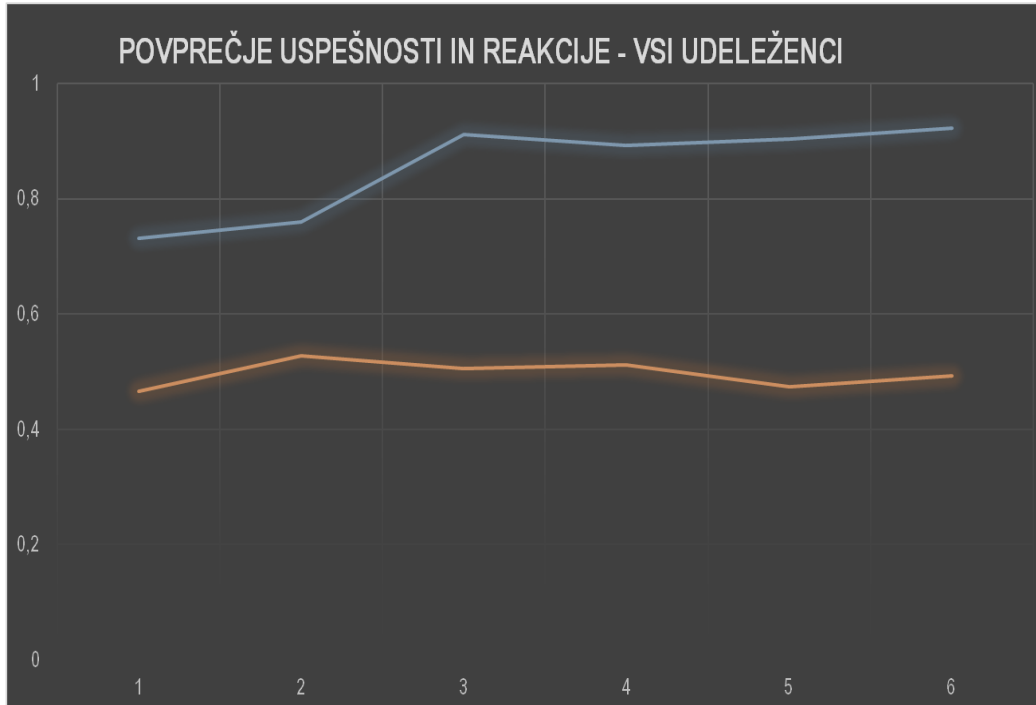
Ker je bil naš cilj preveriti ali takšna oblika urjenja pozornosti na splošno ponuja možnost učinkovitejšega učenja, smo v pilotni projekt naključno vključili 109 učencev starosti 8-10 let, ki so tri tedne zapored izvajali intenzivni kognitivni trening (30 minut na dan). Učenci so kognitivni trening izvajali v šoli pod nadzorom učitelja. Pred pričetkom vadbe so bili tudi starši učencev seznanjeni s projektom in potekom ter trajanjem vadbe. Kot rečeno je vadba potekala tri tedne vsak dan od ponedeljka do petka. Rezultate njihove uspešnosti smo preverjali v posameznem tednu vadbe dvakrat, in sicer prvi in zadnji dan v tednu ter na ta način ugotavljali njihov napredek v obdobju treh tednov. Pri ugotavljanju napredka smo spremljali dva kriterija:

- % uspešnosti pravih odgovorov pri izvedbi kognitivne naloge (krivulja plave barve) in
- reakcijski čas - hitrost pravih odgovorov (krivulja oranžne barve)

Na koncu smo za vse udeležence izračunali povprečje obeh kriterijev, da bi lahko dobili splošno sliko učinkovitosti takšnega kognitivnega treninga upoštevaje zgornja dva parametra.

Zajeli smo podatke v šestih časovnih intervalih (v vsakem od treh tednov ob začetku in koncu tedna, kar je razvidno iz spodnjega grafa št.1 na abscisni osi (1,2; 3,4; 5,6).

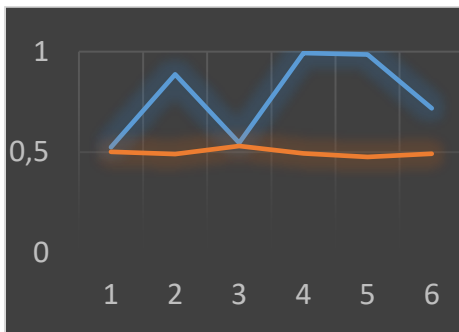
Graf št. 1: Grafična ponazoritev povprečnih rezultatov kognitivnega treninga vseh udeležencev pilotnega projekta (plava-% uspešnosti, oranžna-reakcijski časi)



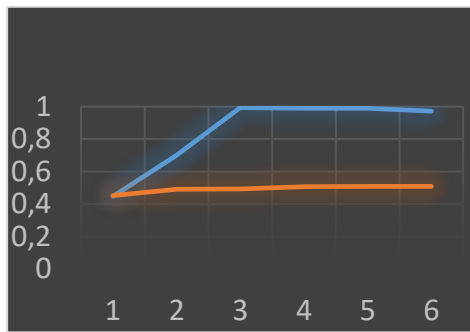
Dobljeni rezultati kažejo na izrazit trend povečane učinkovitosti pozornosti (% uspešnih odgovorov med izvajanjem naloge pozornosti) ob sočasno relativno stabilnih reakcijskih časih neodvisno od tega ali gre za nadarjenega in/ali učenca s prilagoditvami. Opazno povečanje učinkovite pozornosti lahko opazimo že ob koncu prvega tedna(plava krivulja nad št.2 na abscisi, kjer pa se tudi reakcijski časi nekoliko povečajo, kar pomeni, da so učeni pri izvajanju naloge bili previdni in so si vzeli nekoliko več časa za odločanje s ciljem povečanja števila pravilnih odgovorov. Največji porast povprečnega izboljšanja pozornosti lahko opazimo v sredini drugega tedna(plava krivulja nad številko 3), ko se povprečje učinkovitosti uspešnih odgovorov v povprečju dvigne na skoraj 90%, ob tem pa se reakcijski časi še malenkostno skrajšujejo (rahlo padajoča oranžna krivulja). Nadalje se tudi v tretjem tednu opazi povečanje učinkovitosti pozornosti, ki celo preseže 90% uspešnih odgovorov med izvajanjem kognitivnega treninga pozornosti.

V nadaljevanju podajamo še grafično izražena primera dobljenih rezultatov pri dveh učencih, s katerima poskušamo ponazoriti možno prepletenost izvršilnih funkcij z motivacijskimi in čustvenimi procesi.

Graf št. 2: primer učenca



Graf št. 3: primer učenca



Iz grafa št. 2 lahko nazorno vidimo, da je učenec v začetku imel samo 50% uspešno učinkovitost pozornosti (% uspešnih odgovorov med izvajanjem naloge pozornosti), reakcijski časi se bili stabilni in se pričakovano gibali v območju 0,5 sekunde. Že ob koncu prvega tedna se je učinkovitost pozornosti povzpela na skoraj 80%, nakar je v začetku naslednjega tedna zopet strmo padla na prvotno vrednost. Za tem je ob koncu istega tedna dosegel maksimalno možno učinkovitost pozornosti, jo zadržal še v začetku tretjega tedna, potem pa je njegova učinkovitost postopoma zopet padla in se približevala začetni vrednosti. Pri tem učencu je očitno, da je lahko maksimalno pozoren in zlahka doseže dobro koncentracijo ima pa po vsej verjetnosti več problemov pri vzdrževanju pozornosti. Omenjeni padci in dvigi lahko tudi jasno pokažejo na znižano stopnjo motivacije v tistem tednu in/ali dnevu, ko se je pokazal takšen prelom, obenem pa lahko nakazujejo učenčevo slabše razpoloženje ali celo čustveno stisko zaradi povečanega stresa. Takšni podatki nam seveda ob pozornem opazovanju in poznavanju čustvene dinamike učenca koristijo pri lažjem prepoznavanju težav učenca bodisi zaradi nemotiviranosti ali čustvene napetosti.

Graf št.2 pa kaže na rezultat, ki lahko nakazuje, da gre za zelo motiviranega učenca, ki sicer začenja z dokaj nizko učinkovitostjo pozornosti (samo 40% uspešnosti pravih odgovorov pri nalogi pozornosti), ker pa je očitno zelo motiviran, mu učinkovitost postopoma narašča in na polovici drugega tedna doseže skoraj maksimalni možen procent uspešnosti, katerega zadrži do konca projekta. Očitno je, da gre za zelo motiviranega učenca, ki je pripravljen vložiti ves trud za doseg maksimalnega rezultata, obenem pa ima razpoložljive kapacitete za takšen kognitiven napor, ki mu omogoča omenjeni napredek. Več kot očitno je, da je sposoben vzdrževati maksimalno koncentracijo pozornosti dlje časa in jo zadržati na platoju. Lahko bi rekli, da ima dispozicijo, ko z vztrajnostjo in zagnanim delom lahko dosega maksimalne rezultate.

4. Zaključki in ugotovitve

V pričujočem prispevku smo poskušali prikazati poskus povezave teorije z možnostjo praktične aplikacije v procesu učenja z uporabo računalniško podprtega sistema kognitivnega treninga pozornosti. Končni cilj je bil preveriti, kako bi lahko omenjena vadba izboljšala pozornost pri vseh učencih, tako tistih s posebnimi potrebami in prilagoditvami kakor tudi nadarjenih učencev. Menimo, da nam je uspelo preliti določena teoretska spoznanja, izpostavljena v uvodnem delu strokovnega prispevka v prakso in tako oplemenititi učni proces z aplikacijo, ki vsekakor vpliva na izboljšanje pozornosti, razpoloženja in motivacijo učencev in posledično tudi na učinkovitost učenja. Obenem pa je takšen način vadbe pozornosti lahko tudi koristen pripomoček učitelju pri lažjem in hitrejšem prepoznavanju razlogov za učne težave (čustvene stiske, nizka motivacija, zaznavne/ kognitivne težave). Zavedamo se, da je sicer

uspešno izveden pilotni projekt uspel podati samo grobo preliminarno oceno o učinkovitosti takšne intenzivne vadbe pozornosti, ki pa nakazuje možnost koristne uporabe v vzgojno izobraževalnem procesu. Dokončne rezultate bo potrebno še podkrepiti z novimi študijami, ki bodo raziskovalno, metodološko in statistično ponudile dodatno zanesljivost in veljavnost v podporo sicer spodbudnim preliminarnim ugotovitvam.

5. Literatura

- Jagrič, J. in Gorjup, R. (2020). Integrating Action and Experiential Learning through Embodied Cognition with E-Learning: Neuro-educational and Neuro-ethical Implications for the Third Millennium E-Society, članek v pripravi.
- Brooks, R. A. (1991b). New Approaches to Robotics. *American Association for the Advancement of Science*, New Series. 253.5025: 1227-32.
- Kozioł, L. F., Budding, D. E., and Chidekel, D. (2011). From Movement to Thought: Executive Function, Embodied Cognition and Cerebellum. *Cerebellum*, DOI 10.1007/s12311-011-0321-y.
- Gray, J. R., Braver, T. S., and Raichle, M. (2002). Integration of emotion and cognition in the lateral prefrontal cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 99(6):4115-20.
- Pessoa, L. (2009). How do emotion and motivation direct executive control? *Trends in Cognitive Science*, 13 (4): 160 -166.
- Pessoa, L. (2013). Pessoa, L. (2013). *The Cognitive-Emotional Brain: From Interactions to Integration*, MIT Press.

Kratka predstavitev avtorja

Jaka Jagrič u.d.i.a.

Študij arhitekture je zaključil na Univerzi v Ljubljani – FAGG.

Dodatna izobrazba na fakulteti za šport v smeri učenja smučanja in tenisa. Na Pedagoški fakulteti v Ljubljani je zaključil dodatno izobraževanje za poučevanje v srednjih šolah. Trenutno poučuje dijake na Gimnaziji Nova Gorica - likovna smer predmeta Bivalna kultura in Predstavitvene tehnike.

Vsakozi je aktiven na področju fotografije, gibljive slike in arhitekturnega načrtovanja, kot temeljne prvine oblikovanja našega prostora. Popolnoma je predan raziskovanju bivanjskega okolja, umetnosti, zdravega življenja, itd.. Svoje široko znanje prenaša na dijake, jih uči izkustvenega učenja, ki je temelj za bodoče oblikovalce življenja.

Poskus reševanja problematike socialne izoliranosti otrok iz socialno šibkejših družin v času pouka na daljavo

Trying to Solve Social Distancing of Disadvantaged Children in the Time of Distance Education

Polona Ramšak

Osnovna šola Šempeter, Šempeter v Savinjski dolini
po.ramsak@gmail.com

Povzetek

Izbruh korona virusa je izobraževanje čez noč spremenil na način, ki ga ni nihče pričakoval. Učitelji so se nenadoma namesto v razredu, med otroki, znašli pred računalniškim ekranom in poskušali učencem na daljavo pošiljati učne materiale, pa tudi del sebe – toplino, razumevanje, sprejetje, podporo. Tudi starši so bili potisnjeni v vlogo, ki je niso pričakovali in ki je mnogi niso bili sposobni prevzeti. Čeprav se večini staršev zdi pomembno spremljati otrokov napredek, so otroci iz socialno privilegiranih okolij bili od staršev v večini primerov deležni več podpore in imeli na voljo neprimerno več virov kot otroci iz socialno šibkejših okolij. Ti viri so delno materialni (lasten računalnik, dostop do interneta, miren prostor za delo, domača knjižnica), delno pa nematerialni in tesno povezani z vključevanjem staršev v šolanje (nižja izobrazba staršev, pomanjkanje znanja, odsotnost širših možnosti za učenje). V normalnih razmerah lahko učitelj, ki opazi stisko otroka, pomaga tako, da otroku ponudi dostop do računalnika, pomoč pri učenju, vzpodbudo, pogovor. V času šolanja na daljavo pa je učitelj pri svoji pomoči zelo omejen. Socialna izoliranost oz. razdalja med učencem in učiteljem preprečuje čustveno interakcijo, ki jo marsikateri otrok nujno potrebuje, saj je doma ne dobi. Kljub učiteljevemu trudu se nam pogosto izmuznejo prav tisti učenci, ki bi nas najbolj potrebovali. V prispevku želimo predstaviti, kako se je avtorica prispevka v času poučevanja na daljavo na različne načine trudila vzpostaviti stik z nekaterimi učenci iz socialno najšibkejših okolij in kako ji je to nazadnje uspelo na popolnoma nepričakovan način.

Ključne besede: čustvena interakcija, pouk na daljavo, socialna izoliranost, stik, učenci iz socialno šibkejših okolij.

Abstract

The Corona virus outburst changed education over night. Instead of in the classroom, among children, teachers suddenly found themselves in front of the computer screen, trying to send pupils learning materials as well as a part of themselves – affection, understanding, acceptance, support. Parents were also expected to take a critical role that came unexpectedly and that many were not capable of taking on. Even though most parents find it important to follow their child's progress, socially advantaged children in most cases received more parental support and had more sources at their disposal than children from socially disadvantaged environments. These sources are partly material (own computer, internet access, quiet place to study, home library) and partly non-material and closely connected to parental involvement in schooling (parents' lower education, lack of knowledge, absence of learning possibilities). In normal circumstances teachers who notice children in need can help them by granting them access to a computer, helping them study, offering encouragement, lending a sympathetic ear. In the time of distance learning, teachers are very limited when it comes to this. Social isolation or the distance between a pupil and a teacher prevents emotional interaction that many children desperately need because they don't get it at home. Despite teachers' efforts, children who need it the most often slip through our fingers. The author wants to present her efforts for keeping in touch with socially

disadvantaged children during the time of social distancing and explain how she finally succeeded quite unexpectedly.

Key words: connecting, distance education, emotional interaction, social isolation, socially disadvantaged children.

1. Uvod

Angleški psihologi so bili med prvimi v Evropi, ki so začeli v času korona krize preučevati vpliv socialne izoliranosti na ljudi, predvsem na najbolj ranljivi skupini, otroke in mladostnike ter starostnike. Glede na izvedene raziskave so prepričani, da je zadrževanje otrok doma, namesto da bi redno hodili v šolo, nacionalna katastrofa, ki vpliva na mentalno zdravje otrok. V odprtem pismu angleškemu ministru za šolstvo Gavinu Williamsonu, ki ga je podpisalo več kot 100 specialistov s področja psihologije, mentalnega zdravja in nevroznosti, so zapisali, da so si enotni v svoji prošnji, naj izpusti otroke in mladostnike iz karantene. Mentalni problemi med mladimi so bili v porastu že pred karanteno, sedaj pa naraščajoči občutek osamljenosti in socialne izolacije, ki ga je prineslo zaprtje šol, situacijo še poslabšuje. Po njihovem mnenju bodo posledice doživljenjske (Roxby, 2020).

V krizni situaciji, v kateri smo se vsi znašli bolj ali manj nepripravljeni, so otroci in mladostniki postavljeni na stranski tir. Pa vendar mora biti naša prioriteta njihova čim bolj normalna prihodnost, mladi pa morajo biti vključeni v odločitve, ki se jih dotikajo.

Starši so čez noč postali primarno odgovorni za učenje svojih otrok. Visoko izobraženi starši verjamejo, da njihovi otroci potrebujejo pomoč pri učenju, in jim zato pomoč nudijo, svojo ali pa zunanjo, plačano. V družinah z nižjim izobrazbenim standardom je situacija drugačna. Starši pogosto ne čutijo potrebe ali nujnosti, da bi se vmešavali v izobraževanje svojih otrok. Svoje lastne slabe izkušnje s šolskim sistemom prenašajo na otroke in se, če je le mogoče, izogibajo stika z otrokovo šolo.

2. Obrazi socialne izoliranosti učencev v času pouka na domu

Socialna izoliranost otrok in mladih ima mnogo oblik, od namernega izločanja posameznika iz skupine vrstnikov do širjenja govoric, zmerjanja, namernega spravljanja v zadrego. Vse to lahko vodi do težav na področju fizičnega, duševnega in čustvenega zdravja, ki se kaže s poslabšanim imunskim sistemom, slabim spancem, upadom samospoštovanja, depresivnosti, agresivnosti. Socialno izolirani otrok ali mladostnik ima slabše razvite socialne spretnosti, zaradi česar s težavo vzpostavlja odnose z vrstniki. Za take učence je vloga učitelja pri vključevanju v razred odločilnega pomena (Pirc, 2018).

Učitelji imajo na razpolago številne pristope, s katerimi lahko pomagajo izločenemu učencu, pa vendar uspeh kljub trudu pogosto izostane. V času karantene pa so se za že sicer socialno izolirane otroke pokazale drugačne težave. Pouk na daljavo jih je namreč postavil še v šibkejši položaj, saj so bili sedaj izolirani tudi od učiteljev in ostalih delavcev šole, ki bi jim v normalnih razmerah lahko bili v pomoč in uteho.

Številni socialno izolirani učenci prihajajo iz socialno šibkejših in/ali problematičnih družin in so zaradi domače situacije tudi v šoli med vrstniki tarča. Slabše so oblečeni, zanemarjeni, njihove šolske potrebščine so cenene ali iz druge roke. Le težko se vključujejo v pogovore s sošolci, saj zaradi pomanjkanja denarja in priložnosti nimajo podobnih izkušenj kot ostali

otroci. Sram jih je priznati, da ne igrajo računalniških igrice zato, ker nimajo dostopa do interneta, ali pa, da niso gledali neke oddaje po televiziji, ker doma ni bilo miru. Neprijetno se jim je pogovarjati o počitnicah, ker poletja niso preživeli na morju ali pa so kot vsako leto šli v kolonijo za otroke iz socialno šibkejših okolij. Taki učenci so le redko vabljeni na rojstnodnevne zabave sošolcev, saj se slej kot prej izkaže, da sami zaradi domače situacije zabave nikoli ne organizirajo.

2.1 Pomanjkanje materialnih virov

Socialno šibkejše družine so se v času pouka na daljavo srečevale s težavami, kako zagotoviti otrokom materialne vire, potrebne za to novo vrsto izobraževanja. Prva težava je bila pogosto zelo osnovna, a za nekatere nepremostljiva - dostop do interneta in domači računalnik. Zavod RS za šolstvo je skupaj s pomočjo raznih donatorjev že aprila 2020 med učence iz socialno šibkejših okolij razdelil več kot 800 tabličnih računalnikov, številne šole pa so se podobno organizirale same in poskrbele za pomoči potrebne učence. A poleg informacijske tehnologije je za uspešno učenje na daljavo pomembna tudi stopnja računalniške pismenosti. Težava je nastala v družinah, kjer nihče ni seznanjen z moderno tehnologijo in otroku ni znal pokazati, kako se z njo ravna. Prav tako je bil marsikje problem dostop do interneta. Poleg tega so se nekateri učenci znašli brez osnovnega likovnega materiala, ustrezne športne opreme (pohodni čevlji, loparji, žoge), pa tudi domača knjižnica v tovrstnih domovih le redko obsega kaj več kot peščico naslovov ali pa je sploh ni.

2.2 Prostor za učenje

Učenec potrebuje primeren prostor, kjer lahko v miru in zbrano dela za šolo. V družinah, kjer je več šoloobveznih otrok, je bila ključna organizacija časa za delo, marsikateri otrok pa niti v normalnih razmerah nima mirnega kotička za šolsko delo in učenje. Težave so nastopile tudi pri video konferencah. Manjši učenci se sami niso znali pridružiti, nekaterim tudi starši niso znali pomagati ali pa so bili v službi. Pogosto se učenci kljub vzpodbudam video konferencam niso želeli pridružiti z videom, ampak samo z zvokom. Po izčrpnih pogovorih v juniju, ko so se otroci vrnil v šolo, je postalo jasno, da se nekateri od otrok sramujejo revščine ali zanemarjenosti svojega doma in niso želeli, da sošolci in učiteljica vidijo notranjost njihovega prebivališča.

2.3 Pomoč pri delu za šolo

Učenci iz socialno šibkih okolij so poleg otrok s posebnimi potrebami med najbolj ranljivimi. Starši jim zaradi nizke stopnje izobrazbe ne morejo pomagati pri šolskem delu in otroci se morajo pri pouku na domu zanašati zgolj nase ali pa na najbližje sorodnike. Učenci so imeli težave pri reševanju nalog in pisanju sestavkov, pa tudi pri fotografiranju in/ali pošiljanju svojih izdelkov učiteljem.

2.4 Prehrana

V osnovni šoli so do brezplačne malice upravičeni učenci iz družin, katerih mesečni dohodek na osebo ne presega 563,60 evrov, do brezplačnega kosila pa učenci iz družin, katerih mesečni dohodek na osebo ne presega 382,82 evrov. V šolskem letu 2018/19 je od 184.000

učencev subvencionirano malico prejelo 104.000 učencev, kar je 57 odstotkov vseh, subvencionirano kosilo pa nekaj več kot 48.000 učencev oziroma 26 odstotkov vseh. (eUprava, 2020) Za preveliko število otrok v Sloveniji sta šolska malica in kosilo edina obroka, na katera lahko zagotovo računajo. To pomeni, da so bili v času pouka na domu lačni ali pa so se prehranjevali neustrezno.

2.5 Družinska dinamika

Sociologi ugotavljajo, da ima družinsko ozadje pri nas na otroke večji vpliv kot v drugih državah (Škerl Kramberger, 2020). Učenci živijo v družinah z različno družinsko dinamiko. V času karantene pa je postalo jasno, da se v takih razmerah poveča število družinskega nasilja. Otroci in mladostniki so bili poleg lastnih skrbi za šolsko delo soočeni še s stisko staršev, ki se je iz dneva v dan povečevala. V Rdečem križu, Karitasu in drugih humanitarnih organizacijah so opazili, da se je število prošelj za pomoč podvojilo. Če so na začetku izstopale potrebe po računalnikih, so zdaj v ospredju prošnje za hrano. Registrirano število brezposelnih je preseгло 90.000 (Dernovšek, 2020). Odrasli so se spopadali s svojimi težavami in občutkom nemoči na različne načine, mnogi s prekomernim uživanjem alkohola in prepovedanih substanc, ki vodi v družinsko nasilje. » ... preveč je otrok, ki so v času ukrepov proti širjenju koronavirusa čutili stiske staršev vse dni in se niso imeli možnost umakniti niti v šolo,« je povedala Anita Ogulin, predsednica Zveze prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje (Ogulin, 2020).

3. Primer dobre prakse

Po mnogih letih poučevanja me je karantena presenetila bolj, kot bi si lahko mislila. Kar nekaj dni sem potrebovala, da sem si organizirala stvari in našla pristop, ki se mi je zdel za učence najbolj primeren. Že prvi dan sem začela v svoji spletni učilnici brati knjige za otroke in mladostnike. Vsak dan sem objavila eno poglavje in to počela do zadnjega dne, torej več kot dva meseca. Vsaj enkrat na teden sem organizirala video konferenco za svoj razred, za svoje šestošolce, kar tako, za pogovor in da se malo vidimo. A že po dveh srečanjih sem opazila, da ene učenke nikoli ni. Ni se odzivala ne na mojo elektronsko pošto ne na moje zapise v spletni učilnici. Gre za učenko iz socialno šibkega in zelo problematičnega okolja. Deklica živi s hudo depresivno materjo in očetom, ki je nedavno izgubil službo, ter štirimi bratci in sestricami popolnoma izolirana od sosedov. Takoj po šoli mora domov, ker starši ne želijo, da se družijo z vrstniki. Družino je šola že nekajkrat prijavila na Center za socialno delo zaradi zanemarjanja otrok, a situacija doma ostaja nespremenjena, predvsem pa zelo zagonetna. Učenka res veliko manjka od pouka, pogosto zamuja, ne udeležuje se izvenšolskih aktivnosti, je zanemarjena, tiha, socialno izolirana od sošolcev, umaknjena v svoj svet. Nikoli ne želi govoriti o svojem domu ali težavah in družinsko situacijo prikazuje kot popolnoma normalno.

Ko sem ugotovila, da se učenka kljub temu, da je od šole dobila računalnika, ne odziva niti drugim učiteljem, sem o tem obvestila vodstvo šole in organizirali so, da je naša sodelavka, izvajalka dodatne strokovne pomoči, začela vsak dan obiskovati družino na domu in prinašati učni material v fizični obliki. Po nekaj dneh se je izkazalo, da tudi ta rešitev ni najboljša, saj starši kljub dogovoru z ravnateljem učiteljici niso odprli vrat. Videla je, da so doma, odprli pa kljub zvonjenju niso. Zato je material začela puščati v nabiralniku. Ob novem neuspehu vzpostavitve stika sem poklicala starše. Oče je imeli cel kup izgovorov, zakaj deklica ne opravlja šolskega dela, zakaj ne pošilja domačih nalog v pogled, zakaj ne sodelujeta na video konferencah in podobno. Sem pa med pogovorom ugotovila, da ne želijo uporabljati podarjene

tablice, ker so prepričani, da si z uporabo interneta spreminjajo vibracije telesa in tega ne želijo v svoji družini.

Bila sem obupana. Nisem vedela, na kak način naj vendar nekako pridem do učenke. Neopravljeno šolsko delo je bilo v mojih očeh najmanjša težava. Želela sem govoriti z njo, se prepričati, ali je lačna ali sita, kako je doma, ali kaj potrebuje. Nazadnje sem po spletu okoliščin dobila številko dekličinega mobilnega telefona in ji poslala sms. Napisala sem ji, da sem bila popoldne na sprehodu blizu njene hiše in ji na določenem mestu nekaj pustila. Odgovora ni bilo. Čakala sem dva dni in nato spet šla na sprehod. Na mestu, kjer sem deklici pred par dnevi pustila kamenček, na katerega sem napisala njeno ime in srček, sem našla nov kamen. Na njem je pisalo: Rada vas imam. Bila sem ganjena. Deklici je očitno uspelo za nekaj trenutkov oditi do doma in mi pustiti sporočilo. Tako sem ji začela vsak drugi dan puščati sporočilca in darilca in vedno znova, ko sem se vrnila na najino mesto, sem videla, da jih je redno jemala. Včasih mi je kaj napisala, včasih pustila šopek travniških cvetlic, včasih tudi nič. A zadovoljila sem se s tem, da sem videla, da deklica sodeluje. Težave so nastopile v tistih dneh, ko smo se morali zadrževati samo v mejah svoje občine, saj stanujem 20 kilometrov od kraja svojega službovanja. Strašno sem bila obremenjena s tem, da deklica hodi na najino mesto in ničesar ne najde. Pogosto sem se odpeljala ponoči in prekršila pravila, ker nisem prenesla, da bi deklica imela občutek, da sem jo zapustila. Ko smo se v maju vrnil v šolo, sem z velikim pričakovanjem čakala na najino srečanje. Deklica se je vrnila v šolo enako tiha in zadržana kot vedno in če sem pričakovala, da mi bo kaj rekla, sem se zmotila. Bila sem razočarana in malo tudi jezna nase, ker se mi je zdelo, da sem se trudila za prazen nič. Zadnji šolski dan v juniju pa sem se pri vratih učilnice poslavljala od učencev in deklica je ostala zadnja. Zaželela sem ji lepo poletje, ona pa mi je rekla: »Če se boste tudi poleti kdaj sprehajali ob reki, mi lahko kaj napišete. Potem mi je lažje.«

4. Zaključek

Letošnji pouk na daljavo zaradi korona krize je bil izziv tako za strokovnjake kot učence in njihove starše. V luči prihajajočega šolskega leta, za katerega ne vemo, kako se bo izteklo, je vsem jasno, da je potrebno najti nove rešitve, nove pristope, ugotoviti, kaj je bilo do sedaj uspešno in kaj ne. Zadnji čas je, da si nehamo zatiskati oči in si priznamo, da za številne učence pouk na domu ni ustrezna rešitev in da je treba k posebej ranljivim skupinam otrok in mladostnikov pristopiti drugače. Učenci pripovedujejo, da so najbolj pogrešali stik s sošolci in učitelji. Kako vzpostaviti to pristno interakcijo z otrokom, ki se jo v normalnih razmerah sproži preprosto, s pomežikom ali pa pomirjajočo dlanjo na rami, je v tem trenutku najbolj pomembno.

5. Literatura

- Coronavirus: Better-off children 'studying more than poorer pupils'. *BBC.com*. Pridobljeno s <https://www.bbc.com/news/education-52701850>
- Dernovšek, I. (2020) Naval prošelj za humanitarno pomoč šele prihaja. *Dnevnik*. Pridobljeno s <https://www.dnevnik.si/1042929049/slovenija/naval-prosenj-za-humanitarno-pomoc-sele-prihaja>
- Subvencija za šolsko prehrano. *eUPRAVA*. Pridobljeno s <https://e-uprava.gov.si/podrocja/izobrazevanje-kultura/osnovna-sola/subvencioniranje-solske-prehrane.html>
- Leets, L., Wolf, S. (2005). Adolescent rules for social exclusion: when is it fair to exclude someone else? *Journal of Moral Education*, 34 (3), 343-362.

- Killen, M. (2007). Children's Social and Moral Reasoning About Exclusion. *Current Directions in Psychological Science*, 6 (1), 32-36.
- Ogulin, A. (2020). 'Mitja je bil največkrat tepen, a nikoli ni vedel, zakaj'. 24ur.com. Pridobljeno s <https://www.24ur.com/veriga-dobrih-ljudi/mitja-je-bil-najveckrat-tepen-a-nikoli-ni-vedel-zakaj.html?fbclid=IwAR0wna-DH1vJewoQt6zjYxpOLSPv9oIE1gCa3b113F2Avqz5nbnEyuqM-1M>
- Pirc, T. (2018) Kako pomagati učencem pri vključevanju v razred? *Časoris moj prvi spletni časopis*. Pridobljeno s <https://casoris.si/kako-pomagati-ucencem-pri-vkljucivanju-v-razred/>
- Računalniška oprema za učenke in učence. *Zavod RS za šolstvo in šport*. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/racunalniska-oprema-za-ucenke-in-ucence>
- Roxby, P. (2020). Coronavirus: Child Psychologists Highlight Mental Health Risks of Lockdown. *BBC.com*. Pridobljeno s <https://www.bbc.com/news/health-53037702>
- Škerl Kramberger, U. (2020) Življenje revnih dijakov: 'Mami je bila hudo bolna. Čim prej sem morala priti do poklica.' *Dnevnik*. Pridobljeno s <https://www.dnevnik.si/1042932523/slovenija/zivljenje-revnih-dijakov-mami-je-bila-hudo-bolna-cim-prej-sem-morala-priti-do-poklica>

Kratka predstavitev avtorja

Polona Ramšak, profesorica angleščine in slovenščine, magistrica znanosti s področja angleške književnosti, ima več kot 25 let izkušenj s področja poučevanja otrok, mladine in odraslih. Trenutno se kot doktorska študentka na Filozofski fakulteti ukvarja z atipičnimi materinskimi liki v angleški in slovenski književnosti 19. stoletja, v prostem času pa veliko bere, prevaja in piše. Napisala je tudi nekaj radijskih iger, med drugimi igro Jan, v kateri pripoveduje o svoji izkušnji z otrokom v rejništvu, ki jo je posnel Program ARS Radia Slovenija.

Spodbujanje učnih navad socialno ogroženih učencev pri delu na daljavo

Encouraging Learning Habits with Socially Endangered Pupils at Distance Learning

Tamara Vamberger

Osnovna šola Videm
tamara.vamberger@guest.arnes.si

Povzetek

Učenci v procesu pridobivanja znanja poleg samega znanja potrebujejo tudi izkušnjo, s katero si lažje zapomnijo snov, prav tako pa mora biti okolje spodbudno za usvajanje učnih spretnosti. Pri otrocih iz socialno ogroženih družin je učenje na daljavo postavljeno na preizkušnjo, saj se samostojno dela lahko lotijo le učenci, ki imajo omogočene tehnične pogoje za delo, imajo razvitih dovolj delovnih navad ter razvit čut za vestnost in marljivost. Pri otrocih kjer so pogoji in okolica nenaklonjeni šolskemu delu lahko pričakujemo težave pri sledenju dnevnih zadolžitev, predelovanju učne snovi na daljavo in usvajanju novih znanj. Na tej točki odkritja ključno vlogo odigra subtilen učitelj, ki s svojimi raznovrstnimi pristopi spodbuja učenca in nase prevzame vlogo tutorja. Pri otroku je uspešen le v nenehno aktivni vlogi spodbujevalca, motivatorja in mentorja. Ključnega pomena je, da otrok takega mentorja sprejema, z njim vzpostavlja in gradi prijateljski odnos, ki temelji na zaupanju. V eksperimentu dela na daljavo nas je zanimalo kako bo delo v domačem okolju, brez prisotnosti učitelja, vplivalo na šolsko delo in rezultate. Posvetili smo se ranljivim skupinam – otrokom iz socialno šibkejših družin. V prispevku je nakazanih več praktičnih rešitev dela svetovalnega delavca v tandemu z učiteljem pri spoprijemanju z neodzivnostjo učencev.

Ključne besede: delo na daljavo, izzivi pri poučevanju na daljavo, suport učencem, učenci iz socialno ogroženih družin.

Abstract

In the process of acquiring knowledge, in addition to the knowledge itself, students also need an experience with which they can memorize the material more easily, and the environment must also be stimulating for the acquisition of learning skills. For children from socially disadvantaged families, distance learning is put to the test. For only students who have enabled technical working conditions and have developed sufficient work habits and sense of conscientiousness and diligence can start working independently. In children where conditions and surroundings are unfavorable for school work, we can expect difficulties in following daily tasks, processing learning material at a distance and acquiring new knowledge. At this point of discovery, a subtle teacher plays a key role, encouraging the students with his or her diverse approaches and taking on the role of tutor. In a child, he is successful only in the constantly active role of facilitator, motivator and mentor. It is crucial that the child accepts such a mentor, establishes and builds a friendly relationship based on trust with him. In this experiment, we were interested in how working in a home environment, without the presence of a teacher, would affect school work and results. We focused on vulnerable groups - children from socially weaker families. The paper suggests several practical solutions for the work of a counselor in tandem with the teacher in dealing with students' unresponsiveness.

Key words: challenges in distance teaching, distance work, pupils from socially disadvantaged families, support for pupils.

1. Uvod

V času zastoja svetovnega gospodarstva, ki ga je povzročil Covid 19 smo se na področju vzgoje in izobraževanja učitelji in zaposleni v izobraževanju morali izrazito hitro prilagoditi na nov način poučevanja, ki je bil neznan vsem udeležencem učno vzgojnega procesa. Učitelji smo predvidevali veliko zapletov, predvsem tehničnih, pa tudi učnih - pri učencih, ki so imeli učne težave že v šoli, učencih z odločbo o usmeritvi, pri učencih, ki živijo v socialno manj spodbudnem okolju. Pogosto smo si zastavljali vprašanje ali bodo otroci iz socialno ogroženih družin zmogli predelati snov in poslati dokaze o učenju.. Problem je nedejavnost otrok pri delu na daljavo – kako jih spodbuditi, jim dati izkušnjo učenja, če ne živijo v spodbudnem okolju.

V tem prispevku se bomo poskušali osredotočiti na meje še sprejemljivega dela za učence v osnovnošolskem okolju, ugotoviti tok teh navad, ki ga učenci prenašajo iz družinskega okolja. Zanima nas kako dosledno so otroci opravljali šolske zadolžitve pri delu na daljavo in kakšno vlogo je pri tem odigralo socialno okolje. Vsi učenci so se morali prilagoditi na nov način dela, morali so se priučiti dela z računalnikom, postati ažurni v pošiljanju odgovorov in rešitev učiteljem. Svetovalni delavci in učitelji smo predvideli določene težave pri otrocih, ki so imeli slabe učne navade že v šoli, pri otrocih s posebnimi potrebami, v družinah, kjer sta oba starša hodila v službo in je otrok bil prisiljen delati samostojno. Veliko težav smo predvideli tudi v družinah, ki živijo v socialno ogroženem okolju – kar pogojuje brezposelnost enega ali obeh staršev, nenadna izguba službe, smrt enega od staršev, ločitev staršev, neurejene družinske razmere, veliko število otrok v družini, življenje na robu revščine.

Leto 2020 je v šolstvu prineslo spremembe v načinu poučevanja. Kar se nam je še pred letom zdelo nemogoče, je postalo današnja realnost. Prisiljeni smo se bili prilagoditi na delo od doma, sedenje pred računalnikom in opravljanje šolskih obveznosti preko spleta. Cilj članka je določiti oziroma predvideti učno storilnost otrok, ki živijo v socialno ogroženem okolju in pomagati otrokom do boljših delovnih rezultatov. Želeli smo opozoriti na dejstvo da socialno okolje v največji meri vpliva na delovno in posledično učno storilnost otrok. Spodbuditi želimo svetovalne delavce šol h kreativnemu iskanju rešitev ob nastalih zapletih pri učencih in družinah pri delu na daljavo ter jih osredotočiti na učence iz socialno manj spodbudnega okolja.

Zanimala so nas vprašanja ali so učenci iz socialno manj spodbudnega okolja praviloma manj uspešni pri delu na daljavi, ali so učenci z dodatno strokovno pomočjo manj uspešni pri delu na daljavo, ter ali so otroci, ki so doma deležni nadzora in spodbude pri delu na daljavo bolj uspešni.

1.1 Raziskovalni cilji

- Ugotoviti delovne navade učencev iz socialno ogroženih družin pri delu na daljavo.
- Ugotoviti ali se šolski vzorci načina učenja ponavljajo tudi pri delu na daljavo.
- Ugotoviti ali so učenci z dodatno strokovno pomočjo (DSP) pri delu od doma enako aktivni kot v šoli.
- Poiskati mehanizme, ki bodo uspešno vplivali na spremembo obnašanja učencev pri delu na daljavo.

1.2 Hipoteze

- H₁ – Učenci iz socialno manj spodbudnega okolja ne bodo zmogli samostojno predelati učne snovi in poslati dokazov o delu.
- H₂ - Učenci, ki v šoli niso bili uspešni pri opravljanju nalog in zadolžitev, tudi na daljavo ne bodo.
- H₃ - Učenci, ki imajo odločbo o usmeritvi (dodatno strokovno pomoč), ne bodo zmogli samostojno predelati učne snovi in poslati dokazov o delu.

1.3 Metode dela

Raziskava je bila narejena na podlagi eksperimenta, s pomočjo šolskega programa e-asistent. Podatki so pridobljeni iz učiteljskih kanalov v e-asistentu, ki so bili ustvarjeni v času dela na daljavo zaradi ogroženosti z okužbo Covid -19. Podatki so bili zbirani od 23.3.2020 do 2.6.2020. V raziskavo je bilo vključenih 76 učencev zadnje triade na OŠ Videm. Štetni so bili zaznamki in komentarji učiteljev, pripombe in prošnje na pomoč za dotične učence. Izpostavili smo učence, ki so zbrali največ komentarjev posameznih učiteljev o neodzivnosti, neprisotnosti učencev na videokonferencah, neodposlanih dokazov o delu preko spleta. Vsaka postavka je bila zavedena kot ena točka.

Predpostavili smo, da tisti učenci, ki so zbrali največje število točk živijo v najbolj socialno ogrožujočem okolju. Takim otrokom bi morali posvetiti več pozornosti, učne pomoči s strani učiteljev in pomoči socialnih delavcev na šoli.

2. Teoretična izhodišča

2.1 Revščina

Beseda revščina, se nanaša na neko nezaželeno stanje. Nakazuje, da je potrebno posameznikom in skupinam, ki živijo v revščini pomagati, da bi spremenili njihov položaj. Opredeljena je kot družbeni problem (Haralambos in Hollborn, 2005, str 132).

Razlogi za revščino so zelo različni, tako v vsaki posamezni družbi, kot med družbami. Kot temeljne razloge oziroma vzroke lahko izpostavimo naslednje:

- Izguba dela,
- pomanjkanje ustreznih ukrepov državne blagajne, predvsem v obliki denarne pomoči in delavskega zavarovanja, v katerega bi bili vključeni brezposelni in nezaposleni,
- gospodarske, politične, rasistične in druge neenakosti, ki preprečujejo, da bi se podpora splošnega mnenja revnim izboljšala (Gans 1992, povz po Novak 1994, str 18).

Kot vidimo je revščina na splošno nezaželeni družbeni problem, za katerega bi bilo potrebno najti rešitev. Da bi prišli do rešitve je najprej potrebno razumeti definicijo revščine. Drug korak je, da ocenimo razsežnost problema, kar pomeni oblikovanje načinov, kako ga merimo. Ko problem prepoznamo, ga opredelimo in izmerimo, moramo v naslednjem koraku prepoznati njegov vzrok in na koncu iskati rešitve (Haralambos in Hollborn, 2005, str 132).

Povzeto po Haralambosu

Peter Townsed opredeljuje revščino na naslednji način:

Posameznike, družine in skupine neke populacije lahko imenujemo kot revne takrat, ko jim primanjkuje sredstev, da bi imeli različne vrste prehrane, da bi sodelovali pri raznih aktivnostih ter imeli življenjske pogoje in zabavo, ki so običajni ali pa jih družba, ki ji pripadajo vsaj na široko spodbuja in odobrava. Njihova sredstva so tako daleč pod tistimi, ki jih imajo povprečni posamezniki ali družine, da so dejansko izključeni iz običajnih življenjskih vzorcev, navad in aktivnosti (Haralambos in Holborn, 2005, str 138).

Torej, revni so skupina, ki jim poleg pomanjkanja premoženja manjka tudi ugleda. Za Townsenda sodijo k skupinam z nizkim statusom tudi starostni upokojenci, invalidi, kronično bolni, družine z enim roditeljem in dolgoročno nezaposleni. Posledica njihovega nizkega statusa je resna omejenost njihovih možnosti za dostop plačane zaposlitve. (Haralambos in Holborn, 2005, str 172-173).

2.2.Revščina in socialna izključenost

Slabe finančne oz. materialne okoliščine so pomembno, vendar ne edino merilo revščine. Opredeljevanje revščine z vidika današnjih meril in vrednot izpostavlja potiskanje ob rob ali izključevanje posameznika ali skupine iz družbe. Opredelitev revščine Evropskega ministrskega sveta je »Revni so posamezniki, družine in skupine, katerih viri (materialni, kulturni, socialni in drugi) so v tolikšni meri omejeni, da so ljudje zaradi tega izključeni iz še sprejemljivega minimuma načina življenja države, ki ji pripadajo. Revščino spremljajo številne posledice psihosocialnega, izobraževalnega, zdravstvenega značaja in splošno slabša kakovost življenja. Med možnimi psihološkimi posledicami so pogoste prizadetost samopodobe, pasivizacija, privzgojena občutja nemoči. Novi reveži so ljudje, ki so zdrsnili na socialni lestvici in doživljajo še posebej ponižujoče svoje življenjske okoliščine (Mikuš Kos, 1999, str 87).

2.3 Izobraževanje na daljavo

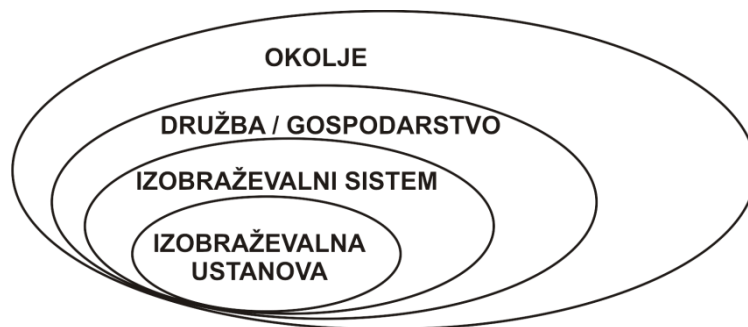
Izobraževanje na daljavo je oblika učenja, ki smo se je bili prisiljeni lotiti v celotni populaciji učencev v Sloveniji. Pri poučevanju na daljavo se neposreden stik z otrokom izgubi, saj sta učitelj in učenec fizično ločena. Po Desmondu Keaganu (<https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>) Model poučevanja po Jazonu, je izobraževanje na daljavo opredelil kot oblika izobraževanja, za katero je značilno, da:

- sta učitelj in učenec večinoma prostorsko in časovno ločena,
- učenje organizira šola za razliko od samoizobraževanja,
- učenje poteka s pomočjo različnih medijev,
- je učna komunikacija dvosmerna in omogoča učencu, da enakopravno sodeluje v učnem procesu. (Desmond Keagan, <https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>)

Delo na daljavo v vzgoji in izobraževanju zahteva sistemsko mišljenje, učenje in poučevanje. Flood (2001) trdi, da je pri sistemskem mišljenju veljavno, učinkovito ter bistveno znanje in razumevanje prihajata iz celovitega razumevanja pojavov in ne njihovega razkroja na posamezne dele. Gre za nekakšen celovit pogled na okolje okoli nas. Sistem lahko predstavlja družina, skupnost, kmetija, lokalno gospodarstvo, šola, univerza ali ekosistem. Njegove

osnovne lastnosti in značilnosti njegovega razvoja izvirajo iz odnosov med njegovimi podsistemi, med njim in drugimi sistemi ter med sistemom in okoljem. Tako je razvoj opazovanega sistema odvisen od razvoja njegovih podsistemov ter še manjših elementov sistema.

Slikovit primer takšnega razumevanja je pojasnil Sterling (2004). Kot primer je navedel izobraževalno institucijo (slika 1), ki predstavlja del izobraževalnega sistema. Tega tvorijo različni deležniki (učenci, učitelji, drugi zaposleni, starši), učni načrt in lokalna politika ter predstavlja institucijo vpeto v socialno okolje. S tega vidika predstavlja podsistem družbe, ki ga vodi politika, potrebe in vrednote družbe. Nadalje družba predstavlja le del celotnega okolja.



Slika 1: Izobraževalna ustanova s sistemskega vidika

2.4 Vpliv šolske svetovalne službe

Šolska svetovalna služba je v okviru šole kot institucije videna kot nevidna mreža. Je koordinator šole, ki ima vpogled v celostno dogajanje na šoli in zbira ogromno informacij o posameznikih. Zdi se nam pomembno poudariti dejstvo, da se šolska svetovalna služba lahko vključuje na več ravneh in ob različnih priložnostih posameznikovega izobraževanja, pri čemer sodeluje tudi z družino učenca. Vpliva lahko na razrednike, učitelje, učence in starše. Ker je povezana z zakulisjem dogajanja lahko prehaja v izobraževalni sistem v smislu:

- sugeriranja, kreiranja, izbiranja načinov pomoči posameznim učencem, ki živijo v socialno ogroženem okolju;
- podajanja predlogov glede vsebin razrednih ur (organizacija učnega dela doma, kreiranje urnika dela, predlaganje motivacijskih parov učencev v razredu, racionalna poraba časa za učenje);
- poudarjanje zdravega načina življenja (v urnik dela vključiti rekreacijo, razvedrilo, prosti čas);
- spodbujanje učiteljev k razmišljanju, da ima vsak otrok svojo življenjsko zgodbo in da prihajajo učenci oz. učno neenakovrednih pogojev. Številni otroci nimajo doma podpore pri učenju, prav tako je veliko med njimi materialno prikrajšanih in nemotiviranih za delo.
- raziskovanja dejstev s pomočjo raziskav, odkrivanja novih možnosti sodelovanja v razredu preko spleta.
- spodbujanja učencev k razmišljanju s projektnimi nalogami;
- spodbujanje učencev k razmišljanju o učni medsebojni pomoči med učenci;
- vstopanje v interakcijo s starši učno manj aktivnih otrok;

- iskanje skupnih rešitev z vsemi deležniki (učenec, starš, učitelj, svetovalna služba) v posamezni družini;
- spodbujanje sodelovanja med učitelji in starši po telefonu ali spletu;
- v primeru popolnega nesodelovanja preko različnih medijev tudi obisk svetovalne službe na domu učenca, ob upoštevanju vseh varnostnih ukrepov.

3. Empirični del

V zbranih podatkih o učencih smo komentarje učiteljev, ki so se nanašali na neodzivnost, neoddane dokaze o delu na daljavo ter manjkanje na videokonferenci točkovali s po 1 točko. Pod drobnogled smo vzeli učence, ki so v dveh in pol mesecih dela na daljavo zbrali 10 točk in več.

Tabela 1: Preglednica učiteljevih zaznamkov v času dela na daljavo v 7.b

7.B	NEPRISOSVOVANJE VIDEOKONFERENCAM	NEPOŠILJANJE DOKAZOV	NEODZIVNOST	ŠT. TOČK	opombe
1.	///	//	////*	9	težave z internetom
2.			//	2	odličnjak
3.	/	///	////*///	11	starši delajo
4.	//	//α	//*///	9	prešolan
5.	/	α	///*	4	priseljenc, mama brezposelna
6.	//	/	///	6	enostarševska družina
7.	//	//	////	9	
8.		α	//	2	
9.	////	//	////*//*//////*	21	starši delajo, UT
10.		/	////	5	
11.			///	3	odličnjak
12.		/	//	3	starši delajo
13.		///	/	4	UT
14.		/		1	odličnjak
15.	//			2	DSP
16.		/		0	
17.			αα	0	
18.			αα	0	
19.			α	0	

Legenda:

/ - zabeležen komentar učitelja v easisientu

* - dodatna intervencija učitelja z e- sporočilom ali telefonskim klicem

DSP - učenec z dodatno strokovno pomočjo

UT - učne težave

α - pohvala učitelja

Ugotovitve: V 7. b razredu smo ugotovili, da so sta več kot 10 točk zbrala 2 učenca. Učenec, ki je zbral 10 točk je učno zelo sposoben učenec, ki bi lahko dosegal odlične rezultate, vendar pa sta doma starša prepustila skrb za šolo otrokom (Tabela 1).

Drugi učenec, ki je dosegel 21 točk ima izrazite učne težave, prav tako je v času dela od doma bil prepuščen sam sebi, saj so starši morali hoditi v službo (Tabela 1).

Tabela 2: Preglednica učiteljevih zaznamkov v času dela na daljavo v 7.a

7.A	NEPRISOSVOVANJE VIDEOKONFERENCAM	NEPOŠILJANJE DOKAZOV	NEODZIVNOST	ŠT. TOČK	opombe
1.	/			1	
2.		α		0	
3.		//αα	/	3	
4.	///	////	//**/*	10	DSP, starši delajo, zavračajo pomoč
5.		//α/α	/*	4	
6.		//	/	3	
7.			/α	1	odličnjak
8.	///	////	/*/	11	
9.		/α/α		2	UT
10.		////		4	
11.		//		2	
12.		////		4	
13.		//		2	
14.		α		0	DSP
15.		αα		0	UT
16.		ααα		0	
17.		α		0	odličnjak
18.				0	
19.				0	
20.				0	

Legenda:

/ - zabeležen komentar učitelja v easisitentu

* - dodatna intervencija učitelja z e- sporočilom ali telefonskim klicem

DSP - učenec z dodatno strokovno pomočjo

UT - učne težave

α - pohvala učitelja

V 7. a razredu sta več kot 10 točk zbrala 2 učenca. Prvi učenec ima odločbo o usmeritvi, velike učne težave in primanjkljaje na posameznih področjih učenja. Starša sta v času karantene delala in nista bila prisotna, prav tako sta zavrnila učno pomoč specialne in socialne pedagoginje. Po določenem obdobju sta postala tudi starša zelo neodzivna. Težave smo poskušali odpravljati z delom v praksi, tako da je učenec prišel teden dni pred iztekom karantene v šolo in po urniku individualno delal z učitelji posameznih predmetov, ter na tak način pridobil zapiske in ocene (Tabela 2).

Drugi učenec nima učnih težav, prepuščen je sam sebi. Tudi ko smo pozvali starše je ostal precej neodziven in neaktiven. Trije učenci v tem razredu niso prejeli nobene pohvale, niti opazke o nesodelovanju (Tabela 2).

Tabela 3: Preglednica učiteljevih zaznamkov v času dela na daljavo v 8.a

8.A	NEPRISOSVOVANJE VIDEOKONFERENCAM	NEPOŠILJANJE DOKAZOV	NEOD-ZIVNOST	ŠT. TOČK	opombe
1.		//α	/	3	
2.	////	////α/α	/*****	11	DSP, težave z internetnim dostopom, starši ne zmorejo pomagati, delavski razred
3.	////	////////*//α	/***/	23	ISP, delavski razred
4.	////	//////////α/	////*////	29	učenec ne želi ničesar pošiljati, mama brezposelna
5.	/	///////////*	***/////*////	28	DSP, negativne ocene, enostarševska družina
6.	///	////////*/	///	14	priseljenc
7.	//	//*////////*///	/***/**//	24	UT, ISP, starši delajo
8.	/	αααααααααα	**	1	DSP, mama brezposelna
9.		///α/αα	/	5	
10.		αααααα		0	odličnjak
11.		αααααααααα		0	odličnjak
12.		αααααα		0	
13.		αααααααααα		0	odličnjak
14.		αααααα		0	odličnjak
15.		αααααα	*	0	DSP
16.	/	/αααα		2	negativne ocene
17.		ααα		0	odličnjak
18.		αααα		0	odličnjak

Legenda:

/ - zabeležen komentar učitelja v easisitentu

* - dodatna intervencija učitelja z e- sporočilom ali telefonskim klicem

DSP - učenec z dodatno strokovno pomočjo

UT - učne težave

α - pohvala učitelja

ISP – individualna strokovna pomoč

V 8.a je več kot 10 točk zbralo kar 6 učencev, dva izmed njih sta učenca z odločbo o usmeritvi. Pri učencu, ki je zbral 11 točk je potrebno poudariti, da je imel težave z dostopom do interneta in mu starši niso znali pomagati. Bil je voden s strani svetovalne službe vsak dan, tudi preko telefona in Skypa. Gre za učenca z izredno nizkimi sposobnostmi. V družini so mu sicer stali ob strani, vendar mu niso zmogli pomagati (Tabela 3).

Učenec s 14 točkami je priseljenc, pri katerem je poznavanje jezika še zmeraj velika ovira. Večkrat se je izgovarjal na nedelovanje internetne povezave. Starši mu niso znali veliko pomagati (Tabela 3).

23 točk je zbral učenec, ki ima učne težave, starši so bili zaposleni, imeli pa so tudi več tehničnih težav pri vzpostavljanju komunikacije. V šoli je bil učenec deležen dodatne učne pomoči s strani učitelja po pol ure na teden (Tabela 3).

Učenec, ki je zbral kar 28 točk je bil učenec z DSP, ki živi v enostarševski družini. Težave smo predvideli pred začetkom dela na daljavo, saj jih je imel že v šoli. Učenec je prepuščen sam sebi, zato je socialna pedagoginja bila v stiku z njim skoraj vsak dan. Klicali smo ga po telefonu, pisali e sporočila, delal pa je veliko tudi preko aplikacije Skype. Učiteljica, ki je delala z njim je povedala, da je predelal le snov, ki jo je obravnaval z njo. Samostojno ni opravil ničesar. Z dotičnim učencem je bilo opravljenih veliko ur dodatne pomoči na teden. Kljub delu je imel veliko negativnih ocen (Tabela 3)..

Učenec z 29 zbranimi točkami je sposoben učenec, ki živi v veliki družini in ima več mlajših in starejših bratov ter sester. Kljub brezhibni tehnologiji je ostal neodziven kar precej časa. Intervenirali smo z veliko poslanimi sporočili, ter nato telefonskimi pogovori, vendar je mama povedala, da njen otrok ne želi ničesar pošiljati (Tabela 3)..

Učenci z DSP so se pri delu na daljavo odzivali zelo različno. Vzroke za delo oziroma nedelo lahko pripišemo socialno spodbudnemu oziroma nesposobnemu okolju. Učenec z DSP (št.8), ki je imel pri rednem pouku največ težav z zapisovanjem, sledenjem pouku in opravljanjem zadolžitev je v času dela na daljavo prejel največ pohval. Učitelji so opazili, da je zapiske pripravljajl s svojim zapisom. Njegovo delo je spremljala mama, ki je bila ves čas pouka prisotna, ga je motivirala in mu pomagala (Tabela 3)..

Učenec št. 15 je prav tako učenec z DSP in živi v socialno spodbudnem okolju. Tudi on je bil ves čas dela deležen pohval učiteljev o opravljenem delu (Tabela 3)..

V preglednici opazimo, da je polovica razreda deležna pohval, druga polovica pa nenehno opozoril. Morda so učitelji v razredu graj prej podeljevali tudi pohvalo za povsem običajno delo (Tabela 3)..

Tabela 4: Preglednica učiteljevih zaznamkov v času dela na daljavo v 8.b

8.b	NEPRISOSVOVANJE VIDEOKONFERENC AM	NEPOŠILJANJE DOKAZOV	NEODZIVNOST	Št. TOČK	opombe
1.	//	//////////α//	/////*	24	starši delajo
2.		αααα	//	2	tehnične težave
3.	//	//α////αα	//	12	starši veliko potujejo
4.	/	/ααα////α	/*	7	DSP, enostarševska
5.		////αααα	//	6	
6.	/	//////////αα	/***	15	skrbel za 2 bratca (3 leta)
7.		αα	*	0	DSP
8.	////*/	/////////*α//*α	/**////*α////////***/	34	živi pri skrbnikih
9.		αααααααα		0	povprečen u
10.		/α////α/	/	8	
11.		//αα//αα*α	/	5	DSP
12.		//α////αα		6	
13.		//αα		2	
14.		αααααα		0	odličnjak
15.		αααααααα		0	odličnjak
16.	///	//////////α////*	/***/	23	
17.		α//////////αα	/***/	13	UT
18.	/	αααα		1	
19.		/ααααα		1	
20.		///αααα		3	

Legenda:

/ - zabeležen komentar učitelja v easisitentu

* - dodatna intervencija učitelja z e- sporočilom ali telefonskim klicem

DSP - učenec z dodatno strokovno pomočjo

UT - učne težave

α - pohvala učitelja

ISP – individualna strokovna pomoč

Tudi v 8.b je bilo 6 učencev, ki so zbrali več kot 10 točk. Največ, kar 34, jih je zbral učenec, ki živi pri skrbnikih in je glede učnih sposobnosti povprečen učenec. Izgovarjal se je na nedelovanje tehnologije. Pri njem smo veliko intervenirali preko telefona, vendar otrok živi pri starih starših, ki niso imeli vpliva nanj. Poskušali smo ga motivirati preko sošolca in ga dali v tandem z njim, da je opravil najnujnejše govorne nastope, ki so bili ocenjeni. Kljub trudu in spodbudi je pri veliko predmetih ostal neodziven (Tabela 4).

24 točk je dosegel učenec, ki je prav tako povprečno sposoben, vendar so bili starši v službi. Njegovo šolsko delo doma prepuščajo njemu (Tabela 4).

23 točk je dosegel prav tako učno sposoben učenec, ki izvira iz družine z več otroki. Tudi pri njem ni bilo zaznati večjega starševskega nadzora, kljub telefonskim pozivom staršem (Tabela 4).

Učenec, ki je zbral 15 točk je prav tako učno povprečen učenec, vendar so njegovi starši delali in je učenec moral do 13.00 dopoldan čuvati dva mlajša bratca, stara do 3 leta. Povedal je, da ni uspel predelati vse snovi in biti prisoten pri videokonferencah, saj je imel ogromno gospodinjanskega dela in zaposlitve s čuvanjem bratcev. O tem dejstvu smo obvestili učiteljski

zbor. Klicali smo starše, ki so nam zaupali stisko v kateri so se znašli. Poskusili so sinu v šoli pomagati po svojih najboljših močeh (Tabela 4)..

Učenec s 13 točkami je učenec, ki ima pri posameznih predmetih učne težave. Bil je deležen veliko pohval, saj je od doma delal veliko bolje kot pri pouku. Neodziven je ostal pri predmetih, ki jih ni maral. Bil je deležen veliko nadzora s strani mame doma, ki je budno spremljala njegovo delo in ob vsakem klicu takoj reagirala (Tabela 4).

Učenec z 12 točkami je učno zelo sposoben, vendar njegovega dela doma ne spremljajo. Po telefonskih pogovorih s starši so se razmere izboljšale (Tabela 4)..

V tem razredu smo opazili veliko število pohval kot nekak ekvivalent vsem grajam. V razredu je opaziti veliko pohval in veliko opozoril. Učitelji so veliko več pohval namenili prav v razredu z veliki odstopanji od povprečja v negativno smer. Iz podatkov lahko razberemo, da so vsi učenci z DSP deležni pohval in so zelo pridno delali. Posamezni učenci, ki pri pouku niso izstopali, so na daljavo delali zelo dobro (Tabela 4)..

3.1 Potrditev hipotez:

H₁ – Učenci iz socialno manj spodbudnega okolja ne bodo zmogli samostojno predelati učne snovi in poslati dokazov o delu.

To hipotezo lahko potrdimo, saj smo iz zbranih podatkov ugotovili, da v učno manj spodbudnem okolju živi precej več učencev kot smo predpostavljali in so le ti učenci prejeli več komentarjev o nedejavnosti pri predelovanju učne snovi.

H₂ - Učenci, ki v šoli niso bili uspešni pri opravljanju nalog in zadolžitev, tudi na daljavo ne bodo.

To hipotezo moramo delno ovreči, saj je več učencev, ki so bili v šoli manj uspešni pri delu na daljavo prejelo pohvalo in so ostali aktivni do izteka izobraževanja na daljavo.

H₃ -Učenci, ki imajo odločbo o usmeritvi (dodatno strokovno pomoč -DSP), ne bodo zmogli samostojno predelati učne snovi in poslati dokazov o delu.

Tudi to hipotezo moramo delno ovreči saj se je v 6 primerih (od 10) zgodilo ravno nasprotno. Učenci, ki so bili deležni opore in vodenja s strani staršev so prejeli vrsto pohval in uspešno premagali vse izzive, ki jih prinaša delo na daljavo.

4. Zaključek

V prispevku smo ugotovili povezavo med visokim številom komentarjev, ki jih je učitelj zabeležil v kanalu in prisotnostjo vsaj enega dejavnika tveganja za uvrstitev med socialno ogroženo družino. Otroci, ki so učno manj uspešni ali imajo odločbo o usmeritvi, v raziskavi niso odstopali od povprečja, če so bili pri delu na daljavo vodeni s strani staršev in učiteljev oziroma so jih ti spodbujali in jim pomagali pri delu. V nasprotju s tem pa so učenci z učnimi težavami ali z odločbo o usmeritvi očitno izstopali od povprečja, kadar doma nihče ni nadzoroval oziroma spremljal njihovega dela. Kljub dodatni, vsakodnevni pomoči specialne in socialne pedagoginje, učenci niso oddali dovolj nalog in se niso javljali v kanalih ali na videokonferencah. Potrebovali so veliko spodbude, telefonskih klicev staršem s strani učiteljic, spec. in soc. pedagoginj ter svetovalne službe. Kljub vsej pomoči, so morali priti v šolo teden dni pred začetkom pouka, da so skupaj z mentorji dopolnili zapiske, razložili posamezno snov

še v živo. Najbolj izrazito so izstopali učno dokaj uspešni učenci, ki so v času dela na daljavo ostali ujeti v očitno učno nespodbudnem okolju, zaradi česar so dobili največ točk oziroma negativnih vpisov v e-kanale. Na kar opozarja tudi Angela Duckworth, ki pravi, da »kognitivne sposobnosti sicer napovedujejo akademski rezultat, vendar nekognitivni atributi bolj napovedujejo rezultate dosežkov«. Opazili smo tudi, da so učenci, ki so bili med poukom manj uspešni pri delu na daljavo zaslužili veliko pohval na račun rednega dela, pravočasno oddanih nalog in angažiranosti kadar so bili vodeni s strani staršev.

Najbolj učinkovito pri delu na daljavo je bilo ažurna in pravočasna korespondenca, podajanje takojšnjih odgovorov in komentarjev o opravljenem delu. Učitelji, ki so začeli z obveščanjem učencev in staršev zgodaj in ob vsakem opozorilu, so bili uspešnejši. Tudi razred kot celota je v tem primeru prejel manj opozoril s strani ostalih učiteljev. Aktivnost so učenci ohranjali preko videokonferenc z učiteljem.

Prispevek dopušča možnost dela na daljavo v prihodnosti in odpira vprašanje kako se bomo lotili dela z učenci pri katerih smo že ob prvem poskusu opazili deficit pri usvajanju snovi. Tem učencem in družinam bi morali ponuditi redno možnost pogovorov po telefonu, dopisovanj preko e- pošte, možnosti dogovora individualne obravnave snovi s strani učitelja. Najbolje bi bilo zanje pripraviti načrt intervencij s strani učiteljev, razrednika in svetovalne službe ter jih na tak način čimbolj aktivno vključiti v proces dela na daljavo.

5. Literatura

- Duckworth, A. L., Quirk, A., Gallop, R., Hoyle, R.H, Kelly, D. R. in Matthews, M. (2019). *Cognitive and noncognitive predictors of success*, Princeton University, Princeton, NJ
- Flood, R. (2001). The relationship of System thinking to Action Research. V: Reason, P. in Bradbury H. (ur.). *Handbook of Action Research – Participative Practice and Enquiry*. Sage Publicatio, London, Velika Britanija.
- Haralambos, M. in Holborn, M. (1999). *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS
<https://www.zrssi.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>
- Mikuš Kos, A. (1999). *Prostovoljno delo v šolstvu*. Ljubljana. Združenje slovenske filantropije.
- Mikuš Kos, A. (1999). *Različnim otrokom enake možnosti*. Ljubljana. Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Novak, M.(1984). *Dober dan, revščina*. Ljubljana. Socialna zbornica Slovenije
- Sterling, S. (2004). Higher Education, Sustainability and the Role of Systemic Learning. V: Corcoran, P. B. in Wals, A. E. J. (ur). *Higher Education and the Challenge of Sustainability –Problematics, Promise, and Practice*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Boston, London.

Kratka predstavitev avtorice

Tamara Vamberger, profesorica sociologije in pedagogike, je 12 let zaposlena na osnovni šoli Videm kot pedagoginja in svetovalna delavka. Svoje neposredno delo izvaja kot učiteljica dodatne strokovne pomoči za otroke s posebnimi potrebami. Na svojem področju se redno izobražuje. Izkušnje pridobiva tudi na področju svetovalnega dela, kjer se velikokrat srečuje s s populacijo socialno ogroženih otrok. Po poklicu je tudi diplomirana medicinska sestra in je svojo poklicno pot začela v bolnišnici internega oddelka na Ptuj, kjer je bila zaposlena 6 let in je delala z ranljivo, starejšo, socialno ogroženo populacijo.

Neposredni stik s starši v času pouka na daljavo

Direct Contact with Parents during Distance Learning

Nataša Kuhar Čerpnjak

Osnovna šola Grad
natasa.kuhar1@guest.arnes.si

Povzetek

COVID 19 nas je učitelje, starše in učence nehote soočil z novimi izzivi, s poukom na daljavo. Kljub dokaj konkretnim smernicam s strani ministrstva in zavoda za šolstvo je bilo tako s strani učencev in njihovih staršev, kot tudi s strani učiteljev izraženih mnogo pomislekov glede izvajanja pouka na daljavo in njegove učinkovitosti ter vpliva na učni razvoj otrok.

Učitelji smo uporabili vse svoje znanje in poznavanje različnih načinov poučevanja s pomočjo razpoložljivih sredstev komunikacijske tehnologije. Trudili smo se, da nismo bili samo prenašalci znanja vsak iz svojega predmetnega področja, ampak tudi pristni sogovorniki otrok in neposredna pomoč staršem pri izvajanju pouka. Na podlagi rezultatov domačega dela učencev in staršev, prav tako pa tudi njihovih odgovorov na anketni vprašalnik, je ugotovljeno, da so bili učenci, katerih starši so neposredno sodelovali z učiteljico preko elektronske pošte, spletne učilnice in telefona, za 45,78% uspešnejši pri opravljanju različnih nalog od tistih, katerih starši niso redno ali sploh niso sodelovali. Prav tako je ugotovljeno, da so starši, ki redno prihajajo na govorilne ure, v času pouka na daljavo v kar 73,13% sodelovali z učiteljico tujega jezika in le 11,94 % staršev, ki niso redno hodili na govorilne ure. Kriza je pokazala pravi pomen dobrega sodelovanja staršev z izobraževalno ustanovo. Sedaj se je dejansko pokazal pomen sodelovalnega trikotnika: učitelj-učenec-starš.

Ključne besede: neposredni stik, pouk na daljavo, povratna informacija.

Abstract

COVID 19 inadvertently confronted us teachers, parents and students with new challenges, with distance learning. Despite fairly concrete guidelines from the Ministry and the Institute for Education, many concerns were expressed by students and their parents, as well as by teachers, regarding the implementation of distance learning and its effectiveness and impact on children's learning development. We teachers used all our knowledge and expertise in different ways of teaching with the help of available means of communication technology. We tried to ensure that we were not only transmitters of knowledge, each from their own subject area, but also genuine interlocutors of children and direct assistance to parents in the implementation of lessons. Based on the results of the homework of students and parents, as well as their answers to the questionnaire, it was found that students whose parents worked directly with the teacher via e-mail, online classroom and telephone were 45,78% more successful in performing tasks different from those whose parents did not work with the teacher regularly or at all. It was also found that parents who regularly come to speaking hours during distance learning in as many as 73,13 % cooperated with the foreign language teacher and only 11,94 % of parents who did not regularly attend speaking lessons. The crisis has shown the true importance of good parental cooperation with an educational institution. Now, the importance of the collaborative triangle: teacher-student-parent has actually been demonstrated.

Keywords: direct contact, distance learning, feedback.

1. Uvod

V krizni situaciji ob epidemiji so se praktično prikazali kvalitetni odnosi med učitelji, učenci in starši. Ta celoten trikotnik je ključen pri doseganju zastavljenih ciljev izobraževanja in se je pokazal za še bolj pomembnega v času COVID 19 krize.

1.1. Namen

Namen pričujočega strokovnega razmišljanja in pisanja je bil ob raziskovanju možnih načinov komunikacije kot sredstva izobraževanja na daljavo prikazati dejansko stanje in učinke šolanja učencev na daljavo na šoli pri pouku tujega jezika in vlogo staršev, ko smo bili učitelji prisiljeni uporabiti vse svoje znanje in poznavanje različnih načinov poučevanja s pomočjo razpoložljivih sredstev komunikacijske tehnologije za doseg zastavljenih ciljev.

Zelo smo se trudili, da učitelji nismo bili samo prenašalci znanja vsak iz svojega predmetnega področja, ampak ob raznoliki socialni, psihološki in materialni sliki naših učencev tudi njihovi pristni sogovorniki. Da pa bi pouk na daljavo dosegel želeni učinek, je bila neobhodno potrebna povratna informacija učencev in staršev, ki je bila pridobljena v obliki dokazov učencev o učenju na daljavo. V analizo so bile zajete razne oblike komunikacije s starši, vse ostale informacije pa so bile pridobljene s kratkim anketnim vprašalnikom za starše in učence. Posebej se analiza osredotoča na uspešnost učencev v povezavi s komunikacijo s starši. Rezultate, dobljene v raziskavi v nadaljevanju številčno in odstotkovno prikazuje Tabela 1, grafično pa Graf 1.

1.2. Območje raziskovanja

V času epidemije smo se vsi deležniki celotnega osnovnošolskega vzgojno – izobraževalnega dela nehote soočili z novim, doslej neznanim izzivom, s poukom na daljavo. Kljub dokaj konkretnim smernicam Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter Zavoda Republike Slovenije za šolstvo je bilo tako s strani učencev in njihovih staršev, kot tudi s strani učiteljev izraženih mnogo pomislekov glede izvajanja pouka na daljavo in njegove učinkovitosti ter vpliva na učni razvoj otrok. Nekaj osnovnih navodil o tem, kako bo učenje potekalo na daljavo, smo učencem podali zadnji dan pouka v šoli, in sicer 13. marca 2020, natančnejših informacij pa takrat niti učitelji nismo imeli. Sistem učenja na daljavo, z izjemo pouka izbirnih predmetov s področja računalništva, smo torej morali zgraditi povsem na novo.

Avtorica prispevka je učiteljica tujega jezika na OŠ Grad, kjer je kot prvi tuji jezik nemščina. Poučuje od 4. do 9. razreda. V rezultate raziskovanja je bilo zajeto delo in povratne informacije vseh učencev iz teh razredov. V praksi je to pomenilo 83 učencev v šestih različnih oddelkih in v enem oddelku v dveh heterogenih skupinah.

2. Sodelovanje in komunikacija s starši

Med avtorji so razlike v opredelitvi sodelovanja, pa tudi njegovih ciljev in nalog. Pri opredelitvi sodelovanja uporabljajo različne pojme: komunikacija, interakcija, participacija, pravica do informiranosti, soodločanja, sodelovanja. Podobno razhajanje je v razumevanju nalog in ciljev, saj nekaterim pomenita dober stik in uspešno sodelovanje s starši že

informiranje staršev o šolskem uspehu, drugi pa poskušajo kar najbolj pritegniti starše kot pomočnike (Vidmar, 2001).

Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) je zelo širok pojem, ki vključuje vse vrste komunikacijskih naprav ali aplikacij. Zajema radio, televizijo, mobilno telefonijo, računalnik, medmrežje, brezžična omrežja, programsko in strojno opremo, satelitske sisteme, pomnilniške enote in mnogo drugih sodobnih tehnologij. Na področju izobraževanja nam omenjene tehnologije nudijo podporo pri učenju in komuniciranju, predstavljajo pa tudi sam razvoj poučevanja in razvoj okolja, v katerem poučujemo ali se učimo (Kumar, 2007).

Ljudje smo socialna bitja in za ustrezno funkcioniranje nujno potrebujemo različne interakcije. Ta odnos zadovoljujemo doma, v službi, v šoli, na ulici, v trgovini, na prireditvi in še marsikje, kjer prihajamo v neposredni stik s soljudmi. S pojavom epidemije, ki jo je povzročil virus COVID-19, so bile zadeve postavljene na glavo. Ljudje smo morali čez noč spremeniti svoje navade in na drugačen način zadovoljevati svoje socialne potrebe. Še toliko bolj je to prišlo do izraza v vzgojno-izobraževalnem procesu, kjer so se po mnenju avtorjev strokovnih usmeritev in priporočil učiteljem ZRSŠ (2020) običajne relacije odnosov in komunikacij hipoma prenehale, pojavile so se neke nove.

Uspešnost vzgojnega delovanja je odvisna od medsebojnih odnosov, to pa še ne pomeni, da mi takšen odnos tudi obvladamo. Za učitelje ne zadostuje samo znanje, pomembno je, kakšno je njegovo vedenje in kakšne so njegove sposobnosti vzpostavljanja in ohranjanja medsebojnih odnosov. Pravzaprav gre za zapleten dinamičen proces, ki poteka v paru ali skupini in določa obnašanje med osebami, ki v njem sodelujejo (Bratanić, 1991).

Henry (1996) navaja sedem vzrokov, zakaj je koristno sodelovanje učiteljev s starši:

- na ta način akterji iščejo nove pristope, ideje,
- učitelji se o učencih učijo od staršev,
- sodelovanje je pravica staršev,
- manj je konfliktov,
- starši so z uporabo svojih virov lahko zagovorniki šole,
- starši lahko delo kritično ocenjujejo in v šolo vnašajo potrebe skupnosti,
- sodelovanje pozitivno vpliva na učni uspeh in vedenje učencev (Henry, 1996).

Za različne starše so potrebne različne oblike sodelovanja. Nekatere oblike so bolj pogoste kot druge. Neformalne oblike so predvsem tiste, ki nimajo stalnega imena, se spreminjajo od šole do šole in dajejo šoli dodatno kvaliteto in prepoznavnost. Podobno je tudi z različnimi programi sodelovanja (Čaćinović Vogrinčič, 2006).

Medsebojni odnosi so kompleksen in zapleten pojav, ki zahteva strokovno in dobro organizirano obravnavo. Medsebojnim odnosom velikokrat sploh ne posvečamo nobene vidne pozornosti, zato lahko rečemo, da potekajo nezavedno. Ko se poglobljamo v odnose, nam to omogoči, da relacije v odnosih bolje spoznamo (Pšunder, 2004, Vezovišek, 2004).

K boljšemu poznavanju medsebojnih odnosov pa pripomorejo tudi psihodinamične teorije o medosebnih odnosih, s pomočjo katerih lahko izpostavimo sledeče značilnosti, ki so prisotne v odnosih med ljudmi:

- spoznavanje različnosti, specifičnosti in enotnosti med ljudmi, ki so v medosebnih odnosih;
- obojestransko priznavanje pravice drugega do lastnega mišljenja in lastnih potreb;

- pravica do individualizacije;
- povratna informacija;
- priznavanje konfliktov;
- priznavanje podobnosti in različnosti med ljudmi;
- razlikovanje med vsebinskim in odnosnim delom komunikacije (Pšunder, 2004, Vezovišek, 2004).

Ena od osnovnih učiteljevih nalog je spodbujati k prijaznim in spoštljivim medsebojnim odnosom. Pri tem pa učitelj daje zgled s svojim prijaznim in spoštljivim vedenjem do učencev in drugih soudeležencev v komunikaciji. Učitelj daje pobude za dobre odnose v razredu, zato mora imeti ustrezne spretnosti in kompetence za spodbujanje prijetnega vzdušja v razredu. (Smrtnik Vitulić, 2009).

Po Brajši (1993) komunikologijo delimo na:

- splošno;
- interpersonalno ali medosebno.

Splošna komunikologija se ukvarja z medijsko, časnikarsko, organizacijsko, javno, množično, sekundarno in posredno komunikacijo. Interpersonalna komunikologija pa se ukvarja z medsebojno komunikacijo v družini, v šoli, v podjetju, v manjših in večjih družbenih skupnostih, torej v primarnih skupinah, oziroma v vseh življenjsko pomembnih človeških sistemih (Brajša, 1993).

Večina raziskovalcev, ki se ukvarjajo s komunikacijo opozarjajo, da je temeljni komunikacijski proces medosebno komuniciranje v skupini, zlasti primarni skupini, kot je družina, komuniciranje s prijatelji in znanci, medosebno komuniciranje na delovnem mestu, v šoli, klubih itd. (Tomić, 2002).

Ena od temeljnih zahtev sodobne šole je informacijsko opismeniti učence in dijake. V šoli je potrebno naučiti učence, kako pridobiti ustrezne informacije iz različnih in kako te informacije uporabiti. Računalniška pismenost se ne more primerjati z informacijsko pismenostjo. Računalniška pismenost predstavlja zmožnost uporabe računalnika in računalniških programov in z računalnikom povezane informacijske tehnologije. Računalniška pismenost je potreben pogoj za informacijsko pismenost (Wechtersbach, 2005).

3. Rezultati

Z učenci smo začeli izvajati vzgojno-izobraževalno delo na daljavo 16. marca 2020. Prvi teden je delo potekalo v smislu uvajanja in prilagajanja dani situaciji. Drugi teden se je vzpostavil sistem dela. Nekje polovica učenja je zaradi kontinuiranega učnega procesa še vedno bolj ali manj potekala na klasičen način, seveda brez fizične prisotnosti učitelja, ki smo jo v največji možni meri poskušali nadomestiti z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Že v samem začetku je bila sprejeta odločitev za intenzivno vključitev staršev v sam učni proces pouka na daljavo in v prvem tednu smo tako poskušali vzpostaviti stik tako z učenci kot z njihovimi starši. Na šoli smo vpeljali sistem dela preko spletnih učilnic in v e-Asistentu in klepet v e-Asistentu (Kanali), v podporo pa so bile učencem tudi objave navodil in nalog na spletni strani šole. Po potrebi smo uporabljali videokonferenčne sisteme, telefonske klice in

elektronsko pošto. Odziv staršev in učencev je bil zelo dober. Potrebe sodelovanja s starši, ki so se v času pouka na daljavo najpogosteje pojavljale, pa so bile naslednje:

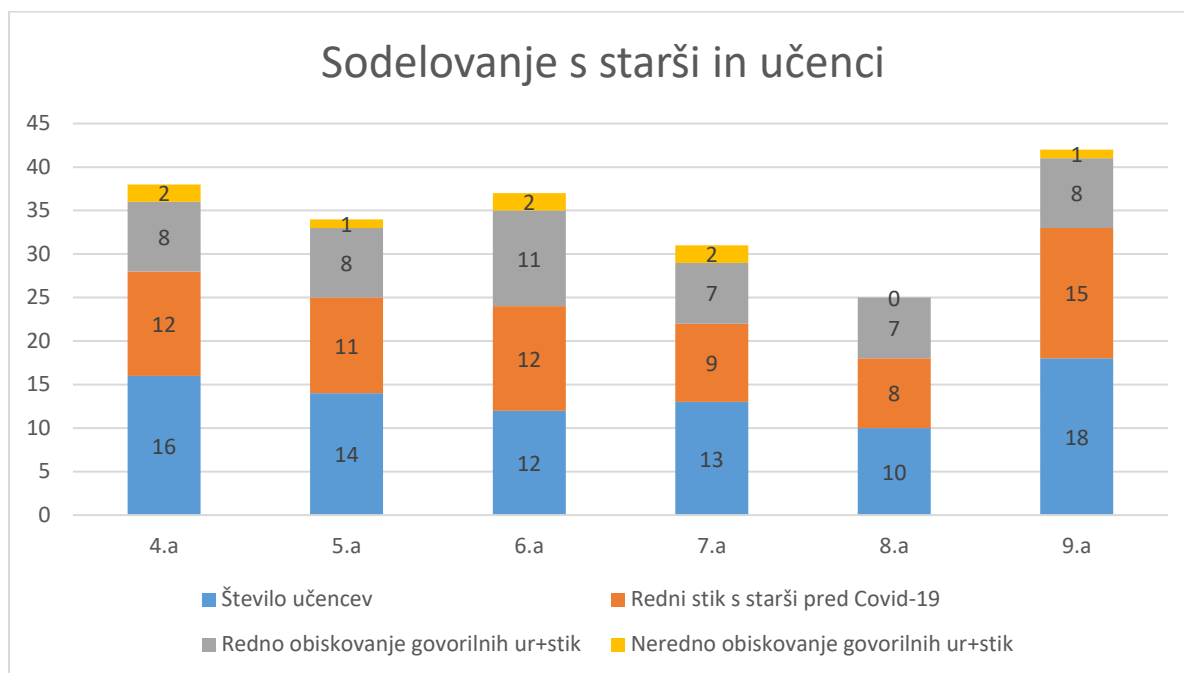
- sprotna spremljava odzivnosti učencev in komunikacija v primeru odsotnosti le-te,
- usmerjanje glede rabe IKT,
- svetovanje o razporejanju učnega in prostega časa v izogib prekomernega časa, preživetega pred računalnikom,
- dodatna razlaga učne snovi za učence, ki so večkrat potrebovali pomoč staršev,
- skrb za objektivno preverjanje in ocenjevanje znanja,
- pomoč in svetovanje staršem glede socialnih stisk.

Učenci, katerih starši so bili ves čas trajanja pouka na daljavo konstantno v stiku z izvajalci učnega procesa, so v veliki meri lažje premagovali izzive pouka na daljavo in uspešneje pridobivali potrebno znanje. Rezultati raziskave so prikazani v tabeli št. 1 in v grafu št.1.

Tabela 1: Sodelovanje s starši in učenci (N=83).

Razred	Število učencev	REDEN STIK S STARŠI (mesečne govorilne ure pred COVID 19, vsaj eden starš)	REDEN STIK S STARŠI (z vsaj enim staršem v času dela na daljavo)		Uspešnost učencev (starši so bili v stiku)	Uspeh učencev (starši niso bili v stiku)
			Redno obiskovanje govorilnih	Neredno obiskovanje govorilnih		
4.a	16	12	8	2	10	3
5.a	14	11	8	1	9	2
6.a	12	12	11	2	13	3
7.a	13	9	7	2	9	3
8.a	10	8	7	0	7	4
9.a	18 (dve skupini)	7+8	4+4	1+0	4+4	3
SKUPAJ	83 (100,00%)	67 (80,72%)	49 (73,13%)	8 (11,94%)	56 (67,47%)	18 (21,69%)

GRAF 1: Sodelovanje s starši in uspešnost učencev pri delu na daljavo (N=83).



Na podlagi dela 83 učencev od 4. do 9. razreda, analize rezultatov njihovega domačega dela in njihovih odgovorov na anketni vprašalnik, je bilo ugotovljeno, da so bili učenci, katerih starši so bili redno v stiku z učiteljem, v povprečju za 45,78 % bolj uspešni pri opravljanju svojih nalog pri predmetu tuji jezik nemščina. Le 11,94 % staršev, ki redno ne hodijo na govorilne ure, je imelo v času korona virusa stalen stik z učiteljem, kar podrobneje številčno in odstotkovno prikazuje Tabela 1, grafično pa je situacija prikazana v Grafu 1.

Tuji jezik je specifičen predmet, pokazalo pa se je, da so vse naloge popolnoma sami, brez pomoči staršev in učiteljice, sami zmogli opraviti samo res najboljši učenci, vsi ostali so za uspeh potrebovali pomoč znotraj družine. Učenci z večjimi učnimi težavami praktični niso napredovali v znanju. Pri določenih so se pojavile celo še večje vrzeli, kot bi se pri klasičnem pouku v učilnici. Potrjene so bile predhodne ocene, da so vse specifike različnih skupin učencev pri pouku na daljavo še veliko izrazitejše, kar lahko predstavlja težavo ali pa nov izziv. Sodelovanje s starši je ravno iz tega razloga nujno in zelo potrebno.

4. Zaključek

V času epidemije smo se vsi deležniki celotnega osnovnošolskega vzgojno – izobraževalnega dela nehote soočili z novim, doslej neznanim izzivom, s poukom na daljavo. Kljub dokaj konkretnim smernicam Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (2020) je bilo tako s strani učencev in njihovih staršev, kot tudi s strani učiteljev izraženih mnogo pomislekov glede izvajanja pouka na daljavo in njegove učinkovitosti ter vpliva na psiho – socialni razvoj otrok.

Jasno se je pokazalo, da so bili učenci, ki so imeli več podpore doma s strani staršev, pri izobraževanju tudi bolj uspešni. Vse pa je bilo povezano s sodelovanjem med učiteljem, njihovimi starši in učenci. Starši so lažje pomagali svojim učencem, če so imeli stalno podporo učitelja in jasna navodila ter cilje, ki jih je bilo potrebno doseči. Pri delu in učenju na daljavo so prišle do izraza tudi

druge učiteljeve kompetence in osebnostne lastnosti, kot so sočutnost, obzirnost, ustrežljivost, ki jim ob normalnem poteku pouka v klasični učilnici ob vsakodnevni naglici v razredu morda kdaj tudi ne posvetimo dovolj pozornosti. Situacija nas je pahnila v sistem hitrega učenja in sistem, ko je bilo nujno presoditi, kaj je bolj pomembno, človečnost ali doslednost. Ob zaključku gre zahvala vsem učencem in njihovim staršem, da smo uspešno prebrodili čas epidemije in socialne stiske, natančna evalvacija celotnega našega dela v času učenja na daljavo pa nam bo pokazala, kateri so tisti dejavniki in metode, ki lahko v primeru ponovne nuje takšnega načina učenja naredijo le-to še bolj učinkovito in uspešno. Osnovna ugotovitev pa je, da je sodelovanje s starši v procesu vzgoje in izobraževanja ključnega pomena, tudi v času epidemije.

5. VIRI IN LITERATURA

- Brajša, P. (1993). *Pedagoška komunikologija*. Ljubljana: Glotta Nova.
- Bratanić, M. (1991). *Mikropedagogija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Henry, M., E. (1996). *Parent-School Collaboration: Feminist organizational Structures and School Leadership*. Albany: State University of New York Press.
- Kumar, R. (2007). *Convergence of ICT and education, v Proceedings of world academy of science, engineering and technology*. Word Academy of Science, Engineering & Technology, pp, 30, 556-559.
- Pšunder, M. Vezovišek, M. (2004). Medosebni odnosi med učitelji in učenci. *Pedagoška obzorja*, vol. 19, št. 3-4, str. 72-80.
- Smrtnik Vitulić, H. (2009). *Spoznavanje otrok v razredu: izbrane teme razvojne psihologije za izvajanje prakse*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Tomić, A. (2002). *Izbrana poglavja iz didaktike*. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Wechtersbach, R. (2005). *Učenje ob računalniku v Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Vidmar, J. (2001). *Sodelovanje med starši in šolo*. *Sodobna pedagogika*, 52 (1), 46–66.
- Strokovne usmeritve za izvedbo izobraževanja na daljavo za osnovno šolo*. Zavod RS za šolstvo. (2020) Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/strokovne-usmeritve-za-izvedbo-izobrazevanja-na-daljavo-za-osnovno-solo>.
- Podpora učiteljem za izobraževanje na daljavo*. Zavod RS za šolstvo. (2020) Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/podpora-uciteljem-za-izobrazevanje-na-daljavo>.
- Priporočila za ocenjevanje znanja v osnovni šoli*. Zavod RS za šolstvo. (2020) Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/priporocila-za-ocenjevanje-znanja-v-osnovni-soli>.
- Usmeritve za preverjanje in ocenjevanje znanja v osnovni šoli*. Zavod RS za šolstvo. (2020) Pridobljeno s <https://www.zrss.si/objava/usmeritve-za-preverjanje-in-ocenjevanje-znanja-v-osnovni-soli>.

Kratka predstavitev avtorja

Nataša Kuhar Čerpnjak je zaposlena na OŠ Grad. Po izobrazbi je profesorica slovenskega jezika s knjiž. in nemškega jezika s knjiž., v šolstvu zaposlena od leta 1999. Od leta 2006 na OŠ Grad poučuje nemščino kot prvi tuji jezik. Ima strokovni naziv učitelj svetovalec. V preteklih letih je uspešno zaključila izobraževanje za šolske knjižničarje, sodelovala v projektih ZRSS na temo zgodnjega poučevanja tujih jezikov in se na tem področju tudi izobraževala na strokovnih seminarjih. Trenutno je njeno področje raziskovanja usmerjeno na področje razredništva, dela v razredu, sodelovanja s starši in družinami učencem ter vključevanja šole v širši lokalni prostor.

Pot do čustvene svobode s pomočjo metode EFT

Attaining Emotional Freedom by Using EFT Method

Anita Starašinič

Srednja šola Črnomelj
anita.starasinic@ss-crnomelj.si
anita.starasinic@gmail.com

Povzetek

Današnji tempo življenja pogosto preprečuje, da bi sledili svojemu naravnemu ritmu, v katerem se menjata aktivnost in počitek, napetost in sprostitvev, obremenitev in olajšanje. Posledica tega je, da ni časa razvozlavati vsakodnevnih čustvenih vozličkov, ki nastajajo v odnosih z drugimi ljudmi, v času dela od doma pa tudi zaradi socialne izoliranosti, izzivov ob uporabi sodobnih naprav in aplikacij pri učinkovitem poučevanju in učenju na daljavo.

Kaj je EFT? To je angleška kratica za Emotional Freedom Techniques. V prevodu bi se glasila tehnike za doseganje čustvene svobode. Uporablja se tudi izraz tapkanje. Takšno ime je metoda dobila po načinu izvajanja. Za njenega očeta štejemo ameriškega inženirja Garyja Craiga.

Kako deluje? Ko se pojavi negativna misel, ta ustvari motnjo v človekovem energijskem sistemu. In ta potem povzroči fizični ali čustveni odziv. Metoda EFT uravnovesi telesni energijski sistem okrog te misli, s čimer se spremeni tudi čustveni odziv.

Ravno zato se je na šoli rodil krožek, ki je tudi v času dela na daljavo nemoteno deloval in članicam prinesel čustveno razbremenitev. V prispevku je predstavljen konkreten primer najučinkovitejšega postopka, tj. tapkanja na vdih, ki se ga lahko uporabi za kakršno koli težavo, kadarkoli in kjerkoli.

Ključne besede: čustvena svoboda, EFT, Gary Craig, stres, tapkanje, tapkanje na vdih.

Abstract

Today`s tempo of life prevents us from following its natural rhythm where activity and rest, tension and relaxation, burdening and relief interchange. As a result we do not find the time to untie everyday`s emotional knots that originate in our relationships with other people, in the present time of telecommuting as well as due to the social isolation and challenges when using modern devices and applications for successful on-line teaching.

What exactly is EFT? The abbreviation stands for emotional freedom technique . Translated into Slovene it means tehnike za doseganje čustvene svobode. Another term is tapping. The method was given this name because of the way it is applied in practice. It is said to have been invented by American engineer Gary Craig.

How does it work? When a negative idea occurs, it causes a disturbance in the energetic system of an individual which afterwards results in a strong physical or emotional response. The EFT method balances the body`s energetic system around this idea and transforms the emotional response.

That is why in our school a club has been established. It worked smoothly during the time of telecommuting /on-line teaching and brought the female members emotional relief. In the text a real example of the most effective procedure is presented, i.e. tapping on inhale, which can be applied for any trouble, wherever and whenever needed.

Keywords: emotional freedom, Emotional Freedom Techniques, Gary Craig, stress, tapping, tapping on inhale.

1. Uvod

Današnji tempo življenja pogosto preprečuje, da bi posameznik sledil svojemu naravnemu ritmu, v katerem se menjata aktivnost in počitek, napetost in sprostitvev, obremenitev in olajšanje. Posledica tega je, da ni časa razvozlavati vsakodnevnih čustvenih vozličkov, ki nastajajo v odnosih z drugimi ljudmi. V času dela od doma pa so ti nastajali tudi zaradi socialne izoliranosti, izzivov ob uporabi sodobnih naprav in aplikacij pri učinkovitem poučevanju in učenju na daljavo.

Metoda, ki je učinkovita pri soočenju in premagovanju tovrstnih težav, je EFT. To je angleška kratica za Emotional Freedom Techniques. V prevodu bi se glasila tehnike za doseganje čustvene svobode. Uporablja se tudi izraz tapkanje. Takšno ime je metoda dobila po načinu izvajanja. Za njenega očeta štejemo ameriškega inženirja Garyja Craiga.

EFT priročnik, ki ga je Gary Craig leta 1996 podaril svetu ter je prosto dostopen na spletu in ki sta ga v slovenščino leta 2006 prevedli Nina Frua in Pika Rajnar, na samem začetku prinaša zgodbo o rojstvu metode EFT. V 80. letih prejšnjega stoletja je v Kaliforniji živela Mary, ki je trpela zaradi močnega strahu pred vodo. Njen strah se je izražal na telesu kot močni glavoboli, bolečine v želodcu in kot neprespanost zaradi nočnih mor. Čeprav se je življenju v svojem okolju prilagodila – v službo se je peljala po poteh, na katerih ni imela vidnega ali slušnega stika s tekočo vodo, umivala se je tako, da so ji domači prinesli mokro krpo itd. –, se je poskušala rešiti svoje fobije, zato romala od terapevta do terapevta, a brez učinkovitega izboljšanja. Potem pa jo je pot zanesla do dr. Rogerja Callahana. Ker ji leto in pol na tradicionalen način ni in ni mogel pomagati, se je nekega dne odločil, da bo prestopil mejo običajne psihoterapije. Mary je tožila nad bolečinami v želodcu, in ker se je terapevt iz radovednosti spogledoval s tradicionalno kitajsko medicino in potemtakem študiral energijske sisteme telesa, jo je s konicami prstov pričel tapkati pod očesom (kjer se tudi konča meridian²³ ali električni tokokrog želodca, strah pa občutimo ravno v njem). Pacientka je stekla k bližnjemu plavalnemu bazenu – ne, ni skočila vanj, saj ni znala plavati! – in si začela pljuscati vodo v obraz. Pri tem je ni bilo strah in ni čutila nobene bolečine. Primer je terapevt opisal in objavil v strokovni reviji, na njegov prispevek pa je naletel strojni inženir Gary Craig. Ta je ozavestil, da je vzrok za vsa negativna čustva motnja v telesnem energijskem sistemu: »Z enostavnim tapkanjem v območju, kjer se končujejo energijski meridiani, lahko doživite temeljite spremembe pri čustvenem in telesnem zdravju.« (EFT priročnik, 6. izdaja: 24)

Delovanje metode EFT je ponazoril s tokom energije v televizijskem sprejemniku. Dokler elektrika nemoteno teče skozenj, sta tako slika kot zvok čista. Če bi se tok elektrike prekinil, bi slika in zvok izginila. Nastal bi električni »bzzzz«, kot v EFT priročniku aparatovo različico negativnega čustva poimenuje strojni inženir. Ko človekov energijski sistem pride iz ravnovesja, se enako zgodi v telesu – doživi učinek »bzzzz«. Negativna misel ustvari motnjo v človekovem energijskem sistemu. In ta potem povzroči fizični ali čustveni odziv. S tapkanjem se lahko odpravi tak »bzzzz« ali negativno čustvo, saj metoda EFT uravnovesi telesni energijski sistem okrog te misli, s čimer se spremeni tudi čustveni odziv (prav tam: 25-26). Njeno delovanje pa je Gary Craig dokazal, ko je veterana Richa ozdravil t. i. posttravmatske stresne motnje, za katero je trpel 17 let. »To je resnična čustvena svoboda. To je konec dolgoletnega

²³ Po kitajski tradicionalni medicini je meridian energijski kanal, ki povezuje energijske točke ali t. i. akupunkturne točke, po katerih se pretaka življenjska energija, imenovana či. Tok v meridianih se ves čas spreminja. Tradicionalna kitajska medicina verjame, da je vzrok za bolezen sprememba energije v energijskih točkah, ki naj bi jih bilo v telesu več kot 2000. Akupunktura z iglami in fizičnim pritiskom poskuša sprostiti zagozdno energijo (Wikipedija, pridobljeno s [https://sl.wikipedia.org/wiki/Meridian_\(tradicionalna_kitajska_medicina\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Meridian_(tradicionalna_kitajska_medicina))). Metodo EFT ali tapkanje bi lahko opisali kot akupunkturo brez iglic.

mučenja. Je kot odkorakati iz zapora. In – jaz sem imel to čast, da sem mu dal ključ« (prav tam: 9).

2. Primer uporabe metode EFT

Zaradi potrebe po soočenju z vsakodnevnim stresnim načinom življenja se je pred dvema letoma na Srednji šoli Črnomelj oblikoval krožek EFT. Ker se za izvedbo potrebuje le prostor, v katerem se posameznik počuti varno, udoben stol in kozarec vode, po potrebi tudi robček, je tudi v času dela na daljšavo nemoteno deloval in članicam prinesel čustveno razbremenitev.

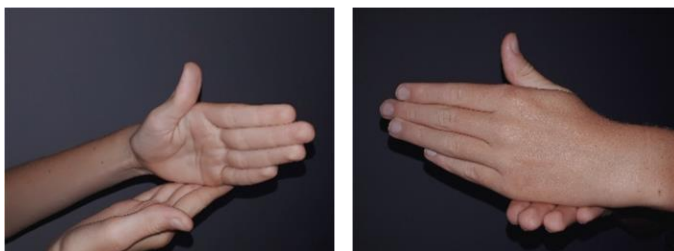
V nadaljevanju je predstavljen najučinkovitejši postopek, tj. tapkanje na vdih, ki se ga lahko uporabi za kakršno koli težavo, kadarkoli in kjerkoli. Ko tapkamo na vdih pravzaprav tapkamo svoj vsakdanji stres, zato je priporočljivo najosnovnejši recept izvajati redno. Celoten postopek, ki je povzet po priročniku EFT (šesta izdaja: 29-33), traja približno tri minute in sestoji iz štirih korakov: priprave, zaporedja, postopka 9 Gamut in ponovnega zaporedja.

2.1 Predpriprava ali merjenje vdiha

Pred začetkom je priporočljivo parkrat globoko vdihniti skozi nos in izdihniti skozi usta. Prvi korak je merjenje globine in lahkotnosti vdiha skozi nos v sekundah, pri čemer je 10 najgloblji, 1 pa zelo plitev vdih. Pred tapkanjem in po njem – lahko pa tudi med samim postopkom – se obrestuje pitje navadne vode.

2.2 Prvi korak ali priprava

Tapkati se prične na robu dlani ali na karate točki, kot kažeta sliki²⁴ in 1a. Med tapkanjem te točke se trikrat izreče afirmacija »Čprav lahko vdihnem le za (številka od 1 do 10), se popolnoma in globoko sprejemam taka, kakršna sem«. ²⁵ Ni ji potrebno verjeti, le izreči jo je potrebno razločno in dovolj glasno. To je pomemben korak, ki poskrbi za dovoljenje za vstop v energijski sistem telesa. Še več. Zmanjša ali celo umakne podzavestni odpor do spremembe.



Slika 1 in 1a: Tapkanje karate točke

2.3 Drugi in četrti korak ali zaporedje

V nadaljevanju tapkanja po točkah glavnih energijskih meridianov telesa je priporočljiva uporaba le opomnika »Vdihnem lahko le za kakšnih (številka od 1 do 10)« ali še enostavnejše

²⁴ Slikovno gradivo v prispevku je iz lastnega arhiva avtorice.

²⁵ Ker so v šolski krožek vključene le dijakinje, je v prispevku uporabljena glagolska oblika za ženski spol.

»Ta moj vdih« ali samo »Moj vdih«, saj je tapkalka tako bolj osredotočena na svoj problem. Po točkah se lahko tapka z eno ali drugo roko, priporočljivo pa je tapkanje z dominantno roko, tapka se lahko po eni ali drugi strani telesa. In nič ni narobe, če se med samim postopkom zamenja roka, s katero se tapka, ali stran telesa, po kateri se tapka. Tapka se s konicama kazalca in sredinca, saj je večja verjetnost, da se z dvema prstoma zadene pravo točko kot z enim samim. Točko pa je potrebno potapniti okoli sedemkrat. In ni nič narobe, če se na določeni točki tapkalka zadrži dalj časa.

Točk na glavi je 6²⁶ in so predstavljene tudi s pomočjo slikovnega gradiva.



Slika 2: Točka na vrhu glave/**TH** – Top of the Head



Slika 3: Točka na začetku obrvi/**EB** – EyeBrow



Slika 4: Točka na kosti, ki omejuje zunanji očesni kot/**SE** – Side of the Eye



Slika 5: Točka na kosti pod očesom/**UE** – Under the Eye



Slika 6: Točka med konico nosu in vrhom zgornje ustnice/**UN** – Under the Nose



Slika 7: Točka med konico brade in robom spodnje ustnice/**Ch** – Chin

Točke na trupu so tri, in sicer:



Slika 8: Točka na stičišču prsnice, ključnice in prvega rebra/**CB** – CollarBone



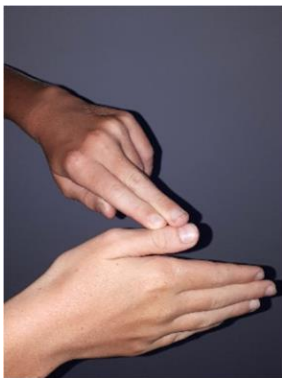
Slika 9: Točka, ki se nahaja približno 10 cm pod pazduho/**UA** – Under the Arm



Slika 10: Točka, ki se nahaja približno 2,5 cm pod prsno bradavico (za moške) ali točka, kjer se koža dojke naslanja na prsni koš (za ženske)/**BN** – Below Nipple (Točka je nerodna za tapkanje v javnosti, zato ni nič narobe, če se jo v takem primeru izpusti.)

²⁶ V EFT priručniku, po katerem povzemam točke, prvotno ni bilo točke na vrhu glave/**TH** – Top of the Head, Gary Craig jo je dodal kasneje.

Točk na roki je 5. Ker so si podobne, je slikovno predstavljena le ena.

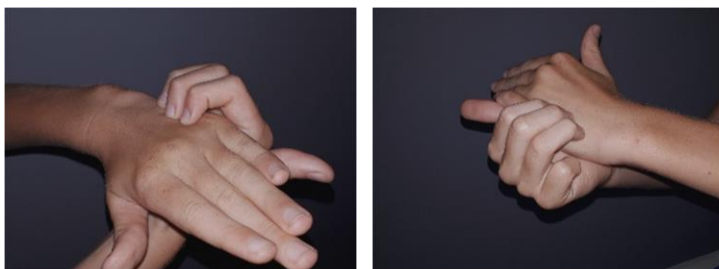


Slika 11: Točka na zunanji strani palca, poravnana z osnovo nohta/**Th** – Thumb¹

Zadnja točka je zaključna, tj. karate točka. Z njo je krog ali drugi korak, tj. zaporedje, sklenjen.

2.4 Tretji korak ali postopek 9 Gamut

To je nekajsekundni postopek, pri katerem se izvede devet dejavnosti. Nahaja se na hrbtne strani dlani med členkoma prstanca in mezinca, in sicer 1,5 cm nižje (v smeri hrbtne strani dlani), kot prikazujeta sliki 12 in 12a.



Slika 12 in 12a: 9 Gamut

Med tapkanjem točke 9 Gamut se opravi devet dejavnosti, od katerih vsaka traja nekaj sekund:

1. Oči so močno zaprte.
2. Oči so široko odprte.
3. Glava ostane na miru, medtem ko oči pogledajo močno navzdol desno in potem nazaj naravnost.
4. Zamenjamo smer: glava ostane na miru, medtem ko oči pogledajo močno navzdol levo in potem nazaj naravnost.
5. Glava je še vedno na miru, oči se zasukajo v krogu (v smeri urinega kazalca), kot bi s številčnice, na kateri je nos njeno središče, razbirali številke po vrsti.
6. Zamenjamo smer: glava je še vedno na miru, oči se zasukajo v krogu (v smeri, nasprotni smeri urinega kazalca), kot bi s številčnice, na kateri je nos njeno središče, razbirali številke po vrsti.

¹ Ostale točke so na ostalih prstih razen na prstanca/**IF** – Index Finger, **MF** – Middle Finger, **BF** – Baby Finger. Nič ni narobe, če se potapka tudi prstanec.

7. Mrmranje ene vrstice pesmice Na planincah¹.
8. Glasno in hitro štetje od 1 do 5.
9. Ponovno mrmranje ene vrstice pesmice Na planincah.

Celoten postopek se zaključi s četrnim korakom, ki je pravzaprav ponovitev drugega, predstavljenega že pod točko 2.3. Nato pa tapkalko čaka ponovno merjenje globine in lahkotnosti vdih. Kakšen je sedaj vdih?

3. Zaključek

Metoda EFT ni zapletena za učenje. Nauči se jo lahko vsakdo ali na priročnih delavnicah ali pa kar od doma preko spleta². Za njeno izvajanje je potrebno le nekaj minut. Primerna za vsakogar – učence, dijake, študente, učitelje, starostnike. Izvaja se jo lahko kjerkoli in kadarkoli – ko maturantje čakajo, da odprejo maturitetno polo, lahko tapkajo točko na stičišču prsnice, ključnice in prvega rebra; ko se učitelji odpravljajo v zahteven razred, lahko v zbornici opravijo »en krog«; ko tapkalci pred semaforjem nestrno čakajo, da se pokaže zelena luč, lahko s karate točko udarjajo po volanu itd. Metoda EFT odpravlja tako telesno kot čustveno bolečino. Najpomembnejše pa je, da vanjo ni potrebno verjeti, da deluje. Preprosto deluje.

4. Literatura

Spletna stran EFT Slovenija: <http://www.eft-slovenija.si/>

EFT priročnik (šesta izdaja). [Prevajalki Nina Frua in Pika Rajnar.] Pridobljeno s <http://eft-slovenija.si/eftprirocnik.pdf>

Fone, H. (2014). *Tehnika čustvene svobode – EFT za telebane*. Ljubljana: Pasadena.

Wikipedija: Meridian (tradicionalna kitajska medicina). Pridobljeno 20. avgusta 2020 s [https://sl.wikipedia.org/wiki/Meridian_\(tradicionalna_kitajska_medicina\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Meridian_(tradicionalna_kitajska_medicina))

Posnetek Garyja Craiga, kako uči tapkati, pridobljen 20. avgusta 2020 s <https://www.youtube.com/watch?v=1wG2FA4vfLQ>

Kratka predstavitev avtorice

Anita Starašinič je dodiplomski študij na Filozofski fakulteti v Ljubljani zaključila leta 2001 in si pridobila naziv profesorica slovenščine, podiplomskega, na katerem se je ukvarjala z mladinsko književnostjo, pa leta 2006 in postala magistrica znanosti (s področja novejšje slovenske književnosti). Poučuje slovenščino v srednji šoli in je mentorica več krožkov tako s svojega strokovnega področja (dramski, recitatorski, šolski radio, priprave na tekmovanje za Cankarjevo priznanje) kot tudi interesnega (EFT). Ker jo v življenju zanimajo tudi druga področja, si iz Katis kataloga izbira seminarje, kot je joga v šoli, ali se samostojno izobražujem (metodo EFT spoznava pri Piki Rajnar, kjer je v pridobivanju druge stopnje od treh po predmetniku organizacije AAMED – Association for the Advancement of Meridian Energy Techniques). Novo znanje potem ali vključi v pouk (načine za urjenje zbranosti, pridobljene na seminarju joga v šoli, uporabi kot uvodno motivacijo pri prvem vstopu v poglobljeno literarno branje) ali pa z njim popestri ponudbo krožkov na šoli. Krožek EFT tako deluje že dve leti in število članov se iz leta v leto povečuje.

¹ Če pesem v tapkalki prebudi neprijetne spomine na otroštvo, se priporoča izbor melodije neke druge pesmi.

² Literaturi je dodana povezava do posnetka, na katerem Gary Craiga uči tapkati.

VIRTUAL ROUND TABLE

“Working Outside The Box: Effective Distance Teaching and Evaluation of Knowledge”



Daniel Aguirre-Molina
(Colegio Pedro Poveda de Jaén, Spain)



Tiziana Lentini
(Istituto Maria Ausiliatrice - “Linguistic High School”, Soverato, Italy)



Małgorzata Zajączkowska
(CEN Białystok, Poland)



Pietro Curatola
(Network C.T.E. Closer to Europe, Associazione Jump, Soverato, Italy)



Monika Bartova
(Kláštrec nad Ohří, The Czech Rep.)



Erika Gerardini
(Network C.T.E. Closer to Europe, Associazione Jump, Soverato, Italy)



Carlos Cunha
(Colégio Militar, Lisbon, Portugal)



Tina Šetina
(St. Stanislav Institution, Slovenia)

Moderators: Mojca Orel & Katarina Vodopivec Kolar

Virtual Round Table

“Working Outside The Box: Effective Distance Teaching and Evaluation of Knowledge”

Teachers from Spain, Portugal, the Czech Republic, Italy, Poland and Slovenia presented how distance learning took place in their countries in the spring of 2020. They highlighted the challenges they faced and presented the opportunities they had in facing rapid change. In particular, they upgraded their knowledge in the use of ICT in the classroom and became acquainted with the various applications that they used directly in the classroom (eg. Kahoot, Edpuzzle, GoFormative, Quizlet) and presented their advantages and disadvantages.

They put an emphasize on the issues of establishing genuine communication and highlighted the danger of computer addiction as weel as the problem of social exclusion. Together, we wrapped out that the teaching profession has finally become more respected. Parents admired them, and thanked them for their efforts and encouraging words and kindness, only now are they aware of how important effort a teacher performs.

They will enter the new school year with new experience and knowledge gained on the effective use of online tools and applications.